FRANCISCI FULGINEI

DE JURE EMPHYTEUTICO

FRANCISCI FULGINEI

PROTONOTARII APOSTOLICI

ET IN EADEM CATHEDRALI ECCLESIA VICARII GENERALIS

TRACTATUS DE JURE

EMPHYTEUTICO

IN QUO QUAESTIONES OMNES

QUAE AD MATERIAM SPECTANT

TITULIS

APTE DISTINCTIS ADAMUSSIM DISCUTIUNTUR

ET ENUCLEANTUR

VOLUMEN UNICUM

ROMAE

CURA ET IMPENSIS SOCIETATIS EDITRICIS

APUD ALEXANDRUM NATALI

MDCCCXLV.

AUCTOR CANDIDO LECTORI

Qui in aliqua disciplina diutius laborarunt, inquit Bal. in prooemio feud. quem refert Jas. in praeludiis ejusdem libri, astringuntur, ex professionis debito, quae mente conceperunt, instar seminis, in lucem proferre. Quare, cum ego in Abbatia S. Crucis de Saxovivo, ditionis Eminentissimi, et Reverendissimi Card. Antonii Barberini, diu laborarim in causis emphyteuticis, et ea, quae passim acciderunt, diligentissime annotarim, factum est ut longo et laborioso studio magnam partem hujus materiae in unum collegerim, et distincte suis locis aptaverim, posteaque plura addiderim, ita ut fuerit ad justum volumen redactum. Sed cum cogitarem has meas elucubrationes in lucem edere, terruit me dictum illud D. Cypriani, scilicet: Nemo ignorat quanto periculo honorem suum exponat qui scripta sua in publicum edere curat; et cum iste timor ab excogitata me editione retraheret, diuque ambiguum redderet, tandem ab amicis rogatus et aliis justis honestisque causis impulsus, hunc Tractatum typis dare constitui. Et quamvis non ignorem antiquos et recentes aliquos Commentaria et Tractatus de Jure Emphyteutico edidisse, tamen scito, benigne lector, quod iste meus liber non solum te labore levabit, sed etiam in eo multa reperies, quae ab illis non sunt penitus tacta. Has igitur elucubrationes meas, quaecumque sint, hilari fronte accipito, et si quid in eis Typographi incuria depravatum reperies, candore judicii tui corrigito et suppleto ; vel, si quid emendatione dignum videbis, emendato. Scito insuper , quod non modo benignum imploro lectorem, verum etiam liberum cupio correctorem: Nam errorem omnes cum lacte nutricis suximus, teste Cicerone, et opere in longo fas est obrepere somnum, Horatius canit.

FRANCISCI FULGINEI
TRACTATUS
DE
JURE EMPHYTEUTICO

PRAELUDIORUM

QUAESTIO I.

SUMMARIUM

Omnis disputatio a definitione debet proficisci. num. 1. quamvis in jure diversimode observetur, num. 2. — Descriptiones emphyteusis, a num. 3. usque ad num. 5. — Descriptio emphyteusis Redo. reprobatur num. 6. — Dictio, aliquid, quod importet, num. 7. et 16. — Verbum. solvere, quid significet. num. 8. — Definitio emphyteusis Alvar. Val. rejicitur, num. 9. — Definitio non debet continere verba superflua, num. 10. debet continere genus, et differentias. num. 28. et essentiam rei definitae. num. 29. sufficit. quod adaptetur ad communiter accidentia num. 30. — Pensio quo tempore solvi debeat. num. 11. — Pensio in dominii directi recognitionem solvitur. num. 12. — Verba non sunt superflua, quando ponuntur ad tollendas dubitationes. num. 13. ubi declaratur. — Definitio quid sit. num. 14. — Rei appellatione quid veniat. num. 17. — Ponitur nova definitio emphytheusis Auctoris. num. 18. — Verbum. concessio, quid importet. num. 19. — Locationis definitio. num. 20. — Emphyteusis de sui natura consistit solum in rebus immobilibus. num. 21. de sui natura conceditur in perpetuum, licet etiam concedatur ad tempus. num. 24. — Differentia locationis, et emphyteusis, et ususfructus. num. 22. et 28. nullum dominium transfertur in locatione. num. 16. et differt a venditione num. 27. — Reditus est nomen generale num. 25. — In emphyteusi transfertur utile dominium, et retinetur directum, num. 26. — Emphyteuta possidet naturaliter. num. 27. — Conductor neque naturaliter, neque civiliter possidet. num. 27. — Emphyteusis differt a venditione, ibidem.

Materia Emphyteusis ubique usu frequentissima est; et ideo Clar. *in § emphytheusis in principio* dixit quod in urbe Mediolanensi nihil aliud sonant jus dicentium palatia, quam emphyteuticorum canonum solutiones, et caducitates, et Jas. *in rub. C. de jur. emphyt.* ait: In exercitatione facti, quotidie per omnium manus versatur et in hac mea civitate assidue in foro controversiae habentur de emphytheusi; quia major pars domorum, et praediorum ab Ecclesiis fuit concessa in emphyteusim: et quamvis sciam, doctissimos, eruditissimosque viros commentaria, et tractatus edidisse de jure emphyteutico; tamen spero, auxiliante D. N. Jesu Cristo, ejusque Beatissima Matre, meas istas elucubrationes, et labores, professoribus, et causarum patronis non fore inutiles.

Sed antequam ipsam materiam pertractandam aggrediar, aliqua praemittenda censeo, quae praeludia appellantur, et ante omnia servandum esse consilium Ciceronis in Officiis, qui admonet, disputationem a definitione semper debere proficisci et idem docet Cagn. *in l. omnis definitio de reg. jur.* 2
et Euer. *in Cent. in loco a definitione in principio*; quamvis ego in jure diversimode viderim observatum. Nam in titulo de test. definitio ponitur in prima lege, et definitio justitiae in titulo de just. et jure ponitur post multas leges; et alia exempla invenies. Doctores itaque antiqui, qui de Emphyteusi tractaverunt, non posuerunt definitionem Emphyteusis, sed tantum descriptionem ut videri potest apud Speculatorem *in §. nunc aliqua de locat. in princ.* et per Bal. et alios *in l. 1. C. de jur.*

emphyteut. et praesertim Jason. qui bene tractavit
hanc materiam in illis tribus legibus. Redoan. *de
rebus Ecclesiae non alienandis in titul. de solut. ca-
non. fol.* 433 *in princ.* ita describit. Emphyteusis
est contractus, cum conceditur res immobilis ad
3 meliorandum alicui, qui per hoc dat certam quan-
titatem, et postea se constituit daturum certam
modicam annuam pensionem in recognitionem
directi dominii, in recompensationem fructuum
percipiendorum. et sumitur haec descriptio ex Ias.
in d. l. 7. in princ. ex Glos. *in c. potuit de locat. in
ver. emphyteuta.* Abb. *in d. cap. potuit.* n. 7. sic de-
4 scripsit: Emphyteusis est proprie contractus, per
quem transfertur dominium in emphyteutam, re-
tento dominio directo apud ipsum dominum, et
aliquod solvitur singulis annis ipsi domino, quam
5 desumpsit ex *l.* 1. *ff. si ager vecti. vel emph.* Euer. *in
Cent. in loco a feudo ad emphyteusim. num.* 54. Sic
etiam descripsit: contractus emphyteuticus dicitur
quando interveniente scriptura, res traditur ali-
cui, in perpetuum, vel ad longum tempus fruen-
da, tenenda, et possidenda, hac lege, ut, quandiu
pensio solvatur, non possit ab eo, vel ab habente
ab eo causam, auferri. Et hoc dicit probari *ex §.
ff adeo inst. de locat. et cond.* et *in d. l.* 1. *ff. si ager
6 vect. vel emph.* definitur autem a Red. *de reb. eccl.
non alien. in rub. signific. verbi alienatio, fol.* 23 *sub
num.* 3. Emphyteusis est contractus, per quem
transfertur dominium utile in emphyteutam, re-
tento dominio directo apud ipsum dominum et
aliquid solvitur, singulis annis, ipsi domino, per
text. *in dicta l. ff. si ager vect. vel emphyt. pet.* quae
definitio non solum est superflua in aliquibus ver-
bis, et ideo non est bona, ut mox videbimus in
sequenti definitione; convenit etiam feudo, propter
illam dictionem aliquid; nam in feudo etiam tran-
sfertur utile dominium, et retinetur directum, et
aliquid solvitur quod est servitium, ut patet ex
7 sua definitione, ut per eumdem Red. *eod. tract. et
rub. num* 6 *fol.* 33 et verbum, aliquod potest etiam
verificari in re immobili, *ut* idem Red. declarat in
8 rub. *de rer. exig. immob. alien. fol.* 82 *in prin.* Prae-
terea comprobatur quia, aliquid solvere, pro satis-
facere usurpamus, nam solutionis verbum pertinet
ad omnem liberationem, quoquo modo factam, ma-
gisque ad substantiam obligationis refertur quam
ad nummorum solutionem; et text. *in l. solutionis
verbum ff. de solut.* et declaretur per Cagn. *in l.
nemo dubitat, ff. de de reg. jur.* Ergo definitio potest
verificari etiam in feudo, cum servitium sit ali-
9 quid. Hujus timore fortasse Alvar. Valas. aliter
definivit, non faciens mentionem de Red. *in suo
tract. de jur. Emph. qu.* 1. *num.* 2. hoc est; Em-
phytheusis est contractus, per quem utile domi-
nium rei immobilis transfertur in perpetuum, vel
ad tempus pro quo solvitur aliquid reale, per tem-
pora constituta, directo domino, in dominii reco-
gnitionem, quae definitio non videtur bona: quia
10 primo continet verba superflua; quae non debet
continere; Arist. *Sexto Top. c.* 1 *et in Metaphy-
sic. cap.* 13. *text.* 43. nam superflua sunt verba
illa: per quem utile dominium transfertur; et per
tempora constituta; cum ipse exponat *num.* 14 quod
de jure non est tempus constitutum in quo pen-
sio sit solvenda: quia contrarium reperitur defi-
nitum in jure. sive teneamus opinionem Glos. *in
l. 2. C. de jur. Emph. in ver. cautum*, quae, cum ap-
probatur, ut dicit Jas. ibi *num.* 180. quando non 11
est cautum, quo tempore emphyteuta debeat sol-
vere canonem, quod in tribus vicibus debet sol-
vere, modo solvat ante Kalendas Januarii, sive
teneamus opinionem aliorum, quos refert ibidem
Jas. quod in fine anni; quam ipse amplectitur, et
sequitur Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. q.* 8
reprobando opinionem Glos. ut in tit. *de sol. can.
q.* 8 nos etiam diximus, et quod illa verba per
quae utile dominium transfertur, sint superflua, 12
demonstratur: quia sufficiunt illa verba, in domi-
nii recognitionem: nam pensio in dominii directi
recognitionem solvitur, ut per Corb. *ead. caus.
ampl.* 11 *n.* 2, ut idem Valas *d. q.* n. 15 et sic re-
tinendo directum dominium utique est translatum
utile in emphyteutam, propter pensionem, quam 13
solvit; et licet non ignorem, aliquando verba poni
ad tollendas dubitationes, quo casu non possunt
dici superflua, ut per Cravet. *cons.* 70 n. 19 et
declaratur per Bertaz. cum aliis; quos congerit *in
tract. de claus.* 4. *n.* 3. quod scilicet non procedit
in instrumentis, et privilegiis; tamen, nec e-
tiam potest procedere in definitione, cum definitio 14
sit earum rerum, quae sunt ejus rei propriae,
quam definire volumus, brevis, et circumscripta
quaedam explicatio: ex sententia Ciceronis, ut re-
fert idem Euer. *eod. loc. num.* 4 et sic debet esse
brevis, et non superflua, et tantum debet definitio
evacuare definitum, secundum genus, et substan- 15
tiales differentias, et absolutam rei naturam expli-
care, ut declarat Bart. *in l.* 1 *ff. de testam. in princ.*
secundo ista definitio laborat eodem morbo, quo
laborat definitio Red. quia ibi dicitur: pro quo
solvitur aliquid reale: volens demonstrare, quod
non sit personale, prout est servitium, quod
praestatur a Vasallo, domino directo Feudi: nam 16
idem importat dicere, aliquid reale, vel aliquid
simpliciter, vel aliquod et aliqua res: cum appella-
tione rei veniant corporalia, et incorporalia *l. rei
appellatione ff. de ver. sign.* et quod appellatione rei
veniant etiam feuda, et jura emphyteutica, de-
clarat Red. *eod. tra. in Rub. quod veniant app. rei,* 17
fol. 233 ergo venit etiam servitium Vasalli: et sic
definitio competit etiam Feudo: quia rei verbum
est adeo generale, quod non solum factum conti-
neat, sed omnia quae in nostro vel extra nostrum
patrimonium sunt *l. et ibi Gloss. ff. si cert. pet. et*
comprehendit jura, et actiones, ut, *d. l. rei appel-
latio*, et declarat optime Red. *eod. loco* et Tob.
Nov. *Inst. de obli. num.* 42 *et* 43 et ideo cogitabam
posse aliter, et melius definiri, scilicet: Emphy- 18

teusis est concessio rei immobilis ad tempus, vel
in perpetuum, pro conventa pensione, seu reditu
domino directo praestando, iu dominii directi re-
19 cognitionem : dixi concessio; quia verbum con-
cessio est generale tex. cum Glos. *c.* 1. *de usur.*
in 6 *in ver. tit.* Affl. *dec.* 305. *num.* 2. et est aptum,
comprehendere emptionem, locationem, feudum,
Emphyteusim, depositum, et bujusmodi. Mar. *de*
claus. claus. 6 *num.* 2. *part.* 2. et eodem verbo u-
tuntur communiter Doctores in definitione loca-
tionis, pro loco generis; et cum locatio babeat fa-
20 miliaritatem cum Emphyteusi §. *adeo inst de locat.*
et cond. igitur non est inconveniens, definire Em-
phyteu. secundum terminos locationis, nam loca-
tio est personae, vel rei ad usum facta concessio,
mercede in pecunia numeranda conventa, quae
definitio communiter approbatur, ut tenet Rot.
Rom. *divers. part.* 2. *dec.* 37. *num.* 20. dicitur etiam
21 in definitione: rei immobilis: quia rebus immobi-
lib. *d.* §. *adeo, et l.* 1. *si ager. vect. vel emph. pet.*
Glosa. *in ver, emphyteuta. c. potuit de locat.* Jas. *in*
d. l. 1. *num.* 101 et Glos. *in ver. namq. in d. l.* 1.
22 Valas. *in d. q.* 1. *num.* 4. et ad differentiam loca-
tionis, quae potest fieri in bonis mobilibus ut per
eandem Glos. in ver. Emphyt. Valas. *eod. tract. q.*
20 *num.* 4. et ad differentiam ususfructus, qui po-
test constitui etiam in mobilibus, §. *constituitur.*
23 Inst. *de usuf.* dixi: in perpetuum, sive ad tempus
quia licet de sui natura debeat concedi in perpe-
tuum, *ead. l. ff. si ager vect.* et *d.* §. *adeo*, tamen
conceditur etiam ad tempus, Spec. *in d.* §. *nunc*
aliqua q. 5. Jas *in d. l.* 1. *num.* 6. et ad vitam con-
cedentis, seu ad duas, vel tres generationes con-
cedi potest; pacta enim in hoc contractu servanda
sunt. Valas. *eod, tra. q.* 1. *num.* 12. et habet locum
tam in Ecclesiastica quam in profana Emphyteu-
si. Clar. §. *Emph. q.* 28. *ver. secundo modo, tertio*
modo, et quarto modo, Mantic. *de tacit ambig. lib.* 22.
tit. 25. *num.* 13. Ludovis *decis.* 522. *num.* 11. po-
nitur etiam in definitione pro conventa pensione
seu reditu; juxta tex. *in d.* §. *adeo*, in illis verbis
ut quamdiu pensio, seu reditus praestetur, et Glos.
ibi exponit, pensio in pecunia reditus praestetur
in specie; et ad differentiam Feudi, pro quo debe-
tur servitium personale, late Jas *in d. l.* 1. *num.* 50
et 53. et patet ex definitione Feudi, ut per Clar.
§ 4. *Feudum. q.* 4. dixi etiam: pro conventa pen-
sione, seu reditu; quia quandoque conceditur pro
specie vel fructibus, prout exponit Glos. supra al- 25
legata, et reditus est nomen generale, Glos. *in c.*
gener. de ele. in 6. *in ver. red.* et Tiraq. *de ret. lign.*
§. 1. Glos. 6. *in princ.* dixi quoque in recognitio-
nem dominii directi; quia pensio non solvitur pro
mercede, sed pro recognitione dominii directi. Jas.
in d. l. 1. *num.* 17. et sic differt a locatione, pro
qua solvitur merces. Inst *de locat. et cond. in princ.*
et ff. locat. l. 2. Corb. *de caus. privat. ob non sol.*
can. ampl. 11. *num.* 2. Valas.. *ead. q.* 1. *n.* 15 et
ex boc contractu transfertur utile dominium, et
retinetur directum, et in locatione nullum domi- 26
nium transfertur, *l. non solet ff. locat.* Spec *d.* §.
nunc aliqua q. 4. quia emphyteuta possidet natu-
raliter; conductor autem neque naturaliter, neque
civiliter: et differt etiam ab emptione, et vendi-
tione: quia in isto contractu transfertur, ut dixi, 27
tantum dominium utile; sed in contractu vendi-
tionis, directum, et utile transfertur, *l. cum manu*
sata §. *nemo potest, ff. de cont. empt.* Valas. *d. quae-*
stion. 1. *num.* 3. et sic ita definitio continet ge-
nus, sub quo res est definita, et differentias, ut 28
appareat quod differt ab aliis speciebus, contentis
sub illo genere, juxta doctrinam Bartol. *in l* 1. *in*
princ. ff. de testament. Convertitur etiam cum suo
definito, prout idem Bart. docet *in l.* 1. §. *dolum,*
ff. de dolo. et Cagn. *in d. l. omnis definitio. ff. de reg.*
jur. ac etiam Encard, *in Centuria*, in loco, a defi-
nitione: nam, dicendo, in dominii directi reco-
gnitionem pro pensione, vel reditu convento, do-
mino directo praestando; concessio rei immobilis
nihil aliud erit, nisi emphyteusis, et non est su-
perflua, neque aliquid deest, ut docet Cagn. *in d.*
l. omnis definitio num. 39. quia sub illis verbis si
bene considerentur, omnia substantialia continen-
tur, et sub hac definitione explicatur quidditas, et
essentia rei definitae, secundum quod vult Arist.
et refert idem Cagn. *in d. l. omnis definitio.* et
quamvis non comprehenderet omnes casus, tamen 29
sufficeret, definitionem adaptare ad regulam et ad
communiter accidentia; secundum com. op. de qua
per d. Cag. *n.* 63. *citato loco.*

QUAESTIO II.

SUMMARIUM

Emphyteusis unde sit dicta num. 1. — Olim dabantur solum bona sterilia in emphyteusim, hodie dantur fertilia etiam num. 2. — Emphyteusis est nomen graecum, quod est melioratio, num. 3.

1 Nunc videamus, unde Emphyteusis sit dicta? Et
Spec. in §. nunc aliqua de locat. circa principium,
dicit, quod derivetur ab Emponemate: Emponema
enim, latine idem est, quod melioratio; nam an-
tiquitus dabantur loca sterilia ad meliorandum, 2
sed hodie dantur etiam fertilia, Glos. *in* §. *adeo*,
in ver Emphyteuseos. Inst *de locat. et conduct.* Red.
de reb. ecc. non alien. fol. 32. *nu.* 5. Surd. *decis.* 198.

num. 20. sed videtur, quod derivetur ab emphyteuto, quod idem est, quod planto, et insero, ut alii volunt, quos refert Bertaz. *de claus. claus.* 14.
3 Glos. 1. *num.* 1. sed idem importat, quia emphyteusis est verbum graecum, quod est melioratio: cum debeantur dari in emphyteusim bona ad plantandum, et meliorandum, quod, ut dictum est, non observatur, cum dentur etiam fertilia. et Glos. *in vet. emponemata, in l.* 2. *C. de jur emph.* dicit: dabantur olim sterilia in emphyteusim sola, quia diligentia emphyteuta fiebant fertilia, sed hodie ad id ventum est, ut omnia dentur; in ecclesiasticis autem dantur, quae congrua videntur Oeconomo, ut *C. de Sac. Sa. Ecc. Auth. perpetua, et Auth. si quas ruinas*, et quod derivetur a verbo graeco Emphiteuto, tenet Natt. *consil.* 40. *n.* 5. dicens: doctores nostri graecae locutionis ignari, falluntur, quia emphyteusis descendit a verbo graeco emphytento, quod significat, insero planto; germina pono, quod tamen recidit in idem, quod in meliorationem: et hoc magis placet etiam Valasc. *de jur. emph. quaest.* 2. *numer.* 4. Natt. *consil.* 49. *nu.* 6. probat etiam Mantic. *de tacit. et amb. lib.* 22. *titul.* 1. *num.* 1.

QUAESTIO III.

SUMMARIUM

Verbum Emphyteusis quomodo scribi, et pronunciari debeat,

Pro juvenum curiositate, videndum est etiam, quo modo emphyteusis scribi et pronunciari debeat; an cum illa littera O. aut cum littera U. dicendo emphyteosis, vel emphyteusis. Et certe si volumus attendere, et observare, quomodo hoc verbum reperiatur scriptum in Digestis, et C. *ut in Rub. si ager vect. vel emph. pet.* et in illis tribus legib. *C. de jur. emph.* scribendum; et pronunciandum erit cum illa littera, O. et non cum U. et ita invenitur scriptum in §. *adeo* Inst. *de locat.* et Glos. ita observat, et idem Justinianus Imp. *in Auth. de non alien. vel perm.* §. *Emphyteosim*, et sine y. et cum litera i. et similiter observatum invenies in jure Canonico per summos Pontifices, ut patet in c. potuit de locat. et ibi Glos. Inn. Felin. Abb. et alii. Similiter Bar. Bal. Jas. et omnes in illis tribus legibus supradictis. Sper. *in* §. *nunc aliqua. de locat.* et novissime Clar. *in* §. *emph.* Moderni autem, ut Tiraq. Red. Cor. Valas. Menoch. Bertaz. Mant. Surd. Natt. et multi alii; et Domini de Rot. contrarium observant, ut videre est apud Ludovis. Seraph. Veral. et Corc. et alios (Puteo excepto, et aliquib. aliis paucis) et ita scribendum et pronunciandum dicit Valas. *de jur. emph. qu.* 2 *sub. n.* 4. post haec scripta repertus, qui pro hac sua sententia adducit Alciat.et Coras. et quia etiam moderni ita observant, et nos a principio hujus tractatus observavimus, faciunt ea, quae supra diximus, quod scilicet emphyteusis descendit a verbo graeco Emphyteuto, unde descendere debet Emphyteusis, quaest. 2. in fine.

QUAESTIO IV.

SUMMARIUM

Contractus Emphyteuticus a quo jure sit inventus. an a jure civili, vel a jure gentium, num. 1. — Jus civile quando dat nomen, et formam alicui actui, tunc actus ille dicitur de jure civili inventus. num. 2. — Pacta sunt de jure naturali num. 3. — Jus gentium tolli non potest per jus civile sed jus civile tolli potest per aliud jus civile, num. 4.

Conveniens est etiam scire, a quo jure contractus emphyteuticus sit inventus? Et si considerare volumus generalitatem verborum, §. jus autem
1 gentium. Institut. de jur. nat. gentium, et civili dicendum esset, quod a jure gentium esset inventus: cum ibi dicatur: ex hoc jure omnes pene contractus introducti sunt; et ita argumentatur Spec. *in* §. *nunc aliqua de locat. in princ.* et hanc opinionem, quod sit de jure gentium, tenet Bald. *in l.* 1. 3. *lect. num.* 14. *C. de jur. emph.* Sed contrarium tenendum est per dictum §. *jus. gentium* nam ibi ponitur dictio, pene, et Glos. exponit, propter quatuor contractus; stipulationem, litterarum obligationem, contractum emphyteuticum, et sponsalitiam largitatem, qui sunt de jure civili; et haec opinio probatur in §. *adeo* Inst. *de locat. et cond.* ubi dicitur: quia inter veteres dubitabatur, et a quibusdam locatio, a quibusdam venditio existimabatur, lex Zenoniana lata est, quae emphyteuseos contractus propriam statuit naturam, et cum

2 lex Zenoniana sit lex prima, Cod. *de jure emphyteutico*, igitur contractus iste est de jure civili. Caeterum, si bene verba illa considerentur, potius dicendum esset, quod esset de jure gentium, quia, cum inter veteres dubitabatur, an esset locatio vel venditio; ergo ante legem Zenonis erat iste contractus. Sed responderi potest, quod licet in textu dicatur, quod apud veteres dubitabatur, non sequitur, ergo est de jure gentium; quia lex Ze-
3 noniana propriam statuit naturam; et quoties jus civile alicui actui formam, et nomen dat, tunc actus ille a jure civili introductus dicitur *l. jus. civile de just. et jur.* prout concludunt D. D. tenentes opinionem, quod testamentum sit de jure civili, ut videri potest apud Tob. Non. instit. *de Test. num.* 21. Non obstat illud, quod dicitur *in cod.* §. *adeo*: et si quidem aliquid pactum fuerit, hoc ita obtinere, ac si naturalis esset contractus; quia hoc ibi dicitur propter pacta, quae apponuntur in hoc contractu, quae jure etiam naturali observari debent. *l. ff. de pact.* et hanc opinionem 4
tenuit Spec. *in d.* §. *nunc autem de locat. in princ.* et quod de jure civili, licet adsit consensus, qui est de jure gentium, defendit Mant. *de tacit ambig. lib.* 22. *tit.* 1. *num.* 4. Sed quae utilitas resultat ex hac disputatione? Respondeo, quod si esset iste contractus de jure gentium, non posset tolli per Principem, neque per Statutum: quia jura gentium semper firma et immutabilia permanent, et a jure civili tolli non possunt. §. *sed naturalia*, Inst. *de jur. nat. gent. civili*; sed si esset de jure civili, utique tolli posset, cum unum jus civile, alterum tollat. *l. nihil. tam naturale. ff. de reg. jur. et eod.* §. *sed naturalia.*

QUAESTIO V.

SUMMARIUM

Contractus emphyteusis, et locationis habent inter se familiaritatem num. 1. — Nulla est differentia inter eos num. 2. contrarium num. 3. Differunt respectu pensionis num. 4. — Contractus locationis est onerosus; emphyteuticus est gratuitus num. 5. — Datur restitutio ex capite laesionis: secus in emphyteusi num. 6. Fit remissio ob sterilitatem, et non in emphyteusi num. 7. — Conductor melioramenta retinet; emphyteuta non, num, 8. sed remissive. — Differt contractus locationis ab emphyteusi ratione dominii num. 9. cont. num. 10. — Differunt ratione possessionis, num. 11. cont. num. 12. Differunt ratione potestatis transferendae, num. 13. aliae differentiae remissive num. 15. — Locatio potest fieri etiam in rebus mobilibus; Emphyteusis non, num. 14. — Conveniunt in multis, num. 16. et 17. sed non sunt in omnibus aequiparatae, num. 18. — Locatio ad longum tempus quae dicatur num. 19. remissive. — Argumentum a contractu locationis ad longum tempus ad emphyteusim an teneat, num. 20.

Quia contractus emphyteuticus et contractus locationis habent inter se magnam familiaritatem, dicit text. *in* §. *adeo* Inst. *de locat et cond.* ideo vi-
1 deamus, an sit differentia inter locationem ad longum tempus, et emphyteusim Jo. de Imol. *in cap. nulli* 3. *col. et in c. ad audientiam* 1. *col. ext. de reb. eec. non alien.* dicit nullam esse differentiam,
2 et idem tenet Jo. Fab. *in l.* 1. *C. de jur. emph.* 1. *col.* et alii relat. per Seraph. *dec.* 286. *num.* 2. qui refert ita tenere Jas. *in l.natural. num.* 3. *ff. de*
3 *acq. pos.* Ruin. Crot. et Tiraque.

Contrarium tenet Spec. *in* §. *nunc. aliqua de locat. num.* 5. *per* §. *adeo inst. de locat. et cond.* ibi, neque ad locationem. etc. Jas. *l* 1. *num.* 36. *C. eod.* et ita tenet Rot. ut per Seraph, *ead dec. num.* 20. ubi dicit, quod doctores, qui dicunt nullam esse differentiam, loquuntur contra communem opinionem, et Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 2. *num.* 55. *ver nec obstat*; dicit falsam esse op. Imol. Io. Fab. et aliorum tenentium, nullam esse differentiam inter locationem ad longum tempus, et emphyteusim.

4 Differunt respectu pensionis: cum in locatione sit proportionabilis fructibus, secus in em-
5 ph. secundum com. op. de qua per Nat. *cons.* 49. *num.* 7. Cagn. *in l.* 2. *C. de resc. vend. num.* 102. *de com.* etiam testatur idem Seraph. *d. dec. n.* 9. Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 35. *num.* 6. Mantic. *de tacit. ambig. l.* 22. *tit.* 2. *num.* 9. pensio enim in locatione solvi debet in pecunia numerata; emphyteusis autem in speciebus etiam, et in pecunia consistit Mantic. *citato loco num.* 2. Valas. *de jur. emph. qu.* 20. *nu.* 5.

Secundo differunt, quia contractus locationis 5
est onerosus, emphyteusis autem plerumq. gratuitus. Corn. *cons.* 285. *num.* 9. *lib.* 3. Clar. §. *emph. q.* 8. *ver. sed pone.* Seraph. *d. dec. num.* 10. Mant. *citato loco. num.* 56. tenet quod, quando pensio fructibus respondet, et quando a principio est soluta magna quantitas pecuniarum cum modica pensione, tunc erit onerosus, et ideo dixi; plerum-
que Surd. *dec.* 290 *num.* 1. 6

Tertio in locatione datur restitutio ex capite laesionis, secus in emphyteusi. Bar. *in l. si quis conduxerit. de locat.* Corn. *consil.* 185. *num.* 9. Seraph. *ead. dec. n.* 11. Corb. *de caus. privat. ob alien ampl.* 35. *sub num.* 6. sed de hoc vid. *q.* 28. *de cont. emph.*

Quarto, in locatione longi temporis fit re- 7
missio ob sterilitatem, secus in emphyteusi. Cinus et Baldus *in rub. C. de jure emphyt.* Imol. *in d. c. potuit*, Jas. *in d. l.* 1. *num.* 2. Seraph. *d. dec n.* 12.

Corb. ut sup. et Jas. ibi limitat quatuor modis. Mant. *d. loco num.* 21. de qua videbimus in *tit. de sol. can. ampl.* 15. *et in tit. de melior. q.* 9.

8 Quinto conductor melioramenta retinet, emphyteuta autem non, Jas. in *d. l. num.* 37. *et in l.* 2. *num.* 38. Seraph. *d. dec. num.* 13. de qua videbimus in *tit. de melior. q.* 1. *et* 2. Mant. *citato loco num.* 53.

9 Sexto differre dicit Spec. *in d. §. nunc aliqua num.* 5. ratione dominii, quia emphyteuta habet utile dominium, serus autem conductor. *l. si quis conductionis C. locat.*

10 Contrarium, quod in locatione longi temporis transeat in conductorem utile dominium, quemadmodum in emphyteusi. Seraph. qui dicit n. 3. omnes ita tenere *in l. codicillis, §. institutio de legat.* 2. et ideo Spec. loquitur in simplici locatione idem Seraph. *decis.* 272. *num.* 8. qui dicit omnes tenere *in l.* 1. *C. de jur. emph.* Valas. *de jur. emph. q.* 29. *in princ.* Tiraq. *de ret lign.* §. 1. Glos. 14. *num.* 179. *et seq.* Mantic. *d. tit.* 2. *num.* 4.

11 Septimo, dicit Spec. differunt ratione possessionis: quia conductor non dicitur possidere; per jura, ibi per eum allegata: sed emphyteuta possidet naturaliter. *l. naturaliter. ff. de acq. poss.*

12 opinio tamen Spec. habet locum in simplici conductore, non ad longum tempus: quia, si est translatum utile dominium, ergo ipse possidet naturaliter. Mant. *citato loco num.* 6.

13 Ottavo differunt ratione potestatis, in alterum transferendae, quia conductor potest jus suum transferre, aliis rem locando, *C. locat l. nemo*; emphyteuta vero non, nisi domino volente, *c. potuit de locat. et C. de jur. emph. l. fin.* Spec. *d. §. nunc aliqua, num.* 5. Seraph. *d. dec. num.* 17. Mant. *citato loco num.* 45. qui plures cumulat, quando scilicet locaret emphyteuta ad longum tempus; de qua nos dicemus in titulo *de alien. q.* 1. *ampl.* 32.

14 Nono, differunt, quia locatio potest fieri etiam in rebus mobilibus; emphyteusis autem non, ut diximus supra *q.* 1. *num.* 2. Mant. *eod. tit. n.* 7. Valasc. *de jur. emph. q.* 20. *num.* 4,

Differentias multas recenset Mantic. *de tacit.* 15
et amb. eod. tit. 2. per totum et infra *qu.* 15. Valasc. *d. q.* 20. *de jur. emphy.* ponit quaestionem, in quibus emphyteusis differat a simplici locatione, et recenset viginti differentias.

Conveniunt autem in multis emphyteusis, et 16
locatio ad longum tempus: quia ob non solutum canonem habet locum poena caducitatis in utroque contractu. Seraph. *dec.* 228. *num.* 11. Rot. *divers. p.* 1. *decis.* 466 *num.* 2. Valas. qui infinitos citat. *d. q.* 26. *num.* 7. et dicemus infra *q.* 15. *num.* 20. non autem propter alienationem irrequisito domino.

Conveniunt etiam; quia in utroque contractu 17
transfertur utile dominium: ut supra diximus in sexta differentia.

Non obstat, quod isti contractus habeant in- 18
ter se magnam familiaritatem: quia ex hoc non infertur, esse in omnibus aequiparatos, quod ostenditur ex suprad. differentiis, et ita etiam respond. Seraph. *decis.* 288. *num.* 2.

An autem poena legis fin. *C. de jur. emphyt.* 19
habeat locum in conductore ad longum tempus, alienante sine consensu domini, dicemus in tit. de alienationibus. Et an censeatur potius contractus emphyteuticus, vel locatio ad longum tempus in 20
dubio, videbimus infra, quaestione 15.

Quae autem dicatur locatio ad longum tempus, vid. est Valas. *d. q.* 29. *num.* 4. *cum seq.* et vide infra, *de alienat. q.* 1. *num.* 82. Argumentum autem de conductione ad longum tempus ad emphyteusim, secundum Jo. And. *in add. ad Spec. in tit. de emphy §. nunc aliqua ver. quarto quaeritur, in fine add. magna*, non procedere, nisi in quantum jure reperitur expressum, sequitur Aret. *cons.* 55 Natt. *cons.* 49. *numer.* 33. et maxime, secundum ipsum, quando emphyteusis esset perpetua: dicemus etiam in *tit. de renunc. qu.* 5. et quod non valeat argumentum de locatione ad longum tempus ad emphyteusim, nisi in casibus in quibus expresse sunt aequiparata, videndus est Mant. citato loco in fine.

QUAESTIO VI.

SUMMARIUM

Contractus Emphyteuticus differt a contractu emptionis, et venditionis num. 1. — Quia in eo requiritur pretium, in emphyteusi non requiritur num. 2. differt in aliis num. 3.

Non est inconveniens scire, an contractus emphyteuticus differat a contractu venditionis; Et videbatur dicendum, non differre propter eorum
1 affinitatem, et familiaritatem, §. *adeo.* Instit. *de locat. et cond.* nihilominus videtur dicendum, differre, quia in venditione requiritur pretium certum. *instit. de emption. et vend. in princ.* sed contractus emphyteuticus bene fit sine pecunia. Spec. 2
in d. §. nunc aliqua sub num. 5. *glos. in l.* 1. *C. de jur. emph. in ver. alienationis*, et ibi Jas. *num.* 22.

et sufficit speciem dari. *d.* §. *adeo inst. de locat.* et non sine causa dubitabatur ab initio, an iste contractus esset venditio, vel locatio, ut dicit text. *in d.* §. adeo, quia videbatur accedere ad venditionem in eo, quod dabatur pretium Domino: rursus videbatur locatio, propter annuam pensionem, et ita declarant Doctores *in d. l.* 1. *C. de jur. emph.* et Glos. *in c. potuit. ex locat.* postea, ad removendas difficultates, constitutum fuit, ut appellaretur contractus emphyteuticus, ut dicit tex. *in d.* §.
3 *adeo.* Item differunt, quia in emptione, et venditione datur pretium aequivalens, aut saltem non minus dimidia, vel ultra, *l.* 2. *C. de resc. vend.* sed in emphyteusi solet dari pensionis nomine, et aliquid aliquando pro ingressu; licet hoc non sit necessarium, ut dicemus infra q. 6. et pro renovatione communiter, secundum Alber. *in l.* 1. *C. de jur. emph.* datur aliquid ulterius: ut puta „ unum par caponum, vel solvitur laudemium, secundum consuetudinem locorum, ut dicemus *in tit. de laudem.* Item emptio non dissolvitur, licet pretium non solvatur, sive res non tradatur: at Emphyteuta, si pensionem non solvat, rem amittit, ut dicemus in *tit. de solo. can. qu.* 1. Item utile dominium in Emphyteutam transit, et directum manet apud Dominum, at in venditione transit in emptorem dominium utile, et directum: licet non sit de substantia contractus, dominii translatio, Pinel. 2. *par. Rub. C. de resc. vend.* Item emptor libere potest rem suam cuilibet vendere: emphyteuta autem non, nisi de licentia Domini, *l. fin. C. de jur. emph.* et alias differentias invenies apud Valasc. *de jur. emph. q.* 19.

QUAESTIO VII.

SUMMARIUM

Contractus libellarius quid sit, et unde dicatur num. 1. — Quomodo scribi, et pronunciari debeat. num. 2. — Contractus libellarius an differat a contractu emphyteutico, referuntur plures opiniones. num. 3. — Est com. op. quod differat, num. 4. sed de com. usu loquendi non differt, sed pro synonimis ipsi ponuntur num. 5. — Concluditur, differre de eorum natura: sed de consuetudine promiscoe utimur n. 6. — Concessio simpliciter facta ad libellum, censetur facta in perpetuum, et transit ad haeredes, etiam extraneos num. 7.

1 Occurrit etiam videre, an iste contractus emphyteuticus differat a contractu Libelli? Et pro intelligentia sciendum est, quod contractus libellarius dicitur, quia de eo solet fieri brevis scriptura, Red. *de reb. ecc. non alien. fol.* 18. *numer.* 5. et ideo scribi deberet cum illa litera B. quasi parvus
2 libellus; et ita observat Tiraq. Clar. *quaest* 1. §. *emph.* et post haec scripta inveni Valasc. ita dicentem, et tenentem *qu.* 35. *in fine de jur. emphyt.* licet moveatur aliis rationibus: *ibi num.* 11. et Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 3. *in principio*, ita observantem; sed plerique contrarium observant, et ideo in hoc non est insistendum, et *in cap.* 1. §. *Inter fratrem, Quibus mod. feud. amit.* ita inve-
3 nitur scriptum. His praemissis, ponendae sunt singulorum opiniones. Et Bal. in Rub. *C. de jur. emphyt.* dicit, contractum libellarium esse, quando per libellum, id est scripturam, contractus descendit per multas, variasque personas: puta, si secundus Emphyteuta concedat alteri; vel, secundum eum, quando constituitur praestatio annua usque ad triginta annos: et ita etiam dicit Red. *citato loco in principio*; et idem Bal. *in cap. de alien. feud.* post Jacob. de Bel. And. de Iser. dicit, quod, quando Emphyteuta concedit, per certam annuam pensionem, perpetuo, alteri praedium, quod ipse habuerat ab alio, et sic quando concedens non est dominus, si vero concedens est dominus, tunc contractus diceretur emphyteuticus, ut refert idem Red. ut supra: sed Mant. dicto loco, ex mente Bar. et aliorum, dicit, quod contractus libellarius dicitur, quando res alicni sub vilissima pensione, in perpetuum fruendum conceditur.

Jas. vero *in d. l. nu.* 39. concludendo, approbat istam ultimam opinionem, et dicit quod communiter tenetur, et quod contractus Libellarius, 4
dicatur, quando quis habet fundum in emphyteusim ab Emphyteuta; et sic est quaedam substitutio emphyteutica, et differat ab emphiteusi, quae 6
datur a Domino directo. Valas. *de com. testatur qu.* 35. *de jur. emph. in princ.* ubi plures doctores congerit; refert etiam Mant. citato loco, ubi ponit aliorum opinionem, quod libellus sit quando datur usque ad certum tempus, cum pacto de renovando, ex sententia Azon. et Bal. et differat ab emphyteusi, quia datur in perpetuum, vel usque ad certam generationem.

Bart. *in l.* 1. *C. eod.* dicit, quod inter eos 5
nulla est differentia, sequitur Soc. *cons.* 167. Clar. §. *emphy. qu.* 1. *in princ.* ubi tenet, quod hodie communiter, ex communi usu loquendi, idem sunt, et pro Synonimis reputantur, idem tenet Seraph. *decis.* 228. *numer.* 13. late Tiraq. *de ret. municip.* §. 34. *glos.* 1. Cenc. *de cens. p.* 1. *quaest.* 1. *art.* 1. *nu.* 14. et Jas. *sub d. numer.* 39. dicit: Ex communi usu loquendi, appellamus contractum emphyteuticum, Libellarium; imo materno

sermone, semper appellatur libellum, et quod inter emphyteusim et libellum nulla sit differentia tenet Valas. *d. quaest.* 35. *num.* 2. ubi plures, hanc op. Bart. tenentes, citat. Marius Burg. *de laud. par.* 2. *Inspect.* 31. *numer.* 4.

6 Conclusio hujus quaestionis est, quae non est utilis, ut advertit etiam Jas. *sub d. numer.* 39. quod contractus Libellarius tunc est, quando Vasallus, vel Emphyteuta concedit praedium alteri, pro certa annua pensione, quod ipse habuerat ab alio in feudum, vel emphyteusim, et sic, quando concedens non est dominus directus: hoc est etiam, quod vulgo appellatur emphyteusis subalternata: quando vero concedens est dominus directus, tunc dicitur proprie contractus emphyteuticus; et haec est com. op. de qua per Jas. *d. num.* 39. sequitur Clar. *d. quaest.* 1. *in princ.* Hodie tamen (ut dictum est) nulla est inter eos differentia, et pro sinonymis reputantur; ot dispositum in uno, censetur dispositum in alium, et unum pro alio ponitur. Dec. *cons.* 146. *numer.* 2. Paris *cons.* 77. *num.* 12. *lib.* 3. et ita observari in sua provincia, utendo illis promiscue, dicit idem Clar. ut supra, idem tenet Mant. citato loco, qui plures cumulat, licet de natura, et proprietate eorum dicendum esset aliter, secundum com. opinionem, relatam per Jas. Unum notandum restat: si appareret instrumentum, quod talis concessit ad Libellum, talem rem simpliciter, intelligeretur concessa in perpetuum, de natura hujus contractus. Jas. in *d. l.* 1. *num.* 40. allegando Jac. de Bel. et Bal. sequitur Red. in supra dicto loco, qui etiam pro hac opinione refert Paul. do Cast. *cons.* 138. qui dicit, quod, de consuetudine, ad quoscumque haeredes, etiam extraneos transit.

QUAESTIO VIII.

SUMMARIUM

An contractus emphyteutiens differat a contractu censuali. num. 1. — Census reservativos quid sit num. 2. hodie est sublatus per Bullam Pii V. num. 4. — Census constitutivus quid sit, num. 3. — In quibus conveniant emphyteusis et censualis contractus, num. 5. — Differunt: quia in censuario transfertur utile, et directum dominium; in emphyteusi non transfertur. nisi utile, num. 6. — Censuarius solvit censum, Emphyteuta canonem. sed hodie promiscue utimur, num. 7. — Censuarius si per mille annos non solvat censum, res non incidit in commissum; secus in Emphyteuta, num. 8. fallit, quando adest juramentum. num. 27. — Jura spiritualia non possunt concedi in Emphyteusim. sed bene ad censendum num. 9. — Differentia alia inter contractum emphyteuticum, et censuarium remissive num. 10. — In dubio, an censeatur contractus emph. vel censuarius, num. 11. declaratur num. 16. — In obscuris facienda est interpretatio, ut minima obligatio inducatur, num. 12. — Favore Ecclesiae, judicandum contractum esse censuarium num. 13. cont. num. 14. limit. num. 15. — Praesumitur contractus Emphyteuticus si frequentetur in loco celebrari contractus, vel e contra si Censuarius num. 17. — Vel si instrumentum faciat mentionem de consensu Domini requirendo num. 18. — Vel si promissum fuit solvere laudemium num. 19. — Vel si solvatur census, pensio, seu affictus pro recognitione domini num. 14. — Vel in libro ecclesiae apparet, concessiones alias esse in emph. num. 20. Licet fiat mentio de censu, modo constet bona esse emphyteutica num. 21. — Quia denominatio est aequivoca, et census, pensio, et simile promiscue utimur num. 22. — Non est inspiciendum nomen contractus, sed rerum substantia, num. 23. — Verbum in emph. aliquando significat ad censum num. 24. — In contractu censuali transfertur omne jus, n. 25. Censuarius, per alienationem factam irrequisito Domino, non cadit num. 28. decla. nu. 29. cont. num. 30. — Pactum non valet, quod censuarius non possit alienare num. 31. cont. num. 32. — Argumentum de censu ad emphyteusim, et e cont. non tenet num. 52.

1 Examinanda venit alia quaestio, an contractus Emphyteuticus differat a contractu censuali. Et pro intelligentia terminorum, sciendum est, quod duobus modis constituitur census: uno modo, quando quis tradit rem suam alicui, et in eum transfert omne dominium, directum, et utile, cum onere, quod accipiens rem, teneatur solvere certam annuam pensionem, est text. in jure Civili, *in l. ultima Cod. de rer. perm. et in jure Canonico*, est text. cum *Glos. in cap. constitutus*; ex *de rel. dom.* et isto appellatur census reservativus, Sot. de *inst. et jur. lib.* 6. *quaest.* 5. *colum.* 2. *art.* 1. Na-
2 var. *de usur. n.* 100. Menoch. *de praesump. praes.* 107. *n.* 2. *lib.* 3. Virg. Boc. *de cens. p.* 2. *n.* 22. Natt. qui optime declarat istos terminos, *consil.* 3. *lib.* 1. *in princ.* et est contractus licitus, Cocc. *dec.* 205. qui alios cumulat: secundo modo constituitor census, quando quis, aliqua accepta pecuniae quantitate, imponit censum super aliquibus suis bonis, et vendit numeranti pecuniam, cum promissione praestandi annuam pensionem. Cravet. *consil.* 217. Foll. *de cens. in ver. hujusmodi census*
numer. 5. Dom. Sot. eod. loco; et iste appellatur 3
census constitutivus, Menoc. d. praes. et sic differt a contractu reservativo, de quo est nostra quaestio.

Sciendum pariter, quod iste contractus reser- 4
vativus hodie non est sublatus per Bullam fel. rec. Pii V. de modo creandi census. Navar. dicto num. 100. per rationes, per eum allegatas, et sequitur Boc. *eod. nu.* 22. Cocc. *dec.* 205. His breviter co-
gnitis, videtur dicendum, quod nulla sit inter eos 5
differentia; quia istis nominibus utimur promiscue, ut dicit Abb. in dicto cap. constitutus; et quia etiam conveniunt, quia tam emphyteuta,

quam censuarius solvunt pensionem annuam pro re, et in utrumque transfertur dominium, et possessio; et valet argumentum ab emphyteusi ad censum Euer. in Centuria in loco, ab emph. ad censum.

Contrarium tamen tenendum est, quod differant inter se in pluribus.

6 Primo differunt: quia in Censuali transfertur dominium in recipientem, tam directum, quam utile; in emphyteusi vero non trasfertur, nisi utile, ita communiter dicit teneri per DD. Jas. *in l.* 1. *C. de jur. emph. nu.* 40. Clar. §. *emph. in princ. quaest.* 1. *ver. contractus.* Euer. in loco ab *emph.* ad censum *num.* 2. ubi dicit, quod in contractu censuali in recipientem transfertur omne dominium, tam directum, quam utile, et omnis possessio, tam civilis quam naturalis, ita et realiter, quod nihil juris in illa re remaneat penes concedentem, sed dumtaxat reservetur sibi pensio: in contractu autem emphyteutico transfertur solum utile dominium, et solum transfertur possessio naturalis, civili remanente apud Dominum, et ex hoc infertur, quod Census solvitur de re nostra, pensio vero de re aliena. Valasc. *de jur. emph. quaest.* 32. *num.* 26. qui plures allegat. Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 3. *num.* 9. Rot. *divers. p.* 4. *dec.* 224. et ex hac differentia Rol. ibi tenet, concessionem esse nullam, si Pontifex dedit licentiam alienandi, et concessio fuit facta in censum

7 perpetuum. Secunda differentia est; quia per Emphyteutam solvitur canon; et quod solvitur per Censuarium, appellatur census; licet hodie promiscue utamur his vocabulis. Abb. *in dict. cap. constitutus*, Clar. ut supra, et Valasc. loco citato.

8 Tertia differentia est, quia si in contractu censuali non solvatur census, res non incidit in commissum, etiam si per mille annos non solvatur: sed in contractu emphyteutico, si intra biennium, si est emphyteusis Ecclesiastica, si profana, intra triennium non solvatur pensio, incidit in commissum. Jas. *in dict. l.* 1. *num.* 49. Euer. *dicto loco num.* 3. et videbimus in Tit. *de sol. can. limit.* 29. Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 3. *n.* 10. qui plures cumulat, et Valasc. *d. quaest.* 32. *num.* 30. qui alios citat, et quando dubitatur, an sit emphyteusis, vel censualis, praesumitur censualis, ad declinandam poenam caducitatis, idem Mant. *ibi n.* 11.

9 Quarta differentia est, quia jura spiritualia non possunt concedi in emphyteusim, sed bene possunt dari ad censum, secundum eumdem Euer. *ibidem n.* 4.

10 Alias differentias ponit Cenc. *de cens. par.* 1. *cap.* 1. *q.* 1. *num.* 15. et Valasc. *citato loco.*

11 Restat, ut consideremus tria notabilia, et secundum eumdem Euer. *citato loco*: Unum est, si non appareat de contractu per instrumentum, sed probatur per testes, quod pensio sit soluta ratione certae rei, per 40 annos, et amplius, et vertitur in dubium, qui contractus sit, an censualis, vel emphyteuticus; quo in dubio inspiciendum erit, quis ex dictis duobus contractibus magis frequentetur in provincia; et, si contractus emphyteuticus magis frequentetur, judicabitur emphyteuticus; si vero e contra, judicabitur censualis, per *leg. semper in stipulationibus, ff. de reg. jur.* ubi dicitur, quod debemus sequi, quod in regione, in qua id actum est, frequentatur, ubi Cagn. *num.* 7. Jas *in l.* 2. *Cod. de jur. emph. num.* 165. et Valas. *d. quaest.* 32. *num.* 35. aut aeque frequentantur ambo contractus, ut in Ducatu Barbantia, potius judicabitur contractus emphyteuticus, quam censualis, et istam quaestionem dicit Jas. *in d. l.* 2. *num.* 164. fuisse factam solum per Jo. Fab. et tenet, quod in dubio dicatur contractus emphyteuticus, per jura allegata per ipsum, et per eumdem Euer. eodem loco.

Contrarium tamen tenet in hoc secundo casu, Alber *in d. l.* 2. et Hipp. de Mars. *sing.* 95. et ponunt exemplum, si reperitur aliquod instrumentum, quo Titius promisit omni anno tali Monasterio unum saccum frumenti pro tali fundo, et non dicatur, tamquam emphyteuta, vel tamquam censuarius, nec alio modo, nunquam iste Titius ex cessatione solutionis, poterit expelli, quia hoc casu in dubio magis praesumitur contractus Censualis, et hanc op. sequitur Jas. *in d. l.* 2. *n.* 42. Ruin. *cons.* 160. *n.* 5. *vol.* 1. Burl. *cons.* 26. *n.* 19. et haec op. com. teneri debet, ut dicit Menoc. *de praesump. praes.* 106. *lib.* 3 *nu.* 3. Masc. *de prob. concl.* 281. Honded. *cons.* 81. *lib. princ.* Cresc. *in tit. de censibus dec.* 1. Hanc op. tenet etiam Rot. *par.* 4. *dec.* 40. Eamdem opinionem sequitur Navar. *in tract. de usur. num.* 109. et pro hac opinione allegat in argumentum *cap. ex parte de cons. et l. semper in stipulationibus, ff. de verb, oblig. et de reg. jur. cap. in obscuris*, *in* 6. quae jura probant obscura, et dubia ita interpretanda esse, ut quam minimam obligationem 12
inducant; et in c. ex parte, probatur de censu debito ex vnto, quod votum solvendi sextarium frumenti, est intelligendum de sextario minore, si duo sint sextaria, et Dyn. *in d.* r. in obscuris, ita etiam declarat in principio; cum igitur constet, mitiorem esse obligationem debendi censum ex contractu censitico, quam ex emphyteutico quia in illo non amittitur praedium, in non solvendo (ut dictum est) et in emphyteutico sic; merito in dubio praesumendum est, esse contractum censualem, et non emphyteuticum; et ultra supra alleg. sequitur etiam, Didac. *var. resol. lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 1. Virg. Boc. *de reus. p.* 2. *num.* 21. qui multos cumulat; Et ideo haec sententia est tenenda; cum ex numeratione tot tantorumque Doctorum appareat, esse com; et est decisio Rotae Rom. *in recent. decis.* 400. *n.* 7. Corc. qui alios citat. *de caus. privat. ob non sol. can. limit.* Valasq. *dict. quaest.* 32. *num.* 35. dicit, quod pro

qua parte fuerit fortior conjectura, ita judicandum sit contractum Censualem esse, vel emphyteuticum: sed si aequales sint librae, favore libertatis praediorum, receptius est, praesumendum esse contractum censuarium, et plures allegat pro hac opinione: sed contrarium tenent multi, ut per Clar. §. *emphyt. quaest.* 1. tam in concessione facta a privato, quam ab Ecclesia, et dicit hanc esse com. opin. praesumendum scilicet esse contractum emphyteuticum.

13 Contrarium favore Ecclesiae, quod praesumatur emphyteuticus, et non censualis, com. teneri attestatur Bero *qu.* 14. et Alex. de Nevis *cons.* 27. per totum, sequitur Clar. ut dictum est supra, *ver. sed pone*; opinionem etiam Bero. sequitur Gavalc. *dec.* 39. *num.* 34. qui asserit ita tenere Panc. *cons.* 30. *num.* 22. Purp. *cons.* 109. *num.* 9. *volum.* 1. Menoch. *cons.* 291. *num.* 8. *volum.* 3. Bald. 24. *ib.* 2. Roland. *cons.* 66. *num.* 50. *lib.* 2. Afflict. *decis.* 129. Burs. *cons.* 56. *num.* 8. *et cons.* 25. *num.* 28. *lib.* 1. quamvis contrarium teneat *cons.* 26. *num.* 20. *lib.* 1. Valasq. autem, *d. quaest.* 32. *num.* 35. *ver. item*, tenet, quod, quando ecclesia est domina directa, cui fit solutio, non est praesumendum, quod voluerit in censum, cum datio in censum sit alienatio, et dominium penitus abdicet, per *text. in* c. *nulli de reb. Eccl. non alien.* et res Ecclesiae censetur concessa eo modo, quo potest concedi. Jas. *in l.* 2. *num.* 160. *C. de jure emph.*

14 Quid dicendum in hac variatione? Ego credo, quod eadem ratio militet in concessione facta a privato, quae ab ecclesia: et jura allegata per D.D. tenentes op. Alb. et Mars. babeant locum etiam in Ecclesia, qui etiam loquuntur, quoniam Ecclesia sic concessit, et ultra supra alleg. in his terminis loquitur etiam Natt. *cons.* 3. *lib.* 1 *num.* 3. allegando aliam rationem, quia scilicet contractus emphyteuticus est valde gravis, et onerosus, quia propter non solutionem res aufertur, nec potest sine consensu alienari; ideo hujusmodi contractus non praesumitur initus, nisi evidentissime appareat; evidentissime autem apparet, quando imponitur pensio, solvenda pro recognitione dominii, sequitur Rimin. *cons.*413.*num.*13. *volum.* 3. et eamdem opinionem sequuta est Rot. *divers.* 4. *par. dec.* 40. ubi multi allegantur pro ista parte, et idem tenet Cres. *dec.* 3. *de praesc.* ubi etiam plures allegantur, sive constet de instrumento, et non est dubium, et potest se habere ad censum, et emphyteusim: in dubio autem contra illum, qui se fundat in instrumento, *l. Labeo, et leg. si in emptionem*, *de contr. empt. et not. in lib. quidquid. astringendae de rer. obligat.* sive ex solutione per tot annos facta; et tunc quia potest se habere ad diversa, ad canonem, et ad censum, et dubia probatio, quando potest ad plura se habere, non revelat. *c. fin. de caus. pos. et prop.* Nec obstat alia *Dec.* 721. *ead.* 4. *part.* ubi videtur amplecti op. Alex. de Nevis. et Bero. quia Rota ibi non se firmat in hac opinione, et hanc partem tenet etiam Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. limit.* 34. *num.* 3. ubi allegat ita tenuisse Rotam coram Blanchetto, et Cresc. atque Mascard. *de prob. conclus.* 281. et Bero. (qui in contrarium allegatur, per Clar. *quaest.* 14 *in cap.* 1. *num.* 82 *de rest. in integr.*) fatetur, in praxi se bis obtinuisse, quod etiam in concessione, facta ab Ecclesia, contractus in dubio magis praesumatur censualis, quam emphyteuticus, sequitur Covar. *d. cap.* 7. *num.* 1. refert. Mant. *loco citato num.* 17. et hanc opin. scilicet, quod in dubio contractus censeatur potius censualis, quam emphyteuticus, tenet novissime Rot. coram Merlino. *decis.* 110. *num.*1. *in recol.* per Paul. Rub. ubi allegatur *dec.* Cresc. 3. *de praes. et dec.* 1. *de cens.* Mant. *dec.* 131. *et* 307. *et in recent. decis.* 606. et maxime hoc cognoscitur, quando fuisset conventum, ut pro re solvatur annua responsio de fructibus rei censualis; in emhyteusi autem quid minimum solvitur in recognitionem directi dominii. Seraph. *decis.* 272. *et* 794. *et in d. dec.* Merl. *num.* 2. et quando fuerunt vendita, alienata, cessa, translata omnia jura. Ex quibus infertur, contractum esse censualem, dum omne jus reperitur translatum, quod non contingit in contractu emphyteutico, in quo dominium directum in re tradita reservatur Domino directo, ut per Valasc. *de jur. emph. quaest.* 32. *num.* 28 ubi dicit, quod licet in investitura dicatur quod conceditur res in perpetuam emphyteusim, cum translatione omnis juris, quod habet concedens, et nominetur talis contractus a partibus, Emphyteuticus in tota serie instrumenti, nihilominus erit contractus censualis; unde per contrarium si dicatur in concessione, quod datur res ad censum, cum reservatione directi dominii, non erit contractus censuarius, sed emphyteuticus, ubi plures refert, hanc opin. tenentes; et hanc op. tenet Rot. *in d. dec.* Merl. *num.* 6. et Mant. *de tacit. lib.* 22 *tit.* 3. *num.* 12. et vide eamdem dec. coram Merl. ubi alia invenies: sed si constaret de aliqua conjectura ad favorem Ecclesiae, tunc tenenda esset opinio Bero. et aliorum, pro ut bene considerat Burs. *dict. cons.* 26. *num.* 20 ut infra dicetur *num.* 25. ut si appareret, censum, pensionem, seu fictum fuisse solutum pro recognione dominii. Nat. *cons.* 3. *num.* 3. *lib.* 1.

Tenendo tamen opinionem Bero. et aliorum, limita non procedere, quando Ecclesia ageret contra aliam Ecclesiam: quia privilegiatus non utitur privilegio contra privilegiatum. Rod. *ead. decis.* 721. 15

Declaratur praedicta opinio, quod scilicet in dubio potius censeatur censualis, quam emphyteuticus, habere locum in dubio, et alio non probato: secus, quando ex conjecturis posset contrarium probari: ut quando bona concessa, sunt sita intra 16

fines; ubi omnia alia sunt emphyteutica; vel si in
17 provincia, et loco celebrati contractus frequenta-
tur contractus censualis: tunc praesumeretur cen-
sualis: sed si frequentaretur emphyteuticus con-
tractus, tunc praesumeretur emphyteuticus. Hond.
d. cons. 81. *num.* 18. qui refert, Bald. ita tenere *in
c. querelam, num.* 11. *de elec.* et Jas. *in d. l.* 2. *n.*
165. et Masc. *de concl.* 281. Eamdem opinionem
tenet Boc. *de cens. par.* 2. *num.* 21. quod, probata
consuetudine loci, praesumatur emphyteuticus,
alias censuarius, et similiter, si exhibetur contra-
18 ctus, in quo dicatur quod in alienatione requiratur
consensus Ecclesiae, qui solet in emphyteusi prae-
stare, censeretur emphyteuticus, et idem, si pro-
19 misit solvere laudemium: allegat. Bertra. *cons.*
130. *lib.* 2. nam solutio laudemiorum arguit rem
esse emphyteuticam, *dec* 400. *in recent. p.* 2. Mant.
20 *citato loco num* 15. *et* 16. et ita ego alias consului,
quia in libro Ecclesiae apparebat solum, quod
solvebatur canon, seu census, et in libro illo
annotata erant bona emphyteutica, et concessio-
21 nes aliae in emphyteusim; quod illud, pro quo sol-
vebatur census, seu canon, esset concessum in
emphyteusim; et idem dicendum est, si in instru-
mento concessionis fiat mentio de censu, quoniam
denominatio census non probat de necessitate con-
tractum esse censualem, census enim vario modo
22 accipitur, ut per Burs. *cons.* 375. *num.* 17. *lib.* 4.
et denominatio census est aequivoca, et promis-
cue utimur his vocabulis, census, pensio, et
simile, ut per Abb. *in c. constitutus de rel. dom.
num.* 20. Rot. *in recollec. per Paulum Rube dec.* 14.
num. 32. *et seq.* Si tamen apparet, bona esse
23 feudalia, seu emphyteutica, facit ad propositum,
Dec, 703. *diver. par.* 1. *num.* 2. et Afflict. *dec.*
80. *num.* 8. dicens, non esse inspiciendum no-
men contractus, sed rerum substantiam; et idem
dicendum, e contra, si in instrumento diceretur:
24 concedo tibi talem rem, pro annuo censu, in em-
phyteusim; quod iste non est contractus emphy-
teuticus, sed censualis, et verba illa, in emphy-
teusim, starent improprie, secundum Imol. *in c. de
audientia,* 2. *col. de reb. Eccl. non alien.* Mant. *d.
tit.* 3. *num.* 12. Sed Natt. *d. cons.* 3. *num* 2. dicit,
quod starent large, quia generaliter loquendo em-
phyteusis continet sub se censum, et dicit, hoc
probari in c. constitutus supra all. in illis verbis,
ut quidquid juris etc. quod procedit, quando ad-
25 ditum est in instrumento, concedo tibi talem rem
in emphyteusim perpetuam, et omne jus, quod
habeo in ea re, tunc dicetur contractus censualis:
ex quo expresse dixit, se transferre omne jus:
quod non cadit in contractu emphyteutico, Jo, de
Imol. sequitur etiam Jas. *in dict. l.* 1. et Panor. *in
dict. cap. constitutus,* refert Euer. in *Centuria loco
ab emph. ad cens. num.* 6. sed si appareret, affi-
ctum fuisse solutum, in recognitionem dominii,
sine dubio intelligeretur celebratus contractus em-
phyteuticus: quia recognitio dominii, ad hoc pro-
bandum est fortissimum argumentum. Mant. *ci-
tato loco,* et Nat. *d. cons.* 3. et quando dominium
directum non est translatum, vel fuisset facta con-
cessio in tertiam generationem, aut ad melioran-
dum; tunc censeretur contractus emphyteuticus
Cavaler *dec.* 201.

Infertur ex hac decisione (ut dictum est etiam
supra in tertia differentia) si censeretur contractus
emphyteuticus, et non solveretur canon, res ca-
deret in commissum: sed si esset censuarius, etiam
si per mille annos cessaretur, res non caderet, sed 26
solum agitur contra ipsum cessantem, ad solven-
dum censum, pro tempore praeterito, c. constitu-
tus, saepius all. et ibi Glos. in ver. juxta ratam.
Bart. *in l.* 1. § 1. *ff. de pub. et vectig.* Ias. *in d. l.* 2.
num. 41. Mars. *sing.* 95. Ruin. *cons.* 160. *num.* 6.
lib. 1. Burs. *cons.* 143. *lib.* 2. Red. *de reb. Ecc. non
alien. qu.* 24. Menoch. qui multos cumulat. *de
praes. praes.* 106. *num.* 11. ubi testatur, hanc esse
receptam op. Masc. *de prob. concl.* 281. *in princ.*
Hond. *con.* 81. *num.* 4. *lib.* 2. Rot. *in recent. dicta
dec.* 400. *par.* 2. ubi allegantur aliae decisiones.

Declaratur haec illatio, non procedere, quan- 27
do contractus censualis est specifice juratus. Cas-
sad. *dec.* 2. *de jur. jur.* quam decisionem sequitur
Menoch. *ead. praes. num.* 12. Hond. *eod. cons.
num.* 17. Et quando Censuarius juravit solvere
tali tempore, quod privetur, si non solvat, com. o
op. esse dicit Rol. *cons.* 60. *num.* 41. Mantic. *loco
citato, n.* 14. ubi allegat Simonet. *dec.* 37. *in fine
lib.* 1. et Dec. 4. *lib.* 2. et Menoch. *cons.* 372. *n.* 21.

Infertur secundo, ut nec per alienationem, 28
factam irrequisito domino, privaretur jure suo.
Dec. *cons.* 164. *num.* 3. Ruin. *cons.* 42. *num.* 8.
vol. 1. Capic. *dec.* 103. *num.* 7. Bero *quaest.* 14.
num. 1. idem Capic. *decis.* 196. Jas. *in l. fin. C. de
jur. emph. num.* 135. Rot. *in recent. part.* 1. *dec.*
400. *num.* 8. Menoch. *d. praes. num.* 14. ubi de-
clarat habere locum, quando in Censuarium est 29
translatum omne dominium, secus, si concessum
fuisset utile tantum; et allegat pro hac opinione
Afflict. *decis,* 129. *num.* 8. sed ego credo, quod
huic declarationi obstet, quod supra dictum est
num. 6. quod scilicet in Censuarium transferatur
et utile, et directum dominium, ut in principio 30
hujus quaest. diximus, et adeo est vera praedicta
opinio, quod Censuarius non privetur jure suo
per alienationem, factam irrequisito domino, ut
etiam si alienaret tanquam allodialem, et liberam,
adhuc non incideret in commissum. Capic. *d. dec.*
196. Tenebitur tamen ad id, quod. intersit empto-
ris, ut refert Valasq. *dict. quaest.* 32. *num.* 33.
ex sententia Rebuff.

Nec valeret pactum, quod Censuarius non 31
posset alienare, alias incideret in commissum:
quia tale pactum esset contra naturam contractus
censualis. Red. *de reb. Eccl. non alien. rub.* 16.
num. 71. et allegat pro sua opinione Bullam Ni-
colai Quinti.

Dissentit ab hac opinione, quod stante boc pacto cadat, Navar. *de usur. nu.* 100. Virg. Boc. *de cens. par.* 2. *num.* 22. Hond. *cons.* 81. *num.* 19. *lib.* 2. ubi dirit, quod opinio Red. probatur non de jure, et Bulla praedicta bor non probat. Et Bor. pro hac opinione refert Sot. *de just. et jur. lib.* 6. *q.* 5. *art.* 4. Did. *lib.* 3. *var. resolut. cap.* 7. *num.* 1. Afll. *dec.* 80. et idem dicendum, si fiat pactum devolutivum in eventum non solutionis ranonis, quia, potest apponi, et non est rontra naturam substantialem census ut mutet contractum censualem in emphyteuticum. Rot. *in d. dec.* Merl. 100. *num.* 18.

Ex quibus infertur, quod non valet argu- 32
mentum ab emphyteusi ad censum, ner e contra. Valasc. *citato loco. num.* 34. Faciunt pro ista opinione, quae supra diximus, *quaest.* 5. quod argumentum non tenet, de conductione ad longum trmpus ad emphyteusim *num.* 20.

QUAESTIO IX.

SUMMARIUM

Emphyteusis non differt a feudo, num. 1. cont. num. 2 in quibus conveniant num. 3. remissive.

1 Modo videamus, an Emphyteusis differat a feudo. Et Spcr. *in tit. de feud.* §. *quoniam ver.* 40. dicit non differre, sed quod sunt ejusdem naturae, et conditionis, quem reprehendit Bald. *in tit. de*
2 *pac. const. in ver.* libellarium: quod sit longa inter eos differentia; et idem tenet Spec. sibi contrarius *in tit. de locat.* §. *nunc aliqua, ver. quarto in fine* Jas. *in l.* 1. *num.* 50. *Cod. de jur. emphyt. ad num.*
3 54. ponit plures differentias. Euer. *in loco ab emph. ad feud.* ubi etiam ponitur, in quibus conveniunt Emphyteuta, et Vasallus; et in loco a feudo ad emph. ad quem te remitto, et ad Valasr. *de jur. emph. quaest.* 39. ubi ponit viginti differentias, et ad Mant. *de tacit. et ambig. tit.* 4. *lib.* 22.

Una ex dictis differentiis est, quod Emphyteusis alienata sine consensu domini, non redit ad alios, in investitura contentos, sed ad Dominum directum; feudum autem revertitur ad ronsanguineum; Ruin. *cons.* 265. *num.* 8. *et* 10. *lib.* 1. Alex. *cons.* 30. *num.* 16. *lib.* 1. Caeph. *con.* 397. *num.* 16. *et seq. lib.* 3. Ant. Gabr. *concl.* 2. *num.* 32. *tit. de ju. emph.* Hond. *cons.* 36. *num.* 10. *et* 30.

Altera est differentia, quod Emphyteuta, si non solvat ranonem, etiam si non fuerit interpellatus, cadit a jure suo; secus est in Feudatario, quia si non est interpellatus, non cadit, si non solvat. Mant. *dict. tit.* 4. *num.* 12. qui multos rumulat, etiam de com. attestantes.

Alias differentias vide apud Valasc. *d. qu.* 39. per totam, ad quem te remitto, et vide in seq. q.

QUAESTIO X.

SUMMARIUM

Argumentum valet de Emph. ad Feudum, et e contra n. 1. cont. n. 2. rasolvitur non valere argumentum de Fendo ad Emph. quando est diversa ratio inter feudnm. et emphyteusim, et dispositio feudalis est contra jus commune num. 3. et quod valeat de emphyteusi ad feudum, num. 4. ubi declara. — Quando casus non est decisus expresse in feudis. et eadem ratio militat. valet argumentum ab empb. ad feudum. num. 4. et in quibus casibus non valeat, ibid.

1 Quamvis plerique teneant, argumentum valere de Emphyteusi ad Feudum, et de fendo ad em-
2 phyteusim, ut dirit Euer. in Cent. in loris ab Emph. ad feudum, et de feudo ad empb. fundatum in similitudine quam babent ad invicem, Feudum et Emphyteusis, Vasallus, et Emphyteuta, et sunt ejusdem naturae; et decisum in uno, procedit etiam in alio, et praecipue, quando in jure rivili non reperitur contrarium decisum. Rom. *cons.* 212. Alex. *cons.* 106. *vol.* 4. Rol. *rons.* 17. *num.* 8. *et cons.* 59. *num.* 14. *vol.* 2. Corb. *de caus. privat. ob alien. limit.* 26. *num.* 2. Surd. *decis.* 190. *num.* 15. idem Rom. *cons.* 103. *in fine* Rim. sen. *cons.* 495. *num.* 9. Rip. *in l.* 2. *in prin. num.* 39. *ff. si cert. pet.* Soc. jun. *cons.* 9. *num.* 19. *lib.* 3. Clar. §. *feudum qu.* 3.

Contrarium tamen quod non valeat argumen- 3
tum a Feudo ad Emph. quia feudum habet rertam naturam, et pacta omnia in eo apposita, intelligi debent secundum feudi naturam, et ut ei, quanto minus fieri potest, derogent quod secus est in emphyteusi, quae informis est contractus; et nul-

lam habet certam formam, nisi quae a partibus datur, tenet Soc. jun. *cons.* 71 *num.* 25. *volum.* 1. Surd. *decis.* 95. *num.* 16. cum aliis per eum congestis. *num.* 26. et jura feudorum sunt quaedam consuetudines locales, et singulares, ac proinde vim legis non habent, nisi in materia feudali, nec in alia materia decisive allegari possunt, ex Bart. *in l. jusjurandi*, §. *si liber. num.* 5. *ff. de oper. liber.* cum aliis allegatis per Valasc. *de jur. emph.* 39. *num.* 19.

4 Pro resolutione, dicendum est, non valere argumentum praedictum, quando dispositio feudalis est contra jus commune, vel, quando est diversa ratio inter emphyteusim, et feudum. Curt. jun. *in tract. de feud.* 1. *par. prin. qu.* 3. Surd. *eod. dec. num.* 16. Euer. *in loco A feud. ad emph. num.* 43. sed quando casus, de quo est quaestio, non reperitur expresse decisus in feudis, et quando eadem ratio militat in utroque valet argumentum ab
5 Emph. ad Feudum Euer. in loco *ab emph. ad feud. num.* 8. et vide *in tit. de sol. can. qu.* 13. ubi dicitur; quod non valet argumentum de feudo ad emphyteusim, quando datur disparitas, et dissimilitudo.

Praeterea, tunc procedit argumentum, quando disposita in feudo, non sunt contra regulas juris communis. Ceph. *cons.* 139. *num.* 25. alias secus; vel quando jus feudorum est fundatum in ratione naturali, et justa; alias secus. Euer. in Cent. *in loco A feudo ad emph. num.* 42. et vid. *de solut. can. quaest.* 13. et quando a jure feudorum aliquid est inductum contra jus commune, argumentum de feudo ad emphyteusim non tenet: tunc autem procedit, quando continet jus commune. Mau. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 14. *num.* 10. qui plures allegat. et demum procedit argumentum, quando feudalis decisio cum jure com. convenit, aut ultra jus commune aliquid statuat, ex juris tamen com. rationibus; sed si per leges feudorum contra jus commune aliquid statutum fuerit, non procedit argumentatio. Valasq. *d. q.* 39. *num.* 29. et quando id de quo quaeritur, non reperitur diverso modo decisum jure civili, valet argumentum. Gabr. *cons.* 86. *num.* 7. *vol.* 1.

Ulterius, non valet argumentum de feudo ad emphyteusim, quando in casu, de quo agitur, contrarium reperitur expressum. Soc. sen. *cons.* 167. *num.* 24. *lib.* 2. ubi dicit hanc esse com. op. et sequitur Soc. jun. *cons.* 70. *num.* 11. *lib.* 1. idemque dicendum est, quando in casu, de quo agitur, diversa ratio reddi potest, ut supra dictum est; et tenet etiam Soc. jun. *cons.* 71. *num.* 1. 25, *et seq. lib.* 1. imo feudum intelligitur secundum consuetudines feudorum, et emphyteusis secundum jus commune. Bart. *in leg. ut jus jurandi* §. *si liberi num.* 4. *ff. de oper. lib.* et in eo, in quo jura feudalia disponunt contra regulas juris communis, non debent extendi ad emphyteusim, vel alios contractus. Glos. et Bald. *in c.* 1. *de feud. cogn.* Fulgos. *cons.* 9. *num.* 2. Alex. *in l. si mihi, et Titio.* 11. *num.* 11. *ff. de verb. oblig. et cons.* 9. *num.* 2. *lib.* 3. *et cons.* 5. *num.* 5. *lib.* 5. Nec etiam procedit argumentum de feudo ad emphytensim in poenalibus, Bursat. *cons.* 122. *num.* 12. *lib.* 2. ex sententia Everard. nam per alienationem feudi, sine licentia domini, non revertitur ad ipsum Dominum, sed ad agnatos, secus per alienationem emphyteusis, Cephal. *eod. cons.* 139. *num.* 26.

QUAESTIO XI.

SUMMARIUM

Precaria sumitur in genere foeminino, ad differentiam precarii in genere neutro, num. 1. — Non differt precaria in numero singulari, et precaria in numero plurali. num. 2. — Ius civile non facit mentionem de precaris, sed de precario, num. 3. — Precaria dicitur, quia ad preces conceditur, et de precibus fieri debet mentio in instrumento, num. 4. et num. 7. — Quid sit contractus precariae, et pro quanto tempore fiat, num. 5. debet fieri cum clausula de renovando, de quinquennio in quinquennium, et censetur apposita. num. 7. si fiat ad beneplacitum, an expiret morte concedentis, num. 13. — Non differt a contractu emphyteutico num. 6. Contrar. conceditur. num. 7. — Precaria fit ad preces. num. 8. et quandoque datur gratis, num. 10. — In concessione precariae, cum clausula de renovando. si non fuit petita renovatio, cadit a jure suo num. 11. — Concessiones precariae. si sint irrationabiles, revocantur per successorem, num. 12.

1 Scire etiam debemus, an Emphyteusis differat a contractu precariae. Pro cujus intelligentia praemittendum est, quod precaria sumitur in genere foeminino, ad differentiam precarii in genere neutro. Abb. *in cap.* 1. *extr. de prec*: nec differunt precariae in plurali, scilicet precariae precariarum
2 et precaria in singulari idem Abb. in *eod. c. num.* 3. cum aliis, quos citat, licet cont. teneat ibi Host. et male ut per Valasc. *de jur. emph. quaest.* 35. *num.* 12. Notand. est etiam, quod jus civile non facit mentionem de isto contractu precariae, in faeminino genere, sed in neutro, ut *in tit. ff. de precario*. Notandum quoque est, quod precaria dicitur, eo quod ad preces alicuius conceditur, do 3
quibus precibus debet fieri mentio in instrumento. Glos. *in d. c.* 1. et ibi Abb. Jas. in *l.* 1. num. 42. *C. de jur. emph.* Praeterea notandum, quod iste contractus dicitur, quando fit concessio rei immo- 4

bilis, pro annua pensione, de quinquennio in quinquennium, vel de novennio, in novennium, seu ad majus tempus; et secundum Imol. *in dict. c.* 1.

5 potest fieri etiam sub variis formis, et deinceps usque in perpetuum, ad renovandum de quinquennio in quinquennium; et aliquando res Ecclesiae conceduntur usque ad vitam recipientis, secundum formam, *c. precariae*, 10. *qu.* 2. ut declarat Glos. *in dec.* 1. Jas. in *d. num.* 42. Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 4. *num.* 20.

6 His praemissis quaerendum est de supra d. quaest. an contractus Emphyteuticus differat a contractu Precariae? Et non videtur differre, cum sint ejusdem naturae. Bart. *in leg. si finita.* §. *si vectigalibus, ff. de damn. inf.* Jas. *in dict. l.* 1. *num.* 42. et Glos. *in c. precariae.* sup. alleg. dicit, quod iste contractus est affinis emphyteusi: et quia etiam, secundum Bart. *in d. l.* 1. quem sequitur Jas. ibi *num.* 42. possessiones emphyteuticae diversis nominibus nuncupantur: aliqui appellant precariam; aliqui affirmam; aliqui Emphyteuticam, aliqui libellariam; et semper appellatur contractus Emphyteuticus. Valas. *de jur. emph. qu.* 34. *num.* 16.

7 Contrarium tenendum est, quod inter se differant, quia iste contractus renovatur de quinquennio in quinquennium: ne longitudine temporis, pereat memoria contractus. Abb. *in dict. cap.* 1. *et d. c. precariae.* Euer. *in cent. in loco A feudo ad emph. num.* 56. qui alios refert Valas. *ead. qu. num.* 11. *et* 14. et si ista clausula non esset apposita in instrumento, scilicet de renovando de quinquenn. in quinquennium censeretur apposita. Valasq. *num.* 9.

8 Differt, etiam quia datur ad preces alterius. Abb. *in d. c.* 1. *num.* 4. Valasc. *de jure emph. qu.* 34. *num.* 14. et debet fieri mentio in contractu *num.* 15.

Differt quoque quia dominus potest revocare 9
pro libito voluntatis, et non est ita in emphyteusi. Mant. ut sup. in fine.

Differt praeterea, quia quandoque datur gra- 10
tis. Abb. *eo. num.* 4. quando scilicet datur Laico vel Clerico benemerito aliqua possessio Ecclesiae, ad utendum, et fruendum in vita sua. C. Clerici. 10. *quaest.* 2. Valase. citato loco.

Notandum est etiam, quod in concessione 11
precariae, cum pacto de renovando de quinquennio in quinquennium, juxta textum in *d. c.* 1. *de precar.* si renovatio non fuit petita ab eo, cui concessio facta est, ipse cadit a jure suo, sicut Feudatarius, *c. longinquitate* 12. *qu.* 2. Abb. *in dict. c.* 1. *in fine*, et ibi caeteri Canonistae. Et in hoc etiam differt ab Emphyteusi: quia emphyteusis non debet renovari de quinquennio in quinquennium; Glos. *in c. precariae*, 10. *qu.* 2. Bart. *in leg. si finita*, §. *si de vectigalibus, num.* 10. *de damn. infec.* Rimin. *sen. cons.* 16. *num.* 5. Mant. *eod. tit.* 4. *num.* 20. Valasc. *de jur. emphyt. dict. quaest.* 34. *num.* 14.

Notandum quoque erit, quod si concessiones 12
precariae sint factae irrationabiliter a Rectoribus Ecclesiarum; Successores possunt revocare, sine metu poenae Host. Card. et Innoc. *in cap.* 2. *de prae.* et Valase. *dict. quaest.* 34. *num.* 17. et quando dicantur factae irrationabiliter, vid. per eos.

Praeterea sciendum est, quod si concessio es- 13
set facta ad beneplacitum Pontificis, morte ipsius Pontificis expirat, secundum unam opinionem, et secundum alteram non expirat. De qua quaestione vide per Valasc. *dict. quaest.* 34. *num.* 7.

QUAESTIO XII.

SUMMARIUM

Contractus Superficiarius, quid sit num. 1. an differat a contractu emphyt. num. 5. -- Si Titius concessit Cajo utile dominium talis rei: iste est contractus Superficiarius, et quare num. 2. -- Si Instrumento dicatur: refirmamus in emphyteusim. solum jure Emphyteutico; et superficiem jure proprio, quomodo intelligatur, remissive, num. 3. -- Non est necesse, quod semper pro Superficie solvatur pensio num. 4. -- Si domus destruatur, an Superficiarius possit reaedificare, num. 6. et quid in Emph. num. 7. -- Superficiarius repetit melioramenta, num. 8. -- Superficiarius an possit alienare irrequisito domino, et habeat locum paena l. 2. C. de jur. Emph. num. 9. et quid in Superficiario Ecclesiae, num. 10.

Supra tractavimus de pluribus contractibus, qui habent affinitatem, et familiaritatem cum contractu Emphyteutico, ut cognoscantur eorum differentiae, et natura; restat videre modo de contractu Superficiei, qui etiam habet eamdem affinitatem, et familiaritatem cum Emphyteusi. Contractus

1 igitur Superficiarius, vel Superficiei, est quando Ego transfero in aliquem superficiem, puta domum, molendinum, vel aliud aedificium, in fundo meo positum, ut ex dicta superficie solvatur mihi aliquid annuatim: vel, cum transfero fundum in aliquem, ut ibi possit ponere superficiem, solvendo annuatim aliquid, hoc pacto, ut post certum tempus redeat ad me; et utile dominium transit in superficiarium, *l.* 1. *cum Glos. et l. ultima ff. de superficiebus, et leg. Superficiario, ff. de rei vend.* Euer. *in Cent. in loco A feud. ad Emph. num.* 49. Jas. *in l.* 1. *C. de jur. emph. num.* 43. et iste Superficiarius censetur, de consuetudine, quasi Emphyteuta, ut dicit ibi Euer. *per l. fin. ff. si ager*

cect. vel emph. pet. Sed Valasc. *de jur. emph. quae-*
st. 33. *num.* 1. describit, seu definit: videlicet.
Cootractus auperficiarius dicitur, quando domi-
nus, remanente sibi pleno jure in solo, concedit
alicui in perpetuum, vel ad longum tempus, su-
perficiem ipsius soli, pro aliqua aonna pensione;
in recoguitionem proprietatis soli, vel quando ven-
dit, aut donat solam superficiem, dato, quod sibi
nihil annuum solvatur, vel quando simpliciter,
etiam ad modicum tempus locat. Sed si in aliquo
2 instrumento reperiretur: Titius concessit Cajo u-
tile dominium talis rei, iste non est contractus
Emphyteuticus, sed superficiarius, quia non est
constituta annna pensio, quae praestatur in recn-
gnitioorm dominii directi, ut requiritur in con-
tractu Emphyteutico, ita tenet Bald. *in Rub. C.*
de jur. Emph. in 4. *col. rer. pone, et in cap.* 1. §.
hoc quoque 5. *col. de succ. feud.* Sequitur Jas. *in l.*
1. *Cod. de jur. Emph. num.* 45. et dicit boc tenere
3 D.D. *in c. potuit. extr. de locat.* Si autem reperia-
tur instrumentum in quo dicatur: Relirmamus
tibi, vel vendimus in Emphyteusim solum jure
Emphyteutico, et superficiem jure proprio; remit-
tu te ad Bart. *in l.* 1. §. *qui superficiem, ff. de super.*
et Jas. *in d. l. num.* 46. *et* 47. et ad Valasc. *dict.*
quaest. num. 15. Notandum est etiam, quod non
semper necesse est, ut praestetur pensio pro su-
perficie, ut patet, quando in superficie constitui-
tur emptio, donatio, vel legatum, Bart. *in d. l.* 1.
4 *fin. ff. de super.* quem sequitur Jas. *in ead. l.* 1.
num. 43. vide etiam Valasc. *d. qu. num.* 3.
5 His coguitis, videamus, an contractus Em-
phyteuticus differat a contractu Superficiei. Et vi-
detur dicendum, quod non; quia primo de consue-
tudioe, ut dictum est, censetur quasi Emphyteu-
ta; secundo aequiparantur Superficiarius, et Em-
phyteuta, Bald *in dict. l.* 1. §. *pen. ff. de super.* et
Imol. *in dict. cap. potuit,* Euer. *in Centur. in dict.*
loco n. 49. de quo articulo vide infra *n.* 9. *et seq.*
6 Contrarium, quod differant notabiliter. Pri-
ma enim differentia est, quia, combusta domo,
vel molendino impetu ignis, vel aquarum, finitus
est iste contractus: ita quod, si vellet reaedificare,
non posset, Bald. *in rub. Cod. de jur. emph.* Bart.
in dict. l. fin. ubi facit differentiam, an quis con-
ducat solum, an vero superficiem: nam si condu-
cit solum, destructa domo, non finitur jus; sed
quando conduxit superficiem, tunc, illa perempta,
perimitur jus superficiarii, *l. quoties et l. inter*
quos, §. *damni ff. de damn. infect.* sequitur Jas. *in*
d. l. 1. *num.* 43. sed in Emphyteuta, qui accepis-
set domum in emphyteusim, et combusta esset ca-
su fortuito, non finitur emphyteusis: quia rema-
net area, quae est emphyteutica, super qua, e-
7 tiam invito domino, reaedificare potest, Bald. *in d.*
Rub, 4. *col.* Angel. *in Auth. de non alien.* §. *lex ita-*
que, Jas. ut supra *num.* 44, et ibi Add. Imo Em-
phyteuta teoetur reaedificare: et si non reaedifi-
cet, compellitur praestare omnem pensionem, si-
cut primo, dicit ibi Jas. de qua quaest. nos dice-
mus in titulo de melior. quaest. 9. et quod super-
ficiarius non possit reaedificare, destructa super-
ficie, puta, domo combusta, vel molendino fundi-
tus destructo, tenet Jas. *in l. et in Provinciali* §. *si*
ego solum. 2. *ff. de nov. oper. nunc.* Valasc. qui
alios citat, *d. si.* 33. *num.* 4.
Secunda differentia est, quia Emphyteuta 8
melioramenta perdit. *l.* 2. *Cod. de jur. Emph.* Su-
perficiarius autem non, quia illa repetit, maxime
si sint meliorationes, quae possunt auferri, juxta
l. si adeo, §. *si inquilinus aream, ff. locat.* Bald. *in*
d. Rub. intellige tamen, ut in tit. *de melior. quaest.*
1. *et* 2. Sed Bart. *in d. l.* 1. *ff. de super. tenet cont.*
quod non possit elevare superficiem, *per l.* 2. *C.*
de jur. emph. et Jas. *in d. l.* 1. *num.* 45. *et seq.* et
ibi Bald. et quod l. 2. non babet locum in Super-
ficiario. Valasc. autem *de jur. Emph. quaest.* 33.
num. 11. dicit, quod opinio Bart. est bona et lo-
quitur in Emphyteuta superficiei, et ex his appa-
ret, quod isti contractus inter se differunt. Non
obstant; quae in contrarium sunt adducta. Nam
Euer. loquitur de cousuetudine, et dicit etiam,
censetur quasi Emphyteuta, et non absolute, et
quod aequiparentur, secundum opinionem Bart.
et sequacium, babet locum, quando Superficiarius
vellet alienare, irrequisito domino; et distinguit:
quod aut superficies est empta, et Superficiarius
non tenetur ad aliquam praestationem, et iste po-
test cedere, quocunque titulo vult; Aut conduxit
superficiem sub certa annua praestatione, et in 9
isto caso putat Bart. *in ead. l.* 1. §. *quod autem,*
idem juris esse, quod in Emphyteuta, quod scili-
cet possit alienare, vel vendere sicut Emphyteuta,
domino tamen requisito, alias non posset *juxta*
leg. fin. Codic. de jur, emphyt. ita Valasc. *ead. qu.*
num. 12. et quamvis Seraphin. *in dec.* 288. *num.* 7.
et 8. dicat, Bart. esse intelligendum, quod non lo-
quatur explicite de poena, sed de potestate tantum
alienandi, et possint simul stare, quod quis sit
prohibitus alienare, et tamen quod alienando, non
cadat a jure suo, *per leg. cum pater,* §. *libertis de*
legat. 2. cum sint diversa, poena nullitatis, et juris
sui privatio: et sic Seraph. sentit, quod Superfi-
ciarius, alienaodo irrequisito domino, non cadat
a jure suo; quemadmodum, nec ista poena habet
locum in conductore ad loogum tempus, de qua
quaestione tractabitur in duabus decisionibus,
videlicet, *in dec.* 286. *et* 288. ubi decisum fuit,
non habere locum dictam poenam: et nos dicemus
in titulo *de alien. qu.* 1. *num.* 32.
Notandum tamen est, quod Bart. *in dict.* §. 10
dicit, esse intelligendum de Emphyteuta, vel Su-
perficiario privati; sed in eo, qui conduxit super-
ficiem ab Ecclesia, vel recepit aliquid in Emphy-
teusim, tales nullo titulo possunt in alium trasfer-
re, *per text. singularem, Cod. de rei dominicae, vel*
tem. l. 2. Valasc. *loc. cit.* sed quando hoc procedat,
videbimus distincte *in eod. tit. de alien.*

Sunt aliae differentiae inter contractum Superficiarium, et Emphyteuticum, ut videre potes apud Valasc. *d. qu.* 33. ubi alia invenies circa hanc materiam, et videndus erit etiam Bart. *in d. l.* 1.

QUAESTIO XIII.

SUMMARIUM

Contractus nominati, et innominati qui sint, num, 1. differentia inter eos, num. 2. — Contractus Emphyteuticus an sit contractus nominatus, vel innominatus, num. 3. — Quae actio competat pro contractu innominato, num. 4. quot sunt contractus innominati, num. 5. — An liceat discedere, et resilire a contractu Emph, num. 6. — Ex contractu Emphyteutico competit condictio ex lege Zenonis, non praescriptis verbis, num. 7.

Et quia dubitatur, an iste contractus Emphyteuticus sit contractus nominatus, vel innominatus: ideo haec quaestio examinanda venit. Et pro declaratione videndum est qui sint contractus no-
1 minati, et innominati: et recurrendum est *ad leg. de juris gentium, ff. de pact.* ubi dicitur; conventiones quaedam actiones pariunt, quaedam exceptiones; quae pariunt actiones, in suo nomine generali non constant, sed transeunt in proprium nomen contractus, ut emptio, venditio, locatio, conductio, societas, commodatum, depositum, et caeteri similes contractus, et Glos. exponit; similes, ut mandatum, mutuum, pignus; sed si in alium contractum res non transeat, subit tamen causa, eleganter Aristo Celso resp. esse obbligationem; ut puta, dedi tibi rem, ut mihi aliam des, ut aliquid facias, et hic nasci civilem obligationem; et sic videmus differentiam inter istos contractus: nominati enim habent nomen speciale, et discre-
2 tivum, per quod unus contractus in specie discernitur ab alio; contractus autem innominati dicuntur, qui carent nomine speciali, et solum stant in nomine generis, quod est aequivocum, et confusum; est etiam inter illos contractus alia differentia: quia contractus nominati, eo ipso quod sunt in esse producti, statim producunt actionem, sed contractus innominati non producunt actionem, nisi sequuta causa, et nisi vestiantur ab implemento, et
3 perfecte impleverit ille, qui vult agere Jas. *in dict. l. jurisgentium, num.* 1. His praemissis videamus, an contractus Emphyteuticus, sit contractus nominatus, vel innominatus, et videtur dicendum quod sit innominatus, quia non connumeratur inter illos contractus, de quibus loquitur *dicta lex jurisgentium, cum Glos. praeterea*, secundum opinionem illorum qui tenent, dari pro contractu emphyteutico, actionem praescriptis verbis ut mox dicetur, teneri debet, quod sit contractus innominatus, quia pro contractu innominato datur actio
4 praescriptis verbis ut *ff. de praesc. verb. l. naturalis*, et Glos. *in d. l. jurisgentium*; et quod sit contractus innominatus, tenuit Bald. *in l. fin.* 1. *qu. C. quando liceat ab empt. disc. et in rub. Cod. de rer. perm. ut* refert Ja. *in l.* 1. *de jur emph.num.* 69.

Contrarium tamen tenendum est quod sit contractus nominatus, cum habet proprium, et speciale nomen, scilicet emphyteusis, ut dicit *tex. in §. adeo Inst. de locat.* Et haec est com. op. de qua testatur Clar. *in §. emp. qu.* 2. et communem quoque appellat. Jas. *in prael. feud. et in d. l.* 1. *num.* 69. et novissime Valasc. *de jur. emph. q.* 6. *num.* 5. Mant. *de tacit. et ambig. lib* 22. *tit.* 1. *n.* 3. Surd. *dec.* 290. *num.* 10. Non obstant, quae in contrarium sunt adducta quia non sequitur; non est connumeratus inter contractus, qui ponuntur *in l. jurisgentium* ergo est contractus innominatus, quia *in dict. §. adeo*, nomen est impositum; nec de opinione Baldi curandum est; cum contra ipsum adsit com. opin. et opinio illorum, qui tenent, quod detur actio praescriptis verbis, est contr. 5
com. op. ut infra dicetur; facit etiam pro dicta com. op. quia quatuor sunt contractus innominati de quibus *in d. l. naturalis, et in rub. ff. de praes. verb.* scilicet, do ut des, do ut facias, facio ut facias, et facio ut des; in quibus contractus Emphyteuticus non est numeratus.

Infertur 1. pro utilitate ex hac quaest. quod non liceat discedere, et resilire ab hoc contractu Emphyteutico, cum sit contractus: et Clar. *in d. q.* 1. dicit, non licere discedere in contractibus nominatis, secus in innominatis. Glos. *in d. l. jurisgentium, in verb. facias, in fine* et ibi Jas. n. 10. qui facit differentiam in contractibus innominatis respectivis, et non respectivis, de quibus vide ibi.

Infertur secundo, si est contractus nominatus, quod non competat actio praescriptis verbis (quod tamen voluerunt Accurs. *in l.* 1. *in ve. custodiri* et ibi Cin. et Alb. Accur. n. mutavit sententiam in *d. §. adeo in verb, propria*) sed competat ex hoc contractu condictio ex lege, et istud firmat Bart. *in d. l.* 1. *in pen. qu. et resp. ad cont.* et haec est com. op. ut testatur Jas. ibi *num.* 68. et licet Bald. sibi contrarius, dicat *in l. unica in* 5. *col. C. quando non pet. par.* ex hoc contractu non competere actionem praescriptis verbis, neque condictionem ex lege Zenonis, seu oriri actionem specialem, quae vocatur actio ex emphyteusi. et sic vult, quod denominetur a contractu, sicut actio ex

empto ex emptione, et ex locatione actio locati, et similes, et cum eo transit Aog. Aret. *in d. §. adeo*; Tamen eor. op. esto t. com. et a Jas. reprobatur, qui resp. ad fundamenta Bart. et quod sit com. op. refert etiam Valasc. *d. qu. 6. num. 9.* ut sit contractus nominatus, et ex eo non oriatur actio, sed condictio ex lege, de magis com. op. testando Jas. *in l. jurisgentium §. quinimo, num. 17. ff. de pact. et in l. 1. C. de jur. emph. num* 68. Jul. Clar. *§. emphyt qu.* 47. refert Mant. *de tacit. et ambig. lib. 22. tit. 1. num.* 3. ubi dicit, quod opinio Bart. habet rationem, quia sicut ex stipulatione, quae a jure civili inventa est actio ex stipulatu oritur, *leg. unica. §. et ut plenius de rei uxo. act. et inst. de verb. oblig. in principio*, ita etiam ex emphyteusi debet oriri propria actio, quae ex ipso contractu nomen accipiat; sed a comuni non est recedendum, et vide quae dicam *de solut can. quest.* 14.

QUAESTIO XIV.

SUMMARIUM

Contractus emphytenticus celebrari potest sine scriptura num, 1. cont. num. 9, ratio ponitur num. 11. — Declaratur habere locum de necessitate probationis, non pro substantia actus. num. 20, cont. num. 21. ampliatur, num. 34. — Declaratur habere locum etiam in scriptura privata. num. 35 limit. quando adest consuetudo in contrarium. num. 36. — limit. quando scriptura est deperdita, num. 37. quae veniant probanda in scriptura deperdita, num. 38. — Sufficiunt duo testes num. 40. — Et quales testes requirantur. num. 41, faeminae admittuntur. num. 12. — Testes debent esse contestes. et singulares. num. 43. Suppleri potest semiplena probatio juramento suppletorio. et quando debet peti. num. 44. — Testes debent deponere. instrumentum deperditum fuisse sutenticum. et sine vitio, num. 45. — Practica probanda casum amissionis. num. 46. — Quando scriptura est de essentia. requiritur probatio amissionis, et non aliter; num. 47. — Instrumentum si esset a parte laceratum. vel surreptum. statur juramento de tenore num. 48. — Consuetudo est optima legum interpres. num. 2. declaratur num. 14. — Par est virtus testium. et instrumentorum. num. 3. decl. num. 13. — Scriptura non requiritur ad substantiam. vel probationem. nisi in casibus a jure expressis, num. 1. declaratur num. 15. — Probationum facultas est amplianda. non angustanda num, 5. declaratur num. 16. — Feudum potest probari sine scriptura, num. 6. cont. num. 17. — In ore duorum vel trium stat omne verbum. num. 7. declaratur num. 18. — Contractus emphytenticus requirit scripturam in pactionibus. non in contractu principali, num, 18. cont. num, 19. — Ablativi absoluti important causam finalem. et resolvuntur in conditionem. et conditiones veniunt necessario implendae. num. 10. et saepe disponunt num. 14. — Simulatio contractus emphyteutici non probatur nisi per scripturam, num. 22. contr. n. 23. — Poenitentia an habeat locum in contractu emphyteutico. ante confectam scripturam. num. 26. — Poenitentia an habeat locum in aliis contractibus. num. 27. — Contracto perfecto, an una pars possit compellere alteram ad faciendum instrumentum n. 28 et an cum obligatione guarentigiae camerali. et ritus magnae curiae. num, 29. declaratur num. 30. — Notarius censetur rogatus apponere omnes clausulas solitas et consuetas. num. 31. — Renovatio emphyteusis non inducitur ex tacito Domini consensu. num. 32. cont. 33, Solutio canonis facta per 10 annos praesumitur facta uti emphyteuta. num. 39. et praesumitur scripturam intervenisse. et sic emphyteusis probatur etiam praesumptionibus. ibidem.

1 Magna est quaestio, an in hoc contractu emphyteutico requiratur scriptura a principio de necessitate, et substantia contractus; et quod non requiratur scriptura, et possit etiam sine scriptura celebrari contractus emphyteuticus, tenet Acc. *in l. 1. ver. scriptura, C. de jur. emph.* Bart. *ibi num.* 6. et Angel *num.* 3. et hoc esse etiam de consuetudine attestantur Paris. *consult.* 77. *num.* 16. *lib.* 3. Soc. *cons.* 169. *num.* 12 qui dicit ita de consuetudine receptum esse: eamd. op. tenet Spec. *in §. nunc aliqua, de locat. ver.* 5. quaeritur Rom. *cons.* 102 *circa finem* Barb. *consil.* 14 *col. pen. vol.* 1. Bald. in add. ad Spec. *colum.* 4. *in dict §. nunc. aliqua* sequitur Paris. *in consuet.* Paris. *tit.* 2. *in prin. num.* 18. et alii relati per Valasc. *de jur. emph. qu.* 7. *sub num.* 2. et quod de consuetudine non requiratur scriptura, tenent omnes alii relati per Mant. *de tac. et amb. lib.* 22. *tit.* 6. *num.* 17 oempe Curt. sen, Rim. Sen. Cor. Flor. et Rol.

Moventur isti, qui hanc opinionem tenent, ex infrascriptis fundamentis: Primo, quod haec opinio sit de consuetudine approbata, quod de necessitate non requiratur scriptura: sed possit pro-
bari per testes, et consuetudo est optima legum
interpres *leg. si de interpretatione, ff. de leg. cap. cum* 2
dilectus, de consuet. et opinioni a consuetodine approbatae, standum est, ut not. D.D. *in leg. dos a patre, Cod. solut. matr.* Secundo pro hac opin. adducitur regula, quae indifferenter in omni genere
negotiorum, pari modo, testium, et instrumento- 3
rum probationem admittit, et par est virtus testium, et instrumentorum, probat tex *in l. pactum* quod bona fide, *Cod. de pact.* ubi omnes D.D. notant, et *in leg. contrahitur ff. de pig.* Tertio addu-
citur haec ratio, quod scilicet scriptura non re- 4
quiritur ad substantiam, vel probationem actus, nisi in casibus a jure expressis, *glos. in cap. 1. §. postquam.* ut notant D.D. *de censib. in* 6. Quarto moventur alia ratione, quia pobationum facultas est
amplianda, non angustanda, *leg. quoniam, Cod. de* 5
haeret. not. in Auth. de test. in principio Mars. *in rub. Cod. de prob. num.* 413. Marian. *in cap. fraternitatis, num.* 8 *in princ.* ubi dicit, valde esse iniquum, praecludere viam, ne veritas reperiatur, ergo si facultas probandi restringeretur ad scri-
pturam, valde angustaretur. Quinto valet argu- 6

mentum a feudo ad emphyteusim, ut dictum est
supra *quest.* 10. si ergo feudum probari potest sine
scriptura, ergo et emphyteusis, quod autem possit
aliter sine scriptura probari feudum, tenet Alvar
in c. 1. *si de incest. inter Dom. et Vasal.* Afflict. *in
const. reg. rub.* 35. *num.* 12. et alii relati per Surd.
7 *dec.* 33. *num.* 5. *et seq.* Sexto per regulam traditam
in sacris scripturis, *Deut. cap.* 17. *et Matthaei cap.*
18. quod in ore duorum, vel trium stat omne ver-
bum etc. in omni negotio de test. Septimo movetur
Spec. *in d.* §. *nunc aliqua ista ratione*; quia si requi-
reretur scriptura de necessitate, partes de necessi-
tate se subscriberent et observarent alia, de qui-
bus *in l. contractus, C. de fid. instr.* et tamen hodie
non observantur. Ultimo quod *l.* 1. *C. de jur. em-
phyteut.* dicit, quod requiritur scriptura, non in
contractu principali, sed circa pactiones ex illis
8 verbis, pactionibus scriptura interveniente, et ita
ibi Glos. advertit, in scriptura, et sentit Sylvest.
in summa. ver. emphyteusis, et Jacob. de Aren. *in
ead. l.* 1. *num.* 4.

9 Contrariam opinionem, quod requiratur de
substantia probationis scriptura, tenuit Glos. sibi
contraria, *in d. l.* 1. *in ver. alienationis, et in* §.
adeo inst. de loc. in ver. ad locationem. Jo. And. *in
c. potuit de locat.* Pet. Cyo. Alber. Salyc. et Bald.
in dict. l. 1. Spec. sibi contrarius, *in tit. de inst. edi.*
§. *restat. ver.* quod si unus ex testibus Ang. Aret.
in d. §. *adeo*, quia ita in com. teneri testatur, et
quod ita vidit semper observari. Joan. And. in
add. ad Spec. *in* §. *nunc aliqua ver. quinto* hanc o-
pin. tenet Jo. And. Card. Pet. de Anch. et Imol.
in d. c. potuit. qui dicit, hanc esse com. op. Alex.
cons. 136. 7. *col. lib.* 1. Jas. *in d. l.* 1. *num.* 61. *in
fin.* etiam attestans, hanc esse com. op. Afflict. *dec.*
72. *num.* 7. Soc. *cons.* 120. *num.* 24. *volum.* 1. Par.
de Put. *de feud. rein. in cap. pone col.* 4. *num.* 3.
Rim. Sen. *in leg. pactum, Cod. de pact.* Purp. *cons.*
497. *num.* 4. qui hanc opin. dicit comm. aequio-
rem, et tutiorem esse, et quod contractus emphy-
teuticus non possit probari nisi per scripturam,
tenet cum comm. opin. Alex. *cons.* 30. *num.* 4. *lib.*
5. comm. quoque tutiorem, et aequiorem appellat.
Clar. §. *emph. qu.* 4. Villal. in *litt. E. num.* 44.
Burs. *cons.* 26. *num.* 16. *lib.* 1. et quod ubique ser-
vetur: eamdem sententiam sequitur Menoch. *de
praes. praes.* 108. *num.* 3. Surd. *decis.* 331. *num.*
10. hanc esse comm. opin. aequiorem, et tutiorem
profitetur Cavalc. *decis.* 30. *par.* 2. *num.* 108. Ma-
scard, *de prob. concl.* 602. *et* 604. 2. *par.* Cacher.
decis. 52. *sub num.* 1. reprehendit Paris. supra al-
leg. qui damnat opinionem Cravet. *consil.* 122.
num. 8. dicens: non debuit ita acerbe redargui a
moderno Paris. cujus inductio, et si prima facie
aures demulcere videatur, attamen, re plene dige-
sta, vana reperitur; Nam si accurate legantur
praecedentia §. *Anastasius, in Authen. de non alien.
reb. Ecc.* videtur, cautum fuisse a Leone Imp. qui
Zenonem praecessit, in alienationibus rerum Ec-
clesiasticarum, documenta requiri, ut in §. ad hoc
autem; et tabellionem, ut *in verb. quia vero*, idque
etiam quoad emphyteusim privatorum sequutus
est Zenon. *dict. l.* 1. *Codic. de jur. Emph.* et quam-
vis Anastasius voluerit distinguere inter Empy-
teusim temporalem, et perpetuam, ut haec cum
gestis, temporalis sine gestis fieret; hoc tamen fuit
correctum per Justinianum in Authent. *de alien.
et Emph.* §. *si vero contigerit, ver. si vero*, in illis
verbis, contractum fieri in scriptis; et ideo Cach.
appellat opinionem Paris. paradoxam: novissime
hanc opin. sequutus est Valasc. *de jur. Emphyt.
qu.* 7. *sub num.* 2. quam appellat magis comm. et
hujus opinionis fuit Rot. Rom. ut per Seraphin.
dec. 627. *in princ.* Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22.
tit. 6. *num.* 12.

Pro ista opinione adducitur *text. in d. l.* 1. in
illis verbis, scriptura interveniente, ponderando
illa verba scriptura interveniente: nam ibi sunt
duo ablativi absoluti, qui solent importare causam
finalem, et ablativi absoluti resolvuntur in con- 10
ditionem, et conditiones necessario veniunt im-
plendae in forma specifica; et ita induxit text. il-
lum. Jas. *in* 3. *not.* et idem habetur *in l.* 2. *C. eodem*,
in illis verbis, emphyteuticis instrumentis; et *in* 11
l. 3. V. emphyteuticum instrumentum; adducitur
etiam ratio, quia concessio regulariter fit ad tem-
pus, excedens memoriam hominum; unde acci-
piens, ac ejus haeredes possent facile dicere, rem
esse suam propriam; quia memoria hominum est
labilis, maxime in testibus, *l. peregre in princip.
ff. de acquir. possess.* et ideo lex voluit, quod in
isto contractu de necessitate requiratur scriptura,
ita Jas. *in d. l.* 1. *sub num.* 61.

Tenendo hanc ultimam opinionem. quae com-
munis, et magis communis est, et una (meo judi-
cio) de illis communibus opinionibus, a quibus
recedere in judicando nefas est, respondendum
erit argumentis, supra adductis pro contraria par-
te. Argumentum igitur primum non obstat, quia
consuetudo est attendenda in illis locis, in quibus
adest; in aliis non haberet locum, sed esset obser-
vandum jus commune. Clar. *dict. quaest.* 4. Mars.
sing. 425. sentit Valasc. *dict. quaest.* 7. *num.* 2. *in* 12
fine, et Surd. *dict. dec. num.* 11. et nos dicemus
in tit. de renovat. et ibi tractabitur de consuetudi-
ne circa hanc materiam, *et in tit. de successión. in
bon. emph.*

Ad reg. quod par est virtus testium, et in-
strumentorum, resp. quod non procedit, quando
lex de substantia requirit scripturam, prout in 13
casu nostro: quod autem requiratur scriptura,
probant tot leges allegatae pro com. opin. et cum
ratione efficacissima: quia, (ut etiam supra dictum
est) cum principalis natura Emphyteusis sit, ut
perpetuo duret, ut supra diximus, *qu.* 1. *num.* 24.
necesse fuit, modum praescribendi, per quem per-
petuo illius probatio haberi posset, ne rei gestae
memoria temporis longinquitate deleretur, istam

rationem primo posuit Bald. *in d. l.* 1. *num.* 5. quem sequntus est Alex. *cons.* 50. *num.* 4. *vol.* 5. Surd. *d. dec. num.* 11.

Nec dici potest, quod illao leges loquantur enunciative, et *n*on dispositive, primo, quia supponu*n*t i*n*strumenta extare, et suppositum semper debet intervenire. Rom. *sing.* 495: secundo, quia ibi scriptura interveniente, ablativi absoluti, licet
14 aliquando importent conditionem, tamen saepe disponunt, per *leg. qui fidem ff. de trans.* D.D. *in rub. ff. solut. matrim.* Natt. *consil.* 147. *num.* 13. et quando ablativi absoluti significant aliquid, de quo exprimen*s* potest disponere; tunc non stant conditionaliter, sed dispositive *leg. fideicommissa*, §. *cum esset de leg.* 3. per quem text. ita tenuit. Bart. *in l.* 2. §. *videndum, ff. ad Tert.* Ruin. *cons.* 73. *volum.* 2. *num.* 10. et alii relati per Surd: *dict. dec. num.* 12. Deinde, cum hic agamus de legis interpretstione, quae poterat disponere, quod scriptura interveniat in emphyteusi, ergo verba illa, interveniente scriptura, sta*n*t dispositive. Praeterea, verba enu*n*ciativa disponunt, si emanarunt circa ea, de quibus loquens potest disponere; et verba enunciativa Principis dispo*n*unt. Clem. 1. *de probat.* Alex. *cons.* 15. *num.* 4. *vol.* 5.

15 Et eodem modo respondendum est alio fundamento, quod scilicet scriptura non requiritur, nisi in casibus a jure expressis: quia, ut dictum est, expresse in dictis legibu*s* cavetur, ut scriptura in contractu Emphyteutico requiratur.

16 Minus obstat quartum argumentum, quod probationes nou sunt a*n*gustandae, sed ampliandae; quia haec regula procedit in dispositione hominis, *n*on autem in dispositione legis, vel statuti; imo ex legis dispositio*n*e, probationes possunt restringi, ut patet in pluribus casibus positis per Glos. *in cap.* 1. §. *postquam, in ve. in scriptis, extr. de censibus*; et ita declarat Mars. *in rub. de prob. num.* 36. et inter alios ponit contractum Emphyteuticum.

17 Argumentum de Feudo tollitur, quia hoc argumentum non procedit, quando aliter in jure est decisum in Emphyteusi, Euer. in Cent. *in loco A. Feud. ad Emph. num.* 43. *et seq.* cum aliis, quos citat, et nos diximus supra *quaest.* 10. ultra quod hoc est controversum: quia cont. tenet Bald. *in rub. Cod. de cond. ex lege in fin. col.* refert Jas. *in d. l.* 1. *C. de jur. emph. num.* 53. *et* 67. Mars. *de probot. num.* 31. cum aliis, quos citat.

18 Objectum, quod in omni negotio, in ore duorum vel trium stat omne verbum, tollitur: quia speciale est in emphyteusi, et aliis, ad quorum probationem requiritur scriptura, secundum Jas. *in d. l.* 2. *num.* 61. Cach. *d. dec. num.* 14.

Nec consideratio Spec. est attendenda: quia *l. contractus, Cod. de fid. instr.* intelligitur dupliciter, uno modo quando partes volunt, quod de contrsctu per Notarium fiat scriptura publica, tunc non requiruntur subscriptiones partium, neque testium, sed sufficit subscriptio Notarii, cum signo suo, et attestatio ejus de testibus: sed quando partes volunt facere scipturam privatam, tunc requiru*n*tur subscriptiones, et hoc innuit tex. ibi, et si per tabellionem, ita declarat illam l. Paul. *de Castr. num.* 6. *et sub num.* 4. dicit, quando partes agunt, ut contractus celebretur in scriptis, intentio eorum est, quod scriptura tota extendatur, et partibus ostendatur ut possint addere, et removere, et non dicitur conclusum, nisi tota scriptura sit perfecta: Vel responderi potest, quod subscriptiones non requiru*n*tur, secundum Joan. And. ad Spec. *d. ver.* 5. quem refert Jas. *in d. l.* 1. *sub num.* 61. dicens, quod licet non requiratur subscriptio secundum forma*md. l. contractus*; tamen requiritur scriptura ad substautiam probationis, idem refert Cavalc. *decis.* 39. *pur.* 2. *num.* 109. et idem Spec.
dicit, quod hodie non observatur. 19

Ultimum argumentum subvertitur, quia si scriptura requiritur in pactis adjectis, multo magis necessaria erit in ipsa rei substantia: propter quod enim unum quodque tale, et illud magis; Auth. *multo magis, Cod. de sac. Sanct. Eccl.* et cum accessorium, regulariter, non sit majus principali, *n*ou debet major exigi cautio pro accessorio, quam pro principali in quo majus versatur periculum, et ita resp. Surd. *d. dec. num.* 11.

Declara tame*n* communem opinionem, quod 20
scilicet in contrartu emphyteutico requiratur scriptura, esse intelligendam de necessitate probationis, non pro substantia actus. Jo. A*n*d. ad Spec. *in* §, *nunc aliqua, ver.* 5. *de locat.* Bald. in Auth. *sed merito, num.* 11. *Cod. si cert. pet.* Rim. *cons.* 421. *num.* 31. *volum.* 3. Imol. *in cap. potuit de locat.* et alii relati per Valasc. *d. q.* 7. *num.* 3. *et* 5. et quod scriptura uon requiratur ad essentiam, et solemnitatem, sed ad probationem, tenet etiam Mant. *cit. tit.* 6. *num.* 16.

Contr. tenuit Menoch. *in cons.* 708. *num.* 2. 21
et 3. quod non solum respectu probationis; sed etiam substantiae, et validitatis contractus, requiratur, ut refert Surd. *d. dec. num.* 10. ubi alleg. etiam Mol. *in tract. de privileg. l.* 2. *c.* 2. *num.* 1.

Infertur ex hac decisione, quod simulatio con- 22
tractus emphyteutici *nun* nisi per scripturam probari possit. Affl. *dec.* 72. Anch. *cons.* 226. et Bart. *in l. generaliter, num.* 12, *C. de non num. pec.* dicit, quod quando scriptura est de substantia contractus, ut quia partes conveniunt, quod fiat contractus in scriptis, et aliter non valeat; fictio, seu simulatio talis contractus probari non potest, *nisi* per aliam scripturam, Cass. *in consuet.* Burg. *rub.* 10. §. 12. *num.* 7. *et seq.* Mant. *d. tit.* 6. *num.* 15.

Coutr. sententiam, quod etiam si contractus 23
fiet in scriptis, et scriptura sit de substantia contractus vel de substantia probatoria: attamen simulatio adversus eamdem scripturam beue possit probari per testes et per praesumptiones, Bart. *in l.* 1. *num.* 7. et ibi Bald. *num.* 6. *C. plus. val. quod*

agi. et idem Bald. *in d. l. generaliter, num.* 4. Dec. *cons.* 343. *num.* 14. *lib.* 1. Tiraq. qui alios citat, *de ret. tit.* 1. §. 1. *num.* 12. et hanc magis com. op. appellat Valasc. *d. q.* 7. *num.* 7.

24 Infertur quoque ex hac rom. op. secundum Bald. *cons.* 220. *lib.* 1. et Salyr. *in l.* 2. *Cod. de jur. emph. num.* 7. quod solutio canonis non possit probari, nisi per scripturam. Cravet. *cons.* 112. *num.* 8. *ver. quod ampliatur.* Maut. *d. loco num.* 14. *et num.* 13. tenet, quod nec etiam possit probari quasi possessio percipiendi affictum emphyteuticum, nisi per scripturam, et non per testes.

25 Contr. tenent omnes, relati per Jas. *in d. l.* 1. *num.* 64. *et in l.* 2. *num.* 134. reprobando opinionem Salyc. pluribus rationibus, et quod sufficiant duo testes; et quod opinio Salyc. sit falsa, tenet etiam Valasc. *d. q.* 7. *num.* 8. Cach. *dec.* 52. *num.* 7. idem tenet Affl. *dec.* 13. *num.* 26.

26 Infertur etiam, quod licet resilire a contractu emphyteutico, et poenitere ante confertum instrumentum: quia cum iste contractus de necessitate legis requirat scripturam, ante eam confertam licita est poenitentia. Hipp. *de prob. num.* 66. allegatus a Valasc. *d. q.* 7. *num.* 9. qui hoc non dicit, et tenet ex lege Regia, in emphyteusi Ecclesiastica, licitam esse poenitentiam ante confectum instrumentum: quia de substantia contractus requiritur scriptura, sed non in saeculari; de jure autem communi, quia scriptura requiritur de substantia probationis, tenet, quod non sit licita poenitentia.

Contrarium tenendum est, quia, ut conclusum fuit supra, iste contractus emphyteuticus requirit scripturam, perfectio enim ejus tunc datur, quando instrumentum redigitur, et ideo est locus poenitentiae; et ita tenuit Rot. ut per Seraph. *dec.* 627. *num.* 2. *cum seq. per l. contractus C. de fid. instr.*

27 In qua lege Contractus, Paul. de Castr. *num.* 9. movet quaestionem, quando partes concluserunt mercatum de una possessione, praesentibus testibus, et expresso praetio, hoc tamen pacto, quod Notarius vocaretur, et conficeretur scriptura: et antequam fieret scriptura, alteram partem poenitet, altera vult agere ad observantiam contractus, et probare per testes, an possit: et concludit, quod contractus non erat perfectus, sed erat quoddam ratiocinium de futuro contractu, unde sicut quando agitur ut fiat in scripturis, non dicitur perfectus antequam scriptura sit in mundum redacta, et absoluta, ut *in d. l. contractus*; ita etiam, quando agitur, ut Notarius rogetur, non dicitur perfectus, quousque sit rogatus: et sic potest alteram partem poenitere, per rationes ibi per eum adductas; et hanc partem sequuti sunt Fulg. *cons.* 200. *circa fin.* Aret. *cons.* 160. *col.* 3. Soc. *cons.* 163. *col.* 3. Dec. *cons.* 11. *col.* 1. Jas. *cons.* 151. *col.* 2. Ruin. *cons.* 1. *col.* 8. Boer. *decis.* 48. *num.* 11. *par.* 1. et alii, relati per Gabr. *tit. de pact. concl.* 3. et per Bertaz. *de claus. claus.* 30. *glos.* 3. *num.* 13. *cum seq.* hanc etiam opinionem tenet Gomez *de contract. tom.* 2. *cap.* 2. *num.* 17. Port. Inst. *de empt. et vend. num.* 4. dicit hanc esse magis com. opin. Eman. Soarez. *in suo Thesaur. littera S. num.* 20.

Contrariam opinionem, scilicet, quod contra- 28
ctus sit perfectus, et valeat sine scriptura, quoad sui substantiam, et essentiam, et neutram partem posse poenitere, tenuerunt Dec. sibi contrarius, *cons.* 340. per totum, respondendo rationibus Paul. de Castr. ubi dicit, hanc esse com. opin. Soc. *cons.* 32. *vol.* 3. Grat. *cons.* 107. *colum.* 1. *colum.* 1. cum aliis allegatis per eumdem Gabr. *dict. concl.* Afflict. *decis.* 332. *num.* 1. Bero. *cons.* 80. *col.* 2. cum aliis, congestis per eumdem Bertaz. qui hanc partem tuetur; licet teneat distinctionem Salyc. et quod haec sit magis com. opin. tenet Covar. *in cap. relatum, in prin. num.* 9. *de testam.* Burs. *cons.* 100. *num.* 20. *vol.* 1. dicens, quod op. Port. Gomez. et Soarez. magis communiter reprobatur; et hanc partem sequitur Auch. *quaest, famil.* 21. Magon. Rot. Luran. *quaest.* 5. *num.* 19. et hanc etiam esse magis com. opin. dicit Curt. Jun. *consil.* 304. *num.* 42. *colum.* 3. de magis com. etiam attestatur Cavale. *dec.* 27. *num.* 39.

Et cum haec quaestio disputaretur in Rota Romana, in una Placentina, quae hodie est impressa *in* 3. *par. divers. decis.* 34. fuit conclusum, dictum Pauli de Castro *in leg. contractus, Cod. de fid. instrum. et leg. an res C. de prob.* non esse verum et co. opin. esse contra eum; nisi esset dictum, quod non valeat conventio, nisi in scriptis redigatur, ut per Dec. *in l. pactum, quod bona fide, col.* 2. ve. ex hoc refert. *Cod. de pact. et* per Grat. *cons.* 107. *col.* 1. et ita etiam tenuit eadem Rot. *part.* 1. *divers. dec.* 377. *num.* 6. rejecta opinione Paul. de Cas. nisi quando dictum est, quod aliter non valeat; in qua fuit allegata dec. Put. 43. *contractus par.* 3. et Peregr. *dec.* 31. *col.* 1. et Curt. jun. *cons.* 348. *num.* 12. *et* 22. *col.* 3. et ideo, si partes convenerunt simpliciter, quod contractus sit redigendus in scriptis, hoc non impedit, quominus probatio rei gestae possit aliter, quam per scripturam probari, et idem tenet Bartol. *in dict. leg. contractus*, et Bald. in Auth. *sed novo jure. num.* 11. *Cod. si cert. pet.* Paul. de Castr. sibi contrarius, *consil.* 52. *colum.* 2. Sigism. Loffred. *consil.* 19. *num.* 20. Ang. de Gamal. *consil.* 20. *num.* 33. Minsig. *consil.* 91. *num.* 4. Maut. Brun. Arimin. *consil.* 131. *colum.* 2. Dec. *consil.* 64. *colum.* 3. Fernand. Valasq. *de success.* 1. *par. lib.* 2. §. 11. *numer.* 13. *cart.* 262. et latissime omnium, qui omnibus contrariis respondet, et de magis com. testatur, Curt. jun. *dict. consil.* 304. et Burs. *dict. consil.* 100. *num.* 20. ubi bene declarat, quod, quando partes contractum venditionis, solo consensu, re, et praetio interveniente, perficiunt coram testibus, vel in scripto privato, licet agant de re-

digendo conventionem, vel contractum, in scriptu-
ram publicam, vel instrumentum, a Notario con-
ficiendum, nisi expresse conveniant, quod ille con-
tractus non aliter censeatur perfectus, nisi me-
diante dicta scriptura, vel instrumento, ante tamen
d. instrumenti celebrationem non est locus poeni-
tentiae; nec scriptura ad essentiam contractus ne-
cessario requiritur, sed tantum ad perpetuam pro-
* bationem, et dicit, hoc com. tenere. DD. *in dict.
leg. contractus, Cod. de fid. Instrum.* et hanc esse
veriorem, et magis com. opin. cum aliis, quos
congerit, et idem refert Cavalc. *dict. decis.* 27.
num. 39. *part.* 2. et Caroc. *de locat. et cond.* qui
alios cumulat, *cart.* 39. *qu.* 7. *num.* 4. ubi etiam
dicit, quod ex aliis, quam per appositionem dictae
clausulae, apparere potest, partes voluisse, pro
substantia contractus, requiri scripturam, et sine
ea aliter non valere, ut per Aret. *consil.* 160. *co-
lum.* 4. et *cons.* 340. *col.* 2. et Pulc. *dec.* 43.
par. 3. et quod ex conjecturis hoc apparere potest;
refert. Gabr. *dict. concl.* 3. *num.* 2. *de pact.*

Imo, si partes nihil dicant, potest una alte-
ram compellere, ut inter eas fiat scriptura, pro
faciliori probatione: quia, quod sibi non nocet, et
alteri podest, cogitur quis facere; *l.* 1. §. *denique lib.*
1. *ff. de aqua plu.* et ibi Glos. Bart. et com. Doct.
in leg. si finita. Sed notandum est, dicit Gomez *sub
d. num.* 17. quod non tenetur se obligare cum
clausula, Guarentigia, ex sententia Angel. *in l. in
omnib. ff. de jud.* quem sequuntur com. omnes; et
ideo, quando contractus est perfectus, ut dictum
est supra, potest una pars compellere alteram, ut
de gestis per eos fiat scriptura, idem tenet Bart.
in l. si cum exceptione, §. *sed et si quis*; per illum
tex ff. quod met. caus. Bart. Imol. Castar. *in l.* 2. *ff.
sol. matr.* Innocen. Fel. *in cap. significavit, de test.*
Tiraq. *de ret. lign.* §. 29. Glos 5. Natt. *consult.*
382. Franc. Marc. *dec.* 370. *num.* 5. Galles. *de o-
blig. cam. qu.* 28. ubi dicit, quod ita communiter te-
29 nent Doctores, ubi etiam quaerit, an cogi possit,
ut faciat instrumentum, cum obligatione camerali:
et concludit, salva reverentia Angel. et Imol. qui
contrarium tenent in forma guarantigiae, 28. *in leg.
si pupillus ff, de nov.* quod sit; per rationes, per
eum allegatas: sed Zacch. ibi. in add, refert, Rot.
tenuisse contrarium, cum obligatione Camerali,
in quadam causa Bonon. 24. Aprils 1600. coram
Penia: mota ea ratione, quia alterarctur obligatio,
cum per eam tolleretur processus per tres confor-
mes, et quod non teneatur conficere instrumentum
guarentigiatum, quo in loco habet executionem
paratam, quia durius obligaretur; et ultra supra-
dictos, tenet etiam Alex. *in leg. si finita* §. *elegan-
ter, ff. de damn. infec.* Aret. et Jas. *in leg. ex parte
ff. de ver. oblig.* cum aliis quos citat Caroc. *de lo-
cat. et cond. quaest.* 7. *cart.* 39 *num.* 10. ubi dicit
quod idem dici potest de ritu magnae Curiae, de
forma Camerae, et de similibus. Quam opinionem
30 Rot. idem Zacch. limitat, et declarat, non proce-
dere, quando in loco adesset consuetudo non faci-
endi instrumenta nisi cum obligatione Camerali,
tunc cogi potest debitor ad faciendum instrumen-
tum cum hac obligatione, allegat Granut. *Theorem.*
9. *num.* 13. quae consuetudo, dicit ipse, hodie u-
bique viget, praesertim in statu Ecclesiastico, Man-
cin. *de confess. cap.* 1. *sub num.* 38. et quod, stan-
te consuetudine supradicta, quod aliter configi
non soleat, cogi possit, tenet Tiraq. ut supra,
num. 3. dicens. in Gallia passim observari, nullum
confici instrumentum sine guarentigia. Rebuff: *in
tract. de consuet. art.* 2. Glos. 13. *num.* 29. *tom.* 3.
Granut. *d. Theorem.* 9. Gab. *de consuet. concl.* 3.
num. 10 *et* 15. cum aliis, per eum allegatis, et per
eumdem Caroc. *dict. quaest, num.* 11. et cum aliis
clausulis solitis, et consuetis. Facit etiam pro hac
opinione, quod Notarius censetur rogatus, appo-
nere clausulas solitas, et consuetas: imo habentur 31
pro appositis, etsi non sint appositae, est com. o-
pin. ut per Cag. allegatum per Bertaz *de claus.
claus.* 4. Glos. 34. excepto tamen juramento, et *
constituto.

Sed ut revertamur, unde digressi sumus, in-
fertur etiam ex dicta communi sententia, quod
nunquam censetur renovata Emphyteusis ex tacito
Domini consensu, nisi tempus praescribendum in- 32
tervenerit; et quod tempus requiratur, videbimus
in tit. de ren. q. 5. et ratio est, quia, cum Emphy-
teusis requirat scripturam, tacitus consensus Do-
mini nihil proficiet. Bald. *in leg. unica C. quando
non pet. par.* Alex *cons.* 70. *num.* 4. *lib.* 5. Dec *cons.*
328 *n.* 1. Cravet. *consil.* 87. *n.* 3. Ruin. *consil.*
110. *num* 1. *lib.* 1. Jas. *in d. l.* 1. *C. de jur. emph.
num.* 96. Bero *in c. potuit. de locat. num.* 78. Go-
mez. *de contr. tit.* 2. *cap.* 3. *num.* 17. cum aliis,
quos citat Valasc. *d. q. num.* 10.

Contrarium tenet Alciat. *de praes. reg.* 2. *praes.* 33
57. *num.* 3. Rom. *cons.* 103. Alex. *cons.* 37. *lib.* 4.
Dec. *cons.* 329. *num.* 3. sed eorum opinio est falsa,
dicit Valasc. ut supra, et *qu.* 20. *num.* 20, et con-
tra communem, et nos dicemus, *in tit. de renoca-
tionibus num.* 5.

Amplia supradictam communem, et magis 34
communem opinionem. habere locum etiam in con-
tractu libellario, propter eorum similitudinem, et
quia promiscue utimur istis vocabulis: ita tenet
Ruin. *cons.* 257. *num.* 45. quem sequitur Surd *d.
dec. num.* 10. et idem dicendum credo in contra-
ctu censuario reservativo, de quo diximus sup.
q. 8. cum enim eisdem vocabulis promiscue uta-
mur, ut *in ead. q. num.* 5. et ratio, quare requi-
ratur scriptura est, quia memoria hominum est la-
bilis in testibus; et concessio in emphyteusim ex-
cedit memoriam hominum; utique ista militat e-
tiam in contractu censuario; ideo idem jus est
statuendum.

Declaratur habere locum etiam in scriptura 35
privata, quia lex *prima Cod. de jur. emph.* non re-
quirit publicum instrumentum sed tantum scri-

pturam, quae de privata etiam potest intelligi, ut *in dict. l. contractus. Cod. de fid. instr.* et ibi Castr. *in prin.* et alii ibi. per illum tex. communiter tenent; et hanc opinionem tenet Cavalc. *in supra d. dec.* 30. *num.* 109. ubi loquitur de libris Ecclesiae, quibus credendum est, quando adsunt requisita, ibidem allegata; vel etiam, si adesset recognitio Emphyteutae, cum solutione canonis, pro re emphyteutica, ex qua probatur, quod scriptura intervenerit, tanquam necessarium antecedens, et hoc probari potest ex libris censualibus Ecclesiae. Rot. ut per Cavaler. *dec.* 191. *num.* 3.

36 Limita principalem conclusionem, quando in aliquo loco extaret consuetudo, quod concessiones in emphyteusim fierent sine scriptura, ut dictum est supra, qualis in Patria mea non est, ubi nulla concessio fit sine scriptis, et idem attestatur Surd. de sua patria, *ead. dec. num.* 10. et quando adest ejusmodi consuetudo, nemo dubitat, ut bene advertit ibi Surd. et Valasc. *ead. quaest.* 7. *sub num.* 2. et ratio est, quia in contractibus emphyteuticis semper attenditur consuetudo. Mars. *sing.* 425.

37 Limitatur secundo, non habere locum, quando scriptura esset deperdita: quia tunc testes ad probationem admittuntur aeque, ac instrumentum, et eamdem fidem facerent, *l. testium, in fine, cod. de test.* ubi Bart. et caeteri D.D. Abb. et Felin. *in cap. cum olim* 1. *de privil.* Valasc. *d. quest.* 7. *n.* 38.

38 Declaratur dictam limitationem habere locum modo tria concurrant. Primo enim probari debet tenor eorum, quae in instrumento continebantur. Secundo probari debet tenor scripturae confectae. Tertio amissio scripturae, seu casus amissionis Bartol. *in dect. leg. testium, colum. fin. et in leg. sicut iniquum, Cod. de fid. inst.* Mas. *de probat. n.* 39. ubi dicit: tria requiruntur, scilicet actum fuisse celebratum, scripturam inde confectam, et casus amissionis. Ubi etiam *num.* 334. invenies materiam testamenti deperditi, privilegii, et publicorum actorum *num.* 336. *cum seq.* Valasc. *dict. q.*7. *sub num.* 38. et ideo Emphyteuta debet esse cautus, ne instrumentum emphyteuticum perdat, quia eo perdito jus suum vacillaret, et requireretur,

39 quod appareret, solutionem canonis emphyteutici fuisse factam per 40 annos, ex sententia Alber. et Ang. *in dict. l.* 1. *Cod. de jur. emph.* refert Jas. *in ead. l.* 1. *num.* 64. *et in l.* 2. *Cod. eod. num.* 155. ubi dicit, quod haec est magis com. opinio. Neque huic sententiae obstat, quod supra diximus de scriptura, necessaria ad probandum contractum emphyteuticum: quia in isto casu, quando per tantum tempus solvit canonem, probatur scripturam intervenisse, juris praesumptione. Spec. *in d.* §. *nunc aliqua, ver.* 64. Jas. *sub eod. num.* 155. Valasc. *de jur. emph. qu.* 7. *num.* 27. Rot. *dec.* 400. *par.* 1. *in recent. et par.* 5. *dec.* 262. *num.* 9. et maxime procedit, quando non agit ad caducitatem, sed ad alium effectum, *ut in d. dec.* 262. in fine, ubi agebatur pro laudemio, et in casibus, in quibus requiritur scriptura, sufficiunt praesumptiones, si illa non invenitur, tam in prima investitura, quam in renovativa Cavalc. *dec.* 30. *par* 2. *num.* 19. qui allegat Cravet. in fine, *de antiquit. temp. num.* 14. Et in causa, quando per 30 annos solvit, quod praesumatur, scripturam ab initio intervenisse, tenet Villalob. *com. op. l. E. num.* 47. et licet solemnitates, ex diuturnitate temporis, non praesumantur in actu, in quo requiritur scriptura, ut per doctores, quos congerit Surd. *cons.* 28. *num.* 108. et Gabr. *tit. de praes. conclus.* 1. *num.* 60. in fine, tamen spatio 30 et 40. annorum, praesumerentur, ut per Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 7. *n.* 23. ubi allegat etiam Alex. *consil.* 219 *num.* 26. ubi est casus; et vid. *de contr. emph. qu.* 18. et an requirantur anni 30. et 40. dicemus infra *tit. de contr. emph. qu.* 11.

Sciendum est etiam, quod ad probanda dicta 40 requisita, sufficiunt duo testes fide digni, ut per Bart. *in d. l. testium, in fin. gl. in d.* 1. *sicut iniquum* et ibi Paul. de Cast. *num.* 3.

Cont. tenet Salic. quod requirantur quinque testes, sed reprobatur a Jas. *in d. l.* 1. *num.* 64 *et* 65 *et in l.* 2. *C. eod. num.* 135. optimis fundamentis, et a Valasc. *d. q.* 7. *in fine.*

Sed, si solum tenor scripturae confectae, et 41 casus amissionis probaretur, non autem factum, et res gesta, seu veritas contentorum in ipsa scriptura perdita; tunc non sufficit probatio per quoscumque testes vulgares, sed per valde idoneos, qui clare de tenore instrumenti deponant, juxta *tex. in dict. cap. olim,* et ibi Abb. *num.* 8. Bart. *in d. l. testium, num.* 11. *dec.* 254. Ruin. *cons.* 179 *num.* 5. *lib.* 1. Dec. *cons.* 82. *num.* 3. Alex. *cons* 169. n. 9. *lib.* 2. Licet non desint, qui cont. tenent, testes scilicet peritos requiri ad probandum instrumentum deperditum, quod non est verum indistincte nisi hoc tantum casu, quo tenor instrumenti dumtaxat, et ejus amissio probari debet, non vero veritas rei gestae. Valasc. *d. qu.* 7. *num.* 38.

Dicuntur autem testes idonei, et periti, in hoc casu, si falsitatem, et vitium scripturae, et contenta in ea, usu, et arte cognoscere possunt. Bart. *in l.* 2. §. 1. *ff. de jur Fisc.* Alex. *in l.* 2. *col. pen. Cod. de bon. poss. sec. tab.* et Dec. ponit, quomodo interrogari debent, *cons.* 82. Rip *in l.* 1. *ff. si cert. pet. num.* 82 et ideo debent esse Advocati, Doctores, et Notarii. Felin. *in cap. sicut, num.* 3. *de re jud*: sed haec qualitas non est ab extra probanda sed erit satis, si Judici, ex interrogationibus, vel alias constet, ut advertit Alcia. *in dict. l.* 1. et Purp. ibi *num.* 181. dicit, aliam qualitatem de bonitate hujusmodi testium non est necessario probandam cum sufficiat juris praesumptio generalis, quod non admittit Valasc. *eod num.*

Notandum est etiam, quod foemina admitti- 42 tur ad probandum tenorem instrumenti deperditi Purp. *d. l.* 1. *num.* 181. et ibi Rip. *num.* 82. ut dicit, quod si illitteratus deponat de tenore instrumenti, erit suspectus de perjurio.

43 Requiritur quoque, quod testes sint contestes, singulares autem non sufficerent Affl. *dec.* 302. *num.* 6. Valasc. *sub. d. num.* 1. sed si semiplene probatum esset, tunc semiplena probatio suppleri potest juramento suppletorio. Paul. de Castr, *in d. l. sicut iniquum*, et Bald. *ibid.* Purp. *in d. l.* 1. *n.* 177.
44 refert Valasc. sub eodem numero, quod juramentum peti debet a parte, alias non defertur. Jas. *in l. admonendi ff. de jur. jur.* et ante conclusum in causa, sed quomodo hoc procedat, videndus est Seraph. *de privil. jur. privil.* 33. *num.* 195.
45 Debent etiam testes deponere instrumentum deperditum fuisse authenticum, sine vitio rasurae et quod nulla ex parte ejus fides vacillabat. Affl. *dict. dec.* 302. Rip. *in eadem l.* 1. et quod recognoscunt litteram illius Notarii, Affl. *ead. dec.* et Valasc. cum aliis, per eum allegatis, *eod num.*.
46 Practica igitur erit: probare casum amissionis, scilicet naufragio, incendio, hostium, aut latronum incursu, aut alio casu, absque culpa, et dolo ipsius, qui allegat amissionem, et stabitur juramento, amissionem allegantis, modo aliquae conjecturae casum amissionis praecedant, quarum Judex cognitionem prius habuerit, ut dicunt D.D. *in d. c. cum olim.* et Affl. *dec.* 274.

Sed advertendum est quod hoc ultimum re- 47
quisitum, de probando amissionem scripturae, tunc habet locum, quando scriptura est de essentia actus, vel de necessitate probationis, ut in materia nostra; alias satis erit probari veritatem rei gestae. Valasc. *rub. eod. num.* cum aliis, quos citat.

Notandum est denique, quod si probaretur per testes, instrumentum fuisse a parte surreptum, 48
tunc de tenore staretur juramento creditoris adversus surripientem; et idem multo magis haberet locum, si quis laceraret instrumentum, quod pars haberet in manu, ut per D.D. quos congerit idem Valasc. ut supra.

QUAESTIO XV.

SUMMARIUM

Contractus in dubio, an emphyteusis, vel locationis, censeri debeat. num. 1. dist. num. 4. — Amplia procedere, quando pensio est mediocris, num. 7. — Amplia etiam, si pacta pertineant magis ad naturam emphyteusis, quam locationis, num. 8. declara. num. 10. — Contractus judicari debet, secundum quod partes nominaverunt, num. 2. declara num. 6. — Voluntas contrahentium non praesumitur a verbis aliena. num. 3. — Pro emphyteusi praestatur magna pensio, num. 4. — Canon quod fructibus respondeat, probari debet, num. 5. — Verba magis deserviunt naturae contractus, quam natura verbis, num. 6. declara num. 13. — Emphyteusis non habet propriam naturam, sed suscipit conventionem, quam ei partes imponunt; et pacta apposita, de ejus natura esse intelliguntur. num. 9. — In contractu emphyteutico utile dominium transfertur; in locatione, nec utile, nec directum. num. 12. declara. ibidem. — Quando concessio facta est ad libellum, praesumitur in dubio emphyteusis, num. 11. dec. ibidem. — Quando concessio facta est ad meliorandum, praesumitur in dubio emphyteusis, num. 15. dec. ibid. — Quando in instrumento dicitur, quod debeat praestari certa annoa quantitas, praesumitur emphyteusis, num. 16. — Emphyteusis si in totum est perempta, emphyteuta debet solvere canonem. secus, si contractus judicatur locationis, quia conductor non tenetur ad casus fortuitos. ibid. — Et procedit etiamsi ex emphyteusi non remanet tantum, ut ex ea percipiantur fructus ad pensionem sufficientes, num. 17. — Cont. multi tenent, sed eorum opinio reprobatur. eod. num — Emphyteusis Ecclesiastica non transit ad haeredes extraneos, et quomodo intelligatur num. 18. — Locatio transit ad extraneos haeredes, et quomodo intelligatur, ibidem. — Quomodo cognoscatur, contractum esse locationis, et non emphyteusis, num. 19. — Poena *legis fin. C. de jur. emph.* non habet locum in contractu locationis ad longum tempus, num. 20. — Quando solvitur parva pensio, judicandum est, contractum esse emphyteuticum, etiam si dictum sit, quod locavit, num. 21. sed dic, ut ibi. — Quando facta est mentio in contractu promiscue de emphyteusi, locatione, censu, sive libello, qui contractus judicari debeat, et num. 22. — Conjectura, ex quibus judicandus est contractus emphyteuticus, num. 23. — Si pensio solvatur pro affictu, an sit judicandus contractus emphyteuticus, num. eod.

1 Supra, quaest. quinta, tractavimus de differentiis inter locationem, et emphyteusim: modo necessarium esse puto videre quid dicendum sit, quando dubitatur, an contractus sit locationis, vel emphyteusis? Et hinc inde adsunt praesumptiones, ut quia partes nominaverunt contractum emphyteuticum, et concessio est facta in emphyteusim, vel locatio in emphyteusim. Et quod censeri debeat contractus emphyteuticus, vel locationis, secundum quod partes appellaverunt contractum.
2 Bart. *in l. eotem* §. *qui maximos, qu.* 5. *de public.* Old. *cons.* 159. Angel. *cons.* 2. Aret. *cons.* 55. Dec.
3 *cons.* 32. et quia etiam voluntas contrahentium non praesumitur a verbis aliena. *l. labeo* §. *idem tubero ff. de supp. leg.* Praeterea, talis praesumitur contractus in sui essentia, qualis apparet in sui figura. Bald. *in l. rogasti* §. *si tibi, ff. si cert pet. et in rub. C. de jur. emph.* et infra dicetur *num.* 11.

Praedictis tamen non obstantibus, distin- 4
guendum est: Aut praestatur modica pensio, et tunc debet judicari Emphyteusis; quia de natura Emphyteusis est, ut praestetur quid minimum, in recognitionem dominii, ut per doctores *in l.* 2. *Cod. de resc. vend,* Joan. And. *in add. ad Spec. de empt. et vend.* §. *nunc dicendum*, et est com. op. ut per Nat. *cons.* 49. *num.* 7. Clar, §. *emph. qu.* 1. *ver. et adverte*, et vide infra *num.* 21.

Aut praestatur magna pensio, quae fructibus correspondeat, vel quasi; vel praestatur aliqua pars fructuum: et tunc debet potius judicari loca-

tio, quam Emphyteusis, et haec est magis com. op. ut per Cagn. *in l.* 2. *C. de resc. vend. num.* 202. Clar. *d. verb. et adverte*; et istum verum modum esse discernendi locationem ab emphyteusi, tradit Bart. *in l.* 1. *num.* 4. et ibi Jas. *num.* 35. *C. de jur. emph.* et Doctores com. *in c. potuit de locat.* Arct. *cons.* 55. *num.* 4. Alex. *cons.* 112. *num.* 6. *lib.* 1. Ruin. *cons.* 161. num. 21. *l.* 1. Bern. *cons.* 84. *num.* 15. *lib.* 1. Nat. qui de com. testatur, *eod. cons.* 49. Cravet. *cons.* 663. *num.* 12. dicens hanc esse com. Burs. *cons.* 225. *num.* 1. Rol. *cons.* 96. *num.* 25. *lib.* 1. Masc. *de prob. concl.* 251. *num.* 9. *vol.* 1. Seraph. *decis.* 794. *num.* 3 *cum seq. et dec.*
5 272. Menoch. *de praes. praes.* 155. *num.* 5. et quod canon respondeat fructibus, probari debet per eum, qui allegat; Mago, *dec. Lucana* 12. *num.* 18. Surd. *dec.* 198. *num.* 27. et ad judicandum, an pensio, seu canon fructibus respondeat, aut non, fructus aestimandi sunt, deductis impensis, quae colligendorum gratia fiunt. *l.* 1. *C. de fruct. et lit. expen.* Ticaq. *de ret. lign.* §. 15. Glos. 1. *num.* 1. *et seq.* Gab. *cons.* 80. num. 6. *et seq. lib.* 2. neque habenda est ratio eorum fructuum, qui ex melioramentis percipiuntur. Gab. *eod. cons. num.* 8. et hanc distinctionem facit etiam Marescot. *var. resolut. cap.* 76. *lib.* 2. ubi infinitos allegat, et debet inspici tempus, quo contractus fuit celebratus, ut pensio fructibus respondeat; Mant. qui alios citat, *de tacit. lib.* 22. *tit.* 19. *num.* 28. *et infra num.* 19.

6 Nec obstat, quod dictum fuit de nominatione partium, quia ut inquit Bald. *in l.* 2. *C. commod.* verba magis deserviunt naturae contractus, quam natura verbis; et ideo nominatio contractus emphyteutici immutat naturam contractus. Dec. *cons.* 164. *num.* 3. Seraph. *ead. dec. et dec.* 311. *num.* 4. *et dec.* 272. *num.* 3. et idem tenet Surd. *d. dec.* 198. *num.* 3. et ideo, quamvis contractus, manifestis verbis, appelletur locatio, vel emphyteusis; nihilominus, si effectus repugnat, ut quia concessio est facta ad vitam, vel in perpetuum, vel ad tertiam generationem, vel quartam; ipse effectus spectandus erit magis, quam verba, et ita judicabitur emphyteusis, vel locatio sicut effectus demonstrabit; Menoch. *d. praes.* qui alios refert, *num.* 10. *et seq.*

7 Et haec interpretatio locum habet, ne dum quando pensio aequatur fructibus, sed etiam, quando est solum mediocris, ita ut possit dici minima. Grat. *cons.* 128. *num.* 8. *lib.* 2. Neviz. *cons.* 92. *num.* 45. Thess. *dec.* 20. *num.* 8.

8 Amplia, etiam procedere, quamvis pacta magis pertineant ad naturam emphyteusis, quam locationis; quia si praestatio pensionis fructibus conveniat, adhuc fortior est conjectura, quod scilicet intelligatur contractus locationis, ut per Aret. *dict. cons.* 55. Idcirco, quamvis partes expresse contractum emphyteusis appellaverint, et insuper apposuerint pacta devolutiva, in casu inobservantiae, et contraventionis; nihilominus contractus erit locationis; et ita per Rot. fuit decisum, ut in dicta *dec.* 794. et ibi est casus, quod erat facta concessio, cum pacto, quod Emphyteuta non posset alienare, irrequisito Capitulo, et quod in eventum contraventionis, res eo ipso devolveretur una cum melioramentis; et fuit etiam dictum, quod talis devolutio, tamquam mere conditionalis, non posset peti, nisi quatenus intersit, per Corn. *cons.* 334. *num.* 3. *lib.* 1. et per alios, *in ead. dec.* allegatos.

Sed quia Emphyteusis non habet propriam 9
naturam, sed suscipit conventionem, quam ei partes imponunt, et pacta apposita in contractu emphyteutico, de ejus natura esse intelliguntur, *l.* 1. *et* 2. *Cod. de jur. emph. et* §. *adeo Inst. de locat. et cond.* Natt. *cons.* 49. *num.* 18. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 12. *num.* 11. Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 6. *num.* 21. *et tit.* 8. *num.* 2. *et* 3. et idcirco ex conjecturis cognoscendum erit, an contractus sit locationis, vel emphyteusis, et quando sumus in dubio, ut infra dicetur.

Prima igitur conjectura erit, quod sit contra- 10
ctus emphyteuticus, quando partes conveniunt, ut non modica, sed magna pensio solvatur, quae fructibus respondeat, et appositum sit, quod pensio solvatur, pro recognitione directi dominii; tunc enim dicetur, contractus emphyteuticus, et non locationis. Natt. *cons.* 114. *num.* 6. idem Natt. *cons.* 49. *num.* 18. *et seq.* Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 21. *num.* 48. Gab. *cons.* 84. *num.* 10. *et seq. lib.* 2. et Menoch. *d. praes.* 105. Surd. *d. dec num.* 23. ubi dicit, ex quantitate canonis dijudicamus contractum, quando sumus in dubio, ut declarat Gab. *d. cons.* 84. *num.* 9. *et seq.* an sit emphyteusis, vel locatio. Sed quando constat, esse emphyteusim, tunc etiamsi magna solvatur pensio, retinet naturam suam; quia ei non repugnat, quod pensio sit magna; et in casu suo non erat dubitandum, quia constabat de nominatione partium; erat etiam traslatum utile dominium, et retentum directum, allegat Masc. *concl.* 606. et Mago *dec. Lucana* 12. *num.* 18. et ideo ex translatione utilis dominii, et retentione directi, contractus judicatur emphyteuticus, quia in Emphyteusi utile dominium transfertur, *l.* 1. *Cod. de jure emphyt.* §. *adeo. inst. de locat.* in locatione autem nec utile, nec directum transfertur, *leg.* non *solet ff. locat.* et quando contrahentes appellant contractum locationis, vel emphyteusis, ab ea nominatione non est recedendum; sed quando verba non sunt clara, ad praesumptiones, et conjecturas recurrendum est. Menoch. *de praesumpt. lib.* 3. *praes.* 105. *in princ.*

Sed ex sola conjectura, quod scilicet ex trans 11
latione utilis dominii, judicetur contractus emphyteuticus, videtur dubitabilis; quia ut supra vidimus in *quaest. num.* 10. in locatione etiam ad longum tempus transfertur utile dominium, et ideo, quando dicitur, quod in locatione non trans-

sfertur utile dominium, intelligi debet de simplici locatione ad breve tempus, ut *d. num.* 10. diximus,
12 sed concurrente alia conjectura, crederem, quod haberet locum dicta conjectura, et pro ista opinione videndus est Gab. *d. cons.* 84. *num.* 11.

13 Argumentum autem, desumptum ex Bal. ut supra, quod verba magis debeant servire naturae contractus, quam natura verbis; et quod denominatio partium non immutet naturam contractus: intelligendum est, quando certa est natura contractus, quem contrahentes volunt contrahere; secus in emphyteusi, quae non habet propriam naturam, ut supra diximus.

14 Secunda conjectura sumitur, quando concessio est facta ad libellum: quia libellus, secundum communem usum loquendi, accipitur pro emphyteusi. Bar. *in l.* 1. *C. de jur. emph.* et diximus supra, *quaest.* 7. *num.* 5. Et opin. Bar. sequuntur Alexand. *cons.* 117. *num.* 12. *lib.* 4. Soc. Sen. *cons.* 167. *num.* 7. *lib.* 2. Dec. *consil.* 164. Roland. *consil.* 87. *num.* 1. *lib.* 1. Menoch. *num.* 2. Mantica *de tacit. et ambig. lib.* 22. *titul.* 8. *num.* 4.

15 Tertia conjectura desumitur, quando concessio esset facta ad meliorandum; nam iste effectus proprie congruit emphyteusi, quae a meliorando nomen accepit. *l.* 2. *C. de jur. emph.* et vidimus supra, *q.* 2. et hanc op. tenet Alex. *consil.* 117. *num.* 12. *lib.* 4. sed haec etiam conjectura patitur difficultatem, quia locatio etiam ad longum tempus fieri potest ad meliorandum, et pacta apposita sunt servanda, ut in simili tenet Caroc. *de locat. par.* 1, *quaest.* 4. *tit. de pat. pot. num.* 5, *fol.* 68. et ideo debet concurrere aliqua alia conjectura, et quod haec conjectura sit dubia, et lubrica, tenet Mantic. *eod. loc. num.* 11. quia simplici locationi potest convenire: nam colonus debet rem facere meliorem, *leg. dominus horreorum* §. 1. *et leg. pen. in princ. ff. locat.* sed potest dici, inquit ipse, aliud esse, quod tacite intelligatur, aliud esse, quod specialiter exprimatur, juribus per eum allegatis.

16 Quarta conjectura sumitur, quando in instrumento concessionis dictum est, quod certa annua quantitas praestetur pro canone, cum canon ab Emphyteuta prestari consueverit. Auth. *qui rem. C. de Sac. San. Ecc.* et ita se habet vulgaris loquendi usus, dicit Menoch. *d. cons.* 273. *num.* 4. Sed, si fuisset dictum, ut solveretur pro canone, seu censu, tunc ex hac alternativa, ambiguitas exoritur: et ideo magis praesumeretur contractus censualis, ut tenuit Rota coram se, dicit Mantic. *eod. tit.* 8. *num.* 9.

17 Quinta conjectura desumitur, ut si res concederetur titulo locationis perpetuae, et pensio non esset constituta in pecunia numerata, sed in aliis speciebus; intelligeretur Emphyteusis, Alex. *d. consil.* 117. *num.* 110. Cravet. *consil.* 20. *num.* 13. *et seq.* sed Mantic. loco citato, *num.* 18. advertit, quod etiam debet considerari, an pensio sit modica, vel magna, correspondens fructibus, et an solvatur pro recognitione dominii, vel pro compensatione fructuum, et quod, quando concessio est perpetua, judicetur Emphyteusis, Menoc. *de praes. praes.* 105. *num.* 3. *lib.* 3.

Sexta conjectura est, si praedia sunt inculta, 18
vel aedificia minantur ruinam: sed dic, ut per Mantic. citato loco, *num.* 12. Infertur ex hac quaestione quod, si contractus judicetur esse locationis, et non Emphyteusis, re absumpta, vel perempta per incendium, vel aliter, pensio a conductore non est solvenda, quia conductor non tenetur ad casus fortuitos; secus, si contractus judicetur Emphyteuticus, quia Emphyteuta non excusatur a canonis solutione. Surd. qui alios citat, *eod. decis.* 198. *num.* 8. nisi tota res pereat; nec sufficit, maximam ejus partem defecisse, quia, donec quid minimum superest, durat contractus, et obligatio. Hoc probat tex. *in l. C. de jur. emph.* ibi cui nihil reliquum permansit, et hanc partem tenent omnes, enumerati per Surd. *d. dec. num.* 9. et haec opinio procedit, etiamsi tantum ex emphyteusi non remaneat, ut ex ea percipiantur fructus, ad pensionem sufficientes, ita Salyc. contra Bart. tenet *in d. l.* 1. *et* ibi Jas. *num.* 77. Natt. *consil.* 49. *num.* 25. Corb. qui multos congerit, *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 11. *num.* 4. *cum seq.* Joseph. Lud. *conc.* 12. *in princ.* et hanc qu. tractabimus etiam *in titul. de can. solut, et melior. et expen. q.* 9.

Contrarium, quando solvitur magna pensio. 19
tenuit Cott. in memor. incipien. Emphyteutae, et idem tenet. Text. *dec.* 20. *num.* 7. sed eorum opinio reprobatur per Nat. *d. consil.* 49. rationibus, per ipsum adductis, et per Corb. *d. ampl.* Burs. *consil.* 11. *num.* 22. et per Surd. *d. dec. num.* 20. *et* 24. *in fine.* Vid. *in titul. de melior. et impens. q.* 9.

Infertur etiam, si judicatur contractus Em- 20
phyteuticus, et non locationis, et concessio sit facta ab Ecclesia, ad haeredes extraneos non transit, nisi hoc fuerit in concessione expressum, vel tacito intellectum, et hoc ex verbis, vel aliquibus argumentis conjici possit, Dec. *cons.* 171. *num.* 1. qui de magis com. op. testatur. Ceph. *consil.* 400. *num.* 5. Surd. *ead. dec. num.* 2. Secus autem si judicatur locationis, quia de sui natura transit ad haeredes extraneos. Ruin. *consil.* 161. *num.* 21. *lib.* 1. Surd. *d. dec. num.* 3. Alex. *consil.* 112. *num.* 2. *lib.* 1. Ceph. *consil.* 9. *num.* 10. Rol. *consil.* 96. *num.* 23. *cum seq. lib.* 1. sed hoc intelligendum est, nisi verba licentiae Summi Pont. ad filios, et descendentes conducentis restringerentur, cum licentia, et solemnitas, et causa requiratur, quae requiritur pro alienatione dominii directi, ut transeat ad haeredes extraneos. Mantic. *de tacit. et ambig.* 22. *titul.* 17. *num.* 4. ex sententia Alex. *consil.* 189. *l.* 22. *num.* 12. *et* 13. quia tunc locatio etiam perpetua ad haeredes extraneos non porrigeretur. Clar. §. *emph. q.* 28. *ver. primus ca-*

sus, et ita decisum fuit in Rota, ut per Seraph. *decis.* 868. licet in instrumento locationis esset facta mentio haeredum, quia intelligi debet de haeredibus sanguinis, idest de descendentibus, ut per D.D. ibi allegatos; et procederet, etiam si verba viderentur porrigi ad extraneos haeredes, quia esset contra formam licentiae contentae in literis Poenitentiariae, ubi etiam fuit responsum, opinionem Salyc. et aliorum, quos ibi Ado. enumerat, tenentium, Emphyteusim, in perpetuum concessam, transire ad extraneos, non procedere, nisi concurrente debita solemnitate concessionis, quae non aderat in casu d. Dec. quia licentia erat restricta ad filios, et descendentes, et fuit etiam dictum, quod non obstabat quod canon correspondered fructibus, propter dictae licentiae repugnantiam; sed, an transeat ad extraneos haeredes Emphyteusis ecclesiastica, vide *quaest.* 1. *de contr. Emph. num.* 5.

21 Similiter cognoscitur, esse contractum locationis, et non Emphyteusis, ex nominatione partium, quando nominant contractum locationis Bart. *in l. contem.* §. *qui maximos, ff. de pub. et vectig.* Old. *consil.* 159. Aret. *consil.* 55. Dec. *consil.* 305. Natt. *consil.* 49. *num.* 13. Clar. §. *Emph. q.* 1. *num.* 3. Menoch. *de praes. praes.* 105. *lib.* 3 *in princ.* et quando dictum esset pluries, titulo locationis dedit, et maxime si additum esset, promisit habitare domum, more boni inquilini; ex quibus verbis, et proprietate illorum, cum concludatur locatio, et non Emphytensis, talis debet censeri contractus, et non diversus, qualis a partibus nuncupatur. Rut. *in recent, recollectis per Paul. Rub. decis.* 14. *num.* 3. *seq.* et ideo verba clara, pluries repetita, praesumptivam interpretationem non admittunt *eod. dec num.* 5. et habet locum, etiam si locatio sit facta in tertiam generationem, ibi, *num.* 7. declaratur tamen, quando locatio fuit facta pro modica pensione ibidem, *num.* 8. et debet attendi status tempore concessionis, utrum fuerit locata pro modica pensione, aut pro pensione correspondente fructibus, ut in ead. dec. dicitur, ubi alia invenies, ad cognoscendum contractum locationis, et licet in contractu concessionis, sive locationis perpetuae, pro pensione, fuisset nuncupatus census, nihilominus diceretur locatio, quia promissio remanet aequivoca: nomen enim, census, est genericum, et comprehendit quidquid alicui solvitur, in recognitionem pristini dominii, et ideo ex hac appellatione, census, non potest inferri, contractum esse Emphyteuticum, ut *in dict dec. num.* 32. *et seq.*

22 Cognoscetur etiam, ex magna pensione, proportionata ad fructus, cum pro Emphyteusi solvatur quid modicum, quod declarat, ut supra.

23 Cognoscetur quoque, quando in concessione adesset pactum, quod propter bellum posset restitui res locata, quod repugnat emphyteusi et convenit locationi. Ruin. *consil.* 161. *num.* 22 *lib* .1. Bero *consil.* 130. *lib.* 1. *cum* aliis, citatis per Seraph. *decis.* 272. *num.* 6. et quando qualitates contractus conveniunt locationi, nec obstat, quod partes nominaverint emphyteusim: quia nominatio partium non immutat substantiam contractus, Seraph. *dec.* 313. *num.* 3.

24 Infertur, quando judicatur contractus locationis, quod poena *l. fin. C. de jur. emphyt.* non habeat locum, sive sit locatio ad longum tempus, sive sit perpetua. *de dec. in princ.* ubi aliae decisiones adducuntur pro hac opinione. Sed pro solutione canonis habet locum *d. l. fin.* ut supra dixi *eod. tit. quaest.* 5. *num.* 16. vel potius habebit locum *l.* 2. *C. eod.* quae loquitur in solutione canonis, et *lex fin. in alienatione.* Rot. *part.* 2. *posth. decis.* 64. *num.* 3.

25 Advertendum est etiam, quod, quando solvitur parva pensio, censendum est, esse emphyteusim, et contractum emphyteuticum, quamvis in instrumento concessionis dictum esset, quod locavit. Villal. *com. op. lit. I. num.* 133. *et seq.* Caroc. *de locat. et cond par.* 1. *tit. de resc. locat. num.* 46. *cart.* 49. qui infinitos cumulat, hanc opinionem tenentes, Mantic. *d. tit.* 8. *num.* 19. sed hoc intelligendum est, si directum dominium non est translatum, quia haec modica pensio convenit etiam censuali instrumento, ut dicit ibi Mantic. et debet etiam solvi in recognitionem directi dominii, ut ibi, *num.* 25.

26 Sciendum est praeterea, quod si in aliquo contractu sit facta mentio promiscue de Emphyteusi, locatione, censu, seu libello, et dubitetur, qui contractus appellari debet; consideranda sunt pacta, in contractu apposita, et secundum illa judicari debet, in quam speciem contractus cadat: illa enim denominatio nihil facit, sed potius attenditur effectus rei; et haec est com. op. secundum Bell. *cons.* 21. *num.* 5. relatum per Clar. §. *emph. qu.* 1. *ver. ultimo*, et sic ista pacta deservient pro conjectura, an sit judicandus contractus emphyteuticus, locationis, seu census, vel libelli, idem Caroc. *dict num.*. 46.

27 Septima est, si fuerit concessa, sine temporis praefinitione, Mant. *eod. tit. num.* 12. qui alios citat: sed dic. ut ibi per eum *num.* 13.

Octava conjectura erit, si dictum sit, quod non possit petere remissionem, propter sterilitatem. Mant. *eod. loco, num.* 14.

Nona est, si appositum esset pactum, quod non possit alienari; sed dic. ut per Mant. *ibi n.* 16.

Decima est, ut si dictum sit, ut is, qui accepit possit sibi rem appropriare, solvendam certam pecuniae quantitatem, Maut. ibidem *num.* 18.

Undecima conjectura erit, si quis, per longum tempus tanquam emphyteuta, solverit uniformem pensionem, Emphyteusis praesumetur, Mant. *eod. tit.* 8. *num.* 28.

Quid autem si pensio annua solvatur pro affictu, an possit dici Emphyteusis? pro hoc dubia

videndus est idem Maut. *eod. tit.* 8. *num.* 26. *et seq.*

Duodecima erit, quando conventum est, ut in casu alienationis laudemium domino solveretur Alex. *consil.* 23. *num.* 7. *lib.* 5. Menoch. *dicta praes.* 105. *num.* 7. *et seq.*

QUAESTIO XVI.

SUMMARIUM

An in contractu Emphyteutico requiratur pro substantia, quod certa quantitas, pro ingressu solvatur, num. 1 et an procedat in Emphyteusi Ecclesiastica. num. 3. — Emphyteusis haberi potest, titulo lucrativo, et oneroso, num. 2 — Honded. opinio rejicitur, num. 3. — Utilitas Ecclesiae in quibus consistit, num. 4. — Iusta intratura quae dicatur. num. 5. — Quando datur pro ingressu aliqua summa, an sapiat usuram num. 6. — Emere an liceat in foro conscientiae injusto praetio, licet non ultra dimidium ibidem. — Usura quid sit, num. 7. provenit ex mutuo, et non ex alio contractu, ibidem.

1 Expedit etiam scire, an in contractu Emphyteutico, vel libellario, de necessitate requiratur, quod a principio praestetur certa quantitas, pro ingressu. Et Bar. *in princ. l.* 1. *C. de jur. emph.* dicit haec verba: (Ad evidentiam debes scire, qualiter debeat fieri contractus Emphyteuticus. Nam ab initio datur certa quantitas, puta, centum, et postea annuatim paciscitur, aliquod modicum dare). Sed non dicit, quod de substantia hoc requiratur. Et idem dicit Spec, *in tit. de locat.* §. *nunc videndum, ver. quinto.* Sed tacite hoc videntur tenere, et hanc partem tenuit Jac. de Aren. Parmensis *in d. l.* 1. ubi vult, quod domino debeat praestari quinquagesima aestimationis, vel pretii, quod a principio numeratur, et quae sit ista quinquagesima, dicemus in tit. de laudemiis, unde, secundum eum, si res valet centum, quae datur in emphyteusim, a principio numerantur sexaginta et postea constituitur aliquis modicus census, singulis annis persolvendus, et hanc opinionem sequitur etiam Alber. de Ros. *in d. l.* 1. *in* 3. *col.* qui dicit, hanc esse com. op, et si res valet centum, potest concedi in Emphyteusim cum intratura de quadraginta, et cum intratura de sexaginta, secundum op. Jas. sequitur Affl. *dec.* 72. *num.* 4. et eamdem op. tenuerunt Fulg. ibi, et Guarn. Bertra. *consil.* 34. *num.* 5. *lib.* 7. Host. in Sum. *de locat. num.* 12. Silvest. *in ver. emph. num.* 3. Ferrer. *consil.* 81. *num.* 3. quibus Valasc. *de jur. emph. quaest.* 10. *num.* 6. assentit nisi valde modica, et minima sit pensio: laeditur enim manifeste is, qui pro relevante, justo pretio, centum, praestat sexaginta, et ultra hoc annuas pensiones, et ideo justa pensio, secundum ipsum, erit ut dicemus infra, *num.* 5.

2 Cont. op. quod non requiratur de necessitate ut a principio praestetur aliqua quantitas, voluit expresse Bart. *in l. si mihi, et Titio, in col. pen. ff. de ver oblig.* ubi notanter dixit, quod emphyteusis potest haberi dupliciter, titulo scilicet lucrativo, et oneroso; dicitur autem haberi titulo oneroso, quando a principio praestatur illa quantitas, et postea constituitur ille modicus census annuus: lucrativo autem haberi dicitur, quando a principio non praestatur illa quantitas, sed tantum constituitur annuus redditus; eamdem op. tenuit ibi Cyn. qui dicit, hanc esse com. op. et Salic. ibidem attestatur, servari de jure, et de consuetudine, et 2
quod hoc non sit de forma, sed ex conventione partium, cui partes renunciare possunt; juxta *l. pen. C. de pact. dicit* Jas. *in eod. l.* 1. *num.* 3. et ita tenere affirmat omnes, *in cap. potuit de locat.* et refert alios, hanc op. tenentes, et esse com. dicit Abb. *in eod. cap. potuit, num.* 6. et idem Clar. *in* §. *Emphyteusis quaest.* 3. attestatur etiam, quod de jure verior sit, et de consuetudine approbata, a qua non esse recendum in judicando, et consulendo; de com. etiam attestatur Alex. *consil.* 117. *num.* 13. *vol.* 4. Villal. *com. op. lit. E. num.* 45. et hanc posteriorem partem tuetur Valas. *quaest.* 10 *in princ.* qui alios citat; et quod non sit de substantia, quod praestetur certa quantitas de jure, sed potius ex conventione partium, tenet etiam Mantic, *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 6. *num.* 20. et quod sive detur magna, sive modica quantitas, conveniri posse, dicit Ceph. *consil.* 178. *num.* 10. *et seq.* et Mantic. *citato loco num.* 22. 3

Dissentit ab hac opinione Honded. *consil.* 37. *num.* 17. *lib.* 2. dicens non habere locum in Emphyteusi Ecclesiastica, quae titulo oneroso dari debet, et non lucrativo, et gratis; et dictam posteriorem opinionem inquit procedere in Emphyteusi, quae potest concedi titulo lucrativo, et sic opinio Jacob. de Aren. et Alber. in Emphyteusi Ecclesiastica bene procedit, cui ego assentire non possum: quia licet Emphyteusis Ecclesiastica non possit concedi, nisi in evidentem Ecclesiae utilitatem; non sequitur: ergo de substantia requirit, quod certa summa ab initio praestetur; nam sufficit, quod concessio cedat in evidentem Ecclesiae utilitatem; et ego nunquam vidi, quod Commissarii Apostolici hoc requirant, et haec utilitas consistit, non quod a principio praestetur dicta summa, sed in pensione annua, et canonis solutione, et aliis utilitatibus, ut bene explicat Red. *de reb.* 4
Ecc. non alien. rub. de caus. utilit. car 132. *num.*

164. *et seq.* Abb. *in cap. ad aures, eod. tit.* Ludovis *decis* 343. nam quando ab initio a recipiente nihil praestatur, non repugnat, imo naturae Emphyteusis maxime congruit, ut pensio solvatur, quae fructibus respondet; alioquin, si ab Ecclesia concedatur, non potest dici in evidentem ejus utilitatem concessa ut requiritur, Gab. *cons.* 84. *lib.* 2. Mant. *citato loco num.* 24.

Et quamvis si res valeat centum, possit concedi in Emphyteusim, ut dictum est, cum intra-
tura de quadraginta, vel sexaginta; Valasc. tamen
5 *d. q. num.* 6. intelligit, quod justa erit intratura,
si qui computat cum valore pensionum, faciat justum pretium rei, parum plus, vel minus: alioquin non est ferendus, qui ultra justas pensiones recipit ulterius pecuniam pro ingressu: exit enim conventio mensuram justitiae: nam, si pactum de retrovendendo minuit pretium, debet etiam minuere id, quod datur pro ingressu, tam in foro conscientiae, quam in foro seculari, quae consideratio non potest habere locum, quia, ut supra diximus, omnes concorditer dicunt quod quando a principio datur aliqua quantitas, tunc pro canone solvitur aliquid minimum, et sive solvatur modica pensio, sive magna, fructibus correspondens, modo pro cognitione dominii detur, non refert, ut per eumdem Valasc. *q.* 1. *num.* 8. et diximus *supra qu.* 15. *num.* 10.

Movet etiam Valas. aliud dubium, *eod. n.* 6.
an ingressus hujusmodi pecuniarius usuram sa-
6 piat? Et concludit non esse tutum in foro conscien-
tiae recipere pro ingressu pecuniam, quando reciperet justam pensionem, quia contractus peccaret in aequilibrio justitiae; sicut non est tutus, qui decipit in pretio, licet non ultra dimidium. Navar. *in cap. novit. de jud.* 6. *not. num.* 65. *et seq,* Covar. *lib.* 2. *resol. cap.* 4. *num.* 11. Tolet. *in sum. de sept. pec. mort. cap.* 48. *num.* 4. et multos cumulat Jo. Bapt. Lup. *in cap. naviganti.* §. 5. *sub. num.* 111. Sed haec etiam consideratio non est admittenda, quia pro pensione solvitur quid minimum, ut dictum est, et licet ipse loquatur, quando solvitur justa pensio, quod tunc non esset tutus in foro conscientiae Dominus, recipiendo aliquid pro ingressu; nihilominus ejus opinio est contra com. op. Nam omnes tenent, quod pro ingressu possit dari magna, vel parva quantitas ex partium con-
ventione, ut supra vidimus, et non sapit usuram 7
quia usura est lucrum ex mutuo pacto debitum, vel exactum, *cap. si foenerabis, et c. consoluit, de usur.* et usura est, quae ex mutuo provenit, non autem ex alio contractu, *cap. ejiciens* 88 *dist.* Rot. in recentioribus *decis* 572. *num.* .1 *part.* 1. Nec obstat ratio supra dicta, de eo, qui emit rem, decipiendo in pretio, licet non ultra dimidium: quia haec non est emptio, et venditio, sed emphyteusis, quae differt a venditione, ut supra vidimus, *quest.* 15. *num.* 9. et pro hac opinione facit, quod licet emphyteuta, finita Emphyteusi, possit retinere meliorationes, et eas non perdat, ut dicemus *in tit. de melior. quaest.* 1. tamen, quando adest pactum ut revertantur ad dominum, vel Ecclesiam, illas amittit, et lucratur dominus, ut ibi *num.* 21. nec hoc est contra justitiam: quia ita partes convenerunt. Nec similiter obstat, quod pensio sit magna; quia, ut supra vidimus, *num.* 4. *et* 5. hoc non repugnat, modo solvatur in recognitionem dominii, ut *in d. q.* 15. *num.* 10.

QUAESTIO XVII.

SUMMARIUM

Contractus Emphyteuticus, an sit bonae fidei, vel stricti juris. num. 1. — Omnes contractus de jure Canonico sunt bonae fidei. num. 2. cont. num. 4. — Contractus Emphyteuticus Ecclesiae, est bonae fidei. num. 3. cont. num. 4. — Differentiae inter contractum bonae fidei, et stricti juris. et quare ita nominentur. num. 5. remissive.

Restat videre etiam, an contractus Emphyteuticus sit bonae fidei, vel stricti juris. Et videtur di-
cendum esse bonae fidei, quia secundum jus Ca-
1 nonicum omnes contractus sunt bonae fidei, ut
tenet Bal. in c. 1. *de plus pet.* quem sequitur Jas.
2 *in §. actionum, num.* 4. *Inst. de act.*
3 Et secundum istam opinionem, Emphyteusis
Ecclesiastica, et ejus contractus, esset bonae fidei, propter jus Canonicum.

4 Contrarium tamen tenendum. Et ratio est,
quia contractus Emphyteuticus non est numeratus inter contractus bonae fidei *in d. §. actionum*; et ideo est stricti juris, ut ibi dicit Glos. recitando quaedam carmina magistralia, ad hoc propositum; et hanc opinionem sequutus est Jas. melius cogitando, contra opinionem Bal. *in l. cum postea, num.* 2. *C. de pact. et* in *l. quod, te mihi,* num. 34 *ff. si cert. pet.* et istam partem tenuit Lud. Gomez. *in eod. §. actionum* Covar. in *reg. possessor. lib.* 6. *part.* 2. §. 6. *num.* 5. Quod contractus emph. sit stricti juris, tenuit Cum. *in cons.* 116. *num.* 1. idem Jas. *in l. si quis id. quod, num.* 23. *ff. de juris om. jud.* Ruin. *cons.* 35. *num.* 1. *et num.* 2. Corb. *de caus. privat. ob lin. fin. num.* 4. Valas. qui alios allegat, *de jur. emph. q.* 5. num. 12. et Capic. *decis.* 14. *in fine.*

Quare autem dicatur contractus bonae fidei 5
vel stricti juris, et eorum differentias, vide apud Jas. *in d. §. actionum num.* 3. *et num.* 64. *cum. seq.* Ang. Aret. *in d. §. actionum,* ibidem Glos. et Valas. *in eod quaest.* 5. *in princ. et num.* 2. *cum seq.*

DE CONTRACTIBUS

EMPHYTEUTICIS

QUAESTIO I.

SUMMARIUM

Emphyteusis nova quae sit, et quae aotiqua num. 1. et quae haereditaria, num. 2. — Emphyteusis privata, de sui natura. transit ad extraneos haeredes, num. 3. — Verbum, haeredibus, de quibus intelligitur. num. 4. — Feudum. de sui natura. non transit ad extraneos haeredes, eod, num. 4. — Haeredum appellatione, qui veoiant. num. 6. — Emphyteusis Ecclesiastica an transeat ad extraneos haeredes num. 5. et in dubio non praesumitur haereditaria num. 7. — Transit, quaodo dictum esset pro se. et quibus dederit, ultra debitas solemnitates, num. 8. et quando dictum esset. pro se, haeredibus, et quibus dederit oum. 9. ac etiam si dictum sit, quibus voluerit. oum. 10. — Et quando adesset clausula. ad habendum. et quicquid sibi, et suis haeradibus placuerit faciendum, num. 11. — Declara, modo istae clausulae sint positae in dispositivis, secus in executivis ibidem. — Item. quando esset facta concessio. usque ad certum annorum numerum. num. 12. sed cont. ibidem. — Et quando esset facta concessio in perpetuum, cum debitis solemnitatibus. num. 13. — Item quando adest recognitio laotum, et non constaret. quod bona essent Ecclesiae. secundum Clar. qui ab Auctore reprobatur. num. 14. — Declara, dictas limitationes babere locum. modo concessiones siot factae cum debitis solemnitatibus, alias secus, num. 15. Limita, quando adesset statutum. ut possit veodi, sub eod. num. vel constitutio Papae, ibidem. et vide ibi alias limitatioues. — Emphyteusis non hareditaria. et ex pacto, et providentia quae sit, num. 16. — Et in dubio. quid teuendum, an sit haereditaria. vel ex pacto. et providentia, num. 17. — Emphyteuta ao teneatur de bonis emphyteuticis onera haereditaria subire, num. 18. — Divisio bonorum emphyteuticorum quomodo fieri debeat inter filios. vel haeredes, num. 19. — Institutus in re certa. an succedat in bonis emphyteuticis. num. 20. — Verbum, descentibus, quomodo intelligi, et interpretari debet, num. 21. — Mixta emphyteusis, quao sit, num. 22. emphyteusis, acquisita titulo lucrativo, quae sit, et quae oneroso. num. 23.

Praeludiis absolutis, de contractibus emphyteuticis tractandum venit, et variarum concessionum in emphyteusim, materiam examinondam ante omnia existimo. Sed pro faciliori intelligentia earum rerum, quae in hoc tractatu ponentur, praemittenda suot aliqua, videlicet, quae sit emphyteusis nova; quae antiqua, quae haereditaria, et quae non haereditaria, ex pacto, et providentia, et quae in dubio judicanda; et quae mixta, et demum, quae titulo lucrativo concessa sit, et quae oneroso.

1 Emphyteusis enim nova est illa, quae habet originem in persona ipsius emphyteutae, et quam ipse acquisivit. Clar. §. *emphyt. q.* 16. *in princ.* Antiqua vero est, quae habet originem ab aliquo ascendente. idem Clar. *d. q. et* §. *feudum q.* 8. et quando dicatur nova concessio, unde etiam infra *q.* 9. *num.* 12. et nova dicitur in casibus, ubi ipso jure emphyteusi quis privatur, vel per sententiam Judicis; tunc sequuta remissione, dicitur nova concessio; exemplum est in alienatione sine consensu domini: ubi vero non ipso jure incurritur, nec sit sequuta sententia, dicitur antiquae confirmatio, ex com. Bursat. *cons.* 252. *num.* 8. *lib.* 3. vel ex mutatione pactorum appareat, vel aliunde de animo domini, et emphyteutae novam fecisse concessionem, ut per eumdem Bursat. *eod. cons. num.* 13. dicitur etiam nova, quando apposita sunt oova pacta, et novae qualitates adjectae sunt, quae non erant in prioribus investituris. Farin *dec. posth.* 94. *par.* 2. *num.* 11. vel si intervenisset uova persona. Cavaler. *dec.* 219. *num.* 10.

Emphyteusis autem haereditaria est illa, quam acquirens stipulatus est pro se, et haeredibus quibuscunque, vel pro se, et quibus dederit; vel pro se, et haeredibus, si est accepta a privato. Et in 2
hoc dicit Clar. *d. q.* 16. differt emphyteusis privati a Feudo: quia; cum Emphyteusis, accepta a pri- 3
vato, de sui natura transeat ad quoscumque haeredes, etiam extraneos; illa verba, pro se, et hae-

4 redibus, intelliguntur etiam de extraneis, et est com. op. ut per eumdem Clar. *d.* §. *emph. qu.* 28. ver. tertius casus: Secus autem est in Feudo, nam cum Feudum de sui natura non transeat in extraneos, illa verba verificantur solummodo in descendentibus haeredibus, idem Clar. §. *feudum. q.* 83, *ver. sed quid.* Hie. Ceval. com. *contra com. q.* 194. et si est concessum pro se, filiis, et haeredibus, non sufficit quod sit haeres sanguinis, sed requiritur, quod sit haereditatis, et universalis. Rot. *in dec. posth. par.* 2. 265. *num.* 1. loquens in emphyteusi, et ideo filius non potest obtinere, nisi sit haeres: et si repudiat patris haereditatem repellitur a feudo. Vide D.D. quos cumulat Valasc. *de*
5 *jur. emph. q.* 43. *in princ.* Si vero esset accepta ab Ecclesia, in hoc est magna controversia: partem enim negativam, quod emphyteusis Ecclesiastica, accepta pro se, et haeredibus, non transeat ad extraneos haeredes, sed solummodo ad descendentes, tenet Goz. ad *cons.* 39. *num.* 6. appellans, hanc esse com. Alex. *cons.* 56. *num.* 3. *lib.* 2. Soc. Jun. *cons.* 11. *num.* 1. *l.* 3. Bologn. *cons.* 48. Barb. *cons.* 163. Bertran. *cons.* 173. *num.* 47. *lib.* 13. idem Soc. Jun. *cons.* 71. *num.* 3. *lib.* 1. ubi dicit, quod ita com. determinatur. Corn. *cons.* 76. *litt. B. lib.* 2. Dec. *in c. in praesentia. num.* 48. *de probat.* et ibi Bero. *num.* 386. Aff. *dec.* 100. *num.* 1. et quod emphyteusis Ecclesiastica, concessa pro se, et haeredibus, intelligatur concessa pro descentibus, et non pro extraneis haeredibus, tenet Peregr. *de fideicom. art.* 32. *num.* 52. Fusar. *de fideicom. sub q.* 339. *num.* 53. Ceph. *cons.* 400. *num.* 5. *lib.* 3. Crass. §. *haereditas. qu.* 11. *num.* 10. qui hanc magis com. dicit. Villalob. *lit. E. num.* 56. idem refert, et addenda sunt, quae diximus *in praelud. quaest.* 15. *num.* 18. et alios refert Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 19. *num.* 15. quam op.
6 ipse defendit, etiam si dictum sit, pro se, haeredibus, et successoribus, num. 20. Hier. de Cacval. *dicta q.* 194. ubi alios refert, de com. et magis com. op. attestantes, licet multos citet, contrarium tenentes, etiam de com. quod transeat ad extraneos; et novissime, quod concessio in emphyteusim, pro se, haeredibus, et successoribus, quando est ecclesiastica, haeredum appellatione veniant solum haeredes sanguinis, et descendentes, et sic emphyteusis dicitur ex pacto, et providentia, adeout in extraneos transire non possit, tenet Rota coram Reverendiss. Merlino, *dec.* 211. *in recent. recol. per Paul. Rub. num.* 3. *et seq.* ubi allegat. Seraph. *dec.* 868. Honded. *cons.* 92. *num.* 19. *lib.* 1 Surd. *dec.* 11. *num.* 8. Mant. *d. tit.* 19. *num.* 15. et alios refert, attestantes, de com. ubi ampliat, ut habeat locum, etiam si adessent clausulae, ad habendam, etc. et quibus dederit, etc. quae clausulae adeo afficiunt substantiam emphyteusis, ut illam ex emphyteusi ex pacto, et providentia, transfundant in emphyteusim haereditariam, ut per Rot. *in recent. p.* 2 *dec.* 152. *num.* 1. *et par.* 1. *dec.* 642. *num.* 4. et Rot. *ead. dec.* Merl. *num.* 7. et infra dicemus *num.* 11. modo in investitura adsit pactum de non alienando, vel per relationem ad antiquas investituras, ubi adsit haec prohibitio alienationis, ita ut dictae clausulae, ad habendum, etc. tribuant facultatem disponendi inter personas comprehensas, et descendentes, non autem inter extraneos. *ead. dec. num.* 8. et seq. ampliat etiam, *num.* 11. si dictum sit, dirtus emphyteut. habeat, etc. quae clausula non facit emphyteusim transitoriam ad extraneos haeredes. Mart. *de claus. p.* 1. *claus.* 5. *num.* 7. nam illa clausula intelligitur, ut habeat jure emphyteutico, *ead. dec. num.* 12. et habet locum, etiam si dictum sit pro haeredibus in perpetuum, Mantic. *d. tit.* 19. *num.* 21. nisi aliqua etiam levis conjectura concurrat, tunc ad extraneos haeredes, transit Ceph. *cons.* 9. *num.* 13. et Mant. ibi considerat multas conjecturas, de quibus etiam infra dicemus, et unam conjecturam ponderavit Rot. *in dec. noviss.* 381. *par.* 5. quod emphyteusis sit transitoria ad extraneos haeredes, quando, ultra dictionem, in perpetuum, adesset observantia, ut quia pluries fuerit eadem emphyteusis concessa extraneis haeredibus, de consensu Ecclesiae, qui non sint de descendentibus primi adquirentis; quia tunc dicuntur extranei haeredes, Mantica *citato loco num.* 1. in qua dec. fuit approbata opinio Mantic. quod scilicet emphyteusis accepta pro haeredibus, et successoribus in perpetuum, non transeat ad extraneos haeredes, et quod haec sit opinio magis communis, reprobata opinione Covar. et aliorum, et quando emphyteusis semel transivit ad extraneos haeredes, semper retinet eamdem qualitatem, Mantic. *eodem titulo* 19. *num.* 33. Rot. *d. dec. num.* 12. et habet locum, et si adest pactum de renovando, de 29. annis in 29. annos; quia illud pactum operatur, quod Dominus directus tenetur in perpetuum, et licet requiratur beneplacitum Apostolicum, tamen, stante observantia 30. annorum, praesumitur, ut in eadem Dec. dictum fuit numero 15.

Et quando post mentionem factam filiorum, fiat mentio haeredum, veniunt descendentes, et successores sanguinis, Rot. *noviss. par.* 5. *decis.* 216. *et* 269. nam homines solent haeredes appellare descendentes, et agnatos; Rot. *decis.* 112. *num.* 8. *et* 10. *in recollect. per Paul. Rub.*

Fundamenta istius opinionis sunt haec.

Primum, quod regulariter emphyteusis Ecclesiastica non transeat ad extraneos haeredes, sed tantum ad descendentes, secundum magis com. opin. de qua testatur Imol. *in l. ex facto num.* 14. *ff. de haered. inst.* Ruin. *cons.* 23. *num.* 34. *lib.* 5. Alexand. *cons.* 23. *num.* 4. *lib.* 1. Soc. *cons.* 121. *num.* 18. *lib.* 2. Grat. *cons.* 55. *num.* 8. *lib.* 1. Ruin. *cons.* 48. *num.* 10. *lib.* 2. Gozad. *conf.* 75. *num.* 9. Rimin. *consil.* 437. et hoc favore Ecclesiae fuit introductum. Seraphin. *decis.* 703. *num.* 1.

Secundum fundamentum est, quod in quacumque materia, quae de sui natura, non est transitoria ad extraneos haeredes, appellatione haeredum, non veniunt extranei, et haec est com. op. do qua attestatur Dec. *cons.* 171. *num.* 5. et ideo illud verbum positum in concessione, pro se, et haeredibus, debet intelligi solummodo de descendentibus, non autem de extraneis; ad cognoscendum etiam, quando feudum, vel emphyteusis sit haereditaria, et non ex pacto, et providentia, vide Gab. tit. *de ver. signific. conc.* 3. per totam: et an, stante clausula, haeredibus quibuscunque, veniat extraneus, etiam in materia, non transitoria ad extraneos haeredes, idem Gab. *eod. tit. conc.* 4.

Contrariam opinionem, quod emphyteusis Ecclesiastica transeat etiam ad extraneos haeredes, tenuit Imol. sibi cont. *in l. quod dicitur ff. de vrb. ob. num.* 8. attestans, hanc esse magis com. op. sequitur Corn, *cons.* 131. *lit. Q. lib.* 2. Anch. *cons. ultimo num.* 8. Alex. sibi cont. *cons.* 189. *num.* 19. idem Corn. *cons.* 13. *lit. B. lib.* 3. Paris. *cons.* 84. *num.* 4. *lib.* 4. *cons.* 85. *num.* 17. *lib.* 4. affirmat ita com. teneri, et Soc. *cons.* 266. *num.* 33. *lib.* 2. Franch. *dec.* 235. *num.* 3. et alii relati per Mant. *de conject. ult. vol. lib.* 7. *tit.* 9. *num.* 7. ubi dicit, quod ab utroque latere adest com. opinio, sed quando adest clausula, Et cui dederit, omnes concordant, quod transeat ad extraneos, et tanto magis haec op. tenenda est, quando cum debitis solemnitatibus est concessa. Mant. *citato titulo num.* 7. infra *num.* 15.

7 Sed quod non transeat ad extraneos haeredes emphyteusis Ecclesiastica, concessa, pro se, et haeredibus; est magis com. op. ut dicit etiam Clar. §. *emphyteusis q.* 18. *ver. quidquid, et ver. tertius casus*, ubi infinitos congerit; Surd. *dec.* 11. *num.* 5. et supra diximus: et etiam in dubio emphyteusis Ecclesiastica non praesumitur haereditaria Covar. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 18. *ver. octavo deduco* Rot. *in recent. par.* 1. *dec.* 654. *num.* 4. Mant. *citato tit. num.* 14. et vide infra, *num.* 17. et quando in investitura esset dictum, pro se, et suis haeredibus, et successoribus, et additum esset, usque ad tertiam generationem, tunc non esset haereditaria, quia intelligitur de haeredibus sanguinis. Rot. *dec. posth.* 407. *par.* 2. *num.* 4. *et seq.* Sed quando est concessa ab Ecclesia in perpetuum, pro se, haeredibus, et successoribus, cum clausula ad habendum, tunc transit ad extraneos haeredes. Rot. *in recentio. par.* 1. *decis.* 280. *num.* 11.

8 Amplia, quia sicut tacite haeredes extranei non comprehenduntur in emphyteusi Ecclesiastica, ita etiam nec expresse potest concedi, ut ad extraneos haeredes transeat. Ant. Rub. *in l. gallus* §. *quidem recte ff. de lib. et post. col.* 74. et hanc opinionem dicit esse com. Villalob. *com. op. lit. E. num.* 57. quae declaratur, quod si concedatur cum
9 debitis solemnitatibus a jure requisitis, fieri potest, ut transeat ad extraneos haeredes, idem Rub. *ead. col. et* Dec. *cons.* 171. Grat. *cons.* 128. *vol.* 2. qui de com. testatur. Corb. *de caus. privat. ob mort. civil. num.* 6.

Amplia 2, etiam si fuerint adhibitae solemnitates juris, vel consuetudinis. Mant. *d. tit. num.* 19. sed dic. ut sup.

Amplia 3. etiam si dictum fuerit, pro se, haeredibus, et successoribus. Mant. *citato loco num.* 20. qui alios allegat, et supra *num.* 5. in fin.

Amplia 4. etiam si dictum sit pro haeredibus, et descendentibus in perpetuum; Mant. *d. art. num.* 21. sed dic, ut supra *num.* 13.

Limita, non habere locum, quando in investitura, ultra debitas solemnitates, apposita essent talia verba quae hoc importarent, puta, pro se, et quibus dederit, vel pro se, et haeredibus quibuscumque; quia tunc transibit ad extraneos haeredes, est com. op. ut per Didac. relatum per Clar. *d. q.* 18. *num.* 8. *ver. sed quaero.* Ant. Rub. *in l. gallus* §. *quidem recte ff. de lib. et posth. col.* 37. eamdem com. dicit Paris. *cons.* 23. *vol.* 1. *et cons.* 71. *vol.* 1. Jas. quoque hanc com. appellat *in l. quidem* §. *nihil, ff. de eden.* Gab. qui infinitos congerit com. op. *lib.* 6. *conc.* 4. *tit. de ver. sign.* Michael. Cras. qui alios citat, §. *haereditas, qu.* 11. *num.* 11. Simo de Praet. *de interp. ult. vol. fol.* 197. *num.* 19. Pereg. *de fideicom. art.* 33. *num.* 52. Fusar. *de fideicom. ead. quaest.* 33. *num.* 34. novissime Mart. *de claus. claus.* 102. *par.* 1. et ita attestatur decisum fuisse in Rot. Corb. *de caus. privat. ob mort. civil. num.* 6. dicens esse com. op. quod bona Ecclesiae possunt ad extraneos haeredes pertinere, quando hoc actum est in concessione, ut possint ad illos pertinere, et in concessione intervenerunt debitae solemnitates, a jure requisitae, et item dicendum est, si concessa essent pro omnibus, et quibuscumque haeredibus, Mant. ut supr. *tit.* 19. *num.* 22. qui plures allegat; et quando dictum esset, pro masculis quibuscumque, idem Mant. *ibi num.* 23. secus si dictum fuisset, pro masculis, sine illa dictione, quibuscumq. ut per Vinc. Fusar. *de fideicom. subst. q.* 339. *num.* 56. ubi infinitos citat.

Limita secundo, quando dictum esset, pro 10
se, haeredibus, et quibus dederit; quia haec verba, quibus dederit, comprehendunt non solum extraneos haeredes, universali titulo venientes, sed etiam singulares successores, hanc esse com. op. testatur Curt. jun. *cons.* 4. *num.* 1. *ver. sed quoniam, et consil.* 130. *num.* 2. Clar. §. *emph. q.* 17. *num.* 12. Villalob. *com. op. litt. E. num.* 26. Rot. *in recent, par.* 1. *decis.* 642. *num.* 4. et in d. dec. idem determinatur, quando adest clausula, ad habendum, etc. et quando adest clausula, et quibus dederit; et alios refert Mantic. *citato loco num.* 24. et est alia dec. supra allegata, *num.* 8. quando est data in perpetuum, cum d. clausula.

Limita tertio, quando dictum esset, pro qui- 11
bus voluerit; quia verbum, voluerit, et verbum,

dederit, non differunt, dicit Carocc. *de locat tit. de locatione emphyt. num.* 3. *fol.* 94. ubi allegat alios hanc opin. tenentes; et licet luquantur in venditione rei emphyteuticae, quod quando concessio est facta pro se, et quibus voluerit, non cadat, alienando irrequisito domino; tamen, quia istae clausulae aequiparantur, potest dici, quod transeat ad extraneos haeredes, quando adest dicta clausula, et vide infra *num.* 11.

12 Limita quarto, quando adest clausula, ad habendum, et quidquid sibi, et suis haeredibus placuerit faciendum; quia haec clausula aequipollet clausulae, et quibus dederit; et ideo facit emphyteusim, etiam Ecclesiasticam, transitoriam ad haeredes extraneos. Dec. *cons.* 614. *col.* 1. Soc. *cons.* 266. *num.* 38. *vol.* 1. Paris. *cons.* 23. *num.* 40. *vol.* 1. Cravet. *cons.* 256. *num.* 4. Cacher. *dec.* 164. Mart. *de claus. claus.* 5. *par.* 1. *in princ.* qui etiam attestatur, ita decisum fuisse in Rot. coram Laurellotto, et Pamphylio et ibi pouit declaratioues, ad quem te remitto. Maut. *d. art.* 19. *num.* 25. ubi attestatur ita decisum coram Seraph, et ita tenet Rota posth. *dec.* 286. *par.* 1. *num.* 3. *et dec.* 16. *num. et dec.* 50.

13 Declara praedicta, quando adest illa clausula, Ad habendum, etc. et Quibus dederit, etc. habere locum, quando est posita in parte dispositiva, secus, si in parte executiva Rot. *in recent. par.* 1. *dec.* 642. *num.* 6. et seq. et vide *dec.* 286. *par.* 1. *num.* 7. *posth.* et declara etiam, ut supra *num.* 3. et add. Dura. *dec.* 295. *num.* 2. ubi plures dec. Rotae allegantur.

Limita quinto, quando esset facta concessio usque ad certum annorum numerum puta 20. vel 30 annorum: quia hoc casu transibit ad extraneos haeredes, usque ad illum numerum annorum praefinitum, tam in emphyteusi privata, quam Ecclesiastica; et hanc op. esse tutiorem, et aequiorem dicit Clar. *d. qu.* 28, *ver. tertio modo*, Franc. qui loquitur in concessione facta, quando pensio correspondet fructibus, *dec.* 235. vide infra tit. *de succ. in bon. emph. qu.* 15.

Cont. tenet Mant. *in eod. tit.* 19. *num.* 20. quando quis emphyteusim ab Ecclesia suscepit, pro se, filiis, et nepotibus, usque ad 40. annos, et decessit sine liberis; extranei haeredes non succedunt, et allegat. Jo. And. Spec. *in* §. *nunc aliqua, ver.* 145. *cont.* ipsum Spec. et Rimin. *cons.* 485. *num.* 2. aliud tamen sentit, quando est concessa pro se, et haeredib. usque ad 40. annos. Sed vide *d. qu.* 15.

14 Limita sexto, quando concessio esset facta, in perpetuum, cum debitis solemnitatibus a jure requisitis, Seraph. *dec.* 868. *num.* 3. et tunc transit ad extraneos haeredes, et idem, quando est data potestas alienandi Rot. *in recent. part.* 1. *decis.* 642. *num.* 11. et quando concessio et facta pro haeredibus, et successoribus, in perpetuum, adhuc intelligendum sit de descendentibus, videndus est Mant. *citato tit.* 19. *num.* 21. nisi aliqua etiam levis conjectura concurrat, ubi alios adducit, vide infra, ampl. 4.

Aliam fallentiam et limitationem ponit Clar. 15 *ead. quaest.* 18. *ver. unum tamen*; quod, si forte non constabat, bona in emphyteusim concessa, fuisse Ecclesiae, et per ipsam concessionem recognita sunt ab Ecclesia; eo casu utique etiam si concessio esset simpliciter facta pro se, et haeredibus, transiret etiam ad extraneos haeredes, et hoc absque contradictore procedit, et dicit hoc tenere Gratian. *cons.* 55. *num.* 29. *lib.* 1. debet enim Ecclesia contentari, quod senserit commodum ipsius recognitionis cum aliter probare non posset, bona ad se pertinere, absque eo sit quod velit, ea ab haeredibus recipientis, licet extraneis auferre, de qua opinione ego valde dubito, quia, si scienter recognovit rem ab Ecclesia, etiam si esset libera, censetur concessisse, et donasse, arg. l. Cujus per errorem dati repetitio est, ejus consulto dati donatio est *ff. de reg. jur.* et quilibet est rei suae moderator, et arbiter, *leg. in re. Codic. mand.* et quod semel placuit, amplius displicere non potest, cap. quod semel *de reg. jur. in* 6. Hanc etiam quaestionem tractat Spec. *in tit. de locat.* §. *nunc aliqua, ver.* 52. et argumentatur pro, et contra, sed mihi placent argumenta, pro hac parte adducta, et maxime, quando diu esset soluta pensio, ut idem Spec. tenet, ver. seq. et quod recognitio, et confessio praejudicet recognoscenti, et confitenti, est dec. Seraph. *decis.* 1424. *num.* 2. *et* 3. sed opinionem Clar. tenet etiam Rimin. Jun. *consil.* 461. *num.* 31. *et seq.* quam etiam sequitur simpliciter Mant. *citata loco num.* 31. sed in emphyteusi Ecclesiastica non est dubium: in profana autem, posset procedere opinio contraria, ut infra *de laud. quaest.* 36.

Limita octavo, quando contractus proprie non sit emphyteusis, sed simplex locatio, veluti cum census respondet fructibus sui natura, transit ad haeredes, etiam extraneos. Mant. *citat. tit.* 19. *num.* 27. qui alios refert: sed de hoc dic. ut in *praelud. q.* 5. et quando cum debitis solemnitatibus, et pro canone correspectivo fructibus, conceditur pro se, et haeredibus, emphyteusis est transitoria ad haeredes extraneos Viv. qui alios refert, *dec.* 496 *num.* 1. *l.* 3. quod declara, ut in *Praelud. q.* 15. *num.* 18.

Declara omnes, supradictas limitationes ha- 16 bere locum, modo concessiones fiant cum debitis solemnitatibus, alias, secus. Soc. *cons.* 266. *num.* 33. *et. seq. vol.* 1. Curt. Jun. *consil.* 130. *num.* 6. Covar. *var. resol. cap.* 17. *num.* 4. et ita decisum fuisse in Rot. attestatur idem Mant. ut supra.

Limita nono, quando adesset in Ecclesia statutum, ut possit vendi, quemadmodum de statuto Abbatiae Farfen. tenuit Rot. *in recent. par. decis.* 642. *num.* 2. vel adsit constitutio Papae, vel consuetudo *ead. decis. num.* 8. et vide *de succes. in bon. emph. quaest.* 3. *numer.* 3. *et de diver. qu. emph. quaest.* 4. *num.* 13.

Limita decimo, quando prius erat privati, et postea fuit cessa Ecclesiae. Rot. *in rec. p.* 1. *dec.* 154. *num.* 5.

Limita undecimo, quando res deteriores, quae locari non possunt, fuerint ab Ecclesia concessae in Emphyteusim. Mant. ut supra num. 30. qui multos allegat, etiam si concedatur res sterilis in tertiam generationem, idem Mant. *tit.* 24. *lib.* 22. *num.* 16. qui alios citat.

Limita duodecimo, quando Ecclesia voluerit, quod jure haereditario apud primum haeredem maneat: semper enim est transmisibilis ad extraneos haeredes; et dic, ut per Mant. *citato loco num.* 32.

Limita decimotertio, si ita actum est, ut transeat ad extraneos haeredes, et Ecclesia ita sit solita concedere; et dic, ut per Mant. *ibi num.* 33.

Limita decimoquarto, quando cum justa causa, et solemnitatibus fuit concessa; si aliqua causa revertatur ad Ecclesiam, poterit de novo concedere, ut ad extraneos haeredes transeat, secundum tenorem primae investiturae. Mant. *eod. tit. n.* 35.

16 Emphyteusis autem non haereditaria, est, quam adquirens stipulatus est, pro se, et filiis, vel pro se, et descendentibus, nulla facta mentione haeredum; haec enim transit ad filios, seu descendentes, etiam quod non sint haeredes. Clar. *d. quaest.* 16. *in princ. et q.* 37. sive sit emphyteusis Ecclesiastica, sive privata, qui alios citat, quem sequitur Cocc. *dec.* 137. *num.* 18. qui alias decisiones allegat, et dicit, hanc esse com. op. quidquid sit in aliis contractibus. *numer.* 11. *et* 17. quia tunc pater censetur stipulatus pro filiis haeredibus, Surd. *decis.* 322. *num.* 32. *et seq.* qui alios cumulat; et haec Emphyteusis dicitur ex pacto, et providentia, quia est stipulata, pro se, et descendentibus, vel pro se, et liberis, seu filiis, non facta mentione haeredum, ut dicunt omnes in cap. 1. an agn. vel fil. licet loquantur in Feudo, nec esset haereditaria, si facultas sit data nominandi unam personam, casu, quo sine filiis decederet. Grat. *discep. foren. cap.* 451. *num.* 18. *et* 21. quia licet sit data facultas, ut possit facere unam nominationem in testamento, ex hoc non alteratur natura Emphyteusis, quod non sit ex pacto, et providentia, et per dictam facultatem, non erit Emphyteusis haereditaria, ut tenet Rot. *in recent. part.* 5. *dec.* 60. *num.* 11. et procedit etiam si in investitura adesset clausula, Ad habendum, et cap. quia restringitur ad expressa, id est, durantibus generatione, et nominatione supradicta. Seraph. *decis.* 794. *num.* 8. et Rot. *in ead. decis* 60. *num.* 12. *et seq.* et generale est, tam in Feudo, quam in Emphyteusi, quod, non facta mentione de haeredibus, non censetur Feudum haereditarium, sed ex pacto, et providentia. Valas. *de jur. emph. q.* 45. *in fine, num.* 3. Gab. *in tit. de cer. sign. conc.* 3. *num.* 22. etiam si verbum, haeredibus, non esset positum in clausulis executivis Gratia. *discep. foren. per. cap.* 451. *num.* 18.

In dubio autem, quid dicendum? Valas. *in* 17 *ead. q.* 43. *num.* 4. dicit, in dubio, judicandum, esse Feudum, et Emphyteusim haereditariam, et non ex pacto, et providentia, allegat Silva. *cons.* 30, *num.* 33. dicit etiam, quod Pinel. infr. citandus contra omnium sententiam tenet, et hanc op. tenent plures alii, relati per Gab. *tit. de rer. sign. conc.* 3. *num.* 18.

Contrariam opinionem tenet dictus Pinel. de bon. mat. *leg.* 5. *p.* 3. *num* 48. qui dicit, non solum in casu dubio, sed etiam si adjiciatur verbum, haeredibus, nunquam censeri feudum haereditarium, sed ex pacto, et providentia, quasi verbum, haeres, in feudis significet dumtaxat filium; et quod potius praesumatur ex pacto, et providentia, et non haereditarium, tenet Ludovis. *dec.* 418, *num.* 13. ubi dicit, quod haec opinio est verior, et receptior, et hanc opinionem refert tenere Maria. Frec. *de feud. ter. par. num.* 53. *et dec. ped.* 161. *a num.* 5. *usque ad finem.* et ibi Add. *d. dec. Lud.* cumulat plures, hanc partem tenentes, et novissime ita fuisse judicatum per Rot. attestando esse magis com. op. et vide sup. num. 7.

Infertur ex supradictis, si feudum, vel em- 18 phyteusis sit haereditaria, tenebitur successor, idemque haeres, ex ipso feudo, vel emphyteusi onera haereditaria subire, quamvis solemniter inventarium conficiat; quod si non sit emphyteusis, vel feudum haereditarium, non tenebitur, licet haereditatem patris adeat, etiam inventario minime confecto, quia tunc haereditario jure sibi non defertur: ita voluit Alex. *cons.* 19. *num.* 18. *l.* 5. And. de Isern. *c.* 1. *qui success. tenea.* Card. Alex. *c.* 1. *col. fin. de eo, qui sibi, et haered.* Mas. Curt. jun. *cons.* 198. *num.* 20. et hoc com. esse receptum, testatur Cova. *l.* 2. *c.* 18. *num.* 4. *ver. octavo infertur.* Masc. *var. res. cap.* 26. *num.* 2. dicens etiam si esset haeres, non confecto inventario, ad aliquid non tenetur, pro feudo quod habet separatim ab haereditate. alleg. Alex. *cons.* 124. *num.* 8. *l.* 4. Brun. *consil.* 25. quem dicit, sequutum fuisse a Rot. ut per Mohed. *decis.* 277. Clar. autem, §. *feudum, qu.* 43. ponit distinctionem: si filius paternam haereditatem non adivit, non tenetur creditoribus satisfacere; et hoc est indubitatum, dicit ipse; sed si adivit, distinguendum est inter feudum, vel emphyteusim, quae sunt haereditaria, et quae non haereditaria, nam filius, accipiens feudum, aut emphyteusim non haereditariam, et simul etiam haereditatem patris adiens, cum beneficio tamen inventarii; non tenetur ultra vires haereditatis paternae, creditoribus satisfacere ex ipso feudo, vel emphyteusi, quia habet feudum ex pacto, et providentia primi adquirentis, non autem tamquam haeres; nec aditio haereditatis debet ei obesse, ex quo confectio in-

ventarii omnia sua jura integra conservat; et quando habet ex pacto, et providentia, non tenetur aliquid solvere de feudo, vel illius fructibus, tenet etiam Covar. infra citandus; et vide infra q. 4. num. 13.

Et similem dist. facit Alciat. *consil.* 91. *lib.* 5. quod aut emphyteusis non est transitoria ad haeredes extraneos, et creditores non possunt proprietatem bonorum distrahere, sed solum commoditatem, durante vita investiti: aut est transitoria ad haeredes extraneos, et creditores possunt proprietatem bonorum distrahere, et Ecclesia tenetur illos investire, et emphyteuta potest assignare creditoribus; hanc op. tenet etiam Rot. ut in *noviss. par.* 5. *dec.* 381. *numer.* 17. *et seq.* sed de hoc vide de *divers. quaest. q.* 4. quando scilicet est prohibita alienatio.

Secus autem, si feudum, vel emphyteusis sit haereditaria; nam eo casu, ex quo illam habet tamquam haeres, merito, etiam si solemniter inventarium confecerit, tenetur creditoribus ex ipso feudo, vel emphyteusi satisfacere, et ita com. teneri, dicit Covar. *lib.* 2. *var. resol. c.* 17. *num.* 4. *ver. octavo infertur.* supra citat. et haec distinctio mihi quoque placet.

Et idem teneo, quando essemus in emphyteusi non haereditaria, vel ex pacto, et providentia, et filius adeat haereditatem patris, sine beneficio legis, et inventarii, quod debeat de emphyteusi, et fructibus ejus satisfacere creditoribus, cum repraesentet personam defuncti, et ideo etiam de suo satisfacere debet, per ea, quae dicit idem Clar. §. *feudum quaest.* 42. *ver. successive*; de qua re etiam nos dicemus, cum tractabimus quaestionem, An filius haeres patris, possit alienationem, vel renunciationem, factam a patre, revocare; in tit. de renunc. q. 10.

Aut sumus in feudo, vel emphyteusi mixta partim ex pacto, et providentia, et partim haereditaria, et confectio inventarii conservat jus revocandi alienationem, dicit idem Clar. *ead. q.* 42. *in fine*; et sic non teneretur satisfacere creditoribus; quod non teneatur ad debita tenet Dec. *cons.* 185. *n.* 3. Soc, *jun. cons.* 72. *num.* 27, *et seq. lib.* 2. Rol. *cons.* 67. *lib.* 1. *num.* 20. sed vide in d. q. 10.

Secundo infertur: si est haereditaria, ut est
19 regulariter omnis emphyteusis saecularis *l.* 1. *ff. ager vect.* dividetur inter haeredes, pro haereditariis portionibus, sicuti dividuntur alia bona, Soc. jun. *in l. qui Romae.* §. *duo fratres, num.* 7. *ff. de verb. ob.* sed si esset ex pacto, et providentia, dividetur, non pro portionibus haereditariis, sed pro portionibus aequis, licet non aeque fuerint instituti haeredes, et in re certa, ita Bart. contra Spec. *in l. jusjurand. ff. de bon. lib.* §. *liberi. num.* 4. *ver. nono sequitur.* Bar. Corn. *cons.* 37. *lib.* 3. Soc. jun. *cons.* 72. *num.* 45. *vol.* 1. Natt. *consil.* 501. Surd. *dec* 93. *num.* 11. Clar. §. *feudum, quaest.* 86. sed, si esset emphyteusis haereditaria, non admittetur institutus in re certa: quia hujusmodi institutus, loco legatarii habetur, et non haeredis, 20
l. quoties, C. de haered. Inst. ubi Paul. et alii: et hoc habet locum non solum si est emphyteusis saecularis, sed etiam si esset Ecclesiastica, adhuc ad filium, in re certa institutum, non pertinet; modo sit alius haeres universalis institutus, qui emphyteusim habere possit. Bal. *in l. liberti C. de oper. lib. num* 26. Salic. *in l.* 2. *C. de jur. emph.* Valas. qui alios citat *d. q.* 43. *in fine*; idem tenet Covar. *var. resol. l.* 2. *c.* 28. *num.* 5. *ver* 11. qui hanc op. communem appellat; sequitur Corb. qui alios cumulat, *de caus. privat. ob alien. ampl.* 17. *num.* 2. Gab. *tit. de ver. sign. conc.* 3. *num.* 19. qui plures allegat attestantes de com. licet loquatur in feudo; et hanc esse magis com. dicit, ubi limitat, nisi dictum sit, quibuscumq. haeredibus: et declara infr. q. 3. num. 8.

Contrarium tenuit Ruin. in emphyteusi Ecclesiastica, quod transeat in institutum in re certa, et in eum, qui fuit institutus in quinque solidis, dummodo sit de liberis, excluso haerede extraneo universali; cons. 158. idem Ruin. *cons.* 9. *num.* 12. *in fine.* post Jacob. de Beluis. et Bal. refert idem Fusar, ut supra, sed eorum op. est cont. com. ut dictum est, et refert alios idem Gab. *d. cons.* 3. *num.* 19. et quod in emphyteusi Ecclesiastica, pro se, et haeredibus, non possit succedere institutus in re certa, tenet Alex. *consil.* 24. *num.* 3. *et seq. lib.* 5. ubi all. Spec. Angel. Bal. et Salic. refert Fusar. *de fideicom. quaest.* 341. *num.* 11. sed vide infra *de succ. in bon. emph. qu.* 17.

Notandum est etiam, quod quando in con- 22
cessione non est facta mentio haeredum, sed dictum est, pro se, et descendentibus; recipit interpretationem ab illo verbo, descendentibus, quando est appositum, sine copula immediate ante verbum, descendentibus, et ita intelligeretur de descendentibus sanguinis, Coc. *decis.* 32. *num.* 12. et quod verbum, descendentibus, sine copula, qualificat verbum, successoribus, et non possit intelligi nisi de successoribus sanguinis, idem Cocr. *decis.* 137. *num.* 12. sed si simpliciter dictum esset, pro haeredibus, et successoribus, intelligeretur de haeredibus. Cocc. *d. decis.* 32. *num.* 11. et quando est stipulata, pro haeredibus, et successoribus, requiritur aditio haereditatis, ut competat jus in bonis emphyteuticis, secundum mag. com. op. Covar. *var. resol. cap.* 18. et alios refert. Grat. *discep. Foren. cap.* 451. *num.* 16. et in dubio facienda est interpretatio, ut Emphyteusis sit haereditaria. Gratian. citato loco, sed vide infra, *num.* 6. *et* 17. 23

Mixta vero emphyteusis est, quando adquirens stipulatur pro filiis et haeredibus, in qua filius succedere non potest, nisi sit haeres; neque haeres, nisi sit filius, vel descendens, sed utraque qualitas requiritur Clar. §. *emph. qu.* 16. *in princ. et quaest.* 37. *in princ.* ubi testatur, hanc esse com. op. nulla facta mentione, an sit emphyteusis Ec-

clesiastica, vel profana. Valasc. *de jur. emph. quaest.* 44. *num.* 11. Rot. *dec. posth.* 265. *num.* 1. *par.* 2. cum aliis ibi allegatis, et quando est concessa ab Ecclesia, in reliquis retinet naturam emphyteusis Ecclesiasticae, et providentiae, ne in quemlibet haeredem extraneum, sed ad ipsos tantum descendentes legitimos transeat. Surd. *cons.* 63. *num.* 11. *et seq.* Clar. §. *feudum q.* 40. *ver. sed quia.* Rot. *ead. dec.* 265. *num.* 2. et est etiam dec. Rotae, *in recol. per Paul. Rub. dec.* 112. *num.* 4. ubi cont. op. refertur, quod sit haereditaria, et ad haeredes extraneos transitoria; sed cont. partem amplectitur Rota, ut ibi, et *dec.* 287. *dec.* 3. *par.* 1. in recent.

21 Restat modo videre, quae titulo lucrativo, et quae oneroso concessa sit, et de hoc aliqua diximus in Praeludiis, *q.* 16. *num.* 2. ex sententia Bart. *in l. si mihi, et Titio, col. pen. de ver. ob.* ubi dicit, titulo oneroso dicitur haberi, quando a principio praestetur aliqua quantitas pecuniae, et postea constituitur ille modicus census annuus; lucrativo vero haberi dicitur, quando a principio non praestatur illa quantitas, sed tantum constituitur annuus redditus, et ita dicunt alii *in eadem l. si mihi, et Titio.* Corb. *de caus. priv. ob non sol. can. ampl.* 12. *num.* 10. Natt. *cons.* 312. *num.* 4. Maresc. *var. res. cap.* 14. *num.* 5. *l.* 1. Add. *ad Dec. Ludovis.* 529. *num.* 23. Add. *ad Alex. consil.* 24. *num.* 8. *l.* 5. ubi dicit, quod cognoscitur, an habeat titulo oneroso, quando a principio datur domino aliqua quantitas pecuniae, et deinceps solvitur pensio annua. Decia. *resp.* 73. *num.* 4. *lib.* 2. Natt. *cons.* 475. *num.* 3. Corn. *cons.* 51. *lib.* 3. quando vero ex mera liberalitate concedentis, tunc cognoscitur habuisse titulo lucrativo. Soc. *cons.* 4. *num.* 6. *l.* 3. Rol. *cons.* 23. *num.* 29. *lib.* 1. et alia dicemus, *tit. de cont. emph. quaest.* 24. ubi videndus est etiam Mantic. *de tacit. et ambig. l.* 22. *tit.* 6. *num.* 23. et quae sit ista quantitas, quae ab initio solvitur, videnda est supra, *d. quaest.* 16. *Praelud.* dicitur etiam titulo oneroso adquisita, etiam si nihil ab initio solvatur, modo justa pensio constituatur, Natt. *consil.* 112. *num.* 4. Mantic. citato loco, *num. eod.* quando solvitur notabilis pensio, dicitur ex causa onerosa. idem Mantic. *tit.* 24. *num.* 18. Gratia. *discep. for. cap.* 511. *num.* 11.

QUAESTIO II.

SUMMARIUM

An in concessione facta usque ad tertiam generationem, includatur persona accipientis. num. 1. amplia regulam num. 2. 3. et 4. limitatur num. 5. 6. 7. 8. 9. et 10. — Nova concessio, quae dicatur, num. 6. — Dictio, ipsius, quomodo intelligatur num. 5. et 6. — Verba, finitam et completam, sunt synonyma. eod. num. 6. — Dictio, inclusive, quomodo intelligatur, num. 9. — Dictio, usque, quomodo intelligatur, eod. num.

1 Egregia, et quotidiana est illa quaestio, An in concessione in emphyteusim, facta usque ad tertiam generationem, includatur persona illius, cui est facta concessio; vel prima generatio incipiat a filiis? Et quod persona primi adquirentis comprehendatur in prima generatione, tenuit Spec. *in titulo de locat.* §. *nunc aliqua, num.* 15. Bart. *in cons. incip. concessa alicui.* Bal. *in l.* 2. *col.* 1. *C. de jur. emph.* et ibi Salic. *col. pen.* Angel. Aret. *in* §. *adeo Inst. de locat.* Imol. *in l. quod dicitur col.* 9. *ff. de ver. ob.* Soc. *consil.* 25. *col. pen.* Corn. *cons.* 233. *col.* 3. *vol.* 4. et hanc partem tenuit Rot. ut per Caputaq. *decis.* 18. *et* 122. *p.* 2. quae dec. fuerunt confirmatae, ut per Ludovis. 522. in prin. Villalob. *litt. E. com. op. num.* 50. *de com.* Gab. *tit. de jur. emph. conc.* 4. *num.* 1. *in fine.* Rot. *in recent. par.* 1. *decis.* 305. *in prin.* Mantic. *de tacit. lib.* 22. *titul.* 25. *num.* 3. qui alios concordantes adducit, et alias decisiones Rotae allegat. ead. Rot. *in dec. posth. part.* 2. *dec.* 94. *num.* 1. *et par.* 1. *decis.* 221. *num.* 1. Maresc. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 53. *in prin.* et vide Ludovis. inf. citandum *num.* 6.

Contrariam partem tenuit Bal. in Add. ad Spec. *in d.* §. *nunc aliqua. ver. item,* et in Auth. *si quas ruinas, col.* 1. *C. de Sac. san. Ecc.* Curt. jun. *in tract. de feud. p.* 3. *col.* 36. *ver. circa.* Ruin. *cons.* 166. *col.* 2. *vol.* 1. cum aliis relatis per Gab. *in tit. de jur. emph. conc.* 4. Paul. de Cast. *cons.* 338. *col.* 1. *et seq. vol.* 2. Clar. *in* §. *emph. quaest.* 34. *ver. sed certe*; ubi dicit; quod si connumerentur auctoritates Doctorum, forte, opinio cont. Bart. est magis communis, quod inter generationes expressas in concessione, nunquam computetur persona ipsius recipientis, quocumque modo concepta sint verba investiturae, etiam si dictum esset, in ipsius tertiam generationem; quia verbum ipsius, subintelligitur, cum nemo generet se ipsum: et hanc opinionem multis argumentis defendit Mantic. *citato loco num.* 4. cum consequentibus, *et num.* 26. ubi alios cumulat.

Tenendo primam opinionem, quae est magis communis, ut attestatur Gab. *in dicta conc.* 4. *num.* 2. et quam etiam sequuta est Rota Romana, non obstat illud, quod dicitur per Clar. quod nemo generet se ipsum, et sic non includatur recipiens; quia ejus ratio procederet, quando additum esset verbum, ipsius, ut dicetur infra, in prima limitatione, et tunc non posset seipsum generare:

cum illa dictio, ipsius, non posset includere se ipsum, et ideo debet incipere a filiis: secus tamen
2 est, quando dictum est, pro se, usque in tertiam generationem; quia, pro se, est una persona, filius secunda, et nepos tertia, et hoc probatur in Auth. *de alien*, §. *Emphyteusim*, qui tex. intelligitur, et exponitur, vel de haeredibus sanguinis, et sic liberis, vel quod illa verba, et de duobus ejus haeredibus, capiuntur pro duabus generationibus: quia tex. ibi disponit, quod emph. Eccl. possit capi usque in tertiam generationem, masculinam, et foemininam, computata persona accipientis, Jas. *in l. quod dicitur*, *de ver. ob. num.* 33. ita declarat.

Amplia, ubi in concessione, usque ad tertiam generationem, fuit facta specialis mentio de filiis, et nepotibus, quo fit ut generatio incipiat a primo adquirente, nec veniant pronepotes, Paul. de Cast. *d. cons.* 338. *num.* 2. Soc. *cons.* 25. *num.* 5. *l.* 2. Ceph. *consil.* 58. *num.* 34. Maresc. *d. cap.* 53. *num.* 2.

3 Amplia 2. etiam si fuisset dictum, pro se, filiis, et nepotibus, et liberis; adhuc illud verbum, liberis, quod est aptum referri ad omnes in infinitum, restringetur per illam specificationem filiorum, et nepotum, ut non veniant pronepotes. Bar. *in l. ut jusjurandi* §. *si liberi*, *num.* 4. *de no. ope. nunc.* Alex. *cons.* 44. *num.* 1. *et cons.* 128. *num.* 8. *et* 380. *num.* 12. *lib.* 1. Bero. *cons.* 109. *num* 2. *lib.* 2. Maresc. *citato loco num.* 3.

4 Amplia tertio, etiam si fuisset dictum, tibi, et post mortem tuam filiis, et nepotibus, usque in tertiam generationem: nam adhuc pronepotes non comprehenderentur, Ceph. *cons.* 582. *num.* 14. Paul. de Cast. *d. cons.* 338. *col.* 2. Mares. *var. resol. cap.* 53. *in fine*: nam illa verba, post mortem tuam, censentur apposita ad demonstrandum, quod filii, et nepotes non debent concurrere cum ipso adquirente, sed gradatim post mortem ipsius succedere; non autem sunt adjecta ad tertiam generationem, quae venit consecutive ad expressionem, factam de filiis, et nepotibus, Ceph. *eod. consil. num.* 14.

5 Limita primo, dictam com. et magis com. op. non habere locum, quando dictum esset, in ipsius tertiam generationem, tunc procul dubio persona illius cui est facta concessio, non comprehenditur in prima generatione, quia nemo generat se ipsum. Ita declarat Bal. *in d. l.* 2. *C. de jur. emph. et in d. Auth. si quis ruinas, ver. juxta hoc*. Imol. *in l. quod dicitur, la grande, col.* 8. *ff. de ver. ob.* Jas. *in*
* *d. l.* 2. *num.* 166. Alex. *cons.* 125. *col.* 2. *vol.* 5. Soc. *cons.* 25. *col.* 2. *v.* 1. Gozad. *cons.* 25. *col. pen.* Curt. *de Feud. d. par.* 3. *et col.* Alex. *cons.* 110. *c. pen. vol.* 3. Aret. *in d.* §. *adeo*, *in Glos. auferre. Inst. de locat.* Dec. *consil.* 624. Ruin. *consil.* 166. *num.* 6. ubi hanc op. com. appellat; hanc quoque op. et distinctionem, quando dictum fuit, concedo tibi, in tertiam generationem, quod comprehendatur persona accipientis, et quando dictum fuit, Titio, et in ipsius tertiam generationem, quod non comprehendatur, sed filius faciat primam, nepos secundam, et pronepos tertiam, tenuit Bart. in *d. cons.* Bell. qui etiam hanc esse com. refert, et indubitatam dicit. *consil.* 80. *num.* 7. eamdem esse com. tenet Gab. *ead. conc.* 4. Ceph. *consil.* 582. *num.* 24. Gab. *consil.* 88. *in princ.* Menoch. *consil.* 115. *num.* 28. *lib.* 2. et hanc opin. tenuit etiam Rot. ut per Caputaq. *decis.* 17. et 18. *lib.* 2. Mares. *var. resol. c.* 53. *lib.* 2. et Rot. in recent. *par.* 1. *num.* 2. *dec.* 305. ubi plures decisiones cumulantur; Mantic. *in d. tit.* 25. *num.* 16. qui alios cumulat, et testatur, ita tenuisse Rotam, et ead. Rot. in *dec. posth. par.* 2. *decis.* 407. *num.* 2. et quando dictum est, ad tertiam ejus generationem, Rot. *in ead. par.* 2. *decis.* 94. *num.* 1. Ludovis. *d. decis.* 522. Rot. *dec. posth. par* 2. *decis.* 282. *num.* 1. ubi dicitur, quod habet locum, etiam si aliae investiturae praecedentes comprehenderent personam primi adquirentis, et praedictam opinionem, cum distinctione praedicta, amplexa est novissime Rota coram Reverendissimo et Eruditissimo Merlino, *decis.* 314. *num.* 3. *et* 4. *par.* 5. noviss. ubi dicitur, quod, quando Emphyteusis conceditur alicui, usque ad tertiam generationem, veniunt solum recipiens, filius, et nepos; sed, si addatur, ad ejus, vel ad ipsius generationem, cum nemo possit se ipsum generare, hoc secundo casu veniunt recipiens, filius, nepos, et pronepos, quam distinctionem sequuntur infiniti, ibi allegati; et ratio differentiae est, quia quando simpliciter dicitur, ad tertiam generationem, Dominus directus considerat generationes in abstracto, et absolute, non autem respective, et tamquam generationes alicujus certae personae: et ideo tot terminos, et gradus constituit in concessione, quot sunt personae, et sic in tertia persona terminatur concessio; quoties vero apponit dictionem, ejus, vel ipsius, tunc in concreto, et respective considerat generationes, tamquam provenientes a primo receptore, et hoc casu debent dari tres successivi successores, provenientes a receptore, et ab eo distincti, et consequenter ad constituendam tertiam generationem comprehenduntur pronepotes. Et quamvis aliqui contrarium teneant, quod scilicet veniunt pronepotes, in concessione facta alicui, usque in tertiam generationem, ut est Mantic. *de tacit. lib.* 22. *titul.* 25. *num.* 25. *et seq.* et alii ibi *num.* 6. allegati; tamen contra eos est com. op. Nec etiam obstat decisio Rotae. 4. *par. divers.* 218. quia loquitur, quando addebatur verbum, finitam, qua dictione cessante, potius ibi Rota inclinabat in approbationem opinionis Bar. et Dec. Seraph. 1362. et Greg. XV. 522. loquuntur, quando adest pronomen, ipsius, et ita ibi *num.* 7. et seq. resp. Rot. ubi fuit etiam dictum in fine, habere locum, etiam si haberetur relatio ad aliam concessionem, in qua esset facta concessio usque ad tertiam generationem finitam, quando solum

dictum sit, locaverunt, ut in aliis instrumentis, N. ejusque filiis, et nepotibus; quia illa verba debent referri ad Emphyteusim, non autem ad personas comprehensas in ipsa.

Dissentiunt ab hac op. Paul. de Cast. *d. consil.* 338. et Clar. *d.* §. *emph. q.* 34. ut refert Mantic. *citato loco num.* 17. *et num.* 20. dicit: fatendum est, quod distinctio Bar. non habet locum quando dictum esset, in tertiam ipsius personam, quia potest intelligi de tribus personis, computata persona recipientis: nam prima persona recipientis recte ejus persona dici potest, *l. ex persona. C. de probat. et l. in personam, de fideicom.* sed non potest dici ejus generatio, cum nemo generet se ipsum; et ideo distinctio Bart. optime congruit, quando verbum, generationis, fuit pronunciatum, ut explicat Alex *in l. quod dicitur, num.* 23. *ver. item puto, ff. de ver. oblig.*

6 Limita secundo, quando diceretur, usque in ipsius tertiam generationem completam, nam tunc includerentur etiam nepotes, Alex. *d. cons.* 110. *col. pen.* Bal. *cons.* 448. *vol.* 3. *ver. idem si dicatur,* Cald. *cons.* 10. *tit. de locat.* Alex. *cons.* 123. *vol.* 5. ubi haec op. dicit esse com. et idem dicit Gozad. *cons.* 25. *num.* 17. Ruin etiam attestatur, hanc esse com. *cons.* 165. *num.* 7. et quando simpliciter dictum est, usque ad tertiam ipsius generationem, est *decisio Ludovis.* 522, ubi Add. plures alias decisiones cumulat, in quibus dictum fuit, procedere, non obstante, quod in investituris antiquis non adesset dictio, ipsius, ut *in ead. dec. Lud. num.* 17. fuit etiam dictum procedere, etiam si essemus in prorogatione priorum concessionum, ex quarum lectura apparet, personam adquirentis semper fuisse habitam pro prima generatione, quando non essemus in vera prorogatione, quae solet censeri una, et eadem cum investitura prorogata; sed non quando censeretur nova concessio, et investitura, propter nova pacta, et novas qualitates adjectas, quae non erant in prioribus investituris; et procedere quoque etiam si Notarius nesciret differentiam, quam constituunt Doctores, quando quis recipit Emphyteusim ad tertiam generationem simpliciter, et quando ad tertiam ipsius generationem cum promiscue et indifferenter addat, vel non addat illam dictionem, ipsius; quod declaratum fuit ibi, *num.* 7. nisi illa verba, ipsius, essent limitata, et restricta ex verbis sequentibus, in instrumento appositis: et *in Dec. divers. p.* 4. *decis.* 218. fuit dictum praedict. limitationem habere locum, etiam si dictum esset, in tertiam generationem finitam, quia finitam, et completam sunt synonyma, et *dec.* 220. *ead. par.* idem tenet Mantic. *dicto tit.* qui alios allegat, et loquitur, quando dictum est, usque ad tertiam generationem finitam, vel completam, *num.* 21. *et seq. et num.* 24. *in fine*, citando alios concordantes, attestans, ita pluries fuisse decisum in Rota.

Cont. tenet Spec. *in* §. *nunc aliqua, de locat. ver.* 115. et alii allegati per Hond. *consil.* 32. *n.* 40. *lib.* 2.

Limita tertio, et declara, praed. opinionem procedere in Emphyteusi Ecclesiastica, secus in profana, et privatarum. Bal. *in Auth. defuncto, C. ad Tertul. col.* 1. *ver.* et nota. Card. Alex. *cap.* 1. §. *et quia. col. pen. ver. quid autem: in tit. qui feud. dare pos.* quos refert idem Gab. *d. conc.* 4. *n.* 6. et pro ista opinione facit illa ratio, quam Doctores allegant, quod pronepotes non includantur in concessione facta pro se, filiis, et nepotibus usque ad tertiam generationem; quia Ecclesia in dubio praesumitur concedere Emphyteusim, ut cum nepotibus extinguatur. Auth. *de non alien.* §. *emphyteusim*, et per Mantic. *d. tit.* 24. *num.* 2. *et* 3. quae ratio cessat in Emphyteusi privata: nam in computatione graduum stipes non conputatur, ut not. in §. *hactenus inst. de grad.* et per alias rationes, adductas per Mant. *ibid. num.* 4. cum sequentibus. 7

Limita quarto, quando diceretur, usque ad ejus tertiam generationem. Ruin. *consil* .110. *in fine*, Gozad. *consil.* 25. *num.* 17. Farin. *dec. post.* 94. *num.* 1. ubi plures decisiones ejusdem Rotae cumulantur par. 2. 8

Limita quinto, quando diceretur, usque ad tertiam generationem inclusive, Bal. *cons.* 373. *vol.* 4. *ver. contrarium facit, et cons.* 448. *vol.* 3. Card. *cons.* 10. *in tit. de locat.* Mant. *eod tit.* 24. *num.* 23. ubi respondet ad decisionem Rotae, coram Accorambono in Sabinen. Castrorum, diei 5. Junii 1553. 9

Contrarium fuit resolutum in Rota Romana, ut per Caputaq. *dec.* 112. *n.* 3. *et d.* 18. *p.* 2. Ratio, est quia dictio illa, inclusive, videtur apposita, ad declarandam dictionem, usque, quae dictio potest stare exlusive, et inclusive. Maria enim Soc. *consil.* 5. *num.* 4. *ver. secundo vol.* 1. et ideo voluit tollere illam dubitationem, quod intelligatur inclusive, id est, quod nepotes sint inclusi in ipsa tertia generatione, Menoc. *consil.* 883. per totum.

Limita sexto quando Ecclesia solita est pronepotibus etiam concedere, tunc pronepotes continentur; et similiter, per contrarium, si Ecclesia non est solita pronepotibus dare, non sunt comprehensi, Mantic. *eod. tit.* 23. qui plures adducit, num. 28. Honded. *consil.* 54. *num.* 10. 10

QUAESTIO III.

SUMMARIUM

In concessione facta in Emphyteusim, pro se, filiis, et haeredibus, requiritur utraque qualitas, quod sint filii et haeredes num. 1. — Amplia, etiam si sit dictum, ex suo corpore legitime descendentibus, num, 4 — Limita, quando dictum esset, tibi, et haeredibus, ex tuo corpore legitime descendentibus, ita quod major natu praeferatur minori, et masculus praeferatur foeminae, num. 7. Declara ut sufficiat, quod descendentes sint instituti in re certa. num. 8. — Declara ut sufficiat, quod non stet per filios quin sint haeredes num. 9. — An requiratur. quod sint haeredes primi adquirentis, vel ultimi descendentis. num. 10. — In casu praedicto, non est differentia inter Emphyteusim Ecclesiasticam, et profanam, num. 2. — In dispositione, facta de liberis haeredibus. non sufficit, esse descendentes, sed requiritur etiam, quod sint haeredes, num, 3. — Filii non possunt retinere Emphyteusim et renunciare haereditatem, quando concessio est facta, pro se, filiis et haeredibus n. 11.

1 Si concedatur Emphyteusis pro se, filiis, et haeredibus, an sufficiat, quod sint filii, vel requiratur utraque qualitas, Bart. *in l. jurisjurandi* §. *si liberi*, *num.* 14. tenet, quod requiratur utraque qualitas, et hanc op. dicit esse com. Alex. *cons.* 128. *num.* 6. *vol.* 1. Clar. qui alios citat, §. *emph. q.* 37. ubi tenet nullam esse differentiam in hoc casu inter Emphyteusim Ecclesiasticam, vel profanam, et attestatur hanc esse omnium interpretum sententiam: et quod requiratur utraque qualitas, idem Alex. *cons.* 19. *vol.* 5. *et in l. quod dicitur*, *num.* 21. *ff. de ver. ob.* similiter affirmat esse comunem Mich. Gras. §. *haereditas. quest.* 11. *num.* 13. Villalob. *com. op. litt. B. num.* 75. Jas. *in l. 2. num.* 188. *C. de jur. emph.* et quod in dispositione, facta de liberis haeredibus, non sufficiat esse descendentes, infinitos cumulat Gab. *tit. de ver. sign. conc.* 3. *num.* 2. et praed. op. esse magis com. attestatur Clar. §. *Feudum*, *quest.* 9. *ver. quandoque*, et servari in practica; alias necesse esset fateri, quod illa verba, et haeredibus, essent superflua, Rot. *par.* 1. *dec.* 750. *num.* 1. et tenet etiam, quod haec sit Emphyteusis mixta, partim ex pacto, et providentia, et partim haereditaria, in qua succedere, praetendentes debent habere utramque qualitatem, nempe, quod sint descendentes legitimi (quando dictum est, pro se, et suis haeredibus legitime descendentibus); et haeredes haereditatis, non autem sanguinis tantum.

Dissentiunt ab hac op. Doctores allegati per eumdem Clar. *d. q. et vers.*

4 Amplia, etiam si dictum, pro se, haeredibus, ex suo corpore legitime descendentibus. Gab. *d. conc.* 3. *num.* 9. attestatur de com. licet loquatur in Feudo, Rot. *in d. dec.* 750.

5 Fallit suprad. com. op. et magis com. quando dictum esset, pro se, filiis masculis, et haeredibus, quis non requireretur, quod essent haeredes Alex. *in l. ex facto.* §. *si quis*, *ff ad Treb. cons.* 100. *num.* 5. refert idem Cras. *d. q.* 11. *num.* 13. hanc etiam partem tenent alii, cumulati per eumdem Gab. *d. conc.* 3. *num.* 3. Covar. *var. resol. cap.* 18. *col.* 7. *ver. posset*; et Silva. *cons.* 30. *num.* 1. *et* 24. qui dicit, hanc esse magis com. op. et Ant. Rub. *cons.* 18. quos refert, Valasc. *de jur. emph. qu.* 43. *num.* 13.

Cont. op. esse com. attestatur idem Gab. *d. q.* 3. *num.* 5. et seq. ubi infinitos congerit; Menoch. etiam attestatur, hanc esse magis comm. *consil.* 160. *lib.* 2. *num.* 41. qui alios citat; Bell. *consil.* 33. *num.* 2. dicit, hanc esse receptiorem sententiam, sequitur Valasc. *d. q. num.* 13. 6

Limita nisi, sit dictum, tibi, et haeredibus ex tuo corpore legitime descendentibus, ita quod major natu praeferatur minori, et masculus praeferatur foeminae; nam tunc erit ex pacto, et providentia, idem Gab. *ead conc.* 3. *num.* 10. 7

Declara, ut sufficiat, quod descendens sit institutus in re certa. Paul de Cast. *in l. Gallus.* §. *etiamsi parente*, *col. fin. ver. item in eo casu*, *ff. de lib. et posth.* Guid. Pap. *quest.* 458. Gab. *d. conc.* 3. *num.* 21. et haec declaratio non adversatur conclusioni, supra firmatae *hoc cod. tit. q.* 1. *num.* 20 ubi diximus, non admitti in emphyteusi haereditarias, institutum in re certa, quia hic sumus in Emphyteusi, acquisita pro descendentibus haeredibus, et ibi de haereditaria simpliciter loquuti sumus, et hanc dist. tenuit Imol. *in c. potuit*, *de locat.* 8

Cont. tenuit Salic. *in l.* 2. *C. de jur Emph.* quem refert Jas. ibi, *num.* 190. et alii per eum allegati, et alii supra citati *in d.* 1. *quest.* sed revera opinio Paul. et aliorum non videtur vera, per ea, quae diximus *in d. num.* 20. quam etiam reprobat Alex. *in l. quaedam* §. *nihil interest ff. de eden.* et ratio est quia dicta Emphyteusis est haereditaria, et non transit ad filium in re certa institutum; et hanc opinionem tenet Mantic, *de tacit. lib.* 22. *titulo* 17. *num.* 11. et Covar. *var. resol. cap.* 18. *num.* 5. *ver.* 11. 9

Declara, secundo, quod licet utraque qualitas requiratur, tamen sufficit, quod non stet per filios, quin sint haeredes, Dec. *consil.* 108. *col. fin.* Put. *decis.* 309. *lib.* 1. quamvis cont. teneant Curt. jun. et Brun. ibi allegati.

An autem requiratur, quod sint haeredes primi adquirentis, vel ultimi decedentis, Curt. jun. *consil.* 138 *num.* 24. tenet quod requiratur, quod sit haeres ultimo loco defuncti; et hanc opinionem dicit esse communem, quem refert Soc. jun. *consil.* 188. *num.* 15. *lib.* 2. 10

Contrarium tenet Alex. *consil.* 10. *lib.* 3. *num.* 8. quod sit haeres primi accipientis *consil.* 8. *num*

2. Clar. §. *Feudum. quest.* 9. *num.* 5. *ver. sed quaero*; ubi refert, ita in contingentia facti judicasse Senatum, et quod sufficiat, esse haeredem primi adquirentis, et ab eo descendere, mediante persona suorum antecessorum, longo licet intervallo, voloit Alex. *cons.* 26. *num.* 8. *lib.* 5. Brun. *consil. Feud. lib.* 18 *num.* 14. Paris *cons.* 2. *num.* 25. *lib.* 1. Silvau. *consil* 30. *num.* 20. com. esse testatur cum aliis, quos refert, et sequitur Valasc. *d. quaest.* 44. *num.* 19. Rot. *divers. par.* 1. *decis.* 464. *num.* 6. Bursat. *consil.* 3. *num.* 13. *lib.* 1. ubi de commuoiori attestatur, et multos hanc opinionem tenentes cumulat.

Infertur, reteota opinione com. et magis communi, quod requiratur utraque qualitas; filii non poterunt renouciare haereditatem, et Emphyteusim retinere; et haec est com. op. dicit Jas. *in l. si non fortem.* §. *libertus, post. num.* 35. *ff. de cond. ind.* Clar. §. *emph. quaest.* 37. *ver. ex hac conclusione*, et dicemus infra *quaest* 4. *num.* 7.

QUAESTIO IV.

SUMMARIUM

Emphyteusis Ecclesiastica, concessa pro se, filiis, et nepotibus ooo facta mentiooe haeredum, transit ad filios, etiam si non sint haeredes. num. 1. et in hoc non est differentia inter emp. profanam, et Ecclesiasticam, num. 2. cont. num. 7. ubi rejicitur op. Cler. — Amplia etiam si concessio esset facta usque in tertiam, at quartam generetionem, nulla facta neque filiorum mentione, neque haeredum. num. 3. — Amplia procedere, etiam non facta mentione filiorum. num. 4. — Amplia qooque procedere in Matre, sic Emph acquirente. num. 6. et procedit etiam in filio exhaeredato, ibidem. — Filii, hoc casu, possunt repudiare haereditatem patris, et retinere emphyteusim num. 5. — Limita, regulam non procedere in emphyteusi profana, quando nec verbis, nec conjecturis aliud apparet. num. 7. et in hoc casu, filius non potest repudiare haereditatem patris, et retinere emphyt. n. 5. et 7. — Limita sec. quando pater simpliciter est stipulatus filio, non adjecta sua persone; num. 8. limite terio ut per Jas. remissive num. 9. limita quarto, ut per Vales. remissive. num. 10. Emphyteusis, eccepte, pro se, et suis, est haereditaria, secundum unam op. sed rejicitur, num. 11. — Emphyteusis, recepta pro se, et filiis haeredibus, ab eo legitime descendentibus, est haereditarie, vel mixta, num. 12. — Emphyteuta an teneatur satisfacere creditoribus de re emph. num. 13.

1 Succedit altera quaestio, pulchra et utilis, si concedatur emph. Ecclesiastica alicui, pro se, et filiis, et nepotibus, uoo facta mentione haeredum, an traoseat ad filios, etiamsi non sint haeredes patris, partem affirmativam tenuit Bart. *in d. l. jurisjurandi* §. *liberi. num.* 4. *ff. de oper. lib.* Alex. qui hanc op. com. appellat, *cons.* 8. *num.* 1. *lib.* 3 *cons.* 119. *num.* 4. Jas. *in l. quod dicitur, ff. de verb. ob. num.* 29. infinitos cumulat, et respondet contrariis. Ruin. *cons.* 48 *num.* 4. *lib.* 1. Curt. jun. *cons.* 78. *num.* 4. qui de com. testatur Villal. *com. op. lit. E. num.* 54. Cov. *var. res. c.* 19. *num.* 2. Clar. §. *emp. q.* 37. *in prin.* qui nullam facit diffe-
2 rentiam inter emph. Ecclesiasticam, et profanam; et novissime Valas. *de jur. emph. quest.* 44 *num.* 7. *et* 11. qui plures citat, attestantes de com. et magis com.

3 Amplia, dictam com. et magis com. op. procedere, etiam si facta esset concessio, usque in tertiam, et quartam generationem, nulla facta meutione, neque filiorum, neque haeredum: quia ex uatura verbi, generationem, videntur cootrahentes, potius considerasse successionem sanguinis, quam auecessionem haereditatis, et ideo in hujusmodi emph. admitteodi suot nepotes, etiamsi oon sint haeredes, et haec est com. op. ait Com. *cons.* 100. *lit. D. lib.* 4. quem refert idem Clar. *eud. quest.* 37. *in fine.*

4 Amplia secundo, procedere, etiam non facta mentione de filiis, quia in dubio, et pro filiis praesumitur accepisse, Jas. *in l.* 2. *num.* 188. *C. de jur. emph.* Villal. *com. op. litt. E. num.* 56. qui alios, citat, Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 17 *num.* 1.

Infertur ex praedicta com. op. et magis. com. quod filii possunt repudiare haereditatem patris, 5
et succedere in emph. et ita com. tenent D.D. dicit Jas. *d. num.* 188. et ratio est, quia oon quaesivit pater eis emph. ut haeredibus, sed ut filiis, et ita in dubio est interpretandum, Bart. et caeteri *in d. l. quod dicitur, ff. de ver. ob.* et etiam procedit in matre, sic emphyteusim accipiente, Bar. et alii *in l. si non sortem,* §. *libertus, ff. de cond. ind.* et alios citat, Jas. *d. num.* 188. et Salic. extendit, si filius esset exhaeredatus: hanc quoq. op. tenet. Clar. qui alios citat, *ead. q.* 37. *ver. ex hac conclusione.* Villal. *litt. E. num.* 55. *com. op.* Alciat. qui etiam communem appellat. *de praes. reg.* 1. *praef.* 31. *in prin.* et ratio est, quia oon acquirit filius emph. Ecclesiasticam. jure haereditario, sed jure contractus. Manc. qui alios alleg. *in eod. tit.* 17. *num.* 12. ideo exhaeredatus etiam filius in ea potest succedere, si non mala mente ait exhaeredatus, et in dubio non praesumitur mala mente exhaeredatus; sed si mala mente fuit exhaeredatus, an succedat in emphytensi, videndus est Mantic. *eod. art.* 17. *num.* 15. *cum seq.* et de hac quaestione vide *de succ. in bon. emphyt. q.* 21.

Cont. tenuit Glos. *in cap.* 1. *an agn. vel fil.* 6
Bal. et Glos. *in l. etiam ff. sol. mat.* Rom. *cons.* 35.

allegati per Jas. ut supra, sed eorum opinio est contra com. et Mant. *citato loco*, *num.* 3. respondet contrariis.

7 In emphyteusi autem profana, quando, nec verbis, nec conjecturis aliud apparet; pater censetur stipulatus filio, ut haeredi; et ideo nisi filius sit haeres patris, non poterit consequi talem emphyteusim, Bart. *in l. quod dicitur ff. de ver. ob. et ibi* Alex. *num.* 19. qui hanc op. com. appellat, et ibi etiam Jas. *num.* 27. et ratio est, quia emphyteusis privata est transitoria ad extraneos haeredes; hanc quoque op. tenet Dec. *cons.* 149. *Vol.* 1. Valas. qui alios citat *d. tra. q.* 44. *num.* 6. *et seq.* licet ipse videatur inclinare in coutrariam, et sic non est attendenda opinio Clar. non facientis differentiam inter profanam, et Ecclesiasticam emphyteusim, sed de hoc vide infra, de successionibus, *q.* 3. prout etiam dicit. Mant. *d. tit. num.* 5. quod Clar. errore labitur, non faciens differentiam inter profanam, et Ecclesiasticam emphyteusim: quia in profana pater censetur stipulatus filiis, non ut filiis, sed ut haeredibus; ergo filii non possunt omittere haereditatem, et emphyteusim retinere *Glos. in l. si tibi.* §. *si pactus*, et ibi Bar. et Bal. *ff. de pact.* et idem Bar. *in l. Gallus* §. *quidam recte num.* 8. *ff. de lib. et posth.* Alex. *in d. l. quod dicitur, num.* 19. qui etiam hanc op. com. profitetur, *in cons.* 129. *num.* 1. *lib.* 3. et eamdem com. appellat Alc. *in cons.* 163. *num.* 1. *lib.* 6. Diversum tamen est in emphyteusi Ecclesiastica: quia ad haeredes extraneos non transit, si de haeredibus nulla sit facta mentio, §. *emph. Auth. de non alien.* et ideo pater filiis, ut filiis, non ut haeredibus, intelligitur stipulari, cui consequens est, ut ad filios pertineat, etiam si non sint haeredes patris Bart. *in l. ut jusjur.* §. *si liberi, num.* 4. *ff. de oper. l. et in d. l. quod dicitur.* Ruin. *cons.* 169. *num.* 3. *l.* 1. Curt. jun. *cons.* 78. *num.* 3. sed Jas. ita distinguit *in l.* 2. *num.* 188. *C. de jur. emph.* Aut pater acquisivit emphyteusim filiis simpliciter; aut filiis, et haeredibus; superiori casu, filii possunt omittere haereditatem, et emphyteusim retinere, quia intelligitur eis emphyteusim acquisivisse, ut filiis: posteriori autem casu, filii non possunt omittere haereditatem patris, et emphyteusim retinere, quia ex concessione utrumque requiritur, quod sint filii, et haeredes, Bar. *in d.* §. *si liberi*, et alii, quos refert Mantic. *loco citato num.* 4. et respondet contrariis *num.* 6. 7. 8.

8 Cont. tenuit Raph. Cum. relatus per Jas. ut supra, cujus argumentis ipse ex mente Alex. respondit, dicit ea locum habere, quando pater est stipulatus simpliciter filio non admixta sua persona, tunc in dubio stipulari videtur filio, uti filio, non ut haeredi; secus quando est admixta persona patris, quia stipulatus est sibi, et filio, et tunc in dubio videtur stipulari, ut haeredi, juribus per ipsos allegatis; et haec est una limitatio ad dictam opinionem Bart. et aliorum, dicit Jas. ibi, et Clar. ubi supra.

Aliam limitationem ponit Jas. ibidem num. 28. 9

Aliam limitationem posuit Valasr. *d. q. num.* 10
6. qui limitat prout limitant Doctores in feudis.

Sciendum est, quod quando emphyteusis Ec- 11
clesiastica est accepta pro se, et suis, sine expressione haeredum, vel filiorum, Pinel. relatus per Valasc. *ead. qu. num.* 13. tenet esse haereditariam, sed idem Valasc. dicit esse de pacto, et providentia, et ideo poterit emphyteusis accipi sine haereditate, quia, per suos, significamus familiam, et sanguine conjunctos, licet non haeredes, *l. mutus.* §. 1. *ff. de jur. dot. l. si foemina*; *C. ad Turp.* cujus opinio mihi placet, quia, si testator substituat Titium, et suos, licet illud verbum, suos, sit ambiguum, et plurimis modis accipi possit, ut per Sim. de praet. *de interp. ult. vol. fol.* 231. *num.* 43. et per Mant *de conject. ult. vol. lib.* 8. *tit.* 14. *num.* 19. tamen conveniunt Doctores, ut prius de filiis, et descendentibus intelligatur, ut per eumdem Mant. ibidem.

Sciendum est etiam, quod, quando dictum 12
esset; pro se, et filiis haeredibus, ab eo legitime descendentibus; tunc censetur Emphyteusis haereditaria, et Feudum haereditarium, et haec est magis com. op. secundum Paris, *consil.* 4. *num.* 26. *lib.* 1. Afflict. *dec.* 193. *numer.* 8. et si filii non essent haeredes, non possent retinere Emphyteusim. Clar. §. *Feudum, quaest.* 9. *ver. sed quid.* Valasc. *d. quaest. num.* 18. vel erit Emphyteusis mixta, per ea, quae diximus supra, hoc *tit. quaest.* 1. *numero.* 22.

Ex quibus quaeri etiam potest, An emphy- 13
teuta de re emphyteutica teneatur satisfacere creditoribus; exemplum in filio afferri potest? Et distinguendum est: Aut Emphyteusis est ex pacto, et providentia, et filius adivit haereditatem cum beneficio legis, et inventarii, et tunc non tenetur ex emphyteusi satisfacere creditoribus patris, ultra vires haereditatis paternae; quia habet Emphyteusim ex pacto, et providentia primi adquirentis, non autem tamquam haeres; Nec aditio haereditatis debet ei obesse, ex quo confectio inventarii omnia jura sua integra conservat. Aut est Emphyteusis haereditaria; et tunc, quia filius habet Emphyteusim, tamquam haeres, etiam si solemniter Inventarium confecerit, tenetur ipsis creditoribus ex Emphyteusi satisfacere, et haec est com. op. dicit Covar. *var. resol. cap.* 18. *num.* 4. *ver, octavo infertur*, ut refert Clar. §. *Feudum, q.* 43. Mant. *dict. art.* 17. *num.* 26. Aut est Emphyteusis mixta partim ex pacto, et providentia, et partim haereditaria, et Clar. citato loco, tenet, quod confectio inventarii prosit haeredi. Maresc. *var. resol. cap.* 20. *num.* 16. qui alios citat de communi, et vide supra hoc *eod. tit. quaest.* 1. *num.* 18. ubi plene tractavimus.

QUAESTIO V.

SUMMARIUM

Emphyteusis accepta, pro se et filiis, an intelligatur pro filiis existentibus in potestate tantum, an vero pro emancipatis etiam, num. 1. — Emancipationis, et patriae potestatis differentia est sublata, num. 2.

1 Successive quaeritur, an accipiens Emphyteusim, pro se, et filiis suis, intelligatur accepisse pro filiis existentibus in potestate tantum, an etiam pro emancipatis. Spec. ponit hanc *quaestionem in* §. *nunc aliqua. ver.* 146. *de locat.* ubi tenet, quod non.

Cont. tenet Salye. *in l.* 2. *C. de jur. emph.* ubi reprachendit Spec. rationibus, de quibus per eum, refert Jas. *in ead. l.* 2. *n.* 189. et quia hodie sublata est differentia emancipationis, et patriae potestatis, filii emancipati succedunt in Feudis Asc. Clem. *in tract. de pat. pot. cap. ultimo. num.* 86.

QUAESTIO VI.

SUMMARIUM

An filii adoptivi veniant in Emphyteusi, accepta pro se, et filiis. num. 1. — Presbyter potest adoptare, num. 2. — Conditio, si sine filiis decesserit, in Clerico, in Sacris constituto, quomodo intelligitur, num. 3. — An filius naturalis veniat emphyteusi, accepta pro se, et filiis, num. 4.

1 An in Emphyteusi accepta, pro se, et filiis veniant filii adoptivi. Spec. in §. *nunc aliqua, ver.* 67. *et seq.* tenet quod non veniant filii adoptivi, sequitur Paul. de Castr. et Lud. Rom. *in leg. adoptivum in prin. ff. de in jus voc.* et ibi etiam Alex. *in* 1. *not.* et Jas. *in* 1. *not.* et Jas. *in l.* 2. *C. de jur. emph. num.* 180. limita secundum Alex. ibidem per eum. et quod filii adoptivi non veniant, est tex. *in c.* 1. §. *adoptivus, in tit. si de Feud. fuer. cont.* Ascan. Clem. *de pat. pot. cap.* 5. *num.* 13. ubi haec opinio ex pluribus comprobatur, *a num.* 3. cum aliis multis sequentibus, et haec opinio habet locum etiam in filiis arrogatis. Gabr. *cons.* 91. *num.* 1. *et* 5. *vol.* 1. et idem, si dictum esset pro descendentibus ex se, idem Gab. citato loco.

Fallit haec regula: quando verbum, filii, non potest verificari, nisi in filiis adoptivis, et in Clerico, in sacris constituto, Hip. in Rub. *de fidejus. num.* 197. Bart. *in l. haeredibus,* §. 1. *ff. ad Treb.* idem Mars. *sing.* 350. et quod etiam Presbyter possit adoptare, et habere filium adoptivum, voluit 2 Alex. *in l. Gallus* §. *quid si is qui num.* 10. et Abb. *in cap.* 1. *de cogn. leg. num.* 4. imo si pater substituat filio Clerico, si decesserit sine filiis, intelligitur de adoptivis. 3 Bart. *in d.* §. 1. et fideicommissum valet, sed rejicitur illa conditio. Old. *cons.* 195. *lib.* 2. Dec. *cons.* 299. Paris. *cons.* 109. *lib.* 3. cum aliis congestis per Asc. Clem. *de pat. pot. d. cap.* 5. quae opinio intelligenda est, quando dictum esset, sine liberis: 4 quia haec conditio in Clerico, in sacris constituto, potest invitare ad delinquendum; sed quando dictum esset, sine filiis legitimis, et naturalibus, excludit omnem suspicionem, et importat necessitatem. Rot. *divers. part.* 1. *dec.* 697. et de hac quaestione vid. Fusar. *de fideicom. q.* 431. ubi haec materia tractatur.

An filius naturalis veniat in Emphyteusi, 5 accepta, pro se, et filiis, dicemus in titulo de successionibus, *quaest.* 34.

QUAESTIO VII. ET VIII.

SUMMARIUM — *Quaestio per tractatur in N. 50: post quinque paginas ante*

Ecclesia quae consuevit dare in Emphyteusim, usque ad tertiam generationem, masculinam tantum, vel in tertiam generationem tantum, et concedat usque in quartam vel in perpetuum, vel etiam in tertiam generationem masculinam, et foemininam an valeat in generatione permissa num. 1. opinio negativa, quod non valeat. procedit maxime, quando ex conjecturis apparet de intentione contrahentium. ut quia non essent aliter recepturi rem in Emphyteusim; et idem dicendum est, quando conventum fuisset, ut unica tantum pensio solveretur, num. 15. Idemque quando investitus promisit, aliquid annuatim semper solvere, vel si adsit obligatio hinc inde de perpetuo observando contractum. num. 16. limita, num. 14. et 18. eool. quod sustinetur pro generatione permissa num. 8. restringe num. 20. et 21. — Emphyteusis perpetua non permittitur in Ecclesia. nec temporalis, sine solemnitate. num. 2. — Quod non valet. quod ago, ut ago, non valet, ut valere potest, num. 3. — Locatio rerum Ecclesiae non valet, ultra triennium, num. 4. cum sequentibus, et 18. 20. et

annorum, tenuerunt Curt. *in d. qu.* 4. Hier. Gab. *cons.* 82. *numer.* 1, *lib.* 2. Ceph. *cons.* 155. *num.* 30. *lib.* 2. Ant. Gab. *tit. de locat. concl.* 1. *num.* 5. cum aliis, quos citat Gozad. *cons.* 16. *in fine, et cons.* 23. *num.* 5. Curt. jun. *cons.* 19. *num.* 4. Bero. *cons.* 121. *num.* 6. *lib.* 1. *et consil.* 142. *numer.* 14. *eod. lib.* Rimin. jun. *consil.* 426. *numer.* 14. Decian. *consil.* 124. *num.* 8. *lib.* 3. Mant. *eod. tit.* 7. *numer.* 17. ubi refert quod ista sit communis opinio. Honded. *d. cons.* 55. *num.* 43.

3 Tenendo opinionem primam, quam pluries tenuit Rot. et quae etiam est communis, et tutior; declara tamen, secundum Abb. *in cap. ut super num.* 11. *de reb. Eccl. non alien.* habere locum, durante eadem causa quae vigebat, tempore primae concessionis: sed ubi cessaret illa prima causa concessionis, tunc, eo ipso, quod bona redeunt ad Ecclesiam, assumunt sibi naturam aliarum rerum Ecclesiae, exemplum: si res inculta fuit tradita in emphyteusim, ut reducetur ad culturam; alias Ecclesia non concessisset; tractu temporis illa res optime culta, si revertatur ad Ecclesiam, non potest iterum concedi,sine solemnitate; hanc declarationem Abb. sequitur. Curt. jun. *d. tract. part.* 2. *quaest.* 1. *numer.* 10. Redo, d. Rub. *fol.* 360. *numer.* 4. Caesar. de Cras. *decis.* 135. et Aug. Barbos. *de offic. Episc. alleg.* 95. *numer.* 33. *et seq.* ratio decisionis fuit, quia sequeretur absurdum, et licet causa finalis concedendae emphyteusis sit melioratio, tamen hoc ipsum beneficium meliorationis nunquam sentiret Ecclesia, quia semper Praelatus remmelioratam dare amicu, vel consanguineo, pro eodem antiquo pretio; dicendum est igitur, quod, cessante causa primae concessionis non potest de novo concedi, pro eodem canone, si plus reperiretur, ut *in dict. decis.* habetur, et dicas, ut dicemus in *tit. de renoval. quaest.* 1. sed si non reperitur, posset concedi, ut *in ead. decis.* declaratur. Et quod cessante prima causa concessionis, non possit dari pro eodem canone, seu pretio, quando plus reperiri potuisset, tenet etiam Quarant. *d. ver. alienatio. sub num.* 40. *in fine*, qui alios allegat, et infra dicetur; eamdem opinionem,quando scilicet est data res sterilis, et reversa est pretiosa, quod non possit iterum concedi, sine solemnitate, tenet idem Redo. *eod. tract. Rub. quid. veniat appellatione rei, fol.* 248. *in fine*, ubi allegat 4 Affl. et Benint. Advertendum tamen est, quod emphyteusis, quae revertitur ad Ecclesiam, potest de novo concedi sine solemnitatibus, cum utilitate scilicet semper Ecclesiae, siq. expediat per tex. *in cap. fin. de feud.* in illis verbis: si videris expedire, concede; nam verbum, expedit, importat utilitatem, Inst. *de his, qui sunt sui vel alien. jur.* §. *sed si maior, et per text. apertum in extravagante* Ambitiosae, in illis verbis, *et tunc cum evidenti utilitate Ecclesiae*, Redo. ut supra: *fol.* 148. *num* 22. *et seq.* Rot. *divers. part.* 1. *decis.* 360. per totam, ubi haec opinio comprobatur rationibus, et auctoritate respondendo contrariis, et praesertim propter illa verba d. Extravagantis: et tunc cum evidenti etc. nam dictio, tunc, denotat extremitatem temporis, *l.* 4. §. 1. *ff. de cond. et demonstr.* Rom. 5 *consil.* 19. qui loquitur in materia emphyteusis; et exponitur dictio, tunc, idest, illo tempore, Roland. *consil.* 56. *numer.* 19. *lib.* 3. Honded. *consil.* 31. *num.* 18. *lib.* 2. et sic non debet attendi tempus primi contractus, quoad utilitatem, sed tempus cum de novo conceditur, ut in dicta decisione fuit 6 bene ponderatum. Et quod utilitas debeat attendi, tempore reÎirmae, et novae concessionis, etiam in re solita concedi in emphyteusim, ita ut non concedatur eo modo, quo ante fuit concessa, si non expediat Ecclesiae, sed cum illis conditionibus, quae ab alio reperiri potuissent, tempore relirmae, et novae concessionis, alias concessio nullo modo valeat; optime comprobat Honded. *d. cons.* 31. *num.* 17. et ideo debet fieri diligens inquisitio, et quotiescumque cessaret causa primae con- 7 cessionis, non posset dari pro eodem canone, quando plus fuerit oblatum, vel facta diligenti inquisitione, plus reperiri potuisset, ut tenuit Rot. *in d. decis.* 360. *num.* 7. *et seq.* ubi *num* 3. dicitur, quod contractus de rebus Ecclesiae non est validus, saltem in effectu, si potuisset ipsa habere ab aliis majorem utilitatem; debet enim Praelatus contrahere cum illo, cum quo majorem utilitatem habere potest, Abb. *in cap. ad aures, de rebus Ecc.* 8 *non alien.* et ibi etiam Imol. quod procedit etiam in rebus solitis alienari; quia si compareat agnatus, et compareat extraneus, qui majorem quantitatem offerat, debet ille agnatus si vult praeferri, dare 9 quantum extraneus offert, ut post Bart. tenet Rip. *in l.* 1. *num.* 13 *ff. de privil. cred.* Gab. *tit. de jure emph. conc.* 1. *num.* 28. licet habeat difficultatem haec conclusio, quando res est redacta ad culturam a praedecessore; nam tunc, etiam si extraneus plus offerret, quod tamen sit danda cognatis eorum, qui redegerunt ad culturam, tenet Rip. ibidem, *num* 14. *et seq.* quod non possit dari res Ecclesiae pro eodem canone, licet sit solita locari, cessante prima caussa concessionis, sed facta diligenti inquisitione, pro canone ab alio reperto, est dec. Caesaris, de Grass. 135.

Advertendum est, quod, solitum, probari debet, et non statur assertioni alienantium, Rot. *di-* 10 *versa dec.* 160. *num.* 4. *par.* 2. Mart. *de claus. claus.* 309. *par.* 1. *num.* 2. qui alios citat. Bart. Peret. *in Comment. Extravag. Ambitiosae in ver. ac de rebus num.* 4?. et est com. op. Paris. *cons.* 62. *num.* 7. *lib.* 1. Aym. *cons.* 175. *num.* 2. et Aug. Barb. *de offic. et potest. Ep. alleg.* 95. *num.* 33.

Declara tamen, hanc consuetudinem, sive so- 11 litum, non esse attendendum, si per vim esset inductum, secundum Redo. *cod. tract. rub. quib. caus. prael. reuer. non. in feud. num.* 1. *fol.* 359.

Limita praedictam conclusionem, quando in 12 nova concessione esset adjecta nova conventio, seu

lib. 2. Garc. ut supra *num.* 70. Secundum argumentum *d. l. pen. C. de donat.* similiter tollitur; quia ibi lex non prohibet simpliciter donationem, ultra quingentos solidos; sed statuit, quod donatio, excedens quingentos solidos, non valeat in superfluo, pariter non obstat *tex. in c. unico de allod.* ubi habetur. Adhuc, qui allodium suum vendiderit, districtum, et jurisdictionem Imperatoris vendere non praesumat, et si fiat, non valeat; et ideo ibi potest fieri commoda separatio allodii, et feudi: et non est mirum, si valeat venditio, quoad allodium, et *text.* ipse facit hanc separationem, dum dicit: vendere jurisdictionem Imperatoris, non praesumat: nos autem sumus in unica concessione, quae separari non potest, ut dictum est.

13 Et op. Bart. et aliorum, supra firmata, procedit maxime, quando ex conjecturis apparet de intentione contrahentium, ut, quia non essent aliter recepturi rem in emphyteusim, in hoc enim casu, omnes fatentur concessionem in totum vitiari, nec posse dividi, ut valeat pro tempore permisso. Alex. *in l.* 1. §. *sed si mihi*, *num.* 5. et ibi Soc. *num.* 9. et Alciat. *num.* 16. *ff. de verb. oblig.* et ibi etiam Aret. *num.* 33. Felyn. *in c. cum super num.* 6. *de off. deleg.* Lap. *alleg.* 70. Garc. ut sup. *num.* 53. Quarant. *sub d. num.* 18. Mant. *citato loco* qui alios adducit, nam tunc dicit ibi Garc. contractus est individuus, et inseparabilis, et proinde nullus in totum. August. Barbos. *ead. allegat.* 95. *num.* 12. *et seq.*

Idem dicendum esset, si conventum fuisset, ut unica tantum pensio solveretur; nam tunc unica pactio esset, quae commodam temporis divisionem non patitur, quo casu in totum locatio vitiatur, idem Quarant. ut supra, et Garc. et hanc esse com. op. testantur Joan. Gutier. citatus per Garc. *num.* 54. et alii, cumulati per Maresc. *var. resol. cap.* 25. *par.* 2. *num.* 21. *et* per Barbos. *ibid. num.* 13.

14 Limita tamen opinionem, quam supra firmavimus, Bart. et aliorum, quam magis communem, et veriorem appellavimus; non habere locum, quando in locatione, facta ad sex annos, vel novem, cum clausula, quod tot sint locationes, quot triennia; vel, quod finito triennio primo, ex tunc censeatur locata pro alio, sed quod sit facta nova locatio, nam licet hujusmodi locatio invalida fit quo ad reliquum tempus, ultra primum triennium quia id esset in fraudem legis, ut cont. Bald. tenet Covar. *d. c.* 16. *num.* 4. Gam. *dec.* 156. Red. *d. loco num.* 20. et alii relati per Garc. *dict. cap. num.* 62. et hoc extendi debere censeo ad emphyteusim simili modo concessam, per *tex. in dict. Auth. de non alien.* §. *quod autem*, *ver. neque illud*, ex quo non valet pactum de renovando emphyteusim ultra tempus seu generationes permissas; tamen non in totum corruit, sed valida est praedicta locatio in tempore a jure permisso; quia tunc, non una, sed plures sunt locationes distinctae, et vitium non est in prima, sed in reliquis; et ita dicunt omnes supra relati per Garc. et per Maresc. *d. c.* 25. *num.* 19. *et seq.* ubi alios citat.

Advertendum tamen est, quod Rot. Rom. in d. causa Brix. locationis, 5. Decembris 1594. in qua fuit facta locatio Brunellis, et eorum Matri per sex annos continuos, videlicet Brunellis pro primis tribus annis, pretio librarum 15000. ad rationem anni, et Matri pro aliis tribus annis pretio librarum 4000. tenuit locationem, non quidem ex verbis pro sex annis, sed ex partium intentione esse nullam in totum, et esse unicam locationem; nam cum pro primis tribus annis esset constitutum majus pretium, quam pro ultimis, praesumebantur non aliter contracturos quam pro sex annis, neque aliquid operari ad sustentandam locationem diversitate personarum, ex quibus potius arguebatur suspicio ad fraudandam legem de solo triennio loquentem, a qua opin. Rot. recedit. Garc. *ibi num.* 65. et male; quia fundamentum Rotae fuit, quia unica fuit locatio, ex partium intentione, et non duae, ut ipse praesupponit: licet diversitas esset personarum, et unica erat locatio, nam in illo casu non erant aliter contracturi: *leg. cum ejusdem*, §. *interdum ff. de Ædilit. Edit.* Carocc. *de locat. et conduc. tit. de multip. cont. locat. quaest.* 1. *num.* 16. *fol.* 163.

Sed secus esset, quando non adesset pactum de renovando in fine primi novennii, quia tunc dicitur unica concessio, facta in perpetuum de novennio in novennium, quae differt qualitate ab ea, quae fieri poterat; quia illa, quae fieri poterat, non erat alienatio, sed ista est alienatio, quae fieri non potest: nisi adhibitis debitis solemnitatibus, et consequenter in totum vitiatur, quia in factis contra legem, si actus non valet, ut fit, nec etiam 15
valet, ut fieri poterat, *cap. dudum de rebus Ecc. non alien.* Bart. communiter receptus *in l.* 1. §. *si quis ita de verb. oblig.* Felyn. *in cap. cum super*, *ver. quod autem*, *de off. deleg.* et quod in materia prohibitiva censeatur unica concessio, et non plures, quando dictum est de quinquennio ad quinquennium, tenet etiam Lap. *alleg.* 12. idem tenet Felin. *in cap. quae in Ecclesiarum num.* 87. *ad fin. de Const. Alex. cons.* 104. *num.* 6. *lib.* 3. Tiraq. *de ret. con. in praefat. num.* 11. Covar. qui attestatur *de com. dict. cap.* 16. *num.* 4. Pinel. *in l.* 1. *Cod. de bon. matr. par.* 3. *num.* 63. et est de mente Aret. *in leg. quod dicitur num.* 9. *ff. de verb. oblig.* ubi tenet quod propter unitatem sermonis, et temporis, dicitur unica concessio; et post alios tenuit Camerar. *in cap. Imperialem, de prob. feud. alien. per Fed. pag.* 18. *colum.* 2. qui loquitur in materia feudi. Et haec conclusio praesertim habet locum quando investitus promisit aliquid annuatim sem- 16
per solvere; nam dictio illa, semper, de sui natura importat perpetuitatem, et continuationem temporis in infinitum, quando subjecta materia non repugnat. Doctores, *in l.* 1. *ff. solut. matr.* Paris. *cons.* 11. *num* 5. *lib.* 1. vel si in locatione

adsit obligatio hinc inde de perpetuo observando contractum, vel si investitus appelletur emphyteuta, qui non potest esse sine translatione utilis dominii; et ex hac ratione, quando conceditur res in emphyteusim absque aliqua praefinitione temporis, quod concessio praesumitur perpetua, et non temporalis, Aug. *in* §. *emphyteusim num.* 18. Auth. *de non alien. num.* 48. *et seq.* Sed in emphyteusi Ecclesiastica in dubio praesumitur temporalis ad tertiam scilicet generationem, §. *emphyteusim*, Auth. *de non alien.* ut quam citius ad Ecclesiam revertatur, Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 5. *num.* 6. 8. *et* 15. *cum seq.* Buratt. *dec.* 334. *num.* 20. ubi alii numerantur; sed vide omnino infra hoc *eod. tit. qu.* 12. *et* 13.

17 Et quando unica est tantum investitura, et consequenter individua, tam respectu formae, quam respectu voluntatis contrahentium, tunc non potest Ecclesia illam dividere, ut valeat pro primis novem annis. Covar. *d. num.* 5. et ita fuit resolutum in Rota in una Placentina decimarum, 2. Junii 1586. coram Bubalo, quae fuit supra allegata, et refert Maresc. *dict. cap.* 25. *num.* 18. et ideo Ecclesia non potest dicere: volo observare contractum pro primo novennio, quia, licet alienatio sine solemnitate bonorum Ecclesiae sit nulla, si Ecclesia voluerit. Put. *decis.* 310. *lib.* 1. et bene probatur *dec.* 133. *num.* 12. *diver. par.* 2. quia nullitas non potest allegari, nisi ab Ecclesia, cujus favore alienatio est nulla; tamen secus est quando est unica tantum investitura, ut in casu nostro; an autem sit verum, quod, si ecclesia voluerit, alienatio teneat, adhibendo solemnitates, dicemus suo loco, de qua etiam infra, *num.* 10. remissive.

18 Limitatur secundo com. opinio, ab omnibus recepta, ut non procedat: quando est facta locatio, sive investitura, ad novennium, cum pacto renovandi de novennio in novennium: hoc enim casu valet, quia est temporalis, et ex pacto inducitur tantum obligatio personalis ad renovandum, non autem quaeritur jus in re, ut declarat Bero. *consil.* 116. *num.* 7. *lib.* 1. Rimin. sen. *consil.* 16. *num.* 8. quamvis locatio rei Ecclesiae, facta de novennio in novennium, in totum sit nulla, ut dictum est supra, et consequenter remanet locatio valida, quoad primos novem annos, rejectu pacto, a jure reprobato in fraudem legis addito, et ita procedit tex. *in dicta Auth. de non alien.* §. *quod autem*, ita declarat Maresc. *dicto cap.* 25. *num.* 19. 20. *et* 21. sed hodie, stante Extravagante, Ambitiosae, hoc esset prohibitum, ultra triennium, in locatione rerum Ecclesiae, licet de jure antiquo, posset usque ad novennium, ut per Doctores citatos per eundem Garc. *d. c. num.* 27. cum multis aliis sequitur Garoc. *de locat. et cond. titul. de locat. ad novennium fol.* 54. *quaest.* 4. ubi infinitos cumulat et ampliat, quando est facta locatio de quinquennio in quinquennium, ac habere locum, etiam si sit factum pactum, quod non transferatur dominium: nam commoditas fructuum in isto casu pro vera alienatione habetur.

Coetera pertinentia ad materiam dictae Ex- 19
travagantis Ambitiosae vide per eumdem Garc. ibi, an scilicet hodie sit usu recepta; et an contractus possit claudicare favore Ecclesiae, et possit stare contractus, ultra tempus permissum, et alia multa, dicetur infra, *eod. titul. quaest.* 16. *et quaest.* 1. 21. et an possit Beneficiatus locare fructus ad longum tempus; idem Garc. *ibi num.* 22. et Barb. *d. allegat. num.* 19.

Sed retenta opinione Bald. illam restringe, 20
ut non habeat locum, si facta sit pro unica pensione: quia, si facta sit ad longissimum tempus, est unica, et individua. Idem Baldus *in cons.* 475. Tiraq. *de retract. lignag.* §. 23. *glos.* 1. *num.* 10. Covar. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 5. Mant. *d. tit.* 5. *num.* 39.

Restringuntur secundo, ut non habeat locum 21
si locatio rei Ecclesiae sit facta ad vitam, quia specialiter est prohibita. Clem. in principio *de reb. Eccl. non alien.* et ideo nullo modo potest valere, quia, secundum etiam mentem contrahentium, congruam non recipit divisionem, quod maxime considerandum est ut inquit Covar. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 16. *supra citato, num.* 4. *in fine* Mant. *eod. loco num.* 40.

QUAESTIO IX.

SUMMARIUM = *Quaestio ista tractatur in pag. 54: retro* =

Bona, reversa ad Ecclesiam, an possint de novo concedi, sine solemnitatibus, et inconsulto Romano Pontifice, num. 1. declara num. 4. limita, ut infra. — Res solita concedi in emphyteusim, quomodo intelligatur, num. 2. — Res concessa sterilis, si revertatur pretiosa, an sine solemnitatibus, de novo concedi possit num. 3. — Dictio, tunc, denotat extremitatem temporis, et exponitur, id est illo tempore num. 5. — Utilitas attenditur, tempore novae concessionis, et debet concedi cum illis conditionibus, quae ab alio reperiri potuissent tempore refirmae, alias concessio non valeret, num. 6. — Cessante causa primae concessionis, res non potest dari pro eodem canone, quando plus fuerit oblatum, vel facta diligenti inquisitione, plus reperiri potuisset. num 7. — Praelatus debet contrahere cum illo, cum quo majorem utilitatem habere potest, num. 8. — Agnatus praefertur extraneo, si vult dare, quantum extraneus, quae conclusio patitur difficultatem, quando res sterilis est redacta ad culturam num. 9. — Solitum non probatur, per assertionem partium, num. 10. nec attendi debet, si per vim esset inductum. num. 11. — Quando in nova concessione, esset adjecta nova qualitas, vel nova conventio diversa a prima, an res reversa possit concedi, sine solemnitatibus, et quid si pensio augeatur, n. 12.

21. et idem de quinquennio. et noveunio. etiam si dominium non transferatur, dec. in rebus parvis, cum consensu Episcopi, ibidem. — Statutum disponens, quod electio consiliariorum fiat ad unum annum, et non ultra, si fiat ad tres annos, non valet etiam ad annum, num. 5. — Rota Romana per se facit com. et magis com. op. num. 6. et 11. — Forma est individua, et non potest dividi, num. 7. — Utile, per inutile, non vitiatur in separabilibus, num. 8. et 10. declaratur, num. 12. — Donatio, excedens summam quingentorum solidorum, sustinetur in summa permissa, num. 9. — Jura, prohibentia actum, sub poena nullitatis, inducunt formam, qua non servata, actus omnino corruit. num. 12. — Actus, si non valet, ut fit, nec etiam valet, ut fieri poterat num. 15. — Dictio semper, importat perpetuitatem, et continuationem temporis, in infinitum, quando subjecta materia non repugnat num. 16. — Quando conceditur res in Emphyteusim, absque aliqua praefinitione temporis, concessio praesumitur facta in perpetuum num. 17. — Alienatio rerum Ecclesiae, quando est nulla, intelligitur, si Ecclesia velit, tamen quando est unica concessio, et individua non potest dividere, ut valeat pro tempore permisso, num. 18. — An Paulinae Ambitiosae sit usu receptae et an contractus cum Ecclesia possit claudicare, favore Ecclesiae, et possit stare contractus ultra tempus permissum, videndus est liac. remissive, num. 19.

1 **P**ulchra nunc venit quaestio tractanda. Ecclesia
consueverat dare in Emphyteusim, usque in tertiam generationem tantum masculinam, vel in tertiam generationem tantum, et concessit usque in quartam generationem, vel in perpetuum, vel etiam in tertiam generationem, masculinam, et foemininam simul; numquid talis concessio in totum sit nulla, vel saltem valeat in generatione permissa? Hanc quaestionem tractat Bart. *in Auth. qui rem in fin. C. de Sac. Sanc. Eccl.* et ibi dicit se dubitare, et quod prima facie videtur quod, ipso jure non valeat, per tex. *in c.* 1. §. *fin. alias est c.* 2. *de leg.* Cor. *in usib. Feud.* movetur etiam alia
2 ratione: quia Emph. perpetua non permittitur in
Ecclesia, nec etiam temporalis, nisi servata solemnitate; et licet hoc ibi non firmet, tamen eam firmat *cons.* 159. *num.* 8. quam opinionem sequitur Alex. *cons.* 143. *num.* 4. *lib.* 7. ubi dicit, quod haec est magis com. conclusio, saltem, quando est unica concessio. Jason. *in leg.* 2. *Codic. de jur. emphyteut. num.* 170. defendit hanc opinionem juribus, et auctoritatibus, et hanc partem tenuit Bald. sibi contrarius, *in leg. quaecumque col.* 1. *circa medium, C. de bon. quae lib. ubi* tenet, si concessio fiat ultra licitum, quod non valeat, etiam intra
3 licitum, motus ratione, quod non valet, quod ago,
ut ago, non valet, ut valere potest *cap. dudum, de reb. Eec. non alien. in* 6. *et in clem. monasteriorum, eo tit.* et per hoc, dicit ipse, apparet, non obstare argumentum, in quo est fundata opinio contraria, quod utile per inutile non vitietur. Fundatur etiam haec opinio in §. *Emphyteusim. Auth. de non alien. in illis verbis*: nullum penitus robur habeat talis concessio, ultra tertiam generationem, quod importat idem, quod omnino, *l.* 1. *C. de Glad. l.* 11, est tex. in §. *est*, et aliud *inst. de donat.* Joan. And. *in cap.* 1. *de post. prael. in* 6. Probatur etiam *per tex. in Extravagante Ambitiosae*, Pauli Secundi, in illis verbis: locationem factam ultra tres annos,
4 nullius esse roboris. Et in terminis locationis ultra
tres annos, tenet eamdem partem Red. *de rebus Ecclesiae non alienandis in tit. de locat. rer. Eccles.* ubi hanc quaestionem disputat. Comprobatur etiam per *tex. in Clem.* 1. *de rebus Ecclesiae non alienand. ibi*: nec ex concessione ipsius recipientis jus aliquod acquiratur. Praeterea probatur quoque alia ratione. Stante statuto, quod electio consiliariorum
5 fiat ad unum annum, et non ultra; si sit facta ad
tres annos, non valet etiam ad annum Rom. *cons.* 66. et hanc op. dicit tenere Bart. *in d. Auth. qui rem*, et ibi Jas. Cap. *all.* 80. et in terminis nostris idem statuit Senatus Neap. teste Afflict. *decis.* 170. Jas. *in l.* 1. §. *si quis ita, num.* 23. *ff. de verb. oblig.* et ibi Rip. *num.* 32. Mand. *in apost. ad Cap. all.* 80. supra citat. et in terminis dictae Extravagantis, Ambitiosae, pluries tenuit Rot. Rom. et in una devolutionis domus 4. Febr. 1583. coram D. de Rub. et in altera Placentina decimarum 2. Junii 1586. coram D. de Bubalo, et in altera Brix. locationis, 5. Decemb. 1594. coram D. Pen. et quia est opinio Rotae, quae per se facit com. op. Garz. *de benef. par.* 2. *cap.* 1. *num.* 57. dicit hanc esse ma- 6
gis com. op. et quod haec op. sit verior, quae decisiones confirmantur ab ead. Rot. ut per Farin. *dec. posth.* 437. *par.* 1.

Probatur etiam alia ratione, nam de jure praescribitur forma, ne rerum Ecclesiae locationes fiant ultra praescriptum tempus, et cum forma
7 sit individua. Dec, *cons.* 532. et alii per d. Garg.
allegati; igitur non potest dividi, ut valeat per tempus permissum, quod autem detur pro forma, ex tex. in d. extravagante, Ambitiosae; ibi nullius sit roboris, vel momenti: et in terminis nostris, est tex. *in d.* §. *emphyteusim.* Auth, *de non alien. aut permut. reb Ecc.* ibi, neque quod sit habere aliquod penitus robur sinimus, et in locatione ultra triennium, secundum dispositionem, Ambitiosae extravagantis, Vinc. Caroc. *in tract. de locat. et cond. par.* 3. *tit. de reb. Ecc. loc. in. conc.* 6. *num.* 20. *fol.* 131. hanc op. tenent ultra alios. Dida *var. resol. cap.* 16. *num.* 5. Marc. Angus, *cons.* 99. *num.* 7. Plot. *cons.* 19. *num.* 62. Neviz. *cons.* 90. Rol. *cons.* 84. *num.* 29. *vol.* 1. Joan. Monac. *in cap. indulgentiae*, et ibi Prob. *in Add. de paenit. et remis.* Franc. Bec. *cons.* 92. *num.* 19. Eugen. *cons.* 21. *num.* 6. Alex. *cons.* 17. *col.* 3. *vol.* 4. et hanc esse magis com. opin. dicit Alex. *d. cons.* 143. Honded. *cons.* 31. *num.* 32. *vol.* 2. et licet Caroc. *qu.* 11. *fol.* 135. *num.* 44. dicat, quod opinio Bald. sit com. et magis com. et sit sibi ipsi contrarius; tamen si advertatur, doctores allegati, ibi hoc non dicunt. Sed advertendum est, quod, quemadmodum res parvae immobiles possunt alienari, cum consensu Episcopi, absque auctoritate Apostolicae sedis, ita etiam locari possunt ultra triennium. Ricc. *in prax. dec.* 113. Aug. Barb. *de offic. et potest Episc. alleg.* 95. *num* 26.

Contrariam opinionem tenuit Bald. Auth, *si quas ruinas col.* 1. *Cod. de Sac. Ecc.* quod valeat iu generationibus permissis, sed non iu alia superaddita, movetur per tex. ad literam, secundum eum, in Auth. *de non alien.* §. *quod. autem* ubi habetur: quod tale pactum non valet ultra generationes permissas, ibique additur duobus haeredibus cessantibus, caeteris tradere nullam necessitatem esse Reverendissimis Æconomis: ergo tale pactum rejicitur, et non vitiatur usque ad generationem permissam, sequitur hanc opinionem Raphael. Fulg. *in d. Auth. qui rem. in* 6. *col.* et Paul. de Castr. *ibidem in fin.* eamdem amplectitur Lud. Rom. *in l.* 1. §. *si stipulanti, ff. de verb. obl.* ubi dicit quod op. Bald. est verior, et aequior; hanc quoque partem tenet etiam Imol. *in c.* 8. *fin. extra de sent.* movetur, quia utile per inutile non vitiatur in separabilibus, *leg. sancimus*, cum similibus, *C. de donat.* ubi donatio, excedens quingentos solidos facta sine insinuatione non censetur vitiata, nisi in excessu, et valida est in summa, a jure permissa, Rot. *in recent. par.* 2. *dec.* 458, opinionem Bald. sequitur Gama, *dec. ult. num.* 3. Mol. *de Hisp. primog. lib.* 1. c. 21. *num.* 28. quod utraque op. sit sustentabilis, testatur Quarant. *in verbo alienatio, num.* 18. sed ipse videtur sequi opin. Bald. prout etiam sequitur Joan. Cuttierez *can.* 9. *lib.* 2.c.13. Zeval. *q.* 199. *num.* 15. P. Molina *disp.* 467. et novissime Mart. *de claus. claus.* 3. *par.* 2. *num.* 5. ubi, ultra alias rationes, alleg. *tex. in c.* 1. *de allod.* ubi venditio feudi, et allodii, valebit de allodiis. Clar. §. *emphyteusis quaest.* 6. tenet, quod opinio Bald. sit magis com. et eam appellat veriorem; motus, quia utile per inutile non vitiatur. c. *utile de reg. jur. in* 6. *l.* 1. §. *sed et mihi ff. de ver. oblig.* quae regula habet locum in summis, et speciebus, et iu separatis. Rot. *par.* 4. *dec.* 68. *num.* 2. ubi plures citantur, et *dec.* 545. sed si daretur casus, dicit ipse, in quo utile ab inutile non posset commode dividi, credit, quod tota concessio vitietur, et refert hanc opin. tenere Jas. *in Auth. qui rem. C. de Sac. S. Ecc. num.* 2*. sed fallitur, quia Jas. ibi tenet, quod *in d. l.* 2. hanc opin. Bald. sequitur novissime M. Ant. Gen. *in prax. Archiep. Neap. cap.* 61. *sub. num.* 6. *et* 10. dicens hanc esse com. op. eamque defendere late Curt. jun. *de feud. qu.* 5. cum aliis citatis per Barbos. post haec scripta visum, *in tract. de off. et pot. Episc. alleg.* 95. *num.* 9. *et* 15. *cum seq.* ubi respondet Extravaganti Ambitiosae licet ipse *num.* 11. distinguat: Aut tempus appositum separari potest, et tunc substineatur pro tempore licito: Aut non potest separari, et tunc non valet, et in totum vitiatur; opinionem etiam Bald. tenet Covar: *var. resol, lib.* 2. c. 6. *num.* 5. Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 5. *tit.* 5. format istam quaest. et adducit omnia argumenta pro utraque parte, et *numer.* 32. dicit, quod opin. Bald. habet aequitatem, et est magis com. et hanc qu. disputat ad partes.

Quid autem sit dicendum in hac tam difficili quaestione. Ego libenter sequor op. Bart. quae mihi videtur communiter, et juribus, et auctoritatibus melius comprobata, quam novissime sequitur Garc. *d. c.* 1. *num.* 61. et Maresc, *var. resol.* qui alios refert, *cap.* 25. *lib.* 2. *num.* 23. Movcor, non solum propter auctoritatem Rotae Romanae, 11
quia sola ipsa facit comm. et magis comm. opin. Saruen. *in Prooem. reg. Canc, qu.* 2. *ver.* 4, Honded. *cons.* 20. *num.* 8. *par.* 2. Viv. *dec.* 486. *num.* 13. et licet eorum decisiones loquantur in terminis Extravagantis, Ambitiosae, nihilominus idem statuendum in casu nostro, propter eamdem rationem: sed etiam per tex. *in d.* § *emphyteusim*, cui meo judicio, responderi non potest, per illa verba: neque quod sit habere aliquod penitus robur sinimus, et ideo sequitur, quod concessio in totum annulletur; quia jura, prohibendo actum, sub paena nullitatis, inducunt formam, qua non servata, actus 12
omnino corruit: nam ratione formae actus est individuus, et consequenter utile per inutile vitiatur. Bald. *in l. Graece*, §. *illud ff. de fidejus.* Alciat. *in l.* 1. §. *sed si mihi, num.* 10. *ff. de verb. oblig.* et quod verba annullativa actuum, et decretum irritans, inducant formam, tenet etiam Rot. ut per Ludovis. *dec.* 384. *num.* 9. et *dec.* 395 *num.* 6. Ex quibus patet responsio ad argumentum, in quo maximum est fundamentum contrariae opinionis; quia ubi actus est individuus, respectu formae, licet sit separabilis respectu temporis, vel substantiae, utile per inutile vitiatur, ex doctrina etiam Bart. *in d. l. Graece*, §. *illud*, et ibi Rom. *et in d. cons.* 66. et post haec scripta, reperi, in terminis, ita tenuisse Rotam *in recent. par.* 1. *dec.* 30. *num.* 3. et alios relatos per Bonac. *de alien. bon. Ecc. qu. unica, disp.* 2. *punct.* 2. *num.* 24. nec distinctio Aug. Barb. *de offic. et pot. Episc. allegat.* 95. *sol.* 304. supra allegata, *num.* 10. videtur tuta, cum sit cont. com. et auctoritatem Rotae Rom.

Retenta igitur opinione Bart. non obstant fundamenta, et argumenta, in contrarium adducta. Et primo non obstat *tex. in* §. *neque illud*, ubi se fundat Bald. nam ibi Imperator loquitur, quando concessio prima fuit facta in emph. usque ad generationem permissam, et consequenter concessio valuit, deinde fuit appositum pactum, prohibitum a jure, quod, finita illa generatione permissa, Praelatus teneretur investire aliam quartam generationem, quo casu bene procedit text. ille quod pactum vitietur, et non contractus praecedens; quia pactum ibi erat separatum, nos autem loquimur quando iste contractus emph. erat celebratus in casu prohibito, quo casu bene vitiatur in totum, per *dictum* §. *emph.* Et per hoc apparet responsio ad argumentum, utile per inutile non vitiari, ultra aliam responsionem, supra adductam, *num.* 12. ratione formae, a jure praescriptae; et agitur do unica tantum emphyteusi, seu locatione, et ideo non potest commoda separatio fieri, et ita resp. Jas. *d. num.* 170. Covar. *var. resol. c.* 6. *num.* 5.

solitum facere de rebus aliis incorporatis, et dicit, hanc esse com. op. Clar. autem *d. quaest.* 13. ver. nunc pro intelligentia, refert, quod requiritur, quod per multum tempus Praelatus collegerit fructus rei solitae infeudari, prout solitus est facere de rebus incorporatis, vel quod expresse eam faciat describi inter bona mensae Ecclesiae, et subdit hanc opinionem, quod expressa, vel tacita declaratio requiratur, et dicunt esse magis commun. opinionem quidam moderni, quos refert Curt. jun. sed, ut dixi, opinio Arch. est communior, et vide infra ver. *Aut tenuit solum per annum.*

Tertia fuit opinio And. *de Iser. cap.* 1. *qui feud. dare poss.* quod ex quo status Ecclesiae non immutatur de jure civili, nisi spatio 30. annorum, de jure Canonico 40. res ista dicatur incorporata, si fuit per Ecclesiam per tantum tempus possessa, sequitur Laud. *d. cap.* 1. et Imol. *in d. cap.* ut super.

Haec opinio damnatur per Card. *in d. cap.* 1.

Quarta opinio fuit Bart. *in d. l. si vacantia.* quod tunc ista bona reversa dicantur incorporata, et effecta de mensa, quando per Officiales, computistas, vel deputatos sunt descripta in libris cum aliis rebus de mensa; vel quando Praelatus declaravit, effecta esse de mensa, et incorporata, sequitur Abb. *in d. cap.* ut super, Anch. *consil.* 165. sequitur etiam Bal. *in cap.* 1. *de Cler. qui invest. fec.* et eam comm. appellat Curt. jun. *d. q.* 5. Hipp. Rim. *consil.* 32. *num.* 4. Rimin. senior. *col.* 340. *num.* 13. *vol.* 2. ubi tenet, quod ista descriptio requiratur, nec sufficiant litterae Praelati, ut bona, vel eorum pars, retineantur, sed ejus opinio videtur mihi esse contra opinionem Bartoli, et aliorum, volentium, quod sufficiat declaratio Praelati, opinionem Bart. tenuit Lucas de Pen. *in* l. *si quando, Cod. de bo. vac.* Zas. *de feud. parte* 5. *num.* 50. Menoch. *consil.* 79. *num.* 14. Card. *d. cap.* 2. *qu.* 12. Barb. *d. cap.* ut super; et hanc com. opin. appellat Curt. *d. quaest.* 5. Brun. *consil.* 41. *num.* 33. Neviz. *consil.* 12. *num.* 82. inter consilia Bruni, quos refert Anton. de Can. inter decis. Cavalc. 31. *num.* 219. *et* 269. et hanc eamdem opin. dicit esse com. Redo. *eodem tractatu, fol.* 36. *num.* 27. et magis com. appellat Marc. Ant. Gen. *in prax. Archiv. Neapol. cap.* 61. *num.* 6. et quando apparet de expressa, vel tacita mente Praelati, voluisse incorporare, censeatur incorporata, receptius concludunt Doctores, dicit Viv. *decis.* 534. *num.* 8. et tacita mens Praelati volentis incorporare, colligitur ex conjecturis, Mant. *de tacitis, et ambig. lib.* 22. *titul.* 7. *num.* 19. et quae sunt, explicat etiam Hieron. Gab. *in consil.* 82. *num.* 2. 9. *et seq. lib.* 2.

Redo. eodem tractatu, et Rub. *fol.* 363. in istis controversiis distinguit; Aut est facta incorporatio expresse, puta, quia Praelatus declaravit velle rem esse de mensa, vel quia per officiales est in libris rerum mensae descripta, aut annotata: et tunc nemini dubium est, quia bene potest Praelatus, si vult, bona reversa incorporare: vel non apparet de aliqua incorporatione, et tunc; Aut constat quod Praelatus retinuit penes se, non animo incorporandi mensae, sed quousque invenerit bonum vasallum, cui infeudaret, aut per aliam justam causam temporalem: et tunc non est incorporata, etiam si longo tempore tenuisset Praelatus, qui cessat animus, et ita procedit dictum Imol. et Card. *in d.* c. ut super: Aut vero est dubium, quia Praelatus tenuit aliquo tempore, nec tamen expresse incorporavit, nec apparet, quod non habuit animum incorporandi, et tunc, si tenuit per tempus longissimum, puta 30. annorum, videtur esse clarum, quod praesumitur incorporata: sed si non fuerit per tantum tempus, sed per minus; et tunc, si Praelatus de ea disposuit, et illam tenuit, prout alias res mensae, puta, ultra perceptionem fructuum, si locavit cum aliis rebus, vel posuit rationem cum suis Factoribus, vel illam pertractavit in omnibus, et per omnia, ut alias res de mensa, ita quod non appareat, quod inter illas, et alias, fuerit differentia aliqua, et tunc videtur, quod cursu decem annorum, intelligatur incorporata, *arg. l. Procula, ff. de proc.* Bartol. Bal. et alii, *in l. cum oportet. C. de bon. quae lib.* istis autem conjecturis cessantibus, erit arbitrium judicis, praesumere incorporationem, ex qualitate personae rei, et quantitate temporis, et praedicta sunt intelligenda, secundum eum, quando rei devolutae possessio pervenit in Ecclesiam, quia si alius occupaverit illius possessionem, et possederit, est secus; et refert, ita tenere Anch. *dict. cons.* 155.

Quid dicendum in tanta varietate? Ego puto, esse distinguendum. Aut enim processit protestatio, ut fieri solet in capienda possessione; quod non animo incorporandi, sed retinendi, donec inveniatur, qui meliorem conditionem offerat, et tunc clarum est, quod non dicatur incorporata, etiam si per longum tempus retineatur, ut dicit Redo. ut supra, quia animus incorporandi, vel non incorporandi, attendi debet, ut dicit etiam Vivius *d. dec.* 534. *num.* 7. et est de mente Abb. *in d. cap. ut super num.* 10. et ita practicatur.

Aut non praecessit dicta protestatio, si bona reversa, reperiuntur descripta in libris Ecclesiae, cum aliis rebus de mensa, vel Praelatus declaravit, esse incorporata juxta doctrinam Bart. *in dicta l. si vacantia*; tunc dicendum est, sine dubio, esse de mensa, et incorporata, quia haec opinio est receptissima, et ab eo non est recedendum.

Aut non constat de hujusmodi incorporatione, quia bona reversa, non reperiuntur descripta in libris aliarum possessionum de mensa, et Praelatus retinuit per longum tempus, colligendo fructus per decennium: et tunc dicuntur bona incorporata; et haec opinio est magis communis, secundum Clar. §. *Feudum, quaest.* 13. *ver. nunc pro intelligentia,* et hanc opinionem tenet etiam Barb. *in d. cap. ut super num.* 3. Anch. *consil.* 156. et

alii allegati per Anton. de Canib. *dicta dec.* 21. *numer.* 285.

Aut tenuit solum per annum, et fructus collegit; et tunc etiam videtur applicasse mensae, si non constat de contrario, per conjecturas, secundum Arch. *in cap.* 1. 35. *quaest.* 8. per illum tex. et ipsum sequitur Abb. *in dicto. cap. ut supra num.* 10. et alii, supra allegati, *num.* 16. et ex denumeratione Auctorum haec videtur opin. magis communis. Rationes, quae adducuntur pro ista opinione, sunt istae, videlicet, quod Praelatus nova feuda infeudat, id est, quae nondum sunt de mensa Ecclesiae facta: sed non feuda, vel de novo aperta, non dicuntur post anni curriculum, et per tex. *in cap.* 1. 35. *quaest.* 8. ubi habetur, quod novae nuptiae dicuntur infra annum: similiter, mancipium dicitur novum, quod nondum servivit per annum *ff. de pub. et. vect. l. interdum §. quoties.* pariter vinum novum dicitur, quod est intra annum. *l. vetus, de vino, trit. et oleo legat.* Glos. *in d. cap.* 1. *ver. anni coronam*, et alios citat idem Redo. *rod. tract. fol.* 314. *num.* 24. facit etiam, pro ista opinione, tex. *in d. cap.* ut super: quia in dubio ita tenendum est, et secundum Glos. ibi *in ver. sive non*, praesumuntur de mensa Archiepiscopi, cum sit in possessione earum, *per l. fin. C. de rei vind.* alios citat Barth. Peret. *in Comm. Extravag. Ambitiosae in ver. ac de rebus*, *num.* 70. et infra dicetur.

Aut sumus in dubio, et praesumiter incorporata: quia in dubio tutiorem partem accipere debemus, tex. *in d. cap.* ut super, et ibi Glos. Inn. et Abb. *in d. cap.* ut super. *num.* 13. ubi tenet, quod possessiones, quae deserviunt utilitatibus Ecclesiae, et reperiuntur in manibus Praelati, praesumuntur de mensa, et contrarium dicenti incumbuit onus probandi, Redo. ut supra *fol.* 247. *num.* 13. qui alios pro hac opinione citat.

Sed, si jam esset facta concessio, et tractaretur de invaliditate, capienda esset illa praesumptio, quod Praelatus noluerit bona reversa incorporare, ut actus valeat, *l. in contrahenda, ff. de reg. jur.* et ibi Dec. et Cagn. et *l. quoties. ff. de ver. ob.* et ibi Jas. et dic, ut ibi per eum, et vide infra, in quarta conjectura.

17 Sicut igitur ex conjecturis voluntas incorporandi colligitur; ita etiam animus non incorporandi colligitur, arbitrio judicis, ex conjecturis contrariis, Hier. Cab. *cons.* 82. *num.* 6. *vol.* 2. cum aliis congestis per Viv. *dec.* 534. *num.* 9. *et* 10.

Prima conjectura sumiter ex Abb. *in d. cap.* ut super *num.* 11. quando causa primae concessionis adhuc durabat, tempore, quo reversa est ad Ecclesiam, quae est utilitas Ecclesiae, et retinendo illam, perciperet multo pauciores reditus, et minorem consequeretur utilitatem, et sic expediret denuo concedere in Emphyteusim, haec opinio probatur per *cap.* 2. *de reb. Ecc. non alien. in illis verbis: si videris expedire*, et per d. Extravag. Ambitiosae, et tunc, etc. sequitur hanc op. Viv. *d. dec. num.* 11. qui plures pro hac sententia adducit; hanc etiam conjecturam ponit Gab. *cons.* 82. n. 7. *vol.* 2.

Secunda conjectura sumitur, quando non apparet esse descriptam in libro bonorum manualium, prout diximus supra in distinctione: quod scilicet tunc praesumitur de mensa, quando apparet, descriptam esse in libris aliarum possessionum de mensa, juxta doctrinam Bart. et aliorum, ergo a contrario sensu, quando non est descripta, sumitur conjectura, quod Praelatus non habuerit animum incorporandi; et hanc conjecturam ponit Viv. *in d. dec. num.* 17. ex mente Rimin. sen. Rimin. jun. Menoch. Brun. et Neviz. in dictis consiliis, allegatis supra, et Redo. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 26. *num.* 29.

Tertia conjectura sumeretur, quando appareret de contraria volutate Praelati, nolentis incorporare, ut diximus supra, quando adesset protestatio.

Advertendum tamen est, quod, si in contrarium adessent aliae conjecturae, una aliam tolleret, et standum esset conjecturis proximioribus, verisimilioribus, et potentioribus, Mant. *de conject. ult. vol. lib.* 12. *tit.* 17. *num.* 6. *et seq.* ubi multa adducuntur. 18

Quarta conjectura sumenda est, quando esset jam facta concessio, et dubitaretur de invaliditate, quia, in dubio, facienda est interpretatio, ad sustinendum actum, Viv. *rod. dec. num.* 15. et dic. ut supra, et hanc etiam conjecturam ponit Gab. *d. cons.* 82. *num.* 10. ubi alios citat, et dicit, quod praesumitur supersedisse Praelatus, propter illam aliam causam, quae apparet, quando rem locasset; et vide supra ver. sed si jam esset facta concessio.

Duas alias conjecturas ponit Gab. *in eod. cons.* 82. *num.* 8. *et* 11. Primam, quando bona non fuerunt administrata, ut alia bona, sed locata, pro responsione minori, quam recipiebat ab emphyteuta, eo consilio, ut differretur concessio in emphyteusim, propter bella, quae erant in illo loco, et ut actus valeat, praesumendum est, Praelatum noluisse incorporare mensae, sed supersedere, propter illam causam, ut dictum fuit supra.

Alia conjectura, quando non possunt dici bona incorporata mensae, quia scilicet nec certa erat devolutio, propter bella, et alia forsan impedimenta, vel justas alias causas, potuissent haeredes emphyteutae in integrum restitui, et multis modis excusari a caducitate.

Advertendum etiam est, quod semper requiritur consensus Apostolicus, quando in praejudicium Ecclesiae, in aliquo alteratur antiqua investitura, Rot. *in recent. part.* 1. *decis.* 280. *num.* 7. et ideo, si Ecclesia haberet jus perpetuum, non posset sine consensu Apostolico alienari, nec reduci ad minus tempus, ut ibi dicitur: cum alienatio comprehendat omnem actum translativum dominii, tam directi, quam utilis, et cujuslibet juris in re, ex sententia multorum, ibidem allegat. et 19

quod solitum antiquarum investiturarum alterari non possit, sine consensu Apostolico, novissime tenet Rota coram Merlino in recollect. per Paul. Rub. *decis.* 211. *num.* 14. *et seq.* et numquam censetur, quod investiturae posteriores alterent solitum antiquarum investiturarum, ut ibidem dicitur, et solitum alteraretur, quando res solita concedi ad generationem, concederetur ad nominatio-
20 nem, Rot. *in noviss. par.* 5. *divers. decis.* 367. *num.* 22.

Alia conjectura erit, quando Praelatus, sive Ecclesia, imposuit arma rei reversae ad Ecclesiam, quia tunc dicitur mensalis effecta, Redo. *de reb. Ecc. non alien. fol.* 26. *num.* 29. qui alios citat.

Alia conjectura erit, quod Praelatus, non habuerit animum incorporandi, quando scilicet res esset devoluta ad Ecclesiam ob generationem finitam, inscio Praelato, et retineretur per haeredes ultimos emphyteutas, qui canonem debitis semper temporibus solverunt per longum tempus; deinde devenerit ad notitiam Praelati, rem esse devolutam ad Ecclesiam: nam licet reperit canonem per longum tempus, non dicetur incorporata; et ideo poterit Ecclesia denuo concedere in Emphyteusim sine consensu Pontificis, quia non apparet nec de expressa, nec tacita Praelati voluntate incorporandi, ut supra diximus in quarta opinione, cum non habuerit aliquam notitiam, rem fuisse devolutam, per ea quae dicit idem Redo. *eod. tract. fol.* 363. *sub num.* 4. et ita ego consului, cum iste casus accidisset Monachis Monasterii de Saxovino hujus Civitatis, quorum ego sum Advocatus; et tanto magis haec conjectura procedit, quia adhuc possessio erat penes haeredes emphyteutas, per ea, quae dicit dictus Redo. *eod. loc. num.* 5. ex sententia Anchar. *cons.* 155.

QUAESTIO X.

SUMMARIUM

An emphyteuta possit alteri rem concedere in Emphyteusim, num. 1. declaratur, num. 2. et 3. -- Utile dominium transfertur in secundum emphyteutam, num. 4. declaratur, num. 6. — Utile dominium, ejusdem speciei, non potest esse apud duos in solidum. num. 5. declaratur, num. 8. — Primus emphyteuta si sibi reservavit, in signum recognitionis, pensionem, tunc censebitur dominus, respectu secundi, num. 7. ubi declaratur. — Emphyteuta secundus, an debeat solvere canonem primo emphyteutae vel domino directo, num. 9. et ultimo et ibi, an secundus possit cogere dominum, ut recipiat canonem. - Laudemium cui est solvendum, an D. directo, an vero primo emphyteutae, num. 10. — Finita linea primi emphyiteutae, an res revertatur ad Dominum, an vero expectari debeat, ut finiatur linea secundi emphyteutae, num. 11.- Emphiteuta primus, si non transtulit omne jus suum in secundum emphyteutam, erit dominus directus, respectu secundi emphyteutae, num. 12. — Emphyteuta primus potest expellere secundum, si canonem non solvat, num. 13. ubi declaratur. -- Canon an debeat solvi Domino, per primum, vel secundum emphyteutam, num. 14. et si neuter solvat, an res incidat in commissum, ibidem. - Extraneus si admittatur ad solutionem, canonis. sufficit ad excusationem num. 15. — Pacta si non observentur per secundum emphyteutam, an dominus directus possit agera ad caducitatem, num. 16.

1 An emphyteuta possit, alteri rem sibi in emphyteusim concessam, similiter in emphyteusim dare, vel subemphyteuticare? Et Glos. *in ver. propriam*, §. *adeo*, *Instit. de locat. et cond.* tenet simpliciter, quod sic.

Communis opinio est, quod non possit, sine licentia domini directi, et ita, de consuetudine observari attestatur Spec. §. *nunc aliqua q.* 125. Jas. *in l. fin. C. de jur. emph. num.* 110. Ratio est, quia concessio in Emphyteusim est species alienationis, Clar. §. *Emphyteusis, quaest.* 20. Alber. et Salyc. *in d. l. fin.* Cott. *in memor. in ver. emphyteuta* dicit, hanc esse com. op. et similiter Bero. *in c. potuit num.* 109. *de locat.* Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 48. Cavalc. *dec.* 30. *num.* 123. *par.* 2. Caroc. *de locat. in tit. de jur. emp. num.* 2. *fol.* 87. Valasc. *de jur. emph. quaest.* 13. *num.* 11. *et qu.* 38. *num.* 7. Marins Burg. *de laud. par.* 2. *insp.* 31. *num.* 6. et vide de *laudem. q.* 23.

2 Declaratur tamen praedicta com. op. non habere locum quando adesset consuetudo in contrarium, Cott. *in d. ver. emphyteuta*, et Corb. *in dicta ampl.* 48. et idem Cott. attestatur, Mediolani ita observari, et Spec. *in dicta quaest.* 125. refert, tenere Azo. in summa, in aliquibus locis possu dari in Emphyteusim, sine consensu Domini, et Jo. Fab. *in eod.* §. *adeo*, tenet, de consuetudine non observari, nec requiri consensum domini directi.

3 Declaratur secundo, non habere locum, quando in instrumento concessionis adesset pactum, ut emphyteuta, domino irrequisito, possit cuicumque voluerit, concedere, et alienare; nam tunc posset, domino irrequisito, alteri concedere in emphyteusim, Jas. *in d. l.* 2. *num.* 151. Corb. qui alios citat, *eadem ampl.* 48. sed si promisit, non subemphyteuticare, sine consensu domini dominus non potest, sine causa denegare consensum, Rot. *in recent. par.* 1. *decis.* 565. *num.* 3. et vide *de alien. quaest.* 12.

4 Infertur ex praedictis; quod utile dominium, quod erat apud primum emphyteutam, transfertur in secundum emphyteutam, Glos. *in d.* §. *adeo. ver. propriam*: et nec juris aliquid penes primum emphyteutam relinquitur, Alex. et Jas. *in l.* 3. §. *ex contrario*, *ff. de acq. poss.* Soc. *consil.* 256. *vol.* 2. Jo. Rim. *cons.* 124. *num.* 4. *et seq. lib.* 1.

et alii, allegati per Valas. *de jur emphyt. q.* 13. *sub num.* 11. Et ratio est, quia dominium utile ejusdem speciei, non potest esse apud duos in solidum, Soc. *in l. non solum ff. sol. mat.* et ideo naturalis possessio rei subemphyteutae est apud ul-
5 timum emphyteutam, et non apud primum, quia omnem possessionem transtulit in illum ultimum, Glos. fin. *in l. unica C. uti poss.* Valas. *sub eod. num.* 11. qui alios allegat.

6 Declara, supradictam illationem habere locum, quando primus emphyteuta omne suum jus transtulit in secundum emphyteutam, et hoc expressit, vel dictum fuerit, quod secundus sit subrogatus in locum primi, et dominus directus eum ut talem, ab eo accipiat, et agnoscat pensionem, Soc. *cons.* 256. *col.* 3. *lib.* 2. Angel. Aret. *d.* §. *adeo*, sed si sibi aliquid reservari potest, si non solvat, canonem ab eo vindicare, Jas. *in l.* 2. *C. de jur. emph. num.* 152. et hoc est, quod voluit Glos. *in d. ver. propriam*; quod primus emphyteuta aget contra secundum, rei vindicatione, vel verius, praescriptis verbis; vel ex l. Zenonis, ad merce-
7 dem; et ideo, si primus emphyteuta canonem, vel pensionem sibi solvi, vel aliquid aliud, in signum recognitionis dominii, reservavit; tunc procul dubio primus emphyteuta censebitur dominus respectu secundi, et omnia jura habebat contra secundum, per quae tamen domino directo non praejudicetur, Soc. *d. cons.* 256. Valasc. *q.* 13. *num.* 13. sed si omne jus suum transtulit, et pactus est, ab extra, singulis annis, aliquid dari, quousque pretium emphyteusis sibi solvatur, obligatio illa erit personalis, non emphyteutica, et sic ad haeredes primi emphyteutae transitoria, non ad dominum directum, Soc. *in dictis cons.* Valas. *d. num.* 13.

8 Nec obstat, quod penes duos, in solidum, utile dominium esse non potest, ut tenet Soc. *in d. l. non solum*; Quia resp. quod emphyteuta, respectu concedentis, habet solum utile dominium: sed respectu ejus, cui ipse postea eamdem rem dedit in Emphyteusim, habet quodammodo directum, Jas. *cons.* 8. *num.* 53. inter consilia Brun. Surd. *dec.* 288. *num.* 3. Bursat. *cons.* 50. *lib.* 1. *num.* 17. ubi plures cumulat de Feudo, quod dominium directum est penes Ecclesiam, utile penes investitum sed ob subinvestituras, factas cum consensu domini, aliud utile dominium subalternum in subinvestitos dicitur translatum, et quoddam subalternum directum, ejusdem utilis dominii, penes Vasallum investientem remanet, respectu juris vasallaggii, et hoc est dominium directum improprie, idem Burs. *cons.* 375. *num.* 3. Surd. *ead. dec. num.* 3. ubi alios adducit; licet aliter Valas. *d. q.* 13. *num.* 12. respondeat.

9 Si vero simpliciter, cum licentia domini, subemphyteuticavit: tunc secundus emphyteuta debet canonem solvere primo emphyteutae, et non domino directo, Valasc. *d. num.* 12. et per ea, quae dicta sunt, *num.* 6. et tenet Burg. *de laud. insp.* 4. *par.* 1. *num.* 31. *in fine*, et dicetur de Laudem. *q.* 23. Sed Laudemium credo solvendum esse Domino directo, ut dicetur infra: et quia, etiam data licentia alienandi, non censetur remissa solutio Laudemii, Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 2. 10
num. 7. Surd. *dec.* 200. *num.* 5. de quo dicemus *in tit. de laud. quaest.* 8. *et* 14. Et idem erit dicendum, si secundus emphyteuta velit alii jus suum vendere, quia Dominus directus, cujus consensus est requirendus, novum emphyteutam debet inducere in possessionem, et ideo ei debetur laudemium, Spec. *d.* §. *nunc aliqua. q.* 129. Glos. *in l. fin. C. de jur. emph.* et ibi Jas. *num.* 88. et aliis congestis per Valasc. *d. quaest.* 13. *sub. num.* 11. videndus est etiam Add. *ad Jul. Clar. d. quaest.* 20. et vide de Laud. *q.* 14. *num.* 6. ubi alios citavimus, et *q.* 23.

Infertur, quid, si primus emphyteuta de con- 11
sensu domini, jus suum in secundum transferat, ad hoc ut Emphyteusis revertatur ad dominum, linea finita: an attendi debeat linea primi emphyteutae, vel secundi; Add. ad Jul. Clar. §. *emph. quaest.* 20. refert se ad cons. Anch. 63. Jo. autem Mari. Rimin. *cons.* 124. *num.* 18. *usque ad* 22. *col.* 1. tenet, quod, licet emphyteuta, alteri concesserit in Emphyteusim, vel ad longum tempus, non obstante, quod adhuc duret tempus locationis factae ab emphyteuta; res ad Ecclesiam, ob lineam finitam primi emphyteutae, revertitur, et hoc probatur *in cap.* 1. §. *rursus. quib. mod. Feud. amitt.* Corb. *de caus. privat. ob lin. fin. num.* 78.

Infertur etiam ex supradictis, quod, quando 12
emphyteuta primus non transtulit omne suum jus in secundum emphyteutam, ipse erit dominus respectu secundi, sicut dominus directus, respectu primi acquirentis Emphyteusim: et jus expellendi, quod competit domino directo, si ei canon non 13
solvatur, adversus primum emphyteutam, competit primo emphyteutae adversus secundum, Jo. Fab. *d.* §. *adeo num.* 5. ubi tenet etiam, quod non est inconveniens, ut diversis respectibus, illud utile dominium sit apud plures, quod si iste primus emphyteuta concessisset secundo in Emphyteusim, de voluntate domini, qui secundus esset a domino investitus, et ab eo accepisset capisoldum, et pensionem, essetque descriptus inter alios emphyteutas domini, ita ut emphyteuta primus desiisset esse emphyteuta, supradicta non procederent, ut dictum est supra, *num.* 6. quia tunc omne jus primi emphyteutae diceretur translatum in secundum; et licet esset reservata pensio primo emphyteutae, deberetur tamen actione personali, et non in recognitionem dominii, aut reliquiarum emphyteusis, Bart. Soc. *cons.* 256. *col.* 2. *ver. sed praemissis non obstantibus*, *volum.* 2. et est de mente etiam Jas. *in d. l.* 2. *num.* 152. *Cod. de jur. emphyt.* dicit, et refert, Corb. *de caus. privat. ob. non sol. can. ampl.* 20. *num.* 3. sequitur Marius Burg. de Laud. *par.* 1. *insp.* 4. *num.* 32.

14 Infertur quoque, quod, quando primus emphyteuta, licite, et legitimo modo concessit secundo in Emphyteusim, et non est conventum, quis illorum debeat solvere canonem Domino directo: tunc primus emphyteuta tenetur solvere canonem Domino directo, ex obligatione, quae est inter eum, et primum emphyteutam, et neutro solvente, res incidit in commissum; quia, etiam extraneus, si canonem solvisset, emphyteuta esset excusatus, Jas. *in d. l.* 2. *num.* 150. ver. intellige; et haec
15 opinio fuit Bal. *in l. praedicta col. pen. C. de fideic.* et Jo. de Arc. alleg. per Bal. ibi. Et Spec. *in* §. *nunc aliqua ver.* 127. dicit, quod secundus emphyteuta debet solvere canonem illi primo, qui sibi concessit, et ille primus Domino directo, et quod, per c. stationem primi emphyteutae, poterit etiam secundus expelli, argumento, *l. lex vectigali, ff. de pign.* et dicit etiam, quod sic in plerisque locis servatur: et postea refert, alios tenere, quod secundus emphyteuta tenetur Domino solvere pensionem, condictione ex *l.* 2. *C. de jur. emph.* vel, secundum Jo. rem vindicabit Dominus a secundo emphyteuta, nisi solvat pensionem, posset etiam dari condictio Domino, ubi ipse induxit secundum emphyteutam in possessionem, quasi cum ipso videatur esse contractum, sed Jas. *in eadem l.* 2. *num.* 154. tenet, si primus emphyteuta concessit secundo in Emphyteusim, de consensu Domini directi, Dominus, qui induxit in possessionem istum secundum emphyteutam, *juxta l. fin. Cod. eod. tit.* §. *necessitatem*, et ab eo accepit promissionem de pensione solvenda sibi: quod secundus emphyteuta teneatur solvere Domino directo canonem, alias procederet opinio Bal. supra relata, hoc addito, quod rei vindicatio competit Domino contra emphyteutam, ut idem Jas. late dixit, *num.* 150. et vide Redo. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 438. *num.* 9. et Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. quaest.* 6. *in principio*, et vide, quae dicam infra *q.* 31. *hoc tit.*

Restat videre, an jus observandi pacta transeat ad Dominum directum, an vero ad haeredes primi concedentis, Soc. *cons.* 291. *vol.* 1. *et consil.* 256. dicit, ipso non observante pacta, vel non volente id, ad quod tenetur, a jure suo cadit: quo resoluto, resolvitur et jus secundi emphyteutae, *l. lex vectigali, ff. de pign.* Corb. *de caus. privat. ob lin. fin. num.* 79. 16

Et an secundus emphyteuta possit cogere Dominum directum, ut ab eo canonem recipiat, Corb. *in d. ampl.* 46. *de caus. privat. ob alien.* refert se ad Paul. de mont. Pic. *cons.* 77. vide etiam supra; *num.* 9. *et* 14.

QUAESTIO XI.

SUMMARIUM

Si quis longo tempore, tamquam emphyteuta rem tenuerit, et pro ea solverit canonem praesumatur contractum Emphyteuticum praecessisse, num. 1. — Requiritur spatium decem ann. ut contractus praesumatur praecessisse, num. 2. contrarium, quod requiratur spatium 30. ann. ibidem. — Declaratur, non habere locum in Emphyteusi Ecclesiast. cum requiratur spatium 40. ann. num. 4. Scriptura requiritur in contractu Emphyteutico, sed declaratur num. 3. — Praesumptio, quod si per spatium 30. ann. facta sit solutio canonis, contractum Emphyteuticum praecessisse praesumitur, proficit tam Domino. quam emphyteutae. num. 5. — Ex solutione longi temporis praesumitur dominium contra solventem. in favorem, ejus cui solvitur, num. 6. - Ex receptione canonis. longo tempore, ab emphyteuta, praesumitur consensus a Domino praestitus, num. 7. — Si quis solverit per dictum tempus pro re sua, an praesumatur emphyteuta, num. 8. — Si quis solverit nomine alieno, et non suo, an praesumatur emphyteuta, num. 9. — An autem sit manutenendus Dominus in possessione exigendi; quando per spatium decem annorum, et amplius fuerit solutus canon, num. 10.

1 Egregia est quaestio, si quis longo tempore tenuerit rem, tamquam emphyteuta, pro ea solvendo canonem, an praesumatur contractum Emphyteuticum praecessisse, de qua quaestione aliqua diximus in Praeludiis, *quaest.* 14. *num.* 39. Et quod praesumatur esse emphyteutam, et contractum Emphyteuticum praecessisse, tenet Glos. magna *in fine l.* 2. *C. de jur. emph.* Spec. *in tit. de emph.* §. *nunc aliqua, qu.* 142. Bal. *in l. cum de in rem verso. in* 2. *lect. in fin. ff. de usur.* et ibi Salyc. *quaest.* 6. et in cap. cum Ecclesia Sutrina. *de caus. poss. et prop.* Angel. *in l. Praetor ait* §. 1. *ff. de eden.* Anch. *consil.* 420. *in fin.* Alex. *cons.* 77. *num.* 4. *lib.* 1. Dec. *cons.* 146. Ruin. *consil.* 10. *et cons.* 153. *lib.* 2. Paris. *cons.* 23. *num.* 3. *lib.* 4. Clar. §. *emph. q.* 1. *ver.* sed pone, quod, qui hanc. op. appellat com. Jas. *in l.* 1. *C. de jur. emph. num.* 55. Gab. *de praes. conc.* 1. *num.* 18. Menoch. *de praes. praes.* 108. *lib.* 3. *in princ.* Villalo *com. op. litt. E. num.* 46. idem Menoch. *eod. lib.* 3. *praes.* 131. *num.* 35. et magis com. op. hanc esse, attestatur Balb. *de praescript. in* 2. *par.* 3. *princip. quaest.* 10. *num.* 35. et alios cumulat Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 8. *num.* 28.

Sed dubium oritur, quantum temporis requiratur ut contractus Emphyteuticus censeatur praecessisse. Aliqui existimaverunt sufficere cursum decem annorum; ita Bal. *in l.* 1. *num.* 15. *C. de fideicom.* Salyc. *in d. l. cum de in rem verso. quaest.* 6. Cravett. *de antiq. temp. in prima par. ter. par. princ. num.* 36. *et* 40. Natt. *cons.* 3. *num.* 5. *lib.* 1. 2

Contrarium, quod requiratur spatium triginta annorum, tenuerunt Angel. *in l. Praetor.* §. 1. *ff. de eden.* Alber. *in l.* 2. *num.* 10. *C. de jur. emp.*

Cassan. *cons.* 18. Balb. *d. tract. de praescript. in* 3. *par. princ. quaest.* 10. *num.* 35. Paris. *consil.* 23. *num.* 5. *lib.* 4. Jas. in *d. l.* 2. *num.* 155. ubi hanc op. magis com. appellat. Mascard. *de probat. par.* 1. *concl.* 337. Menoch. ubi supra *num.* 4. Rom. *cons.* 127. Felin. *in cap. ad audientiam de praesc.* Boer. *dec.* 105. *num.* 13. Bursat. *consil.* 26. *num.* 31. *par.* 1. et hanc op. dicit esse com. Villalo. *litt. E. num.* 47. nec Alber. tenere cont. asserit, dum tenet, quod requiritur spatium 40. annorum, quia ipse dixit ex abundanti. idem Menoch. *ead. praes.* 131. *num.* 53. et quod sufficiant 30 anni, Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 39. *in princ.* ubi alios citat. Ruin. *cons.* 10. *num.* 3. *et cons.* 41. *sub num.* 40. *vol.* 1. qui de com. testatur. Mascard. *de probat. conc.* 603. *num.* 1. *vol.* 2.

Sed Ant. de But. tenet, quod sufficiat tempus decem annorum, quem sequitur Alex. *cons.* 113. *in fine* 4. *vol.* Felin. *in cap.* cum Bertoldus *de re jud. col.* 11. et Paul de Castr. *in l. sicuti* §. *sed si quaeratur, ff. si servit. vendic.* et ideo Balb. in suprad. loco dist. inquit, aut quaeritur, an possit praescribi contra aliquem, tamquam contra emphyteutam, si per longum tempus praestitit pensionem, et tunc sufficit longum tempus, aut quaeritur, an aliquis praescribat jus Emphyteuticum, et sic praesumatur contractus emphyteuticus praecessisse, et tunc requiruntur 30 vel 40 anni. Et aliter etiam distinguit, aut respectu solventis loquimur, et tunc sufficiunt decem anni, aut respectu tertii, et tunc requiruntur 30. anni, Paul. autem de Cast. *in l. inditia, num.* 2. *C. de rei vend.* distinguit. Aut quis allegat concessionem factam per adversarium, et inducit solutionem decenii, et sufficit. Aut quis fatetur non concessisse; vel sibi non fuisse factam concessionem, sed dicit Emphyteusim praescripsisse bona fide, et tunc requiritur spatium 30. ann. sequitur Mant. *cit. loco num.* 31. et vide infra q. 12. in fine.

3 Nec obstat huic communi opin. argumentum, quod in hoc contractu requiritur scriptura, ut firmatum fuit *quaest.* 14. *in Praeludiis,* quia, ut ibi responsum fuit, ex tanto tempore praesumitur, etiam scripturam intervenisse, et idem tenent omnes relati per Mant. *de tit.* 8. *num.* 28. *et* 29.

4 Declaratur tamen, praedictam com. op. habere locum in Emphytensi privata, non autem in Ecclesiastica, quia in ea requiritur spatium 40. ann. Angel. *in* §. *Emphyteusis.* Anth. *de non alienan. vel permut.* Anch. *consil.* 420. *in fine,* Paris. *cons.* 23. *num.* 5. *lib.* 4. Menoch. *de praes. praes. praed. num.* 5. quia, attenta dispositione juris Canonici, requiritur spatium 40. ann. tenuit etiam Guid. Pap. *quaest.* 407. Gab. *com. op. tit. de praes. conc.* 1. *num.* 19. Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 5. *num.* 16. *et tit.* 8. *num.* 34.

5 Amplia primo, quia ista praesumptio proficit tam Domino, quam emphyteutae, Ruin. *cons.* 115. *col fin. vol.* 5. Gab. *d. conc. num.* 20. et si Ecclesia agit contra emphyteutam ad solvendum canonem, et probat solutionem per decennium, babet fundatam suam intentionem, licet non doceat de titulo, Bal. *in l.* 1. *num.* 15. *C. de. fideic.* sed Bal. loquitur, sive Ecclesia agat, sive conveniatur, quod sufficiat decennium; ut advertit Mant. *d. tit.* 8. *num.* 44. et ideo in ejus dicto non potest fieri fundamentum, et recurrendum erit ad supradictam distinctionem.

6 Amplia 2. quia ex solutione longi temporis praesumitur dominium contra solventem in favorem ejus, cui solvitur, Rom. *cons.* 127. Gab. *d. conc. num.* 21. Corb. *d. ampl.* 39.

7 Amplia 3. quod ex receptione affictus, seu canonis longo temp. a novo emphyteuta praesumitur consensus a Domino praestitus, Grat. *cons.* 121. *col.* 3. *vol.* 2. et dicemus *in tit. alien. q.* 2. *num.* 191.

8 Amplia 4. babere locum in illo, qui per d. tempus solvit canonem pro re, quae erat sua: sed vide *de sol. can. q.* 1. *ampl.* 41.

9 Declara 2. dummodo is, uti emphyteuta, per 30. annos solverit suo nomine, et non alieno, ut dixi in *tit. de solut. can. q.* 1. *ampl.* 41. et testes debent probare, quod solverit, tamquam emphyteuta, ut per DD. congestos a Mant. *de tacit. et amb. eod. tit.* 8. *num.* 30.

10 An autem sit manutenendus Dominus si minori tempore solverit in quasi possessione exigendi canonem? Dic, quod sic, ut dicimus *in d. ampl.* 41.

Declara 3. ut emphyteusis praesumatur ex diuturna, vel longissima praestatione, si singulis annis, tanquam emphyteuta solverit, et ex illa causa, ex qua dicitur facta concessio; et hoc constet, ut declarat Mant *d. loco num.* 35.

Declara 4. quando non constet de alio titulo, sive causa, nam si cepit rem ex aliquo titulo, ut ex causa simplicis locationis, et ad modicum tempus, titulus ex tempore nunquam probatur, quod declara, ut per Mant. *d. tit.* 8. *num.* 37.

QUAESTIO XII.

SUMMARIUM

Contractus an praesumatur perpetuus, vel usque ad tertiam generationem, quando quis longo tempore per spatium 30. annorum solvit canonem, vel usque ad vitam solventis tantum. num. 1. et per totam. — In dubio semper praesumitur Emphyteusis perpetua num. 2. — Limita in Emphyteusi Ecclesiastica, quia praesumitur concessa usque ad tertiam

generationem, num. 3. — Si concessio fiat sine praefinitione temporis, quomodo debeat intelligi, num. 4. et 5. — Una determinatio respiciens plura determinabilia, diverso modo determinat, quando natura determinabilium ita expostulat, num. 5.

Supra vidimus, si quis longo tempore possederit rem, tanquam emphyteuta pro ea solvendo cano-
1 nem, an praesumatur contractum Emphyteuticum praecessisse, et quod tempus requiratur, modo quaerendum est. Si longo tempore possederit; An praesumatur contractus perpetuus, vel usque ad tertiam generationem tantum; An vero usque ad vitam solventis tantum? Hanc quaestionem primus tractavit Ang. *in l. 2. C. de jur. emph. in pen. col.* et eam repetit Ias. ibi *num.* 160. et Menoc. *de praes. praes.* 109. *lib.* 3. et Ang. dicit se non habere legem hoc expresse decidentem: et ideo distinguunt infrascriptos casus.

Primus casus est, quando constat de consuetudine concedentis, et illius, qui pro domino recognoscitur, ut si solitus erat concedere ad tertiam generationem, vel in perpetuum, hoc casu praesumendum est, cursu temporis, acquisitam juxta consuetudinem Domini concedentis, ita Aug. et Jas. et Menoch. ut supra, moventur argumento, *l. vel universorum ff. de pign. act.* ubi procurator ad mutuum suscipiendum constitutus, praesumitur sic constitutus, ut sub pignore possit accipere, ex quo sic facere consuevit ipse Dominus et moventur etiam aliis argumentis, ut ibi per eos et per Mant. *de tacit. et amb. l. 22. tit. 5. num.* 11. Corb. *de caus. privat. ob. non solut. can. limit.* 25. ex sententia Bal. tenet, quod Praelatus concedens simpliciter rem in Emphyteusim, censetur concessisse in tertiam generationem, si sic se habeat consuetudo loci; et vide infra *num.* 4.

Secundus casus, quando non constat de usu, et consuetudine Domini concedentis, et constat de consuetudine regionis; et hoc casu praesumitur facta concessio, secundum consuetudinem regionis *arg. l. licet, C. de locat. et cond.* ubi conductor praesumitur conduxisse praedia secundum usum et consuetudinem regionis, ut damnum, quod sentit ob tempestatem vel aliud Coeli vitium, ad se non pertineat: moventur etiam per tex. *in l. si fundus ff. de evict.* ubi si fundus venierit ex consuetudine illius regionis, in qua negotium gestum est, pro cautione caveri oportet, Mant. *citato. loco.*

Tertius casus, quando non apparet de consuetudine regionis, vel concedentis, vel consuetudines sunt difformes, et hic casus est dubius, et secundum opinionem Ang. praesumendum erit id, quod minus est, et sic concessionem esse factam ad vitam solventis tantum et non ultra; et pro hac sua opinione allegat, *l. semper. in stipulationibus, ff. de reg. jur.*

2 Contrarium tenuit Ang. sibi contrarius *in §. Emphyteusin*, Anth. *de non alien. vel permut.* quod in dubio semper praesumatur Emphyteusis perpetua, et non ad vitam solventis, et idem Angel. post Guil. de Cun. *in l. qui luminibus, ff. de servit. urb. praed. et in l. Praetor*, §. 5. *ff. de eden.* Bal. *in leg. 2. Cod. de jur. emp. in 2. col.* et ibi Ias. *n.* 161. Soc. sen. *consil.* 50. *num.* 15. *lib.* 4. Ruin. *cons.* 3. *num.* 18. *et consil.* 160 *num.* 10. *et cons.* 151. *n.* 14. *lib.* 4. Balb. *de praesc. prima part.* 3. *part. prin. qu.* 10. *num.* 35. Alciat. *de praes. reg. 2. praes. ult.* et banc esse receptam, et magis com. op. testatur idem Menoc. *de praes. praes.* 109. *num.* 7. et quod a privato Emphyteusis simpliciter concessa, praesumatur perpetua, tenet idem Menoc. *cons.* 372. *num.* 3. cum aliis allegatis a Mant. *eod. tit. num.* 13.

Limita tamen, supradictam opinionem ab 3
omnibus receptam, non habere locum in Emphyteusi Ecclesiastica, ita Bal. *in d. l. 2. col.* 2. quia praesumitur concessa solum usque in tertiam generationem; sequitur Jas. ibi *num.* 160. *et seq. per tex. in d. §. Emphyteusin*, idem tenet Lud. Rom. *in repet. rub. de arbit.* Jac. de Bel. *in c.* 1. 2. *col.* per illum tex. *de alien. Feud.* Ruin. *cons.* 3. *num.* 19. *et cons.* 160. *num.* 10. *lib.* 1. Balb. *d. q.* 10. *num.* 35. Alciat. *dict. praes. ult.* Cravet. *de antiq. temp.* 4. *par. prin. num.* 70. Menoch. *ead. praes. in fine*, Natt. *cons.* 3. *num.* 12. et banc esse communem opinionem testatur Villal. *lit. E. num.* 47. In Emphyteusi vero privata praesumitur perpetua, ut dictum est supra, et dicunt omnes allegati pro ista limitatione; et vide infra *q.* 27. *num.* 13. Et ideo Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 5. *num.* 3. 12. *et* 13. for- 4
mans hanc quaestionem: Si Emphyteusis alicui simpliciter sine praefinitione temporis conceditur quomodo debeat intelligi? Et post celatas opiniones distinguit. Aut emphyteusis concessa est a privato, aut ab Ecclesia; priore casu natura Emphyteusis est, ut sit perpetua, per Bal. *in l. 1. ff. si ager vecti*, posteriore autem casu, Emphyteusis sui natura non transit ad extraneos haeredes, nisi ita convenerit; ergo non potest intelligi perpetua sed usque ad tertiam generationem, et nihil refert, an sit facta mentio temporis incerti, an nulla: quia utroque casu, praed. distinctio locum habere potest, ut Emphyteusis privati intelligatur perpetua: Emphyteusis autem Ecclesiastica praesumatur temporalis: quia ratio subjectae materiae ita persuadet. Unde etiam una determinatio respiciens
plura determinabilia, diverso modo determinat, 5
quando natura determinabilium ita expostulat, Ruin. *consil.* 157. *num.* 21. *lib.* 5. Rip. in *l. haeredes mei*, §. *cum ita, num.* 28. *ff. ad Trebel.* sic enim una determinatio plura determinat, ut subjecta materia postulat, Mant. ut supra, cum aliis, quos citat; et praedicta habent locum in praescriptione 40 annorum, quando scilicet per annos 40 solvit canonem emphyteuta, ut in praecedenti quaestio-

ne, Mant. *citato tit. num.* 16. ubi dicit, quod, si quis acquisivit Emphyteusim Ecclesiae ex praescriptione 40, quod tempus est necessarium, c. 1. *de quarta de praescript.* hoc jus praescriptionis non debet extendi in infinitum, sed ad tertiam tantum generationem, ex sententia Bal. et Covar. ex rationibus ibi allegatis; et quod emphyteusis Ecclesiae in dubio non praesumatur perpetua, quae sic debet intelligi, ut quanto citius fieri possit, ad eam revertatur, Ceph. *consil.* 297. *num.* 18. *et* 345. *num.* 24. Magon. *dec. Lucen.* 12. n. 13. Rot. coram Merl. *dec.* 211. *num.* 16. *in recol. per Paul. Rub.* sed vide in tit. *de succ. in bon. emph. q.* 12.

QUAESTIO XIII.

SUMMARIUM

Emphyteusis concessa ad tempus, sine adjectione quantitatis temporis praesumitur per decennium. num. 1. contrarium num. 2. sed resolvitur tenendam esse priorem opinionem num. 3.

1 Vidimus in praecedenti quaestione, an praesumatur contractus perpetuus, vel usque in tertiam generationem, vel usque ad vitam concedentis, nunc opportune quaerendum est. Si Emphyteusis concessa est ad tempus, nec adjecta sit quantitas temporis, qualiter et ad quantum tempus intelligatur facta concessio? Hanc quaestionem ponit Bal. *in l.* 1. *in princ. ff. si ager vect. vel. emph. pet.* et resolvit, quod intelligatur facta per decennium, Mant. *de tacit. et amb. lib.* 3. *tit.* 25. *num.* 80. qui allegat Bar. Bal. et Jas *in l. stipulatus la grande*, *num.* 2. *ff. de verb. ob.*

2 Ab hac opinione videtur recedere Jas. *in d. l.* 2. *num.* 163. et movetur ea ratione, quia in dubio concessio praesumitur perpetua, ut supra diximus in alia quaestione, si est Emphyteusis privata; si autem est Ecclesiastica usque in tertiam generationem, sed postea reliquit cogitandum, quam opinionem damnat Menoch. *de praes. praes.* 110. *lib.* 3. quia illa ratio cessat in casu isto; nam per concessionem factam ad tempus, recessum est ab illa praesumptione, ex quo facta est concessio, non simpliciter, sed ad tempus: et ideo amplectitur opinionem Bal. Ista opinio probatur per tex. *in l. sine praefinito ff. de poen.* ubi dicitur sine praefinito tempore dato, imperitia dantis, decennii tempora praefinita videntur, Corb. *de caus. privat. ob temp. finit. in fine*, tangit, hanc quaest. sed non resolvit, et dicit videndum esse Jas. *in l.* 2. *num.* 163.

Sed dicendum est, ut diximus in superiori quaestione secundum dist. Mant. 3

QUAESTIO XIV.

SUMMARIUM

Emphyteuta si simpliciter dicat cum juramento se esse emphyteutam, qualis praesumatur ista Emphyteusis; et an praesumatur ultimus emphyteuta, n. 1. et 2.

Succedit tractanda alia quaestio; Emphyteuta, si cum juramento dicat simpliciter se esse emphyteutam, quaeritur, qualis in dubio praesumatur esse ista emphyteusis. Jas. *in l.* 2. *C. de jur. Emph. num.* 162. remittit se ad Bal. et Lud. Rom. *in l. sed si possessor* §. *item si curavero*, *ff. de jur. jur.* ubi Bal. dicit, quod intelligitur ad tertiam generationem, si erit emphyteusis Ecclesiastica; sed si non apparet de suo initio interpretabitur, quod sit ultima persona, in qua finiatur: quia proprietarius habet jus certum, iste incertum; unde si allegat certum tempus, ad hunc effectum consequendum, probat de tempore arg. not. *ff. de neg. gest. l. cum actum*; *de prob. l. matrem*; *et de test. l. ob causam*, et hanc opinionem sequitur Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 24. *num.* 22.

QUAESTIO XV.

SUMMARIUM

Titulus emphyteuticus praesumitur ex cursu longi temporis; numero 1. — Emphyteuta ex titulo praesumpto cogi potest ad praestandum canonem, eod. num. — Censum si quis longo tempore solvit, cogi in futurum ad praestandum eun-

dem censum. num. 2. — Dominus directus, ut possit cogere emphyteutam ex titulo praesumpto, vel censuarium debet allegare titulum ipsius praestationis, et inducere praestationes longo tempore praestitas, num. 3.

Supra in quaestione undecima disputavimus, an praesumatur cursu temporis titulus emphyteusis pro emphyteuta adversus directum Dominum; dubitari nunc contingit, an, et quando temporis cursu praesumatur titulus emphyteuticus pro Domino directo contra ipsum emphyteutam, ut si quis tamquam emphyteuta diu solverit canonem talis praesumatur, ut in posterum cogi possit praestare eandem pensionem Domino directo.

1 Et quod possit cogi, et praesumatur titulus, tenuerunt Bal. *in l. si certis annis, C. de pact.* et ibi Jas. *num.* 9. et idem Jas. *in l.* 2. *C. de jur. emph. num.* 158. et alii per eum allegati, Alexander *cons.* 113. *num.* 11. *et seq. lib.* 4. Rom. *cons.* 127. Dec. *cons.* 146. *num.* 4. Ruin. *cons.* 115. *num.* 17. *lib.* 5. Paris. *cons.* 77. *num.* 41. *lib.* 3. Soc. jun. *cons.* 181. *num.* 62. *lib.* 2. Cass. *cons.* 16. Bo-
2 er. *q.* 105, *num.* 13. Menoch. *de praes. praes.* 111. *lib.* 3. et hoc habet locum etiam in eo qui census nomine aliquid per multos annos praestitit, ut in futurum ita praesumatur talis, quod cogi possit eundem censum solvere, Guid. Pap. *q.* 408. Paris. *cons.* 77. *num.* 42. *lib.* 3. *et cons.* 23. *num.* 14 *et in cons.* 23. *num.* 5. *et seq. lib.* 4. qui idem habere locum in libellario tenet; quia parum a censuario differt, Menoc. ubi supra.

Advertendum tamen est, quod, quando Dominus vult compellere emphyteutam, vel censu- 3
arium in posterum ad solutionem, debet allegare titulum ipsius praestationis, et ad ipsius tituli probationem inducere praestationes illas tanto tempore praestitas, non enim sufficeret allegare statim solas in praestationes, ita praedicti Doctores declarant, et refert Menoch. *dicta praes.* et quando Ecclesia agit contra emphyteutam pro solutione canonis, et probat solutiones decennales, habet fundatam intentionem; licet non doceat de titulo: sufficit enim quod illum alleget; sed quando agitur de praejudicio tertii, et contra Ecclesiam, non sufficiunt decennales solutiones, Caputaq. *dec.* 292. *par.* 1. ubi multos refert, et quod haec sit communis opinio, et ita intelligatur opinio, Glos. et Jas. *in l.* 2. *C. de jur. Emph.*

QUAESTIO XVI.

SUMMARIUM

Concessio facta in emphyteusim de rebus Ecclesiae, reservato consensu Apostolico est valida. n 1. — Contractus reservato consensu, est conditionalis, n. 2. — Emphyteuta, cui facta est concessio, reservato consensu Apostolico, non debet accipere possessionem, donec impetraverit consensum, num. 3. et consensus exequutus. n. 9. alias inciderent, tam Dominus, quam emphyteuta in poenas contentas in Constitutione Ambitiosae, ibidem declara, num. 6. — Rector Ecclesiae si concedat in emphyteusim, reservato consensu Apostolico, an cadat in poenas Ambitiosae non addita clausula, non aliter, nec alio modo, n. 4. et 8. — Fructus rei concessae cum reservatione consensus Apostolici sunt restituendi Ecclesiae, donec conditio extiterit. n. 5. — Constitutio Ambitiosae, an sit usu recepta, quoad poenas extrinsecas et intrinsecas. n. 7. — Cautela ad evitandas poenas positas in dicta Constitutione, num. 8. et 9. — Clausula, si quatenus consensus Apostol. interveniat, si non est necessarius, clausula censetur apposita ad cautelam. n. 10. — Paulina an habeat locum in locis piis, Confraternitatibus, Hospitalibus, et Collegiis. n. 11. —

1 Saepe conceduntur bona Ecclesiae in Emphyteusim; reservato consensu Apostolico, quaeritur, An iste contractus sit validus? Et dicendum est, quod sic, non obstante constitutione Pauli II. quia contractus est conditionalis, scilicet si summo Pon-
2 tifici placuerit; Ceph. *cons.* 108. *n.* 9. Bartolus *in l. si quis arbitratu, num.* 3. *ff. de ver. ob.* cum aliis adductis per Mart. *de claus. claus.* 200. *par.* 5. *in princ.* appellatione enim alienationis concessio in emphyteusim comprehenditur c. *nulli de reb. Eccl. non alien. et in d. Const. Paul.* 2. incipit ambitiosae: et ideo sine ista clausula concessio esset nulla, Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *titulo* 7. *num.* 2. *et seq.* qui alios allegat de com. testantes, et *n.* 11.
3 Advertendum tamen est, quod iste emphyteuta cum clausula reservato consensu Apostolico investitus, donec impetraverit consensum Apostolicum non debet accipere possessionem rei concessae, nec Dominus sive Praelatus praesumat tradere possessionem, alias inciderent in poenas dictae Constitutionis Ambitiosae, quia protestatio esset contraria facto. Navarr. *cons.* 1. *de reb. Ecc. non alien.* cum aliis congestis per Steph. Quar. in sum. *ver. alienatio n.* 9. Prax. Arch. Neap. *capit.* 45, ubi refert Sanctae Memoriae Clem. Oct. rescripsisse Vicario Neap. quemdam Rectorem, qui alienaverat, reservato consensu Apostolico, rem Ecclesiae, incidisse in poenas dictae Extravagantis Ambitiosae et mandasse, ut ipsum absolveret in utroque foro à censuris; dummodo prius Rector revocaret alienationem, et reintegraret Ecclesiam in statu suo; aut saltem faceret pro suo posse, quo dicta Ecclesia reintegraretur, movendo litem in judicio vel alia ad hunc effectum faciendo, et si prae-

dicta facere non posset ante absolutionem, ad minus prommitteret, et se obligaret, quam citius
4 praedicta facere, et quod dictus Vicarius cum dicto Rectore dispensaret etiam super fructibus male perceptis, et revalidare titulum beneficii; et pro hac opinione adducit etiam illam conclusionem, quod Emphyteuta alienans, reservato consensu, si tradat possessionem, cadit a jure suo, nisi dictum sit et addita clausula, non aliter, nec alio modo. Gram. *dec.* 49. qui attestatur hanc esse com. op. et Franch. *dec.* 267.

5 Infertur ex ista conclusione, quod stante dicta reservatione beneplaciti Apostolici, fructus interim percepti sunt restituendi Ecclesiae, donec conditio existat: quia conditio interim nihil ponit in esse, nec retrotrahitur, nisi aliud actum esse liqueat, *l. necessario §. quod si pendente, ff. de peric. et com. rei vend.* et ratio est, quia fructus ratione dominii acquiruntur, cujus dominii translatio impeditur ab apposita conditione, Panciar. *cons.* 33. *num.* 5. Mart. *dicta claus. num.* 1.

6 Declara tamen dictam conclusionem non procedere, si Praelatus, seu Rector bona fide daret licentiam ingrediendi possessionem, et non obtento beneplacito, emphyteuta ingrederetur; quia Constitutio, Ambitiosae, continet verbum, praesumpserit, quo casu non comprehendit eos, qui sine dolo, vel contemptu bona fide, vel simplicitate faciunt, Card. *in Clem.* 1. *de privil.* Navar. *de Regul. com* 4. *sub num.* 62. Quarant. ut supra, qui alios casus ponit, ex quibus dicta Constitutio non procedit.

7 An autem dicta Constitutio, Ambitiosae, sit usu recepta, variae sunt opiniones Doctorum, et quod non sit usu recepta, attestatur Corn. *consil.* 6. *num.* 4. *lib.* 4. Roch. de Curt. *in tract. de consuet. sect.* 6. *num.* 9. Franc. Sarmen. *de reb. Eccl. par.* 1. c. 2. *num.* 20. Bero. *cons.* 83. *num.* 23. *lib.* 1. Neviz. *cons.* 90. Cresc. *dec.* 150. *de jur. jur.* Mohed. *dec.* 219. *tit. de locat.* et Dec. 1. *de reb. Eccl. non. alien.* Dida. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 6. Bursat. *cons.* 51. *vol.* 1. *num.* 20. Navar. in man. *cons.* c. 27. *sub num.* 119. dicit, quod in paucis locis est recepta, quoad poenas extriusecas, quamvis in multis locis sit recepta, quoad poenam intrinsecam nullitatis; et idem dicit *in cons.* 10. *de reb. Ecc. non alien.* et Tolet. *in sum. cap.* 91. *num.* 7. *lib.* 5. tenet quod in multis locis non servetur, et nullibi quantum ad poenam privationis beneficiorum.

Contrarium tenet Benint. *dec.* 13. attestans Romae passim observari, et Hier. de mont. *q.* 20. *num.* 5. ubi dicit esse in viridi observantia saltim ex confirmatione Pauli IV. Borg. *dec.* 43. *num.* 71. *p.* 1. qui tenet hanc esse magis com. et veriorem sententiam ex numero, et pondere Auctorum, et quia Constitutio illa est inserta in corpore juris, et praeceptiva, Bero. *cons.* 8. *num.* 9. *vol.* 3. Bec. *cons.* 92. Redo. *de reb. Ecc. non alien. q.* 6. *ver. ex praemissis, num.* 12. et alii relati per dictum Borg. *d. num.* et per Carocc. *de loc. et cond. q.* 11. *fol.* 132. *rub. de reb. Ecc. non alien.* Garc. *de benef. p.* 2. *cap.* 1. *num.* 41. qui plures decisiones Sacrae Rotae Rom. allegat, et quam plures Doctores hanc opinionem tenentes, et cum ista Constitutio sit inserta in corpore juris, et quotidie in Romana Curia observatur in expediendis Brevibus in forma, Si in evidentem, et passim concedantur absolutiones in utroque foro, et dispensationes; merito non est dubitandum de ejus observantia prout dicit Quarant. *de ver. alienatio num.* 48. et Prax. Neap. supra citato n. praesertim in statu Ecclesiastico, in quo non cadit dubitatio, cum aliis citatis a Barbos. post haec scripta viso, *de offic. et potest.* Ep. *alleg.* 95. *num.* 49. ubi etiam affirmat, in Regno Lusitaniae esse usu receptam, eandem opinionem tenet Rota *in recent. p.* 1. *dec.* 30. *num.* 5. et quia praesumitur usu receptam fuisse, neganti incumbit onus probandi, et hodie facit jus commune, ut ibi dicitur, et Peregr. *dec.* 225. *lib.* 2.

Et ad evitandas poenas in dicta Extravagante 8
insertas, cautela est, secundum Quarant. ut sup. ut beneficiatus qui terram sui beneficii vult concedere in emphyteusim, illam locet per triennium et postea det in emphyteusim, cum pacto, salvo consensu Apostolico et non aliter, nec alio modo infra dictum triennium impetrando: ita quod, eo elapso, non sit translata possessio, nec utile dominium, nisi impetrato, et executo assensu Apostolico, et non aliter, nec alio modo, alias eo non obtento habeatur pro non facta dicta concessio, nisi locatio pro dicto triennio tantum.

Altera cautela est secundum eundem, *num.* 11. 9
quando esset translata possessio, ut in Brevi Apostolico fiat mentio de alienatione jam facta per traditionem possessionis; quia tunc assensus praestandus trahitur ad praeterita, qui alios citat pro hac sua opinione, dicens, quod est disputabilis articulus, an requiratur novus contractus, ut per Capyc. *in investitura, ver. defectus. fol.* 83. et Jacob. *invest. ver. et cum pacto, num.* 19. et ideo ad majorem cautelam consulit celebrari contractum de novo, si in brevi non fiat mentio de alienatione jam facta, et valebit ut nunc tempore assensus, Reb. *in com. alien. num.* 93. *et* 95. qui assensus debet praecedere contractum, cum in extravaganti dicatur, inconsulto Romano Pontefice, quae verba denotant actum nullum, nisi praecedat assensus, Abb. *in c. ut super de reb. Eccl. non alien. num.* 17.

Sed si fiat concessio in emphyteusim, cum 10
clausula. Si et quatenus consensus Apostolicus interveniat; et iste consensus non sit necessarius, tunc illa clausula censetur apposita ad cautelam ne videantur contrahentes facere contractum illicitum, Gab. *cons.* 82. *vol.* 2. *num.* 19. 22. *et* 27. Mart. *de claus. claus.* 219. supra allegata, *num.* 2. et quod illa claus. censeatur solum apposita ad cautelam, et beneplacitum Apostolicum non esse

necessarium, defendit Vivi. *dec.* 534. *num.* 28. *et seq.* Rot. *dec. posth.* 407. *num.* 8. *p.* 2. ut quando res erat solita dari in emphyteusim, et ideo reservatio beneplaciti nihil operatur, et quod beneplacitum Apostolirum non requiratur, quando res est solita concedi, et si fuerit impetratum ad cautelam, et quatenus eo opus esset, eo non justificato, non nocet, ut Rot. tenet. Dura. *dec.* 250. *num.* 16. et ideo sine beneplacito concessio in emphyteusim sustinetur, ut ibi dicitur et per Caesar. de Grass. *dec. nu.* 20. *de reb. Eccl. non alien.* et Burat. *dec.* 110. *in fine.*

Contrarium late defendit Ant. de Cani. inter decisiones Borg. *dec.* 31. *par.* 2. *a num.* 405. *usque ad* 434. quod requiratur nihilominus consensus Apostolicus, et illa clausula non censeatur apposita ad cautelam.

Sed prima opinio est verior, quam tenet etiam Rot. per Put. *dec.* 42. *par.* 2. Seraph. *dec.* 1023. *num.* 7. et *dec.* 1319. *num.* 2. et *dec.* 1027. *num.* 7. quam declara, nisi in reservatione apposita esset clausula, non alias aliter, nec alio modo, Ludovis. *decis.* 292. et ibi Adde. *num.* 3. ubi ita pluries decisum fuisse a Rota testatur, et Add. *ad dec.* Burat. 374. ubi alios refert.

11 An autem Constitutio, Ambitiosae, habeat locum in piis locis, Ant. de But. Jo. de Imol. et Panor. *in cap. nulli de reb. Eccl. non alien.* dicunt, quod sic, dum tenent, quod eadem solemnitas requiritur, quae requiritur in alienationibus bonorum Eccles. refert Euer. *in cent. in loco ab. Ecclesia ad pia loca, num.* 2. et ideo Confraternitates Lairorum sunt pia loca, et Religiosa, et a saeculari potestate exempta, praecipue si habeant proprium templum, ubi missae dicantur, et alia pia opera exerceantur, et habeant campanile, et campanas, et gaudent omnibus privilegiis piae causae: quia haec loca solent auctoritate Episcopi institui, et possunt ab eo visitari. Sed si Confraternitates non essent erectae auctoritate Episcopi, minime dicerentur Ecclesiasticae, piae, et religiosae, sed profanae, et seculares, et possent bona earum, absque solemnitatibus alienari, ut novissime ex doctrina multorum Auctorum tenent Ricc. *dec.* 82. Bonacina *de alien. bon. Ecc. disp.* 2. *q. unica punct.* 2. *num.* 10. Et Barbosa *de offic.* et *potest. Episc. allegat.* 75. *num.* 22. 31. et 33. et consuetudo in contrarium non valeret, Quaranta *in ver. alienatio rerum Eccl. num.* 30. et idem dicendum est de bonis Hospitalis, Collegii, vel Congregationis erectae, fundatae auctoritate Episcopi, secus sine ejus auctoritate, idem Bonac. ut supra. Quomodo autem cognoscatur, Confraternitatem fuisse erectam auctoritate Episcopi, et praesumatur, Felin. *in cap. de quarta, de praescript.* Menoch. *de praesump. lib.* 6. *praesump.* 79. *num.* 9. Mascard. *de prob. conc.* 583.

QUAESTIO XVII.

SUMMARIUM

Consensus Apostolicus reservatus in concessione intra quantum tempus debet impetrari, num. 1. — Promittens impetrare consensum Apostolicum, potest compelli ad impetrandum num. 2.

1 Quaero modo intra quantum tempus peti debet beneplacitum Apost. Et Fachin. relatus per Mart. *de claus. claus.* 219. *num.* 5. *par.* 1. *in cons.* 24. et 25. *lib.* 3. distinguit; Aut tempus praefixum est in contractu, et illud observandum est ad unguem; aut non est praefixum et tunc semper impetrari

2 potest, Paneiar. *cons.* 33. *n.* 1. et *seq.* potest tamen promissor compelli ad impetrandum, et ad implendum quod promisit, Fachin. *eod. cons.* 24. et vide infra, *q.* 21. *num.* 2 infertur, quod fructus, qui percipiuntur ex re deducta in contractum cum d. clausula, restituendi sunt Domino, donec conditio existat, et contractus est conditionalis, Panc. *d. cons.* Mart. *d. claus. num.* 1. ut diximus in praecedenti *q. nu.* 5. Et an possit Praelatum poenitere ante obtentum beneplacitum, vel post, vide infra, q. 19. et An mortuo praedecessore. ibid.

QUAESTIO XVIII.

SUMMARIUM

Consensus Apostolicus, an praesumatur spatio 30. annorum num. 1. Resolvitur, quod praesumatur, num. 2. — Etiam si beneplacitum non sit enunciatum, nec reservatum in concessione, ibidem, et n. 9. — Procedit etiam in rebus magni praejudicii, ut per spatium 30. annorum, concurrente patientia unius, et possessione alterius, ibid. — Declara, quando ageretur de levi prejudicio, quia tunc sufficerent decem anni, cum observantia, n. 3. — Subdeclara, si non concurreret observantia, sed solum allegaretur temporis diuturnitas, nam tunc requirerentur centum anni, num. 4. — Declara 2. quod

praesumeretur consensus Apost. si concurreret observantia contractus, et ita observantia debet esse clara, et non praesumpta num. 5. — Et non sufficeret probare observantiam, nisi etiam illa uniformis existeret. et ad dictum effectum non est deducendum tempus Praelati alienantis. nu. 7. — Et procedit etiam, si non probetur scientia Papae, ibid. — Limita num. 10. declara limitationem, ibid. — Limita secundo num. 13. limita 3. num. 14. limita 4. num. 15. — Utilitas Ecclesiae praesumitur spatio 30. annorum num. 2, — Observantia 30. annorum probari debet per eum, qui allegat clare et aperte, et non praesumptive, et observantia debet esse uniformis, num. 13. Solemnitates in actu, in quo requiritur scriptura spatio 30. annorum, praesumitur, num. 16.

1 Notabilis est quaestio illa pariterque egregia. An beneplacitum Apostolicum ex cursu triginta annorum praesumatur? Et quod non presumatur etiam ex cursu triginta annorum, tenet Bal. *in. l.* 2. *C. de legit. haered.* Alex. *cons.* 9. *num.* 7. *lib.* 3. Aff. *dec.* 107. Cravett. *de antiq. temp.* 3. *par. prin. num.* 18. Menoch. *de praes. praes.* 132. *lib.* 3. *num.* 71.

2 Contrariam opinionem, quod beneplacitum Apostolicum praesumatur per spatium 30. annorum, tenuit Glos. *in* c. *pervenit de empt. et vend.* et ibi Jo. de Imol. *num.* 10. *et* 12. Aucb. *cons.* 152, Felin. *in* c. *Alterius de test. num.* 4. ubi etiam tenet hanc opinionem procedere, si beneplacitum non sit enunciatum, quem sequitur Put. *dec.* 365. *lib.* 2. *num.* 4. *et* 7. Rot. *divers. par.* 2. *dec.* 379. Seraph. *dec.* 1042. Rot. in *recent. dec.* 159. *num.* 4. *par.* 1. idem Seraph. *dec.* 1027. *num.* 9. *dec.* 1125. *et dec.* 1307. Ludovis. *dec.* 343. et ibi Add. *num.* 4. qui plures decisiones cumulat, quod non solum praesumatur consensus Apostolicus ex 30. ann. observantia, sed etiam utilitas Ecclesiae, et procedit etiam, si non reperiatur enunciatus, nec reservatus in concessione, Surd. *cons.* 249. *num.* 24. et quod onus probandi incumbat ei, qui dicit solemnitatem non intervenisse, ubi alios concordantes allegat hanc eandem opinionem, quod ex spatio 30. annorum, et observantia, etiam in rebus magni praejudicii, ac etiam concurrente patientia unius, et possessione alterius praesumatur consensus Apostolicus, late defendit Vivi. *dec.* 534. *lib.* 4. *num.* 34. *cum pluribus seq.* respondendo contrariis, ubi testatur hanc essereceptissimam sententiam, et infinitos concordantes allegat, Gab. *quoq. cons.* 36. *lib.* 1. *num.* 49. dicit hanc esse opinionem magis communem, Rot. *in recent. part.* 2. *dec.* 506. *de com.* attestatur, et 30. anni computari debent usque ad tempus motae litis, Dura. *dec.* 458. *num.* 5. et ideo, quando non apparet de aliqua confirmatione: tunc, ut dictum est, praesumitur intervenisse per spatium 30. annorum, Mares. *var. resol. cap.* 13. *num.* 12. *lib.* 1. qui alios cumulat, et Prax. Neap. *cap.* 89. *in princ.* Barbos. *de off. et pot. Epis.* post haec scripta visus, allegat, 95. in fine, Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 7. *num.* 23. qui alios allegat, ubi etiam *num.* 24. dicit et multo magis haec solemnitas praesumitur, si lapsum sit tempus centum annorum propter difficultatem probationis, nec causa quaerenda est: quia, qui causam quaerit, quaerit originem, quae inveniri non potest, et alios adducit, e quod sufficiat observantia in parte, nisi contrarium probetur, Rot. *in recollect. per Farin. dec. posth. par.* 1. *num.* 31.

Declara, quando ageretur de levi praejudi- 3
cio; quia tunc sufficerent decem anni cum observantia, Aym. *de antiq. temp. par.* 3. *in princ.* sed quando tractatur de magno praejudicio, procedit opinio supra allegata. Mares. *d. num.* 12.

Declara secundo, si non concurreret obser- 4
vantia contractus; sed solum allegaretur temporis diuturnitas, tunc requirerentur centum anni, Gab. *dicto cons.* 36. *num.* 52. *lib.* 1. Mares. *eod. num.* 12.

Declara tertio, procedere, ut dictum est, 5
quando cum diuturnitate temporis, et sic cum spatio 30. annorum concurrit etiam observantia contractus: idem Gab. *eodem cons.* 36. *num.* 49. *et seq.* ubi testatur de magis com. op. Cocc. *dec.* 301. et ista observantia debet esse clara, et non praesumptiva: nam super actu praesumpto non potest fundari solemnitatis praesumptio, ne duae praesumptiones inducantur contra doctrinam DD. *in l.* 1. *C. de dot. prom.* Gab. *de praes. conc.* 1. *num.* 72. cum aliis relatis per eundem Mares. *eod. cap. num.* 13. et quod ista observantia debet esse certa, et non sufficiat praesumpta: tenet Seraph. *dec.* 1204. *et dec* 1469. Add. ad dec. *Ludovis. dec.* 509. *num.* 7. et licet ex observantia subsecuta omnia praesumantur rite, et recte facta; tamen contrarium ostendi potest, Rot. *in dec. posth.* 47. *par.* 2. *num.* 3. *et dec.* 50. *par.* 1. *num.* 3. quia in claris cessant praesumptiones, *l. continuus, ff. de ver. ob.* Barbos. ut supra in fine, Cavaler. *dec.* 267.

Declara quarto, ut non sufficiat probare ob- 6
servantiam; nisi etiam illa uniformis existat: quia de difformi non est habenda ratio, idem Mares. *dicto cap. num.* 15. qui plures pro hac op. congerit, et hinc infertur, quod initium annorum 30. non potest sumi ab investituris anterioribus, quando sunt diversae ab ultima. Ludovis. *dec.* 52. num. 2. Mares. ut supra.

Quinto declara, quod ad effectum praesu- 7
mendi beneplacitum Apostolicum, non est deducendum tempus vitae Praelati alienantis, sicut in praescriptione, ut per eundem Maresc. *dicto. cap. in fine*, qui plures decisiones Rotae pro hac opinione allegat, quae est dec. Seraph. impressa 1027. num. 13. et altera 1042. licet contrarium teneat Quaranta *in verbo alienatio sub num.* 46. ter. hinc non immerito, et Barbos. *de offic. et pa-*

test. Epis. alleg. 95. *num.* 72. nisi data scientia, et patientia cujuslibet Rectoris, seu Praelati successoris, quam probare debet, qui in dicta praesumptione se fundat, Cavalc. *dec.* 46. *num.* 29. *par.* 1.

8 Amplia modo dictam magis com. op. procedere; etiamsi non probetur scientia Papae, et haec est magis com. op. Alex. *cons.* 27. *num.* 8. *lib.* 4. Soc. *cons.* 254. *num.* 4. *lib.* 2. Corn. *cons.* 181. *num.* 21. *lib.* 2. Curt. sen. *cons.* 76. *num.* 3. Dec. *cons.* 36. *num.* 8. Gram. *dec.* 79. Mares. *eod. cap. num.* 10, et haec est com. op. ut per eundem Marese. *cap.* 92. *num.* 7. *lib.* 2. ubi plures cumulat: licet multi cont. teneant, ut per Hond. *cons.* 31. *num.* 35. *lib.* 2. Cacher. *dec.* 173.

9 Amplia secundo, ut dictum est, procedere: etiam si beneplacitum non sit expresse reservatum neque enunciatum secundum decisiones supra allegatas, et per Mares. citatas, Add. *ad dec. Ludovis.* 343. *num.* 5. ubi plures referuntur decisiones Rotae, Mant. *de tacit. et amb. lib.* 25. *tit.* 6. *num.* 29. et vide sup. *num.* 2. et Seraph. *d. dec.* 1042. et novissime adest dec. Rotae coram Reverendissimo Merlino 25. *num.* 11. *in recol. per Paul. Rub.*

10 Limita dictam magis communem opin. non procedere quando appareret confirmationem Pontificis esse invalidam, nam ex cursu temporis valida non praesumeretur, Paris. *cons.* 27. *num.* 119. *lib.* 1. Aym. *cons.* 134. *num.* 44. cum aliis relatis per eundem Meresc. *eod. capitulo num.* 6. Quarant. *in ver. alienatio, num.* 46.

11 Declara istam limitationem, nisi confirmatio esset producta ab eo, qui alienationem inpugnat, quia tunc non tollitur praesumptio alterius confirmationis validae ex diuturnitate temporis proveniens, Cres. *dec.* 21. *de Prob.* Put. *dec.* 356. *lib.* 1. Cassad. *dec.* 3. *num.* 7. *de prob.* Mares. *d. cap. num.* 8.

12 Sed advertendum est, quod observantia praedicta per spatium 30. annorum probari debet per eum, qui allegat clare, et aperte, et non praesumptive, ut supra etiam declaravimus, quia esset inferre de praesumptione ad praesumptionem, quod non licet, *d. l.* 1. *Cod. de dot. promis.* Bero. *cons.* 160. num. 13. *lib.* 2. *Ruin. cons.* 29. *num.* 3. *lib.* 4. Crot. *cons.* 46. *num.* 15. *lib.* 1. et nec sufficeret probare observantiam, nisi illa uniformis existat, Bart. *in l.* 2. *in princ. ff. solut. mat.* Dec. *cons.* 11. *num.* 12. Cravet. *cons.* 379. *num.* 16. *lib.* 3. idem Mares. ut sup. *num.* 6.

13 Limita secundo dictam magis com. op. non habere locum, quando partes non tacuerunt per spatium 30. annorum, sed super concessionibus mota sit lis, Rot. *dicers.* 4. *par.* 4. *dec.* 722. *in fine.* sed haec limitatio dependet ab illa declaratione de observantia per 30. annos.

Limita tertio, nisi ex inspectione instrumenti apparet solemnitatem non intervenisse, Mascard. *conc.* 1140. *num.* 25. *et conc.* 1316. *num.* 33. Anton. Gabr. *de praes. conc.* 1. *num.* 57. Menoch. *de praes. lib.* 3. *praes.* 132. *num.* 79. cum aliis allegatis a Barbos. *de offic. et potest. Epis. alleg.* 95. *in fine* Garc. *de benef. cap.* 2. *par.* 12. *num.* 188. ubi plures cumulat, et allegat plures decisiones Rotae, Honded. *cons.* 31. *num.* 37. *et seq. lib.* 2. *et cons.* 80. *num.* 25. et in hoc casu requiritur spatium centum annorum Cavaler. *dec.* 113. *num.* 3. sed quomodo hoc intelligatur, vid. Surd. *cons.* 28. *num.* 110. *usque* 117. ubi concordat opiniones DD. 14

Limita quarto, quando fuit dictum, si et quatenus beneplacitum, et consensus Pontificis interveniat, ex quo significatur, ipsarum partium voluntatem esse, ut Ecclesiae omnino sit consultum per Papae assensum: quo casu vere, et non praesumptive de dicto assensu apparere debet, Ruin. *cons.* 68. *num.* 17 *et seq. lib.* 1. Ceph. *cons.* 447. *num.* 88. *vol.* 3. et est com. op. secundum Boer. *cons.* 19. *num.* 14. *vol.* 3. Joseph. Ludovis. *dec. Luc.* 52. *num.* 25. Cavalc. *dec.* 8. *num.* 23. *par.* 2. Quaranta *in ver. alienatio sub num.* 46. *vers. declara* ut haec limitatio, Garc. *de benef. dicta par.* 12. *cap.* 2. *num.* 183. 15

Sed videndus erit idem Garc. ibi *num.* 185. ubi refert, Rot. coram Pamphilio tenuisse, quod beneplacitum reservatum in instrumento praesumatur spatio 30. annorum obtentum, stante observantia 30. annorum, ubi etiam aliae decisiones allegantur, et alii Doctores, ita sentientes: et ita tenendum dicit, atque ita etiam ego credo, quia alias opinio toties a Rota approbata, quod scilicet consensus Apostolicus praesumatur spatio 30. annorum, cum observantia, quamvis non sit reservatus, neque enunciatus, destrueretur; quia in d. decisionibus sic praesupponitur, beneplacitum, etiamsi sit reservatum, idem tenendum esse, et si praesumitur, si non est reservatus; tanto magis si est reservatus, cum clausula, si et quatenus.

Nec obstat, quod solemnitates non praesumantur ex diuturnitate temporis, quando actus requirit scripturam, ut per Doctores, quos cumulat Surd. *cons.* 28. *num.* 108. quia ex spatio 30. annorum etiam in casu isto; et in contractu Emphyteutico praesumeretur, ut per Mant. *de tacit. lib.* 22. *ti.* 7. *num.* 23. et vide in Praelud. *q.* 14. *num.* 39. 16

QUAESTIO XIX.

SUMMARIUM

Post obtentum beneplacitum Apostolicum, non potest Praelatus poenitere, et resilire a contractu, etiam antequam sequatur sententia Executorum, nisi probetur evidens damnum Ecclesiae, num. 1. — Amplia habere locum etiam contra successorem, qui alienationi non consensit, dummodo beneplacitum fuerit obtentum, in vita praedecessoris, qui alienavit, si contractus est utilis, num. 2. — Limita non procedere, quando alienatio esset nulliter confirmata, num. 3.

1 **P**ulchra est etiam illa quaestio, An post obtentum beneplacitum licitum sit poenitere, et resilire a contractu per Praelatum Ecclesiae. Et dicendum est quod non, post obtentum beneplacitum, nec per ipsum, nec per contrahentes cum Ecclesia, etiam antequam sequatur sententia Executorum, sive Commissariorum, Paris. *cons.* 1. *num.* 129. *lib.* 1. Ceph. *cons.* 91. *num.* 9. *lib.* 1. Bal. *cons.* 475. *num.* 7. *lib.* 1. Rot. *divers. part.* 4. *dec.* 731. *per totam*: quia decet Ecclesiam, quae est cultrix justitiae, et aequitatis, nisi probetur evidens damnum, stare contractibus per eam gestis, ut afficiat, non autem deterreat alios ad contrahendum cum ipsa, et respondet omnibus contrariis Mares. *var. resol. cap.* 14. *lib.* 1. *in princ.* qui alias dec. allegat, et Prax. Neap. *c.* 89. *num.* 3. Add. *ad dec. Ludovis. dec.* 410. *num.* 8. Rot. *divers. part.* 5. *dec.* 206.

Amplia habere locum etiam contra Successo-
2 rem, qui alienationi non consensit dummodo beneplacitum fuerit impetratum in vita praedecessoris, qui alienavit, et stante beneplacito Apostolico, si contractus est utilis, Praelatus successor non potest poenitere, nec tollere jus jam alteri quaesitum, Alex. *cons.* 27. *num.* 4. *lib.* 3. et ita tenuisse Rot. coram Cocc. refert idem Mares. *d. c. num.* 5. quae est dec. 374. impressa, ubi est casus, quod Rector erat mortuus, et beneplacitum erat obtentum longe post concessionem factam, et tamen conclusum fuit, quod Successor non poterat poenitere, et tollere jus quaesitum alteri parti, si contractus est utilis Ecclesiae, et ibi allegantur aliae decisiones ejusdem Rotae ad *d. de Ludovis. sub. num.* 8. *in fine.*

Limita, ut non procedat, quando alienatio es- 3
set confirmata, sed nulliter; quia non posset peti, ut de novo contraheretur, nec ad id Ecclesia cogi posset, sed ejus esset electio, an vellet stare contractui, vel potius ab eo recedere. Innoc. et alii in c. 1. de his, quae fiunt a Prael. Pinel. *in l.* 1. *par.* 3. *num.* 32. *C. de bon. mat.* Put. *dec.* 310. *lib.* 2. et ita alias te nuisse Rot. affirmat idem Mares. ut supra num. 10.

QUAESTIO XX.

SUMMARIUM

Non indiget Summario

Succedit alia quaestio, an liceat revocare alienationem, et poenitere post porrectam supplicationem, et signatam per verbum fiat, vel placet, vel aliter? Et Aff. *dec.* 253. argumentatur pro et contra, et senatus tenuit, quod non; ex quo constat de veritate, et gratia valet, licet scriptura de ea confecta non sit, et fuit responsum contrariis, et ad perfectionem gratiae sufficit, quod supplicatio signata fuerit absque expeditione brevis, Caputaq. *dec.* 88. *num.* 12. *p.* 3. Burat. *dec.* 110. *num.* 12.

QUAESTIO XXI.

SUMMARIUM

Poenitentiae an sit locus antequam beneplacitum Apostolicum obtineatur num. 2. ratio ponitur num. 4. — Ecclesia si vult stare contractui, potest invito contrahente, impetrando consensum Pontificis num. 3. — Sed contrahens potest compellere Rectorem Ecclesiae, ut declaret, an velit stare, vel discedere, num. 4. et 6. — Verba posita in Brevi, si alienatio cedat in evidentem Ecclesiae utilitatem, non facit beneplacitum conditionale, num. 5. — Assensus Apostolicus non retrotrahitur ad diem contractus in praejudicium tertii, num. 6. — Contractus favore piae causae, potest claudicare, quod intellige, ut num. 6. an autem procedat stante Paulina? num. 11. — Alienatio si fiat sine assensu, et postea in Brevi

apparent supplicatum, an probetur mandatum. num. 8. — Auctoritas summi Pontificis supplet omnem defectum. num. 9. ratificatio an requiratur, num. 10. Honded. opinio rejicitur, num. 11. — Nullitas contractus non potest allegari ob omissas solemnitates, nisi ab Ecclesia, num. 13. — Tuta conscientia potest retineri res Eccles. donec contractus annulletur dummodo justa causa interveniat, num. 14. — Dignitas tuta conscientia retinetur ab eo, qui est electus nulliter ob defectum juris humani, donec contractus annulletur, num. 15. — Alienatio quando non est utilis Eccl. contrahentes non sunt tuti in conscientia, num. 16. — Paulina recipit interpretationem a jure communi, si Eccl. velit stare contractui, num 17. — Contractus favore pupilli claudicat, num. 18. et valet argumentum de pupillo ad Ecclesiam, num. 19. — Pensio, sive canon solvi debet, quamvis sine solemnitatibus fuerit facta concessio ab Ecclesia, num. 20. — Beneplacitum Apost. sive Breve non praesentatum. an expiret per mortem Pontificis, num. 21. infertur, quod interim pensio solvi debet, eod. num. 20.

1 Quaero modo, an unam partem possit poenitere, et a contractu resilire, antequam beneplacitum sit obtentum, et quod non sit locus poenitentiae, tenet Prax. Neap. *cap.* 89. *num.* 4. qui hanc suam opinionem tuetur aliquibus argumentis.

2 Contrarium tamen est verius, quod habet locum poenitentiam, prout tenuit Rot. pluries, ut per Put. *dec.* 353. *in princ. lib.* 1. Accorab. *dec.* 9. Achil. *dec.* 2. *de pact.* Caputaq. *dec.* 12. *par.* 3. Rota *divers. p.* 1. *decis.* 573. *num.* 2. *et par.* 4. *dec.* 206. *et in recent. dec.* 624. Marcs. *var. res. cap.* 14. *par.* 1. *in princ.* Add. *ad dec. Ludovis. dec.* 410. *num.* 8. qui plures alias decisiones cumulat pro ista opinione. Prax. Neapol. *eod. cap.* 89. *num.* 2. alias decisiones adducit; et ideo poenitentia soli Ecclesiae est permissa ad instar minoris, non autem contrahenti cum ea, Seraph. *dec.* 216. Rot. *divers. dec.* 302. *num.* 12. Duran. *dec* 347. *num.* 12. *et* 17. et potest ita procedere opinio Prax. Neap. et magis com. op. est in contrarium ut testatur Dura. *d. dec. num.* 12. et habet locum etiam si contrahentes moriantur, cad. dec. Dura. *num.* 19. *et.* 20. et quod possit poenitere Ecclesiam ante obtentum beneplacitum, est alia dec. Dura.
3 458. *num.* 6. et si Ecclesia vult stare illi contractui, poterit hoc facere, etiam invito eo, cum quo contractum est, impetrando tamen Sedis Apost. assensum, ut per Doctores *in l. cum his §. eam transactionem, ff. de transact.* Rot. *divers. par.* 2. *dec.* 133. *num.* 12. Redo. *de reb. Eccl. non alien. rub.* 28. *cas.* 6. Garc. *de benef.* 2. *par. cap.* 1. *num.*
4 74. et similiter ille qui contraxit cum Ecclesia sine debita solemnitate, ne cogatur esse in suspenso, potest agere, ut Ecclesia compellatur, quod solemniter declaret; an velit stare contractui, vel ab eo discedere, idem Garc. qui alios adducit eod. *cap.* 1. *num.* 75. et ratio differentiae, quod post obtentum beneplacitum, non licet poenitere, et ante licet; quia ante obtentum conditio supra, qua fuit contractum, non est purificata, unde licitum est poenitere cum alienationi jus resistat, c. si quis Presbyterorum de reb. Eccl. non alien. sed illo obtento cessat juris resistentia, cum conditio suspensiva amplius non du-
5 ret, nec obstant illa verba in Brevi apposita, si alienatio cedat in evidentem utilitatem, cum respiriant tempus initi contractus, et ideo non suspendit gratiam, nec facit beneplacitum conditionale, quoad ejus sustentationem, quia licet sit impedita executio beneplaciti, quae est dilata in tempus, postquam de evidenti utilitate constiterit, nihilominus effectus Brevis statim ab initio operatur, et ita tenuisse Rot. testatur Maresc. *d. cap.* 14.

Poterit ergo Ecclesiae si voluerit stare con- 6
tractui licet si nollet annullare, non possit cogi ab emphyteuta cum favore piae causae contractus possit claudicare, hoc est non valere, si Ecclesia voluerit per *l.* 2. *C. de jur. emph.* ibi volentem ei, et ibi si Dominus voluerit, Tiraq. *de retract convent. cart.* 450. *num.* 152. *in fin.* Garc. et alii supra citati *num.* 3. quod tamen intelligendum est, ut supra etiam diximus, valere contractum, et emphyteusim in futurum adhibitis solemnitatibus, nam poterit Ecclesia, vel minor cogere emphyteutam, et emptorem ad standum promissis; et ad adhibendas solemnitates ad hoc, ut contractus sit solemniter factus, et validus, quando est utilis Ecclesiae, alias secus, et ita potest emphyteuta, et emptor cogere minorem, vel Ecclesiam ad convalidandum contractum cum solemnitatibus, aut ad rescindendum illum, vel potius, ut se declaret, an velit stare contractui, vel ab eo discedere, ut diximus supra, ne semper ita suspensus remaneat, Cavalc. *dec.* 30. *p.* 2. *num.* 136. *cum* aliis quos congerit Redo. *de reb. Eccles.* non *alien, fol.* 190. n. 13. *cum sequ. et car.* 186. n. 6. et idem Cavalc. *de tut. et curat. car.* 106. *n.* 170. et quod contractus, cum Ecclesia, vel minore ex defectu solemnitatis allegari non possit nullus, si Ecclesia velit stare illi contractui, est dec. Put. *par.* 1. *decis.* 310. et in materia emphyteusis. Jas. *in l.* 2. *Cod. de jure emph. num.* 13. et quod contractus seu alienatio facta de rebus Ecclesiae, quando est utilis ipsi Ecclesiae valeat, videndus est Gabriel. *titulo de alien. rerum concil.* 1. qui infinitos cumulat: licet alios citet pro contraria opinione, et de com. attestantes. Sed nulla videtur discrepantia inter Doctores, quando Ecclesia vellet ratificare adhibendo debitas solemnitates, si contractus est utilis. Gabriel *dicto conc. numerus.* 2. Honded. autem *consil.* 31. *numer.* 39. *cum seq. volum.* 2. dicit magis com. opin. esse, quod non valeat, et de magis com. attestari dicit per Bero. *in cap. nulli num.* 57. *de reb. Ecc.* non *alien.* quod non credo, quia favore Ecclesiae contractus claudicare potest et ideo magis communis opinio est in contrarium, per multas decisiones Sacrae Rotae Romanae, ut per Mantic. *decis.* 201. *rel. per Add. ad*

decis. Ludovic. dec. 410. quod contractus potest claudicare favore Ecclesiae, vel minoris, an velit stare contractui, vel ne: non autem possunt pro parte illum approbare, et pro parte improbare, Ludovis. *decis.* 467. et ibi Add. et Rot. *part.* 2. *in recent. decis.* 285. *numer.* 3. Rota. *divers. par.* 2. *decis.* 133. *num.* 12. ubi alia decisio allegatur, Cresc. *decis.* 1. *de locat.* et aliae decisiones ejusdem Rotae allegantur per Prax. Neap. *dicto capit.* 89. *numer.* 2. quae decisiones communem, et magis communem faciunt Hounded. *consil.* 20. *numer.* 8. *volum.* 2. Vivi. *decis.* 486. et Mascard. *de probat. conclus.* 75. dicit supradictam opinionem esse magis communem, et veriorem. Ant. *de Canib. post decis.* Cavalc. 30. *in suo consilio. numer.* 574. et quod teneat alienatio, seu permutatio sine consensu Apostolico, cujus favore ista solemnitas est introducta, si velit stare contractui, qui claudicat ad ejus favorem est *decis.* 70. *in recent. part.* 1. Surdus *consil.* 183. num. 39. tenet idem quod contractus nomine Ecclesiae celebratus claudicat, qui si est factus sine solemnitatibus necessariis, potest Praelatus illi stare, sed non tenetur: et ita est ex una parte obligatorius, ab alia non; et ita intelligenda sunt, quae dicit Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 4. *tit.* 8. *numer.* 53. quod venditio facta rei Ecclesiae, non servata forma a jure tradita, aut Paulinae, sit nulla: hoc tamen sit intelligendum, si Ecclesia velit venditionem esse nullam, sed si voluerit eam ratam habere, sustinetur: neque is, qui cum ea contraxit, potest objicere, contractum esse nullum, ubi plures Doctores allegat, et Rotae decisiones; et ideo, si venditio sit facta, reservato beneplacito Sum. Pont. pro pretio aestimando a duobus peritis, ab ipsis contrahentibus eligendis, facta aestimatione, non est amplius locus poenitentiae: tametsi beneplacitum non fuerit subsecutum, si Ecclesia voluerit, venditionem valere; quia haec solemnitas requiritur ad favorem Ecclesiae, et pro ejus utilitate, cui potest renunciare. Mantic. *citato loco numer.* 54. ubi dicit ita in Rota coram se fuisse judicatum. Sed si Ecclesia ratum expresse non habuerit contractum venditionis, an tertius possit dicere contractum esse nullum, vide Mant. ibidem.

An autem assensus Apostolicus postea subse-
7 cutus retrotrahatur ad diem contractus in praejudicium tertii, in quem medio tempore est facta alienatio, cum assensu, vide eandem Prax. Neap. *dict. cap. num.* 4.

An etiam, si sit facta alienatio simpliciter,
8 absque assensu, vel reservatione Summi Pontificis, et postea fuerit impetratus, et Rector alienans ostendat revocationem alienationis, et neget ejus voluntati fuisse impetratum assensum, an probetur ejus mandatum ex eo, quod in assensu enunciatur, pro ejus parte fuisse supplicatum Summo Pontifici, vide eand. Prax. Neap. *ibid. num.* 5. nec est de substantia contractus ut beneplacitum praecedat contractum, aut interponatur de tempore, quo contractus celebratur, sed sufficit, ut ex post facto interveniat, ita ut alienatio ante interpositum Beneplacitum, jam ab initio, et de tempore contractus habeat implicitum statum validitatis ad illudque tempus beneplacitum, quandocunque postea secutum, retrotrahatur. Dura. *dec.* 397. *num.* 9. cum seq. ubi alios refert.

Notandum praeterea venit, quod auctoritas 9
Summi Pontificis supplet omnem defectum solemnitatis, de quo tamen vide Quarant. *in ver. alienatio num.* 7. et Prax. Archiep. Neap. *dict. cap. num.* 6. et licet in alienatione rerum Ecclesiae requiratur solemnitas et causa *cap. sine exceptione* 12. *qu.* 2. et ibi Doctores; tamen ubi intervenit beneplacitum Apostolicum, non est agendum de solemnitatibus Abb. *cons.* 41. *lib.* 2. Cocc. *decal.* 391. ita ut satis sit servare verba rescripti Dura. *dec.* 397. *num.* 8. et quamvis non suppleat defectum causae, tamen facit, ut pro causa praesumatur, nisi probetur contrarium, Gemin. *cons.* 48. *num.* 9. Dec. *cons.* 124. *num.* 1. Cocc. *ead. dec.* consensus tamen Summi Pontificis, licet suppleat defectum solemnitatis, non tamen supplet substantialia, videlicet potestatem alienantis. Rot. *in recent. decal.* 430. *n.* 5. *part.* 1. et quod beneplacitum Summi Pontificis sit loco omnium solemnitatum, tenent Ruin. *cons.* 35. *num.* 22. *lib.* 1. Cravet. *consil.* 767. *numer.* 4. Cephal. *consil.* 9. *numer.* 10. Gabr. *consil.* 82. *num.* 2. *lib.* 2. Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 7. *numer*, 6. et quod etiam non suppleat defectum causae: quia conditio sub qua rescribit, si alienatio cedat in evidentem utilitatem Ecclesiae, non impletur. Dec. *dict. cons* 124. Mant, citato loco, qui plures decisiones Rotae allegat: ubi etiam dicit, quod veritas causae est evidens Ecclesiae utilitas qua stante aliae subreptiones in beneplacito non solent observari.

Sed tenendo opinionem, quod requiratur ra- 10
tificatio, advertendum est, quod quando Ecclesia, vel minor vellet ratificare, tunc requiritur eadem solemnitas, quae requiritur in alienatione, Cavalc. *decis.* 46. *par.* 1. *num.* 5. et ista ratificatio facienda est re integra, quando adest persona, quae cogi possit ad ratificandum contractum cum solemnitatibus, alias secus, Cavalc. *ead. decis.* qui alios allegat *numer.* 138. *et dec.* 8. *numer.* 8. *par.* 1. sed meo judicio sufficit, quod in beneplacito obtinendo, fiat mentio, quod alienatio fuit facta sine solemnitatibus, cum absolutione a poenis in extravagante Ambitiosae appositis, ex mente Doctorum supra allegatorum.

An autem hodie, stante dicta extravagante, 11
contractus, sit omnino nullus, etiam si sit utilis Ecclesiae, et quod contrahens cum Ecclesia possit a contractu discedere, etiam Ecclesia non volente, Honded. *dicto. cons.* 31. *numer.* 43. tenet indistincte contractum non valere, propter dictam Extravagantem; allegat pro hac sua opinione Bertach. *in tract. de Episc. capit.* 5. *numer.* 10. Redo. *de reb.*

Ecc. non alien. Rub. 19. *numer.* 198. et Rot. *divers. part.* 3. *lib.* 2. *dec.* 225. *numer.* 3. in illis verbis, hoc nou placuit Dominis: quia imo Paulina facit jus commune, et receditur a proprio jure communi, quod erat contra Paulinam; Sed si bene advertatur, hoc non dicitur in illa decisione, quod si Ecclesia velit stare contractui, non possit, adhibitis tamen solemnitatibus; sed tantum dicitur, quod per Paulinam derogatum fuit juri communi, quia valebat, quando alienatio erat utilis sine solemnitate, seu absque confirmatione Apostolica: imo in fine dictae decisionis, Rota videtur approbare supradictam opinionem in illis verbis. Sed aliter hoc esse, responderunt Domini, quod intelligebatur Ecclesiam, vel minorem volentem actum valere; Sed quod contra voluntatem illius, in cujus favorem solemnitas est introducta quod valeat, hoc non dicunt praedicti: et Redo. in illa opinione non institit, ut videre est *num. seq. et numer.* 209. Praeterea decisiones praedictae fuerunt factae post Paulinam, et ideo si ista opinio Honded. esset vera, utique de ea esset facta mentio, et idem Redo. *eod. tractat. fol.* 190. *numer.* 13. tenet post Extravagantem praedictam, posse claudicare contractum favore Ecclesiae, et *numer.*
12 17. ego autem teneo, quod erit semper magis consultum, et magis tutum, si semper super alienatione adhibeatur consensus Apostolicus; Confirmatur hoc ex opinione Zerolae, *in prax. Episcop.* 1. *par. verbo alienatio* §. 1. ubi dicit, quicquid sit de jure, de stylo non alienantur bona Ecclesiae, absque Summi Pontificis auctoritate, Gomez. *de Brevibus numer.* 22. Staph. *fol.* 352. et licet Gar. *de benef.* 2. *par. cap.* 1. dicat quod stylus servatur in Ecclesiis Cathedralibus, et non in aliis, tamen ut quotidie experientia docet, semper in alienationibus rerum Ecclesiae adhibetur consensus Apostolicus, licet alienatio sit utilis Ecclesiae, et non solum in Ecclesiis Cathedralibus, et Abbatialibus: verum etiam in inferioribus observatur; et novissime Steph. Quarant. *in sum. ver. alienatio numer.* 34. ubi dicit, quod ita demum talis contractus erit nullus, vel validus, si Ecclesia, in cujus favorem solemnitates sunt introductae, hoc valet; adeo quod haec nullitas non possit ab alio allegari, quam ab ipsa Ecclesia; allegat Inn. com. receptum *in cap.* 1. *in princ. de his quae fiunt. a Prael. sine cons.* Cap. Panurm. *in cap. diversis fallaciis, numer.*
13 6. *de Cler. conjug.* Dec. *in cap. quae. Ecclesiarum numer.* 31. *in fine de Const.* et Rot. Rom. *dec. diver.* 133. *numer.* 11. *et seq. volum.* 2. et *decis.* 262. *lib* 3. *par* 3. quae est eadem cum illa supra allegata 225. et Menuch. *de arb. cas.* 172. *numer.* 62. *in add.* intellige tamen, dicit ipse, dummodo Ecclesia post initum contractum illi stare volens, parata, et sollicita sit adhiberi facere legitimas solemnitates, vereque ac cum effectu eas adhiberi faciat, seu Papae assensum super contractus validitate obtineat, ne ille, qui cum ea contraxit, perpetuo sit in suspenso, et Ecclesia in tuto, juxta terminos insignis decisionis, Vinc. de Franch. *decis.* 35. quem sequitur Amaed. *de Pont. in Comment. ad tit. qui Feud. dare poss. numer.* 148. declarat etiam idem Quaranta, quod licet defuerint solemnitates 14
juris positivi, dummodo justa causa intervenerit, tuta conscientia poterit quis res Ecclesiae detinere, donec contractus in foro exteriori cassetur, et annulletur ob defectum solemnitatum, Sarment. *de red. Eccl. par.* 1. *cap.* 2. *numer.* 6. Abb. *in cap.* 1. *in fin. de rest. in integr.* Navar. *in Comment. de Spol.* § 2. *numer.* 6. qui allegat Inn. *in cap. quia plerique, de immunit. Eccles. et in cap. quod sicut, de* 15
elect. numer. 8. ubi tenet, quod electus tali electione, quae jure naturali tenet, eo quod consensus legitimus eligentium intervenit, licet ob defectum solemnitatis juris humani cassari possit, bona conscientia retinet dignitatem, donec illa cassetur, eo quod solemnitates illae ad praesumendam justam causam inductae non habent locum in eo foro, in quo est standum veritati, quae Deo patet, et istam opinionem sequitur Redo. et Roduric. per Quarant. allegati, et e contrario, quando alienatio esset facta sine causa legitima, et non esset 16
utilis Ecclesiae, tam alienans, quam accipiens non esset tutus, quoad Deum, ut per Doctores citatos, per eundem Redo. *eod. tract. fol.* 147. *in fine*: et quod in alienatione rerum Ecclesiae, etiam si adsit utilitas de stylo Curiae requiratur consensus Apostolicus, tenet idem Quarant. *dict. ver. alienatio sub numer.* 5.

Concludendum est ergo, quod licet Paulina 17
annullet contractum factum inconsulto Romano Pontifice, in illis verbis nullius omnino sint roboris, vel momenti, tamen intelligitur Ecclesia volente, in cujus favorem solemnitates sunt introductae, quando alienatio esset utilis: et ideo non debet in ejus odium retorqueri, et fieri debet interpretatio, ut minus Constitutio nova corrigat jus commune, quam sit possibile, cap. cum dilectus, et ibi notant Canonistae de consuet. et licet utatur terminis universalibus, tamen recipit interpretationem, et declarationem passivam, ut non includat casus particulares; inest enim cuilibet dispositioni interpretatio necessaria, quae provenit a verisimilitudine, vel puncto rationis, aut ex rei natura, vel aequitate scripta, ut est decisio egregia, quae facit pro ista opinione Dominorum de Rot. *divers. par.* 2. *decis.* 853. *numer.* 7. Cum ergo 18
nos habeamus jura antiqua, in quibus disponitur, quod contractus favore pupilli claudicat; *leg. Iulianus* §. *si quis a pupillo ff. de act. empt. et leg. si id quod ff. de resc. vend. et Inst. de auct. Tut. in princ.* et valeat argumentum de pupillo ad Ecclesiam, ut per Euer. in centuria in loco a pupillo ad Ecclesiam, et in jure Canonico habeamus tex. 19
in capit. 1. *de his, quae fiunt a prael. sine cons. cap.* secundum lecturam Inn. ergo favore etiam Ecclesiae, debet contractus claudicare; adhibendo ta-

men, ut dirtum est supra, ronsensum Apostolirum.

20 Et stante, quod contractus favore Ecrlesiae, potest claudicare, et si Ecclesia velit, et sit utilis, valet, nt supra diximus, et est etiam Dec. Rotae impressa per Zach. *de oblig. cam. dec.* 5. in fine operis in priu. Infertur, quod emphyteuta, qni accepit in Emphyteusim rem Errlesiae, reservato consensu Apostolico, non poterit interim opponere exceptionem, quod non intervenerit consensus Apostolicus, ad evitandam solutionem pensionis, nt in condnctore tenet Redo. *de reb. Eccl. non alien. quaest.* 6. §. *ult. in fine fol.* 351. qnem sequitur Garc. *de benef. par.* 2. *cap.* 1. *numer.* 82. idem Redo. melius *eod. tract. fol.* 225. *numer.* 3. *et seq.* Corh. *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 13. Burgins *de laudem. insp.* 4. *par.* 1. *num.* 2. et videnda sunt, quae dicemus *in tit. de sol. can. quaest.* 1. *ampl.* 6.

21 Sed dubitari potest, si beneplacitum Apostolirum, sive Breve Summi Pontificis non fuit praesentatum Commissariis, et Pontifex moriatur an gratia expiraverit, et requiratur novus consensus Apostolicus? Et dicendum est, quod Breve iu forma si in evidenti, expiravit, et requiritur novus ronsensus futuri Pontifiris, quia post mortem delegantis expirat jurisdirtio delegati, prout pariter expirat gratia, Rot. *decis.* 473. *numer.* 3. *par.* 2. *recent.* Duran. *decis.* 397. *numer.* 6. *et* 22. et diximus etiam infra hor *eod. tit. quaest.* 40. est etiam Der. Greg. XV. 410. *numer.* 5. et ibi late Add. et ideo cum primus consensus Pont. non suffragetur, opus erit novo consensu, Duran. *ead. dec. num.* 26.

Sed si res non esset integra, quia Breve esset praesentatum Commissariis, ante mortem Summi Pontificis, rum partis citatione, tunc gratia non esset expirata, Rot. *dict. decis.* 473. Dura. ead. *dec. num.* 24. in quibus locis aliae decisiones rumulantur: diritur autem res integra, quaudo non est facta citatio, ut de com. testatur Marant. *de ord. jud. par.* 4. *dist* 5. *num.* 61.

Quando autem requiritur novus ronsensus, et novum beneplacitum, regulariter permittitur poenitentia, rtiam post illius impetrationem, ante executionem. Add. *ad dec. Greg.* 15. *dec.* 310. *num.* 8. Dura. *d. dec. num.* 27.

QUAESTIO XXII.

SUMMARIUM

Concessio facta in emphyteusim, quae non tendit in evidentem utilitatem Ecclesiae, et non servatis solemnitatibus, non valet, num. 2. — Utilitas, quando praesumitur ex confirmatione exequutorum, numer. 1. — Considerari debet tempore contractus, et inspici debet tempus praesens, et futurum, ac tempus assensus Apostol. numer. 19. et 20. — Ponitur distinctio, et isti Commissarii possunt augere Canonem de consensu partium, ibid. numer. 20. — Utilitas praesumitur ex cursu 30. annorum numer. 12. et considerari debet respectu fructuum, et rei, numer. 14. — Non debet attendi tempus belli, neque pestis, neque inundationis, numer. 16. — Considerari debet tempore renovationis, num. 25. et non praesumitur, numer. 31. — Probari debet ab emphyteuta, num. 30. et quanta debet esse, numer. 17. — Est causa finalis alienationis, num. 21. si adest, supplet defectus capituli, numer. 22. — Investitura est rescindenda, quando non tendit in utilitatem Ecclesiae, et bona semel cum fructibus sunt restituenda, et quomodo hoc procedat, numer. 3. et 4. — Praescriptio, an in hoc casu currat, numer. 6. 7. et 8. — Ratificatio an praesumatur ex receptione pensionis, et quomodo hoc procedat, numer 9. 10. et 11. — Investitura fieri non potest pro minori pensione de eo, quod invenitur, etiam si oblatio non sit facta, et plus per investigationem omissam inveniri potuisset, numer. 13. — Praeferri debet ille, qui reddidit terras fertiles, numer. 18. si duo aemuli simul concurrant, quis praeferendus numer. 32. — Agnatus si vult praeferri, debet dare quantum extraneus, numer. 26. — Supplicatio non est subreptitia, si narratum fuit terras esse nunc ad culturam redactas, si ante erant redactae, numer. 21. subreptio attenditur solum circa utilitatem Ecclesiae, numer. 22. et 24. — Pretium bonorum aestimatur ad rationem quinque pro centenario, et quomodo hoc intelligatur, numer. 29. — Utilitas probatur, si Ecclesia lucretur melioramenta, numer. 33. et hoc remittitur arbitrio judicis, numer. 34.

Ex praecedenti quaestione datur nobis occasio quaerendi, An concessio facta in Emphyteusim, quae non tendit in evidentem Ecclesiae utilitatem, valeat? Et dicendum videretur valere; quia ex sola confirmatione Executorum praesumitur utilitas pro quibus in dubio est praesumendum. Seraph. *decis.* 1125. *num.* 1. Rot. *divers. par.* 1. *dec.* 479. *num.* 1. *et in recent. par.* 2. *dec.* 684. Surd. *cons.* 249. *num.* 19. Honded. *cons.* 37. *num.* 15 *lib.* 2. Add. *ad decis. Ludovis. dec.* 343. *num.* 4. idem. Seraph. *decis.* 1109. *num.* 2. Masc. qui alios ritat. *de probat. vol.* 1. *conr.* 75. *num.* 11. idem Seraph. *dec.* 619. ubi etiam habetur, an tollatur ex alia praesumptione, idem tenet Surd. *cons.* 249. *sub num.* 19. quod post derretum, semper contractus praesumatur utilis Ecclesiae: nisi contrarium probetur per agentem. Rota *divers. par.* 4. *dec.* 754.

Sed praedictis non obstantibus, contrarium tenendum est; quia lirèt praesumatur utilitas ex decreto Executorum; tamen non habet locum, quando probaretur rontrarium, scilicet concessionem fuisse factam in damnum Ecclesiae, quamvis per delegatos Apostolicos fuisset confirmata, et derlaratum, redere in evidentem Erclesiae utilitatem: ut dicitur in dictis decisionibus Prax. Neap. *cap.* 90. *num.* 5. Redo. *de reb. Eccl. non alien. Rub.*

19. *numer.* 155. *et seq.* Surd. *eod. cons.* 249. *numer.* 22. cessat enim praesumptio, ubi habemus veritatem, et allegat Inn. *in cap. dudum. in ver. tractatus, de reb. Eccl.* non *alien.* Abb. *cons.* 41. *volum.* 1. Ias. *cons.* 55. *volum.* 1. et Dec. *cons.* 142. et ratio est, quia cessat causa, ex qua permittitur alienatio, ut tenent Canonistae *in cap. sine exceptione* 12. *quaest.* 2. unde si probetur falsa causa non tenet decretum, nec alienatio, nec ex tali alienatione transfertur dominium, nisi in veritate subsit justa causa alienandi; unde ea non subsistente, datur Ecclesiae rei vindicatio contra possidentem; ita declarat Redo. supracitato loco, qui etiam ultra alios allegat cons. Abb. 41. *volum.* 1. ubi fuerat facta alienatio rerum Ecclesiae cum confirmatione Summi Pontificis; et tamen probata laesione alienatio irrita fuit; et Dec. *cons.* 142. tenet, quod concessio facta in Emphyteusim, confirmata Innocentii Octavi auctoritate, constito de laesione, irritatur, et ibi alia ponit exempla; nam in concessionibus in Emphyteusim rerum Ecclesiae, requiruntur copulative causa justa, necessitas scilicet, seu evidens utilitas Ecclesiae, et solemnitas legitima, quibus non concurrentibus, concessiones non subsistunt. *cap.* 1. *de reb. Eccl. non alien. in* 6. Seraph. *decis.* 508. *num.* 1. Rot. *par.* 2. *recent. decis.* 430. *num.* 4. et coram Duran. *decis.* 250. *num.* 1. et ut concessio sit utilis Ecclesiae, necesse est, ut eius conditio inde melior sit facta et ipsa facta locupletior. Rot. *par.* 2. *divers. decis.* 65. *num.* 4. *et* 23. Duran. *ead. decis. num.* 6. Et licet concessio praesumatur utilis Ecclesiae ex confirmatione Executoris, et approbatione, ita ut Ecclesia ad illius rescissionem agere non possit, nisi doceat de non utilitate, Seraph. *dec.* 1073. *et* 1125. tamen quando apparet Commissarium processisse, non servata forma suae commissionis tunc, cum agatur de solemnitate extrinseca, qui contrahit cum Ecclesia, tenetur probare Ecclesiae utilitatem *ut in ead. decis.* Duran. dicitur *numer.* 8. et quod solemnitas non sit servata per Commissarium, deducitur, quando Papa voluit, Commissarium procedere juxta formam Const. Pauli II. requirentis receptionem testium, et probationum super veritate narratorum, et Ecclesiae utilitatem, apposuitque clausulam Vocatis vocandis, vigore cuius procedendum erat judicialiter, Mart. *de claus. claus.* 196 *par.* 1. *numer.* 5. et sic de observantia Paulinae constare debuit per acta judiciaria Rot. *dict. decis.* Duran. *numer.* 9. cum tribus seq. sed si de praedicta observantia formae in actis non appareat, eo ipso probatur inobservantia, ut in *ead. decis. numer.* 12. ubi alios refert. Et stantibus praedictis, non habet locum praesumptio pro Commissario, ut in *eod. numer.* 12. Nec beneplacitum Papae in hoc operatur, quia licet suppleat solemnitates requisitas, non tamen supplet defectum causae, quia beneplacitum habet Clausulam; quatenus in evidentem Ecclesiae utilitatem; ut *in ead. dec.* Duran, *num.* 13. cum duobus sequent. et vide infra *n.* 3. Et Cavalc. *dec.* 74. *par.* 2. *alias dec.* 29. *n.* 58. *et seq.* rationibus confirmat opinionem Redo. et *num.* 69. *et seq.* dicit quod investitura venit rescindenda, et annullanda, et bona relaxanda cum fructibus a die investiturae compensandis cum melioramentis si quae facta sunt; quod intelligendum est, quando illicite habita fuit, non autem quando fuit alienata cum debitis solemnitatibus, et Ecclesia petit restitutionem ratione laesionis, nam tunc non perdit melioramenta. Redo. *eod. tract. fol.* 415. *num.* 2. Surd. *cons.* 183. *num.* 46. et quod sint bona relaxanda una cum fructibus a die investiturae nullae, et confirmatae ab executoribus, est dec. eiusd. Cavalc. *decis.* 46. *n.* 32. cum seq. ubi etiam ponitur sententia ab eo lata, et confirmata per Rot. Rom. et quod bona debeant restitui Ecclesiae nulliter alienata, sine solemnitatibus requisitis, una cum fructibus a die alienationis, est dec. Duran. 246. *num.* 2. ubi plures cumulantur Doctores, qui hanc opinionem tenent, et decisiones Rotae. Nec allegari potest bona fides ex sententia Executorum, et ideo non deberi fructus, nisi a die litis motae, ut per Ricc. *dec.* 18. *in Prax. Archiep. tit. de reb. Eccles. non alien.* et per alios *in dict. decis.* Duran. *numer.* 3. quando fuit omissa forma litterarum, Si in evidentem: et ideo censetur mala fides, ibidem *numer.* 4. et vide supra *numer.* 2. et nec etiam melioramenta sunt restituenda propter malam fidem, Red. *de reb. Eccles.* 4
non alien. fol. 388. *quaest.* 12. *num.* 2. *et* 3. qui
alios citat, et in dicta dec. Cavalc. 29. *numer.* 43.
dicitur, quod restitutio fructuum debet fieri a die
investiturae, si est Monasterium, et sit semper
eadem persona, quae investivit, secus, si esset
Rector variabilis, vel beneficiatus: quia condemnari
debet nulliter investitus a die, quo Rector
habuit possessionem beneficii, vel debet fieri com- 5
pensatio cum melioramentis, et quomodo debeant
melioramenta aestimari, ibi videndum est, et in
illa dec. late deducitur, quod investitus non potest
se defendere, propter praescriptionem, stante
eius mala fide, nec praescriptio currit in praejudicium
Ecclesiae, nisi mortuo Rectore, qui fecit
investituram. Surd. *dict. consil.* 49. *numer.* 12. ubi 6
etiam. *numer.* 5. tenet, quod recuperari potest res
simul cum fructibus, et scientia Successoris, quae
non praesumitur, nisi probetur, et hoc post 40. 7
annos, et quadriennium restitutionis in integrum
et quando est Capitulum, quod alienavit, non
currit, donec unus de illo Capitulo durat in illo
Conventu, Universitate, Monasterio, vel Collegio, 8
ibi *num.* 25. 26. *et* 27 quae decisio confirmatur
per Honded. *cons.* 38. *num.* 16. *volum.* 2.

Advertendum tamen est, et pro ampliatione 9
hujus opinionis, quod licet ratificatio praesumatur,
ex pensionum perceptione, quando alienatio
est nulla, ut per Dec. et Cagn. in l. semper, qui

non prohibet, *de reg. jur.* Menoch. *cons.* 196. *numer.* 21. Burs. *cons.* 118. cum aliis congestis per Ant. de Canibus in suo consilio post decisionem Borg. Cavalc. 31. 2. *par. numer.* 541. tamen ubi alienatio est nulla, ratione formae, tunc a solo Praelato ratificari non potest, sed cum solemnitatibus fieri debet, et valet, ut ex nunc, non ut ex tunc, per doctrinam Abb. *in cap. cum Vos, de his, quae fiunt à Prael.* Dec. et Cagn. *in dicta leg. semper*, et tale impedimentum est perpetuum, non temporale, et hoc potest ex multis provenire, vel quia ille, qui pensiones percipit, erat generalis procurator ad recipiendum, quo casu, non potest ratificare investituras vitiosas. Afflict. *decis.* 129. *n.* 11. *et seq.* vel quia actus inconsulto Pontefice, non poterat fieri; Burs. *cons.* 50. *n.* 8. vel quia actus in forma peccaret, et à voluntate ratificantis impedimentum non pendebat, et d. casu ratificatio debet fieri, cum solemnitatibus, quae ad actum requiruntur, *Dec. Pedem.* 165. *n.* 8. *cum seq.*

10 Nec etiam tacita ratificatio prodesset ex facto Successorum, qui fuerunt in probabili ignorantia, mortuo alienatore, quo vivente tempus non currit, ut diximus supra, ultra alios allegatos per eundem Ant. *de Can. dict. cons. num.* 550. et ideo stante probabili ignorantia, investitura non dicitur ratificata, quando agitur de facto procuratoris, neque ab ipso Praelato vivente, neque a Successore, Cravet. *cons.* 197. ubi dicit, quod allegans talem scientiam, debet illam pro-
11 bare, et requireretur etiam certa scientia omnium in istrumento contentorum, idem Ant. *de Can. dict. cons. num.* 557. *cum aliis seq.* sed de hoc videndus est Viv. *decis.* 534. *num.* 47.

12 Advertendum etiam est, quod ex cursu 30 annorum praesumitur utilitas Ecclesiae. Ludovis *decis.* 343. *n.* 1. et ibi Add. *n.* 4. quod non solum praesumatur utilitas, sed etiam solemnis alienatio, qui alias decisiones eiusdem Rotae cumulat, et diximus supra hoc *tit. qu.* 18.

13 Infertur modo ex supradictis, quod investitura fieri non potest pro minori pensione, de eo, quod invenitur, alias esset nulla, etiam si oblatio non sit facta et plus per investigationem omissam haberi potuisset. Abb. *in cap. ad aures ult. de reb. Eccl. non alien.* per illum tex. Steph. Quarant. *in Sum. ver. alienatio num.* 49 *in fine* Ant. *de Can. d. cons. num.* 241. *cum. seq.* debet enim Praelatus contrahere cum illo, cum quo maiorem utilitatem habere potest, dicit ibi Abb. et Imol. sequitur Rot. *divers. dec.* 360. *num.* 5. *par.* 1. et ista utilitas Eccle-
14 siae non solum considerari debet respectu valoris fructuum; sed etiam respectu valoris ipsius rei ut si detur Ecclesiae res majoris fructus, et minoris valoris, non esset evidens utilitas, si, e converso Ecclesia det rem majoris valoris; licet mi-
15 noris reditus. Cocc. *dec.* 445. *num.* 4. et utilitas diceretur quando una res venderetur, ut alia utilior emeretur. Ion. *in cap. ut super, de reb. Eccl. non alien.* Menoch. *cons.* 114. *lib.* 2. *num.* 5. utilitas etiam praesumeretur, quando concessio esset facta pro majori summa, quam in licitatione fuerit repertum, vel quando esset facta concessio in perpetuum ex qua detrahitur de solita responsione usque ad sextam partem, et quando non detraheretur, constaret de evidenti utilitate. Ludovis, *d. dec. num.* 3. cum aliis adductis ibi per Add.

Advertendum pariter est, quod pro evidenti 16
utilitate Ecclesiae, non debet considerari tempus belli; quia est temporale, et speratur cessare, nec tempus pestis, quia est casus insolitus, et non debet considerari, *per tex. in l. pretia rerum in fine, ff. ad leg. Falcid. in illis verbis* ex caritate raro contingente, pretia rerum non constituuntur, et ibi not. Doctores, qui tex. generaliter, et in omni materia intelligitur. Rot. *divers. par.* 2. *dec.* 65. *num.* 10. Cavalc. *decis.* 46 *num.* 141. *cum seq. par.* 1; Quaranta, *in ver. alienatio sub num.* 12. et idem dicendum est ex eadem ratione de inundatione fluminis, quia speratur de brevi cessare posse, prout accidit annis praeteritis in hac Civitate propter inundationem fluminis Topini; nam quidam Rector volens gratum facere suo consanguineo, multa pretia terrae eidem concessit in emphyteusim, cum parvo canone, seu responsione; quia flumen inundaverat agros; et concessio, quia erat facta in damnum Ecclesiae, quamvis esset confirmata, per Delegatos fuit Romae, me patrocinante, declarata nulla, et invalida per duas sententias, et pro hac opinione est dec. Seraph. 433 *n.* 4. *et dec.* 65. *par.* 2. *divers. a n.* 6. *usq. ad* 22.

Quanta autem debeat esse utilitas Ecclesiae 17
hoc non est in jure definitum, sed considerandum est, quod conditio debet esse melior, quam ante alienationem, non potest melior conditio omitti alioquin esset nulla alienatio. Abb. *in cap. ad aures de reb. Eccl. non alien.* Et non sufficit qualis qualis utilitas, nec manifesta utilitas, quae de facili possit probari; sed consistere debet in valore proprietatis rei, in reditu, vel proventu in aeque vicina, aeque commoda, aeque cauta. Red. *eod. trac. fol.* 132. *num.* 169. qui etiam tenet, non reperiri in jure cautum, quanta, vel quota debeat esse utilitas nec hoc esse positum in Iudicis arbitrio, sed quod debeat esse utilitas evidens, et quod conditio melior debeat esse, quam antea, neque conditio oblata omitti; alioquin alienatio esset nulla, confirmat Cavalc. *eod. dec.* 46. *num.* 134. *et seq.* sed Redo. decipitur in eo, quod reperitur in jure cautum, quod hoc sit positum in arbitrio Iudicis quia contrarium tenetur per Rot. *divers. dec.* 664. *numero.* 2. *p.* 1. et aliter ipse locutus est *fol.* 329 *num.* 13.

Utilitas quoque venit consideranda, si alius offerat minorem quantitatem, in casu quo aliquis laboravit terras steriles, et eas fertiles reddiderit, *per. c. ad aures, de reb. Ecc. non alien.* ubi habe-

tur, quod ii, qui laboraverunt terras steriles, et eas fertiles reddiderunt, praeferendi sunt, et eorum haeredes in locatione facienda, vel quando Ecclesia vult dare in emphyteusim perpetuam, nisi forte, tunc aliis ad majorem utilitatem Ecclesiae cum eodem labore, et onere locari posset; tiret hoc patiatur difficultatem, sed distinctio Henric. Boich. *in cap. nulli, col.* 3. *ver. quarto*, placuit Rot. Rom. *in d. dec.* 360. *n.* 4. sed vide *dec. divers. par.* 1. 398.

Dissentit Rip. *in l.* 1. *num.* 14. *ff. de privil. cred.* qui tenet, quod quando esset concessa res sterilis, et redocta ad culturam, Cognati sunt praeferendi extraneis, etiam meliorem conditionem facientibus, nisi Ecclesia offerret Agnatis meliorameota, de quo dicemus etiam tit. de renovationibus.

19 Et ad considerandam utilitatem Ecclesiae, inspiciendum est tempus celebrati contractus, cum conceditur, vel renovatur, per tex. in Paulina, Ambitiosae, in illis verbis; et tunc cum evidenti Ecclesiarum utilitate, et dictio; Tunc, denotat extremitatem temporis. Rot. *divers. par* 1. *decis.* 360. *in princ.* et non solum tempus praesens attendendum est: sed etiam id, quod secundum naturalem dispositionem evenire potest, debet esse in consideratione, juribus adductis, per Natt. *cons.* 631. *n.* 16. *et seq.* Cavalc. *dict. decis.* 46. *nu.* 141, *cum aliis seq.* et non solum considerandum est praejudicium praesens, sed etiam praejudicium quod evenire potest, Rot. *divers. par.* 2. *dec.* 65. *num.* 5. et Commissarii debent habere rationem, tam praecedentium, quam instantium, et futurorum temporum. Seraph. *decis.* 1073. *n.* 5. et quod debeat attendi tempus contractus, est tex. cum Glos. *in dict. cap. ad aures de reb. Ecc. non alien.* Seraph. *decis.* 366. Prax. Archiepisc. Neap. *cap.* 90. *num.* 3. et hanc utilitatem spectandam esse tempore confectae scripturae, cum in hoc contractu requiratur scriptura, ut diximus supra in Praelud. *quaest.* 14. tenet ead. Prax. Neap. *in dict. cap. sub. num.* 3. et ratio est, quia ante con-

20 fectam scripturam est locus poenitentiae, ut in *dict. quaest.* 14. idem Seraph. *decis.* 627. *num.* 3. et quod res Ecclesiae, quae alienantur ex causa utilitatis debeat esse utilis, non solum re ipsa, sed etiam spe, dicit Seraph. *decis.* 433. *num.* 5.

An autem attendendum sit tempus pro hac utilitate confectae scripturae, seu contractus, vel tempus assensus Apostolici, et interpositionis decreti, interponendi a Comissariis? Distinguendum est; Aut contractus est confirmatus in Brevi Apostolico, expresso tenore ipsius contractus, et attenditur tempus contractus. Aut in Brevi nulla est facta mentio contractus antea celebrati, sed tantum fuit expressum Summo Pontifici, quod Praelatos vult concedere in Emphyteusim tali vel alienare, et requirit assensum Apostolicum. et tunc attendendum est tempus interpositionis decreti Commissariorum. Utilitas etiam est attendenda, tempore contractus praecedentis, quando Ecclesia consecuta est utilitatem in effectu; secus si contractus nullum habuit effectum; quia tunc non potest dici utilitas, imo continet damnum, si res Ecclesiae tempore contractus valebat minoris; et tempore assensus pluris, et pretium ei solvendum esset, secundum tempus contractus; unde non sine causa Pontifex in Brevi ponit clausulam, Si contractus cesserit, et cedat in utilitatem Ecclesiae, ita Prax. Neap. *eod. cap. sub eod. num.* 3. et Commissarii, qui debent confirmare contractum auctoritate Apostolica, si de consensu partium augeant canonem, non dicuntur excedere fines mandati, propter evidentem utilitatem Ecclesiae, Seraph. *dec.* 1307. *num.* 9.

Et quia causa finalis, ex qua Summus Ponti- 21 fex movetur, ad confirmandum alienationes, seu concessiones in Emphyteusim, est evidens utilitas Ecclesiae. Soc. *cons.* 15. *num.* 51 *lib.* 1. Ruin. *cons.* 175. *num.* 25. *et seq. lib.* 1. Seraph. *decis.* 443. *num* 2. ubi Rot. tenuit confirmationem non esse subreptitiam, eo quia in supplicationem fuit 22 narratum, terras nunc esse ad culturam redactas, quae multo ante cultae fuerunt: hoc enim non movit Papam, sed sola utilitas; et ideo subreptio attenditur solum circa non evidentem utilitatem Ecclesiae; et in tantum attendi debet ista utilitas, quod licet in alienatione bonorum mensae Episcopalis separatae a mensa Capituli, requiratur consensus Capituli, ut per Glos. *in cap.* 1, *ver. de-* 23 *fensore de reb. Eccl. non alien.* in 6. ubi Gemin, et Franc. interest enim Capituli, ne bona Ecclesiae alienentur, Innoc. *in cap. novit de his, quae fiunt a Prael. sine cons. Cap.* et ibi Abb. *num.* 7. tamen, si probetur evidens utilitas, cessat istud interesse, et non est considerabilis iste defectus, et ita resolutum fuit in dicta decisione. 24

Sed si fieret alienatio, in casu necessitatis Ecclesiae, tunc illi statur, qualemcumque exitum habeat, dummodo sit utiliter caepta. Rot. *divers. par* 2. *num.* 4. *decis.* 65. Seraph. *decis.* 433. *num.* 3. ubi habetur, quod haec est com. op.

Utilitas etiam considerari debet tempore re- 25 novationis, in rebus solitis alienari; quia, si compareat Agnatus, et compareat extraneus, qui majorem quantitatem offerat, debet ille Agnatus, si 26 vult praeferri, dare quantum extraneus offert. Bart. *in l.* 1. et ibi Rip. *num.* 13. *ff. de privil. cred.* Gab. *de jur. emph. cons.* 1. *in fine*, sequitur Rot. *decis.* 360. *par.* 1. *num.* 5. *et numer.* 7. ubi dicitur, quod quotiescumque cessat causa primae concessionis: tunc non potest dari res Ecclesiae, pro eodem canone, etiam si sit solita locari. Abb. *in dict. cap. ad aures, num.* 11. cum aliis allegatis in ead. dec. et ratio est quia cum finalis causa concedendi in Emphyteusim, sit melioratio, hac beneficium meliorationis nunquam sentiret Ecclesia quia semper Praelatus rem melioratam

daret Amico, vel Consanguineo pro eodem antiquo canone. Affertur etiam alia ratio ibi per Rot. *num.* 9. quod scilicet Ecclesia locans in forma consueta pro minori pretio, quam ab alio facta diligenti inquisitione invenisset, diceretur laesa; et ideo daretur restitutio in integrum.

28 Utilitas quoque considerari potest, quando Ecclesia vendit annuum censum, pro extinguendo alio censu, pro quo majorem solvebat fructuum quantitatem; nam cum Ecclesia ratione priorum censuum solveret maiorem quantitatem, utique est utile constituere novum censum, ad minorem rationem, et extinguere priores, per quos magis gravabatur Ecclesia. Seraph. *dec.* 1109.

29 Advertendum etiam est in hac materia utilitatis Ecclesiae, quod quamvis pretia honorum aestimentur ad rationem quinque pro centenario, ut per Glos. *in Auth. perpetuo, C. de Sac. Sanct. Eccl.* et per Cag. *in l.* 2. *num.* 263. *Cod. de resc. vend.* tamen hoc magis introductum est ad cognoscendum pretia rerum, quam ad taxandum reditus, et absurdum esset velle taxare non secundum rei veritatem, sed secundum opinionem, ita Rot. *divers. par.* 1. *dec.* 651. *num.* 2.

30 Advertendum similiter est, quod utilitas Ecclesiae, non praesumitur ex secunda concessione facta in Emphyteusim per d. Paulinam, ex illis verbis, Et tunc cum evidenti Ecclesiarum utilitate; et ideo utilitas probari debet; non ab Ecclesia, sed ab emphyteuta. Rot. *divers. par.* 1. *dec* 607. nisi ex cursu 30. annorum praesumeretur contrarium, per ea quae diximus supra *num.* 12. sed post sententiam Delegatorum praesumeretur, per ea quae in principio diximus.

31 Notandum pariter venit in hac materia, quod si duo concurrant invicem aemuli, et unus offerat justum pretium: alter vero deinde offerat plus justo pretio; tamen praeferri debet ille, qui primo obtulit justum pretium, per text. cum Glos. *in Auth. hoc. jus, in ver. plus.* 10. *quaest.* 2. nam cum tex. dicat, quod debet dari plus offerenti, et Glos. quaerit, quid si offerat plus, quam valet, tunc Ecclesia tantum justum pretium recipiet; licet lex dicat, quod contrahentes possunt se invicem fallere. Sed Ecclesia in suis contractibus, non debet dolum facere, et qui etiam est cultrix justitiae, et non patitur aliquid fieri contra se, vel alium contra justitiam, *cap.* 1. §. *sed diversum de alien. Feud.* quam opinionem tenet etiam Caroc. *dec. seu casu* 99. quem sequitur Steph. Quarant. *in Sum. Bull. ver. alienatio rerum Eccl. sub num.* 11. quibus ego Addo Redo. *de reb. Eccl. non alien.* Ruh. *de causa utilitatis fol.* 123. *num.* 7. Angel. in *Auth. de alien. et emph.* §. *hoc etiam colum.* 9, et Ludovic. Pont. *sing. ver. venditio, vers. tu scis*; et ideo Ecclesia, non debet recipere, nisi justum pretium, ad rejiciendam aemulationem, et sic intelligi debet, quod dicemus *in tit. de renunciationibus qu.* 1. et supra dixi *numer* 13. *et* 18. quod extraneus plus offerens, debeat praeferri.

Praeterea utilitas Ecclesiae consideranda ve- 32
nit ex pactis appositis in investitura; nam si conventum esset, ut Ecclesia, finita Emphyteusi lucraretur omnia melioramenta, quae emphyteuta tenebatur facere, tunc dicitur concessionem cessisse in evidentem Ecclesiae utilitatem. Seraph. *dec.* 485. *in fine.*

Sed quia multis modis considerari potest utilitas Ecclesiae, crederem hoc remittendum esse arbitrio boni Iudicis, Deum timentis, ut tenet etiam Redoan. *eod. tract. fol.* 126. *num* 54.

QUAESTIO XXIII.

SUMMARIUM

Pater praejudicat filiis. in non solvendo canonem, vel alienando sine consensu Domini, vel deteriorando, seu negando emphyteusim. num. 1. contrarium, num. 2. — Sed solvitur, primam opinionem esse communem, num. 6. — Pater videtur stipulari emphyteusim saecularem pro filiis, ut haeredibus, num. 3. — Pater praesumitur accipere optimum consilium pro filiis num. 4. — Fraudibus est obviandum, num. 5.

1 Quaestio haec est frequens utilis et celebris, An pater possit Emphyteusi filiis praejudicare, in non solvendo canonem, vel alienando, sine consensu Domini, vel deteriorando, seu negando Emphyteusim? Et quod in istis casibus praejudicet pater filiis, est doctrina Bart, com. recepta *in l. eum, qui num.* 1. *ff. de inter. et releg.* Alex. *in l. fin.* §. *de vectigalibus num.* 29. *ff. de damn. infect.* Rip. *in l. fin. q. ult. Cod. de rev. donat. num.* 182. Gozad. *cons.* 47. *num.* 13. *col. fin. ver.* 8. *et seq.* idem Bart. *in l. jus jurandi* §. *si lib. vol. fin. ff. de oper. lib.* et Ias. *in l.* 2. *C. de jur. emph.* videtur approbare opinionem Bart. dum se remittit ad not. per Bald. et alios *in l. adoptivum* §. 1. *ff. de in jus voc.* et haec est com. op. ut per. Gab. *tit. de jur. emph. conc.* 2. qui alios cumulat *num.* 31. et quod in non solvendo canonem, et deteriorando, possit pater praejudicare filiis, tenet Spec. qui est sibi cont. ut infra dicetur, *eod. tit. de locat. ver.* 78. idem Gab. *eod. tit. conc.* 2. *num.* 32. qui loquitur in deterioratione, et ob non solutionem canonis, et in alienatione, *num.* 33. et Cocc. *dec.* 343.

Dissentit ab hac opinione Spec. et Io. And. 2
in add. tit. de locat. §. *nunc aliqua num.* 144. et

Salyc. *in l.* 2. *C. de jur. emph.* distinguit inter emphyteusim novam inquit, et antiquam, cujus opin. sequitur Grat. *cons.* 132. *num.* 1. *lib.* 2. et Alex. *cons.* 8. *colum.* 3. *vol.* 3, relati per eundem Gab.
3 *d. num.* 31. sed si filius veniret, ut haeres, sicut generale est in omni Emphyteusi saeculari, quam
pater videtur stipulari filiis, ut haeredibus, Bart. *in leg. quod dicitur, communiter receptus ff. de verb. oblig.* Alciat. *reg.* 1. *prae.* 35. Anch. *cons.* 219. tunc nemo dubitat procedere sententiam Bart. Ias. *in dict. l.* 2. *num.* 192. *et* 212. Gig. *de pens. qu.* 74. Cassad. *de locat. dec.* 5. et idem tenet Gab. *eod. tit. conclus.* 2. *num.* 5. qui plures allegat. Sed in Emphyteusi Ecclesiastica, quia veuit filius, majus dubium est, dicit Ias. *eod. numero.* 192. et se remittit ad Bald. et Mod. *in leg. adopticum* §. *fin. ff. de in jus. voc.* sed in isto casu, etiam idem dicendum esse; et tenendum concludit Valasc. *de rer. emph. quaest.* 49. *num.* 2. Et non obstat ratio adducta in contrarium, quod est in potestate patris, filios fraudare in deteriorando, alienando, et non solvendo canonem; quia hoc non est praesumendum in patre, cum nemo melius consilium capiat
4 pro liberis, quam pater, *l. nec in ea in fin. ff. de adult. et leg. furioso puberi in fine ff. de curat. furios.* et omnia ex voto parant filiis, *leg. scripto: ff. unde lib.* et Cavaler. infra citandus, sed si constaret dolose patrem voluisse filiis praejudicare, forte filiis non noceret, quia fraudibus est obviandum, *leg. in fundo ff. de rei vend.* et quamvis lex filiorum praejudicium permittat, non tamen dolosas machina- 5
tiones in filiorum praejudicium probat, ita Valasc. *sub d. num.* 2. et Cavaler *dec.* 398. *num.* 4.

Sed opinio Bart. et aliorum, est magis vera. 6
et magis communis, ut testatur Alex *cons.* 30, *num.* 4. *vol.* 6. hanc etiam com. appellat Ruin. *cons.* 166. *num.* 12. *et cons.* 167. *num.* 28. *et cons.* 168. *num.* 6. *vol.* 1. Grat. *cons.* 132. *num.* 6. *vol.* 1. Corb. *de caus. priv. ob. non sol. canon. ampl.* 7. qui alios plures congerit, hanc opinionem tenentes *num.* 1. *et* 2. *et ampl.* 8. et hanc quoque appellat com. Clar. §. *emphyt. q.* 8. *ver sed hic quaero*; licet ipse dicat, quod haec opinio sibi non placet; tamen non auderet recedere a communi opinione in pract.

Et ideo, non attendenda opinio Spec. et aliorum, cum eorum opinio sit contra com. et magis com. quae multis rationibus probatur. Primo quia hoc est ex primordiali natura contractus, a qua non potest recedi, *leg. lex vectigali, ff. de pign.* et lex non dicit tantum, quod privetur; sed addit ad Dominum revertatur, ut dicunt omnes; et Dominus concedendo, videtur, apponere conditionem, Si canonem solveris. Sed quia haec materia venit tractanda in titulo de solut. canon. et ibi dicemus *in q.* 1. *num.* 48. ad eam te remitto; sed hic, haec posuimus, propter quaestionem sequentem.

QUAESTIO XXIV.

SUMMARIUM

Pater potest filiis praejudicare praelegando uni filiorum emphyteusim. acquisitam pro se, et haeredibus vel quibus dederit. vel pro haeredibus quibuscumque, aut esset emphyteusis secularis num. 1. et 16. - Et habet locum sive sit emphyteusis nova. sive antiqua. vel aliter disponendo. ibidem. et num. 2. — Et habet etiam locum in feudo mere haereditario, sed non in non haereditario, num. 4. sed quid in emphyteusi ex pacto. et providentia. num. 9. 10. et 11. — Aditio haereditatis, cum beneficio inventarii. prodest in emphyteusi haereditaria, vel feudo haereditario. num. 5. cont. num. 6. amplia. num. 7. — Sed in non haereditaria prodest, quia potest contravenire facto defuncti, sed in haereditaria, non potest, vel si esset Ecclesiastica. num. 7. declara num. 8. sed vide, n. 24. et 25. — Consensus Domini praestari debet ante mortem patris. num. 12. cont. num. 13. — Pater potest praejudicare filiis praelegando uni in recompensationem, num. 14. declara. n. 15. — Quid autem in emphyteusi nova accepta pro se, et filiis num. 17. — Quid de emphyteusi accepta a matre, vel extraneo, distingue num. 18. declara num. 19. et 20. — Quid in emphyteusi antiqua pacto, et providentia acquisita, num. 21. — An comprehensi in investitura possint sequuta morte alienantis revocare alienationem, num. 22. — Quid in emphyteusi mixta num. 23. — Quid in emphyteusi accepta gratis contemplatione patris, et filiorum, num. 26. — Et quid si filii sint nominati proprio nomine, vel aliter apparere potest, quod contemplatione patris, et filiorum esset concessa, num. 27. — Quid si esset concessa ob bene merita patris num. 28. — Et quid si esset concessa filiis contemplatione patris. num. 29. — Quid si esset concessa pro filiis nominandis cum clausula, quod alienari non possit sine consensu Domini. num. 30. — Quid si esset emphyteusis nova, ex pacto, et providentia, cum clausula jure antiquae emphyteusis num. 31. cont. num. 32. — Haeres sufficit, quod sit primi acquirentis, et non ultimi, quando emphyteusis est haereditaria, vel mixta. ibidem. Haeres non potest venire contra factum defuncti. num. 24. declara. num. 25. et 33. — Differentia inter alienationem factam per Patrem, et praelegatum factum uni filiorum an sit tenenda num. 34. — Pater potest praejudicare filiis, quando emphyteusis est accepta, cum facultate alienandi, vel adest consuetudo num. 16.

Sequitur alia utilissima, et frequentissima quaestio. An pater possit praejudicare filiis, alienando rem emphyteuticam, cum Domini consensu, vel praelegando uni ex filiis, vel renunciando. Et pro dilucidatione hujus quaestionis, aliqui casus sunt considerandi, ut distincte procedamus.

Primus casus est, quando emphyteusis est 1
haereditaria, acquisita pro se, et haeredibus suis, vel pro se, et quibus dederit, vel pro haeredibus quibuscumque vel esset emphyteusis saecularis, quae videtur accepta pro haeredibus, ut diximus in praecedenti quaestione, et in hoc casu, nulla est

controversia inter Doctores; quia omnes conclu-
dunt, quod pater potest filiis praejudicare, et pos-
sit de emphyteusi disponere, maxime praelegandn
uni filiorum, quia bujusmodi bona potius censen-
tur tanquam libera, et allodialia, ita affirmarunt
Alexand. *cons.* 18. *n.* 5. *ver. saltem lib.* 5. et idem
2 Alex. *cons.* 28. *n.* 12. *eodem libro* ubi hoc habere
locum dicit, *sive* sit emphyteusis nova, *sive* anti-
qua, et hoc magis com. teneri, affirmat Curne.
cons. 282. *n.* 10. *in fin. lib.* 3. Ias. *in l.* 2. *n.* 192. *C.*
de jur. emph. Paris. *cons.* 16. *n.* 13. *lib.* 1. *et cons.*
2. *n.* 30. *eod. lib.* Ias. *cons.* 56. *l.* 3. Cravet. *cons.*
256. *n.* 3. Curt. iun. *cons.* 55. *n.* 9. Ruin. *cons.* 154.
n. 4. *lib.* 1. Aff. *dec.* 112. *et* 138. *et* 240. Capic. *dec.*
64. *n.* 2. Iacob. a S. Georgio *in investitura feudali*
in verbo, et cum pacto, quod de ipso feudo, num. 8.
Curt. iun. *in tract. feud. p.* 4. *n.* 133. *ver. secundo*
potest, Rub. *in l. gallus*, §. *quidam recte, n.* 89. *v.*
secundus casus est, de lib. et post Covar. *var. resol. c.*
18. *n.* 2. *ver. quarta conclusio*, ubi tenet hanc esse
mentem, et resolutionem omnium. Clar. §. *emphy-*
teusis, quaest. 16. *v. his permissis, et* §. *feud. quaest.*
42. Valas. *de jur. emph. q.* 49. *sub. n.* 3. Crass. §,
legatum, quaest. 14. ubi videtur facere differentiam
in feudo simpliciter, et mere haereditario, ut pro
se, et quibuscumq. haeredibus acceptom, quod ta-
3 li casu, sine dubio Vasallo legare cuicumq. libere
permittitur, cum tale feudum sit transitorium ad
quoscunque haeredes, io feudo autem haereditario
Agnatis legando, vel alio modo Vasallus io ultima
voluntate praejudicare non possit, ubi plures cu-
mulat, etiam de com. et magis com. attestantes;
quia non requiritur in tali feudo, ut Agnatus sit
haeres ultimi defuncti. sed sufficit ipsum mediate,
vel immediate, esse haeredem illius, qui primo
4 feudum acquisivit; sed hoc habere locum in feudo,
non in emphyteusi, quia ut diximus supra, sive sit
nova, sive antiqna emphytensis pater potest filiis
praejodicare. Valas. *d. quaestione sub n.* 3. *in fine.*
Menoch. *cons.* 141. *lib.* 2. *n.* 2. et quod *si* pater sti-
pulatus fuerit emphyteusim Ecclesiasticam sibi et
filiis, ot haeredibus, poterit eam uni ex filiis prae-
legare: quia filius, qui est haeres patris, nun po-
test judicium ejus impugnare, et si repudiaverit
haereditatem, non potest emphyteusim obtinere.
Mantica *de tacitis et amb. lib.* 32. *titul.* 17. *in fine*,
ubi allegat. Bar. Soc. Sen. Ias. et Covar. et vide
omnino, quae dicam de renunt. *q.* 10. *num.* 4.
5 An autem aditio haereditatis, cum Beneficio
legis, et inventarii prosit, quando emphyteusis est
haereditaria. Clar. §. *feudum qu.* 40. *ver. sed quia*,
tenet, quod confectio ioventarii, etiam quod feu-
dum sit haereditarium, conservet filio haeredi ju-
ra sua, et hanc opinionem tenet Soc. iun. *cons.* 112.
n. 25. *lib.* 2. Curt. *de feud. par.* 4. *n.* 148. Paris.
cons. 65. *n.* 47. *lib.* 3. Zasi. *de feud. par.* 9. *n.* 9. *lib.* 1.
6 Sed contraria opinio est verior, et communis.
quod confectio inventarii nihil prosit in emphy-
teusi haereditaria, nec in feudo haereditario. Alex.
cons. 28. *n.* 81. *lib.* 5. Ruin. *cons.* 38. *n.* 15. *lib.* 1.
Aff. *dec.* 12. *n.* 3. Cravett. *cons.* 256. *n.* 3. Lofred.
cons. 14. *n.* 43. Pinel. qui alios citat *in l.* 1. *par.* 3.
n. 93. *de bon. mat.* Paris. *cons.* 17. *n.* 43. *l.* 1. Curt.
iun. *cons.* 1. *nu.* 5. Covar. *var. resol. cap.* 38. *lib.*
2. *num.* 4. *ver.* 8. Valas. *d. q.* 49. *n.* 4. et habet lo-
cum, sive emphyteusis sit nova, sive antiqua, quia
utroque casu militat eadem ratio, ne filius haeres
admittatur contra factum defuncti, *l. cum a matre,*
C. de rei vend. idem Valas. num. 5. qui respondet
etiam contrarium tenentibus, et contraria opinio
Ruin. *cons.* 24. *n.* 17. *lib.* 1. *et cons.* 47. *n.* 9. *eod.* 7
lib. tenet, habere locum in emphyteusi non haere-
ditaria; refert enim, dicit ipse, an emphyteusis sit
haereditaria, vel non haereditaria, et filius adive-
rit haereditatem patris, qui eam alienavit; ut pri-
mo casu, non possit contravenire; licet confecerit
inventarium, secundo aotem casu coofectio inven-
tarii prosit sed de hoc nos diremus *in tit. de renun-*
ciationibus q. 10. ubi omnino vide, et quando ex le-
ctura inventarii apparet adesse bona, ultra credi-
tum, non impedit solutiooem, quia non opitulatur
in re haereditaria. Rot. *in recent. par.* 2. *dec.* 61. *n.* 4.

Limitat Valas. hanc opinionem *ead. qu.* n. 5.
non habere locum in emphyteusi ecclesiastica,
quae esset alienata in extraneos haeredes; tunc. n.
filius etiam haeres poterit revocare, allegat Covar.
dicto cap. 18. *n.* 4. et Dec. *cons.* 208. *n.* 2. licet
Lud. Mol. *de Hisp. primog. lib.* 4. c. 1. *nu.* 17. te-
neat contrarium, ut ipse refert, et alibi hoc discu-
tiendum reservat, et vid. infra n. seq.

Sed ego non simpliciter haec intelligenda es- 8
se arbitror; quia licet sit vera illa opioio, quod
emphyteusis Ecclesiastica non transeat ad extra-
neos haeredes, ut nos late diximus supra hoc eo-
dem titulo *q.* 1. *num.* 5. etiam si dictum sit pro
haeredibus, quia intelligitur pro descendentibus,
ut ibi; tamen quando est concessa pro se, et qui-
bus dederit cum debitis solemnitatibus, vel pro se,
et haeredibus quibuscunque, vel pro quibus vo-
luerit, vel cum clausula ad habendum, et quicquid
sibi, et suis haeredibus placuerit faciendum, vel
in perpetuum cum debitis solemnitatibus, ut in di-
cta quaest. diximus in Falleotiis, tunc credo quod
filii non possint contravenire, per rationes supra
adductas quae militant in emphyteusi Ecclesiasti-
ca haereditaria.

Secundus casus, quando emphyteosis, non est 9
haereditaria, sed concessa ex pacto, et providen-
tia, et est nova, puta pro se, et liberis, sine men-
tione haeredum. et dubitatur, an pater possit filiis
praejudicare alienando, praelegando, et renun-
ciando (aequiparant enim scribentes omnes istos
articulos) et de his mixtim loquuntur: et iste ca-
sus difficilior est: in quo vix discerni potest, quae
sit communis opinio. Et quod possit pater prae-
judicare filiis, de illa disponendo in vita, vel mor-
te, in favorem unius filii, aliis penitus exclusis,
tenuerunt Baldus, Jacob. de Belo. Alua. Vero.

Spec. And. de Iser. Alexand. Felin. Ias. Barb. Rom. Gozard. Paris. Aymo. omnes relati per Gab. *tit. de jur. emphyt. conc.* 2. n. 9. *et* 24. ubi alii etiam enumerantur; et quam plures recensentur per Valasc. *d. q.* 49. *sub* nu. 6. et per Clar. §. *emphyteusis q.* 16. cui haec opinio magis placet, dummodo consensus Domini accedat, et hanc opinionem late defendit multis rationibus, et quod non sit neque necessarius consensus Domini, ex quo alienatio fit in personam comprehensam in investitura, Natt. *cons.* 475. *per totum*, et respondet contrariis, et praesertim *n.* 14. ubi etiam refert multos hanc opinionem tenentes, et quod haec sit verissima sententia, tenet Crass. *in* §. *legatum*, *q.* 14. *et n.* 20. et istam sententiam esse tenendam in consulendo, et sententiando, aequissimum est enim (dicit ipse) ut quod pater acquisivit, et quod patris contemplatione concessum est (quod praesumitur) ut idem Natt. etiam dicit, possit ipse cum Domini consensu alienare, etiam in filiorum praejudicium, et Ceph. *cons.* 132. *n.* 50. hanc opinionem esse magis com. attestatur; si igitur (dicit ipse) in extraneum talis alienatio permittitur, multo magis uni filiorum poterit praelegare, ubi alios allegat. Redo. *de reb. Ecc. non alien. fol.* 519. *n.* 27. *et seq.* Hier. Caeval. *com. cont.* com. *q.* 326. ubi de mag. com. licet alios referat cont. tenentes de com. et idem *q.* 782. *n.* 9. *et* 10. loquens in emphyteusi, tenet, quod pater possit praelegare uni filiorum, quia censetur stipulatus ordine successivo, primo sibi, deinde post mortem suam filiis, et vivente patre nullum jus est filiis acquisitum, et ideo ad libitum poterit disponere, ubi alios de com. attestantes allegat, et ita obtinuisse refert.

10 Contrariam sententiam, quod immo in emphyteusi recepta pro se, et filiis, pater non possit filiis praejudicare, unum tantummodo ex illis eligendo, tenuerunt Bart. Amatus Fed. de Sen. Bal. Ang. Salye. Spec. Soc. Pet. de Anch. Rom. Alex. Cassa. Calc. Ias. qui hanc partem dicit magis communem, Bologn. Grat. Bertr. Alcia. Ruin. qui hanc op. communem appellat, quos omnes refert idem Gab. ut sup. num. 44. et alios refert Valas. *sad. q. sub. n.* 6. tenens hanc esse magis communem opin. et Claud. q. 16. vers. 1. et hanc magis com. quoq. appellat Menoch. *cons.* 161. *n.* 15. ubi infinitos allegat pro hac opinione, ponendo rationes, et contrariis respondendo, et idem Valas. *eod tract. qu.* 45. circa principium, attestatur hanc esse receptiorem sententiam.

11 Et ideo in tanta varietate Doctorum posset sic distingui. Aut loquimur, an possit pater praejudicare uni filio, cum consensu Domini, relinquendo alteri filiorum emphyteusim novam, et tunc potest, et hanc opinionem tenuerunt, Martinus Lauden. *c.* 1. §. *Titius n.* 1. *in fin. si de feud. sit contro. inter Dom. et Agn.* Signo. *cons.* 11. *n.* 1. Alex. *cons.* 18. *n.* 5. *lib.* 5. Cepol. *c.* 31. *n.* 9. Ias. *in l.* 2. *Cod. de jur. emph. n.* 214. Curt. Sen. c. 83. Dec. *cons.* 445. *n.* 7. Gozad. *cons.* 75. *n.* 13. Aff. *in c. imperialem, num.* 33. *de prohib. feud. alien.* *et dec.* 112. n. 6. *et* 138. Sigism. Lofred. *cons.* 1. *n.* 163. *et cons.* 7. n. 23. Brun. *cons.* 115. *n.* 8. Iul. Clar. §. *feudum q.* 40. *in fine*, ubi dicit, si casus contingeret, ita consuleret, et judicaret. Ceph. *cons.* 12. *n.* 16. *lib.* 1. Corn. *cons.* 51. *n.* 10. *lib.* 3. Pinel. *in l.* 1. *par.* 3. *n.* 98. *C. de bon. mat.* Mirh. Crass. sup. allegatus, cum aliis per eum congestis; et ita etiam videtur sentire Valas. *d. q.* 49. *n.* 6. prope finem, et vide infra *de success. q.* 3.

Caeterum hanc opinionem, Menoch. *d. consil.* 161. *nu.* 53. tenet esse dubitabilem, quia Doctores pro contraria parte supra relati absolute loquuntur, quod pater non possit praejudicare filiis, ubi sub num. 15. infinitos recenset, et tenet hanc esse magis com. op. et quod non possit praejudicare filiis in feudo novo, ex pacto, et providentia, praelegando uni filiorum tantum, seu inaequaliter de communiori testatur Bursat. *consil.* 291. *n.* 93. *et seq. lib.* 3. ubi multos refert, etiam de com. et magis com. attestantes: quod tamen intelligit, nisi Domini directi assensus interveniat, ex communi opinione, et ex mente Menoch. *d. cons.* 261. *num.* 52. *lib.* 2. *et num.* 53. subdit consensum Domini, non obesse filiis, si consensus interredat post mortem patris, sed solum in ipsius Domini praejudicium, ibi num. 95. et seq.

Aut legavit extraneo emphyteusim novam, 12
acquisitam ex pacto, et providentia, vel repudiaverit in praejudicium filiorum, et hoc non est permissum. Natt. *cons.* 475. *n.* 17. et ita loquitur Alex. *consil.* 106. n. 8. *lib.* 4. Corn. *consil.* 74. *n.* 4. *lib.* 1. Ias. *consil.* 7. *col.* 8. Lofred. *cons.* 10. n. 24. Ceph. *consil.* 29. *n.* 19. *et seq. lib.* 1. cum aliis congestis a Menoch. *d. cons.* 161. *n.* 54. sed quoad renunciationem dicemus in titulo de renunr. q. 4. et quod emphyteusis Ecclesiae legari non possit ei, neque donari, qui non est vocatus ex forma investiturae, tenet. Bart. *in l. si domus* §. *fin. ff. de legat.* 1. et ibi Ang. But. *in c. potuit, de locat.* Alex. *cons.* 151. *col.* 5. *vol.* 2. et quamvis com. videatur opinio in contrarium; tamen loquuntur DD. quando emphyteusis datur inter vivos; secus, quando ex ultima voluntate, probat *tex. in* §, *emphyteusin, Auth. de non alien.* et ita intelligit Imol. *in d. l. domus.* §. *fin. col. fin.* Alex. *n.* 6. et Ias. *n.* 37. ubi dicit, quod per viam successionis, non potest emphyteusis Ecclesiae transire in extraneos haeredes, licet in vita possit alienari, et idem dicit *in l. fin. C. de jur. emph.* ita refert Surd. ubi hanc op. non esse tutam dicit, per ea, quae ipse dixit *in cons.* 10. *et* 71. ubi licentia alienandi intelligitur tam in ultima voluntate, quam inter vivos, multos allegando; sed considerandum venit, quod per mortem eius, qui legavit emphyteusim, est quaesitum jus alteri, ut dicemus *in tit. de alienat. q.* 1. *limit.* 16. *in fin.*

Et sic vides, quam sit difficilis, et intricata suprad. quaestio an pater possit praelegare uni filio emphyteusim, quae diu ingenium meum torsit, et fui anceps, an affirmativam, vel negativam partem amplecterer, cum ex utraque parte adsint rationes urgentes, et Doctores primae classis: Tandem cousideratis fundamentis, et ponderatis rationibus utriusq. partis, sententiam amplector negativam, quod scilicet pater praelegando emphyteusim uni ex filiis, aliis non possit praejudicare, etiam cum consensu Domini directi. Fuudamentum praecipuum huius opinionis est; quia pater sic praelegando, legat jus, quod habet, morte sua periturum: et ideo non valet. Menoch. *de praesumpt. praes.* 118. *n.* 19. *et seq.* late Mant. *de conject. ult. vol. libr.* 9. *tit.* 1. *n.* 18. *et seq.* et Ruin. *cons.* 114. *vol.* 2. attestans de com. dicit, quod habens emphyteusim usque ad tempus mortis duraturam, si alteri eam leget, legatario nihil debetur, nec etiam si legatum sit ad pias causas, sequitur Rol. *consil.* 71. *n.* 18. *cum duobus seq. vol.* 1. nam per mortem patris, statim jus filiis acquiritur, ex tenore investiturae, Rol. *cons.* 63. *n.* 52. *vol.* 4. Aff. *dec.* 186. n. 3. Corb. *de caus. privat. ob alien. limit.* 13. *n.* 8. *et seq.* et nos diximus *de alienat. d. limit.* 16. *n.* 223. Nec consensus Domini potest filiis praejudicare, qui consensus, si post mortem testatoris interveniat, clarum est, quod non praejudicat, ut per Rol. Affl. et Corb. locis citatis, et supra dictum est ex sententia com. contra Vasq. et Natt. sed etiam si in actu testamenti adhibeatur, vel praecesserit: quia cum testamentum recipiat vires post mortem testatoris, et initium sumat a die mortis ipsius, ut *l.* 1. *ff. de testa.* et patet ex ejus definitione, et per Seraph. *dec.* 943. *n.* 8. sequitur, quod ille consensus non potuit praejudicare aliis filiis, et haec opinio magis procederet, si filii nollent esse haeredes patris: quia tunc non tenerentur approbare factum defuncti patris, ut late diximus *de renunc. q.* 10. et quamvis essent haeredes, tamen adhuc possent impugnare factum patris, ratione invaliditatis legati, ut in *ead. q.* 10. diximus de nullitate alienationis. Et cum de jure hoc legatum sit nullum, et a jure ipso impugnetur, merito filii possunt impugnare factum patris, et hanc opinionem inveni fuisse antea amplexam a Fachin. *cont. jur. lib.* 6. *cap.* 63. qui contrariis respondet, et hoc legatum interpretatur, non tanquam rei alienae legatum, sed tanquam legatum rei propriae legantis, qui credebat se jus habere legandi: et sic non debebitur aliqua aestimatio, per ea, quae idem Mant. dicit, ibidem, vers. sed Rui. et n. 19. de legato rei alienae facto. Sed si testator omnino voluisse proponatur, etiam si sciret post mortem suam nihil sibi jus competere, sed eam ad liberos pertinere pro aequis portionibus, uni praelegaret; tunc Fachin. putat valere legatum, ex sententia, Menoch. *de praes. praes.* 117. *num.* 6. *et seq. lib.* 4. quia res aliena legari potest, et per ea, quae idem Mant. citat. loc. dicit, sed pro hac declaratione vide, quae dicta sunt in *tit. de succ. in bon. emph. q.* 13. *n.* 5. et ad argumentum, quod pater potest alienare rem emphyteuticam inter vivos, respondet esse diversam rationem inter alienationem, et legatum; nam alienatio fit inter vivos a patre, qui tunc obtinet, et possidet emphyteusim, et ideo potest alienare, quia acquirendo sibi, et filiis, primum sibi acquirit, deinde filiis; et per consequens potest illam alienare, si vult, sed legatum fit in ultima voluntate, et in tempus refertur, quo pater nullum jus habet, sed filiis ex stipulatione jus competit, l. illa stipulatio, ff. de haered. inst. et praedictam opinionem late defendit Menoch. *consil.* 181. *n.* 15. *usq. ad* 54. respondendo argumentis in cont. ut supra etiam diximus. Caeterum, si quis contrariam partem vellet tenere, quod haeres teneatur approbare factum defuncti, et praelegatum non possit revocari, videndum erit *de renunc. q.* 10. supra allegata n. 9.

Sed tenendo dictam distinctionem, declara, quod iste consensus Domini debet praestari ante mortem Patris, seu testatoris, ex quo post mortem fuit quaesitum jus filiis, a quibus auferri non potest. Soc. iun. *cons.* 77. *num.* 113. *lib.* 4. Goz. *cons.* 9, *num.* 22 *et* 35. Rol. *cons* 2. *num.* 146. *lib.* 1. Osach. *dec.* 119. *num.* 26. cum aliis allegatis per Menoch. *eod. cons.* 161. *num.* 53. et vide supra num. 11.

13 Dissentit ab hac opinione Vasquius *lib.* 3. *de succesionum creatione*, §. 26. Glos. 31. *num.* 89. 98. *et* 107. Natt. *cons.* 475. *num.* 13. *lib.* 2. *et consil.* 504. *num.* 20. *lib.* 3. qui volunt in alienatione feudi non sufficere, quod Dominus consentiat mortuo Vasallo, qui de feudo testatus est, quia a dictu Menoch. reprobantur; et Ratio videtur esse, quia, ut dictum est, in ultima voluntate non potest praejudicare, et post ejus mortem est jus acquisitum filiis.

14 Et tenendo opinionem, quod pater, non possit praejudicare filiis, legando uni eorum, non procederet, quando pater in recompensationem emphyteusis legatae, aliis filiis aliquid aliud reliquerit, tunc enim non revocabitur alienatio, vel renunciatio, aut praelegatum uni ex filiis de emphyteusi factum. Ang. *cons.* 95. Ias. *in l.* 2. *C. de jur. emph. num.* 210. *et seq.* Gozad. *cons.* 25. *num.* 20. Rip. *in l. ex facto num.* 8. *ff. ad Treb.* Crot. *in l. qui Romae* §. *duo fratres num.* 143. *ff. de ver. ob.* Ant. Barb. *in cap. potuit de locat.* Gab. *d. conc.* 2. *num.* 52. Bursat. qui alios citat. *cons.* 291. *num.* 99. *lib.* 3. quando ad ratam bonorum allodialium, disposita per defunctum adimpleant.

15 Subdeclara habere locum, quando filius legatum factum sibi a patre acceptavit, alias non, Valas. *d. q.* 49. *num.* 12. et Menoch. *d. cons.* 161. *num.* 55.

16 Secundo, tenendo opinionem, quod non possit pater filiis praejndicare, declara babere locum iu emphyteusi Ecclesiastica, serus in Emphyteusi privata. Imol. *in cap. potuit. de locat. col. pen.* Bal. *in cap.* 1. *col.* 4. *vers. quaerit*, an *Ang. rel fil.* Calc. *cons.* 73. Gab. *d. conc.* 2. *num.* 53. Derlara tertin, quando emphyteusis est arquisita cum farultate alienandi, idem Gab. ut supra, qui plures allegat. Quarto, quaodo esset consuetudo iu contrarium, idem Gab. ut supra.

17 Aut loquimur, an primus acquirens possit praejudicare comprebeusis in iuvestitura, et tenendo opinionem, quod pater potest in emphyteusi nova praejudirare filiis, quaudo est accepta pro se, et filiis, utiq. primus acquirens poterit cum conseusu Domini praejudicare comprehensis in investitura. Seraph. *dec.* 559. *num.* 19. Rot. *in recent. dec.* 435. *sub num.* 13. *et dec.* 438. *sub num.* 1. *par.* 1. et alias derisiones refert et sequitur Gratia. *discept. Foren. capit.* 405. *num.* 1. ubi testatur de veriori, et magis com. op. Et derlarat, habere locum in primo acquirente, qui esset pater, sive iu eo, qui baberet filios in potestate, vel nepotes, quasi iu hoc rasu filius capiat Emphyteusim, tamquam ex donatioue paterna, sed secus est in acquisitioue facta pro filiis emaucipatis, vel similibus: tunr enim, non haberet locum revocatio patris; quia donatio est perferta *l. 2. de inoff. test.* et ideo conrludit, non babere locum in matre prima acquireute, quae non poterit praejudirare filiis in emphyteusi acquisita per eam, et pro filiis: quia tunr est perferta donatio, et jus est acquisitum, quae ratio non militat in patre, per rationes adductas per eum, et haor distinctionem facit Bal. *in l.* 1. *in fine C. per quas pers. nob. ac. in fine*, et in Auth. *Si quas ruinas C. de Sac. San. Eccl. col. pen. vers. juxta hoc quaero*, quam dist. Bal. sequuntur alii per eum rongesti, et videtur approbari per Seraph. *decis.* 475. *num.* 5. quae rationes militant in aliis extraneis, cum per stipulationes eorum sit comprehensum jus quaesitum Grat. *ibid. num.* 24. *et* 30.

18 Sed alii enumerati per Gabr. *tit. de jur. emph. conc.* 2. *num.* 45. et per Mares. *var. resolut. cap.* 74. *num.* 1. *et seq. lib.* 1. distinguunt: Aut pater acquisivit emphyteusim titulo lurrativo, ex liberalitate coucedentis, et tunr nou potest disponrre in praejudicium filiorum. Ant acquisivit titulo oneroso, et tuuc potest filiis praejudirare, et banc distiuctionem, dirit Maresc. teuuisse Rot. apud Gambar. *dec.* 10. *et* 32. et in una Romana de Lante 17. Maji 1585. coram fel. recor. Clem. Octavo. Hercul. *in repet. l. in quartam fol.* 26. uhi concludit, quod iu prartica, nou sit recedeudum ab bac distiuctione, declarans, qoumodo dicatur accepta titulo oueroso, et lurrativo, sed videnda est *dec.* 50. *in recol. per Paul. Rub.* ubi, quando contemplatione meritorum est farta investitura sit ex causa onerosa, et Add. ad dec. Ludovis. *dec.* 529. *num.* 23. dicit, quod opinio Rot. tenentis, quod primus aquireus possit praejudicare romprebensis in iuvestitura, habet locum, quando investitura fuit acquisita mediante pecunia, serus si ex mera liberalitate concedentis quia tunc non potest primus acquireus praejudicare comprebensis, juxta distinctionem, de qua per Surd. *decis.* 290. *num.* 3. et eandem distinctionem facit Natt. *consil.* 531. *num.* 4. ubi alios allegat, et sequuta est Rot. coram Card. Sacrato in Viterbiensi Castrorum 14. Decembris 1616. et videtur de mente Rotae *in d. dec.* 435. *sub num.* 13. vers. tanto magis, ubi pro causa onerosa ronsideratur, quod primus acquirens in ingressu solvit quandam quautitatem pecuniae, et deinde fecit meliorationes notabilis valoris, et approbat opinionem Mares. et ita etiam concordat istas opinionos Gab. *d. conc.* 2. *tit. de jur. emph. num* 45. qui multos citat pro bar opinione, ut sequenti numero dicetur, et praedirtam dist. Marcresc. approbat etiam Add. *ad dec. Burat.* 822. et quando primus acquirens, arquisivit titulo oneroso, ut quia prn ingressu solvit quantitatem pecuuiae, teuuit Rota coram Cavaler. *ut in suis dec.* 219. *num.* 16. et quando ex titulo oueroso fuit acquisita, possit primus acquirens praejudicare vocatis, teuet Rot. *dec.* 176. *num.* 20. *in recent. par.* 5.

Caeterum in isto casu, qui est tertius, quando titulo oneroso pater acquisivit emphyteusim, pauci sunt, qui contradicunt: nam omnes fere dicunt, quod pater possit praejudicare filiis: et Doctores, qui negant, patrem uon posse praelegare Feudum, vel Emphyteusim novam uni filiorum, loquuntur quando Feudum, vel empbyteusis fuit gratis coucessa, et dirit Menoch. *d. cons.* 161. *num.* 6. quod solus Guielmus Honnetonius contradicit, Valas. etiam *d. q.* 49. *num.* 7 dicit, Corn. dissentire et quod pater rum Domini consensu, quando emphyteusis fuit arquisita, ex re, vel pecunia patris, et sir quando pater ad consequendam iovestituram posuit aliquid de suo, possit filiis praejudicare, tenuerunt Alex. *dictis consil.* 106. *et* 107. Capr. *inter cons.* Corn. 51. *lib.* 3. idem Corn. *cons.* 37. *num.* 4. *lib.* 3. *littera* L. Gozad. *consil.* 75. *num.* 14. Pinellus *d. l.* 1. *pag.* 157. Ruin. *cons.* 42 *num.* 11. *lib.* 1. Aymon. *consil.* 135. *num.* 8. *lib.* 1. Angel. *de test. glos.* 87. *num.* 3. Crot. in *d. l. qui Romae*, §. *duo fratres, num.* 143. *ff. de ver. ob.* et alii allegati per Valas. *d. num.* 7. uhi tenet, quod ista opiuio tutius proredit, si filius tempore mortis patris in potestate reperitur; quia illa tacita donatio patris expertat confirmatiouem, ex tempore mortis patris, *l. donationes, quas parentes C. de donat. inter Vir. et Uxor.* et per alienationem videtur revorata; si autem sit sui juris, saltem tempore mortis magis dubium habet: veruntamen dicit ipse teuendum est, quod supra, et idem si sit consuetudo, quod pater possit praejudieare filiis, secuudum Gozad. *d. cons.* 75. allegando Bart. *cons.* 60. et

Menoch. eodem consilio refert, hanc opinionem tenere Bal. *in l.* 1. *in fin, C. per quas pers. nob. acq.* Aret. *in l. apud. Iulianum §. si quis alicui, col. pen. ff. de legat.* 1. Calca. *cons.* 74. *num.* 15, Curt. iun. *in tract. de feud. par.* 4. *num.* 132. Bossius *in tract. caus. crimin. tit. de Principe num.* 311. Natt. *cons.* 475. *num.* 5. Plotus *in annot. ad consil. Mart. Lauden.* 29. *num.* 61. Maraut. *in l. is potest. num.* 30. *de acq. haered.* Rub. *in l. gallus §. quidam recte num.* 189. *ff. de lib. et post.* Gab. *d. num.* 45. qui pro contraria parte solum allegat Corne. d. cons. et quod pater possit feudum uni filiorum praelegare, etiam si esset ex pacto, et providentia, tenet Rot. *decis.* 703. *num.* 4. *p.* 1. *recent.*

19 Limitatur haec opinio, si filius est emancipatus, quia non poterit pater ejus praejudicare, Seraph. *dec.* 341. *num.* 22. Natt. *cons.* 475. *num.* 5. et vide supra num. 17.

20 Et sic vides, quod iste casus non babet difficultatem, dubium tamen est, quando titulo lucrativo pater acquisivit emphyteusim pro se et filiis, propter distinctionem, quam faciunt supra citati num. 18. et Add. *ad d. dec. Ludovis.* 529. et novissime approbatur per Add. *ad dec. Burat.* 822. Sed non obstante d. distinctione, videtur, quod primus acquirens possit alienare, et hanc opinionem tenuit Paul. de Cast. *in l. omnimodo §. imputari num.* 4. *C. de inoff. test.* et banc esse magis com. op. dicit Alex. *cons.* 19. *num.* 4. *col.* 3. Bolog. *in l. in quart. num.* 316. *ff. ad Treb.* Soc. *in l. cum filio familias. num.* 51. *ff. de leg.* 1. hanc etiam sent. dicunt veriorem, Mod. Paris. *in add. ad.* Alex. *cons.* 8. *lib.* 3. Valsq. *de succ. creat.* §. 50. *num.* 233. et verissimam dicit Corras. *in l. filium, quem, C. famil. hercis. num.* 94. Crass. §. *legitima. q.* 21 in fine rejecta d. distinctione, ubi dicit, in acquirendo, magna est potestas patris, cum possit postea alienare cum Domini consensu: ideoque filii dicuntur habere a patre; qui non auferendo, videtur concedere, et *in* §. *legatum. q.* 14. *num.* 20 et Rot. ita pluries tenuit, ut *in d. decis.* 438. *prim par. in recent.* et idem tenet Honded. *consil.* 94. *num.* 47. et testatur hanc esse magis com. op. *lib.* 2. Seraph. *dec.* 559. *num.* 18. et Rot. *in dec. posth. par.* 1. *decis.* 450. ubi infiniti allegantur, et non fit d. distinctio, quae Dec. est eadem cum dec. 438. pro ista opinione; et tenet Cavaler. *dec.* 398 *num.* 1. quod primus acquirens possit praejudicare aliis comprehensis: non autem secundus: et *decis.* 210. num. 9. Et quis sit primus acquirens, qui possit alienare, vide infra num. 27. Et quod pater possit praejudicare filiis, accedente consensu Domini in emphyteusi concessa, pro se, et filiis, nisi filii sint proprio nomine nominati, vel aliter appareat, quod non merita praecesserint, aut quod concedens eos dilexerit, et sic quod eorum etiam contemplatione principaliter motus fuerit, et non solius patris ad emphyteusim concedendum, tenet Rot. Luc. *divers. dec.* 117. ubi plures cumulat; et Ceph. *cons.* 468. *num.* 32. *et seq. et cons.* 608. *num.* 31. *vers. decernio. lib.* 4. ubi dicit, quod sicut pater fuit ille, qui acquisivit pro se, et filiis, sic potest accedente consensu Domini filiis praejudicare, et ea, quae in contrarium adducuntur, procedunt; quando Domini consonsns non intervenit, et omnes admittunt, patrem posse filiis praejudicare, et hanc esse magis com. op. ea ratione, quia respectu filiorum dicitur donatio causa mortis, quae potest per ipsnm donantem revocari; et eandem opinionem tenet Gabr. *cons.* 133. *num.* 45. Lofred. *consil.* 218. *numer.* 11. Ursill. *ad aff. decis,* 248. et ita pluries determinasse Sacrum Conc. refert, et idem dicit ad *decis.* 112. *sub num.* 4. Et licet ut plurimum Doctores loquantur in feudo; tamen idem dicendum in emphyteusi, immo multo magis procedit, ut per Clar. §. *emphyteusis. q.* 16. *vers. his praemissis,* et Rot. Luc. *ead. dec.* 117. et pro hac opinione facit, quod dicit Crass. *d.* §. *legatum. q.* 14, *num* 20. quod scilicet praesumitur emphyteusis concessa contemplatione acquirentis, Natt. *cons.* 475. *num.* 9. allegato, et Valas. *de jure emphyteutico q.* 49. *num.* 6. *in fine ver. illud tamen,* videtur hoc sentire; Dum numer. 7. dicit, quod si est acquisita titulo oneroso, potest pater filiis praejudicare. Sed stante auctoritate Rotae, non erit recedendum a praedicta distinctione, quam novissime facit *dec.* 50, *in recollect. per Paul. Rub. coram Queipo. num.* 1. *et* 2. et Burat. *dec.* 881. *in fine,* et Decisio coram Sacrato supra num. 18. allegata in Viterbien. Castrorum, est in *dec. post.* 366. *num.* 2. ubi pro ista distinctione allegatur Surd. *cons.* 305. *num.* 36. Gabr. *consil.* 83. *num.* 5. *lib.* 1. attestans de magis com. et Verall. *decis.* 302. *p.* 1. et ita procedunt aliae decisiones sup. allegatae.

21 Quartus est casus, quando sumus in emphyteusi antiqua ex pacto, et providentia, acquisita, et pater non est Auctor acquisitionis, et hic similiter nullam, vel levem habet difficultatem: quia receptissima est sententia, patrem non posse de emphyteusi antiqua disponere in praejudicium filiorum, et comprehensorum in investitnra. Baldus in Authentica *si quas ruinas num.* 6. *C. de Sac. San. Eccl.* Infern. *in* c. 1. §. *Titius. num.* 1. *si de feud. sit contr. inter Dom. et Ang.* Alvar. Praepos. et Aff. in c. 1. *de alien. feud.* Alex. *in cons.* 8. *num.* 15. *lib.* 3. Ioan. de Lign. *inter cons. Brun. cons.* 77. *num.* 2. Corne. *cons.* 199. *num.* 51. *lib.* 2. Christ. Castel. *cons.* 40. Ias. *cons.* 7. *lib.* 3. *et in l.* 2. *C. de jur. emph. num.* 207. *in fin.* Ruin. *cons.* 45. *num.* 18. Curt. Sen. *cons.* 23. Bero. *cons.* 70. *num.* 36. *l.* 1. Aff. *dec.* 119. *num.* 2. Paris. *cons.* 10. *num.* 5. ubi ait, etiam Domino consentiente. Natt. *cons.* 501. *num.* 43. qui etiam tenet, habere locum, si Dominus consentiat. Silvan. *cons.* 15. *num.* 36. et Alciat. *resp.* 481. *num.* 17. *et* Soc. inn. *cons.* 160. *num.* 44. *lib.* 2. ambo affirmant patrem non posse praelegare uni filiorum Feudum antiquum ex pacto, et providentia, etiam si Dominus consentiat; et Cels.

Vgo. *cons.* 26. *num.* 25. Cravet. *cons.* 256. *num.* 2. Ceph. *cons.* 3. *num.* 41. *lib.* 1, Clar. §. *Feudum quaest.* 40. *vers. quae omnia*, Rimin. iun. *cons.* 18. *num.* 40. Menoch. *cons.* 161. *num.* 1. et quod pater non possit praejudicare filiis, uni filiorum praelegando, quando est Feudum, vel Emphyteusis antiqua, vel plus quam alteri assignando, tenet Crass. qui alios plures congerit §. *legatum qu.* 14. *num.* 19. Valas. *d. q.* 49. *num.* 9. qui etiam ipse pro isto casu multos cumulat, Bursat. *cons.* 291. *lib.* 3. *num.* 93. *et seq.* Surd. *cons.* 77. *num.* 6. dicit, quod in Emphteusi antiqua indubitati juris est, quod pater non possit aliquo modo praejudicare filiis.

22 Infertur, quod sequuta morte alienantis, comprehensi possunt revocare alienationem. Corb. qui plures citat, *de caus. pri. ob mort. civil. numer.* 53. et idem *de caus. privat. ob alien. quaest,* 7. *numer.* 6. etiam non restituto pretio, Bursat. *d. consil.* 291. *num.* 93. *lib.* 3. qui de communi testatur, nisi sit haeres ut dicemus *in tit. de renunc. quaest.* 10.

23 Quintus est casus, quando Emphyteusis nova, est mixta, accepta scilicet pro filiis, et haeredibus, et sic haereditaria, et ex pacto, et providentia: et in isto casu, potest pater uni filiorum praelegare, Alexand. *consil.* 29. *num.* 19. *lib.* 5. ubi tenet, patrem posse assignare uni filiorum Feudum a Principe concessum pro se, et filiis suis, suisque haeredibus, Cravet. *cons.* 256. Curt. iun. *in tract. Feud. par.* 4. *num.* 132. Soc. sen. *cons.* 127. *num* 10. *l.* 3. Barbat. *cons.* 66. *l.* 4. Crot. *in l. qui Romae* §. *duo fratres num.* 14. *ff. de ver. obl.* Clar. §. *Feudum quaest.* 40. *ver. aut vero, et* §. *Emphyteusis quaest.* 19. *ver. sed quid*, ubi absoluto tenet, in Emphyteusi mixta posse patrem libere disponere, et praejudicare filiis. Osach. *dec.* 161. *num.* 6. Menoch. *d. cons.* 161. *num.* 5. et ratio est secundum eundem Menoch. quia est haereditaria, ut diximus supra *num.*1.*et quaest.* 1.*num.* 23. et ideo potest disponere, et licet habeat admixtam naturam Emphyteusis, ex pacto, et providentia, idque ad beneficium omnium filiorum, tamen is filius, qui vult patri succedere in Emphyteusi, debet etiam esse haeres patris, quia duae qualitates in eo debent concurrere, filiationis scilicet, et haereditaria, licet ergo filius in cujus detrimentum pater praelegavit, aliterve disposuit, possit tanquam filius, illi praelegato contradicere, nihilominus, eum et haeres esse debeat patris, non potest impugnare fac-
24 tum defuncti, antecessorisque sui *l.cum. a Matre, C. de rei vend.* et per consequens, non poterit revocare praelegatum a patre factum, et hanc rationem perpendit Cravet. *d. cons.* 256. *num.* 3. et clarius Cepol. *cons.* 31. *num.*12. *in consiliis civilibus*, et nos diximus hoc *eod. tit. quaest.* 3. *in princ. et de renunc. q.* 10. late dicitur.

25 Quod ego intelligo, si pater esset primus acquirens, quia in Feudo haereditario sufficit, quod sit haeres primi acquirentis, et ideo, si alius de Emphyteusi disponeret, posset aliis comprehensis revocare, modo esset haeres primi acquirentis, et haec est com. opinio, de qua per Cras. *d. q.* 14. *n.* 21. et nos diximus supra *hoc eodem tit. q.* 3. *n.* 10.

Sextus est casus, quando Emphyteusis est simpliciter ex pacto, et providentia, et gratis est 26
concessa tam in contemplatione patris quam filiorum, et hoc casu non poterit pater praelegare uni filiorum; neque praejudicare. Isern. *c.* 1. §. *et si libellum num.* 10. *de alien. feud. pat. et in c.* 1. §. *quod si Titius in fin. si de Feud. fuer. cont. inter. Dom. et Ang.* Lofred. *cons.* 8. *num.* 23. Guiel. Pen. *cons.* 12. *num.* 10. Nat. *cons.* 475. *num.* 12. *et* 14. Fundamenta huius op. sunt haec, scilicet. Illi acquiritur res, cuius contemplatione data fuit. Bal. *in l. cum oportet num.* 4. *C. de bonis quae lib.* Bart. Ias. et alii *in l. si arrogator* §. 1. *ff. de adopt.* Alterum est; Quia hae duae sunt concessiones ad tempus factae, una patri, donec erit in humanis, altera filiis, vita defuncto patre, et celeritatis causa ad evitandum circuitum; unus tantum actus est expressus. Menoch. *d. cons.* 161. *num.* 11. *et seq.* Clar. §. *emph. q.* 16. *vers. his praemissis.* Pinell. *in d. l.* 1. *pag.* 233. ubi tenet, quod idem esset, si filii essent praesentes, et aequaliter acceptarent tempore concessionis. Covar. *var. resol. c.* 14. *lib.* 1. Valasc. *d. quest.* 49. *num.* 10. quid autem si filius sit haeres, an possit contradicere, vide *de renunc. quaest.* 10.

Septimus casus, quando Emphyteusis esset concessa patri pro se, et filiis, et filii essent pro- 27
prio nomine nominati, vel aliter apparere posset, quod emphyteusis esset concessa, non solum intuitu recipientis; sed etiam contemplatione filiorum, ut dictum est supra, et in hoc casu dicit Clar. quod pater, non potest filiis praejudicare *d. q.* 16. *vers. his praemissis, in fine*, et §. *Feudum, quest.* 41. *versic.* 1. *sequitur* Valasc. *d. quaest. num.* 11. et pro eis esset stipulata Rot. *dec. posth.* 425. *num.* 9. *lib.* 1. quia dicitur filius primus acquirens, quando proprio nomine est nominatus in investitura, ut dicitur in d. dec. 8. Cavaler. *decis.* 219. *num.* 9. Hier. de Caeval. *com. cont. com. quaest.* 783. *num.* 24. Mart. de claus. *claus.* 328. *par.* 1. Rot. Lucen. *decis.* 117. ubi plures allegat, sed si nomine communi sint nominati, ut filii; secus esset. Achil. de Grass. *dec.* 36.

Octavus est casus, quando emphyteusis est concessa ob benemerita patris, et in hoc casu, pater poterit praejudicare filiis, quia benemerita 28
loco pretii habentur. Natt. *consil.* 674. *num.* 14. et Menoc. *d. consil.* 161. *num.* 10.

Nonus casus, quando emphyteusis est concessa filio, contemplatione patris, et id legitimis 29
modis constaret, et in hoc casu, poterit pater filiis praejudicare: nam quicquid datur filio, contemplatione patris profectitium est *l. fin. cum ibi not. C. de usuf.* Aret. *in d.* §. *si quis alicui col. fin.* Ruin. *consil.* 42. *num.* 11. *lib.* 1. Anch. *cons.* 132. *et idem* Valasc. ut supra num. 3.

30 Decimus casus, quando emphyteusia est concessa pro se, et filio, seu filiis nominandis, cum clausula, quod non possit alienari, sine licentia Domini: videtur enim per hoc tacite data potestas alienandi cum consensu Domini, et jus quaesitum filiis sub tacita conditione, si emphyteusis illa per patrem non fuerit alienata, ita tenet idem Valasc. *d. quaest.* 12. per ea quae in similibus terminis consoluit Ruin. *consil.* 165. *num.* 11. *lib.* 1. et idem colligitur (dicit ipse) ex responso Anch. 126. *num.* 13. et ex Crot. *in d.* §. *duo fratres num.* 143. Caeterum si volumus tenere opinionem, quod pater non potest praejudicare filiis de emphyteusi nova, quia jam per stipulationem est jus quaesitum filiis, ut Menoch. referens argumenta pro ista opinione tenet in *d. cons. num.* 19. utique dicendum esset post nominationem factam de filiis non posse praejudicare, et maxime, si essent proprio nomine nominati, ut in septimo casu, et pro hac opinione, vide *de alienat. q.* 8. *num.* 5.

31 Undecimus est casus, quando pater reciperet emphyteusim novam, ex pacto, et providentia, et concessio esset facta jure antiquae emphyteusis, et dubitaretur, an possit praejudicare filiis, vel legando uni filiorum, et partem negativam tenuerunt (licet loquantur in feudo) Ruin. *cons.* 9. *in fin. lib.* 1. Paris. *cons.* 5. *num.* 11. *et num.* 23. *l.* 1. Cels. Hugo *cons.* 26. *num.* 54. Per Ant. Anguisula *consil.* 1. *num* 5. *et seq.lib.* 7. Egid. Boss. *in tract. caus. crim. tit. de Principe n.*312. Ferrettus *in tract. de bellicis signis*, *num.* 35. Caesar Fiumgiolus *in l. in quartam num.* 460. *ff. ad l. falc.* et his accedunt omnes alii Doctores supra allegati, tenentes, Patrem non posse praelegare emphyteusim uni filiorum, et eis praejudicare; et noviter hanc opinionem defendit Menoc. *d. cons.* 161. *in fine.*

32 Contrariam partem tenuerunt Bald. *in c.* 1. *n.* 2. *de alien. feud. par.* Alex. *cons.* 1. *n.* 26. *lib.* 5. Ias. *in Praelud. feud. num.* 88. et *cons.* 1. *colum.* 4. *lib.* 3. Curt. Sen. *c.* 50. *colum.*55. Rimin. Sen. *cons.* 96. *num.* 31. *lib.* 1. Natt. in terminis *c.* 504. *num.* 11. *et c.* 505 *num.* 15. Clar §. *feudum quest.* 8. *vers. sed circa hanc* Joseph. Cumia. *in Const. Siciliae c. si aliquem num.*17. Rolan. *c.* 60. *num.* 51. *lib.* 1. quibus accedunt caeteri Doctores, qui tenent, patrem in emphyteusi nova, accepta ex pacto, et providentia posse praelegare uni filiorum vel alias praejudicare.

Haec quaestio pendet ab ea, quam supra tractavimus, An pater possit praejudicare filiis in emphyteusi nova, accepta pro se, et filiis, nisi quod sunt addita illa verba jure antiquae, quae secundum Bald. et caeteros, et praesertim Rimin. et Natt. sunt posita, ad utilitatem Vasalli, et sic etiam emphyteutae, et ideo non debent in eorum odium retorqueri, juxt. *l. quod favore, C. de legib.* cui rationi resp. Menoch. ut supra, quod favore filiorum sit etiam exequatum feudum, sive emphyteusis: et ideo argumentum retorquetur, quia est facta concessio ad favorem filiorum, et in eorum odium retorqueretur; sed prima opinio videtur tenenda, quam tenuit Rot. ut per Seraphin. *decis.* 341. *num* 23. sequuta per Cravet. *de antiq. temp. par.* 5. *num.* 13. *cum seq.*

Sed quid, si filius esset haeres patris. Gab, *eod. titul. et conclus.* 2. *n.* 57. ponit pro una fallentia, tenendo opinionem, quod pater, non possit filiis praejudicare, quod tunc filius, si est haeres patris, non possit contravenire, allegat Ruin. *cons.* 43. *col.* 4. *volum.* 1. sed de hac quaestione dicemus in titul. de renunciationibus quaest. 10. ubi late invenies. 33

Pro complemento hujus quaestionis. Valasc. dict. quaest. in fine refert Pinel. tenere, quod adsit magna differentia inter alienationem factam per patrem, et praelegatum factum uni ex filiis, in quo patris solum voluntas concurrit, et in alienatione, vel renunciatione, Dominus concurrit, et hanc considerationem facere etiam dicit Ludo. Bol. sed hanc differentiam, non admittit, quia in utroque casu eadem ratio militat; consensus enim Domini considerari non debet in praejudicium filiorum, post jus quaesitum. 34

QUAESTIO XXV.

SUMMARIUM

Allodialis, et libera quaelibet res praesumitur, et non emphyteutica num. 11. — Cum emphyteusis sit servitus, quae non praesumitur, num. 2. — Allodium est, quod a nemine praeterquam a Deo recognoscitur. num. 3. et alleganti rem esse emphyteuticam incumbit onus probandi, num. 4. — Castrum concessum, cum pertinentiis suis, bona, quae Vassallus possidet in Territorio illius Castri, praesumuntur libera, num. 5. — Fallit primo regula, quando concurrit fama, et essemus in antiquis sed haec fama debet esse centum annorum. et res aliter probari non possit, num. 6. — Fallit secundo. quando Princeps per verba enunciativa narraret bona esse feudalia, et quando verba investiturae essent apta comprehendere omnia. Castrum, jurisdictionem, et quaecunque regalia, et bona num. 7. — Limita tertio, quando Ecclesia concederet jurisdictionem, vel pensiones quia in dubio praesumitur concedere in feudum. num. 8.-Limita quarto. quando dubitatur de latitudine praediorum, nam omnia praesumuntur emphyteutica, vel quando major pars esset emphyteutica. num. 9. contrarium, num. 10. distingue, num. 11. concorda opiniones, num. 12. — Limita quinto, nisi possidens rem praestitisset aliquod Principi Territorii. in signum subjectionis, n. 14. — Limitatur sexto. nisi Vasallus praestaret servitium personale, num. 15. — Septimo quando probaretur Auctorem habuisse illa bona in feudum, quia eodem jure praesumeretur ad haeredem pervenisse, num. 16. — Octavo. si in genere constaret aliquem habere bona feudalia et a

D. requisitus, ut ostenderet pro quibus praestet homagium, vel canonem, et recuset, tunc omnia bona praesumerentur emphyteutica, vel feudalia, num. 16.—Declara hanc limitationem, num. 27. subdeclara, num. 28. declara tertio. num. 31. declara quarto, num. 32. — Nono limita, quando res illa non reperitur registrata in Catastro Civitatis, num. 18. — Decimo, quando bona reperiuntur registrata in Catastro aliorum bonorum feudalium, num. 19. — Undecimo. quando sumi potest conjectura ex aliis instrumentis antiquis, etiam inter alios gestis num. 20. — Duodecimo, quando Princeps concessit utile dominium, reservato directo, num. 21. — Decimo tertio. quando testes affirmarent rem esse feudalem, reddendo causam scientiae, num. 22. — Decimo quarto, quando jam res feudalis extitit. num. 23. 15. — Limita, quando adest praesumptio ex consuetudine, et more regionis, num. 24. 16. — Limit. quando res concessa habita fuit pro feudali, num. 25. 17. — Quando alias fuit judicatum rem esse feudalem, num. 26. 18. — Quando, ut res emphyteutica possidetur. num. 27. 19. — Quando bona non solverunt onera, ut communiter bona emphyteutica non solvunt, num. 34. — Et in dubio pro Ecclesia judicandum est. num. 13.

Contingit aliquando, quod Dominus dicit aliquam rem esse emphyteuticam, et emphyteuta negat, et non esse inclusam in instrumento investiturae: sed esse allodialem, et quandoque etiam dubitatur, an res sit tota emphyteutica, vel pars tantum; propterea hanc quaestionem, et materiam tractandam diximus, an in dubio praesumatur emphyteutica, vel libera, seu allodialis? Et dicendum
1 est, quod in dubio quaelibet res praesumitur allodialis, hoc est libera, et patrimonialis, et non emphyteutica. Clar. §. *feudum q.* 18, ubi dicit,
* quod ita omnes teneut, tam legendo, quam consulendo: est enim emphyteusis, servitus, quae non praesumitur, Bell. *cons.* 10. *n.* 9. quamvis loqua-
2 tur in Fendo; idem tenet Gab. *tit. de Feudis conc.* 3. qui infinitos coogerit; Menoch. quod alios etiam enumerat. *de praes. lib.* 3. *praes.* 91. *in prin.* et Valas. *de jur. emph. q.* 51. *in prin.* nam allodium
* est, quod a nemine, praeterquam a Deo recognoscitur: bona vero emphyteutica a Domino directo. Curt. jun. *cons.* 111. ubi hanc dicit esse com. op. et idem Clar. §. *emphyteusis q.* 49.
4 Infertur propterea, quod alleganti rem esse emphyteuticam, incumbit onus probandi, ea ratione, quia quaelibet res praesumitur allodialis, et libera *l. altius C. de ser. et aqua.* Aff. *in cap.* 1. *n.* 281. *ex quibus caus. feud. amit.* Gab. *d. conc.* in *princ.*
5 Infertur secundo, quod, si reperiatur concessum Castrum, cum pertinentiis suis, bona, quae Vasallus possidet in territorio illius Castri, adhuc non praesumuntur feudalia, nisi Dominus probet esse de pertinentiis Fendi; et sic Domino, non Vasallo incumbit onus probandi. Imol. et Alex. *in l.* 3. *ff. de acq. poss.* idem Alex. *cons.* 55. *n.* 21. *et cons.* 112. *lib.* 4. Paul. de Cast. *cons.* 461. *lib.* 1.
* Curt. jun. *cons.* 180. et ita com. teneri attestatur Bell. *d. cons.* 10. *n.* 11. et Clar. *in d. qu.* 18. dicit quod in causa magni ponderis, fuit pronunciatum pro Vasallo, non obstante, quod bona, de quibus agebatur, essent sita intra confinia Territorii descripta in investitura, et alios ita tenentes recenset Valas. *d. q. n.* 3.
Sed Gab. *in d. conc.* 3. ponit aliquas fallentias, et declarationes, sicut etiam Menoch. *d. praes.*
6 91. quas nos etiam ponemus; licet non omnes, sed quae videntur facere pro hac quaestione. Prima autem est, quando pro eo, quod res est Feudalis concurrit fama, et sumus in antiquis. Alex. *cons.* 15. *vol.* 5. Iss. *in l. si prius ff. de oper. no. nunc. col.* 14. Gozad. *cons.* 150. *col.* 4. Cassad. *in consuet. fol.* 114. Valas. *d. q. n.* 4. et praedictis accedunt omnes alii adducti per Menoch. *d. praes. n.* 55. sed haec fama debet esse centum annorum. Curt. sen. *cons.* 83. Menoch. eod. nu. et quando sumus in antiquis, et res aliter probari non potest, recipiuntur probationes, quae haberi possunt, et potest probari per famam, et conjecturas, et domestici possunt interrogari. Et quod vere, vel praesumptive sufficiat probare bona esse feudalia, tenet Cavalc. *decis.* 36. *num.* 517. *par.* 1. ubi alios citat, et testes debent reddere rationem sui dicti, etiam non interrogati, et non sufficit, ut deponant Feudum esse emphyteuticum Valas. *qu.* 9. *n.* 24. *
Et quod fama debeat esse centum annorum est magis com. op. secundum eum, qui alios citat.
Contrarium tenet Aff. *dec.* 277.
Limitatur secundo, nisi in investituris, per 7
verba enunciativa, Princeps narraret, bona esse feudalia. Alex. *d. cons.* 15. Ias. *in d. l. si prius.* Cassad. ut supra idem Ias. *cons.* 235. *vol.* 2. *col.* 2. et quando verba investiturae sunt apta comprehendere omnia, Castrum, jurisdictionem, et quaecunq. regalia, et bona, idem Cavalc. *decis.* 36. *par.* 1. *n.* 516. Et quando Princeps concessit in emphyteusim Territorium intelligitur concessisse jurisdictionem, agros, et aquas omnes, quas Princeps habet in Territorio, exceptis, quae ab hominibus privatis possidentur, Maot. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 20. *num.* 5.
Limitatur tertio, quando Ecclesia concedit 8
jurisdictionem, vel pensiones, quia in dubio praesumitur concedere in Feudum. Bal. *in cap. ad audientiam de praescrip.* Ias. in *d. l. si prius.* Curt. jun. *cons.* 158. Ruin. *cons.* 22. *vol.* 1.
Limitatur quarto, quando dubitatur de lati- 9
tudine praediorum Feudalium, seu Emphyteuticorum; nam praesumitur, quod tota sint feudalia, et emphyteutica, et quod tota sint ejusdem qualitatis, ubi nullae apparent notae diversitatis, ita declarat Ias. *d. cons.* 235. *in fine*, facit tex. *in cap.* 1. *in fine.* et ibi Glos. *de cont. inter. mas. et faem. de benef.* et ibi Alvar. *col.* 2. Zas. *cons.* 11. *vol.* 1. hanc etiam opinionem tenet Curt. *de Feud.* 1. *par. quaest.* 6. *n.* 40. Bal. *in c.* 1. §. *cum autem, de cont. invest.* et multos alios allegat Menoch. *ead. praes. num.* 52.

vel quando major pars bonorum esset Feudalis, tunc omnia praesumuntur Feudalia, seu Emphyteutica, juxta *tex. in cap.* 1. *de cont. inter. masc. et faem.* ubi ita tenent Aud. Iser. Jacob. Alvar. et alii relati per Valas. *d. quaest. num.* 11. Et quando omnes fere terrae sunt contiguae, et sunt in eodem Territorio, et respondent Ecclesiae, censeantur omnes ejusdem naturae, Rota tenet, ut per Cavaler. *dec.* 121. *in fine.*

10 Contrarium, quod non omnia, quae sunt inter fines Feudi praesumantur feudalia, tenet Host. in capit. nimis de jur. jur, et idem vult dec. Neap. 267. *num.* 4. *et seq. in antiquis*, et eandem opinionem tenent Bal. Laud. Praep. et Brun. citati a Menoch. *dict. praes. num.* 54. Rot. *in recent. par.* 1. *dec.* 150. *num.* 5. *et dec.* 295. *num.* 8. quae loquuntur de bonis emphyteuticis, et *dec.* 409. *num.* 4. *ead. par.* quemadmodum etiam, si quis est Dominus totius Territorii, non infertur, quod sit Dominus directus omnium praediorum, quae sunt in eo Territorio. Mant. *eod. tit. n.* 26.

11 Valas. autem d. num. 11. distinguit, quando de latitudine praediorum dubitatur; aut enim est universitas rerum Feudalium, vel emphyteuticarum terminata, et certis limitibus designata; et tunc quaelibet terra intra eos limites sita, praesumitur Feudalis, vel Emphyteutica, nisi aperte ostendat esse allodialem Io. Fab. *in l.* 1. *C. de jur. emph.* refert, et sequitur Cassa. *fol.* 304. *n.* 15. ubi ait urgentissimam esse praesumptionem pro eo, quod reperitur intra limites. Accedit, quia quando sunt certi termini designati, seu limitati, omnia sub illis contenta, censentur una quaedam res certa. Bar. *in l. pen. C. de inst. et subst.* et ibi Dec. *n.* 3. unde omnia ibi contenta, debent uno jure conseri, *ca. cum in tua, de decim.* Abb. *cons.* 71. *l.* 2. et turpis est pars, quae suo non congruit universo. *cap. fin. de spons. duo.* Et pro hac opinione facit, quod quando bona conceduntur sub generalitate, adjecta aliqua specificatione, omnia censentur emphyteutica, etiam ad effectum devolutionis. Menoch. *de praes.* 101. *n.* 5. vers. nam omnes, cum aliis adductis per Rot: *decis.* 164. *n.* 30. *in recol. per Paul. Rub.*

Contrariam tamen opinionem, quam plurimi tenent, quos ibi Rota recenset num. 31. etiam de com. attestantes, sed Rota ibi *n.* 32. tenet utramque opinionem esse veram in casu suo. Primam, non simpliciter, sed quando concurrunt adminicula, et ita passim Rotam alias tenuisse refert, plures decisiones cumulando. Secundam vero opinionem, procedere, quando nullum concurrit adminiculum, ex communi sententia, quod quicquid intra Feudum continetur, non sit feudale, ut per Clar. §. *Feudum, qu.* 18. et in terminis Emphyteusis, Rot. *dec.* 150. *n.* 5. *par.* 1. *recent.* et ideo qui dicit rem esse feudalem, id probare tenetur. Rot. *in ead. dec.* 164. *n.* 34. ubi adminicula ponuntur, et infra videbis.

Si vero res non sit intra limites feudales, seu emphyteuticos, non praesumitur feudalis, seu emphyteutica licet multae terrae circumvicinae sint feudales, et emphyteuticae, maxime, si ibi aliquae reperiantur non feudales, vel emphyteuticae. Aff. *dec.* 267. *ver. in contrarium*, et Bell. *d. cons.* 10. *num.* 13.

Sed Menoch. *ead. praes. num.* 54. concordan- 12
do praedictas opiniones, tenet, quod prima opinio procedat, quando est unum quid integrale, sicuti si unus est fundus, et sit amplus, latusq. nam tunc, si major ejus pars est Feudalis, idem de residuo censendum est, ne eadem res in dubio diverso jure censeatur. Aut sunt praedia separata, et tunc diversum est; nam non sequitur, major pars est feudalis, ergo et residuum, sicut dicimus, quod ex possessione unius rei, non dicitur quis aliam possidere *l.* 3. §. *incertam ff. de acq. poss.* et cum similis casus mihi accidisset (fuerat enim concessus in Emphyteusim ab Eccl. quidam hortus, et concessio erat antiqua, et circum circa erant aliquae domus, et horticuli, et in instrumento erant appositi plures confines, ac etiam enunciatum juxta bona dicti emphyteutae pro suo allodio) sed quia confines erant antiqui, nec sciri poterat ubi bona emphyteutae, qui fuerat primus acquirens, erant; ego consului pro Ecclesia, quod totus hortus esset Ecclesiae, et non pars, ut pretendebat novus emphyteuta, motus rationibus adductis per Menoch. scilicet, quod eadem res in dubio diverso jure non debet censeri; et si confessio erat de parte; ergo intelligi debere affirmandum est de toto; et in dubio etiam pro Ecclesia respondendum, et judicandum est. Dec. *cons.* 426. *n.* 12. Soc. inn. *cons.*
128. *n.* 8. *vol.* 1. *et cons.* 84. *n.* 11. *vol.* 2. Gozard. 13
cons. 39. *n.* 13. Bero. *quaest.* 14. *n.* 2. Ceph. *cons.* 11. *num.* 21. *vol.* 1. et Cavalc. *decis.* 45. *par.* 1. *n.* 56. *et dec.* 43. *in fine*, et quia etiam pensio solvebatur pro uno horto, et sic pro re integrali, et istae rationes militant, etiam si esset Emphyteusis privata; et ideo onus probandi incumberet emphyteutae, ubi essent bona allodialia primi emphyteutae.

Quinto limitatur, nisi possidens rem in praeteritum, praestitisset aliquid Principi Territorii,
in signum subjectionis, quia praesumeretur res 14
feudalis. Aff. in *Const. Regn. fol.* 110. *col.* 4. post And. de Iser. Alciat. *de praes.* 2. *reg.* 3. *praes. n.* 1.

Sexto limitatur; nisi praestaret servitium 15
personale. Gram. *dec.* 86. *n.* 1. *et seq.* quod, ut per Menoch. *ead. praes. n.* 9. *et* 35. dicendum est.

Septimo, quando probaretur, Auctorem ha- 16
buisse illa bona in Feudum, quia eodem jure praesumerentur ad haeredem pervenisse. Barb. *cons.* 18. *col.* 15. *vol.* 2. Alciat. *d. praes.* 3. *vers.* 5. Menoch. *ead. praes. n.* 46. Valas. *d. q. n.* 10. Cavalc. *dec.* 36. *n.* 506. *par.* 2.

Octavo limitatur, si in genere constaret, ali- 17
quem habere bona feudalia, et a Domino requisi-

tus, ut ostenderet, pro quibus praestet homagium, et recuset id facere, omnia ejus bona, tunc feudalia praesumerentur. Bal. *in c.* 1. §. *insuper. de prob. alien. feud.* per Fed. Spec. *in tit. de locat.* §. *nunc aliqua ver.* 62. Ias. *in l.* 2. *q.* 13. *C. de jur. emph.* cum aliis citatis per Gab. *d. conc.* 3. *n.* 9. Menoch. *d. praes. n.* 47. qui multos congerit, et attestantes hanc esse com. op. et Valas. *d. quaest.* 51. *n.* 5. allegat alios, et inter eos Alber. *in l. Titius haeres ff. de act. empt.* quo loco scribit, eum, qui multo tempore, ut censualis vel emphyteuta mihi solvit, et confitetur se mihi obligatum ad pensionem, nisi ostendat res, pro quibus affictum solvit, omnia affictualia praesumi, quia enim dicit, quod nescit, ex quo praedio solvit, sibi imputet; omnia enim ejus praedia censebuntur emphyteutica, vel censualia, et Bell. *eod. cons.* 10. *n.* 6. sequitur, et alii, quos citat; et quod, nisi emphyteuta exhibeat novum titulum acquisitionis factae de bonis in eodem loco Dominus directus habet intentionem fundatam in omnibus bonis a Vasallo, vel emphyteuta ibidem possessis, Add. *ad dec. Ludovic.* 575. *n.* 11. qui plures decisiones Rotae Rom. allegat. et quando emphyteuta confitetur se esse emphyteutam, Dominus possit dicere cum pensionem solvisse pro omnibus rebus, quas possidet in eo loco, in quo erat Emphyteusis, nisi ipse ostendat pro quibus rebus solvit, et onus probandi in emphyteutam transfunditur, alioquin praesumetur, quod omnia bona sua sint emphyteutica, Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 20. *n.* 16. qui allegat, sed declara ut infra num. 15. quaest. 27.

18 Nono limitatur, quando res illa non reperitur registrata in Catastro Civitatis, in quo alia bona libera, et allodialia descripta reperiuntur: nam tunc bona, quae non apparent registrata, non praesumuntur libera. Rol. *cons.* 82. *n.* 50. *lib.* 2. Natt. *cons.* 460. *n.* 16. *lib.* 2. Menoch. *ead. praes. n.* 41.

19 Decimo, quando res reperitur registrata in Catastro aliorum bonorum feudalium. Barba. *cons.* 18. *n.* 38. *lib.* 2. Brun. *cons.* 127. Aff. *in cap.* 1. *n.* 77. *ex quibus caus. feud. amit.* Cravet. *cons.* 276. *in princ.* Menoch. *ead. praes. n.* 42. et idem est, si in libris authenticis, ubi talia bona registrantur, reperiantur descripta. Valas. *d. q. in fin. et q.* 9. *n.* 26. et nos dicemus in seq. quaestione.

20 Undecimo, quando potest sumi conjectura, ex aliis instrumentis antiquis, etiam inter alios gestis, in quibus affirmatur rem esse feudalem, Brun. *cons.* 127. *col.* 24. Barbos. *cons.* 18. *col.* 23. *lib.* 2. Menoch. *d. praes. num.* 64.

21 Duodecimo, quando Princeps concessit utile dominium, reservato sibi directo; nam tunc praesumitur feudum. Old. *cons.* 159. *n.* 6. Aff. *in d. c.* 1. *n.* 73. *ex quibus caus. Feu. amit.* Menoch. ut supra n. 87. sed ipse dubitat, quia necessario non concludit, cum esse possit Emphyteusis, vel census, et quicquid sit, facit pro Emphyteusi de qua tractamus.

Decimo tertio, quando testes attestantur, rem 22
esse feudalem, reddendo rationem scientiae, Alex. *cons.* 136. *col.* 4. *lib.* 1. Aff. *d. cap.* 1. *n.* 74. Menoch. *ead. praes. n.* 58.

Decimoquarto, quando res jam prius feuda- 23
lis extitit, Aff. *eod.* r. 1. *n.* 79. Et ratio est, quia praecedentia declarant sequentia, *l. semper ff. de reg. jur.* Est et alia ratio, quia res desiderant reverti ad pristinam naturam *arg. l. si unus.* §. *pactus,* ubi Ias. *n.* 6. *ff. de pact.* Est quoq. alia ratio, secundum Menoch. ibidem, *n.* 61. quod si prius fuit feudalis, sic, et nunc, cum mutatio non praesumatur, *l. qui testamentum ff. de probat.*

Decimoquinto, quando adest praesumptio ex 24
consuetudine, et more regionis, ubi res aliquae concedi solent in feudum; Brun. *cons.* 127. *col.* 8. Menoch. ibidem, *n.* 62.

Decimosexto, quando res concessa habita, et 25
tenta fuit pro feudali, Brun. *d. cons.* 127. *col.* 7. et Menoch. *ead. praes, n.* 63.

Decimoseptimo, quando alias fuit judicatum 26
esse feudum, modo in eo judicio citati sint Agnati, de quorum interesse agitur, Brun. *eod. cons. col.* 25. et Aret. *cons.* 15. *col.* 3.

Decimoctavo, quando, ut res feudalis, vel 27
empytheutica possideatur; nam talis esse praesumitur quia pro possessore judicandum est, etiam circa qualitatem rei, quam possidet, qualem te invenio, talem te judico, Bel. *eod. cons. num.* 14. et Valas. *d. q. num.* 12.

Declara modo octavam limitationem, quod ille praesumptus dolus non ostensae investiturae, nec rerum, pro quibus pensio solvitur, diluitur, vel Sacramento patris, qui se de investitura nihil penitus scire juraverit, Jacob. *de feud. n.* 17. Bell. *d. cons.* 10. *num.* 10. Catel. Cot. *in memora. ver. emphyteuta tenetur demonstrare,* Alber. *in terminis in l. si certis annis col.* 3. *vers. idem quaero, C. de pact.* item si aliis argumentis probabilibus; sufficit, etiam ad diluendum hujusmodi praesumptum dolum, ultimam investituram ostendere, nec tenetur Vasallus, aut emphyteuta primam quoque investituram praesentare, ut per Io. And. ad Spec. *de feud.* §. 1. *vers. porro,* Ias. *in prael. feud. n.* 51. etiam si secunda, vel ulterior scriptura faceret mentionem prioris, Old. *cons.* 121. *q.* 2. Curt. jun. *cons.* 97. *col.* 2. Dec. *cons.* 369. Bell. *eod. cons.* 10. *n.* 9. refert. Valas. *d. quaest. n.* 6. *et seq.* vel si Vasallus succederet in feudo multum antiquo; quia justam ignorantiae causam haberet, ut per eundem Bell. *n.* 10. Catel. Cot. ut supra, et Alb. *in l. si certis annis col.* 3. *C. de pact.* Valas. ibidem *n.* 7. et vide infra *q.* 27.

Subdeclara habere locum, nisi probetur, Va- 28
sallum, seu emphyteutam habere apud se etiam primam investituram: dolus enim est denegare eam, cum sit pars alterius, quae ad eam se refert, *l. asse. ff. de haered. inst.* Valas. ut supra n. 9.

29 Declara secundo, quod praedicta praesumptio diluitur, si emphyteuta demonstraret aliqua bona, pro quibus verosimiliter potuerit canon praestari; tunc enim, si Dominus assereret esse plura alia, incumberet onus probandi. Soc. *cons.* 167. *col.* 7. *et seq. l.* 2. Catelian. Cot. ubi supra, et Valas. ibidem: caetera vide apud Menoch. in tota dicta praesumptione. Et quod saltem certa possessio debeat designari Ecclesiae tanquam specialiter obligata pro solutione ejus livellariae quantitatis, quae nec sit melior, nec deterior, tenet Fulgos. *cons.* 227. *n.* 1. quem refert Mant. *d. tit.* 20. *n.* 24. et vide omnino infra quest. 27.

30 Et datur pro cautela, quod emphyteuta ostendat unam petiam terrae deteriorem, et dicat solvisse, et solvere pro illa, et maxime; quando esset haeres, et posset ignorari, et Rectori neganti incumberet onus probandi contrarium, Cavalc. *decis.* 45. *num.* 92. *lib.* 1. et idem *in tract. de usuf. fol.* 448. *sub. num.* 237. dicit, quod fiat declaratio unius petiae terrae, habita consideratione ad quantitatem solutionis affictus, et mercedis singuli anni; sed vide infra *d. q.* 27. *n.* 15. et Rota *dec.* 150 *n.* 5. *par.* 1. *recent.* tenet, sufficere, emphyteutam ostendere certam quantitatem proportionatam canoni, et petens majorem probare teneatur; et dic, ut *in d. quaest.* 27. *num.* 15.

Declara tertio, secundum eundem Cavalc. *d.* 31
trac. de usuf. sub eod. n. car. 447. procedere, quando affictus solveretur respectu bonorum in genere, et ignoraretur particulare petium terrae; secus, si bona in genere non apparerent, quia tune non teneretur ostendere, super quibus solvitur affictus, et dicit hoc tenere Dec. *consil.* 146. *n.* 1. et Ias. *in l.* 2. *C. de. jur. emph. n.* 42.

Declara quarto, secundum eundem Cavalc. 32
sub eod. n. procedere in onere reali, et non in personali, sed quando solvitur alieui Hospitali, Ecclesiae, et pio loco pretium quolibet anno, et ignoratur causa, et origo, tunc praesumitur esse onus personale: et non reale, allegat Sing. Franc. Crem. Sing. Item quaero.

Decimonono quando bona non solverunt 33
onera, ut communiter in illis partibus feudalia non solvunt, ne duplici onere graventur, Natt. *cons.* 520. *n.* 4. *et* 460. *n.* 51. Rol. *cons.* 82. *n.* 50. Cravet. *cons.* 927. *num.* 6. Bell. *cons.* 10. *et* 434. Brun. *cons.* 127. Cavalc. *dec.* 36. *n.* 520. *par.* 2. in qua decisione multa habentur, quae faciunt pro ista quaestione ubi etiam respondet regulae, quod bona praesumuntur allodialia, procedere, nisi vere, vel praesumptive contrarium probetur; n. 532. et aliis contrariis contra praedictas fallentias facientibus, similiter respondet.

QUAESTIO XXVI.

SUMMARIUM

Contractus differt ab instrumento, num. 1. — Instrumentum emphyteusis probat dominium, num. 2. cont. num. 3 — Amplia, num. 4. — Amplia sec. num. 3. ubi declara, et num. 7. — Declara sec. nisi concurrant adminicula et quae sint ista adminicula. num. 8. et 20. declara 3. num. 9. declara 3. num. 10. — Recognitio non inducit traditionem dominii num. 11. declara num. 12. declara num. 13. — Verba enunciativa disponunt inter contrahentes. num. 5. ubi declara. — Adminicula, quae requiruntur simul cum instrumento, quae debent esse num. 12. ubi ponitur solutio longo tempore facta. — Agens rei vindicatione, debet probare dominium num. 6. amplia num. 7. ubi declara. — Libri Monasterii, an probent dominium. num. 14. 16. 17. et 18. 27. 28. 29. 30. 34. et 35. — Solutione diutina, cum particulis libri Monasterii. probatur emphyt. sed non sufficit unica solutio et recognitio. num. 19. — Decisio Caputaq. 280. par. 1. declaratur num. 20. — Confinia per instrumenta antiqua probantur. num. 21. declara. num. 22. sub declara. num. 23. declara. subdeclarationem. num. 24. — Confinia probantur per libros antiquos, quamvis libri non essent positi sub custodia publica. num. 25. — Sed si reperiuntur in loco, ubi scripturae authenticae servantur. faciunt plenam fidem, vel sub custodia publica, etiamsi scriptura non esset authentica. num. 26. — Etiam, quod libri debeant esse ipsius Ecclesiae — Inventarium bonorum Ecclesiae, an probet contra tertium, num. 32. — Scripturae inventae sub custodia publica, et quae non sunt repertae sub custodia publica an probent. num. 33. remissive. — Instrumentum probat dominium, quando Princeps concessit in emphyteusim. quod intellige. ut num 36. — Instrumentum, ut dicatur antiquum, quot anni requiruntur. num. 37.

Congruenter sub hoc titulo ponenda est illa quaestio. An per instrumentum emphyteusis probetur dominium concedentis: quia licet titulus iste sit
1 de contractibus emphyteuticis, et contractus differat ab instrumento: nam instrumentum est scriptura Notarii de conventione partium celebrata, et facta. Contractus vero est ipsa conventio. Bar. *in l. si quis legatum col.* 2. *ff. ad leg. Corn. de sic.* Bal. *in l. alia col.* 3. *C. de his quib. ut indign.* Abb. *in rub. de fid. inst.* et ideo differunt, ut continens, et contentum. Bertaz. *de claus. claus.* 29. *Glos.* 11. *n.* 17. tamen, quia in isto contractu, requiritur scriptura, ut supra diximus *in Prael. q.* 14. *n.* 9. et quia etiam continet conventiones, non immerito poni potest sub hoc titulo. Redeundo igitur ad 2
quaestionem, dicendum videtur, quod probet, quia contractus emphyteuticus praesupponit dominium, *l.* 2. *et l. fin. C. de jur. emph. cum l.* 1. *ff. si ager vectig.* et verba enunciativa, quae reperiuntur in contractibus, probant inter ipsos contrahentes, do-

nec contrarium probetur, *l. optimam, C. de cont. et com. stip. cum similibus*, et quod ex contractu emphyteutico celebrato tanquam super re Ecclesiae; probetur Ecclesiam esse proprietariam, seu dominam, docuerunt Bal. et Imol. *in l. cum tale. §. fin. C. de jur. et fact. ignor.*

3 Contrariam opinionem, quod ex instrumento investiturae, non probetur dominium concedentis emphyteusim, non solum contra alios, qui est casus clarus, sed nec contra ipsum recipientem ab Ecclesia, seu alio particulari, Dyn. et Bar. *in l. legata inutiliter col. 2. ff. de adim. leg.* Bar. et Alex. *in l. si alienam ff. sol. mat. n.* 3. Ias. *in l. 2. C. de jur. emph.* n. 178. Aret. *in l. si aliquam rem*, et ibi Rip. *num.* 3. *ff. de acq. poss.* Rimin. *cons.* 410. *n.* 8. *vol.* 3. Alex. *cons.* 43. *n.* 7. *vol.* 4. *et cons.* 12. *n.* 4. *eod. vol.* ubi attestatur hanc esse receptam opinionem, et idem dicit Ruin. *cons.* 19. *n.* 17. *lib.* 1. Barbos. *cons.* 50. *col.* 11. *vol.* 1. Aret. *consil.* 15. Curt. iun. *consil.* 41. *n.* 8. ubi hanc esse veram, et com. op. asserit, cum aliis adductis per Valas. *de jur. emph. quaest.* 9. *num.* 3. Praecipuum fundamentum hujus opinionis est, quia dominium non pendet ex assertione concedentis rem in emphyteusim, vel recipientis; nam, et aliena res potest in emphyteusim concedi, sicut, et vendi, *l. rem alienam, ff. de cont. empt. similiter, et locari, l. si urbana praedia ff. de cond. ind. quamvis ab alio sit possessa, l. nemo C. locat.* et stante dicta ratione, argumenta superius adducta pro opininne contraria, dissolvuntur, et ista ratione utitur Ruin. *cons.* 93. *n.* 25. *et cons.* 410. *n.* et Cavaler. *dec.* 269. *n.* 1.

4 Ampliatur, ut praedicta com. op. procedat etiam, si instrumentum investiturae sit antiquum, et hominum memoriam excedat; nam ex eo non probatur emphyteusis, seu feudum; licet enim antiqua instrumenta probent dominium, etiam inter alios, Bal. et alii *in l. cum aliquis C. de jur. delib.* tamen instrumentum concessionis emphyteuticae, valde antiquum, non probat dominium concedentis, secundum com. op. quia cum talis concessio tendat ad diminutionem juris concedentis; non potest inducere probatinnem dominii, ita Ruin. *cons.* 161. *n.* 17. *et seq. lib.* 1. Spec. *in §. nunc aliqua, de locat. num.* 72. ubi ait, quod si antiqua chartula dicit, quod Ecclesia concessit Petro in emphyteusim rem, quam nunc habet Martinus, non probabit talis chartula dominium, contra Martinum, Felin. *in cap. cum causam*, hoc notandum dicit num. 3. de prob. quicquid de instrumentis antiquis locationum in contrarium dicat Aym. *cons.* 54. *n.* 11. plures citando. Sed secundum com. op. Bal. et aliorum *in d. l. cum aliquis*, limitari debet, ut non procedat in instrumento concessionis in emphyteusim, licet sit antiqua, quamvis Felinus *in d. cap. cum. causam num.* 3. velit, quod si investitura esset in forma instrumenti: et esset antiquissima, bene probaret dominium Ecclesiae, sed ejus dictum videtur contra com. secundum Valasc. *d. quaest.* 9. *num.* 5.

5 Ex hoc infertur limitatio *ad l. optimam, C. de cont. et com. stip.* in qua disponitur, quod verba enunciativa disponunt inter ipsos contrahentes, donec contrarium probetur, non habere locum in instrumento investiturae, seu Emphyteusis, Ruin. *d. cons.* 161. *n.* 13. *l.* 1. Alcia. *cons.* 9. Matthaesil. *sing.* 70. *alias* 89.

6 Infertur ex praedicta com. op. firmata, quod si Ecclesia, vel privatus agat rei vindicatione, et ad probandum dominium, prout requiritur, ut *in l. in rem actio, ff. de rei vend.* et exhibeat instrumentum investiturae factae a se, vel antecessoribus suis, non obtinebit, quia instrumentum concessionis in emphyteusim, non probat dominium, nisi aliunde probetur per alios modos, ut per Bart, et alios *in l. rem, quae nobis q. ult. ff. de acq. poss.* ubi etiam Ias. *num.* 27. *et seq.* idem Bart. et alii *in l. quaedam in suo ff. de cond. inst. Canonistae in cap. illud, de praeser.* cum aliis allegatis per Valasc. *d. q. num.* 7. et quando agitur rei vindicatione, vel ad devolutionem, quod requiratur plena, et concludens probatio, et non sufficiant locationes, seu concessiones emphyteuticae, est decisio 150. par. 1. in recent. ubi etiam fuit dictum, non probari dominium, etiamsi quis emerit rem tanquam emphyteuticam, et recognoverit Ecclesiam et solverit laudemium.

7 Declaratur tamen supradicta com. op. quod instrumentum investiturae, non probetur dominium concedentis, etiam adversus recipientem, nedum contra alios, ut procedat, quando possessor convenitur actione reali, rei vindicatione, et ita loquuntur omnes Doctores supra citati; sed si agatur actione personali, puta ex locato in materia locati contra conducentem, vel condictione *ex l. si quis conductionis, Cod. locat.* vel in materia Emphyteusis ex leg. Zenonis, *C. de jur. emph.* tunc ex talibus instrumentis bene probaretur dominium adversus recipientem, et emphyteutam; quia ab iis non potest dominii quaestio refricari. Bart. *in l. legata ff. de adim. leg.* Alex. *in l. alienata ff. sol. mat.* idem Alex. *cons.* 12. *num.* 4. *et* 43. *num.* 7. *lib.* 4. Soc. *cons.* 89. *num.* 11. *lib.* 1. cum aliis enumeratis per eundem Valasc. *d. quaest. num.* 15. et quod ad effectum recognitionis, minor probatio sufficiat tenuit Rota *in recent. par. num.* 2. *et seq. et decis.* 249. unde sufficit confessio inter proprietarium, et emphyteutam, etiam in praejudicium singulorum successorum, et probatur etiam per apocham et per assertionem, ut ibi dicitur, et ex recognitione probatur dominium inter recognoscentem, et illum, cui fit recognitio, Rot. *in recent. par.* 2. *dec.* 12. *num.* 3. Valasc. *eod. tract. quaest.* 9. *num.* 18. ubi de mag. com. testatur Masc. *de prob. conc.* 514. *num.* 11. *vol.* 1. *et conc.* 603. *num.* 37. *vol.* 2. Marius Burg. de Laud. *insp.* 12. *par.* 3. Rota *dec. posth.* 2. *par.* 501. quando concurrit solutio canonis, et quod dominium probetur per confessionem dantis vel recipientis, et contra successores, tam universales, quam singulares, est dec. Rot. *par.* 5.

recent. et dec. 262. ubi plures decisiones allegantur, et in recol. per Paul. Rub. *dec.* 164. et infra num. 10.

Contrarium tenuit Rimin. *cons.* 410. *num.* 3.

8 Declaratur secundo, nisi cum instrumento locationis, sive emphyteusis concurrent aliqua adminicula, quia tunc, et dominium, et possessio locantis, et concedentis in emphyteusim probaretur, nedum contra recipientem; sed etiam contra alios Bart. *in l. ad probationem C. locat.* Alex. *cons.* 2. *num.* 3. *lib.* 4. Dec. late *cons.* 146. *num.* 14. Soc. *cons.* 89. *num.* 1. *l.* 1. Ruin. *cons.* 161. *num.* 1. *l.* 1. Paris. late *cons.* 104. *num.* 82. *lib.* 1. cum aliis cit. per Val. *d. q. num.* 16. et quod investiturae concurrentibus adminiculis, probent dominium Ecclesiae, et quod adminicula sint, plures scilicet investiturae, et antiquissimae, solutio affictus per multos annos, plures enunciativae antiquissimae diversorum instrumentorum, tenet Rot. *par.* 4. *dec.* 591. cum aliis ibi allegatis, et habet locum ad omnem effectum, etiam caducitatis, Rot. *in recent. par.* 2. *dec.* 290. *num.* 1. ubi alia adminicula ponuntur, et Cavaler. *dec.* 93. *et dec.* 105. ubi adminicula ponit, et *decis.* 164. *in rec. per Paul. Rub.* ubi adminicula plura considerantur, et plura ponit Add. ad *dec. Burat.* 602. *et in recent. par.* 2. *dec.* 193. *num.* 1.

9 Declaratur tertio, si Dominus praescriptionem legitime probaverit, obtinebit, et dominium esset probatum ex praescriptione. Bar. *in d. l. ad probationem*, Abb. *in capit. caeterum col. pen. de jud.* Fel. *in rub. de praesc. col.* 3. *in princ.* Paris. *d. cons.* 104. *num.* 94. Valas. *d. q. num.* 16. et quod per solutionem canonis per annos 30. probetur dominium, etiam contra tertios, tanquam praescriptum, tenet Rot. *in d. dec.* 290.

10 Declaratur quarto, nisi interveniat expressa recognitio in instrumento investiturae: ea enim sola sufficit ad probandum dominium directum. Bal. *in l. censualis C. de donat.* Guid. *dec. Delph.* 272. et hanc esse magis com. op. attestatur Valasc. *d. q. num.* 18. ubi dicit; quod probetur dominium non solum adversus recognoscentem; sed etiam adversus tertium possessorem, sequitur Alriat. *consil.* 9. *colu. ult.* cum aliis per eum citatis, quod etiam dicit tenere Guilel. *in cap. Rainutius*, ubi quaerit, quando fit recognitio cum clausula prout sui praedecessores fecerunt, et non apparet quomodo, et quid e contra; talis recognitio probet directum dominium contra Dominum et idem Valas. ponit practicam, scilicet quod in primis probetur, quod recognoscens erat Dominus rei recognitae, quo tempore in instrumento confusus est se habere rem a Titio directo Domino; hoc enim probato, et ostenso instrumento recognitionis, censetur probatum dominium Titii; allegat, Rol. *cons.* 2. *num.* 100: et Mod. Paris. ubi etiam dicit tenere, quod si quis scienter rem suam tanquam Domini recognoscat in emphyteusim, vel feudum, res efficitur emphyteutica, vel feudalis; secus si errando, putans rem esse Ecclesiae, cum sit sua; facit pro hac opinione tex. *in l. cujus per errorem ff. de reg. jur.* et quod confessio noceat omnibus successoribus habentibus ab eo causam; et recognitio, quae per se probet dominium, est *dec.* 230. *num.* 3. *in recent. par.* 2. ubi allegantur plures Doctores hanc opinionem tenentes, et videnda est *quaest.* 36. *de Lau.* ubi plures retuli, sed si cum recognitione concurrunt adminicula ad effectum declarandae caducitatis res esset sine difficultate, cum in decisione ejusdem Rot. *dec.* 400. *in recent. par.* 2. dicatur ex sola recognitione non probari dominium ad effectum caducitatis.

Nec huic limitationi, constare, dicit comunis sententia, quod instrumentum receptionis in emphyteusim, non probet dominium, contra recipientem neque contra alios; quia com. op. procedit, quando simpliciter offertur instrumentum, et vult quis probare se Dominum ex illo solo actu emphyteuticandi: tunc enim per istrumentum emphyteusis non probatur dominium, nisi alia plura concurrant; sed si non solum offertur instrumentum, sed etiam probetur eam, qui in emphyteusim accepit et dominium recognovit directum; adversus recognoscentem, et quoscumque alios, probabitur, et ita procedit dicta limitatio de recognoscente aliquem in Dominum.

Quod declara, ut non ex tali confessione, seu 11 recognitione inducatur traditio, et translatio dominii, si quidem non enumeratur inter modos, quibus nobis dominia quaeruntur, non nudis pactis, vel recognitionibus, *l. traditionibus, C. de pact.* nec quis potest nuda tantum voluntate abdicere a se dominium, *l. si quis vi. §. differentia ff. de acq. posses.* sed ut inducatur tantum praesumptio fundum esse illius, in cujus favorem fit talis recognitio, seu confessio: et hic est sensus Bart. *in l. cum falsa C. de jur. et fact. ign.* Dec. *in d. l. traditionibus* Guid. Pap. *de decis.* 272. *col.* 3. cum aliis citatis per eundem Valas. ubi supra, Burg. *de laud. insp.* 12. *num.* 16. *par.* 3.

Et exinde sequitur, quod si recognitio, seu 12 confessio directi dominii fiat in favorem talis personae, ad quam privilegio juris dominium sine traditione transfertur; quemadmodum Ecclesia Civitas, Hospitalia, Pia loca, Castrum seu Villa; tunc sine dubio, dominium ex sola recognitione probabitur. Gui. *d. dec. in fine*, Valas. ut supra *n.* 19. qui dicit ita intelligendum esse Rimin. *consil.* 191. *num.* 19. *lib.* 1. qui simpliciter contradicit, et ampliat procedere etiam, si in recognitione adsit clausula constituti, vel alia translativa possessionis; quia non prodest ad probationem dominii: nam ficta traditio, licet possessionem transferat, non transfert tamen dominium Bar. *in l. cum falsa C. de jur. et fact. ign.* qui communiter ibi receptus est, licet Guid. *de dec.* contradicat, Marius Burg. *de laud. d. insp.* 12. *n.* 16. qui alios refert.

13 Subdeclaratur, nisi talis recognitio esset facta per minorem, quia tunc recognitio esset ipso jure nulla, Cavalc. *de usuf. sub* n. 237. qui dicit Bell. ita tenere in *consil.* 46. *n.* 16. et Doct. *in l. bonorum Cod. qui admit.*

14 Adminicula autem, quae requiruntur in probando dominium simul cum instrumento concessionis, erunt etiam, perceptio fructuum, alia instrumenta locationum, enunciativa, vel libri censuales Ecclesiae, et vox, et fama publica, ut Alex. Paris. et Soc. in supradictis locis dicunt: quae omnia applicanda sunt ad emphyteusim, dicit Valas. *d. q. num.* 17. immo. Si non ostendatur instrumentum emphyteusis, cum his adminiculis; sed solum probetur emphyteutica solutio longo
15 tempore facta alicui, probabitur directum dominium Dec. *cons.* 11. *colum.* 3. *et cons.* 146. cum aliis adductis per eundem Valasc. *ibidem*, et nos diximus supra *eodem tit. quaest* 15. et supra in secunda declaratione referuntur aliae conjecturae; Et alia adminicula ponuntur in *dicta decisione* 290. *in recent. par.* 2. scilicet plura instrumenta concessionum de ejusdem bonis diversis personis, cum expressione, quod sint de directo dominio Ecclesiae, solutiones canonum, inventarium, ubi reperiuntur annotati omnes canones, confessio, et recognitio, ut supra diximus *n.* 10.

16 Sed advertendum est circa libros Monasterii, quod non probant in praejudicium tertii, nisi essent publici, ut per Fel. *in c. ad audientiam ver. decimo de praes.* Aym. *de antiq. temp. par.* 1. *n.* 248. Mand. *ad Alex. consil.* 127. etiam si excederent triginta annos, quinimo solum praesumptam probationem faciunt, Burs. *cons.* 26. *n.* 29. *et seq. lib.* 1. et hoc esse judicis arbitrium, dicit Menoch. *lib.* 2. *cent.* 1. *cas.* 3. *num.* 4. *et seq.* et quod libri Monasterii probent semiplene pro omnibus, et plene in solventium praejudicium, cum aliis adminiculis, videndus est Bursat. *cons.* 330. *lib.* 3. *a n.* 99. *usq. ad* 118. sed non concurrente canonis solutione, solus liber non probaret. Rot. *dec. posth. par.* 2. 181. *n.* 3.

17 Et quod si ex libris Archivii Monasterii, Episcopatus, Rectoris, vel loci pii memoria aliqua antiqua, et decennalis, aut ultra appareret, posset inducere judicem ad credendum bona esse emphyteutica, licet de per se plenam non facerent probationem; sed cum aliis adminiculis Cavalc. qui multos cumulat, *decis.* 43. *num.* 94. *par.* 1. sed Menoch. *de arbit. cas.* 90. *n.* 30. dicit probationem re-
18 sultantem ex libris antiquis census, judicis arbitri esse, qui alios citat. Et quod libri Ecclesiae concurrentibus adminiculis probent contra successorem in bonis emphyteuticis, ad effectum manutenendi in quasi possessione exigendi, tenet Rot. ut per Cavaler. *dec.* 75.

19 Advertendum tamen est, quod stante solutione diutina, cum particulis libri Monasterii probari emphyteusim, dixit Rom. *consil.* 127. *cum apost.* et latissime Vasq. *de cont. illust. lib.* 2. *cap.* 61. *in princ.* et quod per solutionem canonis probetur dominium. dixit Spec. *in d.* §. *nunc aliqua vers.* 64. *et* 143. Abb. *consil.* 73. 1. *vol.* Rom. *d. cons.* 127. et diximus supra in secunda declaratione. Et quod non sufficiat unica solutio, et recognitio tenet Seraph. *dec.* 1153. *in pri.* sed ex solutionibus longissimo tempore factis, tanquam ab emphyteuta legitimo constet de emphyteusi, tenet Rot. *in dec. posth.* 8. *part.* 1. *n.* 1. ubi ponuntur conjecturae ad probandum emphyteusim. Cavalc. *dec.* 291. n. 3.

Nec obstare videtur, quod tenuit Caputaq. 20
decis. 280. *par.* 1. et Maresc. *variar. resol. cap.* 83. *lib.* 1. ubi plures decisiones cumulat; quod scilicet locationes, confessiones, et solutiones, non sufficiunt ad probandum dominium, quando agitur rei vindicatione: quia tunc requiritur plena probatio, et non per indicia, et probationes, nisi quando dominium deducitur per viam exceptionis, sed plene probari debet, et non praesumptive; Et sic quando agitur ad caducitatem, quia Rot. coram Mellino, ut supra diximus in secunda declaratione, tenuit contrarium, quod dominium probetur per instrumentum investiturae, cum adminiculis, quae Dec. est posita qu. 11. infra *de var. cadac.* et ideo intelligendae sunt decisiones in contrarium adductae, ut procedant, quando deducuntur adminicula separatim, non cum instrumento investiturae, vel produceretur instrumentum solum, ut diximus etiam in prin. hujus quaestionis; secus quando cum instrumento concurrunt aliae conjecturae; et confirmatur ex Dec. Rotae *par.* 2. *posth.* 181. *num.* 5. quod per confessionem extrajudicialem non probatur dominium, allegando dictam dec. Caputaq. alias opinio firmata in declaratione secunda non subsisteret; et idem voluit Rot. *divers. par.* 2. *decis.* 141. ubi dicitur, quod com. opinio est, quod instrumentum locationis non probet dominium, nisi concurrant adminicula, ex sententia plurimorum Doctorum, et ibi aliquae conjecturae ponuntur; quod etiam probatur per decisionem Seraph. 869. quam referam, quia est brevis tenoris ut infra. Fuit resolutum factum esse locum devolutioni, cum praesupposito, quod constet de identitate bonorum et solutionibus; nam licet agenti ad caducitatem, incumbat onus probandi, ut per Spec. *titul. de locat.* §. *nunc vero, vers.* 72. Bero. *consil.* 99. *n.* 4. *lib.* 3. idque per scripturam, ut per Glos. *in l.* 1. *ubi* Bal. et Ias. *num.* 61. *C. de jur. emph.* Alex. *cons.* 112. *in fine lib.* 1. Clar. *in ver. emphyteusis qu.* 4. tamen haec probatio visa est adesse in casu isto, cum dominium per instrumenta investiturae probetur de annis 1525. et 1561. et per confessionem Camilli Spec. *tit. de feud.* §. 2. *vers.* 5. Curt. jun. *cons.* 140. *n.* 5. *lib.* 2. accedentibus solutionibus, quae tamen per se non probarent, nisi concurreret tantum temporis spatium, quod induceret praescriptionem. Guid. Pap. *quaest.* 272. sed haec simul jun-

cta sufficiunt, cum ostendatur publico instrumento Randonios habuisse jus a Camillo investito ab Ecclesia per publicum instrumentum; ideo docto de identitate, et solutionibus res visa fuit carere difficultate. Et post haec scripta inveni decisionem ejusdem Rot. *in recentior.* 290. *part. prima*, ita tenuisse respondendo decisioni Verall. non habere locum, quando cum instrumento concurrunt adminicula, et non excludere legitimas probationes dominii, inter quas est illa de continuata canonis solutione, et quando non est actum expresse rei vindicatione, et quando incidenter domiuium deducitur, sufficiant conjecturae, et in eadem decisione dicitur, quod decisiones in contrarium allegatae 53. Verall. Orani, et Mellini, reducuntur ad concordiam, et intelligi debeant quando poterat subesse suspicio, secus quando sumus in concessione recenti, et bona non devenisse ad possessorem, nisi titulo concessionis, et constaret de aliis concessionibus factis, et effectum sortitis.

21 Declaratur quinto, nisi agatur do probandis antiquis confinibus rei emphyteuticae; quia tunc per instrumenta autiqua probantur, Bal. *per illum te*x. *in* c. *cum causam de probat.* Hip. *de probat. n.* 192. Cuman. *cons.* 158. *col.* 1. quia in his probandis, non requiruntur plenae probationes; sed sufficiunt semiplenae, praesumptivae, et conjecturales *d. c. cum causam*, et ibi. Fel. Aff. *dec.* 177. Corn. *cons.* 333. *num.* 8. *lib.* 1. Soc. *cons.* 77. *num.* 2. *vol.* 2. Dec. *cons.* 42. *n.* 8. Paris. *cons.* 27. *num.* 15. *et seq. lib.* 1. et alii relati per Valasc. *d. q. n.* 21. et advertendum est, quod vocabula, sive contradae, ubi praedia emphyteutica sunt posita, ex cursu centum annorum mutari possunt, et ideo ex duabus demonstrationibus probatur identitas, licet non constet de nomine contradae: Rot. *par.* 5. *rec. dec.* 79. *n.* 9. *et seq.*

22 Et quamvis instrumenta, mentionem facientia d. confinibus enunciative, dicendo, quod sit vendita talis res, cui cohaeret domus Titii, non probent domum esse Titii, quia res est inter alios acta: etiamsi essent plura instrumenta hoc enunciantia. Spec. *in d.* §. *nunc aliqua vers.* 57. licet Cyn. et Abb. dicant *in l. cum aliquis C. de jur. de lib.* inducere aliquam praesumptionem, et Paul. ibi dicat, vehementem, et Bal. *cons.* 186. vulgi opinionem. Et quod confinia expressa in instrumento probent respectu contrahentium; non autem quoad tertios, non intervenientes in instrumento, tenet Rot. *in recent. dec.* 195. *par.* 1. *n.* 6.

23 attamen si agatur de probandis finibus antiquis, dixit Bal. *in d. l. cum aliquis*, quod plene probant illa ipsa instrumenta, etiam enunciative loquentia, et confecta inter alios, sequuntur Alex. et Ias. ibidem. alios citantes. Et idem dicit Dec. *n.* 2. Aym. *de antiq. temp.* 1. *par. num.* 70. Purp. *cons.* 104. *n.* 24. Bertaz. *de claus. claus.* 19. *Glos.* 18. videtur enim hujusmodi instrumenta, propter longitudinem ab omni suspicione remota; instrumentis enim antiquis indubitata lux veritatis assistit, Bal. *consil.* 109. *in princ. lib.* 4. et quod unicum instrumentum, non probet, etiam in antiquissimis, Rot. *in d. decis.* 295. *in recent.*

Declara tamen, ut non sufficiat unum instrumentum: licet antiquum, sed saltem duo, vel tria ostendi debent. Rim. *cons.* 93. *num.* 27. *lib.* 1. Aym. ut supra n. 74. et hoc videtur teuere Rot. ut *in decis. divers. par.* 1. *deci.* 185. *num.* 1. ubi redditur ratio, et requiritur etiam, quod instrumenta sint extracta ex aliquo Archivio publico, vel quod probetur saltem per famam notariatus ejus, qui illa subscripsit, ubi citatur Aym. ut supra *par.* 1. *qu.* 8. *num.* 17. *cum seq.* et quod enunciativa debent esse ad minus duorum instrumentorum, quae originem habeant a diversis personis non suspectis, tenuit Rot. ut per Cocc. *dec.* 69. *num.* 9. *et dec.* 105. et ita alias tentum per Rot. *In una Sabin. confinium*, testatur idem Cocc. *d. dec.* 69. quamvis producerentur duo instrumenta, habentia originem ab eisdem personis, quia, habentur pro uno, ut *in d. dec.* 295. *in recent.* et quod requirantur duae enunciativae diversorum instrumentorum, et diversarum personarum, ut faciant fidem in factis antiquis contra tertium, et sint pronunciatae a personis, non suspectis. Mantic. *de tacit. et amb. lib.* 2. *tit.* 6. *num.* 22. *et* 23. ubi plures decis. refert. 24

Et non solum confinia probantur per instrumenta, ut dictum est, verum etiam per libros antiquos, ut *tex. in c. cum causam de prob.* et dec. *ibi n.* 1. dicit hoc intelligendum esse, quamvis illi libri sub custodia publica, positi non reperiantur, quia *tex. in d. c. cum causam*, hoc non dicit, cui assentit Valasc. *d. q. num.* 25. ubi ponit alios modos probandi confinia. Sed si isti libri, quibus ab antiquis communiter creditum est, vel reperiantur in loco, ubi solum servantur authenticae scripturae, non esse dubitandum, quia facerent plenam fidem, est tex. et ibi Fel. et alii in *c. ad audientiam de praescrip.* Boer. *dec.* 105. ut supra *num.* 219. Valas. *ead. quaest. num.* 26. ubi declarat, etiam, quod libri debeant esse ipsius Ecclesiae, et hoc esse de mente omnium *in dict. cap. cum causam*, et Abb. *colum.* 2. dicit, si Episcopus scripsit in libro antiquo, illud Castrum per alium detentum pertinere ad Ecclesiam, et liber fuit detentus multis temporibus in camera Episcopi, non probabit dominium Castri, et Dec. *cons.* 146. *num.* 14. et quod libri probent confinia, declarat Hieronym. de Mont. *de fin. reg. capit.* 63. *num.* 2. qui alios citat, ubi numero tertio, tenet hoc esse intelligendum, ubi agitur de magno praejudicio, plena fides adhibetur libris antiquis, si reperti fuerint sub custodia publica. Joan. And. et Host. *in dict. capit. cum causam*, et ita communiter teneri affirmat: nec esset tunc necessarium, quod scriptura fuisset authentica, quando reperiretur sub custodia publica, et maxime in casibus, in quibus 25 26

erit difficilis probatio, prout est in materia finium antiquorum, et refert Felio. *in dict. cap. cum causam*, quod omnes scribentes sequuntur, quod libri antiqui non faciant plenam fidem, nisi ab antiquis
27 nostris fuerit illis fides adhibita, et sic libris bistorialibus, et Cbronicis, quibus a majoribus nostris fides adbibita fuit, creditur. Glos. *in cap. inter dilectos in ver. magis, de fid. instr. et in cap. venerabilem in vers. transtulit de elect.* Bart. *in l.* 1. *num.* 12. *ff. si cert. pet.* ubi Dec. *n.* 22. alias eis non creditur, nisi in iis, quae non sunt praejudicialia, ut in materia finium, ioter Ecclesias, c. cum apostolica de his, quae fiunt a Prael. et similiter libris antiquis censualibus Ecclesiae, repertis in
28 ejus Arcbivio fides danda est, et quod scripturae antiquae probent confinia, et probentur praesumptionibus, est *dec. Ludovis.* 434. et maxime quando liber est scriptus manu Notarii publici, et bene et legaliter tentus, et custoditus, maxime etiam quando solvens, describi, et annotari petiit in libro solutionom, nam videtur approbasse, tenuit eadem Rot. *dec.* 290. *in recent. par.* 2. *num.* 5. supra allegata.

29 Aliis autem libris privatis, non repertis snb custodia, in probationibus, quae non sunt super confinibus semiplena fides adbiberetur in antiquis, quando sunt virorum legalium, si juramentum eis praestari poterit ut voluit Soc. *consil.* 7. *num.* 16. *vol.* 2. et secundum *dec. Theolos.* 496. sic erit di-
30 stinguendum. Aut sumus in procedentibus a voluntate scribentis, et liber probat, secundum communem opinionem, *leg. Nesennius ff. de neg. gest. et capit. fin. de succes. ab intest.* vel sumus in libro in quo reperitur aliquid scriptum in scribentis favorem et non probat, nisi liber esset alicujus defuncti boni: quia faceret aliqualem praesumptionem, et probaret junctis aliis adminiculis, Boer.
31 *decis.* 105. *num.* 6. *tom.* 1. ubi dicit librum defuncti, bone vitae, facere semiplenam probationem, et sufficere unum testem, cum illo libro, vel in supplementum probationis, posset deferri juramentum baeredi, si tamen sciebat veritatem: et sic libris mortuorum magis creditur, quam libris vivorum, Soc. *consil.* 197. *num.* 16. *vol.* 2. Bald. per illum tex. *in l. rationes, Cod. de prob.* et ibi Paol. de Castr. qui hac ratione movetur, quod nemo praesumitor velle mori cum peccato mortali, et idem voluit Paris. *consil.* 104. *num.* 76. et Ludovis. *dec.* 468. *num.* 12. et quod liber privatus probet, et maxime mercatoris, etiam contra tertium concurrentibus adminiculis, late Surdus *decis.* 199. *Rot. decis.* 776. *num.* 3. *p. prima divers.* adminicula autem sunt, mors scribentis, bona fama, nobilitas, et legalitas scribentis. Farinac. *dec. posth. par.* 1. 321. *num.* 2. et ex verificatione majoris partis partitarum: qnamvis liber non baberet requisita a statuto, ut ibi dicitur.

32 Et an inventarium bonorum Ecclesiae probet contra tertium licet sit antiquum: Afflict. *decis.* 334. videtur dicere, qood non faciat plenam probationem.

An autem scripturae inventae sub custodia 33 publica, et aliae, quae non sunt repertae sub custodia publica probent dominium, vide euodem Hieron. a Mont. *in d. tract. qu.* 63.

Et non solum libris antiquis repertis in Ar- 34 cbivio Ecclesiae, sed si reperiantur in domo Episcopi, vel Praeceptoris Ecclesiae, hominis honesti et legalis, dabitur fides, Card. et Abb. *in dicto capit. ad audientiam*, et ibi etiam Felyn. Boer. *d. dec.* n. 12. *ubi* n. 13. tenet, quod standum sit libris terragiorum, seu laudemiorum Ecclesiae, continentibus nomina Censitarum, et Emphyteuticarum et solutiones laudemiorum, et pensionum, contra ipsos solventes, ut ex hoc ipso censeantur Censitae, vel Emphyteutae, ut voluit etiam Rom. *cons.* 127. Dec. *cons.* 147. quod intelligendum est in libris authenticis de Archivio Ecclesiae, et propterea contra subditos Ecclesiae solventes; secus contra alios: unde si producatur liber Monasterii continens, quod Monasterium babet reditum talis, vel quod talis locus est redituus, seu pen- 35 sionarius Monasterii, in tot. libris, seu cordibus frumenti, ex boc non probabitur nec possessio earum terrarum, Bald. *in leg. si pater Cod. de act. empt.* nec dominium, ut per eundem Bald. et Salic. *in. leg. solemnibus Cod. de rei vendit.* Afflict. *decis.* 364. et idem erit, si in libro Monasterii reperiantur descriptae solutiones canonum, seu laudemiorum talis terrae; ex hoc solum non probabitur census, vel emphyteusis ejusdem terrae, Aochar. *consil.* 41. Aym. *in d. tractat. part.* 1 *num.* 247. quod declara, nisi is cujus est terra, se subscribat bujusmodi solutionibus, et libro, Dec. *in dict. capit. cum causam num.* 3. Roma *cons.* 291. Alexand. *consil.* 10. *num.* 4. *lib.* 4. Dec. *consil.* 146. *num.* 13. bene verum est, qoob liber extractus ex Archivio Capituli, probat contra Capitulum Rot. *in recollectis per Farin. dec. posth.* 501. *par.* 2. *num.* 3. et quod liber antiquus alicujus Monasterii, vel Episcopatus, in quo varii, et diversi Administratores, Factores, et Officiales bonae vocis, et famae, variis in temporibus scripserunt, bona esse feudalia vel emphyteutica, aut censualia Monasterii, vel Ecclesiae, et aliqui mortui essent, aut aliquae partitae essent verificatae, faciat magnam praesumptionem; adeo quod transferat onus probandi contrarium in adversarium, tenet Born. *dec.* 27. *num.* 84. *par.* 2. qui alios citat et *dec.* 30. *numer.* 109.

Ultimo limitat Valasc. *num.* 30. non babere 36 locum, quando Princeps concessisset in Emphyteusim: nam tunc instrumentum probaret dominium ejus; quod intelligendum est, si modo constet de Principis placito, volentis dominium rei concessae sine traditione transferri, et vide quae allegat.

37 Et quia supra fecimus mentionem de instrumentis antiquis, videndum est in hac materia probationum, quot anni requirantur, ut instrumentum censeatur antiquum: Doctores *in c. veniens de test. et in l. cum aliquis Cod. de jur. delib.* dicunt, antiquum id dici, quod tempus centum annorum excedit Ias. *in l. admonendi num.* 209. *de jur. jur.* Alex. *cons.* 8. *n.* 7. *et cons.* 208. *n.* 11. *lib.* 2. *et cons.* 12. *lib.* 4. Corne. *cons.* 239. num. 37. *vol.* 1. Dec. *cons.* 121. *num.* 8. Bertran. *cons.* 283. *num.* 4. *et* 10. *lib.* 3. *Dec. Tholos.* 439. Curt. Sen. *cons.* 83. *num.* 24. Soc. *cons.* 39. *num.* 7. *vol.* 1. Afflict. *dec.* 267. *num.* 3. et haec est com. opin. ut refert Hier. de Mont. *in tract. de fin. reg. cap.* 79. *num.* 4. Aym. *de antiq. temp. p.* 1. *num.* 2. et hanc opinionem sequitur Rot. ut per Verall. *dec.* 28. *lib.* 1. et in specie in materia instrumenti antiqui Rot. *divers. part.* 4. *dec.* 723. *num.* 3. Cocc. *dec.* 79. *num.* 9. ubi dicitur, quod haec sit com. op. ut per Alex. et Ias. *in l. cum aliquis supra allegata*; et ita alias tenuisse Rot. coram Orano, testatur idem Cocc.

Menoch. *de arbit. lib.* 2. *cas.* 3. referendo plures opiniones, *num.* 2. dicit, quod crebrior opinio est, hoc esse positum in arbitrio Judicis, et refert hanc opinionem tenere But. et Host. *in c. illud, de praesump.* et idem But. *in cap. quoniam contra, de probat.* Alex. *cons.* 4. *num.* 12. *et cons.* 187. *num.* 4. *lib.* 42. *et cons.* 9. Soc. Sen. *cons.* 89. *col.* 2. Afflict. *dec.* 83. *num.* 7. Cravet. *de antiq. temp. in princ. num.* 3. Ruin. *cons.* 92. *num.* 10. *lib.* 4. Mars. *in l. quaestionis de quaest. num.* 49. *et* 58. Tiraq. *in l. si unquam, num.* 33.

Novissime Fariu. *in tractatu de test. qu.* 69. *num.* 142. refert opinionem tenentium requiri spatium centum annorum, esse crebriorem, citando Ceph. *cons.* 250. *num.* 18. *lib.* 2. qui hoc attestatur, Masc. *de probat. lib.* 1. *concl.* 104. *num.* 4. Handed. *cons.* 17. *num.* 56. Villalob. *com. op. lit. A. num.* 106. *sed num.* 145. dicit, quicquid sit de jure; Rot. servat, quod tempus antiquum in materia testium dicatur sexaginta annorum dempto tempore litis, allegat Caputaq. *dec.* 5. *num.* 3. *par.* 3. Paul. Granut. *Theore.* 22. *num.* 4. *et seq.* qui refert decisionem factam coram Seraph. sub die lunae 23. Maii 1569.

Sed non est recedendum in materia instrumentorum a prima opinione, propter auctoritatem Rotae, quae saepius ita tenuit, ut dicitur *in d. dec* 69. *num.* 9. Cocc.

QUAESTIO XXVII.

SUMMARIUM

Reus non tenetur edere actori instrumentum ad fundandam ejus intentionem, num. 1. — Emphyteuta cogitur ostendere Domino directo instrumentum emphyteusis, et possessionem, pro qua solvit, et suos confines quod si non fecerit, poterit Judex declarare finitam esse emphyteusim, et magis haec opinio procedit favore Ecclesiae, et in Censitis, et Feudatariis num. 2. — Declaratur habere locum, quando constat esse emphyteutam, vel emphyteusis non negatur. num. 3. — Subdeclara num. 4. subdeclara secundo. num. 8. — Declara secondo dummodo Dominus qui petit, juret de calumnia prius. num. 9. — Declara tertio. num. 10. — Declara quarto, num. 11. — Declara quinto. num. 12. — Declara sexto, num. 13. — Emphyteuta occultans protocollum investiturae, perdit emphyteusim, num. 5. — Emphyteuta, si in pretio mentiatur, ut solvat minus laudemium, emphyteusim amittit. num. 6. — Emphyteuta asserens emphyteusim esse perpetuam, cum esset temporalis, amittit emphyteusim. num. 7. — Edere nemo tenetur instrumentum, nisi solvat partem pretii, quod solvit Notario, num. 11. — Emphyteuta, non potest interpellare Dominum, ut ostendat pro qua re canonem solvat, sed Dominus hoc facere potest. num. 14. — Emphyteuta potest ostendere unam rem correspondentem pensioni, pro qua solvit canonem, etiam deteriorem, et quomodo hoc procedat, num. 15. — Et quando non constat, pro qua resolvitur pensio, recurrendum est ad conjecturas, ibid. et quae sint, declaratur. — Actio, quae competit Domino contra emphyteutam, ad edendum instrumentum, num. 16.

Supradictae quaestioni proxima est alia quaestio. An emphyteuta teneatur ostendere Domino instrumentum emphyteusis, et confines fundi, pro quo solvit canonem? Et pro parte negativa, est
1 regula generalis, quod reus non tenetur edere actori instrumentum, ad fundandam ejus intentionem, *l. qui accusare, et leg. fin. C. de eden.* quia nimis grave est, ut exhibeat arma, cum quibus sibi bellum infertur, *l. nimis grave, C. de testibus.*
2 Sed partem affirmativam, quod emphyteuta cogitur ostendere instrumentum emphyteusis Domino directo, et possessionem, pro qua solvit, ac etiam suos confines, quod si non fecerit, poterit Judex decernere, finitam esse emphyteusim, et consolidatam cum directo dominio, tenet Baldus *cons.* 225. *lib.* 1. ubi loquitur tam de edendis instrumentis, quam etiam declarandis confinibus possessionum. Spec. *in titulo de locat. §. nunc aliqua, vers.* 59. 60. *et* 141. Ias. *in l.* 2. *C. de jur. emph. num.* 8. Alciat. qui hanc dicit esse receptiorem sententiam *in l.* 1. *C. de eden.* cum aliis congestis per Valasc. *de jur. emph. qu.* 8. *num.* 2. *et* 3. qui etiam respondet contrariis, infinitos citando, quod Vasallus cogitur ostendere Domino instrumentum feudi, et confines feudi; *num.* 7. dicit, quod haec est indubitabilis, et recepta sententia;

quae multo magis procedit favore Ecclesiae, et absque etiam dubio procedit ad replicationem fundandam, et similiter in Censita, et Feudatario habet locum, ibi *num.* 8. Corb. qui etiam alios citat, *de caus. privat.* ex eo quod emph. non ostendit, Dom. instr. invest. videnda etiam sunt ea, quae diximus supra *hoc titulo qu.* 25. Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 20. *num.* 12. *et seq.* Cogitur etiam emphyteuta edere instrumentum Domino, ad probandum fraudem commissam circa pretium, ad hoc ut minus laudemium consequatur; ut non utatur jure praelationis, ut dicemus in *tit. de alien. q.* 1. *in fin.*

3 Declaratur tamen haec com. op. procedere, quando emphyteusis non negatur, vel alias constat emphyteutam esse. Alciat. *in d. l.* 1. *C. de eden.* Glos. *in c.* 1. *§. illud de prohib. alien. feud. per Feder. et in l.* 2. *vers. jurata, C. quando, et quib. quar. par. deb. lib.* 10. Platea *in l.* 1. *Cod. de administ. Reipub. lib.* 11. Et ratio est, quia Dominus habet intentionem fundatam contra emphyteutam. Paris. *de reint. feud. fol.* 19. *num.* 14. Platea *in d. l.* 1. Valasc. *d. q.* 8. *num.* 9. Et quod habeat locum, quando fatetur se emphyteutam, et non ostendit instrumentum, et negat illud habere, possit incontinenti expelli a Domino, quasi praesumatur emphyteusis finita, Corb. *eadem causa*, qui alios citat, sed si negat esse emphyteutam illius, qui hoc postulat, non cogitur edere, nec copiam suorum instrumentorum facere, per regulam *l. qui accusare, et in l. fin. Cod. de edend. et in l. cogi. C. de pet. haered.* Ang. *in l. Praetor ait*, §. 1. *ff. de eden.* Ias. in *l.* 2. *Cod. de jur. emph. num.* 175. cum aliis coogestis per Valasc. *num.* 9.

4 Subdeclara, quod si Dominus directus convinceret emphyteutam de mendacio, eo ipso amitteret emphyteusim ex *tex. in §. fin.* et ibi Afflict. *titulo de lege Corad.* Ias. in *l.* 2. *num.* 85. *et seq.* Paris. *de reint. feud. fol.* 19. *n.* 15. cum aliis citatis per Valasc. *d. qu. num.* 10. Corb. *de caus. privat.*
5 *ob. mend.* et nos dicemus in *tit. de var. ead. qu.* 5. Accedit etiam, quia Vasallus, seu emphyteuta occultans protocollum investiturae, feudum, seu emphyteusim perdit, Afflict. *in cap. Vasallus, si feudum tit. si de feud. fuer. cont. num.* 14. ubi etiam declarat, quomodo probetur talis occultatio, fa-
6 rit etiam, quod si emphyteuta in pretio mentiatur, ut solvat minus laudemium, amittit emphyteusim, Ias. *in d. l.* 2. *n.* 21. Gozad. *cons.* 47. *num.* 7. Tiraq. *de ret. consag.* §. 4. *Glos.* 2. *num.* 2. Corb. *de causa privat. ob mend. num.* 21. et idem si falsum committendo, asserat emphyteusim esse perpetuam, cum re vera sit temporalis. Valasc. *ead. qu. num.* 11.

8 Subdeclara secundo, quod, si emphyteuta confiteatur emphyteusim: neget tamen se habere instrumentum, poterit per Dominum expelli, ut dictum est; quia praesumitur emphyteusis finita, Ias. *d. l.* 2. *num.* 175. Bald. et Ang. *in d. l. Praetor ait*, §. 1. *num.* 1. nisi qui negaret instrumentum se habere, allegaret se per 30. vel 40. annos canonem emphyteuticum solvisse, quia tunc praesumeretur emphyteusis perpetua, Ias. et Angel. *in dictis locis*, et Corb. *d. causa*, quod intellige, ut infra *num.* 13. Mant. *citato loco num.* 14.

Disscutit Ias. *in l. si legatum num.* 10. *ff. de eden.* ubi tenet quod emphyteuta, licet probet per 40. annos solvisse, possit expelli, refert Corb. *d. causa.*

Declara secundo praedictam communem opinionem procedere, dummodo Dominus, qui petit, 9
juret prius de calumnia, hoc est, se non malo animo, et calumniandi gratia, petere, sed juris sui conservandi ac tuendi. Spec. *tit. de locat.* §. *nunc aliqua vers.* 141. Paris. *de reint. feud. fol.* 19. *col.* 1. Ias. *de l.* 2. *num.* 175. cum aliis per Valasc. allegatis *d. qu. num.* 13. *et seq.*

Declara tertio, non habere locum, si emphy- 10
teuta dicat se amisisse instrumentum, si modo id non de industria, et consultum factum sit: quod in dubio credendum est, ne praesumamus malum, juxta regulam, estote misericordes, *de reg. jur.* et maxime in facto antiquo: et juret se non habere, ut per Paris. *d. fol.* 19. *num.* 6. sed si probaretur de industria fuisse instrumentum amissum, incideret in poenam caducitatis. Valasc. *d. q. num.* 15. et vide supra *quaest.* 25. *hoc eod. tit. num.* 27. et quod stetur juramento emphyteutae, se instrumentum non habere, tenet Bald. *in l. Praetor ait* §. 1. *num.* 2. *ff. de eden.* quem refert. Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 10. *num.* 13.

Quarto declara, modo Dominus directus sol- 11
vat partem pretii, quod emphyteuta solvit Notario pro instrumento, idque est generale in omnibus casibus, in quibus fit editio proprii instrumenti. Alciat. *in d. l. qui accusare, et in dict. l.* 2. esset enim iniquum, ut instrumentum a Tabellione propria mercede redemptum, quis gratis alteri edat, licet Valasc. ibi dicat *num.* 17. in Foro non observari, quia instrumenta abstracta fortassis modico pretio constant.

Quinto declara, etiam habere locum, si Do- 12
minus directus posset ex protocollo Notarii de emphyteutico contractu plene informari, et de jure suo certior fieri: haec enim est omnium Doctorum mens in dictis locis; alioquin si aliunde non posset de jure suo instrui, quam ex instrumento emphyteutae tunc alia juris ratione cogeretur emphyteuta edere, sicuti quivis alius, ex traditis per Alciat. post alios *in d. l.* 1. *in* 8. *casu*, et per Valasc. *eod. num.* 17.

Sexto declara, nisi emphyteuta jussus edere 13
instrumentum emphyteuticum, asserat se dumtaxat titulo juris esse tutum, ex tempore longissimo quaesito; vel allegaret praesumptam emphyteusim: tunc enim, non cogeretur edere instrumentum; quia praescriptio tantum tribuit, quantum expressa conventio, cum omnibus necessariis qualitatibus tribueret, ut habetur post Glos. *in l.*

1. *C. de servit.* per Soc. *cons.* 47. *lib.* 3. Ias. *in l. sciendum num.* 25. *ff. de verb. oblig.* Dec. in Rub. *de prob. num.* 13. et per alios, quos citat Valasc. *d. qu. num.* 18. et diximus supra in secunda subdeclaratione, quia tunc praesumeretur emphyteusis perpetua. Corb. *dicta causa*, et diximus aliqua de hac re, supra in Praeludiis *qu.* 14. *num.* 39. quod non habet locum in emphyteusi Ecclesiastica, quia solum praesumitur concessa usque ad tertiam generationem. Valasc. *de jur. emph. qu.* 1. *num.* 14. et nos diximus supra hoc *tit. qu.* 12. *in fine.*

14 Infertur ex supradictis, quod emphyteuta non potest interpellare Dominum directum ut ostendat pro qua re canonem solvat, sed bene Dominus cogere potest emphyteutam, si est in quasi possessione exigendi canonem. Natt. *cons.* 3. *num.* 5. ubi tenet, quod si Ecclesia interpellat emphyteutam, ut ostendat pro qua re solvat, ex quo nescitur, pro quibus praediis solvatur, ut
15 emphyteuta eligat rem deteriorem, et dicat se pro illa solvere: tunc Ecclesia, si velit dicere, quod solvit pro pluribus, et melioribus praediis, habet illud ostendere, tanquam fundamentum suae intentionis, *l. actor. C. de prob.* ita Spec. *in d.* §. *nunc aliqua, ver.* 62. Et facit pro hac opinione, Glos. *not. in l. cum de lege ff. de prob.* ubi haeres ad ostendendum facultates defuncti, potest dicere, se non reperisse in bonis illius, nisi tot, et talia: et qui vult dicere, quod sunt plura alia, habet probare. Et Spec. *in d.* §. *nunc aliqua ver.* 50. vult, quod Judex habet arbitrari, pro quibus praediis solvatur, ex quantitate pensionis constitutae: sed hoc haberet locum in locatione, non in contractu emphyteutico, in quo saepe modica pensio constituitur pro magnis proprietatibus: et ideo Bald. *in cap. Vasallus il primo. Si de feud. fuer. cont. inter Dom. et Agn.* dicit, quod quando est quaestio inter Dominum, et Vasallum, quia Dominus dicit, Vasallum habere a se plures possessiones in fundum, Vasallus autem asserit esse pauciores, quod Judex ex informatione domesticorum habet hoc judicare, item secundum communem famam: et ita Natt. credit fieri posse in emphyteusi: et non praesumitur emphyteuticum quicquid intra fines continetur, Host. *in cap. nimis num.* 4. *de jur. jur.* Rot. *dec.* 150. *n.* 5. *et* 295. *n.* 8, *in fine par.* 1. *recent.* et Clar. §. *feudum qu.* 18. sed op. Host. et aliorum procedit in generali concessione, vel etiam procedit, si emphyteuta ostenderet, pro quibus rebus canonem solvit, et non ostendat bona omnia praesumentur emphyteutica. Rot. in recollect. per Paul. Rob. *dec.* 120. *num.* 12. *et seq.* sufficit tamen ostendere certam quantitatem, quae sit proportionata canoni, et petens majorem quantitatem, probare tenetur, ut dicitur in *ead. decis.* 120. *num.* 14. sed videnda sunt, quae diximus supra hoc titulo *q.* 25. *num.* 29. *et seq.* et videndus etiam est Magon *dec. Florent.* 2. *num.* 10. Quod autem dictum est, si emphyteuta confiteatur, se esse emphyteutam, Dominum posse dicere, cum pensionem solvisse pro omnibus rebus, quas possidet in illo loco, in quo erat emphyteusis, nisi ipse ostenderit, pro quibus rebus solverit, et onus probandi in emphyteutam transfunditur, declaratur, nisi emphyteuta justam habeat causam ignorantiae, veluti si successerit in jus alterius, Alber. *in l. si certis annis, num.* 10. *Cod. de pact.* et sequitur Natt. *cons.* 4. *num.* 11. sed Mant. *citato loco num.* 17. dicit, quod haec ignorantia, non sibi videtur probabilis, quia quilibet praesumitur scire quantitatem, et qualitatem sui patrimonii. Aret. *cons.* 15. *in fine*, maxime, quando solvit. Rom. *cons.* 127. *ad fin.* et ita respondet Ceph. *in cons.* 508. *n.* 4. quod in primo emphyteuta nullam recipit dubitationem; quia in facto proprio, non est tolerabilis ignorantia, *l. ult. ff. pro suo, et l. quamquam, C. ad Vell.* sed et filius, ratione cohabitationis, praesumitur scire qualitates patrimonii patris superstitis. Soc. Sen. in subscriptione ad Ruin. *in cons.* 50. *n.* 17. *lib.* 1. et Caeph. *dict. cons.* 508. *n.* 9.

Declaratur secundo, quod emphyteuta tenetur ostendere bona emphyteutica: sed si aliqua ostenderit, et Dominus dixerit alia reperiri, tenetur probare, et si emphyteuta non posset ostendere, pro quibus rebus solvat pensionem, non est illico totum ejus patrimonium praesumendum emphyteuticum sed prius ad conjecturas recurrendum: nam Judex debet inspicere consuetudinem Ecclesiae concedentis, et morem regionis, et pretii quantitatem, si pretium intervenit, et annuam pensionem, et secundum eam arbitrabitur, quanta fuerit possessio emphyteutica, et ideo si possessiones magnae sunt aestimationis, et pensio modica, non est praesumendum pro omnibus bonis solvisse, sed aestimari debet ex quantitate, et modo, pro qua possessione solvat, et hanc op. tenuit Pyl. glosator antiquus, quem sequitur Spec. *in d.* §. *nunc aliqua, ver.* 60. *et* 62. Alber. *in d. l. certis annis, n.* 10. Bald. *in c.* 1. *n.* 2. *de Vasal. qui const.* Loth. Fulgos. *cons.* 227. *n.* 1. Afflict. *num.* 26. *de cont. inter masc. et faem.* et vide, quae dixi sup. *qu.* 25. *num.* 24. *et* 27. et secundum Bald. *cons.* 109. *lib.* 4. *sub n.* 1. prius recurrendum est ad instrumenta antiqua, sed si per instrumenta non apparet; quia emphyteusis est antiqua, et termini praediorum sunt mutati, recurrendum est ad testes antiquos, si qui sunt, et ad famam, cujus contrarii memoria non existat, et facit pro hac opin. quod dixi supra, *qu.* 25. *num.* 6. *et* 20. et si hoc modo non potest liquere, tunc ad conjecturas recurrendum est, et inter meliores ponit probationem quantitatis pretii: sed haec conjectura non videtur probabilis, quia pro modico canone plerumque conceditur res magni valoris, ut tenet Ruin. *consil.* 30. *num.* 18. *lib.* 1. Natt. *dict. cons.* 3. *num.* 6. Spec. *d.* §. *nunc aliqua num.* 62. et refert Mant. ubi supra *num.* 23. Unde concludendum censeo, quod haec sola conjectura

non sufficeret; sed si aliqua alia concurreret, nempe fama, ut supra diximus, et *in d. qu.* 26. *num.* 6. crederem quod sufficeret; et videndus erit Magon. *d. dec.* 2. *num.* 10.

Notandum tamen est, si Ecclesia scire desiderat pro quibus pessessionibus solvatur sibi pensio, quae longo tempore fuit soluta, quod pensionarius non teneatur ostendere, si justam causam ignorantiae praetendat, quia forte alii successit, *l. qui in alterius, ff. de reg. jur.* secundum Alber. de Rosa. *in leg. si certis annis ver. item quaeritur*; *C. de pact. rel.* per Natt. *d. cons. num.* 11. de qua re nos dicemus *in tit. de alienat.* quando tractabimus, an ignorantia excuset: et vide supra *hoc tit. qu.* 25.

Ultimo quaerendum est, quo remedio, vel 6 qua actione cogendus sit emphyteuta ad edendum instrumentum, et qua paena afficiendus sit? Alciat. et Rip *in d. l.* 1. *et fin. C. de edend.* tenent, quod, si emphyteuta Domino directo nolit istrumentum edere, poterit Iudex finitam esse emphyteusim judicare, ex Bald. *cons.* 225. *volum.* 1. quod intelligendum est, post indictam comminitationem, et poterit etiam comminari, ne amplius illi in istrumento fides detur, juxta doctrinam Innoc. *in cap. G. perpetuus, de fid. instrum.* Baldus *in cap. si Vasallus de cont. invest.* Paris. *de reint. feud. fol.* 19. *num.* 19. et Valasc. *d. qu. num.* 19.

QUAESTIO XXVIII.

SUMMARIUM

Remedium legis secundae C. de resc. vend. non habet locum in contractu emphyteutico, num. 1. Contrarium, num. 2. — Pensio justa, quae dicatur, num. . 3. — Pensio injusta, quae sit, num. 4. — Pensio reducitur ad aequitatem, quando adest laesio, et quae veniunt probanda, num, 5. — Remedium l. 2. C. de resc. vend. an habeat locum finita emphyteusi num. 6. — Et in emphyteuta emente a primo eod. num. — Laudemium, an debeatur, si venditor emphyteuta rescindat contractum remedio d. l. 2. num. eod. —

1 Examinanda nunc venit illa quaestio, An in contractu emphteutico sit locus remedio, *l.* 2. *Cod. de resc. vend.* Spec. *in tit. de empt. et vend.* §. *nunc dicendum, num* 14. tenet; quod remedium *l.* 2. non habeat locum in contractu emphyteutico, sequitur Ias. *in l.* 1. *C. de jur. emphi. num.* 25. ubi alios citat; Eandem opinionem tenet Imol. *in c. cum dilecti, num.* 18. *de empt. et vend.* cum aliis, quos refert Valasc. *de jur. emph. qu.* 10. *num.* 19.

Probatur haec opinio; quia pensio, quae solvitur, non pro pretio, et mercede solvitur; sed in recognitionem directi dominii. Bartol. *in l.* 1. *num.* 4. Bald. *num.* 7. et Ias. *numero* 17. *Cod. de jure emphyteutico*, et nos diximus in Prael. et ideo, quamvis sit minima, consistit emphyteusis, et dominium directum recognoscitur, cum magna pensione, sicut cum uno nummo, vel una gallina, et uno ovo; et quia etiam proprietas ampla potest pro minima pensione in emphyteusim dari. Ruin. *cons.* 50. *numero* 4. *et* 18. *lib.* 1. unde in pensione non datur ulla laesio considerabilis, ut sit locus, *l.* 2. *C. de resc. vend.* et quia etiam, *l.* 2. fundatur in valore justo rei; et ideo cessante ratione legis cessare debet ejus dispositio *l.* 4. §. *toties, ff. de damn. infect.* Hip. *sing.* 339. Tiraq. *de ret.* §. 8. *glos.* 7. et alios refert Gabriel *in titulo de empt. et vend. conc.* 1. *num.* 75. tenentes dictam opinionem nempe Bald. *in rub. C. de jur. emph. col. fin.* Abb. *in c. cum causam, col. pen. de empt. et vend.* Paul. de Castr. *consil.* 385. *vol.* 2. Alex. *cons.* 112. *col. pen. vol.* 1. et Ias. *in dict. l.* 1. *col.* 19. *et in l. de quibus col.* 8. *ff. de legibus.* Contrariam opin. tenent idem Spec. 2 *d.* §. *num.* 114. Bald. *in d. l.* 2. *num.* 6. et ibi Salyc. *num.* 8. et Paul. de Castr. *num.* 14. Rom. *in. l. si quis cum alter num.* 19. *ff. de verb. oblig.* Alber. *in cap. cum causa de empt. et vend.* Caepol. *in tract. de simul. cont.* primo casu, Covar. *lib.* 7. *cap.* 12. ubi testatur hanc esse magis com. sententiam. Pinel. *in d. l.* 2. *pri. par. cap.* 3. *col. pen.* Soc. *cons.* 85. *numer.* 11. *lib.* 1. cum aliis adductis per Valas. *sub dict. num.* 19. Cagn. *in dict. l.* 2. *num.* 203. Add. ad pract. Papien. in forma libelli quo agitur ad ficti praest. *in ver. cum omni suo*, et dicit pro hac opin. esse Glos. *in l. si ea petitione Cod. de usur.* Tess. *dec.* 120. et alios cumulat Gab. *in dict. concl. n.* 76. ubi concordando dictas opiniones, dicit, quod prima procedat, quando consideratur ad verum valorem ipsius rei: secunda autem, quando consideratur deceptio ad valorem juris emphyteutici, ex mente Caepol. *de simul. cont. colum.* 4. *vers. item habet locum.*

Retenta tamen communi opinione, responderi potest rationibus in contrarium adductis, quod licet pensio constituatur principaliter pro recognitione dominii, non ideo desinit, licet minus principaliter, haberi ratio pensionis in vim mercedis: et ideo Dominus directus, potest allegare se laesum, quia recognoscitur pro pensione injusta, et insolita dari pro re simili: similiter emphyteuta poterit allegare laesionem, quia re-

cognoscit Dominum pro pensione, excedente dimidiam justae pensionis solitae pro eadem re dari, et hanc opinionem tenet Bero. *cons.* 84. *num.* 18. *et seq. lib.* 1. licet Mant. qui eum refert *de tacit. et ambig. tit.* 2. *num.* 52. de hoc dubitet, et quando *l.* 2. *Cod. de resc. vend.* habeat locum, cum suis ampl. et limit. videndus erit Gab. *d. concl.* 1. *de empt. et vend.* et Tess. *dec.* 165.

3 Sed quae debet esse justa pensio in contractu emphyteutico, Paul. de Castr. *in Auth. si quis ruinas C. de Sac. San. Ecc.* ponit plures casus, et Valase. *de jur. emphyt. qu.* 11.

4 Et Glos. ult. *in Auth. perpetua, Cod. de Sac. San. Eccl.* dicit, pensio justa est illa, quae collecta in 20. annis, continet rei aestimationem; et sic, si excedat in 20. annis valorem praedii emphyteutici, erit injusta, per tex. in Auth. *de non alien. aut permut. reb. Eccl.* §. *si vero alicujus*, sed Tirsq. optime docet *de retract.* §. 1. *Glos.* 6. *num.* 19. qui multos more suo enumerat, quod scilicet justa pensio sit illa, quae in dictis annis 20. collecta, conficiat rei aestimationem, et haec est communis et recepta sententia ut per Caroc. *de locat. fol.* 48. *n.* 15. qui plures attestantes de com. allegat; licet non desint, qui aliter sentiant. Valasc. autem *de jur. emph. quaest* 11. *n.* 2. tenet, quod tex. *in dict.* §. *si vero*, et Glos. *in Authent. perpetua*, loquantur, quando res Ecclesiae magna, magno pretio, sed parvas reddens pensiones, aut nihil fere pensionum, datur in emphyteusim: tunc bene fit illa computatio pensionum 20. annorum, ut ille text. expresse dicit: sed haec sua opinio, non est tuta: quia Doctores illum tex. intelligunt generaliter. Et cum iste casus arriderit in Senatu Pedemontano (Quidam enim acceperat in emphyteusim a fratribus S. Dominici decem jugera prati et nemoris, et pro responsione solvebat sacchos quinque frumenti) Senatus reduxit ad sacchos tres: 5
quia etiam Ecclesia esse debet cultrix justitiae, et in ea debet superabundare bona fides, et Arius Pinel. *in l.* 2. *par. crim. cap.* 3. *num.* 37. *in fine C. de resc. vend.* tradit modum, qualiter ista laesionis aestimatio facienda sit, ut possit emphyteuta petere reductionem pensionis ut probet, quod pensio est major, quam sint omnes fructus, etiam ultra dimidium, prout in locatione considerant Doctores: tunc pensio reducitur ad aequitatem, et habenda erit etiam ratio pactorum in contractu emphyteutico appositorum, per quae fit pensio levior, vel gravior, et facilius reducitur pensio in emphyteusi, quam in simplici locatione, quando emphyteusis est perpetua, et solet etiam fieri reductio ad aequitatem, quando res tractu temporis iniqua redditur. Thess. *d. dec. et dec.* 226.

An autem remedium *d. l.* 2. habeat locum, et 6
intentari possit post finitam emphyteusim, et fructus consumptos, videndus erit Valasc. *eod. tract. qu.* 28. Et quod *d. l.* 2. non habeat locum, quando emphyteuta novus emit a veteri, et sit deceptus in dimidia justi pretii, plures cumulat Marius Burgius *de laudem. insp.* 23. *par.* 2. et quando emphyteuta venditor rescindit contractum, ex capite laesionis, non debetur laudemium Domino directo. Burg. *ead. insp.* 23. *n.* 4. 5. *et* 6. et sequitur Rot. *dec.* 296. *num.* 10. *par.* 5. *recent.* quia ex causa necessaria, et non voluntaria fit restitutio.

QUAESTIO XXIX.

SUMMARIUM

An emphyteuta teneatur stare Colono.

Sub isto titulo ponendo venit quaestio, An emphyteuta teneatur stare Colono? et quia tres sunt species emphyteutarum, privati scilicet, Ecclesiae, et Fisci, ideo distinguendi sunt tres casus. Aut enim est emphyteuta privati, et non tenetur stare Colono not. *in leg. emptorem, et in l. merces, C. locat.* Bart. *in l.* 3. *C. de manc. et col. pat. lib.* 11.

Aut est emphyteuta Ecclesiae, et tenetur stare Colono. Bart. *in l. fin.* per illum. *text. eod. tit. de mancip. et col. pat. l.* 11. Caroc. *de locat. et cond. quaes.* 19. *fol.* 96. qui allegat Corset. *in sing. ver. emphyteusis* 3. Rom. *sing.* 63. *an emphyteuta*, Marsil. *sing*: 548. rei suae. Pap. *in forma libelli ad fieti praestationem. in Glos. solvere.* Guid. Pap. *qu.* 480. *in c. locavi in fin.* Bald. et Rom. *in l. si filiosam.* §. *si vir. in quinquennium*, Ias. *in l. divortio num.* 36. *ff. sol. matr.* Dec. *in cap.* 1. *num.* 15. *de prob.* et Rip. *de pest. par. ult. col. antep.*

Sed advertendum est, quod Bart. *in d. l. fin.* praesupponit Colonum stetisse per longum tempus: imo maximum; et Colonum esse bonae famae, et nominis; et ideo, secundum eundem Caroc. haec qualitas articulari, et probari debet; et tradit pro cautela, quod Rectores Ecclesiarum faciant pactum cum emphyteuta, ut non possit expellere tales Colonos, et tale pactum valet.

Imo tenet Rom. d. sing. ut refert Caroc. *d. qu. in fine*: quod emphyteuta, expellendo Colonos privatur jure suo, et expelli poterit: quod intelligi debet, quando Colonus per maximum tempus

steterit ad laborandum, cum esset bonus, et alios subrogavit in locum suum Bart. *in l. cognovimus, C. de manc. et col. fund. pat. lib.* 11. Gram. *cons.* 28. *num.* 17. sed Additionator ad Rom. *sing.* 63. tenet contrarium, ex sententia Alex. et aliorum, quem refert Corb. *de caus. privat. ex eo quod emph. prop. auct. n.* 4. et hujus opinionis fuit Curt. *Sen. cons.* 10. Sed prima opinio servatur in practica, maxime in casu, in quo loquitur, scilicet quando emphyteuta expellit Colonum, qui bene longo tempore coluisset, secus si non esset ejusdem qualitatis, ut per Doctores in locis praedictis, cum quibus videtur etiam tenere Alex. *in add. ad* Bart. *in d. l. cognovimus,* sequitur Bertaz. *de claus. claus.* 15. *Glos.* 2. *num.* 19.

Aut est emphyteuta Fisci, et tenetur stare Colono. Rom. d. sing. Contrarium tenet Alex. *in d. §. si vir.* Sed opinio Rom. est verior, secundum Caroc *dict. quaes.* pro qua allegat Barb. *cons.* 37. *vol* 1. et Soc *cons.* 163. *par* 1. et hoc etiam videtur approbare Bertaz. ut supra, dum respondet Curt. quod Fiscus, et Ecclesia aequiparentur, ut per Everar. in loco a Fisco ad Ecclesiam.

QUAESTIO XXX.

SUMMARIUM

An Dominus directus teneatur stare Colono, et locationi factae per emphyteutam, finita Emphyteusi.

Quaeritur e contra, an Dominus directus teneatur stare Colono, et locationi emphyteutae, finita emphyteusi? Spec *in tit. de locat.* §. *nunc aliqua, ver.* 124. movet hanc quaestionem; sed non resolvit. Et quod non teneatur, tenet Caroc. *de locat. et cond. quaest.* 20. *fol.* 96. facit pro hac opinione, quod res, quae redit ad Dominum, debet redire libera, sine aliqua servitute, et onere. *l. lex vectigali, ff. de pign.* prout tenent infiniti Doctores, quos cumulat idem Caroc. *eod. tract. tit. de usufructu qu.* 4. *fol.* 81. et nos dicemus *in tit. de renunc. qu.* 11.

QUAESTIO XXXI.

SUMMARIUM

An res emphyteutica sit obligata pro responsione, seu canonis solutione, num. 1. -- Alimenta, si relinquantur solvenda ex certo praedio, praedium est hypothecatum pro illis solvendis, num. 2. — Emphyteuta est obligatus pro canonis solutione, actione personali, num. 3. quae actio est inducta, et non hypoteca, num. 4. — Hypotheca non inducitur, nisi in casibus a jure expressis, eod. num. — Condictio ex lege Zenonis, datur contra emphyteutam, quae est actio personalis num. 5. — Dominus directus non potest agere contra tertium possessorem pro canone praeterito, neque futuro, num. 6. fallit, num. 7. et illo casu teneretur pro censibus praeteritis, et futuris, num. 10. – Declara primo, quando Dominus fuit negligens in exigendo, quod Auctori non placet, n. 12. declara sec. num. 14. -- Possessor rei consuetae tenetur pro censibus praeteritis, et futuris, num. 8. — Sed si plures sunt possessores, an teneantur in solidum. num. 9. Dominus directus potest agere Salviano interdicto contra possessorem, quando habet omnia bona hypotecata pro solutione canonis, num. 11. — Et quando Iudex potest agere sola facti veritate inspecta, num. 10. et 13. — Praesens, et tacens sibi praejudicat, quando ultra taciturnitatem, concurrit aliquis actus positivus, num. 15. — Dominus directus potest agere remedio reintegrandae adversus possessorem denegantem solvere pensionem, num. 16. — Valasc. quest. 4. num. 6. et 7. de jur. emph. tenens emphyteutam prius esse excutiendum, reprobatur, num. 17. — Et quod non possit Dominus agere spolii num. 16. — Possessor tertius an possit conveniri a domino directo hypothecaria ibidem. -- Possessor potest conveniri pro pensionibus praeteritis; non solitus, quando res est hypothecata pro solutione pensionis. num. 18. — Bona invecta et illata sunt tacite obligata pro solutione canonis, num. 19. Dominus directus praefertur omnibus creditoribus anterioribus, in exactione canonis, num. 20.

1 Occurrit nunc videre, An res emphyteutica sit tacite obligata pro responsione, seu canonis solutione Domino directo? In qua quaestione, sunt duae opiniones contrariae, Aug. *in l. universas, Cod. ne rei domin.* tenet, quod non, sequitur Ias. *in l.* 1. *num.* 70. *et in l.* 2. *num.* 150. *et* 151. *Cod. de jur. emph. ubi num.* 150. distinguit. Aut primus emphyteuta fecit alium secundum emphyteutam, de voluntate Domini, qui eum induxit in possessionem, juxta formam. *lib. fin. ver. necessitatem, Cod. eodem* et tunc clarum est, quod Dominus potest agere contra secundum emphyteutam, condictione ex lege, quasi inducendo secundum emphyteutam in possessionem, videatur cum eo quasi

contraxisse, ratione cujus contractus sibi competit illa personalis actio, et sic condictio ex lege fin. supra citata, cum ibi *not. in Glos.* et sic Dominus potest agere condictione ex lege, ad pensionem, vel ipsum emphyteutam, qui non solvit expellere, et ita procedit opinio, relata in Glos. *in ver. repellere in d. l.* 2.

Aut vero primus emphyteuta propria auctoritate irrequisito Domino, investivit secundum emphyteutam, et eum propria auctoritate induxit in possessionem; et isto casu. Ias. referendo opiniones Cyn. et aliorum, qui tenent, Dominum posse expellere emphyteutam, cessantem in solutione; moti, quia canonis solutio, ita correspondet juri reali, et sic ad proprietatem; ergo afficit quemlibet successorem, etiam singularem; nec debet admitti, nisi satisfaciat de pensione. Tenet tamen; Dominum non posse agere condictione ex lege quia condictio ex lege est actio personalis. §. *sic itaque in ver. appellamus, Inst. de actio.* quae actio personalis non sequitur fundum, *leg. finali ff. de cont. empt.* et secundum opinionem Ioannis, quam sequitur Glos. *supra dicta,* Dominus poterit ipsam rem emphyteuticam, tanquam propriam, vindicare, et si secundus emphyteuta excipiat de jure suo emphyteutico, replicabitur, quod contractus non debet haberi ratus: quia non est legitime factus sine consensu Domini, et pensio non est soluta Domino, unde licet jus agendi adversus singularem successorem non transeat; transit tamen jus excipiendi, et ita procedit opinio Ioannis, relata in *Glos praedicta*, affirmans idem tenere Alber. Old. Bald. et Salyc. Spec. et Ioan. *in dic. §. nunc aliqua, ver.* 127. et Canonistas in Cap. potuit de locat. et Rom. *cons.* 311. Intelligit tamen Ias. quando neuter solveret, nec secundus, neque primus emphyteuta; si autem alter eorum solveret, sufficeret: quia etiam extraneus, si solveret, etiam suo proprio nomine sufficeret, ad hoc, ut emphyteuta expelli non posset. Et praedictam opinionem Angel. sequitur Pinel. *in l.* 1. *par.* 2. *num.* 72. *Cod. de bon. mat. fol.* 265. ubi alios citat, et Negus. *de pign.* 4. *memb. par.* 2. *num.* 127. qui alios refert, tenentes contra Bald. infra citandum; etiamsi sumus in Emphyteusi Ecclesiastica; et Corb. *de caus. privat. ob. non sol. can. quaest.* 6. ubi alios citat. cum distinctione tamen Paul. de Castr. de qua infra.

Contrarium tenet Bald. in Auth. *Si quas ruinas nu.* 5. *C. de Sac. San. Eccl.* motus per tex. quem dicit menti tenendum, in Auth. *de non alien. §. scire autem col.* 2. Ias. *in l.* 2. *num.* 70. *C. de jur. emph.* Soc. jun. *cons.* 70. *num.* 14. *lib.* 1. Alex. de Nevo *cons.* 95. *num.* 7. *et seq.* ubi allegat Rom. *cons.* 338. *col.* 1. *incipiens In casu*; quos refert Valasc. *de jur. emph. d. quaest.* 4. *n.* 6. *cum seq.* et ultra praedictos in *qu.* 32. *num.* 19. dicit hanc opinionem tenere Alex. *cons.* 97. *nu.* 9. *lib.* 1. Afflict. *dec.* 95. et eandem opinionem esse receptiorem, testatur Mudeus *in leg. in venditione in fin. ff. de act. empt.* et veriorem dicit Pacif. de *salvia. inter insp.* 3. *c.* 4. *nu.* 125. pro qua allegat Bar. *in l.* 1. *ver. senatus consultum, ff. in quibus caus. pign.* Rip. *in l.* 1. §. *haeres ad Trebel.* Ias. *in l. fin. Cod. de jur. emph.* num. 73. Abb. *cons.* 74. Soc. jun. *cons,* 70. *num.* 14. Aym. *consil.* 217. *num.* 5. *dec.* 164. *num.* 3. Menoch. *cons.* 444. *num.* 20. qui de com. attestatur. Amad. de Pont. *de laud. quaest.* 45. et allegat Rot. *dec.* 57. *nu.* 3. ibi impressam, quae loquitur, quando adest generalis obbligatio bonorum.

Sed idem Valasc. *dict. quaest.* 4. *num.* 6. respondet, textum allegatum a Bald. non probare suam opinionem, nec Rom. allegatum ab Alex. de Nevo id scripsisse; sed loquitur in pensione alicui Praelato assignata a Papa, super reditibus mensae Capitularis, quo casu bene inducitur hypotheca, *l. codicillus §. instituto ff. de leg.* 2. conjuncto Bart. *in l. feudus ff. de ann. leg.* Ias. *in Auth. sacramenta, n.* 20. *C. si adver. vend.* Felyn. *in cap. cum aliquibus, de re jur. colum.* 1. et idem est, si
alimenta relinquantur, solvenda ex certo praedio; 2
nam pro illis, praedium est hypothecatum favore alimentorum. Glos. com. recepta, ut per Bart. *in l. Lucius ff. de alim. et cib. leg.* Guid. Pap. *dec.* 576. et alii, quos refert idem Valasc. *q.* 32. *n.* 20. Concludit igitur Valasc. *d. q.* 4. opinionem Bald. *in. d. Auth. si quas ruinas,* jure non probari; sed contrarium tenere Ang. ut dictum est, et expresse Imol. *in l. quod dicitur. num.* 8. *ff. de ver. obl.* et Mod. Call. *tit.* 2. §. 52. *num.* 18. Et rationem esse dicit, quia nullo jure tribuitur Domino directo
quod habet istam hypothecam, et sine lege non 3
possumus hypotecam inducere, et doctores communiter tenent, quod emphyteuta est obligatus actione personali, ut per Ias. *in l.* 1. *n.* 82. *C. de jur. emph.* et Surd. *dec.* 32. *n.* 3. idem dicit, quod tex. allegatus a Bald. *in d. Auth. si quas ruinas,* non probat, et quod repellatur a Ias. *in d. l.* 1. *n.* 70. et quamvis Alex *in cons.* 173. *num.* 5. *vol.* 2. dicat, quod res emphyteutica transeat in quemcumque, cum ea obligatione, quam emphyteuta imponit; non tamen dicit, quod a lege sit imposita hypotheca, pro canone; imo dicit de obligatione hominis ex alia causa, et supponit conventionalem hypotecam. Similiter doctrina Salyc. in *l. fin. in princ. Cod. sine cens. vel. reliq.* quod emens rem censuatam a privato, tenetur etiam pro praeterito censu, non obstat; quia tex. quem allegat, qui est *lex. fin. C. de cens. lib.* 11. loquitur de publicis pensionibus, pro quibus res sunt Fisco obligatae; et ita respondet Pinell. *d. part.* 2. *limit.* 2. *fol.* 265. et communiter hoc teneri, affirmat Surd. *d. dec num.* 3. qui alios citat et idem affirmat Menoc. *cons.* 444. *num.* 20. *et seq.* et Valasc. ibidem dicit, quod eandem opinionem tenent Pet. et Cyn. et alii com. *in d. lib.* 2. licet dicant, quod solutio canonis afficit rem; tamen non dicunt quod Domino detur actio, vel hypote-

ca adversus eum, qui emit; sed dicunt, quod res potest vindicari a manibus non solventis, quod si res esset hypothecata, vel aliquo modo agi posset contra possessorem, frustra darent illud remedium: et ideo Rom. tenendo istam opinionem contrariam, *dict. cons.* 311. aliter consuluit, agendum esse a Domino, contra emptorem.

4 Ego vero, ut meam proferam sententiam in hac opinionum varietate, amplector opinionem Angel. contra Bal. Moveor, quia pro canone non est inducta, nisi actio personalis, et non hypotheca; nam illa non inducitur, nisi in casibus a jure expressis, Glos. fin. *in fin. l.* 2. *ff. de privil. cred.* Surd. *dec.* 271. *num.* 10. Rom. *cons.* 445. *num.* 28. cum aliis supra allegatis, et per Cocc. *dec.* 12. *in princ.* sed non reperitur in jure, quod pro canone detur hypothecaria actio; igitur etc. sed

5 tantum datur condictio ex lege Zenonis, quae est *lex.* 1. *C. de jur. emph.* et haec est com. op. de qua per Ias. *in l.* 1. *num.* 68. *C. eod.* et per Clar. § *emphyteusis*, *q.* 47. Et condictio ex lege, est actio personalis, (ut supra dictum fuit, et hanc op. tenet Rota *dec. posth. par.* 1. *dec.* 659. *num.* 4.) quae datur contra recipientem, et alios investitos, et pro hac opinione vide omnino de *laud. q.* 2.

Paul. autem de Castro *consil.* 333. *num.* 1. *vol.* 1. volens conciliare praedictas opiniones contrarias, dicit, quod, si emphyteuta, conducendo rem emphyteuticam, obligavit se ad canonem, cum obligatione bonorum pro observatione contentorum in contractu, tunc bona dicuntur tacite obligata; et Dominus directus potest agere hypothecaria pro canone non soluto contra novum possessorem, etiam pro illo tempore, quo ipse novus possessor rem non habuit; sed si canon fuit simpliciter promissus, occasione rei emphyteuticae, citra tamen assignationem canonis super ipsa re, vel cum assignatione tali, ex qua res emphyteutica non esset hypothecata; tunc ipsa res emphyteutica non remaneret tacite hypotecata, nec Dominus posset canones praeteritos a novo possessore recuperare; nec contra ipsum agere pro illo tempore, quo ipse novus possessor non possedit: quia emphyteusis, pro qua canon debetur, non dicitur tacite obligata pro canone, et hanc distinctionem facit etiam Cerb. sequendo opinionem Cast. *de caus. privat. ob non solut. can. quaest* 6. *num.* 5. *et seq.* et dicit, quod haec distinctio fuit etiam Aym. *cons.* 217. *num.* 4. et Ant. Rub. *in repet. l. Gallus* §. *quidam recte n.* 152. *ff. de lib. et posth.* et hanc eandem distinctionem tenet novissime Surd. *d. decis.* 32. dum in principio deducit partem negativam. Et sub *n.* 4. *et seq.* dicit partem affirmativam locum habere quando bona primi acquirentis sunt Domino obligata: quia dicuntur etiam hypothecata ipsa bona emphyteutica. Addit etiam Corb. *in fine d. q.* ex sententia Caesar. Ursil. *ad d. dec. Affl.* 95. quod si in investitura esset appositum pactum, ut pro canone possit executio fieri contra quemlibet successorem; tunc agi poterit pro canone praeterito, adversus novum possessorem. Et quia hodie in omnibus contractibus, quis obligat se et omnia sua pro observatione contractus, (ut dicit idem Ursil. *ad d. dec. Affl.* 95. *num.* 2. allegando Ar. *consil.* 70. *col.* 5. *et cons.* 104.) operatur, quod res onere affecta, mediante hypotheca, pro reditu, sive canone, in tantum afficiat novum possessorem, ut teneatur ad canonis solutionem; sequitur Marcus Antonius de Amat. *decis. Macerat.* 31. *in fin.*

Infertur ex dicta com. opinione, contra Bal. quod Dominus directus non potest agere contra tertium possessorem pro canone praeterito, neque futuro, quia actio personalis datur solum contra obligatum, non contra successorem rei, Surd. *d. dec. num.* 1. et ideo non dabitur inter dictum Salvianum, de qua re videbimus *in tit. divers. quaest. emph. q.* 4. contrarium tenet Pacif. *de salvian. interd. insp.* 3. *cap.* 4. *num.* 125. quod limitat, quando bona emphyteutica essent expresse prohibita alienari, vel hypothecari, sed omnino videnda erit *d. q.* 2. *de laudem.* 6

Declara tamen dictam com. op. non habere locum, quando emphyteuta pro solutione canonis obligasset omnia bona sua, in qua obligatione venit etiam res ipsa emphyteutica, Bart. *in lib. qui fundum ff. locat.* Cast. *in lib. si merces* §. 1. *ff. eod.* Neg. *de pign.* 2. *mem.* 2. *par. num.* 33. Et ratio est, quia, cum hypotheca sit onus reale, transit cum ipsa re, in quemcunque possessorem, *l. via constituti* §. *quicunq. ff. de ser. urb. praed.* Becc. *cons.* 24. *num.* 18. et sic onus solvendi censum transit in quemcunque rei censuatae possessorem *Clem.* 1. ubi Glos. *de cens.* etiam si res transeat in Ecclesiam, Innoc. *in capit. verum de for. comp.* ac etiam in Fiscum, *l.* 2. *C. ad leg. Iul. de vi arm.* et quod possessor rei censuatae teneatur ad censum, voluit Spec. *tit. de locat.* § *nunc aliqua vers.* 89. Corn. *consil.* 264. *volum.* 4. cum aliis, quos citat Virg. Bocc. *de censur. par* 3. *num.* 51. et non solum possessor convenitur pro censibus futuris, sed etiam pro praeteritis, Anc. *cons.* 386. Rom. et Cast. quos allegat Cravett. *consil.* 317. *num.* 5. ubi etiam allegat Abb. *cons.* 30. *vol.* 2. et novissime Cenc. *de cens. par.* 2. *cap.* 2. *art.* 9. *num.* 25. et Abb. *d. cons.* tenet idem esse in possessore rei emphyteuticae, et stante rei obligatione, voluit etiam Aff. *dec.* 95. cum aliis congestis per Surd. *d. dec. num.* 6. immo aliqui voluerunt, quod si plures res sint censuatae, et unus possideat unam tantum, vel si unica sit res, et unus possideat partem, nihilominus in solidum conveniri poterunt pro toto censu, Navar. *de usur. q.* 16. *num.* 114. Foller. *de cens. in ver. hujusmodi census, num.* 16. *Neg. de pign. primo mem.* 8. *par. num.* 50. Red. *de reb. Eccl. non alien. qu.* 17. *num.* 69. sed contrarium tenet Didac. *var. res. lib.* 3. *cap.* 7. *num.* 6. Lup. *in* 2. *comm. lib.* 2. §. 2. *num.* 68. *de pact. inter emph.* ubi vult quod quilibet possessor con- 7 8 9

venitur pro rata rei, quam possidet, non autem ultra.

10 Senatus autem Pedam. ut refert Surd. *ead. dec. nu.* 8. advertendum esse censuit ad modum agendi, quia possessor non erit personali actione directa conveniendus ad canonis solutionem, quando res est obligata, sed curare debet actor avocare rei obligatae possessionem per hypotecariam; et hoc modo, si possessor voluerit rem retinere, necesse habebit canonem offerre, et solvere, juxta consilium Cast. *in l. Imperatores in princ. ff. de public.* Rom. *cons.* 311. *nu.* 2. et clarius idem Rom. *cons.* 417. *nu.* 7. Aff. *dec.* 95. *n.* 3. et Foll. *d. ver. hujusmodi census nu.* 67. et hoc remedium desumptum est ab eo, quod dicunt in Emphytensi, Pet. Cyn. et alii *in l.* 2. *Cod. de jur. emph.* cum aliis, quos citat ibi Ias. *num.* 150. *et* 154. Dominum posse vindicare rem emphyteuticam a tertio possessore, qui si voluerit se defendere, necesse habebit canonem solvere, et se obligare in futurum; et quod in casu praedicto detur hypotheca, tenet Paris. *de Put. de reint. feud. cap.* 45. *nu.* 14. et Rom. *d. cons.* 311. *num.* 1. *et seq.* dicit, non esse consultum adversus tertium possessorem ad pensionem, nisi per viam exceptionis; et quod actio personalis, quae datur contra emphyteutam ad petendum pensionem, non transit, nec potest intentari contra secundum emphyteutam, seu tertium emptorem, nisi fuerit investitus de consensu Domini, et ipsi fuerit facta promissio solvendi, Glos. *in l. fin. Cod. de jur. emph.* Spec. *de locat.* §. *nunc aliqua vers.* 127. *et* Bald. *in* 1. 2. *secunda lect. n.* 22. *C. eod.* cum aliis allegatis per Valasc. *q.* 32. *num.* 19. Et ideo inquit Rom. si ille tertius tanquam singularis successor, nolit pensionem solvere, caute Dominus agat rei vindicatione; et illo tertio opponente, quod actio personalis, quae datur ex contractu emphyteutico ad pensionem solvendum, non transit contra ipsum, ut resolvit etiam Aret. *in l. fin. nu.* 3. *ff. de acq. haered.* replicet Dominus, quod aut canonem solvat, aut rem dimittat: quia non tenetur ipse ratum habere contractum, ex quo sibi canon non solvitur et haec practica deducitur ex tex. *in l. usufructus nomine*, et ibi Glos. *in ver. conduci, ff. de usuf. quemad. cave. et in l.* 2. *C. de jur. emph. in ver. repellere*: sed ut dictum est, Dominus potest agere

11 actione hypothecaria, quando habet obligata omnia bona pro solutione canonis; vel posset agere etiam Salviano interdicto, ut dicemus *in tit. de var. quaest. quaest.* 4. *et de laud. quaest.* 2. Aut declaret bona fuisse reversa ad ipsum, cum res sit vendita, sine ejus consensu, et agere ad caducitatem, si sibi videbitur expedire; et quod actio personalis non detur contra tertium possessorem, est decisio supra allegata *dec.* 659. *in fine par.* 1. *posth.*

12 Excusaretur tamen possessor a solutione praeteriti canonis, si Dominus, qui poterat commode exigere ab emphyteuta, fuisset negligens, ut voluit Foll. *in dict. versic. hujusmodi census, num.* 97. per ea, quae voluit Socin. *consil.* 273. *vol.* 2. Red. *ead. quaest.* 17. *num.* 64. Surd. *dict. dec.* 32. *n.* 9. et Amad. de Pont. *eod. tract. quaest.* 45. Sed de hac opinione valde dubito quando Dominus habet hypothecata omnia bona pro solutione canonis, quia ex sola negligentia, nemo perdit jus suum, Bart. *in l. solet* §. *fin. num.* 7. *de off. Procons.* nisi reperiatur expressum in jure; Sed praedicta opinio habet locum, quando solum tacite res est obligata. Pacif. de Sal. *interd. capit.* 4. *num.* 137.

Notandum est etiam, quod licet non esset a- 13
ctum modo quo supra; tamen, quando Iudex potest procedere sola facti veritate inspecta, potest mandare a possessore satisfieri, juxta ea quae ponit Affl. *d. dec.* 95. *in fine.* Surd. *d. dec. num.* 9.

Secundo declara, quando venditor in ipsa rei 14
alienatione, protestatus est rem esse obligatam tali Ecclesiae, vel Domino, eique solvi pro ipsa ro certa annua quantitatis, pro pensione, et emptor rem cum eo onore acceptavit, et consequenter videtur tacite se obligare ad solutionem, Rom. *d. cons.* 113. *num.* 2. *et seq.* Affl. *d. decis.* 95. *num.* 6. et quamvis Rom. loquatur favore Ecclesiae: tamen idem est in omnibus aliis, quando non solum concurrit taciturnitas, sed etiam promissio de relevando venditorem ab omni futuro damno, vel quando ultra taciturnitatem, concurrit actus 15
aliquis positivus: puta emptio, solutio pecuniae, vel quid aliud, tunc enim praesens, et tacens sibi praejudicat, *Clem.* 1. *de procur.* Abb. *in cap. cum virum de regul.* Ias. *in l. quae dotis, num* 19. *ff. sol. mat.* Natt. *cons.* 131. *num.* 3. *et seq.* Dec. *consil.* 267. *num.* 3. Paris. *consil.* 66. *num.* 90. *vol.* 4. cum aliis allegatis per Surd. *dec. num.* 11. et multo magis haberet locum, si praesens protestationi non contradicit: is enim videtur acquiescere, Cravett. *de antiq. temp. par.* 1. §. *quaeritur etiam num.* 29. Bec. *consil.* 45. *num.* 45. cum aliis quos citat; Et paria sunt protestationi non contradicere, vel acquiescere: idem Ias. *in l. fin. num.* 4. et ibi Cast. *num.* 6. *ff. de eo quod. cert. loc.* Quae opinio procedit sine dubio, quando Dominus emptorem induxisset in possessionem, quia ex eo actu videtur contrahere cum emptore, et licet sibi ex quasi contractu agere actione personali, juxta ea quae ponunt Cy. Pet. et Ias. *num.* 150. *in l.* 2. *Cod. de jur. emphyt.* et stantibus praedictis, non est tractandum de excussione; quia etiam possessor poterit conveniri Salviano Interdicto, in quo, secundum communem opinionem, non requiritur excussio, ut refert idem Surd. *ead decis. num.* 14. et Pacif. de Salvian. *interdict. capit.* 4. *inspection.* 3. *num.* 138.

Notandum etiam venit, quod Rom. *in dict.* 16
cons. 311. *num.* 6. tenet, Dominum directum, posse agere, quasi spoliatum interdicto possessorio adversus tertium possessorem, denegantem solve-

re pensionem, quod non credit Valasc. *ead. quaest. num.* 24. ea ratione fretus, quia Dominus nullam possessionem unquam habuit contra illum: igitur non potest se spolistum dicere contra *cap. olim de rest. spol.* sed ejus opinio repelli debet, et tenenda opinio Rom. quia quoties, non reservato canone, nec jure directi dominii, res emphyteutica ab emphyteuta alienatur, et ejus possessio traditur, possessio civilis penes directum dominium existens intervertitur, Bal. *in dict. tit. de cont. inter dom. et emp. feud. num.* 2. Alex. *consil.* 85. *num.* 2. *lib.* 6. Ias. *in* §. *item si quis in fraudem num.* 77. *Inst. de act.* etiam si ab alienante solvatur census, quo casu semper competit remedium, *l. fin. Cod. de acq. poss.* quod est remedium recuperandae, Corn. *consil.* 228. *volum.* 2. succurritur enim (ut ipse inquit) ubicunque quilibet utilis Dominus alienat sine consensu, et non reservatis juribus directi, et hanc opinionem tenuit Rot. *divers. par.* 1. *decis.* 282. ubi allegatur dec. Cass. 54. qui loquitur in emphyteuta. Et ideo ratio Valasc. subvertitur, quia Dominus semper retinet civilem possessionem, nec Valasc. fuit memor eorum, quae dixit in *quaestione* 18. *num.* 16. ubi tenet, quod si tertius scienter rem emphyteuticam ab emphyteuta accepit, quia spolii particeps est, et succedit scienter in vitium: tunc ipsemet poterit a Domino conveniri, *remedio cap. saepe de rest. spol.* quod in hoc casu proprie locum habet, ex auctoritate Coras. et Gomez, si vero tertius ignorans rem emphyteuticam acceperit: tunc ex auxilio *Canonis reintegrandae* 3. *quaest.* 1. quod datur etiam contra singularem successorem bonae fidei, qualitercunque tamen injuste detinentem rem alienam, Imol. *in cap. quaerelam de elec.* Soc. *in l. rem, quae nobis ff. de acq. possess.* cum aliis quos allegat.

17 Retenta tamen opinione Bal. et aliorum, quod res sit obligata pro solutione canonis, infertur, quod tertius possessor rei emphyteuticae, non potest conveniri hypothecaria pro emphyteutica pensione, nisi excusso principali juxta Auth. *hoc si debitor Cod. de pign.* quod Dominis laboriosum erit, inquit Valasc. *d. q.* 4. *num.* 7. Quae exceptio excussionis cessaret, quando adesset obligatio Cameralis, Rot. inter decisiones Zacc. de oblig. Camer. *dec.* 22. *num.* 4. *et dec.* 118. vel Guarantigia: Zacc. *eod. tract. quaest.* 15. *num.* 12. nec quando ageretur Salviano Interdicto, Gab. *de fidejus. concl.* 1. *num.* 112. Seraph. *dec.* 327. *num.* 1. et sic opinio Valasc. non est tuta, quando Dominus habet obligata bona emphyteutae pro solutione canonis.

Infertur secundo, quod possessor rei emphyteuticae, potest conveniri pro pensionibus praeteritis, non solutis: quia supposito, quod res emphyteutica est hypothecata pro solutione pensionis, secundum Bal. et caeteros sequitur quod transibit in quemcunque possessorem cum sua causa, et onere, juxta regulam, *l. debitorem, Cod. de pign. et l. Imperatores, ff. de jur. fisc.* 18

Advertendum tamen est, secundum Negus. 19 *de pignor. d. num.* 127. *vers.* adverte tamen: qui etiam tenet opinionem Ang. et aliorum contra Bal. ut supra *num.* 1. quod bona invecta et illata in praedium emphyteuticum pro canone, sunt tacite obligata, sequitur Mant. *de tacit. et amb. lib.* 11. *tit.* 14. *num.* 12. *t.* 1.

Praeterea scire oportet; quod Dominus dire- 20 ctus in exactione canonis praeferendus est creditoribus anterioribus emphyteutae etiam habentibus expressam hypothecam. Foller. *de cens. vers. tanquam rei judicatae, num.* 58. quem sequitur Mari. Burg. *de laudem. insp.* 39. *num.* 5. *par.* 3. idem tenet Rip. *in l. privilegia ff. de privil. cred. num.* 36. et Pacif. de Sal. *inter. insp.* 3. *cap.* 2. *num.* 523.

QUAESTIO XXXII.

SUMMARIUM

Dominus directus non potest rem emphyteuticam valide concessam iis qui sunt comprehensi in investitura, donec observent pacta, auferre, num. 1. — Dominus directus non potest in praejudicium emphyteutae, vel comprehensorum in investitura, aliis concedere, donec observent pacta, num. 2. — Ampla habere locum etiam pro suis necessitatibus. num. 3. — Ampla secundo habere locum etiam supervenienle improvisa necessitate, num. 4. — Ampla tertio habere locum in conductore ad longum tempus, num. 5. — Dominus, an possit expellere inquilinum de domo, superveniente necessitate, et in quibus casibus locum habeat, et in quibus non, num. 6. remissive.

1 Quaero modo, an Dominus directus possit emphyt. semel valide concessam, auferre iis, qui sunt in investitura comprehensi? Et dicendum est, quod non; quia Dominus, non potest emphyteusim

2 uni concessam, alteri in ejus praejudicium concedere Grat. *cons.* 79. *num.* 4. *vol.* 1. nec emphyteutam expellere, donec observet pacta, Paris. *cons.* 96. *num.* 1. *vol.* 4. Gab. *cons.* 88. *num.* 3. Corb. *de caus. privat. ob temp. finit. num.* 11.

Amplia, quod nec Dominus directus possit 3 pro suis necessitatibus emphyteusim, semel valide concessam auferre iis, qui sunt in investitura comprehensi, etiam pro suis necessitatibus, donec observent pacta, Grat. *eod. cons.* 79. Paris. *d. cons.* 86. et Gab. *eod. cons.* 88. Corb. *de caus. privat. ob mort. civil. n.* 7. Caroc. *de locat. et cond. fol.* 194. *q.* 2. *num.* 40. Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 2.

num. 33. et quod Dominus non possit expellere emphyteutam de domo, si pro usu suo, et sua necessitate indigeat, tenet Gab. qui plures allegat *in tit. de locat. conc.* 3. *num.* 5. sed vid. infra *n.* 6.

4 Amplia secundo, habere locum, etiam ex occurrente, et improvisa sibi necessitate Jo. And. ad Spec. *tit. de emph.* §. *nunc aliqua quaest.* 4. *num.* 4. Ias. *in l.* 1. *num.* 23. *et in l.* 2. *num.* 152. *C. de jur. emph.* et Valasc. *de jur. emph. quaest.* 22. *in princ.*

5 Amplia tertio habere locum etiam in conductore ad longum tempus, Angel. *cons.* 2. *num.* 11. Alex. *ad Bart. in l. aedem, C. locat.* n. 3. Tiraq. *de ret.* §. 1. *glos.* 14. *n.* 82. Boer. *dec.* 234. *n.* 3. Valasc. *eod. q. in princ.* et Caroc. *d. quaest.* 2. *et num. eod.* et ratio est, quia est inconveniens, quod propter directi dominii utilitatem, utilitate propria emphyteuta, et comprehensi in investitura priventur: et non debet obstare, quod dispositum est in simplici conductore, per dictam l. aedem, quia is minus jus habet: unde potest a Domino expelli superveniente necessitate; et quomodo hoc procedat, ut Dominus possit expellere inquilinum de 6
domo, pro usu proprio, et superveniente necessitate, et qualis debeat esse necessitas, et in quibus non, vide Valasc. *d. q.* per totam, et Caroc. *d. q.* 2. similiter per totam, et vide supra *n.* 3.

QUAESTIO XXXIII.

SUMMARIUM

Emphyteusis concessa ad tempus, illo finito revertitur ad Dominum. num. 1. — Amplia habere locum, etiam si adsit pactum de renovando, n. 2. — Et hujusmodi pactum tribuit tantum actionem personalem ad factum, idest ad renovandum, ibidem, et non obstante dicto pacto, finito tempore, potest Dominus alteri concedere, num. 3. — Et habet locum, etiam si dictum sit pro se, et filiis masculis et una faemina ibid. — Et potest agi ad interesse tantum, non ad revocationem, ibid. — Licet haec opinio per Rim. non admittatur, sed distingue, ut numero 4. — Ampliatur praedicta regula, ut procedat, etiam si dictum sit ad 29 annos, vel aliud certum tempus pro se, filiis, et nepotibus, numero 5. — Ampliatur etiam, si dictum sit de 29 annis in 29 annos perpetuo, numero 7. — Declaratur, numero 8. — Declaratur secundo, numero 9. — Emphyteusis concessa usque ad mortem alicujus, eam non potest legare, numero 6. — Fructus pendentes finita emphyteusi, cujus sint, numero 10.

Pulchra est quaestio, quae nunc venit tractanda;
1 An emphyteusis concessa ad aliquod tempus, illo finito, revertatur ad Dominum? Et dicendum est; quod sic: Quia concessum ad tempus, post illud censetur denegatum *l. imperator ff. de postul.* cum cumulatis per Tiraq. *de retrac. convent.* §. 1 *glos.* 2. *num.* 46. Dec. in terminis emphyteusis *cons.* 328. *in princ.* Corb. qui alios referens *de caus. privat. ob. temp. finit. num.* 1. *et seq.* hanc opinionem multis rationibus comprobat, Ludovis. *dec.* 567. *in princ.* ubi Add. Rot. *dec.* 215. *num.* 1. *in recent. part.* 1. Marius Burg. *de laud. par.* 2. *insp.* 36. *num.* 3.

2 Amplia habere locum etiam, si in istrumento investiturae adsit pactum de renovando; quia illud non tribuit aliquod jus reale, sed actionem, tantum personalem, ad factum, ut fiat renovatio, Ang. *cons.* 184. Alex. *cons.* 165. *lib.* 2. Dec. *cons.* 329. Ruin. *cons.* 167. *n.* 13. *lib.* 1. Ludovis. *dicta dec. num.* 2. ubi plures decisiones Rot. allegat. et ibi Add. et *dec.* 348 tenuit Rot. quod adversus possessores per illud pactum, nullum jus quaesitum; sed actio personalis ad factum, idest ad renovandum. Et idem Corb. ut supra, *n.* 15. et habetur *in d. dec.* 215. et Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 23. *num.* 1. *et* 16.

3 Infertur ex ista ampliatione, quod, non obstante dicto pacto, et finito tempore concessionis, possit Dominus alteri concedere Mant. *dicto tit.* 23. *num.* 1. *et* 8. etiam, si esset dictum pro se, et filiis masculis, et una faemina, finito tempore possit Ecclesia alteri concedere, et filia non possit revocare ab extraneo emphyteusim, sed debet agere ad interesse contra Ecclesiam, vel Dominum Corb. *d. causa num.* 10.

Contrarium tenuit Rim. *cons.* 94. *n.* 29. quod 4
non possit Ecclesia finito tempore investire extraneum in praejudicium illius, quem ex forma pacti debebat renovando investire, refert Corb. *d. causa n.* 15. et alii relati per Mant. *d. tit.* 23. *num.* 7. sed Add. *ad dictam dec. Ludovis.* 348 distinguit ex mente eiusdem Rotae quod aut concessio est perpetua, cum pacto renovandi de certo tempore ad certum tempus, et procedat secunda opinio; tunc enim revocatio censetur requisita ad faciliorem probationem dominii, non autem pro substantia: Aut concessio est temporalis ad certum tempus, cum pacto de renovando, et tunc procedat prima opinio, et ita declaravit Rot. *par.* 1. *dec.* 438. *num.* 3. *recent.* et quando concessio est facta in perpetuum, cum pacto renovandi de novennio in novennium, renovatio non est nova concessio, sed ideo fit ut facilior sit memoria contractus in beneficium Ecclesiae, et quoad ipsum investitum renovatio habetur pro facta, cum per eum non stet quo minus fiat, Mant. *d. tit.* 23. *num.* 12. *et infra num.* 8.

Amplia secundo, ut procedat etiam si dictum 5

sit, ad 29. annos, vel aliud certum tempus pro se, filiis, et nepotibus, quia revertitur ad Dominum finito tempore; etiam si linea non sit finita, vel ipsemet acquirens non esset mortuus, et extent filii et ita tenent omnes, quos refert Corb. *dicta causa n.* 9. nam finito tempore, finita intelligitur locatio, *l.* 2. *C. de donat. quae sub mod. et l. ultima, C. de leg.* et omno jus, quod habet investitus, et consequenter utile dominium, ipso jure extinguitur, *l. lex vectigali, ff. de pign.* Mant. *eod. tit. n.* 15.

6 Infertur ex ista ampliatione, quod emphyteusis concessa usque ad mortem alicujus, si eam legat, legatario nihil debetur, secundum com. op. de qua per Rol. *cons.* 71. *vol.* 2. *num.* 19.

7 Ampliatur tertio, habere locum, etiam si dictum sit de 29 in 29 annos perpetuo, vel usque ad tertiam generationem, nam per cursum 29 annorum dicitur emphyteusis finita; et istud pactum intelligitur, modo renovetur, quod finitum est, Bero. *cons.* 119. *n.* 1. *et seq. vol.* 1. et oportet, quod praecedat renovatio, etiam si dictum sit de novennio in novennium, usque ad tertiam generationem, Alciat. *cons.* 146. et hanc ampliationem rationibus comprobat, Corb. *d. caus. num.* 12. Mantica *de tacitis et amb. lib.* 22. *tit.* 5. *n.* 9. Ceph. *cons.* 182. *n.* 24. *vol.* 4. et Burg. *d. insp. num.* 5.

8 Declaratur tamen praedicta opinio, de renovando de 29. annis in 29. annos cursu temporis finiti, non procedere, ubi emphyteusis esset concessa in perpetuum renovanda, sive ad renovandum de 29. annis in 29. annos, nam tunc unus est contractus, ut per Ant. de But. *c.* 1. *de praecar.* ratio est, quia cum dictum sit emphyteusim esse perpetuam, apparet renovationem non requiri ad substantiam actus in emphyteusi perpetua, sicut in temporali, sed ad probationem faciliorem Domini directi, alias esset contrarietas, Alciatus *cons.* 146. *num.* 1. Bero. *cons.* 116. *num.* 17. *vol.* 1. Corb. *d. caus. num.* 17. et dictum fuit supra *num.* 4. Burg. *d. insp. num.* 10. Rot. *dec.* 438. *num.* 3. *p.* 2. *recent.* Add. *ad dec. Greg.* 15. 348. *num.* 6. et Dura. *dec.* 402. *num.* 7. et ideo non petendo renovationem non cadit a jure suo, ut in *d. dec. Dura.*

Declaratur secundo, quod tempus 29. annorum secundae investiturae, quae fuit facta durante prima, incipiat currere a die celebrati contractus secundae investiturae: non autem post finitum tempus 20. annorum primae investiturae, praesertim, si secunda investitura fiat hinc ad 29. annos proxime futuros, nam illa verba important idem, ac si dictum esset de isto dic usque ad 29. annos Alex. *cons.* 75. *vol.* 2. Corb. *dicta causa, num.* 16. Mant. *d. tit.* 23. *num.* 22. et Burg. *d. insp. num.* 8. 9

Sed quid dicendum est de fructibus pendentibus in re emphyteutica, reversa ad Dominum per generationem finitam, vel per caducitatem Cavalc. *de usuf. mul. relict. num.* 244. arbitratur, ut dividantur pro rata temporis; sed ejus opinio est contra communem opinionem, quod fructus pendentes, etiam maturi, si non sint in horreo reconditi, aut a solo separati, pertineant ad Dominum, Bal. *in c.* 1. §. *his consequenter num.* 1. hic finit. lex Feder. Alex. *in l. divortio, num.* 4. *ff. sol. mat.* Ias. *in l.* 2. *C. de jur. emph. num.* 17. Corb. *de caus. privat. ob non sol. Can. ampl.* 37. nec fieri debet fundamentum in *d. c.* 1. disponens, ut si vasallus moriatur ante calendas Martii, omnes fructus illius anni ad Dominum pertineant; si vero post eas calendas, usque ad mensem Augusti, omnes fructus ad haeredes Vasalli pertineant: si vero post Augustum, omnes habeat Dominus, quia ille tex. non habet locum in emphyteuta, ut dicit Bal. ibi, quia etiam usufructuario comparatur, qui fructus pendentes non transmittit ad haeredes, *l. usufructuarius, ff. quib. mod. usuf. amit.* idem Cavalc. qui alios de com. attestantes citat ibid. *n.* 242. et Hond. *cons.* 85. *num.* 2. *lib.* 2. dicit, quod contra Cavalc. est communis opinio. Quid autem sit dicendum de fructibus civilibus, videndus erit Caval. d. loco Vinc. Fusar. *de subst. fideicom. q.* 626. Maresc. *var. resol. cap.* 64. *lib.* 1. et videnda etiam sunt, quae dicam *in tit. de solut. canon. q.* 1. *ampl.* 40. *et de melior. q.* 1. *num.* 13. 10

QUAESTIO XXXIV.

SUMMARIUM

Emphyteusis concessa pro se, filiis, et nepotibus, revertitur ad D. si moriatur sine filiis, et nepotibus, num. 1. — Amplia. num. 2. ampl. num. 3. et 5 cont. num. 6. Amplia etiam num. 7. 8. 10. 11. — Declaratur num. 12. subdeclara. num. 13. — Declara num. 14. 16. 17. 18. 19. 22. 23. 24. 25. 40. 42. 43. 44. et 45. — Filii naturales, seu bastardi sunt infames, num. 4. ubi alia ponuntur remissive contra ipsos. — Primus emphyteuta, si non solvat canonem, vel pacta non servat, emphyteusis revertitur ad D. num. 9 ampliatur n. 10 Ius accrescendi inducitur, quando est facta concessio duobus titulo oneroso. num. 21. et 25. — Ius accrescendi inducitur, si concesssio sit facta Titio stipulanti pro se, et nomine fratris absentis, si frater ratam non habuit. num. 26. — Declara num. 27. 28. et 29. et quid si stipulatus fuerit pro se, filiis, et nepotibus, pro medietate, et Titio, filiis ejus, et nepotibus, pro altera medietate, sub num. 28. — Ratificatio inducitur, si emphyteuta possideat. n. 29. — Item per perceptionem fructuum, num. 30. — Item per solutionem canonis, quando scienter fuit solutus, n. 31. inducitur etiam, quando is, qui ratificare debet, pro ejus jure interfuit investiturae factae in personam alterius num. 35. — Item inducitur, quando post investituram factam, obligat se ad faciendum aliquid

in emphyteusi, num. 36. — Inducitur etiam, quando est accepta pro se, et fratre absente sciente, et non contradicente num. 37. — Inducitur etiam ex melioramentis factis in re emphyteutica, num. 38. — Ratificatio debet fieri in vita illius, qui nomine alterius fuit stipulatus, et in vita illius qui concessit num. 39. — Ius accrescendi habet locum. si nullam portionem habeat tempore, quo voit admitti, num. 41. — Renovatio censetur facta secundum naturam praecedentis. nu. 21. — Emphyteusis concessa duobus fratribus pro se, filiis suis, filii sunt vocati ad portionem patris, non patrui n. 40.

Praedictae quaestioni proxima est alia quaestio; An emphyteusis concessa usque ad tertiam generationem, finita generatione, emphyteusis revertatur ad Dominum, vel si fiat concessio alicui
1 pro se, filiis, et nepotibus, si decedat absque filiis, et nepotibus, vel moriatur relictis filiis, et filii deficiant, et nepotes, res revertatur ad Dominum? Et dicendum est, quod sic, per tex. *in* §. *emphyteusis*, Aut. *de non alien reb. Eccl.* et in Aut. *si quas ruinas*, *C. de Sac. Sanc. Eccl.* et ibi Bal. Paul. de Cast. *cons.* 68. *nu.* 1. *vol.* 2. Corn. *cons.* 76. *nu.* 9. *vol.* 2. Rim.*cons.* 124. *nu.* 18. *vol.* 1. Bero. *cons.* 102. *num.* 24. *vol.* 1. Ceph. *cons.* 345. n. 12. *vol.* 3. Clar. § *emph. q.* 42. ubi dicit quod de hoc non est dubitandum, cum aliis allegatis per Corb. *de caus. privat. ob lin. finit. in principio*; et quod ipsa concessio finitur, quando esset facta pro se, et filiis, vel pro se, et descendentibus, vel in tertiam, vel quartam generationem, deficientibus filiis, et descendentibus, et generatione.

2 Ampliatur habere locum, quando dictum est, pro filiis, et nepotibus, etiam si decedat relictis filiabus faeminis, et nepotibus faeminis, ut tenent infiniti relati per Corb. *de caus. privat. ob lin. finit. sub num.* 6. et ratio est, quia appellatione filiorum, et nepotum non veniunt filiae faeminae, quam quaestionem nos tractabimus *in tit. de success. in bon. emph. q.* 9. ubi vide.

3 Ampliatur secundo habere locum, non solum, quando deficiunt filii, et nepotes; sed etiam quando adessent filii naturales, vel nepotes naturales tantum; quia hi in emphyteusi recepta ab Ecclesia pro se, filiis, et nepotibus, non comprehenduntur, Bal. *in l. generaliter*, §. *cum autem*, *n.* 2. *C. de inst. et subst.* et ibi Ias. *n.* 9. Salyc. n. 4. et idem Ias. *in l.* 2. *nu.* 205. *C. de jur. emph.* Rot. Rom. *p.* 1. *dec. divers* 474. *num.* 1. ubi de com. testatur, ut non solum veniant in emphyteusi Ecclesiastica, sed nec etiam in quacunque dispositione Ecclesiastica. Rip. qui dicit hanc esse com. op. *in l. ex facto*, § *si quis rogatus*, *num.* 62. *ff. ad Treb.* et ibi Alex. *nu.* 17. et Bart. *num.* 8. Dec. *in c. in praesentia nu.* 140. *de prob.* ubi Abb. *nu.* 25. Imol. *num.* 13. Bero. *n.* 330. qui hanc com. testatur, et Clar. *eod.* §. *q.* 30. et alii congesti per Corb. *d. caus. num.* 54. *et seq.* et nos etiam dicemus *in tit. de succ.* in illa quaestione, an filii naturales succedant in emphyteusi; et ratio est, quia non est verisimile, quod Ecclesia de his filiis intellexerit, tum ratione peccati, tum etiam ratione dignitatis Ecclesiae, propter quam non est verisimile, quod voluerit hujusmodi filios degeneres, ad bona sua admittere *arg. d. l. ex facto*, § *si quis rogatus*, *ff. ad Trebell.* et tradunt Doctores in locis citatis, et cum etiam isti filii sint infames infamia facti. Azo. in summa, *Cod. de nat. lib.* et dicuntur turpes personae, Roland. *cons.* 79. n. 45. *vol.* 2. et si 4 vis scire alia, usque ad saturitatem contra istos Bastardos, vide Hercul. *de caut. de non off. cap.* 32. *num.* 6. et in dubio facienda est interpretatio, naturales non esse vocatos favore Ecclesiae, ut citius investitura finiatur, et res ad ipsam revertatur Felin. *in c. per tuas*, *num.* 9. *de prob.* et addendus est Eugen. *cons.* 15. *num.* 9. ubi multos congerit, attestantes de com. op. spurios non succedere, et vid. *de succes. in bon emph. q.* 6.

Ampliatur tertio, ut naturales in emphyteusi 5 recepta pro se, filiis, et nepotibus, non comprehendantur in emphyteusi privata, quando scilicet fuit concessa alicui masculo, pro se, filiis, et nepotibus; et hanc opinionem contra communem tenuit Dec. *in dicto cap. in praesentia*, *num.* 136. et ibi Bero. *num.* 325. Ang. *in l. generaliter* §. *cum autem C. de inst. et subst.* et ibi Salyc. *num.* 4. et Paleot. *de spur. et not. cap.* 30. quando tempore concessionis non extabant naturales, et Corb. *ead. caus. num.* 56. pluribus rationibus conatur defendere hanc opin. Dec. contra communem. Sed Illustriss. Paleot. *eod. tract. de not. et Spur. cap.* 30. distinguit. Aut tunc, quando stipulatus est, habebat filios naturales, et tunc ex voluntate, et mente contrahentium, comprehenduntur; secus si postea suscepti sunt, quam dist. defendit Fachin. *cont. jur.* c. 98. *lib.* 8.

Contraria opinio communiter tenetur, quod 6 in emphyteusi a privato concessa masculo recipienti pro se, et filiis, et nepotibus, naturales dicantur vocati; ut per eundem Corb. *d. caus. num.* 56. *in fine*, *et num.* 75. et Clar. *d.* §. *emph. q.* 30. et dicemus etiam *in q.* 6. *de succ. in bon. emph.* et communem appellat Rip. *in l. ex facto*, §. *si rogatus*, *num.* 58. *ff. ad Trebellian.*

Ampliatur quarto ut revertatur ad Eccle- 7 siam, etiam si supersint filii legitimati per rescriptum Principis; quia cum tales filii haberi non possint sine peccato, de illis non censetur Ecclesia cogitasse, Bartol. et alii *in l. ex facto* §. *si quis rogatus ff. ad Trebel.* Decius *consil.* 275. Ruin. *consil.* 158. *vol.* 1. *num.* 5. Alciat. *cons.* 7. Alex. *cons.* 128. *num.* 7. *vol.* 1. Clar. *d.* §. *emph. q.* 31. et alii congesti per Corb. *d. caus. num.* 76. de qua quaestione etiam dicemus *in tit. de success. q.* 5. quibus addo Rot. *d. dec.* 474. *num.* 2. An autem revertatur stantibus filiis legitimatis per subsequens matrimonium dicemus in *ead.q.* 5.

Ampliatur quinto, ut emphyteusis concessa 8

ad certam lineam, finiatur deficiente linea; etiam quod emphyteuta alteri illam locaverit ad longum tempus, vel in emphyteusim concesserit, et adhuc tempus locationis, et emphyteusis duret, ob lineam finitam primi emphyteutae, revertitur ad Dominum: quia resoluto jure primi emphyteutae, resolvitur jus secundi, *l. lex vestigali, ff. de pign.* ita tenet Rim. *cons.* 124. *num.* 18. *vol.* 1. Soc. *consil.* 256. *vol.* 2. et ideo, si primus emphy-
9 teuta non solvat canonem, nec pacta servet, cadit a jure suo, etiam ut dictum est, si alteri locaverit, vel in emphyteusim dederit. Et Rim. *in eod. cons. num.* 22. tenet quod habeat locum etiam si Ecclesia fuisset interpellata in illis concessionibus; dum tamen iste secundus non fuisset investitus, aut aliter recognitus: quia istae concessiones non possunt fieri sine consensu Domini directi cum sit alienatio, ut per eundem Corb. *d. caus. num.* 80. ubi tenet dictum Rimin. esse verum, quando Ecclesia esset interpellata, et nondum obtenta licentia a Domino, vel Praelato, vel a lego, alienasset; Sed non procederet, si ex licentia Domini vendidisset, quia licet primus emphyteuta decedat, antequam secundus investituram accipiat a Domino, et fuerit ab eo recognitus, et ante traditionem rei, et sic ante translatum utile dominium, nihilominus ex resolutione illius utilis dominii primi emphiteutae per ejus mortem, non omnino resolvitur jus secundi conductoris, cum ipse habeat condictionem ex *leg. fin. C. de jur. emph.* contra Dominum, ut ipsum renovet, et ei investituram faciat, ut est solita fieri usque ad talem generationem; nec attenditur, quod morte alienantis emphyteusis reverti debeat, Corn. *consil.* 250. *vol.* 3. Rot. Bonon. *decis.* 85. Paul. de Cast. *cons.* 329. *num.* 2. *vol.* 2. ubi extendit, etiam habere locum in venditione facta ex licentia Domini sub conditione: quae conditio in vita venditoris non sit purificata; et idem esset, si alienatio facta esset sub promissione Domini de consentiendo alienationi, Corb. *ead. caus. num.* 81.

10 Ampliatur sexto, habere locum in Emphyteusi accepta a duobus, vel pluribus, pro se, filiis, et nepotibus, vel tali generatione, uno mortuo, et ejus generatione finita, redeat ejus pars ad Dominum, vel Ecclesiam; Ratio est, quia unicuique censetur pro virili parte concessa, Soc. *consil.* 50. *in prin. lib.* 1. Ruin. *consil.* 47. *num.* 4. *vol.* 1. Alciat. *consil.* 30. *in prin.* Corn. *consil.* 285. Dec. *consil.* 58. *num.* 1. Spec. *de locat.* §. *nunc aliqua*, *quaestione* 148. et quia in isto casu non habet locum jus accrescendi, sequitur, quod uno mortuo sine filiis, ejus portio revertatur ad Ecclesiam, seu Dominum, ob ejus lineam finitam, Corb. *d. caus.* Gab. *consil.* 87. *num.* 1. Anch. *consil.* 245. *num.* 1. ubi dicit, quod in hoc omnes concordant, Clar. *d.* §. *quaest.* 39. *vers. scias.* Corb. *ead. caus. num.* 83. Et idem dicendum est, si emphyteusis esset concessa Titio, et filiis fratris sui quia Titio acquiritur dimidia, et filiis fratris altera dimidia, Spec. *dict.* §. *nunc aliqua num.* 180. *quaest.* 152. Corb. *dict. caus. num.* 84. Mant. *de tacit. lib.* 22. *titul.* 34. *num.* 23. ubi alios consonantes refert; et ideo, si duo fratres investiantur de emphyteusi, vel feudo pro se, et filiis suis, quilibet filii dicuntur vocati ad portionem patris, non patrui, Bart. *in l. si mihi, et Titio num.* 4. *ff. de ver. ob.* Alex. *consil.* 204. *num.* 3. *lib.* 2. Ruin. *consil.* 142. *num.* 5. *lib.* 3. cum aliis citatis per Fusar. *de fid. subst. q.* 440. *num.* 3.

Extenditur supradicta ampliatio, quando est 11
concessa duobus, etiam si dictum sit, pro se, et quibuscunque eorum filiis, et nepotibus, usque in eorum, et cujusque ipsorum tertiam generationem: nam propter illud verbum cujusque, non inducitur jus accrescendi, cum verbum, cujusque, sit collectivum, et non distributivum, quod non tribuit cuique actum in solidum Bart. *in leg. hoc articulo, num.* 5. *ff. de haered. Institut.* cum aliis relatis per eundem Corb. *ead. caus. num.* 85. et pro hac extensione, est consil. Gab. *d. consil.* 87. et Alexander *cons.* 17. *vol.* 5. Et quod si in concessione emphyteusis fratres per copulam sunt conjuncti; et usque ad tertiam generationem, et cujuslibet eorum, salva ratione recti sermonis, haec verba non possunt ad ipsos fratres referri, sed ad generationem, a qua illud nomen cujuslibet regitur, et ideo in isto casu jus accrescendi inter ipsos fratres locum non habet, ut etiam tenet Mant. *citato loco num.* 29. ex sententia aliorum; et portio unius alteri non accrescit, sed cuique eorum dimidia pars acquisita apud quemlibet permanere debet, donec ejus tertia generatio supersit, ubi *num.* 30. plures allegat, nisi ex aliis verbis aliud concipi possit, Gab. *cons.* 66. *lib.* 1. *num.* 1. *et seq.* et Decian. *cons.* 73. *lib.* 2. *num.* 14. et etiam, si dictum sit, post mortem eorum, pro suis filiis, vel quandiu vixerint ipsi, vel eorum filii, et nepotes, Eug. *cons.* 88. *num.* 127. *et seq.* qui de com. attestatur.

Declaratur tamen supradicta ampliatio, quan- 12
do emphyteusis est concessa duobus vel pluribus, ut non habet locum quando est concessa duobus, vel pluribus insolidum, vel ipsis stipulantibus pro se ipsis, et quolibet ipsorum, et quibuslibet ipsorum filiis, et nepotibus quia dictio, quilibet, est distributiva, et attribuit actum cuique insolidum, Bart. *in dicta l. hoc articulo*; et hanc opinionem tenet Soc. *consil.* 50. *vol.* 1. Gab. *d.cons.* 87. Alexand. *consil.* 30. *num.* 9. *vol.* 3. Curt. Sen. *cons.* 48. *et* 49. ubi hanc appellat com. opinionem. Et idem esset dicendum si esset concessa per aliud verbum distributivum, attribuens actum insolidum, ut quando esset facta concessio duobus pro se, et utriusque eorum filiis, Corn. *cons.* 165. *num.* 3. *vol.* 2. Honded. *cons.* 54. *num.* 22. *vol.* 1. Mant. *eod. tit.* 34. *num.* 28. et novissime Rot. *in recent. part.* 5. *dec.* 176. et ideo inter eos erit locus juri

accrescendi ibi *num.* 7. *et seqq.* et Dura. *decis.* 401. *num.* 1. ubi alias decisiones refert.

13 Subdeclara dictam declarationem, quod tunc dictio distributiva procedit, quando est apposita ipsis duobus, vel pluribus stipulantibus; hoc modo: Titio, et Sempronio concedimus, pro ipsis, et quolibet ipsorum, ita loquitur Soc, *d. cons.* 501. Sed non haberet locum, quando dictio illa distributiva esset apposita in personam filiorum; ut quia dictum esset, concedimus Titio, et Sempronio pro cujuslibet eorum filiis, et descendentibus nam tunc uno decedente, emphyteusis redit ad Dominum, non autem ad alium primum receptorem, Bell. *cons.* 20. *num.* 4. Anc. *consil.* 245. Curt. jun. *in tract. de feud. in* 2. *par. col. fin.* idem Curt. *cons.* 55. Alex. *cons.* 23. *volum.* 5. Gal. *eod. cons.* 87. Ceph. *cons.* 345. sequitur Corb, *ead. caus. n.* 88. et vide quae dicemus *in tit. de renocat. q.* 21.

14 Declara secundo, non habere locum, quando dictum est, quod post mortem eorum, et filiorum vocatorum, revertatur ad Dominum: nam haec verba demonstrant, contrahentes voluisse, quod donec quisque viveret, non revertatur, et inductum sit jus accrescendi, Spec. *d.* §. *nunc aliqua, quaest.* 155. Rom. *cons.* 19. Jas. *in l.* 2. *num.* 201. *C. de jur. emph.* Ruin. *consil.* 43. *et* 48. *volum.* 1. Curt. Sen. *cons.* 49. *num.* 72. Gab. *eod. cons.* 87. cum aliis allegatis per Corb. *ead. caus. num.* 89. et hanc opinionem, quod debet expectari mors omnium nominatorum, tenuit Rot. *in recent. par.* 1. *dec.* 435. *n.* 5. ubi plures allegantur; quando cessio est facta ad eorum vitam, Mant. *eod. tit. num.* 24. *in fine*: ubi idem dicit si dictum fuit, post mortem omnium emphyteusis revertatur ad Dominum, ex sententia Alciat. *cons.* 16. *num.* 3. *lib.* 1. et vide *de success. in bon. emph. quaest.* 20.

15 Contrarium tenuit Bart. *in l. si mihi, et Titio ff. de ver. oblig.* Alex. *cons.* 167. *lib.* 7. ubi dicit, quod opinio Bart. est communis, idem tenet Jas. *in d. l. si mihi et Titio.* Clar. *d.* §. *emph. q.* 39. *in fine,* Crass. §. *jus accrescendi, q.* 25. *num.* 3. et alteri relati per Corb. *d. num.* 89. *in fine,* sed prima opi- * nio est comm. ut per. Honded. *cons.* 54. *num.* 26. *part.* 1. ubi infinitos allegat contra Clar. et vide etiam *in tit. de succ. in bon. emph. q.* 20. et quando fuit concessa durante vita ipsorum, habeat locum jus accrescendi inter eos, idem Hond. *d. cons.* 54. *num.* 21. et tenuit Rot. ut per Cavaler. *decis.* 219. *n.* 1. 3. *et* 4. Gratianus *discept. for. cap.* 451. *num.* 4. quamvis non sit dictum post mortem omnium, et idem dicendum est, si dictum sit finita generatione, quia nulla est differentia, quod dicatur post mortem omnium, vel finita generatione, Decianus *cons.* 73. *lib.* 2. *num.* 22. Gab. *cons.* 88. *lib.* 2. *num.* 6. *et* 7. Gratia. *discep. forens. cap.* 451. *num.* 9. et infra *num.* 42 et novissime tenuit Rota *in dec. post.* 221. *parte* 1. ubi erat facta concessio ad vitam Joannis, et Alexandri fratrum, et eorum filiorum, usque ad tertiam generationem, contra Alex. *in dicto cons.* 167. et Clar. ubi etiam pro conjectura fuit ponderatum, quod filii, et nepotes alterius fratris solverunt canonem per annos 50.

Declaratur tertio, non habere locum ubi facta esset concessio pro ipsis, et nepotibus, cum pacto, ut onus altori succedat, Mandos. *in add. ad cons. Rom.* 315. in apostilla magna, quem sequitur Corb. *d. caus num.* 90. 16

Declaratur quarto, non habere locum, quando dictum esset, quod de uno in alterum emphyteusis revertatur: quia istud pactum inducit jus accrescendi, Rom. *cons.* 103. *num.* 6. Soc. jun. *cons.* 70. *vol.* 1. Rip. *in l. re coniuncti, num.* 166. *ff. de leg.* 3. Mand. *in dicta add. ad Rom.* Corb. *d. caus. num.* 91. aum aliis, quos citat, et Mant. *eod. tit.* 34. *num.* 24. licet dissentiat Ceph. *cons.* 545. *num.* 20. *vol.* 3. 17

Declaratur quinto, quando concessio fuit facta cum clausula, quod pars praemorientis ad supervenientes deveniat, et accrescat. Anch. in terminis, *cons.* 418. Fed. de Sen. *cons.* 228. Ruin. *cons.* 154. *num.* 9. *vol.* 1. Bal. *cons.* 465. *vol.* 5. Bero. *cons.* 109. *num.* 22. *lib.* 1. Ceph. *d. cons.* 345. *num.* 30. Spec. *in d.* §. *nunc aliqua num.* 91. Natt. *cons.* 352. Dec. *cons.* 239. *num.* 8. Alex. *cons.* 119. *vol.* 5. Gab. *cons.* 99. *num.* 13. Corb. *d. caus. num.* 82. et quando dictum est, quod pars praemorientium ad superstites perveniat, sic debet intelligi, ut etiam inter descendentes a primis investitis, jus accrescendi locum habeat, Mant. *eod tit. num.* 31. et attestatur ita fuisse decisum in Rot. et Duro. *dec.* 301. *num.* 1. ubi alias decisiones refert. 18

Dissentit Curt. jun. *cons.* 55. *col. fin.* sed ejus opinio est contra communem opinionem, ut Corb. ibi advertit. *

Declara sexto, non habere locum, quando emphyteusis concessa esset Titio, et Sempronio, pro medietate, et Seio, Caio et M. pro alia dimidia, cum clausula, quod pars praemorientis ad alios supervenientes deveniat, et accrescat; nam tunc inducitur solum jus accrescendi inter Titium, et Sempronium, qui investiti sunt pro medietate, et inter Sejum, Cajum, et M. investitos de alia medietate, Spec. *in d.* §. *nunc aliqua, q.* 151. *num.* 179. et ibi lo. And: *in add.* 19

Dissentit ab hac opinione Corb. *dicta caus.* 20 *num.* 95. quia illa verba, ad supervenientes deveniat, debent referri ad omnes nominatos; non autem ad unam dimidiam dumtaxat; cum illa clausula determinet ambas dimidias, et debet aequaliter determinare, *l. nam. hoc jure, ff. de vul. et pup.* fatetur tamen, quod si esset adjectum pro ipsis, et quolibet ipsorum, et pro cujuslibet eorum filiis, et nepotibus, cum pacto, quod portio praemorientis ad supervenientes veniret, esset inductum jus accrescendi in dimidia, cum altera dimidia aliorum propter dictionem illam distributivam; Sed ego dubito de hac opinione Corb.

contra Spec. et Io. And. quia ejus ratio non est tuta, quod illa clausula, deveniat ad supervenientes, debeat referri ad omnes nominatos, per *l. talis scriptura*, §. *fin. ff. de legat.* 1. nam clausula in fine posita refertur ad omnia praecedentia, ubi nulla potest reddi ratio, cur ad uuum magis referatur, quam ad aliud, *l.* 1. *et ibi glos.* et DD. *C. de lib. praet.* Natt. *cons.* 428. *num.* 4. sed in hoc casu, illa clausula in fine posita, non refertur ad omuia praecedentia, quia concessio est facta Titio, et Sempronio, pro una medietate, et sic sermo est distinctus, et dispositio est determinata pro Titio, et Sempronio, Gab. *de claus. conc.* 9. *num.* 16. et sic refertur tantummodo ad ea quae commode referri possunt, idem Gab. *eodem conc. num.* 8. et pro hac opinione facit etiam, quia facienda est interpretatio, ut emphyteusis sit recasura ad Dominum de facili: nam interest Domini, ut quamprimum ad ipsum revertatur, Corb. *de causis privat. ob alien. ampliat.* 5. Nec obstat, quod una determinatio respiciens plura determinabilia, debet aequaliter determinare; quia intelligitur, quando commode id fieri potest, quia aliquando, non aequaliter omnia determinat, ut declarat Ias. *in lib.* 1. §. *sed et si mihi in* 2. *not. ff. de ver. ob.* et Menoch. *cons.* 76. *num.* 14. *vol.* 1.

21 Declaratur septimo, non habere locum si sit duabus, et pluribus fratribus concessa, finita jam linea, de qua eorum pater fuerat antea investitus; quia sicut erat locus juri accrescendi inter filios, et nepotes patris. Bart. *in l. si mihi et Titio de ver. ob.* et ibi alii scribentes: ita erit locus juri accrescendi in nova concessione, quia secunda investitura intelligitur facta secundum naturam primae, et primi contractus, Bart. et alii *in d. l. si mihi* Clar. §. *emph. q.* 33. quod procedit etiam si emph. de qua fuerat renovatus pater, ad Ecclesiam ob non solutum canonem devoluta esset, et postea de illamet emphyteusi, etiam post factam a Domino declarationem, plures filii fuerint investiti, Beru *cons.* 109. *num.* 25. *vol.* 1. quamvis idem Bern postea mutaverit sententiam *in c.* 122. *num.* 23. *vol.* 3. Sed ejus opinio posita in *d. cons.* 122. non est tenenda, dicit Corb. *eod. caus. num.* 97. et ego ita credo, quia si praesumitur renovata secundum naturam praecedentis investiturae, ergo etiam in nova erit locus juri accrescendi, et dicta declaratio habet locum, etiam in emphyteusi Ecclesiastica. Dec. *cons.* 53. et ibi Add. Nec est attendendum, quod fuerit devoluta ad Dominum, propter canonem non solutum, et sic propter delictum, quia haec consideratio non tollit praesumptionem juris, et quod renovatio censeatur facta secundum naturam praecedentis contractus, licet interveniant novae personae, et sit locus juri accrescendi, in quo fuerit renovata duobus fratribus, tenet etiam Honded. *cons.* 54. *lib.* 1. *num.* 29. Mant. *eod. tit.* 34. *num.* 35. *et seq.* ubi declarat, nisi in renovatione adjecta esset nova qualitas, de qua infra *num.* 22.

Limitantur modo praedictae declarationes, non procedere, quando in secunda investitura esset appositum, quod pars praemorientis ad Ecclesiam revertetur: nam istud pactum excludit jus accrescendi Alciat. *cons.* 16. *num.* 4. vel quando in nova concessione facta duobus fratribus, de Emphyteusi paterna, esset adjecta aliqua nova qualitas, seu nova forma, clausula, vel conventio quae in prima non continebatur, Bero *cons.* 112. *num.* 1. *vol.* 1. Alex. *in d. l. si mihi, et Titio num.* 17. Cast. *cons.* 222. quod secundum Corb. ibi *num.* 101. non videtur transire sine difficultate, nisi expresse esset dictum in secunda investitura, mutationem esse factam de communi consensu, cum semper secunda investitura intelligatur facta secundum naturam primae, nec ab ea recessum, nisi id sit expressum, Bal. *cons.* 82. *in princip.* Rol. *cons.* 62. *num.* 6. *vol.* 1. Ceph. *cons.* 125. *num.* 60. Bursat. *cons.* 122. *num.* 17. *vol.* 1 Sed haec opinio Corb. non videtur tuta: quia quando opponuntur in investitura nova pacta, et novae conventiones, censetur recessum a prima, et dicitur nova investitura, ut nos diximus supra *q.* 9. *num.* 12. *et seq.* et sequitur Hond. *cons.* 54. *num.* 29. *vol.* 1. Seraph. *decis.* 1362. *num.* 3. et Ludovis. *decis.* 522. *in fine.* 22

Limitatur secundo, secundum Add. ad Bart. *in d. l. si mihi*, quando investitura secunda fieret post latam sententiam super devolutione primae, quia tunc diceretur emphyteusis nova, ut refert Corb. ut supra *num.* 102. Sed haec limitatio patitur difficultatem: quia, ut dictum est supra *num.* 24. declaratio Domini non tollit juris praesumptionem. 23

Declaratur octavo, emphyteusim pluribus concessam, morte unius, et ejus generatione finita, ad Ecclesiam non reverti: sed alteri crescere, quando fuit concessa ex causa onerosa: puta, quia ab initio soluta fuit certa quantitas pecuniae, pro emphyt. et sub annua pensione concessa Titio stipulanti pro se, et ejus filiis, et Sempronio absenti, et ejus filiis; quia respectu dimidiae Sempronii absentis, ab initio non valuit, et illa Titio accrescit, nec ad Ecclesiam redit, Bart. *in d. l. si mihi, num.* 4. *de ver. ob.* et ibi Cast. *num.* 3. Ias. *n.* 11. Alex. *num.* 13. et haec est com. op. secundum Corb. ut supra *n.* 104. et videndus est Ias. ibi qui dicit, quod illa portio accrescens finietur, sicut si Titius ratam habuisset. Et quando emphyteusis est concessa pluribus ex causa onerosa; videlicet, cum onere fabricandi, et solvendi annuam responsionem, et expensas viarum, habeat locum jus accrescendi, tenuit Rot. *in d. decis.* 415. *num.* 6. *in recent. par.* 1. Gabr. *consil.* 56. *par.* 2. *num.* 5. et quod in concessione facta duobus fratribus titulo oneroso, sit locus juri accrescendi, est cons. Hond. 54. *num.* 30. *vol.* 1. ubi plures allegantur, Mant. *eod. tit.* 34. *num.* 25. Cavaler. *dec.* 29. *n.* 5. ubi tanto magis habet locum, ratione oneris insolidum injuncti, *num.* 9. Decian. *cons.* 73. *num.* 4. 24 25

et 5. *lib.* 2. ubi ampliat, licet causa, non esset mere onerosa: sed quasi lucrativa, refert Grat. *discep. for. cap.* 451. *num.* 11.

Secus quando esset concessa ex causa lucrativa; quia dimidia concessa absenti respectu cujus ab initio non valuit, concessio alteri non accrescit; sed ad concedentem redit, ut praedicti DD. communiter tenent, praecertim Ias. *d. num.* 11. et Mant. *citato loco.*

26 Limitatur quod fit locus juri accrescendi,
quando conceditur Titio stipulanti pro se, et filiis,
et nomine fratris sui absentis, qua casu ab initio
valet concessio in totum: quia verba conferuntur
in recipientem, Bart. *in l. stipulatio ista, §. stipuler, de ver. ob.* et ideo accrescit fratri, si frater ratum non habuit, et remanebit apud Titium sub
omnibus conditionibus, et qualitatibus, quae cohaerebant ipsi fratri, Salyc. *in l. unica num.* 20. *C. quando non pet. par.* Bal. *in Auth. si quas ruinas, C. de Sac. Sanct. Eccl.* Cast. *in d. l. si mihi in fin. et ibi* Alex. *num.* 14. et Ias. *num.* 11. sed vide
27 infra in declaratione.

Declaratur, non habere locum jus accrescendi in isto casu, quando post emolumentum quaesitum, et post ratificationem factam a fratre, cessat jus accrescendi, Bart. *in d. l. si mihi num.* 4. et Alex. *num.* 24. sicut etiam cessat jus accrescendi,
quando emphyteusis fuit recepta a Titio pro se,
28 et nomine sui fratris absentis, si ejus frater ratam non habeat stipulationem, Bart. *in l. si quis usumfructum, in fine ff. de usuf. legat.* licet pars concessa fratri absenti, qui ratum non habuit contractum, remaneat apud Titium, sub omnibus conditionibus, et qualitatibus ut dictum est supra, ita Bart. *in l. fundum num.* 3. *ff. de act. empt. et in d. l. si mihi et Titio, n.* 4. *in fine*, Alex. *num.* 14. et Ias. *num.* 11. Et ideo dicendum est, quod portio fratris, qui ratum non habuit, finietur eo modo, et tempore, quo finita fuisset, si ipse frater ratum habuisset, Alex. *consil.* 22. *num.* 2. *et cons.* 24. *num.* 4. *vol.* 5. Bero. *consil.* 108. *n.* 9. *vol.* 1. Nec potest dici, quod per non ratihabitionem fratris absentis, emphyteusis accrescat, ut loquitur Bal. in d. Auth. *si quas ruinas*, et Salyc. *in d. l. unica*; sed quod remaneat apud stipulantem pro se, et nomine fratris sui, cum omnibus conditionibus, absque tamen, quod per hoc inducatur jus accrescendi, ut declarat Bart. et iden morte fratria absentis, et deficiente linea ejus, qui ratum non habuit, illa portio ad Dominum concedentem revertitur, ut dicti Doctores concludunt, et ita etiam dicit Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 24. *num.* 26. quod si emphyteusim fuerit quis stipulatus pro se, et Titio absente, usque ad tertiam generationem, et si Titius ratum non habuerit, promiserit integrum canonem solvere, an si Titius ratum non habuerit, tota emphyteusis pro parte dimidia finita, intelligatur acquisita ipsi stipulatori, usque ad tertiam generationem ipsius stipulatoris, et Titii? Et allegat omnes supradictos DD. Sed dubium est (inquit ipse) si stipulatus fuerit sibi, et filiis, et nepotibus, pro dimidia, et Titio, et ejus filiis, et nepotibus pro altera dimidia, et Titius ratam non habuit, an tota acquiratur stipulatori? Et dicit, quod haec quaestio fuit disputata in Rota coram Litta, et nihil fuit resolutum; ipse tamen videtur tenere, quod tota acquiratur stipulatori. Verum si in concessione dictum sit, quod post vitam amborum possessio pleno jure ad Ecclesiam revertatur, intelligitur ut altero superstite ad Ecclesiam non revertatur per jus accrescendi, allegat Ias. *in d. l. si mihi, et Titio num.* 11. sed si ratum habuerit, remanet apud fratrem, et ejus filios, eorum vita durante, si stipulata est pro ipso, et filiis, et non solum sufficit expressa, sed ed etiam tacita ratificatio: et ideo possidendo em-
byteusim, dicitur ratificasse, Ferret. *cons.* 154. 29
num. 3. *vol.* 1. Dec. *cons.* 58. *num.* 2. Alex. *cons.* 133. *num.* 7. *vol.* 1. Ruin. *cons.* 34. *n.* 9. *vol.* 2. Natt. *cons.* 501. *n.* 17. Soc. *cons.* 261. *num.* 3. *vol.* 2. Corb. *d. loco, num.* 111. quia ita tenere Rot.
Rom. asserit. Et quod per perceptionem fructuum, 30
censeatur facta ratificatio, cum omnibus qualitatibus contractus, est cons. Dec. 88. ubi est casus, quod si maritus recipit emphyteusim pro se, et uxore sua, si uxor percipit fructus, videtur ratificare contractum, cum suis qualitatibus omnibus; ita ut, si non solverit canonem uxor cadat a jure suo, Put. *decis.* 397. *lib.* 2. et Ludovis. *decis.* 567. *n.* 7. inducitur etiam ratificatio per solutionem ca-
nonis, quando scienter solutus fuerit, Corn. *cons.* 31
301. *vol.* 1. *in princ.* et Dominus etiam dicitur ratificare investituram ejus nomine factam, acceptando solutiones canonis, et retinendo instrumen-
tum apud se, Corb. *ibid. n.* 112. qui allegat decis. 32
Rot. coram Oradino, et ita etiam tenuit Rut. *dec.* 59. *num.* 3. *par.* 1. *divers.* et si non apparet, a quo
sit facta solutio, praesumitur facta pro rata ejus, 33
ab illo, qui debebat ratificare, ad not. per Ias. *in l.* 2. *num.* 6. *C. de jur. emph.* nam quando emphy-
teusis conceditur duobus, unusquisque tenetur
solvere medietatem pensionis, Bar. *in l. fraudati*, 34
ff. de public. Dec. *cons.* 58. *in fine*: inducitur etiam
ratificatio, quando is cui ratificare debebat, pro 35
ejus jure interfuit investiturae factae in personam alterius, Bero. *d. cons.* 204. *num.* 30. *vol.* 1. inducitur etiam, quando quis post investituram
ab altero etiam ejus nomine factam, obligat se 36
ad faciendum aliquid in emphyteusi, pro ipso stipulata Fulgos. *cons.* 233: inducitur etiam ratificatio, quando frater scit, accepisse emphyteusim
alium fratrem pro se, et nomine ipsius fratris, et 37
non contradicit; nam tunc Emphyteusim pro sua medietate acquirit, Dec. *cons.* 58. *num.* 2. quem sequitur Rot. ut refert Corb. *d. causa num.* 117. ubi deciditur, quod ratificatio inducitur ex melio-
ramentis factis in emphyteusi, quae licite fieri non 38
poterant, nisi vigore investiturae, Rot. *dicta decis.* 59. *num.* 2.

39 Declara tamen supradicta, quod ratificatio debet fieri in omnibus supradictis casibus, in vita illius, qui nomine alterius fuit stipulatus emphyteusim, et in vita illius, qui concessit: nam post ejus mortem, censetur facta, non re integra, et non valeret, Bero. *cons.* 108. *num.* 10. *vol.* 1. Ruin. *cons.* 5. *num.* 5. *vol.* 1. sed vide in sequenti quaestione *num.* 13.

40 Declaratur nono, quod supradictum est, emphyteusim pluribus concessam, morte unius, et ejus generatione finita ad Dominum reverti, non autem alteri lineae accrescere, non habere locum in emphyteusi concessa ab Imperatore, et in Feudo sic concesso; nam Alex. *cons.* 30. *num.* 8. *vol.* 1. tenet, quod sit locus juri accrescendi, Curt. Sen. idem tenet *cons.* 48. *et* 49. *num.* 10. idem Alex. *in l. si quis mihi, et Titio num.* 7. et Ias. *num.* 6. ubi testatur hanc esse com. op. sed *num.* 7. impugnat hanc opinionem, allegans multos, et hanc com. attestatur Paris. in Add. ad Alex. *d. cons.* 30. sed videndus est Clar. §. *Feudum quaest.* 77. ubi etiam quaerit, an habeat locum in alio Principe. Et quia valet argumentum de Feudo ad emphyteusim, dicendum est, quod jus accrescendi, quod habet locum in Feudo, habebit locum etiam in emphyteusi, ut dicunt Doctores in *d. l. si mihi, et Titio*, sed vide infra *num.* 43.

41 Sciendum denique est, quod ubi habet locum jus accrescendi in supradictis casibus ad excludendum Dominum, admittitur etiam, si nullam portionem emphyteusis habeat tempore, quo vult admitti; quia non dicitur proprie jus accrescendi, sed jus succedendi ex pacto investiturae, et jus successorium, quod ad alterum devolvitur, altero deficiente, Alex. *in d. l. si mihi, et Titio num.* 15. Ruin. *cons.* 154. *num.* 2. *vol.* 1. Gab. *cons.* 88. *n.* 22. cum aliis allegatis per Corb. *d. causa in fine.*

42 Declaratur decimo, non habere locum, quando expresse seu tacite actum est, ut locum habeat jus accrescendi, Aemil. *cons.* 32. Simon de Praet. *cons.* 54. *num.* 47. Burs. *cons.* 181. *num.* 7. *lib.* 2. Hier. Gab. *cons.* 66. *num.* 3. *lib.* 2. Decian. *cons.* 73. *lib.* 2. et inter alia exempla, quae ponunt, praesertim Decian. quando in instrumento est apposita clausula de uno in alterum revertendo, Ias. *in d. l. si mihi, et Titio, num.* 10. et alii allegati per Honded. *d. cons.* 54. *num.* 24. accedente clausula, usque in tertiam generationem, quae operatur, ut statim atque fuerit finita emphyteusis in personam unius, censeatur renovata in personam existentem, de tertia generatione alterius, Ias. *cons.* 117. *col.* 6. *vers. secundo principaliter lib.* 2. quem sequitur Tib. Decian. *cons.* 73. *supra allegato num.* 15. et Honded. *d. cons.* 54. *num.* 15. et sequitur Rota *dec. posth.* 221. *par.* 2. *num.* 3. ubi pro conjectura fuit ponderatum, quod filii, et nepotes alterius solverunt canonem per 50. annos.

Declaratur undecimo, in concessione facta a supremo Principe, ut dictum est: quia in ea jus accrescendi locum habet Bar. *in d. l. si mihi et Titio num.* 1. et est com. op. ut per Ias. *in ead. l. si mihi, et Titio, n.* 6. cum aliis allegatis per Mant. *eod. tit.* 34. *num.* 11. quia contractus celebrati cum Principe censentur esse bonae fidei; et in contractibus bonae fidei est locus juri accrescendi, Mant. *eod. loco num.* 10. *et* 12. et secundum justam rationem hoc extendit ad concessionem factam a Principe inferiori; cujus contractus similiter debet censeri bonae fidei, ut per DD. ab ipso alleg. 43

Declara duodecimo, quando concessio fuit facta pro pensione, fructibus correspondente, ut dicemus *de succ. in bon. emph. q.* 20. et supra *n.* 24. dictum est, per Cavaler. infra citandum. 44

Declaratur decimotertio; quando dictum esset in investitura, quod emphyteusis duraret, donec per Dominum directum meliorationes solverentur emphyteutis; et ideo donec melioramenta solvantur, Dominus directus non potest dicere finitam esse emphyteusim, Cavaler. *dec.* 209. *n.* 7. 45

QUÆSTIO XXXV.

SUMMARIUM

Investitura concessa alicui nomine absentis, non tribuit aliquod jus, ante ratificationem, n. 1. Amplia, n. 2. — An ex stipulatione Notarii quaeratur jus absenti, sine ratificatione, num. 3. et 11. — Ratificatio inducitur ex sola scientia absentis, absque aliquo actu positivo, n. 4. — Scientia praesumitur in his, quae afferunt commodum. n. 5. - Ratificatio praesumitur ex cohabitatione donatoris cum donante, et ex perceptione fructuum, et ex solis praesumptionibus, et conjecturis, n. 6. — An sufficiat juramentum in instrumento appositum sine ratificatione, et acceptatione, num. 7. — Stipulationem Notarii important illa verba, donationem, et omnia alia promisit, et habet locum, etiam si Notarius non scripserit. promisit mihi stipulanti pro absente, cum satis sit, si dixerit. promisit. et idem quando est stipulatus pro omnibus, quorum interest, vel adsit clausula Cameralis, num. 8. — An concessio possit ratificari per haeredes, vel donatarium, vel per eum cui est facta concessio in praejudicium alterius, et quid in pupillo. n. 10. — An Dominus directus possit ante ratificationem factam per absentem, alteri rem concedere in emphyteusim, num. 11. — An post mortem concedentis, possit fieri ista ratificatio. num. 12. An post mortem donatarii, vel ejus, cui est facta concessio in absentia, ejus haeres possit ratificare, num. 13.

Succedit tractanda alia quaestio non recedendo a praeposita materia, An investitura concessa alicui, nomine absentis, ante ratificationem tribuat 1
aliquod jus absenti? Et dicendum est quod non,

1 ut conclusum fuit in pcaecedenti quaestione: nam
ante ratificationem, non tribuit aliquod jus, Lu-
dovis. *dec.* 348. *num.* 3.

Amplia habere locum, etiam si Notarius sti-
pulatus sit pro absente; quia licet stipulatio pro-
2 sit sine acceptatione, seu ratificatione, ad effec-
tum, ut revocaci non possit: ad effectum tamen
acquisitionis requiritur acceptatio, secundum ve-
ciorem opinionem quam tenet Rota, ut pec Ludo-
vis. *dec.* 567. *num.* 7. ubi plures concordantes de-
cisiones allegantur; Et licet haec sit magna quae-
3 stio, an ex stipulatione Notacii, acquicatur jus
absenti, sine ratificatione, vel acceptatione; et pro
utcaque parte adsit communis, et magis commu-
nis opinio, ut videri potest *in dec. seu potius voto*
12. *par.* 1. in *recent.* Tamen Rota Romana, quam
semper sequimur: cum ipsa faciat communem,
et magis communem opinionem, ut diximus su-
pca *hoc eodem tit. quaest.* 8. *num.* 6. *et* 11. secvat
distinctionem allegatam per Ludovis. *d. dec.* 567.
° et per Addentem ad *dec.* 97. *num.* 8. *ejusdem Lu-
dovis.* scilicet, Aut agitur ad effectum, ut sit ac-
quisitum jus, seu dominium absenti, et tunc re-
quiritur acceptatio absentis. Aut ad effectum,
quod non possit ante ratificationem absentis, il-
lum, qui se obligavit poenitere, et tunc non est
necessaria acceptatio, seu ratificatio, Rot. *divers.
par.* 1. *dec.* 683. num. 4. *et in* 4. *par. divers. dec.*
346. et satis constare dicitur de acceptatione, et
4 ratificatione, ex sola scientia absentis, absque ali-
quo actu positivo, Rot. *ead. decis.* 683. *num.* 2.
et in recent. *par.* 1. *decis.* 262. *num.* 6. ubi etiam
dicitur, quod scientia praesumituc in his, quae
afferunt commodum, etallegatuc Menoch. *de praes.
lib.* 6. *praes.* 23. *num.* 81. et Tess. *decis.* 70. *num.*
12. et Soc. jun. *cons.* 67. *num.* 11. *lib.* 1. Praesu-
mitur etiam ista catificatio, ex cohabitatione do-
natoris cum donante, ut in eadem decisione dic-
tum fuit, et per Rol. *cons.* 79. *lib.* 1. Ceph. *consil.*
33. *lib.* 1. Honded. *cons.* 8. num. 46. *lib.* 2. et
Sucd. *dec.* 182. *num.* 4. Inducituc etiam ratifica-
tio expressa, per receptionem fructuum, ut in ea-
dem *decis.* 262. et solis praesumptionibus, et con-
jectucis ista scientia probatur, ut per Add. *ad dec.
Ludovis.* 97. ubi plures decisiones cumulantur
pro dicta quaestione.

7 Sed an sufficiat juramentum interpositum in
instrumento, sine ratificatione et acceptatione? In
d. dec. 683. *par.* 1. *divers.* dicitur, quod praedi-
cta distinctio, qoam tenet Rot. habet locum etiam
si interveniat jucamentum, ubi *num.* 4. allegatur
Alciat. *consil.* 112. et Purpu. *cons.* 478. *et in dec.*
386. *num.* 7. *par.* 8. *divers.* dicituc quod qnando
adest juramentum, acquiritur jus absenti, absque
stipulatione, Gab. *de ver. ob. conc.* 1. *num.* 69.
Rot. *divers. dicta dec.* 683. *num.* 3. et quod stante
juramento per stipulationem Notarii, acquiratur
jus absenti icrevocabilitec, ante acceptationem,
est *dec. Tess.* 70. et Rot. inter impressas per Zac-
cb. *de ob. Cam. decis.* 97. *in fine, et in eod. tr.* idem
Zaccb. *qu.* 5. *num.* 9.

Sciendum est etiam, quod stipulationem No- 8
tacii, important illa verba in instcumento appo-
sita, Donationem et omnia alia pcomisit; quae
verba, seu clausula applicari potest concessioni
in emphyteusim, Rot. *in ead. dec.* 683. *num.* 1. et
quamvis non fuerit a Notario sceiptum, promisis-
se sibi stipulanti pro absentibus; tamen *satis* est,
quod dictum fuecit, promisit; cum hoc verbum
importet stipulationem, *l.* 1. *C. de cont. stip. et in
ead. dec.* habetur, et idem dicendum est, quando
Notacius est stipulatus pro omnibus, quocum in-
terest, vel adsit in instrumento clausula Camera-
lis, Add. *ad. d. dec. Ludovis.* 97. *num.* 6.

Sed an donatio, vel concessio possit postea 9
ratificari per donatarium, vel ejus haeredes, aut
pec absentem, cui est facta concessio in emphy-
teusim? Multi tenent, quod non, in praejudicium
haeredis donantis, vel alterius in quem res per
donantem esset translata. Paul. de Cast. *cons.* 195.
col. 3. *vol.* 2. Gab. *d. cons.* 1. *num.* 101. Didac.
Rub. *de test. par.* 3. *num.* 13. intelligit hoc, quan-
do jus est quaesitum titulo singulari, sed quando
jus est quaesitum titulo universali, tenet contra-
cium, ex eo quod haeres tenetur habere ratum
factum defuncti; et idem habetur *d. dec.* 346. n.
9. Et licet difficultas possit esse respectu acquisi-
tionis dominii ad tradendum, videtur cessace;
idem Didac. *eod. num.* 13. et Purp. *cons.* 396.
num. 60. ac etiam in *ead. dec.* 683. *n.* 5. dicitur.

Limita tamen, quando essemus in pupillo, 10
cui quaeritur dominium, ex stipulatione Notacii,
si adesset constitutum, seu praecacium. Bal. Alex.
Pacis. et alii allegati *in d. dec. et in alia dec. supra
allegata* 12. *par.* 1. in *recent. num.* 16. Sed caute-
la, esset secundum Tess. *d. dec.* 70. *n.* 15. quod
major factus, ratificaret; et alias limitationes
vide per eundem Tess. *ead. dec.*

Ex his quaerendum est, an Dominus direc- 11
tus, ante ratificationem, possit alteci concedere
emphyteusim? et si volumus tenere opinionem,
quod sit necessacia catificatio, et quod possit do- °
nans, vel cedens donationem, seu concessionem
revocare, ut de mag. comm. opin. testatuc Gab.
d. conc. 1. *num.* 102. ubi infinitos cumulat; licet
quam plures alios citat qui de comm. testantur
contrariam partem tenentes; Sed ce vera prima
opinio est magis communis, ut ex numeratione
Doctorum apparet, qui etiam *in d. dec.* 12. *in re-
cent.* seu potius voto, enumerantur, ubi contcariis
argumentis respondetur; et idem testatur Tess.
ead. dec. 70. *sub. num.* 4. qui etiam cesp. contca-
riis; utique fatendum est, posse Dominum, ante
ratificationem, alteri concedere; nam quaestio,
non solum est de donationibus; sed etiam de aliis
obligationibus, et dispositionibus, ut *in d. dec.* 12.
habetur, et ita etiam determinat Tess. *d. dec. nu.*
5. Sed si volumus tenere distinctionem Rotae,

quam supra posuimus, quod non possit poenitere illum, qui se obligavit, dicendum erit, ut possit semper cogi ad tradendum, et quandocunque poterit ratificare.

12 Sed dubium est, an post mortem concedentis, possit ratificari? diximus *in praecedenti quaestione num.* 39. et vide etiam Tess. *dict. decis.* ubi recitantur plures opiniones.

Aliud dubium oritur, an post mortem dona- 13
tarii, vel ejus, rui facta fuit roncessio, retentis terminis absentiae, ejus haeres possit ratificare, vide eundem Tess. *d. dec. sub. num.* 4. vers. amplia quinto, ubi plures ritat, qui tenet haeredem non posse ratificare, et alios refert tenentes, quod possit: et hanc opinionem ipse amplectitur, et dirit ita Senatum tenuisse.

QUAESTIO XXXVI.

SUMMARIUM

Res mobiles dari non possunt in emphyteusim, n. 1. et 7. — Olivetum, si concedatur in emphyteusim, intelligitur concessa terra olivata, et non arbores tantum, num. 2. — Legata nuce, vel vinea, intelligitur legatum, etiam solum, et viam, num. 3. — Emphyteusis, an possit constitui in domo ex lignis constructa, num. 4. — Emphyteusis constituitur in molendinis positis in medio fluminis num. 5. — Emphyteusis constitui potest super arboribus tantum, quae durabit donec fuerint in fundo, num. 6. sed si de novo pullulent, adhuc durabit. ibid. — Emphyteusis, quare non potest constitui in rebus mobilibus, num. 7. ubi ponuntur plures rationes. — Emphyteusis non potest constitui in rebus incorporalibus. num. 8.

Modo occurrit tractare, An res mobiles dari possint in emphyteusim, et dicendum est, quod
1 non, §. *adeo Inst. de locat. et per* §. *licentiam Auth. de alienat. et emph.* ubi dicitur; licentiam damus, non solum ad tempus emphyteusim facere immobilium rerum, sibi competentium, sed et perpetuo: et nos etiam probavimus supra in Praelud. *quaest.* 1. dum posuimus definitionem emphyteu-
2 sis: Ex qua resolutione infertur, quod si concedatur ab Ecclesia olivetum, intelligitur de terra olivata, et non de arboribus pendentibus tantum, ita Bal. determinat *in l.* 1. *C. de jur. emph.* quem sequitur ibi Ias. *num.* 101. ut intelligatur de terra olivata, uti de nobiliori: et sic de ipso solo. Effertus hujus dubitationis est magnus, dicit ibidem Ias. quia si intelligeretur de arboribus tantum, destructo oliveto, finiretur emphyteusis: serus si intelligatur de solo, prout intelligatur, et sic destructis arboribus, remanet emphyteusis in
3 solo, facit pro hac opinione quod dicitur, legata nuce, legasse videtur solum, rui cohaeret, et viam, ut per Bart. et alios *in l. si fundum sub conditione* §. *qui fundum ff. de legat.* 1. et legata vinea, venit etiam solum, ubi est sita, Ias. qui alios ritat *in d. l. num.* 102. Valasc. *de jur. emph. q.* 12. *num.* 2. et Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *titul.* 6. *n.* 4. *et* 7.

Infertur etiam ex praedictis, quod emphyteusis consistere possit super rebus solo cohaeren-
4 tibus, ut sunt aedificia; solo superimposita, ut aedes Rusticorum ex lignis solis construrtae, quia inter immobilia ponuntur, ut est tex. *in c.* 1. §. *sciendum de feud. cogn.* ubi omnes, et refert Valasc. *d. quaest.* 12. *num.* 3. quod ego intelligo, si esset domus affixa terrae, et in ipsa terra confixa: serus si non esset affixa, quia tunr esset res mobilis *l. Titius horreum ff. de acq. rer. domin.* et ibi Glos. et Glos. *Inst. de rer. divis.* §. *cum in suo ver. aedificatur*: et ideo super molendinis in medio fluminis, potest emphyteusis consistere: quia solo cohaerent. Valasc. *ead. quaest. num.* 9. ubi alios 5
allegat.

Infertur praeterea; quod emphyteusis potest 6
super arboribus tantum constitui sine fundo: et haec emphyteusis durabit, donec arbores fuerint in fundo, Bal. *in d. l.* 1. et ibi Ias. *num.* 100. Valasc. *d. quaest. num.* 4. et arbores fuerint resecatae, et non tamen adeo, quin aliae ex illis pullulent, durabit adhur emphyteusis: quia non est mortua radix produrtiva, sed vivit in plantis, idem Valasc. *ead. q. num.* 4. ubi plura ponit pro hac materia.

Sed quaerendum est, cur in bonis mobilibus 7
emph. constitui non possit, sed solum in immobilibus, ut dicit glos. etiam *in d. l.* 1. ver. neque condurtionis, et in c. potuit de locat. ver. emphyteuta, Bal. *in l.* 2. *C. de jur. emph.* dicit, quod hoc est de natura emphyteusis, et Bar. per illum tex. in Auth. *de alien. et emph.* §. *emphyteusim*, et Azo *in summa cod. tit.* idem dicunt, et nos diximus supra in Prael. *quaest.* 1. *num.* 21. et in principio hujus quaestionis probavimus: Sed aliqui dicunt, quod ideo non permittitur in mobilibus: quia cum in Emphyteusi detur directum, et utile dominium, in re mobili separari nequit utile dominium a directo, et haec fuit opinio Sylvest. in Sum. *ver. emphyteusis. col.* 2. *vers. tertio* And. de Iser. *cap.* 1. *si de feud.* Vasall. *ab aliq. iter.* Aff. *in cap.* 1. §. *sciendum de feud.* et alii allegati per Valasr. *d. quaest.* 12. *num.* 11. Alii vero dicunt, quia res mobiles non patiuntur eam perpetuitatem, et diuturnitatem usus, quam ferunt immobiles: sed Valasc. nec prima, nec secunda ratio placet: unde

ipse ponit aliam rationem : quia in rebus mobilibus non datur cultura, et melioratio, quarum causa specialiter inducta est emphyteusis, res detur ad meliorandum, et verbum emphyteusis hoc importat.

Placet etiam mihi alia ratio, quia de sui natura emphyteusis est perpetua, ut supra diximus, et in Praelud. *quaest.* 1. *num.* 24. et ideo in rebus mobilibus qui breviter consumuntur, non potest dari illa perpetuitas, de qua dicitur *in* §. *adeo Inst. de locat.* licet autem possit dari ad tempus emphyteusis, ut in *d.* §. *licentiam*, *et in d. quaest.* 1. diximus: tamen proprie dicitur emphyteusis, quando datur in perpetuum, ut advertit Ias. *in d. l. num.* 6. et propterea legislatores statuerunt, in rebus immobilibus, constituendam esse emphyteusim, et in *l.* 1. *ff. si ager. vect. vel emph.* et ratio, quae datur a Bal. *in l. proinde in* 3. *opp. si cert. pet.* quod utile dominium in rebus mobilibus non reperiatur, ut requiritur in emphyteusi et approbatur a Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 6. *num.* 5.

Ex praedictis infertur, quod in rebus incorporalibus emphyteusis non potest constitui, ut per Decian, *consil.* 123. *num.* 45. *lib.* 3. et Mant. *cit. loc. num.* 8.

QUAESTIO XXXVII.

SUMMARIUM

In generali donationo omnium bonorum, veniunt bona emphyteutica num. 1. contrarium in emphyteusi Ecclesiastica num. 2. — In generali dispositione omnium bonorum, non veniunt bona emphyteutica Ecclesiae, num. 3. — In dispositione facta de rebus suis, non veniunt bona emphyteutica Ecclesiastica, ad haeredes non transitoria. num. 4.

Pulchra, et simul utilis est ista quaestio, An sub generali donatione omnium bonorum veniant
1 bona emphyteutica? Corb. *de caus. privat. ob alien. limit.* 13. *num.* 2. tenet quod veniant, et pro sua hac opinione adducit decisionem Rotae Romanae coram Robusterio, in una Romana domorum, et vineae 12. Iunii 1573. in manuscriptis, quae hodie est impressa in prima par. divers. *dec.* 566. in qua habetur, quod in donatione omnium bonorum, veniunt bona emphyteutica, praesertim, si verba donationis sunt praegnantia; per tradita a Corn. *cons.* 321. *in fin. lib.* 4. et Curt. jun. *cons.* 26. *num.* 8. *et cons.* 109. *num.* 3. Aym. *cons.* 256. *num.* 7. *et cons.* 294. *col.* 4. *et cons.* 303. *num.* 4.
2 Contrarium tenuit Surd. *decis.* 93. *num.* 24. ubi dicit, quod opinio Corb. non est tuta, ut in donatione generali veniant bona emphyteutica Ecclesiae, et quod eadem Rota tenuit, non venire in generali dispositione bona emphyteutica Ecclesiastica, non haereditaria, et allegat *dec.* 154. *in prima par. diver.* quae opinio confirmatur, quando institutio est facta in omnibus bonis suis, non veniunt bona aliena, ut per Bart. et alios *in l. quintus* §. *argento*, *ff. de aur. et arg. leg.* Soc. *cons.* 72. *num.* 46. *vol.* 1. Rol. *cons.* 71. *num.* 28. *vol.* 2. Ceph. *cons.* 516. *num.* 17. et per alios, quos allegat idem Surd. *ead. dec. num.* 20.

Sed dictae decisiones facile reducuntur ad concordiam : nam decisio coram Seraphino 154. loquitur de emphyteusi non haereditaria, et sic
3 in dispositione generali omnium bonorum non comprehenduntur bona emphyteutica Ecclesiastica, que non sunt haereditaria : et decisio coram Robusterio loquitur de Emphyteusi haereditaris: et in hoc apparet error Corb. qui nimis generaliter est loquutus : nam in dicta decisione adsunt ista verba, ubi disponens habet liberam potestatem disponendi, non est dubitandum de voluntate, et hoc etiam apparet ex allegatis in dicta decisione a Doctoribus, qui de emphyteusi haereditaria loquuntur ; et ratio est, quia disponens non potest disponere de rebus alienis, quae sunt Ecclesiae. Et quod haec conciliatio sit vera, patet ex decisione ejusdem Rotae *par.* 4. *divers. dec.* 219. *num.* 10. ubi tenet, quod in dispositione facta de bonis suis, non comprehenduntur bona emphyteutica Ecclesiastica, ad haeredes non transitoria, et ibi allegatur dicta decisio coram Seraphino 154. et pro hac etiam distinctione facit Dec. *in recent. par.* 1. 365. *num.* 7. ubi dicitur, quod bona emphyteutica sunt duplicis generis, alia acquisita ab ipso testatore libera ad transferendum, prout haereditaria, quae cadunt sub generali dispositione, et allegatur eadem Decisio Seraphini 154. Alia ex pacto, et providentia, quam non capit filius a patre ; sed a concedente : et ideo dicendum est, quod testator de bonis propriis emphyteuticis, quae in ejus potestate erant, non autem de subjectis restitutioni, voluit disponere, propter pronomen, suis, quod videtur restringere dispositionem ad bona, de quibus testator potest disponere, et dominium habet, quando moritur. *l. quintus supra all.* et ibi Bar. et alii, Rol. *cons.* 81. *n.* 28. *vol.* 2. Surd. *d. dec.* 93. *num.* 20. *et cons.* 354. *num.* 19. *et seq. vol.* 3. Facit pro hac distinctione illa quaestio, an sub generali dispositione veniant bona fideicommissaria, restitutioni subjecta, post mortem fideicommissarii ?

et quod non veniant bona, in quibus non habet dominium, quando decedit, tenet Surd. *ead. dec. num.* 20. et Mant. *de conject. ult. vol. lib.* 9. *tit.* 6. *num.* 8. ubi quaerit, an usufructu omnium bonorum legato, sit legatus usufructus eorum bonorum, quae sunt subjecta fideicommisso, et resoluit negative, nisi probetur voluntas testatoris, saltem ex probabilibus conjecturis. Facit etiam alia quaestio, an emphyteusis veniat in restitutione fideicommissi, de qua *in sequenti titulo dicemus, q.* 3. in qua resolutum est, ex receptissima sententia, quod emphyteusis Ecclesiastica non sit restituenda fideicommissario.

Et quod bona emphyteutica in donatione generali omnium bonorum, veniant quando sunt acquisita pro se, et nepotibus haeredibus, cum clausula, successoribus quibuscunque, quae capit etiam singulares successores, cum aequipolleat clausulae, et quibus dederit; est dec. Seraph. 569. *num.* 17.

QUAESTIO XXXVIII.

SUMMARIUM

Emphyteusis venit in generali bonorum obligatione, num. 1. cont. num. 2. — Sed prima opinio est verior, num. 3. — Amplia habere locum, maxime favore dotis, num. 4 declara habere locum durante tempore, quo emphyteuta debet retinere num. 8. declara, num. 12. et procedit etiam in emphyteusi Ecclesiastica eod, n. 1. — Resoluto jure emphyteutae, resolvuntur omnes obligationes in praejudicium creditorum, etiam dotis, ibidem. — Dotis causa semper excepta est in omni dispositione, seu statuto, n. 5. — Statutum prohibens obligari bona emphyteutica, non includit dotem, nisi fiat specialis mentio, num. 6. — Statutum disponens de bonis emphyteuticis, includit etiam bona Ecclesiae, quoad dominium utile, secus quoad directum, num. 7. sed ibi vide. — Emphyteusis non venit in obligatione bonorum in tribus casibus, quando est prohibita expresse alienatio, et hypotheca, num. 9. Et quando est prohibita alienatio, lato sumpto vocabulo num. 10. ubi declaratur. — Et quando est prohibita alienatio sub poena caducitatis, num. 11. — Et quando est obligata pro tanta quantitate, quod non sit spes luendi, declara ut num. 19. — Feudalia bona non veniunt in generali obligatione omnium bonorum, sine consensu Domini: unde datur duplex cautela pro bonis feudalibus, et emphyteuticis, num. 14. — Licentiae tempus attenditur, respectu anterioritatis hypothecae, et non instrumenti crediti, num. 13. — Dominus directus non tenetur praestare consensum in obligatione emphyteuticorum bonorum, num. 16.

Successive quaerendum est an in generali obli-
gatione omnium bonorum veniant bona emphy-
1 teutica; et respondendum est, quod sic, et haec
est com. op. ut Viv. com. op. *in ver. emphyteusis*
Soarez. *in ver. emphyteusis, num.* 102. Alciat. *cons.*
343. etiam si essent bona Ecclesiae Grat. *cons.* 54,
in princ. et cons. 55. *n.* 14. *lib.* 1. Bero. *cons.* 127.
Bertaz. *de claus. claus.* 12. *glos.* 2. *num.* 4. Clar. §.
emphyteusis q. 18. Et quod emphyteuta possit obli-
gare, pignorare, et hypothecare bona emphyteuti-
ca, etiam Domino irrequisito, est com. op. ut per
Ias. *in l. fin. C. de jur. emph. num.* 78. *et* 80. Red.
de reb. Ecc. non alien. fol. 120. *num.* 31. Aff. *dec.*
191. cum aliis cumulatis per Caroc. *dec.* 117. *n.* 4.
et seq. Bursat. *cons.* 32. *num.* 10. *lib.* 1. Gab. *de reg.
jur. conc.* 12. *num.* 18. *et seq.* et dicemus etiam *in
tit. de alienationibus quaest.* 1. Corb. *de caus. privat.
ob alien. limit.* 33. *num.* 1. *et* 2. Surd. *decis.* 160.
num. 1. *et dec.* 254. *n.* 4. Affl. *dec.* 181. *num.* 2.
Guid. Pap. *dec.* 575. *num.* 1. Rot. *divers. dec.* 3.
num. 10. *par.* 2. *et par.* 1. *dec.* 425. *alias* 26. *n.* 6.
Mant. *de tac. lib.* 11. *tit.* 4. *num.* 24. qui alios ad-
ducit, et hanc partem defendit, et habere locum
tam in emphyteusi privata, quam Ecclesiastica,
ibi *num.* 25. et Pacif. de Salv. *q.* 10. *lib.* 2.

2 Dissentit ab hac opinione Surd. *dec.* 160. *in
prin. et num.* 2. dicens quod Doctores allegati non
probant, quod in generali obligatione veniant bo-
na emphyteutica; sed quod possint sine licentia
Domini obligari: et specialis mentio videtur ne-
cessaria, et hanc sententiam late defendere Bero.
cons. 127. *num.* 12. *et seq. lib.* 1. cum aliis allega-
tis per Mant. *de tacit. eod. num.* 24. et quod debeat
fieri expressa mentio, ut veniant in generali obli-
gatione omnium bonorum, tenet Rot. *divers. par.*
1. *dec.* 425. *num.* 5. secus si de illis non sit facta
mentio, Add. *ad dec. Burat.* 749. ubi alias dec. al-
legat, cum declaratione, nisi obligans omnia bona,
non haberet alia bona, quam emphyteutica, ut in-
fra *num.* 18.

Sed in contrarium est Decisio Rot. expressa 3
in recent. *par.* 1. *dec.* 294. *num.* 5. *et divers. par.* 1.
dec. 426. *num.* 6. Seraph. *dec.* 1290. *num.* 4. Ca-
valer. *dec.* 290. *num.* 2. et quos supra allegavimus
num. 1. et Rot. *in d. dec.* 425. loquuntur secun-
dum opinionem aliquorum, faciunt quae dicemus
de divers. q. emph. q. 4. *num.* 1.

Amplia praedictam regulam habere locum, 4
maxime in dote: quia in obligatione generali bo-
norum debitoris, favore dotis, veniunt: ea ratio-
ne, quod causa dotis est adeo privilegiata, ut ab
omni lege prohibente generaliter, vel specialiter
obligationem bonorum, et in omni dispositione 5
quantumvis generali, dotis causa semper excepta
dicatur; et ideo si per statutum obligari prohi-
beantur: nihilominus veniunt favore dotis, Ne-
gus. *de pign.* 8. *par. num.* 31. Mars. in Rub. *de* 6
probat. num. 75. late Ceph. *cons.* 13. *num.* 13. Vil-

Iaiob. *de com. in ver. Generalis num.* 7. Gab. *de leg. et const. conc.* 1. *num.* 10. *et* 21. Bursat. *cons.* 56. *num.* 1. *lib.* 1. Surd. *dec.* 160. *num.* 3. Et ratio est (dicit ipse) quia statuta aliquid disponentia, non includunt causam dotis, si de ea non faciunt specialem mentionem, allegat Salyc. *in l. fin. in prin. C. de jur. dot.* Ias. *in l. filius familias* §. *Divi, col.* 9. *in p. lect. ff. de legat.* 1. Bal. Novel. *in tract. de dot. par.* 6. Negus. *de pign.* 8. *por. princ. in princ. num.* 23. *et* 26. et multos alios, quos non refero, brevitatis causa.

7 Et licet dubitari possit, an statuta disponentia de bonis emphyteuticis, includant bona emphyteutica Ecclesiae, tamen respectu utilis dominii, et juris, quod competit emphyteutae, licet non respectu directi, quod est penes Ecclesiam, intelligitur etiam de bonis emphyteuticis Ecclesiae, Surd. *d. dec. num.* 7. *et* 13. Et ratio est, quia illud utile dominium de quo disponunt statuta, et ordines non est Ecclesiae, nec jus privilegiatum, sed privatum, et proprium ipsius emphyteutae; et hoc etiam tenuit Salyc. *in l. fin. n.* 6. *C. de jur. emph.* et Anch. *cons.* 433. *num.* 3. ubi vult quod dominium utile rei Ecclesiae, ligetur statuto, licet statutum non porrigatur ad directum dominium, existens penes Ecclesiam, et vide infra *de melio. qu.* 10. sed an hoc statutum valeat, videnda sunt, quae dicemus *de succ. in bon. emph. qu.* 10. et particulariter tractabimus *de divers. q. emph. qu.* 22. ubi omnino videndum est.

8 Declara; regulam praedictam habere locum, tanto tempore, quo erat emphyteusis remansura penes emphyteutam: unde resoluto jure emphyteutico per caducitatem incursam, resolvitur obligatio etiam in praejudicium creditorum, Cagn. qui testatur de com. *C. de resc. vend. n.* 20. cum aliis allegatis per Rot. *in dec.* 809. *par.* 4. *divers.* Ias. *in l.* 3. *C. de jur. emphyt. num.* 109. unde sequuta caducitate, Dominus non tenetur ad aliquod debitum emphyteutae: sed rem emphyteuticam sibi applicat, in praejudicium omnium creditorum, etiam dotis, Bursat. *cons.* 80. *num.* 32. *vol.* 1. Cocc. *dec.* 36. *num.* 8. *et seq.* et Seraph. *d. dec.* 1290. *num.* 13. dicit, quod, si res emphyteutica redit ad Dominum, uti Dominum, non uti privatum, ex acquisitione habita ab emphyteuta, omnes obligationes, et onera per emphyteutam imposita, extinguuntur, et res redit libera ad Dominum, quod est intelligendum de illis concessionibus, in quibus expresse non fuit prohibita hypotheca; nam in illis tenet, quod hypotheca duret, quamdiu durat emphyteusis, et ea resoluta, resolvuntur omnes obligationes, *l. lex. vectigali, ff. de pign.* Pacif. de Salvian. *inter. insp.* 3. *cap.* 2. *n.* 45. ubi plures allegat.

9 Fallit primo regula praedicta, quando in investitura expresse cautum fuit, quod bona non possunt alienari, neque hypothecari, Rot. 4. *par. divers. dec.* 183. Rip. *in l.* 1. *n.* 13. *ff. de pign. et dec.* 809. *eod. par.* 4. Seraph. *dec.* 1290. *num.* 5. sed vide omnino infra, *de alienat. q.* 1. *num.* 239. cum sequentibus.

Declara tamen, non habere locum, quando esset dictum solum, quod in potentiores non posset fieri alienatio, vel in eventum contraventionis, melioramenta cadant in commissum ad favorem Domini directi, Cavaler. *dec.* 290. *num.* 3.

Fallit secundo, quando esset prohibita alie- 10
natio, lato sumpto vocabulo: tunc enim censetur etiam hypotheca prohibita, Rot. *dec.* 426. *par.* 1. *divers. num.* 8. cum aliis allegatis a Maresc. *var. resol. cap.* 107. *num.* 13. *lib.* 2. Mant. *eod. tit. num.* 30. Pacif. *de sal. inter. inspect.* 3. *cap.* 2. *num.* 23. et vide quae dicam *in tit. de alien. quaest.* 1. *num.* 241. Sed hoc declarat ibi Pacif. non habere locum, quando obligans non haberet alia bona, quam alienari prohibita, quia tunc veniunt in generali obligatione, ne obligatio reddatur frustratoria, Gerard. *sing.* 35. Mars. *in repet. Rub. de fidejuss. quaest.* 45. Gab. *de reg. jur. conc.* 12. *num.* 40. Rot. *divers. par.* 1. *dec.* 426. *num.* 9. Cocc. *decis.* 50. *n.* 6. quod declara ut in *dec. divers. par.* 4. 183. *n.* 11. Mant. *eod. tit.* 4. *num.* 31. *et* 32. Pacif. *dict. quaest.* 10. *num.* 8. Scapuc. *de sal. inter. lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 8. sed vide infra *de divers. quaest.* 4.

Fallit tertio, quando est facta prohibitio alie- 11
nationis rei emphyteuticae, sub poena caducitatis, quia nec hoc casu emphyteusis venit sub generali obligatione omnium bonorum, Gab. *de reg. jur. cons.* 12. *num.* 12. cum aliis allegatis per eundem Maresc. *d. cap. num.* 15. Pacif. *de Salvia. inter.* qui plures allegat Doctores, et decisiones Rotae, *d. insp.* 3. *cap.* 2. *num.* 21. sed idem Pacif. *eod. tract. lib.* 2. *q.* 10. *num.* 2. contrarium dicit, quod veniant in materia Salviani interdicti.

Fallit 4. quando bona essent obligata pro 12
tanta quantitate, et hypothecata, quod non esset amplius spes luendi, facta traditione, quo casu diceretur alienatio, non obligatio, Pacif. *insp. n.* 17. sed vide, quae dicam *de alienat. q.* 1. *num.* 242. *et seq.* ubi multa pro hac materia annotavi.

Fallit 5. quando esset expresse prohibita alie- 13
nari, obligari, et hypothecari, Pacif. *d. q.* 10. *n.* 7. qui ita Rot. tenuisse testatur.

Declara praedicta, quod licet in generali ob- 14
ligatione bonorum, veniant bona emphyteutica, etiam sequuta licentia Ecclesiae, Ias. *in Auth. res quae Cod. com. de legat. num.* 32. *in fin.* Alex. *cons.* 173. *vol.* 2. tamen dominium tradi sine Domini assensu non potest. Vivi. com. *op. ver. emphyteuta.* Soarez. *d. num.* 102. cum aliis allegatis per Burs. *d. cons.* 80. *num.* 29. *et cons.* 44. *num.* 26. *lib.* 1.

Declara etiam, quod feudalia bona non ve- 15
niunt in obligatione generali, sine assensu Domini, Clar. §. *feud. q.* 35. Soarez. *com. op. ver. feudum num.* 93. Negus. *de pign.* 2. *par. memb.* 2. *n.* 4. Gab. *de reg. jur. conc.* 12. *num.* 15. cum aliis al-

legatis per Bursat. *cons.* 31. *num.* 18. *vol.* 1. et Pacif. *d. insp.* 3. *num.* 28. qui plures cumulat, et ponit ampliationes et fallentias: quare idem Burs. ibi dat consilium, quod in contractu venditionis obligentur juxta stilum omnia bona venditorum, etiam feudalia, et emphyteutica, vel aliter quoris modo obnoxia Dominis directis; habi-
16 tis licentiis a dictis Dominis directis, et non aliter, ad quas obtinendas constituant venditores suos procuratores irrevocabiles, dictos emptores, et haeredes suos, et alios quoscunque ad eas obtinendum, modis pactis, et forma, ut ipsis procuratoribus videbitur. Dat etiam aliud consilium, quod quamprimum fieri possit, dictae licentiae obtineantur in forma amplissima a d. Dominis
17 directis, cum respectu anterioritatis hypothecae, et jurium, super bonis obnoxiis, attendatur tempus licentiae, non autem instrumenti crediti. Paris. quem allegat. *cons.* 18. *vol.* 1. Free. *de feud.* 2. *par. qu.* 30. et idem consilium Bursat. dat etiam Menoch. *cons.* 31. *num.* 18. *l.* 1. et vide infra *de alienat. q.* 3.

Sed advertendum est, quod Dominus directus non tenetur praestare consensum dictae ob-
18 ligationi: quia si devolveretur ad ipsum, transiret cum onere suo in manifestum praejudicium suum, vel etiam evenire posset, ut propter diversos creditores habentes hypothecam, res ipsa distraheretur, et divideretur in plures partes in praejudicium proprietarii Guid. Pap. *dec.* 575. unde quod dicitur, Dominum teneri ad praestandum consensum, procedit in totali alienatione integrae rei; tunc enim hoc potest fieri sine praejudicio Domini, cum mutetur tantum persona emphyteutae. Seraph. *d. dec.* 1290. *num.* 10. caetera dicemus *in tit. de alien. quaestio.* 1. Et licet adsit in emphyteusi probibitio alienationis lato sumpto vocabulo, et cesset hypotheca: tamen quando adest obligatio cameralis cum consensu Domini potest fieri executio, ut dicemus *de diver. q.* 4.

Declara ultimo, quando non est prohibita 19
res emphyteutica alienari: sed tantum transferri, et tradit quia tunc non est prohibita hypotheca; nam per pignus non fit traslatio, cum res remaneat in bonis pignorantis, Rot. coram Ubaldo impressa per Pacif. *in fine tractatus de Sal. inter. dec.* 25. *et dec.* 426. *num.* 7. *par.* 1. *divers.* Ias. *in l. fin. Cod. de jur. emph. num.* 82. Negus. *de pign. par.* 2. *memb.* 2. *num.* 29.

Et idem dicendum est, si esset prohibita venditio, cujus appellatione non venit proprie hypotheca, vel obligatio; nec etiam, quando esset prohibita alienatio circa jura domus, sed jura emphyteutae transmissibilia ad extraneos haeredes, Rot. *in ead. dec.* Ubald. *num.* 16. et vid. *inf. de melior. q.* 8. *num.* 4.

QUAESTIO XXXIX.

SUMMARIUM

Secunda investitura intelligitur facta sine prejudicio comprehensorum in alia investitura, declara tamen.

Frequens, et quotidiana est ista quaestio, An secunda investitura intelligatur facta in praejudicium comprehensorum in prima investitura? Et dicendum est, quod secunda investitura intelligi debet etiam Domino directo consentiente factam fuisse sine praejudicio comprehensorum in prima investitura: adeo quod per novam investituram, quomodocunque fiat sive per renovationem, sive per renunciationem, sive per venditionem, aut donationem, seu aliquo alio titulo, nunquam censetur, neque praesumitur factum aliquod praejudicium comprehensis in alia investitura. Decian. *resp.* 73. *num.* 48. *vol.* 2. *et resp.* 33. *vol.* 1. *num.* 126. Bald. *in l.* 1. *num.* 31. *Cod. quan. pet. part.* Paris. *cons.* 17. *num.* 16. *et seq. libr.* 1. et hanc esse opinionem ab omnibus receptam, dicit idem Decian. *resp.* 90. *num.* 15. *et resp.* 93. *l.* 3. Ceph. *cons.* 269 *num.* 101. *et seq.* Rimin. *cons.* 118. *num.* 151. *et cons.* 44. *num.* 26. Corb. *de caus. privat. ob alien. quaest.* 1. Hounded. *cons.* 31. *num.* 47. *et seq. volum.* 2. Rot. *divers. part.* 4. *dec.* 231. *num.* 2. idem Corb. *ead caus. qu.* 7. *num.* 5. *et seq.* Mantic. *de tacit. lib.* 23. *tit.* 19. *num.* 20. et seq. ubi multos congerit, et de hoc dicemus etiam *in tit. de renunc. q.* 4. et praedicta intelligenda sunt, ut dictum fuit supra *tit. eod. q.* 24. et etiam intelligenda sunt, nisi fiat concessio alicui ob caducitatem, quia res esset devoluta ad Dominum, qui alteri concederet, propter canonem non solutum, vel ob aliam causam: nam intelligitur sine praejudicio tertii, excepto casu devolutionis, ut infra *tit. de var. ead. qu.* 12. *et de renovat. qu.* 1. *num.* 15. videndum erit.

QUAESTIO XL.

SUMMARIUM

Praelatus potest concedere in emphyteusim rem Ecclesiae consanguineis, modo concurrant qualitates requisitae n. 1. et 4. declara, num. 5. Ordinata charitas incipit a se ipso et a suis. num. 2. - Praelatus potest facere eleemosinam suis. de bonis Ecclesiae, et anteponere consanguineos extraneis, n. 3.

An Praelatus possit concedere rem suae Ecclesiae in emphyteusim suis consanguineis, vel affinibus pro parte negativa facit tex. expressus *in Auth. de alien. et emph. §. hoc, ver. Oeconomi*, ubi prohibetur Oeconomis dare in emphyteusim parentibus eorum, et filiis, secundum genus, aut secundum matrimonii jura eis conjunguntur, Bart. tamen, et Bald. ibi tenent, quod rem solitam dari in emphyteusim, possit concedere consanguineis, quia in hoc casu cessat praesumptio laesionis, et et fraudis.

1 Sed tenendum est, quod Praelatus possit concedere suis consanguineis in emphyteusim, si ista concurrant; scilicet quod consanguinei sint bonae conditionis, et famae, et palam fiat concessio, et bona fide, et sine laesione Ecclesiae, et haec est com op. quam refert Redo. *de reb. Eccl. non alien.* Rub. An Praelatus possit res Ecclesiae consanguineis infeudare, etc. *q.* 2. *n.* 35. *fol.* 303. Farhin. *cont. jur lib.* 7. *cap.* 31. qui alios refert, et quod possit concedi consanguineis cessante praejudicio Ecclesiae, est *dec. Ludovis.* 356. ubi alii allegantur, et ex cursu longi temporis purgatur omnis suspicio fraudis, ut ibi dicitur, et ex confirmatione Commissariorum Seraph. *dec.* 1125. *n.* 7. et Add. ad *d. dec. Ludovis.*

Nec obstat tex in cont. adductus, quia est lex Imperialis, quae non debet attendi in alienationibus rerum Ecclesiae: nam hoc esset contra cha-
2 ritatem, cum ordinata charitas incipiat a se ipso et a suis, si indigent, et de reditibus Ecclesiae est licitum Clerico juvare propinquos inopes et omnino ubi Arch. 31. *dist. cap.* 3. Surd. *cons* 249. *num.* 15. ubi etiam respondet quod contrarium procedit in consanguineis Oeconomi, et *num.* 16. ubi alios cumulat. Et Praelatus potest suis bene-
3 facere, et eleemosynam ex bonis Ecclesiae dare *cap. non satis* 86. *dist. et c. quisquis* 12. *qu.* 2. et laudandus est, si in eleemosinis anteponit consanguineos extraneis, ut dicit Gemin. *in d. c. quisquis*; et ideo quando constat alienationem fuisse
4 factam in Ecclesiae utilitatem, et observatas solemnitates a jure requisitas, cessat omnis praesumptio, et suspicio fraudis, et alienatio valet, ac si cuivis extraneo facta fuisset. Bart. *in Auth. quibuscunque C. de Sac. San. Ecc.* Feder. de Sen. *cons.* 52. Abb. *cons.* 41. *num.* 3. *lib.* 1. Alciat. *de praes. reg.* 1. *praes.* 29. *num.* 4. et alios congerit Menoc. *cons.* 79. *num.* 19. *lib.* 1. *et de praes. lib.* 3. *praes.* 54. *num.* 1.

Imo Praelatus illos de suo sanguine, tenetur praeferre aliis, quando feudum est antiquum, secus si infeudatio, vel datio in emphyteusim fieret de novo. Jacob. *in suis quaestionibus feudalibus qu.* 27. Add. ad Iul. Clar. *d. quaest.* 13. et stante justa causa alienationis, potius toleratur, quando fit conjunctis, quam si fieret in extraneos, est com. op. ut per Grat. *discep. forens. cap.* 452. *num.* 21. et cessante fraude, et praesumptione, quae pro consanguineorum affectione stat, Episcopus potest bona Ecclesiae solita dari in emphyteusim potius in consanguineos, quam in extraneos alienare, cum majorem charitatem, et pietatem in suos, quam in extraneos exercere quis debeat, Bursat. *cons.* 127. *num.* 4. *et* 78. *lib.* 2. Menoch. *cons.* 18. *num.* 19. August. Barb. *de pot. et off. Episc. tit.* 2. *glos.* 9. *num.* 34. *fol.* 77. ubi alios citat; potest tamen de novo concedere consanguineis, servatis his, quae dicta sunt supra *num.* 1. ex com. op.

Sed si essemus in dubio in hoc casu praesumeretur concessio, et alienatio facta ad fraudandum Ecclesiam, Caesar de Grass. *dec.* 135. *num.* 24. et colligitur ex Auth. quibuscunque supra allegata, ubi Bald, et Bart. et Abb. cum aliis citatis a Menoch. *d. praes.* n. 4. qui etiam resp. contrariis, Rot. *dec.* 720. *num.* 1. *par.* 1. *divers. et dec.* 18. n. 5. *et dec.* 67. *num.* 18. *par.* 2. *divers.* et Add. *ad. d. dec. Ludovis.* 356. Caveant igitur Episcopi, et caeteri Praelati, ne decipiantur a consanguineis, et ne conscientias suas onerent: vidi enim pluries concessiones factas consanguineis, non utiles Ecclesiae, invalidas declaratas, et ideo eos meminisse oportet, omnem humanum erga propinquos carnis affectum omnino debere deponere, et ipsos non ad divitias, sed ad labores pro Dei gloria vocatos esse, ut declaratur in Conc. Trid. *sess.* 25. *de reform. cap.* 1. et hic debeo commendare Honoratum de Honoratis nunc primum Urbaniae Episcopum a Sanctiss. D. N. Urbano Octavo creatum, et tanquam Aaron vocatum, ut illum novum gregem, moribus, doctrina, et exemplo pascat; cum vere omnium virtutum Episcopalium sit exemplar.

QUAESTIO XLI.

SUMMARIUM

Emphyteusis concessa ad beneplacitum, an expiret morte concedentis, vel accipientis, n. 1. — Gratia expirat morte concedentis, et recipientis, num. 2. et 3. — Gratia an expiret morte Papae ibidem, quid si dictum sit donec revocavere, num. 4.

1 Quaero an emphyteusis concessa ad beneplacitum concedentis expiret morte? et quod non expiret facit text. *in leg. cum praecarii ff. de praecario, cap. fin. de praecar.* ubi praecarium transit ad haeredes, ergo non finitur morte, et contractus precarii, sive precariae habet eandem naturam, quam habet emphyteusis, ut diximus in Praelud. *q.* 11.

2 Contrarium tamen tenendum est; quia concessio in emphyteusim venit ex gratia concedentis, cum sit contractus gratuitus, ut pariter diximus *eod. titul. quaestion.* 5. *num.* 5. et gratia concessa ad beneplacitum expirat morte concedentis, tex. *est in cap. si gratiose de rescrip. in* 6. *et in l.* 4. *ff. locat.* Corn. *cons.* 92. *colum.* 1. *vol.* 2. Dec. *consil.* 108. *colum.* 5. cum aliis allegatis per Gabr. *tit. de praeb. concl.* 1. *num.* 22. et an gratia expiret morte Papae videnda est Praxis Neapol. *cap.* 95. et Navar. in manuali *cap.* 25. *num.* 253. idem Gabr. *dict. concl.* 1. Rot. *par.* 4. *decis.* 203. licet in cont. adsint aliae opin. ut per. Garg. *de benef. par.* 6. *cap.* 2. *num.* 12. sed Rot. tenet, quod re integra, non praesentata, expiret, Farin. *decis. posthum.* 516. *par.* 1. et Rot. *in recent. par.* 1. *dec.* 173. et vide supra *q.* 21. *in fin.*

Amplia, quod expiret etiam per mortem il- 3
lius, cui est facta concessio, idem Gab. *ibi n.* 23.

Non obstant quae in contrarium adducta sunt quia ibi simpliciter concessio fuit facta, et nos loquimur, quando est facta ad beneplacitum, ita respondet *glos. in d. cap. si gratiose.*

Sed quid si dictum sit, donec revocavero, an 4
expiret morte vid. eundem Gab. ibidem, ubi multa invenies pro hac materia.

QUAESTIO XLII.

SUMMARIUM

Contractus emphyteuticus est plerumque gratuitus. et lucrativum. num. 1. et quandoque onerosus, num. 2. — Donans non tenetur de evictione, num. 3. — Contractus emphyteuticus est contractus nominatus, et ultro citroque obligatorius, num. 4. — Evictio debetur in contractu, in quo transfertur dominium, et in contractibus innominatis, et nominatis, num. 5. — Argumentum de feudo ad emphyteusim valet, quando in emphyteusi non reperitur contrarium decisum. n. 6. — Evictio debetur in feudo, num. 7. intellige, quando est facta ignoranti concessio, vel si scienti interveniat tamen stipulatio expressa. et quando conceditur a Domino, secus si ab alio fiat alienatio, ibidem. — Evictio debetur in contractu emphyteutico. num. 8. — Declara primo, nisi in investitura apposita sit clausula, salvis juribus alienis, et hoc quomodo intelligatur, num. 9. — Secundo declara, quod Dominus tenetur solum ad cambium re evicta. num. 10. — Declara tertio, quando esset cautum de evictione, et de damnis, et interesse et quomodo hoc intelligatur in scientia rei qualitatem. num. 11. — Et an sufficiat promissio generalis de evictione, vel requiratur specifica in illam rem, ibidem.

Succedit aliquando, quod Dominus concedendo rem in emphyteusim, res concessa evincatur, quae-
1 ritur an Dominus, vel ejus haeredes teneantur de evictione, pro parte negativa facit primo, quod contractus emphyteuticus plerunque est gratuitus, et lucrativus? quia emphyteuta praestat so-
2 lum annuum, et modicum canonem, ut diximus in Praelud. *q.* 5. *num.* 5. licet aliquando sit onerosus, quando a principio solvitur certa quantitas, ut *in d. qu.* 5. et Surd. *dec.* 290. *in principio,* qui alios refert; cum igitur sit contractus lucrativus, non tenetur de evictione.

3 Secundo facit, quia cum sit contractus lucrativus, est similis donationi, et donans non tenetur de evictione *l. Arist.* §. *fin. ff. de dona. l.* 2. *C. de evict.* sed de hoc vid. Mant. *de tac. lib.* 13. *tit.* 4. *num.* 18. *et seq.* Nec obstat, quod emphyteuta solvat canonem singulis annis; quia per hoc non desinit censeri lucrativus titulus, cum solvatur quid minimum in recognitionem dominii, ut diximus in praelud. *q.* 15. *num.* 4. et quando solvitur quid minimum, tunc emphyteusis continet gratiosam concessionem. Alex. *in l. si mihi, et Titio num.* 13. *ff. de ver. obl.* Tertio, quia, si emphyteusis conceditur titulo lucrativo, non competit redhibitoria. Caball. *in tract. de aedil. edic. c.* 2. *n.* 9. Surd. *d. dec. num.* 9.

4 Pro parte tamen affirmativa facit; quia em-
phyteusis dicitur contractus nominatns; ut in
Praelud. *qu.* 13. et est ultro, citroq. obligatorius,
ut de var. ead. *q.* 17. *num.* 4. invenies, quia Do-
minus transfert dominium, et emphyteuta solvit
annuum censum. Surd. qui alios refert. *d. dec.* 290.
5 *num.* 12. pro quorumque autem contractu, in quo
dominium transfertur, evictio praestanda est, *leg.
sciendum ff. de evict.* et cum pro contractibus in-
nominatis detur evictio, ut per Cabal. *de evict.* §.
4. *num.* 4?. et per alios, quos refert Surd. *ead.*
6 *dec. n.* 14. quanto magis veniet evictio in contractu
nominato? Secundo valet argumentum a feudo ad
emphyteusim, quando in emphyteusi non reperi-
tur decisum contrarium ejus, quod legitur in feu-
do: quia sunt ejusdem conditionis. Ias. *in l.* 1. *n.*
56. *et* 60. *Cod. de jur. emph.* Clar. §. *feudum quaest.*
3. cum aliis, quos refert Surd. *ead. decis.* 290. *n.*
15. hoc autem argumentum quomodo procedat,
7 videnda est *quaest.* 10. Praelud. sed in jure repe-
ritur dispositum, quod feudo evicto, debetur evi-
ctio a Domino *cap.* 1. *de invest. de reb. alien. facta*,
ubi Isern. Alavar. et Praepos. Boer. *dec.* 19. *num.*
3. Cabal. *de evict.* §. 3. *num.* 80. cum aliis addur-
tis per Surd. *citata decis. num.* 16. ergo idem di-
cendum est in emphyteusi: intelligendo tamen,
quando concessio est facta ignoranti; vel si scienti
interveniat stipulatio expressa; et quando feu-
dum conceditur a Domino; nam emens scienter
rem emphyteuticam, vel aliquo onere affectam,
vel fideicommisso subjectam non potest agere de
evictione Rot. *decis.* 152. *num.* 4. *et* 211. *par.* 2.
divers. et 682. *num.* 1. *par.* 1. Surd. *decis.* 208.
num. 4. Add. *ad decis. Gregor.* 15. 90. *num.* 16.
et in ead. decis. num. 9. quod declara ut infra *num.*
11. secus autem, quando alius sine Domini con-
sensu rem feudalem venderet, vel aliter oneroso
titulo alienaret: quia tunc, ex quo alienatio est
nulla, et contra legem evictionis, stipulatio non
prodesset, ut per Doctores allegatos a Surdo, ci-
tato loco; sed de hoc dicetur in tertia declaratio-
ne, et est com. op. ut per Maresc. *var. resol. lib.*
1. *c.* 19. *nu.* 13. *et seq.* et ibi ponitur ratio, quare
evictionis stipulatio non prodest, An autem pos-
sit repetere pretium, vide Maresc. ibidem, et me-
lius *c.* 60.

8 Et hanc partem, quod scilicet Dominus pro
emphyteusi concessa teneatur de evictione, tenet
Spec. *in tit. de locato*, §. *nunc aliqua*, *num.* 200.
dum quaerit, an emphyteuta teneatur Domino de-
nunciare litem motam; et idem tenet ibi Io. And.
in ultima additione, sequitur Azo in Summa *C. de
evict. num.* 7. Gul. de Cun. *in l. habebat* §. *fin. ff.
de inst.* Cabal *de evict.* §. 8. *num.* 55. Bors. *cons.*
438. *num.* 7. Surd. *d. dec. num.* 10. et respondet
contrariis: et idem tenet Rota *in dec. posth.* 10.
num. 1. *par.* 1.

Declara tamen primo, quando in investitura 9
apposita esset clausula a Domino concedente, sal-
vis juribus alienis; vel salvis juribus cujuscunq.
tertii: secus si haec clausula adjecta esset a Judi-
ce, qui decretum, et auctoritatem interposuisset.
Surd. *d. dec. num.* 7. *et* 23. *et in fine.*

Declara secundo, quod Dominus tenetur so- 10
lum ad cambium, re evicta, vel ad restitutionem
tantae pecuniae, quae sufficiat ad emptionem
aequivalentis rei, ut per Surd. *d. dec. num.* 16.
et seq.

Declaratur tertio, quando in instrumento 11
cautum sit de evictione, et de damnis: quia sive
emptor ignoret, sive sciat rem esse alienam, vel
vendi non posse, actio ex stipulatu non denegatur
pro consequendo, quod emptoris interest non ha-
bere rem venditam. *l. si fundum sciens C. de evict.*
Alex. *cons.* 67. *in fine lib.* 2. Rom. *cons.* 396. *num.*
3. Bec. *cons.* 106. *num.* 18. Rot. *in dec. posth.* 281.
num. 1. Et quando in instrumento concessionis in
emphyteusim, fuit addita clausula, Cum obliga-
tione refectionis damnorum, et interesse pro ob-
servatione omnium, et singulorum in instrumen-
to contentorum, etiam malae fidei emptor agit de
evictione. Rot. *dict. dec.* 10 *num.* 3. ubi alii alle-
gantur, Et ratio est, quia pactis standum est,
etiam si adversentur naturae rei in contractu de-
ductae. Surd. *dec.* 208. *num.* 11. *et* 14. Seraph.
dec. 787. per totam Rot. *in ead. dec.* 281. *num.* 2.
ubi respondet objectioni, quod scilicet emptori
scienti qualitatem rei, non sufficiat quaelibet pro-
missio de evictione, sed requiratur specifica in
casu illius rei, ut distinguatur ab evictione, quae
habet originem ex defectu juris Auctoris, ut per
Doctores *in l. si familiae in ult. Glos. C. famil. her-
cisc.* Tiraq. *de retr. lign.* §. 1. *Glos.* 9. *n.* 56. Rot. *dec.
divers.* 152. *num.* 4 *par.* 2. Quia haec opinio ha-
bet locum, quando agitur de consequendo integro
interesse convento; nempe ad duplum, idest poe-
nam evictionis; secus ubi requiritur praestatio
interesse intrinseci; quod a pari procedit cum
restitutione pretii. Seraph. *ead. dec.* 787. *num.* 5.
et per Menoch. *cons.* 118. *num.* 15. *et seq.* et quod
non sufficiat generalis promissio de evictione, sed
requiratur expressa, et specifica in illum casum,
tenet Rot. 2. *par. divers.* 211. *num.* 1. *et par.* 1.
dec. 682. *num.* 1. Honded. *cons.* 3. *lib.* 1. *num.* 42.
et alios refert Maresc. *d. c.* 19. *num.* 29. nisi sti-
pulatio esset concepta verbis universalibus, puta
quomodocunque qualitercumque vel quavis de
causa res evinceretur: quia tunc comprehende-
retur etiam evictio, quae fit ex natura rei, sive
emptor sciat, sive ignoret, rem esse alienam. Rot,
in d. dec. 152. *num.* 4. et Maresc. qui alios citat
d. c. num. 32. *et seq.*

QUAESTIO XLIII.

SUMMARIUM

Emphyteusis concessa marito, et uxori conjunctim, et eorum filiis, intelligitur concessa etiam pro filiis alterius matrimonii, num. 1. Matris affectus est, ut pariter omnibus filiis sit prospectum, num. 2. Investitura concessa pro marito, et uxore, et cujuslibet eorum filiis, transit ad filios ex alio matrimonio contrahenda, num. 3. — Maritus si accipiat emphyteusim pro se, et uxore, uxor sciens, si non contradicit, dicitur ratificare, num. 4.

Quaeritur etiam eleganter, si emphyteusis fuerit concessa marito, et uxori conjunctim, et eorum filiis, et uxor habuerit alium maritum, et ex eo susceperit filios, An filii ex primo matrimonio, intelligantur etiam comprehensi? Hanc quaestionem movet Spec. *in tit. de locato* §. *nunc aliqua*, *ver.* 149. et argumentatur pro, et contra; sed ni-
1 hil resolvit: Bald. autem *in Auth. qui rem, nu.* 5. *C. de Sac. San. Ecc.* tenet; quod isti filii nati ex primo matrimonio, intelligantur comprehensi: quia quando principale dispositum resolvitur in singularitates, ibi accidentia etiam resolvuntur, *l. falsa* §. *ult. de cond. et demon.* sed in casu proposito, principale dispositum resolvitur in singularitatem: quia dividitur inter virum, et uxorem: ergo concessio facta filiis similiter resolvitur, ut in partem viri de quibuscunque filiis ipsius viri; et in partem uxoris de quibuscunque filiis ipsius intelligatur, arg. *leg. placet, de lib. et posth.* nam talis debet esse affectus maternus, ut omnibus ejus filiis pariter sit prospectum, ex quocunque matrimonio fuerint procreati §. *pen. in Auth.* *de nupt.* et hanc opinionem tenet idem Bald. in 2
Rub. *de privil. dot. num.* 4. et sequitur Rom. *in l. etiam filii, num.* 17. *ff. sol. matr.* Soc. Sen. *in l. cum vir. n.* 7. *de cond. et dem.* Bero. *cons.* 42. *num.* 4. *lib.* 1. Menoch. *cons.* 41. *num.* 25. Alciat. *resp.* 35. Surd. *cons.* 72. *num.* 11. *lib.* 1. et Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 9. *num.* 7.

Et si sit facta investitura pro marito, et 3
uxore, et cujuslibet eorum filiis, talia verba, ex juris dispositione, veniunt interpretanda, quod emphyteusis transire valeat ad filios mariti, ex alio matrimonio contrahendo, quando non extarent filii primi matrimonii. Alex. *cons.* 119. *num.* 6. *et* 7. *lib.* 5. Rot. in *recollectis per Farin. dec. posth.* 174. *num.* 24. *in fine par.* 2.

Sciendum est etiam, quod si maritus accepe- 4
rit emphytensim pro se, et uxore, et uxor sciens non contradicit dicitur ratificare, ad hoc, ut sibi acquirat, et maritus non poterit illi renunciare. Dec. *cons.* 58. *col.* 2. quem sequitur Rol. *cons.* 19. *num.* 33. *vol.* 1. *et cons.* 3. *vol.* 2. *num.* 29.

QUAESTIO XLIV.

SUMMARIUM

Emphyteuta si donet, aut det in dotem cum clausola constituti bona emphyteutica, et postea alteri vendat cum consenso D. quis praeferatur, num. 1. — Declara, num. 3. — Declara 2. num. 4, et intellige, ut ibi. — Declara 3. num. 6. — Clausula constituti transfert possessionem, num. 2. — Declara non habere locum in praejudicium Domini. num. 3. — Caducitas non incurritur per solam clausulam constituti, absque traditione. num. 5.

1 Quaero, si emphyteuta det bona emphyteutica in dotem, vel donet, et in instrumento apponat clausulam constituti; deinde eadem bona alteri vendat de consensu Domini directi, et realiter
2 tradat, quis praeferendus sit? Et videbatur dicendum, quod primus vigore dictae clausulae constituti, quae operatur translationem verae possessionis; qua mediante competit constituario omne remedium possessorium. Pedem. *dec.* 133. *num.* 7. quam sequitur Rot. ut *per Ludovis. dec.* 437. et ibi per Add. qui alias decisiones allegat, et per Mart. *de cla. par.* 1. *cla.* 20. *num.* 4. et Valasc. *de jur. emph. q.* 14. *sub. num.* 10. qui loquitur in bonis emphyteuticis.

Contrarium tamen tenendum est, quod se- 3
cundus emptor sit praeferendus: non quando illa clausula constituti non operetur effectum supradictum; sed quia fuerunt bona emphyteutica donata, seu in dotem data, sine consensu Domini: unde non potuit operari translationem possessionis irrequisito Domino. Tiraq. *de const. par.* 3. *limit.* 3. *num.* 3. Valasc. *loco citato.* Nec huic opinioni obstat, quod in donatione non requiratur consensus Domini, etiam nos dicemus *in tit. de alien. quaest.* 1. *num.* 209. et in dote *ead. quaest. num.* 260, et ibi est materia: Quia non potest donatarius mitti in possessionem, sine Domini directi notificatione. Guid. Pap. *decis.* 46. *col. pen.*

et Valasc. *loco citato*, et nos dicemus in *dict. quaest. num.* 226. et ideo *non* est mirum, si secundus emptor, cum traditione a Domino facta praeferatur priori cum clausula constituti: quia non interfuit consensus Domini.

Et praedicta intelligenda sunt, si Dominus directus *non* ignorabat bona praedicta fuisse donata, vel in dotem data, cum clausula constituti: et ideo secundae venditioni, et traditioni consensum praestiterit; alioquin, si ignorabat, neuter contractus valebit, eo volente: non quidem primus propter caducitatem ipso jure incursam, ex dote cum clausula constituti, absque ejus consensu apposita; primus propter caducitatem ipso jure incursam cum clausula constituti: ita enim inducitur caducitas respectu Domini propter fictam traditionem ex vi clausulae constituti, et aliarum similium clausularum; sicut per realem traditionem, ut per Ias. *in leg. fin. Cod. de jur. emph.* et per Tiraq. *de const. par.* 3. *limit.* 26. et per alios, quos refert Valasc. *dict. quaest.* 14. *nu.* 10. et melius *quaest.* 18. *num.* 20. Sed nos *in tit. de alien. quaest.* 1. *num.* 134. cum Rota contrarium tenemus, ex magis com. opin. quod ex clausula constituti non incurritur caducitas. Nec secundus contractus valebit: quia Dominus ignorans primam caducitatem, consensum praestitit: ignorans enim non consentit, *l. cujus per errorem de reg. jur.* et ideo Valasc. loco citato admonet, ut si cautus, de scientia Domini circa primum contractum, et clausulam constituti, cui ipse non praestitit assensum, articulos facias. Sed haec opinio Valasc. stante opinione, quod per solam clausulam constituti *non* incurritur caducitas, *non* est tuta, et ideo consensus praestitus in secundo instrumento erit validus, et praeferendus.

Secundo intelligenda sunt, quando bona emphyteutica fuerunt data in dotem aestimata, vel 5
personis non comprehensis in investitura, sed si data fuerint comprehensis in investitura non requiritur consensus Domini, ut diximus *in d. quaest.* 1. *de alien. num.* 263. et ideo valeret prima concessio, et esset praeferenda.

QUAESTIO XLV.

SUMMARIUM

Emphyteusis concessa cum pacto si placuerit, debet redhiberi infra dies. 60. num. 1. — Remedium l. 2. C. de resc. vend. non tollitur per dictum pactum, num. 2. — Remedium d. l. 2. competit intra 30. annos, num. 3. et 6. — Emphyteusis concessa, cum pacto, ut possit perpetuo redhiberi, si non placuerit, intra quantum tempus redhiberi debeat, num. 5. — Inducta ad favorem, non debent in odium retorqueri, n. 4. — Pactum de retrovendendo, quoad duraverint generationes vendentis, non praescribitur, durantibus generationibus, num. 7.

Si in emphyteusim res concessa sit, cum pacto, si placuerit, nec tempus definiatur, intra quod tempus, poterit redhiberi? et dicendum est, quod
1 infra sexaginta dies, possit redhiberi; sicut in venditione, Gomez. *de contract. tom.* 2. *cap.* 2. *num.* 19. *ver. item intellige*, ubi de com. testatur; et in feudis, tenet Alvar. *in cap.* 1. *quaest. ult. de feud. dat. in vic. leg. comm.* ubi inquit, si feudum concedatur alicui, eo pacto, ut si placuerit, vel displicuerit, sit, non res infeudata, nec certum tempus redhibendi statuatur, intelligitur usque ad sexaginta dies, cum aliis allegatis per Valasc. *de jur. emph. quaest.* 11. *sub. num.* 16. qui hanc opinionem extendit ad emphyteusim; nec vim facit, si dictum sit in conventione, si placuerit, vel nisi placuerit, aut displicuerit.

2 Nec ex hoc pacto tolluntur remedia a jure prodita, nempe rescissionis contractus *l.* 2. *C. de*
3 *resc. vend.* quod remedium datur intra triginta annos, secundum communem opinionem *in ead. l.* 2. Valasc. *loco citato*. Gab. *de empt. et vend. concl.* 1. *num.* 108. Seraph. *dec.* 611. *num.* 11. et ratio est, quia inducta ad favorem, non debent in odium
4 verti. *l. quod favore Cod. de legib.*

Sed si conventum sit, quod, nisi res emphy- 5
teutica placuerit, possit perpetuo redhiberi, quanto tempore hoc pactum praescribatur. Tiraq. *de retrac. cons.* §. 1. *gl.* 2. *num.* 6. et sequentibus, late tenet, quod praescribatur spatio 30 annorum.

Contrarium tenet Valasc. *loc. citat.* quod illud jus redhibendi, vel jus displicentiae, cum clausula, quandocumque semper vel perpetuo, non expiret spatio 30. annorum, cum aliis adductis a Tiraq. *loc. cit. num.* 15. sed in pacto retrovenditionis prima opinio Tiraq. est verior, etiam stante juramento Seraph. *dec.* 1390. *num.* 11. et de magis com. Gab. *de praesc. conc.* 6. *num.* 1. et Surd. *dec.* 3. *num.* 8. et quod pactum de retro- 6
vendendo praescribatur spatio 30. annorum, idem Surd. *dec.* 2. *num.* 7. qui infinitos cumulat, etiam si dictum sit semper, quandocumque perpetuo, omni tempore, in infinitum, sine praefinitione temporis, vel aliud simile, ubi quaerit etiam, an habeat locum in Principe, ex quibus opinio Valasc. redditur dubia.

Verum, si dictum sit, usque ad 40. annos, vel quoad vixerit, tunc opinio Valasc. haberet locum, durante dicto tempore, ut per Tiraq. *loc.*

cit. num. 38 aut si pactum factum fuerit de retrovendendo, de licentia Domini directi quoad duraverint generationes vendentis. Rot. *in recent. par.* 2. *dec.* 164. *num.* 2. Caetera pro ista materia videnda sunt apud eundem Valasc. *ead. q.*

QUAESTIO XLVI.

SUMMARIUM

Venditio facta cum pacto, ut rem venditam statim emptor teneatur venditori emphyteuticare, valet. num. 1. — Pactum praedictum minuit de pretio, sicut pactum de retrovendendo, eum. 2.

Si res vendatur cum pacto, ut statim eandem rem emptor teneatur emphyteuticare venditori,
1 an valeat? Valasc. *de jur. emphyt. qu.* 11. *num.* 18. tenet valere, per. *l. fundi partem ff. de cont. empt.* et per alia jura, et dicit hanc opinionem tenere Rom. *cons.* 401. *num.* 3. Alex. Nevo. *cons.* 95. *nu.* 1. Pinel. *in l.* 2. *C. de resc. vend. num.* 23. Paul. de Castr. *in l. si tibi pecunia, in fine ff. si cert. pet.*
2 et Bar. *in l. post contractum num.* 4. *ff. de donat.* et hoc pactum cedit in partem pretii, et illud minuit. Cagn. *in l.* 2. *C. de resc. vend.* sicut in pacto de retrovendendo, ut per eum ibi *num.* 25. et Covar. *lib.* 3. *var. resol. c.* 10. *col.* 1. et supradictam opinionem tenent alii relati in Repertorio Decisionum Borgn. in ver. Venditor, ubi dicitur, quod iste contractus est licitus, et non usurarius, nisi esset magna laesio in pretio.

QUAESTIO XLVII.

SUMMARIUM

Emphyteusis concessa pro justa pensione solvenda, an valeat. num. 1. et 4. — Pensio est de substantia emphyteusis, num. 2. — Venditio sine pretio, non valet, num. 3. — Contractus ratione incertitudinis, de aequitate canonica, valet. num. 5.

1 Pulchra erit dubitatio, Si fiat concessio in em-
2 phyteusim, pro justa pensione solvenda, an valeat? Et videbatur dicendum, non valere, quia pensio est de substantia emphyteusis. Valasc. *de jur. emph. q.* 4. *num.* 10. et nos diximus *de renovat. qu.* 16. *num.* 1. et ideo concessio non debet
3 valere: sicut de venditione sine pretio scribit Gomez, *de empt. et vend. c.* 2. *num.* 9. et stante hac
4 ratione, Valasc. *eod. tract. qu.* 11. *num.* 13. tenet concessionem praedictam, non valere.

Contrarium tamen tenendum credo: quia licet pretium sit incertum, nihilominus judicis arbitrio declarandum venit. Menoch. *de arb. jud.* qui multos cumulat, *casu*, 143. et in emphyteusi, tenet Afflict. *dec.* 83. *num.* 6. quem sequitur Menoch. *loco citato* in fine.

Comprobatur etiam haec opinio de aequitate 5
canonica: quod licet de rigore juris, contractus vitietur, ratione incertitudinis, declaratur tamen ex natura actus, vel soliti, vel arbitrio boni viri, 6
ut de locatione cum mercede incerta scribit Caroc. *de locot. et cond. fol.* 9. *num.* 3. qui multos refert, et de com. testatur.

QUAESTIO XLVIII.

SUMMARIUM

Venditio facta in emphyteusim, non est venditio, sed concessio in emphyteusi, num. 1. — Venditionis verbum continet omnem alienationem, num. 2.

Si quis dixerit, Vendo tibi talem rem in emphyteusim, an erit venditio, vel emphyteusis? Bald. *in Rub. C. de jur. emphyt. num.* 9. tenet, quod sit
1 emphyteusis, et cum sequitur Valasc. *de jur. emphyt. quaest.* 19. *num.* 9. et non interest, quod dictum sit, Vendo; quia emptionis, vel venditionis verbum omnem alienationem complectitur. *l.*
statu liberi §. 5. *ff. de stat. lib.* Nec pariter obstat, 2
quod mens contrahentium non praesumatur alienata verbis cum nominaverit venditionem, ut di-

ximus in Praelud. *quaest.* 25. *num.* 2. quia illa nominatio non debet mutare contractum emphyteusis, ut ibi *num.* 6. et dicendo vendo tibi in emphyteusim, secundum ejus naturam interpretari debet, et pro hac opinione faciunt ea, quae scribit Mant. *de tacit. lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 13. *et seq.* quod si Notarius notavit permutationem, et scripserit venditionem, non inspicitur nomen contractus, sub substantia; et secundum id, quod est, judicari debet. Et si quis fundum vendiderit, et tacite, vel expresse actum sit, ut dominium non transeat in emptorem, non intelligitur venditio, et alia exempla *in eod. tit.* 2. invenies, et pro hac etiam opinione faciunt, quae diximus in Praelud. *d. q.* 15. *sub. num.* 19. *ver. cognoscetur*, quod nominatio partium non immutat substantiam contractus, ut supra etiam diximus.

DE SUCCESSIONIBUS

IN BONIS EMPHYTEUTICIS

QUAESTIO I.

SUMMARIUM

Successio in bonis emphyteuticis fit eo modo, quo jure civili, vel municipali ad haereditatem ab intestato admittitur, num. 1. — Amplia habere locum non solum in emphyteusi profana, sed etiam Ecclesiastica, num. 2. — Contrarium in Ecclesiastica resolvitur, num. 3. declara. num. 7. — In emphyteusi Ecclesiastica recepta pro se, filiis, et nepotibus, succeditur ordine successivo, ibidem. — In emphyteusi Ecclesiastica non habet locum repraesentatio, sed in haereditaria, num. 4. — Emphyteusis recepta a privato pro se filiis, et nepotibus, est haereditaria, num. 5. — Filius non intrat in locum patris in emphyteusi Ecclesiastica, sed in haereditaria sic, num. 6. — Frater utrinque conjunctus, an et quando praeferatur fratri consanguineo tantum vel uterino, num. 9. — Successio in emphyteusi, an fiat in stirpes, an vero in capita, num. 8. — Filii succedunt aequaliter in emphyteusi Ecclesiastica, quamvis ex disparibus partibus sint haeredes instituti, quando concessa est alicui, et filiis, sed si concessa est filiis, et haeredibus, succedunt pro haereditariis portionibus, num. 5. — Quomodo succedatur in emphyteusi, accepta pro se et suis haeredibus ex eis legitime descendentibus, num. 10.

Absoluto titulo de contractibus emphyteuticis, disserendum est de successionibus in bonis emphyteuticis. Et primo quaerendum est, quo ordine succedatur in bonis emphyteuticis? Et succedendum est, quod descendentes investiti, in investitura comprehensi, eo ordino ad successionem in
1 bonis emphyteuticis vocantur, quo jure civili, vel municipali ad haereditatem decedentis ab intestato admittuntur, non attenta persona primi investiti, sed prout unus alteri succedit ab intestato, *c.* 1. *de nat. succ. feud.* et ibi Doctores, Soc. Sen. *in l. si cognatis ff. de reb. dub.* Dec. *cons.* 445. *num.* 19. Soc. jun. *cons.* 126. *lib.* 1. Paris. *cons.* 41. *num.* 15. *lib.* 1. Rol. *cons.* 169. *lib.* 1. Fusar. *de fideic. subst. q.* 379. *num.* 71. licet loquantur de feudo; sed de emphyteusi loquitur Alex. *in l. haeredes mei §. cum ita num.* 9. *ff. ad Treb.* Ruin. *cons.* 163. *n.* 8. *lib.* 1. Corn. *cons.* 42. *num.* 4. *et seq. lib.* 4. Goza. *de comm. cons.* 53. *num.* 4. Hier. Gabr. *cons.* 86. *num.* 515. qui pariter de com. testatur; et ratio est, quia contrahentes praesumuntur, tempore factae investiturae, se conformasse cum dispositione juris, et voluisse descendentes ad emphyteusim admitti, eo modo, quo ad successionem vocantur. Ang. Alexand. et Seisel. *in l. gallus §. quidam recte ff. de lib. et posth.* Ruin. *cons.* 43. *col.* 3. *l.* 1. Corn. *cons.* 24. *num.* 31. *lib.* 2. Rol. *cons.* 68. *et seq. lib.* 1. Tob. Non. *cons.* 4. *num.* 41. Unde licet nullum pactum intercesserit, emphyteusis simpliciter concessa intelligitur ordine successivo, ut ille prius admittatur, qui alios in successione praecedit. Ias. *in l.* 2. *n.* 121. *C. de jur. emph.* et ideo, si primogenitus ex jure municipali, vel consuetudine regionis potior habetur, ipse solus admittitur. Ias. ibidem, et Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 9. *in fine.*

Amplia, praedicta habere locum, non solum 2
in emphyteusi haereditaria, ad haeredes transitoria, sed etiam in ecclesiastica, recepta pro filiis, et nepotibus, et descendentibus, etiam non haeredibus, cum, et ipsa recepta censeatur pro descendentibus, eo ordine, quo ad haereditatem vocantur. Corn. *cons.* 131. *num.* 9. *lib.* 2. Paul. de Castr. *cons.* 146. *lib.* 2. Hier. Gabr. *d. cons.* 85. *n.* 9. *et seq.* et hanc opinionem dicit magis communem Alciat, *in l. cum ita legatur §. in fideicommisso, num.* 9. *ff. de leg.* 2. Hond. *cons.* 13. *num.* 29.

lib. 1. *et cons.* 70. *num.* 59. *lib.* 2. sequitur Steph. Grat. *discep. For. c.* 347. *num.* 8.

3 Contrarium in emphyteusi Ecclesiastica, recepta pro se, et filiis in tertiam generationem, ut succedatur ordine successivo, primo ad acquirentem, secundo ad filios, et tertio ad nepotes, tenet Bart. *in l. quod dicitur num.* 6. *ff. de ver. obl.* cum aliis congestis per Clar. §. *emphyteusis q.* 34. *et* 35. ubi dicit, quod ita interpretatur communis observatio; et hanc opinionem pluries sequuta est Rot. Romana, ut in *decis.* 219. *divers.* 4. *par.* Put. *dec.* 289. *lib.* 2. Seraph. *dec.* 89. et opinio supradicta, quod admittantur ad successionem eo ordine, quo
4 ad haereditatem vocantur, habet locum in emphyteusi accepta pro se, filiis, et haeredibus, et sic in haereditaria, in qua attenditur ordo, quo lex ad haereditatem vocat. *l. fin.* ubi DD. *ff. de ver. sign.* qui est, ut simul admittantur omnes, qui in eodem gradu sunt vere, vel per repraesentationem legis. Ias. *cons.* 159. *lib.* 4. Ang. in *d. l. Gallus*; tamen secus est in emphyteusi Ecclesiastica, quae intelligitur concessa pro filiis, et nepotibus, uti descendentibus, non autem uti haeredibus. Bart. *in l. si tibi* §. *si pactus num.* 9. *ff. de pact. et in d. l. quod dicitur*, et ibi Ias. *num.* 24. testatur de com. quia cum in ea non succedatur haereditatis, sed jure sanguinis, prout quisque proximior est; nempe, ut primo ad filios, et demum, illis non extantibus, ad nepotes deveniat Bart. in *d. l. quod dicitur*, et consequenter cessat repraesentatio, ut in terminis emphyteusis Ecclesiasticae, tenet Alex. *cons.* 129. num. 8. *lib.* 5. Ruin. *cons.* 162. *num.* 11. *lib.* 2. Covar. *pract. quaest. c.* 38. *num.* 13. Gab. *de succ. ab intest. conc.* 1. *in fine* Valasc. *de jur. emph. q.* 50. *num.* 5. et merito in dicta *dec.* 219. per Rotam fuit reprobata opinio Rol. *d. cons.* 68. *num.*
5 36. et Hier. Gab. *d. cons.* 86. *num.* 9. quorum rationes concludunt in emphyteusi haereditaria, et licet sit recepta a privato pro se, filiis, et nepotibus, tamen dicitur haereditaria, ut per Alex. *d. cons.* 129. *col.* 2. *et cons.* 120. *num.* 3. *vol.* 1. refert Mant. *de con. ult. vol. lib.* 7. *tit.* 9. *num.* 7. sed de hoc vide infra *eod. tit. q.* 3. *num.* 26. *et seq.* non autem in Ecclesiastica; et sic etiam veniunt reprobandi Hond. *cons.* 70. *num.* 67. *vol.* 1. et alii per eum congesti, cum aliis allegatis, per Menoch. *cons.* 200. *num.* 61. *lib.* 2. et quod supradicta opinio sit recepta in Rota testatur Prax. Archiep. Neap. *cap.* 61. *num.* 13. referens easdem decisiones Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 18. *num.* 9. sed si esset emphyteusis privata, vel concessa ab Ecclesia pro filiis haeredibus tunc succederent, sicut in haereditaria. Mant. *citato loco num.* 7. Steph. Grat. *d. cap.* 347. *num.* 5. *et seq.* qui alios cumulat in emphyteusi haereditaria, etiam accepta pro filiis, et nepotibus a privato *et num.* 8. et quod in concursu ad successionem emphyteusis ex pacto, et providentia, et concessa ad tertiam generationem, existentes in secunda excludunt existentes in tertia, ultra supradictos allegatos, alios cumulat. Add. *ad dec. Buratti* 838. *num.* 16. referens *d. dec.* 219. *par.* 4. *divers.* et testatur ita alias tenuisse Rot. *in Romana emphyteusis* 15. Junii 1620. coram Pirovano, et in Romana de Roviliis 22. Maii 1628. coram eodem, ubi dictum fuit, repraesentationem non habere locum in emphyteusi ex pacto, et providentia, sive Ecclesiastica; sed quando agitur de emphyteusi haereditaria, Ruin. *cons.* 162. *num.* 11. *lib.* 1. *et cons.* 101. *num.* 12. Curt. jun. *in l.* 2. *num.* 14. *Cod. de succ. edic.* Bero. *cons.* 55. *num.* 11. *lib.* 2. Covar. *pract. quaest. cap.* 38. *num.* 13. Menoch. *cons.* 200. *num.* 6. *lib.* 2. Valas. *de jur. emph. q.* 50. *num.* 5.

Sed advertendum est, quod si emphyteusis Ecclesiastica alicui, et filiis sit concessa simpliciter: filii aequaliter in ea succedunt; tametsi ex disparibus partibus sint haeredes instituti. Bar. *in l. gallus* §. *quidam recte num.* 9. *de lib. et posth. et in l. ut jurisjurandi* §. *si liberi ff. de oper. libr.* n. 3. Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 17. *num.* 24. qui alios adducit. Diversum tamen est si emphyteusis alicui, et ejus filiis, et haeredibus sit concessa: quia tunc filii pro portionibus haereditariis succedunt. Alex. *cons.* 128. *num.* 16. *lib.* 3. Corne. *cons.* 263. *num.* 2 *et* 4. *lib.* 1. Mantic. *loco citato.*

Infertur ex supradictis, quod in emphyteusi 6
Ecclesiastica, recepta eo modo, quo supra, et jus repraesentandi non habet locum, et filius non intrat in locum patris; nec nepos excludit patruum, sed patruus excludit nepotem, verum si esset emphyteusis haereditaria, filius intraret in locum patris, et nepos concurreret cum patruo. Valasc. *d. q.* 50. *num.* 5. et habetur in dictis decisionibus, et per Doctores supra allegatus, et maxime per Alex. *d. cons.* 129. circa finem, et per alios allegatos per Menoch. *cons.* 200. *lib.* 2. *num.* 63. Licet non desint alii, qui contrarium tenent, quos enumerat Menoch. *d. cons. num.* 64. qui loquuntur in emphyteusi Ecclesiastica, recepta pro se, filiis, et nepotibus: sed stantibus supradictis decisionibus, et aliis auctoritatibus, eorum opinio non est attendenda in emphyteusi Ecclesiastica, sed in haereditaria, et hanc op. defendit Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 18. *a num.* 9. *usque ad* 19. Nec audiendus est Step. Grat. *discep. foren. cap.* 357. *sub. num.* 8. qui contrarium tenendum affirmat, nepotem scilicet intrare in locum patris, cum pluries, ut dictum est, Rota contrarium tenuerit, et novissime Mag. *dec. Lucen.* 19. *num.* 13.

Declara tamen, praedicta non habere locum, 7
quando mater, et filia accepissent emphyteusim, et simul stipulatae fuerint; quia per illam simultaneam stipulationem non intelligitur ordine successivo. Put. *d. dec.* 189.

Sed dubium oritur, quando filius intrat in 8
locum patris, et sic est locus repraesentationi ut est in emphyteusi haereditaria, an succedatur in stirpes; an vero in capita? Et respondendum est,

quod succeditur in stirpes, et non in capita, ita ut si sint tres, vel quatuor nepotes ex fratre praemortuo, tantum capere debent omnes, quantum accepturus erat eorum pater, si viveret, per *tex. in Auth. cessante C. de suis, et legit. haered.* et hoc esse receptum ab omnibus, testatur Covar. *de succ. ab intest. conc.* 8. *num.* 7. Mich. Crass. *de succ. ab intest. quaest.* 30. *num.* 3. Valasc. *d. q.* 50. *in prin.*

Sed majus dubium est, quando plures admittendi sunt in emphyteusi Ecclesiastica, vel profana existentes in eodem gradu, ut quia non relictis descendentibus, sed tantum nepotibus ex diversis fratribus, quomodo debeant admitti, in stirpes, an vero in capita? Haec est maxima quaestio inter Azonem, et sequaces; et Accur. eique adhaerentes, qui omnes enumerantur per eundem Crass. *d. qu. num.* 4. et per Tess. *dec.* 162. Sed quia opinio Azonis fuit in Rota canonizata, ut *in* 4. *par. divers. dec.* 391. *et* 392. ut etiam attestatur Mant. *de tacit. lib.* 23. *tit.* 32. per totum, ubi omnes enumerat pro utraque parte, ideo tenenda est: nam temerarium esset ab illa hodie recedere; cum ipsa faciat communem, et magis communem opinionem, ut saepius diximus, et hanc partem tenuit etiam Senatus Pedemontanus, ut testatur Tess. *dec. ead. num.* 7. ubi refert quod Princeps mandavit, ut de ea fieret particularis, et perpetua constitutio pro sedandis litibus et sine dubio est tenenda opinio Azo. quod successio fiat in capita, et non in stirpes, qui D. D. de Rota ex ordine Sanctissimi, hunc articulum accurate, et diligenter excusserunt, ut *in d. dec.* 391. quae habetur in prima par. *recent. dec.* 27. et hanc opinionem contra Accurs. quod scilicet in capita, et non in stirpes fratrum filii succedant in feudo, defendit Fachin. *cont. jur. c.* 3. *lib.* 6. *et* c. 62. *lib.* 7.

9 Oritur etiam aliud dubium, si defuncto fratre in ejus successione concurrat frater utrinque conjunctus, et frater consanguineus tantum, vel uterinus, licet sint in pari gradu; tamen utrinque conjunctus praefertur, quia de jure communi in successione etiam haereditatis, potior habetur *Auth. itaq. Com. de succes.* Corne. *cons.* 131. *num.* 9. *lib.* 2. Crass. §. *successio ab intest. q.* 31. Sed hoc habet locum in emphyteusi privata, vel Ecclesiastica, quae fuit pro filiis, et haeredibus concessa: quia utraque intelligitur haereditaria. Et quid si non adsunt nisi consanguinei, et uterini tantum? Vide eundem Crass. *d.* §. *qu.* 32. Diversum tamen est si emphyteusis sit Ecclesiastica, concessa filiis masculis favore agnationis, tunc enim frater utrinque conjunctus consanguineo tantum non praefertur, sed pariter admittuntur. Curt. jun. *cons.* 73. Albens. *cons.* 81. *n.* 28. quos refert Mant. *eod. lib. tit.* 18. *num.* 41. *et seq.*

Sed si concessa fuerit emphyteusis Ecclesiastica filiis, et nepotibus simpliciter, frater utrinque coniunctus consanguineo tantum, et uterino tantum debet praeferri: quia masculi, et foeminae sine distinctione sexus admittuntur. §. *emphyteusim Auth. de non alien.* Unde cum genus etiam maternum conferat; magis conjunctus praeferri debet. Auth. itaque, cum vero agnationis tantum ratio habetur, frater utrinque conjunctus, et consanguineus tantum pariter admittuntur: quia maternum genus quoad vinculum agnationis nihil facit. Mant. *citato loco.*

10 Dubitari etiam potest, si concessio fuerit facta ab Ecclesia pro se, et suis haeredibus ex eis legitime descendentibus, quomodo succedi debeat in hac emphyteusi; et quia partim ex pacto, et providentia, et partim haereditaria, succedere praetendentes, debent habere utramque qualitatem, nempe, quod sint descendentes legitimi, et haeredes haereditatis; non autem sanguinis tantum. Clar. §. *feudum quaest.* 40. *ver. sed quia* Covar. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 3. Valasc. *de jur. emph. quaest.* 44. *num.* 11. Rot. *par.* 1. *dec.* 750. *num.* 1. *posth.* in reliquis haec emphyteusis retinet naturam emphyteusis Ecclesiae ne in haeredem extraneum transeat; sed in ipsos legitimos descendentes tantum ut ibi declarat Rot. ex sententia multorum. Nec obstaret, si in investitura esset data licentia alienandi in quoscunque et sic censeri debeat mere haereditaria, etiam in praejudicium vocatorum, ut per Anch. Ruin. et alios in ead. dec. allegatos, et per Rotam ipsam: quia responsum fuit, quod hoc procedit in praejudicium Ecclesiae; secus in praejudicium vocatorum in investitura, ut per Bal. Alex. Dec. Ruin. Rub. Alex. Menoch. et alios in ead. Dec. citatos, et per Corb. *de caus. priv. ob mor. civil. num.* 5. licet non desint, qui contrarium teneant, nempe Gozad. Anch. Ruin. Paris. et Laderch. ut ibi, et ita alias Rot. declarasse in ead. dec. dicitur ad evitandam repugnantiam, ne statim per licentiam alienandi recedatur a provisione pro descendentibus facta, quae salvari potest, quando aliquis non superesset, vel si omnes vocati consentirent alienationi, quia tunc esset necessaria licentia, cum non sit transitoria ad extraneos haeredes, et vide, quae dixi de *var. cad. q.* 1. *in fine, et quaest.* 8. *de alienat.*

QUAESTIO II.

SUMMARIUM

Statutum excludens foeminas, stantibus masculis, foeminae succedunt in emphyteusi in defectum masculorum, num, 1. et 12. — Et idem stante consuetudine habet locum praedictum statutum in emphyteusi haereditaria, et non haereditaria ibidem cont. num. 2. — Sed prima opinio est communis, ibid. — Declaratur stantibus conjecturis in contrarium, et mente acquirentis, num. 3. — Declaratur secundo, nisi masculus excludens statim moriatur, num. 19. — Declaratur tertio, nisi adsit statutum excludens foeminas ab haereditate, quia non excluditur ab emphyteusi antiqua. num. 20. — Statuto, quod foeminae non succedunt, renunciari potest, etiam in praejudicium creditorum, num. 4. — Foeminae, deficientibus masculis, excludentibus eas, stante d. statuto, an reintegrentur ad bona emphyteutica, a quibus erant exclusae, num. 5. reintegrantur, quando statutum temporaliter loquitur, num. 13. — In emphyteusi succeditur eo ordine, quo jure communi, vel municipali ad haereditatem ab intestato ultimi decedentis vocantur, num. 6. — Et habet locum tam in profana, quam Ecclesiastica emphyteusi, secundum unam opinionem, sed cont. in Ecclesiastica, num. 17. — Limitatur stante praed. statuto, donec extent masculi: num. 15. et seq. — In fideicommisso admittuntur proximiores, secundum ordinem quo ultimo decedenti ab intestato succeditur num. 9. — In renovatione emphyteusis, praefertur proximior ultimo decedenti, etiam si sit de collateralibus, non haeredibus, num. 10. — In emphyteusi, donec exta t aliquis de una linea, ad quam pervenit alius de alia linea, non admittitur, num. 1. – Declaratur habere locum stante divisione inter comprehensos, num. 19. et in aliis casibus ibi enumeratis. — Dictio donec, importat tempus limitatum; num. 14.– Limitata causa limitatum parat effectum, num. 16. — In emphyteusi Ecclesiastira, succeditur ordine successivo, ut primo ad acquirentem pertineat, secunda ad filios, tertio ad nepotes, num. 17. — Statutum exclusivum foeminarum, stantibus masculis, an habet locum in bonis emph. Ecclesiasticis, num. 19.

Utilis, et quotidiaoa est qusestio, an emphyteusis concessa pro se, filiis masculis, et foeminis,
1 stante statuto, quod foeminae non succedaot existeotibus masculis, admittantur foeminae? Resp. quod foeminae veniunt solum in defectum masculorum. Bar. *in l. ut jurisjurandi*, §. *libertis*, *num*. 5. *ff. de oper. liber*. Alex. *in l. haeredes mei* §. *cum ita ff. ad Treb*. Ias. in *l*. 2. *num*. 187. *Cod. de jur. emph.* Soc. jun. *cons*. 71. *num*. 11. *lib*. 2. qui de com. testatur, eandem com. appellat Curt. jun. *cons*. 171. *num*. 3. commuoem quoque dicit esse Clar. §. *emph. quaest*. 32. *ver. sed pone*. Menoch. *de arbit. lib*. 2. *cent*. 2. *casu* 180. *numer*. 9. Pereg. *de fideicomm. art*. 17. *num*. 24 Brun. *stat. mas. art*. 8. *quaest*. 21. Borg. *dec*. 20. *par*. 4. *num*. 17. Deciau. *resp*. 30. *n*. 40. *lib*. 3. qui non solum de com. testatur, sed respondet omnibus contrarium sentieotibus, et eorum argumentis. Hond. *cons*. 13. *num*. 30. *lib*. 1. ubi extendit dictum Bar. habere locum, sive tractetur de emphyteusi haereditaria, sive non haereditaria, et ita Doctores communiter intelligunt (dicit ipse) allegat Ruin. *cons*. 163. *per totum lib*. 1. et Rol. *cons*. 68. *num*. 52. *et num*. 58. *lib*. 1. et secundum dictum statutum, determinat, Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. ampl*. 12. *n*. 39. Mant. *de tacit. et amb. lib*. 22. *tit*. 18. *num*. 23. et idem diceudum, stante cousuetudine, quod stantibus masculis, foemioae oon soccedant, ut ibi per Mant. et vide infra q. 10. quam sententiaoi sequitur Rot. *ut in dec. posth*. 407. *num*. 3. *par*. 2. Cavaler. *dec*. 555. Et quod opinio Bart. *in d. l. jusjurandi* §. *liberi*, stante statuto exclusivo foeminarum ad emphyteusim, etiam Ecclesiasticam, stipulatam pro se, filiis masculis, et foeminis, non admittantur foeminae, masculis existentibus, sit communis, attestatur ultra alios, Grat. *disce. foren*. 113. *num*. 31. et Rot. coram Buratto *in suis decis. impressis* 884. *num*. 1. ubi alii enumerautur; quia stipulatio intelligitur ordioe successivo ad favorem foeminarum, et copulativa resolvitur in disjuoctivam, sicut in testamentis, ubi *num*. 2. fuit etiam dictom, quod dicta conclusio Bart. habet locum, sive emphyteusis sit ex pacto, et provideotia, sive baereditaria, nou obstaote clausula posita iu iovestitura, ad habeodum, et omnia faciendum ad voluntatem ipsius conductoris, haeredum, et successorum, et utriusque liberorum; ubi quoque fuit responsum, quod non obstabat dictio, cujuslibet, posita in eadem investitura, tribuens concessionem insolidum, quia iotelligitur suo loco, et sic post masculos; nec illa efficit, ut copula oon resolvatur in disjunctivam, ratione subjectae materiae, secundum quam recipit interpretationem, ut per Bar. *in l. hoc articulo num*. 6. et ibi Imol. *in fine ff. de haered. inst*. et est decisio Cocc. 32. *num*. 3. in casu praed. statuti quae opinio fundata est in praesumptione, quia scilicet contrahentes censentur se conformasse cum dispositione statuti, *ut* omoes tenent *in l. Gallus* §. 1. *ff. de lib. et posth*. et dicitur *in ead. dec*. Cocc. *num*. 4. et ideo, si extarent aliae praesumptiones in contrarium, non haberet locum, ut infra *num*. 3. dicetur.

Contrarium, stante praedicto statuto, quod 2
foeminae admittantur simul cum masculis, tenet Alciat. *de praes. praes*. 33. *reg*. 3. quem sequitur Pereg. *cons*. 57. *lib*. 1. et alii allegati per Decian. *d. cons*. et per Rot. *d. dec*. 884. sed eorum opioio est contra com. ut etiam attestatur Fusar. *de fideicom. subst. q*. 379. *num*. 24. et opinio Bal. et Salyc. distinguentium inter emphyteusim haereditariam, et ex pacto et providentia, communiter damnatur, ut per Hond. *eodem cons*. 13. *num*. 29. *et* 30. et Cavaler. *d. decis*. 555. *num*. 2.

Limitatur, quando aliae praesuoiptiones in 3
cootrarium extarent: tunc enim foeminae admitterentur simul cum masculis; quia statutum est

fundatum in praesumptione quod contrahentes censentur se conformare, cum dispositione statutorum Mantic. *de conject. ult. vol. lib.* 6. *tit.* 7. *n.* 15. cum aliis congestis per Cocc. *d. dec.* 32. *num.* 3. *et seq.* ubi ponit exemplum. Et idem dicendum est, attenta praesumpta voluntate acquirentis, ut est dec. Cocc. posita infra *in tit. de divers. qu. emph. quaest.* 22. *num.* 17. *et seq.*

4 An autem huic statuto renunciari possit per masculos, ut foeminae admittantur? Dicendum est, quod sic etiam in praejudicium creditorum, cum quilibet possit renunciare favori suo: hoc dixit. Bal. *in l. maximum vitium, Cod. de lib. praet. num.* 12. Caroc. *dec.* 42. *num.* 2. et etiam dicemus infra *de renunc. qu.* 9.

5 An autem stante praedicto statuto, masculis postea deficientibus, admittantur foeminae? Distinguendum est. Aut statutum simpliciter loquitur, et tunc dicendum est, quod foemina semel exclusa, semper remanet exclusa, ita Bar. *in l. fin. §. quando ff. ad Tertul.* Gab. *de stat. conc.* 4. *in prin.* qui infinitos allegat, ubi extendit hanc opinionem, habere locum in feudis, et testatur hanc esse magis com. opinionem, sub. num. 3. ac etiam declarat habere locum, quando investitura diceret, pro descendentibus masculis; secus si diceret generaliter, pro haeredibus, et successoribus, secundum Marian. jun. *cons.* 76. *num.* 112. *vol.* 1. et supradictam conclusionem, quando statutum simpliciter loquitur, esse ab omnibus approbatam, testatur etiam Alcist. *cons.* 107. et alii allegati per Crass. *de succ. ab intest. q.* 3. *num.* 7.

Aut statutum loquitur cum illa dictione, donec masculi supersint; tunc videntur potius suspensae ad vitam masculorum, quam exclusae, et deficientibus masculis reintegrantur. Marian. jun. *d. cons.* 76. *num.* 113. ubi hanc dicit esse com. op. Gab. *d. conc.* 4. *num.* 5. Brun. *in tract. quod. stan. mas.* 10. *art.* 5. *quaest. ver. alio secundo casu*; communem quoque appellat Paris. *cons.* 85. *num.* 32. *vol.* 1. Villalob. *com. op. litt. F. num.* 139. cum aliis allegatis per Crass. *d. quaest. num.* 8. et idem esset, si statutum diceret, quousque masculi existant. Gab. *d. conc. num.* 21. Grat. *discep. foren.* c. 447. *num.* 25. Mant. *de tacit. lib.* 3. *tit.* 8. *num.* 21.

Et ego alias secundum dictam opinionem consului, et judicatum etiam fuit, cujus consilii tenorem hic referam.

Marcus Senior accepit in emphyteusim ab Episcopatu Fulgin. quasdam domos pro se, et usque in ejus tertiam generationem masculinam, et foemininam; mortuo Marco Seniore praedicta bona pervenerunt ad Scipionem Seniorem; quia etiam alia bona similiter accepit ab eodem Episcopatu in emphyteusim, eodem modo: mortuo Scipione Seniore, eadem bona devenerunt ad Marcum ejus filium, exclusis Feliciana, et Helena Sororibus, quae a patre erant dotatae; mortuo etiam Marco praedicto, successit in dictis bonis Scipio
Iunior ejus filius, qui etiam mortuus est, nullis
relictis filiis superstitibus Lucretia ejus sorore,
et dictis Feliciana, et Helena Amitis. Dubitatur
an dicta bona emphyteutica deberentur Lucretiae
sorori, an vero Felicianae, et Helenae? Et videre-
tur respondendum ad favorem D. Lucretiae? quia
ad emphyteusim eo ordine admittuntur vocati, 6
quo, jure communi, vel municipali ad haeredita-
tem ultimi decedentis ab intestato vocantur. Goz.
de com. consil. 53. *n.* 4. Gab. similiter *de com. te-
statur cons.* 86. *n.* 5. *et* 5. *et cons.* 90. *n.* 23. hanc
quoque com. appellat Honded. *cons.* 13. *num.* 28.
vol. 1. *et* Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 18. *num.*
38. Cum ergo praedicta bona pervenerunt ad Sci-
pionem Juniorem, eo mortuo, succedere debet D.
Lucretia ejus soror, tanquam proximior; et ratio 7
est, quia contrahentes tempore factae investitu-
rae, praesumuntur se conformasse cum disposi-
tione juris, et voluisse descendentes admitti ad
emphyteusim, eo modo, quo ad successionem ab
intestato vocantur, ut supra dictum est, et hoc
procedit, non solum in emphyteusi profana, sed
etiam Ecclesiastica. Gab. *d. cons.* 86. *num.* 9. *et* 8
seq. et Honded. *eod. cons.* 13. *num.* 9. Secundo fa-
cit pro D. Lucretia, quia in fideicommisso ex ma- 9
gis com. op. de qua per Rot. *divers. dec.* 72. *par.*
1. admittuntur proximiores, secundum ordinem
quo ultimo decedenti ab intestato succeditur. Ter-
tio facit etiam, quia in renovatione emphyteusis 10
praefertur proximior ultimo decedenti Gab. *cons.*
85. *num.* 12. *vol.* 2. *et cons.* 86. *vol.* 1. etiam si
sit de collateralibus, non haeredibus et emphyteu-
sis sit Ecclesiastica: idem Gab. *cons.* 30. *num.* 10.
vol. 1. Ultimo ad favorem Lucretiae multum face-
re videtur, quod bona praedicta obvenerint ad 11
Marcum et eo mortuo ad Scipionem ejus filium;
et ideo donec extat aliquis de linea ejusdem Mar-
ci, alia linea admitti non potest. Honded. *cons.* 36.
num. 15. *vol.* 1. *et cons.* 54. *num.* 1. et ita tenuit
Rot. in una Romana domus coram Sacrato die 25.
Junii 1615.

Quibus non obstantibus, arbitror in casu
proposito, respondendum esse ad favorem D. D.
Felicianae, et Helenae, quia cum ipsae essent do-
tatae tempore mortis Scipionis Senioris eorum 12
patris, excludebantur a praedictis bonis, stante
Marco eorum fratre, per statutum Fulginaten.
disponens quod foeminae dotatae non succedant,
donec extat masculus, cum quo statuto contrahen-
tes censentur se conformasse, ut per Doctores su-
pra allegatos in primo fundamento: cum ergo sta-
tutum eas temporaliter tantum excludat, mascu-
lis viventibus, illis mortuis admittuntur ad em- 13
phyteusim, prout ad successionem per statutum
vocantur, Ruin. *cons.* 163. per totum lib. 1. *cons.*
68. *num.* 52. *et* 58. *lib.* 2. Hond. *d. cons.* 13. *num.*
30. *et cons.* 54. *num.* 6. *et cons.* 65. ubi alios con-
gerit: et ideo cum statutum temporaliter eas ex-
cludat, per illam dictionem, donec, reintegrari 14

debent, rrmoto obstaculo. Bart. *in l. fin. §. fin. ff.*
ad Tertul. Gab. *cons.* 7. *num.* 8. *et seq. vol.* 2. rum
aliis per eum longa serie cumulatis, ubi hanr
etiam opinionrm rommunem esse testatur, et ean-
drm com. appellat Alb. Brun. *in tract. quod stant.*
mas. art. 10. *num.* 66. *et seq.* ubi dirit, qaod foe-
mina reintegratur, mortuo masrulo, quasi quod
testator non habeat haeredem, nisi dum supervi-
xit masculns, et amoto impedimento per mortem
masculorum, fiugitur in favorem foeminae, retro
impedimentum non adfuisse, Honded. *cons.* 16.
col. 1. *num.* 5. cum aliis per eum allegatis; et in
sperie de emphytensi tenet idem Hond. *consil.* 54.
num. 38. Nec obstant ea, quae in contrarium sunt
dedurta: nam primum fundamentum tollitur,
qnia, licet in emphyteusi succedatur eo ordinr,
quo jure communi admittuntur; tamen in rasu
15 de quo agitur, Marcus fuit admissus exrlusis so-
roribus, temporaliter, propter dictum statutum,
unde ressante obstaculo, reintegrari debent, et
Brun. *d. art.* 19. huir objertioni respondet, quod
jura, quae dicunt inspiri deberi tempus mortis,
non habent locum, stante praedicto statuto, quia
statutum defert masculis haereditatem, non sim-
pliciter, prout in illis juribus facit jus rommune,
sed temporaliter, et Bart. *in cons.* 44. *in quaest.*
an pater habens filium, et filiam, etc. determinat,
staute dicto statuto, quod filia, mortuo patre, con-
srquitur dimidiam haereditatis, quam ab intesta-
to habuisset; hanc qnoque communem opinionem
tenet esse Campeg. *in tract. stant. masc. in princ.*
num. 25. Natt. *in eod. tract. q.* 4. *principali num.*
92. et respondet contrariis, et *n.* 99. dirit, (non
obstat quod attenditur tempus haereditatis dela-
tae, quia procedit, nisi exclusio fieret ad tempus
16 limitatum: limitata enim rausa limitatum pro-
durit effectum. *l. in. agris ff. de acq. rer. dom.*) et
aliis argumentis respondrt, quod proredant de
jure communi, non de jure statutario, quod ad
tempus rxrludit. Nrc etiam obstat secundum fun-
damrntum quod prarferatur in renovatione pro-
ximior ultimo drcedenti, ut dicit etiam Gab. *in tit.*
de jur. emph. conc. 1. n. 27. quia procedit quando
emphytensis esset finita per generationem. Gab.
d. conc. 1. *in princ.* rt Corb. *de caus. privat. ob non*
pet. invest. num. 5. Similiter non obstat ultimum,
quia fateor, quod, doner extet aliquis masculus
de linea d. Marci, alii de altera linea non pos-
sunt admitti: non autem, si adsint aliae foeminar,
quia in rasu nostro, rum masculi defecrrint,
foeminae reintegrari debent. Sed difficultas est,
au praedirtar D. D. Feliriana, et Helena ad-
mitti drbrant in totum vrl pro parte? Et di-
cendum est, quod in totum admittendae sunt, ex-
17 clusa penitus D. Lucretia; quia animadvertendum
est, quod praedicta emphytensis est Ecrlesiastica,
et non haereditaria, et in ea succeditur ordine
successivo, et primo ad arquirentrm pertinet, se-
cundo ad filios, et postea ad nepotes Clar. §. *em-*
phyteusis. quaest. 35. rum aliis prr eum allegatis,
et ideo cum praedictae D. D. Feliciana, et Helena
sint filiae aquirrntis, ipsis viventibus, non potest
admitti D. Lucretia, quae est urptis, et ita pluries
in Rota fuit drrisum, ut in 4. *par. divers. dec.* 219.
Sed huir conrlusioni vidrtur obstare drcisio ejus-
dem Rotae coram Sarrato, in qua dicitur, quod
quando emphytensis est ingressa unam lineam,
donec extat aliquis de una linea, non possunt alii
de altera linea sucredere, et sic non surreditur
ordine surcessivo, prout in *d. decisione* 219. diritur. 18
Cui objertinni arbitror responderi posse, conri-
liando dictas derisiones, quod Decisio roram Sa-
crato loquitur, quando res emphyteutira uni ex
descendentibus investiti in partem obvenit; et
ideo doner superest aliquis de ipsias linea, alii
de alia linea, etiam in iuvestitura comprehensi
repelluutur, per tex. *in c.* 1. *de nat. succ. feud.* qui
lirrt loquatur in fendo, locum habet etiam in
emphyteusi. Ruin. *cons.* 166. *num.* 10. *lib.* 1. rum
aliis, per eum allrgatis, Corn. *cons.* 263. *col.* 3.
lib. 1. Bero. *cons.* 152. *num.* 35. *et seq. lib.* 2. Hon-
ded. *cons.* 36. *num.* 15. *lib.* 1. qui loquitur de em-
phyteusi Ecrlesiastica. Natt. *cons.* 22. *num.* 1.
lib. 1. Soc. *cons.* 86. *num.* 13. *in fin. lib.* 3. Maresc.
var. resol. cap. 59. *lib.* 2. n. 11. Mant. *de tacit. lib.*
22. *tit.* 18. n. 36. Bursat. *cons.* 291. *lib.* 3. *n.* 85.
et vide omnino infra *de alien. quaest.* 10. *in Dec.*
Ubaldi *num.* 6. *et* 9. Et quod debeat intrlligi quan-
do uni pervenit ex divisione, videndus rst idem
Mant. *eod. tract. lib.* 23. *tit.* 27. *num.* 17. quamvis
loquatur in feudo, qui alios refert, et de renun-
ciatione farta per divisionem, loquitur Corb. *de*
caus. privat. ob renunc. num. 30. et si bene dicta
derisio coram Sarrato pondrretur, non obstat
huir conclusioni firmatae pro reintegratione, vi-
gore dirti statuti, et quod debeat intelligi, quan-
do emphyteusis uni in divisione assignata est, ut
dirunt Natt. *d. cons.* 22. *num.* 1. et alii supra al-
lrgati, vel quando est facta roncessio de haerede
in haeredrm, vel desrendrntem, vide infra *q.* 11.
eod. tit. num. 6. vrl quando est arcepta a duobus
pro filiis masculis, et foeminis rum praelatione
masculorum, ut *in d. num.* 6. et quamvis posset
dubitari, an prardictum statutam exclusivum foe-
minarum propter masculos habeat lorum in em-
phyteusi Erclesiastica, et quod habeat locum late
drfendit Mantic. *de tacit. et amb. lib.* 3. *titul.* 8. n.
22. *et lib.* 22. *tit.* 17. *num.* 23. et Surd. *cons.* 338.
num. 15. *lib.* 3. qui de rom. testantur: tamen ho-
die de har rom. op. dubitari potest: quia Rota
contrarium tenuit, in una Rumana domus de Sca-
puccis 19. Januarii 1611. roram Reverendiss.
Coccino, quam decisionem posuimus *de diver.*
quaest. emph. quaest. 22. in fine, una cum Dec. Re-
verendiss. Merlini; tamrn nos sumus solum in re-
integratione, et non dubitatur de validitate statu-
ti, et quatenus dubitaretur, hic semper observa-
tum fuit hujusmodi statutum, et stante consuetu-

dine non esset dubitandum per ea, quae infra dicemus *quaest.* 10. in princ. praeterea in eadem quaestione 22. tenemus, ex mente Rotae, quod contrahentes censentur se conformare eum dispositione statuti, excludentis foeminas dotatas propter masculos: et ideo non est disputandum de viribus statuti, sed sufficit, quod acquirens emphyteusim pro filiis masculis, et foeminis, praesumatur voluisse emphyteusim acquirere pro masculis, et non pro foeminis dotatis, nisi quando venirent reintegrandae, deficientibus masculis.

19 Et ut redeamus unde digressi fuimus, declara, ut procedat, nisi masculus excludens statim moriatur ut per Doctores, quos citat idem Gab. *ead. conc.* 4. *n. ult.* et per Crass. *d. q. n.* 8.

Declara secundo, nisi adsit statutum exclu- 20 dens foeminas a successione haereditaria, quia non intelligeretur excludere ab emphytousi antiqua; et ideo filii, qui nihil capiunt de haereditate patris, possunt tamen habere emphyteusim ab ipso patre alienatam Brun. *quod stant. masc. art.* 8. *q.* 22. quem sequitur Seraph. *de privat. jur. privil.* 21. *num.* 35.

Declara tertio, non habere locum in civitate 21 Caesenae; ex rescripto Inn. 8. ordine tamen successorio, unde faemina, respectu lineae masculinae, habet se ut nepos: Mant. *d. tit.* 18. *num.* 24. *et sequentibus*, ubi de ejus intelligentia disseritur.

QUAESTIO III.

SUMMARIUM

Emphyteusis Ecclesiastica non venit in restitutione fideicommissi num. 1. ampliatur, num. 2. cont. num. 3. sed prima opinio approbatur. — Limita quando est concessa pro haeredibus quibuscumque, vel pro quibus dederit. num. 5. — Limita secundo, quando dictum esset pro haeredibus omnibus, num 6. — Declara quando dictum esset pro haeredibus simpliciter, num. 7. cont. num. 8. sed prima opinio est verior. — Subdeclara hanc declarationem, num. 9. — Limita tertio in casibus, in quibus emphyteusis Ecclesiastica transit ad extraneos. num. 10. — Limita quarto, quando est facta pro se haeredibus, et successoribus. num. 11. — Limita quinto, quando adesset Bulla Pontificis, quod intellige, ut num. 13 — Limita sexto, quando de communi usu loquendi. est haereditaria, num. 12. — Limita septimo, quando est adhibita solemnitas, quod intellige, ut num. 14. — Limita octavo, quando expresse filius est gravatus. num. 15. — Limita nono. quando substitutus est de comprehensis, num. 16. quod declara ibi. et num. 17. — Limita decimo: quando fideicommissum est constitutum a primo acquirente, num. 18. — Declara, quando expresse gravamen est impositum. num. 19. declara secundo, ut num. 20. — Appellatione liberorum veniunt nepotes et pronepotes, et descendentes ex eis, num. 4. — Filius adeundo haereditatem simpliciter, sibi praejudicat, et tenetur restituere fideicommissario haereditatem, numer 15. 16. et 19. — Emphyteusis recepta a Republica venit in restitutione fideicommissi, num. 21. — Emphyteusis concessa a privato, venit in restitutione fideicommissi, etiamsi sit Princeps, num. 22. cont. num. 23. concorda. num. 24. — Emphyteusis privata, quando dicatur ex pacto, et providentia, num. 25. — Dicitur haereditaria, quando concessa est pro se, et filiis et nepotibus. num. 26. secus, si esset Ecclesiastica num 27. — Pater stipulando pro filiis, censetur stipulari pro filiis haeredibus, nisi conjecturae appareant in contrarium, num. 28. — Limita in emphyteusi Ecclesiastica, num. 29. cont. num. 30. sed prima approbatur. — Emphyteusis Ecclesiastica, non transit ad extraneos haeredes et potest repudiari haereditas. et retineri emphyteusis num. 29. — Emphyteusis privata, est ex pacto, et providentia, quando simpliciter pater est stipulatus pro filiis num 31. et 32. — Emphyteusis accepta a privato in tertiam generationem, est ex pacto, et providentia. num. 33. — Emphyteusis accepta a privato pro se, et successoribus descendentibus, est ex pacto, et providentia. num. 36. — Pater poterit praejudicare filiis. et nepotibus, uti haeredibus non autem alii comprehensi in investitura, num. 37. — Haeres sufficit, quod sit primi acquirentis, ibidem. — An requiratur, quod fiat expressa mentio de emphyteusi in fideicommisso, num. 38. — Emphyteusis mixta, venit restituenda in restitutione fideicommissi, num. 39. —

Nunc se offert discutienda quaestio illa, egregia quidem, et practicabilis, an scilicet in restitutionem fideicommissi veniant bona emphyteutica,

1 et pro majori dilucidatione distinguendi sunt plures casus. Primus, quando emphyteusis est Ecclesiastica; et nunc receptissima sententia est, quod non sit restituenda fideicommissario, si est recepta pro se, et filiis simpliciter. Bar. et communiter Doctores *in l. si patroni ff. ad Treb.* et ratio est, quia non transeunt dicta bona emphyteutica Ecclesiae ad extraneos haeredes, eum beneficio Domini concedentis, transeant ad filios, ut do communi testatur Tiraq. *de renunc.* §. 11. *glos.* 6. *num.* 23. *et seq.* Alex. *cons.* 91. et ibi Add. *num.* 10. *vol.* 1. Covar. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 2. Jas. *in l.* 2. *n.* 110. *C. de jur. emph.* Crass. §. *fideicommissum. quaest.* 51. *num.* 3. Mant. *de conject. ult. vol. lib.* 7. *tit.* 9. *num.* 5. ubi alios refert attestantes de com. Surd. *dec.* 93. *num.* 15. et novissime Vinc. Fus. *de fideic. subst. quaest.* 630. *num.* 1. qui alios cumulat. Valas. *de jur. emph. q.* 48. *num.* 2. et Magon. dec. *Luc.* 12. *num.* 10.

Ampliatur etiam habere locum, si sit facta 2 concessio pro se, liberisque suis, secundum Soc. jun. *cons.* 72. *num.* 21. *lib.* 1.

Contrarium tenent Moder. Patris *in add. ad. Alex. consil.* 129. *n.* 1. *lib.* 5. et Aneh. Jun. *quaest.* 3 19. *lib.* 1. ut refert Fusar. *d. q.* 630. *num.* 3. Sed ego credo, quod haec ultima opinio non sit tuta; quia emphyteusis concessa pro se, et descendentibus, vel pro se, et liberis, non est haereditaria, sed ex pacto, et providentia, ut diximus supra

in tit. de cont. emph. q. 1. *num.* 16. ergo, cum non sit haereditaria, non est restituenda fideicom-
4 missario; stante etiam, quod appellatione liberorum, veniant nepotes, et pronepotes et descendentes ex eis *l. liberorum ff. de ver. sign.* et cum in investitura, non sit facta mentio haeredum, non potest esse haereditaria.

5 Limitatur primo quando emphyteusis est concessa pro se, et haeredibus quibuscunque vel quibus dederit: quia tunc venit restituenda. Alex. *in d. l. si patroni.* Menoch. *cons.* 704. *n.* 28. *lib.* 8. *et lib.* 4. *de praes. praes.* 195. *n.* 13. Mant. *de conject. ult.vol. lib.* 7. *tit.* 9. *n.* 4. ubi refert alios attestantes de com. et Crass. *d.* §. *fideicommissum q.* 51. *num.* 4. cum aliis, quos refert Fusar. *d. q. num.* 4. Valas. *d. q.* 48. *num.* 4. et Rot *in recent. par.* 2. *dec.* 152. num. 2.

6 Limitatur secundo, quando dictum est in concessione, de omnibus haeredibus; quia tunc veniunt extranei, absque dubio, et ejusmodi bona veniunt in fideicommissarium. Bal. *in cap. in praesentia, num.* 20. *de prob.* quem communiter approbari testatur Alex. *cons.* 185. *vol.* 6. Goza. *cons.* 27. *num.* 22. *in fin* Rol. *cons.* 96. *num* 28. *vol.* 1. Crass. *d. q. num.* 6. Rot. *dec.* 154. *par. prim. divers. et dec.* 435. *num.* 13. *et dec.* 642 *num.* 9. *et dec.* 375. *num.* 7. *par. prim. et dec.* 151. *num.* 2. *et dec.* 294. *num.* 1. *par.* 2.

7 Declara praedicta habere locum, quando esset facta concessio pro se, et haeredibus quibuscunque vel pro quibus dederit, vel omnibus haeredibus, ut supra dictum est. Caeterum si simpliciter sit concessa emphyteusis pro se, et haeredibus, controversia est, quod non transeat ad extraneos haeredes, et consequenter nec in fideicommissarium; quam opinionem dicit esse magis communem Imol. *in l. ex facto num.* 14. *in fin. ff. de haered. inst.* sequitur Ruin. *cons.* 23. *num.* 34. *lib.* 5. cum aliis congestis per Clar. §. *emphyteusis q.* 28. *ver. tertius casus*, et per Crass. *d. q.* 51. *numer.* 5. fundamenta autem hujus opinionis posita sunt supra *de cont. emph. quaest.* 1. num. 5. *et seq.*

8 Contrariam opinionem multi tenuerunt, quos longa serie enumerat idem Clar. *d. quaest.* 28. et in fine in ver. et in specie, tenet quod haec sit magis com. op. et Mant. *d. tit.* 9. *num* 7. dicit, quod ab utroque latere adest com. op. Sed quia prima opinio est approbata a Rota Romana etiam, ut per Seraph. 868. de ea non est dubitandum, quia verbum illud, haeredibus, intelligitur de haeredibus sanguinis, et vide quae diximus *in d. q.* 1. *num.* 5. *et seq.*

9 Subdeclaratur haec declaratio, procedere, quando emphyteusis conceditur absq. solemnitate canonica, et in hoc omnes concordant, ut dicit Curt. jun. *cons.* 130. n. 4. *in fine* Tob. Non. *cons.* 2. *num.* 3. secus si res Ecclesiae detur, servata forma, et solemnitate, quae ad veram alienationem requiritur: quia tunc simpliciter etiam data ad extraneos haeredes transit, et consequenter ad fideicommissarium: hanc dicit esse com. op. Port. *in* §. *adeo inst. de locat. et com.* appellat Patris. *cons.* 85. *num.* 17. *lib.* 4. Curt. jun. *cons.* 4. *num.* 1. cum aliis allegatis per Crass. *d. q. n.* 5. Sed Clar. *d. q.* 28. *ver. et in specie* in fine, tenet, quod etiam adhibitis solemnitatibus, non transeat ad extraneos haeredes: Sed ego teneo, quod sint attendenda verba licentiae summi Pontificis, et secundum ejus tenorem judicandum esse, et hoc est de mente ejusdem Rotae Ro. *in d. dec. Seraph.* 868. de qua vide *infra num.* 14.

Limita tertio generaliter, quando emphyteu- 10
sis Ecclesiastica transit ad extraneos haeredes, venit etiam in restitutione fideicommissi, et haec est com. op. ut per Ruin. *consil*, 161. *num.* 31. *vol.* 1. qui de com. testatur Soc. jun. *consil.* 38. *num.* 16. *vol.* 4. Mantic. *d. tit.* 9. *num.* 6. Burs. *consil.* 48. *num.* 24. *vol.* 1. ubi dicit, hoc habere locum etiam in emphyteusi mixta, maxime quoad filios descendentes institutos, sequitur Crass. *d. q.* 51. *num.* 5. *in fine.*

Limitatur quarto, quando est facta concessio 11
pro se, et haeredibus, et successoribus, et sic emphyteusis esset haereditaria. Fusar. *d. qu. num.* 5. qui allegat Ruin. *cons.* 161. n. 1. *lib.* 1. Soc. jun. *cons.* 79. *num.* 23. *lib.* 4. Anch. jun. *lib.* 1. *quaest.* 19. Alex. Trent. *de subst. par.* 4. *cap.* 8. *num.* 26. Menoch. *de praes. lib.* 4. *praes.* 197. *num.* 13. Crass. *d. quaest.* 51. *num.* 3. *et* Mag. *dec. Luc.* 5. *num.* 38.

Limitatur quinto, quando emphyteusis Ec- 12
clesiastica, ex communi usu, est haereditaria: nam tunc fideicommissario est restituenda, Corn. *cons.* 131. *num.* 13. *lib.* 2. Soc. jun. *cons.* 79. *num.* 21. *lib.* 4. Menoch. *cons.* 704. *num.* 28. *lib.* 8. *et lib.* 4. *praes. praes.* 197. *num.* 13. Sim. de Praet. *de int. ult. vol. fol.* 351. *num.* 8. Intrig. *de subst. cent.* 3. *quaest.* 79. *num.* 122. Fusar. *d. q. num.* 7.

Limitatur sexto, quando adesset Bulla Sum- 13
mi Pontificis de bonis illis alienandis, vel inter vivos vel in ultima voluntate: quia tunc emphyteusis continebitur in fideicommisso. Alex. *cons.* 91. *col. pen. lib.* 1. Corn. *cons.* 165. *vol.* 2. *in fine col.* 2. Hipp. Rim. *cons.* 44. *num.* 59. Jo: Mar. Rim. *cons.* 422. Sim. de Praet. *eod. tract. fol.* 351. *num.* 9. Fusar. *d. quaest. num.* 8. ut est in Ducatu, et Statu Ferrariae, ubi vigore Constitutionum Bonifacianae, et Paulinae bona emphyteutica Ecclesiae redacta sunt ad instar allodialium, et emphyteuta potest de illis disponere ad favorem quorumcumque extraneorum pro quibus investitura fuit expresse concessa, ut per Duran. *decis.* 254. *num.* 5. *et* 8. ideo veniret in restitutione fideicommissi, sed dictae Constitutiones habent solum locum in Statu, et Territorio Ferrariae. Rot. *d. dec. Duran. num.* 16. et est *dec. par.* 5. 319. *et* 371. recent. et Burat. *decis.* 87. ubi quando redacta sunt ad instar allodialium, quilibet de investitura disponere potest, sed declara ut ibi per Add. *in litt. D.* durante scilicet locatione.

14 Limitatur septimo, quando emphyteusis concessa est ab Ecclesia, observata solemnitate, quae solet adhiberi in alienatione bonorum Ecclesiae, quia in restitutione fideicommissi continebitur. Abb. *in cap. in praesentia*, *num.* 29. et ibi Imol. *num.* 14. et Bero. *num.* 386. *de probat.* Crass. *d. quaest.* 51. *num.* 5. cum aliis allegatis per Fusar. *d. quaest. num.* 9. de qua limitatione diximus supra, quam limitationem intellige, secundum Valasc. *d. quaest. num.* 5. quando actum est, ut ad haeredes etiam extraneos transeat.

15 Limitatur octavo, quando testator expresse gravavit filium, vel alium haeredem in re illa emphyteutica, et haeres adivit haereditatem, nulla facta protestatione: quia censetur approbasse factum patris, et sibi praejudicasse Io. And. in add. ad Spec. *de locat.* §. *nunc aliqua* Alex. Trent. *de subst. par.* 4. *c.* 8. *num.* 25. late Pereg. *cons.* 37. *lib.* 1. et Fusar. *ead. q. num.* 10.

16 Limitatur nono, quando substitutus est de comprehensis in investitura: nam tunc fideicommissum substinetur in re emphyteutica. Rim. sen. *consil.* 139. quem allegat Mant. *d. tit.* 9. *nu.* 2. *et* 5. ubi refert alios attestantes de com. Alex. Trent. *de subst. par* 4. *c.* 8. *nu.* 26. Sim. de Praet. *eod. tract. fol.* 351. *num.* 4. Intrig. *de subst. cent.* 2. *quaest.* 94. *num.* 28. Magon. *dec. Luc.* 5. *n.* 58. Fusar. *d. quaest. num.* 11. sed Alex. *in d. l. si patroni num.* 12. dicit, habere locum, quando filius haeres gravatus fideicommisso, adeundo simpliciter haereditatem, intelligitur factum defuncti approbare, sequitur Ruin. *cons.* 1. *num.* 13. *vol.* 1. et declara, ut per Mant. *d. tit.* 9. *num.* 2. et de hoc nos dicemus *in tit. de renunc. quaest.* 10. et vide infra in declarationibus.

17 Declara hanc nonam limitationem secundum Valasc. *d. quaest.* 48. *num.* 3. habere locum, si fideicommissarius sit de liberis primi gradus; non autem si sit remotioris gradus, quibus jus est quaesitum, ex mente Clar. §. *feudum quaest.* 85. *ver. item scias*, et Guil. *de feud. pag.* 226.

18 Limita decimo, quando fideicommissum est constitutum a primo acquirente, maxime si acquisitio emphyteusis esset ex titulo oneroso, ut post alios scribit Auch. Iun. *lib.* 1. *quaest.* 19. *n.* 8. quem refert Fusar. *d. quaest. num.* 13. sed an primus acquirens possit praejudicare comprehensis in investitura, videnda sunt ea, quae diximus *in d. quaest.* 24. *de cont. emph.*

19 Declara praedicta habere locum, quando expresse gravamen esset impositum, alias secus, Eugen. *consil.* 38. *num.* 30. quia requiritur expressa mentio de bonis emphyteuticis in constitutione fideicommissi. Pereg. *de fideic. art.* 6. *nu.* 30. *et seq.* Ludovic. *dec. Luc.* 29. *num.* 50. Mag. *d. dec.* 5. *num.* 23. et vid. infra in tertio casu; et ideo si testator disponat, et jubeat filium restituere rem emphyteuticam, tunc filius simpliciter adeundo haereditatem patris sibi praejudicat, et tenebitur restituere. Alex. *cons.* 91. *num.* 14. *ver. non obstat lib.* 1. et Valasc. *d. quaest. sub. num.* 5.

Declara, praedictam limitationem habere locum, quando testator haberet facultatem relinquendi emphyteusim uni, aliis exclusis, ut in feudo novo; aliud esset in feudo antiquo, cum non sit in potestate possessoris praejudicare comprehensis. Alex. Trent. *de subst. par.* 4. *cap.* 8. *num.* 22. *in fine*, Menoch. *lib.* 4. *praes. praes.* 197. n. 11. Pereg. *de fideicom. art.* 6. *n.* 19. et licet Fusar. *d. tract. quaest.* 631. *num.* 5. afferat plura argumenta in contrarium; tamen tenet, quod veniret, quando esset facta specialis mentio in fideicommisso, consensu Domini interveniente, allegat Pereg. *d. art.* 6. *num.* 25. sed Crass. *in d.* §. *fideicommissum quaest.* 50. *num.* 1. intelligit praedictam conclusinnem, quod bona feudalia non veniant in restitutione fideicommissi universalis, nisi fideicommissarius fuerit unus ex descendentibus, et comprehensis in investitura, ad quos feudum de sui natura transit; et Surd. *decis.* 343. *num.* 43. *cum aliis seq.* Ut si pater habeat duos filios, et alterum instituat universalem haeredem: alterum in re certa, et universalem haeredem gravat alteri universam haereditatem restituere; namq. isto casu transit in fideicommissarium, quia cessat ratio, et ita communiter tenere Ias. Soc. jun. Clar. et Ceph. *cons.* 207. *num.* 35. *cons.* 272. *n.* 133. *et cons.* 523. *n.* 11. affirmat, qui tamen sentit, quod istam restrictionem non probent, et sit contra aliam communem conclusionem, qua traditur, Vasallum non posse disponere super feudo inaequaliter inter filios, vel uni praelegare, et ipse tenet indistincte non procedere. si feudum receptum est pro se, et liberis, sed ut dixi, videnda sunt, quae diximus *in d. quaest.* 24. *de cont. emph.* 20

Secundus casus, quando emphyteusis a Republica concessa est; et tunc venit in restitutione fideicommissi. Bar. *in l. si patroni*, et ibi Alex. *n.* 4. *ff. ad Treb.* Menoch. *de praes. praes.* 197. *lib.* 4. *num.* 12. *ver. quarum prima*, cum aliis allegatis per Fusar, *d. q. num.* 15. et per Mantic. *d. tit.* 9. *num.* 6. 21

Tertius casus est, quando emphyteusis est concessa a privato, etiam quod hic esset Princeps, pariter transit in fideicommissarium. Imol. *in d. l. si patroni*, *num.* 3. et ibi Alex. *num.* 4. Alex. Trent. *de subst. par.* 4. c. 8. *num.* 27. *de com.* Ioseph. Lud. *dec. Luc.* 39. *num.* 50. Magon. *d. dec.* 5. *num.* 23. et infinitus cumulat Fusar. *eod. tract. q.* 631. *in prin.* licet loquantur in feudo. 22

Cont. tenent Bart. *in d. l. si patroni*, et Bal. *in l. cum virum*, *num.* 23. *Cod. de fideicom.* sed eorum opinio est contra com. ut dicit idem Fusar. *d. quaest. num.* 17. 23

Concorda has opiniones contrarias, secundum Soc. Iun. *in cons.* 79. *num.* 16. *lib.* 4. quem refert, et sequitur Menoch. *lib.* 4. *praes.* 197. *num.* 24

12. *in fine*. Aut Emphyteusis est concessa, pro se, filiis, et descendentibus, et sic ex pacto et providentia, et procedit secunda opinio. Aut est concessa pro se, et haeredibus, et sic est haereditaria et habet locum prima opinio, ut refert Fusar. *ead. quaest. num.* 18.

25 Sed dubium est, quando dicitur emphyteusis privata ex pacto et providentia, et non haereditaria: Et in hoc dubio, meo judicio, considerandi sunt plures casus. Primus est, quando pater simpliciter est stipulatus emphyteusim privatam pro
26 se, et filiis, tunc censetur stipulatus pro filiis, et haeredibus, non uti filiis Menoch. *consil.* 200. *num.* 52. *lib.* 2. ubi dicit; quod emphyteusis accepta a privato pro se, filiis, et nepotibus, est haereditaria, et censetur stipulata pro filiis, et nepotibus haeredibus: et ideo, si filius non sit haeres patris, non potest consequi emphyteusim, et ibi alios allegat, et ante ipsum tenuit Alex. ut diximus supra hoc *eod. tit. quaest.* 1. *num.* 5. et haec est com. opinio, ut dicunt Alex. et Ias. *in l. quod dicitur num.* 27. *ff. de ver. oblig.* et Valas. qui etiam testatur hanc esse com. op. *de jur. emph. quaest.* 44. n. 6. *et* 12. qui tenet, quod Doctores, qui dicunt, quod pater censetur stipulatus in hoc casu pro filiis, uti filiis,
27 et non ut haeredibus, debent intelligi de emphyteusi Ecclesiastica, et non privata, quae de sui natura est transitoria ad quoscumque haeredes, ut tenent praedicti Doctores *in d. l. quod dicitur*. Et pro hac opinione facit: quia in dubio pater, sti-
28 pulando pro filiis, censetur stipulari pro filiis uti haeredibus, et haec est com. op. et magis com. ut per Menoch. *de praes. praes.* 48. *in prin. lib.* 3. et per Surd. *decis.* 322. *num.* 32. *et* 63. ubi plures allegat qui etiam de communi et magis communi attestantur, nisi ex conjecturis aliud appareat, et in eadem decisione plures conjecturae apponuntur; sed quanto tempore durabit hujusmodi emphyteusis, vide infra *eod. tit. q.* 12. et Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 17. n. 8. *et* 10.

29 Quae conclusio limitatur, quando pater stipulatus est emphyteusim Ecclesiasticam pro filiis: nam tunc censetur stipulatus pro filiis, uti filiis, et non ut haeredibus, Menoch. *d. praes. num.* 10. *et seq.* Ias. *in d. l. quod dicitur*, ubi attestatur hanc esse com. op. quia non transit ad extraneos haeredes emphyteusis Ecclesiastica, et diximus *in d. quaest.* 1. *de cont. emph.* ex qua conclusione infertur, quod filius in hoc casu poterit repudiare haereditatem patris, et retinere emphyteusim Ecclesiasticam.

30 Contrarium tenuit Clar. *in §. emphyteusim quaest.* 37. *in prin.* ubi ipse nullam facit differentiam inter emphyteusim Ecclesiasticam, et privatam; et Valas. supra allegatus, affirmat contra Clar. adesse com. op. nu. 6. quamvis non desint, qui teneant, et forte melius (dicit ipse) quod emphiteusis concessa simpliciter pro se, et filiis, tametsi sit saecularis, non requirat filios esse haeredes, ut tenent allegati per Covar. *lib.* 2. *resol. c.* 18. *n.* 2. *ver. quinta conclusio*, et hanc opinionem videtur approbasse Cocc. *dec.* 137, *n.* 18. ubi dicit, non refragatur, quod in dubio pater censeatur stipulari pro filiis, et haeredibus quia, quicquid sit in aliis contractibus, secus est in emphyteusi, quando non est facta mentio haeredum, ex com.op. DD. ubi alias decisiones allegat, et Clar. citato loco. Sed ego credo, quod Cocc. loquatur in emphyteusi Ecclesiastica, quia DD. allegati per Clar. in istis terminis loquuntur, ut per Ias. *in l. quod dicitur n.* 29.

Secundus casus, quando pater simpliciter 31 stipulatus est, non pro se, sed pro filiis tantum, seu pro filiis, et nepotibus, non admixta persona patris, et in hoc casu censetur in dubio stipulatus pro filiis et nepotibus non uti haeredibus; sed uti filiis, et nepotibus; Alex. et Ias. *in d. l. quod dicitur n.* 27. et per alios allegatos a Menoch. *d. praes. n.* 7. licet ipse dicat, quod contrarium tenet Rub. *in l. gallus §. qui cum recte nu.* 150. *de lib. et post.* et haec conclusio locum habet, etiamsi pater stipulatus sit propter benemerita filiorum; et hanc sententiam aequiorem, et veriorem dicit esse Ias. *in d. l. quod dicitur n.* 20. et Alciat. *de* 32 *praes. reg.* 1. *praes.* 30. rejecta opinione Bar. *in l. si tibi §. si pactus num.* 4. *ff. de pact. et in l. quod dicitur supra allegata n.* 3 et Alex. *n.* 15. dixit esse communem; sed Menoch. *d. praes.* dicit, hodie verum non existimare, *num.* 7.

Tertius casus est, quando est accepta a pri- 33 vato in tertiam generationem, non facta mentione filiorum, neq. haeredum; tunc ex natura verbi generationem, contrahentes censentur considerasse successionem sanguinis; et ideo admittendi sunt nepotes, etiamsi non sint haeredes, et hanc esse com. op. dicit Clar. *d. §. q.* 37. *in fine*.

Quartus casus est, quando dictum esset, pro 34 se, et successoribus descendentibus, sine copula quod verbum, descendentibus sine copula, et qualificat verbum successoribus, et illud restringit, ita ut non possit intelligi, nisi de successoribus sanguinis; secus autem, si esset solum dictum pro se, et successoribus, quia intelligeretur de haeredibus, Cocc. *d. dec. num.* 10.

Quintus est casus, quando esset dictum tibi 35 et generi tuo; vel, tibi, et posteris; vel tibi, filiis, et descendentibus, in quibus casibus Valasc. *d. quaest.* 43. *numer.* 3. tenet, quod sit de pacto, et providentia, licet loquatur in feudo.

Sextus casus, quando dictum esset, pro se, 36 et suis, de quo vide supra *in tit. de cont. emph. q.* 4. *n.* 11.

Declara tamen, quando pater censetur stipu- 37 latus pro filiis, et nepotibus uti haeredibus, quod pater solum poterit praejudicare filiis, et nepotibus, et sic fideicommittere, sed non alii; quia sufficit a primo acquirente descendere, et ejus haeredem esse mediante persona suorum antecess-

sorum; nec exigitur haeredem ultimi fieri, ut per DD. allegatos per Valasc. *d. q.* 44. *n.* 19 et diximus supra *tit. de cont. emp. q.* 3. *n.* 10. *et q.* 24. *n.* 25. quando emphyteusis est haereditaria, vel mixta, et vide supra *n.* 17. *et* 20.

38 Sed an requiratur, quod fiat expressa mentio in fideicommisso de bonis emphiteut. maxime quando in investitura data est potestas alienandi, legandi, et fideicommitteudi; videndus est Eug. *d. cons.* 38. *n.* 30, Pereg. *de fideic. art.* 6. *nu.* 30. *et seq.* Ioseph. Lud. *dec. Luc.* 29. *n.* 50. *et seq.* Mag. *dec. Luc.* 5. *n.* 23. Et supra *n.* 19.

Octavus casus est, quando sumus in emphyteusi mixta, stipulata pro se, filiis, et haeredibus, et idem dicendum est, ut per Clar. *d.* §. *emphyteusis q.* 16. *ver. sed quid*, sed haec quaestio pendet ab illa, an pater possit praejudicare filiis in emphyteusi mixta, de qua supra *in tit. de cont. emph. q.* 14. *n.* 14. *et seq.* 39

QUAESTIO IV.

SUMMARIUM

Emphyteusis privata transit in fiscum. num. 1. declara. quando in investitura essent adposita aliqua verba, quod non posset transire ad extraneos haeredes. num. 2. — Declara secondo quando prohibita esset alienatio, vel obligatio, et hypotheca. num. 3. — Emphyteusis Ecclesiastica non transit in Fiscum secundum com. op. num. 4. — Sed secundum aliam transit, sed haec opinio reijcitur, num. 5. — Ampla habere locum in crimine laesae majestat s. num 6, — Amplia secondo, si recepta esset pro se, filiis, et nepotibus. n. 7. — Amplia tertio, quod nec commoditas fructuum transeat in Fiscum durante vita emphyteutae, num. 8. dissentiunt alii, sed eorum opioio est. cont. com. op. — Declara secundum Corbus. istam tertiam ampliationem, non habere locum, quando emphyteuta non amisit statum. num. 10. — Declara secundo quando esset condemnatus solum in contumaciam conditionaliter, si in fortiam Curiae venerit, num. 11. — Sed istae declarationes reijciuntur per Auctorem, num. 12. — Limita principalem conclusionem, nisi confiscatio fiat a Iudice Ecclesiastico, quia tunc bona emphyteutica Ecclesiastica transibunt in Fiscum. num. 13. — Quid autem de melioramentis. num. 17. — Et quid, si Clericus accepit a laico emphyteusim et ab Episc. damnatus cum publicatione bonorum. num. 15. — Emphyteusis Ecclesiastica, quae transit in extraneos haeredes confiscari potest num. 13. cont. num. 14. — Sed prima opinio approbatur, cum declarationa, ut ibi. An praedicta habeant locum extra Territorium, num. 16. remissive. — Fructus inter mobiles computantur, si sunt percepti, etiam recollecti ex re Ecclesiastica. n. 9. — Emphyteuta non privatur jure suo propter delictum n. 15. —

Non est praetereunda illa quaestio, an bona emphyteutica transeant in Fiscum? Et Boër *in dec.* 268. *n.* 7. nimis generaliter loquutus est, dicens non transire in Fiscum, et attestatur hanc esse magis communem opinionem: sed melius distinguendum est, ex mente Doctorum, Aut enim lo-
1 quimur de emphytensi privata simpliciter concessa, quae de sui natura transit ad extraneos haeredes, et per consequens transit in Fiscum, sicut alia bona delinquentis. Clar. §. *emphyteusis q.* 29. cum aliis allegatis per eum. Surd. qui etiam alios citat. *dec.* 254. *in princ.* Borb. *de caus. privat. ob. mor. civil. n.* 6. et novissime Farin. *de delict. et poen. q.* 25. *nu.* 59. et in hoc non videtur dubitandum; et ideo Fiscus succedit in locum emphyteutae in utili dominio, cum onere solvendi canonem pro recognitione dominii directi. Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 30. *n.* 3. *et* 4. et Surd. *cons.* 76. *n.* 1.

2 Declaratur, non habere locum, quando in ipsa concessione apposita essent aliqua verba, ex quibus appareret contrahentes noluisse emphyteusim ad extraneos haeredes transire, tunc enim non transibit in Fiscum Alex. qui hanc dicit esse communem opinionem, *cons.* 23. *n.* 5. *lib.* 1. quae autem sit emphyteusis privata, quae non transit ad extraneos haeredes, et quae sint conjecturae, recurrendum est ad quaestionem praecedentem; et ita etiam dicit idem Clar. *d. q. ver. tu dic.* et quod emphytensis privata, quae ex pacto, vel ex tenore investiturae, non transit ad extraneos haeredes, confiscari non possit, multos refert Bursat. *cons.* 122. *lib.* 1. *n.* 3. etiam attestantes de com. Rol. *cons.* 98. *col.* 2. *n.* 17. *et seq.* quia valet argumentum negative, scilicet si non transit in extraneum, neq. in Fiscum, secundum distinctionem Bar. communiter approbatam *in l. finita*, §. *si de vectigalibus, ff. de dam. infect.* cum aliis allegatis per Farin. *d. q. nu.* 60. et per Mantic. *citato loco*, qui alios allegat *n.* 5. 6. *et* 15. et per Surd. *d. cons. n.* 1. ut quando esset concessa pro se, et filiis: nam ad filios revertitur, non ad Dominum, ibi *nu.* 3. *et* 14. nisi esset facta concessio pro filiis haeredibus, et dic ut ibi *n.* 14. et idem dicendum esset, si unus ex filiis delinqueret, ibi *n.* 8. et Rot. Lucens. *dec.* 33.

Declaratur secundo, quando emphyteusis ex pacto fuit prohibita alienari, vel obligari, et hypothecari et in isto casu non potest confiscari, bona enim quae prohibentur alienari, non possunt confiscari *l. Imperator*, ubi Bar. et alii *ff. de fideicom. lib.* cum aliis cumulatis per Surd. *dec.* 254. *n.* 14. *et sequentibus*; Boss. in his terminis *in tit. de public. bon. num.* 60. *ver. sed tamen adverte*; idem Surd. *d. dec. num.* 22. cum aliis per eum adductis, ubi etiam respondet contrariis argumentis. 3

4 Aut loquimur in emphyteusi Ecclesiastica, et tunc dicendum est, quod non transeat in Fiscum; et ratio est, quia non transit de sui natura ad extraneos haeredes, secundum magis commu. opin. de qua per eundem Clar. *eod. §. quaestion.* 28. *ver. tertius casus:* et quod emphyteusis, quae non potest transire ad extraneos haeredes, non possit nec etiam transire in Fiscum, tradunt Alciat. *cons.* 522. *num.* 6. Ruin. *consil.* 23. *num.* 24. *vol.* 5. Rol. *consil.* 29. *num.* 18. *et seq. vol.* 3. *et cons.* 98. *num.* 17. *et seq. vol.* 2. ubi de com. et magis com. attestatur, cum aliis adductis per Corb. *d. causa num.* 24. et hanc esse com. op. dicit Ruin. *cons.* 161. *num.* 7. *lib.* 1. et Soc. *consil.* 121 *num.* 17. Mantic. *eod. tit.* 30. *num.* 4. Magon. *dec. Luc.* 12. *numer.* 8. ibi Add. Burs. *eod. consil.* 122. *num.* 3. ubi de communi attestatur, multos referens, et Rot. Lucen. *dec.* 53. supra allegata.

5 Sed idem Ruin. *consil.* 23. *num.* 33. *lib.* 5. tenet, quod transeat in Fiscum, sed quod deinde sit in arbitrio Ecclesiae, an velit rem apud Fiscum dimittere, an vero ab eo auferre, hanc dicit esse com. op. quem refert Clar. *d. q.* 29. sed ipse tenet, quod non transeat in Fiscum, non habita dicta consideratione, an velit Ecclesia apud Fiscum dimittere, vel ab eo auferre, et dicit hanc esse magis com. op. tutiorem, et aequiorem, et quod opinio Ruin. non sit tenenda, ex ratione communiter ab omnibus approbata, quod emphyteusis Ecclesiastica non transit ad extraneos haeredes, ut concludit Clar. *d. q. ver. breviter*, quam opinionem optimis argumentis comprobat, et idem Farinac. *d. q. num.* 50. qui infinitos cumulat, etiam de com. et magis com. attestantes, et *num.* 53. ex mente Doctorum tenet, non valere Decretum, seu Constitutionem alicujus Principis secularis in contrarium, et quod in omnem eventum, etiam admissa contraria opinione, poterit Ecclesia infra biennium emphyteusim a Fisco repetere; et habere locum in omni Ecclesia, ut dicit idem Farin. ibidem. *n.* 56. sed ego nunquam vidi, quod Fiscus se intromittat in emphyteusi Ecclesiastica, et ita communiter servatur.

Et quod Ecclesia habeat electionem, intra biennium, an velit emphyteusim apud Fiscum dimittere, et ab eo recipere solitam pensionem, vel rem ipsam emphyteusi dissoluta revocare, tenet Bar. *in l. si finita §. si de vectigalibus, n.* 6. *de dam. infect.* et Bal. *in Auth. nisi rogati, num.* 12. *ad Trebel.* Imol. *in c. ex parte num.* 22. *de feud.* Soc. Sen. *cons.* 266. *num.* 32. *lib.* 2. Rim. Sen. *consil.* 21. *n.* 7. quos refert Mantic. *citato loco numer.* 9. et ideo si habet istam electionem sequitur, quod post biennium, non possit eam revocare, vel saltem debet apud Fiscum permanere, donec condemnatus naturaliter vixerit, Mant. ubi supra: Sed contraria opinio, quod emphyteusis Ecclesiastica, quae non potest transire ad extraneos haeredes, non possit transire in Fiscum, mero jure, et sine dicta consideratione, tenet ipse Mant. cum multis, quos cumulat ibidem *num.* 10. *et* 16. ver. ex his, sed ad Ecclesiam revertatur: Verum ut dixi, magis communis opinio est, quod non possit confiscari, et ita observatur.

Amplia habere locum, etiam si emphyteuta 6 committeret crimen laesae Majestatis, quando emphyteusis, non potest transire ad extraneos. Boer. *dec.* 264. *n.* 7. *et seq.* Gig. *de crimin. laes. Majest. in Rub. quaest.* 5. *n.* 1. Old. *cons.* 17. Vivi. in suis comm. opin. *par.* 2. *op.* 71. ubi dicit: hanc esse comm. opin. et Bero *cons.* 114. *n.* 38. *vol.* 1. tenet quod ob crimen laesae Majestatis emphyteusis non revertatur ad filios, et nepotes, sed ad Ecclesiam; sed haec opinio Bero. est dubitabilis, quia filii sunt vocati, ut filii, et non ut haeredes, et contra ipsum tenet Henrich. Boich. *in c. urgentis, numer.* 6. *de haeret.* verum, quia opinionem Soc. tenet etiam Ruin. *consil.* 115 *numero.* 13. *volum.* 1. et Cap. *reg.* 77. *numer.* 9. tenentia filium excludi ab emphyteusi recepta pro se, et filiis, quando pater fuit privatus ex crimine laesae Majestatis, Corb. *d. caus. numero* 29. cogitandum reliquit: licet ipse tueatur opinionem contrariam, et quod etiam, si filii supersint, ad Ecclesiam revertatur, et idem ait, si hoc contingat ex crimine haeresis, tenet Mant. ut supra *num.* 17. *et* 18. ubi allegat Gemin. et Bero. *d. consil.* 114. *numer.* 56. *lib.* 1.

Ampliat etiam ipse Corb. *ibi num.* 30. habere locum in emphyteusi recepta pro se filiis, et nepotibus, et ob crimen laesae Majestatis, non transire in Fiscum, sed ad Dominum concedentem, vel 7 ad alios ex investitura vocatos reverti, etiam quod fuerit concessa cum pacto, ut primus receptor possit, et valeat ad ejus libitum alienare, tam inter vivos, quam in ultima voluntate, ad praejudicium aliorum comprehensorum; et quod filius possit alienare in praejudicium nepotis, et unusquisque ex comprehensis in praejudicium alterius comprehensi, ubi pluribus rationibus hanc suam opinionem comprobat, et quod non sit emphyteusis haereditaria, nec transeat in Fiscum.

Amplia tertio, quando emphyteusis non tran- 8 sit in Fiscum; ita ut revertatur ad Dominum concedentem, vel ad alios in investitura comprehensos, ut nec commoditas percipiendi fructus, vivente emphyteuta, qui deliquit, transeat in Fiscum, qui perinde est, ac si emphyteuta esset naturaliter mortuus. Ruin. *consil.* 117. *vol.* 1. et non solum fructus, sed nec etiam commoditas percipiendi fructus transit in Fiscum; idem Ruin. *cons* 149. *et* 155. *eod. vol.* Bero. *cons.* 114. *n.* 40. *vol.* 1. Gab. *cons.* 73. *li.* 2. qui hanc op. magis com. docet. Corb. *ead. caus. n.* 64., et novissime Farinac. *d. q. n.* 38. qui dicit, referendo contrarias opiniones; postquam vidit cons. Gab. mutasse sententiam, et hanc opinionem tenuit Senatus Ped. ut per Tess. *dec.* 167. *n.* 2. ubi determinatum fuit, quod feudum ex pacto, et providentia, non

venit in confiscationem bonorum, et nec fructus durante vita Vasalli.

9 Dissentiunt ab hac opinione Nell. de Bann. *in prima par.* 2. *temp. q.* 24. Bal. *in l. si quis presbyter n.* 2. *C. de Epis. et Cler.* Aret. *cons.* 10. *n.* 2. Ruin. *cons.* 70. *n.* 18. *vol.* 5. Rub. Alex. *cons.* 164. *in fine.* Menoch. *de recup. post. remed.* 9. n. 263. et Paul. de Cast. *in d. l. si finita* §. *si de vectigalibus nu.* 6, quod commoditas percipiendi fructus, vivente emphyteuta delinquente, pertineat ad Fiscum: sed haec ultima op. contra magis com. opinionem, quam etiam op. quod fructus non transeant in Fiscum, sed ad Ecclesiam, etiam pendentes tempore latae sententiae, per quam pubblicata sunt bona; et si sint maturi, secus si erant percepti tempore latae sententiae, quod pertineant ad Fiscum, quia emphyteutae sunt acquisiti, et inter mobiles computantur, tenet Mant. *citato loc. n.* 20. *rum seq.* et hanc opinionem tenet etiam Rot. Lucen. *dec.* 33.

10 Declarat tamen Corb. *d. causa sub n.* 66. posse procedere hanc ultimam opinionem, quando emphyteuta, condemnatus per sententiam, non amisit statum, sed dumtaxat bona: nam is non habetur pro mortuo; et ideo isto casu Ecclesia non potest dicere, utile dominium ad se reversum, et impedire executionem Fiscalem: sed vide Mant. *eod. loco n.* 14. *ver. unde aliter.*

11 Declarat etiam, posse habere locum, quando emphyteuta condemnatus esset ob contumaciam, si in fortiam Curiae venerit, decapitetur; cum sententia sit conditionalis, et ideo durante vita, commoditas percipiendi fructus, transibit in Fiscum. Ruin. *consil.* 23. *sub numer.* 36. *vol.* 5. Bursat. *consil.* 112. *vol.* 1. et isto casu, si bona ex forma statuti publicentur, videtur posse substineri opinio contraria, quod commoditas percipiendi fructus de re emphyteutica, transeat in Fiscum, durante vita naturali ipsius emphyteutae; in contumaciam banniti; cum ipse in isto casu, non dicatur civiliter mortuus, et emphyteusis non possit redire ad Dominum: et ideo transibit in Fiscum, durante vita banniti emphyteutae, quoad commoditatem percipiendi fructus: sed quando condemnatur pure ad mortem in contumaciam, sine conditione, cum pubblicatione bonorum, supradicta non procederent; quia sic condemnatus, efficitur servus poenae. Boer. *d. dec.* 278. *nu* 12. Clar. §. *fin. q.* 71. *ver. ulterius quaero*, et cum iste habeatur pro mortuo, emphyteusis redit ad Dominum una cum fructibus pendentibus, aut ad comprehensos in investitura, ita Corb. *d. caus. n.*
12 72. *et seq.* et dic, ut per eumdem Clar. §. *testamentum qu.* 19. sed mihi non videtur tuta haec Corb. sententia, quia, licet emphyteuta non amittat statum, sed solum bona pubblicentur; tamen confiscatio intelligenda est, tam quoad proprietatem, quam etiam quoad usufructum, quia bona applicantur Fisco, et abdicantur a reo: sed quia emphyteusis Ecclesiastica, et alia, quae non potest transire ad extraneos haeredes, confiscari non potest, debet remanere, vel penes emphyteutam, vel ad Dominum reverti, vel ad comprehensos, propter alienationem factam per delictum: quemadmodum dicimus, quando testator inducit fideicommissum in casu alienationis, et haeres gravatus committit delictum, in quo bona confiscantur, fideicommissarius, sive substitutus, statim, sequuto delicto succedit, excluso Fisco, quoad proprietatem, et usumfructum, nec Fiscus potest succedere, durante vita delinquentis in usufructu, ut per Clar. §. *fin. q.* 78. ver. item quaero, ubi plures cumulat, hanc opinionem tenentes, et de com. attestantes, et Farina. *d. q.* 25. *n.* 35. qui innumeros congerit, et alios attestantes de com. et magis com. et tanto magis haec procedere debent in emphyteusi Ecclesiastica, in qua Judex Secularis se intromittere non potest, nec Doctores, per Corb. allegati, dicunt, quod ipse tenet, sed loquuntur, quod condemnatus in contumaciam, non privatur feudo.

Sed quid, si emphyteusis Ecclesiastica possit 13
transire in extraneos haeredes, vel ex pacto, vel ex consuetudine, vel ex aliqua Pontificis constitutione, vel aliis casibus, quos supra, in praecedenti quaestione enumeravimus, et vigore Const. Paulinae, et Bonifa ianae in Territorio Ferrariae *n.* 13. an transibit in Fiscum? Et in istis casibus adsunt duae opiniones; Et quod transeat, tenet Soc. *cons.* 266. *vol.* 2. ver. tertio confirmatur. Ruin. *cons.* 155. *vol.* 1. *col. fin.* Alex. *in l. etiam in prin. col. pen.* et ibi Apostil. *ff. sol. ma.* Cig. *de crim. laes. majest. lib.* 2. *tit. de poen. com. crim. laes. majest. qu.* 6. *n.* 4. Bos. qui hanc partem defendit *in tit. de bon. pub. nu.* 60. et Bonaros. *in rom. op. crim. par.* 2. *pag.* 17. *ver. tertio.* Mant. *eod. loco n.* 7. et hanc partem, quod scilicet transeat in Fiscum, et confiscari possit, defendit Fachin. *cont. jur. lib.* 9. c. 53. et tenetur solvere canonem, nisi adsit pactum expressum, quod non possit transire, ut ibi.

Dissendit Clarus ut dictum est supra, dicens, 14
hanc esse magis com. op. sed ejus opinio rejicitur; ut per Boss. *d. n.* 60. et quod nec ab Ecclesia possit repeti infra biennium Farinac. *d. q.* 25. *nu.* 56. ubi tenet, quod opinio contra Clar. sit magis com. et verior, et quod ita servetur; sed ad favorem Clar. contra Farinac. est dec. Cavalc. *dec.* 2. *par.* 3. *in fine*, qui plures allegat, referens ita fuisse judicatum Mediolani; verum opinio Farinac. mihi videtur de jure verior, quando emphyteusis Ecclesiastica potest transire ad quoscumque haeredes extraneos, quia in isto casu etiam ad Ecclesiam pervenire potest, quae est persona potentior, et tamen in eo casu transit. Rot. *in recent. par.* 1. *dec.* 261. *et* 280. et Add. *ad dec. Ludovis. dec.* 520. bene verum est, quod poterit Ecclesia agere contra Fiscum, ut infra an-

num vendat, ut reincidat in manus privatorum, ex rationibus adductis per Rot. *ead. par. dec.* 603. Coeterum tenet Mant. *citat. loco num.* 25. cum *duob. seq.* quando conventum est, ut ad extraneos haeredes transeat, quod ad Fiscum non possit transire, rationibus per ipsum allegatis, et per Clar. *d. q.* 29. *ver. teneo ergo*, et quod sit in electione Ecclesiae, vel recuperare a Fisco, vel ab eo canonem recipere. Burs. *cod. cons. n.* 14.

15 Limita tamen, nisi confiscatio fiat a Judice Ecclesiastico; quia tunc in ea veniunt etiam bona emphyteutica Ecclesiastica. Mart. *de laud. in tract. de Fisco q.* 3. Gig. *de crim. laes. Majest. q.* 6. *n.* 6. cum aliis per eumdem Farinac. allegatis *d. q.* 25. *n.* 57. sed non posset Judex Ecclesiasticus declarare caducitatem, eo quia emphyteuta commiserit homicidium; et propterea a Judice laico fuerit condemnatus in poenam capitis, et confiscationis bonorum, et maxime si fuit condemnatus extra Territorium; quia emphyteuta propter delictum non privatur jure suo, ut per DD. *in l. bonas fidei C. de pact.* Barbat. *cons.* 51. *vol.* 1. Alciau. *cons.* 366. *n.* 3. et Bursat. *d. cons.* 122. *n.* 12. *et seq.* sed si Clericus qui emphyteusim a laico suscepit, ab Episcopo fuerit cum publicatione bonorum damnatus, illa Ecclesiae non applicatur sed ad Dominum temporalem revertitur, ut consuluit Old. *cons.* 17. quem sequitur Mant. *d. tit.* 30. *in fine.*

An autem habeat locum, quando emphyteusis 16
est sita extra Territorium Statuti, condemnantis ad mortem, et publicationem bonorum, videndus est Clar. *d. quaest.* 78. *ver. sed hic quaero*, et Corb. *d. causa n.* 74. et vide etiam Bajard. *in add. ad Clar. d. q.* 78. et Bursa. *d. cons.* 122, *n.* 4. *et seq.*

Quid autem dicendum sit, si in re emphy- 17
teutica Ecclesiastica sint facta melioramenta per emphyteutam, an dicta melioramenta transeant in Fiscum? Et dicendum est, quod sic, quia dicuntur profana, et non Ecclesiastica, et subjacent omnibus legibus, et statutis laicorum. Borg. *dec.* 32. *nu.* 27. et ita tenet idem Borgn. *dec.* 39. *n.* 25. *lib.* 2. Valas. *de jur. emph. q.* 25. *sub nu.* 3. quod declara nisi adesset pactum expressum vel emphyteusis devoluta sit ob pacta non servata Gab. *cons.* 73. *in fine lib.* 2. sed videnda est *q.* 22. *de diver. q. emph.* ubi Rota tenuit, quod ratione connexitatis dominium utile non potest separari a directo. Et vide *de melior. q.* 2. *nu.* 36. *et* 37, quando separari non possunt, quod ego intelligo, nisi aliquod pactum contrarium esset in investitura appositum, ut diximus supra *num.* 2.

QUAESTIO V.

SUMMARIUM

Legitimatus per subsequens matrimonium succedit in bonis emphyteuticis num. 1. — Amplia habere locum in emphyteusi Ecclesiastica num. 3. — Amplia etiamsi matrimonium esset contractum in mortis articulo, num. 4. — Declara, nisi matrimonium in mortis articulo sit contractum in fraudem comprehensorum. num. 5. — Prima conjectura fraudis, est eo ipso, quod matrimonium est contractum in mortis articulo, num. 6. cont. num. 7. — Secunda conjectura est, quando dixisset, quod volebat contrahere matrimonium, ut liberi excluderent comprehensos. num. 8. — Tertia conjectura, quando dixisset, nolo contrahere matrimonium, et postea in mortis articulo contraxit. num. 9. quae conjectura non est tuta. num. 9. — Quarta conjectura, quando contraxit in mortis articulo cum foemina, quae erat tunc temporis publica meretrix, quae opinio non est tuta, num. 10 — Limita dictam conclusionem non habere locum, quando investitura esset pro descendentibus legitimis. num. 11, cont num 12. — Limita secundo, non habere locum, quando matrimonium non esset contractum in facie Ecclesiae, num. 13. — Limita tertio, quando matrimonium esset contractum cum muliere, quae haberet maritum tempore, quo filius adulterinus esset natus n. 14. — Quid si tempore partus poterat esse matrimonium inter conjuges? Secundum unam op. legitimatur, num. 15. cont. num. 16. declara, num. 17. — Limita quarto in filiis furiosi num. 18. — Limita quinto in Clerico in minoribus constituto, qui haberet beneficium tempore, quo filium suscepit: secus in Clerico non beneficiato, neque in sacris constituto, num. 19. cont. num. 20. — Ampliatur haec secunda op. habere locum etiam in nato ex Monacho, et Moniali intra annum probationis, num. 21. — Limita sexto, quando in investitura diceretur, concedo tibi, et filiis tuis ex te legitime descendentibus, vel legitime natis, num. 22. cont. num. 23. etiam si esset natus ex ancilla vili, et deploratae vitae. — Limita septimo, quando diceretur, tibi, et filiis tuis ex matrimonio natis, num. 24. declara, quando non esset appositum illud verbum, natis, num. 25. cont. num. 26. — Limita octavo in filiis vulgo conceptis, num. 27. — Limita nono, quod filius bastardi legitimatus, licet ipse sit natus ex legitimo matrimonio, tamen est inhabilis ad succedendum in emphyteusi Ecclesiastica num. 28. — Limita decimo generaliter, quando matrimonium esset invalidum propter impedimentum impediens, et dirimens, num. 29. declara, num. 30. — Limita 11. quando Pontif. non legitimaret prolem jam susceptam. num 31. — Limita 12. quando filius non esset natus ex concubina, num. 32. cont. 33. — Limita 13. in nepote ex filio naturali defuncto ante matrimonium, num. 34. cont. num. 35. — Limita 14. quando tempore conceptionis non poterat esse matrimonium inter patrem, et matrem, num. 36. — Limita 15. quando dictum esset pro filiis legitimis, et naturalibus ex legitimo matrimonio natis, veris, at non fictis, num. 37. — Limita 16. quando expresse dictum esset, quod legitimati non succederent, n. 38. — Limita 17. quando extarent filii legitimi, et naturales, sed cont. n. 39. et in dubio judicandum est ad favorem legitimatorum num. 40. alii cont. tenent num. 41. — Instrumenta dotalia, an requirantur ad hoc ut filii legitimentur per subsequens matrimonium, num. 42. — Legitimatus per rescriptum Principis non succedit in emphyteusi Ecclesiastica, num. 43. decl. ibi duobus modis. limita nisi specialiter sit legitimatus a Papa num. 44. — Sed an ista legitimatio teneat in praejudicium foeminarum vocatarum post masculos num. 45. — Et an requiratur citatio, in legitimatione filiorum legitimorum, et naturalium, num. 46. limita aliis duobus modis sub num. 44. — Filii incestuosi, vel sacrilegi legitimati veniunt in emphyteusi Ecclesiastica,

modo sint legitimati a Papa, et etiam nati ex Sacerdote, et Moniali professa, num. 47. — Amplia habere locum in Comite Palatino, num. 49. — Legitimatus per rescriptum Principis, non admittitur ad emphyteusim, sine consensu Domini directi ad quem devolvi deberet ob mortem ultimi in investiture comprehensi. num 50. declara, num. 51. declara secundo. n. 52. declara etiam num. 53. — Legitimati per rescriptum Principis in emphyteusi privata succedunt, num. 54. — Legitimati per subsequens matrimonium admittuntur ad Episcopatum, num. 2. — Legitimati per subsequens matrimonium exaequati sunt in omnibus legitime natis num. 3. Legitimati per subsequens matrimonium, succedunt parentibus, simul cum filiis legitimis, et naturalibus, num. 39.

Egregia est ista quaestio, An legitimatus succedat in bonis emphyteuticis? Et ut per ordinem procedamus, distinguendum est. Aut est legitimatus per subsequens matrimonium; Aut per re-
1 scriptum Principis. Primo casu quando est legitimatus per subsequens matrimonium, clarum est, quod succedit. Imol. *in l. quod dicitur col.* 9. *ff. de ver. oblig.* Anch. *consil.* 241. Alex. *in l. ex facto* §. *si quis rogatus*, *num.* 18. et ibi Rip. *col. pen. ff. ad Trebel.* Ias. *in l. generaliter* §. *cum autem col. fin. Cod. de inst. et sub.* Dec. *in ca. cum cunctis, de elect. col.* 2. cum aliis congestis per Gab. *tit. de legitimat. conc.* 1. *num.* 29. Clar: qui plures congerit, attestantes etiam de com. §. *feudum quaest.* 82. Mant. *de conject. lib.* 11. *tit.* 12. num. 3. *et* 16. qui etiam testatur de com. Honded. qui etiam plures cumulat attestantes de com. *cons.* 37. *lib.* 2. num. 18. idem Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 11. *in fine* et Surd. *cons.* 213. *num.* 17. et in feudo infinitos recenset idem Mant. *eod. tract. lib.* 23. *tit.* 11. n. 7.

2 Et ideo infert Ias. in d. §. cum autem num. 10. quod legitimati per subsequens matrimonium admittuntur ad Episcopatum, sicut vere legitimi: eo quia matrimonium subsequens abstergit unam maculam praecedentem per Glo. *in ver. conjugata in ca. innotuit, de elect.* et ibi Doctores Abb. *in ca. tanta, qui fil. sint. legit.* Mantic. *de conject. lib.* 11. *tit.* 12. *num.* 2. Surd. *d. cons. et num.* ubi de com. attestatur, et multos refert novissime doctissimus D. August. Barbos. in suo utilissimo tractatu *de off. et pot. Epis. par.* 2. *alleg.* 1. *num.* 33. *pag.* 164. et quod non indigeat dispensatione, excepta Cardinalatus dignitate, ad quam per subsequens matrimonium nullus legitimatur, ut per Cons. Sixti V. 50. potest tamen Papa dispensare Greg. Say. Thes. *cas. cons. c.* 10. *num.* 13. *et* 14. *Jo.* Franc. Leon. in Thes. For. Ecclesiastica *par.* 3. *cap.* 40. *num.* 14.

3 Amplia, habere locum etiam in emphyteusi Ecclesiastica, Doctores *in l. ex facto* §. *si quis rogatus, ff. ad Trebel.* ubi Rip. *num.* 66. Alex. *de com. num.* 18. *fine* Ias. *in d.* §. *cum autem num.* 9. Bursat. *cons.* 17. *num.* 3. *lib.* 1. ubi etiam de com. testatur, Paris. quoq. *cons.* 13. *num.* 43. *lib.* 2. et Honded. *d. conc.* 37. *num.* 19.

Amplia secundo, habere locum in matrimonio putativo, quando in facie Ecclesiae, et secundum consuetudinem, et decretum Sac. Conc. Trid. fuit contractum. Mantic. *eod. tit.* 11. *num.* 7. ubi alios refert.

4 Amplia secundo, habere locum, etiam si tale matrimonium sit contractum in mortis articulo ut per Doctores congestos per eumdem Gab. *d. conc.* 1 *num.* 18. *et seq.* cum sint proprie, et vere legitimi. Auth. *quib. mod. nat. eff. legit.* §. 1. et haec est magis com. op. ut per Vinc. Fusar. *de subst. fideicom. q.* 409. *num.* 80. Gabr. *consil.* 14. *num.* 2. *vol.* 1.

Declara istam secundam ampliationem, ha- 5
bere locum modo matrimonium in mortis articulo non sit contractum in fraudem comprehensorum, ut per Doctores citatos per eumdem Gabr. *eod. conc.* 1. *num.* 58. quod in dubio non est praesumendum. Mantic. *de conject. lib.* 11. *tit.* 10. *n.* 5. Menoch. *lib.* 6. *praes.* 81. *num.* 29.

Prima conjectura fraudis est, quando in ar- 6
ticulo mortis est contractum matrimonium, ut eo ipso oriatur fraus: Ang. Soc. Fab. Alex. Alciat. Tiraq. Barb. Curt. jun. Ruin. Crot. Brun. Cels. Ugo Mant. Ceph. et Menoch. qui dicit hanc esse magis com. op. Honded. Rosel. Sarmient. Cavalc. quos refert Vinc. Fusar. *d. q. num.* 75.

Contrarium tenent omnes alii, ab eodem ci- 7
tati, quod matrimonium in mortis articulo contractum non dicatur in fraudem *ead. q. num.* 80. nempe Salic. Rip. Tiraq. Io. And. Praepos. Alex. Fel. Dec. Bero. Bal. Ruin. Curt. Sen. Paris. Gab. Bursat. Menoch. Pereg. Alciat. Lud. Sard. Sarmient. Select. Didac. Odd. Ant. Gab. Mant. Crass. Alex Trent. Peregr. Intrigl. Gomez. Ioseph. Lud. Lud. Mol. Facbin. Hier. Ceval. et Rust. ubi dicit hanc esse magis com. op. et certe ex denumeratione Auctorum, constat hanc esse magis receptam op. qui etiam Fusar. respondet contrariis argumentis, et Gab. *in consil.* 14. *supra allegato* putat esse indubitatum, quando vir aliquam spem habere potuit suscipiendi ex ea, cum qua contraxit filios, quod in dubio praesumitur, et maxime, si concubina erat juvenis, vel quando pater habet multa bona, de quibus disponere potuit, et pauca de quibus non poterat; ut possit intelligi, non idcirco potissimum contraxisse matrimonium, ut aliis substitutis, vel agnatis noceret.

Secunda conjectura fraudis est, quando gra- 8
vatus dixisset, quod volebat contrahere matrimonium, ut liberi substitutum excluderent; et ita comminatus fuerit, vel aliter constaret, matrimonium fuisse contractum in fraudem substituti. Praeposit. *in d. c. tanta* Io. And. *in c. in praesentia*, ubi etiam Abb. *num.* 45. Fel. *num.* 34. Dec. *num.* 56. Bero. *num.* 50. *de probat.* Menoch. *cons.* 580. n. 3. *lib.* 6. *et de praesum. lib.* 4. *praes.* 81. *in fin.* Mantic. *de conject. lib.* 11. *tit.* 13. *n.* 5. Alex. Trent. *de subst. par.* 4. *cap.* 7. *num.* 42. cum

aliis adductis per eumdem Fusar. *d. q. num.* 90. et quamvis supradicti Doctores loquantur in substitutione: tamen recte applicatur etiam ad emphyteusim, propter eamdem rationem in casibus in quibus applicari potest.

9 Tertia conjectura est, quando gravatus dixerit, nolo contrahere matrimonium, et postea in articulo mortis contraxit; quia hoc factum praesumitur, non ut matrimonium contraheretur, sed ad fraudandum substitutum. Menoch. *d. consil.* 580. *num.* 3. quam opinionem non esse tutam, dixit Fusar. *ead. q. num.* 91. quia voluntas hominis est mutabilis, et in infirmitate constitutus potuit contrahere matrimonium, ut animae suae, et liberis consuleret principaliter. Et ego ita credo, quia in dubio ita praesumendum est, ut supra diximus *num.* 5.

10 Quarta conjectura est secundum Fusar. *d. q. num.* 80. in fine, quando gravatus in mortis articulo contraxit matrimonium cum foemina, quae erat tunc tempore contractus publica meretrix, quae sola conjectura non procederet nisi alia concurreret, cum in dubio credendum sit, quod voluerit liberis principaliter consulere.

11 Limita primo, principalem conclusionem non habere locum, quando investitura esset pro descendentibus legitimis; et hanc limitationem tenent Doctores allegati per Gab. *d. conc.* 1. *n.* 60.

12 Contrarium quamplures alii tenent, relati per eumdem Gab. qui etiam attestatur hanc esse com. op. ubi ampliat, etiam si dictum esset, ex tuo corpore legitime descendentibus.

13 Limita secundo, non habere locum, quando matrimonium non esset contractum in facie Ecclesiae Gab. *d. conc.* 1. *n.* 66. cum aliis per eum allegatis, et plures alii cumulantur per eundem *ead. tit. conc.* 4. *num.* 17. et per Fusar. *ead. q. num.* 98. matrimonium autem dicitur contractum in facie Ecclesiae, quando contractum est coram Parocho, et duobus, vel tribus testibus, juxta dispositionem Sac. Sanc. Conc. Trid. sess. 24. *de refor. mat. c.* 1. Ugol. *de pot. Epis. c.* 60. *num.* 2. *par.* 2.

14 Limita tertio, quando matrimonium esset contractum cum muliere, quae haberet maritum, tempore quo filius adulterinus esset natus; quia non legitimaretur per subsequens matrimonium; nam non poterat esse matrimonium inter eos tunc temporis, ut per Doctores citatos per eundem Gab. *d. conc. n.* 62. et plures alios cumulat idem Fusar. *d. q. num.* 105. et est tex. *in ca. tanta, qui filii sint legit.* ubi expressum est, quod si quis vivente uxore sua, aliam cognoverit, et ex ea filium susceperit, licet post mortem uxoris, eam in matrimonium duxerit, nihilominus spurius erit filius, et ab haereditate repellendus. Mant. *de tacit. lib.* 23. *tit.* 11. *num.* 6.

15 Sed quid si tempore partus potuerat esse matrimonium inter conjuges? et in hoc casu sunt duae opiniones, et quod filii legitimentur per subsequens matrimonium, tenent Glos. Io. And. Ant. de But. Card. Goffred. Henric. Bajoc. Hieron. Gab. Didar. Fachin. et Rust. allegati per Fusar, *d. q. num.* 106.

Cont. op. quod conceptionis tempus sit spectandum, tenent Angel. Aret. Salyc. Cin. Paul. de Cast. Rip. Io. And. Zabar. Ant. de But. Abb. Arch. Nicol. de Ubal. Soc. jun. Ant. Rosel. Curt. Sen. Cald. Franc. Sarmien. et Rust. qui dicit, hanc esse veriorem opinionem, quos refert Fusar. *d. conc. num.* 107. ubi etiam argumenta pro utraque parte adducuntur. 16

Declara supradictam limitationem ut infra *num.* 31. 17

Limita quarto, non habere locum in filiis furiosi quia furiosus non potest contrahere matrimonium, c. dilectus filius, de spons. Ias. *in l. patre furioso n.* 6. *ff. de his, qui sunt sui, vel alien. jur.* 18

Limita quinto in Clerico, in minoribus constituto, qui haberet beneficium tempore, quo filium suscepit; quia tunc filius non legitimatur per subsequens matrimonium, Bar. *in l. concubinatu, num.* 5. *ff. de concub.* Praepos. *in cap. per venerabilem* §. *quod autem num.* 12. *qui fil. sint legit.* cum aliis allegatis per Gab. *d. conc.* 1. *num.* 64. licet secus esset in Clerico non beneficiato, neque in sacris constituto. Paul. de Cast. *in d. l. concubinatu*, Praepos. *in d. capite per venerabilem n.* 12. Ossesc. *dec. ped.* 154. *in principio*, qui multos citat cum aliis adductis per Fusar. *d. q. n.* 102. sed si tempore conceptionis, et subsequuti matrimonii non esset beneficiatus, Senatus Pedem. tenuit filios esse legitimatos, et esse comprehensos in fideicommisso ut in *ead. dec. in fin.* 19

Dissentiunt tamen alii, videlicet Bal. *in c.* 1. §. *naturalis si de feud. fuer. cont.* et ibi Aff. Io. And. *in c. sine culpa, ver.* 1. *de reg. jur. in* 6: Praepos. supra allegatus, *in* 6. *q. num.* 12. Didac. *de Spons. par.* 7. *cap.* 8. §. 2. *num.* 5. Menoch. *cons.* 225. *n.* 27. Boer. *decis.* 154. *col.* 3. et alii, quos refert Gab. *d. conc.* 1. *num.* 64. cum aliis quos recenset idem Fusar. *d. quaest. num.* 103. 20

Ampliatur haec secunda opinio, habere locum etiam in nato ex Monacho, vel Moniali intra annum probationis. Did. *d. cap.* 8. §. 2. *n.* 5. Pereg. *de fideicom. art.* 24. *num.* 49. *in fine*, et alii quos refert Fusar. *d. quaest. num.* 104. 21

Limita sexto, quando in investitura diceretur, concedo tibi in emphyteusim, et filiis tuis, ex te legitime descendentibus, vel legitime natis quia tunc non veniunt legitimati per subsequens matrimonium Bal. *in c.* 1: §. *naturalis, si de feu. fuer. cont.* Ant. de But. *in cap. d. per venerabilem col.* 8. Rol. cons. ult. col. 2. qui dicit, hanc esse com. op. Mant. qui plures cumulat *in tract. de conject. libr.* 11. *tit.* 12. *num.* 22. et plures alios refert Surd. *d. consil.* 213. *num.* 1. 22

Contrarium voluerunt Iser. *in d.* §. *naturalis* et ibi Alua. Mart. Laud. Praepos, *in cap. lator*. 23

tia, in Auth. *quib. mod. nat. eff. legit.* Gabr. *cons.* 21. *lib.* 1. Peregr. *de fideicomm. art.* 24. *num.* 19. et ita ego etiam teneo, quia filii legitimati per subsequens matrimonium succedunt parentibus, etiam si adsint alii filii legitimi, et naturales. Crass. §. *successio ab intestato, qu.* 19. *in princ.*

40 Declara tamen praedicta, quod in dubio judicandum erit ad favorem legitimatorum. Bursat. *cons.* 18. *num.* 10. Menoch. *cons.* 225. *num.* 21. Peregr. *de fideicom. art.* 24. *num.* 34.

41 Contrarium tenet Rol. cons. 100. *lib.* 2. et Ceph. *cons.* 364. *num.* 69. sed Fusar. *ead. quaest. num.* 133. primam opinionem amplectitur.

42 Sed an requiratur, quod in isto matrimonio fiant instrumenta dotalia, juxta dispositionem juris Civilis, ut in *l. cum quis, Cod. de nat. lib. et Inst. de nupt.* §. *fin.* et ibi Glos. *in ver. instrumentis*: Respondendum est, quod hodie, de jure Canonico, non requiruntur, *cap. tanta*, et ibi communiter Canonistae, *qui fil. sint legit.* Gabr. *d. conc.* 1. *num.* 9. et idem tenendum est habere locum in terris Imperii, dicit *num.* 11. ubi plures cumulantur, et Fus. *ead. qu. num.* 56. ubi alios hanc opinionem tenentes congerit; licet multi alii teneant contrarium, ut refert idem Fusar. *a d.* n. 56. *usque ad* 63. et quod prima opinio sit communis, et magis communis, tenet idem Gabr. *ibid.* ubi etiam dicit, quod ita tenuit Rota: sed si nulli extarent filii legitimi, et naturales tunc sine dubio procederet prima opinio, idem Gabr. *num.* 12. Fusar. *num.* 63. *ead. quaest.* et Mant. *de tacit. lib.* 23. *tit.* 11. *num.* 5. attestatur de com. quod legitimati per subsequens matrimonium absque dotalibus instrumentis, succedant in feudo.

43 Aut filius est legitimatus per rescriptum Principis, et tunc si sumus in emphyteusi Ecclesiastica, filius legitimatus non admittitur. Bald. *in leg. generaliter* §. *cum autem C. de inst. et subst.* Ruin. *cons.* 150. *col.* 2. *vol.* 2. Gabr. *dict. concl.* 1. *de legitimat. num.* 30. Ias. *in d.* §. *cum autem num.* 9. ubi dicit, quod nemo in hoc discrepat. Clar. §. *emphyteusis qu.* 31. Honded. *cons.* 37. *lib.* 2. ubi plures decisiones Rotae Rom. allegat, et Bullam Pii V. et est *dec.* 474. *divers. prima par. num.* 2. et Gabr. *cons.* 84. ubi extendit. *num* 28. etiam si in investitura adesset clausula, quibus dederit; quia per d. clausulam, emphyteusis remanet Ecclesiastica, et non allodialis, et Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 11. *num.* 1. 2. *et* 3. sed *num.* 15. verb. caeterum, dicit quicquid Gabr. contradixerit, quod filius legitimatus per dictam clausulam haeredibus quibuscunque, admittitur, allegat Seraph. *dec.* 45. et refert Grat. *discep. forens. cap.* 228. *num.* 41. vide infra *lim.* 3.

Amplia habere locum, si accepta fuerit pro se, et filiis legitimis, quia non sunt naturaliter legitimi, sed ex privilegio, et fictione. Mant. *eod. tit. num.* 4. qui alios adducit, et Natt. *cons.* 624. *num.* 11.

Amplia secundo, ut nepos, etiam ex filio legitimato, non possit succedere; quamvis sit legitime procreatus, Gabr. *concl.* 3. *num.* 17. *et* 18. *de haered. inst.* Mant. qui plures allegat, *cit. loc. n.* 5. et dixi supra *num.* 28.

44 Limita, nisi specialiter sit legitimatus ab habente potestatem ad bona emphyteutica Ecclesiae Paris. *cons.* 1. *num.* 55. *et cons.* 8. *num.* 6. *lib.* 2. ubi testatur de Com. Soc. *cons.* 61, *num.* 19. *lib.* 3. Curt. jun. *cons.* 157. *num.* 16. *part.* 2. Alex. *cons.* 70. *num.* 4. *lib.* 6. Bero. *in cap. in praesentia, num.* 135. *de probat.* Seraphin. *dec.* 34. *et* 45. sed si non haberet hanc potestatem, non succederet. Rot. *divers. par.* 4. *dec.* 786. et licet hoc repugnet menti Ecclesiae, quae est amatrix pudicitiae; quod naturales succedant; tamen cessat haec consideratio, ubi ab eo, qui habet potestatem, fuit deleta haec macula et idem ratio militat inter legitimatos ab Imperatore, respectu bonorum temporalium, et feudorum, et legitimatos a Papa, respectu etiam Ecclesiasticorum, in quibus est absolutus Dominus, et eamdem decisionem refert Maresc. *var. resol. cap.* 15. *lib.* 1. *in principio.* Et quod legitimati per rescriptum Principis succedant in emphyteusi Ecclesiastica, quando in rescripto, et legitimatione est facta mentio de emphyteusi Ecclesiastica, et expresse sit legitimatus ad bona emphyteutica Ecclesiae, tenet etiam Honded. *d. cons.* 37. *num.* 25. *vol.* 2. et Mant. ut supra *num.* 11. *et* 17. *et lib.* 22. *tit.* 11. *num.* 11. et quod non sufficiat clausula, bonis aliis quibuscumque neque verbageneralia; sed requiratur specialia mentio, videtur tenere ibidem *num.* 28. *et seq.* et Mant. ut supra *num.* 7. 9. 10. 11. et 17. et quod non sufficiant verba generalia, Magnn. *dec. Luc.* 10. *num.* 14. et quando est legitimatus cum clausula, In quibuscumque bonis, possit succedere, tunc succedit. Gab. *de legit. concl.* 1. *num.* 30. Magon. *d. dec. num.* 16. si legitimans habeat hanc potestatem; si autem sit legitimatus ab Imperatore instante patre sive eo volente, etiam in terris Ecclesiae, et in bonis emphyteuticis Ecclesiae, et ubique locorum succedit, uti vere legitimus, et naturalis, Bursat. *cons.* 255. *num.* 24. *vol.* 3. ubi multos allegat, attestantes de com. et mag's com. et idem tenet Rot. ut per Achil. de Grass. *dec.* 7. *qui fil. sint legit.* ubi idem tenet de filio Sacerdotis ex communiori sententia. Sed Mantic. *de tacit. tom.* 2. *tit.* 11. *lib.* 22. *num.* 9. videtur tenere contrarium, loquens de habente potestatem ab Imperatore, quod debet legitimari a Summo Pontifice vel alio qui habeat hanc potestatem ab eo, qui multos allegat. Et quod Imperator in terris Ecclesiae non possit, tenet Ceph. *cons.* 25. *vol.* 2. et licet specialiter, debeat legitimari ad bona emphyteutica Ecclesiae, ut supra dictum est: tamen Bursat. *in eod. cons.* 255. *num.* 12. tenet quod sufficiat, ut sit legitimatus ad bona quaecumque ubi allegat Rim. *cons.* 47. *vol.* 3. et Gab. *de legit.*

concl. 1. *num.* 31. et idem tenet Mag. ut supra. Sed hodie etiam retenta dicta opinione, quod Imperator habeat praed. potestatem legitimandi, dubitari potest an, stante Bulla Pii V. Const. 120. possit? Et videtur, quod non cum ibi expresse prohibeat legitimari in futurum ad bona Ecclesiastica, ut diximus de *divers. quaest. emph. q.* 24. *n.* 8. et Hond. *d. cons.* 37. *n.* 22. *et in fine* et quod Imperator possit legitimare Spurios in terris Ecclesiae vel habens potestatem ab eo, est com. et magis com. opinio secundum Paris. *cons.* 1. *vol.* 2. *et cons.* 10. *num.* 118. et magis comm. appellat Crot. *in l. gallus* §. *et quid si tantum ff. de lib. et posth. num.* 179. Contrarium alii tenent, et dicunt esse com. et magis com. ut per infinitos quos congerit Rol. *cons.* 88. *num* 26. *vol.* 1. quam opinionem late ipse defendit, respondendo contrariis, et dicit, quod opinio contraria habet locum, quando Imperator fecisset legitimationem extra territorium suum inter subditos suos; secus quando inter non subditos, et respectu bonorum non sitorum in jurisdictione sua, et pro sua opinione adducit etiam eundem Paris. *eod. cons. col.* 3. *ver. et per illud*, et Dec. qui hanc quoque com. appellat *cons.* 150. *col.* 3.

Limita secundo, nisi specialiter fuerit expressum in instrumento investiturae, ut legitimati possint succedere, Mant. ut supra *num.* 6. qui alios citat.

Limita tertio quando concessio fuit facta pro se, et suis haeredibus, et successoribus, et quibus dederit Affl. *decis.* 386. Alc. *cons.* 31. *num.* 4. *lib.* 1. cum aliis citatis, a Mant. *citato loco num.* 13. *et* 14. servatis tamen solemnitatibus, quae in alienatione sunt necessariae, ut ibi: Verum idem Mant. ibidem num. 15. putat facilius comprehendi sub illis verbis; pro haeredibus quibuscunque ut tenet Affliet. *dict. dec.* 386. quam sub illa clausula, et quibus dederit; quamvis contradicat Alciat. *cons.* 7. *et* 34. *lib.* 1. et ut legitimati comprehendantur, non sufficit generalis expressio, sed requiritur specialis: Nam si emphyteusis sit concessa pro haeredibus, et successoribus, magis com. op. est, ut non possit ad extraneos haeredes transire, etiam si solemniter fuerit concessa cum justa causa, nisi alia verba fuerint expressa, quibus extranei admittantur ut per Gab. *cons.* 84. n. 51. *lib.* 2. Cum vero est concessa pro filiis, et haeredibus legitimis, et naturalibus, et quibus dederit Gab. *eod. cons.* concludit, legitimos non contineri *num.* 52. nam magna est differentia inter extraneos et naturales legitimatos, quia de extraneis videtur cogitatum ab initio, sed non de naturalibus legitimatis, quos Ecclesia abhorret: et ideo tanquam odiosi non debent intelligi, nisi specialiter sit expressum: quia specialiter prohibentur. Gab. cum aliis, quos citat, *eod. cons. num.* 53. ut refert ibidem Mant. sed si concedatur pro filiis legitimis, et naturalibus, et quibus dederit, cessat omnis scrupulus dubitationis, quod naturales, quamvis sint legitimati, sunt exclusi. Gab. *eod. cons.* 84. *num.* 58. per rationes ibi allegatas, et per Mant. *citato loco num.* 16. sed si concedatur haeredibus quibuscunque, comprehendit etiam legitimatos, ex verbis etiam universalibus, tenet Rol. ut per Seraph. *dec.* 45. Mant. *citato loco sub. num.* 15. *ver. caeterum.* Sed si est concessa pro filis, et haeredibus quibuscunque vide eundem Mant. ibidem.

Sed hic cadit pulchra dubitatio. An haec le- 45
gitimatio, facta ab habente potestatem ad bona emphyteutica, teneat in praejudicium faeminarum, successive post masculos vocatarum? Hoc dubium fuit propositum in Rota, ut *in decisionibus Seraph.* 34. *et* 45. et nihil fuit resolutum; sed resolutio hujus dubii patet *in. dec. divers.* 153. *par.* 1. ubi conclusum fuit quod talis legitimatio teneat in praejudicium faeminarum, moti ea ratione communiter approbata, quod princeps possit praejudicare juri quaerendo.

An autem in hac legitimatione requiratur 46
citatio filiorum legitimorum, et naturalium, dicas, quod non, Gab. *de citat. concl.* 1. *num.* 135. Achill. de Grass. *dec.* 2. *qui fil. sint legit.* et per alios adductos per Maresc. *var. resolu. cap.* 35. *n.* 1. sed declaratur habere locum, quando spurius fuit plene legitimatus, secus, quando fuit dispensatus Mant. ut supra *num.* 12.

Amplia etiam, si legitimi sint vocati veniunt 47
incestuosi, vel sacrilegi, ut puta nati ex Sacerdote, vel Moniali professa, vel etiam ex utroque simul dummodo sint legitimati ab habente potestatem, veluti a Papa, qui potest delere talem maculam. Bald. *in leg. et si contra. in fine. C. de nupt.* Cald. *cons.* 3. *in fine. qui fil. sint legit.* Sign. *cons.* 527. Soc. *cons.* 47. *num.* 29. *lib.* 4. *de com.* Rol. *cons.* 12. *num.* 34. *lib.* 4. Caputac. *decis.* 146. *par.* 2. ubi Rota amplexa fuit hanc opinionem in filio Episcopi, et de nato ex Moniali professa, Bald. *in l. eam quam num.* 38. *C. de fideicom.* et in Auth. *Si qua Illustris. num.* 5. *C. ad. Orfic.* Ias. *cons.* 11. *num.* 2. *lib.* 3. Dec. *cons.* 55. *num.* 4. Bero. *cons.* 168. *n.* 4. *lib.* 2. et Maresc. *d. c.* 1. *n.* 3. *et seq.*

Amplia etiam habere locum, si essent legi- 48
timati a Comite Palatino, habente a Papa plenitudinem potestatis; quia ejus potestas adaequatur potestati principis; ita ut possit etiam legitimare genitum ex Sacerdote et Moniali professa, non obstante concursu duplicis defectus, et impedimenti; prout etiam potest legitimare prolem susceptam ex Moniali, et Uxorato. Bald. *cons.* 306. *lib.* 2. *et in l. eum quem, num.* 36. *C. de fideicom.* Felin. *in c. postulasti num.* 7. *de rescript.* Ruin. *cons* 73. *num.* 13. *lib.* 3. Bero *cons.* 127. *num.* 18. *lib.* 2. cum aliis adductis per Maresc. *dict. cap.* 15. *num.* 5. *et seq.* et per Mant. *citato loco n.* 10.

Declara, habere locum, etiam si fuisset di- 49
ctum, ut posset succedere in omnibus bonis, ju-

xta continentiam privilegiorum; quia per relationem ad privilegia, in quibus data est potestas legitimandi ad emphyteusim Ecclesiasticam, videretur facta specialis mentio de eis in legitimatione, ut declarat Houded. *d. cons.* 37. *n.* 30. *et seq.*

50 Declara otiam, quod legitimatus expresse ad emphyteusim, ad illam non admitteretur, absque consensu Domini directi, ad quem devolvi deberet ob mortem ultimi possessoris in investitura comprehensi, excluso illegitimo, juxta sententiam communem, de qua testatur Catell. Cott. in suis memorial. *in Ver. legitimatus limit.* 3. Roland. *cons.* 22. *num.* 13. *lib.* 3. ubi dicit, quod ab hac sententia non si recedendum, cum sit communis, cum limitatione tamen, si Dominus directus nullitatem legitimationis allegaret Honded. *dict. cons.* 37. *num.* 32. *cum. seq.*

51 Subdeclara, quod, quando legitimatio fit a Pontifice, quia est Dominus universalis bonorum Ecclesiae, et concurrit cum omnibus Praelatis, sufficit consensus ipsius Pontificis; quia ex eo ipso quod legitimat ad emphyteusim Ecclesiasticam, asserit, se velle aliis Ordinariis, cum quibus concurrit, praejudicare. Curt. jun. *cons.* 157. *n.* 24. Dec. *in leg- generaliter* §. *eum autem*, *in fin C. de inst. et subst.* Hier. Gabr. *cons.* 30. *num.* 7. *et seq. lib.* 1. et Honded. *d. cons.* 37. *num.* 34.

Declara, istam subdeclarationem habere locum, quando constaret Pontificem babuisse scientiam bonorum emphyteuticorum, et de eis in legitimatione esset facta mentio; et sic constaret clare, voluisse legitimare etiam ad d. bona in praejudicium Domini directi, alias nullo modo esset locus, ita declarat Soc. jun. *cons.* 95. *num.* 98. *lib.* 3. Gabr. *cons.* 21. *num.* 1. *lib.* 2. et Hond. *d. cons.* 37. *num.* 36. 52

Declara praeterea; quod licet legitimatus non succedat in emphyteusi Ecclesiastica; tamen potest, volente Ecclesia, recipere in emphyteusim. Rot. *divers. par.* 1. *dec.* 474. *num.* 2. *et seq.* 53

Aut sumus in emphyteusi privata, et tunc legitimati per rescriptum Principis succedunt in emphyteusi, ut est communis opinio, de qua por Clar. §. *emphyteusis qu.* 31. et vide et in *seq. qu. num.* 9. et in feudo vide Cras. §. *successia ab intestata. qu.* 29. *num.* 15. 54

QUAESTIO VI.

SUMMARIUM

Filius naturalis, illegitimus, seu Bastardus non succedit in emphyteusi Ecclesiastica, num. 1. — Amplia, quod nec transit ad nepotem legitimum natum ex filio naturali, declara quod non potest acquirere, si Ecclesia velit, num. 4. — Declara secundo si Ecclesia tollerarel, num. 9. et haec tollerantia habet vim tacitae concessionis, ibidem, decl. 3. num. 13. decl. 4. num. 14. — Filius naturalis concipi non potest sine peccato mortali, num. 1. — Ecclesia in dubio, non intelligit concedere filiis illegitimis, num- 4. nisi illegitimus esset vir probus, quis tunc recipitur, num. 6. — An probari debeat Prelatum habuisse notitiam de qualitate filii illegitimi, num. 7. et 12. — Quando concessio facta est illegitimo, ejus descendentes succedunt in emphyteusi Ecclesiastica, num. 8. — Filius illegitimus succedit in emphyteusi privata, num. 10. — Filius naturalis quis dicator, num. 11. — Filius naturalis non succedit in locatione perpetua Ecclesiastica, num. 3. — Judaeus potest emphyteusim Ecclesiasticam sibi acquirere, num. 8.

Post baec videamus, an filius naturalis, illegit-
1 timus, sive bastardus succedat in bonis emphyteuticis? Et distinguendum est. Aut vult succedere in emphyteusi Ecclesiastica, et dicendum est, non posse. Rip. qui de com. testatur, *in l. ex facta* §. *si quis rogatus num.* 61. *ff. ad Trebel.* Bart. Imol. Angel. Castr. et Alex. *in dict.* §. Paleot. *de not. et spur. cap.* 31. *num.* 1. qui etiam de com. testatur. Abb. et caeteri Canonistae *in cap. in praesentia de probat.* Clar. *in* §. *emphyteusis*, *quaest.* 30. Rimin. jun. *cons.* 447. qui pariter hanc com. appellat, et Eugen. *cons.* 15. *n.* 9. Et ratio est, quia cum praedicti filii concipi non possint sine peccato mortali. *c. nemo*, *cap. meretrices* 32. *quaest.* 4. et Ecclesia peccatum detestetur; *cap. fin. de praescrip.* et consequenter ex eo natus graviter infectetur, non est verisimile, eam de hujusmodi sobole cogitasse, et praedicti filii illegitimi sunt incapaces successionis in emphyteusi Ecclesiastica de jure communi; et etiam vigore Bullae fael. rec. Pii V. Seraph. *dec.* 478, *et dec.* 474. *divers. par.* 1. Carocc. *dec. seu casu* 8. *num.* 7. ubi plures allegat, et Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 10. Corb. *de caus. privat. ob lin. finit. num.* 54. qui alios refert, et vido quae dixi supra *in tit. de cont. emph. qu.* 35. *num.* 3.

Amplia, quod nec emphyteusis Ecclesiastica transeat ad nepotem legitimum natum ex filio naturali, Ruin. *cons.* 158. Add. ad Jul. Clar. *d. qu.* 30. *litt. D.* vide quae diximus in praecedenti *quaest. num.* 28. *et* 43. idem Mant. *ibidem num.* 6. 2

Amplia secundo, ut habeat locum etiam in locatione; quia in quacunque dispositione procedit. Mant. in citato loco, qui alios refert: et ita in Rota fuisse decisum in perpetua locatione, refert: et opinionem Mant. sequuta est Rota *in recent. par.* 5. *divers. dec.* 359. *num.* 29. 3

Declara, quod licet filius illegitimus non succedat in emphyteusi Ecclesiastica; tamen vo- 4

lente Ecclesia, seu Prelato, potest Bastardus ac-
quirere emphyteusim Ecclesiasticam, cum totum
hoc pendeat a verisimili mente Praelati Ecclesiae;
et non alia ratione videntur isti incapaces, nisi
ratione verisimilis mentis ejusdem Praelati Ec-
5 clesiae, quae cum sit nobilis, et speculum pudici-
tiae, non intelligit in dubio de istis filiis abusivis.
Sed quando Bastardus est vir probus, et vitae
6 commendabilis, recipitur ab Ecclesia, Rot. *dict.*
dec. 474. *num.* 4. ubi etiam quaeritur, an probari
7 debeat, Praelatum Ecclesiae babuisse notitiam
qualitatis filii illegitimi, contrahendo cum illo,
et vide etiam Mant. *eod. tit.* 10. *num.* 8. *et seq.* et
ideo non sunt illegitimi prorsus incapaces: sed in
dubio Ecclesia non videtur de eis sensisse, pro-
pter suam dignitatem, et pudicitiae speculum; ex
pacto autem possunt admitti. Mant. ut supra
num. 10.

8 Amplia istam declarationem, quod quando Ecclesia concessisset uni, qui esset naturalis tantum, tunc omnes naturales, inde descendentes succederent in illa emphyteusi, cum ad initium contractus semper sit recurrendum. Bald. quem sequitur Jas. *in l. cum autem, Cod. de inst. et subst. num.* 11. Mant. *cit. loco num.* 9. *et* 12. ubi dicit, quod nemo contradicit, quin filius naturalis tantum possit sibi, et suis legitimis descendentibus emphyteusim Ecclesiasticam stipulari, et ita etiam in Rota fuisse decisum testatur: imo Judaeus quoque potest emphyteusim Ecclesiasticam sibi acquirere. Calder. *consil.* 3. *de locat. et cond.* Mant. ibidem, *num.* 14. sed non haereticis, ut ibi Calder. tenet potest concedi.

9 Amplia secundo, quod non solum habet locum, quando Ecclesia expresse concessisset filio illegitimo, sed etiam, si toleraret; quia haec tolerantia babet vim tacitae concessionis; et Bulla Pii V. non tollit dispositionem juris communis, sed tantum habilitates, ex jure speciali provenientes, Seraph. *d. dec.* 478. *num.* 3. Grat. *discept. forens. cap.* 218. *num.* 49. *et num* 58. dicit, quod in urbe illegitimi sunt capaces emphyteusis Ecclesiasticae, vigore Bullae Leonis X, Mant. *lib.* 22. *tit.* 10. *num.* 21. et infra *num.* 14. declaratur.

10 Aut vult succedere in emphyteusi privata, concessa pro se, filiis, et nepotibus, et tunc potest Dec. *in cap. in praesentia, de probat. num.* 46, ubi de com. attestatur. Rip. etiam dicit hanc esse com. opin. *in dict. §. si quis rogatus num.* 58. Clar. *dict. quaest.* 30. cum aliis, quos citat, ubi etiam dicit hanc esse com. opin. et ratio est, quia in contractibus, filiorum appellatione veniunt etiam naturales, ut diximus supra *in tit. de cont. emph. quaest.* 34. *num.* 5. *et seq.* et si pater recipiat emphyteusim pro se, et filio spurio, talis contractus valet, etiam quoad filium spurium. Bald. *in l.* 2. *num.* 5. *Cod. de jur. emph.* Afflict. *decis.* 99. Ias. *in ead. l.* 2. *num.* 122. et vide, quae diximus *de contr. emph. quaest.* 34. *num.* 4. *et seq.* ubi videbis hanc opin. esse controversam: et per DD. allegatos a Corb. *dict. caus. num.* 56. *cum sequentibus* ubi etiam ipse contrariam opinionem multis argumentis tuetur.

Qui autem dicantur filii naturales? Dic, 11
quod tria requiruntur, ut de jure civili appellari possit filius naturalis. Primo, quod sit natus ex soluto, et soluta; Secundo ex unica concubina; Tertio, quod sit in domo retenta, et haec est com. opin. Crass. *§. institutio qu.* 7. *num.* 7. sed de jure Canonico sufficit, natum esse ex his parentibus qui tempore conceptionis, vel nativitatis contrahere matrimonium poterant, etiam si domi unica non sit retenta, idem Crass. *d. num.* 7. qui alios refert, et Rot. *in recent. par.* 5. *num.* 22. *et* 23.

An autem praesumatur, Praelatum Ecclesiae, 12
sive Rectorem, qui emphyteusim illegitimo concessit, scivisse, eum esse talem scilicet litteris eruditum, bonis moribus praeditum, virum probum, et vitae integritatis commendabilem? Et quidem praesumitur instructus, per l. qui cum alio, *de reg. jur.* et quia etiam unusquisque praesumitur bonus *cap. ultimo de presc. leg. merito ff. pro socio.* Tamen. Dec. *in cap. in praesentia num.* 47. *de probat.* dicit, tutius est, ut ipse probet vitae honestatem, et litterarum scientiam; quia praesumptio generalis non sufficit, ut habeat locum dispositio legis, quae specialiter exigit hanc qualitatem, sed debet probari Rim. Sen. *cons.* 47. *num.* 16. *et cons.* 439. *num.* 17. Unde probari debet, Praelatum habuisse hanc scientiam, et non sufficit scientia Vicarii, sed requiritur scientia Praelati Ecclesiae; qui emphyteusim concedit. Mant. *dict. tit.* 10. *num.* 18. ubi dicit, ita fuisse decisum in Rota, et est illa decis. supra allegata 474. *par.* 1. *divers.* et sufficit probare probitatem, et vitae integritatem, sive bonos mores, ut ex eadem decisione colligitur; et cautela erit, ut haec qualitas in instrumento investiturae apponatur.

Declarat etiam Mant. citato loco, quod licet 13
regulariter illegitimi non admittantur; tamen si adest pactum, quod Ecclesia possit per contracambium certae quantitatis pecuniarum in perpetuum liberare, transit ad eos.

Declarat quoque quod in Urbe sunt capaces 14
vigore Const. Leonis X. sed non filii spurii Clericorum ex const. Pii V. in ordine in Bullario 120. dictum fuit supra *num.* 9.

QUAESTIO VII.

SUMMARIUM

In institutione generali haeredis, non veniunt bona emphyteutica, acquisita ex pacto, et providentia, num. 1. — Et procedit, etiam si testator haberet facultatem disponendi, et esset primus acquirens num. 2. et tanto magis procedit, quando testator restrinxit se ad bona sua num. 3. — Cont. quod veniat, sed prima op. est verior, num. 4. — Nisi adsint conjecturae in contrarium, ibidem — Verbum, suis, verificatur in bonis. de quibus testator potest disponere, ibidem. - In institutione facta de bonis emphyteuticis, non veniunt bona Ecclesiae, nisi sint haereditaria, num. 5. — In institutione universali haeredis, veniunt bona emphyteutica haereditaria, num. 6. — In generali institutione bonorum veniunt bona emphyteutica Ecclesiae in Civitate, et Territorio Ferrariae, quia redacta sunt ad instar allodialium, num. 7.

Saepe contingit in facto et dubitari solet, An
in institutione generali haeredis veniant bona em-
1 phyteutica? Et in hac quaestione etiam distin-
guendum est: Aut sumus in emphyteusi ex pacto,
et providentia; Aut in haereditaria. Primo casu,
in institutione generali, non veniunt bona em-
phyteutica Bart. *in l. jusjurandi*, §. *si liberi num.* 6.
ff. de oper. liber. Rol. *cons.* 71. *num.* 26. *lib.* 2.
ubi de com. testatur. Surd. *dec.* 93. Mant. *de con-*
ject. lib. 7. *tit.* 8. *num.* 21. Rot. *dec.* 154. *par.* 1.
divers. et in recent. 375. *par.* 1. *Ludovis. dec.* 271.
in princ. et ibi Add. Surd. *cons.* 395. *num.* 18. et
Mant. *eod. lib.* 7. *tit.* 9. *num.* 6. ubi allegat Rot.
In una Fulginaten. emphyteusis coram Pirovano
28. Junii 1627.
2 Amplia procedere, etiam si testator habeat
facultatem disponendi de emphyteusi, adhuc non
venit in generali institutione bonorum. Surd. *d.*
dec. num. 16. et ideo licet primus acquirens pos-
sit disponere de emphyteusi, ut per Rot. *dec.* 435.
num. 13. *in recent. par.* 1. nihilominus non venit
in generali institutione. Rot. *divers. part.* 4. *num.*
10. *dec.* 219. et hoc tanto magis procedit, quan-
do testator restrinxisset se ad bona sua; tunc eo
minus veniunt bona emphyteutica, Surd. *d. dec.*
n. 19. *et* 20. *et d. dec.* 375. *n.* 7, ubi dicitur, quod
in emphyteusi ex pacto, et providentia, non cen-
setur testator disposuisse de bonis emphyteuticis
quae in ejus potestate non erant propter prono-
3 men, suis, quod videtur restringere dispositionem
ad bona de quibus testator potest disponere.
4 Contrarium tenuit Menoc. *cons.* 129. alle-
gatus per Surd. *dec.* 11. *num.* 6. ubi tenet, quod
sub universali institutione, veniunt bona emphy-
teutica Ecclesiae; sed ejus opinio rejicitur per
Surd. *ead. dec.* 11. *num.* 18. *et seq.* ubi dicit, quod
Menoc. male sit loquutus, et ejus opinio est con-
5 tra doctrinam Spec. et aliorum, quos citat; qui
volunt, quod si institutio facta sit de bonis em-
phyteuticis, non veniat emphyteusis Ecclesiae, et
idem voluit expresse Sim. de Pract. *de inter. ult.*
vol. lib. 3. *fol.* 2. *fol.* 184. nisi sit haereditaria, et
alios allegat, et vide supra *de cont. emph qu.* 24.
num. 13. *et infra num.* 6.

Declarari tamen potest prima opinio, nisi
constet ex conjecturis, testatorem voluisse relin-
quere bona emphyteutica. Gabr. *cons.* 85. *lib.* 1.
num. 15. *et seq.* ubi plures conjecturas ponit. Et
quod haeres alius, ad quem erat post mortem per-
ventura, non possit contravenire. Sed de hoc vide
infra *quaest. seq. num.* 5. et omnino videnda est
quaest. 24. de contractibus emphyt.
Aut sumus in emphyteusi haereditaria, et 6
tunc sub dispositione generali, et institutione
haeredis veniunt bona emphyteutica. Seraph. *de-*
cis. 124. Rot. *divers. par.* 4. *dec.* 210. *in fine et*
dec: 642. *In recent. par.* 1. *num.* 9. *et dec.* 294. *n.*
1. ubi Rota non fecit difficultatem, quin in gene-
rali institutione veniret emphyteusis haereditaria
Ecclesiae, de qua testator poterat disponere in
extraneos: et quod in generali institutione haere-
dis veniant bona emphyteutica haereditaria, etiam
Ecclesiae, tenet Mant. *de conject. ult. vol. lib.* 7.
tit. 9. *num.* 5. *et* 6. et supra citato, et maxime
veniunt, quando adest clausula, *Ad habendum* et
quicquid placuerit faciendum, in parte dispositi-
va concessionis; quae aequipollet clausulae, et
quibus dederit, et facit emphyteusim transitoriam
ad extraneos haeredes, et ita pluries tenuit Rot.
ut per Cavaler. *dec.* 293. et est decisio etiam Ro-
tae coram Burato impressa per Pacif. *de sal. in-*
ter. in fine tractatus dec. 172. *num.* 7. ubi alios ci-
tat, et similiter veniunt, quando emphyteusis est
alienabilis, ut per Surd. *cons.* 213. *num.* 2. *et in*
ead. decis. num. 8. dicitur: nam potestas alienandi
operatur, ut emphyteusis transeat ad extraneos
haeredes. Rota ibidem *num.* 9.
Sed advertendum est, quod in Civitate, et 7
Territorio Ferrariae, et ejus Ducatu, vigore Con-
stitutionum, Bonifacianae, et Paulinae bona emphy-
teutica Ecclesiae sunt redacta ad instar allodia-
lium; et ideo in generali institutione bonorum
veniunt bona emphyteutica Ecclesiae, cum de eis
testator libere disponere possit. Valasc. *de jur.*
emph. quaest. 48. *num.* 4. Duran. *dec.* 254. *num.* 17.
et seq. et vide supra *quaest.* 3. *num.* 13. ubi quod
non habent locum, nisi in Ducatu, et Statu Fer-
rariae, praedictae Constitutiones.

9 Declara tertio, qnando constaret de mente testatoris clarissime ex conjecturis, testatorem voluisse relinquere usumfructum bonorum emphyteuticorum, tunc haeres teneretur dare dicta bona ad usufructandum; aut, si non posset, eorum aestimationem: Afflict. *decis.* 44. cum aliis adductis per eundem Cavalc. *sub eod. num.* 104.

10 Et licet sit magna quaestio, an debeatur aestimatio eo casu, quo de feudo Vasallus disponere nequit, et ab haerede praestanda sit et pro utraque parte adsint plures Doctores, et com. opinio sit, quod in feudo ex pacto, et providentia non debeatur, sed in haereditario sic: quam quaestionem tractat Crass. §. *legatum quaest.* 14. *num.* 22. *ubi num.* 23. tenet, quod nec ususfructus relinqui possit, ex com. sententia. Tamen *num.* 24. resolvit procedere de jure civili in legato rei alienae: Sed de jure canonico, licet hinc inde adsit com. opin. tamen haec opinio recepta quod etiam legatum rei Ecclesiae alienae a testatore scienter factum, validum sit, quoad aestimationem, dicunt Host. Abb. Barbat. Alex. et Jas. allegati per eundem Crass. ibi *num.* 24. Covar. *in cap. filius, de test. num.* 5. refert hanc esse comm. et contrariam non esse communem. Et quod legatum bonorum emphyteuticorum Ecclesiae valeat, quoad aestimationem tenet Rot. Macerat. ut per M. Ant. de Amat. *dec.* 39. *num.* 1. et Menoc. *cons.* 129. *in fin. lib.* 2.

11 Aut sumus in emphyteusi nova, et Cavalc. ubi supra dicit, quod veniant bona emphyteutica, sed nec ista venirent sub generali legato omnium bonorum, quando emphyteusis esset ex pacto, et providentia; quia ut dictum est, sub generali institutione, nec etiam venirent, neque de eis praesumeretur disposuisse, nisi constaret de mente testatoris Crass. *d.* §. *legatum quaest.* 26. *in princ.* et diximus etiam supra.

12 Aut emphyteusis est haereditaria, quae etiam cadit sub generali dispositione Rot. *divers. part.* 1. *decis.* 154. et diximus supra in praecedenti quaestione; tunc venit in legato usufructus omnium bonorum, Rot. *in d. dec. num.* 7. et hanc esse com. op. testatur Crass. *d.* §. *legatum qu.* 26. ubi alios de com. attestantes allegat, et *q.* 14. *num.* 21.

Sed si testator dixisset, quod relinquit usumfructum omnium bonorum suorum haereditariorum tunc bona emphyteutica non venirent, si non essent haereditaria. Cavalc. *eod. tract. num.* 98.

QUAESTIO IX.

SUMMARIUM

Faeminae succedunt in emphyteusi concessa pro se, et filiis; nom. 1. contrarium num. 2. — Limita primo, quando concessio esset facta propter benemerita. num. 3. — Limita secundo, quando is, qui recipit emphyteusim. non habebat nisi unicam filiam, et erat in ea aetate, in qua non poterat generare, num. 4. — Limita tertio. quando adesset statutum vel consuetudo. quod faeminae admittantur ad emphyteusim, num. 5. et 28. — Limita quarto, quando sequeretur absurdum, ut quando esset data facultas in testamento nominandi unam faeminam extraneam. num. 6. — Personae appellatione, venit etiam faemina; nam iste terminus est communis ad utrumque sexum, num. 7. — Limita quinto supradictam com. opin. quando a principio concessa esset faeminae, vel originem habuerit a faemina, quia veniunt filiae faeminae, etiam nepotes, num. 8. et idem juris est, si est stipulata pro masculo et faemina, ibidem, — Declaratur dicta limitatio quinta. quando primitus erat concessa masculo, et postea reconceditur faeminae sub eadem forma verborum, num. 9. — Limita sexto, quando essent semel vocatae faeminae. 10. declara num. 11. — Limita septimo quando essent vocati filii, et nepotes, cum illa adjectione haeredis: nam verbum, haeres, est commune, tam masculo quam faeminae, quae limitatio non est tuta, num. 12. — Verbum haeres, est commune tam faeminis, quam masculis, num. 13. declara, num. 23. et 24. — Faeminae veniunt, et succedunt, quando emphyteusis est stipulata pro haeredibus, eod. num. et 20. — Faeminae veniunt, et succedunt, quando emphyteusis est stipulata pro liberis. num. 14. — Limita octavo praedictam com. op. non habere locum. quando dictum esset pro descendentibus, quod declara num. 15. — Limita nono, quando constaret ex verbis investiturae voluisse vocare etiam faeminas, num. 16. — Limita decimo, quando dictum esset pro filiis usque ad tertium genus, nam generis appellatione veniunt etiam faeminae. nom. 17. — Limita undecimo, quando dictum esset pro filiis, et liberis, num. 18. vel generatione alicujus, vel genere ibi num. 17, et 27. — Concessio facta pro se, filiis nepotibus, et liberis, an extendatur ad trinepotes, num. 19. — Limita decimotertio, quando prima investitura erat etiam concessa pro filiabus: quia secunda etiam censeretur pro faeminis stipulata. num. 21. — Investitura secunda regulatur a prima, et ab ea non est recedendum, nisi expresse sit dictum. num. 22. — Investitura prima si erat facta pro se. filiis, et descendentibus tantum, et postea fieret pro haeredibus, illud verbum, haeredibus. intelligeretur pro descendentibus, num. 23. etiam si esset additum ex suo corpore natis. ibidem. — Emphyteusis concessa ai quibus Comitibus. vel nobilibus usque in eorum quintam generationem, an filii filiorum nati ex plebeis veniant. num. 36. — Investitura si erat solita fieri pro filiis masculis tantum, ut concederetur pro filiis, et haeredibus, exponeretur pro filiis et descendentibus, num. 24. et non venirent faeminae. — Limitatur 14. supradictam com. opin. non habere locum. quando adesset consuetudo in contrarium. num. 25. — Consuetudo probari debet per eum, qui eam allegat, num. 26. — Limitatur decimo quinto. quando esset facta concessio usque in tertiam generationem, vel tertiam lineam. vel tertiam prolem, num. 27. — Limitatur 16. quando adest communis usus loquendi, quod veniant faeminae, nom. 28. — Limitatur 17. quando dictum esset pro se, et filiis utriusque sexus, num. 29. — Limit. 18. quando dictum esset pro filiis omnibus, num. 30. — Infertur ex his. quod nepos ex filia etiam admittitur, n. 31. — Limit. 19. quando adesset privilegium speciale num. 32. — Limit. 20. quando dictum esset pro posteris, num. 33. — Limit. 21. num. 34. — Limita 22. num. 35.

Congruo hoc in loco ponenda est illa quaestio,
an in emphyteusi, concessa pro se, et filiis veniant
filiae faeminae ? Salic. *in l.* 2. *qu.* 12. *Cod. de jur.*
emph. tenet, quod veniant, quem sequitur Dec. *in*
l. faeminae num. 108. *de reg. jur.* Alciat. *in l.* 1.
num. 7. *ff. de ver. sign.* Soc. jun. *cons.* 104. *num.*
1 7. *lib.* 2. Covar. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 1.
Clar. §. *emphyteusis qu.* 32. *ver. sed quid* Pinel. *in*
l. 3. *num.* 33. *C. de bon. mat.* Barbat. *in Clem.* 1.
n. 64. *de elect.* Valasc. *de jure emph. quaest.* 41. *n.*
3. Vinc. de Franch. *dec.* 30. hanc etiam opin. vi-
detur tenere Ias. *in d. l.* 2. *num.* 194. *in fine*, dum
simpliciter refert Salyc. idem tenet Purp. *cons.*
484. *num.* 12. Alciat. *in l.* 1. *ff. de ver. sign.* Ti-
raq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 9. *n.* 181. *et* 206. Me-
noch. *cons.* 111. *n.* 57. qui allegat etiam Cravet.
cons. 251. ver. sed etiam, et Ber. *quaest.* 18. qui
dicit hanc opin. majorem habero aequitatem, et
contrariam, licet sit magis com. tamen esse rigo-
ris plenam, et idem dicit Mant. infra citandus, et
istam opin. defendit Fach. *cont. jur. lib.* 8. *cap.* 97.

2 Contrariam sententiam tenuit originaliter
Guid. de Suzar. *in leg. veteribus, in princ. ff. de*
pact. quem multi sequuti sunt, scilicet Arch.
Henric. Boaich. Aret. Rom. Cuman. Barbat. Soc.
Veron. Corne. Franc. Jas. Rip. Felin. Dec. Ruin.
Rub. Alex. Mars. Gozad. Feret. Ant. Gab. Ferd.
Loaz. Zoannet. Soc. jun. Bero. Curt. jun. Ceph.
Rim. Cassan. Zuccard. Bald. Dec. *in cap. in prae-*
sentia num. 46. *de probat.* asserens hanc esse com.
opin. et idem asserit Jas. *in leg. si quis idquod,*
num. 23. *ff. de juris, omn. jud.* hanc etiam refert
esse com. Clar. *dict. quaest.* 32. et quod sit magis
com. tenet Gabr. *de ver. sign. concl.* 6. *num.* 93.
quos omnes enumerat, Rot. *divers. par.* 2. *decis.*
125. in qua decisione ponuntur rationes, et con-
trariis respondetur. Hanc opinionem frequentio-
ri Doctorum calculo esse receptam in emphyteusi
acquisita pro se, filiis, et nepotibus, filias, et ne-
ptes non venire, dicit Corb. *de caus. privat. ob*
lin. fin. num. 6. ubi etiam refert alios de comm.
attestantes, et Maresc. *var. resolut. capit.* 2. *lib.* 1.
in princ. dicit hanc esse magis com. opin. referens
alias Rotam ita tenuisse pluries; et est *decis. Se-*
raph. 604. Et non est dubium quin haec sit magis
com. opin. ex dinumeratione Doctorum. Quae opi-
nio potissimum habet locum in emphyteusi Eccle-
siastica, in qua stricta interpretatione fieri debet,
tum propter naturam stipulationis, tum etiam,
ut minus praejudicium inferatur Ecclesiae. Rot.
in dict. decis. 125. *num.* 20. Maresc. *dict. capit.*
num. 6. qui refert ita tenuisse Rot. coram Illu-
strissimo Card. Plat. in una Sutrina bonorum 9.
Decembris 1585. et novissime Rot. *par.* 5. *recent.*
decis. 176. et quod emphyteusis concessa filiis, et
nepotibus non intelligatur concessa filiabus, et
neptibus ex filio, magis com. opin. esse dicit Man-
tic. *de tacit. et ambig. libr.* 22. *tit.* 14. *num.* 1. *et*
5. ubi plures alios concordantes citat, licet ipse
contrariam opinionem benigniorem esse, et ae-
quiorem putet; et quando fuit concessa pro se,
et filiis, et nepotibus masculis, usque in tertiam
generationem, non venit nepos masculus ex foe-
mina, ut dicetur infra *quaest.* 11. et quando fuit
concessa iis, qui sunt de generatione masculina, an
veniat filia nata ex masculo, ibidem, et quod in
investitura concessa alicui pro se, ejusque filiis,
et nepotibus non veniant faeminae, tenet Mant.
eod. lib. 22. *tit.* 15. *num.* 13. et Maresc. *var. resol.*
lib. 1. *cap.* 2. *num.* 5. qui plures cumulat, et mul-
to magis procedit in emphyteusi Ecclesiastica, et
minus praejudicium Ecclesiae inferatur. Gab.
concl. 6. *num.* 111. *de ver. sign.* Cantuccius *in suo*
voto, quod habetur *decis.* 125. *par.* 2. *divers.* Du-
ran. *decis.* 300. *num.* 1. Et quando etiam est facta
concessio pro se, filiis et nepotibus, et ex eo per
directam lineam, et masculinam lineam descen-
dentibus, non veniunt faeminae. Rot. *in decis.*
125. *num.* 5. quae sententia non solum habet lo-
cum in filia primi investiti; sed etiam in nepte ex
filio masculo *ead. decis. num.* 6. et est recepta opi-
nio communiter. Rot. *decis.* 203. *num.* 2. *par.* 2.
recent. ubi quod duo copulative requiruntur, nem-
pe, quod volens succedere sit masculus, et de-
scendat ex masculo, ut late Cantuccius *in d. suo*
voto: ubi de magis com. attestatur. Et quando fi-
lii sunt vocati cum qualitate masculinitatis, cla-
rum est, quod faeminae non sunt comprehensae.
Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 14. *num.* 16. Gabr. *de*
verb. sign. concl. 6. *num.* 116. praesertim in em-
phyteusi Ecclesiastica. Seraph. *decis.* 1487. *num.*
2. Cantuccius *eod. voto.* Et quando sunt vocati,
cum ista qualitate masculinitatis, nempe per ma-
sculinam lineam descendentibus, ista qualitas cen-
setur repetita, et apposita respectu nepotum, et
ad omnes vocatos censetur considerata qualitas
masculinitatis, et consequenter exclusio foemina-
rum, ut *in dict. dec. Duran. num* 14. et ratio est,
ut ibi dicitur *num.* 15. quia nisi intelligeretur
qualitas masculinitatis etiam quoad nepotes, se-
queretur absurdum, quod illi essent potioris con-
ditionis, quam filiae primi gradus, ut per Mant.
eod. tit. 14. *num.* 2.

Limitatur tamen ista communis, et magis 3
communis opinio multis modis; et primo non ha-
bere locum, quando concessio esset facta propter
benemerita; quia tunc lata sit interpretatio Dec.
cons. 223. *num.* 3. Maresc. *d. cap.* 2. *num.* 7.

Limitatur secundo, quando is, qui emphy- 4
teusim recepit, tempore concessionis, unicam tan-
tum filiam habebat, et erat in ea aetate constitu-
tus, in qua verisimiliter homines non possunt
generare filios; tunc enim concessio facta pro se,
et filiis, intelligitur etiam de dicta foemina, post
quam illud verbum, filiis, in alio non potest ve-
rificari, ne dispositio sit superflua. Gabr. *d. concl.*

6. *num.* 97. Menoch. *cons.* 588. *num.* 12. et Vinc. Fusar. *de fideicom. subst. qu.* 311. *num.* 41.

5 Limitatur tertio, quando extat statutum, seu consuetudo, quod foeminae cum masculis pariter admittantur ad bona emphyteutica; quia tunc veniunt etiam foeminae: cum verba contrahentium accipiant interpretationem a statuto, vel consuetudine. Bart. communiter receptus *in leg. ut jusjurandi* §. *si liberi ff. de oper. liber.* Gab. *d. concl.* 6. *num.* 96. Brun. *in tract. quod stant. masc. art.* 105. Maresc. *d. cap. num.* 10. et vide infra *num.* 25.

6 Limitatur quarto, quando sequeretur absurdum exemplum, si in concessione data esset facultas in casu obitus sine filiis, nominandi in testamento unam foeminam extraneam; tunc appellatione filiorum veniret etiam filia, ne sit melioris conditionis foemina extranea, quam propria filia, ut habetur *in dict. decis.* 123. *num.* 33. Gab. *ead. concl.* 6. *num.* 103. Maresc. *dict. cap. n.* 11. et vide supra *num.* 2. et quando data est facultas nominandi unam personam, potest emphyteuta nominare foeminam, quia iste terminus personae, est communis ad utrumque sexum, et sic non inerat communis opinio supra allegata, quod, quando accepta est emphyteusis pro se, et filiis, foeminae non continentur, et si adjectum sit, quod in defectum filiorum posset nominare unam personam, intelligitur etiam de foeminis extraneis. Rot. *ead. decis.* 125. *num.* 36. *et* 37. et
7 coram Duran. *decis.* 300. *num.* 19. *et* 20. ubi dictum fuit, quod non obstabat, si in investitura esset dictum, quod investitus haberet facultatem in defectum masculorum, et lineae masculinae ad tertiam nominationem, videlicet ad vitam ipsius, et ad vitam unius personae per ipsum nominandae, et ad vitam alterius personae per personam nominatam nominandae, cujus virtute poterat investitus nominare foeminam extraneam; et ideo extraneae foeminae essent melioris conditionis, quam filiae, aut neptes: quia magna est disparitas; nam Ecclesiae nihil interest, quod possit potius una persona, quam alia nominari, cum non ideo citius, aut tardius intret devolutio, bene autem Ecclesiae interest, quod foemina non sit comprehensa sub generatione; quia quatenus sic deficientibus sut non extantibus masculis, non intraret devolutio existentibus foeminis ejusdem gradus: sin autem non comprehendantur, non extantibus masculis, est locus devolutioni, etiam quod extent foeminae. Et in fine illius decisionis dictum etiam fuit, quod non obstaret facultas data transferendi emphyteusim in aliam personam, etiam extraneam, usque ad tertiam illius generationem, seu nominationem, quia in casu illius decisionis additum erat, ut supra: et ideo intelligi debuit eodem modo, id est usque ad tertiam generationem masculinam, prout fuerat concessa investito, et per lineam masculinam translatari; ita ut generatio intelligeretur cum qualitate masculinitatis, et quod in defectum masculorum intra tertiam generationem intraret nominatio, ut supra, haec enim est vis, et efficacia dictionis, ut supra, ut sit relativa omnium antecedentium, ubi alii allegantur.

Limitatur quinto, quando a principio emphyteusis est concessa foeminae; nam postmodum, si in concessione sit facta mentio de filiis, tunc veniunt etiam foeminae. Rom. *cons.* 367. *col.* 2. Curt. *in tract. de feud.* 3. *par. in prima reg.* Rip. qui hanc appellat communem opinionem. *resp.* 1. *lib.* 1. *num.* 74. Gabr. *d. concl.* 6. *n.* 98. et quando emphyteusis habuit originem a foemina veniant filiae foeminae, etiam neptes, dicunt omnes relati per Corb. *de caus. privat. ob lin. fin.* nempe Gozad. *cons.* 79. *in fine.* Curt. juo. *cons.* 81. Benint. *dec.* 52. Soc. *in l. cum num.* 84. *ff. de cond. et demonstr.* Grat. *cons.* 110. *num.* 27. *vol.* 1. Ferd. Loaz. *in leg. filius familias* §. *Divi, num.* 68. *de leg.* 1. Tiraq. *in ll. connubialibus l.* 5. *num.* 26. Cephal. *cons.* 185. *num.* 26. *lib.* 2. Bero. *cons.* 120. *num.* 12. *vol.* 2. ubi idem juris esse vult, quando emphyteusis est stipulata a masculo, et foemina, quia, sicut masculus sexum suum dilexit, ita pariter foemina sexum suum dilexisse praesumitur. Bursat. *cons.* 80. *num.* 7. Rol. *cons.* 76. *vol.* 3. Ias. *cons.* 17. *col.* 2. *vol.* 4. licet Corb. *a ver. caeterum usque ad num.* 29. conetur probare istam com. op. non esse veram quae est verissima, ut per Surd. *dec.* 9. *num.* 12. *et in cons.* 140. *num.* 25. 26. *et* 29. et Mant. *d. art.* 14. *num.* 25. 8

Declaratur d. limitatio quinta, secundum Corb. ut sup. *num.* 29. non habere locum, nec includi foeminas, retenta dicta com. opin. quando fuisset primitus concessa masculo, et modo concederetur foeminae pro se, filiis, et nepotibus, sub eadem forma verborum; quia secunda investitura regulatur, et declaratur, a prima, a qua non est recedendum, nisi in secunda expresse dicatur, secundam investituram de communi contrahentium consensu, aliter quam solitum esset, fieri, ut in fortioribus terminis tradit Dec. *consil.* 193. *num.* 3. *et consil.* 119. *num.* 4. *et seq.* et alios allegat Corb. *ead. caus. num.* 8. quam limitationem intellige, ut diximus supra, *de contr. emph. quaest.* 34. *num.* 22. in casu, in quo quaeritur, an dicatur nova, vel antiqua investitura, et vide infra *num.* 22. 9

Limitatur sexto, quando semel vocatae sunt foeminae, puta, si concessio sit facta pro filiis, filiabusque, et nepotibus; nam appellatione nepotum, comprehensae essent neptes. Menoch. *cons.* 111. *num.* 51. et Maresc. *dict. cap. num.* 25. 10

Declara hanc sextam limitationem habere locum, quando foemina stipulatur pro se, et filiis, ex ejus conjecturata mente, ut per Roland. *cons.* 76. *num.* 6. *lib.* 3. secus, quando masculus est stipulatus, qui, quando voluit foeminas exprimere, 11

id fecit; ita declarat Seraphin. *dec.* 604. *num.* 7. ubi allegat cons. Corn. 49. *num.* 2. *et cons.* 271. *num.* 10. *lib.* 4. et Alexand. *cons.* 45. *num.* 9. *lib.* 7. Et ratio est secundum Seraphinum: quia apparet, non esse mentem disponentis, comprehendere foemininum sub masculino, et non est eadem ratio in nepte, quae in filia propria; et Rotae visa fuit frigida responsio Menoch. *dict. consil.* 111. *num.* 62. et refert etiam Maresc. ut supra *num.* 16.

12 Limitatur septimo, quando non sunt vocati filii, et nepotes simpliciter, sed cum adjectione, haeredis, quo casu veniunt etiam foeminae Alex. *in l. sed si hac*, §. *liberos*, *num.* 3. *ff. de in jus. voc.* sequitur Ias. *in leg. sed si quis id quod*, *ff. de jur. omn. jud. colum.* 5. *et cons.* 115. *colum. fin. vol.* 1. Gab. *dict. conclus.* 6. *num.* 104. cum aliis adductis per eum, sequitur Corb. *dict. caus. num.* 34. dummodo foeminae sint haeredes Clar. §. *emphyteusis quaestion.* 32. *ver. haec tamen*, ubi de communi testatur; et ratio est, quia iste terminus, haeres, est communis tam foeminae, quam masculo. Alexand. ut supra. Dec. *eod. consil.* 32. Sed haec limitatio patitur magnam difficultatem: nam Doctores eam tenentes, aut loquuntur, ubi stipulatio est tantum concepta pro haeredibus, et non pro filiis, ideo nihil mirum, si comprehenduntur etiam foeminae; quia iste terminus, haeres, est communis tam foeminae, quam masculo, ut dictum est, et ita procedit, et loquitur, Dec. *d. cons.* 32. et Alexand. *in dict.* §. *liberos*, et Bero.
13 *quaest.* 18. *et cons.* 93. *num.* 26. *lib.* 1. Rimin. jun. *cons.* 41. *num.* 20. Soc. jun. *cons.* 79. *num.* 6. *lib.* 4. et iste non est casus supra positus. Aut loquuntur, retenta opinione Bart. *in leg. Gallus* §. *si parente*, *de liber. et posthum.* quod quando dicitur filiis, et haeredibus, non requiratur utrumque copulative, et ita loquitur Alexand. *in dict.* §. *liberos*. Ias. *in dict. leg. si quis id quod num.* 25. Gozad. *cons.* 20. *num.* 7. sed opinio Bart. est communiter damnata. Ias. *in l.* 2. *Cod. de jur. emphyt.* Paris. qui de com. *cons.* 48. *num.* 10. *lib.* 4. Clar. §. *emphyteusis quaest.* 37. et de hac re nos diximus
14 *de contr. emphyt. quaest.* 3. *num.* 1. unde satis liquet, eos contrarium sentire, si utriusque qualitatis concursus requiratur. Aut loquuntur in dictione, Liberis, quae capit ex sui proprietate masculos, et foeminas, et ita procedunt dicta per Alex. *cons.* 80. *num.* 14. *lib.* 1. et consilia Ruin. allegata per Gabr. *dict. concl.* 6. *num.* 104. et ita loquitur Dec. *cons.* 223. *num.* 3. quicquid senserit Menoch. in contrarium, *consil.* 111. supra allegato *num.* 51. et ita tenuit Rot. ut per Seraph. *dict. dec.* 604. *num.* 3. *cum seq.* et refert etiam Maresc. *dict. cap.* 2. *num.* 18. quare ista limitatio non est tuta, ut advertit etiam ibi Marescot. videndus est etiam Mant. *dict. art.* 14. *num.* 23. ubi videtur tenere op. *in dict.* §. *si parente*, quod scilicet non requiratur utrumque copulative, et foeminae comprehenduntur propter illam dictionem, haeredibus.

Limitatur octavo, quando dictum esset pro 15
filiis haeredibus, et descendentibus; tunc foeminae etiam comprehenderentur, et sic neptes; quia illud verbum, descendentes, comprehendit filias foeminas, et appellatione descendentium simpliciter ex proprietate sermonis filiae foeminae, et alii per lineam foemininam descendentes comprehenduntur. Fulgos. *cons.* 85. *num.* 2. per text. in Auth. *de haered. ab intest.* §. 1. *et* 2. in illis verbis, descendentium, et Gabr. *dict. concl.* 6. *num.* 95. Corb. *dict. caus. num.* 33. cum aliis per eos allegatis, Rot. *in recent. part.* 5. *decis.* 176. *num.* 23. ubi appellatione legitime descendentium, veniunt etiam foeminae, et quando investitura est facta pro se, filiis, et nepotibus per rectam lineam descendentibus, comprehendit etiam foeminas. Rot. *decis.* 424. *par.* 2. *recent.* Gregor. 15. *decis.* 383. *num.* 3. *et in Decis. Duran.* 295. *num.* 5. et Maresc. *dict. cap. num.* 21. refert, ita judicasse Rot. in una Bononien. devolutionis bonorum 14. Januarii coram Justo, ubi concessio erat facta cum verbis praedictis, et fuit dictum, non obstare cons. Curt. jun. 321. *num.* 30. *lib.* 3. et Ceph. 12. *in fine*, quia in investitura, de qua loquitur Curt. non aderat verbum, haeredibus, et *in cons.* Ceph. dicebatur de filiis masculis, propterea defendit, quod verbum descendentibus, restringatur sub eadem qualitate masculinitatis: ubi Cephal *cons. citato* 12. *vol.* 1. per totum defendit, quod in emphyteusi Ecclesiastica, stipulata pro se, filiis suis masculis legitimis, et naturalibus, nec non descendentibus suis, non veniant foeminae, non obstantibus illis verbis descendentibus: quia illud verbum, descendentibus, regulatur ab illa qualitate masculina; et ideo masculis deficientibus, revertitur ad Ecclesiam. Et in dubio facienda est interpretatio ad favorem Ecclesiae, ut citius emphyteusis revertatur, ibidem *num.* 20. qui alios refert.

Limitatur nono si ex aliis verbis investiturae 16
constaret, contrahentes voluisse vocare faeminas, tunc facile receditur a dicta communi, et magis communi opinione, quae faeminas excludit: nam ea fundatur in oratione, *leg. veteribus. ff. de pact.* quasi imputandum sit stipulanti, qui legem apertius non dixit, ut tradit Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 9. *num.* 210. quae ratio cessat, ubi ex aliis verbis apparet, stipulantem voluisse stipulationem concipere, etiam pro foeminis. Maresc. *d. cap. num.* 20.

Limitatur decimo quando in concessione di- 17
ctum esset pro se, et haeredibus usque ad tertium genus: cum generis appellatione, et ex proprietate sermonis, foeminae etiam continentur. Tiraq. *ead. glos.* 9. *num.* 239. Anch. *consil.* 44. et tenuit Rota coram Cardinali Platto, in causa Sutrina bonorum, 9. decembris 1587. ut refert Ma-

resc. *dict. cap. num.* 23. non obstante quod in eo casu non adesset verbum, Haeredibus, et verba ad tertium genus, immediate essent prolata post verbum, filiis et nepotibus, Dec. *in leg. foeminae ff. de reg. jur. num.* 66. *et seq.* et similiter de dicta decisione facit etiam mentionem Mant. *eod. lib.* 22. *tit.* 15. *num.* 13. quando concessa est pro se, et filiis usque ad tertium genus; et idem dicendum est, si emphyteusis concessa sit generationi alicujus, seu generi; quia etiam foeminis concessa intelligitur, ut infra *num.* 7. Et licet sit controversia inter Doctores, an veniant foeminae, et multi tenent, quod non, ut Bald. Salyr. Corn. Anch. Aldob. Menoc. Rom. et alii relati per Mant. *eod. tit.* 15. *num.* 1. tamen magis com. op. est, quod veniant, et succedant, ut per eundem Mant. ibi *num.* 9. Crass. §. *fideicommissum quaest.* 15. *num.* 5. Clar. §. *emphyt. quaest.* 36. et per Vinc. Fusar. *de fideicom. qu.* 329. qui quamplures adducit pro hac hac opin. et de mag. com. testatur; quamvis alios etiam referat contrarium tenentes. Et licet generis appellatione veniant foeminae, ut per Tiraq. *loco citato*, et idem posset dubitari, quando dictum est ad tertiam generationem; tamen cessare debet dubitatio, quando verbum generationis in investitura appositum est ad designandum gradum, non autem ad ampliandam vocationem, quum contrahentes ad masculos per lineam masculinam descendentes verbis expressis restrinxerunt. Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 15. *num.* 15. et Rot. *dec. Duran.* 295. *num.* 17.

18 Limitatur undecimo, quando esset dictum pro liberis, vel pro se, filiis, nepotibus, et liberis, Anch. *consil.* 125. *colum.* 1. Alex. *in dict.* §. *liberos*, idem Alex. *consil.* 80. *col. pen. vol.* 1. Jas. *in leg. si quis id quod colum.* 5. *ff. de jur. om. jud.* Gozad. *cons.* 20. *col.* 2. Ruin. *cons.* 188. *col. pen. vol.* 2. Grat. *cons.* 64. *num.* 17. *vol.* 2. cum aliis congestis per Corb. *de caus. privat. ob. lin. fin. n.* 43. Rot. *dict. decis.* 125. *p.* 2. *divers.* Fusar. *de subst. fideicom. quaest.* 326. et quando concessio facta est pro liberis veniant etiam foeminae, tenent alii relati per Mant. *dict. art.* 14. *num.* 20. sed si est concessa pro liberis ex linea masculina descendentibus, an filia, quae sola est superstes admittatur, Capra allegatus a Mant. *dict. art.* 14. *num.* 27. dicit, quod sic, contr. tenet Paul. de Castr. *in leg. maritus, Cod. de procur. num.* 5. sed vide Mant. *loco citato.*

Dissentiunt secundum Gabr. *dict. concl.* 6. *num.* 102. Alex. *cons.* 61. *vol.* 1. et Dec. *in leg. foeminae* supra allegata sed mihi videtur contrarium postea sensisse Dec. ut ibi *num.* 107.

19 An autem concessio extendatur ad trinepotes quando est facta pro se, filiis, nepotibus, et liberis videndus est Corb. *de caus. num.* 48. et Fusar. *de subst. fideicom. qu.* 327. *num.* 38. *et seq.*

20 Limitatur decimo secundo, quando dictum est pro se, et haeredibus: nam tunc transit ad foeminas, sicut masculos, et haec est magis com. opin. ut per Bero. *qu.* 18. Clar. §. *emphyteusis, quaest.* 32. *ver. haec tamen.* Seraph. *dict. decis.* 601. *num.* 4. et idem dicendum est, si dictum esset, pro se, filiis, et haeredibus, Gab. *dict. concl.* 6. *num.* 104. qui alios allegat. Corb. *eod caus. num.* 34. quando est concessa pro se filiis, nepotibus, et haeredibus; quia illud verbum, haeredibus, comprehendit etiam foeminas, *l. haeredis appellatione, ff. de verb. sign.* ut supra etiam diximus, et Mant. *eod. art.* 14. *num.* 22.

Limitatur decimotertio, quando eadem res, 21 quae conceditur pro se filiis, et nepotibus simpliciter, alias fuisset valide concessa pro se, filiis, et nepotibus, et filiabus, et nepotibus: quia secunda investitura regulatur, et declaratur a prima. Dec. *cons.* 185. *et cons.* 193. *et cons.* 468. ubi etiam vult, idem esse dicendum, si in secunda investitura dictum sit, pro filiis, et nepotibus masculis tantum, quia prima erat etiam pro foeminis; nam ab antiquis investituris non est recedendum, nisi in posterioribus expresse dicatur, 22 quod facta est investitura de communi consensu aliter quam solitum est fieri; et opinionem Dec. sequitur Ferret. *cons.* 119. Natt. *cons.* 322. Gozad. *consil.* 84. Alexandr. *consil.* 9. *vol.* 5. et Ruin. *cons.* 185. ubi inquit: verba investiturae intelligi debent secundum naturam primae, et omnia in illa intelliguntur reperta: et idem voluit Roland. *cons.* 67. *num.* 5. *et* 6. *vol.* 1. Ceph. *cons.* 27. *volum.* 1. Bursat. *consil.* 122. *num.* 17. *vol.* 1. et quod secunda investitura intelligatur facta secundum primam, nisi expresse de communi consensu mutatio esset facta; quia in nova concessione semper censetur excepta qualitas praecedentis investiturae, sequitur Corb. *de caus. num.* 8. *et* 10. et quod investitura sequens non possit alterare primam in praejudicium Ecclesiae, vel alterius, Cavalc. *decis.* 36. *num.* 215. *part.* 2. Mant. *eod. lib. tit.* 35. *num.* 35. *et seq.* ubi declarat, nisi in renovatione aliqua nova qualitas sit adjecta: quia tunc nova concessio, et investitura censeretur; sed vide, quae diximus *de contr. emphyt. qu.* 34. *num.* 22. ubi declaratur, quando adjecta esset nova qualitas, forma, vel conventio. Et prior investitura tanquam radix, et fundamentum aliarum debet observari, Mantic. *de tacit. lib.* 23. *tit.* 21. *in princ.* qui plures cumulat; licet loquatur in feudo, et a primo non videtur recessum, nisi manifeste appareat contradictio, et maxime si prior in posterioribus explicite, vel implicite sit repetita, veluti si dictum fuerit, visis proximis investituris. Nec est verisimile Vassallum voluisse remittere pacta sibi utilia, quae in priori investitura continentur, et ideo priori investiturae non debet intelligi fuisse renunciatum, nisi necessitatis ratio id persuadet. Mantic. *citato loco numero* 2. *et seq.* Neque etiam primae investiturae videtur derogatum, nisi expresso hoc actum sit,

praesertim si sit conditionalis, ut puta, si dictum sit, si juste, et rationabiliter petierit, se dicto numino investiri; quia nec juste, nec rationabiliter quis petit sub diversa forma a primis iovestituris, investiri. Unde sequens investitura praesumitur facta secundum conditiones primae, et sic in dubio credendum est, posteriores investituras cum prioribus convenire. Quare omnes posteriores investiturae ad primam sunt intelligendae, et sic posterior investitora secundum priores declaratur, Mant. ibidem *num.* 3. qui alios refert.

Declara tamen, quod si tenor antiquae investiturae non appareat, nisi per relationem factam in posteriori, adhuc illa servari debet; sed si prior investitura ad quam facta est relatio, non invenitur, et ex ea diversitas possit probari, standum est posterioribus investituris, ut vulgo receptum est, quod intelligitur, oisi in posterioribus clare sit insertus, alioquin nunquam posset locum obtinere Mant. *eod. loco num.* 9. *et seq.*

Declara etiam, quod dictum est, posteriores investituras recipere interpretationem a priori, intelligitur Primo, ut procedat in bis, quae dubia videri possunt, non autem in iis, quae aperte contradicunt, si posterior iovestitura facta sit ab eo, qui hanc babet potestatem, idem Mant. *dicto loco numer.* 12. Secundo intelligitur, ut habeat locum nisi in renovatione investiturae adjecta sit nova qualitas, quia tunc nova dicitur concessio, ut in *eod. tit. numer.* 13. tenet. Mant. qui alios citat, et dixit supra *de contract. emph. quaest.* 34. *num.* 22. Tertio intelligitur, quod posterior investitura a priori declaratur, quando est magis dilucida, sed si prior sit generalis, illa recipit interpretationem a posteriori, quae apertius loquitur, veluti si in priori feudom fuerit concessum alicui, et haeredibus, vel descendentibus, et in posteriori sit concessum feudum haeredibus, vel descendentibus masculis: nam similiter intelligitur feudum concessum io priori, quia baec est etiam interpretatio juris feodorum. Mant.ut supra n.14. Quarto declaratur, quod investitura a priori non intelligitur discrepare, nisi contineat res diversas et verba non possint aliam recipere interpretationem, idem Mant. *eod.loco n.* 15. ubi allegat Hier. Gabr. *cons.* 69. *num.* 38. *lib.* 2. Quinto intelligitur, ut posterior investitora a priori recipiat interpretationem, quando ambae factae sunt inter easdem personas, et loquuntur de eodem genere; diversum est, si posterior investitura ab alio facta sit, vel de diverso genere loquatur: nam et si investiturae diversi generis ab eodem factae sint, et posterior habeat potiora jura, debet praevalere, veluti si idem Dominus primum investituram fecit puram, et abusivam, hoc est sine rei traditione, deinde faciat aliam puram cum traditione possessionis: haec enim potior babetur, idem Mant. ut supra *num.* 16. *et seq.* Sexto posterior iovestitura recipit interpretationem a priori, nisi sit alterius tenoris, et facta sit ex consensu eorum quorum interest, ut per eumdem *eod. tract. lib.* 23.*tit.* 20. *num.* 22. Sed si errore, et calliditate eorum quorum interest id factum sit, priori investiturae fides adbibetur, ut per Doctores quos refert idem Mant. *d. tit.* 21. *num.* 18. et posterior investitura praesumitur erronea si sit alterius tenoris: Princeps enim praesumitur circumventus, nisi daretur scientia officialium Camerae, ex quibus prodeunt investiturae. Unde si communi consensu fuerit recessum a priori investitura, posteriori standum erit, nisi error, vel metus probetur ut per Doctores ibidem allegatos per Mant. et vide etiam supra *de contr. emphyt. quaest.* 9. *num.* 20. *et qu.* 34 *num.* 22. *et supra num.* 9.

Infertur ex bac limitatione, quod si prima investitura erat facta pro se, filiis, et descendentibus tantum, et fieret postea pro haeredibus simpliciter, vel pro filiis, et haeredibus, censeretur concessa secundum naturam primae concessionis; et illud verbum, haeredibus, exponeretur pro filiis, et descendentibus ex praesumpta mente contrahentium, quae colligitur ex natura primae concessionis. Bero. *in cap. in praesentia num.* 395. *de probat.* Afflict. *decis.* 195. *n.* 5. ubi inquit, quod secunda investitura, quae erat pro se, et haeredibus, ex suo corpore natis, intelligitur pro se, et haeredibus, absque illis verbis, ex suo corpore, ut in prima investitura, refert Corb. *ead. causa num.* 8.

Infertur etiam, quod si Ecclesia est solita 24
concedere pro se filiis, et nepotibus masculis tantum, usque in tertiam generationem, ut in bac insigni Abbatia S. Crucis de Saxovivo solitum est, et concederetur pro se, et filiis, et haeredibus illud verbum, baeredibus, exponeretur pro filiis, et descendentibus durante dicta tertia generatione masculina tantum, ex praesumpta mente contrahentium, quae colligitur ex consuetudine, et concessionibus aliorum; quia Praelatus non potest contra formam solitam cooccdere in emphyteusim Corb. qui alios citat *ead. caus. num.* 29. facit etiam pro bac opinione, quia verba stipulationum a consuetudine recipiunt interpretationem. Imol. *in cap. potuit de locat. num.* 69. Felyn. *in cap. cum M. Ferrariensis de const. colum.* 3. cum aliis relatis per eumdem Corb. ibi *num.* 30. quod foeminae non comprehendantur in emphyteusi Ecclesiastica; licet dicatur pro se, et suis baeredibus, et successoribus, sed masculi tantum, quando prima concessio fuit facta pro se, filiis, et descendentibus masculis legitimis, et naturalibus, secundum primordialem naturam; quia aliter intelligenda esset contra naturam contractus, et induceretur alteratio in sobstantialibus Bero. *cons.* 100. *num.* 14. Becc. *cons.* 101. *num.* 16. Rot. Lucens. *dec.* 48. ubi haec materia discutitur.

Limitatur decimo quarto non habere locum, 25
ubi adest consuetudo generalis Domini, vel Ec-

clesiae, concedentis sub hac stipulatione pro se, filiis, et nepotibus, filias, et neptes admittere; quia isto casu verba stipulationis a consuetudine interpretationem, et declarationem recipiunt, et secundum eamdem consuetudioem intelliguntur. Imol. *in dict. capit. potuit de locat. num.* 69. Felyn. *in dict. cap. M. Ferrariensis num.* 6. Bero. *cons.* 97. *vol.* 1. *num.* 1. Corn. *consil.* 199. *num.* 54. *vol.* 2. Ruin. *cons.* 151. *num.* 9. Menoch. *cons.* 111. *num.* 60. *vol.* 2. Mant. *citato tit.* 14. *num.* 24. Et quando in loco adest consuetudo, ut foeminae, cum masculis descendentes ab investito admittantur, tenet Clar. §. *emph. quaest.* 28. *in fine*, ubi dicit recurrendum est semper ad consuetudinem Civitatis, in qua concessio est facta, et secundum illam judicando non errabis: illa enim praecipue est attendenda, sequitur Rot. ut *in dec. Duran.* 295. *in fine.*

26 Sed qui allegat istam consuetudinem, probare debet. Dec. *consil.* 483. num. 28. Soc. jun. *consil.* 65. *num.* 36. *vol.* 1. Coro. *consil.* 83. *col.* 5. *vol.* 4. Alexand. *consil.* 67. *vol.* 7. *num.* 1. Mascard. *de probat. concl.* 423. *num.* 19. *et seq. vol.* 1. Honded. *consil.* 31. *num.* 48. *par.* 2. Corb. qui alios refert *de caus. priv. ob lin. fin. num.* 30. et hanc consuetudinem allegans, illam probare debet, et etiam necesse est, ut probet, quod vigeret tempore contractus, quando scilicet res fuit in emphyteusim concessa, Menoch. *consil.* 111. *num.* 37. *vol.* 2. et idem Corb. *citato loco.*

27 Limitatur decimo quinto, quando esset dictom pro se, filiis et nepotibus, usque in tertiam generationem: quia tunc filiae, et nepotes comprehenduntur, Corn. *cons.* 233. *vol.* 4. *col.* 1. Fulgos. *cons.* 131. Capr. *cons.* 54. *inter cons.* Corn. *n.* 3. *v°* 3. Bald. *in l.* 2. *n.* 7. *Cod. de jure emphyt.* quia licet foeminae non veniant nomine filiorum, et nepotum; tamen ratione verbi adjuncti generationis veniunt. Cornel. *dict. cons.* 233. Et idem dicendum est, si fiat concessio pro se, filiis, et nepotibus usque in ejus tertiam lineam, vel ejus tertiam prolem: quia verbum, linea, tam masculos, quam foemioas continet. Corb. *de causa privat. ob lin. fin. num.* 40. Fusar. *de fideicom. subst.* 346. *in prin.* cum aliis per ipsos congestis, et appellatione prolis, foeminae continentur, idem Corb. *nu.* 39. *et* 40. *ead. caus.* et Fusar. *qu.* 335. *num.* 5. ubi etiam dicitur, quod idem tenendum est de progenie, et si casus occurrat, recurre ad eum, ubi adsunt declarationes, et praesertim an veniaot descendentes ex foemina appellatione lineae, et quod foeminae, et descendentes ab eis veniaot, quando est vocata generatio, Fusar. *qu.* 329. ubi plures cumulat, licet contrarium multi teneaot, quod nepos ex foemina non admittatur, neque ab ea descendentes: sed testatur, quod magis com. opinio sit, quod veniant *num.* 3. et quando est facta concessio pro se, et filiis, usque in tertiam generationem, quod in ea succedat nepos ex filia, tenet Marian. Socin. Sen. ut refert Clar. §. *emph. quaest.* 36 *in principio* Corn. *cons.* 219. *num.* 6. *lib.* 2. Tiraq. *de ret. lign.* §. 1. *glos.* 9. *n.* 241. Bero. *consil.* 120. *num.* 31. *lib.* 2. Menoch. *consil.* 111. *num.* 55. Alex. *cons.* 61. *num.* 9. et sic succedunt filiae foeminae, et descendentes ex eis. Mantica *dict. art.* 14. *num.* 26. et quod foeminae et masculi descendentes ex eis veniant, et comprehendantur. Gabr. *cons.* 69. *num.* 9. *lib.* 2. Menoch. *cons.* 111. *num.* 55. Mant. *eod. lib.* 22. *tit.* 15. *num.* 13. *et seq.*

Limitatur decimo sexto, quando in loco, ubi contractus celebratur emphyteuticus, adest communis usus loquendi, ut filiorum, et nepotum nomine, etiam filiae, et nepotes intelligerentur; nam tunc censerentur vocatae. Corb. qui multa allegat pro ista opinione ibid. *num.* 40. 28

Limita decimo septimo, quando dictum esset, pro se, filiis, et nepotibus utriusque sexus: nam tunc filiae, et nepotes comprehenderentur. Rim. *cons.* 473. *num.* 9. Bursat. *cons.* 63. *num.* 11. Rol. *cons.* 84. *num.* 14. *vol.* 4. et Corb. *ibid. num.* 53. 29

Limita decimo octavo, quando dictum esset, pro se, omnibus filiis, et nepotibus; quia adjectio nominis universalis, omnis, facit, ut etiam foeminae includantur, Corb. *ibidem num.* 50. caetera videnda sunt *in dicta concl.* 6. Ant. Gabr. et apud Fusar. *de subst. fideicom. qu.* 311. 30

Infertur ex praedictis limitationibus, quod in casibus, in quibus admittuntur foeminae, nepotes ex foemina etiam succedent, Marian. Soc. in quodam suo consilio, quem sequitur Corn. *cons.* 219. *lit. G. lib.* 2. Clar. §. *emphyteusis, quaest.* 36. *in princ.* Valasc. *de jur. emph. quaest.* 41. *num.* 5. et Fusar. *de subst. fideicom. quaest.* 326. *num.* 2. ubi plures cumulat: et vide supra *num.* 27. 31

Limitatur decimooono quando adesset speciale privilegium, ut est in Civitate Caesenae, Innoc. Octavi, in quo cavetur in contractibus emphyteuticis debere admitti, et in eis comprehendi foeminas masculis non extantibus, ut est *decis. Ludovis.* 33. et ibi Add. ubi extenditur etiam, si dictum sit cum dictione tantum taxativa. 32

Limita vigesimo quando concessio esset facta pro posteris: quia posterorum appellatione liberi continentur. Mant. *citato art.* 14. *num.* 21. 33

Limita vigesimoprimo quando concessio facta fuit a foemina; verba enim debent intelligi secundum conditionem personae loquentis, ita sentit Pet. de Anch. *in cons.* 339. *num.* 6. sequitur Ias. *in l. sed si hac*, §. *liberos num.* 1. *ver. limita ff. de in jus voc.* Gozad. *cons.* 79. *num.* 15. Curt. jun. *cons.* 181. *num.* 1. Rol. *cons.* 76. *num.* 21. *lib.* 3. Decian. *cons.* 46. *num.* 68. *lib.* 2. Menoch. *cons.* 111. *num.* 51. *et seq.* Mant. *d. art.* 14. *num.* 25. 34

Limita vigesimosecundo quando emphyteusis est concessa a Principe laico: quia ejus beneficia largissime sunt interpretanda, Bald. *in l.* 2. *num.* 7. *C. de jur. emph.* et ibi Ias. *num.* 167. Alex. *cons.* 61. *num.* 8. *lib.* 1. Mant. *d. art.* 14. *in fine.* 35

36 Sed si emphyteusis concedatur aliquibus Comitibus, vel nobilibus, usque in eorum quintam generationem, an filii filiarum nati ex plebeis includantur; hanc dubitationem movet Bald. in *l.* 2. *num.* 7. *C. de jur. emph.* et Mant. *d. art.* 15. *in fine*, ubi vide.

QUAESTIO X.

SUMMARIUM

Masculi, et foeminae simul admittuntur in emphyteusi, recepta pro masculis, et foeminis, num. 1. — Ratio ponitur, num. 2. Fallit stante statuto, vel consuetudine quod extantibus masculis foemina non succedat, num. 3. — Fallit, quando emphyteusis est accepta pro conservanda agnatione. num. 4. — Una determinatio respiciens plura determinabilia, debet uniformiter determinare. num. 2. — Copula. et omnes copulatos pro virili vocat. ibidem. — Masculi existentes in 2. grado praeferuntur foeminis existentibus in primo, et quomodo intelligatur, num. 5. — Statutum exclusivum foeminarum, an habeat locum in emphyteusi Ecclesiastica, n. 6. —

Si emphyteusis recipiatur pro se, et filiis masculis, et foeminis, an simul masculi, et foeminae
1 admittantur? Respondeo, quod admittantur simul, et haec est recepta sententia Bart. *in l. jusjurandi* §. *si liberi num.* 5. *ff. de oper. liber.* Salyc. *in l.* 2. *quaest.* 17. *Cod. de jur. emph.* et ibi Ias. *n.* 187. Imol. *in cap. potuit, de locat. in fine.* Valasc. *de jur. emph. quaest.* 41. *num.* 4. ratio est, quia
2 masculi, et foeminae eadem oratione vocantur, ergo aequaliter succedere debent cum masculis. Ceph. *cons.* 511. *num.* 4. et ob vim copulae et cujus natura est omnes copulatos pro virili vocare. Peregr. *de fideicom. art.* 17. *num.* 33. Fusar. *de subst. fideicom. quaest.* 379. *num.* 5. *cum seq.* Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 18. *num.* 20. ubi resp. *ad cap.* 1. §. quin etiam Episc. vel Abb. in usibus feud.

3 Fallit, quando adesset statutum, vel consuetudo, quod extantibus masculis filia foemina non succedat. Bart. *in dict.* §. *si liberi.* Covar. *lib.* 2. *var. resol. cap.* 18. *ver. secundo conclude, colum.* 3. Alex. *in leg. haeredes mei* §. *cum ita, num.* 7. *ff. ad Trebel.* Zanch. *in dict.* §. *cum ita par.* 9. *num.* 24. qui alios allegat, nam tunc masculi praeferuntur foeminis, et idem dicendum esset, si diceretur pro filiis utriusque sexus, ubi plures citat; Et quod prius sint vocati masculi, stante praedicto statuto, et in defectum masculorum censeantur vocatae, est com. opinio, ut per Soc. jun. *cons.* 71. *num.* 11. *lib.* 1. Peregrin. *de fideicom. art.* 27. *num.* 24. cum aliis pluribus adductis per Fusar. *dict. quaest. num.* 11. usque ad 14. licet *num.* 15. alios citet tenentes contrariam opin. sed *num.* 16. dicit primam esse com. et vide supra *quaest.* 2. *hoc eod. tit.* et iden deficientibus masculis foeminae admittuntur. Mant. qui infinitos congerit pro hac opinione *de tacit. et ambig. lib.* 3. *tit.* 8. *num.* 19. ubi *num.* 22. extendit locum habere in emphyteusi Ecclesiastica, et *lib.* 22. *tit.* 17. *num.* 23. pro qua videnda est omnino *quaest.* 22. *de dicere. qu. emph.* ubi an hoc statutum valeat, et infra *num.* 6. nisi expresse constet de voluntate concedentis, et acquirentis, quod sit facta pro simultanea admissione illorum, ut tenet Rot. *in dec. Buratti* 838. et ibi Add. ubi reprobatur dist. Bald. et aliorum *in litt. A.* Et conclusio praedicta, quod stantibus masculis, foeminae non succedant, stante dicto statuto, habet locum etiam, si concessio esset facta pro se filiis masculis, et foeminis, vel pro se, filiis, et nepotibus utriusque sexus. Honded. *cons.* 54. *num.* 6. *et* 7. 8. *et* 9. qui multos cumulat, etiam de com. attestantes, reprobata opinione Dec. *cons.* 208. facientis differentiam inter stipulationem factam pro masculis, et foeminis, et filiis, et nepotibus utriusque sexus, in qua masculos, et foeminas pariter admitti arbitratur; quia ejus distinctio communiter damnatur, et utroque casu masculi praeferuntur foeminis, quae opinio fuit approbata a Rot. ut *in dict. decis.* 838. *num.* 2. Et habet locum, etiam si statutum non disponat expresse de bonis emphyteuticis, quia non agitur de comprehensione sub dispositione statuti, sed de voluntate acquirentis, volentis se conformare cum statuto, vocando prius masculos, et successive illis deficientibus foeminas, et per hanc rationem ita in emphyteusi etiam Ecclesiastica communiter teneri affirmat Decian. *cons.* 30. *num.* 43. *lib.* 3. et Rot. coram Cavaler. *dec.* 583. *num.* 9. Add. *in d. dec.* 838. *num.* 15. Declaratur tamen, quando masculi succedere nolint, vel non possint Buratt. *ead. dec. num.* 11.

Fallit secundo, quando ex investitura, et verbis ejus appareret, emphyteusim acceptam fuisse pro conservanda agnatione: nam viget eadem ratio, quae est stante praedicto statuto, ut in feudo tenet Alexand. *in leg. quod dicitur num.* 24. *ff. de verb. oblig.* Dec. *cons.* 139. *num.* 2. et alii allegati per eundem Fusar. *dict. quaest.* 10. 4

Illud etiam sciendum est, quod masculi existentes in secundo gradu, praeferuntur foeminis existentibus in primo, quando verba instrumenti hoc significant, ut si dictum sit, praeferendo semper masculos. Mant. *eod. tit. num.* 33. Unde masculi descendentes per sexum foemininum, ex ve- 5

risimili mente contrahentium, debent foeminis praeferri, ut si dictum sit, usque in tertiam generationem masculinam, et foemininam, salvo semper, quod masculi debeant praecedere foeminas defunctis omnibus masculis descendentibus ex linea masculina, superstitibus filiabus, et nepte unius, et nepotibus masculis ex altera earum debent praeferri, idem Maut. *eod. tit. num.* 34.

An autem praedictum statutum exclusivum 6
foeminarum propter masculos habeat locum in bonis emphyteuticis Ecclesiae, diximus *de contrah. emph. quaest.* 38. *num.* 7. et licet com. opin. sit, quod habet locum etiam in emphyteusi Ecclesiastica, tamen Rot. tenet contrarium, ut per Grat. *discept. forens. cap.* 447. *num.* 17. sed de hoc *in tit. de var. quaest.* 9. 22. vido

QUAESTIO XI.

SUMMARIUM

Nepos masculus ex filia non succedit in emphyteusi accepta pro se, et filiis masculis, pro se, et descendentibus virilis sexus, vel per virilem sexum, num. 1. contr. num. 2. -- Sed haec est opinio singularis, et contra com. Decl. ut ibi quando foemina est nata ex masculo, et concessio est facta iis, qui sunt de generatione masculina. — Emphyteusis concessa pro masculis, et masculis deficientibus pro foeminis, masculi unius colonelli, vel lineae praeferuntur foeminis alterius colonelli num. 3. contr. num. 4. -- Procedit non solum, quando emphyteusis est concessa duobus, quo casu quilibet censetur stipulatus pro suis descendentibus; sed etiam, quando est concessa uni pro se, et suis descendentibus masculis, et foeminis cum praelatione masculorum, num. 5. — Sed si dictum sit deficientibus masculis pro una foemina natu majori, an filia primi investiti sit comprehensa, numer. 7. —. Et si dictum sit pro una foemina tantum, de qua intelligitur, num. 8. — Emphyteusis sive feudum assignatum uni in divisione, donec extent aliqui de linea ipsius, alii non succedunt in eo, etiam si sint proximiores, num. 6. —

Successivo quaerendum est, An emphyteusis accepta pro se, et filiis masculis, vel pro se, et de-
1 scendentibus virilis sexus, vel per virilem sexum, succedat nepos masculus ex filia foemina? Spec. *in §. nunc aliqua, quaest.* 146. *de locat.* dicit, quod non, et hanc esse communem opinionem tenet Jas. *in l. gallus. §. nunc de lege num.* 20. *ff. de lib. et posth.* Grat. *cons.* 129. *num.* 16. *lib.* 2. et ratio est, quia concedens habuit respectum ad lineam masculinam tantum; et ideo neque foeminae, neque masculi ex eis descendentes sunt admittendi Clar. *§. emphyteusis quaest.* 36. *ver. pone*; et praesumitur recepisse pro conservanda emphyteusi in agnatione. Corne. *in l.* 1. *n.* 21. *Cod. de cond. inser.* Tiraq. *de primog. quaest.* 13. *num.* 8. *in fine.* Marescot. *var. resol. cap.* 145. *lib.* 2. Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 15. *num.* 15. *et tit.* 14. *num.* 8. idem Mant. *lib.* 23. *tit.* 17. *num.* 9. *eod. tract.* quando dictum esset pro masculis descendentibus, et quando habita fuit ratio conservandae agnationis, et idem esset dicendum, si emphyteusis fuisset concessa iis, qui sunt de generatione masculina: tunc enim nati ex foemina non admittuntur, quia non sunt de generatione masculina: sed tamen in hoc casu filiae natae ex masculis continentur, etiam si recipiens emphyteusim praetulerit generationem masculinam Capra *cons.* 82. *n.* 8. Mant. *citato loco n.* 16. sed vide infra *qu.* 25.
2 Dissentit Valasc. *de jur. emph. quaest.* 41. *n.* 5. tenens, quod etiam nepos ex foemina veniat, nisi in casu, quando esset concessa pro conservanda agnatione, et familia; secus quando esset concessa masculis ad rei emphyteuticae meliorem culturam; nisi aliud ex investitura colligatur. Et idem credit, si accepta sit pro se et descendentibus virilis sexus; secus si per virilem sexum, sed ejus opinio est contra communem, prout com. appellat primam op. Grat. *cons.* 120. *num.* 16. *lib.* 2. Syl. Ald. *cons.* 3. *lib.* 1. Mant. *eod. lib. tit.* 16. *num.* 7. ubi putat Clar. errasse in eo, quod dicit, non esse differentiam, utrum quis acceperit emphyteusim pro se, et descendentibus suis virilis sexus, vel per virilem sexum; nam per virilem sexum, etiam filia descendit, et virilis sexus potest etiam esse, qui ex filia descendit: et ideo haec quaestio sit intelligenda, cum quis accepit emphyteusim pro se, et descendentibus masculis: nam si dicatur pro descendentibus masculis per virilem sexum, dubium non est, quin nepos masculus ex filia sit exclusus, quia non descendit per virilem sexum, sed foemininum; *l. lege* 12. *tab. ver. hujus itaque legis, Cod. de leg. haered. et §. vetustas inst. de haered. quae ab intest. def.* Bald. *in d. §. nunc de lege*, et alii per ipsum citati, et ibi late defendit, quod si non fuerit habita ratio conservandae agnationis, masculi descendentes ex foeminis non excludantur, et dicit hanc op. tenere Ruin. *cons.* 49. *et* 120. *lib.* 1. Alciat. *cons.* 15. *lib.* 8. *et* 104. *lib.* 9. et Syl. Ald. *cons. supracit.* ut videre est apud eum *d. tit.* 16. *num.* 110. *et* 21. vide tamen infra *qu.* 25.

Sed quid si dictum fuit, pro masculis, et ma- 3
sculis deficientibus pro foeminis; an masculi unius colonelli praeferantur foeminis alterius colonelli. Anch. *consil.* 259. tenet quod sic. Corne. *cons.* 263. *lib.* 1. et alii relati per Fusar. *qu.* 379. *num.* 44.

4 Contrarium, quod non inducatur reciproca de linea ad lineam, et sic masculos unius lineae non excludere foeminas alterius lineae, tenuerunt Paul. de Castr. *cons.* 434. *lib.* 2. Cornel. *cons.* 230. *lib.* 3. Socin. *cons.* 227. *lib.* 2. Rol. *cons.* 100. *n.* 24. *l.* 1. Ceph. *cons.* 17. *num.* 28. Dec. *cons.* 24. *num.* 10. *lib.* 1. cum aliis relatis per Fusar. *ead. quaest. num.* 45. et procedit etiam, quando plures, et eorum masculi, et foeminae descensive, et reciproce sunt vocati cum praelatione masculorum, quia intelligitur, ut donec extant masculi, aut foeminae unius lineae, non admittantur masculi alterius lineae. Pereg. *cons.* 37. *num.* 7. *l.* 3. cum aliis relatis per eumdem Fusar. *ead. qu. n.* 51.

5 Quod procedit non tantum, quando a principio emphyteusis est concessa duobus, quo casu quilibet censetur stipulatus pro suis descendentibus; sed etiam quando principio concessio facta est uni pro se, et descendentibus suis masculis et foeminis eum praelatione masculorum; nam donec extant masculi, vel foeminae unius ex descendentibus primi investiti, non fit transitus ad aliam lineam, *cap.* 1. *de nat. succ. feud.* Socin. Sen. *in leg. si cognatis in fine ff. de reb. dub. et consil.* 249. *vol.* 12. *et cons.* 19. *num.* 6. *lib.* 2. Rimin. sen. *cons.* 166. *num.* 10. *lib.* 1. Cach. *dec. Ped.* 23. *n.* 34. ubi dicitur, quod quando in aliqua dispositione est dictum, rem aliquam de haerede in haeredem transire debere, vel de descendente in descendentem in infinitum; tunc quamdiu superest aliquis de una linea, semper portio ascendentis unius lineae ad talem descendentem transit, licet alterius lineae alii in pari, vel proximiori gradu sint, qui plures allegat, et idem Fusar. *ead. quaest. num.* 49. et Natt. *cons.* 22. ponit exemplum, quando feudum est assignatum uni in divisione donec superest aliquis de linea illius, alii transversales, etiam si sint proximiores, excluduntur, ut est tex. clarus *in cap.* 1. supra dicto; sed quando emphyteusis est Ecclesiastica, et succeditur ordine successivo, si est stipulata pro se, filiis, et nepotibus, aliter dicendum erit, ut de hoc diximus supra *hoc eod. titul. quaest.* 2. *num.* 17. *et seq.* Unde dicit Mant. *num.* 36. loco infra citando, quod foeminae ejusdem lineae interdum praeferuntur masculis alterius lineae; multum enim refert, an unus et idem sit, qui emphyteusim acquisivit, an duo pro se, et filiis masculis, et non existentibus masculis pro foeminis; nam priore casu donec superest alius descendens masculus ex uno, vel ex pluribus, foemina admitti non potest. Posteriore autem casu si unus ex duobus investitis decesserit superstite filia ac fratre, vel ejus filio masculo, ejus filia admittitur exclusis aliis masculis collateralibus; quia praesumitur voluisse prius prospicere suis filiis, sive masculis sive foeminis. 6 7

Sed si emphyteusis fuerit ab Ecclesia concessa filiis masculis, his verbis, et finita linea masculina pro una foemina natu majori, et graudiori familiae, an filia primi investiti intelligatur comprehensa? vid. est Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 18. *num.* 29.

Et si concedatur pro se, filiis, et nepotibus masculis, et deficientibus masculis pro una foemina tantum, de qua intelligitur? Idem Mant. *citato loco num.* 31. 8

QUAESTIO XII.

SUMMARIUM

Emphyteusis simpliciter concessa. si est privata, transit ad omnes haeredes, et idem si est concessa a Civitate, si est Ecclesiastica transit ad tertiam generationem solum. num. 1. — Emphyteusis concessa pro filiis simpliciter, finitur si est Ecclesiastica, finita generatione recipientis, si est privata, non finitur, num. 2. sed vide ibi. — Emphyteusis perpetua concessa pro se, et filiis quo tempore finiatur. num. 3. — Quid si concessa sit filiis. an nepotibus concessa videatur. num. 4. et quid si tempore concessionis non erant concepti num. 5. et quid si fiat concessio pro se, filiis, et nepotibus, an de pronepotibus intelligatur. num. 6. an autem de nepotibus ex fratre. num. 7. —

Quaero modo, an emphyteusis simpliciter concessa, nulla facta mentione filiorum, neque haere-
1 dum transeat ad filios, et descendentes, et ad haeredes? Distinguendum est. Aut est concessa emphyteusis a laico, et est secularis, et tunc veniunt omnes haeredes, etiam extranei; quia sicut caetera bona censentur. Clar. §. *emphyteusis quaest.* 28. Valasc. *de jur. emph. quaest.* 39. *num.* 11. et ideo intelligitur perpetua. Angel. *in Auth. de non alien.* §. *emphyteusim.* Bal. *in l.* 2. *nu.* 6. *C. de jur. emph.* et ibi Ias. *n.* 160. *ver. in puncto.* Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 9. *num.* 3. et haec est com. op. ut testatur ibi Clar. et refert ibi Mant. et idem dicendum est, si esset concessa a Civitate; Spec. 2
de locat. §. *nunc aliqua, num.* 7. et Mant. *citato loco.* Aut est concessa ab Ecclesia, et tunc censetur concessa filiis, et descendentibus usque ad tertiam generationem dumtaxat, juxta formam §. *emphyteusim* Auth. *de non alien.* Clar. *d. q. in princ.* et Valasc. *eod. num.* 11. ubi allegat *cons. Anan.* 84. *col.* 1. et nos de hac re etiam diximus *de cont. emph. q.* 12. *in fine* et idem Mantic. *eod.*

lib. tit. 12. *num.* 6. *et tit.* 17. *in princ.* et quod censeatur facta usque ad tertiam generationem, si ita fieri consuevit, tenet Ias. *in l. certi conditio num.* 17. *ff. si cer. pet.* idem Mant. *eod. tractat. lib.* 3. *tit.* 9. *num.* 44.

2 Sed dubium est, quo tempore emphyteusis praedicta finiatur: et rursus distinguendum est; Aut est concessa a privato, et non finitur; quia talis emphyteusis de sui natura transitoria est etiam ad extraneos haeredes. Aut est concessa ab Ecclesia, et tunc finitur finita generatione recepientis Clar. *d. §. q.* 42. *in fine*, ubi attestatur de com. op. Et idem dicendum est, si esset recepta pro se et haeredibus: quia si est recepta a privato est absoluta haereditaria: et ideo non finitur cum generatione emphyteutae, ut supra diximus; si vero ab Ecclesia sit concessa, non transitad extraneos haeredes, sed finitur simul cum generatione recipientis. Clar. *d. q.* 42. et haec est comm. op. ut ibi attestatur Clar. sed idem Clar. *dict quaestion.* 28. *in princ. ver. bene verum est*, dicit quod de stricto jure verior est opin. quod emphyteusis Ecclesiastica si simpliciter concessa nulla facta mentione filiorum, nec haeredum, finiatur cum persona accipientis, per text. rotundum (dicit ipse) *in d. §. emphyteusim*; verum a com. non sit recedendum : et idem dicit Affl. in Praelud. feudi, scilicet, quod sit personalis. Verum quod intelligatur in tertiam generationem, tenet Bal. *in c.* 1. *de usu Mediol. num.* 2. *et in l.* 2. *num.* 6. *C. de jur. emph.* et Jas. ibi *num.* 160. *ver. et ita respondet*, Covar. *var. resol. lib.* 2. c. 17. *od finem* Caputaq. *dec.* 302. *p.* 1. et Mant. *loco citato num.* 5. hanc op. defendit, et vide quae diximus *de cont. emph. quaest.* 12. *num.* 3. Add. Purp. *in cons.* 484. *num.* 14. qui dicit, quod emphyteusis Ecclesiastica praesumitur contracta in tertiam generationem primi recipientis persona computata.

3 Sed si esset emphyteusis perpetua concessa pro se, et filiis, transit solummodo ad descendentes juxta tenorem concessionis ; non autem transit ad extraneos, nec facienda est differentia, An concessa sit pro se, et filiis haeredibus; quia licet illa qualitas haeredibus, adjecta verbo, filiis, operetur, quod emphyteusis non possit transire ad filios, nisi etiam sint haeredes recipientis; tamen quantum ad hoc propositum paria sont, quod concessa sit pro se, et filiis, vel pro se, et filiis, et haeredibus, vel pro se, et descendentibus et haeredibus, vel hujusmodi; nam in iis casibus nunquam transit ad extraneos haeredes, sive sit emphyteusis privata, sive Ecclesiastica. Clar. *d. quaest.* 28. *ver. primus casus.*

Quid autem, si concessio fiat pro se, et filiis simpliciter An nepotibus concessa videatur? Et dicendum est, quod sic, ut per Mant. *eod lib.* 22. *tit.* 12. qui hanc opinionem pluribus argumentis tuetur. 4

Contrariam tenet Salycetus *in l.* 2. *C. de jur. emph. num.* 3. quod scilicet nepotes non veniant. Bar. *in l. liberorum n.* 10. *et* 11. *de ver. sign.* Imol. *in l. quod dicitur, num.* 12. *de verb. ob.* Alex. *cons.* 128. *num.* 12. *lib.* 1. *et cons.* 17. *num.* 1. *cum seq. lib.* 5. Jas. *in d. l.* 2. *num.* 191. et melius *in leg. gallus. §. instituens. ff. de lib.* et post. et haec est magis, com. op. dicit Mant. *in d. tit.* 12. *in princ.* licet ipse contrariom teneat. Hunded. *cons.* 54. *n.* 42. *lib.* 1. praecipuum enim fundamentum istius opinionis est: quia in contractibus appellatione filiorum non veniunt nepotes, ut per Gab. *de ver. sign. conc.* 1. *num.* 64. et praed. op. Salyc. tenet alii relati per eundem Gab. ead. *conc. num.* 65. ubi hanc esse com. op. profitetur, et Cavalc. *dec.* 36. *num.* 303. *part.* 2.

Et si fuerit concessa pro se, et filiis, et nepotibus, ipsi nepotes sunt admittendi; quamvis tempore, quo emphyteusis fuit concessa, non erant concepti. Bar. *in l. item Praetor ff. de suis et leg.* Ruin. *consil.* 162. *num.* 16. *et* 18. *lib.* 1. Menoc. *consil.* 1. *num.* 193. et Mant. *eod. loco in fine.* 5

Sed si sit concessa filiis, et nepotibus, An pronepotes succedant, et de illis intelligatur, communis opinio est, quod de pronepotibus intelligatur, et ipsi succedant: quia pronepotes sunt proprie nepotes. Bar. *in d. l. gallus §. instituens n.* 2. *de lib. et posth.* Alex. *cons.* 125. *num.* 11. *ver. et primo non obstat lib.* 5. Ruin. qui etiam hanc com. appellat *cons.* 166. *n.* 8. *lib.* 1. Rip. *resp.* 7. *num.* 11. *de subst. vol.* 2. et Mant. *eod. lib.* 22. *tit* 13. *sub. num.* 1. 6

An autem concessa intelligatur nepotibus ex fratre? Distingue ut facit Mant. *eod. tit. num.* 2. ex sententia Bal. et aliorum; Aut qui suscepit emphyteusim, habet nepotes ex filiis et de ipsis intelligendum; Aut non habet filios, nec nepotes, ex filiis, sed ex fratre: tunc de illis intelligatur et sequitur Imol. *in cap. non sine num.* 2. *de arbit.* et Mant. ut supra distinguendum: Aut fit mentio de nepotibus una cum filiis, et intelligitur de nepotibus ex filiis: Aut fit mentio de fratribus, et nepotibus, et intelligitur de nepotibus ex fratre, nisi communis usus aliter se habeat: Aut fit mentio simpliciter de nepotibus, et tunc de nepotibus ex filio intelligatur ex propria significatione. 7

QUAESTIO XIII.

SUMMARIUM

Emphyteusis haereditaria relinqui potest jure legati, et titulo institutionis, vel alio titulo lucrativo, etiamsi adesset prohibitio de non alienando, et quot requirantur, ut valeat, et an solvi debeat laudemium Domino num. 1. — Emphyteusis ecclesiastica, vel concessa pacto et providentia, an legari possit, vel titulo institutionis relinqui, vel alio titulo lucrativo, num. 2. remissive. — Legatum factum de domo, quam testator possidebat partim jure proprio, et partim emphyteutico, partem quam jure proprio possidebat, legasse censetur, num. 3. — Legato fundo emphyteutico, testator legasse solum censetur jus, quod habet, licet morte periturum, ut nec etiam aestimatio debeatur, num. 5. amplia num. 6. amplia num. 7. limita num. 8. limita num. 9.

Saepe eveoit in facto, quod bona emphyteutica in testamento relinquuotur, quaeritur, an jure
1 legati, titulo institutionis, vel alio titulo lucrativo possint relinqui Domino irrequisito? Et ne confuse procedamus, prout vidi apud Doctores, distinguendum esse puto: Aut enim sumus in emphyteusi mere haereditaria, accepta a privato, vel ab Ecclesia (secundum ea, quae diximus *in Prael. quaest.* 15. *num.* 18 *et de cont. emph. quaest.* 1. *n.* 8. *et sequentibus, in illa quaest. An emphyteusis Ecclesiastica transeat ad extraneos haeredes*): Et potest cuicumque legari, donari, et titulo institutionis reliqui, vel alio titulo lucrativo; ita rom. teneri dicit Cald. *cons.* 6. *de locat.* hanc etiam dicit esse com. op. Alex. *in l. si patroni in fine ff. ad Trebel.* hanc quoque esse magis com. opin. dicit idem Alex. *cons.* 189. *num.* 13. *lib.* 2. cum aliis allegatis per Clar. §. *emphyteusis quaest.* 15. *in princ. et quaest.* 28. *ver. tertius casus*: ubi dicit, quod in hoc nulla est controversia. Surd *dec.* 93. *in prin.* Sim. de Praet. *de inter. ult. vol. fol.* 378. *num.* 8. Rot. Rom. *in recent. part.* 1. *dec.* 261. quae loquitur de emphyteusi privata: et habere locum tenet etiam si in investitura adesset prohibitio de non alienando: quia debet intelligi per viam contractus, non in ultima voluntate; vel quod debet intelligi de primo acquirente, quod non possit alienare, quando non est facta mentio de haeredibus, *num.* 2. *et* 3. et de hoc etiam diximus supra *tit. de cont. emph. quaest.* 24. *num.* 1. *et seq.* et de hac materia, quando est prohibita venditio, vel alienatio, sive fiat per populam, sive prohibitus est alienare simpliciter, videndus est Fusar. *de subst. q.* 712. *num.* 3. *et* 13. ubi abunde reperies: Et declara, quod licet possit disponere in ultima voluntate; tamen non poterit disponere ad favorem loci pii, aut Ecclesiae, quia de jure est prohibita alienatio in eas, et concurrit duplex prohibitio legis, et hominis, et si cessat unum impedimentum, non cessat aliud, ut est dec. Rotae in recol. per Paul. Rub. *dec.* 211. *num.* 20. *cum aliis seq.* ubi etiam dicitur *num.* 28. *et seq.* quod prohibitus legare, nec etiam potest haeredem instituere ex sententia multorum.

2 Aut sumus in emphyteosi Ecclesiastica, vel accepta ex pacto, et providentia, et tunc dic, ut diximus *in d. q.* 24.

Sed si testator haberet domum, partim jure 3
proprio et partim jure emphyteutico, et simpliciter legaret, eam partem tantum legasse intelligeretur, quam jure proprio possidebat. Mant. qui alios allegat. *de conject. lib.* 9. *tit.* 1. *num.* 24. sed si legavit testator omnes domos, in hoc legato veniret etiam domus emphyteutica, Natt. *cons.* 117. *in principio.* Sim. de Praet. *de inter. ult. volunt. fol.* 389. *num.* 34.

Sed adverteudum est, secundum Clar. *in d.* 4
qu. 15. *ver. arbitror.* quod quinque requiruntur ut donatio, legatum, vel institutio valeat. Primum, ut non fiat in personam, in quam, vel de jure communi, vel in conventione ipsa res emphyteutica prohibita sit alienari. Secundum, ut nulla subsit fraus contra dominum. Tertium ut donetur, vel legetur res ipsa, tamquam emphyteutica, non autem pleno jure, alias enim esset quodammodo velle privare Dominum jure suo; et ideo caderet emphyteuta a re emphyteutica. Quartum, ut priusquam transferat possessionem rei donatae in donatarium, requirat Domini assensum, qui tenetur illum praestare, modo donatarius sit habilis, et idoneus ad solvendum, et promittat Domino solvere canonem, et dicit, quod in hoc omnes concordant, et ideo tenet Jas. *in l. fin. Cod. de jur. emph. num.* 68. et Surd. *dec.* 220. *num.* 54. et quod debeat esse idoneus ad solvendum, et non inimicus: requiritur etiam, ut legatarius, vel institutus pro confirmatione emphyteusis, et praestatione consensus ad novam investituram solvat laudemium, Sper. *in tit. de locat. qu.* 114. licet non firmet: sed hoc firmat Jas. *in d. l. fin. num.* 50. Red. *de reb. Eccl. non alien. quaest.* 11. *de laudem. num.* 13. *car.* 385. et idem Clar. ut supra: sed de hoc videnda est *q.* 6. *de laudem.*

Infertur ex praedictis, quod si quis habet 5
fundum in emphyteusim, eumque legaverit, censetur solum legasse jus, quod habet, licet morte legantis periturum: adeo quod non debeatur, neque aestimatio. Alber. *in l. servum.* §. 1. *de leg.* 1. Soc. *cons.* 109. per totum, et haec est com. op. Sim. de Praet. *de inter. ult. volunt. lib.* 4. *fol.* 475. ubi plures cumulat, et Caroc. *dec.* 31. *num.* 7. Mant. *de conject. lib.* 9. *tit.* 1. *num.* 18. ubi plures attestantes de com. citat. Gomez. *cap.* 12. *num.* 1. *sub n.* 15. *var. resol.* Quod Mant. citato loco restrin-

git, ver. sed Ruin. et num. seq. quando constaret de mente testatoris, et vide ibi. Infertur etiam si testator legavit fundum emphyteuticum, et canon non fuit solutus a testatore, et postea Ecclesia declaravit caducitatem, legatario nihil debetur. Mantic. *eod. num.* 18.

6 Amplia habere locum, sive testator sciverit, sive ignoraverit jus suum esse morte periturum, ut nec etiam aestimatio debeatur. Crass. §. *legatum quaest.* 14. *num.* 12. ubi plures allegat attestantes de communi, et magis com. licet ipse, ac Vasq. ab eo allegatus cont. teneant: sed dicit non esse recedendum a communi, quemadmodum etiam Caroc. *d. dec. num.* 10. data scientia recedit: quia res aliena scienter legari potest, constito de voluntate testatoris, ut etiam tenet Mant. *eod. tit. num.* 19. *et seq. ubi n.* 21. dicit, quod illud jus, quod habuit testator, si ad haeredem transeat, rem ipsam legasse intelligitur: hoc idem tenet Crass. *d.* §. *legatum q.* 14. *num.* 12. *ver. item procedit*, et Caroc. *d. dec. num.* 10.

Amplia habere locum etiam si fiat legatum conjunctae personae, Soc. jun. *cons.* 74. *num.* 74. 7
vol. 1. Gomez. *var. resol. tom.* 1. *c.* 12. *num.* 15. idem Crass. *d.* §. *legatum q.* 14. *sub num.* 12. supra allegato, et Caroc. *d. dec. num.* 10.

Limita, nisi contrarium appareret de mente 8
testatoris: tunc enim non censetur legatum simpliciter jus, morte finiturum: sed absolute: nec esset locus dispositioni *l. quod in rerum, de legat.* 1. et Caror. ibi ponit aliquas conjecturas.

Limita secundo, nisi legatum redderetur pe- 9
nitus inutile, Dec. *in l. semper. n.* 3. *ff. de reg. jur.* Cravet. *cons.* 208. *num.* 4. Menoch. *de praef.* 107. *num.* 23. Caroc. *d. dec.* Facit pro hac limitatione: quia si testator dum legat usumfructum suorum bonorum, et non habet nisi bona emphyteutica, tali casu, ne legatum redderetur inutile, venirent etiam bona emphyteutica. Pet. Gerard. *sing.* 35. Tiraq. *de retract. lign.* §. 15. *Glos.* 1. *num.* 17. Cavalc. *de usuf. num.* 101. de quo etiam supra *eod. tit. q.* 8. *num.* 8.

QUAESTIO XIV.

SUMMARIUM

Emphyteuta si ingrediatur Monasterium incapax bonorum emphyteuticorum. revertitur ad comprehensos, vel ad Dominum, si ibi professionem fecerit, num. 1. et 5. — Ampliatur habere locum, etiam si factus sit Episcopus, quia non poterit recuperare emphyteusim. num. 6. — Ampliatur ut nec aestimatio debeatur, num. 17. — Monasterium Fratrum Capucinorum Minorum de observantia, et Monialium S. Clarae primae regulae, est incapax bonorum, num. 2. — Monasterium Monialium S. Luciae de Fulginea commendatur, n. 3. — Haeres gravatus, si sine filiis decesserit, si ingrediatur Monasterium incapax. statim substitutus admittitur, n. 4. — Emphyteuta si ingrediatur Monasterium capax bonorum, si emphyteusis est haereditaria, quae transeat ad extraneos haeredes, transit in Monasterium perpetuo, num. 7. — Et an teneatur solvere laudemium ibidem. amplia in emphyteusi Ecclesiastica, quando concessio est facta cum solemnitatibus, num. 8. — Cont. tenet Bursat. sed com. est contra ipsum ibidem, declara num 9. Amplia num. 12 — Ecclesia dicitur manus mortua, et quare, num. 10. Emphyteusis accepta pro se, filiis, et nepotibus, aut pro se, et descendentibus, per ingressum Monasterii emphyteutae, Monasterio acquiritur revocabiliter, quia solum durante vita emphyteutae remanet. deinde ad comprehensos. vel ad Dominum revertitur num. 13. et 17. — Feudum acquisitum pro se. filiis. et nepotibus, vel pro se, et descendentibus, per ingressum Monasterii, Monasterio acquiritur, durante vita ingredientis, deinde revertitur ad Dominum, vel ad comprehensos, num. 10. et 12. — Monasterium, an habeatur loco filii, num. 15. — Emphyteusis transit in Monasterium sed ecclesia potest intra biennium revocare, secundum unam opinionem, et a qua die incipiat: num. 16.

Disputatio est frequens, et utilis, si emphyteuta ingrediatur Monasterium, an bona emphyteutica transeant in Monasterium, an vero revertantur ad comprehensos in investitura, vel ad Dominum. Et ut ordinate procedamus, distinguendum est. Aut emphyteuta ingreditur Monasterium, quod est
1 omnino incapax bonorum in communi et in particulari, ut sunt Monasteria Fratrum S. Francisci Capucinorum, et eorum, qui Minorum de Ob-
2 servantia vocantur, est tex. *in cap.* 4. *Conc. Trid. sess.* 25. *de regul. et in cap. exiit, de ver. sign. in* 6. Honded. *consil.* 62. *num.* 18. *vol.* 1. et Monasteria Monialium primae regulae S. Clarae, ut in regula ejusdem Sanctae, cap. 8. et in Chronicis S. Francisci de vita S. Clarae, cap. 19 in quarum
3 numero sunt Sanctimoniales Monasterii S. Luciae Civitatis meae Fulgineae, quae in arcta, et vera paupertate vivunt, et quarum sanctitas ubique est nota, ut habetur etiam in Chronicis ejusdem S. Francisci par. 2. et si in eis emphyteuta professionem fecerit pro mortuo habetur, et ejus mors aequiparatur morti naturali Mantic. *de conject. lib.* 11. *titul.* 7. *num.* 8. ubi plures allegat et alios cumulat. Corb. *de caus. privat. ob mor. civil. in princ.* Sicut ergo per mortem naturalem emphyteutae, emphyteusis redit ad Dominum, si non adsit alius ex investitura vocatus; ita redit per mortem civilem, ob ingressum Monasterii omnino incapacis bonorum. Rom. qui hanc opinionem com. appellat, licet loquatur de successionibus in haereditate, *cons.* 296. *ver. secundo quia*; Et pro hac
opinione multum facit recepta illa sententia, quod, 4

si quis gravatus fuerit, si sine filiis decesserit, et gravatus, non susceptis liberis ingrediatur Monasterium bonorum incapax, et ibi professionem fecerit, statim substitutus admittitur, non expectata morte naturali, Mantic. *d. num.* 8. qui plures attestantes do com. citat, et infinitos cumulat Honded.*consil.* 62. *num.* 37. *et* 50. *vol.* 1. Cras. §. *fideicomissum quaest.* 40 *in fine* et novissime Vinc. Fusar. *de fideicom. subst.* qui omnes nominatim, hanc communem sententiam tenentes refert, *qu.* 430. *a num.* 11. usque iu finem, ubi etiam *num.* 6. recenset contrariam sententiam sequentes, quam ipse quoque amplectitur *num.* 20. sed ejus opinio est contra communem.

5 Declaratur prima opinio, quod emphyteusis non revertatur ad Dominum directum, quando adsunt alii comprehensi in investitura, proximiores, ad quos secundum ejus tenorem debet reverti, ut supra diximus.

6 Ampliatur habere locum, quamvis emphyteuta, qui ingressus est Monasterium, incapax bonorum, et ibi professionem emiserit, postea factus sit Episcopus, et capax bonorum, quia non poterit recuperare emphyteusim jam devolutam ad alios comprehensos, velad Dominum directum, ut per Doctores allegatos per eumdem Corb. *ead. caus. num.* 3.

7 Aut Monasterium est capax bonorum; et tunc subdistingue. Aut emphyteusis est recepta pro se, et haeredibus extraneis, ut supra *de cont. emph. quaest.* 1. et tunc emphyteuta, per ingressum Monasterii, Monasterio acquirit perpetuo irrevocabiliter, Bar. *in Auth. ingressi, in* 2. *lect. n.* 37. *ver. quaero ergo, e tra Glos. C. de S. Sanct. Eccl.* Anch. *cons.* 165. Burs. *cons.* 60. *n.* 35. *vol.* 1. Bero. *in c. inpraesentia de probat. n.*406. Corb. *dict. caus. n.* 5. et opinionem Bar. sequitur Rot. ut per Burat. *dec.* 394. *n.* 5. et ibi Add. et Beltram. *in add. ad dec. Greg.* 15. 520. *sub litt. D. post medium* et Maurus Burg. *de laud. insp.* 55. *num.* 16. et non tenetur Domino solvere laudemium, quando ingressus est Monasterium cum caeteris bonis, ut per eumdem Burg. citata insp. sed quando ingressus est cum sola emphyteusi, vid. infra *de laud. quaest.* 13.

8 Amplia habere locum etiam in emphyteusi Ecclesiastica. Bar. *in d. Auth. ingressi*, et Bero. *cons.* 83. *et* 94. *n.* 8. *et* 10. *vol.* 1. ubi de com. testatur, ut refert Corb. *ead. caus. n.* 4. *et seq.* et Rot. *d. dec.* 394. *eod. num.* 5. quae loquitur in emphyteusi Ecclesiastica. Quod intelligendum est, quando concessio est facta cum solemnitatibus requisitis, ut diximus *in d. quaest.* 1 *de cont. emph.* et dicitur *in d. dec.* Burat, in prin. et quod transeat ad extraneos haeredes tenet Grat. *cons* 528. *num.* 6. *col.* 2. et hanc esse com. op. testatur idem Corb. *d. caus. num.* 6. et licet Bursa. *consil.* 199. *vol.* 2. videatur tenere, quod emphyteusis, per ingressum religionis, in Monasterium non transeat, etiam durante vita emphyteutae; casus tamen suus, secundum eumdem Corb. *ibi num.* 4. est diversus: quia erat facta concessio pro se, et haeredibus, ex eo legitime descendentibus; nos autem sumus in concessione facta pro se, et extraneis haeredibus, et sic opinio Bar. et aliorum est vera, Jas. autem *in l.* 2. *C. de jur. emph. num.* 400. dicit, quod communiter solet distingui, quod si est emphyteusis privati, tunc bene transeat in monasterium; si vero est emphyteusis alterius Ecclesiae et tunc est in sua facultate illam ad se revocandi: alias autem ad Ecclesiam transeat, ut refert etiam Clar §. *emphyteusis quaest.* 33. sed ipse indistincte tenet quod in emphyteusi, quae non sit absolute et simpliciter haereditaria, sive sit concessa ab Ecclesia, sive a privato, non transeat in Monasterium; efficeretur enim valde deterior conditio Domini directi, cum non subesset spes ulla caducitatis, neque quod, propter finem Lineae, res amplius ad ipsum revertatur, et in omnem casum, Ecclesia tenebitur illam vendere infra annum alteri privato, et ita observari de con- 9 suetudine, allegans Spec. *in* §. *nunc aliq. qu.* 117. sed op. Spec. declara ut infra *de alien. quaest.* 1. *num.* 221. et opinionem Spec. et Clar. tenet Rot. ut per Buratt. *dec.* 132. *num.* 2. et quod Ecclesia possit cogere aliam Ecclesiam ad vendendum infra annum rem emphyteuticam, ut reincidat in manus privatorum, et subjiciatur solito hominum commercio, ne Ecclesia Domina directa fraudetur jure suo, dum manus mortua non perit nec habet defectum lineae, et sic privetur laudemio, et res ita de facili non possit ad eam reverti, tenet Rot. *in recent. par.* 1. *dec.* 543. *n.* 3. *et dec.* 603. *in prin.* ubi multos allegat; et hoc habere etiam locum in Confraternitatibus, Universitatibus secularibus, Collegiis, sive alio quocumque corpore Ecclesiastico vel seculari, propter eamdem rationem, ubi *n.* 2. referuntur qui hoc etiam tenent, nec impeditur Monasterium retinere emphyteusim, Ecclesia proprietaria volente, Burat. *dicta dec.* 349. *num.* 6. et quod Dominus directus possit cogere ad vendendum rem emphyteuticam privato, et illam ponendam extra manum mortuam, est alia *dec.* Buratt. 601. ubi in fine dicitur, quod jus cogendi ad ponendum extra manum mortuam, non tollitur, nisi praescriptione 40 annorum. Auth. *quas actiones, Cod. de Sac. San. Eccl. cap. de quarta*, ubi Alb. *n.* 7. et alii ibi allegati, *de praesc.* sed vide omnino *de alienat. quaest.* 1. *num.* 220. *cum tribus seq.* in Et *dicta dec.* Burat. 601. *num.* 9. fuit etiam dictum, non obstare, quod Rector Ecclesiae receperit canonem, et laudemium, et sic approbasse venditionem, quia non potuit praejudicare Ecclesiae etiam transigendo: ubi aliae decisiones allegantur; et Ecclesia ad hunc effectum, solet dici manus mortua; quod sicut manus mo- 10 rientis, id quod comprehendit firmissime tenet, neque facile dimittit, sic etiam Ecclesia, Univer-

sitas, vel Collegium, quod semel acquirit, et accipit, tenaciter retinet, et non nisi cum magna difficultate in commune hominum commercium deinde dimittit, Rot. *d. dec. num.* 3.

11 Retenta tamen communi opinione, ut de ea attestatur Corb. ibi *num.* 11. quod emphyteusis * pro extraneis haeredibus recepta, transeat perpetuo, et irrevocabiliter in Monasterium per profes-
12 sionem ingressi; Eam amplia, ut habeat locum etiamsi in investitura sit dictum, quod in Ecclesiam, et potentiorem alienari non possit, quia hoc pactum operaretur quoad certam Ecclesiam nominatam; non autem quando Monasterium ingrederetur, ut communiter tenent Doctores *in l. si ita quis §. ea lege ff. de ver. oblig.* et habere locum in alienatione particulari, non autem quoad successionem universalem omnium bonorum, quae fit per ingressum religionis, Corb. ut supra *num.* 11. *in fine*, et quod Monasterium sit capax emphyteusis, quando illa est perpetua, et transitoria ad quoscumque haeredes, et successores, est *dec. Burat.* 394. *num.* 5, ubi alias decisiones Rotae allegat, supra etiam n. 7. allegata, et ibi Add. addit, quod Dominus directus debeat intra biennium declarare an velit, quod emphyteusis penes Ecclesiam remaneat, ex Spec. *de locat. §. nunc aliqua, quaest.* 119. et quando emphyteusis pervenit ad Monasterium, ex persona Monachi, dictum tempus currit a die mortis naturalis; non autem civilis, idest professionis ipsius monachi Gratian. *discept. for. cap.* 480. *in fine*, et Felin. *in c. in praesentia de probat. num.* 49.

13 Si vero emphyteusis est concessa pro se, filiis, et nepotibus aut pro se, filiis et descendentibus; et tunc per ingressum religionis emphyteutae Monasterio acquiritur revocabiliter; quia solum ad vitam ingredientis acquiritur; deinde ad Ecclesiam revertetur, Bar. *in d. Auth. ingressi n.* 38. *et seq.* et ibi Bal. Fel. *in cap. in praesentia de probat.* Spec. *in d. §. nunc aliqua, quaest.* 153. *et* 154. Dec. *in d. cap. in presentia num.* 294. Bursat. *cons.* 60. *num.* 34. *lib.* 1. et Burg. *d. insp. n.* 17.

Et licet Cast. *in d. Auth. ingressi num.* 27. faciat differentiam inter emphyteusim privatam, et Ecclesiasticam; tamen nullam differentiam esse advertit Corb. *ead. causa num.* 12.

14 Et de feudo, quod transeat in Monasterium, quando est concessum pro filiis, et nepotibus in vita emphyteutae, tenet Alex. *cons.* 10. *vol.* 5. Aff. *dec.* 320. *num.* 8. Capic. *dec.* 10. *num.* 10. qui loquitur de Moniali: Et in hoc non adesse contradictionem dicit Soc. *cons.* 167. qui *num.* 24. *lib.* 2. * hanc opinionem com. appellat, et Curt. *in trac. de feudo mem.* 2. *par.* 3. *num.* 24. si igitur hoc statutum est in feudis, idem statuendum est in emphyteusi, cum valeat argumentum de feudo ad emphyteusim, ut diximus in *Praeludiis quaest.* 10. Et ratio est secundum Bar. *in d. Auth. ingressi*: quia ingressus dicitur mortuus, quantum ad vitam saecularem *l. Deo nobis Cod. de Sac. Sanct. Eccl.* et ideo, quoad alimenta, non dicitur mortuus: et propterea cum emphyteusis sit concessa pro filiis, et nepotibus, finita generatione, vel linea reverti debet, sequuta morte emphyteutae, ad Dominum, et durante ejus vita debet esse penes Monasterium, ut tenet etiam Bursat. cons. 60. in fine lib. 1. qui alios allegat, et loquitur in emphyteusi Ecclesiastica, et Laicali.

Nec obstat, quod monasterium habeatur lo- 15
co filii. Et ideo succedere debet, non ad tempus, sed perpetuo: quia respondetur, quod est filius civilis seu legalis et civilis filius non succedit in emphyteusi, Spec. *in d. §. nunc. aliqua quaest.* 68. *et* 88. Jas. *in d. l.* 2. *Cod. de jur. emph. num.* 189. quia repugnat menti contrahentium, qui non intellexerunt de filiis legalibus qui non sunt vere filii, et veri nepotes nisi per fictionem legis, Ant. de But. *in d. c. in praesentia* sequitur Abb. ibi *n.* 71. et Imol. n. 20. ubi hanc com. appellant Fel. et Dec. et non debet esse mirum, si transeat in Monasterium, durante vita emphyteutae, solum: quia per mortem suam civilem est resolutum jus emphyteutae, et sic etiam jus Monasterii est resolutum, argumento *l. lex vectigalis ff. de pign.* et nemo potest plus juris in alium transferre, quam ipse habet *l. nemo plus de reg. jur.* et haec est com. opinio, ut refert Corb. *ead. caus. num.* 20.

Sed non desunt, qui teneant (ut dictum est 16
etiam supra) quod transeat in Monasterium, sed quod Ecclesia potest si vult emphyteusim intra biennium revocare, ut tenuit Spec. *in d. §. nunc aliqua, quaest.* 220. et quando Dominus debeat facere istam declarationem, a die quo naturaliter moritur, vel a die professionis, ponit Fel. *in d. cap. in praesentia num.* 49. *in fine*, et diximus supra *num.* 12.

Nec etiam audiendi sunt alii, qui affirmant 17
quod in hoc casu debeatur Ecclesiae aestimatio, quando Monasterium est incapax, ut Ruin. *cons.* 200. *num.* 20. *vol.* 2. quia loquitur de successione ex testamento, vel donatione; et hoc etiam esset * destruere opinionem communem, quod per ingressum Monasterii incapacis, emphyteusis revertatur ad comprehensos, vel ad Dominum, si non adsint comprehensi.

QUAESTIO XV.

SUMMARIUM

Antonius Barberinus S. Romanae Ecclesiae Cardinalis laudatur num. 1. -- Emphyteusis Ecclesiastica concessa ad 29. annos pro se, haeredibus, et successoribus an transeat ad extraneos haeredes durante termino 29. annorum n. 2. et quid in emphyteusi privata ibid. — Emphyteusis ecclesiastica concessa ad tempus pro se, et haeredibus etc. vel pro se, et haeredibus quibuscunque, vel pro se, et haeredibus, etc. debet remanere penes haeredem extraneum pro tempore duratura. num. 3. — Quid autem, si emphyteuta instituit extraneum, et habeat filios num. 4. —

Evenit mihi in facto tempore piae memoriae Eminentissimi Cardinalis Burghesii, in hac insigni Ab-
1 batia S. Crucis de Saxovivo, cujus eram Conservator, et ipse Commendatarius; Et nunc pro Eminentissimo, et Reverendissimo Cardinali Antonio Barberino, Summi Pontificis, Urbani Octavi, ex fratre Germano Nepote eodem officio fungor, qui ob praeclaras ejus virtutes, et praesertim in omnes humanitatem, benevolentiam, et summam libertatem, est in illo sacro Cardinalium Collegio, sicut stella fulgens in firmamento coeli, evenit inquam mihi in facto, quod quidam acceperat in emphyteusim multa bona ejusdem Abbatiae per vigintinovem annos pro se, haeredibus, et successoribus, sic ab antiquo solita concedi, qui decesserat, nullis relictis filiis, adhuc durante termino
2 dictorum annorum vigintinovem, relicta haerede universali ejus Uxore: et ideo quaesitum fuit an dicta emphyteusis esset reversa ad Abbatiam, vel ad dictam Uxorem haeredem extraneam, durante dicto termino annorum vigintinovem. Et videbatur dicendum, quod bona praedicta essent reversa ad Abbatiam: quia erant concessa pro haeredibus, et successoribus, et sic intelligendum erat pro haeredibus sanguinis, idest descendentibus, cum emphyteusis Ecclesiastica non transeat ad extraneos haeredes, ut per Crass. et alios ab ipso allegatos §. *haereditas q.* 11. *num.* 9. *et seq.* et per Seraph. *dec.*868. et nos diximus supra *in Prael. quaest.* 15. *num.* 18. *et de cont. emphy. q.* 1. *num.* 5. *et* 6. et Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 10. *num.* 20.

Contrarium tamen fuit determinatum, quod hujusmodi emphyteusis transiret ad dictam suam Uxorem et sic ad extraneam haeredem: prout in specie tenet Clar. §. *emph. q.* 8. *ver. tertio modo*; scilicet usque ad illum numerum, annor. quo erat permansura penes emphyteutam et hoc procedere dicit in emphyteusi concessa a privato, sed in concessione facta ab Ecclesia, aequius, et tutius est tenere, quod usque ad illum numerum annorum transeat in quoscunque. Et ratio videtur esse, quia in hoc casu cessat ratio prohibitiva perpetuitatis et idem fuit judicatum in Consilio Neapolitano, ut per Franch. *dec* 235. *num.* 4. quam opinio tenuit ante eos Spec. *in* §. *nunc aliqua, de locat.* et dixi supra, *de cont. emph. quaest.* 1. *n.* 12.

Caeterum Jo. Aud. *in add. ad Spec. in eod. ver.* 145. tenet, quod haeredes extranei non succedant; sed emphyteusis ad Ecclesiam revertatur, non expectato dicto tempore, sequitur Rim. Sen. *in cons.* 485. *num.* 25. quando scilicet emphyteusis fuit concessa pro se filiis, et nepotibus usque ad 40. annos, si decesserit sine filiis; nec extraneis haeredibus verba deserviunt. Aliud dicendum, si emphyteusis sit concessa alicui pro se, et haeredibus, usque ad annos 40. quia filiis, et nepotibus deficientibus, verba non deficiunt, sed extraneis etiam haeredibus secundum propriam significationem deserviunt *l. sciendum ff. de ver. sig.* et ideo, intra tempus praestitum, ad eos etiam transire debet, et ita tenet Mantic. *de tacit l.* 22. *d. tit.* 19. *num.* 29. *et in tit.* 24. *num.* 18. et idem dicit quando est concessa emphyteusis ad certum tempus, veluti ad annos 40. pro se filiis, et nepotibus, et is intra tempus praestitutum sine liberis decesserit, nam finita intelligitur, et haeredes extranei non succedent, et ibi allegat etiam Ruin. *in cons.* 167. *num.* 12. *l.* 1. et ita decisum fuisse in Rota attestatur in Caesenaten. bonorum coram Ruh. die 9. Novemb. 1588. et vide, quae dixi *in tit. de cont. emph. qu.* 1. *num.* 12.

In casu autem proposito fuit declaratum, ut dictum est quia non solum, secundum unam opinionem, emphyteusis Ecclesiastica, accepta pro se, et haeredibus, transit ad haeredes extraneos, ut diximus supra, *de cont. emph. qu.* 1. *numer.* 6. et pro hac opinione etiam extat communis sententia, et magis communis: licet pro contraria parte adsit quoque magis communis opinio, ut ibi videri potest: Verum etiam quia poterat potius ille 3
contractus appellari locationis, quam emphyteusis: quia solvebatur magna pensio fructibus respondens, ut diximus *in Praelud, q.* 15. et ideo quando solvitur tam magna pensio emphyteusis Ecclesiastica transit etiam ad extraneos haeredes ut dixi *in tit. de cont. emph. q.* 1. *sub. num.* 14. et per Caroc. *de locato fol.* 66. *qu.* 8. et conjectura, quod esset potius contractus emphyteuticus, quam locatio, non aderat; deinde ille emphyteuta decessit sine filiis, et descendentibus, et ideo intrabat doctrina Mantic. *loco citato.*

Et quamvis esset vere contractus emphyteuticus, et non locationis, et solveretur aliqua parva pensio, nihilominus idem tenendum censeo cum
3 Claro, et caeteris supra allegatis, quando additum in concessione esset, et haeredibus quibuscumque, ut per eundem Clar. *ead. q.* 28. *ver. sed quaero*, et dixi *in dicta quaest.* 1. *num.* 6. *et* 9. Gabr. *de ver. sign. conc.* 4. *num.* 1. ubi infinitos congerit, et idem dicendum, si dictum esset, pro se etc. vel pro se, haeredibus, etc. quia haec clau-
4 sula extenditur pro quibuscunque successoribus. Seraph. *dec.* 703. *in fine.* Quid autem, si pater instituat haeredem universalem extraneum an ista emphytensis debeat remanere penes extraneum pro illo, an vero apud filios, si volumus tenere opinionem, quod intelligitur illud verbum, haeredibus, pro descendentibus, secundum magis com. op. utique apud eos remanere debet, et opinio supradictorum Doctorum intelligenda est, quando non adessent descendentes, et pro hac opinione faciunt ea, quae infra dicemus *quaest.* 18.

QUAESTIO XVI.

SUMMARIUM

Legitimam habet filius in emphyteusi haereditaria, et in ea computatur, sive sit acquisita a patre, vel ab aliis ascendentibus et tanto magis, si est recepta pro quibuscunque haeredibus num. 1. — Ampliatur habere locum in emphyteusi mixta. num. 2. — Legitimam filius consequitur in emphyteusi nova ex pacto et providentia, num. 3. et multo magis procedit, quando est acquisita titulo oneroso, num. 4. — Et quae acquisita fuit ex pecunia patris, num. 6. — Renunciare potest pater emphyteusi titulo oneroso acquisitae et illam vendere in praejudicium liborum. num. 5. — Emphyteusis non imputatur in legitimam, si est antiqua num. 7. et quid de emphyteusi Ecclesiastica ibidem. —

Dubitari solet, an filius debeat habere legitimam in bonis emphyteuticis, illamque imputare in legitimam? Et distinguendum esse puto. Aut
1 sumus in emphyteusi haereditaria, et sine dubio in ea debetur filio legitima, et in legitimam imputandam esse tenet Bar. *in l.* 1. §. *nec castrense*, *n.* 6. *ff. de coll. bon.* Clar. §. *feudum. qu.* 46. *ver. quae quidem*; Et tanto magis procederet, quando esset acquisita pro se et haeredibus quibuscunque vel pro se, et quibus dederit; et habere locum, sive sit acquisita a Patre, sive ab Avo, vel alio Ascendente, quia de hujusmodi emphyteusi judicandum est, ut de allodialibus cum aliis allegatis per Crass. §. *legitima, quaest.* 21. *num.* 3. qui ita communiter tenere affirmat, et veriorem, et magis com. attestatur Alex. *consil.* 19. *n.* 4. *vol.* 5. Fernan. Vasq. *de succ. creat.* §. 30. *n.* 234. nam capitur haec emphyteusis jure haereditario et venit in restitutione fideicommissi, ut diximus supra *hoc titulo q.* 3. idem tenet Bursat. *cons.* 92. *dec. num.* 36. *lib.* 3. et Valas. *de jur. emph. q.* 46.

2 Ampliatur habere locum etiam in emphyteusi mixta, acquisita a Patre, Surd. *decis.* 235. *nu.* 3. *et* 6.

3 Aut sumus in emphyteusi acquisita pro se, et liberis ex pacto, et providentia: Et tunc etiam subdistingue. Aut est acquisita a Patre, et sic est emphyteusis nova, et de ea Pater poterat disponere libere, et tunc debetur, et in legitimam imputatur, et hanc magis com. op. esse testatur Alex. *d. cons.* 29. sive sit acquisita pecunia sua, sive gratuito. Crass. cum aliis ab eo allegatis *d. q.* 21. *num.* 3. Burs. *d. cons. et sub eod. num.* Valasc. *d. q.* 46. quia dicitur emphyteusis profectitia.

Et tanto magis procederet, quando emphy- 4
teusis esset acquisita a Patre titulo oneroso, ut quando a principio praestatur aliqua quantitas pecuniae, ut diximus supra, *tit. de cont. emph. q.* 1. *num.* 23. quo casu absque ullo dubio, et sine ulla controversia deberetur filio legitima in bonis emphyteuticis, et ea habita computaretur in legitimam, quia a Patre vendi poterat *l. omnino* §. *imputari C. de inoff. test.* Alex. *in l. si patroni, ad* 5
Trebel. num. 8. Rip. *in l. in quartam, ff. ad leg. Fal. num.* 179. cum aliis adductis per Maresc. *var. resol. c.* 74. *num.* 3. *lib.* 1. de qua re diximus supra *de cont. emph. q.* 24. *num.* 18. cum etiam possit huic emphyteusi acquisitae titulo oneroso renunciare, et providere quod illa non transeat ad filios. Alc. *in l. pater filium col.* 3. *ff. ad leg. Falc.* 6
et nos dicemus in tit. de renunc. Et idem dicendum esset, quando pater acquisivit emphyteusim pro filio ex sua pecunia, qua, Domino dedit pecuniam, ut ei concederet emphyteusim, tunc imputabitur in legitimam, nam contemplatione patris acquisivit. Crass. *d. quaest.* 21. *num.* 1. ubi allegat Bolog. *in d. l. in quartam num.* 314. idem tenet Rip. *in ead. l. n.* 178. cum aliis allegatis per Maresc. *d. cap. in fine* ubi attestatur ita tenuisse Rot. coram Sanctissimo Clem. Octavo tunc Auditore; et in feudo acquisito a patre de suis pecuniis, etiam si sit ex pacto, et providentia, tenet Rot. *dec.* 703. *par.* 1. *recent.*

Aut sumus in emphyteusi antiqua, et tunc, 7
quia censetur quid adventitium, non debet imputari in legitimam, et hanc esse com. op. dicit Ruin. *in repet. d. l. in quartam, num.* 17. *ff. ad. l. Falc.* Clar. *d. quest. in prin.* Crass. *d. quaest.* 21.

num. 5. qui plures allegat attestantes etiam de eum. Et ratio est, quia talis emphyteusis capitur extra substantiam patris, et ex sola providentia. Surd. *decis.* 235. *num.* 14. et Valas. *d. quaest.* 46.

Sed si emphyteusis esset Ecclesiastica, concessa pro se et filiis, illa non debet eis in legitimam imputari: quia non defertur jure haereditario, sed ex contractu. Diversum tamen est, si emphyteusis sit concessa filiis, et haeredibus Bal. *in cons.* 110. *num.* 2. *lib.* 5. Alex. *cons.* 8. *num.* 1. *lib.* 3. Sed primum dictum Bal. restringit, nisi emphyteusis sit empta ex pecunia patris: tunc enim debet imputari in legitimam non res ipsa emphyteutica, sed quantum redigi potest, facta Domino reverentiali oblatione. Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 17. *num.* 25.

QUAESTIO XVII.

SUMMARIUM

Haeres institutus in re certa, dato haerede universali, non venit in emphyteusi accepta pro se, et successoribus suis, num. 1. — Institutus in re certa, dato haerede universali, habetur pro legatario, et loco legatarii, num. 2. — Verbum haeres, et Verbum successor, est verbum successionis universalis n. 3. — Emphyteusis haereditaria, tam profana quam ecclesiastica, dato haerede universali, non transit in institutum in re certa, num. 4. — Fallit, quando in concessione dictum esset pro haeredibus quibuscunque, vel quibuscumque successoribus, num. 5.

Quaero modo, si emphyteusis est concessa alicui pro se, et successoribus suis, de quibus baeredibus intelligendum erit, et an veniant instituti
1 iu re certa; respondendum est, quod intelligitur de successoribus universalibus, et non de institutis iu re certa, Alex. *in l. quaedam §. nihil interest*, et ibi Ias. *num.* 4. *ff. de eden.* idem Alex. *consil.* 9. *vol.* 1. Paris. *cons.* 20. *num.* 28. *vol.* 1. Rol. *cons.* 79. *num.* 42. *lib.* 1. Rip. *resp.* 26. *lib.* 2. Crass. §. *haereditas, in principio num.* 20. et quod stante haerede universali, haeres in re certa non venit, tenet Bart. et caeteri Doctores *in l. quoties C. de haered. inst.* Mant. *de conject. lib.* 8. *tit.* 14. *num.* 12. cum aliis adductis per Vinc. Fusar. *de subst. fid. num.* 341. *in princ.* et ratio est, quia adeunte haerede universali, institutus in re certa habetur
2 loco legatarii, *d. l. quoties et l. ex pacto ff. de haered. inst.* et hoc ibi dicunt Bart. Bal. Ang. Paul. Imo. Alex. et caeteri omnes, licet dissentiat Alex. *cons.* 192. *lib.* 2. volens, quod si cumulentur verba haeredes, et successores, verbum haeres, denotet universalem haeredem, et verbum successor, denotet particularem successorem; quia aliter illud verbum successor esset superfluum; sed ejus opi-
3 nio est contra com. et particulariter reprobatur a Ias. *cons.* 89. *num.* 19. *lib.* 3. quem sequitur Fusar. *d. q. num.* 6. et ita intelligit Rol. *cons.* 23. *num.* 51. *vol* 1. Fachin. *lib.* 4. *cap.* 20. *contr. jur.* et respondet Bart. contrario tenenti.

4 Et ideo infertur quod emphyteusis privata, quae est haereditaria ad institutum in re certa dato cohaerede universali, nequaquam pertinet; ita communiter teneri dixit Alex. *in d.§. nihil interest, et in l. quoties*; et ibi Ias. supra allegat. Covar. *var. resol. cap.* 18. *num.* 5. Crass. *d. §. haereditas quaest.* 3. *num.* 7. et idem dicendum est de emphyteusi Ecclesiastica, ut praedicti Doctores dicunt. Et quod hujusmodi emphyteusis ad filium in re certa institutum, non transeat si alius sit haeres universalis institutus, tenet Corb. qui alios allegat *de caus privat. ob. alien ampl.* 17. et vide quae diximus *quaest.* 1. *num.* 20. *de cont. emph.* supra citata, ubi hanc quaestionem tractavimus.

Contractus in emphyteusi Ecclesiastica tenet Paul. de Cast. allegatus per Fach. *d. capit.* 20. et alii relati *in d. quaest* 1. *num.* 20. sed com. op. est in cont. ut supra, et diximus in *ead. quaest.* 1. *num.* 20.

Limita, nisi in concessione dictum esset, pro 5
haeredibus quibuscunque vel quibuscunque successoribus, quia tunc venirent etiam extranei, licet instituti cum filiis, vel in re certa, Ruin. *cons.* 16. *num.* 5. *vol.* 1. cujus sententiam dicit esse com. Curt iun. *cons.* 1. et Paris *cons.* 72. *num.* 42. *vol.* 3. communem quoque appellat Rol. *cons.* 96. *n.* 39. *vol.* 1. Crass. *ead quaest.* 3. *num.* 10. Ant. Gab. *de ver. sign. conc.* 4. *num.* 5. qui multos allegat. Sim. de Praet. *de inter. ult. vol. fol.* 199. *num.* 35. cum aliis adductis per Vinc. Fusar. *ead. q. n.* 7. et vide *de cont. emph. q.* 1. *num.* 1.

Sed si emphyteusis Ecclesiastica alicui et ejus filiis sit simpliciter concessa, filius haeres institutus in re certa, aequaliter succedit in emphyteusi quia non defertur jure haereditario, neq. requiritur, quod filii sint haeredes universales. Bar. *in l. ut juris jurandi §. si liberi num.* 5. *et seq. ff. de oper. lib.* Bal. *in l. liberti, libertaeq. num.* 26. *C. eod. tit.* Paul. de Cast. *in l. quoties num.* 4. *Cod. de haered. inst.* Alex. *in cons.* 8. *num.* 2. *lib.* 3. qui alios refert; et dicit, quod repugnantes opiniones sic possent conciliari, et diximus supra de *cont. emph. d. q.* 1. *num.* 20. Caeterum, si emphyteusis sit concessa filiis, et haeredibus, tunc filius haeres institutus ex re certa, non admittitur: quia defertur jure haereditario et illud verbum, haeredibus, intelligitur de haerede universali, Mant.

de tacit. et amb. lib. 22. *tit.* 17. *num.* 27. *et seq.* et diximus supra: licet non desint, qui contrarium teneant, ut videri potest apud Mant. *citato loco num.* 30. *et seq.*

QUAESTIO XVIII

SUMMARIUM

In emphyteusi concessa pro se, et suis legitimis haeredibus, succedunt solum venientes ad intestato, non autem extranei ex testamento; n. 1. cont. n. 2. — Sed prima est communis, et habet locum, si dictum sit, pro se, et haeredibus, sibi de jure succedentibus, num. 3. — Testator si se referat ad juris dispositionem, intelligitur de jure municipali, secundum unam opinionem, vel secundum aliam de jure communi, num. 4. — Testator si dixerit, volo decedere ab intestato, censetur instituisse venientes ab intestato, num. 5.

Quaero successive, si emphyteusis concedatur alicni pro se, et suis legitimis haeredibus, de quibus haeredibus intelligi debeat? Alex. *cons.* 56. *incipiente, viso processu vol.* 2. dicit solum ve-
1 nire illos, qui veniunt ab intestato, omnes in infinitum, non autem extraneos ex testamento, et ita communiter teneri dicit Curt. iun. *in l. fin. n.* 11. *C. quan. non pet. part.* Pinel. *in l.* 2. *n.* 9. *C. de bon. mat.* pariter testatur de com. Vasq. *de succ. creat. in praefat. n.* 20. cum aliis cumulatis per Crass. §. *haereditas, in principio n.* 23. Mant. *de conject. lib.* 11. *tit.* 1. *in fine* Sim. de Praet. *de inter. fol.* 197. *n.* 12. cum aliis, quos refert Vinc. Fusar. *de subst. fideicom. q.* 359. *n.* 72.
2 Contrarium tenent Alex. et Dec. allegati per eundem Crass. *eod. n.* 23. sed a prima opinione, dicit non esse recedendum, quia est communis.

Et ex eadem ratione, idem dicendum est, si emphyteusis recepta esset pro se, et haeredibus de jure sibi succedentibus, quia de illis, qui veniunt ab intestato, intelligi debet, Ruin. *cons.* 174. *lib.* 2. *col.* 3. *n.* 6. et hoc comprobatur ratione: quia si testator se refert ad juris dispositionem, intelligi debet, vel de jure municipali, secundum unam 4
opinionem, vel de jure communi secundum aliam opinionem, ut videri potest apud eundem Fusar. *eod. tract. q.* 477. *in fine.* Comprobatur etiam alia ratione: nam si Testator dixerit, revoco testamentum a me factum, et volo decedere intestatus, 5
censetur instituisse venientes ab intestato, Bart. *in l. si jure n.* 3. *ff. de legat.* 3. Alex. *in l. Sancimus, C. de testam.* ubi hanc dicit esse com. opin. cum aliis quos refert Clar. §. *testamentum quest.* 92.

QUAESTIO XIX.

SUMMARIUM

Emphyteusis ecclesiastica, accepta pro se, et haeredibus transit ad Ascendentes num. 1. cont. num. 4. — Extraneus haeres dicitur tribus modis, num. 2. Pater non dicitur extranea persona, num. 3. —

Quaero, an emphyteusis ecclesiastica transeat ad ascendentes? Ias. *in l. Gallus* §. *etiam si parente n.* 25. *ff. de lib. et posth.* movet hanc quaestionem, et ponit exemplum; si aliquis accepisset emphyteusim ab Ecclsia pro se, et haeredibus suis an Pater, vel alius Ascendens succederet, non existentibus descendentibus, et dicit quod difficultas consistit videre, an Pater dicatur haeres extraneus filii quia emphyteusis Ecclesiastica non transit ad extraneos haeredes, et arguit pro, et contra; etquod non sit haeres extraneus, facit, quia Patri debetur legitima in bonis filii sicut e contra: in contrarium autem facit, quia extraneus dicitur omnis, qui non habet in potestate, *l. unica* §. *extraneum*, et ibi Bart. *C. de rei ux. act. et inst. de haered. qual. et diff.* §. *caeteri* sed filius non habet patrem in pote-
state, ergo etc. nihilominus hanc quaestionem non 1
determinat, sed relinquit cogitandum: Ego autem credo quod pater et aliusAscendens, non possint appellari haeredes extranei; quia extraneus dicitur tribus modis, ut per glos. *in. l. unica in ver.* 2
extraneo. C. de impon. lucrat. descript. 10. Primo modo, qui non habetur in potestate, ut juribus in contrarium allegatis. Alio modo, quando nullo modo est cognatus. Tertio modo quando non est de ascendenti vel descendenti linea sequitur Bald. *in l. si emancipati. num.* 3. *C. de collat.* Angel. Aret. et Fab. *in d.* §. *caeteri*, sed pater vel alius Ascendens sunt de linea ascendenti, igitur etc. et sic emphyteusis praedicta transivit ad patrem vel alium ascendentem filio decedente sine descendentibus. Sed huic rationi obstat textus *in* §. *emphy-*

teusim, Auth. *de non alien.* ubi disponitur, quod emphyteusis Ecclesiastica non transeat, nisi ad filios, et nepotes, et sic de sui natura non respicit, nisi solum lineam descendentem, et propterea ad patrem non transibit, et hanc opinionem tenet Bald. *in auth. Defuncto in princ. C. de Tertul. Alua. in c.* 1. *de nat. succ. feud.* et Valasc. *de jur. emph. q.* 39. *num.* 9. sed in emphyteusi privata utique succederent, sicut in aliis bonis allodialibus.

QUAESTIO XX.

SUMMARIUM

Ius accrescendi non habet locum in emphyteusi. num. 1. declara num. 2. limita num. 6. limita num. 7. remissive. — Pater si acquirat emphyteusim pro se, et filiis et decedat relictis duobus filiis, et unus decedat sine filiis, emphyteusis accrescit alteri fratri. num. 3. — Emphyteusis concessa duobus fratribus, ut post mortem eorum, et filiorum, ac Nepotum revertatur ad Dominum, si unus eorum decedat nullis relictis filiis, emphyteusis non accrescit fratri superstiti sed revertitur ad Dominum, num. 4. contrarium, quod debet expectari mors omnium, num. 5. —

Quamvis de jure accrescendi aliqua dixerimus, supra tit. *de contr. emph. q.* 34. tamen cum in hoc titulo tractemus de successionibus in bonis emphyteuticis, conveniens est ponere etiam quaestionem, an jus accrescendi habeat locum in emphy-
1 teusi; et respondendum est, quod regulariter jus accrescendi non habeat locum in emphyteusi; sed revertatur ad Dominum concedentem. Bart. *in l. si mihi et Titio n.* 4. *ff. de ver. ob.* et ibi Alex. dicit, quod haec est communis opinio, et idem attestatur Dec. *cons.* 326. *num.* 1. Clar §. *emphyteusis q.* 39. *in principio* cum aliis allegatis per Crass. §. *jus accrescendi q.* 25. *num.* 1. Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 31. *num.* 1. Gabr. *cons.* 87. *num.* 1. *vol.* 1.

2 Sed declara, habere locum, quando a principio emphyteusis est concessa pluribus personis simul: tunc enim uno mortuo, alteri non accrescit, et in hoc omnes concordare dicit Clar. *d. q. versic. scias*; secus quando uni tantum esset concessa, pro se et filiis, vel pro se, et descendentibus suis, tunc inter filios ipsius, et descendentes a primo investito, haberet locum jus accrescendi, Bar. *in d. l. si mihi, et Titio*, et hanc esse communem opinionem dicit Corn. *cons.* 131. *litt. A. lib.* 2. saltim post jus quaesitum uni ex filiis stipulatoris. Idem
3 Corn. *cons.* 285. *litt. M. lib.* 3. et Alex. *consil.* 21. Dec. *consil.* 273. et Clar. *eod. ver. scias* dicit quod improprie dicitur jus accrescendi, cum isti descendentes veniant jure primae investiturae: et ponit exemplum de patre acquirente emphyteusim pro se, et filiis, deinde decessit, relictis duobus filiis, quorum unus sine filiis decessit. emphyteusis non revertitur ad concedentem, sed accrescit alteri fratri, et hanc esse com. op. testatur Bero. *qu.* 70. *num.* 2. et Ias. *in d. l. si mihi, et Titio num.* 12.
4 Crass. *d. quaest.* 25. *in fine.* Et e contrario, si Ecclesia concedat in emphyteusim duobus fratribus; ita ut post mortem eorum, et filiorum, ac nepotum suorum revertatur ad Ecclesiam, si unus eorum decedat, nullis relictis filiis, emphyteusis non accrescit fratri superstiti, sed revertitur ad Ecclesiam, Bart. *in d. l. si mihi et Titio*, et hanc esse communem opinionem testatur Alex. *cons.* 167. *num.* 4. *lib.* 7. sequitur idem Clar. ibi, et Crass. *d. q. num.* 3.

Contrarium in hoc ultimo exemplo tenet Spec. 5
in titul. de locat. §. *nunc aliqua quaest.* 69. quem sequitur Salyc. *in l.* 2. *C. de jur. emph.* et Crot. *in d. l. re conjuncti num.* 141. dixit hanc esse com. op. et haec opinio Spec. fuit approbata a Rot. ut per Seraph. *decis.* 161. quando in investitura est apposita clausula, quibus descendentibus. Et haec ultima opinio est verior, ut nos diximus *in tit. de cont. emph. q.* 34. *num.* 14. *et seq.*

Limita, non habere locum, quando res fuit con- 6
cessa pro pensione correspondente fructibus, qui percipiuntur ex re emphyteutica: nam haberet locum jus accrescendi quia istud interest concedentis cui esset incomodum habere rem in communione pro indiviso; unde sua magis interest quod portio deficiens accrescat cum pensione solvenda pro re. Alex. *in. d. l. si mihi, et Titio num.* 11. et hanc esse communem opinionem testatur Crass. *q.* 25. *num.* 2. et Mant. *eod. tit. num.* 13.

Limita secundo, quando contractus est ultro 7
citroque obbligatorius in quo habet locum jus accrescendi, et ideo, cum contractus emphyteuticus sit ultro citroque obligatorius; quia emphyteuta obligatur ad solutionem canonis, et meliorandum. Dominus autem tenetur praestare patientiam, ut emphyteuta possit uti, et frui, habebit locum jus accrescendi, Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 31. *n.* 14. *et seq.* Steph. Grat. *discept. for. cap.* 451. *num.* 12. *et seq.* et hoc intelligendum erit in casibus, in quibus habet locum jus accrescendi, de quibus in *d. q.* 34.

Alias limitationes, et declarationes videas in 8
ead. q. 34.

QUAESTIO XXI.

SUMMARIUM

Filius exhaeredatus non succedit in emphyteusi, etiam si non sit haereditaria, num. 1. — Contrarium in non haereditaria, ex pacto, et providentia acquisita, si est antiqua. num. 3. — Filius in emphyteusi haereditaria si est a patre exhaeredatus, non succedit, num. 2. — Exhaeredatio quid sit, n. 4. — Filius exhaeredatus in emphyteusi nova, accepta ex pacto, et providentia, an succedat, num. 5, — Filius in emphyteusi mixta, quando est exheredatus, an succedat, num. 6.

Quaero, An filius exhaeredatus succedat in bo-
1 nis emphyteuticis? Barth. *in l. juris jurandi*, §. *li-
beri col. fin. ff. de oper. libert.* tenet quod non suc-
cedat, etiam si emphyteusis non sit haereditaria,
ubi utitur comparatione juris patronatus liberti,
a quo filius mala mente exhaeredatus excluditur,
sequitur Alex. *in l. quod dicitur la.* 2. *ff. de ver.
oblig.* et alii quos refert Valas. *de jur. emph. quaest.*
45. *in princ.* et hanc partem defendit late Mantic.
de tacit. et amb. lib. 22.*tit.* 17. *n.* 18. *cum sequenti-
bus*, quando fuit exhaeredatus propter ingratitu-
dinem, et ingratitudo probetur.

Cont. tenet Salyc. *in l.* 2. *num.* 27 *C. de jur.
emph.* sine aliqua distinctione in emphyteusi Ec-
clesiastica: quia in ea non succeditur jure haere-
ditario, sed jure contractus, ut diximus *de cont.
emp. q.* 4. *num.* 6.

Verum ego eum eodem Valase. distinguen-
dum puto, omissa disputatione, An opinio Bar. sit
vera; quia ex infra dicendis apparebit ejus opi-
nionem, et sequacium non esse tutam. Aut em-
phyteusis est haereditaria, et tunc opinio Bar. et
aliorum sustinetur, quod filius, ex justa causa e-
2 xhaeredatus, non admittatur; ratio est, quia Pater
potest de illa disponere, etiam in extraneos, ut
supra diximus *quaest.* 7. *num.* 6. et filius non po-
test consequi talem emphyteusim nisi sit haeres
patris ut eod. tit. diximus late *quaest.* 4. *num.* 7.
cum etiam possit Pater in emphyteusi haeredita-
ria filiis praejudicare et de illa disponere, et prae-
legare uni filiorum; quia hujusmodi bona censen-
tur tanquam libera, et allodialia, et in hoc dicunt
Doctores, quod non adest ulla controversia, ut
pariter retulimus supra *eod. tit. de cont. emph. q.*
24. *num.* 1.

Aut emphyteusis non est haereditaria, sed
pacto, et providentia acquisita: et tunc subdistin-
gue. Aut est emphyteusis antiqua, vel nova: si est
antiqua, exhaeredatio non nocet filio, cum filius
possit illam habere absque eo, quod sit haeres:
eum exhaeredatio non cadat in eo, quod non est 3
haereditarium quia privatio praesupponit habitum
et secundum Bald. *in Auth. ex causa, Cod. de lib.
praet. col.* 11. exhaeredatio est dispositio expressa
vel tacita, privans aliquem ex liberis haereditate;
et cum, ut diximus late *d. q.* 4. *num.* 1. de cont.
emph. praedicta emphyteusis transeat ad filios, 4
etiamsi non sint haeredes, et possint etiam repu-
diare haereditatem paternam, et succedere in em-
phyteusi, ut in *ead. quaest. n.* 5. merito ex prae-
dictis rationibus cognosci potest, quod opinio Bar.
et sequacium, non est tenenda in hoc casu: et
hanc opinionem sequitur Valasc. *d. q.* 45. qui re-
spondet, non posse procedere comparationem,
quam facit Bar. de jure patronatus libertorum ad
emphyteusim, et vide quae diximus in *d. q.* 24.
num. 21.

Aut est emphyteusis nova, acquisita ab ipso 5
Patre pro se, et in hoc est controversia inter Do-
ctores, an Pater possit praejudicare filiis, vel uni
praelegare, pro qua videnda sunt, quae scripsi-
mus in *d. q.* 24. *a n.* 9. *usq. ad. num.* 16.

Aut est emphyteusis mixta, et tunc dicendum 6
est ut in *ead. q.* 24. *num.* 23. caetera vide, *in ead.
quaest.*

QUAESTIO XXII.

SUMMARIUM

Si testator legat emphyteusim, in qua non habet nisi utile dominium si postea acquirat directum, an illud cedat legatario.

Quaero si quis legaverit emphyteusim, in qua
habebat solum utile dominium, si postea per testa-
torem acquiratur directum, numquid illud cedat
legatario? Respondendum est, quod non, per *l. si
domos, in fine ff. de leg.* 1. et Jas. *in l. servum filii*
1 *num.* 16. *eod. tit.* dicit hanc esse comm. op. se-
quitur Burs. *cons.* 6. *num.* 5. *vol.* 1. Mich. Crass.
§. *legatum q.* 71. *num.*3. ea ratione, quia est quid
principale de per se, non accessorium ad aliud:
quinimo dignius, et aliud utile dominium absor-
bens, *l.* 2. *Cod. de jur. emph.*

QUAESTIO XXIII.

SUMMARIUM

Legatum alimentorum ex bonis emphytenticis haereditariis, valet, num. 1. -- Legatum alimentorum ex emphyteusi Ecclesiastica, si est nova valet, secundum communem opinionem num. 2. -- Sed si sit recepta pro haeredibus quibuscunque valet, ib'dem; etiam si sit mixta. -- Legatum alimentorum ex emphyteosi ecclesiastica antiqoa, haereditaria valet, accedente Domini consensu, n. 3. -- Cont. quod oon requiratur consensus Domini, num. 4. qood declaratur, ut ibid. -- Legatum alimentorum ex emphyteusi antiqua Ecclesiastica, recepta pro se filiis, et nepotibus, nec valet, num. 5. --

Quaero etiam, an valeat legatum alimentorum
ex bouis emphytentieis? Simon de praet. *de interp.
ult. vol. fol.* 429. *num.* 75. distinguit. Aut est emphyteusis
accepta a privato, quae est transitoria
ad quoscumque haeredes, etiam irrequisito Domino
de sui natura, et tunc valeat legatum ali-
1 mentorum, ex bonis emphyteuticis, et ratio est,
quia de eis judicandum est sicut de caeteris bonis
allodialibus, ut diximus supra *quaest.* 31. *num.* 2.
2 et ita etiam sentit Clar. §. *emphyteusis quaest.* 28.
ver. tertius casus, ex com. op.

Aut emphyteusis est accepta ab Ecclesia, et
est emphyteusis nova, habens initium in personam
testatoris, et fuerit recepta pro se, et quibus
dederit, vel pro se, et quibuscunque haeredibus,
tale legatum valeat in praejudicium filiorum; si
autem esset accepta pro se, et filiis, tale legatum
etiam valeat, secundum unam communem opinionem
eod. §. *q.* 16. et per Alex. *cons.* 28. *col.* 2. *n.*
2. *lib.*5. Gozad. *cons.* 75. *num.*10. Aym. *cons.* 135.
num. 8. Anch. Reg. *q.* 19. *num.* 9. *par.* 1. ubi idem
tenet in emphyteusi mixta, accepta pro se, et filiis,
et haeredibus, et secundum aliam etiam communem
non valeret; Et ideo dic, ut diximus *de
cont. emph. q.* 24. *num.* 9. *et seq.*

Aut est emphyteusis antiqua, accepta per
Antecessores testatoris; Aut est haereditaria, accepta
pro se, et haeredibus, vel haeredibus qui- 3
buscunque vel pro quibus dederit: Et tunc accedente
Domini consensu legatum valeat, ut de alia
re haereditaria. Ego autem non facio differentiam
inter emphyteusim acceptam a privato, et acce- 4
ptam ab Ecclesia, quando est concessa cum debitis
solemnitatibus; quia tune etiam transit ad
haeredes extraneos emphyteusis Ecclesiastica, ut
diximus *de cont. emph. q.* 1. *num.* 8. *cum aliis seq.
et q.* 24. *num.* 8. et ideo poterit alienari irrequisito
Domino, Rot. Rom. *dec.* 642. *num.* 3. *par.* 1.
Clar. §. *emphyteusis q.* 13. *ver. alterius quaero.* Corb.
de caus. privat. ob alien. limit. 2. quod est intelligendum
modo non alienetur in potentiorem, et
cum aliis declarationibus, ut dicemus *in tit. de
alien. limit.* 3. *et num.* 20. *et seq.* et alibi: sed si 5
simpliciter accepta sit pro se, filiis, et nepotibus,
vel descendentibus, tunc legatum de ea non valeat
ut per eundem Clar. quem allegat, *d. qu.* 16. *ver. fin.*

QUAESTIO XXIV.

SUMMARIUM

Lucrum dotis maritus non lucratur ex forma statuti in bonis emphyteuticis, num. 1. et idem in feudalibus, num. 2. cont. num. 3. sed distingue, num. 4. declara, num. 7. declara secundo, num. 8. -- Bona emphyteotica haereditaria judicantur ut allodialia num. 6. -- Emphyteusis an dari possit in dotem, num. 5. --

1 Occurrit in hac materia successionis in bonis
emphyteuticis examinanda alia quaestio utilis, et
practicabilis: nam ubique fere adsunt statuta,
quod maritus lucretur partem dotis in bonis dotalibus.
Si maritus accipiat in dotem bona emphyteutica,
an in illis lucretur partem dotis ex forma
statuti? Bal. *in Auth. res quae. C. com. de lega. n.*
14. tenet quod non sequitur Lup. in Rup. *de donat. inter vir. et uxor.* §. 12. *col.* 1. Alex. *consil.* 176.
num. 9. *lib.* 7. Paul. de Castr. *cons.* 59. *num.* 3. *lib.*
1. Ratio est, quia sibi imputare debet, si sciens
voluit recipere rem, restitutioni subjectam, ex
qua oveniente casu restitutionis, lucrum consequi
non posset, et in ea non daretur successio,
Unde vir et uxor Bal. *cons.* 476. *vol.* 4. et in bonis
feudalibus est com. op. quod maritus non lucratur
partem dotis ex forma statuti, Rol. a Vall. 2
qui plures cumulat. *de luc. dot. q.* 51. *num.* 14.
et 18.

Contrarium tenet Phanut. *de luc. dot glos.* 3
10. *num.* 56. volens, quod respectu utilis dominii
maritus possit de bonis emphyteuticis ex forma
statuti lucrari partem dotis; quia bona emphyteutica
possunt alienari in quibusdam causis, respe-

ctu utilis dominii, etiam irrequisito domino, et
3 inter alios ex causa dotis, ut communiter tenent Doctores, in r. potuit, de locat. et ideo (dicit ipse) dictum Bal. intelligi debet respectu directi dominii; quia si emphyteusis acciperetur pro se, et suis haeredibus, et quibus dederit poterit alienari in quemcumque irrequisito Domino ut per Doctores ab eo ibi allegatos, et nos diximus in titul. *de cont. emph. q.* 24. *num.* 1. *et seq.*

4 Ego autem pro clara resolutione hujus quaestionis, puto sic distinguendum esse. Aut enim fuit emphyteusis data in dotem, quae erit prohibita alienari: quia erat acquisita pro se, filiis, et nepotibus, ex pacto et providentia, et tunc maritus non lucratur partem dotis ex forma statuti: quia emphyteusis nec alienari potest irrequisito Domino,
5 et in praejudicium comprehensorum in investitura, etiam pro dote, ut per Corb. *de. caus. privat. ob alien. limit.* 20. *et ampl.* 32. et dic, ut ibi per eum, et nos dicemus in *tit. de alienat. q.* 1. *num.* 260. ad quam te remitto, et vide etiam in dicta *q.* 24.

6 Aut vero fuit data in dotem emphyteusis haereditaria, accepta pro se, et quibus dederit vel pro haeredibus quibuscumque, et tunc quia dicta bona judicantur, ut bona allodialia, et patrimonialia, maritus lucratur partem dotis ex forma statuti; et in isto casu potest procedere opinio Phanut. et hanc opinionem tenet Dec. *in l.* 1. *col.* 3. *ver. sexto, C. unde vir et uxor,* quem sequitur ibi Curt. jun. *num.* 16. ubi dicit quod licet statutum de lucro dotis non habeat locum in bonis feudalibus; tamen illud restringitur ad bona feudalia, quae de sui natura sunt separata ab haereditate; secus autem in feudo, quod transit ad quemlibet haeredem, etiam extraneum. Rip. *in l.* 2. *num.* 19. *ff. sol. mat.* quam opinionem sequitur etiam Rol. *d. q. num.* 19.

Declaratur tamen praedicta opinio, quod licet fuerit data in dotem emphyteusis non haereditaria, accepta pro se, filiis, et nepotibus, ex pacto et providentia, et quae alienari non potest; tamen quando maritus, sciens rem esse emphyteuticam, et in capitulis dotalibus cavit de lucro dotis, et quod lucrum dotale sit pro eo salvum, tunc per dictam reservationem, quae ei suffragatur, poterit agere pro dicto lucro contra dotantem, Coccin. *dec.* 43. *et* 213. 7

Declaratur secundo, quod si maritus ignorabat rem esse emphyteuticam, tunc pro lucro dotis poterit agere contra dotantem, vel ejus haeredes, ut in fideicommisso tenent Decian. *cons.* 12. *num.* 15. *et* 24. *lib.* 2. qui allegat Bal. *consil.* 469. *lib.* 4. et Gravett. *consil.* 186. Vinc. Fusar. *de fideic. subst. quaest.* 663. *num.* 13. qui allegat. Ceph. *cons.* 365. *in fine*, et idem dicendum est in emphyteusi, quia quaestio nostra est, quando maritus sciens, recepit in dotem emphyteusim, ut per Coc. *in dictis decisionibus.* 8

QUAESTIO XXV

SUMMARIUM

Masculi descendentes ex foeminis succedunt in emphyteosi, concessa pro se, et masculis quibuscunque n. 1. — Masculi extranei, descendentes ex foeminis, non succedunt in emphyteusi, concessa pro se, et descendentibus masculis n. 2. — Masculi et foeminae succedunt in emphyteusi, concessa pro linea, et idem in fideicommisso, num. 3. cont. num. 4. — Foeminae non succedunt in fideicommisso, quando vocata est linea masculina, vel descendentes per lineam masculinam, vel per virilem sexum, n. 5. cont. n. 6. — Testator censetur se conformare cum statuto, n. 7. — Argumentum de fideicommisso ad emphyteosim tenet quando adest eadem ratio, n. 8. — Agnati non sunt descendentes ex foeminis, n. 10. — Foemina non succedit, quando habita est ratio conservandae agnationis, n. 9. — Stante statuto exclusivo foeminarum, stantibus masculis foeminae non succedunt, n. 11. sed haec conjectura sola non sufficit de statuto, n. 12. — Filia recipientis emphyteusim pro se, et linea masculina, non succedit, n. 13, cont. n. 14. sed prima est communis.

1 Si emphyteusis fuerit alicui concessa pro se, et masculis quibuscumque, an masculi descendentes ex foeminis debeant admitti, et succedant; Resp. admitti debent: quia cum de descendentibus nulla mentio sit facta, masculi etiam extranei possunt succedere Bal. qui in feudo loquitur, *in lib.* 1. *n.* 27. *ver. trigesimo, de rer. divis. et in c. imperialem, num.* 19. *de prob. feud. alien. per Frid.* Curt. jun. *de feud.* 2. *par.* 3. *par princ. num.* 62. Clar. §. *feudum quaest.* 9. *ver. hoc praemisso*, Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *titul.* 16. *num.* 22. quod ipse intelligit nisi illud verbum, quibuscumque ex aliis restringi possit, ut per Ruin. *cons.* 39. *num.* 8. *et seq. lib.* 1. et in emphyteusi, in qua non veniunt foeminae, sed masculi dumtaxat, sunt comprehensi masculi per foeminas ab investito descendentes, est *dec. Duran.* 295. ubi allegat Mant. *de tacit. eod. tit.* 16. *num.* 8. et Valasc. *de jur. emph. q.* 41. *num.* 5.

Si autem dictum sit, pro descendentibus masculis quibuscumque, extranei admitti non possunt: quia non sunt ex descendentibus; nam cum verba deficiant, dispositio adaptari non potest, *l.* 4. §. *quoties de dam. inf.* Mant. *loco citato.* 2

Sed si emphyteusis concessa fuisset pro linea, succederent tam masculi, quam foeminae Bero. 3

cons. 77. *num.* 2. *vol.* 2. Bal. *consil.* 321. *vol.* 1. Gozad. *consil.* 20. *num.* 8. Dec. *consil.* 495. *num.* 4. Bertrau. *consil.* 54. *num.* 1. *vol.* 1. quos refert Corb. *de caus. privat. ob fin. lin. num.* 40. Adde Ceph. *consil.* 413. *num.* 18. *et seq. et cons.* 664. *num.* 23. Menocb. *cons.* 625. *num.* 9. Peregr. *de fideicom. art.* 22. *num.* 24. quos refert Vinc. Fusar. *de fideic. sub q.* 346. in *principio*: licet loquantur in fideicommisso; et descendentes ex foeminis dicuntur ex linea.

4 Sed contra istam opinionem, etiam in materia fideicommissi, quod scilicet descendentes ex foemina non dicantur de linea, nec admittantur ad fideicommissum, ad quod linea alicujus est vocata, tenet Bar. *cons.* 10. Curt. jun. *consil.* 15. n. 23. *et seq.* Ruin. *consil.* 141. *num.* 21 *lib.* 5. Menoch. *cons.* 326. *num.* 86. Peregr. *de fideicom. art.* 22. num. 24. *et art.* 26. in *fine* Cels. Ugo. *consil.* 120. num. 3. in *fine.*

5 Et quando vocata est linea masculina, vel descendentes per lineam masculinam, vel per virilem sexum, tunc foeminae non veniunt, descendentes ex masculis, ut per infinitos, quos cumulat idem Vinc. Fusar. *ead. quaest. num.* 12. ubi de com. et magis com. DD. allegantur. Et ratio affertur, quia testator voluit conservare bona in agnatione, et familia, vocando masculos, ut per alios, quos allegat idem Fusar. ibidem *num.* 13. et quia etiam vocando lineam masculinam duas debet habere qualitates, quod scilicet sit de linea, et quod sit masculus, ergo foemina, quae non habet istam qualitatem masculinitatis non succedit, Gozad. *cons.* 85. num. 15. Menoch. *cons.* 205. per totum, Peregr. *de fideicommiss. art* 26. *num.* 29, Mant. *de conject. lib.* 8. *tit.* 11, *num.* 9. *ver. primum est.* Ugo *cons.* 120. *num.* 4. et sequitur Rot. in *recent. par.* 2. *decis.* 203. *numer.* 5. et maxime haec opinio procedit, quando concurrit ratio conservandae agnationis, ut per eamdem Rot. *in recent. par.* 1. *decis.* 143. *num.* 5. ubi ex qualitate masculorum censetur prospexisse agnationis conservationi.

6 Contra tamen hanc opinionem, quod foeminae veniant, quando vocati sunt descendentes per lineam masculinam, vel de linea masculina, vel virilis sexus, aut per virilem sexum, quamplurimi gravissimi Doctores tenent, quos enumerat idem Fusar. *d. q. num.* 19, qui de com. et magis com. testantur: ipse tamen num. 19. existimat verisimilem mentem testatoris esse, non admitti nisi masculos, et descendentes a masculis, dum vocavit descendentes, vel per lineam masculinam, vel ex, vel de, vel a, sive etiam dictum sit per virilem, vel de virili, vel ex virili sexu, cum quibusdam declarationibus, ut ibi per eum, et inter
caeteras, quando adest statutum exclusivum foe-
7 minarum: quia tunc foemina non diceretur voca-
ta: nam testator censetur se conformare cum sta-
tuto, allegat Ruin. *in l. Gallus* §. *nunc de lege nu.*
2. *ff. de lib. et posth.* et ibi Alc. *num.* 10. Soc. jun.
cons. 69. *num.* 30. *lib.* 1. Praet. *de interp. ult. vol. fol.* 292. *num.* 54. Peregr. *de fideic. art.* 26. *num.* 30. et Rust. *in l. cum avus lib.* 2. *c.* 5. *num.* 5.

Haec autem in hac quaestione adduxi: quia 8
cum eadem ratio in hoc casu videatur militare in fideicommisso et emphyteusi, licita est argumentatio de fideicommisso ad emphyteusim, ut diximus *de renunc. q.* 10. *num.* 12.

Ex quibus concludendum est, quod quando in 9
concessione habita fuit ratio conservandae agna-
tionis, debet intelligi de masculis, descendentibus
per virilem sexum: quia masculi, descendentes ex
foeminis, non sunt agnati, sed cognati, *l.* 2. §. 1.
ff. de suis et legit. haered. Mant. *eod. art.* 16. *in fine.* 10
Sed si non apparet (dicit ipse) debemus verbis
inservire, l. non aliter *ff. de leg.* 3. et ideo tenet. *nu.*
28. quod si quis rem in emphyteusim accipiat pro
se, et descendentibus suis per virilem sexum, non
comprehendatur nepos ex filia, sed neptis, ex filio;
quia nepos ex filia non descendit per virilem se-
xum, sed foemininum, sed neptis ex filio descendit
per sexum virilem; verum haec opin. ut vidisti su-
pra et *q.* 11. *eod. tit.* non est stante etiam statuto
exclusivo foeminarum propter masculos, prout in
tota Italia hujusmodi statuta reperiuntur, funda-
ta super ratione conservandae agnationis: quia si- 11
ne scrupulo procedit opinio, quod foeminae non suc-
cedant, Surd. *dec.* 95. *num.* 3. qui de com. testa-
tur, et concedens emphyteusim, videtur respexis-
se ad statutum, et ubi per eum num. 6. et per Se-
raph. *dec.* 1216. *num.* 3.

Sed advertendum est, quod haec sola conje- 12
ctura masculinitatis, quod voluerit consulere con-
servationi agnationis, et familiae, non est suffi-
ciens, ut per Mant. *de conject. ult. vol. lib.* 8. *tit.*
11. *in fine.* Seraph. *ead. decis. num.* 6. et Rot. *in recent. par.* 1. *decis.* 300. *num.* 25. et ideo si cum nominatione masculorum concurreret statutum praedictum, quod masculi descendentes ex foeminis, excludantur et conjecturae apparerent, crederem foeminam esse exclusam. Marcs. *var. resol.* 2. *cap.* 143. *n.* 13. *et* 14. et Rot. *d. dec.* 200. *n....*

Sed dubitari potest, an filia ipsa admitti de- 13
beat, quia ipsa descendit a patre, qui est mascu-
lus, et per consequens haec verba, per lineam ma-
sculinam, videntur convenire, ut sentit Capra. *consil.* 82. num. 8. quem refert Mant. *eod. lib.* 22. *tit.* 14. *num.* 27. Verum Paul. de Cast. *in l. maritus num.* 5. *C. de procur.* contrarium tenet, quia linea non incipit à patre, sed à filiis et quod etiam mens concedentis intelligatur fuisse, quod emphyteusis non transeat in cognatos; et ideo, licet filia sit agnata debet tamen excludi, ne per ipsam emphyteusis perveniat ad cognatos, cum haec concessio facta alicui et ejus descendentibus per virilem sexum, non debeat intelligi de foeminis, neque de masculis descendentibus ex eis: et hanc op. sequitur Alex. *in l. Gallus* § *nunc, de lege num.* 3. *ff. de lib. et posth.* Iac. de S. Georg. *in ead. l. maritus num.*

16. idem Alex. *consil.* 43. *num.* 5. *lib.* 3. Curt. Sen. *consil.* 44. *num.* 18. Ruin. *consil.* 126. *num.* 13. *lib.* 1. *et in consil.* 208. *num.* 7. Curt. jun. *consil.* 172. *num.* 5. Soc. jun. *consil.* 186. *num.* 14. *lib.* 2. ut refert Mant. *eod. art.* 16. *num.* 26. et pro hac opinione faciunt ea, quae diximus supra de statuto, et qualitate masculinitatis.

14 Contrarium tenet Ias. *in l.* 2. *num.* 106. *C. de jur. emp.* et Valas. *de jur. emph. q.* 41. *num.* 5. ut diximus supra *hoc eod. tit. in q.* 11. et Capra *citato loco.*

Caeterum prima opinio est frequentiori cal- 15
culo recepta: nam in emphyteusi concessa pro se, et linea masculina, non venit filia recipientis, ut post Alex. et alios *in d.* §. *nunc de lege*, tenet etiam Claud. Aqueu. *ibidem*, Paris. *consil.* 22. *num.* 44. *lib.* 3. Bero. *consil.* 79. *num.* 19. *lib.* 1. Ceph. *consil.* 413. *num.* 22. *et seq.* Peregr. *consil.* 50. *num.* 1. *lib.* 3. quos refert Vinc. Fusar. *de fideic. subst.* 346. *num.* 35.

DE RENOVATIONIBUS

QUAESTIO I.

SUMMARIUM

Emphyteuta, vel proximior possunt petere renovationem post tempus finitum, vel generationem finitam, alias datur eis appellatio ad Superiorem, num. 1. cont. num. 2. — Sed prima est verior, et com ibid. - Amplia num. 3. cont. in transversalibus, num. 4. sed prima est verior. - Amplia secundo num. 7. amplia tertio, num. 8. amplia 4. num 9. cont. num. 10. — Amplia 5. num 11. amplia 6. in emphyteusi nova num. 12. amplia 7. num. 13. — Amplia 8. num. 14. amplia 9. et declara eod. num. amplia 10. ibidem. - Limita primo, num. 15. sublimita num. 16. sublimita 2. num. 17. - Limita 2. num. 18. declara quod annus computetur a die scientiae. et debet probari a Domino plene num. 19. - Declara secundo, num. 20. subdeclara, num. 21. - Limita tertio in Ecclesia. num. 22. cont. num. 23. — Limita quarto, quando Ecclesia vellet pro se retinere num. 24 cont. num. 25. — Sed prima est verior, ubi tamen declara, et n. 30. - Amplia dictam quartam limitationem num. 28. declara num 29. et seq. - Amplia secundo num. 30. et seq. licet alii dissentiant, num. 32. — Declara dictam secundam ampliationem, n. 33. — Declara supradictam quartam limitationem, quando adesset concordia inter Ecclesiam et Communitatem. num. 34. - Declara secundo dictam quartam limitationem, num. 41. — Limita sexto num. 42. cont. n. 43. — Limita septimo, n. 44. — Limita octavo, n. 45. — Limita nono, n. 46. — Limita decimo, n. 47. — Limita undecimo. n. 48. cont. n. 49. - Limita duodecimo, n. 50. - Limita 13. n. 51. — Limita 14. n. 57. — Limita 15. n. 58. — Limita 16. n. 59 declara praedicta, n. 60. — Limita 17. n. 61. — Limita 18. n. 62. — Pactum de renovando quid operetur, n. 14. — Opinio Bar. in §. permittitur ff. de aq. quot. et aest. habet locum tam in Agnatis, quam in Cognatis proximioribus cont. Clar. num. 5. — Proximiores in materia renovationis intelligi debent, qui sunt magis propinqui ei, in cujus persona est finita generatio, num. 6. - Conductor novus, vel inquilinus, an possit expellere primum, si primus afferat tantam pensionem quantam novus, n. 10. — Dictio tantum, quid importet, n. 14. — Consuetudo probari debet per eum, qui allegat, n. 29. — Consuetudo probari debet, quod Dominus non possit pro se retinere, et probari debet, quod Ecclesia voluerit pro se retinere, et non potuerit, n. 28. et seq. — Et quid si adsit immemorabilis consuetudo, n. 30. — Consuetudo, pactum, et statutum, aequiparantur, n. 35. — Ecclesia, et Respublica aequiparantur, n. 36 — Legatarius cui res emphyteutica est legata, an possit petere renovationem, n. 39. — Repraesentatio, an habeat locum in materia renovationis, et an succedatur in stirpes, an vero in capita, n. 52. — Renovatio est facienda cum illis conditionibus, quae ab alio extraneo reperiuntur, vel reperiri possunt, n. 53. - Declara, n. 54. et sunt observanda alia, in fin. remissive. - Renovatio, quando sunt plures proximiores in eodem gradu fieri debet pro aequis portionibus. n. 55. - Mendacium non praesumitur in Clerico, n. 26. — Opinio illa est tenenda in conflictu opinionum, quae favet magis ecclesiae n. 27. — Renovatio non potest fieri pro foeminis quando in prima investitura erant solum comprehensi masculi, sed fieri debet pro masculis, et illis deficientibus pro foeminis, n. 61. — Renovatio fieri debet cum evidenti utilitate Ecclesiae, n. 63. — Proximior si non petat investituram infra annum, et diem non est privatus ipso jure, sed requiritur citatio et sententia declaratoria judicis. n. 64. — Beneficium curatum habens, et aliud acceptaverit, et possessionem adeptus sit, licet primum vacet ipso jure tamen antequam auferatur sibi possessio, requiritur citatio, n. 65. — Libellus quomodo formari debet ob non petitam investituram in tempore. n. 66. — Primus acquirens dicitur ille, qui non est comprehensus in prima investitura, n. 67. — Renovatio, non dicitur nova investitura, et nihil mutat, quando Ecclesia tenetur renovare, n. 68 — Investitura nova non dicitur, si sit soluta aliqua notabilis summa pro renovatione, n. 70. — Ecclesia sicut potest censum augere, ita potest pecunias in recompensam augmenti census recipere, num. 71. — Investitura concessa filiis post lineam finitam, censetur renovatio, non autem nova concessio, n. 72. — Emphyteusis antiqua dicitur, quando filii renovantur ad lineam finitam, etiam si dictum sit in renovatione, et de novo concedimus, n. 73. — Renovatio emphyteusis non est titulus, sed prioris tituli concessi primo acquirenti renovatio, n. 74. — Renovatio emphyteusis regulanda est juxta terminos investiturae antiquae n. 75. — Renovationem si quis obtineat, non potest praejudicare comprehensis, sicut nec Dominus n. 76. — Et procedit etiam si in renovatione apposita esset clausula ad habendum, etc. si non erat apposita in prima investitura. — Investitura sive renovatio non valet, si est alteratum solitum, n. 78. — Renovatio non debet fieri proximioribus, quando emphyteusis est concessa a Supremo Principe, num. 79.

Post titulum de successionibus in bonis emphyteuticis, ponendum proposui titulum de Renovationibus, quae materia est frequens, et quotidiana: Et ideo quaero si emphyteusis sit finita cursu temporis vel propter generationem extinctam possit ipsemet emphyteuta, si vivit, vel ejus filii petere a Domino
1 renovationem, et confirmationem, Bar. per illum tex. *in l.* 1. §. *permittitur ff. de aq. quot. et aest.* dicit, quod sic, et si non fiat renovatio fit eis injuria, et possunt appellare ad superiorem, ut cogat, quod talis renovatio fiat; quam opinionem sequuntur omnes ennmerati per Gab. *in tit. de jur. emph. conc.* 1. *num.* 1. et haec est com. op. ut testatur Grat. *cons.* 86. *col.* 2. *vol.* 1. Ruin. etiam *cons.* 20. Rom. quoque *cons.* 22. idem Gabr. hanc esse magis com. affirmat, Clar. §. *emphyteusis q.* 43. *in princ.* id ipsum tenet Soc. jun. *cons.* 9. *num.* 23. *lib.* 3. Rot. Rom. *dec.* 79. *divers. par.* 4. Corb. *de caus.priva. ob non pet. invest. n.* 5. Villalob. *com. op. lit. E. n.* 49. et quod opinio Bar. sit vera, et communis, testatur Rot. *par.* 2. *divers. dec.* 598. et quod haec opinio sit verior, et communior, profitetur Ioseph. Lud. *dec. Perus.* 17. *num.* 23. Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 35. *num.* 1. Marius Burg. de *laudem. insp.* 46. *p.*2. ubi extendit ad conductorem ad longum tempus, et Tiraq. *de ret. lign. in praefat. num.* 41. qui multos cumulat.

2 Cont. tenuerunt Imol. Fulg. Paul. de Cast. Rom. sibi contrarius, Gozad. Grat. quoque sibi cont. Bal. Aluar. et Zas. allegati per eundem Gab. et per d. Lud. *d. dec.* 17. et per Tiraq. ibid. *num* 42. ubi dicit, quod prima opinio est communis, et quod opinio Barth. non sit recepta in feudo, multi tenent, ut in *dec.* 664. *num.* 8. *par.* 2. *recent.*

3 Amplia, ut non solum habeat locum in filiis et descendentibus: sed etiam in agnatis transversalibus, et aliis proximioribus; et hanc esse com. op. testatur Dec. *cons.* 131. *col. fin.* Clar. *ead. quaest. ver. et haec. quidem* Rot. *in d. dec.* et magis com. dicit esse Rom. *cons.* 22. Alex. *cons.* 80. *vol.* 1. Gozad. *cons.* 71. Gab. *d. conc.* 1. *num.* 16. cum aliis ab eo citatis *num.* 17.

4 Cont. dicit idem ipse Clar. tenere Soc. jun. *cons.* 9. *n.* 20. *l.* 3. dicens, quod Doctores magis communiter loqui videntur in descendentibus non autem in transversalibus Agnatis, sed concordare esse magis com. op. in Agnatis, non autem in Cognatis: quam etiam opinionem sequitur Clar. dicens habere tantum locum in Agnatis, et quod qui petunt renovationem, debent esse de descendentibus et non de transversalibus, tennerunt Anch. Cors. Abb. Paul. de Cast. Soc. Ias. Staphil. Gozad. et Ruin. relati per eundem Gab. *d. n.* 16. et Menoc. *cons.* 160. *num.* 11. *lib.* 2. affirmat hanc esse receptam opinionem: sed magis communiter tenetur, quod opinio Bar. habeat locum etiam in transversalibus Agnatis, quam sententiam plnries tenuit Rot Rom. ut attestatur Marescot. *var. resol. cap.* 3. *lib.* 1. *n.* 2. et etiam in *ead. dec.* 891. *n.* 1. dicitur. Et idem tenuit Rota coram Eminentissimo Ubaldo, ut in decisionibus noviss. *divers. par.* 5. *dec.* 60. *num.* 5.

Sed dubium est videre, An opinio Clar. di- 5
centis, opinionem praedictam communem habere locum in Agnatis, non autem in cognatis, quem sequitur Soc. jun. *cons.* 9. *num.* 23. *lib.* 3. et Bero. *cons.* 99. *num.* 1. *et* 104. *lib.* 3. sit vera? Et certe Bar. tam *in d. l.* 1. §. *permittitur*, quam in *l.* 1. *ff. de privil. cred.* loquitur de descendentibus, et successoribus, et non de agnatis emphyteutae, neque de proximioribus, et neque etiam de ascendentibus ut declarat etiam Redo. *de reb. Ecc. non alien. fol.* 23. *num.* 25. *et seq.* tamen ejus opinio, secundum com. op. de qua supra, ad Agnatos proximiores extenta fuit, et licet non loquantur de cognatia, tamen de illis etiam intelligendum est, cum loquantur per verbum, proximiores; et propterea habebit locum tam in Agnatis quam in cognatis proximioribus, nulla inter eos facta differentia, cum sit sublata differentia agnationis, et cognationis; *l. meminimus*, *C. de legit. haered.* et in Auth. *de haered. ab intest. ven.* Duran. *dec.* 36. *num.* 34. licet olim esset ista differentia, ut Inst. *de legit. agn. suc. in princ.* et quod haec sit veritas, patet ex cons. Rom. 22. ubi in renovatione emphyteusis, mater quae est proximior, praefertur Amitae, quae est in tertio gradu, §. tertio gradu, Institut. de grad. et tamen constat, quod Amita est de agnatis *inst. de legit. agn. tut. in princip.* et ibi. glos. *in ver. amitae*; et mater non est agnata, ut Inst. *de succ. cognat.* §. *vulgo.* Et ad Senat. *consul. Tertul. in princ.* sed Cognata, Glos. *in d. princ. in ver. matrem*, Duran. *d. dec.* 36. *num.* 5. et idem deducitur ex cons. Imol. 38. qui etiam consuluit pro matre ut refert Gab. *d. conc.* 1. *num.* 17. et in Matertera est dec. Rot. Rom. *par.*2. *diver.* 98. *in fin.* et ita videtur sentire Bar. *in l.* 1. *in fine ff. de privil. cred.* Gab. *in d. conc.* 1. *num.* 17. et ita ego semper vidi observatum in hac insigni Abbatia S. Crucis de Saxo vivo, et Episcopatu.

Praeterea, ut infra dicemus num. 52. proxi- 6
miores intelligi debent in hac materia renovationis illi, qui magis propinqui sunt ei, in cujus persona est finita generatio: si ergo admittendi essent Agnati, et non Cognati, sequeretur, quod aliquando admitteretur Agnatus, qui non esset proximior, in remotissimo gradu, excluso cognato proximiori quod esset contra com. opinionem, et mentem Doctorum.

Amplia secundo procedere non solum in em- 7
phyteusi concessa a privato: sed etiam ab Ecclesia, Gozad. qui hanc dicit esse com. op. *cons.* 86. *num.* 24. Dec. *eod. cons.* 131. *col.* 2. Clar. *d. qu.* 43. *ver. sed quaero*, cum aliis allegatis per Gab. *d. conc.* 1. *num.* 3. Grat. *cons.* 86. *lib.* 1. Alex. *cons.*

80. *num.* 10. *lib.* 1. et Ruin. *cons.* 12. *num.* 22· *lib.* 1. Dec. *cons.* 131. *num.* 3. Rot. coram Eminentissimo Ubaldo, *dec.* 60. *num.* 5. quae est impressa 5. *par. divers. noviss.* et in recollect. per Paul Rub. *dec.* 7.

8 Amplia tertio babere locum in contracto libelli, facto de noveonio in novennium, Soc. *cons.* 99. *col.* 4. *vol.* 1. Gab. *d. conc.* 1. *num.* 4. qoam opioionem ego sequor, cum non sit differentia inter contractum libellarium, et emphyteuticum, ot diximus iu *Praelud. q.* 7. *num.* 5.

9 Amplia quarto habere locum iu colono temporaneo, Imol. *in cap.* 1. *col. pen. de locat.* Afflict. *dec.* 238. Marian. juo. *cons.* 50. *col.* 2. *vol.* 2.

10 Cont. tenuit Ruin. *cons.* 168. *col. fin. vol.* 1. Rom. *cons.* 22. *col. pen.* ut refert idem Gab. *d. conc.* 1. *num.* 5. sed haec est quaestio illa, An novus cooductor possit expellere primum conductorum, vel inquilinum, si offerat taotam pensiooem quantam ipse oovus inquilious, seu conductor solvere promiserat, Quam examinat Afflict. *d. dec.* 233. ubi coucludit, quod conductor praediorum rusticorum noo possit expelli per Dominum fundi si vult solvere quantum novus, nisi velit Domious pro se retinere: inquilinus autem vel conductor praedii urbani novus, potest expellere veterem, etiam si offerat tantondem solvere, per. *l. ne cui Cod. locat.* et licet pro contraria parte allegatur tex. *in leg. congruit*, *et l. praedia C. de loc. praed. in lib.* 11. quae jura videntur determioare contrarium, qnod scilicet antiqnus coodoctor praeferatur novo, quaodo offert tantum pretium, qnantum offert novus, et sic non sit differentia inter conductorem praedii urbaoi, et rustici, ut sentit Affl. *d. dec.* tameu Paul. de Cast. *cons.* 4. *vol.* 1. *et cons.* 33. tenet, quod de aequitate in rebus Ecclesiae primus conductor oon possit expelli quem refert Marant. *disput.* 8. *num.* 4. et idem dicit tenere Luc. Rom. *cons.* 23. *col. pen.* et Luc. de Pena *d. l. praedia*, qui dicit text. in *d. l.congruit procedere*, noo solum in colonis Fisci, sed etiam privatorum, Bal. autem *in d. l. ne cui*, tenet illam, congruit, procedere solom in praediis fiscalibus, et idem refert Glos. *in ver. locanda*, et ibi Cin. et Salic. et Io. de Plat. *in d. l. congruit*, qui tenet, qood etiam procedat in locationibus factis Magistris, et Scolaribus.

Veritas hujus quaestionis est, quod si Dominus velit pro se retinere, non cogatur renovare, ut iofra dicetur *num.* 24. etiam io emphyteusi, et Dominus poterit eum repellere actione locati, vel remedio, uti possidetis, vel propria auctoritate data resistentia, et libere rem alteri locare, tex. est *in d. l. ne cui liceat C. de locat.* et hsoc opinionem dicit esse com. Gomez. *var. resol. de locat. et cond. n.*5. *ver. item quaero.* Cui opinioni non videtur obstare doctrina Bar. *in lib.* 1. §. *permittitur* coomuniter approbata, quia ejus opinio habet locum io emphyteusi, non autem in colono ad modicum tempus ut ait Rip. *in l.* 1. *col.* 2. *ver.* non *obstat tex. ff. de pri. cred.* et sequitur Vinc. de Franch. *dec.* 406. *in fine*, quaodo Dominus vellet pro se retioere, et esse magis com. op. testatur Clar. §. *emphyteusis quaest.* 43. *in fine* Gab. *d. conc.* 1. *num.* 14. Caroc. qui infioitos allegat, licet loqnantur in emphyteusi, *in tract. de locat. et cond. qu.* 1. *fol.* 149. *num.* 5. *et seq.*

Sed dubium est, an *d. l. ne cui* habeat locum non solum io praediis rusticis, sed etiam urbanis, quia Gomez loquitur generaliter, et cum iste casus accideret io Rot. Genueo. fuit determinatum, quod oovus inquilinus possit veterem expellere ut testatur Flam. Cartar. *dec.* 97. et baoc opinionem dicit tenere Calcao. *cons.* 8. *num.* 36. Boer. *dec.* 107. et Maot. *cons.* 48. sed in praediis rusticis tenet, quod novus cooductor noo possit expellere veterem, si tandundem velit solvere, et ita loquitur dec. Affl. et baoc opioiooem tenet Caroc. *eod. tract. q.* 3. *fol.* 150.

Declaratur tameo, non habere locom in praediis Fiscalibus, et in Scolaribus Caroc. *eod. tract. fol.* 148. *q.* 1. *num.* 10. qui multos congerit, et habetur *in d. dec. Genuen. num.* 5. *et seq.* et multa alia ad hoc propositum vide per eundem Caroc. *d. q.* 1. Ao autem babeat locum in rebus Ecclesiae, vide Fraoch. *d. dec. num.* 8. *et dec.* 692. *in recent. par.* 1.

Amplia qointo habere locum, etiam in feudo, Gozad. *cons.* 8. *colum.* 10. Paris. *cons.* 22. *colum.* 5. *vol.* 1. Rip. *in dict. l.* 1. *ff. de privil. cred. num.* 6. Ruio. *cons.* 151. *num.* 16. 11

Amplia sexto io empbyteusi nova, Ruin. *d. cons.* 151. *num.* 16. *vol.* 1. Gab *d. conc.* 1. *num.* 7. 12

Amplia septimo habere locom etiam si prima concessio fuerit declarata nulla, et invalida, ob defectum solemoitatum, maxime Ecclesia non reclamaote, Anchar. *cons.* 197. *num.* 2. Peregr. *decis.* 224. *lib.* 2. Mares. *dict. c.* 2. n. 9. qui plures decisiones Rot. Rom. allegat. 13

Amplia octavo, ut procedat quamvis proximiores, qoi petunt reoovationem, essent foemioae, Bero. *consil.* 98. *et* 99. *lib.* 1. Ruin. *cons.* 151. *num.* 18. *lib.* 2. Rom. *cons.* 22. Addeot. *ad d. cons. Rom. litt. K.* Praesertim quando nou adessent masculi Rot. Rom. *dec.* 198. *num.* 2. *par.* 2. *diver.* obi plures cumulantur Serapb. *dec.* 610. *num.* 6. Et exteode banc ampliationem, quamvis ex tenore prioris iovestiturae masculi taotum vocentur, quia nibilominus Ecclesia, sive alius Domious tenetur proximioribus foemiois renovare, ut lato per Bero. in dictis consiliis: exteode etiam babere locum, si in investitura esseot vocati mascoli tantum, ut si dictom esset, pro se, filiis, et nepotibus masculis tantum, ex eo legitime descendeotibus per lineam directam in tertiam geoerationem, Marescot. *dict. cap.* 3. *num.* 6. qui ita tenuisse Rot. testatur, et etiam fuit resolutom in ead. Rot. *par.* 2. *divers. num.* 13. *decis.* 242. ubi fit meotio 14

decisionis allegatae per Marescot. coram Orad. in Faven. bonorum. Et ratio est; quia illa dictio, tantum, censetur apposita ad qualificandam concessionem in masculis: et ideo continuative ad masculos refertur, non tamen excludit renovationem; et quod etiam foeminis debeat fieri renovatio, quamvis non essent comprehensae in prima investitura, modo pacta primae investiturae non alterentur, est decis. *in noviss. par*. 5. *dec*. 176. *num*. 31. et novissime Rot. coram Duran. *dec*. 334. quod renovatio fieri debet foeminis, et earum descendentibus, quando non adsunt masculi, et descendentes ab investito per lineam masculinam.

Amplia nono, quando adest pactum de renovando emphyteusim, Farinac. *dec. posth*. 278. *num*. 1. *part*. 1. sed quomodo intelligatur, vide per Corb. *de caus. privat. ob non pet. invest. intra leg. temp. num*. 7. *et in dict. dec*. 278. ubi quod hoc pactum est personale, et non transit ad singulares successores.

Sed declara procedere, quando emphyteusis est concessa ad tempus, cum pacto renovandi; secus quando est concessa in perpetuum, cum pacto tamen renovandi de certo tempore ad certum: tunc enim ad evitandam contrarietatem, renovatio de tempore ad tempus censetur adjecta ad faciliorem probationem directi dominii non autem pro substantia, Farin. *dec. posth. part*. 1. *decis*. 450. *num*. 4. et ideo si sit apposita clausula, Ad renovandum de novennio in novennium, vel alio tempore, tunc dicuntur tot esse contractus, quot sunt novennia. Unde finito tempore investiturae, est finita concessio et debet fieri renovatio, et si non petatur, res incidit in commissum; sed si ultra tempus determinatum addatur clausula, in perpetuum, puta ad 29. annos, ad renovandum in perpetuum, tunc unicus est contractus, et unica concessio, ita ut renovatione non sit opus, neque investitus cadit, nisi finita concessione Mart. *de claus. claus*. 4. *part*. 2. qui alios citat: et propterea haec clausula non est de essentia contractus, sed censetur apposita, ne memoria contractus pereat, Corb. *de caus. priv. ob lin. fin. num*. 17. Mart. *citato loco*, et omissa petitione renovationis, emphyteuta non cadit à jure suo, sed solum per dictam clausulam oritur actio personalis ad renovandum, idem Mart. *eod. loco*, qui plures congerit, et huic clausulae, ad renovandum in perpetuum, aequipollet altera clausula, ad renovandum pro se, suisque haeredibus, et successoribus, et tunc, si concessio sit facta cum solemnitatibus, et consensu Apostolico, emphyteusis Ecclesiastica transit ad extraneos haeredes. Clar. §. *emph. q*. 28. *ver. sed quaero*; Affl. *decis*. 100. *et* 386. et est com. op. ut
∘ dicit Covar. *var. resol. lib*. 2. *cap*. 17. *n*. 5. et refert Mart. loco superius allegato, et nos diximus *de cont. emphy. qu*. 1. Sed si adjecta esset poena caducitatis, aliud esset dicendum. Duran. *dec*. 402. *num*. 19.

Amplia 10. habere locum etiam si dictum sit, quod ultimus comprehensus in investitura habeat facultatem nominandi, quia si non nominaverit, proximior poterit petere renovationem, si Ecclesia nolit pro se retinere, Duran. *dec*. 457. *in fine*.

Limita primò dictam communem, et magis 15
communem opinionem non habere locum, quando emphyteusis esset finita propter culpam, scilicet propter non solutum canonem, quia non est dignus favore, qui est in culpa, Rom. *cons*. 212. *in principio* Dec. *cons*. 329. Jas. *in l. C. de jur. emphy. num*. 21. et procedit dicta com. op. solum in casu generationis finitae, Gab. *d. conc*. 1. *num*. 8. qui multos allegat: Cavalc. *dec*. 30. *par*. 2. *num*. 130. et Maresc. *d. cap*. 3. *num*. 10. et idem esset ob deteriorationem: cum paria sint canonem non solvere, et rem deteriorare. Corb. *de caus. privat. ob rei deterior. n*. 8. et idem si ex alienatione, vel alia causa, culpa, et facto emphyteutae res devenit ad Dominum, poterit Dominus alteri concedere invitis, et ignorantibus Agnatis Surd. *consil*. 191. *n*. 30. qui alios citat, et investire quem maluerit, ut de *divers. quaes. qu*. 26. *num*. 4. *et* 7. relicto proximiore petente renovationem diximus.

Sublimita, quia si Ascendens fuisset privatus 16
eo quod venisset contra conventionem, tunc emphyteusis esset renovanda in favorem descendentium, Alex. *cons*. 9. *vol*. 2. *col*. 5. *ver. subdo tamen* Gab. *d. conc. num*. 9. de qua opinione ego valde dubito, per ea, quae supra dicta sunt in limitatione.

Sublimita in omnibus causis, ex quibus em- 17
phyteuta excusatur ob non solutum canonem, ut dicetur in tit. de solutione canonis q. 1.

Limita secundo, quando renovatio non fuit 18
petita intra annum, et diem; quia tunc Agnati, et descendentes, vel proximiores non possunt amplius petere renovationem, Rom. *cons*. 22. *in fine, et cons*. 70. Dec. *cons*. 131. Gozad. *cons*. 30. ubi de com. testatur et magis com. appellat Alex. *in add. ad Bar. in d. §. permittitur*, et pariter de magis ∘
com. testatur Soc. jun. *cons*. 9. *num*. 17. *lib*. 3. Gab. qui multos citat *ead. conc*. 1. *num*. 10. Corb. qui infinitos congerit *de caus. privat. ob. non pet. invest. num*. 5. Clar. *d. §. emphyteusis q*. 43. Mares. *d. cap*. 3. *num*. 16. et Mant. *de tacit. lib*. 22. *tit*. 32. *num*. 1.

Declara dictam limitationem, quod annus in- 19
telligatur: et computetur a die scientiae, Alexand. *in l. si mihi et Titio, col. fin. ff. de ver. ob*. Dec. *cons*. 328. *col*. 2. cum aliis allegatis per eundem Gab. *d. conc*. 1. *num*. 11. Seraph. *dec*. 610. Corbul. qui infinitos cumulat, *ead. caus. num*. 8. et non sufficit probare lapsum anni, sed debet probari scientia proximiorum, quod sciverint se teneri. Bal. *in c. ex parte l*. 2. *num*. 38. *de appellat*. quia ignorantia illos excusat, ut non priventur jure suo; Bar. in disputatione, *incipiente Pupillus*; Ias. *cons*. 53. *col*. 5. et debet plene probari haec scientia, et

non sufficiunt conjecturae, Mobed. *dec.* 160. Caputaq. *dec.* 116. *num.* 4. *par.* 1. Put. *dec.* 114. *lib.* 1. immo non sufficit scientia in genere, sed est necessaria scientia qualitatum, et sic, quod sciverit, emphyteusim esse reversam ob lineam finitam, per Glos. *in cap. concertationibus, in ver. sciverit, de appell. in* 6. et ibi Gemin. *num.* 15. Franch. *in fine* Aym. *cons.* 197. *num.* 14. Tiraq. *de retract. lign.* §. 36. *glos.* 7. *num.* 3. Maresc. *d. cap.* 3. *num.* 17. *cum seq.* et ista qualitas scientiae debet allegari, et probari à Domino, Corb. *ead. caus. num.* 10. nisi ignorantia sit crassa, et supina, cum non sit licitum ignorare quod omnes de Civitate sciunt, Glos. *in ver. ultra annum, in cap.* 1. *quo temp. mil.* scientia autem quomodo probetur, videndus est Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. limit.* 20. et nos dicemus in *tit. de var. ead. quaest.* 14. et quod proximior excusetur, si non petierit intra annum, et diem, investituram, propter ignorantiam, videndus est Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 32. *num.* 5. *et* 6. qui plures cumulat, et ita pluries tenuisse Rot. attestatur: ubi *num.* 8. declarat etiam si sciverit emphyteusim ad se pertinere et in princ. anni, vel intra annum perquisivit Dominum, protestando, quod per ipsum non stat, quominus accipiat investituram, offerendo ei landemium pro renovatione; tunc enim ad eum excusandum requiritur spatium 30. annorum, ex doctrina Bero. *cons.* 106. *num.* 47. *lib.* 1. et Card. Alex. ibi alleg.

20 Declara secundo, ut non procedat quando extraneus esset investitus: quia tunc talis facultas durat spatio triginta annorum: secundum com. opinionem de qua per Ias. *cons.* 7. *colum.* 3. * Dec. *cons.* 395. *in fine* et per alios allegatos per Gab. *dict. conc. num.* 22. Seraphin. *dec.* 610. Maresc. *d. cap.* 3. *num.* 22. qui plures decisiones allegat, et alios, et praesertim Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 10. *num.* 9. qui dicit hanc esse veriorem, et communiorem opinionem, Rot. coram Duran. *dec.* 431. *num.* 3. ubi *num.* 2. dicitur, quod si Ecclesia alium extraneum investivit, declaravit nolle pro se retinere.

21 Subdeclara hanc declarationem: quia licet Agnatus, quando vult revocare ab extraneo, habeat tempus triginta annorum; si tamen non petit investituram intra annum, ex alio excluditur, scilicet quia investituram non petiit, Gozad. *cons.* 71. *num.* 3. Rip. *in l.* 1. *ff. de privil. cred. num.* 11. Corb. *d. caus. num.* 6. et Rot. *divers. par* 4. *decis.* 756. *num.* 4. tenet procedere, si alterum de duobus concurrat, vel quando extraneus infra annum fuerit investitus, vel quod infra annum fuerit petita renovatio investiturae: tunc enim ad revocandam investituram factam extraneo, datur tempus 30. annorum, alias non poterit amplius revocari; quia per annalem cursum Agnatus cecidit a jure suo; allegat Gozad. *d. consil.* 71. *num.* 3. Beron. *cons.* 40. *et* 42. *lib.* 1. Dec. *cons.* 320. *num.* 4. et Curt. Sen. *cons.* 47. *n.* 14. idem tenet Mant. *citato loco num.* 8.

Limita tertio, in Ecclesia quia Ecclesia non cogitur renovare Alex. *in d. l. si mihi et Titio col. pen.* Rom. *cons.* 70. Alex. *cons.* 83. *vol.* 7. Grat. *cons.* 110. *num.* 63. ubi dicit hanc esse com. op. 22

Contrariam opinionem, veriorem et magis communem esse, attestatur Gab. *d. conc.* 1. *n.* 13. quam tenet Bar. *in l.* 1. *ff. de privil. cred.* Anch. *consil.* 174. Alex. *consil.* 80. *col.* 5. *vol.* 1. Dec. *consil.* 131. ubi dicit hanc esse com. op. Gozad. *consil.* 86. *num.* 24. qui etiam hanc esse com. testatur, cum aliis allegatis per Gab. *dict. num.* 13. faciunt pro ista opinione ea, quae dicentur infra *limit.* 4. quando Ecclesia vult pro se retinere, quod cogi non possit, secus si non vult pro se retinere Caputaq. *dec.* 304. *par.* 1. Honded. *cons.* 51. *n.* 41. *et seq. lib.* 1. 23

Quarto limita, quando Dominus, vel Ecclesia, vellet pro se retinere: quia tunc non cogitur renovare Abb. *in c. bonae il* 2. *col. pen. de post. Praelat.* Jas. *cons.* 24. *colum. pen. vol.* 3. Aret. *in d. leg. si mihi, et Titio ff. de verb. ob.* Curt. Sen. *consil.* 48. Rom. *consil.* 22. *n.* 5. Anch. *cons.* 133. Staph. *de litt. grat. et just. fol.* 79. Gozad. *consil.* 39. Rip. *in d. l.* 1. *ff. de privil. cred. num.* 9. Ruin. *consil.* 151. Calc. *consil.* 8. *num.* 45. Villalob. *com. op. litt. E. num.* 49. Gab. *d. conc.* 1. *num.* 14. Clar. *d.* §. *emphyteusis quaest.* 43. *in fine* Caputaq. *decis.* 303. *et seq. part.* 1. ubi dicit hanc esse magis com. opinionem Benint. *decis.* 19. Maresc. *eod. cap.* 3. n. 11. ubi refert, quod saepius Rota hanc opinionem sequuta est. Et quando Ecclesia est reducta ad paupertatem, debet pro se retinere, Caesar de Grass. *decis.* 135. *num.* 4. et eo magis praedicta opinio est tenenda, quia sicut Ecclesia non potest cogere Agnatos, non comprehensos in investitura, ad accipiendam renovationem, pariter nec Ecclesia compelli debet ad renovandum, quando vult pro se retinere, ut aequalitas servetur, Benint. *d. decis.* 19. *in fine*, Honded. *consil.* 51. *num.* 41. 42. 43. *et* 45. *vol.* 1. Mant. qui de com. op. testatur, et ita tenuisse Rot. coram se *de tacit. lib.* 22. *tit.* 30. *num.* 19. Affertur et alia ratio: quia causa finalis concedendi in emphyteusim est melioratio, et si cogeretur renovare, hoc beneficium meliorationis nunquam sentiret, ut per Caesar. de Grass. *decis.* 135. *num.* 14. sed declara ut infra *num.* 30. 24

Contrarium tenuit Dec. *cons.* 328. circa finem, et *cons.* 131. dicens, talem limitationem esse contra com. op. quae per hanc limitationem efficeretur elusoria, si semper excluderetur is, qui petit renovationem, quia Dominus semper assereret velle rem emphyteuticam pro se retinere; Cui rationi respondetur, quod si Dominus falso dixerit, velle pro se retinere, proximior Agnatus poterit repetere, si postea Dominus alteri concessit, quia ex hoc fraudis consilium detegitur Rip. *in d. l.* 1. *num.* 10. *de privil. cred.* Alex. *in d. l. si mihi et Titio, de ver. ob. num.* 31. et ita Rotam respondisse testatur Maresc. *d. c.* 3. *num.* 11. et non praesumi- 25 26

27 tur Clericum mentiri, asserentem velle pro se retinere; Et ideo opinio Decii est fugienda, et in conflictu opinionum illa est tenenda, quae magis favet Ecclesiae, Benint. *d. dec.* 19. Honded. *d. cons.* 51. *num.* 45.

28 Amplia supradictam quartam limitationem habere locum, etiam si res sit solita renovari, quia hoc non sufficit, nisi etiam quod probetur consuetudo, quod Dominus non possit pro se retinere Anch. *cons.*33.*col.*5.Paul. de Cast. *cons.* 340, *in fine.* Soc. jun. *cons.* 101. *num.* 1. *lib.* 4. Rip. *resp. lib.* 1. c. 25. *num.* 17. Aym. *cons.* 96. *num.* 4. Maresc. *d. cap.* 3. *num.* 12. ubi attestatur, ita Ro-

29 tam tenuisse Caputaq. *dec.* 230. *par.* 1. et ista consuetudo probari debet ab eo, qui istam allegat in specie, et in casu, de quo tractatur Mascard. *de probat. vol.* 1. *conc.* 423. *num.* 20. Honded. *consil.* 31. *num.* 48. *lib.* 2. et forte (dicit ipse) opus esset probare in specie, quod Ecclesia, etiam invita, compellatur de consuetudine, refirmare emphyteusim emptori pro sua generatione; nec satis esset constare, quod Ecclesia sponte renovationes facere consueverit, ut in simili firmavit Rot. Rom. die 20. Novembris 1597. in una Ravenaten. bonorum, coram Cardinale Mantica, quae est illa decisio, allegata per Maresc. ut supra, dum postquam concludit, Ecclesiam non posse cogi ad renovandum emmphyteusim Agnatis, si vult pro se retinere, dixit, non obstare, quod sit solita proximiores Agnatos investire; nam si in specie non probetur consuetudo, quod Ecclesia voluerit, et non potuerit pro se retinere, consuetudo illa renovandi ad istum casum extendi non potest: ex qua decisione redditur turbida doctrina Corn. *cons.* 250. et aliorum, quos citat Corb. de *caus. pri-*

30 *vat. ob alien. qu.* 1. *num.* 3. quod stante consuetudine investiendi trahi debeat etiam ad casum, quo nollet investire; cum consuetudo probari debeat, quod Ecclesia voluerit, et non potuerit, Honded. *eod. cons. num.* 50. sed si consuetudo immemorabilis probetur; tunc teneatur Ecclesia renovare, ut attestatur Mant. *de tacit. lib.* 22. n. 19. ex sententia Rotae, quae decisio est *in recent. par* 2. *dec.* 11. *num.* 1. et per totam, et quando adest consuetudo immemorabilis renovandi descendentibus post tertiam generationem, teneatur Ecclesia renovare, nec possit pro se retinere, tenet idem Maut. *eod. lib.* 22. *tit.* 30. *num.* 19.

31 Amplia secundo, ut habeat locum, etiam si adesset pactum in investitura, quod post finitam generationem, Ecclesia teneretur proximioribus renovare; quia nihilominus Ecclesia poterit pro se retinere, cum hujusmodi pactum non valeat, uti continens quandam speciem alienationis prohibitae per capit. nulli de reb. Ecc. non alien. facit Extravag. Ambitiosae, *de reb. Ec. non alien.* ubi omne pactum prohibetur; et non adesset utilitas Ecclesiae; quando cogeretur renovare: quia nunquam reverteretur ad Ecclesiam; quam opinionem tenuit Angel. *cons.* 184. Alex. *cons.* 165. *num.* 7. *lib.* 2. Bero. *cons.* 116. *num.* 17. *et cons.* 119. *n.* 10. *lib.* 1. Maresc. *d. cap.* 3. *num.* 15. ubi dicit, quod haec sententia est verior, et eam sequuta est Rot. in allegata dec. Ravenaten. bonorum, et in una Cesenaten. bonorum coram Bubalo 20. Maii. 1588. et est tex. expressus in Aut. *de non alien.* §.*neque*, ubi tale pactum non valere disponitur. Honded. *cons.* 51. *num.* 43. Fachin. *lib.* 1.*cont. jur. cap.* 108.

Dissentit Soc. *cons.* 99. *num.* 70. *lib.* 1. quem 32
sequitur Rim. jun. *cons.* 94. *num.* 24. *et seq.*

Declaratur tamen praedicta secunda amplia- 33
tio, quando emphyteusis esset concessa in perpetuum, cum pacto de renovando, quia tale pactum valeret, ne ex longitudine temporis Ecclesiae praejudicium generari possit; nisi renovatio fieret, Corb. qui alios citat, *de caus. privat. ob alien. ampl.* 36.

Declaratur supradicta quarta limitatio, ut 34
non habeat locum, quando inter Ecclesiam, et Communitatem adest concordia, ut non possit pro se retinere, sed proximioribus teneatur reconcedere; quia hujusmodi concordia valeret, quemadmodum valeret consuetudo, quod Dominus non possit pro se retinere, ut supra diximus *n.* 28. com 35
pactum, lex statutum, et consuetudo aequiparentur, et pares ambulent. Everard. *in loco a pacto ad legem, statutum, vel consuetudinem, num.* 10. et haec concordia est in hac Patria mea inter Episcopum, et Civitatem, et est in viridi observantia. Nec obstat, quod pactum non valeat, ut supra *num.* 31. quia si pactum non valeret, valeret saltem, ut consuetudo per ea, quae tradit Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. limit.* 2. *num.* 4. et vide infra *qu.* 4. *de var. qu.* et quia etiam Ecclesia, et Communitas aequiparantur, *l. fin. Cod. de Sac. Sanct. Ec-* 36
cl. et §. *sinimus, in Auth. de* non *alien. aut perm. reb. Ecc.* Ever. *in cent. in loco a Republ. ad Ecclesiam.*

Quinto limita non habere locum, si petentes 37
renovationem, non essent haeredes instituti ab eo, cui facta fuit concessio, et ideo si extranei essent instituti, essent praeferendi proximioribus, Alex. *in l. si mihi, et Titio, col. fin. ff. de verb. ob.* Abb. *in cap. bonae li.* 2. *de post. Praelat.* Gozad. *cons.* 186. *col.* 4. Paris. *cons.* 28. *col.* 35. *vol.* 1. Grat. *consil.* 96. *col.* 3. *vol.* 1. Ruin. *cons.* 5. *vol.* 1. Rip. *in l.* 1. *num.* 8. *ff. de privil. cred.* Hipp. *sing.* 419. et Agnatis proximioribus, non autem haeredibus.

Declara istam quintam limitationem habere 38
locum in emphyteusi haereditaria, secus in non haereditaria, Dec. *cons.* 78. Ruin. *cons.* 12. *col. fin. et cons.* 151. *col.* 5. *vol.* 1. Gab. *d. conc.* 1. *num.* 18. Alex. *cons.* 10. *sub num.* 11. *lib.* 3. Anch. *cons.* 38. *in fine* Seraph. *dec.* 610. *num.* 10. Mares. *d. cap.* 3. *num.* 26. Rot. *in recent. par.* 1. *dec.* 642. *num.* 12. ubi dicitur, quod istod jus competit solis haeredibus, et non Agnatis, et loquitur in emphyteusi Ecclesiastica haereditaria; et sic testator de ea non disposuit, tunc proximiores erunt haeredes, ibi n. 15. et quod competat hoc jus renovandi Agnatis,

etiam si non sint haeredes, si tamen disposuit in testamento expresse de emphyteusi, cum facultate petendi renovationem praefertur, tenet Gabr. *cons.* 78. *num.* 5. *vol.* 2. sed declarari debet, utsupra etiam diximus, quod quando emphyteusis est ex pactu, et providentia, ut quia fuit accepta pro se, filiis, et nepotibus, omissa mentione haeredum, ut per Cocc. *dec.* 32. *et* 343. Surd. *cons.* 108. *num.* 10. Menoch. *cons.* 202. *num.* 53. tunc facienda est renovatio Agnatis proximioribus, non autem haeredibus, ut per Rip. *in l.* 1. n. 8. *ff. de precil. cred.* et Dec. *cons.* 78. *num.* 4. sed si est haereditaria, tunc renovatio fieri debet haeredibus, non autem Agnatis proximioribus; nam tunc qualitas haereditaria requiritur, nec sufficit qualitas agnationis, Gabr. *de jur. emph. conc.* 1. n. 18. Seraph. *decis.* 610. sed quando est ex pacto, et providentia, facienda est agnatis, etiam si non sint haeredes, Rot. coram Merlino in recol. per Paul. Rub. *dec.* 74. *num.* 2. *et* 3. ubi aliae decisiones referuntur; et est etiam alia dec. Rotae part. 5. in recent. *n.* 6. *et seq.* et Durant. *decis.* 431. *num.* 5.

39 Dubium tamen est, an Legatarius, cui res emphyteutica est legata ab emphyteuta possit petere renovationem, si emphyteusis erat finienda morte ipsius emphyteutae? Et videtur quod non, quia legatarius neque est haeres, neque proximior, ut diximus supra. Comprobatur hoc, quia emphyteusis extraneo legari non potest, cum jam sit acquisitum jus filiis, ut diximus *in tit. de cont. emph. q.* 24. *num.* 12. Surd. *dec.* 93. *num.* 21. qui loquitur in emphyteusi Ecclesiastica. Confirmatur hoc alia ratione, quia legatarius dicitur haeres in re certa, et emphyteusis non transit in institutum in re certa, dato haerede universali, ut in tit. *de suc. in bon. emph. qu.* 17. Praeterea alia ratione non competit sibi hoc jus, quia si emphyteusis erat finienda morte testatoris, legatum est inutile, diximus in tit. *de succ. in bonis emph. q.* 13. ergo legatarius non potest petere renovationem, virtute testamenti; sive sit emphyteusis Ecclesiastica, sive profana, sive haereditaria, sive ex pacto, et providentia: cum ergo Agnatis proximioribus jus sit acquisitum per mortem ultimi decedentis, vel haeredibus universalibus per testamentum, quando emphyteusis est haereditaria quibus solis hoc jus * competit, ex doctrina Bar. communiter approbata, ut supra in principio: merito etc. Ulterius hoc jus renovandi competit proximioribus ultimo decedente, etiam si sint de collateralibus non haeredibus, ut diximus supra eod. tit. *de succ. qu.* 2. *n.* 10. ergo hoc jus competit solum proximioribus, uti proximioribus et non extraneis. Contrarium videtur tenere Gab. *d. cons.* 78. *num.* 5. *vol.* 2. quia doctrina Bar. *in d. §. permittitur*, fundatur in repraesentatione defuncti, quae videtur esse apud illum, qui renovationem petit, et ista ratio videtur habere locum in haerede, qui est eadem persona cum defuncto, Dec. *cons.* 78. *num.* 2. et quia etiam totum facit favor, qui praestatur emphyteutae defuncto, qui rem meliorem fecit, et ne inducta in favorem ejus retorqueantur in odium; et cum etiam, ut ibi dicit Dec. hoc competat singulari successori, debet etiam competere legatario, cum non sit necessarium, ut sit haeres universalis, ibi dicit Dec. et pro hac opinione faciunt, quae dixi supra *de succ. in bonis emph. qu.* 13. *num.* 8. *et seq.* Sed a prima op. non recederem, quia contrarium posset procedere in emphyteusi haereditaria: nam tunc renovatio facienda est haeredi instituto in testamento, et illud jus petendi investituram competit solis haeredibus, et non proximioribus, ut per Gab. *de jur emp. conc.* 1. *limit.* 6. Surd. *cons.* 181. *num.* 31. Rot. *dec.* 172. *impressa per Pacif. de Sal. inter. in fine tractatus, num.* 10. et hanc credo esse veram op. quia, ut dixi supra *num.* 38. ex decis. Rotae, quando emphyteusis est ex pacto, et providentia, est renovanda Agnatis, et non haeredibus, et per consequens nec legatariis; sed si est haereditaria, tunc renovanda est haeredibus, et sic etiam legatariis, et ita possunt conciliari praedictae opiniones.

Declara supradictam quintam limitationem 40 non habere locum, si haeres esset Hospitale, vel pius locus, vel alii incapaces, in quos ex sui natura emphyteusis non transit: quia tunc haeredi proximiori debet fieri renovatio capaci, ita fuisse decisum in Rota in una Cesenaten. Palatii 7. Novembris 1597. coram Penia. attestatur Mares. *var. resol. d. c.* 3. *num.* 27. qui autem sint isti incapaces, videnda est *dec. Ludovis.* 529. et ibi Add. et nos dicemus in titulo *de alienationibus q.* 1. *num.* 21. et quamvis potentioribus renovatio fieri non debeat, quantumvis proximioribus, Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 12. *num.* 1. idem Ludovis. 15. *dec.* 529. *num.* 5. et maxime quando in prima investitura fuit expresse cautum, ut emphyteusis non posset alienari in potentem nobilem, Domino tamen volente potest retinere, ut supra *de suc. in bon. emph. q.* 14. *num.* 9. Tamen declaratur, quod potentia in hoc, et similibus causis posita est in arbitrio Judicis, Rot. coram Duran. *decis.* 334. *n.* 8. in qua non fuit considerata potentia familiae de Rangonibus, quae in Civitate Mutinae est de potentioribus, cum sint Marchiones, et Comites, et adsint Praefecti militiae, et nunc est Episcopus illius Civitatis Alexander de Rangonibus meritissimus, et integerrimus, et multis virtutibus ornatus, qui dum fuit hujus Civitatis Fulginiae Gubernator fuit ab omnibus honoratus ob suam erga omnes benevolentiam, et benignitatem; Et ideo ejus memoria hic jugiter manebit. Et ratio decisionis fuit, quia ubi emphyteusis sita erat nullam Rangoni habebant jurisdictionem, nullumque tale privilegium, ex quibus possent minas, et terrorem inferre, et difficilis conveniri, et in illa Civitate sunt omnes Cives ejusdem fori, ejusdemque facilitatis conveniendi sub justissimo Principe, et

in ejus praesentia, qui omnibus aequa lance justitiam administrat. Et in d. dec. fuit responsum nou obstare pactum de nou alienando in nobilem potentem, quia intelligitur prout de jure. Et fuit etiam responsum decisioni *Greg*. 15. 529. quae loquitur iu Clerico, qui non est ejusdem fori, ut iu Ecclesia, quae non solum non est ejusdem fori, sed dicitur manus mortua, iu qua non est spes devolutionis, nec laudemii, ut late Add. *ad dec. Greg*. 15. 520. *n*.14. et quando adest pactum, quod emphyteuta non possit alienare, non poterit alienare in potentiorem; ut infra *de alienat.quaest*. 1. *num*. 20. et si iu investitura appositum sit pactum, quod non possit fieri alienatio per testamentum personae privilegiatae, collegium Ecclesiasticum non succedet: Et consuetudo concedens Ecclesiae facultatem retinendi per annum, et vendendi, ac subrogaudi alium emphyteutam non potentem, non intrat, propter vim pacti, quod resistit potestati relinquendi Ecclesiae, et personae potenti: consuetudo enim tollit prohibitionem legis, nou autem provisionem hominis, Greg. XV. *dec*. 329. *n*. 9. *et seq*. Add. ad *dec. Buratti* 477. *litt. B*. ubi quaerit.

An Dominus directus possit probibere, ne bona perveniant ad Ecclesiam, personas privilegiatas, potentes, et collegia, in emphitensi perpetua ad quoscumque haeredes transitoria, allegat vid. Butr. *cons*. 23. *num*. 3. *et* 5. Silvest. Aldob. *cons*. 40· *num*. 2. Sim. de Praet. *cons*. 54. *num*. 4. *et d. dec. Greg. num*. 9.

Sed contrarium videtur, quod non possit prohibere, quia nou reperitur in jure expressum, quod iu Ecclesiam nou possit jus emphyteuticum laicale transire. Butr. *in c. potuit, de loc*. las. *in l. cum dubitatur, quae finalis*, *n*. 94. *C. de jur. emph*. Mastril. *dec*. 128. *num*. 10. praecipue quando est transitorium ad quoscumque haeredes et successores, Burat *dec*. 394. *n*. 5. Rot. *dec*. 261. *num*. 7. *par*. 1. *recent*. Gratia. *discep. for. c*. 481 *num*. 61. Nec Ecclesia continetur inter personas potentiores, nisi quando baberet potestatem iu dominum directum. Mastril. *d*. 128. *n*. 13. *et seq*. cum aliis allegatis *in ead. Add. per Fran. Ferent*. Nec etiam dicitur persona prohibita, nisi quia est manus mortua, et sic quando excluditur spes devolutionis, et laudemii, propter quam Ecclesia ex aequitate cogitur vendere, et ratione dictorum praejudiciorum, dicitur potens, et probibita, ut *in ead. Add*. ubi alias decisiones Rotae refert, sed quando dimittit penes alium, in quo prejudicia praedicta cessant, cessare debet prohibitio hominis, quemadmodum cessat consuetudo, vel statutum, quatenus considerentur, quod cogant Ecclesiam ad dimittendum; nam non cogitur Ecclesia ex vi arctiva, sed ex vi directiva rationis, eum approbatione Romanorum Pont. ut consideravit Rot. coram Coce. Decano in Ferrarien. bonorum 9. Decemb. 1611. et ideo cessante ratione praedicta, dispositio etiam cessat, et prohibitio, sive pactum praedictum recipere debet interpretationem, ne in Ecclesiam perveniant ad effectum retinendi, quae opinio est etiam aequior, et secundum eam fuisse judicatum in magna Curia Siciliae, testatur idem Mastril. *d. dec*. 128. *num*. 18. affirmans quod judicasset, nisi fuisset causa per partes concordata. Bursat. autem *cons*. 199. allegatus a nobis *q*. 1. *num*. 221. et Anguis. *cons*. 66. Aldob. *cons*. 40. et aliorum dicta procedunt in emphyteusi finita, et in Ecclesia potentissima, ut advertit Mastril. *in d. dec. et dec. Greg*. 259. *in emphyteusi Ecclesiastica*. Et idem Franc. Fereut. *in d. add*. refert similem causam pendere indecisam, et causa crat, quia fuerat ab emphyteuta legata quaedam domus cum probibitione praedicta Archiconfraternitati Sanctiss. Trinitatis iu emphyteusim habita, quae postea ab eadem Archiconfraternitate alienata in personam laicam non potentem, sed ego valde dubito de ista opinione, per ea, quae diximus *de alienat. quaest*. 1. *num*. 195. *cum duobus seq*. et per ea, quae etiam scripsimus *eod. tit. n*. 221. et per ea, quae etiam retulimus *ead. quaest*. 1. *n*. 10. *cum quatuor. seq*.

Sexto limita, ut procedat praedicta com. et 41
magis com. op. dummodo res sit integra; secus si alteri fuisset facta concessio, antequam haeredes peterent renovationem, Rom. *cons*. 70. Gozad. *cons*. 39. *col. fin. et cons*. 72. *col*. 1. ubi dicit hanc esse com op. cum aliis, quos refert Gab. *d. conc*. 1. *num*. 20. Clar. §. *emphyteusis q*. 43. *ver. sed pone*, dicens, cum sit jus quaesitum tertio, imputet sibi, qui non praevenit.

Contrarium tenet Alex. *in d. l. si mihi, et Ti*- 42
tio col. fin. et cons. 83. *vol*. 7. Goz. *cons*. 86. *num*. 24. Paris. *cons*. 28. *num*. 3. *vol*. 1. et cum iste casus eveniret in Rota, non fuit facta resolutio, sed fuit dictum, ut videretur de veritate, ut per Seraph. *decis*. 610. *num*. 9. et hanc op. tenet etiam Marese. *d. cap*. 3. *num*. 23. dummodo non adesset aliqua negligentia proximiorum: et ita ego credo; quia si proximiores babeut annum, et diem ad petendam renovationem a die scientiae, ut supra diximus in limitatione secunda: ergo Ecclesia sive Dominus non poterit interim alteri concedere; et ita fuit decisum in Rot. *num*. 2. *par. divers. decis*. 198. *num*. 5. ubi dicitur, quod haec est com. op. ut per Rim. jun. *cons*. 444. *num*. 49. et Domini de Rota noluerunt attendere istam praeventionem factam ab Ecclesia, tanquam factam in fraudem petentis renovationem, cum in eo casu Ecclesia dixerit velle pro se retinere, et non retinuit, sed alteri concessit.

Septimo limita in feudo, in quo, deficienti- 43
bus omnibus masculis, foeminae possunt petere renovationem investiturae, cujus regulariter foeminae sunt incapaces, Fulgos. *cons*. 222. Gab. *d. conc. num*. 21.

Octavo limita, nisi Supremus Princeps de- 44
rogaret huic dispositioni; et justa causa derogan-

di est, quando alteri concedit propter benemerita, Paris. *cons.* 23. *num.* 250. *vol.* 1. Gab. *eod. conc. num.* 22. et vide inf. *num. ult.*

45 Nono limita, quando intervenisset praescriptio, quia tunc Dominus non tenetur iterum facere gratiam de re emphyteuta, vel feudali, illi quia ab ea, per praescriptionem fuit exclusus, Paris. *cons.* 23. *num.* 252. *vol.* 1. Gabr. ibi *num.* 23.

46 Decimo limita, quando sequeretur magnum Ecclesiae detrimentum, si fieret talis investitura, Paris. *consil.* 101. *col. fin. vol.* 1. Gab. *d. conc. n.* 24. faciunt ea, quae supra diximus, quando Ecclesia esset redacta ad paupertatem, limit. 4.

47 Undecimo limita, quando filia est exclusa, propter masculos, vel stantibus masculis, quia si masculi postea deficiant, foeminae non possunt amplius petere renovationem, Ruin. *cons.* 15. *col. fin. vol.* 1. Gab. ibid. *num.* 25.

48 Contrarium, reprobata opinione Ruin. tenet Rot. *divers. par.* 2. *dec.* 198. *num.* 3. quae opinio fuit iterum approbata, ut *in dec.* 195. *ead. par. num.* 4.

49 Duodecimo limita, quando emphyteusis reverteretur ad Dominum; secus autem, si reverti- tur ad alium, ut puta, quia praecesserit alienatio valida inter vivos, vel in ultima voluntate, ut declarat Ruin. *cons.* 46. *num.* 20. *vol.* 1.

50 Decimotertio limita, nisi fuisset in investitura renunciatum juri petendi renovationem Soc. jun. *cons.* 9. *num.* 14. *lib.* 3. cujus opin. fuit approbata a Rot. Rom. ut per Seraph. *dec.* 610.

51 Declara praedicta, quod ille debet intelligi proximior, qui est magis propinquus ei in cujus persona est finita generatio, Ruin. *cons.* 47. *n.* 6. *col.* 3. Gab. *d. conc.* 1. *num.* 27. Rim. jun. *cons.* 47. *n.* 6. *lib.* 3. et diximus supra *de succ. in bon. emph. q.* 2. *n.* 9. *et* 10. Maresc. *d. cap.* 3. *n.* 28.

52 Sed dubium est, an comprehendatur proximior per repraesentationem? Et quod habet locum repraesentatio, suadet optima ratio, quia in successionibus ab intestato habet locum repraesentatio, non tamen in capita, sed in stirpes, Crass. §. *successio*, *q.* 26. *n.* 3. et maxime, quando tractatur de successione patris, Avi, Proavi, vel alterius remotioris ascendentis, et illa est magis recepta sententia, prout videri potest apud Vinc. Fusar. *de fideic. subst. q.* 485. *in princ.* qui in finitos hanc op. tenentes congerit, et idem Crass. §. *fideicommissum*, *q.* 11. *num.* 2. et in successione transversalium, ut Patrui, Avunculi, Amitae, et Materterae, idem Fusar. *d. q. num.* 16. *cum aliis seq.* Crass. *d. q. num.* 4. et hanc opinionem sequitur Maresc. *d. cap.* 3. *in fin.* Sed ego distinguendum puto. Aut tractatur de emphyteusi haereditaria, et tunc sit locus repraesentationi, vel diximus etiam *de succ. in bonis emph. q.* 1. *num.* 6. Aut vero tractatur de emphyteusi Ecclesiastica, recepta pro se, filiis, et nepotibus, tunc non habet locum repraesentatio, ut *in d. q.* 1. diximus; multo minus habebit locum repraesentatio in renovatione, argumento de majori ad minus, ut per Ever. *in cent. in loco a majori.*

Secundo declara, quia renovatio est facienda 53 cum illis conditionibus, quae ab alio extraneo reperiri potuissent tempore refirmae, seu novae concessionis; nec pro solita, et prima responsione; alias renovatio non valeret; non autem est facienda renovatio cum aliis conditionibus, adjectis in alia investitura, Rip. *in l.* 1. *ff. de privil. cred. col.* 3. *num.* 13. Gab. *d. conc.* 1. *num.* 28. Maresc. *d. cap.* 3. *num.* 24. et Caesar. de Grass. *dec.* 135. *de reb. Eccl. non alien.* dicit, praeferendus est extraneus, a quo majorem utilitatem Ecclesia habere potest, idem Maresc. *d. num.* 4. et Honded. *cons.* 51. *lib.* 1. *num.* 59.

Subdeclara dictam declarationem, nisi esset 54 concessa res sterilis, et redacta esset ad culturam: nam tunc cognati sunt praeferendi extraneis, et meliorem conditionem facientibus, Rip. *in d. l.* 1. *num.* 14. Rot. *divers. p.* 2. *dec.* 312. nisi Ecclesia offerat meliorationes illis Agnatis, quia plus offerens praefertur Rip. *in d. l.* 1. *num.* 16. Caesar. de Grass. *d. dec. num.* 11.

Declara tertio: quia, si proximiores sint plu- 55 res in eod. gradu, omnibus aeque facienda est renovatio, et pro aequis portionibus, Decian. *cons.* 71. *lib.* 3. Tiraq. *de primog. q.* 17. *op.* 4. Rot. coram Card. Plato, in causa Civitatis Castelli 23. Junii 1586. ut refert Mares. *d. cap.* 3. *n.* 7. quam declarationem extendit, quamvis ex tenore prioris investitrurae, unus tantum vocetur; nam adhuc reconcedi debet omnibus proximioribus, pro aequis portionibus, nec debet haberi ratio, quod Ecclesiae magis expediat uni locare, ut in d. dec. coram Plato.

Limita decimoquarto praedictam com. et ma- 56 gis communis opin. quod Dominus non tenetur renovare proximioribus, nisi proximiores ostendant, fundum melioratum esse a majoribus, sed si cultus, aratus, et fructuosus factus fuerit, non poterit denegari renovatio, Bar. *in d. l.* 1. §. *permittitur.* Valasc. *de jur. emphyt. q.* 2. *num.* 7. licet Garcia de expensis, et mel. *cap.* 15. *num.* 27. asserat non esse necessaria melioramenta ad petendam renovationem, et Bar. hoc non dicere; sed Valasc. dicit, satis esse, suppleri ex aliis juribus, et ultra auctoritates, et jura, quae allegat facit pro hac opinione argumentum, ut quemadmodum emphyteuta, si bene non colat arbitrio Judicis, et non observet pacta, potest repelli; ita etiam potest denegari renovatio, ut etiam supra diximus.

Decimoquinto limita, nisi proximior, qui pe- 57 tit investituram, sit pauper, miles, vel minor, Imol. et Ioan. And. *in c. potuit de locat.* Redoa. *de reb. Ecc. non alien. fol.* 26. *num.* 25. faciunt, quae diximus supra *num.* 40.

Decimosexto limita, nisi proximior tacite, 58 vel expresse consentiat aliis fieri investituram, de qua re dicimus in tit. *de renunc. q.* 8.

59 Decimoseptimo limita, si vigore pacti, Ecclesia teneretur renovare emphyteusim, et emphyteuta nunquam solvit pensionem, Ecclesia non cogitur servare pactum; quia intelligitur, dummodo emphyteuta promissa servaverit, *l. quaero*, §. *inter locatorem ff. locat.* et quia etiam per non solutionem privatur jure emphyteutico, ergo amittit etiam commodum pacti; et ita declarat Ruin. *cons.* 167. *num.* 13. *et seq. lib.* 1. Mantica, *eod.lib. tit.* 43. *num.* 17. *et seq.* quae ratio militat etiam in emphyteusi prophana.

60 Declara denique, praedictam doctrinam Bar. in d. §. permittitur, habere locum in petentibus renovationem; et ideo, si extant alii proximiores, qui non petant, poterunt petere alii, Rot. *divers. p.* 2. *dec.* 198. *in fin.*

61 Demum notandum est, quod si in prima investitura comprehensi sunt masculi tantum; nova investitura non potest concedi, ut comprehendat masculos, et foeminas, sed pro masculis; et his deficientibus, foeminis concedi potest, ut in c. 1. de eo, qui sibi et haered. masc. et ita tenet Silv. Aldob. *cons.* 15. *n.* 1. *et seq. lib.* 1. ut refert Mant. *de tac. lib.* 22. *tit.* 18. *num.* 32.

62 Decimooctavo limita, si emphyteuta, propter crimen laesae majestatis esset condemnatus, et ejus bona publicata; quia tunc Dominus non teneretur, sive Ecclesia, filios renovare, seu refirmare emphyteusim, cum sint incapaces. Et habet locum, etiam si id contingeret ex crimine haeresis; sed teneretur Ecclesia investire eum, qui post filios exclusos, proximior est. Mant. qui alios allegat *de tacit. lib.* 22. *tit.* 30. *num.* 19.

63 Advertendum postremo est, quod renovatio, facienda per Ecclesiam, debet fieri cum evidenti utilitate, et observanda eruot, quae dicta sunt supra tit. *de cont. emphyt. q.* 9. praesertim *num.* 4. et potest Ecclesia canonem augere Veral. *dec.*304. *par.* 1. Rot. *in recent. par.* 5. *dec.* 176. *num.* 32. et quod renovatio debeat fieri cum evidenti utilitate Ecclesiae, alias non valeat, licet Praelato magna quantitas daretur, firmat Honded. *cons.* 52. *lib.* 1. *num.* 61. ex pluribus dec. Rot. *num.* 60. *et* 61.

64 Insuper admonendi sumus, quod proximior, si non petat investituram infra annum et diem, ut dictum est supra *num.* 18. privatur ipso jure; sed requiritur sententia privationis, per tex. *in c.* 1. *in ver. damnetur*, et ibi Iser. et Alvar. quo temp. mil. Et ratio est, quia multae defensiones competunt contra lapsum anni, et diei. Gard. *cons.* 79. *et* 92. hanc opinionem tenet Alex. *cons.* 79. *vol.* 1. Homod. *cons.* 10. *colum.* 3. Paul. de Castr. *cons.* 159. *vol.* 2. Roland. *cons.* 18. *num.* 9. *vol.* 1. explosa opinione, quod per lapsum anni, et diei sit ipso jure privatus; quam opinionem dicit tenere Bald. Anch. et alii ibidem nominati, ergo, ut idem Rol. dicit requiritur citatio, ut debeat privari, et venit privandus per sententiam, et huic sententiae assentit Soc. *cons.* 66. *vol.* 3. Guid. Pap. *q.* 164. Fel. *in c. Rodulphus col.* 19. *de rescrip.* Pract. Papien. *in form. libelli quo agitur ad rest. feud. in ver. nec superstitibus*, ubi dicit, quod debet fieri processus, et eandem sententiam refert tenere Curt. jun. Ruin. et Alvar. licet loquatur in feudo, et pro hac opin. facit etiam quod dicit Card. *cons.* 74. *col.* 2. quod in casibus in quibus quis privatur ipso jure, citari debet, antequam sibi auferatur possessio, propter defensiones, quae sibi competere possunt, per tex. *in c. licet de praeb. in* 6. ubi disponitur, quod habens curatum beneficium, si 65
acceptaverit aliud, et adeptus sit possessionem; licet vacet primum ipso jure, attamen antequam auferatur sibi possessio primi, citari debet, et sequitur Rot. *eod. consil. sub num.* 11.

Libellus autem formari potest sic, narretur 66
quod de anno tali, etc. N. concedit in emphyteusim talem rem. T. et in ejus tertiam generationem masculinam vel foemininam, si ita est, prout constat ex instrumento investiturae, rogato per N. etc. vel ad tale tempus etc. item qualiter per mortem talis, etc. vel per tempus finitum, dicta emphyteusis est finita; item qualiter nullus proximior dicti ultimi defuncti petit renovationem, et jam non solum est elapsus annus, et dies; verum etiam sunt elapsi tot anni, (et hic notari debet, quod generatio praesumitur finita quando nemo comparet, qui praetendat esse de comprehensis Rot. *par.* 5. *decis.* 791. *num.* 12 *recent.*) item qualiter res praedicta est jam devoluta ad dictum Dominum directum: et utile dominium est eum directo consolidatum, item qualiter praefatam rem olim concessam dicto T. et finitam per mortem talis, etc. retine S. indebite, et injuste, et ad eadem in corpore, et substantia cum praedicta, ut supra concessa, qui fuit amicabiliter interpellatus ut dicto N. Domino directo restituere, et dimittere vellet, et semper recusavit, quare petit per vos, et vestrum officium, quod humiliter implorat sententiari dictum S. teneri, et obligatum esse ad dimittendum, et relaxandum dicto N. eandem rem una cum fructibus perceptis, et percipiendis, damnis, et expensis. Sumitur haec forma ex Papien. in forma libelli, quo agitur ad revoc. feud. Vel intentare potest possessorium retinendae, ut in tit. *de diver. quaest. q.* 7. *num.* 3. Insuper notandum est, probari generationem esse finitam, quando investitura est supra centum annos, Rot. ut per Duran. *dec.* 301. *num.* 4. et quod quis decesserit sine filiis praesumitur, dum non probatur, quod eos habuerit, Seraph. *dec.* 1458. *num.* 3. Fusar. *de subst. q.* 436. *num.* 3. idem Dura. *ead. dec. num.* 5.

Postremo sciendum est quod licet primus 67
acquirens dicatur ille qui non est comprehensus in prima investitura, ut per Afl. *dec.* 12. *num.* 5. *et dec.* 248. *num.* 8. Surd. *cons.* 538. *num.* 1. et Rot. *dec.* 176. *num.* 25. *in recen. par.* 5. et videbis in tit. *de laudem. q.* 3. *num.* 4. tamen quando 68

Ecclesia tenetur renovare, renovatio nihil mutat,
et non dicitur nova investitura, sed renovatio;
secus autem si voluntarie sit facta renovatio, quia
tunc videtur beneficium novum, et dicitur volun-
tarie facta, quando Ecclesia non tenebatur ad re-
novandum, et ideo quando emphyteusis est finita
per obitum alicujus comprehensi in investitura,
et Ecclesia nol it pro se retinere, tenetur investire
69proximiores, ex doctrina Bar. in *d. l.* 1. *permitti-
tur*, n. 1. *ff. de aq. quot. et aest.* quem omnes sequ-
untur, et licet haec op. procedat de aequitate; at-
tamen si Ecclesia non vult pro se retinere, inju-
riam facit proximioribus, etiam foeminis, etiam
quod non sint comprehensae in investitura, modo
pacta primae investiturae non alterentur, ut in
70*ead. dec.* 176. *num.* 31. Nec etiam dicetur nova in-
vestitura si sit soluta aliqua notabilis summa pro
renovatione, quia sicut Ecclesia potest censum
71augere, ut per Veral. *dec.* 304. *par.* 1. ita potest
pecunias in recompensam augmenti census recipe-
re, *ead. dec. num.* 32. et quamvis Arct. *consil.* 42.
num. 13. vocet istam novam investituram; tamen
non solum revocata dicitur illa concessio, quae
semper una est. ut per DD. *in cap.* 1. *de praecar.*
sed etiam illa quae jam finita est, et extincta, ite-
rumque eidem, aut Consorti, seu filiis conceditur.

Et investitura concessa filiis post Lineam fi-
72nitam, quod censeatur renovatio, non autem nova
concessio, tenet Bar. *in l. si mihi et Titio num.* 7.
et ibi Alex. *ff. de ver. obl.* et quod dicatur antiqua
emphyteusis, quando filii renovantur ad Lineam
finitam; secus autem ad delictum, ut in d. *dec. n.*
73 35. et praedicta habent locum etiam si dictum sit
in renovatione, et de novo concedimus, quia ni-
hilominus non immutatur natura concessionis an-
tiquae, ita ut semper ita censeatur renovatio, non
autem nova concessio, ut *in ead. dec. num.* 36.
ubi plures dec. Rotae allegantur. Et ideo sequitur
quod renovatio emphyteusis non est titulus, sed
prioris tituli concessi, primo acquirenti renova-
74tio, ut per Valasc. *de jur. emp. q.* 11. *num.* 13. *ad
finem*, cum aliis cumulatis *in d. decis. num.* 37. et
renovatio emphyteusis regulanda est juxta termi-
nos investiturae antiquae, quia non nova, sed an- 75
tiqua emphyteusis dicitur, ut per Bar. et Alex. *in
d. l. si mihi, et Titio*, et per consequens ille qui
obtinuit renovationem, non potest praejudicare
comprehensis, sicut nec Dominus directus, quando
post divisionem quilibet dividentium obtineat no- 76
vas investituras, non propterea censetur praeju-
dicare juri accrescendi comprehensis in prima in-
vestitura, ut in *eadem decis. n.* 38. *et seq.* et quod
Praelatus sive Ecclesia non possit alterare for-
mam investiturae post jus quaesitum descenden-
tibus ex stipulatione primi acquirentis, est *dec.
Duran.* 457. *num.* 4.

Quod procedit etiam si in renovatione appo- 77
sita est clausula, Ad habendum etc. quia si esset
emphyteusis Ecclesiastica, non posset poni ista
clausula, si ista facultas non esset apposita in
prima investitura; quia alteraretur solitum, quod
fieri non potest, et alterato solito, non posset ite-
rum concedi, ita ut utile per inutile vitiaretur. Rot.
dec. 709. *num.* 2. *par* 1. *divers. et in d. dec.* 176.
num. 44. ubi aliae dec. cumulantur, et ideo si so-
litum est alteratum, alteratio nihil operaretur, et 78
contractus non substineretur, ut ibi, et in dubio
subsequentes concessiones interpretandae sunt, ne
priores censeantur alteratae, Rot. *decis.* 555. *n.* 10.
in fine par 2. *recent.* nec allegari posset beneplaci-
tum Apostolicum intervenisse ex cursu 30. anno-
rum si ex aliquo pacto est alteratum solitum,
quando non potest super isto pacto considerari
aliqua observantia, ibi *num.* 45. *et seq.*

Ultimò limita, quando emphyteusis esset con- 79
cessa à Supremo Principe, ut à Summo Pont. vel
Imperatore, quia non teneretur renovare proxi-
mioribus, est dec. Rotae 664. *num.* 9. *par* 2. *recent.*
licet loquatur in feudo, sed ratio ibi posita militat
etiam in emphyteusi; quia ex doctrina Bar. *in l.* 1.
§. *permittitur*, de jure canonico potest appellari
ad Superiorem, et Supremus Princeps non habet
Superiorem; faciunt pro hac opinione, quae dicta
sunt supra in 9. limit. *num.* 45.

QUAESTIO II.

SUMMARIUM

Proximior, sive emphyteuta excusatur ex justo impedimento, si intra annum, et diem, non petat renovationem. num. 1. — Proximior, qui habet capitales inimicitias excusatur, et habet locum etiam si inimicitiae non sint capitales, sed graves, et idem propter inimicitias suae Civitatis, ut an teneatur mittere procuratorem. num. 2. — Declara nisi emphyteuta, vel proximior sit potens. num. 3. — Declara secundo, ut cessata inimicitia debeat petere renovationem a die cessationis, num. 4. — Amplia habere locum, etiam propter pestem, num. 5. — Declara, num. 7. — Limita primo quando ecclesia esset vacans vel Dominus esset absens dummodo coram testibus protestetur, num. 8. — Conl. in absente, nisi esset in remotis, num. 9. — Limita secundo, si proximior esset absens causa Reipublicae, ut nec teneatur mittere procuratorem, secus ex alia causa. numero. 10. — Declara dummodo absentia causa Reipublicae, non sit affectata, et quomodo intelligatur num. 11. — Declara secundo, quod annus ex causa voluntaria in absente incipit, quando ipse est praesens, et postea se absentavit; sed non habet locum, quando incipit, ipso absente, num. 12. Limita tertio, quando proximior est detentus in carceribus: sed de hoc remissive, num. 13. — Amplia habere locum, etiam si esset carceratus

sua culpa, numero 14. — Limita quarto, quando Dominus esset excommunicatus num. 15. coul. num. 16. — Limita quinto, si proximior decedat intra annum, et diem nam illud jus petendi renovationem devolvitur ad alium proximiorem, qui habebit integrum annum, num. 17. — Limita sexto in pupillo, vel infante, num. 18. — Limita septimo, in minore 25. anni, beneficio restitutionis in integrum, num. 19. — Limita octavo, in Universitate, et Republica. num. 20. — Limita nono, quando adesset minor 25. annis, et major pro indiviso possidentes, quod non placet Auctori. num. 21. — Limita decimo, nisi Dominus remittat privationem. num. 22. declara, num. 23. — Limita undecimo, si emphyteuta, vel proximior erat interpellandus a Domino virtute pacti, num. 24. — Limita duodecimo, nisi emphyteuta, vel proximior non possideret, sed alius tertius, num. 25. — Limita decimo tertio, ut non cadat a jure petendi renovationem, nisi accedente declaratione Domini, et ipso vidente. num. 26. — Declara hanc limitationem, ut non habeat locum, quando fuit facta concessio de 29. annis in 20. annos, cum pacto, quod emphyteuta elapsis 29. annis teneatur petere renovationem, num. 27. coul. num. 29. — Amplia supradictas limitationes habere locum, etiam si annus, et dies esset ex partium conventione diminutus ut quia dictum esset, quod finite emphyteusi teneatur infra duos menses petere renovationem, quia adhuc habebit annum. de qua opinione dubitat Auctor, num. 29. — Pestis est bellum Dei, et comparatur bello, illato ab hostibus, num. 6. —

Diximus in praecedenti quaestione, num. 18., quod proximior habet annum et diem, ad petendam renovationem. nunc quaerendum est, An proximior possit excusari, et in quibus casibus; Et omissis argumentis, quae pro parte negativa fieri possent,
1 dicendum est, si proximior vel emphyteuta, qui potest petere renovationem, aliquo justo impedimento fuerit impeditus, excusari debeat. Curt. jun. *in tract. de feud.* 4. *part. princ.* 23. *causa privat. ver.* 2. *limit.* Soc. jun. *cons.* 115. *num.* 16. cum aliis relatis per Corb. *de caus. privat. ob non pet. invest. num.* 12.

2 Infertur ex hac firmata conclusione, quod proximior, qui habet capitales inimicitias, propter quas non potest secure coram Domino directo comparere infra annum, et diem, ad petendam renovationem, excusatur, et non debet privari jure suo. Gozad. *consil.* 71. *num.* 8. cum aliis allegatis per eundem Corb. *ead. caus. num.* 13. ubi hoc ampliat, etiam si inimicitiae non sint capitales, sed graves, ex mente Silva. *in tract. de feud. recogn. quaest.* 42. et idem dicendum, si propter bellum, et inimicitias suae Civitatis, non potuit accedere, ex Aff. *de prohib. feud. alien. num.* 40. et pro hac opinione faciunt ea, quae dicemus in tit. *de sol. can. q.* 1. *limit.* 16. Si autem locus esset tutus procuratori, et non proximiori, vel emphyteutae; An teneatur procuratorem mittere, videndus est Corb. ibi *n.* 14. *et de caus. privat. ob non sol. can. limit.* 12. *num.* 2. *et seq.* et nos etiam dicemus in tit. *de sol. can. ead. quaest.* 1. *et limit.* 16. quae autem dicatur inimicitia capitalis, tradit Menoch. *de arbit. lib.* 2. *cent.* 2. *casu* 110.

3 Declara modo praedicta, nisi emphyteuta, vel proximior sit ita potens, ut possit ire ad Dominum secure ad petendam renovationem: quia tunc non excusaretur, Gozad. *d. cons.* 71. *num.* 8. cum aliis citatis per eundem Corb. *d. caus. num.* 15.

4 Declara secundo, quod cessante inimicitia, emphyteuta, sive proximior debet petere renovationem infra annum, et idem à die cessationis impedimenti; non autem à primo anno finito. Corb. *d. caus. num.* 15. qui alios allegat.

5 Amplia, ut praedicta conclusio habeat locum, ut emphyteuta, vel proximior excusetur, si pestis erat in loco ubi investitura petenda erat; nam
pestis dicitur justum impedimentum, et est bel- 6
lum illatum à Deo, et comparatur bello illato ab hostibus; sicut ergo excusatur durante bello, ut supra dictum est, ita debet excusari, durante peste, dummodo pestis non sit pauca, et exigua, et talis, 7
quae non impediat jus reddi in loco, et secure habitare, Corb. qui alios refert, *d. caus. num.* 16. *cum seq.* ubi dicitur habere locum, etiam quod non fuerit protestatus de impedimento.

Limita principalem conclusionem, quando 8
Ecclesia esset vacans, vel Dominus non aderat, à quò intra annum, et diem investitura peti posset. Jacob. Ard. *in* c. 1. *in princ.* et ibi Alvar. quae fuit prima caus. ben. amit. dummodo tamen coram testibus protestetur, per eum non stare, sequitur Curt. *in tract. de feud.* 4. *par. princ.* 23. *caus. privat. ver.* 4. *limit.* Aff. *in cap.* 1. *num.* 92. quo temp. mil.

Contrarium tenet Gozad. *d. cons.* 71. *num.* 7. 9
quando Dominus est absens, quod debet accedere ad Dominum, etiam extra locum domicilii, ubi reperitur, vel saltem mittere procuratorem, et dicit esse tex. *in d. c. cum glos. in ver absentia*, ubi notant omnes, et idem statuendum est in emphyteusi, secundum eum, cum militet eadem ratio: et pro hac sua opinione citat Alvar. in tit. *quae fuit prim. caus. be. amit.* dicens, quod Vasallus tenetur ire ad locum, in quo solitus est habitare; et si non reperitur, quia absens est, tenetur accedere ad eum, nisi esset in remotis, quod Judicis arbitrio relinquitur, secundum qualitatem temporum, et personarum: et hoc refert Curt. *in dicto tra. de feud.* 23. *caus. privat. ver.* 4. *limit.* licet dicat multum dubitare de hac opinione, et opinionem Gozad. videtur approbare Corb. *de caus. num.* 20.

Limita secundo: quod excusaretur proximior 10
si esset absens causa Reipublicae; ita ut non teneretur, nec etiam mittere procuratorem; licet secus esset in alia causa, etiam necessaria, ut tenent omnes, relati per Corb. *d. caus. num.* 21.

Declara hanc limitationem, nisi absentia, cau- 11
sa Reipublicae, esset ab ipso affectata, sicut praesumeretur, quando quis esset absens pro Republica, in officio parvae rei Corb. qui alios citat ibi *num.* 22.

12 Declara secundo, quod licet abseus ex causa voluntaria, non excusetur, si intra annum, et diem non petat investituram: tamen intelligendum est, quando annus et dies incepit ipso praesente, et postea se absentavit: sed non habet locum. quando incepit ipso absente ex causa voluntaria, quia non tenetur cogitare casum mortis. Corb. *dict. n.* 22. cum aliis per eum allegatis.

13 Limita tertio, quando proximior esset detentus in carceribus, durante anno, et die, intra quod tempus tenebatur petere investituram, quia excusatur: cum carceratus dicatur legitime impeditus. Doctores *in capit.* 1. *quo temp. mil.* Corb. ubi supra, qui alios hanc upinionem tenentes cumulat, sed de hoc dubitandum est, si carceratus procuratorem mittere poterat, et videbimus in tit. *de canonis solut. quaest.* 1. *limit.* 12.

14 Amplia hanc limitationem habere locum, etiam si esset carceratus sua culpa, et suo delicto. Corb. ubi supra cum aliis, quos citat.

15 Limita quarto, quod proximior excusaretur, quando Dominus esset excommunicatus, quia participatio, et loquela cum excommunicato est prohibita 11. *quaest.* 3. *c. excommunicatus* Aff. *in d. c.* 1. *num.* 68.

16 Contrarium tenet idem Aff. ibidem ex rationibus per eum adductis, maxime cum proximior sit arctatus ex temporis necessitate ad petendam investituram. Et ita etiam tenet Corb. ut supra *num.* 25.

17 Limita quinto, ut non procedat, si proximior decedat intra annum, et diem: nam illud jus petendi investituram, et renovationem devolviturad alium proximiorem, qui etiam habet integrum annum, et diem ad petendam novam investituram, non considerato tempore, quod supereratdefuncto, quia secundus proximior habet istud jus, magis beneficio legis, quam beneficio proximioris defuncti, ita dicit Curt. jun. in *trac. de feud. in* 4. *par. princ.* 23. *caus. privat. ver. quinto linitanda est*, cum aliis allegatis per eumdem Corb. *d. caus.* num. 26.

18 Limita sexto in pupillo, vel infante proximiore. Clar. §. *feudum quaest.* 49. *per tex. in cap. si minor. si de feud. def.* Corb. qui plures allegat *d. causa num.* 27. *et seq.* et licet Doctores loquantur in feudo, habet locum, etiam in emphyteusi, secundum eum, cum valeat argumentum de feudo ad emphyteusim.

19 Limita septimo in minore 25. annis beneficio restitutionis in integrum, secundum communem opinionem, de qua testatur Clar. *d. q.* 49. *ubi* Add. Odd. *de rest.* in *integ. pag.* 2. *q.* 89. *art.* 6. *n.* 46, Corb. *d. caus. num.* 30. qui plures cumulat.

20 Limita octavo in Universitate, et Republica, ope similiter restitutionis in integrum. Soc. jun. *cons.* 115. *num.* 23. *vol.* 2. Corb. ubi supra.

21 Limita nono, quando hoc jus competeret duobus pro indiviso possidentibus, quorum unus erat minor, alter major 25. annis. Affl. in *d. r. n.* 64. licet de hoc dubitet Corb. ibidem propter dec. Bonon. 4. Affl. *dec.* 213. late Hond. *cons.* 34. *n.* 17. *et* 81. *lib.* 3. Cocc. *dec.* 219. et communiter tenetur, quod in materia individua restitutio concessa minoribus prosit majoribus; secus in dividua, et vide etiam *de solut. can. q.* 1. *n.* 221. *et seq.*

Limita decimo, nisi Dominus remitteret pri- 22
vationem, ut quando proximior investituram peteret, et Dominus offerret se paratum, illam facere, Corb. qui plures allegat attestantes de commun. ibidem *num.* 33. faciunt ea, quae diremus in tit. *de rar. caducit. q.* 14. quod si Dominus recipiat canonem, videtur remittere caducitatem.

Declara tamen hanc limitationem secundum 23
Corb. ibidem, nisi Dominus protestetur, quod non intendit juri suo praejudicare; quia illa oblatio nihil operatur Aff. *d. cap.* 1. *num.* 106. vel nisi id ignoranter fecisset ignorans emphyteutam, vel proximiorem cecidisse a jure obtinendi investituram propter tempus elapsum, secundum Curt. et Alvar. allegatus per Corb. sub *d. num.* 33.

Limita undecimo, non habere locum, si em- 24
phyteuta, vel proximior erat interpellandus a Domino virtute pacti. Alex. *cons.* 92. *in fine* Dec. *cons.* 328. *num.* 4. Corb. *d. caus. num.* 34.

Limita duodecimo, nisi emphyteuta, vel pro- 25
ximior non possidebat, sed alius tertius. Clar. §. *feudum quaest.* 49. Curt. jun. *de feud.* 4. *par. princ.* 23. *caus. privat. ver. septimo limitanda est*, cum aliis adductis per eundem Corb. ibidem n. 35.

Limita decimotertio, ut non cadat, nisi acce- 26
dente declaratione Domini et ipso volente las *in. l.* 2. *num.* 23. *Cod. de jur. emph.* Soc. jun. qui de com. testatur *cons.* 115. *num.* 22. *vol.* 1. Curt. jun. *cons.* 142. *num.* 11. Clar. *q.* 49. Corb. ubi supra *num.* 36.

Declara hanc limitationem, secundo Bero. *con- 27
sil.* 119. *n.* 10. *v.* 1. ut non habeat locum, quando fuit facta concessio de 29. annis in 20. annos, cum pacto, quod emphyteuta elapsis 29. annis teneatur petere renovationem; quia tunc si non petat absque alia declaratione, statim elapso anno, et die a jure suo cecidisse dicitur, cum hoc pactum debeat hoc operari, ne videatur superfluum, quod maxime procederet stante juramento.

Contrarium tamen tenet Corb. *ead. caus. n.* 37. 28
motus ea ratione, quia, sicut pactum, quod emphyteuta debeat solvere canonem infra tempus statutum, alias cadat a jure suo etiam stante juramento non operatur, ad hoc ut cadat ipso jure, nisi Dominus voluerit, et declaraverit; ita etiam stante dicto pacto de renovando absque declaratoria non operabitur.

Amplia supradictas limitationes etiam si an- 29
nus, et dies, datus proximiori, aut emphyteutae ad petendam renovationem, ex partium conventione esset diminutus: ut quia dictum esset, quod finita emphyteusi teneatur infra duos menses petere renovationem: quia adhuc habebit annum: et

idem, nisi additum sit, quod cadat a jure suo, nisi infra duos menses petierit renovationem. Corb. *d. caus. num.* 38. qui allegat pro hac opinione Aff. et And. de Isern. loquentes in feudo, sed de hac opinione ego multum dubito, cum ob in observationem pactorum declarari possit caducitas. Corb. *de cons. privat. ob inobs. pact.* et maxime, quia hujusmodi pacta respiciunt rem ipsam emphyteuticam juxta decisionem Surd. 180. *sub. n.* 1. praesertim stante juramento Joseph Ludo. *dec. Perus.* 22. *num.* 12. *et seq.* Surd. *ead. dec. num.* 2.

QUAESTIO III.

SUMMARIUM

Proximior, seu emphyteuta, an possit purgare moram intra breve tempus, post annum, et diem, ob non petitam renovationem, num. 1. — Mora semper purgari potest ante declarationem caducitatis, et postea celeri satisfactione n. 2.

1 Sed dubitari potest, an emphyteuta, seu proximior, qui non petiit renovationem intra annum, et diem, poterit intra breve tempus purgare moram, et petere renovationem? Bal. qui hanc quaestionem movet *in cap.* 1. *quo temp. mil.* tenet, quod non, cujus opinionem caeteri sequuntur, dicit Clar. §. *feudum q.* 49. *num.* 9.

Sed contrarium tenet idem Clar. ibi et dicit, quod haec opinio est aequior, non obstantibus argumentis, ex quibus Bal. movetur, cujus opinionem ego sequor: nam quemadmodum in solutione canonis mora purgari potest, celeri satisfactione, juxta tex. *in ca. potuit de locat.* et secundum communem opinionem semper ante declarationem mora purgari potest, Rot. *divers. par.* 2. *decis.* 28. et 2
de hoc latius dicemus in titul. *de cap. fol. quaest.* 6. immo post declarationem celeri satisfactione purgari etiam potest, ut ibi; ita etiam post annum, et diem intra breve tempus poterit petere renovationem, quae opinio limitari, et declarari poterit, prout *in d. q.* dicemus, et hanc questionem tractat etiam Curt. *de feud.* 4. *par. princ.* 24. *caus. privat. ver. quinto limitanda*, et in hanc partem videtur inclinare Rota, ut per Dura. *dec.* 402. *num.* 19. *et* 20.

QUAESTIO IV.

SUMMARIUM

Emphyteusis accepta usque ad mortem, si vendatur, an emens possit petere renovationem usque ad tertiam generationem, num. 1. — Distingue, aut est solita, et potest petere; aut non est solita ecclesia facere similes renovationes, et tunc non tenetur nisi durante vita primi emphyteutae, num. 4. — Nemo plus juris in alium transferre potest, quam ipse habet, numer. 2. — Resoluto jure Auctoris, resolvitur jus acquirentis, num. 3. — Consuetudo in renovationibus servanda est num. 5. —

Quaero, si emphyteusis sit accepta ab aliquo, usque ad ejus mortem, et iste emphyteuta vendat eam? Quaero an emens possit petere renovatio-
1 nem pro se, et usque in ejus tertiam generationem? Et videtur dicendum quod non, quia emphyteusis erat duratura penes emphyteutam usque ad ejus mortem tantum; et ideo non potest plus juris in
2 alium transferre, quam ipse habet. *l. nemo plus ff. de reg. jur.* et propterea Dominus, vel Ecclesia, non tenetur renovare emphyteusim nisi usque ad mortem emphyteutae: quia etiam resoluto jure
3 auctoris, resolvitur jus acquirentis *l. lex vectigali, ff. de pign.* et dicemus infra *q.* 6.
4 Distinguendum tamen est, quod aut Ecclesia non erat solita similes renovationes facere in tertiam generationem, et tunc non tenetur consentire, et renovare, per ea, quae dicta sunt supra: aut erat consueta similes renovationes facere in tertiam generationem, et tunc tenetur: quia contractus censentur gesti secundum ea, quae sunt consueta fieri; ita quod ille, qui sua pecunia recipit emphyteusim a dicta Ecclesia, censetur emphyteusim accipere, cum hoc quod possit suum jus vendere ei, cui fiat per Ecclesiam renovatio in tertiam generationem, et emphyteusis censetur concessa, quae est concessa usque ad mortem, ea conditione, ut si emphyteuta alienaverit suum jus, Ecclesia teneatur renovare illam emptori in tertiam generationem, prout fieri solitum est ita 5
Corn. *cons.* 250. *vol.* 3. Bened. Cap. *in c. potuit de locat.* Goza. *cons.* 75. *num.* 18. cum aliis allegatis per Beniut. *dec.* 87.

QUAESTIO V.

SUMMARIUM

Locatio praesumitur renovata pro anno sequenti, si locator sciens, permittat colonum manere in praedio rustico. et in praedio urbano, pro illo tempore, quo inquilinus habitaverit, num. 1. — Argumentum a locatione ad emphyteusim valet, numer. 2. contr. num. 5. — Renovatio ex tacito consensu Domini, non censetur facta, numer. 3. cont. num. 4. sed prima op. est verior, et declaratur. num. 6. — Quantum tempus requiratur, ut praesumatur facta renovatio, et requisita censeantur intervenisse, num. 7. remissive. — Emphyteusis ecclesiastica concessa de 29. annis in 29. annos, expirat finito primo termino, nec tacite intelligitur renovata, numer. 8. —

Examinanda venit alia pulchra quaestio, an re-
novatio emphyteusis inducatur ex tacito consen-
1 su Domini? Et videtur dicendum, quod sicut lo-
catio praesumitur renovata pro anno sequenti,
cum eisdem conditionibus, si locator sciens per-
mittat colonum manere in praedio rustico: et si
fuerit praedium urbanum, pro solo illo tempore,
quo inquilinus habitaverit (per tex. expressum,
et ibi Bart. Bal. et alii *in l. item quaeritur* §. *qui*
impleto ff. locat. Gomez. *var. resol. in tit. de locat.*
num. 15. et dicit, ut ibi per eum, et per Caroc. *de*
locat. fol. 154. *in tit. de renovat.* ubi plures quae-
2 stiones examinat pro hac materia, et praesertim
quaest. 30. *num.* 7. et pro inquilino declaratione
prima in fine); cum ergo valeat argumentum de
locatione ad emphyteusim, ut Instit. *de locat. et*
cond. §. *adeo*; ideo sicut in locatione censetur fa-
cta renovatio, ita etiam in emphyteusi.
3 Contrarium tamen tenendum est, quod non
censetur facta renovatio per tacitum consensum
Domini, quam opinionem tenuerunt Bal. *in d.* §.
qui adimpleto Alex. *cons.* 76. *vol.* 5. *et cons.* 17. *col.*
3. *vol.* 4. Aff. *dec.* 365. *num.* 5. Soc. *cons.* 167.
par. 2. Guzad. *cons.* 94. *num.* 52. Ias. *in l.* 1. *num.*
66. *Cod. de jur. emph.* Ruin. *cons.* 61. *num.* 7. *lib.*
1. Dec. *cons.* 328. nisi tamen decursum esset lon-
gissimum tempus, Borg. *dec.* 44. *num.* 82. *lib.* 1.
et diximus etiam in Prael. *quaest.* 14. *num.* 32.
Caroc. *eod. tit. quaest.* 16. *fol.* 156. Valasc. *de jur.*
emph. quaest. 20. *num.* 20. *et quaest.* 7. *num.* 10.
ubi alios citat, et testatur de communi Bero. quo-
que *cons.* 158. *num.* 55. *et* 67. testatur de comm.
et quando emphyteusis est finita per simplicem
patientiam Domini non intelligatur tacite renova-
ta, tenet Mantic. *de tacit. l.* 22. *tit.* 35. *n.* 11. qui
alios concordantes adducit, et respondet ad su-
pradictum argumentum, et infra, idem Mant. *eod.*
tract. lib. 1. *tit.* 10. *num.* 5. ubi dicit, nisi esset
concessa Titio, et Sejo, et cuilibet eorum insoli-
dum: nam mortuo Titio sine liberis Dominus vi-
detur tacito renovare Sejo, propter illud verbum
insolidum.
4 Contrarium cum receptione pensionis tenue-
runt Rom. *cons.* 103. *col.* 2. et Alciat. quos refert.
Caroc. ubi supra, et diximus etiam in *d. q.* 14. *n.*
33. *in Prael.* sed eorum opinio non est tenenda,
quia loquuntur contra communem, et convincun-
tur ex ratione infra dicenda, in responsione ad argumentum, et idem tenet Grat. *cons.* 121. *lib.* 2. quem allegat Mant. ibidem *num.* 18. ubi dicit, supponendo, quod emphyteusis possit tacite renovari, tam privata, quam Ecclesiastica; restringit tamen hanc op. quinque modis.

Primo modo restringit, procedere, data scientia Praelati, et talis, quae possit Ecclesiae officere: secus data ignorantia, auctoritatibus per ipsum allegatis, *num.* 19.

Secundo, quando Episcopus, sive Praelatus potest dare in emphyteusim: nam si expresse non potest concedere absque solemnitate, quae in alienandis rebus Ecclesiae est necessaria, non potest intelligi tacite renovasse. Alex. *cons.* 17. *num.* 12. *lib.* 4. Ceph. *consil.* 9. *num.* 23.

Tertio, nisi emphyteuta pro qualibet renovatione, ex pacto, teneatur certam pecuniae quantitatem Domino directo praestare: tunc enim non potest tacita renovatio ab eo allegari, qui pro parte sua contractum non implevit, Bar. *in d.* §. *qui impleto.* Ruin. *consil.* 164. n. 22. *lib.* 1. quia est eadem ratio cum conductore, ibi *num.* 21.

Quarto, ut renovatio possit tacite induci, si investitura ostendatur, secus, si non ostendatur; quod enim pendet ex facto probari debet, *num.* 22.

Quinto, ut, si emphyteusis sit concessa ad decennium, finito decennio possit intelligi renovata pro uno anno, vel etiam minori tempore, juxta d. §. qui impleto, ut per eum *num.* 23. *et* 24.

Sed meo judicio, licet auctoritas tam excellentissimi Doctoris sit maxima; tamen cum sit contra communem, non est tenenda, quod scilicet possit tacite renovari: cum etiam contrarium teneat Gomez. *de locat. et cond. cap.* 3. *sub num.* 15. *fol.* 197. *ver. quaero tamen*, ex ea ratione, quia requiritur scriptura, ut tenuimus supra in Praelud. *q.* 14. *num.* 9. ex com. et magis com. opinione, quam tenuit Rot. Romana, ut ibi.

Non obstat argumentum de locatione ad em- 5
phyteusim; quia cum in contractu emphyteutico requiratur de substantia scriptura, ut diximus: merito non potest procedere argumentum, quia scriptura repugnat, quae non requiritur in locatione de substantia contractus, et ideo isti contractus non aequiparantur in hoc, et multae sunt differentiae inter eos, ut diximus in praelud. *q.* 5. procedet

ergo argumentum, in quibus aequiparantur ut *in d. q.* 5. *n.* 20. ubi declaratur, et Mant. *cit. loc. n.* 13. *et* 14. qui etiam dicit, quod tacita renovatio non debet intelligi: quia tractatur de magno praejudicio domini, ut ab eo transferatur utile dominium: licet haec ratio sibi non satisfaciat: quia in locatione etiam a repub. utile dominium transfertur.

6 Declara tamen praedicta: modo non esset decursum longissimum tempus, et vellet emphyteuta uti praescriptione, ut supra diximus, et in *ead. quaest.* 14. *num.* 32.

Sed quod tempus requiratur, ut inducatur 7
supra dicta praescriptio, vide supra *de cont. emph. q. undec. num.* 2. *cum sequentibus*, et in Praelud. *quaest.* 14. *num.* 39.

Sciendum est etiam, quod emphyteusis Ec- 8
clesiastica concessa alicui de 29. in 29. annos finito primo termino expirat, nec per patientiam tacite intelligitur renovari. Bal. *in l.* 1. *num.* 32. *quand. non pet. par.* Alex. *in cons.* 17. *num.* 12. *ver. praeterea lib.* 4. Soc. jun. *cons.* 9. *num.* 17. *lib.* 3. Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 24. *num.* 19.

QUAESTIO VI.

SUMMARIUM

Renovatio emphyteusis debet solum fieri pro tempore, quo erat duratura penes emphyteutam alienantem. n. 1. declara nisi in contrarium sit consuetudo. num. 3. et quomodo haec consuetudo probari debet. num. 4. et 11. -- Dominus tenetur solum renovare emphyteusim usq. in tempus generationis finitae primi acquirentis. num. 2. -- Consuetudo probari debet in specie per allegantem num. 4. -- Consuetudo quomodo probari debet in casu renovationis num. 5. cum seq. -- Ad inducendam consuetudinem quot requirantur num. 6. -- Testes quomodo deponere debent in probanda consuetudine, num. 7. -- Consuetudo probatur ex inspectione plurimorum instrumentorum, et quomodo intelligatur num. 8. -- Consuetudo non debet extendi de casu ad casum num. 9. -- Consuetudo inducitur etiam, si in contradictorio judicio obtenta non sit, num. 10. --

Saepe contingit in facto, quod bona emphyteutica venduntur, permutantur, et donantur de consensu Domini, et per emptores petitur renovatio, et nova investitura quaeritur, quomodo debeat fieri ista renovatio, et investitura, an pro tempore, quo emphyteusis erat duratura penes alienantem, vel potius usq. in tertiam generationem? Et puto respondendum esse quod de jure Dominus
1 non tenetur revocare, nisi pro illo tempore quo erat emphyteusis duratura penes emphyteutam alienantem: quia ipse non potest plus juris in acquirentem transferre, quam ipse habet. *l. nemo plus juris, ff. de reg. jur. l. traditio.* cum similibus *ff. acq. rer. dom.* et finito jure datoris finitur jus
2 successoris *l. lex vestigali ff. de pign.* vel ad plus tenetur consentire usq. in tempus finitae generationis primi acquirentis; quia de jure Dominus tenetur consentire alienationi, et recipere in emphyteutam ementem, et acquirentem, recepta quinquagesima parte pretii, non autem, ut concedat jus pinguius, quam habeat venditor: nam acquirens forte esset juvenis, et haberet multos filios, et alienans esset ultimus in linea, et senex, et ideo Dominus posset licite denegare licentiam vendendi pro ulteriore tempore, et non teneretur renovare, et consentire alienationi, nisi durante jure alienantis: non autem pro ulteriori tempore, seu generatione, late Corn. *cons.* 250. *lib.* 3. Beniut. *decis.* 87. Corb. *de caus. privat. ob alien. q.* 1. *n.* 1. *et seq.* Honded. *consil.* 31. *num.* 47. *lib.* 2.

3 Declara tamen, habere locum, nisi adsit consuetudo in contrarium faciendi renovationes ultra illud tempus, quae erit servanda, prout communiter observari dicit Corb. *d. caus. q.* 1. *num.* 3. ut Ecclesia, seu Dominus teneatur emphyteutam novum investire pro se, filiis, nepotibus, ut fuerat investitus alienans, et ut solet emphyteusis alienata aliis concedi Corn. *d. consil.* 250. Benin. *d dec.* 87. cum aliis allegatis per Corb. *sub d. num.* 3. et ita hic in Patria mea practicatur ut diximus etiam supra *q.* 4.

Et ista consuetudo debet probari in specie ab 4
eo, qui eam allegat Masc. *de probat. vol* 1. *conc.* 423. *num.* 20. cum aliis allegatis per eumdem Honded. *cons.* 31. *num.* 49. dubitet de supradicta 5
doctrina Corn. et aliorum ut forte opus sit probare in specie, quod Ecclesia, etiam invita compellitur de consuetudine refirmare emphyteusim emptori pro sua generatione nec satis esset probare, quod Ecclesia sponte renovationes facere consuevit ut in simili tenuit Rot. coram Mantica in una Ravennaten. bonorum 20. Novembris. 1595. dum voluit Ecclesiam non posse cogi ad renovandum emphyteusim Agnatis, si vult pro se retinere non obstante, quod sit solita proximiores Agnatos investire, nam si in specie non probetur consuetudo, quod Ecclesia voluerit, et non potuerit pro se retinere, consuetudo illa renovandi extendi non potest ad istum casum, ut diximus supra *q.* 1. *num.* 29. *et seq.* sed non obstante, quod Honded. de hoc dubitet, tamen adhuc opinio Corn. et aliorum videtur tenenda; quia ad inducendam consuetudinem tria requiruntur, nempe temporis diuturnitas, frequentia actuum, et tacitus consensus Populi, 6

vel majoris partis, Dec. *cons.* 215. *num.* 2. Pal.
dec. 364. *num.* 3. *lib.* 1. et actuum frequentia in-
ducitur ex duobus vicibus. Maresc. qui multos
allegat, *cap.* 100. *lib.* 2. *in princ. in tractat. var.*
resolut. et testes debent deponere de visu actus,
7 cujus consuetudo allegatur, et quod deponant de
frequentia actus, et de temporis diuturnitate,
ita et taliter, quod appareat intervenisse tacitum
consensum Populi, vel majoris partis, ut per Do-
8 ctores allegatos per Joseph. Lud. *dec. Perus.* 62.
num. 3. et probatur etiam ex inspectione pluri-
morum instrumentorum Masc. *de probat. tom.* 1.
conc. 423. *num.* 31. Surd. *dec.* 265. *num.* 60. Ma-
resc. *de ca.* 100. *n.* 3. et tot debent esse instrumen-
ta, ut verisimiliter pervenerit ad notitiam Populi
vel majoris partis, idem Mares. ubi supra, qui alios
refert, cum ergo illa tria sufficiant probare, igitur
opinio Corn. et aliorum tenenda erit. Nec dicta
decisio obstare debet, quia, dato, quod illa qua-
litas probari debet in casu dictae decisionis, ta-
men non debet extendi de casu ad casum. Cravet.
9 *cons* 96. *num.* 4. *et seq.* Rol. *cons.* 53. *num.* 30.
10 *col.* 2. Bursat. *cons.* 57. *vol.* 1. *num.* 21. etiam ad
casus similes. Tess. *decis.* 178. *sub. num.* 6. Prae-
terea consuetudo inducitur, etiam si in contra-
dictorio judicio obtenta non sit. Cravet. *cons.*
55. *num.* 6. Vivi. *com. op. ver. consuetudo* Soarez.
com. op. in ver. consuetudo, numer. 288. Bursat.
cons. 50. *numer.* 27. *lib.* 1. cum aliis per eum
allegatis, et per Joseph. Lud. *d. dec.* 62. qui
etiam plures congerit etiam attestantes hanc esse
veriorem opinionem, et quod sicut lex inducitur
absque actu judiciario, ita etiam consuetudo, Cra-
vet, qui de magis communi opinione testatur, *de*
antiq. temp. 4. par. num. 32. cum aliis seq. licet
Ceph. contrarium dixerit *cons.* 229. *num.* 8. *lib.* 1.
qui etiam reprobatur ab eod. Ioseph. Lud. *d. dec.*
62. *num.* 23. Faciunt pro ista opinione ea, quae
diximus ut supra *quaest* 4. *num.* 4. et quae tradit
Bursat. *cons.* 256. *n.* 11. 12. *et* 13. *col.* 3. quan-
do Ecclesia est solita concedere licentiam Vasal-
lis vendendi feudum a tempore immemorabili non
potest denegare consensum, ubi alios allegat et
vide supra *quaest.* 1. *num.* 28. quia quae longa
consuetudine, et diu observata fuerunt minime
immutari debent, *l. minimè. ff. de. Legib. et Sena-*
tusc. Fateor tamen, quod opinio contraria, quae 11
fuit per Rotam approbata, scilicet, quod consue-
tudo debet in specie probari, et quod Ecclesia vo-
luerit, et non potuerit pro se retinere, militet e-
tiam in casu nostro, et vigeat eadem ratio in u-
troque casu; quae est utilitas Ecclesiae: et si co-
geretur facere hujusmodi renovationes, nunquam
istam utilitatem sentiret Ecclesia, cum non pos-
set ad se reverti, et sic esset perpetua, et pro hac
opinione faciunt ea, quae supra in 1, quaest. hu-
jus tituli diximus *numer.* 3. quod pactum non va-
let, ut Ecclesia teneatur renovare post finitam em-
phyteusim, uti continens quandam speciem alie-
nationis, et haec opinio videtur sequior, et favens
Ecclesiae utilitati. Nec obstant argumenta in con-
trarium: quia licet consuetudo probetur ut di-
ctum est, tamen probari debet in specie. Sed si
adesset consuetudo immemorabilis (prout est in
hac Patria mea) faciendi renovationes similes,
credo; quod Ecclesia teneretur renovare in ter-
tiam generationem, et hoc solum probare suffice-
ret per ea, quae diximus supra sub *num.* 10. ver.
faciunt pro ista op. et in ead. *q.* 1. *num.* 30. *in fi-*
ne, et vide quae dixi supra *q.* 4. et infra *quaest.* 8.
et de alien. quaest. 6.

QUAESTIO VII.

SUMMARIUM

An Praelatus Commendatarius, sive Rector Ecclesiae possit solus renovare emphyteusim, num. 1. 4. et 5. — Praelatus solus an possit remittere caducitatem, num. 2. Praelatus sine consensu Capituli non potest alienare. num. 3. — Praelatus solus potest concedere in emphyteusim rem solitam concedi, num. 4. — Consuetudine an induci possit, quod solus Praelatus possit renovare, num. 6. et quid si agatur de tempore de cujus contrario non est memoria, num. 7. — Regulares an hodie possint renovare emphyteusim, stante decreto Sac. Cong. num. 8. — Privilegium concessum Regularibus, quod possint concedere in emphyteusim bona ecclesiae absq. consensu Apostolico, est revocatum eod. n. 8. —

Quaeritur modo, An Praelatus solus Ecclesiae,
vel Commendatarius, sive Rector possit renovare
1 emphyteusim, sive de novo concedere? Et distin-
guendum puto; aut Ecclesia habet capitulum, aut
non. Primo casu si habet capitulum, non potest
solus renovare, seu de novo concedere emphyteu-
sim jam devolutam; quia nec ipse solus potest si-
2 ne consensu capituli, recipiendo canonem, vel ali-
ter caducitatem remittere, quando Ecclesia est
collegiata, Gloss. et DD. *in cap. potuit, de locato,*
Spec. *in tit. de emphyteusi* §. *nunc. aliqua num.* 37.
Ias. qui de com. testatur *in l.* 2. *Cod. de jur. em-*
phyteut. num. 130. Clar. §. *emphyteusis, qu.* 10. *ver.*
sed nunquid, Corb. *de caus. privat. ob non sol. can.*
limit. 12. *num.* 5. qui etiam de com. testatur, cum
aliis allegatis per Honded, *cons.* 55. *lib.* 1. *num.*
25. et Bursat. etiam de com. testatur *cons.* 26.
num. 22. *lib.* 1. et in specie, quod Praelatus Ec-

clesiae Collegiatae, non possit solus renovare emphyteusim ei qui cecidit, sine consensu Capituli, tenet Bero. *cons.* 122. *num.* 23. *lib.* 1. Hond. *rod. cons.* 155. *num.* 26. Aut Ecclesia non habet Capitulum. Et tunc solus Praelatus, Rector, et Commendatarius potest renovare, ut sentiunt praedicti Doctores.

3 Contrarium, quod licet solus Praelatus non possit alienare sine consensu Capituli res Ecclesiae, (Franch. *in cap.* 1. *de reb. Eccl. non olien. num.* 23. Abb. *in c.* 1. *num.* 3. de his quae fiunt a Prael. Soc. *cons.* 29. *num.* 15. *et seq. lib.* 2. Felin. *in cap.* 1. *col.* 2. *ver. si tamen,* de major. et obed.) Nihilominus potest solus Praelatus concedere in

4 emphyteusim, seu in feudum bona Ecclesiae, quae solita sunt concedi in emphyteusim seu infeudari; Paul. de Castr. *in l. etiam num.* 4. *rer. prardicta ff. sol. matr.* Calder. *cons.* 11. *de feud.* Felyn. *in c. cum causo num.* 15. *de re jud.* quae opinio communiter approbatur, dicit Soc. Sen. *cons.* 169. *num.* 11. *lib.* 2. Clar. §. *feudum quaest.* 13. *rer. item quero,* ubi affirmat, quod in hoc modica est inter Doctores controversia, qui etiam illos allegat attestantes de com. et Add. allegat Cravet. *cons.* 51. *volum.* 1. quando vero non suot solita infeudari, solemnitates Ecclesiasticae requiruntur, *c. nulli de reb. Eccl. non alien.*

5 Concorda praedictas opiniones; quod prima opinio habet locum, quando res est devoluta ad Ecclesiam; quia tunc non potest solus Praelatus sine consensu Capituli reconcedere, et renovare; nam in jure quaesito non potest praejudicare Ecclesiae, ut quando res est reversa per canonem non solutum, vel alienationem factam sine consensu Domini, et quia etiam solus non potest remittere caducitatem, ut supra diximus: secunda vero opinio procedit, quando res non est devoluta ad Ecclesiam, et sic agitur de jure quaerendo, et non quaesito. Honded. *cons.* 55. supra allegato *num.* 40.

6 Sed quid, si adsit consuetudo renovandi, vel concedendi per solos Praelatos sine consensu Capituli? Et videtur, quod possit, juxta not. *in cap. caeterum de donat. et cap.* 3. ubi Doctores *de consuet. in* 6. Redoa. *de reb. Eccl. non alien.* Rub. *de rer. mob. alien. mod. num.* 17.

Contrarium, quod neque consuetudine, neque praescriptione introduci potest, ut Praelatus possit, etiam in casu licito alienare sine consensu Capituli, Clem. 2. in fine et ibi Glos. *in ver. Episcopum in fine de reb. Eccl. non alien.* Franch. *in dict. cap.* 3. *num.* 2. Ioan. And. *in cap. pastoralis de donat.* Red. *eod. tract.* Rub. *de rebus in quib. fit olien. sine solem. cap. incipiente silentio num.* 10. *fol.* 262 Honded. *cons.* 55. *supra d. num.* 28. et haec opinio comprobatur, quia consuetudine introduci non potest, ut solemnitas juris requisita in alienatione rei Ecclesiae non interveniat, Io. And. et Abb. *in cap. nulli de reb. Eccles. non olien.* Beninten. *dec.* 13. *num.* 7.

Sed si agatur de tempore, de cujus contrario non est memoria, vid. est Card. Zabar. *in dict. Clem.* 2. *num.* 12. et Felyn. *in cap. cum causa nu.* 12. *et seq. de re jud.* 7

Et hic non erit inutile scire, an hodie Regulares possint renovare emphyteusim, et dubitari potest propter decretum Sacrae Congregationis Sac. Concilii Tridentini sub die 7. Septembris 1624. emanatum, ubi Religiosis cujuscunque ordinis, et religionis, etiam si alias ex peculiari privilegio et consuetudine facultatem alienandi haberent, perpetuo interdicit omnium rerum, et bonorum immobilium, ac pretiosorum mobilium alienationem, omnemque pactum, per quod ipsorum dominium transferatur, census perpetuos seu vitalitios, hypotecam, locationem, et conductionem ultra triennium, concessionem in feudum, vel emphyteusim perpetuam, praeterquam in casibus a jure permissis: poena autem alienantium praefata bona, absque licentia ipsius Sac. Cong. gratis concedenda, est privatio ipso facto vocis activae, et passivae perpetua inabilitas ad illa in posterum obtinenda, sublata etiam Generali, et Protectori illam moderandi, aut relaxandi facultate, et permanentibus in suo robore poenis Constitutionum Apostolicarum et praesertim felicis recordationis Pauli secundi, quae incipit, Ambitiosae. Cum ergo sit renovatum privilegium concessum a Summis Pont. concedendi in emphyteusim bona Ecclesiae, et praecipue a Greg. 13. de anno 1576. die 18. Decembris, non videtur, quod possint renovare, cum renovatio sit alienatio, et expresse ibi prohibeatur concessio in emphyteusim. Nihilominus cont. tenendum est, scilicet, quod possint renovare, quia decretum supradictum concedit alienationem in casibus a jure permissis, et Praelatus, sive Ecclesia concedens in emphyteusim rem solitam concedi, non dicitur alienare, sed continuare alienationem factam, ut diximus supra *de contr. emph. quaest.* 8. *num.* 8. *in fine* et ita passim observatur. 8

QUAESTIO VIII.

SUMMARIUM

Renovare tenetur Dominus emphyteusim novo emphyteutar, quando primus emphyteuta in alienatione servavit formam legis fin. C. de jur. emph. num. 1. limit. num. 4. — Laudemium debet solvere novus emphyteuta pro nova investitura, num. 2. — Renovatio fieri debet pro tempore, quo erat emphyteusis permansura penes alienantem, num. 3. —

1 Renovare an teneatur Dominus directus emphyteusim, quando emphyteuta rem emphyteuticam, vel melioramenta vendit, servata forma legis *fin. Cod. de jur. emph.* Et dicendum est, quod sic per tex. expressum *in dict. leg. fin.* ibi necessitatem habere Dominos, et ideo tenetur Dominus facere novo emphyteutae novam investituram, et tradere ei corporalem possessionem. Ias. *in dict. leg. fin. n.* 32. sed observare debet ea, quae dicam *in tit. de alien. in princ. et de laudem. quaest.* 11.

2 Declara, quod novus emphyteuta tenetur solvere laudemium, sive quinquagesimam Domino ex tali renovatione, per tex. *in d. l. fin. in ver.* et ne avaritia Ias. ibi *n.* 39. et sic debet solvi ad rationem duorum pro centenario Clar. §. *emphyteusis quaest.* 23. et dicemus *in tit. de laudemiis q.* 1.

Declara secundo, quod renovatio fieri debet 3
pro tempore, quo emphyteusis erat duratura penes emphyteutam alienantem; sed quomodo hoc procedat, dicemus *in tit. de alien. q.* 11. et dixi supra hoc *eod. tit. qu.* 6.

Declara tertio, quod non teneatur renovare si 4
alienatio esset facta in personas potentiores, ut dicemus *in eod. tit. de alien. quaest.* 1. n. 20. cum aliis seq.

Caetera videnda erunt, quae faciunt pro ista quaestione *in eod. tit. de alienat.* dum tractabimus, an Dominus teneatur consentire alienationi faciendae per emphyteutam, quae est *quaest.* 11. *et supra quaest.* 4. *et* 6.

QUAESTIO IX.

SUMMARIUM

Renovatio investiturae peti potest, quando instrumentum est multum antiquum et confines sunt variati num. 1. et 4. ubi declara. — Emphyteuta tenetur recognoscere Dominum toties quoties fuerit requisitus, num. 2. — Emphyteuta tenetur renovare investituram, quando est timor, ut dominium controvertatur, num. 3. —

1 Renovatio investiturae, an possit peti quando instrumentum investiturae esset multum antiquum vel quia propter instrumentum antiquum non apparent confines novi, sed variati sunt? Et dicendum est, quod sic, ut tenet Bald. *in Auth. si quas ruinas col* 2. *Cod. de Sac. Sanct. Eccl.* Ias. *in l. fin. num.* 33. qui alios ita tenentes allegat, et ista renovatio fieri debet ratione tollendae obscuritatis, et ut tollatur ambiguitas confinium. Bald. ut supra, et Ias. sub *d. n.* 33. et pro hac opinione facit, quod dicit Guido Pap. *qu.* 417. emphyteutam teneri recognoscere Dominum toties, quoties fuerit requisitus, quod maxime procedit, quando
2 subest timor, ne tractu temporis dominium controvertatur: tunc enim receptum est emphyteutam teneri renovare instrumentum investiturae.
3 Cassan. *super consuet. Burgund. tit. de censib. Rub.* 11. §. 6. *num.* 10. sequitur Rota *decis. posth.* 270. *par.* 2. *n.*3. et quod emphyteuta teneatur renovationem facere, quando propter antiquitatem confinia sunt mutata, et in instrumento renovationis apponere nova confinia, dicit Natt. *cons.* 382. et alii allegati per Surd. *cons.* 144. *lib.* 1. *n.*5. Ruin. *cons.* 50. *n.* 15. *lib.* 1. et ante ipsos tenuit Bald. et Alex. *in leg. fin. ff. de damn. infect.* et idem Surd. *cons.* 208. *n.* 13. ubi tenet *n.* 11. procedere quando emphyteuta non negat se esse emphyteutam.

Sed advertendum est, quod ex ista renova- 4
tione confinium, non est solvendum Domino directo laudemium; quia non exigitur nova investitura. Salso. *de laudem. cellul.* 11. *ver. aliquando ista.* Burd. *de laud. par.* 3. *insp.* 9. ubi intelligit praedicta habere locum, quatenus per Dominum probatum sit ejus dominium directum per testes, vel per recognitionem factam per emphyteutam possessorem illius rei; et haec est communis opin. quod sufficiat sola recognitio emphyteutae, ut per Valasc. *de jur. emph. qu.* 9. *n.* 18. et diximus *de contr. emph. qu.* 26. *n.* 6. *et seq.* et alios allegat idem Burg. *eod. part.* 3. *insp.* 12. *in principio*, ubi etiam tenet, quando emphyteusis est certa de per se, non esse locum renovationi confinium. Hier. de Mont. *fin. regun. cap.* 22. *numer.* 4.

QUAESTIO X.

SUMMARIUM

Renovatio an debeat fieri, quando instrumentum investiturae est deperditum. —

An renovatio debeat fieri, quando instrumentum concessionis esset deperditum. Spec. *in §. nunc aliqua quaest.* 140. tenet, quod sic, et cum sequitur Ias. *in d. l. fin. num.* 34. faciunt ea, quae dicta sunt in praecedenti quaestione. Surd. *cons.* 144. *num.* 7. *et seq. lib.* 1. et haec renovatio debet continere omnia quae erant comprehensa in primo instrumento, ut ibi dicit Surd. ex mente Spec.

QUAESTIO XI.

SUMMARIUM

Renovatio fieri debet, quando Dominus alienat. num. 1. — Etiam si dicat emphyteuta, velle solvere pensionem, num. 2. — Dominus, et emphyteuta non judicantur ad imparia, num. 2. — Emphyteuta tenetur edere apochas solutionum, num. 3. —

Renovatio an debeat fieri, quando Dominus directus jus suum alienat? Et dicendum est, quod
1 emphyteuta potest petere a novo Domino renovationem, Spec. *in dict. §. nunc aliqua, quaest.* 143. quia sicut emphyteuta alienat, debet fieri renovatio; ita etiam quando Dominus alienat; Ias. *in dict. l. fin. num.* 34. et quod novus Dominus, cui cessum fuit jus emphyteuticum, cogere possit emphyteutam, non modo ut solvat, sed etiam, ut faciat instrumentum recognitionis (quia qoando jus domini in alium mutatur jure merito postulatur renovatio.) Spec. *in §. nunc aliqua num.* 165. *de locat.* Natt. *cons.* 382. Mant. *cons.* 144. *num.* 6. *lib.* 1. Surd. *cons.* 208. *num.* 14. et rationes tres adducuntur. Prima, propter laudemium. Secunda ut singularis successor possit conveniri. Tertia ut attendatur generatio novi successoris: Et licet Doctores loquantur, quando emphyteuta alienat; 2
tamen idem est dicendum quando Dominus alienat; quia Dominus, et emphyteuta non debent judicari ad imparia, *cap.* 1. *de form. fidel.* et praedicta habent locum, quando emphyteuta non negat se esse emphyteutam, et procedunt etiam si emphyteuta, dicat, se velle solvere canonem, sive pensionem; Et non solum tenetur facere instrumentum, sed etiam tenetur edere apochas solutionum. 3
Guid. Pap. *quaest.* 417. Natt. *eod. cons.* et surd. ibidem *num.* 11. cum etiam Dominus id facere teneatur, ut dicemus *de sol. can. q.*4. *num.* 6. et non debent ad imparia judicari, ut dictum est.

QUAESTIO XII.

SUMMARIUM

Renovatio tacita an inducatur, quando emphyteusis fuit concessa duobus insolidum, uno mortuo, sine filiis. num. 1. — Verbum, insolidum, inducit jus accrescendi inter investitos, numer. 2. —

Renovatio tacita an inducatur, quando emphy-
1 teusis fuit concessa Titio, et Sejo, et cuilibet eorum insolidum? Et videbatur dicendum, quod non quia renovatio non inducitur ex tacito consensu Domini, ut supra diximus *quaest.* 5.

Contrarium tamen tenendum est ut dicit Ias.
2 *in d. l. fin. num.* 36. quia propter dictum verbum, insolidum, inter investitos est locus juri accrescendi Dec. *con.* 216. et nos diximus supra *tit. de contr. emph. qu.* 34. *n.* 12. *et* 13. et ideo mortuo uno sine liberis, tacite alteri est facta renovatio. Rot. *dec.* 176. *parte* 5. *recent. num.* 8.

Sed hoc non procedit, quando alter ex investitis decedat cum filiis et descendentibus: quoniam unusquisque censetur prius providere sibi, et posteris, et postea Socio investito; Alex. *cons.*

119. *num.* 2. *vol.* 5. Mart. *de claus. claus.* 288. || *par.* 1. et dixi supra *quaest.* 6. *numer.* 7.

QUAESTIO XIII.

SUMMARIUM

Emptor, vel singularis successor cum pacto de retrovendendo, et cum consensu Domini, an teneatur accipere investituram. et renovationem sub poena caducitatis, num. 1. — Argumentum de feudo ad emph. valet, et e contra, et declaratur, num. 2. — Emptor, sive successor, si non petat investituram in tempore, quomodo succurratur emphyteotae, num. 3. —

Quaero, si emphyteuta rem emphyteuticam ven-
1 dat alicui consentienti Domino, cum pacto de retrovendendo infra decem annos, ut emptor non accepcrit investituram a Domino infra annum, et diem, secundum unam opinionem, et secundum alteram, infra duos menses, (de qua ut dicemus in titul. *de alienat. quaest.* 1. *num.* 232. ubi videndum; sed interim videndus erit Cagn. infra citandus, et Corb. *de caus. privat. ob non pet. invest. in principio*) an cadat ab emphyteusi? Et videbatur dicendum, quod non, quia text. *in leg. fin. Cod. de jur. emph.* de hoc non loquitur: et quod lex non dicit, nec nos dicere debemus. *Cod. de collat. leg. illam*, et licet adsit tex. *in cap.* 1. quae fuerit prima caus. benef. amit. qui loquitur in feudo, et in successoribus Vasalli, non autem loquitur in successore singulari, et emphyteusi. Cagn. *in l.* 2. *Cod. de pact. inter empt. et vend. num.* 107. movet hanc quaestionem, et tenet, quod successor singularis tenetur sub poena amissionis emphyteusis intra annum, et diem, capere investituram, ex sententia Praepos. *in tit. per quos fiat invest.* §. 1. *colum.* 1. licet lo-
2 quatur in Feudo; Sed idem dicendum est in emphyteusi, cum valeat arg. de feudo ad emphyteusim, et e contra, quando dispositio non est contra regulas juris communis. Alexand. *consil.* 5. *lib.* 5. Barba. *consil.* 66. *colum.* 8. Curt. *in tract. de feud. fol.* 4. *in* 3. *quaest. princ.* et quod successor teneatur capere investituram, quae renovatio nuncupatur, est tex. secundum Cagn. ibi *num.* 110. *in leg. fin. Cod. de jur. emph.* in illis verbis, necessitatem autem habere Dominos, et ibi las. in undecimo not. ubi ponit rationes, licet de termino, et poena nihil dicat; Et Cagn. respondet contrariis; quod et si illa lex fin. de tempore, et poena non loquatur: tamen supplebitur per aliam legem, loquentem de feudo, qui etiam declarat procedere, quando solum competit actio personalis ad retrovendendum, quo casu ab emphyteusi cadens 3
sua culpa, tenetur venditori ad interesse rei deperditae, arg. not. per Alexand. *consil.* 232. *colum. fin. volum.* 6. Sed quando competeret actio realis, Domino applicabitur, salvo jure tertii, arg. tex. *in l.* 2. §. *merito ff. ne quid in loco pub.* et not. per Ancb. *consil.* 161. *et* 174. *col fin.* dum ait, semper subintelligi illam clausulam, Salvo jure tertii, et sic Dominus, precio recepto, quemadmodum inter emptorem, et venditorem in contractu actum fuerat, rem retrovendere, vel restituere teneatur.

Hoc tamen advertendum est, quod sive detur annus ad petendam renovationem, sive dentur duo menses, singularis successor cadit a jure suo, ut per Corb *de caus. privat. ob. non pet. invest. int. leg. temp. in principio*, et nos dicemus infra in tit. *de alien. qu.* 1. *num.* 232.

QUAESTIO XIV.

SUMMARIUM

Pactum de renovando emphyteusim. intelligitur de prima renovatione, num. 1. Declara nisi aliud ex investitura colligi possit, num. 2. ubi exemplum.— Renovatio debet fieri saltem in novissimo die prioris concessionis, num, 3. — Renovatio dicitur prorogatio primae concessionis, si fiat durante tempore prioris concessionis, et non potest in posteriori longius tempus exprimi, quam in priori. num. 4. — Renovatio si sit facta, durante prima concessione, tempus incipit a die celebrati contractus secundae investiturae, n. 5. —

Quaeri eleganter potest, si fiat pactum inter
1 Dominum, et emphyteutam, de renovando, An hujusmodi pactum extinguatur post primam renovationem? Et dicendum est, quod sic, nisi aliud ex tenore investiturae concipi possit; Et ita tenuisse Rotam attestatur Mantic. *de tacit. libr.* 22. *tit.* 23. *num.* 19. ubi simpliciter erat facta concessio ad renovandum. Sed quando ex instrumento

25

investiturae aliter colligi potest, contrarium dicendum est; veluti, si dictum fuisset, ad renovan-
2 dum de novennio in novennium; quia haec verba tractum habent successivum; Et ideo primus actus non consumit effectum, et dispositio intelligitur non solum de primo actu, sed etiam de omnibus aliis subsequentibus. Mant. *eod. loc.* Et idem dicendum esset, quando esset concessa emphyteusis in perpetuum, cum pacto renovandi de 29. in 29. annos, ut dixi in tit. *de contr. emph. quaest.* 33. et pro hac quaestione faciunt ea, quae dixit Tiraq. *in leg. Boves.* §. *hoc sermone ff. de ver. sign.* et videndus est Mart. *de claus. claus.* 4. *par.* 2.

3 Sed advertendum est, quod renovatio debet fieri saltem in novissimo die prioris concessionis: quia transacto tempore, non potest peti renovatio. Ang. *in cons.* 184. *num.* 2. Mant. *eod. loco num.* 13. et in fine, in terminibus in quibus ipse loquitur.

Praeterea notandum venit, quod si durante 4
tempore prioris concessionis, posterior fiat, prior intelligitur prorogari, *l. si manente ff. de preca. et l. cum stipulatus sim mihi a Proculo de ver. oblig.* ex quo sequitur, quod in posteriori non possit longius tempus exprimi, quam in priori continetur. Alex. *cons.* 75. *num.* 6. *lib.* 2.

Deinde sciendum est, quod si vigore pacti 5
de renovando, secunda concessio facta sit durante prima, tempus incipit antequam ea sit finita, si dictum fuerit, hinc ad novem annos; Et sic incipit currere a die celebrati contractus secundae investiturae. Alex. *d. cons.* 75. *num.* 4. *et seq.* Mant. *citato loco*, et de hoc etiam dixi in *d. qu.*33.

QUAESTIO XV.

SUMMARIUM

Stante pacto de renovando finita concessione, si Dominus alteri concedat ad quid teneatur. —

Quaero, si fiat concessio cum pacto renovandi finita concessione, si Dominus alteri concedat, an teneat, et Dominus ad quid teneatur? Dixi in tit. *de cont. emph. quaest.* 33.

QUAESTIO XVI.

SUMMARIUM

Renovatio an valeat sine pensione, et pensio sit de substantia emphyteusis, et concessio sine pensione valeat. num. 1. — Renovatio censetur facta pro eadem pensione. et cum praecedentibus qualitatibus num. 2. — Renovatio simpliciter facta, non est nova concessio. sed continuatio praecedentis, num. 3. —

Si Dominus finita emphyteusi faciat renovationem simpliciter, et certa pensio non exprimatur nec aliquid aliud, an valeat, et an intelligatur facta pro eodem pretio et qualitatibus, contentis in praecedenti emphyteusi? Et videbatur dicen-
1 dum, quod non valeat; quia non est expressa aliqua pensio, cum pensio sit de substantia contractus emphyteutici. Valasc. *de jur. emph. q.* 4. *nu.* 10. et quod non valeat sine pensione dixi in tit. *de car. cad. q.* 1. *num.* 2.

Contrarium tamen tenendum est, quod valeat, et intelligatur renovata pro eadem pensione, et cum qualitatibus appositis in praecedenti con-
2 tractu atque omnia in eo contenta censeantur repetita, ex doctrina Bart. *in l. si mihi, et Titio, ff. de ver. obl. per tex. in l. item quaeritur*, §. *qui impleto, ff. locat.* Dec. *cons.* 53. *num.* 1. *et* 2. *lib.* 1. cum aliis allegatis per eundem Valasc. *q.* 11. *n* 15. *ver. septimus casus*, et per Magon. *dec. Luc.* 14. *num.* 15. *et* 18. et in locatione videndus est Caroc. qui infinitus congerit quod scilicet censeatur renovata pro eodem pretio, et cum eisdem qualitatibus, *de locat. fol.* 159. *q.* 30.

Nec obstant contraria; quia haec renovatio non est nova concessio, nec novus titulus, sed con-
tinuatio prioris concessionis, et tituli, Gram. *dec.* 3
222. cum aliis relatis per eundem Valasc. *loco citato* et dixi *de emph. qu.* 9. *num.* 1. Et quando dicatur nova concessio, vide ibi *num.* 12.

DE RENUNCIATIONIBUS

QUAESTIO I.

SUMMARIUM

Renuncians emphyteusi privatur jure suo, num. 1. declara. num. 1. — Duo fratres, quibus concessa fuit emphyteusis, ut portio unius ad superviventem provenire debeat si in divisione renuncient ad invicem in futurum omni juri, uno decedente sine filiis, portio ejus revertitur ad ecclesiam, num. 2. — Renunciatio realis, et personalis qualis sit, num. 4. — Renunciato facta in manibus Domini ad favorem ejus, vel cujuscumque quando non adsunt alii comprehensi in investitura, emphyteusis revertitur ad Dominum. vel si fiat ad favorem cujuscumque habentis jus in re. quod intellige, ut num. 5. nec prodest comprehensis, donec vivit renuncians, et interim D. gaudet. ibid. — Renunciatio facta ad favorem alicujus, non prodest Domino. num. 6. quod intellige, ut in sequenti quaest. —

Nunc de renunciationibus videamus, quae ma-
1 teria est frequens; ideo in primis quaero, An renuncians emphyteusi privetur jure suo? Et dicendum est, quod sic, ratione abdicationis factae a se, ut tenet Paul. de Castr. *in leg. qui Romae §. duo fratres, num.* 4. *ff. de verb. obblig.* ubi ponit exemplum de duobus emphyteusis, quibus concessa fuit
2 res, cum hoc quod altero moriente, portio sua perveniat ad superstitem, qui si in divisione renunciarent ad invicem omni juri, quod habent, vel habere sperant in futurum alteri in portione alterius per mortem illius, et contingat alterum postea mori sine liberis, portio illius defuncti revertitur ad Ecclesiam, postquam a se abdicavit non ratione pacti, ut ex eo acquiratur actio, vel exceptio, sed ratione abdicationis factae a se: nam si tu haberes usum fructum in fundo Titii, et ipsum usum fructum renunciares mihi, licet non intersit tua acquiri Domino, tamen quia a te abdicasti, revertitur ad Dominum de sui natura, et consolidatur cum proprietate Inst. *de usuf. §. finitur*; Et probatur *in c.* 1. *de eo, qui finem fecit Agnato de feudo paterno*, ubi si fiat renunciatio, omnino prodest alteri Agnato, licet absenti. Sequitur Ruin. *cons.* 166. *num.* 11. *vol.* 1.

3 Declara tamen istam opinionem habere locum dummodo renunciatio sit realis, et non personalis: et pro declaratione terminorum, sciendum est quod
4 renunciatio realis est, quando omnino emphyteusi renunciatur, ut quia in manibus Domini directi renunciatum est, *cap.* 1. *de eo qui fin. fec. Agna. de feud. pater.* et ibi Bald. *num.* 2. Curt. Sen. *cons.* 48. *num.* 39. vel renunciatio fiat ad favorem cujuscumque. Arct. *in dict. §. duo fratres*, et Rip. ibi *num.* 80. vel quando facta fuit ad effectum, ut alius quasi ex nova investiatur, ut dicitur *in dict. cap.* 1. quia constat ex hujusmodi renunciatione, renunciantem velle a se abdicare emphyteusim. Soc. jun. *in d. §. duo fratres num.* 142. Personalis autem renunciatio est, quando fit contemplatione alicujus personae: exemplum, quando unus ex comprehensis in investitura renunciat emphyteusim ad favorem alterius comprehensi, recipientis renunciationem pro se, et haeredibus suis, Bero. *cons.* 97. *num.* 6. *vol.* 1. Gab. *cons.* 89. *lib.* 1. Dicetur etiam personalis, quando esset dubium, an sit personalis, vel realis. Alex. *in dict. §. duo fratres num.* 60. Soc. jun. ibi *num.* 140. Corb. *de caus. privat. ob renunc. num.* 10. Farin. *dec. posth. p.* 1. 186. *num.* 7.

Ex supradicta firmata conclusione infertur, 5
si renunciatio sit facta in manibus Domini directi ad favorem ejus, vel cujuscumque quando non adsunt alii comprehensi in investitura, emphyteusis revertitur ad Ecclesiam, vel Dominum, et renuncians non potest redire ad emphyteusim, deficientibus aliis, probatur hoc in *dict. cap.* 1. sed si fiat renunciatio ad favorem cujuscumque habentis jus in re, renunciatio prodest etiam absentibus, et si fiat per Aquilianam stipulationem, et acceptilationem, tunc deficientibus comprehensis, ad Dominum revertitur. Corb. *d. caus. sub num.* 1. quod ipse intelligit, quando renunciatio fiat in manibus Domini, vel Notario, stipulanti pro omnibus, quorum interest; et non refert, quod renunciatio sit realis, si fiat Domino absente, vel Notario, ejus nomine non stipulante, quia respectu Domini est invalida, nec ab ipso potest ratificari, cum non sit

ejus nomine facta, Corb. ibidem *num.* 4. cum aliis, quos citat; sed si esset facta ipso praesente, vel Notario, pro ipso stipulante, prodesset. Corb. *ead. caus. num.* 8. et renunciatio facta Domino directo, non prodest comprehensis in investitura, nec ipsi admittuntur, donec renuncians vivit, sed tantum eo mortuo, et interim Dominus gaudet; Rot. *in dec. Buratti* 838. *num.* 8. *et* 9.

6 Infertur secundo, quod quando est facta renunciatio, contemplatione alicujus certae personae, si unus ex comprehensis renunciet ad favorem alterius comprehensi recipientis pro se, et haeredibus suis; tunc ex renunciatione illa, acquiritur solum jus illis, ad quorum favorem facta est et renunciatio nihil prodest Domino, nec quoad illum nocet renuncianti, quo minus mortuis comprehensis, quorum contemplatione renunciavit, portio emphyteusis vacans remaneat penes ipsum remittentem. Bart. *in d.* §. *duo fratres, qu.* 10. Aret. *ibi num* 29. Alex. *num.* 60. Rip. *num.* 88. Curt. *num.* 146. Corb. ibid. *num.* 10. de qua re melius in sequenti dicemus.

QUAESTIO II.

SUMMARIUM

Renunciatio facta ad favorem alicujus comprehensi in investitura, est personalis, et prodest tantum illis, ad quorum favorem facta est; quibus defunctis, emphyteusis revertitur ad renunciantem, num. 1. — Amplia primo, n. 2. amplia 2. num. 3. — Amplia 3. ut num. 4. amplia 4. num. 5. — Amplia 5. num. 6. quod declara ut ibid. amplia 6. num. 11. — Limita primo, num. 12. declara primo, num. 14. quod intellige num. 15. — Declara secundo, num. 16. declara tertio, quando alienatio esset nulla num. 17. — Declara quarto, n. 18. declara quinto, num. 19. — Declara sexto, num. 20. declara septimo num. 21. — Limita secundo num. 25. limita tertio, num. 26. — Limita quarto num. 27. declara, ut num. 28. limita quinto num. 32. — Clausula sola ad habendum non operatur renunciationem respectu extraneorum, num. 8. — Clausula ad habendum, etc. et aliae positae in partibus exequutivis instrumenti, potius censentur positae de stylo Notariorum, quam de consensu partium num. 9. et 24. — Clausula praedicta, quando censetur posita in exequutivis, et quando in dispositivis, num. 10. et 21. — Alienatio in materia fideicommissi, quando est data potestas alienandi, et in materia emphyteusis an sufficiat. ut fiat in ultima voluntate, et ab intestato, num. 13. remissive. — Clausula. ad habendum. etc. si est posita in exequutivis, non operatur renunciationem, secus si est posita in dispositivis, declara tamen in exequutivis, quando ad aliud referri non potest, num. 15. — Donatio causa mortis, quando transeat in donationem inter vivos. per clausulam. promisit attendere, et observare, et eam non renovare, num. 22. — Juramentum recipit illas conditiones, et qualitates, quas recipit contractus, num. 23. — Scientia pro ratificatione donationis. vel renunciationis in absente. An sufficiat, et an praesumatur, num. 29. — Scientia absentis probatur conjecturis, et praesumptionibus, num. 30. — Ratificatio tacita sufficit in donatione, vel renunciatione, ut quando est praesens, et tacens, vel si reperitur possidere, vel esset consanguineus. vel adesset longum tempus. vel si duo donatarii invicem donassent. et illa die essent in Civitate, vel adesset in instrumento Juramentum num. 31.

Nunc videndum est, an per simplicem renunciationem factam de bonis emphyteuticis aliis in investitura comprehensis, censeatur renuncians perpetuo exclusus a bonis renunciatis, et renunciatio sit realis, vel personalis? Et licet aliqua de hac re supra dixerimus in prima quaestione, tamen diximus in fine, nos velle de ea re plenius in hac quaestione tractare; et ideo magistraliter procedendo, ponam regulam, cum suis ampliationibus, declarationibus, et limitationibus. Regula
1 igitur est, quod, quando renunciatio fit contemplatione alicujus personae in investitura comprehensae, tunc dicitur renunciatio personalis, et prodest tantum illis, ad quorum favorem facta fuit renunciatio; quibus defunctis, emphyteusis revertitur ad renunciantem. Bart. et Doctores *in l. qui Romae* §. *duo fratres*, *quaest.* 10. *ff. de verb. oblig.* et ibi de com. testatur Crot. *num.* 146. Ias. *num.* 80. Gab. *cons.* 88. *num.* 11. Honded. *cons.* 36. *num.* 18. *lib.* 1. et idem Gabr. *cons.* 89. *vol.* 1. *n.* 8. *et* 11. et quando simpliciter renunciavit, non nocet renunciatio filiis, et aliis vocatis, etiam si sint haeredes renunciantis, cum renunciatio sit personalis: nec tenetur de evictione. Idem Gabr. *cons.* 25. *vol.* 1. *num.* 1. qui plures cumulat: sed si non simpliciter esset renunciatum, non noceret aliis, si haeredes non essent; secus si essent haeredes quia tenerentur observare factum defuncti, ut ibi per eum, de quo dicemus infra *quaest.* 10. non diceretur autem simpliciter renunciatum, si per viam pacti, et conventionis det licentiam alienandi, ut ibi dicit Gab. *num.* 2. etiamsi renunciatio esset facta pro se, et haeredibus, et successoribus dicetur personalis, et non realis, et renunciatario decedente sine haerede, non intrat Ecclesia. Farin. *dec. posth. par.* 1. 186. *n.* 4. nec dicetur realis ex eo quia facta fuit, non gratuito, sed pro recompensatione ejusdem summae debitae ibi *num.* 7.

Amplia primo, ut procedat, etiam si dictum 2
sit, quod renunciat non solum juribus, tempore divisionis competentibus, sed etiam futuris, quae spe tantum competebant, Bart. *in d.* §. *duo fratres*, *num.* 24. Alex. ibi *num.* 60. Rip. *num.* 88. de communi testatur Soc. jun. *num.* 13. pariter de com. testatur Curt. Sen. *cons.* 48. *num.* 39. Bero. *cons.*

108. *num.* 14. *lib.* 1. Hier. Gabr. *cons.* 89. *num.* 6. *lib.* 1. Honded. *eod. cons. num.* 19. etiam si renunciatio fiat cum clausulis amplissimis, Gab. *eod. cons. num.* 11.

3 Amplia secundo, habere locum etiam si renunciatio sit facta cum juramento, de jure, quod habet, vel habere sperat, quomodocunque et qualitercunque quavis etiam de causa, cogitata, et excogitata. Joseph. Lud. *dec. Luc.* 29. *num.* 68. Corb. *de caus. privat. ob renunc. num.* 19. Bero. *cons.* 108. *num* 21.

4 Amplia tertio, etiam si esset dubium, quod esset renunciatio realis, censendum esset, esse tantum personalem. Alex. *in d.* §. *duo fratres, num.* 60. *ver. quia tunc*, et Soc. jun. *num.* 140. Honded. *d. cons. num.* 22. censetur enim fratres dividentes voluisse sibi ipsis, et eorum successoribus providere; non autem credendum est voluisse sibi ipsis praejudicare, ad favorem extranei. Gab. *cons.* 89. *num.* 8. *et seq.* Soc. jun. *d. num.* 40. Honded. *d. cons. num.* 25.

5 Amplia quarto, etiam si in renunciatione adesset clausula, ad habendum, etc. quia haec clausula operatur respectu successorum tantum, qui essent emphyteusis capaces, et non extraneorum, Ceph. *cons.* 371. *num.* 19. *et seq. lib.* 3. Honded. *d. cons. sub num.* 31. Bero. *cons.* 97. *num.* 1. *et* 8. *vol.* 1. sed declara num. 7.

6 Amplia quinto, etiam si adesset clausula, constituendo in rem suam procuratorem irrevocabilem Bero. *d. cons. num.* 8. cum aliis, quos allegat.

7 Declaratur dicta ampliatio quarta, modo illa clausula sit apposita *in* clausulis exequutivis, quia tunc non alterat, nec ampliat dispositionem. Osasc. *decis.* 164. *num.* 1. *et* 2. cum aliis, quos allegat, quae decisio fuit etiam approbata per Rot. Rom. ut in *recent. par.* 1. *num.* 642. *lib.* 6. et ideo illa verba intelliguntur secundum naturam actus, super quo interponuntur, et secundum naturam divisionis, non, quod illum alteret, et ultra statum praesentem operetur ad jus futurum. Cresc. *decis.* 277. *in tit. de donat.* Et ideo nec sola clausula, Ad habendum, posset operari renunciationem, respectu extraneorum, neque haec clausula, Ad habendum, importat renunciationem fideicommissi, nisi apponatur verbum ad alienandum, Vinc. Fusar. *de fideic. subst. qu.* 593. *num.* 17. cum aliis, quos citat. Secus autem, si haec clausula esset posita in dispositivis: ut quia dictum esset: ad habendum, tenendum, possidendum, et quicquid perpetuo sibi, et suis placuerit facien. Exemplum, si statim facta renunciatione, dictum esset, ad habendum, tenendum, alienandum, et

8 quicquid, etc, vel alia clausula similis esset apposita, tunc communis est conclusio, ex hujusmodi clausula, vel simili censeri concessam licentiam alienandi emphyteusim. Cach. *d. dec.* 164. *num.* 1. qui plures Doctores allegat, et Rot. *in d. dec.* 642. *num.* 6. *et* 7. secus ut dictum est, si esset posita in exequutivis, quia respicit exequutionem, et observantiam, et non alterat, mutat, neque ampliat dispositionem principalem. Clem. 1. *de praeb.* ubi doctores. Dec. *cons.* 413. Natt. *cons.* 263. Paris. *cons.* 110. *num.* 11. dicit, eam poni potius ex stylo Notariorum, quam consensu partium, cum aliis per eumdem Cach. *d. dec. num.* 2. citatis, et novissime Mart. de clausulis *par.* 1. *claus.* 5. *num.* 2. *et* 13. Vinc. Fusar. *de fideic. subs. qu.* 593. *n.* 18. 9

Quando autem dicatur clausula ista posita in dispositivis, et quando in executivis, dic ut per Cach. *dict. decis num.* 3. Mart. de claus. *par.* 4. *claus.* 20. Simon de Praet. *de inter. ult. vol. fol.* 111. *num.* 22. *et* 25. et aliqua infra dicentur; Et dicetur in dispositivis posita, cum immediate posita sit post descriptionem bonorum concessorum. 10

Amplia sexto, etiam si esset apposita in renunciatione clausula de evictione, Bero, *consil.* 108. *num.* 20. Crass. §. *haereditas quaest.* 12. *num.* 10. ubi hanc opinionem esse com. dicit. et in materia, fideicommissi, quod per istam clausulam non censeatur renunciatum fideicommisso, est com. opinio, ut per Vinc. Fusar. *de fideic. subst. quaest.* 593. *num.* 62. qui infinitos congerit, et hanc opinionem etiam tenet Rot. Rom. *in recent. por.* 2. *dec.* 624. *num.* 6. licet multi contrariam partem teneant, ut videri potest apud eumdem Fusar. ibi *num.* 61. 11

Limita primo, quando in renunciatione adessent clausulae praegnantes: videlicet quod data esset potestas alienandi, et disponendi, prout de re propria facere posset; vel ultra verba, renuncians, constituat eum procuratorem in rem suam: nam tunc sequuta alienatione, per eum facta, renuncians dicitur exclusus ab emphyteusi: cum non stent ista simul, quod jus succedendi ex pacto duret, et competat facultas alienandi irrevocabiliter. Alexan. *in l. qui Romae* §. *duo fratres, sub n.* 60. *ff. de verb. oblig. et cons.* 189. *num.* 9. cum aliis adductis per Corb. *de caus. privat. ob renunc. nu.* 28. et quod sequuta alienatione, possessor non possit amplius inquietari, communiter teneri dicit Crass. §. *haereditas qu.* 12. *num.* 10 *conjuncto num.* 11. et quando in divisione est data licentia alienandi, cum clausula, ad habendum, tenendum, vendendum, et alienandum, dicitur renunciatum fideicommisso, et emptorem inquietari non posse: alienatione vero non sequuta, ex illa licentia de alienando, non parari praejudicium, Corb. *de caus. privat. ob mort. civil. num.* 44. et ideo si non sequatur alienatio, revertitur ad renunciantem, Bero. *cons.* 108. *num.* 19. et alii per eum allegati; et quod in fideicommisso, alienatione non sequuta, fideicommissum non dicatur remissum, videndus est Fusar. *dict. quaest.* 593. *num.* 29. qui infinitos hanc opinionem tenentes congerit, licet *num.* 30. multos referat contrariam partem tenentes; sed quando est sequuta alienatio, bona non possunt revo- 12

cari ab emptoribus, Idem Fusar. ibi *num.* 32. licet dicat, alios tenere contrarium.

13 Et in materia fideicommissi, an alienatio debeat fieri inter vivos, vel in ultima voluntate, vel sufficiat ab intestato; videndus est idem Fusar. *d. quaest. num.* 33. cum aliis sequentibus, sed in materia emphyteusis, quando non est transitoria ad extraneos haeredes, dicendum esset ut in tit. *de contr. emph. qu.* 21.

14 Declaratur praedicta limitatio, ut non habeat locum, quando facta est divisio bonorum allodialium, et emphyteuticorum: quia per illam clausulam, ad habendum, etc. est data licentia alienandi bona allodialia tantum, et non bona emphyteutica, quae non sunt transitoria ad haeredes extraneos, ut per Hond. *dict. cons.* 36. *num.* 32. qui allegat Bero. *cons.* 108. *num.* 17. *et seq. lib.* 1. ubi tenet, quod per generalem renunciationem, et per verba praegnantia, non censetur renunciatum, quod deficiente linea ejus, ad cujus favorem fuit facta renunciatio, non possit habere regressum ad bona renunciata; quia renunciatio nocet tantum in iis casibus, in quibus potest aliquem sortiri effectum, ut in fideicommissis, quae sui natura ad omnes haeredes transire possunt; sed in reb. emphyt. Ecclesiae, quae ad extraneos transire nequeunt, generalis renunciatio, in divisione facta, non potest effectum sortiri, eveniente casu, quod sine filiis decederet ille, ad cujus favorem facta fuit renunciatio, cum bona ad Ecclesiam reverti non possunt, nec ad extraneos haeredes; et hanc opinionem, licet loquatur in fideicommisso, tenet Torniel. *cons.* 26. *num.* 76. relatus per eumdem Fusar. *dict. quaest. num.* 51. dicens, quod si in divisione, ultra bona fideicommissi, dividentes haberent bona libera, licentia alienandi ad ea restringeretur, licet Fusario non placeat per regulam generalem, quod una determinatio respiciens plura determinabilia, debet ea pariformiter determinare, et quod una, et eadem res non debet diverso jure censeri, et semper in divisionibus adsunt bona libera.

15 Veritas hujus quaestionis est, quod quando est facta divisio omnium bonorum allodialium, et emphyteuticorum, vel fideicommisso subjectorum, praedicta clausula si reperitur posita in exequutivis, refertur ad bona allodialia tantum: non autem ad bona emphyteutica, vel fideicommisso subjecta. Bero. *dict. consil.* 108. *num.* 107. *et seq.* secus vero quando ad aliud referri non potest: tunc enim, ne stet sine effectu, etiam quod sit posita in exequutivis, aliquid operatur, Rip. *in dict.* §. *duo fratres num.* 84. Soc. jun. *cons.* 93. *num.* 25. *et seq. vol.* 3. Mart. *de claus. par.* 1. *clau.* 5. *num.* 14. et ab hac opinione non videtur dissentire Honded. *eod. cons. num.* 32. dum dicit praesertim, quia dicta clausula est posita in exequutivis, quo casu nunquam ex ea inducitur renunciatio.

Declaratur secundo, si in renunciatione, 16
vel divisione esset data licentia alienandi, cum promissione de non contraveniendo; intelligi debet, durante linea descendentium, ab eo, cui talia bona obtigissent per divisionem, quando in divisione dictum esset, quod durante linea contrahentium, unus non posset praetendere jus in bonis emphyteuticis alteri concessi in divisione, ut Rot. tenuit coram Ubaldo in una Fulginaten. 20. Junii 1622. in qua etiam fuit ponderatum, quod in illo casu fuit in divisione dictum: dantes etiam licentiam uni, alteri alienandi, etc. quia illa dictio, etiam, tanquam copulativa, repetit qualitates praecedentes. Surd. qui alios allegat, *decis.* 203. *num.* 14. *et seq.* et sic finita linea illius, cui obventa erant bona emphyteutica, alii comprehensi possunt revocare alienationem, quia resoluto jure datoris, resolvitur jus acceptoris *l. lex vectigali ff. de pign. l. fin.* §. *cum autem, C. com. de legat.*

Declaratur tertio, quando alienatio esset nulla, 17
et non substineretur Honded. *d. cons.* 36. *num.* 27. Rom. *cons.* 403. *colum.* 1. et ratio est quia appellatione alienationis, non venit alienatio nulla *l. alienatum ff. de ver. sign.* unde alienans rem emphyteuticam, sine solemnitatibus, et sic nulliter, non incidit in poenam. Bald. *in l.* 2. *vol.* 1. *C. de Epis. aud.* Fusar. *de fid. subst. qu.* 718. *num.* 20. de qua re vide ibi *num. seq.* et dicemus in tit. *de alien. qu.* 1. *in limit.*

Declaratur quarto, nisi in divisione adesset 18
pactum, quod ille, cui obvenit res emphyteutica, deberet solvere canonem, ne caderet in commissum; nam ex hoc pacto expresse colligitur, quod renuncians non censetur renuncisse juri accrescendi, Corb. *in d. caus. pri. ob renunc. num.* 29. allegans Grat. hanc opinionem tenentem, *cons.* 22. *num.* 20. *vol.* 1. et ego ita credo, quia illa clausula Ad habendum, etc. non potest operari distractionem pacti expressi Rot. *dec.* 183. *par.* 4. *num.* 8. et non potest mutare principalem dispositionem. Felin. *in c. licet in corrigendis num.* 7. *de off. ord.* Dec. *cons.* 195. Aym. *cons.* 20. *num.* 15.

Declara quinto, quando divisio esset facta so- 19
lum, quoad usufructum; Grat. *cons.* 29. *num.* 35. *vol.* 2. Corb. *d. caus. num.* 29. Fusar. *d. qu.* 593. *num.* 46. cum aliis per eum citatis.

Declara sexto, quando de contraria mente 20
paciscentium, et dividentium constaret, ut quando verba se restringerent ad praesens tempus divisionis, et renunciationis, ut si esset dictum, quod renunciant jura praesentia. Dec. *cons.* 86. *sub n.* 4. Corn. *cons.* 340. Corb. *sub. d. num.* 29. nam ut supra dictum est, illa clausula non potest ampliare dispositionem.

Declara septimo, quando illa clausula esset 21
posita in verbis exequutivis instrumenti, et non in substantialibus: quia in exequutivis non operaretur renunciationem, quando ad aliud potest referri. Honded. *dict. consil.* 36. *num.* 32. sed dic.

ut supra *num.* 15. dicetur etiam posita ista clau-
sula in exequutivis, quando per Notarium poni-
tur post illa verba, quae omnia, etc. vel super
quibus omnibus, etc. Dec. *cons.* 305. *num.* 7. Natt.
cons. 104. *num.* 8. Mart. *in dict. claus.* 20. *p.* 4.
Et pro ista opinione facit, quod doaatio causa
22 mortis oon trahitur ad donationem ioter vivos,
propter claosulam, quae omnia promisit attende-
re, et observare, et non contravenire, nec revoca-
re, etiam cum juramento, quando esset posita in
exequutivis, quia non mutaret naturam donatio-
nis causa mortis, et posset revocari; secus si es-
set apposita in substantialibus, et dispositivis, et
23 ita conciliaodo distinguit Dec. opiniones repu-
gnaates *consil.* 105. Curt. joo *cons.* 56. *num.* 2. *et
seq.* Natt. *cons.* 104. *num.* 6. Didac. *in Rub. de test.*
2. *par. num.* 13. *et seq.* Sim. de Praet. *de inter. ult.
vol. lib.* 2. *fol.* 14. *num.* 22. *et* 25. *fol.* 111. Man-
tic. *de conject. lib.* 1. *tit.* 13. *num.* 7. et juramen-
tum recipit illas conditiones, et qualitates, quas
recipit contractus, super quo interponitur, Ca-
cher. *decis.* 49. *num.* 4. Sim. de Praet. *d. num.* 22.
ubi habetur, quando sit apposita in exequutivis,
et in substantialibus, et post quae verba debeat
esse posita; et *num.* 25 dicit, quod potius cense-
tur posita ex stylo Notariorum, quam de volun-
24 tate partium. Vinc. Fusar. *d. quaest.* 693. *n.* 169.
qui plures Doctores allegat. Et in materia fidei-
commissi, quod clausulae, quao babiles sunt ad
inducendum fideicommissi reonciationem ita o-
pereatur, si in principali dispositione sint posi-
tae, secus si iu exequutiris, pro qua opiniooe
allegat infiaitos Doctores, ita tenentes *num.* 169.
et videnda sunt pro ista clausula ad habendum
etc. quae dicemus *de alienat. quaest.* 10.

25 Limitatur secundo priocipalis conclusio, quan-
do renunciatio esset facta ad favorem cujuscun-
que generaliter, et in rem aoa expressa persona,
quia non solum prodest aliis comprehensis, sed e-
tiam Domino ad exclusionem reounciantis. Bero.
cons. 97. *num.* 6. Gab. *cons.* 89. *num.* 8. quod de-
claratur, quando renunciatio esset facta, Notario
stipulante pro Domino, ut advertit Corb. *ead. caus.
num.* 5. et diximus supra *quaest.* 1. *num.* 5. secus
si uoo est stipulatus pro Domino, quia oec ratifi-
cari potest per eum, et quaado renunciatio est fa-
cta directo Domino, sive in illius maaibos ad hoc
ut alteri fieret oova investitura, vel quando re-
nunciatum est emphyteusi omaiao generaliter, et
indefinite ad favorem cujuscunque et in rem, et
nulla expressa persona tunc dicetur realis reoun-
ciatio. Farin. *decis. post.* 186. *par.* 1. *num.* 5.

26 Limitatur tertio, quando Notarius est stipu-
latus pro omnibus, quorum interest. Corb. *ead.
caus. num.* 3. Ludovis. *dec.* 67. *n.* 3. uam ex hu-
jusmodi stipulatione acquiritur absentibus, quo-
rum interest sine cessione. Natt. *de communi cons.*
534. *num.* 8. Paris. *cons.* 82. *num.* 2. *lib.* 9. Cor-
nel. *cons.* 139. *num.* 6. *l.* 3. praesertim accedeate
juramento, Alex. *cons.* 207. *num.* 2. *et* 208. *in
principio lib.* 7. Gab. *de jur. dot. concl.* 3. *num.* 4.
cum aliis allegatis per Ludovis. *dict. dec. num.* 3.

Limitatur quarto, quaado in instrumento re- 27
nunciationis adesset obligatio Caoeralis Add. *ad
dict. decis. Lud. num.* 6. Rot. ut in recollectis per
Zacch. *de obligat.* Cam. *decis.* 97. *num.* 1. quia
censetur facta stipulatio pro omnibus, quorum
iaterest.

Declaratur tamen, quod tunc prodest stipo- 28
latio Notarii pro absente, quando absens ratifica-
ret, et licet magoa sit inter Doctores controversia
an per stipulationem Notarii, et acceptationem
nomiae absentis in dooationibus, obligationibus,
et aliis dispositioaibas factam, jus acquiratar ab-
senti absque ipsius ratificatioae, et partem affir-
mativam infiniti tenuerint, quos longa serie re-
fert Rot. ut in *decis.* 123. *recol. per eumdem Zacch.
num.* 1. Tamen magis commuuis opinio est, ut re-
quiratur ratificatio, sicut io ead. decisione dicitur
ubi infiniti aegativam partem tenentes cumulan-
tur, et etiam de com. et magis com. attestantes,
Sed Add. ad *dict. dec. Ludovis. num.* 8. refert, Rot.
tenere haac distioctionem, qaod aut agitur ad ef-
fectum, ut sit acquisitum jas, seu dominium ab-
senti, et tunc requiritur acceptatio absentis: Aut
ad effectum, quod noa possit ante ratificationem
absentis, ille, qui se obligavit, poeaitere, et tunc
uon est necessaria acceptatio, et procedit, etiam
si donatio sit jurata, ita distiaguit Rot. *divers.
par.*. 1. *decis.* 683. *num.* 4. *et in recent. p.* 2. *dec.*
369. *num.* 3. quae loqoitur io materia emphyteu-
sis et *decis.* 488. *num.* 6. et cum ista distinctione
possunt coocordari *decisio* 262. *num.* 3. *par.* 1. *in
recent.* ubi tenuit Rota, quod ex magis com. opin.
per stipulationem Notarii acquiratur jus absenti
etiam siae ratificatione: et *decisio* 12. *ead. par.
num.* 3. satis tamen dicitur constare de accepta-
tiooe et ratificatione ex sola scieotia abseotis, abs-
qae alio actu positivo, Gab. *de ver. sign. concl.* 1. 29
num. 102. *in fine*, Rot. *decis.* 663. *num.* 2. *divers.
par.* 1. *et in recent. decis.* 262. *num.* 6. *par.* 1. *et in
decis.* 124. *penes Zacch. de ob. Cam.*. et in una Ne-
pesina ususfructus 3. Decembris 1607. coram Ca-
valerio; et in Romaua donationis 22. Aprilis 1614.
coram Ubaldo, et ista scientia absentis praesumi-
tur: cum scientia praesumatur in iis, quae afferunt
commodum. Menoc. *de praesumpt. lib.* 6. *praesum-
pt.* 23. *num.* 84. et Rot. *in d. dec.* 262. *num.* 6. vel
saltem solis praesomptionibus et coojecturis ista 30
scieutia probabitur, ut *in d. dec.* coram Ubaldo.

Sufficeret etiam tacita ratificatio, ut quaodo 31
donatarius, vel ille, ad cujus favorem fuit facta
renuaciatio esset praesens, et tacens, secundum
com. opiniooem, de qua per Tess. *decis.* 70. *n.* 12.
vel reperiretur possidere, vel habuisset scientiam
et sufficeret scientia praesumpta ex consanguinita-
te, vel longinquitate temporis, etiam si iu instru-
meato aihil diceretur de absentia, praesumeretur

praesentia, vel si essent duo, qui ad invicem donarent alter alteri absentibus, et ambo essent in Civitate eadem, et eodem die, et coram eisdem testibus valeret donatio absque ratificatione, Tess. *eadem decis. num.* 12. sufficeret etiam juramentum promissorium de non revocando, secundum opinionem, quam tenuit Senatus Pedamontanus *in ead. dec. Tess. num.* 8.

Potest et quinto limitari, quando esset data licentia alienandi etiam haeredibus: nam cum haeredes possint et ipsi alienare, non potest renuncians redire ad bona renunciata, ut in simili de fideicommisso tenent Cavalc. *dec.* 35. *num.* 15. *par.* 1. Rol. *cons.* 3. *num.* 60. *lib.* 1. cum aliis allegatis per Vinc. Fusar. *d. quaest* 593. *num.* 31.

QUAESTIO III.

SUMMARIUM

Servitus imposita ab emphyteuta per renunciationem factam Domino, non extinguitur, num. 1. — Sed distingue num. 4. ubi exemplificatur. — Declara, num, 5. subdeclara num. 6. Declara secundo num. 7. et 14. — Emphyteuta de jure potest imponere in re emphyteutica. onera, et servitutes quoad praejudicium ipsius, non Domini num. 2. Declara num. 3. et 5. — Servitus imposita per emphyteutam, si res revertatur ad Dominum uti privatum, remanet apud Dominum pro illo tempore, quo erat permansura apud emphyteutam, num. 8. contrarium num. 9. Declara num. 10. — Emphyteusis revertitur ad Dominum libera, et sine aliquo onere per generationem finitam, vel jure praelationis, vel jure commissi, num. 4. et 11. — Amplia habere locum. etiam si pro dote esset data, licet maritus nihil aliud haberet. num. 12. — Si emphyteusis revertitur ad Dominum sine onere. et iterum ei concedatur in emphyteusim, vel ex alia causa concedatur, an servitus, et hypotheca reviviscat, num. 12. —

Pulchra erit indagatio, si emphyteuta, qui imposuit servitutem, vel aliquod onus, sive hypothecam in re emphyteutica, renunciet Domino rem illam emphyteuticam, an illa servitus, onus, vel hypotheca extinguatur, vel potius remaneat? Ti-
1 raq. *de retract. lign.* §. 34. *num.* 8. *et* §. 1. *Gloss.* 14. *num.* 12. concludit, quod onera transeant in Dominum ab ipso renunciante imposita; quia ista renunciatio non potest praejudicare creditoribus, nec jura, et auctoritates per eum allegatas, sequitur Corbul. *de caus. privat. ob renunc. num.* 9. qui
2 alios cumulat hanc opinionem tenentes; et ratio est, quia de jure emphyteuta potest imponere onera, et servitutes in re emphyteutica, pignorare, et hypothecare, Boer. *decis.* 181. et est com. opin. de qua per Rot. *decis.* 426. *num.* 6. *et* 717. *num.* 8. *par.* 1. *divers.* Clar. §. *emphyteusis quaest.* 18. cum aliis per eum allegatis: cum enim dicta onera debeant remanere, donec res revertatur ad Dominum, ut per Boer. dicta dec. sequitur, quod per renunciationem non extinguantur; cum non sit finita emphyteusis, et quod emphyteuta possit imponere servitutem, durante emphyteusi, quoad praejudicium ipsius, non autem directi Domini, est com. opin. ut testatur Clar. *eod.* §. *quaest.* 21. Red. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 520. *num.* 31. Caroc. *de locat. quaest.* 17. *fol.* 95. *et dec.* 117. *num.* 4. Veroo. *de servit. cap.* 14. et quod istae servitutes, onera, et obligationes extinguantur per mortem emphyteutae, et durent durante ejus possessione, est dec. Cocc. 56. *num.* 10.

3 Declara tamen non habere locum, si hoc esset prohibitum in investitura, ex pacto, nam tunc emphyteuta non posset imponere servitutem. Rot. *par.* 4. *divers. dec.* 183. *num.* 5. et hoc etiam procederet, quando prohiberetur alienatio, lato sumpto vocabulo; ut si esset dictum, quod non posset rem quovis modo, et quovis quaesito colore alienare, ut habetur in *ead. dec.* 183. *sub num.* 9. quamvis in *ead. dec.* dicatur, quando obligans non habeat alia bona, quod tunc in generali obligatione veniant, ne videatur frustratoria obligatio, de qua re videbimus in tit. *de alien. quaest* 1. *limit.* 18. et diximus supra *de cont. emphyt. quaest.* 38. quae erit omnino videnda.

Ego autem proclaca praedictorum intelligentia, et resolutione distinguendum puto; Aut emphyteusis revertitur ad Dominum, uti privatum: 4
exemplum, quia ei res emphyteutica fuit donata, vel eam emit, vel legata fuit, aut alio titulo ab emphyteuta habuerit, tunc remanet servitus, hypotheca, et onus, et transeunt in Dominum per renunciationem factam ab emphyteuta, et ita procedit communis opinio supra allegata. Aut revertitur ad Dominum per generationem finitam, vel jure praelationis, vel jure commissi, et tunc onera, servitutes, et hypothecae extinguuntur, et res redit ad Dominum libera; Et hanc distinctionem ponit Boer. *d. dec.* 181. approbatam a Rot. Romana, ut per Seraph. *dec.* 784. per totam, et *dec.* 183. *par.* 4. *et dec.* 809. *num.* 1. *divers.* Surd. *dec.* 286. *num.* 3. *et* 11. ubi distinguit. Aut debitor actum facit ex necessitate, et tunc pignus resolvitur, aut ex voluntate, et pignus durat; et affert exemplum, ut non dicatur causa voluntaria, quando emphyteuta deficit in solvendo canonem, vel incidit arbores fructiferas, vel committit delictum, pecquod venit privandus; quia in istis casibus emphyteuta non potest impedire, quo minus res Domino applicetur; et hoc modo dicitur actus accessarius:

et ideo quando emphyteuta non ex necessitate praecedentis contractus transfert dominiom, sed ex mera voluntate, tunc servitutes, et alia onera remaneut, et non resolvuntur, quia factum debitoris, non debet suo creditori nocere; et resoluto jure dantis, noo resolvitur jus accipieotis, si ea resolutio pendet a mera voluntate Aoctoris, ut per eumdem Surd. *d. dec. num.* 1. *et* 2. et vide, qoae diximos *de solut. ran. qu.* 1. *ampl.* 37. et praedictam distinctionem videtur approbare Carb. *dec.* 156. *num.* 9. *et seq.* ubi in fine limitat, quando res vilissimo pretio fuit distrarta, et Dominus vult praeferri: et tuoc vel debet sopplere usqne ad justuoi pretium, vel onera Dominus subeat quando vult praeferri, facta prius discussiooe contra Vasallum venditorem.

5 Sed praedicta declaraoda, et intelligenda suoi habere locum in emphyteusi, in qua noo fuit prohibita expresse hypothera, vel alienatio, lato sumpto vocabulo, ut supra dictom est, et diritur in *d. der.* 183. *num.* 5. et io fine; secus si esset prohibita. Boer. *dict. dec.* 181. n. 12. Negus. *de pign.* 2. *par.* 3. *memb. num.* 80. Rip. *in l. num.* 13. *ff. de pign. et est der.* 809. 4. *par. divers. num.* 1. supra allegata. Sed dic, ut infra *num.* 10.

6 Subdeclara, nisi Dominus consentiat ab initio, vel post fartum. Boer. *dirt. dec.* 181. *num.* 5. et nou sufficeret sola praesentia, vel scientia, idem Boer. *eod. num.* 5. sed de hac re videbimus *in tit. de alienat.* in illa qu. an venditio facta praesente Domino directo, sciente, et tacente, ipsi praejudicet, *quaest.* 1. *ampl.* 5. et qood hypotheca imposita de consensu Domini directi praejudiret ipsi Domino post devolntionem, tenet Rota, ut in recollect. per Paul. Rub. *dec.* 127. *num.* 16.

7 Derlara secundo. secundum Boer. *d. dec. sub num.* 12. non habere locum in Regno Franriae, in quo feuda redacta sunt ad instar patrimoniorum, eademque etiam ad Dominum quocunqoe modo revertantur, minioe libera reverti, quae opinio reprobatur per Tiraq. *de retrac. conrent.* §. 3. *glos. unica num.* 12. *in fine.*

8 Dubium tamen oritur si res emphyteutica revertatur ad Dominnm, uti privatum ex donatione, vel alio titolo, ut supra dictum est, an servitus debeat remanere perpetuo apud Dominum, vel habenda sit ratio illius temporis, in quo emphyteota debebat remanere in re emphyteutira? Et videretur dicendom, quod onera, et servitotes durare deberent solum toto tempore, quo erat res permansura apud emphytentam, quia tanto tempore erant ooera, et servitutes permansorae apud emphyteutam, ut supra dictum est, et resoluto jure datoris, resolvitur jos acceptoris, *leg. lex vectigali ff. de pign.* et maxime hor deberet habere locum, quia per Coost. Ambitiosae Paul. 2. prohibita est etiam hypotheca in rebus Ecclesiae. Quarant. *in ver. alienatio num.* 17. quia imponere servitutem, est alieoare. Abb. *in cap. nulli, num.* 10. *de reb. Eccl. non alien.* et Quarant. *d. ver. alienatio num.* 21. et idem videretur dicendum in emphyteusi profana, quia licet transeant in Dominum omoia onera, et servitutes, ot supra dictum est: tamen hoc intelligi deberet, pro tempore, quo emphyteusis erat apud emphyteutam duratura: cum nemo possit in aliom plus juris transferre, quam ipse habeat, *leg. nemo plus, de reg. jur. leg. traditio ff. de acq. rer. dom. et cap. nemo potest de reg. jur. in* 6. et ibi Dyn. dicit: si utile dominium habet venditor, utile dominium transfert; si directum, directum; si cum obligatione, rum obligatiooe: et ideo eum emphyteuta noo potuerit obligare rem, nisi pro tempore, quu erat duratura apud eum, sequitor, qnod renuociando non potoerit transferre, nisi illud jus, quod habebat.

Sed praedictis non obstautibus, credo, quod quaodo emphyteusis revertitur ad Dominum tanquam privatum, quia emit illam ab emphyteuta, vel ex donatione, aut legato, vel alio titulo eam ab emphyteuta habnit, vel etiam ex renunriatione, et non jure praelatiunis, aut jure commissi, servitutes, hypotherae, et alia ooera realia vel personalia oon resolvantur, sed firma remaneaut omni tempore. Tiraq. *de retract. lign.* §. 34. *Glos.* 1. n. 9. Surd. cum aliis per com allegatis, *der.* 286. *num.* 3. *et* 4. Corb. *de caus. privat. ob non solut. can. ampl.* 34. *in fin.* et ita post haec scripta inveni Rot. *in recent. par.* 1. *decis.* 294. *num.* 11. tenentem. Cens. de *cens. par.* 1. *rap.* 2. *quaest.* 2. *num.* 9. et praedictam opiniooem esse communem attestatur Bursat. *rons.* 171. *num.* 29. idem Tiraq. *de retract. conrent.* §. 3. *Glos. unira. num.* 11. Guid. Pap. *der.* 575. Negus. *de pign. memb.* 1. *par.* 5. n. 43. Maurus Burgius *de laud. insp.* 20. *par.* 2. *in fine*, et Amad. de Pont. *eod. tract. quaest.* 41. 9

Declara tamen secundum Tiraq. *d. Glos.* 1. n. 10. procedere, quando renunciatio fieri non potest invito Domino, ut est de jure rommuni; sed si fieri potest de jure monicipali, tunc, rum Dominus velit, nolit, tenetur admittere renunciationem, et non tenetur stare obligationibus, et servitutibus, post investituram impositis. 10

Amplia, qood quaodo res revertitur ad dominnm libera, ut est, quando revertitur per generationem finitam vel jure praelationis, aut jure commissi, ut supra diximos *num.* 4. sine aliqoo onere pignoris, vel bypotherae, servitotis realis, vel personalis, vel alterius obligationis, quae ab ipso emphyteuta imposita essent; ita ut res io eam libertatem, et qoalitatem redigatur, io qua erat tempore, qoo fuit concessa, ut tenent omnes *in l. in provinciali Cod. de servit. et aqua*, et moltos alios cumulat Corb. *d. ampl.* 34. *et de raus. privat. ob alien. ampl.* 47. et Surd. *dict. der.* 286. *n.* 10. amplia inquam habere locum, etiam si res emphyteutica Ecclesiae pro dote daretur; quia licet res emphyteutica, tam privata, quam Ecclesiae possit obligari, secundum communem opin. de qua 11

testatur Corb. *de caus. privat. ob alien. irreq. Dom. limit.* 33. finita tamen emphyteusi, finitur obligatio, ita ut reversa ad Dominum, mulier pro dote sua super ea recurrere non possit, licet maritus nihil aliud habeat. Bald. *in leg. lex vectigali. ff. de pign.* Burs. *cons.* 80. *num.* 31. *et seq. vol.* 1. Corb. *d. ampl.* 34. late Flam. Cart. Rot. Gen. 87. *num.* 12. *et seq.*

12 Dubitari etiam posset, si postquam res emphyteutica est reversa ad Dominum, sine ullo onere, iterum concedatur in emphyteusim eidem emphyteutae, qui rem obligaverat, vel onus imposuerat, et servitutem; An onus prius impositum reviviscat ad favorem creditoris, vel illius, qui habebat servitutem, et ejus haeredis? Et videtur dicendum, quod sic, per tex. *in leg. voluntate in principio ff. quib. mod. pign. vel hypoth. sol.*

13 Sed contrarium tenendum est, quod obligatio non reviviscat; quia ex nova causa habuit a Domino rem emphyteuticam, diversa a prima, per tex. *in l. fin. Cod. de remis. pign.* et dicit Negus. *de pign. sex. par.* 3. *memb. num.* 21. quod ille tex. est mirabilis, et ita tenet Bart. *in d. l. fin.* §. *supervacuum*; Et tex. *in d. l. voluntate*, procedit, quando res reacquiritur debitori ex eadem causa, ex qua fuit alienata, vel ex simili, vel connexa, puta quia illam ex pacto redemit, vel quia illi fuit redhibita vel ex pacto adjectionis in diem, vel legis commissoriae ad ipsum debitorem reversa esset: nam istis, et similibus causis reincidit in obligationem, et hypothecam. Glos. *in dict. leg. fin.* et ibi Doctores; secus quando res esset reacquisita ex nova causa, et diversa a prima, ex qua erat apud debitorem, puta ex legato vel ex donatione, vel simili causa: tunc enim pignus non reviviscit, per tex. *in dict. leg. fin.* cum ergo emphyteuta ex liberalitate Domini acquisierit rem per novam concessionem sibi factam, cum posset Dominus pro se retinere, obligatio pristina non reviviscit, Rot. Gen. *dict. decis.* 87. supra allegat. *num.* 15. *et seq.*

Aliud dubium posset oriri; Si est imposita servitus, et emphyteuta cogatur per statutum, vel per Constitutionem faelicis recordationis Gregorii 13. super jure congrui, vendere, an res vendita transeat cum onere suo? Videnda est *dec. Seraph.* 789. 14

QUAESTIO IV.

SUMMARIUM

Renunciatio facta per patrem praejudicat filiis. quando emphyteusis est haereditaria, num. 1. — Renunciatio non praejudicat comprehensis in investitura, quando est accepta pro filiis, et nepotibus, et est antiqua, num. 2. — Renunciatio nocet renuncianti, sed non comprehensis, quando est nova, num. 3. — Et habet locum, etiam si renuncians promisisset per se, et haeredes, num. 4. — Nisi renuncians promisisset etiam pro filiis. num. 5. — Quae opinio non placet Auctori. Sed quando est nova, accepta titulo oneroso, potest praejudicare, num. 9. — Alex. opinio cons. 18. num. 12. vol. 5. et aliorum declaratur. num. 6. Haeres tenetur approbare factum defuncti, renunciantis emphyteusim, num. 7. — Renunciatio facta in mortis articulo, vel in infirmitate gravi, an praejudicet aliis, num. 8.

Nunc se offert aliud dubium, an renunciatio facta per emphyteutam, praejudicet aliis in investi-
1 tura contentis? Et distinguendum puto. Aut emphyteusis est haereditaria; et tunc *non* est dubium, quin renuncians possit filiis praejudicare, quia nec filii sunt in investitura comprehensi, uti filii, cum sit accepta pro haeredibus, et debent haeredes approbare factum defuncti. Alexand. *consil.* 18. *ver. sin autem, volum.* 5. Corb. *de caus. privat. ob renunc. num.* 31. et diximus etiam supra in tit. *de contr. emph. quaest.* 23. Aut est accepta
2 emphyteusis ex pacto, et providentia, et tunc subdistinguendum est. Aut est antiqua, et tunc non potest per renunciationem fieri praejudicium comprehensis in investitura. Clar. §. *feudum qu.* 34. *ver. et haec quidem et d. q.* 24. *num.* 21. Aut est emphy-
3 teusis nova, et tunc renunciatio nocet ipsi renuncianti, non autem sequentibus filiis et nepotibus ex investitura vocatis; quia non tanquam haeredes renunciantis, sed ex persona propria, propter jus accrescendi, veniunt. Corb. *d. num.* 31. ubi dicit, hoc tenere Dyn. Alber. Ang. Cast. et Ias. *in l. apud Julianum* §. *si quis alicui, de legat.* 1. Alex. *cons.* 8. *num.* 16. *volum.* 3. et quod renunciatio non noceat secundo vocatis in fideicommisso, infinitos allegat Fusar. *de fid. sub. quaest.* 597. *in principio* Grat. qui hanc dicit esse com. opin. 4
cons. 22. *num.* 21. *volum.* 1. et hoc habere etiam locum dicit, si renuncians promiserit per se, et suos haeredes emphyteusim, cui renunciavit, non petere, quamvis essent haeredes renunciantis, quia jure proprio, et non ut haeredes veniunt, allegat Bald. Alex. et praesertim *consil.* 18. *num.* 12. *volum.* 5. Ruin. *consil.* 220. *num.* 4. *volum.* 1. secus autem esset, si renuncians emphyteusi promisisset per se, et haeredes, et filios, jus, quod remittit non petere; quia tunc filius, qui esset haeres 5
patris renunciantis, etiam jure proprio, et ex ejus persona propria, non posset emphyteusim petere: nam adeundo haereditatem patris, renunciationem

etiam nomine ipsius filii factam ratam habuit, ut declarant omnes praedicti Doctores: sed haec differentia mihi non videtur admittenda, et quod diversum sit si pater renunciet pro se, et haeredibus, vel pro se, et haeredibus et filiis; quia utroque casu, si sunt haeredes, et adeundo haereditatem censentur ratam habere renunciationem;
6 nec opinio Alex. et aliorum videtur obstare, quia, Bart. allegatus per ipsum *in l. rem alienam, col. ult. ver. item oppono*, dicit, quod quando aliquis succedit alteri, videtur habere ratum, quod per illum factum est, et quod per successorem solutum est, habet vim ratificationis in his, quae defunctus gessit nomine succedentis, vel pro eo promisit de rato; et Bald. etiam allegatus *in ead. leg. rem alienam ff. de pign. act. ver. extra glos.* dicit, quod successio habet vim ratificationis in his,quae defunctus gessit nomine ipsius succedentis, vel pro eo de rato promisit, alias successio non habet vim ratificationis; quia fateor, quod ille, qui bona renunciata possidet, non posset se tueri virtute renunciationis factae, sed haeres agendo repelleretur exceptione: nam adeundo haereditatem tenetur approbare factum defuncti, et hoc dicit Bart. 7
in dicta leg. rem alienam, colum. ult. ver. secundo oppono, ubi allegat *leg. cum a matre Cod. de rei vend.* de qua re etiam dicemus infra *qu.* 10. quam omnino vide, et ita declarari debet Alex. *in dict. cons.*

Superest videre; an renunciatio facta in articulo mortis, vel dum graviter renuncians erat infirmus, praejudicet aliis? Dicendum est, quod praesumitur facta in fraudem Oldr. *cons.* 324. Anch. *cons.* 420, Cravet. *cons.* 82. *num.* 3. et dicemus in tit. *de alien. quaest.* 1. *num.* 62. ubi vide. 8

Dubium etiam oritur, an pater possit renunciare in praejudicium filiorum, comprehensorum in investitura, quando est acquisita per eum titulo oneroso, et dic, ut diximus supra in tit. *de success. in bon. emph. quaest.* 15. *num.* 5, caetera videnda sunt in tit. *de contr. emph. quaest.* 24. et praesertim *num.* 9. ubi acquiparantur alienare, praelegare, et renunciare. 9

QUAESTIO V.

SUMMARIUM

Renunciare non potest emphyteuta rem emphyteuticam invito Domino, num, 1. — Vasallus an possit renunciare feudum invito Domino num. 2. — Emphyteuta potest renunciare emphyteusi, quando adest consuetudo, num. 3. — Emphyteuta potest renunciare emphyteusi quando res fieret inutilis, et ibi exemplum, n. 4. — Renunciare an possint comprehensi in vestitura, num. 5. — Renunciare an possit emphyteuta, quando non remansit nisi sola area, num. 6.

Saepe habui in facto in hac insigni Abbatia S. Crucis, quod emphyteutae volunt Domino renunciare bona emphyteutica, quaeritur an invito Do-
1 mino possint? Et dicendum est, quod non, per tex. a contrario sensu *in l.* 2. *C. de jur emph.* ubi si Dominus voluerit, ubi Bal. *colum.* 2.*ver. quaero an emphyteuta*, et Ias. *col.* 7. *ver. sexto principaliter*. Tiraq. *de retract. lignag.* §. 34. *num.* 1. *et* 2. qui alios cumulat, Corb. *de caus. privat. ob renunc.*
2 *num.* 4. et in feudo idem Tiraq. qui infinitos citat, ibi *num.* 6. et Clar. §. *feudum, qu.* 34. *in principio*, dicit hanc esse magis communem opinionem
6 et sibi magis placere; licet contrariam opinionem, aliqui teneant relati per ipsum. Quae opinio fundatur in ea ratione,quia cum principaliter feudum concedatur favore investiti, merito videtur ei licere debere favore suo renunciare, sed a prima opinione non est recedendum, cum sit magis communis; verum quicquid sit in feudo, in emphitensi non habet difficultatem, cum contractus emphyteuticus sit ultro citroque obligatorius. Angel. *in l.* 1. *num.* 1. *Cod. de jur. emp.* Ias. in Prael. *feud. num.* 34. Clar. §. *emphyteusis quaest.* 4. et ideo non est locus poenitentiae, Tessa. *dec.* 20. *num.* 1. *ver. pro parte.* et hanc opinionem defendit Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.*24.*num.* 2. 3. *et* 4. Valasc. *de jur. emph. quaest.*38.*num.*24.*ver. in emphyteusi.* Corb. *de caus. privat. ob renunciat. num.* 4. Grat. *discep. forens. cap.* 557. *num.* 12. Marius Burg. *de Laud. insp.* 28. *par.* 2. *num.* 5. nec per talem renunciationem liberatur a solutione canonis, ut diximus *de sol. can. qu.* 1. *num.* 93. *et de laud. qu.* 29.

Declara tamen praedicta, nisi consuetudo esset in contrarium, emphyteutam posse rem Domino renunciare, ut est in Regno Galliae, dicit Tiraq. *eod.* §. 1. *num.* 3. qui alios allegat, cum aliis adductis per Mant. *loco citato num.* 5. 3

Declara secundo, secundum eundem Tiraq. *num.* 4. nisi successu temporis res fieret inutilis emphyteutae, ubi ponit exemplum in molendino, concesso in emphyteusim ea lege, ut teneretur concedenti, et ejus haeredibus gratis molere, et haeredes ipsius concedentis in tantum numerum execreverunt, ut nihil emphyteuta posset molere, nisi eisdem: tunc enim posset etiam invito Domino renunciare, Mant. *eod. loco num.* 6. et quando res est effecta in totum sterilis, et infructuosa possit emphyteuta renunciare Domino, Surd. *cons.* 4

162. *num.* 18. nisi culpa emphyteutae, qui cum apte non coluit, fructus non redderet, et ibi alios citat.

Potest etiam dubitari, an comprehensi in investitura, post mortem primi acquirentis, possint renunciare emphyteusim invito Domino; et dicendum est, quod possunt, nisi sint haeredes; quia tenentur factum defuncti approbare, per *l. cum a matre, Cod. de rei vend.* si autem nolint esse haeredes, possunt, quia unicuique licitum est favori suo renunciare *l. pen. C. de pact.* et vide, quae dicam infra *qu.* 10.

Hoc etiam loco quaeri potest, si res emphyteutica casu fortuito combusta sit adeo quod area tantum remanserit, an possit emphyteuta renunciare? Et secundum op. quod non teneatur reficere, poterit renunciare, ut per Mant. *d. tit.* 21. *n.* 9. *et* 10. sed secundum aliam op. quod teneatur reficere, non poterit, vide de *melior. quaest.* 9.

QUAESTIO VI.

SUMMARIUM

Renunciatum non censetur juri emphyteutico per divisionem, et possunt admitti alii comprehensi, etiam stante promissione de evictione, si contingat possidentem mori, num. 1. — Receditur ab hac opinione, quando constaret de partium expressa, vel tacita voluntate, num. 2. — Renunciatum censetur juri emphyteutico per clausulam ad habendum. etc. n. 3. declara num. 11. et 12. — Alienatione sequuta ob clausulam ad habendum. etc. acquirens inquietari non potest. num. 4. declara num. 11. et seq. — Renunciatum censetur fideicommisso per clausulam ad habendum vendendum etc. et facta venditione emptor inquietari non potest, sed alienatione non sequuta non dicitur remissum, et maxime procederet, si esset data licentia etiam haeredibus alienandi. num. 5. — Et an sufficiat alienatio per institutionem haeredis, ibi remissive — Renunciatum nunquam censetur per divisionem juri, quod ex investitura competit, in casu, quo alter sine filiis decederet, num. 7. — Fratres dividentes censentur in divisione ipsis, et eorum successoribus providere, et non se ipsos excindere, favore extranei. num. 8. — Renunciatio prodest tantum paciscentibus et eorum haeredibus, et successoribus in renunciatione nominatis; sed non aliis non nominatis etiam in investitura comprehensis, et a paciscentibus causam non habentibus, num. 9. et 14. — Renuncians perpetuo excluditur, quando renunciatio est realis, ut quia est facta Domino, vel ut alius investiretur, num. 10. — Clausula ad habendum, alienandum, etc. posita in executivis, quid operetur. n. 13. — Renunciatum censetur emphyteusi, quando adest clausula alter ab altero in perpetuum exigere, vel petere non valeat, etc. num. 15.

Pulcherrima quaestio nunc discutienda venit, et
1 in palatiis quotidie versatur; an per divisionem factam censeatur remissum jus emphyteuticum; pone exemplum. Fratres dividunt bona communia, inter quae adsunt bona emphyteutica, quae ex investitura debent ad comprehensos, vel eorum filios, et alios de familia pervenire, et ista bona uni adjudicantur, vel ex divisione perveniunt, et invicem promittunt de evictione; postea contingit possidentem mori, An alii comprehensi admittantur? Dicendum est, quod sic, et non potest filiis haeredibus objici factum patris; quia non videtur cogitatum, nec promissum isto casu pro evictione, quando scilicet evictio sequuta est ex pacto communis Auctoris, tex. est ita communiter intellectus, *in leg. qui Romae*, §. *duo fratres*, *ff. de verb. oblig.* et hanc dicit esse com. opin. Alex. *cons.* 40. *num.* 3. *lib.* 4. cum aliis, quos refert Crass. §. *haereditas quaest.* 12. *num.* 9. et quod per divisionem bonorum non censeatur renunciatum emphyteusi, est dec. Rot. *in recent. part.* 5. 176. *num.* 12. etiam si esset dictum, quod unus remittit alteri jura, quae habet, ibi *num.* 16. et quod unus alteri remittit sibi ex test. relicta, ibi *num.* 17.

Declara tamen praedicta procedere, nisi de contraria partium voluntate constaret, non tantum verbis expressis, sed etiam ex conjecturis, et
2 praesumptionibus. Prima namque conjectura esset, quando in instrumento divisionis adesset clausula, ad habendum, tenendum, alienandum, et quidquid placuerit faciendum; apparet enim ex istis verbis, si alter, cui obveniunt bona emphyteutica alienaverit eadem bona, sequuta aliena-
tione acquirentem inquietari non posse, et in hoc 3
neminem discrepare, dicit idem Crass. *ead. quaest. num.* 10. et stante ista clausula, dicitur etiam fi-
deicommisso renunciatum, ut per infinitos Docto- 4
res, quos congerit Vinc. Fusar. *de subst. fideicom. quaest.* 593. *num.* 11. licet non desint, qui cont. teneant; et alienatione non sequuta, non dicetur remissum, et bona non possunt revocari ab emptoribus, quando alienatio esset facta, ut per eundem Fusar. *dict. quaest. num.* 29. *et* 32. et maxime
hoc procederet, quando etiam haeredibus divi- 5
dentium data esset licentia alienandi, ut ibi *num.* 31. pro qua opinione alios adducit, licet multos referat, *num.* 30. volentes renunciationem fideicommissi induci, etiam quod bona non sint alienata, et an sufficiat alienatio, si fiat per institutionem haeredis, vel requiratur, ut sit facta inter vivos, vide per eundem *num.* 33.

Advertendum tamen est, quod si in instrumento divisionis appareret, et fuisse per fratres re-
nunciatum in divisione, in forma latissima, nun- 6
quam censentur voluisse renunciare juri, quod ex investitura competit in casu, quo alter ex eis sine

filiis decederet, et consequenter, si pars alterius deficeret. Fedec. de Sen. *cons.* 77. *et cons.* 228. Beco. *cons.* 58. *et in leg. qui Romae*, §. *duo fratres*, *ff. de verb. oblig. in x. quaest.* et ibi Alexand. *num.* 60. Surd. *decis.* 343. *num.* 39. *et seq.* Rip. *dict.* §. *duo fratres num.* 88. Soc. jun. ibi n. 138. qui de com. testatur Honded. *cons.* 36. *num.* 18. *lib.* 1. et habet locum, etiam si frater renunciasset non solum juribus, tempore divisionis competentibus, sed etiam futuris, et quae spe tantum competebant. Bart. in *dict.* §. *duo fratres n.* 24. et alii supracitati, cum aliis cumulatis per eundem Honded. *eod. cons.* 36. *num.* 19. et sic renuncians admittitur ad emphyteusim, et etiam in totum succedit, si ille qui renunciavit, sit defuncto proximior, idem Honded. *dict. cons. num.* 20. Mart. de claus. *part.* 1. *claus.* 146. *num.* 30. ubi tenet, quod non censeatur renunciatum per clausulam, renuncians omni legum auxilio, successioni feudali, in eventum, quod aliquis absque descendentibus moriatur, vide quae diximus supra *eod. tit. qu.* 2. et infra *de alien. qu.* 10. ubi adest posita dec. Ubaldi.

7 Quod declarandum est, nisi fuisset praestitus consensus novae investiturae. Honded. *eod. cons. num.* 22. et hoc dicit comprobari ex eo, quando quis renunciavit, seu consensit investiri alium per novam investituram, inducitur renunciatio realis, et renuncians censetur abdicasse a se omne jus, quod habet, seu habere potest in illa re, et vigore abdicationis secutae per novam investituram, perpetuo remanet exclusus, quicquid postea eveniat Soc. jun. *in d.* §. *duo fratres*, *num.* 142. cum aliis per eum allegatis.

Et ratio affertur, quod non censetur renunciatum juri, quod ex investitura competit in casu, quo alter ex eis sine filiis decederet, quia non potest dici renunciatio realis, sed personalis; Et idem si esset dubia dicendum esset. Alex. *in dict.* §. *duo fratres*, *n.* 60. et Soc. jun. *n.* 140. et diximus etiam supra hoc *eod. tit. q.* 1. *n.* 4. Censentur

8 enim fratres dividentes ad invicem voluisse ipsis, ac eorum successoribus providere, cum ipsorum intercesset renunciationem ad illorum tantum favorem extendi. Bart. in *dict.* §. *duo fratres n.* 24. et Rip. *num.* 88. Non tamen credendum est, voluisse sibi ipsis in juribus quaesitis praejudicare, seque ipsos excludere favore extranei ab eis causam non habentis. Soc. jun. *in dict.* §. *duo fratres num.* 140. *et seq.* Hier. Gabr. *cons.* 89. *num.* 8. *et et seq. lib.* 1. et propterea supradicta renunciatio debet prodesse solum paciscentibus, ac eorum hae-

9 redibus, et successoribus, quando est facta pro se haeredibus, et successoribus in renunciatione nominatis, sed aliis nominatis etiam in investitura comprehensis, et a paciscentibus causam non habentibus non prodest. Alex. *in dict.* §. *duo fratres*, n. 60. Soc. jun. *dict. n.* 140. *et seq.* et Crot. *n.* 148. dicit, neminem posse hujus modi renunciationem in sui favorem allegare, nisi veniret, ut haeres paciscentis: neque ecclesia, cujus est directum dominium in ejus favorem potest allegare renunciationem, cum clausulis amplissimis factam, Bero. *cons.* 58. *in fin.* Gab. *dict. cons.* 89. *n.* 11. etiam si sit facta in manibus Domini, ad effectum, ut alios de novo investiret, modo non esset facta ad favorem cujuscunque, tenendum est renunciationem non relevare alios, causam ab eo non habentes, Crot. *in d.* §. *duo fratres num.* 150. *ver. tertium*, Hond. *d. cons.* n. 25. *et seq.* vide etiam supra hoc tit. *quaest.* 2. et pro hac opinione videndus est etiam Ceass. §. *haereditas*, *quaest.* 12. *ver. et nota*, ubi dicit, quod si Vasallus alteri Vasallo renunciavit feudum, vel emphyteusim, isq. postea sine liberis decessecit, non prohibetur Vasallus renuncians succedere in feudo: Et sicut renunciatio non obstat in isto casu renuncianti: ita nec ejus haeredibus, et ita magis communiter teneri affirmat plures allegando, et idem tenet Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 35. *n.* 22.

Declara secundo, nisi frater renunciasset emphyteusi omnino, quod est, quando in manibus Domini directi renunciasset, ut declarat Bal. *in d.* §. *duo fratres*, et ibi Rip. *n.* 88. *in fine*, cum aliis allegatis per Honded. *eod. cons. num.* 21. vel quando renunciatio tracta fuisset ad effectum, ut alius, quasi ex nova investitura denuo investiretur quoniam tunc ex simili renunciatione constaret, renunciantem omnino voluisse a se emphyteusim abdicare, et totaliter juribus suis renunciare: merito renunciatio, tanquam realis perpetuo resisteret. Soc. *d.* §. *duo fratres num.* 142. *in prin.* Hond. *eod. cons. num.* 22. ut etiam diximus sup. n. 7. 10

Nec opinioni supra firmatae, quod fratres non censentur renunciasse juri, quod ex investitura consequerentur, si alter sine filiis decederet, obstat opinio Rom. *consil.* 22. quoniam ejus opinio non procedit, quando renunciatio est facta ad favorem fratris, et ejus haeredum, ut supra diximus, et respondet etiam Gab. *d. cons.* 89. n. 12. *et seq.* et Hond. *eod. cons. num.* 31. nec etiam opinio Aret. *consil.* 3. quia loquitur, quando frater consentit alienationi: nam tunc singularis successor non potest inquietari: vel responderi potest, quod contrarium tenet, post Bal. *cons.* 263. ea ratione quod non censetur voluisse sibi ipsi praejudicare, quia ex jure supervenienti succederet; nisi in specie data esset licentia alienandi bona emphyteutica: nec pariter noret opinio Bero. *cons.* 93. *n.* 94. *et seq. lib.* 1. et Rol. *cons.* 34. *n.* 86. *lib.* 4. quia loquuntur, quando fuit facta renunciatio ad favorem singularis successoris, in quem frater alienavit: et similiter cons. ejusdem Bero. 130. *num.* 76. *lib* 2. quia in casu suo adesant clausulae amplissimae, et etiam fundat se in opinione Paul. de Cast. *in d.* §. *duo fratres*, quae est communiter reprobata, ut ibi dicit Rip. *num.* 88. Soc. jun. *n.* 140. *et seq.* et Hond. *d. cons. num.* 11. *in fine*. 11

Nec in hoc casu fieri posset fundamentum in clausula posita in istrumento, Ad habendum, to- 12

nendum, alienandum, etc. quia non operatur, nisi respectu successorum, qui essent emphyteusis capaces. Ceph. *consil.* 371. *num.* 19. *et seq.* nec per eam esset concessa licentia alienandi emphyteusim in extraneum: ita ut fratre mortuo sine descendentibus, frater superstes non succedat. Hond. *eod. cons. num.* 31. et tanto magis non operaretur dicta clausula, quando esset facta divisio omnium bonorum allodialium, et emphyteuticorum, et demum partes ad invicem bona divisa concesserunt ad habendum, etc. nam ista clausula deberet referri ad bona tantum allodialia, non autem ad emphyteutica, quae non sunt ad extraneos transitoria, ut dicit Bero. *cons.* 208. *num.* 27. *lib.* 1. Comprobatur hoc in simili de fideicommisso, quod quando in divisione adsunt bona libera, licentia alienandi restringitur ad bona libera, et non ad bona fideicommissi, secundum opinionem Christoph. Torniol. *cons.* 26. *n.* 76. relati per Vinc. Fusar. *de subst. fideic. q.* 593. *num.* 51. licet secundum eundem Fusar. opinio Torniol. non sit vera, quando licentia esset generalis pro omnibus bonis divisis: quia semper in divisionibus adsunt bona libera: et sine difficultate procederet opinio Bero. quando clausula ad alienandum, etc.
13 esset posita in executivis: quo casu nunquam ex ea inducitur renunciatio, quando ad aliud potest referri. Rip. *in d. §. duo fratres, num.* 83. *et seq.* Menoch. *cons.* 84. *num.* 46. *l.* 1. idem Hond. *cod. cons.* 36. *num.* 33. et quamvis in instrumento divisionis adessent clausulae praegnantissimae, quando de haeredibus, et successoribus paciscentium 14
fuit facta mentio, renunciatio aliis, qui non veniunt uti haeredes, seu successores paciscentium, non prodest. Hier. Gab. *d. cons.* 89. *num.* 8. *et seq.* Bero. *cons.* 108. *num.* 15. 18. *et seq. lib.* 1. *ubi num.* 21. ostendit, nec generale juramentum obstare; cum illud omnes conditiones, et limitationes recipiat, quae recipere solet dispositio, super qua interponitur, refert Hond. *d. cons. num.* 36.

Declaratur tertio, quando esset data licentia 15
alienandi in divisione, et fuissent apposita verba lata, veluti si fuisset dictum, ut de rebus divisis alter ab altero in perpetuum aliqua ratione, jure vel causa: quae de jure, vel de facto dici, vel cogitari posset: aliquid petere, vel exigere non valeat; istis enim casibus data potentia alienandi, et scientia feudi, vel emphyteusis, censetur partes voluisse renunciare emphytousi, ita ut in alia linea consolidetur, Rot. *in dicta dec.* 176. *n.* 18. *et seq.* ubi alios refert.

QUAESTIO VII.

SUMMARIUM

Renuncians omne quod petere potest ex haereditate patris, potest petere emphyteusim, num. 1. — Amplia habere locum etiam stante juramento, num. 2. — Fallit, quando esset renunciatum omnibus bonis, num. 3. — Declara, nisi esset emphyteusis antiqua, acquisita ab aliquo ascendente, num. 7. — Fallit secundo, nisi esset emphyteusis haereditaria, num. 4. — Sed si esset Ecclesiastica, acquisita, ex pacto, et providentia posset petere, ibid. — Fallit tertio, quando in haereditate nihil aliud esset, nisi emphyteusis, num. 9. — Fallit quarto, quando emphyteusis esset concessa pro se, filiis, et haeredibus, num. 5. et 10. — Bonorum appellatione venit emphyteusis, num. 1. et 3. etiam Ecclesiastica, — Haereditatis appellatione non venit emphyteusis, nisi sit haereditaria, ut mixta num. 4. — Emphyteusis secularis est transitoria ad quoscumque haeredes, et filius, nisi sit haeres, non potest eam consequi: secus si sit Ecclesiastica, quia filius potest repudiare haereditatem, et retinere emphyteusim, num, 6. — Renunciatio est stricti juris, et in ea non veniunt, nisi ea, quae exprimuntur, et declaratio fieri debet, ut minus noceat renuncianti; non extenditur de uno ad alium, neque de una re ad aliam, et renunciatum uni non censetur renunciatum alteri, nisi unum esset accessorium alterius, et renunciatio facta de bonis Patris, Matris, Avi, et Fratris, non extenditur ad bona Avunculi, num. 8. —

Praesens quaestio utilis est, et in foro frequens:
1 An frater, vel soror renuncians fratri omne quod petere potest ex haereditate paterna, possit nihilominus petere bona emphyteutica? Et dicendum est, quod potest, Din. et Bar. *in l. item videndum §. fin. ff. de pet. haer.* Ias. *in l.* 2. *C. de jur. emph. num.* 188. idem Ias. *in l. quod dicitur num.* 30. *ff. de ver. oblig.* cum aliis per eum allegatis; et per Valas. *de jur. emph. q.* 44. *num.* 8. Dec. *cons.* 395. *num.* 8. Ever. in Cent. *in loco a feudo ad emph. n.* 29. et per Alex. *cons.* 22. *num.* 10. *vol.* 5. tenentem, quod si frater fratri faciat quietationem de omni eo, quod petere posset in haereditate paterna, per hoc non impeditur petere partem praediorum emphyteuticorum, quae pater receperat ab Ecclesia.

Amplia habere locum, etiam stante juramento. Seraph. *de privil. jur. privil.* 21. *num.* 34. ubi plures allegat, et inter alios, Alex. *cons.* 110. *col. fin. vol.* 1. ubi testatur, hanc esse magis com. op. sequitur Rol. a Vall. *de luc. dot. qu.* 54. *num.* 9. 2

Fallit, quando esset renunciatum omnib. bonis paternis; nam intelligeretur renunciasse etiam emphyteusim, quia appellatione bonorum continetur emphyteusis, et feudum, *l. bonorum ff. de ver. sign.* Ias. *in d. l. quod dicitur, num.* 31. idem Ias. *in Auth. unde si parens col.* 2. *C. de inoffic. test. et in l. si non sortem §. libertus, num.* 34. *de cond. inde.* ubi te- 3

statur de com. Seraph. *d. privil. num.* 35. Surd. *dec. undecima, num.* 3. et quod filius renuncians bonis paternis intelligatur etiam de emphyteusi, quae bonorum appellatione continetur, etiam si sit Ecclesiastica, tenet Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *titul.* 17. *num.* 11. qui alios citat.

4 Declara praedicta, quod stante renunciatione non prohibetur petere emphyteusim, ut non procedat, si emphyteusis esset haereditaria, quia tunc non posset petere emphyteusim las. *in d. l.* 2. *num.* 188. Seraph. *d. privil. num.* 35. sed si non esset haereditaria, facta renunciatione posset petere, ut diximus etiam supra *de cont. emph. q.* 3. *num.* 11. *et q.* 4. *num.* 5. et ita etiam sentit Bar. *in d. l. item videndum* §. *nunc videamus*, et Alex. *cons.* 91. *vol.* 1. *col. pen.* dum volunt, quod procedat in emphyteusi privata, sed non in accepta ab Ecclesia, quia non transit ad extraneos haeredes, nec venit in petitione haereditatis, quia ex pacto, et providentia fuit acquisita, et ideo dixit Dy. relatus a Bar. *in d.* §. *nunc videamus*; quod si frater fratri fecit quietationem de omni eo, quod petere possit de haereditate paterna, per hoc non impeditur petere feuda, vel partem possessionum emphyteuticarum, quia non petuntur, tanquam ex haereditate paterna; et licet Bar. sit sibi contrarius: nam *in* §. *nunc videamus*, dicit, quod non venit in petitione haereditatis, *et in l. jusjurandum* §. *liberi*, tenet, quod venit, ut advertit ibi Barbat. in Add. tamen hoc non refert: satis est enim quod filii non petunt emphyteusim, tanquam ex haereditate paterna, sed uti filii, et concessam ab Ecclesia; praeterea Bar. ibi loquitur, quando emphyteusis est acquisita pro se, filiis, et haeredibus, cum illa qualitate haeredis, ut advertit Alex. *d. cons.* quia tunc erit emphyteusis haereditaria, vel potius mixta, ut diximus *de cont. emph. quaest.* 4. *num.* 12. et ideo filius non poterit consequi emphyteusim, si non sit haeres, et propterea veniret in isto casu in petitione haereditatis, et per consequens, facta renunciatione de haereditate paterna non posset petere emphyteusim, cum veniat etiam in restitutione fideicommissi, ut diximus *de succ. in bon. emphy. quaest.* 3, *num.* 39, *et de cont. emph. q.* 3. *num.* 11. ubi de renunciatione dicitur, et Dec. *in d. cons.* 395. *num.* 8. loquitur de emphyteusi, ex pacto, et providentia acquisita, quae non habetur jure haereditario, sed beneficio Domini concedentis, et est separata omnino ab haereditate, et talis emphyteusis non veniret nec etiam in restitutione fideicommissi, ut diximus *in d. q.* 3. *in princ.* et hanc distinctionem videtur approbare Valas. *d. q.* 44. *num.* 8, dum dicit, opinio Bar. non est simpliciter sequenda, sed juxta ea, quae de feudo, et emphyteusi superius cum eod. Bar. et receptiori sententia distinximus; Aut est secularis, et sic transitoria ad quoscunque haeredes, filius non potest consequi talem emphyteusim, nisi sit haeres patris, juxta communem sententiam Bar. et aliorum *in l. quod dicitur ff. de verb. oblig.* Aut est Ecclesiastica quia non transit ad quoscunque haeredes, nisi ad filios, poterunt filii abstinere ab haereditate patris, et emphyteusim retinere, secundum com. op. ut per Ias. *in d. l. quod dicitur num.* 29. ubi quam plures cumulat etiam de com. attestantes, et Valas. *eod. q. num.* 6.

(5 and 6 in left margin appear beside the lines "phyteusis haereditaria" and "teusis non veniret".)

Declaratur etiam illud, quod supra diximus, 7 quando renunciatum est omnibus bonis paternis, quod intelligatur etiam renunciasse emphyteusim, quia appellatione bonorum continetur emphyteusis *l. bonorum ff. de ver. sign. la prima*: nam si emphyteusis esset antiqua non contineretur: quia non sunt bona paterna, cum originem habeat ab aliquo ascendente, etiam si esset emphyteusis mixta, quia sufficeret esse haeredem primi acquirentis, ut diximus *de cont. emphyt. q.* 3. cum renunciatio sit stricti juris, et in ea non veniant, nisi ea, quae exprimuntur, et declaratio fieri debeat, ut minus 8 noceat renuncianti, Rot. *divers. p.* 2. *dec.* 242, *num.* 1. *et* 2. et non extenditur de uno ad alium, ut ibi *num.* 4. *et dec. posth. par.* 1. 395. *num*. 3. neque de una re ad aliam. Seraph. *dec.* 658. *num.* 2. cum ergo fuerit renunciatum bonis paternis, non censetur renunciasse bonis acquisitis ab Avo, vel aliis Ascendentibus, quia quando duo competunt per renunciationem unius, non videtur renunciatum alteri, nisi unum esset accessorium alterius. Paul. de Cast. *consil.* 431. *in fine vol.* 1. et renuncians haereditati Patris, Matris, Avi, et Fratris non dicitur renunciasse haereditati Avunculi. Dec. late *consil.* 379. *in princ.*

Limitatur opinio Bart. et aliorum *in d. l. item* 9 *videndum* §. *fin. non procedere*, neq. locum habere, quando in haereditate nihil aliud esset, quam feudum, vel emphyteusis: ne inutilis sit renunciatio Bal. *in l. liberi col. pen. ver. attende tamen C. de op. lib.* cum aliis adductis per Valas. *d. quaest.* 44. *sub num.* 8.

Limitatur secundo opinio Bar. et aliorum, 10 nisi fuerit concessa ab Ecclesia, cum clausula pro se, et haeredibus; quia cum in ea specie requiratur etiam qualitas haeredis, ut diximus in tit. *de cont. emph. quaest.* 2. generalis renunciatio fratris de omni, quod ad eum posset pertinere ex haereditate paterna, istam etiam Ecclesiasticam emphyteusim comprehendit: quia quando emphyteusis, sive secularis, sive Ecclesiastica, datur pro se, filiis, et haeredibus, et sic facta mentione haeredum, tunc qui non erit haeres patris, non potest in emphyteusi succedere. Bar. communiter receptus *in l. jurisjurandi* §. *liberi num.* 4. *ff. de oper. lib.* cum aliis, quos citat Valas. *sub. d. num.* 8. et diximus etiam supra *num.* 5.

QUAESTIO VIII.

SUMMARIUM

Emphyteuta si expresse consentiat alium investiri de emphyteusi, quae ad ipsum pertinet, privatur jure suo, et dicitur renunciare, num. 1. — Emphyteuta si est praesens, et tacens dum alius investitur, dicitur renunciare, et sibi praejudicat. num. 2. Contraria num. 3. — Prima opinio habet locum, quando daretur scientia emphyteutae, jus sibi competere, num. 6. -- Declara secundo, ut non statim sibi praejudicet, sed elapso termino, qui datur ad appellandum, n. 7. -- Declara tertio, nisi praesens, et tacens esset minor num. 8. -- Declara quarto, nisi ille, qui tacet, et praesens est, esset Tutor, Curator, vel propinquus, qui ex officio tenetur consentire, num. 9. — Praesens, et tacens non videtur consentire ad sui praejudicium: quod procedit maxime dum alienatur res ad sui favorem prohibita alienari, nisi ultra praesentiam et taciturnitatem interveniat aliquis actus positivus, et praesertim habet locum, quando ageretur de magno praejudicio, num. 4. - Praesens et tacens habetur pro consentiente quando agitur de modico praejudicio num. 5.

Haec quaestio licet sit de raro contingentibus,
tamen non est inconveniens, illam ponere: Si em-
1 phyteuta patiatur, alium investiri a Domino de
re emphyteutica, an censeatur juri suo renunciare?
Et ut clarius veritas habeatur, distinguendum
est. Aut emphyteuta expresse consentit, et in hoc
casu nullum dubium adest et ratio est, quia cum
apud ipsum sit utile dominium, consentiens dicitur
utile dominium transferre, sicuti cum coosentio
alicui, ut donet rem meam suo nomine, dicor
donare. Bar. et alii allegati per Corb. *de caus. privat.*
ex eo quod emph. par. et in feudo tenet Paul.
de Cast. *cons.* 84. *vol.* 2. Dec. *cons.* 389. et diximus
supra *q.* 6. *num.* 7.

2 Aut non consensit expresse, sed tacite, quia
fuit praesens, dum alius fuit investitus, et in hoc
casu est discordia inter Doctores, nam quod praesens,
et tacens videatur consentire, et sic renunciasse
juri suo, quia non contradixit, tenet Glos.
licet loquatur in feudo, *in* §. *praeterea in ver. regressum
tit. quibus mod. feud. amit.* sequitur Iacob.
de Beluis. Bal. Alua. et communiter omnes, ut testatur
Paris. *consil.* 76. *num.* 15. *vol.* 4. Ruin.
cons. 1. *sub num.* 18. *vol.* 1. cum aliis allegatis
per Corb. *d. caus. num.* 4.

3 Contrariam opinionem tenuit Aod. de Iser.
in d. §. *praeterea*, et cum eo tenent Curt. in *trac.
de feud.* 4. *par. pag.* 42. Alvar. et Corad. *in eod.*
§. *praeterea* et etiam Aff. per rationes adductas ab
cis, et praesertim, quia tacens non videtur consentire
ad sui praejudicium; et maxime is, qui
4 tacet, et non contradicit, dum alienatur res prohibita
alienari ad sui favorem, sibi non praejudicat,
Glos. *in l. cum proponas C. de pact.* et ibi Bar.
Bal. Paul. de Cast. Alex. et Ias. et communiter omnes.
Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *Glos.* 9. n. 154.
infinitos hanc partem tenentes congerit more suo,
nisi ultra praesentiam, et taciturnitatem interveniat
aliquis actus positivus, qui consensui astipuletur,
ubi exempla ponit, *num.* 156. *cum aliis seq.*
et praedictam partem amplectitur Corb. *d. caus.
num.* 13. asserendo hanc esse veriorem opinionem
addo Surd. *dec.* 199. *num.* 10. et praesertim haec
opinio tenenda esset, quando ageretur de magno
praejudicio: tunc enim haberetur pro contradicente,
idem Surd. *decis.* 302. *num.* 3. *et* 4. qui
plures allegat: licet sit speciale quod tacens habeatur
pro consentiente, quando agitur de modico
praejudicio, ut per Doctores allegatos per 5
eundem Surd. *d. dec num.* 5. et quando intervenit
aliquis actus, censeatur consentire, videndus
est Tiraq. *de retrac. lign.* §. 1. *Glos.* 9. *num.* 156.
cum sequentibus Caroc. *de locat. fol.* 51. *num.* 3.
q. 3. et vide, quae sunt posita in tit. *de Laud.
quaest.* 34.

Sed si vis tenere primam opinionem, quae, 6
ut vides, est contra magis communem opinionem
declara habere locum, data scientia illius, qui est
praesens, et non contradicit, ut declarat Glos. *in
d.* §. *praeterea*; sed si ignorat, jus sibi competere
in emphyteusi, diceretur potius errare, Doctores
in d. §. *praeterea*, et idem dicendum esset de illo,
qui dubitat, qui pro errante habetur, Corb. qui
alios citat, *d. causa num.* 20. *et. seq.*

Declara secundo, habere locum opinionem 7
Glos. quando praesens et tacens patitur alium
investiri de re, de qua ipse erat investiendus, ut
non statim sibi praejudicet, sed elapso termino
decem dierum, qui dantur ad appellandum, notat
Bar. in *l.* 1. *Cod. de relat.* quia cum is, qui debebat
a Domino investiri de emphytensi, si Dominus
neget investituram, possit appellare Superiorem,
ut cogat Dominum ad renovandum Aff. *dec.* 238.
num. 2. Rom. *cons.* 22. Alex. *cons.* 80. *vol.* 1. cum
aliis relatis per eundem Corb. *d. caus. num.* 16.
ita praesens, et tacens non habetur statim pro consentiente,
sed elapso termino ad appellandum. Dec.
in cap. super eo, num. 42. *de offic. delegat.*

Declara tertio, opinionem Glos. ut ita demum 8
habeat locum, si praesens, et tacens sit major,
caeterum si esset minor, non sibi praejudicaret,
quia quemadmodum non posset alienare
fundum emphyteuticum sine decreto Iudicis, et
solemnitatibus requisitis; *l. etiam Cod. de praed.
min.* Menoch. *de arbit. lib.* 2. *Cent.* 2. *casu.* 171.
num. 56. et in hoc statu Ecclesiastico adest Constitutio
Ægidiana, et ubi adsunt statuta; ita etiam
non posset repudiare, neque renunciare. Menoch.

ubi *num.* 52. Rol. *cons.* 15. *num.* 30. *vol.* 1. cum aliis congestis per eundem Corb. ibid. *num.* 17. *et seq.* et alios concordantes videbis in tit. *de Laud. quest.* 34.

9 Declara quarto eandem Glos. habere locum, nisi ille, qui tacet, et est praesens, non nomino privato, sed officii, sibi a jure communi vel municipali commissi, exempli gratia: si tanquam propinquus esset adhibitus in contractu investiturae, vel uti Tutor, et Curator, quia sibi non praejudicaret. Cast. *cons.* 259. *num.* 4. *vol.* 1. cum aliis citat. per Corb. *eadem caus. num.* 19. vel si fuerit praesens tanquam Notarius, aut testis. Tiraq. *ead. glos.* 9. *num.* 147. Gab. *de praesumpt conc.* 3. *num.* 22. et dic ut ibi per eum, *num.* 21. *et seq.*

QUAESTIO IX.

SUMMARIUM

Statuto, quod foeminae non succedant renunciari potest per masculum, ad cujus favorem introductum est num. 1. etiam in praejudicium creditorum. — Renunciare quilibet potest favori suo, etiam in damnum alterius. num. 2.

1 Diximus nos in tit. *de success. in bonis emphyteuticis quaest.* 10. *num.* 3. stanto statuto, quod foeminae non succedant, hae non admittuntur, nisi in defectum masculorum, quaeritur. An huic statuto masculus renunciare possit, et foeminam secum admittere? Respondendum est, quod sic etiam in praejudicium creditorum, ita singulariter dixit Bal. *in l. maximum vitium num.* 12. *ver. sed pone quod frater C. de lib. praet.* sequitur Ias. *in §. item si quis in fraudem Inst. de actio.* Et pro singulari 2
ponit Marsil. *sing.* 361. cum quilibet possit renunciare favori suo, etiam in damnum alterius, ut concludit idem Marsil. *d. sing.* et refert etiam Caroc. *dec.* 42. *num.* 2. *et* 3. de hoc etiam diximus supra *de succ. in bon. emph. q.* 2 *num.* 4.

QUAESTIO X.

SUMMARIUM

Filius haeres patris non potest contravenire facto patris, quando emphyteusis est haereditaria, et habet locum etiam confecto inventario, num. 1. et 2. — Filius haeres in emphyteusi mixta, tenetur servare factum defuncti, num, 3. et an confectio inventarii prosit. num. 4. — Filius haeres, an in emphyteusi ex pacto, et providentia teneatur approbare factum defuncti. num. 5. et 11. — Filius haeres patris non potest contravenire facto patris pro bonis alienatis, et fideicommisso subjectis num. 6. — Contrarium, num. 10. — Ubi declaratur contraria opinio. — Statuto si prohibetur venditio non requisitis consanguineis haeres consanguineus non potest impugnare venditionem num. 7. — Filius haeres patris non potest contravenire facto defuncti, si promisit non contravenire, et obligavit se, et suos haeredes, n. 8. — Et idem intelligendum est, si simpliciter promisit. num. 9. — Argumentum de contractibus ad ultimas voluntates, et e contra, valet. num. 12. declaratur. num. 13. — Argumentum ab emphyteusi ad fideicommissum tenet, ubi aliud reperiatur decisum, ibidem. — Alienatio, seu renunciatio quando est invalida, haeres non tenetur approbare factum defuncti, num. 14. — Haeres haeredis non potest impugnare factum defuncti, num. 15. — Haeres si adeat haereditatem cum beneficio legis, et inventarii, quatenus vires haereditariae suppetant, tenetur servare factum defuncti, nec potest rem vendicare, et solvere interesse. num. 16. — Cont. num. 18. 20. et 22. — Sed prima opinio est magis com. et quomodo sit intelligenda, et ponuntur exempla. ut quando res fuisset suorum majorum, et posset considerari aliqua particularis affectio, ibidem. — Inventarium fuit inventum. ut praeservat haeredem a damno, non autem ut ex eo aliquid lucretur. num. 17. — Onus probandi, extare alia bona aequipollentia in haereditate, cui incumbat, num. 19. — Haeres cum inventario indistincte potest impugnare factum defuncti. num. 20. cont. n. 21. — Haeres si non legitime confecerit inventarium. non potest impugnare factum defuncti, num. 23. — Lex cum a matre, C. de rei vend. non habet locum. quando contractus est nullus, num. 24. — Haeres potest contravenire facto defuncti, si simpliciter renunciavit sine aliqua obligatione. num. 25. Haeres potest contravenire. quando defunctus promisit pro se tantum, vel de facto suo tantum, n. 26. — Vel quando renunciavit juri suo tantum, vel jus suum tantum alienavit, num. 28. vel solum consentit. num. 27. — Filius, si non est haeres universalis, sed habet tantum legitimam, potest contravenire num. 29. cont. num. 30. — Filius haeres non potest contravenire, sed si dato cohaerede universali, instituatur in re certa pro sua legitima, poterit, num. 31. — Haeres pro parte, an possit contravenire pro alia parte, in qua non est haeres, num. 31. — Declarationes ad l. cum a matre, C. de rei vend. vide num. 33. remissive.

Aggredior tractandam quaestionem difficilem, et in practica saepe contingentem, si emphyteuta renunciet emphyteusim pro se, et suis haeredibus, possint filii comprehensi in investitura jure proprio, et ex eorum persona, etiam quod sint haeredes renunciantis rem enunciatam recuperare? 1

Et ne confuse procedamus, ita distinguendum puto. Aut emphyteusis est haereditaria, et tunc nul-
2 lum est dubium, quia oportet, quod filius sit haeres, ut diximus in tit. *de cont. emph. qu.* 24. *num.* 1. *et seq.* Valas. *de jur. emph. quaest.* 49. *num.* 3. nec confectio inventarii prodeat in hoc casu, ut diximus *in ead. qu.* 24. *num.* 6. Clar. §. *feudum quaest.* 42. *ver. successive* licet dicat, quod aliqui tenent contrarium, idem tenet Crass. §. *haereditas q.* 12. *ver. aut loquimur in feudo.* Burs. qui de magis com. testatur *cons.* 49. *lib.* 1. *num.* 50. et etiam de magis com. testatur Rol. *cons.* 44. *vol.* 3. Ludovis. *decis.* 418. *num.* 7. Gab. qui alios allegat de mag. com. op. de reg. jur. *conc.* 11. *num.* 20. cum aliis seq. et idem Burs. similiter hanc esse com. docat *cons.* 291. *lib.* 3. *num.* 100. *et seq.*

3 Aut est emphyteusis mixta, acquisita pro se filiis, et haeredibus, et in hoc casu tenendum est, quod pater possit praejudicare filiis, et si sunt haeredes, tenentur observare factum defuncti, ut diximus *de cont. emphyt. d. q.* 24. *num.* 23. et est dec. Rot. 50. *num.* 11. in recol. per Paul. Rub. et quod filius si est haeres sine inventarii confectione, seu beneficio non est dubium; quia non potest contravenire. Bursat. *d. cons.* 291. qui de com. et magis com. attestantur, *num.* 106.

4 Sed dubium est, an confecto inventario possit venire adversus alienationem? In hac quaestione multi dicunt, quod confectio inventarii prodest, ut possit venire contra alienationem, seu renunciationem, et hanc opinionem uti com. tenet Curt. *in tract. de feud.* 3. *par. ver. igitur est regula.* Zas. *eod. tract.* 9. *par. num.* 29. et hanc partem uti magis com. amplectitur, Soc. jun. *cons.* 112. *num.* 12. *lib.* 1. Cach. *dec. Ped.* 68. *num.* 11. *et* 21. ubi dicit hanc esse veram, et indubitatam conclusionem; quinimo non confecto inventario dicit posse recuperare, et *num.* 14. posse vindicari, etiam si haeres teneatur de evictione, ibi *num.* 15. cum aliis quos allegat Clar. §. *feudum q.* 42. *ver. successive*, Crass. *d. q.* 12. *ver. contrarium in fine*, ubi allegat etiam Phanut. de invent.

Contrariam opinionem, quod in casu isto nihil prosit inventarium, dicit magis com. Alex. *cons.* 28. *et consil.* 13. *num.* 11. *lib.* 5. Grat. qui hanc testatur com. esse op. *cons.* 4. *num.* 50. *vol.* 1. Covar. *var. resol. cap.* 8. *lib.* 2. *ver. octavo infertur.* Rol. *cons.* 11. *vol.* 3. ubi hanc esse magis com. op. profitetur cum aliis, quos cumulat, Mich. Cras. *d. q.* 12. *ver. contrarium*; isti moventur ea ratione, quia feudum non potest obtinere succedens, nisi sit haeres, cui rationi respondet idem Cras. qui contrariam op. tenet; Sed praedictam op. contrariam tenent etiam Marian. Frec. *de feud. lib.* 3. *q.* 7. *fol.* 258. Aff. *in Const. divae memoriae, num.* 9. *lib.* 3. Alciat. *cons.* 160. *num.* 15. *et consil.* 129. *num.* 2. nisi in casu, quando diceret, velle esse haeredem primi, non autem ultimi, Bursat. qui alios citat. *d. consil.* 49. *num.* 49. cum aliis seq. et quod in feudo mixto sufficiat esse haeredem primi acquirentis, et non ultimi, de magis communi testatur Bursat. *cons.* 291. *n.* 132. qui infinitos citat, et alios, qui cont. tenent.

Sed magis com. op. et verior est, de qua testatur Bursat. *consil.* 291. *num.* 107. *lib.* 3. ubi infinitos congerit, quod confectio inventarii nihil prosit, quemadmodum non prodest in emphyteusi haereditaria, quia et in emphyteusi mixta requiritur, quod sit haeres, ut diximus sup. in tit. *de cont. emph. q.* 1. *num.* 23. et tenet Rot. infra alleganda, *dec.* 265. *num.* 2. Nec ratio Mich. Crass. movet quod deferatur haec emphyteusis providentia concedentis, quia ex hoc non tollitur, quin etiam debeat esse haeres, vel primi, vel ultimi decedentis, ut diximus eod. tit. *q.* 3. *num.* 10. et quod haec sit verior, et communior, testatur idem Bursat. *consil* 31. *num.* 13. *lib.* 1. qui de communi, et communiori attestantes allegat, et *consil.* 3. *num.* 28. *eod. lib.* Verum post haec scripta, repeti Rot. tenere, cum Clar. et aliis, primam opinionem, ut in *dec. posth. par.* 2. *num.* 3. 265. licet non disputet articulum, et vide quae dicam infra *num.* 16. cum sequentibus, et quae dixi, *q.* 24. *de cont. emph.*

Aut est emphyteusis acquisita ex pacto, et providentia, et in hoc casu maximum est dubium: nam quod filii, et nepotes possint vindicare, si sint ex investitura vocati jure proprio, et ex eorum propria persona, etiam quod sint haeredes renunciantis, seu vendentis, tenet Bal. *in l. si quis patris, ver item quaeritur, num.* 9. *C. unde liber.* Alex. *cons.* 13. *num.* 11. *et cons.* 18. *num.* 12. *vol.* 5. Ruin. *cons.* 134. *num.* 11. *vol.* 2. quos refert Corb. *de caus. privat. ob renunc. num.* 32. et retulimus supra eod. tit. *q.* 4. *num.* 4. *et seq.* et haec opinio comprobari potest, quia filii, non uti haeredes patris, sed uti vocati in casu alienationis prohibitae, possunt revocare alienata a patre. Ceph. *cons.* 318. *num.* 89. *et* 101. Surd. *cons.* 313. *num.* 35. *lib.* 3. Magon. *decis.* 91. *num.* 16. quos refert Fusar. *de fideicom. subst. q.* 717. *num.* 7. licet loquatur in fideicommisso et *q.* 593. *num.* 49. ubi refert Bal. *in d. l. si qui patris.* Ruin. *d. cons.* 138. distiguendo tamen, ut per eum, Alciat. *resp.* 561. *in fine*, Abb. *consil.* 74. *num.* 1. *et seq.* ubi pariter dicit non nocere filio haeredi, secundum tamen distinctionem ibi relatam. Rimin. jun. *consil* 371. *num.* 32. Menoch. *de praesump. praes.* 115. *lib.* 3. *num.* 59. qui tamen dicit, filio nocere, si sit patris haeres, et ipse existimat, praedictos male dixisse, per ea quae scripsit, *cons.* 89. *lib.* 1. et supradictam opinionem, quod filius possit vindicare rem alienata tam a patre, etiam si sit haeres, late defendit, Cach. *dec.* 68. *num.* 21. dicens hanc esse veram, et indubitatam opinionem, sive sit feudum mixtum, sive ex pacto, et providentia, et sive haeres fuerit cum beneficio legis, et inventarii, sive non, et *num.* 14. tenet etiam hoc procedere, si inven-

tarium illegitime contulerit, et quod haeres non teneatur approbare factum defuncti, si est emphyteusis ex parto et providentia tenet Grat. *cons.* 55. *num.* 11, *vol.* 1. quem refert. Gabr. *in tit. de reg. jur. conr.* 11. *numer.* 23.

Contrariam tamen sententiam, quod filius, si sit haeres patris, non possit contravenire, tenet Alex. *d. cons.* 13 *num.* 7. *vol.* 5. Barbat. *cons.* 18 *num.* 23. *lib.* 2. Dec. *cons.* 38. *vol.* 4. *in fin.* Ruin. *cons.* 7. *num.* 38. *lib.* 1. Natt. *cons.* 214. *num.* 4. Abba. *cons.* 29. *num.* 17. Hier. Gab. *cons.* 125. *num.* 13. *lib.* 1. Cepb. *cons.* 620. *numer.* 9. *lib.* 5. Pereg. *cons.* 101. *numer.* 2. *et seq. et in tract. de fideicom. art.* 52. *num.* 97. Menoch. supra allegatus. Arius Pinel. *in l.* 1. *par.* 3. *num.* 48. *C. de bon. mat.* ubi testatur de magis com. op. Cavalc. *dec.* 36. *num.* 29. *par.* 1. ubi dicit ita servari in practica, et hanc esse magis com. opinionem, refert Fusar. *d. tract. q.* 597. *num.* 2. licet aliquos allegat contrarium tenentes; nempe *dec.* 445. *n.* 55. Soc. jun. *cons.* 4. Decian. *cons.* 52. *num.* 12. *et seq. lib.* 1. Gall. *de except. succ. tit.* 4. *excep.* 26. *num.* 67. *par.* 2. et alios refert etiam tenentes, quod filius non possit venire contra bona renunciata, si est haeres, et loquitur in feudo ex pacto, et providentia, idem Fusar. *q.* 557. *num.* 4. videlicet Bal. *in l. qui si patris* supra allegata, *n.* 9. Alex. *cons* 13. *num.* 7. *et cons.* 19. *num.* 14. *lib.* 5. Ruin. *consil.* 25. *num.* 10. *lib.* 2. Dec. *consil* 185. *num.* 5. cum aliis citatis a Menoc. *cons.* 1204. *num.* 10. Simon. de Praet. *de inter. ult. vol. fol.* 513. *num.* 68. et in fideicommisso, ead. q. in principio infinitos congerit, tenentes quod filius haeres patris non possit contravenire facto defuncti, quos si vellem recensere, essem nimis longus, et, Mirb. Crass. §. *haereditas. q.* 12. *ver. infertur secundo*, loquens in feudo ex pacto, et providentia, attestatur hanc esse com. op. quando Vasallus alienavit feudum cum consensu Domini, et ibi plures concordantes allegat; et Rol. *cons.* 97. *num.* 45. *et seq.* dicit, quod omnes ita concludunt.
7 Facit pro hac opinione illa conclusio, si statuto prohibeatur venditio, non requisitis consanguineis et nihilominus fuerit facta alienatio, haeres consanguineus non poterit revocare alienationem, Io. Croc. *in l. filius familias*, §. *Divi*, *num.* 148. *ver. primus casus ff. de legat.* 1. Soc. jun. *cons.* 107. *num.* 58. *lib.* 3. Paris. *cons.* 48. *numer.* 3. *et* 7. *libr.* 3. Rol. *cons.* 30. *num.* 39. *libr.* 4. Honded. *cons.* 3. *lib.* 1. *n.* 60, cum pluribus seq. ubi alios congerit, et tanto magis dicta opinio habebit lo-
8 cum, dicit ibi Crass. si Vasallus alienans promittit non contravenire, et obligat se, et ejus haeredes. Alex. *d. cons.* 13. *vol.* 5. ubi hanc dicit esse com. op. Roland. *eodem cons.* 97. *num.* 74. Honded. *cons.* 3. *lib.* 1. *num.* 63. *cum seq.* qui alios citat, tenentes hanc esse com. op. Ludovis. *dec.* 418. *num.* 8. et Rot. *in recent. part.* 2. *dec.* 256. *num.* 5. et idem dicendum esset, si simpliciter promisisset, quia pro haeredibus promisisse intelligitur. Bar. et alii *in l. si sit. ff. de rer. oblig.* Alex. *in l. stipulatio ista, in principio, ff. eodem* Hier. Gab. *cons.* 125. *num.* 13. *lib.* 1. Pereg. *de fideicom. art.* 52. *num.* 97. Fusar. *de fideicom. q.* 597. *num.* 4. Bertaz. *de claus. claus.* 12. *glos.* 4. *in principio*, et alios allegat idem Fusar. *q.* 560. *n.* 14. et quando obligavit suos haeredes, et ipsorum bona, ut communiter fieri solet, Honded. qui alios allegat, *dicto cons.* 3. *num.* 63. Et quod non possit venire contra factum defuncti, et revocare alienationem, tenet Bursat. *cons.* 291. *num.* 97. *et seq. lib.* 3. ubi de com. testatur idem Bursat. *cons.* 3. *lib.* 1. *n.* 30. cum aliis seq. ubi loquitur, quando pater praelegavit feudum primogenito, quod praelegatum revocare non potest, si filius est haeres, non confecto inventario, vel confecto, et multa bona patris possideat; idem tenet Gabr. *cons.* 85. *num.* 6. *vol.* 1. loquens in emphyteusi legata uni filio, quod haeres non possit contravenire, sive sit emphyteusis nova, sive antiqua, et quod haeres non possit contravenire, sicut si sit facta de re ipsius haeredis, sive dispositio sit facta in ultima voluntate, sive in contractu; et repellitur ex eo, quia uti haeres tenetur de evictione, Gab. qui alios citat *cons.* 125. *num.* 2. *et sequentibus*, sed de hoc videndum est, quod diximus, *de cont. emph. q.* 24. *num.* 12.

Contrarium in fideicommisso, quando res a- 10
lienata erat prohibita alienari per testatorem, tenent multi allegati per eumdem Vinc. Fusar. *quaest.* 557. *num.* 8. et per Rot. Rom. *divers. dec.* 110. *par.* 2. ubi haec opinio multis rationibus comprobatur, et declaratur, *l. cum a Matre C. de rei vend. a nu.* 2. *usque in finem*, ubi etiam firmatum fuit, quod Doctores contrarium tenentes loquuntur in terminis, *l. filius familias* §. *cum pater, ff. de leg.* 2. aut in simplici fideicommisso conditionali, sive in re subjecta restitutioni post mortem gravari, et non in terminis expressae prohibitionis alienationis, ibi *num.* 32. ut quando testator prohibuit alienationem, quia volebat bona semper remanere apud familiam, et idem tenuit alias eadem Rot. ut per Seraph. *dec.* 477. *et divers. par.* 2. *dec.* 49. *num.* 5. ubi dicitur hanc esse receptissimam sententiam, infinitos pro hac parte allegando.

Et sic videtis, quod utraque opinio habet 11
suos defensores. Ego autem (licet minus) dicam, quod sentio, et fateor, quod opinio Rotae Romanae *in dicta decisione* 110. fecit me multum dubitare; quia ejus opinionem semper sequutus sum, et quod prima opinio videtur verior cum liceat argumentari a contractibus ad ultimas voluntates, et e contra, Ever. in Cent. *in loco a contractu ad ultimas voluntates*, et e contra; et in specie; quod valeat argumentum ab emphyteusi ad fidei- 12
commissum, quando aliud in jure non reperitur decisum; tenet Pereg. *de fideicom. art.* 27. *num.* 4. et Vinc. Fusar. *de subst. fideir. q.* 379. *n.* 14. *et* 71. et quando adest eadem ratio, licita est argumen-

tatio de fideicommisso ad emphyteusim, et e contra, Ludovis. *dec.* 219. *num.* 2. Et ideo quemadmodum res subjecta fideicommisso, alienata per haeredem vendicari potest, ut in dicta dec. latius deducitur, ita etiam bona emphyteutica; quae alienari non possunt nec renunciari in praejudicium comprehensorum, ut diximus in tit. *de cont. emph. quaest.* 24. possunt per haeredem vendicari. Sed his non obstantibus secunda opinio, non solum est communior ex denumeratione auctorum, sed etiam verior. Nec dicta decisio Rotae videtur obstare, quia in illa decisione testator expresse prohibuit alienationem favore comprehensorum, et ne bona extra familiam alienarentur, et sic argumentum
13 de fideicommisso ad emphyteusim non procedit, quando adest diversa ratio, ut per Everard. *in d. loco*: nam quod emphyteuta non possit alienare, est prohibitum favore Domini directi, juxta l. finalem *Cod. de jur. emphy.* et non favore comprehensorum, nisi ex quadam dispositione acquirentis, qui voluit etiam prospicere suis descendentibus, et nos loquimur, quando emphyteuta alienavit cum consensu Domini directi, alias aliena-
14 tio, vel renunciatio esset nulla: et tunc factum defuncti haeres non teneretur approbare; et sic cessaret in isto casu dispositio *l. cum a matre Cod. de rei vend.* Deinde ut dictum est, illa decisione dicitur, quod opinio illorum, qui tenent haeredem non posse contravenire procedit in simplici fideicommisso, in quo non est par ratio, quando acquirens emphyteusim prospexit suis descendentibus. Ulterius, decisio Rotae, in terminis fideicommissi non est tuta, secundum Doctores allegatos à Vincentio Fusar. *d. q.* 557. *num.* 9. ubi etiam allegantur, qui testantur de magis com. op. et adde Grat. *disc. foren. cap.* 521. *num.* 24. ubi allegat Seraph. *decis.* 1157. quamvis crederem, temerarium esse recedere ab opinione Rotae in casu expressae prohibitionis in materia fideicommissi: Et pro opinione praedicta, quam sequimur, facit illa quaestio posita per Ias. *in l. in computatione. C. de jur. delib. num.* 9. ubi quaerit, si pater vendat fundum adventitium filii, et sit haeres patris, an possit vendicare; et concludit quod non, et ibi ponit plures casus, et pro nostra opinione faciunt quae infra dicam *num.* 18. quod tunc demum potest contravenire haeres, quando confecit inventarium, et non confecto non potest contravenire *num.* 21. 22. *et* 23. et quod non possit contravenire facto defuncti, sive patris alienantis, filius haeres sine beneficio inventarii, etiam si consensus Domini intervenisset, tenet Rot. Lucens *divers. dec.* 47. quia iniquum esset, quod ex qua persona, quis lucrum capit, ejus factum improbet. *l. ex qua persona ff. de reg. jur.*

Et tanto magis procederet praedicta opinio, quando esset emphyteusis nova ex pacto, et providentia, acquisita titulo oneroso: quia tunc pater poterit renunciare, et alienare in praejudicium filiorum, ut diximus in tit. *de succ. in bon. emph. q.* 16.

Ampliatur praedicta secunda opinio, habere 15
locum in haerede haeredis, quia non potest contravenire, revocando bona alienata per defunctum; Crass. *d. q.* 12. *num.* 6. Fusar. *dicta q.* 557. *num.* 5. licet loquatur in materia fideicommissi, ubi plures cumulat, attestantes de communi opinione, quamvis aliqui contrarium teneant, ut ipse refert *n.* seq. et Hond. qui alios allegat *d. cons.* 3. *lib.* 1. *num.* 54.

Amplia secundo habere locum, si haeres adi- 16
visset haereditatem cum beneficio legis, et inventarii: quia quatenus vires haereditatis suppetant, haeres tenetur servare factum defuncti, nec potest vendicare rem, et solvere aestimationem illius cum interesse, ut per Glos. in l. cum a matre, et ibi Bal. et Paul. de Cast. C. *de rei vend.* Dec. *in l. debitor num.* 30. *C. de pact. et in l. ex qua persona*, et ibi Cagn. *ff. de reg. jur.* Pinel. *in l.* 1. *par.* 3. *num.* 81. *ver. amplia septimo*, *C. de bon. mat.* Rom. *cons.* 18. Fulgos *cons.* 73. Paul de Cast. *cons.* 263. *num.* 3. Soc. jun. *cons.* 157. *in fine lib.* 2. Natt. *cons.* 214. Crav. *cons.* 125. *num.* 12. Gab. *cons.* 125. *num.* 11. *lib.* 1. ubi de com. testatur, et Hond. *consil.* 3. *num.* 53, *lib.* 1. cum aliis allegatis per dictum Fusar. *ead. quaes.* 557. *num.* 13. Add. *ad dec. Ludovis.* 418. *num.* 15. ubi plures decisiones Rotae cumulat. Et ratio affertur, quia beneficium inventarii non fuit inventum, nisi ut praeservaret haeredem a damno: non autem ut ex eo aliquid 17
lucretur Surd. *decis.* 30. *num.* 13. Rot. *in recent. par* 2. *decis.* 61. *in fine*, ubi tenet, quod confectio inventarii nihil prosit haeredi, si in inventario reperiuntur bona ultra creditum, cum aliis allegatis per eundem Vinc. Fusar. *d. q. num.* 13. et Cavalc. *de usuf. mul. rel. num.* 98. Rot. *dec.* 89. *num.* 11. impressis per Zacch. de oblig. Cam. Bursat. qui multos congerit *d. cons.* 291. *num.* 75. l. 3. etiam attestantes de communi, et novissime Grat. *discep. for. cap.* 511. *num.* 26. cum pluribus seq. ubi infinitos refert, et de magis com. attestantes, et pluries ita tenuisse Rotam refert, et vide infra *num.* 22.

Contrariam sententiam multi tenuerunt ma- 18
gnae auctoritatis, volentes quod immo haeres cum beneficio inventarii possit vendicare rem, et solvere aestimationem emptori cum interesse. Alex. *cons.* 19. *num.* 50. *lib.* 5. Dec. *cons.* 185. *num.* 6. Paris *cons.* 10. *num.* 6. *lib.* 1. Brun. *cons.* 17. *num.* 76. Soc. jun. *consil.* 112. *in fine lib.* 2. Menoch. *cons.* 89. *num.* 89. *lib.* 1. Curt. *de feud. ex quib. caus. feud. amit. q.* 3. *in fine.* Gram. *dec.* 93. Pedem. *dec.* 178. *col.* 3. quos refert idem Fusar *ead. q. num.* 14. et Gabr. qui alios citat. *d. cons.* 125. *num.* 11. qui loquitur in feudo, et fideicommisso: et dictam dec. Pedam. quae alias est dec. 68. et secundum impressionem Taurin. est 181. sequitur Rot. *in dec. posth.* 724. *num.* 2. *par.* 1. ubi allegantur Surd. *cons.* 7. *num.* 31. *et seq.* et alii sed *d. num.* 14. Fusar. dicit, quod prima opinio est magis communis, a qua in consulendo, et judicando non sit receden-

dum; cum temperamento tamen, ut procedat, si haeres nullum damnum patiatur, nec aliquod interesse, ob affectionem retinendo rem haereditariam loco rei alienatae: secus si aliquod damnum, vel interesse sentiret, ut quia res fuerit majorum suorum, vel quia res habebat jurisdictionem, vel dignitatem annexam, vel quia bona haereditaria non equivaleant valori totius rei alienatae vel quia res pro parte alienata, non afferret tantam utilitatem pro parte non alienata, prout ex tota perciperetur; vel quia aliud simile damnum pateretur fideicommissarius, quia tunc procederet secunda opinio, Alber. *in l. ultima* §. *in computatione col. pen. C. de jur. delib.* Gab. *d. cons.* 125. *num.* 12. *lib.* 1. ut quando posset considerari aliqua particularis affectio, puta, si esset res antiqua suorum majorum, tunc liceret haeredi vendicare illam rem. Add. ad Ludovis. *dec.* 418. ubi alios cumulat. Gab. *d. cons.* 125. *num.* 12. qui quamplures adducit, primam opinionem tenentes attestans esse magis communem cum declaratione, quam facit Fusar. et loquitur in feudo, propter affectionem, quam habet haeres ad feudum et videnda est *dec.* 351. *num.* 8. *par.* 2. *posth.*

19 Cui autem incumbat onus probandi, extare alia bona aequipollentia in haereditate, videndus est Fusar. *d. q. num.* 16. et Grat. *discep. foren. c.* 511. *num.* 30. *et seq.* ubi refert, quod haeres tenetur. ex sententia Aym. *cons.* 225. *num.* 12. Rot. *part.* 2. *divers. dec.* 190. *num.* 2. et ut circuitus evitetur, tertius per haeredem non debet molestari, et tantum interest haeredis habere bona alienata, quantum alia haereditaris, ut per Gab. *cons.* 125. *num.* 12. *lib.* 1. et semper haeres debet probare interesse, et causam magnam, ob quam nolit stare facto defuncti.

20 Et quamvis secundum Mich. Crass. *d. quaest.* 12. §. *haereditas, ver. alii,* multi teneant, haeredem cum inventario, indistincte factum defuncti impugnare posse, licet haereditas illius, cui haeredes extiterunt, sit solvendo, ut Jacob. de S. Georg. *tract. feud. ver. ita, quod ipsi investiti, num.* 8. et de magis com. allegat Alex. *cons.* 28. *num.* 18. *li.* 5. Silva. *cons.* 20. *num.* 33. *et seq.* Covar. *variar. resol. c.* 18. *num.* 5. *ver. octavo infertur,* dicens hoc esse ex mente, et resolutione omnium, qui rem istam diligenter examinarunt; et hanc quoque esse magis com. op. dicet attestari per Pinel. *in l.* 1. *par.* 3. *num.* 95. Paris. *c.* 65. *num.* 48. *lib.* 3. et idem Grass. dicat etiam non obstare Gloss. communiter receptam in *l. ultima,* §. *in computatione, C. de jur. delib.* quia procedit in allodialibus, secus in feudalibus, quae debentur ex legis dispositione; Tamen ego non video differentiam in casu isto inter bona allodialia, et feudalia quia *l. cum a matre C. de rei vend.* procedit tam in allodialibus, quam feudalibus, et emphyteuticis, Rot. *in recent. par.* 2. *dec.* 256. *num.* 4. Cavalc. *dec.* 36. *par.* 1. *num.* 29. ubi dicit hanc esse magis com. op. Et ratio, ex qua moventur est, quia inventarii beneficium non fuit inventum, nisi ut praeservet haeredem a damno, non autem ut ex eo aliquid lucretur; ut ex decisionibus allegatis per Add. *add. decis. Ludovis.* 418. *num.* 15. et habet locum tam in allodialibus, quam feudalibus, et emphyteuticis; et sic opinio Grass. non est tenenda; et in feudo ex pacto, et providentia novo, quod inventarium non prosit, tenet Thom. Maria. *de feudo lib.* 1. *tit.* 3. *num.* 18. *et tit.* 5. *de feud. haered. num.* 39. ubi hanc sententiam comm. appellat, licet dicat, quod pauci dissentiant, refert Bursat. *consil.* 49. *num.* 50. *lib.* 1. ubi dicit, quod saltem ad ratam bonorum haereditariorum, et inventarii, non poterit rescindere, cum inventarium pro viribus haereditariis haeredem de evictione teneri faciat et alios concordantes cumulat, etiam attestantes de recepta opinione et quod in feudo antiquo ex pacto, et providentia, haeres sine beneficio inventarii sibi praejudicet, et non possit contravenire facto defuncti, tenet Paris. *cons.* 10. *num.* 8. *et seq. vol.* 1. Ruin. *cons.* 1. *num.* 13. *et cons.* 43. *num.* 12. *vol.* 1. Curt. *de feud.* 4. *par. num.* 48. Afflict. *dec.* 44. num. 33. Clar. §. *feudum quaest.* 42. *ver. successione.* Pinel. ut supra *num.* 93. Caepol. *cons. civil.* 31. *in fine* Gab. *de reg. jur. num.* 19. *conc.* 11. Rol. *cons.* 44. *num.* 8. *vol.* 3. cum aliis adductis per Bursat. *cons.* 3. *lib.* 1. *num.* 29. qui- 22
nimo etiam confecto inventario, pro rata bonorum haereditatis, quae habuit, contravenire non posset Roman. *consil.* 18. *in fine* Brun. *cons.* 18. *in fine,* Curt. *de feud.* 4. *par. num.* 130. late Ceph. *cons.* 224. *per totum vol.* 2. Bursat. *eod. cons.* 3. *num.* 31. Grat. *discept. foren. cap.* 511. *num.* 28. *cum aliis seq.* ut supra allegatus, ubi dicit ex sententia Marzar. quod numquam agitur contra tertium possessorem, quando adsunt alia bona haereditaria alienantis et esse multum notandum contra eos, qui extendunt beneficium inventarii ad hunc casum, reprobando Pinell. et alios.

Et non esset dubitandum, quando filius hae- 23
res non confecisset inventarium ligitime, quia tunc emptor rei emphyteuticae, vel ille, cui facta esset renunciatio, molestari non poterit. Vinc. Fusar. qui alios concordantes citat. *d. q.* 557. *n.* 19. Thom. de Maria. *tract. de feud. tit.* 1. *lib.* 1. *n.* 26. *cum. seq.* ex magis vera, et practicabili opinione, refert Bursat. *eod. cons.* 3. *num.* 31. Rot. *decis.* 358. *posth. par.* 2. *n.* 2. Seraph. *dec.* 1311. *n.* 2. *et par.* 2. *diver. dec.* 72. *num.* 7. *et* 49. et quod non possit filius haeres non confecto inventario, contravenire facto defuncti, testatur de magis com. op. Bursat. *cons.* 291. *num.* 68. *et seq. lib.* 3. loquens in feudo ex pacto, et providentia ex concessionibus antiquis, et *num.* 69. *et* 70. qui plures congerit.

Declaratur tamen *l. cum a matre,* et senten- 24
tia communis, quam tenemus, quod filius haeres non possit contravenire facto sui patris, non procedere, quando contractus non valeret, et esset

invalidus, ita quod ipse vivens posset contravenire; tunc, et ejus haeres hoc facere posset, Gabr. *d. conc.* 11. *num.* 31. etiam quod adsit juramentum defuncti, idem Gabr. *tit. de jur. jur. conc.* 6. *num.* 8. Sim. de Praet, *de inter ult. vol. fol.* 513. *num.* 63. Mich. Gras. *d. q.* 12. *num.* 26. *ver. porro.* Cach. *dec.* 68. *num.* 1.*et* 2. etiam non confecto inventario, *num.* 4. Gabr. *cons.* 125. *num.* 6. *vol.* 1, et posset etiam ipse contravenire quando alienatio est nulla, ut ibi dicit Gabr. *num.* 7. vel quia alienatio esset facta sine consensu Domini. Ceph. *cons.* 608. *num.* 35. *lib.* 4. Rot. Lucens. *dec.* 44. *in principio*, et esset contractus invalidus, quando alteraretur solituoi in investitura: nam tunc obligatio defuncti non transiret ad haeredes. Rot. Rom. *dec.* 176. *in fine par.* 5. *recent.*

25 Declaratur secundo, non habere locum, quando renunciatio fuisset facta simpliciter, nulla facta promissinne, vel obligatione, quia tunc haeres poterit contravenire. Bal. *in l. qui se patris, num.* 11. *et seq. C. unde lib.* Ruin. *cons.* 38. *num.* 10. *lib.* 1. *et cons.* 138. *num.* 16. *lib.* 2. Natt. *cons.* 412. *et* 470. *num.* 12. cum aliis allegatis per Fusar. *qu.* 557. *num.* 28. *et d. q.* 597. et sequitur Rot. *dec.* 50. *num.* 11. *et* 12. *in recollect. per Paul. Rub.* quia non tenetur de evictione, et loquitur de alienatione feudi.

26 Declaratur tertio, quando promisisset pro se tantum, vel de facto suo tantum quia tunc non censetur promisisse pro haeredibus suis; et ideo illis renunciatio non praejudicaret, Bal. *in d. l. qui se patris*, Ruin. *cons.* 42. *num.* 17. *lib.* 1. cum aliis per eumdem Fusar. congestis, *q.* 560. *num.* 16. *et d. q.* 597.

27 Declaratur quarto quando non alienavit, vel renunciavit, sed solum consensit alienationi, vel renunciationi, tunc poterit ex persona sua haeres contravenire, Crass. *d. q.* 12. *in fine* Fusar. *d. quaest.* 557. *num.* 28.

28 Declaratur quinto, quando renuncians renunciavit juri suo tantum, vel jus suum alienavit, Fusar. *d. q. num.* 29. cum aliis per eum congestis.

29 Declaratur sexto, quando filius est haeres universalis. Sed quid si non habet nisi legitimam, numquid possit repetere, quod pater alienavit, vel renunciavit? Haec quaest. est ardua ut dicit Cras. *d. q.* 12. ubi multos enumerat tenentes, filium posse repetere fundum alienatum a patre, et hanc dicit esse com. op. Boer. *dec.* 23. *num.* 17.

Contrariam opinionem tenet Pinel. *in d.*
30 *l.* 1. *par.* 3. *num.* 8. ubi dicit, quod opinio Bar. et Bal. reprobatur ab omnibus. Nat. *cons.* 214. *vol.* 1. affirmans hanc esse com. op. et ponit practicam, fundum esse aestimandum, et secundum illius aestimationem fieri compensationem cum bonis aequivalentibus haereditatis paternae, quae penes filium haeredem reperiuntur, etiam sub nomine legitimae et Phan. de Phan. in *trac. de invent. par.* 5. *num.* 70. dicit, quod major pars scribentium stat pro hac sententia, et eam esse sequendam, et attestatur non solum esse com. sed veram in jure, et alteram falsam, et ab hac opinione non esset recedendum ait Crass. *d. q. num.* 24. ubi declarat, intelligendam esse respectu emptoris, ut scilicet in praejudicium ejus fundum a patre alienatum, et legitimam simul habere non possit: secus vero respectu cohaeredum et legatariorum vel simul: namque datur ei regressus contra cohaeredes, et legatarios, Glos. *in d. l. cum a matre*, cum aliis per eum allegatis, et videndus est Jas. *in d. l. in computatione C. de jur. delib. sub num.* 10. *ver. breviter* et Grat. *d. cap.* 511. *in fine*, ubi dicit ex sententia aliorum, quod filius non potest contravenire alienationi factae per patrem, etiam confecto inventario, quando ad eum aliquid de haereditate patris pervenit, vel pervenire potest.

Declaratur septimo quando filius successit pa- 31
tri universaliter in tota haereditate, vel in quota ipsius haereditatis, secus si sit institutus in re certa pro sua legitima, vel in quota bonorum competente pro legitima, dato cohaerede universali: non enim tenetur ex contractu paterno, sed illi contravenire potest quia hoc casu loco legatarii est idem Cras. *d. q.* 12. *num.* 26. *ver intellige*, ubi alios allegat, et quamvis sit haeres pro dimidia tantum, pro alia tamen contravenire non potest cum defensio, et non offensio circa factum defuncti quemlibet haeredum insolidum teneat, nec haeres in parte 52
pro alia rem suam a testatore venditam, vendicare valet. Bal. *in l. cum a matre n.* 6. et ibi Cast. Burs. *d. cons.* 3. *num.* 34. Sed quomodo haec declaratio Burs. sit intelligenda, et an sit vera, videndus omnino erit idem Fusar. *d. q.* 557. *num.* 20. cum aliis seq. et Cras. *d. q.* 12. *n.* 12. Jas. *in d. l. in computatione, sub num.* 18. *ver. secundus casus.* Sed Fachin. *cont. jur. lib.* 10. *cap.* 55. tenet opinionem com. scilicet, quod haeres pro parte non possit contravenire facto defuncti, nec rem vendicare pro ea parte, pro qua est haeres ad argumentum autem quod haeredes tenentur insolidum ad defendendum emptorem, Resp. habere hunc sensum, non licere uni haeredi super lite emptori mota, eum defendere pro parte tantum; omnes enim insolidum assistere debent, et emptorem defendere, sed si non defendat unus pro parte tamen de evictione tenetur, et poterit vendicare pro alia parte. Sed com. op. est, quod omnes tenentur insolidum, ut ipsemet ibi attestatur, et vid. Fusar, *loco citato*, et Gabr. *de reg. jur. conc.* 11. *num.* 8. *et seq.*

Pro aliis declarationibus poteris videre Fu- 33
sar. d. q. et Gab. *d. conc.* 11. et Gabr. *eod. cons.* 125. *num.* 8. ponit aliam declarationem, quando scilicet defunctus, in fraudem haeredis, ut eum privaret portione, sibi a lege debita, alienavit vel se obligavit: tunc enim usque ad portionem sibi debitam revocat, ubi alios citat, sed quando hoc praesumatur, vide in tit. *de alien q.* 1. *num.* 62. *et* 100. *et de solut. can. num.* 62. *cum. seq.*

QUAESTIO XI.

SUMMARIUM

Dominus directus, an teneatur stare locationi.

Quaero, An Dominus, cui facta est renunciatio ab emphyteuta, teneatur stare locationi factae ante renunciationem? Tiraq. *de retract. ligna.* §. 34. *num.* 9. refert Bal. tenentem, debere stare locationi, quem ipse sequitur: quia in ipsum transeunt onera, servitutes, et hypothecae, ut diximus supra *hoc. eod. tit. q.* 3. quam opinionem approbavit etiam Surd. *dec.* 286. *num.* 4. Distinguendum tamen erit pro faciliori intelligentia: Aut emphyteusis reversa est ad Dominum per renunciationem uti privatum, vel per donationem, aut per legatum, aut alium titulum, et tunc quia in hoc casu servitutes, onera, et obligationes remanent, et transeunt in Dominum, ut supra diximus *q.* 3. n. 4. sequitur, quod Dominus teneatur stare locationi. Aut reversa est ad Dominum jure praelationis, et dominii, non est causa voluntaria, ut quando emphyteuta alienavit sine consensu Domini, vel etiam cum consensu ipsius, et tamen vult praeferri, ut dicemus *in tit. de alienat. q.* 1. Aut per generationem finitam, vel jure commissi, sive ob canonem non solutum, vel ex alia causa, ob quam incidit in commissum, et tunc Dominus non tenetur stare locationi, quia onus, hypotheca, servitus, et alia onera in istis casibus non transeunt in Dominum, ut diximus *in d. q.* 3. et hanc distinctionem approbat Cacher. *decis.* 156. *n.* 9. *et seq. et* n. 12. ubi pulchre hanc materiam tractat, et resp. contrariis, et vide *de cont. emph. q.* 30. similem distinctionem videtur facere Caroc. *de locat. et cont. in tit. de usufructuario. q.* 4. *fol.* 81. ac etiam Mant. *de tacit. et amb. lib.* 5. *tit.* 10 *num.* 31. ex sententia aliorum, quod quando reversa est ex renunciatione, non potest expellere conductorem; sed si revertatur ad Dominum propter alienationem sine ejus consensu, vel propter canonem non solutum, potest ipse expellere colonum etiam si habeat hypothecam; quia utile dominium cum directo consolidatur, et consequenter solvitur hypotheca, sed est diversum, si emphyteusis ad Dominum perveniat, tanquam ad quemlibet privatum; veluti si emphyteuta utile dominium Domino directo renunciavit, legavit vendidit, seu alio titulo resignavit quia tunc cum suo onere transit Mant. *eod. tit.* 10. *num.* 3.

An autem teneatur stare colono simplici, videnda est *q.* 39. de cont. emph. et cum non possit reddi ratio concludens diversitatis inter partiarium, et eum qui nummis colit, ut dicit Alex. *in l. si. filiofamilias, num.* 17. *in fine ff. solut. mat.* et Surd. *dec.* 265. *num.* 53. sequitur, quod idem sit dicendum de colono partiario quod fuit dictum de conductore, et pro ista opinione facit, quia emphyteusis revertitur ad Dominum una cum fructibus pendentibus, et maturis, et perceptioni proximis, ut per Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. amp.* 37. et diximus *de alien. q.* 1. *num.* 128. *et de var. caduc. q.* 2. *num.* 32. et solum dubitatur, An possit emphyteuta percipere partem colonicam, et nos infra in tit. *de melior. q.* 1. *num.* 13. tenemus, quod tantum potest percipere expensas factas pro recolligendis fructibus non autem fructus ipsos, ubi vide. Posset tamen dubitari, si in re emphyteutica adesset colonus partiarius, qui coluisset et seminasset fundum, An Dominus directus deberet stare colono pro illo anno? Et quod non teneatur stare, etiam pro illo anno, si est paratus reficere omnes expensas, facit, quia res revertitur ad Dominum ut supra diximus cum omnibus fructibus: nihilominus crederem pro illo anno debere stare de aequitate, ne ipse locupletaretur cum alterius jactura, et minime si esset Ecclesia; ut per Borg. *dec.* 25. *num.* 6. *par.* 2. Cacher. *dec. pedam.* 82. *num.* 10. idem Borg. *dec.* 39. *num.* 57. *ead. par.* 2. *et dec.* 41. *a num.* 22. *usq. ad* 40. ubi pulchre hanc materiam tractat, et rationibus exornat, et Surd, *dec.* 40. *in princ.* Sed an et quando successor singularis teneatur stare colono et conductori, vide Negus. *de pign. par.* 2. *mem.* 1. *num.* 7. Cach. *dec.* 156. *num.* 3. *et seq.* Caroc. *de locat. et cond. fol.* 214. Maresc. *var. resol. cap.* 18. *lib.* 1. Mantic. *de tacit. lib.* 5. *cap.* 9. Bertaz. *de claus. claus.* 15. *glos.* 2. num. 10. *et. seq.* Farin. *decis. posth.* 28. *par.* 2. Ludovis. *decis.* 68. et ibi Add. Rot. in impress. per Pacific. *de sal. inter. dec.* 254 et Fachin. *cont. jur. lib.* 1. *cap.* 88. et de simplici colono, Tess. *dec.* 55. Surd. *dec.* 265. *num.* 28. *et* 52. Bursat. *cons.* 240. *num.* 2. *vol.* 3. Marescot. *var. resol. c.* 19. *num.* 22. *lib.* 2. Borgn. *dec.* 16. *num.* 14. *par.* 2. Joseph. Ludovic. *dec. Perus.* 83. Franch. *dec.* 334. Rot. *dec.* 33. *et* 187. *par.* 1. *recent.*

DE MELIORAMENTIS

ET EXPENSIS

QUAESTIO I.

SUMMARIUM

Emphytenta propter canonem non solutum, vel per aliam culpam amittit melioramenta, num. 1. — Amplia babere locum, sive emphyteuta sit privati, sive ecclesiae num. 2. — Amplia secunde habere locum, in deterioratione ,num. 3.— Etiam si in parte melioravit, ibidem. — Limita quando solvitur pensio aequivalens fructibus, num. 4. sed intellige, ut num. 5. — Limita secundo quando non posset considerari aliquod damnum, vel praejudicium Domini directi ut per exempla, num. 6. — Limita tertio quando emphyteusis revertitur ad Dominum, non propter culpam, neque per generetionem finitam, sed tanquam privatum, ex titulo emptionis. et idem ex alio titulo, num. 6. et 7. — Limita quarto. quando culpa non est commissa contra Dominum, sed veniunt bona confiscanda, num. 8. — Limita in expensis magnis, quae limitatio rejicitur, num. 9. et 10. — Dictio nulla, est universalis negativa, et non patitur restrictionem, num. 11. — Meliorationes factae post incursam caducitatem. et lite pendente, cui debentur, num. 12. — Impensae factae causa recolligendorum fructuum, en debeentur emphyteutae, num. 13.

1 Post haec, transeamus ad titulum do melioramentis factis, et aliis impensis faciendis per emphyteutam in bonis emphyteuticis, et erit materia utilis, et in practica saepe contingibilis. Et primo videamus, An emphyteuta propter canonem non solutum, vel per aliam culpam et quia male versatus est in re empytentica vol illam irrequisito Domino alienavit, vel pacta non servavit, perdat melioramenta? Et dicendum est, quod melioramenta perdat, et Domino directo applicentur, Clar. §. *emphyteusis q.* 45. *in principio* Redoa. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 405.*n.* 4. *et fol.* 407. *n.* 4. Rol. *cons.* 28. *n.* 12. *lib.* 1. idem Clar. §. *feudum, q.* 88. *in principio*, cum aliis citatis per Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 50. et est *tex. in l.* 2. *et ibi Doct. C. de jur. emph.* et praesertim Jas. *n.* 27. Joseph. Ludo. *decis. Perus.* 117. *n.* 33. ubi hane esse com. op. testatur et Seraph. *decis.* 546. *num.* 1.

2 Amplia primo, habere locum, sive sit empyteuta privati, sive Ecclesiae, Bart. *in l. colonus ff. locat.* Red. *eod. loco num.* 3. Valasc. *de jur. emph. qu.* 25. *sub num.* 3. Jas. *in l.* 2. *num.* 27. *C. de jur. emph.* Paul de Cast *in l. colonus. ff. locat. reprobata* Glos. *in d. l.* 2. et Joseph Lud. *d. dec. num.* 34.

3 Amplia secundo, habere locum, si rem deterioraverit, tex. est in Auth. *de alienat. et emph.* §. *ei vero quie*; Et in Auth. *qui rem. C. de. Sac. Sanc. Eccl.* et ibi Glos. et Cagn. *num.* 13. et Jas. *num.* 3. Nat. *cons.* 442. qui etiam dicit, quod emphyteuta. qui in parte melioravit, et in parte deterioravit, expellitur, de qua re etiam diccmus in tit. *de var. cad. q.* 7. ubi vide.

Limita primo, quod emphyteuta non amittat melioramenta, quando solvitur pensio, aequivalens fructibus: quia tunc sapit naturam locationis, Bar. *in l.* 1. *n.* 4. et ibi Ias. *num.* 35. *C. de jur. emph.* Nat. qui de com. testatur *cons.* 49. *n.* 7. Cagn. *in l.* 2. *C. de resc. vend. num.* 28. Clar. §. *emphyteusis, quaest.* 1. *prope finem*, et consequenter habet locum dispositio, quod cadens a locatione culpa sua, meliorationes utiles non amittit *l. colonus ff. locat.* et ibi Bar. et Cast. Ias. *in l.* 2. *num.* 28. *C. de jur. emph.* cum aliis adductis per Maresc. *var. resol. cap.* 110. *num.* 13. *lib.* 2. Seraph. *d. dec.* 546. et Valas. *de jur. emph. quaest.* 25. *num.* 31, sed meo judicio, haec limitatio intelligenda est, ut diximus in Praeludiis *q.* 15. *num.* 10. *cum seq.* 4

5

Limita secundo, ut procedat quando culpa cadit in aliqnod damnum, vel praejudicium Domini directi, veluti si emphyteuta cesset in solutione, vel dominium neget, aut teoet intervertere possessionem Domini; secus si nulla possit consi- 6

derari culpa damnosa, ut quis in emphyteusi Ecclesiastica beneplacitum Apostolicum non sit impetratum in tempore, cum talis nullitas non sit inducta ad favorem Ecclesiae. Aret. *cons.* 79. *n.* 6. vel meliorationes non sunt factae intra tempus conventum, sed longe postea: quod non solum non est ipsi Domino praejudiciale, sed utile propter domorum aetatem, quam considerat jurisconsultus in *l. domus ff. de legat.* 1, et ita fuisse judicatum per Rotam in istis duabus limitationibus, testatur Mares. *d. num.* 13. et vide Seraph. *dec.* 546. *num.* 4.

7 Limita tertio, quando emphytousis revertitur ad Dominum, non propter culpam, neque per generationem finitam, sed tanquam privatum ex titulo emptionis; quo casu debet Dominus reficere melioramenta, quia debet habere cum onere hypothecae super melioramentis, Boer. *dec.* 181. *num.* 6. Osasch. *decis.* 156. *num.* 14. *ver. non obstat.* Rot. *in recent. par.* 1. *decis.* 294. *num.* 11. et idem dicendum esset, ex alio titulo si revertatur ad Dominum, tanquam privatam personam, ut ex renunciatione per ea, quae diximus supra tit. *de renunc. q.* 3. *num.* 9.

8 Limita quarto, non habere locum, quando culpa non est commissa contra Dominum, sed adesset aliqua culpa, ob quam emphyteuta mereretur confiscationem bonorum, tunc melioramenta pertinerent ad Fiscum, Valasc. *d. q.* 25. *sub num.* 3. sed dic, ut diximus in *tit. de suc. in bon. emph. q.* 4.

9 Limita quinto, seu potius declara, non habere locum in impensis magnis, quas facere ex natura emphyteusis non tenetur; unde si emphyteuta domos aedificaret, vel mansiones faceret, magni sumptus, aut molendina, vel similes meliorationes faceret non amitteret, sed solum amitteret quae concernunt solitam meliorationem praedii, et quae ex natura concessionis expresse, vel tacite erat obligatus impendere, et ea quae fecit aedificando de novo, non sunt de natura emphyteusis. Valas. *sub d. num.* 3. qui dicit ita tenuisse mod. Gall. Pinel. et Jo. Garc. *de expens. cap.* 6. *num.* 22. et secundum hanc opinionem refert judicasse Senatum: ne Dominus tanta emphyteutae jactura locupletetur, quae declaratio si esset vera, magna esset, sed ego non credo eam esse veram, per tex. *in d. l.* 2. *C. de jur. emp.* qui loquitur generaliter dicens:
10 nulla ei in posterum allegatione nomine meliorationis; ponderando illam distinctionem, nulla quae est universalis negativa, et non patitur restrictionem, Bar. *in l. si is qui ducenta.* §. *utrum col.* 1.
11 *ff. de reb. dub.* Ias. *in l. scrinarios C. de milit. test.* Bursat. *cons.* 106. *num.* 246. *l.* 2. et hanc opinionem in magna summa tenet Bal. *in l. si duobus* §. *emptor Cod. com. de legat.* Redo. *de reb. Eccl. non alien. in tit. de melioram. fol* 405. *num.* 4. referens, ita tenere Doct. *in ca.* 1. §. *si Vasallus hic finitur lex etc.* et Guid. Pap. *dec.* 438. et idem Redoa. *eod. tit. num.* 4. *fol.* 400. *et num.* 14. et sic patet, quod Valasc. non est audiendus; nec meo judicio quaerendum venit, an emphyteuta fecerit meliorationes post incursam caducitatem, vel post litem contestatam ut quaerit Valasc. *ead. quaest. sub num.* 4. 12
quia si culpa emphyteutae res revertatur ad Dominum, meliorationes amittit, quamvis ipse teneat, post declarationem emphyteutam amittere quia esset malae fidei possessor, et post litem contestatam inducitur etiam mala fides; quod tamen intelligit, nisi essent meliorationes necessariae; nam illas emphyteuta per retentionem deducit judicis officio, et si fuerint impensae utiles in reficiendo vel factum ampliando permitti eas tollere, sine laesione tamen prioris status; praeterquam si Dominus sumptum reponere malit; quod si tolli non posset sine detrimento rei, omnino eas amitteret, quia sibi imputet per *l. domum C. de rei. vend.* si vero inchoavit, faciendo novum opus, non permittetur illi nec abrasio, licet sine rei detrimento, quia aedificando donasse intelligitur, sin autem meliorationes voluptarias fecerit, nullo modo recuperare posse, nec corradere, allegat Boer. *dec.* 44. sed meo judicio, haec habent locum quando emphyteusis revertitur ob generationem finitam, non autem quando revertitur ob culpam, ut idem Red. advertit *in eod. loc. fol.* 401. *num.* 14. cum emphyteuta perdat meliorationem in poenam sui delicti, idem Red. *eod. tit. fol.* 410. *num.* 10. et quod meliorationes post litem contestatam factae sint reficiendae, est dec. Rotae *in recent. par.* 2. *dec.* 356. *num.* 2, Lancel. *de attent. par.* 3. *cap.* 24. *q.* 29. *num.* 10. sed hoc habet locum in bonae fidei possessore, ut ibi nam malae fidei possessor perdit melioramenta Gabr. *cons.* 157. *num.* 1. *vol.* 1. Rot. *dec. posth.* 695. *par* 1. ubi de melioramentis factis lite pendente, et post inhibitionem propter malam fidem, sed dic, ut supra *quaest.* 7. *num.* 19.

An autem emphyteuta possit repetere impen- 13
sas factas causa recolligendorum fructuum in casibus, in quibus propter culpam meliorationes amittit, dicendum est, quod sic, cum etiam malae fidei possessor illas repetere possit, est textus *in l. fundus qui dotis ff. famil. haercisc.* ubi inquit tex. nullus casus intervenire potest, qui id genus deductionis expensarum, quae fiunt pro fructibus, ita quod non deducantur, impedire potest, Redoan. *d. fol.* 400. *num.* 11. 17. *et seq.* Valasc. *d. quaest. sub. n.* 4. *in fine, et num.* 5. Boer. *d. dec.* 44. qui distinguit plures casus, quando expensae fuerunt factae causa colligendorum fructuum; et idem Red. *ibidem num.* 17. nam aliae sunt impensae causa fructuum quaerendorum in arando, fodiendo, triturando, vindemiando, in secando, in conducendis et similibus: Et hujusmodi expensae omnino deducuntur, et deduci debent de fructibus, ut dictum est, nam naturalis ratio postulat, ut isti sumptus non solum debeant solvi bonae fidei possessori, sed immo, et Praedonibus, ut in *l. si a*

Domino §. *fin. ff. de pet. haered.* et Maresc. *var. resolut. lib.* 2. *cop.* 108. *num.* 1. 2. *et* 3. ubi multus refert, et babere iocum etiam in furo conscientiae ex sententia Tiraq. *de retract. consag.* §. 15. *glos.* 1. *num.* 2. *et* 21. et Ricard. *in* 4. *sent. dist.* 15. *artic.* 5. *quaest.* 6. et hanc regulam extendit pluribus modis et aliis modis restringit, et Bald. *in l. si quis sciens Cod. de rei vend. tenet*, qued si quis mala fide possideat agrum meum, et propriis manibus, et propria opera coluit, si ego ab eo recepto fundum, et ipse dicat, quod velit dimidiam fructuum, tanquam labnrator pro operibus suis, non est admittendus, ut colonus partiarius, sed bene, quod ex fructibus possit deducere quantum sit pretium eperarum, reliqua sunt videnda ibidem, et pro bae opiniene facit etiam, quia usufructuarius si moriatur pendentibus fructibus, baeres non lucratur fructus sed proprietarius; potest tamen repetere expensas factas pro fructibus percipiendis Borg. *de usuf. num.* 246. *et dec.* 27. *num.* 17. *par.* 3. Bursat. *cons.* 71. *par.* 1. *num.* 27. videndus est etiam Menoch. *de recup. poss. remed.* 15. *num.* 574. *et seq.* Navar. *de red. Eccl. quaest.* 2. *fol.* 261 *monit.* 13. *in fine* facit etiam, qui hujusmodi expensae debentur etiam gravato, vel ejus haeredi Bald. *in l. si quis sciens C. de rei vend.* Paul. de Cast. *in lib. si a Domino* §. *ultimo ff. de pet. haered.* Ceph. *consil.* 182. *lib.* 2. Simon. de Praet. *de interp. ult. vol. fol.* 350, *num.* 34. Bursat. *eod. cons.* 71. *numer.* 26. *et* 88. et quod a Praedone etiam istae impensae, quae fiunt gratia quaerendorum, colligendorum, et conservandorum fructuum, deduci possint, cum ratio naturalis id persuadeat, tenet Mant. *de tacit. et amb. lib.* 11. *tit.* 23. *num.* 19. et quod expensae factae pro cultura, sint reficiendae per novum Dominum, vel possesserem, est dec. Rotae, ut in recollectis per Farin. *dec. posth. par* 2. 513. *in fine.*

Contrarium, quod usufructuarius non repetat expensas factas in recolligendis fructibus, et idee si usufructuarius colat vineam manibus propriis, et fructibus pendentibus decedat, preprietarius non tenetur ad aliquid baeredi usufructuarii, tenet Ceph. *cons.* 181. *col.* 2. quem refert Caroc. *de locat. fol.* 87. *quaest.* 20. sed Bal. *in l. si pater, Cod. de usufr. in fine* tenet contrarium quod recuperet istas expensas, Bertach. *in ver. usufructuarius*, agit Vivi. *in com. op. in ver. statutum car.* 219. Tiraq. *de ret. conven.* §. 3. *glos.* 4. *num.* 7. *ver. nunc autem quaero*, ubi alios refert, et *de retrac. lignag.* §. 15. *glos.* 1. *num.* 30. *ver. septimo quaero* Alex. *in l. divortio, num.* 44. *in fine ff. sol. mat.* Petr. Pech. *in tract. de testamento conjugum, lib.* 5. *cap,* 9. *car.* 175. Cavalc. *de usuf. d. num.* 246. sicut etiam repetit dictas expensas factas pro recolligendis fructibus, in colendo, baeres beneficiarii, et etiam baeres usufructuarii tenet Navar. *cons.* 3. *num.* 3. *de dona.* quem sequitur Cepb. *cons.* 181. *vol.* 2.

QUAESTIO II.

SUMMARIUM

Melioramenta non amittit emphyteuta per generationem finitam, neque per tempus finitum, num. 1. — Amplia quod debentur filiis, et descendentibus, et haeredibus, num. 2. — Debentur, sive sint facta a primo, sive ab ultimo. n. 3. — Amplia habere locum, etiam si sint facta ab amico, sive per bonae fidei possessorem, num. 4. — Amplia, ut possit libere alienare, quod declara, num. 5. — Amplia etiam si sit obligatus meliorare, num. 6. — Amplia habere locum in omnibus sumptibus, necessario factis num. 7. ubi declaratur. — Amplia etiam si Dominus inhibeat, ne meliorationes faciat, num. 8. — Declara, nisi emphyteuta consulto meliorationes excessivas faciat et sit pauper Dominus directus, num. 9. — Declara non habere locum in melioramentis modicis. n. 10. quae autem dicantur modica ibidem, et num. 12. — Declara habere locum in melioramentis quae fiunt in aedificando, secus in plantando num. 11. sed dic. ut num. 14. — Declara, quod est in electione Domini, vel solvere aestimationem, vel tolli permittere, etiam durante emphyt. n. 15. — Amplia hanc declarationem, etiam si adesset pactum quod emphyteuta posset illa tollere, num. 16. — Subdeclara non habere Dom. hanc electionem in aedificiis factis in Civitate, quia cogitur solvere aestimationem. num. 17. — Subdeclara etiam in arboribus plantandis, num. 18. — Limita 1. regulam, si adesset pactum, quod meliorationes reverterentur ad Dominum, num. 21. — Declara num. 22. — Limita 2. quando emphyteuta promisit tot arbores, et vites plantare, quia intelligitur suis sumptibus. num. 24. — Limita 3. in melioramentis naturalibus, num. 25. Limita 4. in melioramentis civilibus, num. 26. — Limita 5. in melioramentis, quae non respiciunt rei utilitatem perpetuam, sed solum pro tempore, quo emphyteuta possidet. num. 27. — Limita 6. quando ascenderent ad maximam summam, et Dominus non posset solvere commode, num. 28. — Declara num. 29. declara etiam num. 30. — Limita 7. quando res meliorata perempta esset, num. 31. — Secus si melioramenta, ibidem. — Limita 8. in melioramentis voluptuariis. num. 32. — Declara num. 33. declara 2. num. 34. declara 3. num. 35. declara 4. num. 36. — Limita 9. in melioramentis, quae separari possunt num. 37. — Limita 10. in arboribus, quae naturaliter nascuntur, num. 38. — Limita 11. in arboribus, in quibus modica sit expensa, quod declara num 39. — Limita 12. in melioramentis excessivis quod declara. num. 40. — Limita 13. in melioramentis factis in plantandis arboribus, quae limitatio non est tuta, n. 43. — Impensa facta in disbocando, et nemora ad culturam reducendo, si est modica, non est reficienda: secus si est magna n. 13. — Impensa facta in plantandis arboribus fructiferis, et vineis et similibus, si est modica, non debet refici, secus si est magna, num. 14. — Melioramenta quomodo aestimanda sunt n. 14. — Emphyteuta non compensat fructus cum melioramentis, num. 20. — Cautela pro Domino, quando videt fieri melioramenta excessiva, num. 41. — Melioramentorum solutio fieri debet unico contextu, num. 42.

Successive quaerendum venit, An per generationem finitam, emphyteuta perdat melioramenta vel propter tempus finitum in investitura appositum? Et dicendum est, quod non perdit; et haec

1 est communis opinio, ut per Dec. *cons.* 518. *vol.* 3. et idem Dec. *in l. qui rem. C. de Sac. Sanc. Eccl. num.* 14. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. in tit. de melior. fol.* 401. *num.* 14. Clar. §. *emph. q.* 45. Ias. *in l.* 2. *C. de jur. emph. num.* 27. Burs. qui etiam de com. testatur *consil.* 80. *num.* 35. *lib.* 1. Brun. *cons.* 116. Rol. *consil.* 28. *num.* 2. *lib.* 1. Surd. *dec.* 300. *num.* 20. Joseph. Ludo. *dec. Perus.* 117. *n.* 35. qui alios cumulat Villalob. *com. op. lit. E. n.* 89. Valasc. *de jur. emph. q.* 25. *num.* 3. *et* 6. qui alios allegat, testantes de com. licet aliqui dissentiant, ut ibi per eum. Rot. *Lucens. dec.* 44. ubi multos refert, quod non solum habet locum contra Dominum, sed etiam contra ejus filios succedentes in emphyteusi.

2 Amplia quod haec melioramenta, non solum debentur ipsi emphyteutae, si viveret, sed etiam filiis et descendentibus, tam masculis quam foeminis, quinimo etiam haeredibus extraneis; et hanc opinionem ab omnibus esse receptam. dicit Bero. *cons.* 19. per totum: et est ratio secundum Clar. *d. q.* 45. *ver. adde*, quia cum melioramenta sint propria ipsius imphyteutae, nulla est ratio, quare in omnes haeredes ab ipso transmitti non debeant, hanc quoque esse magis com. op. testatur Caroc. *de locat. et cond. in tit. de expensis, num.* 12. *fol.* 218. Surd. *d. dec.* 330. *num.* 20. *et dec.* 78. *num.* 3. Rot. *divers. par.* 1. *dec.* 398. num. 2. et in recent. *dec.* 294. *num.* 6. *par.* 1. etiam si sint notabilis quantitatis, Rot. *dec.* 60. *num.* 8. *et seq.*
3 *par.* 5. *noviss.* Valasc. *d. num.* 6. *et* 10. Gabr. *cons.* 80. *num.* 26. *lib.* 2. ubi tenet pertinere ad haeredes, sive facta sint a primo, sive ab ultimo, quis transeunt jure haereditario, Maresc. qui alios allegat. *var. resol. cap.* 110. *num.* 9. et Josep. Lud. *dec. Per.* 117. *num.* 33. Rot. Luc. *dec.* 44.

4 Amplia secundo habere locum, etiam si melioramenta fiant per amicum emphyteutae, vel per bonae fidei possessorem, cui teneatur emphyteuta restituere. Valas. *d. quaest.* 10. *in fine*, qui allegat. Mod. Paris. facit pro hac opinione, a me factum dici, quod mei contemplatione ab amico est factum; *l. idemque in fine et l. seq. ff. mand.* Menoch. *de recup. poss. remed.* 15. *num.* 509. Rol. *cons.* 10. *num.* 9. *et seq. lib.* 1. Maresc. *eod. tract.* 109. *n.* 11.

5 Amplia tertio, ut talia melioramenta possit libere emphyteuta alienare cuicunque voluerit, quia sunt, *l. fi. C. de jur. emph.* qui tex. loquitur durante emphyteusi, et Valasc. *d. q. sub num.* 10. subdeclara ut infra.

6 Amplia quarto habere locum, etiam si in investitura adjiciatur clausula ut emphyteuta rem meliorem faciat, vel ut reddat Domino rem meliorem; vel quod detur pro minima pensione ad meliorandum, Valasc. *d. q. num.* 7. qui alios citat sed de hoc vide quae dixi infra *in tit. de var. caduc. q.* 1. *num.* 13.

7 Amplia quinto, quod non solum poterit petere melioramenta, sed etiam quoscumque sumptus necessario factos in re emphyteutica; dummodo non sint tales, qui de jure pertineant ad ipsum emphytentam. Jas. *in d. l.* 2. *num.* 32. Valas. *d. q. num.* 8. idem Jas. *in l.* 1. *num.* 26. *C. eod.* Redo. *de reb. Eccl. non alien. eod. tit. f.* 407. *num.* 9. et quae sint, vide infra *q.* 9. et hinc *num.* 11. 13. *et* 14.

Amplia sexto habere locum, etiam si Dominus inhibeat, ne meliorationes faciat, et se non soluturum meliorationes protestetur: cum jure contractus meliorationes emphyteuta faciat Auth. *de non alien* §. *scire.* Valasc. *ead. q. num.* 9. 8

Declara tamen praedicta, nisi emphyteuta consulto excessivas meliorationes faciat, quas sciebat Dominum directum non futurum esse solvendo; ut quia Dominus erat pauper, tunc tollere duntaxat permittitur sine laesione prioris status; at si sine detrimento fieri nequeat, eas amittet *l. in fundo ff. de rei vend.* Tiraq. *de ret. pag.* 752. *num.* 5. et Valasc. *sub d. num.* 9. 9

Declara secundo, ut non procedat in expensis, et melioramentis modicis, quia illa ad Dominum transibunt sine obbligatione restituendi pretium illarum emphyteutae, Paul. de Cast. *cons.* 270. *col.* 3. *ver. si vero parva, vol.* 2. Glos. et Scribentes, praesertim Praepos. *in cap.* 1. §. *si vassallus, in tit. hic finitur lex.* Bero. *qu. famil.* 96. *num.* 4. *ver. finito autem*, et tex. *in l. omnino, ff. de impen. in reb. Dot. fact.* ubi maritus non repetit modicas impensas factas in rebus dotalibus, Valas. *d. q. num.* 12. Maresc. *var. resol. cap.* 109. *num.* 18 *lib.* 2. *et cap.* 110. *num.* 38. Menoch. *de recup. poss. rem.* 15. *num.* 552. Red. *de reb. Eccl. non alien. eod. tit. fol.* 405. *num.* 4. et licet Mares. *ibi num.* 39. dicat, quod etiam in modicis expensis, si sunt separabiles, detur retentio, et repetitio et pro hac alleget Lud. *dec. Per.* 58. *num.* 2. tamen ipse hoc non dicit, et esse contra communem opinionem, cum omnes concludant, sine obligatione restituendi, quae autem dicatur modica expensa, videndus est Burgogn. *dec.* 44. *num.* 65. *par.* 1. vel relinquitur Judicis arbitrio, Redoan. *de reb. Eccl. non alien. f.* 283. *num.* 2. Menoch. *de arbit. cas.* 215. *num.* 8. *et infra num.* 12. et habet locum etiam stante pacto de meliorando, quia provisio hominis non facit cessare provisionem legis: nam regula haberet locum, si illa tacita obligatio meliorandi proveniret ex privilegio, aut alias jure speciali, et extraordinario, Rota coram Duran. *dec.* 338. *num.* 26. *et seq.* secus quando obligatio tacita provenit ex natura rei a jure communi, ut ibi. 10

Declara tertio, intelligendam esse com. op. supra firmatam, si melioramenta sunt in aedificando, quia cum talis melioratio sit extra naturam contractus emphyteutici, ideo fit distinctio inter modicam, et magnam impensam secus si melioratio sit in plantando, quia implantationes veniunt ex natura contractus; cum emphyteusis hoc significet, ut diximus supra *in Praeludiis*; et ideo nulla 11

in iis admittitur distinctio inter modicam, et magnam, ut transeant ad Dominum cum re ipsa, post finitam emphyteusim, Paul. de Cast. cons. 270. lib. 2. Valasc. d. q. num. 12. sed dic. ut infr. num. 14.

Quae autem dicatur magna, vel modica im-
12 pensa; Alex. in l. divortio, §. impendia, num. 3. ff. sol. mat. tenet, modicam impensam appellari, quae non concernit perpetuam rei utilitatem; sed perceptionem fructuum tantum, pro tempore conductionis, licet sit sumptuosa, et magna; et e contra magnam impensam appellari quae concernit perpetuam utilitatem rei, etiam si effectu modica sit; quem sequitur Roin. cons. 14. num. 3. lib. 1. Ias. l. 1. num. 25. C. de jur. emph.

Sed Bar. opinio in l. omnino ff. de impen. in reb. dot. fact. praevaluit, quod hoc Judicis arbitrio relinquatur, et hoc tenuit Glos. in d. l. omnino Paulus de Cast. cons. suprad. 270. Peregr. de fideic. art. 50. num. 13. Menoch. de arbit. cas. 127. num. 11. Maresc. var. resol. cap. 110. num. 40. et magna, et parva impensa judicari debet secundum qualitatem personarum, ut dixit Rimin. in l. ult. num. 2. C. de coll. quem sequitur Menoch. ibid. num. 12. et Mar. ibidem tenet, quod parva, et magna sit, attenta quantitate sumptuum, et quod hoc sit relinquendum Judicis arbitrio, tenet etiam Valasc. d. q. num. 14. et ibidem Menoch. cas. 258. et hanc opinionem, quod impensa parva, vel magna sit in arbitrio Judicis, sequitur Rot. ut in dec. Duran. 338. num. 23. et diximus supra num. 10.

13 Infertur ex praedictis, quod impensa facta in disboscando, et nemora ad culturam reducendo, si fuerit modica, non erit reficienda, licet sit maxima utilitas in disboscando; sed si fuerit magna quantitas, impensa tunc solvenda erit. Ruin. cons. 134. col. pen. lib. 3. quem sequitur Rol. cons. 28. qui ita sunt intelligendi, dicit Valasc. ibi num. 15.

14 Infert etiam Valasc. eod num. 15. quod meliorationes in plantandis de novo arboribus fructiferis, et vineis, aut in subrogandis vitibus et in locum demortuarum arborum, et similibus, si modica fuerit facta in hujusmodi rebus impensa quod respectu personarum et rerum, et pensionis, Judex arbitrabitur, tunc talis melioratio, ut modica non erit attendenda: alioquin contra, et sic de similibus, sed haec illatio videtur contraria declarationi tertiae superius positae, in qua diximus quod in plantando non debet attendi an sit modica, vel magna impensa, et sic videtur, quod Valasc. sit sibi ipsi contrarius: propterea ego distinguendum esse puto. Aut loquimur de melioramentis factis in plantando, quae non veniebant ex natura contractus, cum veniant solum meliorationes, quoad culturam, et parvae impensae, et tunc si sunt parvae impensae, non deducet: Aut loquimur de magnis impensis, quae non veniunt ex natura contractus; et illae sunt reficiendae, Menoch. late de recup. poss. remed. 15. num. 502. et sic procedit opinio communis, quod emphyteuta, vel ejus haeres possit repetere melioramenta, ut supra diximus, num. 1. et potest salvari Valasc. quando dixit quod non attenditur distinctio inter modicam, et magnam impensam in plantando, ut dixerit hoc secundum ultimam opinionem, quam ponit in supradicto num. 12. in fine, juxta terminos l. omnino ff. de impen. in reb. dot. fact. ubi impensas modicas non repetit maritus: magnas autem repetit, et vide infra limit. 13.

Declara quarto, quod est in electione Domi- 15
ni, vel solvere aestimationem melioramentorum, vel ea tolli permittere, et ita concludit in Ecclesia Domina directa, Bal. in d. §. si Vasallus per illum tex. Bero. q. 96. ubi hanc esse com. opin. testatur Guid. Pap. q. 169. Afflict. in d. §. Vasallus Ias. in l. 2. num. 26. C. de jur. emph. Paul. de Cast. cons. 237. num. 4. l. 1. et eamdem electionem Domino dari, si durante tempore velit emphyteuta tollere melioramenta, concludit Jas. in d. l. 2. num. 30. Valasc. d. q. num. 16. Redoa. d. q. fol. 105. num. 4. Menoc. de recup. poss. rem. 15. num. 555. Surd. dec. 78. num. 2. ubi alios citat, et vide infra, q. 7. num. 18.

Amplia istam declarationem habere locum, 16
etiam si adesset pactum, quod emphyteuta posset illa tollere, nihilominus potest Dominus prohibere offerendo tantum, quantum laturus esset ex tali levatione Bal. in d. l. in fundo Jas. in d. l. 2. num. 31. Menoch. d. num. 555. Valasc. d. q. sub num. 19. Surd. d. dec. num. 10. et seq. Hip. de Marsil. sing. 410.

Subdeclara, Dominum non habere hanc ele- 17
ctionem in aedificiis factis in Civitate, ne aspectus ipsius deformetur ruinis, l. caetera §. 1. ff. de legat. 1. et C. de aedif. privat. l. 2. tunc enim cogetur dominus pretium melioramentor. solvere ratione praedicta. Ang. et Imol. in l. senatus §. Marcellus ff. de legat. 1. Ruin. cons. 24. num. 10. l. 1. Valasc. d. num. 16. Bald. in d. l. senatus Redoa. d. q. fol. 401. num. 14.

Subdeclara secundo non habere hanc electio- 18
nem Dominum in melioramentis factis in plantandis arboribus, quia cum iis non cadat abrasio, l. fundi possessor, ff. de rei vend. ideo cogetur Dominus pretium melioramentorum solvere Paul. de Castr. cons. 270. col. pen. lib. 2. Valasc. sub d. n. 16. Joseph. Lud. dec. perus. 58. num. 4. Rol. cons. 28. num. 26. et seq. lib. 1.

Sed pulchra erit haesitatio quomodo ista 19
melioramenta erunt aestimanda? Bal. in d. §. Vasallus, quem sequitur Ias. d. l. 2. n. 29. tenet aestimanda esse, non prout sunt in concreto, sed in abstracto, id est prout valent rudera ab aedificio separata, sequitur etiam Tiraq. de retract. §. 7. glos. 1. num. 6. Rol. cons. 28. num. 30. Bero. q. 96. num. 5. qui hanc dicit esse magis communem opinionem. Ruin. d. cons. 24. quam opinio probatur per tex. in l. in fundo, ff. de rei vend. ibi quantum habiturus est possessor his rebus ablatis, Red. d.

n. 7. *fol.* 407. Peregr. *de fideicom. art.* 50. *n.* 78. *ver. secundus casus*, et diximus supra declaratione quarta.

Alii tenent, quod aestimatio fieri debeat in concreto, et non in abstracto, quos refert Valasc. *sub dicto n.* 16. inter quos est Clar. §. *feudum*, *q.* 88. ver. *sed quaero*, quem sequitur Menoch. *d. rem.* 15. *num.* 166. *in fine* cum aliis allegatis per eundem Clar. et Vinc. Caroc. *de locat. et cond. fol.* 221. *num.* 26. qui alios citat, nempe Mascar. Vivi. Menoch. et Parmen.

Alii, ut August. Bero. *in c.* 1. *de in integ. rest. num.* 36. quem refert idem Valasc. distinguit, si impensa fuerit necessaria, vel utilis, tunc Ecclesia, vel Dominus teneatur meliorationes satisfacere; si vero sunt voluntariae, seu voluptariae, tunc sit in electione Domini dicere, tolle tua melioramenta, vel offerre quantum valent, ut rudera, diruto aedificio, nisi per hoc res deterioretur, tunc enim non permitteretur abrasio, et hanc opinionem sequitor etiam Valasc. sed opinio Bal. est communis, ut idem Valasc. testatur, Maresc. *var. resol. cap.* 114. *in princ. lib.* 2. Calvac. *dec.* 32. *par.* 2. *num.* 51. eandem opin. Bal. dicit esse communem, ut ipse conciliando opiniones distingnit inter magnas, et excessivas, et non magnas. Primo casu aestimari debeant, ut caementa, et rudera, et in hoc arbitrium Judicis versabitur, et in secundo casu, si est pauper, et alteri statim venditurus, aestimari debeant, ut integra, sed de hoc videnda est *quaest. sept. inf. eod. tit.*

20 Amplia septimo, quod emphyteuta non compensat fructus perceptos cum melioramentis, Ias. *in l.* 2. *C. de jur. emphyt. num.* 32. Cast. *cons.* 250. *lib.* 2. Ruin. *cons.* 132. *num.* 4. *lib.* 2. *Omnes in cap.* 1. §. *si Vasallus, tit. hic finitur lex.* Fed. cum aliis adductis per Caroc. de *locat. et cond. fol.* 221. *num.* 18. et per Maresc. *var. resol. cap.* 112. *num.* 35. *et* 42. *lib.* 2. Negus. *de pign. par.* 5. 4. *memb. num.* 13. *et* 14. Add. ad Jul. Clar. §. *emphyteusis quaest.* 45. Valasc. qui plures allegat pro ista opinione *dict. quaest.* 25. *numer.* 29. et respondet regulae, quod bonae fidei possessor compensat fructus cum melioramentis, ut non habeat locum in emphyteuta libellario superficiario, et Vasallo, nisi tamen concessio in emphyteusim esset nulla, de quo vid. supra *quaest.* 22. *tit.* 1. *de cont. emph.*

21 Limitatur primo praedicta regula, quod emphyteuta non perdit melioramenta per generationem finitam, vel propter finitum tempus, ut non habeat locum, si adesset pactum, ut finita emphyteusi res reverteretur ad Dominum, vel Ecclesiam, cum suis melioramentis, Bar. *in l. jubemus nulli*, §. *sane*, *C. de Sac. Sanc. Eccl.* Ias. *in d. l.* 2. *num.* 28. ubi dicit, quod cum quaedam Ecclesia concessisset aream in emphyteusim, cum hoc quod ibi deberet fieri aedificium, et quod finita generatione area simul cum aedificio transiret ad Ecclesiam, quod hujusmodi pactum valuit, et adimpleri debet. Redoa. *dicta quaest. de melioramentis*, *num.* 5. *fol.* 407. Menoch. *de recup. poss. d. rem.* 15. *num.* 504. ubi loquitur quando est factum pactum, quod res libere Domino relinquatur cum suis melioramentis, quamplures allegando. Rot. *divers. par.* 2. *dec.* 208. Joseph. Lud. *dec. Perus.* 117. *n.* 35. Nec obstare debet, quod in hoc casu Dominus locupletetur cum alterius jactura, quia tale pactum in partem pretii cedit, *l. fundi partem*, *ff. de* 22
cont. empt. et pacta conventa in hoc contractu emphyteutico servanda sunt, *l.* 2. *et* 3. *C. de jur. emp.* Valasc. *d. quaest.* 25. *num.* 18. videnda etiam sunt, quae diximus de variis *ead. q.* 1. *num.* 29. Sed si dictum sit, bona libere revertantur ad Ecclesiam, melioramenta debentur emphyteutae, et suis haeredibus, Rot. Lucens. *decis.* 44. At quid si sit dictum, quod emphyteuta debeat facere talia melioramenta, finita emphyteusi, ad quem pertineant? Arius Pinel. *in l.* 2. *Cod. de res. vend. par.* 2. *cap.* 3. *num.* 10. dicit quod pertinent ad Ecclesiam, vel Dominum, quae opinio late impugnatur per Rot. Lucens. *decis.* 82. et quando in investitura praecedenti adest pactum, quod revertatur emphyteusis cum suis melioramentis ad Ecclesiam; licet in nova non adsit hoc pactum; tamen si expresse voluerunt, quod habeatur relatio ad praecedentem investituram, pactum praedictum virtualiter inest in secunda investitura, quia relatum inest referenti cum omni sua causa *l. asse toto*, *ff. de haered. inst.* et quia etiam quando emphyteuta vendit sua jura, non censetur vendidisse plus juris quam ipse habet, *l. nemo plus ff. de reg. jur.* et haec opinio tanto magis procedit in emphyteusi Ecclesiastica, et melioramenta jam erant facta, cum Ecclesia non possit facere suam conditionem deteriorem, et esset alienatio sine solemnitatibus et consensu Apostolico; cum etiam in renovatione investiturae non possit mutari antiqua forma ad damnum Ecclesiae sine novis solemnitatibus requisitis in alienatione rerum Ecclesiae, et ideo omnia, quae in prima investitura continentur, censentur repetita in secunda, ut per Hier. Gabr. *cons.* 92. *num.* 9. *et seq.* Rot. Lucens. *diver. dec.* 46. *ver. quoad melioramenta* et diximus *de succ. in bon. emph. q.* 9. *num.* 22. quia quemadmodum Rector Ecclesiae non potest sine debitis solemnitatibus bona Ecclesiae non solita in emphyteusim concedi, infeudare, vel concedere in emphyteusim, ut per Doct. *in Auth. hoc jus porrectum*, *C. de Sacr. San. Ec.* ita etiam non potest alterare formam concessionis, et primordialem emphyteusis naturam absque novis solemnitatibus, et Superioris licentia. Clar. §. *emph. q.* 6. *ver. scias tamen*, Gabr. *cons.* 83. *num.* 10. reprobata opinione; Cald. *cons.* 11. *sub tit. de jud.* Didac. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 4. ubi de com. testatur Redoa. *de reb. Ec. non alien. fol.* 263. *num.* 12. cum aliis adductis per Rot. Lucen. *decis.* 48. *ver. secundo*, et diximus in *d. q.* 9. et ideo, si Rector alteraret formam solitam con-

cessionis, redderetur nulla concessio in parte alterata sine Superioris anctoritate. Rot. Lucen. *in d. dec.* ubi alios refert, sed de hoc vid. est *q.* 1. *n.* 37. *de var. caduc.* et in ead. Rot. ibi ver. sed dicitur, habetur, quod licet in nova investitura adesset nova qualitas: non propterea censeretur recessum a prima, nisi in his in quibus specialiter fuisset dictum, et expressum ex sententia Natt. *cons.* 105. *n.* 16. *et cons.* 506. *num.* 44. Bero. *cons.* 7. *num.* 42. *lib.* 1. Paris. *consil.* 23. *num.* 26. *lib.* 1. Dec. *consil.* 185. *num.* 3. *et consil.* 193. *num.* 4. et sic quoad expresse mutata habebit vim novae investiturae, quoad alia vero non expresse mutata retinebit naturam antiquae investiturae, et secundum eam regulabitur.

23 Declaratur praedicta limitatio habere locum in melioramentis, quae veniunt ex natura emphyteusis, quemadmodum sunt implantationes, vel in aliis, quae veniunt ex necessitate juris, ut in reparanda re emphyteutica, vel de melioramentis modicis, et parvae impensae, vel in melioramentis faciendis ex expressa conventione partium, quae melioramenta revertuntur ad Dominum sine obligatione satisfactionis, et ita fuisse judicatum refert Valasc. *sud. quaest. num.* 19. vel etiam debet intelligi de melioramentis, quae extabant tempore celebrati contractus, et non de futuris, Bero. *q.* 19. per totum. Gargia *patroc.* 30. ut refert idem Valasc. *eod. num.* Cavalc. *decis.* 32. *num.* 48. *par.* 2. et Surd. *decis.* 233. *num.* 17. licet obiter sed Valasc. *in fine ejusdem num.* 19. sine aliqua distinctione dicit vidisse judicatum in utroque Senatu, et hanc postremam opinionem sentit Menoch. *de rem.* 15. *num.* 504. quando conventum esset, quod finita emphyteusi, ex quavis causa, melioramenta libere Domino relinquerentur, et eamdem opinionem dicit tenere Paris. *tract. de reint. feud. fol.* 10. *num.* 7. Rot. *in recent. par.* 2. *num.* 1. *et* 3. *dec.* 577. *et decis.* 208. *par.* 2. *divers.* et loquuntur, quando emphyteuta expendit magnam quantitatem pecuniarum in meliorando; et idem dicitur *in dec.* 294. *num.* 7. *par.* 1. *in recent.* ubi erat factum pactum, quod melioramenta, finita emphiteusi, pertinerent ad Dominum, absque alia satisfactione, et vide quae diximus de variis caduc. *quaest.* 1. *num.* 29. et eamdem opinionem tenet Gabr. *consil.* 168. *quaest.* 6. per totum ubi loquitur de aedeficio, quod expensae repeti non possint, sed ad Dominum revertitur.

24 Limitatur secundo, quando emphyteuta promisit tot arbores, et vites plantare, quolibet anno, vel domum aedificare, vel vineam plantare, vel quid aliud facere: quia illa promissio intelligitur facta, ut ipse suis expensis arbores, et vites plantet; secus si simpliciter promisit meliorare, Pinel. *in l.* 2. *in* 2. *par. num.* 10. *ver. impensae, C. de resc. vend.* Cavalc. *decis.* 32. *par.* 2. *num.* 48. Caroc. *de locat. et cond. tit. de expensis, num.* 54. *fol.* 220. nec possit expensas repetere, Gabr. *cons.* 168. *q.* 9. *num.* 91. *vol.* 1. nam tale pactum est pars pensionis, et ideo pactum intelligitur suis expensis, Mart. *de claus. par.* 1. *claus.* 307. *num.* 4. et non repetit melioramenta, Valasc. *d. q.* 25. *n.* 1. Et est ratio secundum Valasc. quia si tales meliorationes non essent factae, posset Dominus ad illas, vel ad interesse, ultra restitutionem rei emphyteutam compellere, Honded. *cons.* 51. *num.* 40. Maresc. *cap.* 109. *num.* 10. Declaratur tamen, ut dicit etiam Pinel. *d. num.* 10. quod non sufficiat, ut in contractu apponatur clausula generalis, et consueta ad meliorandum, sed requiritur, ut speciatim in concessione exprimatur; nam quae tacite insunt, nihil operantur, *l.* 3. *ff. de legat.* 1. semper enim tacite intelligitur quod quaelibet concessio sit facta ad meliorandum, non deteriorandum, Bal. *in d. c.* 1. *§. si vassallus, num.* 2. maxime quando impensae sunt magnae: nam clausula: Ad meliorandum, intelligitur quoad culturam, et minimas refectiones, non autem quoad magnas, et nova aedificia, Cuman. *cons.* 57. *in fine.* Maresc. ut supra, *num.* 11. *et* 12.

Limitatur tertio in melioramentis naturali- 25
bus; nam quae dicta sunt superius, habent locum in melioramentis industrialibus, quae proveniunt ex opera et industria, et sumptu emphyteutae; veluti sunt aedificia facta in re emphyteutica, arbores plantatae, aggeres erecti, fossae et hujusmodi, de quibus habetur in *c.* 1. *§. vassallus, supra allegato,* et in c. 1. *§. ex contrario, primo resp. de invest. de re alien. fact.* non autem in naturalibus, in quibus sola natura operatur, absque opera hominis, et industria, veluti dicitur de melioramentis, et incrementis, factis per alluvionem, Inst. *de rer. divis. §. praeterea,* quae meliorationes durante emphyteusi, quoad utile dominium, pertinent ad emphyteutam: qua finita, vel propter culpam ad Dominum directum revertuntur pleno jure una cum re emphyteutica, Bero. *q. famil.* 69. Red. *d. q. de melioramentis, fol.* 404. *num.* 1. Valasc. *de q.* 25. *num.* 20. *et q.* 16. *num.* 3. *et* 4. Clar. *§. feudum q.* 88. *ver. item quaero,* et nos alibi dicemus etiam, et idem Red. *fol.* 398. Jas. *in l.* 1. *num.* 79. ubi declarat hanc limitationem ex mente Bal. ut procedat in augmento consueto evenire; secus in augmento insolito, de quo partes non cogitaverunt Redo. ut supra, *fol.* 398. *num.* 6. sed de hoc videnda erit *quaest.* 13. *de sol. can.*

Limitatur quarto in melioramentis civilibus, 26
quae sola hominis diligentia quaeruntur; quales sunt servitutes reales, jurisdictiones, liberationes immunitates, exemptiones, et alia acquisita sola acquirentis industria, arte vel labore, de quibus in *d. §. in contrario:* cum rem emphyteuticam sequantur, et consequenter, finita emphyteusi una cum re emphyteutica ad directum Dominum regrediuntur, soluto tamen pretio secundum quae diximus supra, et secundum distinctionem caducitatis ob culpam vel sine culpa, ut est tex. *in d.*

§. *ex contrario*, et ideo emphyteuta, Vasallus, et eorum heredes, etiam extranei, quousque sit ipsis satisfactum de impensis, talibus melioramentis, vel additamentis factis possunt uti retentione rei, Guid. Pap. *dec.* 169. Bero. *qu.* 96. Redo. *dict. qu. fol.* 405. *num.* 6. *usque ad finem*, Valasc. *d. quaest. num.* 21. Garoc. *de locat. tit. de expensis, quaest.* 2. *num.* 12. *fol.* 220.

27 Limitatur quinto; non habere locum in expensis et meliorationibus factis quae rei utilitatem perpetuam non respiciunt, sed solum impendentis commodum pro tempore, quod ipse possidet, Alex. *in l. divortio* §. *impendia num.* 3. *ff. sol. mat.* Alciat. *in l. impensae num.* 2. *ff. de ver. sign.* Gomez. *de cont. cap.* 3. *num.* 20. idem Alex. *cons.* 4. *num.* 7. *lib.* 5. Maresc. *eod. cap.* 109. *num.* 19. et ideo istas impensas emphyteuta non repetet a Domino, quando autem dicantur factae ad perpetuam utilitatem, videndus est Ioseph. Lud. *dec. Perus.* 24. *num.* 8. *cum sequentibus*, ubi si fiant ad decennium, adde Caroc. *de locat. et cond. tit. de expensis. n.* 51. *fol.* 219. *num.* 48. *usque ad.* 51.

Et licet ex doctrina eorum satis possit haberi notitia quando melioramenta sint facta ad perpetuam utilitatem; tamen uberius hic ponam hanc materiam in qua sunt plures opiniones, Menoch. *de recup. poss. remed.* 15. *num.* 500. dicit, quod tunc dicuntur ad perpetuam utilitatem, quando utilitas rei est mutata, et bonitas est aucta, ut vetera aedificia reficere, aggeres facere, flumina avertere, vites in locum demortuarum ponere et similia, et Rol. *cons.* 28. *num.* 12. *lib.* 1. dat exemplum de domo facta, seu refecta pro habitatione Coloni, et dicit esse necessariam impensam, prout etiam Colonus, qui fecit fossata, quae respiciunt perpetuam utilitatem, deducit impensam Rol. *eod. cons. num.* 24. Joseph. Ludo. qui alios citat *d. dec.* 24. *num.* 8. *et.* 9. et de domibus de novo faciendis vel reficiendis, sine quibus coloni in fundo commode habitare non possent, minusque commode praedium colere, tradit Rim. jun. *cons.* 411. *n.* 36. Rol. *cons.* 30. *num.* 12. Ias. *in l.* 1. *C. de jur. emph. num.* 27. Pacif. *de sal. inter. insp.* 11. *cap.* II. *num.* 150. *et* 200. et de domo constructa ad usum Colonorum sine quorum opera stante praedium non poterat, et reputari debeat inter impensas, non solum utiles, sed necessarias ad culturam praedii, est *dec.* 270. *num.* 13. *in recollect. per Paul. Rub.* et de deboscatione, et de plantando olivetum, et subrogando vites in locum demortuarum, vel arbores fructiferas, vel alias arbores ad vites substinendas, vel in propagando vites, tenet Rim. eod. cons. Negus. *de pign.* 4. *mem.* 5. *par. sub num.* 11. Rol. *d. cons.* 28. *num.* 25. et Pacif. *citato loco.* Ipse vero Pacif. *num.* 201. ponit novam regulam, quando scilicet qualitas rei imperfectae, sive devastatae est mutata, et illius bonitas est aucta, allegat Natt. *cons.* 601. *num.* 2. et alios, quae non differt ab illa Menoch. relata supra. Alii tenent, quod quando melioramenta sunt duratura non minus decennio. Natt. *cons.* 256. *num.* 2. Rim. jun *eod. cons.* 411. *num.* 25. Ioseph. Ludo. *dicta dec.* 24. *num.* 10. Menoch. autem *de arb. cas.* 258. dicit quod in omnibus casibus secundum rei qualitatem et cirrumstantias, Judicis arbitrio relinquendum est, quando ad perpetuam utilitatem facta sint, et idem refert Pacif. *loco citato num.* 203.

Notandum etiam venit ex sententia Rotae, *dec.* 6. *par.* 1. *recent.* quod melioramenta facta in desiccandis paludibus, et ibi in plantandis salicibus, et vitibus cum magno palatio, et aliis domibus, non fuerunt habita in consideratione; cum sine cultura paludes non erant periturae, aut deteriores fiendae, ubi etiam fuit responsum ad *l.* 3. *ff. de impen. in reb. dot. fact.* quod scilicet aggeres, plantatio vitium, et arborum, ac semina sunt necessariae impensae: quis procedit in cultis, in quibus si haec omittantur, res fit deterior, et ob id sunt necessaria, cum tripliciter impensae dicantur necessariae, respectu rei, personae, et mixtae sicut dicitur de molendino, quod est necessarium pro agro, ut Coloni ibi habiteut, cum alias ager esset deterior, et dicitur *in l.* 1. *eod. tit. de imp. in reb. dot. fact.* et *in dec.* 7. fuit responsum aliis objectis.

Limitatur sexto, ut non procedat si meliora- 28
tiones ascenderunt ad maximam summam; ita ut non posset eas dominus commode solvere, et propterea cogeretur rem relinquere; nam tunc nec necessario nec utiliter factum videretur Bal. in *cons.* 116. et ex tex. *in l. fundo ff. de rei vend.* Tiraq. *de ret. cons.* §. 7. *glos.* 1. *n.* 5. Cravet. *cons.* 3. *num.* 19. Menoch. *eod. rem.* 15. *num.* 553. Pereg. *de fideic. art.* 50. *num.* 33. quod arbitrio Judicis remittendum est, secundum Bal. d. cons. qui judicet inspecta qualitate rei, et personarum, Maresc. *eod. cap.* 109. *num.* 20. et quod debent reduci ad modum, arbitrio Iudicis, tenet Cravet. *cons.* 3. *n.* 19. Mart. *de claus.* 307. *in fin. part.* 1.

Declaratur haec limitatio primo, ut non ha- 29
beat locum, quando Dominus eas impensas esset facturus quia tunc licet sit pauper, tamen illas restituere cogeretur, et est tex. *in l. fundo supra allegata.* Tiraq. *eod. loco* Pinel. *in l.* 2. *par.* 2. *C. de resc. vend.* Molin. *de primog. Hisp. cap.* 10. *lib.* 1. *num.* 17. ut de impensis voluptariis, quas erat facturus Dominus, dicit Menoc. *eod. rem. num.* 530.

Declaratur secundo, respectu abrasionis, quia 30
tollere posset, si separabiles essent, et sine laesione prioris status rei id fieri posset, ut *in d. l. in fundo, et l. Iulianus, ff. de rei vend.* et dummodo etiam ex abrasione impendens utilitatem consequeretur, secus si nullam utilitatem aut modicam sit consequuturus, quia tunc nec abrasio concederetur, *in d. l. in fundo*, et ibi Glos. Curt. jun. *cons.* 165. *num.* 11. Maresc. *eod. cap. num.* 31. Menoch. *d. remed. num.* 124. Joseph. Lud. *dec. Perus.*

58 *num.* 13. et poue exemplum iu picturis, quia abradens videtur facere abrasionem potius, ut Domiuo noceat; quam ut prosit sibi Red. *fol.* 114. *num.* 13. *de reb. Eccl. non alien.*

31 Limitatur septimo, ut non procedat, si res meliorata perempta fuerit: quia tunc impeusas deducere non potest. Bar. in *d. l.* in *fundo*: nam cum ope retentionis deducere possit, si non extet, retinere non potest. Maresc. *d. cap.* 110. *num.* 33. quia hae impensae ope retentionis peti possunt, et exerceri nun potest retentio in re, quae non est in rerum natura; et haec conclusio est vera in rei vendicatione, secus iu judicio universali petitionis haereditatis, idem Maresc. *cap.* 109. *num.* 7. *et* 8. et dicit hoc crebriori calculo esse receptum, ut per Peregr. *de fideic. art.* 50. *num.* 30. et ideo Doctores, qui loquuntur, quod bonae fidei possessor repetit expensas si postea porierint sine culpa sua ut per Tiraq. *d.* §. 1. *num.* 10. loquuutur iu petitioue haereditatis non in rei vendicatione, ut per Bar. *in d. l. in fundo, ff. de rei ven.* et vide iufra *q.* 7. *num.* 9. licet Mcuoch. *de recup. poss. rem.* 15. *num.* 512. absolute teneat contra Bar. quod scilicet melioramenta repetere possit sivo agatur rei vendicatione, vel petitione haereditatis, sed contra ipsum est communis sententia, ut per Pereg. citato loco, refert idem Maresc. *d. num.* 7. *et* 8. sed si melioramenta necessaria siut culpa sua, repetet, ut dicit etiam Menoch. *num.* 511.

32 Limitatur octavo in melioramentis voluptariis, seu voluntariis, quae non tenetur Dominus solvere, sed permittere abrasionem, *d. l. in fundo*, §. *censuimus*: et ibi Bar. *num.* 10. Alciat. *in d. l. impensae num.* 9. *ff. de ver. sign.* Menoch. *d. remed.* 15. *n.* 530. Pereg. *de fideicom. art.* 50. *num.* 54. Maresc. *cap.* 111. *lib.* 2. *eod. tract. in principio*, Cocc. *decis.* 489: expensae autem voluptariae sunt, quae speciem exornant tantum, ut sunt viridaria, aquae salientes, incrustationes, hoc est tectoria parietum ex crustis marmoreis et picturae, tex. est *in l. impensae* §. *fin. ff. de ver. sign.* et ibi Alciat. videnda etiam est *dec.* 650. *in recent. num.* 4. *p.* 2. quae meliorationes sint voluptariae. Et quod emphyteuta non possit melioramenta in plantandis oppiis, vel arboribus dumtaxat ad amoenitatem repetere, tenet Rim. *cons.* 411. *num.* 52. Cast. *cons.* 270. *num.* 5. quos allegat Pacili. *de sal. inter. insp. n.* 2.193. sed melioramenta spaleriarum ex myrto, melangolis, leutigine, rosis rnsmarino, cedro, et similibus, reperit Glos. *in l. impensae in ver. quorum ff. de imp. in reb. dot. fact.* Alciat. *in l. impensae, ff. de ver. sign.* et idem de picturis, et investitionibus in palatiis magnatum factis, dicendum, ut per Seraph. *decis.* 986. et ibi Add.

Et novissime Rot. coram Duran. *decis.* 338. *num.* 4. tenuit, quud meliorationes factae in viridariis, quia non sunt necessariae, nec utiles, sed voluptariae, ex quo oruant speciem dumtaxat, non autem augent fructus, nou siut reficiendae, per *l. impensa ff. de ver. sign.* ibi ut suut viridaria, aquae salientes, etc. asserens, etiam Rotam tenere, meliorameuta in plautaudis arboribus non esse reficienda, ut per Caesar. de Crass. *dec.* 5. *de reb. Eccl.* non *alien.* et *decis.* 312. *num.* 3. *par.* 1. *divers. et dec.* 650. *num.* 5. *par.* 2. *recent.* et ideo meliorameuta facta in plantandis arboribus, (vulgariter appellantur plantatae) non sunt reficienda, secundum Rotae opinionem, ut in *decis. Duran. num.* 6.

Contrarium tenet Menoch. *de recup. poss. remed.* 15. *num.* 527. et Joseph. Lud. *dec. Perus.* 24. *num.* 18. cum aliis, quos infr. videbis *num.* 43. ubi hic articulus examinatur.

Ego autem distinguendum puto, aut arbores, sunt fructiferae, ut quia cum vitibus sunt plantatae, vel suut arbores fructiferae, et augent fructus vel possuut augere, et tuuc melioramenta sunt reficienda, aut sunt arbores, quae non augent nec possunt augere fructus, et tunc non sunt reficienda, et totum hoc sit repositum in arbitriu Judicis, quemadmodum iu d. decis. Durau. fuit consideratum, quod plantata plus damni, quam utilitatis afferebat; et ita conciliari possuut praedictae opiniones.

Declaratur haec limitatio, si Dominus vellet 33 solvere aestimatiouem, tunc emphyteutae non concederetur abrasio, et sic omnes affirmare docet Menoch. *eod. remed. num.* 531. etiam si aliter pacto conventum esset Menoch. *eod. rem. num.* 531. Maresc. *d. cap.* 111. *num.* 3.

Declaratur secundo, uisi Dominus has impen- 34 sas alias fuisset facturus; tunc etiam eo invito, solvenda esset emphyteutae aestimatio *d. l. in funda* Bar. *eod. num.* 10. Menoch. *ibid. num.* 532. Maresc. *d. c.* 111. *num.* 5. Coer. *dec.* 489. supra allegata, Gomez. *var. resol. cap.* 12. *tom.* 1. *num.* 40.

Declaratur tertio, non procedere, quando 35 haec impeusa esset facta in re promercali: hoc est in re, quam vendere destinavit Dominus; tunc enim hae impensae utiles censentur, et ob id Dominus aestimationem solvere teneretur tex. *in d. l. in fundo*, et ibi Bar. *eod. num.* 10. Monoch. *d. rem. num.* 533. Alciat. *in d. l. impensae num.* 11. ubi infert quud si iu praedio urbano maritus coenacula quae locari solent, picturis exornet, pictura erit utilis, non simpliciter voluptaria: tanto enim pluris coenaculum locabitur, Coccin. *dic. decis.* 489. Gomez. *d. num.* 40.

Declaratur quarto, quando impeusa in re 36 farta separatiunem sui natura non admittit, vel cum maximo rei incommodo, et cum nulla, aut modica utilitate detrahentis: quia tunc nec abradere poterit, nec aestimationem consequi. Menoch. *d. rem. num.* 535. Mares. *d. c. num.* 4. et vide, quae supra dixi, *num.* 30.

Limitatur nono in melioramentis, quae pos- 37 sunt separari, veluti si emphyteuta emat aliud praedium rusticum, vel urbanum, juxta rem eu-

phyteuticam: ut illi accederet ad majorem emphyteusis commoditatem, quo casu melioramenta sunt acquisita emphyteutae pleno jure, et eo defuncto pertinebunt ad haeredes, et successores suos etiam extraneos, Bar. et caeteri in *c.* 1. §. *ex contrario, primo resp. de invest. de re alien. fact.* Bero. *q. fam.* 96. *num.* 4. Redoa. *de reb. Ecc. non alien. fol.* 404. *num.* 3. Valase. *d. q. num.* 17.

38 Limitatur decimo in arboribus, quae naturaliter nascuntur sine plantatione ot opera hominis, ut sunt quercus, nuces, silva caedua, et similia quae naturaliter nascuntur;nam haec non dicuntur melioramenta, nec per emphyteutam deducuntur, Cavalc. *decis.* 32. *num.* 40. *part.* 2.qui alios allegat.

39 Limitatur undecimo io arboribus, in quibus modica fit expensa,veluti in plantatione salicum,et oppiorum, si positi sunt ad substentationem vitium: quoniam non fodinntur de per se a vitibus, sed sufficit eis vitium feritio: et licet ex eis recipiatur magna utilitas; attamen nihil refundendum videtur *l. in feudo ff. de rei vend.* Rol. a Vall. *cons.* 28. *num.* 26. *et seq.* Red. *eod. tract. et q. fol.* 409. *num.* 8. quod non placet Joseph. Lud. *dec.* 58. *supra allegata num.* 5. quia licet salices, et oppii plantentur cum parvo labore, et sumptu,cum plantentur palmites vilissimi pretii: inficiari tamen non potest, quin etiam in istis fiant aliquae impensae, et labores, et quod perpetuo sint duraturae, quodque fundus in quo plantantur, reddatur pretiosior; cum ut plurimum plantentur in terris infructuosis, et paludosis, et tractu temporis inserviant pro trahibus, et licet in istis arboribus, permittatur abrasio, fatendum tamen est, esse resarciendam aestimationem, in eventum, quod Dominus recusaret fieri abrasionem, Ruin. *cons.* 14. *col.*3.*lib.*1.ubi inista particula salicum,populorum, seu oppiorum reprehendit Cast.*cons.*326.et ego ita credo, quia licet a principio in illis plantandis parva fiat impensa; tamen in custodiendis, et conservandis adhibetur diligentia, maxime si debent servire pro vitibus sustinendis, attento etiam numero eorum, et ideo hoc arbitrio Judicis remittendum censeo, prout dictum est de modica, vel magna impensa, sed si essent salices positi non ad pertuam utilitatem, sed ad substentandas vites, causa quaerendorum fructuum, emphyteuta non deduceret, Bursat. *cons.* 11. *num.* 38. *lib.* 1. quia etiam esset parva impensa, vide etiam in seq. *q.limit.* 6. Redo. ut supra *fol.* 420. *num.* 6. qui loquitur de de palis annalibus et vide infra *q.* 3. *num.* 29.

40 Limita duodecimo non habere locum, quando melioramenta sunt excessiva, et Rector, vel Dominus directus sit pauper, et non posset illa solvere, nam non potest cogi ad illa solvendum, sed potest peti abradi, si fundus non deterioretur, nec reddatur pejor,quam esset,antequam illa fieret; secus si redderetur deterior et sibi imputare debet emphyteuta,si tam magnas fecit impensas.Ari.Pin.*in l.*2. *cap.* 3. *num.* 5. *C. de resc. vend.* Alex. *cons.* 162. *num.* 3. *vol.* 7. Vinc. Franch. *dec.* 9. *num.* 4. Boss. *pract. crim. tit. de Principe, num.* 31. Marzar. *de fideic. q.* 66. 3. *par. num* 19. Ludo. *dec. Perus.* 58. *num.* 13. Odd. *de rest. in int.* 1. *par. q.* 47. *art.* 6. *num.* 28. Mago. *dec. Lucen.* 33. *num.* 24. et vide quae diximus supra, limit. sexta.

Et ideo pro cautela Domini directi pauperis, 41
quando ipse videt fieri per emphyteutam divitem magnas expensas, protestetur, et intimet, ne faciat sub poena amissionis. Marz. *d. q.* 66. Odd. *ead. qu.* 47. *num.*29.eum aliis allegatis per Borgu. *dec.* 32. *num.* 38. *et* 49.

Advertendum etiam est quod consignatio, et 42
solutio melioramentorum debet fieri unico contextu et instrumento,ne unus decipiat alterum post implementum unius partis, et maxime si pauper prius adimpleret solvendo precium, vel melioramenta consignaret. Ludo. *dec. Luc.* 38. *num.* 17. Borg. *ead. dec.* 32. *num.* 38.

Limitatur decimotertio, non habere locum 43
in melioramentis factis io plantandis arboribus, et vitibus, cum non sint perpetuo duratura in fundo, ita tenuit Rota coram Ubaldo *dec.* 650. *num.* 5. *in recent. par.* 2. cum aliis decisionibus supra allegatis *num.* 32.

Sed haec limitatio non mihi videtur tuta, per ea, quae supra diximus, *num.* 14. praeterea decisio praedicta loquitur secundum resolutionem factam in alia decisione coram Caesar. de Gras. quae est *dec.* 13. *num.* 7. *de reb. Eccl. non alien.* et loquitur de plantationibus, stercorationibus, et meliorameutis non perpetuis, factis potius uberiori fructuum perceptione; non autem in meliorationibus factis in plantando arbores, et vites, quae melioramenta dici debent perpetua, per ea, quae supra diximus *num.* 27. ut etiam interpretata est Rot. per dictam decisionem Caesar. de Gras. allegatam per D. Ubaldum *in dict. decis.* 650. *n.* 5. coram Manzanedo, quae est *dec. in recent.* 359. *num.* 5. *par.* 2. loquens in canuetis, vineis et arboribus ad perpetuum commodum praedii, et in istis terminis loquitur Menoch. *de recup. poss. rem.* 15. *num.* 513. *et l. divortio.* §. *impendia ff. sol. mat.* allegata in d.decis. Caesaris de Gras. in qua se fundat D. Ubal. et Paul de Cast. *cons.* 327. *in* 3. dubio dicit, quod meliorationes in plantandis vitibus, vel arboribus, si arbores sunt fructiferae, ut vites, et olivae, sunt reficiendae, Negus. *de pign.* 4. *num.* 5. *par. num.* 11. *et dec. Manzan,* est etiam *in decis. divers. recentiss. par.* 2. *decis.* 103. et vide supra *num.* 32. ubi posuimus distinctionem pro concordia opinionum.

QUAESTIO III.

SUMMARIUM

Emphyteuta potest retinere rem emphyteoticam, donec sibi sit satisfactum de melioramentis, in casu, in quo melioramenta potest deducere, num. 1. — Amplia 1. etiamsi non sit oppositum, nec in ipsa sententia fuerit reservatum et quomodo hoc iudicari debeat, num. 2. — Amplia 2. ut habeat locum, etiam si valor melioramentorum non sit plene justificatus, num. 3. — Amplia 3. ut habeat locum, quamvis offeratur cautio de solvendis melioramentis, cum fuerint liquidata, num. 4. contrarium num. 5. — Sed prima opinio approbatur cum distinctione, num. 6. — Referuntur aliorum opiniones, et multi casus, in quibus versatur judicis arbitrium, ibid. — Pro melioramentis factis in una re, reliqua bona sunt restituenda, et non possunt retineri, num. 7. — Quod declara primo, quando agitur judicio particulari, secus si universali. num. 8. — Declara 2. quando res sunt prorsus separatae, num. 9. — Declara 3. quando impensa in una re excedit valorem utriusque rei. num. 10. Declara 4. quando sententia comprehendit res in quibus nulla sunt facta melioramenta, num. 11. — Amplia dist. suprad. ut procedat, sive sumus in melioramentis, sive in refectione expensarum, num. 12. — Amplia 2. sive sententia sit pura, sive conditionalis. num. 13. — Amplia 3. quod liquidari possunt per evidentiam facti in eadem instantia, quando non constat per sententiam. n. 14. — Amplia 4. quod retentio competit etiam haeredibus extraneis, num. 15. — Amplia 5. in casibus, in quibus potest res transire in singularem successorem, num. 16. — Amplia 6. habere locum, etiam si petatur executio vigore instrumenti cameralis, vel guarentigiati, num. 17. — Amplia 7. ut exceptio melioramentorum possit opponi etiam contra tres conformes, et illarum executio potest retardari, num. 18. — Amplia 8. ut haec exceptio impediat etiam attentata. num. 19. — Amplia 9. ut habeat tacitam hypotecam, et praeferatur creditoribus, num. 20. — Amplia 10. in melioramentis factis ab amico, num. 21. — Amplia undecimo habere locum etiam si per Dominum sit facta protestatio, num. 22. — Pratica in hac materia, quae sit, num. 23. — Limita primo num. 24. limita secundo, num. 25. — Limita tertio, num. 26, limita 4. num. 27. — Limita 5. num. 28. cont. num. 29.. limit. 6. num. 30. Limita 7. num. 31. limita 8. num. 32. — Limita 9. num. 33. limita decimo, num. 34. Limita undecimo num. 35. limita duodecimo, num. 36. — Melioramentorum exceptio, et retentionis potest opponi, quamvis esset facta pendente appellatione, et immissio pronunciaretur attentata, num. 36.

Post haec videndum erit, an emphyteuta possit retinere rem emphyteuticam, donec sibi satis-
1 factum sit de melioramentis in casu, in quo potest deducere melioramenta? Et dicendum est, quod sic, per tex. *in l. si in area in fine, ff. de cond. inde. gloe.* et Doct. *in l. si non sortem, §. si centum,* et ibi maxime Ias. *num.* 104. *eod. tit.* Negus. *de pign.* 4. *mem.* 5. *par. num.* 8. Capic. *dec.* 17. *num.* 7. Ruin. *cons.* 100. *lib.* 4 *num.* 6. Put. *dec.* 471. *et* 474. *lib.* 2. cum aliis allegatis per Valas. *de jur. emph. q.* 25. *num.* 22. et per Maresc. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 112. Rip. *in l.* 2. *ff. de rei vend. num.* 16. ubi extendit etiam ad tertios possessores. Redo. *de reb. Eccl. non alien. in quaest. de meliora. fol.* 422. *num.* 6. Negus. *eod. loco, num.* 10. Bursat. *consil.* 60. *lib.* 1. *n.* 31. et in feudo Clar. *§. feudum. q.* 88. Vivi. in sylva, *lib.* 2. *opin.* 495. Rot. Macer. Marc. Ant. de Amat. *dec.* 23. et novissime Doctissimus Avunculus meus, Jo. Franc. Bonavogl. in Add. ad Jas. *in l.* 2. *C. de jur. emphyt. col.* 5. *num.* 30.

2 Amplia primo etiam si non fuerit oppositum a parte, nec in ipsa sententia jus retentionis fuerit reservatum, Tiraq. *de ret. con. §.* 7. *glos.* 1. *n.* 14. Negus. *eod. loco.* Jas. *in d. l. si in area* cum aliis citatis per eundem Valasc. *eod. num.* Redo. *allegato loco. fol.* 421. *in princ.* quod in ipsa executione sententiae poterit excipere de melioramentis, et in illa probare. et interim rem retinere, donec illa sibi solvantur, Bar. et alii *in l. in fundo, ff. de rei vend.* Tiraq. *d. §.* 1. *ver. nono declara.* Negus. ubi supra, *num.* 10. Et ratio affertur, quia exceptio melioramentorum non impugnat sententiam, sed potius respicit ejus executionem. Caroc. *de locat. et cond. fol.* 218. *in tit. de expensis n.* 14.

Amplia secundo, ut habeat locum, etiam si valor melioramentorum non sit plene justificatus, 3
quia pro habenda retentione, sufficit, quod constet in genere de illorum existentia, et secundum stylum Rotae ante executionem praefigi solet terminus pro eorum liquidatione; ne alias propter moram liquidandi executio retardetur. Put. *dec.* 12. *et dec.* 471, *lib.* 2. et infra dicetur.

Amplia tertio habere locum, quamvis ab eo, 4
qui executionem petit, offeratur cautio de solvendis melioramentis, cum fuerint liquidata, Capic. *dec.* 17. Ruin. *cons.* 84. *in fin. lib.* 1. Tiraq. *de ret. conven. §.* 7. *glos.* 1. *num.* 13. Galles. *de obli. cam. par.* 4. *q.* 2. *num.* 13. et ibi Zacch. qui alios allegat, et novissime Pacif. *de salvia. inter. insp.* 2. *cap.* 2. *num.* 198. Maresc. *var. resol. cap.* 4. *num.* 2. *lib.* 2. Marc. Ant. de Amat. *d. dec.* 23. Lancello. *de attent. par.* 3. *cap.* 24. *q.* 29. *num.* 6. *cum seq.* quando probatum est, extare melioramenta, vel pars parata est incontinenti probare, sententia non est exequenda, etiam praestita cautione de illis reficiendis, Mart. *de claus. claus.* 366. *par.* 1. *num.* 2.

Contrarium, quod data fidejussione de sol- 5
vendis melioramentis, executio non retardetur, tenuerunt multi, Gozzad. *cons.* 100. *num.* 21. Benint. *dec.* 77 *num.* 10. Negus. *de pigno. par.* 5. *mem.* 4. *num.* 10. et opinionem Benint. esse magis com. attestatur Borgn. Cavalc. *dec.* 28. *num.* 5. *par.* 2. *et dec.* 44. *num.* 66. et Caroc. *de locat. et cond. tit. de expene. num.* 20. *fol.* 218. dicit hoc etiam tenuisse Cast. *cons.* 322. Bero. *cap.* 1. *num.* 33. *de rest. in integr.* Alciat. *resp.* 63. *in fine lib.* 3. Put. *dec.* 471. *lib.* 2. Apostil. ad Bertaz. *cons.* 514. Decian. *consil.* 29. num. 19. *vol.* 2. Alex.

cons. 63. *num.* 14. *vol.* 1. Sim. de Pract. *de inter. ult. vol. lib.* 3.*fol.* 5. *num.* 11. Marzar. *de fideic. q.* 66. *par.* 3. Rebuf. *in l. impens. conc.* 7° *de ver. sign.* et novissime Valas. *d. q.* 25. *num.* 23. quam opinionem sequuta est Rota Romana coram Puteo, in una Parmensi Vallium, quae est impressa *par.* 3. *divers. l.* 1. *et in suis decisionibus.* 471. *lib.* 2. supra allegata et quando melioramenta non sunt liquida, a debitore data cautione de illis reficiendis, non retardetur executio, tenet Rota *par.* 1. *divers. decis.* 659. *num.* 1. Flamin. Chart. *decis. Genuae.* 15. quae loquitur, quando fuit lata sententia solutis prius melioramentis.

Et quamvis hanc secundam opinionem tot Doctores amplexi fuerint: nihilominus credo, non esse recedendum a prima, quam etiam sequitur Menoch. *d. remed.* 15. *num.* 569. cum distinctione tamen infra dicenda. Aut enim melioramenta sunt penitus illiquida et tunc non impeditur executio sententiae, data cautione de melioramentis solvendis. Aut non sunt penitus illiquida, quia scilicet constat de melioramentis, et melioramenta sunt probata; licet valor non sit sufficienter probatus; tunc debet praefigi tempus ad illa liquidanda, et interim supersederi in executione, etiam oblata cautione de reficiendis melioramentis, et ita procedit dec. Put. in qua Domini de Rot. dixerunt, quia melioramenta non erant sufficienter liquidata, ergo deberet praefigi terminus extra Curiam, ad electionem peritorum, qui deberent aestimare illa melioramenta et quod si Comes esset in mora, daretur executio, et eadem decisio reperitur notata per Peregr. *dec.* 111.et eadem decisio Putei fuit approbata per aliam decisionem Rotae, ut habeatur *in decis.* 215. *divers. par.* 4. *et in recent. par.* 2. *decis.* 151. *in fine*, ubi dicitur quod Rota solet praefigere terminum ad liquidandum melioramenta, et dec. Put. sequitur Rot. Macerat. *d. decis.* 23. et quod de aequitate debeat praefigi terminus ad probandum, est dec Rotae. *diver. par* 1. *decis.* 659. *num.* 2. paulo superius allegata, et praedictam decisionem Put. servare Rot. testatur Cocc. ut *in dec. posth.* 206. *in fine par.* 2. *et dec.* 120. *par.* 4. *divers.* et hanc distinctionem etiam facit Contard. *de moment. poss. q.* 24. *a num.* 18. *usque ad* 28. ubi ipse distinguit; quod aut melioramentorum exceptio requirit altiorem indaginem, et tunc non impeditur executio, praestita tamen dicta satisdatione: aliud vero dicendum est, si incontinenti possint liquidari, nam tunc Judex debet statim statuere terminum ad ea liquidandum, et interim suspendenda est executio, non obstante oblatione dictae satisdationis; quae distinctio sibi videtur esse de mente Jacob. Menoch. *d. n.* 569. quod totum (dicit ipse) remittendum arbitrio Judicis ex ipsius rei qualitate, ut per Bal. *consil.* 309. *in fin. lib.* 2. prout etiam remittitur, quando exceptio requirit altiorem indaginem, qui debet procurare, ut consulatur indemnitati utriusque partis. Quinimo si esset consultum creditori melioramentorum absque dicta satisdatione, ut quia debitor esset idoneus, et non suspectus, non deberet onerari ad dandum fidejussionem, nam ratio, qua moventur Doctores ad tenendum, quod debitor melioramentorum debet dare fidejussorem de solvendo eorum valorem, quando erunt liquidata, procedit in debitore inope et suspecto, et non in divite, et idoneo. Alex. et Rip. *in l.* 4. §. *ait praetor. de re jud.* Tiraq. *de ret. lign.* §. 1. *glos.* 19. vani enim timoris propter defectum satisdationis ulla aestimatio est, *l. si quis ab alio, ff. de re jud.*

Et secundum supradictas distinctiones conciliari possunt praedictae opiniones contrariae, ut etiam conciliat Cavalc. *dec.* 36. *num.* 435. *par.* 2. ubi dicit, quod impensae quando non sint liquidae, sententia potest exequi, praestita fidejussione de illis solvendis, allegat Cast.*cons.* 270. Negus. 2. *par.* 3. *mem.* 4. *limit.* 3. *et* 4. *mem.* 5. *par. ver. tertia conclusio, de pign.* Gozad. *cons.* 86. *num.* 25. *et cons.* 110. *num.* 21. Beaint. *dec.* 67. Marzar. *q.* 66. *de fideicom.* Hip. Rim. *cons.* 91. *col. fin.* Contard. *de moment. quaest.* 24. *num.* 16. et ideo opus est, quod de eis constet, et liquidae sint, vel incontinenti possint liquidari, et ita possunt procedere, quae alias in contrarium allegantur. Cast. *d. cons.* 270. *col. pen. ver. ad unum tamen*, Gall. ad form. Cam. *quaest.* 2. *par.* 4. *num.* 17. Capic. *dec.* 17. Ruin. *cons.* 84. *num.* 15. *lib.* 1. Lancell. *de attent. qu.* 29. *cap.* 24. *par.* 3. *num.* 9. *cum seq.* Bursat. *cons.* 69. *num.* 31. Menoch. *de ret. poss. rem.* 15. *num.* 527. Tiraq. *de ret. cen.* §. 6. *glos.* 1. *num.* 13. quia, quae altiorem indaginem requirunt, executionem sententiae non retardant. Doctores in *l.* 4. §. *condemnatum, ff de re jud.* ubi Alex. et Rip. Et Caroc. *in d. cap. de expensis, num.* 22. distinguit etiam ipse. Aut exceptio melioramentorum requirit altiorem indaginem, et tunc non impeditur executio sententiae, data fidejussione. Aut non requirit altiorem indaginem, sed potest incontinenti probari et liquidari, et tunc Judex debet statuere terminum brevem ad ea liquidanda, et interim in executione supersedere, allegat Cont. *d. qu.* 24. *num.* 28. et an exceptio melioramentorum requirat altiorem indaginem, vel non, statur arbitrio Judicis Joseph. Ludov. *dec. Luca.*38.*n.*19. Pyr. Maur. *de fidejus. cap.* 13. *in fine, et num.* 10. ex Sententia Surd. *de alim. privil.*52.*num.*9.et Beniat.*dec.*77.*num.*1.et aliorum, quod melioramenta, si sunt illiquida, turbida, confusa, vetusta, hominum memoriam excedentia ad notabilem summam ascendentia, de quibus non incontinenti adsunt probationes, sed ad peritos recurrendum est, executio sententiae viget, et interim quantitas melioramentorum deponenda, vel per actorem satisdandum de solvendis melioramentis quam primum liquidata fuerit.

Novissime autem Vinc. Fusar. *de fideicom. subst. quaest.* 672. *num.* 26. relatis opinionibus

Doctorum, et diversis distinctionibus, et declarationibus, placet sibi, quod scribit Peregr. de *fideicom. art.* 59. *num.* 88. qui vult, totum hoc pendere à Judicis arbitrio, consideratis personis litigantium, et eorum qualitate, natura, qualitate et quantitate melioramentorum, et an statim, vel modico, vel magno temporis intervallo liquidari possint; et ut Judex facilius percipiat, quomodo versari debeat ejus arbitrium, ponit aliquos casus: primus, quando reus est vir bonus, non litigiosus, vel pupillus, aut Vidua, aut impotens, Actor vero esset persona potens, litigiosa, et difficilis, et hoc casu prudenter se geret Judex, si suspendat executionem sententiae, etiam oblata fidejussione de solvendo, quod erit liquidatum; et e contra exequeretur sententiam, si reus esset persona potens, litigiosa, et difficilis, idem Peregr. *dict. art.* 50. *num.* 82. *in fine*, et Rot. Avenion. *decis.* 104. et quod remittatur arbitrio Judicis, quando melioramenta possunt liquidari, Rot. Macer. de *Amat.* 23. *num.* 6.

Secundus casus est, quando caeteris paribus, melioramenta essent magna, possessorque esset paratus ea docere, et liquidare; et tunc sententia non erit exequenda, etiam praesentata cautione praedicta, Peregr. *d. art.* 50. *num.* 82. Intrig. *de fideic. q.* 74. *n.* 105. Cavalc. *dec.* 44. *par.* 1. *n.* 67. quam opinionem ipse intelligit cum temperamento, ut intra conveniens tempus fiat liquidatio.

Et licet aliqui teneant, quod exceptio melioramentorum non possit opponi post sententiam, ut Intrig. *d. q.* 74. *num.* 106. Boer. *dec.* 43. *par.* 1. Franch. *dec.* 112. *num.* 17. tamen com. op. est in contrarium. Bar. *in d. l. in fundo*, Ias. *in l.* 1. *C. de jur. et fact. ign.* Peregr. *de fideic. d. art.* 50. *num.* 8. et alii relati per eundem Fusar. *eod. q. num.* 10.

Tertius casus est quando in differendo, aliquod potest esse periculum, et tunc sententia erit exequenda, Paul. de Cast. *d. cons.* 270. *col.* 2. *lib.* 2. Capic. *d. decis.* 17. Rot. Avenion. *dec.* 104. Pereg. *d. art.* 50. *n.* 82. Maresc. *var. resol. cap.* 112. *num.* 22. *lib.* 2.

Quartus casus est, si Actor diu esset in litibus fatigatus, et melioramenta requirant altiorem indaginem, et magnum processum, et praestita cautione, erit sententia exequenda, Bal. *cons.* 309. *lib.* 2. Rot. Avenion. *d. dec.* 104. Pereg. *d. art. n.* 82. cum aliis adductis per eundem Fusar. *ibid. n.* 11. et supra diximus in distinctionibus.

Quintus casus est, quando melioramenta essent modicae quantitatis, et etiam hoc casu non retardabitur executio sententiae Pereg. *d. art.* 50. *num.* 82.

7 Advertendum tamen est, quod si melioramenta sunt facta in una re, in omni casu reliqua bona essent restituenda, retenta tantum illa re, donec facta erit liquidatio, Menoch. *cons.* 704. *n.* 17. *et seq.* cum aliis adductis per Maresc. *d. cap.* 112. *num.* 25. et per Tiraq. *de ret. convent.* §. 7. *glos.* 1. *num.* 10. Redo. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 421. *num.* 5. et vide infra *num.* 30.

Quod declara, quando agitur judicio particulari, puta rei vindicatione: secus in judicio universali petitionis haereditatis, vel fideicommissi; quia tunc una res potest pro alia retineri, Bar. *in d. l. in fundo.* Maresc. *eod. cap. num.* 26. 8

Secundo declara, quando res sunt prorsus separatae, ita ut impensa in una re facta, aliam non respiciat: secus si sunt connexae; quia tunc non fit restitutio aliarum rerum, nisi solutis melioramentis factis in illa re annexa, Peregr. *d. art.* 50. *num.* 69. Maresc. *d. c.* 12. *num.* 27. *cum seq.* 9

Tertio declara, quando impensa in una re facta, excedit valorem utriusque rei; quia tunc in omnibus retentio conceditur, ita Boer. *dec.* 44. *n.* 19. Maresc. *eod. cap. num.* 30. quod ego intelligerem, ut dixi supra hoc eod. *tit. q.* 2. *limit.* 6. 10

Quarto declara, ut non habeat locum, quando verba sententiae ita sunt concepta, ut etiam res, in quibus nulla facta sunt melioramenta, comprehendat: tunc enim respectu earum non fit executio, etiam si sint separabiles, nisi prius solutis melioramentis, ut puta, si dictum sit, nulla bona esse relaxanda actori, nisi antea solutis reo impensis factis in aliquibus ex bonis praefatis, ita Cast. *in d. cons.* 270. *num.* 2. Maresc. *eod. cap. num.* 31. 11

Ampliatur praedicta distinctio secundum eundem Caroc. *ibidem num.* 23. ut procedat, sive sumus in melioramentis, sive in refectione expensarum, quae liquidae non sunt. Gontard. *de moment. q.* 24. *num.* 20. 12

Ampliatur secundo, sive sententia sit pura, simplex, vel absoluta, sive conditionalis, et qualificata, prout in casu Capic. et cons. Cast. puta, computatis prius, vel solutis prius melioramentis: semper enim inspiciendum est, an liquidatio requirat altiorem indaginem, vel non, et an possit infra brevem terminum liquidari, vel non, ita Cont. *in eod. loco citato*, ubi dicit etiam, quando constat, bona esse meliorata, et major pars melioramentorum est liquidanda, ex mente Rotae dari retentionem: et quando in sententia dictum est solutis prius melioramentis, haec conditio debet verificari, Pyr. Maur. *de fidejuss. c.* 13. ubi infinitos cumulat. 13

Ampliatur tertio id, quod dictum est de sententia, quod si non constat per sententiam, tamen in eadem instantia possunt melioramenta liquidari, per evidentiam facti, vel aliss retardatur executio, nec admittitur fidejussio; ita ultra allegata per Gontard. tenent Cravet. *cons.* 408. *n.* 2. *et seq. vol.* 3. Rot. Lucan. *dec.* 38. *n.* 19. *par.* 1. Borgn. *dec.* 44. *num.* 66. *et seq. lib.* 1. et Caroc. ut supra. 14

Ampliatur quarto communis opinio, quod emphyteutae competat retentio rei, ut transeat ad quuscunque haeredes sive suos, sive extraneos, 15

Bart. *in l.* 1. §. *pen. ff. de superficiebus*, Bal. *in l. pen. C. de solut.* Bursat. *d. cons.* 60. *num.* 31. Bero. *q.* 19. qui dicit hanc esse com. op. cum aliis allegatis per Caroc. *in d. tit. de expensis num.* 12.

16 Ampliatur quinto dicta communis opinio, quamvis extra propositum nostrae materiae, in casibus, in quibus potest transire res in singularem successorem, etiam sine cessione. Boer. *d. dec.* 41. *num.* 19. Tiraq. *de retrac. conven.* §. 7. *glos.* 2. *num.* 15. Negus. *de pign. par.* 5. *mem.* 4. cum aliis cumulatis per eundem Caroc. ibidem *n.* 12. *et* 13.

17 Ampliatur sexto habere locum, etiam si peteretur executio ex instrumento Camerali obligatione vallato, vel quarentigiato Gall. ad *for. cam.* 4. *p. quaest.* 2. cum aliis adductis per Caroc. ibidem *num.* 16. *et* 17. et vide infra *num.* 37.

18 Ampliatur septimo, ut exceptio melioramentorum possit opponi, etiam contra tres conformes, et illarum executionem retardare; ita in Rota judicatum fuisse testatur Gall. *d. q.* 2. *num.* 12.

19 Ampliatur octavo; quia talis exceptio retentionis adeo favorabilis est, ut impediat in primis, et ante omnia attentata revocari. Lancell. *de attent. par.* 3. *c.* 24. *q.* 79. *num.* 10. et vide infra *num.* 37.

20 Ampliatur nono, ut habeat tacitam hypothecam, et praeferatur aliis creditoribus. Rip. *in l. ubi pure* §. *qui in distrahendis ff. ad Treb.* Negus. *de pig. par.* 7. *mem.* 3. n. 14. Menoch. *de recup. poss. rem.* 2. *num.* 8. Caroc. qui alios allegat *eod. loc. num.* 31.

21 Ampliatur decimo in melioramentis factis ab amico, contemplatione ipsius amici. Caroc. ut supra *num.* 32. et diximus supra in secunda quaestione.

22 Ampliatur undecimo habere locum, etiam si facta fuerit protestatio, ne res melioretur, quia reficere non intendit Marzar. *de fideic. par.* 3. *qu.* 66. Caroc. ut supra *n.* 37. et diximus in *ead. q.* 2.

23 Practicando igitur, prudens Judex (inquit Caroc. *num.* 27.) debet inspicere, an constet melioramenta esse facta, si non constet, non retardet executionem: si constet, sed non sunt liquida, videat qualitatem personae, si est pauper, vel idoneus, si idoneus, aut liquidatio requirit altiorem indaginem, et admittat cautionem, alias non retardet executionem.

24 Limitatur primo in modicis expensis *l. omnino ff. de imp. in reb. dot. fact.* Ias. *in l. divortio* n. 9. *ff. sol. mat.* Cast. *cons.* 268. *lib.* 2. et diximus supra in *quaest.* 2. in declaratione secunda, quod emphyteuta illas non deducit.

25 Limitatur secundo non procedere, quoad maximas et excessivas impensas, ita ut non possit Dominus eas commode solvere, nam tunc nec necessario, nec utiliter factum videtur. Bal. *cons.* 116. *col.* 2. *vol.* 2. Dec. *cons.* 142. *col.* 3. Tiraq. *de retrac. con.* §. 7. *glos.* 1. num. 5. Borgn. *decis.* 41. *num.* 71. Caroc. *ibid. num.* 42. et diximus supra *q.* 2. limit. sexta.

Limitatur tertio, nisi aliter conventum sit 26
Ias. *in l.* 2. *C. de jur. emph. num.* 28. Bal. *in l. jubemus* §. *sane C. de Sac. San. Eccl.* Paris. *cons.* 33. *num.* 55. *vol.* 1. Curt. *cons.* 165. Ruin. *cons.* 24. *num.* 10. Caroc. *eod. loc. num.* 44. et vide infra *num.* 31.

Limitatur quarto, quoad disboscationem ter- 27
rarum, quae pertinet ad culturam fundi, cujus impensa non est reficienda; si vero inde perciperetur utilitas, ut olivetum, arbustum, et similia, tunc deberetur, nec haberet locum abrasio *l. fundi ff. de rei vend.* Caroc. ubi supra *num.* 45. ex traditis per Cast. *cons.* 270. *lib.* 2. et quod impensa facta in disboscando terras pertineat ad culturam, et non sit reficienda, quemadmodum expensae arandi, et serendi non debentur, quia factae sunt causa fructuum quaerendorum, quae veniunt cum fructibus compensandae *l. divortio* §. *impendia ff. sol. mat.* et quia etiam ex disboscatione percipitur utilitas propter ligna, quae recolliguntur, tenet Negus. *de pign. par.* 5. *mem.* 4. *num.* 11. et quomodo aestimari debeant, dicetur in sequenti q. Red. *de reb Ecc. non alien. in tit. de melioramentis num.* 6. *fol.* 409. Maresc. *var. resol.* c. 12. *num.* 35. licet aliter dicendum sit in conductore, vel inquilino ad breve tempus, qui non tenetur expendere etiam modice in his, quae ultra tempus conductionis sunt duratura; idem Caroc. ut supra *num.* 52. ex sententia aliorum.

Limitatur quinto in expensis factis in plan- 28
tatione salicum, et populorum, etiam positorum pro vitium sustentatione. Paul. de Cast. *d. consil.* 270. quem sequitur Rol. *cons.* 28. *num.* 23. *lib.* 1. Franc. Marc. *dec.* 460. *in fine, par.* 1. Cepb. *cons.* 181. *num.* 1. *vol.* 2. late Menoch. *cons.* 64.

Contrarium tenuit Ruin. in salicibus, et opiis, 29
quae servantur in terris infructuosis, prout in arena Tiberis, et reddunt fertiliores, et meliorant multum, sequitur Rol. *cons.* 83. *vol.* 4. Ludovic. *dec. Perus.* 58. sed videnda quae supra diximus *q.* 2. limit. undecima.

Limitatur sexto, quando pars fundi solum 30
est meliorata: quia in illa solum datur retentio. Negus. *de pign. par.* 5. *mem.* 4. *num.* 20. Joseph Lud. *dec. Luc.* 7. *num.* 12. attestans hanc esse com. op. Tiraq. *de ret. con.* §. 7. *glos.* 1. *num.* 11. Borg. *dec.* 28. *num.* 5. *in Add. par.* 1. cum aliis allegatis per eundem Caroc. ibidem *num.* 53. quod intellige, ut supra *num.* 7. *et* 9. et idem Cavalc. *dec.* 32. *num.* 28. *par.* 1.

Limitatur septimo, et erit similis, posita in 31
tertia limitatione, in melioramentis factis ex conventione inter partes, quae non repetuntur, et consequenter pro illis non datur retentio, *l. fundi partem, ff. de cont. empt.* Pinel. *de resc. vend. l.* 2. *num.* 20. *par.* 2. Caroc. *citato loco num.* 54. et diximus supra *q.* 2 *limit.* 2.

Limitatur octavo, ut non habeat locum, quan- 32
do intra terminum praefixum melioramenta non fuerunt liquidata: quia tunc stante mora, non est

amplius locus retentioni: ne alias sit in potestate petentis propter moram liquidandi, retardare executionem sententiae. Put. *dicta decisione* 471. *num.* 2. Maresc. *d. cap.* 12. *num.* 32. Rot. *dec. posth. par.* 2. *num.* 206. *in fine.*

33 Limitatur nono in Regno Neapolis, ubi indistincte fit executio sententiae cum fidejussione, ut attestatur Franch. *dec.* 112. *num.* 17. et refert Maresc. *eod. c. num.* 23. sed Caroc. *d. tit. de expensis* dicit, *num.* 27. servari: aut melioramenta opponuntur post sententiam, vel ante: primo casu admittitur fidejussor; secundo casu, non.

34 Limitatur decimo, quando Dominus directus est pauper, ut diximus supra, *q.* 2. *limit.* 12.

35 Limitatur undecimo etiam in melioramentis, et expensis, quae utilitatem perpetuam non respiciunt, ut supra diximus *q.* 2. *num.* 27.

Limitatur duodecimo, quando non constat de melioramentis neq. in genere, neq. in specie. Caesar. de Grass. *dec.* 5. *num.* 4. *de reb. Eccl. non alien* Paris. *cons.*28. *num.* 31. *lib.* 1. Rot. *dec. posth. p.* 1. 378. *num.* 1. 36

Notandum est etiam in hac materia retentionis, quod exceptio meliorامentorum, et retentionis, potest opponi, quamvis esset facta, pendente appellatione, et immissio pronunciaretur attenta, Lancell. *de attent. par.* 3. c. 24. *q.* 29. et dixi supra *num.* 18. *et* 19. et quod exceptio melioramentorum possit opponi in executione sententiae, multos cumulat. Pyr. Maur. *de fidejuss. cap.* 13. *in principio.* 37

QUAESTIO IV.

SUMMARIUM

Melioramenta an possit emphyteuta repetere post restitutionem factam, num. 1. — Melioramenta potest repetere post restitutionem factam venditor. et consanguineus ex causa retractus, num. 2. — Melioramenta potest repetere maritus post restitutionem, facta in rebus dotalibus, num. 3. — Melioramenta haeres gravatus potest repetere a fideicommissario post restitutionem factam. num. 4. — Melioramentorum exceptionem si quis non opposuit in lite, et causa evictionis non potest eadem repetere, num. 5. —

Proxima est praecedentibus indagatio: si emphy-
1 teuta restituat Domino directo rem emphyteuticam, in qua melioramenta fecit, nulla exceptione proposita de melioramentis, An illa possit postmodum repetere? Et videtur dicendum, quod non possit per tex. in l. si in area, in fine. ff. de cont. inde. ubi dicitur nullo alio modo impensas servare posse, quam per retentionem.

Contrarium tamen tenendum est; quia lex illa, si in area, in terminis in quibus loquitur, habet locum de rigore juris, non autem de aequitate, ut ibi Glos. tenet. Et est ratio, quia nemo debet cum alterius jactura locupletari, et ideo ei succurritur remedio extraordinario; ut declarat Cast. *in dicta l. in area*, cujus doctrina communiter approbatur, ut per Ias. *ibidem num.* 1. vel etiam datur, si emphyteuta utile negotium gessit meliorando vel etiam daretur emphyteutae actio ex eodem instrumento pro melioramentis necessariis, et utilibus, late Rim. jun. *cons.* 411. *lib.* 4. et Tiraq. *de ret. con.* §. 7. *glos.* 1. *num.* 7. tenet pro expensis necessariis, et utilibus dari actionem
2 venditori, et consanguineo, ut possit vendicare impensas factas post restitutionem auctoritate Judicis, et pro marito, qui in rem dotalem utiliter,
3 aut necessario impendit, sine voluntate uxoris, ut habet contrariam actionem de dote, vel negotiorum gestorum: si vero muliere volente, actionem mandati, tenet Alex. *cons.* 162. *col.* 1. *vol.* 7. ita etiam haeres gravatus, qui rem, fideicommisso subjectam, et per ipsum melioratam, restituit 4
sine deductione melioramentorum, condictionem incerti habere, dicit Bar. communiter receptus *in l. qui exceptionem*, §. *si pars*, *ff. de cond. inde. et in l. qui nulla ff. de leg.* 1. quae rationes militare debent etiam in emphyteuta, et quod emphyteutae propter melioramenta, non facta retentione, detur actio ex contractu, hoc est ex emphyteusi, seu ex lege Zenonis, scribit Rol. *consil.* 28. *num.* 14. et in feudo, Ruin. *consil.* 24. *col. fin. lib.* 1. Affl. *in* §. *si vasallus*, *titulo Hic finitur lex. ver. sed ponamus.* Bero. *in c.* 1. *de in integ. rest. num.* 25. *ver. aut quis habuit rem*, ubi ait, post factam rei restitutionem, posse peti melioramenta per viam actionis ex contractu, etiam rescisso, *l.* 1. *ff. de superficiebus*; et hanc partem tenet etiam Valasc. *de jur. emph. quaest.* 25. *num.* 25.

Nec obstat *l. in area*, in contrarium allegata: quoniam lex illa loquitur in bonae fidei possessore, qui meliorationes fecit in re aliena, quam existimabat esse suam, ut patet in illis verbis, cum existimaret, et ita respondet Garg. *de expensis. c.* 7. *num.* 8. Ruin. *consil.* 24. *col. fin. lib.* 1. et Valasc. *d. num.* 25. dicit, Caveat bonae fidei possessor, qui si rem restituerit non facta retentione pro melioramentis, quia destitutus manebit omni

remedio. *d. l. si in area*; ita concludit etiam Cyn. *in l. si quis sciens, C. de rei vend.* et Ias. *in d. l. si in area, num.* 1. Cast. *in cons.* 270. *col.* 3. *lib.* 2. et Bar. *in l. in fundo ff. de rei vend.*

Sed quia (ut dictum est) nemo debet ex alterius jactura locupletari, bonae fidei possessori succurretur remedio extraordinario, et poterit melioramenta repetere ex aequitate *l. si me et Titius ff. si cert. pet.* dicit Paul. *in d. l. si in area in fine*; Et ideo male loquutum fuisse Papien. in forma responsionis rei conventi super ver. expensarum in fine, dicit idem Valasc. ibidem, et Garc. *de expensis. cap.* 7. *num.* 8. qui dixit dari certi conditionem ad possessionem avocandam pro melioramentis in casu *dictae l. si in area.*

Notandum est etiam, quod si quis exceptionem melioramentorum non opposuit in lite in casu evictionis, non poterit repetere a venditore, ut 5
est tex. *in l. idemq.* §. 1. *ff. de act. empt.* Paul. de Cast. *in l. venditores num.* 2. *ff. de ver. ob.* Alex. *ibi num.* 3. et Ias. *num.* 4. et ita judicasse Scuatum, refert Valasc. *d. num.* 25.

QUAESTIO V.

SUMMARIUM

Emphyteuta. an durante emphyteusi possit melioramenta tollere ab ipso facta, num. 1. — AEdificium in alieno solo factum. cedit solo, num. 2. — Idem judicamus de augmento rei, quod de ipsa re, num. 3. — AEdificium, in fundo existens, dicitur pars rei, num. 4. — Connexorum idem est judicium, et pro uno habentur num. 5. — AEdificium positum super re emphyteutica efficitur emphyteuticum, et revertitur ad Dominum soli, dummodo solvat expensas, num. 6. — Emphyteuta non potest sine licentia Domini melioramenta alteri concedere, num. 7. — Emphyteuta privatur jure suo, si destruat aedificium, etiam illud quod postea fuerit aedificatum, num. 8.

1 Quaerendum etiam venit, an emphyteuta, durante empyhteusi, possit melioramenta facta a se tollere? Haoc quaestionem post Bal. ponit Ias. *in l.* 2. *num.* 30. *C. de jur. emphyteut.* dicens quod Bal. *in l. sed et si quid, in principio ff. de usuf.* tenet, quod possit; sed contrarium idem Bal. dicit *in c. l.* §. *si quis, de manso in* 6. *col. de cont. invest.* quando eidem non solvatur aestimatio melioramentorum, ipse vero in *d. num.* 30. sic concludit; quod ubi Dominus non vult solvere aestimationem melioramentorum, tunc emphyteuta possit melioramenta tollere, et levare; si autem Dominus vult solvere aestimationem, tunc non potest, sequitur Redoa. *de reb. Eccl. non alien. in q. de melioramentis num.* 8. *fol.* 407.

Surd. autem *decis.* 78. per totam, examinat hanc quaestionem, et argumentatur pro, et contra; et *num.* 9. concludit, quod senatus tenuit opinionem, non licere emphytentae, aedificia a se propriis sumptibus constructa, propria auctoritate tollere, pluribus ab eo adductis rationibus, quas
2 breviter referam. Prima itaque ratio affertur, quia aedificium in alieno positum, cedit solo, §. *ex adverso, et* §. *cum in suo solo, Inst. de rer. divis.* Secunda ratio est, quicquid in alterius rei cedit augmentum, sortitur illius naturam, cui accedit. Doctores *in l. cum inter. de pac. dot.* et idem judi-
3 camus de augmento rei, quod de ipsa re, *l. haeredes palam*, §. *si quid post, ff. de testam.* Rol. *de lucro dot. q.* 100. Tertio; quia aedificium in fundo existens, dicitur pars rei, at si totum est emphyteuticum, ergo, et pars, Everar. *in cent. loco* 80. et una et eadem res non potest esse pro parte emphyteutica, et pro parte allodialis. Quarto, aedificium est
solo emphyteutico connexum; Et connexorum idem 4
est judicium, et connexa habeotur pro uno, Ias. *in l. sed si plures.* §. *filio, num.* 3. *ff. de vulg.* Quinto, per auctoritatem Bar. *in l.* 1. §. *qui superficiem, num.* 1. ff. de superficiebus, ubi dicit, quod si quis dicat; confirmo tibi hanc domum in emphyteusim, videlicet solum jure emphyteutico, superficiem vero jure proprio, haec verba ultimo loco importabunt, quod aedificium fuerit privata recipientis impensa impositum: sed tamen superficies emphyteutica erit, et tota domus censebitur emphyteutica, quia aedificium non potest esse alterius, quam ejus, ad quem spectat solum, et idem dixit 6
Cast. *l.* 1. *num.* 6. *de servit.* quod aedificium positum super re emphyteutica, efficitur emphyteuticum, et revertitur ad Dominum soli, dummodo solvat expensas, quas fecit emphyteuta, et Bar. ibi intelligit, quod aedificium sortiatur naturam soli: ideo concedens habet in eo directum dominium, et emphyteuta utile; Et ita intelligit Ias. *in l. in provinciali*, §. *si ego, num.* 2. *ff. de op. no. nun.* id etiam voluit Bal. *in l.* 1. *num.* 11. *C. de jur. emph.* ubi ait, quod si area est emphyteutica, quicquid superaedificatur, fit emphyteuticum, sequitur Ias. ibi *num.* 44. et idem dicendum esset, si domus antiqua destrueretur, et in locum ipsius, alia aedificaretur: nam et ipsa erit emphyteutica, per regulam subrogatorum *l. si eum*, §. *qui injuriarum, ff. si quis caut.* Surd. *ead. dec. num.* 27. Sexto, quia emphyteuta, durante emphyteusi non potest sua melioramenta alteri concedere, sine Domini licen- 7
tia; nam si vult, est caeteris omnibus praeferendus, tex. est *in l. fin. Cod. de jur. emphyt.* ubi omnes; et ideo si emphyteuta non potest, inscio Do-

7 mino vendere melioramenta, multo minus poterit
tollere, eo invito; et si aedificium est factum
emphyteuticum, utique si tollatur, Domino invi-
to, res ipsa redditur deterior; sicut quando arbo-
res succiduntur, vel destruitur aedificium, quod
existebat tempore concessionis, et sicut etiam Do-
minus utilis privaretur utili suo dominio, si tol-
8 leret aedificium existens tempore concessionis;
eodem modo privari debet, destruendo illud, quod
postea fuit aedificatum; comprobatur hoc etiam,
quia res datur ad meliorandum, et ideo videntur
partes a principio hoc prospexisse, quod non so-
lum status non mutetur, sed futurae etiam me-
liorationes non mutentur, ex tacita eorum volun-
tate, et Surd. *in ead. decisione* respondet etiam
contrariis argumentis, et praesertim quod poena privationis non habeat locum nisi in casibus expressis; nam casus iste est expressus, quod emphyteuta privatur ob magnam deteriorationem, et sicut privatur, quando meliorationes vendit, inscio Domino; ita debet privari, quando eas destruit, et demolitur.

Nec opinio Bal. *in d. §. si quis de manso*, obstat; quia loquitur sub conditione, dummodo scilicet legem feudi non offendat, idest dummodo prius Dominum interpellet, ad sibi solvendum aestimationem, et eodem modo Bal. intelligit las. *in d. l. 2. num. 30. ver. puto*, ubi vult, idem servandum esse, durante emphyteusi, quod servatur ea finita.

QUAESTIO VI.

SUMMARIUM

Melioramenta esse facta, constare debet num. 1. constare etiam debet esse facta post investituram, vel ab emphyteuta vel a suo Auctore, sive cessionario, num. 2. — Melioramenta quomodo probari debeant, num. 3. 5, et 8. nec probant testes de credulitate, et quod tanti res fuerit vendita tali anno, et nunc plus valeat, eod. num. 5. — Melioramenta finita emphyteusi, peti debent, et in fine conductionis, num. 4. — Testes, qui debent probare melioramenta, debent esse in arte periti et haec qualitas probari debet, num. 6. — Dominus directus probare debet, se esse pauperem, ad excludendum emphyteutam a petitione melioramentorum, num. 7. — Melioramenta possunt probari per juramentum, maxime si concurrant conjecturae, num. 9. declara, num. 10. — Juramentum suppletorium quando deferri possit, ad probandum melioramenta, et quod Judex possit moderari, num. 11. — Melioramenta, ut probari possint, debet constare de anteriori statu rei, num. 12. — Confessio Rectoris non probat melioramenta, et expensas, in praejudicium ecclesiae, num. 13. — Pactum, ut melioramenta non possint peti nisi usque ad talem summam, valet, num. 14. — Testes si sunt varii in liquidatione melioramentorum, quid faciendum num. 15. — Pacta servari debent in plantando, et meliorando, num. 16. —

Necessarium est etiam tractare, quomodo me-
1 lioramenta debeant probari? Et dicendum est pri-
mo, constare debere melioramenta esse facta, Re-
do. *de reb. Ec. non alien. in Rub. de melioramentis*
fol. 420. *num.* 1. *et* 2. Cast. *cons.* 27. *num.* 4. *par.*
2. Menoch. *de recup. poss. rem.* 15. *num.* 567.
2 Bursat. *cons.* 330 *num.* 36. *vol.* 3. Caroc. *de lo-*
cat. tit. de expens. q. 2. *fol.* 221. *in principio, et fine*,
et non valet consequentia; possideo melioramen-
ta, ergo feci; Rot. *in recent. par.* 2. *dec.* 161. Borgn.
dec. 32. *num.* 19. *par.* 2. et quod etiam fuerint fa-
3 cta post investituram, aut a suo auctore, vel ces-
sionario, Paris. *cons.* 33. *num.* 52. *vol.* 1. Secundo
probari debet, quod res fuerit facta pretiosior, et
sic ad utilitatem perpetuam, hoc est ultra tem-
pus investiturae; alias diceretur facta causa col-
ligendorum fructuum, et ad utilitatem solius em-
phyteutae.
4 Requiritur etiam, quod in fine conductionis,
et finita emphyteusi, meliorationes petantur; cum
isto interim emphyteuta fruatur, et utatur. Gom.
var. resol. tom. 1. *c.* 12. *nu.* 40. *in fine*, Mascar.
de probat. conc. 1037. *lib.* 2. Ludovic. *com. conc.
q.* 12. alias non posset de dictis melioramentis
fructus percipere, ne et rem, et pretium unico
instanti habeat. Borg. *dec.* 32. *par.* 2. Caroc. *de locat. et cond. tit. de expensis q.* 2. *num.* 24. et in fine conductionis debet ostendere, quae, et quanta sunt, et in quot fundus sit melioratus, alias meliorationes non sunt reficiendae. Bursat. *cons.* 54. *vol.* 3. Ruin. *cons.* 204. *nu.* 12. *vol.* 7. Caroc. *eod. loco*; licet loquatur in conductore.

Modus autem probandi melioramenta per te- 5
stes, sumitur a Doctoribus citatis per Caroc. *dicta
quaest. num.* 20. *et* 32. debet itaque probari, pri-
mo quantum sit impensum: secundo, quod tanti
res sit meliorata, et in tot. Glos. *in l. in fundo ff.
de rei vend.* Abb. *in cap.* 1. *num.* 4. *de rest. in integ.*
Felin. *in c. cum causa, col. pen. ver. sumptus de re
jud.* et articuli dicta duo continere debent, et pro-
bari, quod res sit facta pretiosior in tot. Negus.
de pign. 5. *par.* 4. *mem. num.* 11. qui plures cu-
mulat, quod duo ista copulative requirantur, vi-
delicet, quod sit impensum, et quod res sit melio-
rata, unde dicit, quod Advocatus sit cautus in ca-
pitulando, et probando dictas expensas, ut con-
cludat, tam circa quantitatem expensarum, quam
circa meliorationem rei, deducendo, quod in tan-
tum est pretiosior propter expensas, quam esset 6
ante; alias non obtineret, Ludovic. *dec. Perus.* 21.

num. 7. ubi de com. testatur, Cagn. *in l.* 2. *num.* 175. *C. de pact. inter empt.* qui etiam docet practicam probaudi melioramenta, cum aliis allegatis per Caroc. *d. q. num.* 21. et testes debent deponere de eorum valore, et quod tantum possent vendi homini scienti, et intelligenti conditionem, et qualitatem rei, prout aestimatio regulariter probatur. Doctores *in l. pretia rerum, ff. ad l. Falc.* Ias. *in l.* 1. §. *si haeres percepto fundo, num.* 9. *ff. ad Treb.* Fel. *in capit. cum causa, il* 2. de test. nec testes de credulitate probarent, Rot. *dec.posth.par.* 2.206.nec etiam si dicerent: tanti domus fuit vendits vel res de anno tali, et nunc valet plus: quia hoc fieri potuit ex beneficio temporis, *l. pretia rerum, ff. ad Lex. Falc.* ut ibidem advertit Rota, et potest esse quoque quod tanti vendita sit ex partium conventione, et vide *q. seq. num.* 17.

6 Advertendum etiam est, quod non omnis testis est idonens, ad probandum melioramenta, sed debet in illa arte esse peritus, et haec qualitas probari debet, et articulari. Anch. Regien. *q.* 26. *num.* 10. *par.* 2. et ideo dicebat Curt. jun. *cons.* 165. *num.* 10. si essent duo testes, et unus esset faber lignarins, et alter Architectus, essent duo testes diversi generis, et exercitii, et si in illo facto unus ex testibus fuit Architectus, tanquam de proprio interesse non audiretur, dicit Caroc. *d. q. num.* 35. sed de hoc videndus est Farinac. *de test. quaest.* 70.

7 Ad excludendam autem intentionem Actoris, vel emphyteutae, potest articulari, et probari per Dominum directum, qualiter ipse est pauper (si tamen vere esset pauper) et pauperior eo, qui talia melioramenta fecit, et repetit et quod quasi omnia sua bona cogeretur vendere, si solvere vellet dicta melioramenta: hoc enim probato excusaretur a restitutione, Bar. *in d. l. in fundo, ff. de rei vend.* Cala de modo articulandi, *num.* 136.

8 Sed modus probandi melioramenta, tam praediorum urbanorum, quam rusticorum sumitur ex decisione Put. 471. *et* 474. et ex aliis decisionibus supra allegatis *quaest.* 3. *n.* 6. scilicet, quod eligantur Periti ab utraque parte, qui debeant referre quantum in dictis melioramentis impendi potuerit, et quantum res hodie pretiosior sit, refert etiam Caroc. *d. q. num.* 41.

Advertendum tamen est, quod isti Periti diligenter materiam, et formam inspicere debent, et investigare, quanti domus ejusmodi communiter vendi soleat, quia ex rebus judicare debent, ex quibus testes testimonium ferre debent, Gab. *cons.* 168. *num.* 114. *ver. quando vero, lib.* 1. Maresc. *variar. resol. cap.* 114. *in fine lib.* 2.

Et quod modus probandi melioramenta per Peritos sit legitimus, tenuit Rot. *in recent. par.* 2. *decis.* 356. *num.* 3. et maxime, quando de partium consensu fuerint deputati, ubi etiam tertius, et quartus fuerunt electi.

9 Est etiam alius modus probandi melioramenta per juramentum scilicet, nam, si constet melioramenta esse facta, et quantitas non sit probata specifice, stabitur juramento. Dec. *in c.* 1. *col.* 20. *limit.* 6. *de probat.* Natt. *cons.* 102. cum aliis allegatis per Caroc. *ead. quaest. num.* 42. Cach. *decis.* 96. Borg. *in repertorio in ver. melioramenta n.* 22. maxime si cum juramento concurrant aliquae conjecturae. Bart. *in l. admonendi, ff. de jur. jur.* et ibi Ias. *num.* 202. *et* 204. Ceph. *cons.* 589. *vol.* 4. Caroc. *ead. quaest. num.* 44. quod ego declarandum puto, habere locum in modicis expensis, 10 et melioramentis, Boer. *decis.* 44. *num.* 25. Caroc. *eod. loco num.* 44. et in simili dicitur de expensis modicis factis a Tutore, quod stetur ipsius juramento. Seraph. *de privil. jur.* 128. n. 17. et quod stetur libro Factoris pro expensis modicis, in quibus non solent adhiberi testes, nec fieri instrumenta, et sufficiat levis probatio, etiam per conjecturas, et per juramentum, est dec. Rot. 302. *num.* 1. *par.* 2. *recent.* Non autem in magnis expensis, et melioramentis, ut per Doctores allegatos per eundem Seraph. *privil.* 36. *n.* 2. et hoc comprobatur de ignorantia, quae probatur per juramentum in levi praejudicio, secus autem de gravi, Menoch. *de arb. casu* 186. *num.* 9. Honded. *cons.* 55. *lib.* 1. *num.* 73. sed si per unum testem, et per extrajudicialem forte confessionem partis essent verificata, vel per unum testem, et famam, et sic esset de dicta quantitate plusquam semiplene probatum, poterit deferri juramentum suppletorium, idem Seraph. *eod. privil. num.* 4. *et privil.* 33. *num.* 11 10. et 112. ubi dicto *num.* 4. observat, quod licet fuerit juratum super magna quantitate, ex eo quod praesumptiones, et conjecturae concurrant, et quid immensum juratum sit, poterit Judex hoc moderari, et refrenare, ex decis. Pedam.

Sed advertendum est, quod debet constare 12 de anteriori statu rei, ad hoc ut melioramenta probari possint, ut dicitur *in dicta dec.* 356. *num.* 3. et satis videtur constare de anteriori statu, si testes dicant, quod vinea non erat scassata, et vites erant antiquae, et quod debeat probari status rei tempore, quo fuit concessa, vel vendita, ut ex illo statu deveniri possit ad tempus praesens, tenet Seraph. *dec.* 952. et est *dec. posth.* 206. *num.* 1. *par.* 2. ubi aliae decisiones allegantur, et in recent. *par.* 2. *dec.* 550. et *in dec.* Buratti 834. *num.* 11. *tom.* 3.

Notandum etiam venit, quod confessio Ro- 13 ctoris non probat melioramenta, nec expensas necessarias in praejudicium Ecclesiae, vel successoris Redoan. *de reb. Ecc. non alien. fol.* 325. *num.* 23. Abb. *in c. fin. de praesc.* ubi Fel. *num.* 11. Cravet. *cons.* 483. *num.* 4. Ruin. *cons.* 90. *vol.* 5. Borg. *dec.* 44. *num.* 58. cum aliis allegatis per Caroc. *d. q. num.* 45.

Notandum quoque est, quod valet pactum, 14 ut melioramenta non possint fieri nisi usque ad tantam summam. Cagn. *in l.* 2. *qu.* 49. *Cod. de*

30

pact. inter empt. quod notandum etiam dixit Borg. pro investituris, *decis.* 16. *num.* 33. *par.* 2. Caroc. *eod. loco num.* 47.

15 Sciendum pariter venit, quod si in liquidatione melioramentorum, testes sunt varii, et alii deponant in magna summa, et alii in parva attenditur in quo sunt concordes; et si alii in magna, alii in mediocri, alii in parva, attenditur medium, et sic attendi debet mediocris summa Caputaque. *decis.* 161. *par.* 2. *et decis.* 296. *p.* 3. Caroc. *d. q. num.* 48. Rot. autem *in recent. d. dec* 356. *num.* 4. tenet quod si Periti discordant, et unus deponat de scutis 65. et alius de scutis 60. taxatio debeat fieri in scutis 60. cum in majori summa contineatur minor.

Praeterea hoc etiam sciri debet, quod pacta 16
et conventiones in plantando arbores vites fabricando, reficiendo, vel alia pacta servari debent, modo non sint contra juris dispositionem. Bart. *in l.* 2. *Cod. de jur. emph.* Redo. *de reb. Eccles. non alien. fol.* 403. *num.* 26.

QUAESTIO VII.

SUMMARIUM

Melioramenta sunt aestimanda secundum valorem tempore restitutionis, et quod minus est, num. 1. decl. num. 3. — Decisio Seraph. et aliorum opiniones habent locum in bonae fidei possessoribus, num. 2. — Possessor ut fructibus certo tempore fruatur, deducit impensas eo tempore, quo factae sunt, num. 4. — Maritus repetit expensas, sed non datur ei retentio, num. 5. — Possessor bonae fidei deducet expensas et aestimatio fieri debet, secundum quod minus valent, n. 6. — Articuli quomodo formandi sunt in melioramentis probandis: num. 7. — Lex in fundo Cod. de rei vend. declaratur, num. 8. et 9. — Melioramenta in materia fideicommissi restituenda sunt secundum tempus quo facta sunt, num. 10. Contrarium, num. 11. — Melioramenta sunt solvenda emptori, cum pacto redimendi, et quomodo, num. 12. — Melioramenta quomodo solvenda sunt ei, qui pro Domino impendit, num. 13. — Melioramentorum aestimatio simul facienda est, et non per partes, num. 14. — Palatia, et res immobiles pretiosae quomodo aestimandae, num. 15. — Melioramenta bonae fidei possessor debet compensare cum fructibus perceptis, n. 16. — In dubio praesumitur tantum expensum, quanti res nunc valeat, num. 17. — Melioramenta an solvi debeant, et rudera, num. 18. — Melioramenta an repetat malae fidei possessor, num. 19. — Argumentum a feudo ad emph. quando valeat, num. 20. Usufructuarius an repetat expensas, num. 21 — Et an conductor, tutor, curator, Praelatus, et alii, num. 22. — An melioratio cum deterioratione compensetur, num. 23.

1 Nunc videamus, quod tempus spectandum sit, an tempus restitutionis rei, an vere tempus in quo melioramenta facta sunt, et breviter distinguendum est prout facit Menoc. *de recup. poss. remed.* 15. *num.* 165. Aut is, qui fecit melioramenta, est rei Dominus vel directus, vel utilis, vel revocabiliter: et tunc attendi debet dispositio *l. domos, ff. de legat.* 1. et sic melioramenta solvi debent juxta valorem currentem tempore restitutionis, et non secundum tempus, quo facta fuerunt, ut tenent Bar. Bal. Ias. Angel. Paul. de Castr. Alex. et Cuma. *in d. l. domos.* Ruin. *cons.* 14. *num.* 3. Rol. *cons.* 28. *num.* 14. *lib.* 2. Ceph. *cons.* 311. *num.* 93. *lib.* 3. Tess. *dec.* 251. cum temperamento, ut scilicet fiat arbitratu boni viri melioramentorum, et aedificiorum aestimatio, non simpliciter, secundum tempus praesens, sed consideratis omnibus temporibus, hoc est considerato principio temporis, quo ipse cepit impendere, medio tempore, et praesenti, nam hoc modo illius boni viri arbitrium erit aequum, si tempora, conjecturas, et similia considerabit; hoc etiam sentit Tess. *dec. supradicta* 251. *sub num.* 3. judicans, causam esse arbitrariam et idem tenet Menoc. *de arbit. casu.* 258. Maresc. *var. resol. cap.* 114. *num.* 10. *lib.* 2.

Et quod emphyteuta, finita generatione possit petere melioramenta, secundum dispositionem *l. domos*, tenet Rot. *p.* 2. *divers. dec.* 186. et non debeat inspici valor rei tempore quo factae sunt impensae, sed status, et valor praesens tempore restitutionis; unde si eo tempore minus valeat, quam sit impensum, illa dumtaxat valor debebitur, et idem si plus valeat, quam sit impensum, Negus. 4. *mem.* 5. *par. n.* 16. Valas. *de jur. emph. quaest.* 25. *sub num.* 28. ubi dicit, quod haec est 2
com. opin. et ideo decisio Seraphini 1051. cum aliis allegatis ibi per Add. et aliae decisiones allegatae per Maresc. *d. cap. num.* 8. intelligi debent, ut procedant in bonae fidei possessore, non autem in illis, qui habent dominium utile, sive directum, ut etiam infra dicetur, et declarat etiam Maresc. *eod. num.* et quod licet impensa melioramentorum fuerit centum, si tamen res non fuerit meliorata, nisi in quinquaginta, non poterit repeti, nisi quinquaginta, Negus. *de pign. par.* 5. *mem.* 4. *num.* 11. *et* 16. dicit si res fuerit meliorata in centum tempore factarum expensarum, sed postea ex cursu temporis fuit attrita, vel aliter deteriorata, adeo quod tempore restitutionis non reperitur meliorata, nisi in quinquaginta, debet fieri satisfactio in quinquaginta, ex sententia omnium in *d. l. domos*, et idem tenet Rot. ut in *dec. posth. p.* 2. 206. *n.* 2. quod in hac materia melioramentorum non attenditur id, quod fuit impensum, nec id quod fuit melioratum, sed ex istis, quod minus

est, ut puta, si fuerunt expensa 50. et in centum domus meliorata, vel e contra, quod minus est attenditur, et restituitur *l. in fundo*, et ibi glos. Bart. et Alber. *ff. de re judic.* et Capic. *decis.* 93. *num.* 9. et est *dec. in recent. p.* 2. 650.

3 Quod intelligit Borg. *decis.* 39. *num.* 27. p. 2. cum grano salis a paucis (ut dicit ipse) degustato, scilicet in melioramentis, quae non recipiunt augumentum, neque diminutionem a solo, et re, in qua facta sunt, ut sunt aedificia; sed si sunt facta in petiis terrarum, pratis, vineis, et campis, tunc omnis aestimatio et valor, et incrementum, non est conductoris, et illius, qui ea plantavit, et fecit, sed partim suus, partim terrae, quae dedit incrementum, et nutrimentum; unde medietas illius aestimationis debet applicari plantanti, et custodienti, et alia medietas incremento terrae, quae nutrivit, et aluit plantationem, ad instar coloni partiarii, et socii, qui rem posuit, et alter industriam, vel est restituendum quod expendit in plantis, et custodia tantum: sed haec potius intelligenda sunt in melioramentis factis a malae fidei possessore, et ab eo, qui non erat verus Dominus fructuum, et qui habebat titulum nullum, et invalidum; aut erat extincta locatio, et investitura, et tunc Dominus terreni habebit medietatem melioramentorum, pro incremento dato arboribus, et plantationibus, ut ipse etiam Borgn. postea declarat *sub num.* 29. ver. solum possent aliqua, et non ab emphyteuta, et emptore bonae fidei, et ab eo, qui lucretur durante bona fide, cum titulo omnes fructus fundi ortos et orituros: quia plantando videtur Dominus plantationis, et humoris terrae, uti fructus pullulatos a terra, sicut est Dominus fructuum omnium arborum productorum sine plantatione, post conductionem, investituram, et emptionem: sed in aliis melioramentis factis a malae fidei possessore, et qui non erat verus Dominus fructuum, et qui habebat titulum nullum, aut erat extincta locatio, et investitura, non est dubium quin Dominus terrae habeat medietatem melioramentorum pro incremento, ubi plures allegat, alias esset contra com. op. quod quando est Dominus utilis, vel directus, melioramenta aestimari debent, ut valent tempore restitutionis, ut supra diximus *num.* 1. et est decisio in puncto, et in emphyteuta 186. *par.* 2. *divers. num.* 5. supra allegata, quae loquitur in aedificio. Aut est solus possessor, ut fructus certo tempore

5 fruatur, omnem impensam deducet, ea ratione, quia non tenebatur illas aliquo modo sui causa facere, sed quod egit, tanquam negotiorum gestor Domini, egit; et ideo non mirum, si omnem impensam, ut fecit, detrahit; et sic intelligi debet (dicit Menoc.) text. *in l. et in totum. ff. de impen. in reb. dot. fact.* nec enim maritus dicitur Dominus vere, hoc est irrevorabiliter rei dotalis *l. doce Ancillam, Cod. de rei vend.* et esset iniquum, ut in necessariis impensis in re penitus aliena crogaret et in marito, quando fecit impensas in rebus dotalibus, aestimatio facienda est secundum tempus, quo impensa facta est, tenet Alex. *in d. l. domos* num. 1. Ruin. *cons.* 117. *num.* 1. *l.* 3. Valasc. *d. quaest.* 25. *num.* 18. *circa finem*, et dic, ut in *l. divortio* §. *impendia*, et ibi Glos. *ff. sol. matr. et* per Camp. *de dote par.* 2. *quaest.* 44. et quod maritus, et ejus haeres possit repetere expensas utiles, et necessarias factas in rebus uxoris, tenet Corn. *cons.* 86. *lib.* 4. sed non competit retentio, Maresc. *cap.* 112. *num.* 24. *vor. resol. l.* 2. sed quae actio competat, vide ibi per Corn. et per eundem Maresc. *cap.* 113. *num.* 6.

Aut is, qui melioramenta fecit, est solum 6
possessor bonae fidei, ut in terminis *l. in fundo C. de rei vend.* quando scilicet aliquis emit fundum alienum imprudenter, et in eo aedificavit, aut conservit qui postea evincitur, vel si esset emphyteuta, qui sine causa legitima possideret, aut nulliter contraxisset, tunc attenditur id, quod minus est; unde si impensa fuerit centum, fundus autem ob id melior factus sit in centum quinquaginta, centum sunt restituenda, idest tantum, quantum impensum est a principio, non quanti res pretiosior est tempore restitutionis, et si e converso impensa fuit centum, melioratio autem appareat in quinquag. ea tantum 50. sunt in obligatione restituenda, idest id solum, quod res valet tempore praesenti, non quod impensum est per tex. *in d. l. in feudo in princ.* cum glos. ut tenent Bartol. et alii *in eadem l.* Negus. *de pign. d.* 4. *mem. num.* 11. unde dicit, quod sis cautus in articulando, et probando expensas, ut concludas tam circa quantitatem expensarum, quam circa meliorationes rei, 7
deducendo, quod in tantum est pretiosior, propter expensas, quam esset antea, alias non obtinere, et in summa dico, copulative requiruntur, videlicet quod sit impensum, et quod res sit meliorata. Cavalc. qui alios citat, *decis.* 28. *num.* 1. et dixi supra *quaest.* 6. *num.* 5.

Et quod dicta lex in fundo solum procedat 8
in bonae fidei possessore, qui a Domino causam non habet, post Bald. et Paul. de Cast. tradit Corn. *cons.* 86. *lib.* 4. Rol. *cons.* 28 *num.* 18. *lib.* 1. Rot. *d. dec.* 186. *num.* 2. *et* 4. *par.* 2. Valasc. *d. q.* 25. *num.* 28.

Procedit etiam dicta lex in fundo, quam Ec- 9
clesia, vel minor restituitur in integrum. Rot. *ead. dec. num.* 3. ubi affertur ratio. Valasc. *d. num.* 28. et debet restitui quantum impensum est, secundum dispositionem *d. l. in fundo*, et si meliorationes essent ex tempore attritae, et minus valerent, quam esset impensum, in eo casu fieret aestimatio secundum tempus praesens. Bero. *c.* 1. *de rest. in integr. num.* 4. *per l. quod si minor*, §. *restitutio*, *ff. de minor.* Maresc. *eod. cap.* 114. *num.* 6. *et* 7. et vide supra *quaest.* 2. *num* 31.

Ex qua distinctione ego infero, quod aliqui 10
Doctores confuse hanc materiam melioramento-

rum tractaverunt tam in restitutione fideicommissi, quam in aliis casibus, et ipsi tenent, quod attendi debet tempus, quo melioramenta facta sunt in restitutione fideicommissi. Marza. *in tract. de fideicom. quaest.* 65. per totam et *cons.* 10. Bursat. cum aliis per eum citatis *cons.* 71. *num.* 23. *lib.* 1. et in alio casu *cons.* 11. *num.* 40. *eod. lib.* Eamdem opinionem tenet Cagn. *in l.* 2. *num.* 125. *C. de pact. inter emp.* Cast. *cons.* 270. Tiraq. *de retract. convent.* §. 7. *glos.* 1. *num.* 8. Rim. jun. *cons.* 411. *lib.* 4. Gabr. *cons.* 168. *lib.* 1. *num.* 111. Capic. *dec.* 93. *num.* 9. Joseph. Ludov. *dec. Perus.* 58. *num.* 15. Petra *de fidei. q.* 15. dicens hanc op. esse communem. Negus. *de pign.* 4. *mem.* 5. *par. n.* 11. in quibus tamen melioramentis aestimandis erit habenda ratio, non modo sumptuum, et expensarum, sed etiam laborum personae Abb. *in c.* 1. *de rest. in integ. et in c. fin. de pecul. cleric.* Bero. *cons.* 79. *num.* 61. *vol.* 2. moventur isti per *l. in feudo, ff. de rei vend.*

11 Contrariam opinionem, quod immo melioramenta sint solvenda juxta valorem currentem tempore restitutionis, non secundum tempus, quo facta fuerunt, et in terminis restitutionis fideicommissi, tenent Jacob. de Arena, Bar. Bal. Ang. Alex. Castras. et alii *in l. domos, ff. de legat.* 1. hanc opinionem, quod melioramenta solvi debent secundum valorem currente tempore restitutionis, tenet Ruin. *cons.* 14. *num.* 3. *et cons.* 38. *num.* 25. *lib.* 1. Rol. *cons.* 28. *num.* 14. *lib.* 2. Ceph. *cons.* 311. *num.* 93. *lib.* 3. Molin. *de primog. Hisp. lib.* 1. *cap.* 26. Ant. Gomez. *super leg. Tau. num.* 3. qui hanc com. op. appellat Valasc. *de jur. emph. quaest.* 25. *num.* 28. ubi in fine dicit, quod haec est sententia magis communis. Menoch. etiam *de recup. poss. rem.* 15. *n.* 551. tenet hanc esse com. et Tess. *dec.* 252. *num.* 4. dicit, quod ab hac opinione non sit recedendum. Moventur omnes per *l. domos supra allegatam*, ponderando verbum, extantibus, quod de praesentibus intelligendum est, et in meo codice habetur, aedificiorum quantitatibus aestimatis; licet aliter legant, ut per Tess. *d. dec.* et supradictam opinionem tenent Alciat. *cons.* 83. *num.* 13. *lib.* 9. *tom.* 3. Bello. *con.* 66. *num.* 12. Ruin. *cons.* 38. *num.* 25. *lib.* 1. Vinc. de Franch. *dec.* 109. *num.* 1.

Et non est dubium meo judicio, quin haec sit verior, et magis communis opinio quia contraria opinio fundata est in *l. in fundo*; quae habet locum in bonae fidei possessore, ut supra dictum est; non autem procedit in habente dominium directum, vel utile, et revocabile, per *l. domos haereditarias, ff. de legat.* 1. et sic decisio hujus quaestionis pendet ab intelligentia istarum duarum legum, et quod etiam ista sit verior opinio, patet, quia sequuta fuit Rot. Rom. *decis.* 186. *par.* 2. *supra allegata*, a qua temerarium esset recedere rejecta opinione Marz. Bursat. Cagn. et sequacium; et licet DD. voluerint perpendere rationes utrinsque opinionis; tamen ex rationibus ibi adductis colligitur, hanc esse eorum opinionem.

Ex quibus etiam infero, male loquutum fuis- 12
se Tiraq. *de retract. convent. d. glos.* 1. *num.* 8. volentem, emptorem cum pacto de retrovendendo impensas deducere, secundum tempus, quo factae sunt, idest quantum impensum, non quanti res melior effecta est, unde si emptor centum impenderit, fundus autem melior ob id factus est centum quinquaginta, venditor centum tantum reddere cogitur; e diverso si impensae sunt centum, melioratio autem fundi quinquaginta, ea tantum quinquaginta reddet, idest id solum, quo res locupletior facta est, non quod impensum est: quia ejus opinio fundata est in *d. l. in fundo in principio, juncta glos. in ver. plus pretio*, et ibi Bar. et alii, quae lex, ut dictum est procedit solum in bonae fidei possessore; non autem in eo, qui habuit causam a vero Domino, prout est ille, qui emit a Domino vero, cum pacto redimendi; et reperio, quod hanc opinionem tenet etiam Natt. *cons.* 256. *num.* 4.

Aut is, qui melioramenta fecit, non pro se im- 13
pendit, nec ad sui utilitatem, sed pro Domino, qui fructus percipit, et tunc solum fit aestimatio ejus, quod est impensum tempore meliorationis, nec attenditur incrementum; ut est casus in *l. sed an ultro.* §. 1. *ff. de nego. gest.* Soc. *consil.* 26. *num.* 9. *lib.* 1. Maresc. *d. cap. num.* 9.

Sed primo advertendum est in hac materia, 14
quod in aestimatione facienda, res debet aestimari tota simul non autem per partes. *l. Mevius* §. *fin. ff. famil. hercis.* Felin. *in c. cum causam num.* 1. *de test.* Surd. *dec.* 155. *num.* 5. et ita tenuisse Rot. attestatur Maresc. *d. c.* 114. *num.* 12. quae tenuit in Palatiis, et rebus immobilibus pretiosis, quae fructus non reddunt, vel minores justo valore, aestimationem esse faciendam non ex reditibus, sed considerata materia, et forma, idest qualitate, et quanti eo in loco ejus qualitatis domus communiter venduntur: non autem, ut domus aestimetur quanti materia, et opere constant, nulla habita ratione, quanti communiter res ejus qualitatis vendantur contra Natt. *cons.* 322. *n.* 4. ideo Periti diligenter materiam, et formam inspicere debent, sed praetereaetiam investigare, quanti ejusmodi domus vendi communiter soleant; quia ex eisdem rebus judicare debent, ex quibus testes testimonium ferre, Gabr. *cons.* 168. *num.* 114. *lib.* 1.

Advertendum est etiam secundo, quod licet 16
bonae fidei possessor faciat fructus suos, tamen debet melioramenta cum fructibus perceptis compensare, et hoc est notandum, quod investitura esset nulla, ut supra diximus, Negus. *de pign. d.* 4. *memb. num.* 12. Valasc. *dict. quaest*, 25. *num.* 9. Rot. *decis.* 186. *suprad.* et in recent. *par.* 2. *decis.* 650. *num.* 6. sed in emphyteuta, et Vasallo non habet locum quia non tenentur melioramenta cum fructibus compensare.

Tertio advertendum est quod in dubio prae- 17
sumitur tantum expensum, quanti nunc valet res, quae aestimatur, et dicenti contrarium, incumbit

onus probandi. Cravet. *cons.* 408. *num.* 2. *et* 3. *vol.* 3. Carocc. *de locat. fol.* 221. *num.* 24. et vide supra *in quaest. praeced. num.* 5. *in fine*, quod non probantur melioramenta, si testes dicant tanti res fuit vendita de anno tali, et nunc plus valet.

18 Quarto advertendum est ad id, quod diximus supra *quaest.* 2. *declaratione* 4, *et num.* 15. videlicet, quod sit in electione Domini vel solvere aestimationem melioramentorum, vel permittere ea tolli; et quod sint aestimanda, ut rudera, et in abstracto, *cum suis* tamen declarationibus, et quod haec sit magis com. opin. quae est fundata in r. 1. §. *si Vasallus, tit. hic finitur lex feud.* et in *d. l. in fundo*: sed si simpliciter hanc opinionem teneremus, esset nimis dura, et rigorosa, prout etiam animadvertit Valasc. *d. quaest.* 25. *sub nu.* 16. Praeterea esset contra opinionem supra firmatam, quod emphyteuta potest petere melioramenta, ut valent tempore restitutionis, secundum dispositionem, *l. domos haereditarias, ff. de legat.* 1. et ideo puto distinguendum esse: Aut loquimur de melioramentis utilibus, vel necessariis, et tunc Dominus tenetur reficere, non in abstracto, et ut rudera, sed in concreto, ut supra diximus, et sic non haberet locum abrasio: Aut sumus in melioramentis voluptariis, seu voluntariis, et tunc Dominus, vel debet permittere, ut tollantur, vel solvere melioramenta, ut rudera, et in abstracto, et hanc sententiam, et distinctionem tenet Molina de primogenit. Hisp. *cap.* 26. *num.* 13. quem sequitur Valasc. *sub d. num.* 16. et idem dicendum esset; quando bona fide aedificasset per *dict. l. in fundo*, ibi (quamum habiturus erat possessor rebus his ablatis) et hanc distinctionem videtur etiam approbare Maresc. *d. cap.* 114. *in principio*, dum dicit quod communi calculo receptum est, ut quando Dominus rei ad melioramentorum solutionem non tenetur, concedatur tantum impendenti abrasio, ut in casu *l. domum C. de rei vend.* quae loquitur in malae fidei possessore, qui sum-
19ptus necessarios repetit, utiles vero per abrasionem sine laesione prioris status, sed de hoc hic ut ibi per Doctores, et per Redoan. *de reb. Eccles. non alien. fol.* 413. *et in casu l. in fundo*, quae loquitur in bonae fidei possessore, hanc quoque distinctionem facit Bero. *in cap.* 1. *de in integr. restit. num.* 36. quam etiam intellige secundum declarationes positas. *in d. quaest.* 2. *limitat.* 8. quomodo autem malae fidei possessor deducat impensas, et quas vid. Maresc. *var. resol. cap.* 110. *nu.* 41. *et seq. lib.* 2. et Menoch. *de recup. possess. remed.* 15. *num.* 537. et Gabr. *cons.* 57. *per tot. vol.* 1.

20 Nec huic opinioni obstat tex. *in d. §. si Vasallus*, quia lex illa est localis, et consuetudinaria, et non est trahenda ad emphyteusim, quae datur ad meliorandum, ita respondent Doctores relati per Valasc. *eod. num.* 16. vel potest responderi, quod valet argumentum a feudo ad emphyteusim, quando disposita in feudo non sunt contra regulas juris communis; alias secus, vel quando jus feudorum est fundatum in ratione naturali et justa, Everard. *in loco a feudo ad emphyteusim num.* 42. sed quomodo potest esse fundata illa lex in ratione naturali et justa, si emphyteuta fecit meliorationes necessarias vel utiles, et non possit repetere a Domino, nisi quantum valent, ut rudera; et Dominus locupletaretur cum alterius jactura, cum sit in electione sua, vel solvere aestimationem, vel ea tolli permittere; et ex illo aedificio, vel melioramentis factis ab emphyteuta posset Dominus consequi maximam utilitatem, et lucrum; et hoc esset contra jus naturale, cum nemo debeat cum alterius jactura locupletari, *leg. jure naturae, ff. de regul. jur. etc. locupletari de regul. jur. in* 6. et ideo argumentum de feudo ad emphyteusim in hoc casu non potest procedere: praeterea hoc esset contra aequitatem, *l. si me, et Titium, et l. si eum servum, ff. si cert. pet.*

Notandum etiam est; licet hoc videatur esse 21
extra materiam nostram; quod non solum maritus potest repetere expensas utiles, et necessarias factas in rebus uxoris, et ejus haeres, sed etiam usufructuarius. Cornel. *consil.* 86. *vol.* 4. si tamen istae impensae sint ad perpetuam utilitatem, hoc est, ultra quam duraturus sit ususfructus, sed vid. Borgn. *de usuf. num.* 160. et Maresc. *cap.* 110. *n.* 16. *et seq. var. resolut. lib.* 2. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 408.

Circa melioramenta facta per conductorem, 22
vel colonum, vide Gomez. *var. resol. tit. de locato num.* 20. et melius per Valasc. *de jur. emph. quaest.* 25. *num.* 32. *cum. seq.* et Maresc. *dict. cap.* 110. ubi tractatur etiam de inquilino, tutore, commodatario, mandatario, curatore, creditore, negotiorum gestore, emptore, Praelato in rebus Ecclesiae, vel Clerico, et videndus etiam est Caroc. *de locat. titul. de expensis. fol.* 218. et praesertim *num.* 48. *et q.* 2.

Et quod conductor ad longum tempus repetat melioramenta, et nullo casu eas amittat, tenet Valasc. *eod. tract. q.* 29. *num.* 25. qui alios refert.

Advertendum etiam est, quod si emphyteuta, 23
vel ejus haeres, qui praetenderet melioramenta, rem deteriorasset ante facta melioramenta, tunc debet haberi ratio deteriorationis, et ejus aestimatio fieri, ut compensetur, et quod superest, sit meliorstio, Bart. *in leg. si negotia ff. de negot. gest.* Curt. jun. *consil* 165. *num.* 14. *lib.* 2. Caroc. *de locat. fol.* 121. *num.* 31.

QUAESTIO VIII.

SUMMARIUM

Meliorameota veniuni sob generali bonorum, num. 1. — Melioramenia possunt obligari etiam irrequisito Domino, n. 2. — Melioramenta veniunt sub generali obligatiooe bonorum, etiam si adsit pactum in iovestitura, ut melioramenta, finita emphyteusi, revertanior ad Dominum absque aliqua satisfactione, num. 3. — Amplia etiam si adsit pactum, quod bona emphyteutica alienari non possiot, num. 4. — Fallit, quando expresse prohibita esset alienatio, nom. 5. — Amplia 3. etiam si sint iuseparabilia. num. 5.

Diximus supra in tit. *de contr. emph. quaest.* 38.
1 quod in generali obligatione bonorum veniunt bona emphyteutica, cum declarationibus ibi appositis. Nunc autem videndum est, an veniant melioramenta, et dicendum est, quod sic: si enim veniunt bona, multo magis melioramenta venire debent: quia sunt transmissibilia ad quoscunque haeredes, et successores, etiam extraneos, ut in ead. qu. deduximus, et quod melioramenta pos-
2 sint hypothecari, et obligari exprese, tenet Gozad. *cons.* 20. *in fine*. Seraph. *dec.* 794. *num.* 21. etiam non requisito Domino. Rot. *in recent. par.* 1. *dec.* 294. *num.* 6. *et dec.* 349. ubi plures allegantur Doctores, et Rot. decisiones, et est dec. coram Ubaldo impressa per Pacif. *de sal. inter. dec.* 25. *num.* 9. quamvis finita emphyteusi debeant redire ad Ecclesiam, nec sint reficienda, quando in investitura ita dictum fuit, ut infra; et etiam est *dec.* Duran. 329. *num.* 6.
3 Amplia habere locum, etiam si in investitura adesset pactum; quod melioramenta cadere deberent *in* utilitatem Ecclesiae, et non essent reficienda, quia licet valeat pactum, ut finita emphyteusi melioramenta pertineant ad Dominum directum, absque aliqua satisfactione ut per Ias. *in l.* 2. *num.* 28. *C. de jur. emph.* et per Bart. *in l. jubemus*, §. *sane*, *num.* 2. *C. de Sac. San. Eccl.* et diximus supra *qu.* 2. *limit.* 1. tamen duraote emphyteusi, melioramenta sunt propria emphyteutae, Rot. *in d. dec.* 294. *num.* 7. et coram Ubaldo supra allegata *num.* 9. *et seq.* Valasc. *de jur. emph. q.* 25. *num.* 18. et ideo non obstante pacto praedicto poterunt per emphyteutam, durante ejus vita obligari, quia ita debet intelligi pactum. Duran. *in allegata dec.* 329. *num.* 8.

Amplia secundo habere locum, etiam si in 4
iovestitura adesset pactum, quod bona emphyteutica vendi uon possent: quia appellatione venditioois, non venit hypotheca, seu obligatio, ut diximus supra *de cont. emph. qu.* 38. *num.* 19. et idem si dictum esset, quod neque jura ipsius alienari possent: quia non sunt jura domus, ut in *ead. dec. n.* 9. Rot. *in rec. p.* 1. *dec.* 349. *n.* 5.

Amplia 3. etiam si melioramenta sint iose- 5
parabilia: quia uon sequitur, quod non possint hypothecari, ut dicitur *in dicta dec.* 349. n. 6.

Fallit, quando expresse io investitura esset 6
prohibita alienatio melioramentorum, ut *in ead. decis.* n. 10. ubi fuit responsum Dec. Seraph. in contrarium allegari: quia ibi erat res emphyteutica, et etiam melioramenta erant expresse prohibita alienari, et etiam hypothecari.

QUAESTIO IX.

SUMMARIUM

Emphyteuta tenetur suis sumptibus reficere rem emphyteuticam, etiam si expensae esseot magnae, num. 1. — Limita, quando adesset pactum, quod non teneretur, num. 13. — Et sine dubio teneretur, quando culpa sua incendium evenerit, vel res sit diruta, vel culpa lohabitantium, num. 14. — Emphyteuta tenetur aptare viam ante domum, suis sumptibus, num. 2. — Conductor ad loogum tempus tenetur suis sumptibus reficere viam et quomodo procedat, num. 3. — Emphyteuta tenetur ad refectionem putei, domus, et furni suis sumptibus, num. 4. et 7. — Emphyteuta suis sumptibus tenetur purgare fossata, aggeres, et similia, num. 5. — Emphyteuta an teneatur ad omnem impensam. ibidem. — Emphyteuta an teneatur reficere molendinum penitus destructum, vel non penitus destructum. nom. 6. — Emphyteuta, si domus comburatur, an teneatur reficere. ibid. — Emphyteuta, an teneatur solvere pensionem, si domus destruatur, aut molendinum, et supersit area, ibid. — Emphyteuta, si sit obligatus praestare alimenta pro domo, et illa destruatur, an teneatur, ibid. et num. 7. — Domus, si denuo reaedificetur, finita emphyteusi, spectat ad Dominum directum, num. 7. — Emphyteuta quando solvit pensionem fructibus correspondentem, an excusetur a casibus fortuitis, et an teneatur suis sumptibus reficere rem dirutam. num. 8. — Emphyteota propter sterilitatem, ao excusetur a solutione canonis, nom. 9. — Conjecturae, quando partes voluerunt celebrare contractum emphyteuticum, et non locationis, num. 10. — Justa pensio, quae sit in cootractu emphyteutico. nom. 11. — Argumentum de locatiooe ad longum tempus ad emphyteosim, quando procedit, num. 12. — Molendinum emphyteuticum in totum destructum, et refectum, an possit Ecclesia repetere, num. 15. — Emphyteuta liberatur, si domus sit combusta, et sine facto suo ex area sit facta via publica, num. 16. —

Contingit saepe, quod res emphyteutica casu
1 fortuito corruit, quaeritur propterea, an emphyteuta teneatur eam reficere suis sumptibus, an vero Dominus directus, et dicendum est, quod emphyteuta obligatus sit: quia ipse tenetur ad omnem impensam, etiam magnam, ut tenent Cyn. *in l.* 1. *Cod. de jur. emph.* et ibi Bald. *num.* 4. *et* Ias. *num.* 27. Natt. *cons.* 11. *num.* 4. *et cons.* 377. Surd. *decis.* 198. *num.* 19. et Valasc. *de jur. emph. quaest.* 26. *in principio.*

2 Ex quo infertur, quod emphyteuta tenetur aptare viam ante domum, si edicto caveatur, quod quilibet ante domum reficiat viam, Odof. Bart. Alber. *in dict. lib.* 1. et Ias. *num.* 25. Cepol. *de servit. urb. praed. tit. de refect. c.* 59. ubi dicit, hoc procedere etiam in Vasallo, et in libellario Afflict. *in tit. quae sunt regalia,* in *ver. viae publicae num.* 26. Nat. *consil.* 13. *num.* 5. Surd. *dict. decis. num.* 19. et Val. *dict. quaest. num.* 3. *et* 4.

3 Amplia habere locum in conductore ad longum tempus Natt. *eod. cons.* quem citat Surd. *ead. decis. num.* 19. Bald. *in l.* 1. *num.* 5. *Cod. de jur. emph.* Bart. *in l. impensa in fin. ff. de imp. in reb. dot. fact.* Valasc. *qu.* 29. *num.* 26. *de jur. emph.* quod intelligitur, quando minimam pensionem solvit; alioquin si fructibus parem, vel fere, non haberet locum, ut ibi dicit Valasc. et infra dicetur.

4 Infertur secundo, quod emphyteuta tenetur ad refectionem domus, putei, et furni Natt. *dict. cons.* 377. Valasc. *d. qu. num.* 4.

5 Infertur tertio, quod suis sumptibus tenetur purgare fossata, aggeres, et similia, et denique tenetur ad omnes impensas rei, sive sint parvae, sive magnae, Valasc. *ead. quaest. num.* 4. et dictas impensas non repetit a Domino. Hoc autem declarandum est, nam impensas factas de juris necessitate, absque aliqua conventione partium quales sunt impensae, indictae a statutis, vel consuetudine, aut aliis legibus, vel ad rei ipsius culturam, et fructus augendos, emphyteuta de suo facere tenetur, nec potest repetere etiam finita emphyteusi, nec compensare cum pensionibus. Valasc. *eod. num.* 4. Aut sunt impensae non ex necessitate juris, sed quae solent pertinere ad emphyteutas, ut pote factae, ad perpetuam utilitatem rei: et tales impensas, licet de suo faciat, et sunt de natura contractus, attamen emphyteusi finita, non per culpam, sed per generationem finitam repetere potest, ut diximus etiam supra *q.* 2.

6 Infertur quarto, quod si molendinum non esset in totum destructum, sed indigeret magna refectione, alias molere non posset: tunc emphyteuta teneretur reficere, etiam si esset magna impensa, cum habeat utile dominium in re. Ias. *in l. quo. minus, ff. de fluminibus, num.* 150. *et in l.* 1. *Cod. de jur. emph.* et dicit hoc tenere Bald. et Alber. et ideo si calamitas, quae rem invasit, totius rei interitum non fecerit, sed partis tantum, damno emphyteutae cadet, et non Domini, et integram pensionem solvere debet. Valasc. *d. qu.* 27. *num.* 3. Surd. *d. dec. num.* 9. qui multos congerit, et in molendino non in totum destructo, tenet Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 24. *num.* 14. et tenetur ad integram pensionem Surd. *cons.* 197. *n.* 12. Si autem molendinum emphyteuticum esset penitus destructum, ita quod opus esset facere aliud de novo, an teneatur emphyteuta facere, et si non faciat, an saltem teneatur solvere pensionem solitam? Ias. ibidem argumentatur pro et contra, et quod emphyteuta sit liberatus: quia res in totum periit. *l.* 1 *C. de jur. emph.* et ibi Glos. et *adeo Inst. de locat. et c. potuit de locat.* et pro contraria parte adducit, quod licet molendinum sit destructum in totum; tamenadhuc superest jus fluminis, in quo potest denuo aedificare, et sic res non periit in totum, et ideo emphyteuta non liberatur *d. l.* 1. item adducit simile do domo combusta, quod emphyteuta tenetur reficere, et pro solo tenetur solvere pensionem, quam pro tota domo praestabat, eo quia adhuc superest area: et ita dicendum est in molendino destructo, ex sententia Angel. in Auth. *de non alien.* §. *lex itaque.* et Imol. *in d. c. potuit:* quamvis in domo combusta contrarium teneat Glos. *in leg. inter quos.* §. *damni ff. de damn. infect.* et Raph. et Fulgos. *in dict. l.* 1. adducit etiam aliud simile, quod si quis dederit Ecclesiae unam domum vel fundum, cum pacto, quod Ecclesia cum alere teneretur, si domus, vel fundus casmate, vel incendio pereat, nihilominus Ecclesia tenebitur eum alere, et ita dicit tenere Pet. Cyn. Alber. et Aug. *in d. l.* 1. quod intelligit Imol. *in d. c. potuit,* esse verum, quando dominium directum esset translatum in acceptorem, et idem dicit Surd. *decis.* 198. *num.* 7. sed si dedit in emphyteusim, cessabit obligatio, domo penitus destructa; secus si pro parte, si modo pactio non dicat, quod ex illa domo alimenta praestentur. Valasc. *d. q. num.* 6. et quod emphyteuta teneatur reficere domum combustam, vel si aliter destrueretur casu fortuito, et praestare illam mercedem, quam praestabat pro tota domo; quia superest area, tenet Natt. *cons.* 377. Surd. *d. dec.* 198. *num.* 8. ubi concludit, ita Senatum judicasse; idem etiam tenet Boer. *decis.* 213. *num.* 8. *et* Mant. *eod. tit. num.* 15. loquens de molendino destructo, et de domo collapsa, vel incendio comsumpta, ut supra dictum est: quia ad emphyteutam spectat periculum casus fortuiti, et pro hac sententia plures citat: cum etiam emphyteuta non liberetur, nisi tota res pereat: nec sufficit maximam ejus partem defecisse: quia, donec quid minimum superest, durat contractus, et obligatio per text. *in d. l.* 1. ibi cum reliquum permansit, et hanc partem dicit tenere Azo. Odof. Jacob. But. Dyn. Old. Cyn. Bar. Bald. Alex. Angel. Ias. et alios: et idem tenet *in c.* 197. *n.* 11. ubi probat, procedere etiam quando ex

superextante parte non potest percipi integra pensio; sed in hoc casu contrarium tenuit Bart. *in d. l.* 1. *num.* 9. et late probat Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 11. et nos de hoc dicemus in tit. *de sol. can. quaest.* 1. et quod si domus comburatur fortuito casu, emphyteuta teneatur eam reficere, et solvere pro area integram pensionem, dicit tenere etiam Imol. *in d. c. potuit num.* 44. qui moventur ea ratione, quia superest area, quae est maxima pars domus, *l. res §. area, ff. de solut.* Cepol. *de servit. urb. praed. in Rub. d. refectione qu.* 11. Corn. *cons.* 289. *col. pen. vol* 1. Aret. *cons.* 120. *col.* 2. Ias. *in d. l. quominus.* Crot. *cons.* 12. *n.* 3. Aleiat. c. 265. Natt. *dict. c.* 377. Pasett. *c.* 217. ubi ait, quod finita emphyteusi, domus quae fuit reaedificata, spectat ad Dominum, et non ad haeredes emphyteutae, et Mant. *de tacit. l.* 22. *tit.*
7 24. *n.* 10. quia emphyteuta tenetur rem in eodem statu restituere, in quo sibi consignata fuit, et ideo cogitur eam reficere, si corruit. Surd. *d. cons.* 197. Redoa. *de reb. Eccl. non alien. qu.* 2. *caq.* 22. *num.* 9. et alii quos citat idem Surd. ead. dec. *num.* 25. ubi respondet contrarium tenentibus. Supradictam etiam opinionem, scilicet quod emphyteuta teneatur ad refectionem molendini, casu fortuito diruti et ad pensionem, refert Vivius *dec.* 500. Senatum declarasse, quae opinio probatur in Auth. *si quis ruinas, Cod. de Sac. San. Eccl.* et hanc sententiam dicit tenere Natt. *dicto cons.* 377. Abb. *in eod. cap. potuit, n.* 16. Ias. *in d. l.* 1. *n.* 77. quod teneatur etiam ad solutionem canonis, dicit Clar. §. *emphyteusis quaest.* 8. *ver. quaero etiam*, ubi de com. testatur, de quo dicetur in tit. *de sol. can.* et pro ista etiam parte allegat Bero. *cons.* 130. *num.* 13 *vol.* 1. Menoch. *cons.* 64. *num.* 27. *vol* 1. Joseph. Ludov. com. *concl.* 12. *in tit. de jur. emph.* ubi vult, quod emphyteuta teneatur ad refectionem domus, seu forni emphyteutici diruti, et quod non excusetur a solutione canonis, licet fundus sit corrosus a flumine, vel ex parte, et domus fuerit diruta, dummodo supersit area: et idem si contingat, domum comburi, et hanc partem idem Viv. dicit tenere Imol. *in d.* c. *potuit*, ultra alios supracitatos, et Aret. *cons.* 110. Natt. *cons.* 13. *et cons.* 194. Bursatt. *cons.* 11. *num.* 22. *vol.* 1. Crot. *cons.* 143. *num.* 1. Silvan. *cons.* 9. *num.* 15. *et cons.* 42. *num.* 11. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 11. *num.* 2. *et* 3. quamvis contrarium de aequitate tenendum sit, dicit Valasc. *d. qu. num.* 4. quando illa particula, quae superest, non sufficiat pro solutione pensionis ubi alios allegat.

Et licet contrarium teneat Alex. *in l. divortio §. impendia post num.* 3. *ff. sol. matr.* volens, quod emphyteuta non teneatur ad magnam impensam: tamen contra ipsum est com. opin. et quod Bald. per ipsum allegatus *in l.* 1. *Cod. de jur. emph.* erraverit, concludit Viv. *ead. decis. n.* 10. et Surd. *d. dec. num.* 25.

Difficultas tamen non modica est, quando 8
emphyteuta solvit magnam pensionem fructibus correspondentem, an excusetur a casibus fortuitis, neque teneatur reficere rem dirutam, et debeat fieri remissio canonis, sicut in contractu locationis. Et quod, combusta domo, pro qua solvebatur magna pensio, liberetur emphyteuta, nec teneatur eam reficere, voluit Cotta *in memor. incipien. emphyteuta regulariter. col. pen. et fin.* sequitur Modern. Paris. *in consuetud.* §. 62. *num.* 30. *tit. de censibus*, et Tess. *dec.* 20. *num.* 7. et alii allegati per Bursat. *cons.* 11. *in principio lib.* 1. qui loquuntur in remissione mercedis ob sterilitatem, quos etiam allegat. Viv. *ead. decis. n.* 2. Joseph. Ludov. *concl.* 12. et Marius *in tract. de solut. liber. et retent. cap.* 33. *num.* 8. loquens de domo combusta, quod non teneatur reficere, nec canonem solvere, quando solvit magnam pensionem.

Contrariam opinionem tenuit Natt. *cons.* 194. *num.* 5. quem sequitur Bursat. *dict. cons.* 11. *n.* 22. Viv. *d. dec. num.* 12. ubi attestatur, hanc esse com. opin. Surd. *d. dec. num.* 24. cujus opinionem sequitur Marese. *var. resol.* c. 76. *num.* 32. *lib.* 2. et idem Viv. respondet contrariis, et dicit, quod de consuetudine observatur, ut emphyteuta non excusetur a solutione canonis, quotiescomque res in totum non perierit, etiam quod pensio par sit fructibus, et ita dicit affirmare Joseph. Ludov. *dict. concl.* 12. *ver. quicquid tamen et ver. ego tamen nunquam*, et vide Surd. *cons.* 197.

Haec quaestio pendet ab illa quaestione, an 9
emphyteuta, qui passus est sterilitatem, excusetur, si non solvat pensionem, quando solvit canonem, fructibus correspondentem, de qua per Corb. *de caus. privat. ob non sol. canon. ampl.* 12. ubi infinitos pro utraque parte adducit, et ipse multis argumentis defendit, non excusari, et Rota Romana *dec.* 720. *num.* 5. *par.* 1. *divers.* quamplures cumulando, tenet quod emphyteuta non excusetur, quando solvit quid minimum, non in compensationem fructuum, sed in recognitionem directi dominii, at secus, quando solvitur pensio correspondens fructibus, et sic pro usu rei: quia cum tunc emphyteusis sit similis locationi, et de ejus natura magis participet, fit remissio, sicut in simplici locatione, et hanc distinctionem facit Valasq. *d. q.* 27. *num.* 11. ubi dicit quod quando solvitur modica pensio, non excusatur emphyteuta; quia non in compensam fructuum, sed in meram recognitionem directi dominii dator: alioquin, si pensio esset fructibus correspondens, quia videlicet tanta, aut paulo minor pensio esset constituta, quanta daretur pro locatione; tunc remissio propter sterilitatem fieret, cessante ratione Bart. et com. quando enim emphyteuta pensionem solvit, fructibus fere aequalem, non solum hoc facit in recognitionem directi dominii, sed etiam pro usu

rei, sicut simplex colonus, et eandem distinctionem facit Navar. in Manual. *cap.* 17. *num.* 190. sed pro hac quaest. videuda sunt quae diximus in tit *de solut. can. quaest.* 1. *ampl.* 25. ubi plene haec materia tractatur.

Ego autem distinguendum puto. Aut enim sumus in dubio, an contractus sit censeudus potius locationis ad longum tempus, quam emphyteusis: et tunc, quando praestatur magna pensio, judicandus erit contractus locationis, et ita procedit communis opinio, de qua etiam diximus in *praelud. quaest.* 15. *num.* 4. Aut vero non sumus in dubio, sed adsunt plures conjecturae in instrumento investiturae, quod partes voluerunt celebrare contractum emphyteuticum, et non locationis: et tunc opinio, quod emphyteuta teneatur ad magnas impensas, et ad refectionem rei dirutae, et ad casus fortuitos, habebit locum: et hanc distinctionem videtur facere etiam Surd. *d. decis.* 198. *num.* 23. dum dicit, tune ex quantitate canonis dijudicamus contractum, quando sumus in dubio, an sit emphyteusis, vel locatio: sed quando constat esse emphyteusim, tunc etiam si magna solvatur pensio, retinet naturam suam: quia ei non repugnat, quod pensio sit magna. Sed omnino videnda est quaestio prima *de solut. can.* n. 95. ubi aliam distinctionem probamus in remissione pensionis, quando res in parte periit.

10 Conjecturae autem sunt multae, quas etiam enumerat Natt. *d. cons.* 49. et nos etiam diximus in *Praeludiis, quaest.* 15. et idem Natt. per duodecim fundamenta conatur ostendere, non deberi emphyteutae remissionem mercedis, propter sterilitatem, etiam si magnam pensionem solvat, cujus opinionem sequitur Surd. ead. dec. et Corb. *d. causa*, per multa argumenta, probat eandem opinionem.

Una erit conjectura, quando partes nominant contractum emphyteuticum in pluribus partibus instrumenti. Natt. *d. cons.* sed haec sola nominatio non sufficeret, per ea, quae diximus *d. qu.* 15. nam Surd. non solum se fundat in nominatione, sed etiam in translatione utilis dominii, et retentione directi, ut *num.* 24.

Alia conjectura erit, quando in instrumento diceretur, quod pensio solvitur non contemplatione fructuum, vel habito respectu ad fructus, sed in recognitionem directi dominii. Natt. *eod. cons. num.* 23. 28. 29. et hoc procedit secundum eum, etiam si habitus esset respectus ad perceptionem fructuum, quando fuit habita consideratio ad recognitionem directi dominii per rationem ibi adductam.

Altera conjectura erit, quando in instrumento est translatum utile dominium, retento directo. Masc. *de probat. concl.* 606. Magon. *dec. Luc.* 12. *num.* 18. Surd. *d. dec. num.* 24. sed haec sola conjectura esset periculosa, per ea, quae diximus *dict. quaest.* 15. *num.* 11. *et seq.* sed vide omnino *de alienat. quaest.* 1. *num.* 77. ubi plures conjecturas videbis ex sententia Rotae Rom.

Altera conjectura erit, quando pecunia fuisset soluta pro emptione fundi venditi, et emphyteutae locati, et habitus fuisset respectus non ad fructuum perceptionem, sed ad pecuniam (exempli gratia) ad rationem quinque pro centenario, quod fieri potest: quia hoc non excedit justitiam; nam justa pensio in re emphyteutica est illa, quae viginti annis collata continet rei aestimationem; sed si essemus in Ecclesia Hierosolymitana, in quinquaginta annis *glos. fin. in Auth. perpetua, C. de Sac. Sanct. Eccles.* Rom. *cons.* 369. et diximus etiam supra in tit. *de contr. emph. quaest.* 28. *num.* 4. et isto casu, quia pensio non solvitur respectu fructuum, sed pecuniae impensae non fit remissio propter sterilitatem fructuum. Natt. *eod. cons. num.* 26. Bursatt. *dict. cons.* 11. *num.* 17.

Ex quibus colligitur, non posse fieri fundamentum in argumento de locatione ad longum tempus ad emphyteusim, nisi in quantum in jure reperitur expressum, ut dicit Natt. *eodem cons. n.* 33. ex mente aliorum: dum conductor ad longum tempus praestet mercedem principaliter propter perceptionem fructuum, quos si casu fortuito non percipit, debetur sibi remissio mercedis: sed emphyteuta praestat pensionem, non tantum pro fructuum perceptione; sed etiam, ut ostendat, se habere rem a Domino directo, ubi etiam dicit, quod si esset conductor in perpetuum, non deberetur remissio mercedis propter sterilitatem. 12

Limita tamen, quando adesset pactum in instrumento, quod emphyteuta non teneretur: quia esset servandum. Rot. *in recent. par.* 1. *decis.* 216. *num.* 3. quemadmodum valet etiam pactum, quod re emphyteutica funditus perempta, solvatur pensio. Valasc. *qu.* 27. *num.* 1. *de jur. emph.* 13

Et quando culpa emphyteutae incendium evenit, vel culpa inhabitantium: tunc sine dubio emphyteuta teneretur. Bald. *in d. l.* 1. *in fine, C. de jur. emph.* cum aliis allegatis per Surd. *d. dec. num.* 13. *et seq.* Valasc. *eod. tract. quaest.* 27. *num.* 2. Bursat. *eodem cons.* 11. *num.* 31. et teneretur, rem dirutam reaedificare, et solvere pensionem: eritque in electione Domini, vel cogere eum reaedificare, et solvere pensionem, vel omnino ab emphyteusi repellere, et agere ad interesse. Valasc. ubi supra, Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 24. *num.* 11. et quod sit in arbitrio Domini, an velit emphyteusim esse finitam: nam posset emphyteutam repellere, et agere ad interesse, vel cogere domum extruere, et in eodem contractu perseverare dicit ibi Mant. ex sententia Bald. et Surd. *cons.* 197. *n.* 12. et quomodo incendium probetur factum culpa inhabitantium, et an conductor teneatur de incendio vide Menoch. *de arbitr. quaest.* 390. Ias. *in l. domos de legat.* 1. ubi ponit exempla filiorum. Magon. *decis. Flor.* 111. Joseph Ludovic. *decis. Perus.* 25. Ludovic. *decis.* 278. Rot. *dec. posth.* 104. 14

part. 2. Masc. *de probat. tom.* 1. *concl.* 467. Cala. *de modo art. n.* 192. *cum seq.* Farinac. *quaest.* 110. *de var. et divers. crimin.*

15 Illud etiam sciendum est, si quis habet molendinum emphyteuticum ab Ecclesia in flumine publico, et illud est in totum destructum, et ab emphyteuta postea refectum, an Ecclesia possit illud repetere, hanc quaestionem ponit Bart. *in l. hoc jure*, §. *si aquam in fine*, *ff. de aq. quot. et est.* ut refert Ias. *in d. l. quominus, num.* 152. et vide etiam, quae dixi supra *num.* 7.

Quaeret aliquis, si domus fuerit combusta, 16
et ex area facta sit via publica sine facto emphyteutae, an liberetur, et dicendum est, quod liberatur, cum nihil ex domo anperesse videatur Ias. *in l.* 1. *Cod. de jur. emph. n.* 16. Gabr. *cons.* 77. *num.* 5. *et seq. lib.* 2. et Maut. *eod. tit.* 24. *num.* 11.

QUAESTIO X.

SUMMARIUM

Emphyteuta teneiur solvere collectas, et aliena onera, num. 1. — Amplia primo habere locum etiam in feudatario, et libellario, num. 5. — Amplia 2. habere locum, sive solvat modicam, sive magnam pensionem, num. 6. at 10. cont. n. 7. — Quando solvit magnam pensionem fructibus correspondentem, ut Dominus teneatur; sed prima opinio est verior, cum distinctione. — Defenditur Clar. num. 10. sed ejus opin. repellitur. — Amplia 3. habere locum in Clericis, et Ecclesiasticis personis, et eorum bonis, si ad Ecclesiam res tributaria onerata perveniat, num. 14. — Declara, num. 15. — Amplia 4. ut non solum teneatur ad tributa, sed etiam ad collectas, quae personis imponuntur pro rebus, num. 29. — Amplia 5. ut etiam teneatur pro tributis, et collectis praeteritis, n. 30. — Et habet locum in omni possessore rei. Declara, num 31. — Declara 2. ut non procedat in usufructuario, num. 32. cont. num. 33. — Amplia 6. ut habeat locum, non obstante pacto, num. 36. Declara num. 37. — Amplia 7. ut habeat locum, etiam si bona sint descripta in libro censuali, vel aestimo, num. 38. — Amplia 8. habere locum etiam in impositis de novo, num. 39. — Limita primo in emphyteuta praediorum patrimonialium, et Pricipis, num. 40. — Declara, num. 41. — Limita 2. nisi se aliter haberet consuetudo, num. 42. — Limita 3. si emphyteuta sit forensis, num. 43. — Declara n. 44. Delara 2. num. 45. — Limita 4. nisi collecta esset imposita secundum aestimum. num. 46. — Usufructuarius tenetur solvere collectas, num. 2. et an praeteritas, num. 32. — Emphyteuta est similis usufructuario, num. 3. — Conductor ad longum tempus, an teneatur solvere collectas, num. 8. et 12. — Pensionarius et titularius, an teneantur ad collectas, n. 11. — Collectae quomodo imponi debeant personis Ecclesiasticis, n. 15. — Collectari non potest emphyteuta Ecclesiae, num. 17. et 19. — Statutum, quod omnia praedia sint tributaria, non valet in praejudicium Clericorum, num. 16. — Laici non habent jurisdictionem contra Ecclesiasticas personas, num. 18. — Usufructuarius bonorum Ecclesiae, an teneatur ad collectas, num. 20. contr. num. 21. declara ibi. — Dominium utile, quod habet emphyteuta est profanum et subjectum statutis laicorum, si est emphyteuta Ecclesiae, num. 22. ubi declaratur. — Coloni Ecclesiae an debeant solvere onera et collectas eod. n. 22. et in fine. — Retractus, an habeat locum in emphyteusi Ecclesiastica, num. 23. et 24. — Decimae praediales praescribi non possunt, num. 25. ubi declaratur. — Mutata conditione personae et bonorum conditio mutatur, n. 26. — Statutum prohibens alienationem bonorum in forensem, non habet locum in Clerico, num. 27. — In opinionibus dubiis tenenda est ea, quae favet Ecclesiae, et quae est contra Fiscum. n. 28. — Bona sunt pro collectis tacite hypothecata num. 33. — Emphyteuta privilegiatorum, si privilegium est personale, tenetur ad collectas, num. 47. — Emphyteuta collectari debet deductis expensis, num. 48. — Conductor simplex an collectari possit, num, 49. remissive. —

Non erit extra propositam materiam tractare, an emphyteuta teneatur solvere collectas et alia
1 onera, cum in hoc titulo tractemus etiam de expensis, quarum appellatione veniunt etiam collectae, *leg. neque stipendium, ff. de impens. in reb. dot. fact.* et concludendum est emphyteutam teneri ad collectas solvendas, et non Dominum directum, probat hoc tex. *in l.* 2. *ibi publicarum functionum, Cod. de jur. emph.* ubi omnes hoc notant, et praesertim Ias. *num.* 2. *et in l* 1. *Cod. eod. n.* 31. Alex. *cons.* 4. *vol.* 5. Dec. *cons.* 156. cum aliis allegatis per Valasc. *de jur. emph. qu.* 17. *num.* 1.

2 Et pro hac opinione facit: quia usufructuarius tenetur solvere collectas, per text. *in leg. hactenus, ff. de usuf.* et hoc ibi not. Bald. Ang. Fulg. et alii, et haec est com. op. ut testatur Crass §. *legatum qu.* 37. Cavalc. *de usufruct. num.* 162. qui
3 alios citat Natt. *cons.* 114. *num.* 17. et emphyteuta est similis usufructuario. Bald. *in l. unica col.* 4. *ver. extra glos. C. de eod. toll.* Spec. *in tit. de emph.* §. *nunc aliqua text.* 10. Natt. *eodem cons. num.* 17.
et Ias. *in l.* 2. *C. de jur. emph. num.* 18. et ratio 4
est quia onus solvendi collectas pertinet ad eum ad quem pertinent fructus, text. est optimus in *d. l.* neque stipendium, et ibi Bart. not. Crass. *ead. quaest.* Valas. *ibid. num.* 1. *et* 2. et Cavalc. *loco citato*; cum ergo emphyteuta percipiat fructus, sequitur; quod etiam teneatur solvere collectas, et alia onera, et de collectis praeteritis, vide infra *num.* 32.

Amplia primo, ut habeat locum etiam in feu- 5
datario et libellario, quia ipsi percipiunt fructus. Valasc. *eod. qu. num.* 3.

Amplia secundo, habere etiam locum, sive 6
per emphyteutam solvatur modica, sive magna pensio. Bald. et Aug. *in d. leg. hactenus* et Fulgos. allegatus per Valasc. *in eadem question. num.* 4. quia tex. *in d. l.* 2. loquitur generaliter, et non distinguit inter modicam, et magnam pensionem. Bald. et Ias. *in d. l.* 1. *Cod. de jur. emph.* Alex. *cons.*

4. *lib.* 5. Socin. *cons.* 119. *lib.* 1. Pet. Ubald. *de collect. ad fin. num.* 3. Silvan. *cons.* 47. qui Doctores non distinguunt, si emphyteuta solvat magnam, vel modicam pensionem; et hanc opinionem tenet expresse Valasc. *d. quaestion. num.* 6. motus ea ratione etiam, quia non desinit esse empyteuta verus, et proprius ille, qui magnam pensionem solvit pro recognitione dominii, hanc etiam opinionem tenuit ante ipsum Natt. *cons.* 312. qui per novem fundamenta demonstrat hanc esse veram opinionem, et respondet contrariis argumentis, et eamdem opinionem defendit per 14. argumenta *cons.* 114.

7 Contrarium tenuit And. de Isern. Alber. et Brun. relati per Natt. ibidem, quibus ipse resp. sed Clar. §. *emphyteusis quaestion.* 46, tenet, quod si per emphyteutam praestetur modica pensio, teneatur solvere collectas: sed si praestetur magna, correspondens fructibus, vel quasi, teneatur Dominus directus pro sua portione, et emphyteuta pro alia sua, habita ratione fructuum, qui ex ipsa re emphyteutica percipiunt, cum hoc suadeat aequitas, et ita dicit servare Senatum, et pro hac
8 sententia videatur facere opinio communis, quod conductor ad longum tempus, si solvat pensionem, correspondentem fructibus, non tenetur solvere collectas, Roland. *cons.* 29. *vol.* 4. Ruin. *cons.* 77. *vol.* 1. Ias. *cons.* 109. *colum.* 1. *vol.* 1. Pet. de Ubald. *de collect. quaestion.* 2. Port. *cons.* 143. *num.* 2. Caroc. *de locat. et cond. in tit. de collectis, num.* 28. *et seq.* cum aliis adductis per Cavalc. *decis.* 44. *num.* 55. nisi velit respondere, quod argumentum de locatione ad longum tempus ad emphyteusim, non procedat, nisi in casibus a jure expressis, ut diximus in *Praeludiis, quaest.* 5. *in fine.*

9 Mihi tamen placet prima opinio, nisi praesumeretur contractus locationis ex conjecturis ad longum tempus, ut diximus supra *in praecedenti quaestion. num.* 9. et vide infra; moveor enim, quia Doctores non distinguunt inter modicam, et magnam pensionem, nec *l.* 2. *Cod. de jur. emph.* quae loquitur generaliter: et licet ut plurimum solvatur pro emphyteusi parva pensio; tamen, et si solvatur magna, adhuc retinet naturam suam, quando partes volunt celebrare contractum emphyteuticum. Surd. *decis.* 198. *num.* 23. cum hac etiam declaratione, quod si emphyteuta teneretur respondere partem fructuum Domino directo, pro illa parte sua teneretur solvere collectas, et Dominus directus pro alia parte; quia cum onus solvendi collectas pertineat ad illum, qui percipit fructus, ut diximus supra in principio, et haec sit ratio finalis, et emphyteuta percipiat fructus pro medietate, debet etiam solvere collectas; et ita vidi servatum, et idem tenendum censeo in conductore ad longum tempus respondente medietatem fructuum, cum eadem ratio militet in eo, sicut in emphyteuta, et pro bonis emphyteuticis fuerit soluta collecta, vel tributum ab emphyteuta, non poterit directus Dominus cogi ad aliam solutionem, et e contra, etiam si Statutum contrarium disponeret Natt. *cons.* 193. cum aliis multis allegatis per Joan. Franc. Bonavog. in Addit. *ad. l.* 1. *Cod. de jur. emph. num.* 27.

Pro opinione tamen Clar. extat doctrina Re- 10
buf. *in l.* 1. *Cod. de anno. lib.* 10. qui vult, quod collectae distribuantur inter Dominum, et emphyteutam, quem reprobat Valasc. *eadem quaestion. num.* 9. cujus opinio (dicit ipse) defendi potest solum, quod emphyteuta solvere debet respectu sui emolumenti tantum, deducta pensione, quantum Domino solvit, et Dominus respectu tantum pensionis, quam percipit, ut tradunt Isern. et Afflict. *in tit. quae sunt regalia*, §. *plaustrorum, num* 36. Lucas *in l. unica, Cod. de imp. lucr. desc. lib.* 10. Silvan. *dict. cons.* 9. et alii per Valasc. citati, pro qua opinione facit illud, quod dicitur de pensionario, et titulario, ut is teneatur ad decimam Papalem, et charitativum subsidium pro rata fructuum, ille 11
vero pro rata pensionis. Caccial. *de pens. quaestion.* 17. Gigas *de pens. quaestion.* 38. *et* 39. sed rationes praedictae tolluntur, quia ejus opinio est contra text. *in dict. l.* 2. non habetur in consideratione illud, quod Dominus directus percipit pro pensione, quod debeat collectari, sed solum dicitur, quod emphyteuta teneatur solvere publicas functiones, nec illud de pensionario, et titulario obstat, tum propter *dict. l.* 2. tum etiam, quia pensionarius debet solvere collectas, quia percipit fructus beneficiorum, cum pensio sit certa portio fructuum ex aliquo beneficio, ad tempus separata. Gigas *de pensionibus, quaestion.* 1.

Ampliatur tertio, habere locum in conducto- 12
re ad longum tempus, quia ipse tenetur solvere collectas, et alia onera. Natt. *cons.* 114. *num* 2. *et* 3. et haec est com. opin. Alex. *cons.* 1. *num.* 10. *vol.* 4. Eman. *in suo Thesauro litt. C. ver. conductor.* Carocc. *de locat. et cond. in tit. de collectis, num.* 27. Valas. *de jur. emph. dict. quaest.* 17. *num.* 26. sed vide, quae supra dixi *num.* 8.

Declara praedictam ampliationem, nisi colo- 13
nus, vel conductor ad longum tempus solveret pensionem condignam, et fructibus commensurabilem. Ruin. *consil.* 77. *num.* 6. *vol.* 1. Roland. *cons.* 29, *volum.* 1. Nat. *consil.* 409. *et* 416. Caroc. ubi supra *num.* 28. et ideo procedet solum in conductore, qui quid minimum solvit: alias secus. Cavalc. *decis.* 44. *num.* 55. cum aliis per eum congestis, qui etiam dicit, non habere locum in conductore gratis possidente, et fructus percipiente, et vide, quae supra dixi, *num.* 8.

Amplia quarto, habere locum in Clericis, et 14
Ecclesiasticis personis, et eorum bonis, si ad Ecclesiam res tributaria, et onerata onere reali deveniat titulo emphyteutico, vel alio; quia tenetur solvere tributum, et collectas. Valasc. *dict. quaest. num.* 7. qui alios allegat, et dicit hanc opinionem esse verissimam: Tess. *decis.* 234. *num.* 8. et 9. ubi plures

allegat, hanc opin. tenentes, Ias. *in leg. placet, Cod. de Sac. Sanct. Eccles.* n.20. Villalob. *com. opin. ver. Ecclesia num.* 1. quod intelligit, quando onera sunt certa, et perpetua, annexa ipsis rebus, secus tamen in aliis, et hanc dicit esse com. op. pro qua multos allegat, et dicetur infra in declaratione.

15 Declara primo, non habere locum in oneribus, et collectis variabilibus, et incertis: et hanc opinionem sequutus est etiam Senatus Pedemontanus, ut per Tess. *dict. decis.* 234. *num.* 7. attestans, hanc esse magis com. opin. ubi multos refert, idem tenentes, et novissime tenuit Rot. Romana in una elegantissima, et ornata decisione coram Merlino, in causa Alban. gabellae, sive onerum, quam ego habeo manuscriptam, et hodie reperitur impressa, in recol. per Paul. Rub. *decis.* 339. post haec scripta; ubi dicitur, quod onera imposita, prinsquam praedia ad Ecclesiam pervenirent tenetur Ecclesia solvere; modo haec copulative concurrant, scilicet, quod onera sint vere realia, ipsis fundis infixa, imposita sint laicis, propter bona, non autem personis, propter bona, quod sint perpetua, certa, et invariabilia, non autem ex aliquibus causis urgentibus, et illis cessantibus removenda: ita Canonistae in *cap.* 1. *de immun. Eccles. in* 6. caetera pro hac materia videnda sunt in dicta decisione, videnda est etiam dec. coram Pegna, quae est *in* 2. *par. dec. posth.* 42. ubi haec materia bene tractatur, et docetur practica, et quae observanda sint in collectandis Ecclesiasticis personis.

16 Nec opinio Bart. *in l. placet, C. de Sanct. Eccles. et in l. rescripto, §. ultimo ver. sed quaero utrum, ff. de muner. et hon.* est vera, imo falsa, dum dat consilium, quo mediante Ecclesiae teneantur ad collectas, laudando Eugubinos, qui statuerunt, omnia praedia esse tributaria, et subiecta collectis: nam tunc transirent in Ecclesiam, cum onere tributi, et collectarum: cujus opinio ab omnibus damnatur. Ias. *in d. l. placet, num.* 21. Tess. *d. decis.* 234. *num.* 5. Valasc. *d. quaestion. num.* 7. Rot. *in eadem decis. coram Merlin.* ubi rationes afferuntur: et ideo si Dominus directus collectari non potest,
17 nec etiam emphyteuta Ecclesiae: cum laici non habeant jurisdictionem contra Ecclesiasticos; Auth. *item communitas, C. de episc. et Cler.* ubi Bar. et Canonistae in *cap. non minus, de immun. Eccles. et in cap. Ecclesia Sanctae Mariae,* ubi omnes, de Constit. et *in cap. quod Clericis, de foro comp.* Natt. *consil.* 27. *num.* 2. Paul. de Castr. qui hanc appellat com. opin. *cons.* 157. *num.* 1. Cornel. *cons.* 145. *num.* 4. *lib.* 4. Port. Imol. *cons.* 48. *num.* 11. et habet locum, etiam si Statuta sint favorabilia Clericis. Lap. *allegat.* 110. *num.* 4. Socin. Sen. *cons.* 14. ubi de communi testatur et *cons.* 1. *num.* 9. *lib.* 2. Alex. *cons.* 211. *num.* 3. *lib.* 2. Pegna. *in dict. dec.* 42. idem. *decis.* 10. *num.* 18. *par.* 2. *posth.* Paris. *cons.* 24. *num.* 17. *vol.* 4. Roland. *cons.* 1. *num.* 22. *vol.* 2. Pyr. Maur. *de solut. oblig. et ten. cap.* 33. *num.* 86. quod sine dubio procedit, quando Statuta sunt praeceptiva, seu arctativa personarum. Alex. *cons.* 210. *num.* 13. *lib.* 2. contra Bart. *in l.* 1. *Cod. de sum. Trinit.* ubi tenet, quod Statutum generale licitum, et honestum, comprehendit Clericum Abb. *in dict. cap. Ecclesiae S. Mariae in fine.* Gozad. *cons.* 86. *num.* 21. et quod opinio Bart. sit communiter reprobata, testatur Abb. et alii *in dict. cap. Ecclesiae S. Mariae* Cald. in *cons.* 11. *de Const.* Paris. *cons.* 106. *num.* 1. *lib.* 3. Cornel. *consil.* 145. *num.* 4. *lib.* 4. Alex. *cons.* 210. *num.* 6. Houded. *consil.* 3. *lib.* 11. *num.* 11. *et* 26. et magis com. appellat Bursat. *cons.* 42. *in principio lib.* 1. Surd. *decis.* 60. *num.* 11. Ias. *in l.* 1. *num.* 31. *Cod. de jure emph.* Cavalc. *de usufr.* qui loquitur in usufructuario, et in bonis privilegiatis, *num.* 163. Natt. loquens in emphyteuta Ecclesiae *cons.* 114. *n.* 18. *et seq. et cons.* 312. *num.* 9. Eugen. *cons.* 96. *num.* 22. et ratio est, quia si Dominus directus non tenetur solvere collectas, neque emphyteuta tenebitur, et hanc opinionem, quod emphyteuta Ecclesiae non teneatur ad collectas, tenet Hier. de Caeval. *in Spec. com. opin. cont. com. quaest.* 31. ubi alios refert, quamvis plures cumulet cont. tenentes ubi etiam ponit rationes; et Fachin. *contr. jur.* quod emphyteuta Ecclesiae non teneatur ad collectas, cum Ecclesia non teneatur *lib.* 1. *cap.* 91. et vide Add. *ad decis. Burat.* 780. et novissime Joan. Franc. Bonavog. *in Add. ad. l.* 1. *Cod. de jur. emph. num.* 27. nec obstat illud, quod in principio diximus, quod ille, qui percipit fructus, tenetur solvere collectas: quia hoc intelligitur, quando Dominus esset obligatus, et suppositus jurisdictioni collectantis, et non aliter.

Valascus autem *in dict. quaestion. num.* 11. 19
postquam retulit opiniones tenentium, emphyteutam praediorum Ecclesiae collectari non posse, nempe Bart. Bald. Ang. Ioan. de Plat. Cassan. Ioan. de Amic. et Silva. ipse tenet contrarium, quod collectari possit, et eamdem opin. dicit tenuisse
Ioan. Gargia, *de expensis n.* 60. *et seq.* sed vide *de* 20
divers. q. emph. quaest. 22. Moventur primo, quia usufructuarius rerum Ecclesiae collectatur, ergo et emphyteuta, qui dominium utile habet, sed hoc argumentum est falsum, quia usufructuarius privilegiatorum non tenetur ad collectas super
bonis impositas, Calvac. *de usufr. dicto num.* 21
63. Crass. *dict. quaest.* 37. *num.* 3. sed si super fructibus collectae imponerentur, tunc usufructuarius teneretur; vel si privilegium esset tantum personale: ut si Clerici, vel alii, essent ratione personae exempti; nam tunc usufructuarius teneretur ad talia onera, nisi ipse quoque esset exemptus quia mutatione personae mutatur conditio status: hanc dicit comm. opin. Rip. *lib.* 2. *de peste cap.* 72. *num.* 17. Cavalc. *dict. num.* 163. cum aliis per eos allegatis. Secundo moventur, quia lex civilis generaliter emphyteutas gravat oneribus functionum, et tributorum, *l.* 2. *Cod. de jur. emph.*

cum praesertim non reperiatur aliqua lex caueni-
ca, quae contrarinm determinet, quod argumen-
tum diluitur, quia lex civilis non attenditur con-
tra Ecclesiam, et ejus boua, nisi expresse per Pon-
tificem approbetur *cap. Ecclesiae S. Mariae*, et i-
bi omnns, *de Const.* et diximus supra: et licet illa
lex, secunda, loqnatur generaliter, non tamen de-
bet extendi ad Ecclesiam, et ejus bona, *cap. fin.
de solut.* et ibi Canonistae, nisi, nt diximus, per
Papam approbetnr, et Ecclesia utitur legibus ci-
vilibus, quatenus sunt in favorem Ecclesiae, *c. si
in adjutorium, distinct.* 10. et Abb. in *dict. cap. Ec-*
22 *clesiae S. Marioe.* Moventur tertio, quia illud do-
mioinm utile, quod babet emphyteuta, est mere
laicum, et profanum, et ideo est subjectum statutis,
et legibns Principnm saecnlarium Clar. §. *emphi-
teusis quaestione* 48. ubi de com. et Hier. de Cae-
val. *in spec. com. op. contro com. quaest.* 731. *num.*
9. Anch. in *cap. ea quae col.* 17. *de reg. jur. et cons.*
127. *col. fin.* Barb. *conc.* 14. Cuman. *cons.* 82. A-
lexaod. *cons.* 9. *col.* 2. *lib.* 1. Felyn. in *cap. quae
in Ecclesiarum col. fin. de Conet.* Dec. *in authent. cas-
sa. Cod. de socr. Sanct. Eccles.* Ruin. *cons.* 70.
num. 11. *lib.* 5. Paris. *consil.* 21. *num.* 85. *lib.* 2.
Tiraquell. *de ret. lign.* §. 1. *glos.* 13. *num.* 8. Ro-
land. *consil.* 54. *num.* 30· *lib.* 3. et Add. *ad dec.
Mogon. Luc.* 10. *in litt.* B. ubi tenet, quod em-
phyteuta etiam Ecclesiae tenetur ad collectas per
istam rationem Menoch. *de arbit. cas.* 180. Roland.
conc. 66. Burg. *de laud. inspect.* 22. *num.* 5. *par.* 3.
sed contrarinm vidu *de divers. q. emph. q.* 22.
23 Comprobatur hoc, quia statutnm dispouens circa
bena emphyteutica, comprebendit bona emphyteu-
tica Ecclesiastica. Surd. *dec.* 100. *num.* 14. cum aliis
per eum allegatis, ut diximus in tit. *de cont. emph.
q.* 38· *num. septimo.* Huic rationi respondetur,
pront superius dictum est, qnod si super fructi-
bus collectae impositae sint, argumentum proce-
dit; si tamen super bonis, falsum erit. Abb. in
cap. cum Ecclesiarum de Const. not. 3. quia etiam
coloni Ecclesiae sive partiarii, sive si nummis co-
lant, tenentur solvere gabellas de parte eorum
fructuum, et alis onera, quae imponuntur per
Dominos temporales, Bertaz. *de clous. elaue.* 22. *glos.*
20. *num.* 2. ex sententia multorum. Sed quando pri-
vilegium immnnitatis est reale, et concessum rei,
coloni gaudent exemptione, et non teoentur ad o-
nera; et ibi alies refert, et Tess. *decis.* 116. et vi-
de infra in fine, et illud utile dominium, quod
habet emphyteuta est respectu fructuum; nos au-
tem loquimur, quando collectae imponuotur su-
per rebus Ecclesiae; et quod sit verum, patet quia
competit salvianum interdictum pro fructibus
rei emphyteuticae, licet proprietas sit probibita
alienari. Tiraquell. de *retract. lign.* §. 1. *glos.* 7.
num. 47. Grat. *cons.* 22. *num.* 3. *l.* 1. Rot. *divers.
par.* 1. *dec.* 426. Seraph. *dec.* 1290. Sed an com-
petat salvianum interdictum, videnda est *quoest.*
4. *de var. caduc.* deinde illa opinio, quod domi-
nium utile sit subjectum laicis, non est vera, quia
cont. tenet Rota, ut in *dict. qu.* 22. Quarto adduci-
tur pro ista opinione, quia in emphyteusi Ecclesia-
stica habet locum retractus, ergo statutum habet
vires suas contra Ecclesiam, et personas Ecclesia-
sticas. Bal. *cons.* 300. Ias. *cons.* 224. Alex. *cons.*
27. Afflict. *in tract. de jur. prothom. col.* 11. *ver.
item quaero.* Tiraquell. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 13.
num. 8. *et* 9. Honded. *cons.* 3. *num.* 7. *lib.* 1. Ma-
rant. *disput.* 8. Huic objecto respondetur contra- 24
rium esse verum et communem opinionem esse con-
tra ipsos, nam hanc partem tenuerunt Ias. sibi
contrarius, *conc.* 152. Angel. *in §. scire autem outh.
de non alien.* Imol. *in cap. nulli colum.* 3. *de Judic.
et in cap. evidentiam col.* 1. *de reb. Eccl. non alien.*
Ruin. *cons.* 166. *num.* 6. *lib.* 1. Dec. in Auth. *qui
rem. de Sac. San. Eccl.* Soc. *cons.* 167. *col.* 2. *lib.*
2. Tiraquell. *de retract. lig.* §. 1. *glos.* 14. *num.* 84.
Caroc. *de locat. et cond. quaest.* 12. *num.* 5. *fol.*
112. cum aliis congestis per Honded. *cons.* 3. *lib.*
1. *num.* 10. *et* 23. et vide de *divers. q. quoest.* 21.
Quinto moti sunt alia ratione quia licet decimae
praediales sint impraescriptibiles, cum sint juris 25
divini *c.* 1. *et c. Parochianus de decimis*, attamen ad-
versus laicum iofeudatum de illis, quod fieri po-
test ut per Covar. *l.* 1. *resol.* 17. *num.* 4. bene currit
praescriptio. Valasc. *dict. qu. num.* 14. qui alios
citat, ergo lex civilis habet etiam locum io bonis
Ecclesiae. Cui rationi facile responderi potest,
quod licet opinio Doctorum, per eumdem Valasc.
allegat. sit vera: tamen ideo procedit, quia ante
concilium Lateranense decimae dabantur in feu-
dum laico: et contra ipsum laicum currebat prae-
scriptio, et de decimis, sibi in feudum datis, poterat
pacisci; et propterea poterat etiam jus earum,
praescriptione communi amittere, ita Felyn. *in c.
causam de praescript. num.* 4. sed si decimae essent
datae ad tempus, non currebat praescriptio. Ho-
die tamen per dictum Concilium Lateranense non
possunt concedi, nec praescribi *c. prohibemus de
decim.* Ultimo haec opinio est fundata in illud vul-
gare axioma, quod mutata conditione personae, et
bonorum conditio mutata videtur. *leg. Paulus re-* 26
spondit, alias incipit per procuratorem, *ff. de oc-
quir. haered. et leg. Fiscus, ff. de jur. Fisc.* cum si-
milibus allegatis per ipsum Valasc. *num.* 15. et
per Marant. *dict. disp.* 8. *num.* 13. quae jura fun-
data suot in eo, quod mutata persona, mutetur
privilegium, ut Bart. dicit *in dict. leg. Paulus in
fine*, ubi dat exemplum, quod si Respublica, vel
Ecclesia traosit in privatum, perdit privilegium,
et efficitur usucapibilis *leg. ultima, Cod. de inoff.
test.* et ideo objectum tollitur; quia licet persona
sit mutata, cum sit laicus, tamen remanet res ipsa
Ecclesiae cui datum est privilegium *cap. quae in
Ecclesiorum, de Const.* et si mutetur persona, non
mutatur privilegium; et jura in contrarium al-
legata, procedunt in terminis, in quibus loquun-
tur, et quando omnino persona mutatur; quod

non procedit in casu nostro, cum persona non sit omnino mutata; et emphyteuta Ecclesiae utitur privilegio Ecclesiae pro bonis, sibi concessis: et ideo notat Abb. in *dict. cap. quae in Ecclesiarum* 3. *not.* quod statutum laicorum, non potest disponere super rebus Ecclesiasticis, etiam si talia sint bona, quorum dominium utile pertineat ad laicos, per illum tex. Borg. *de usuf. num.* 163. sed de hoc vide supra, *num.* 22.

27 Et pro nostra opinione multum facit illud, quod dicitur de statuto probibente venditionem bonorum immobilium in forensem, et non subditum, quod non babet locum, quando subditus venderet Clerico forensi, ut in alienatione facta Clerico non procedit, ut de com. testatur Ias. *in l. Filius familias*, §. *Divi.* 1. *lect. num.* 72. *et seq. ff. de legat.* 1. Ruin. jun. qui etiam banc com. appellat *consil.* 15. *num.* 85. 89. *et seq. lib.* 1. Honded. qui alios cumulat *consil.* 3. *lib.* 1. *num.* 22. et minus babebit locum, quando Clericus vendit; maxime quando verba statuti sunt praeceptiva, prohibitiva, et directa in personam venditoris, Honded. *eod. consil. num.* 22. *et seq.*

28 Postremo, pro bac opinione, dicendum etiam est, quod licet utraque opinio babeat suos defensores, et per consequens dubitabilis sit, quae verior opinio dici possit; tamen quia sumus in dubio, in dubiis opinionibus illa tenenda est, quae favet Ecclesiae. Ias. *in dict.* §. *Divi. num.* 82. Honded. *dict. consil. num.* 24. et etiam in dubio contra Fiscum tenendum erit *leg. non puto ff. de jur. Fisc.*

29 Amplia quinto, ut emphyteuta non solum teneatur ad tributa mere realia, hoc est imposita rebus ipsis, sed etiam ad imposita personis pro rebus ut sunt collectae. Socin. *cons.* 119. *lib.* 1. Ioan. de Amic. *consil.* 8. *num.* 60. et Doctores aequaliter loquuntur de tributis, et collectis, asserentes ad eas empyteutam teneri, Bald. *in l.* 1. *Cod. de jur. emph.* Bart. *in leg. quaero ff. de usuf. legat.* Pet. de Ubald. *de collectis num.* 48. cum aliis allegatis per Valasc. *ead. q. num.* 8.

30 Amplia sexto, ut emphyteuta teneatur non solum pro tributis, et collectis suorum annorum, sed etiam pro praeteritis annis, quibus ipse non possedit, sed alii text. est cum glos. et ibi Paul. et Roman. *in leg. Imperatores* in illis verbis *ipsa praedia*, et non personas conveniri *ff. de public. et tex. in l.* 5. §. *fin. ff. de cens.* Afflict *dec.* 54. Capic. *dec.* 20, cum aliis congestis per eundem Valasc. *ead. qu. num.* 17. et hoc non solum procedit in emphyteuta, sed etiam in quovis possessore rei, et successore, Paul. Alex. Aret. et Ias. *in leg. idem Iulianus*, §. *haeres cogitur, ff. de legat.* 1. cum aliis per Valasc. allegatis, *num.* 21.

31 Declara tamen, quod emphyteuta habebit recursum adversus antecessorem, qui non solvit collectas, et fructus percepit, ut per eundem Valasc. ibidem, *num.* 22.

Declara secundo, quod non procedit in usu- 32
fructuario, Cassan. et alii allegati per Valasc. ibidem *num.* 23. quasi is ad tributa, et collectas praeteritas non teneatur; sed pro futuro tempore quod ipse non probat, imo contrarium tenet, cum bona sint bypotecata pro collectis, et ideo transeunt ad quemcunque possessorem, cum onere suo, et ita videtur tenendum quia cum sint bona
tacite bypotecata pro collectis, ut per Negusant. *de* 33
pign. 4. *memb.* 2. *par. num.* 125. et per Surd. *cons.* 146. *num.* 1. ubi plures congerit, et non solum usufructuarius tenetur solvere collectas, et onera praesentia, et futura: sed etiam praeterita licet de praeteritis habeat regressum contra bona, ut de magis com. testatur Cavalc. *de usufruct. n.* 162. sequitur, quod possessor conveniri possit, ut etiam supra diximus, ampliatione quarta.

Amplia septimo, ut emphyteuta teneatur ad 34 tributa, et collectas, non obstante pacto quod Dominus, et non ipse teneatur: cum talis pactio non valeat, et eo non obstante, emphyteuta possessor potest conveniri, est tex. *in l. juris emphyteutici*, et ibi Doctores, *Cod. de fund. patrim. lib.* 11. Valasc. ibi *num.* 24. et ita tenet Bot. Rom. ut *in decis. Duran.* 48. *num.* 8. nisi tamen conventio sit confirmata a Principe ibi *num.* 9.

Declara banc opinionem, secundum eundem 35 Valasc. ibidem, ut non valeat tale pactum in praejudicium Fisci; caeterum inter contrabentes valebit, et servandum erit Rot. *d. dec. num.* 9. 10.

Amplia octavo, ut habeat locum, etiam si 36 bona emphyteutica sint descripta in libro censuali, vel aestimo, seu registro, sub nomine alterius, Bald. *in leg. negotium, Cod. de negot. gest.* cum aliis congestis per eundem Valasc. *num.* 25.

Amplia nono, ut procedat non solum in tri- 37 butis, collectis, et oneribus antiquis, ante emphyteusim constitutam, sed etiam in impositis de novo post eam, est tex. *in l. quaero* et ibi Bart. *ff. de usuf.* Soc. *cons.* 119. *lib.* 1. cum aliis adductis per eundem Valasc. *d. q. num.* 5.

Limita primo, non babere locum in empby- 38 teuta fundorum patrimonialium, et ita in emphyteuta Principis, ut non teneatur ad onera, ex tex. in *l.* 1. *et* 2. *C. de coll. fund. patrim. et emphyt. lib.* 11. Valasc. *d. q. num.* 28.

Declara, ut non habeat locum in illis oneri- 39 bus, quae pietatis, et communis utilitatis rationem babent, ut sunt instructiones viarum, reparationes murorum, fontium, aut pontium, Valasc. *ead. q. et n.* quia etiam ad dicta onera tenentur Ecclesiasticae personae, Doctores *in l. ad instructionem Cod. de Sac. San. Eccl.* Caroc. qui infinitos cumulat in *d. tit. de collectis, num.* 35. *fol.* 216.

Limita secundo, nisi aliter se babeat prae- 40 scripta consuetudo, ut Domini praediorum solvant collectas: illa enim servanda erit, quae etiam minores ligat, *leg. si sine haerede.* §. *Lucius*, et ibi Bart. *ff. de admin. tut.* Bald. *in cap. ult. col.* 3. *de*

consuet. Valasc. *d. q. num.* 29. Caroc. qui alios multos allegat. *eod. tit. num.* 25. *et seq. et fol.* 249. *num.* 3. *eod. tract. quaest.* 3. *de consuetudine*, quando oritur contentio inter locatorem, et conductorem, quis eorum teneatur solvere collectas.

41 Limita tertio si emphyteuta sit forensis in loco ubi collecta imponitur, quia tantum subditis imponi potest Bart. *in leg. libertus* §. *sola, ff. ad municip. l. rescripto* et ibi idem Bart. §. *ult. ff. de mun. et honor.* Valasc. *ead. quaest. num.* 29. Caroc. *eod. tit. num.* 72.

42 Declara hanc limitationem nisi consuetudo sit in contrarium Alex. *cons.* 52. *lib.* 5. Dec. *cons.* 285. qui hanc consuetudinem veram etiam esse de jure testatur, et *cons.* 694. Guid. Pap. *decis.* 87. Franc. Mart. *quaest.* 459. *et* 460. Valasc. *ead. qu. num.* 29. Bart. *in l.* 1. *Cod. de auro coron. lib.* 10. Caroc. ubi supra *num.* 74.

43 Declara secundo, nisi Civitas hoc haberet ex privilegio. Caroc. *eod. loco num.* 73. et not. *in d.* §. *sola*, et ex tex. *in l. privilegio, Cod. de incolis lib.* 10.

44 Limita quarto, nisi collecta sit imposita secundum aestimum, sive per aes, et libram: quia tunc non attenditur possessio bonorum, sed solum aestimum. Angel. *in leg. fin. Cod. sine censu vel rel.* et idem not. Bald. *in l.* 1. §. *quod si nemo ff. quod cujusque univer.* ubi dicit, quod quicunque habet aestimum in communi, potest gravari pro collectis, sive sit subditus, sive non; licet qui non habet aestimum non possit gravari, nisi sit subditus et qui non est descriptus in aestimo, gravari etiam non potest, licet possideat. Dec. *cons.* 285. *num.* 5. et ideo emphyteuta possessor non debet molestari ne contingat pro eisdem bonis emphyteuticis collectam bis solvi. Valasc. *ead. q. in fine.*

Advertendum tamen erit, si esset emphyteuta privilegiatorum, et privilegium esset personale, ut sunt Clerici, vel alii, teneretur solvere collectas, et haec est com. opin. ut per infinitos Doctores quos cumulat Caroc. *dicto loco sub n.* 30. et Borg. *de usuf. d. num.* 263. 45

An vero emphyteuta collectari debeat, deductis impensis, praeter pensionem? Com. et recepta sententia est, quod debeat deduci omnis impensa ut per Doctores omnes *in l. fructus, ff. sol. matr.* et praecipue Ias. *num.* 17. et per Valasc. *d. q. num.* 10. Declarant tamen, hoc non habere locum in decimis, quae prestantur Deo, tanquam tributum animarum Ias. *in l. fructus eod. n.* 17. cum aliis per eum citatis, et per Valasc. *d. num.* 10. 46

47 An autem simplex conductor teneatur solvere collectas videudus erit Caroc. *eod. tit. de collectis*, et Valasc. *dict. quaest. num.* 27. qui bene hanc materiam tractant, cum haec quaestio sit extra materiam nostram, et de colono Ecclesiae, an teneatur solvere collectas, vide Cach. *decis.* 83. et novissime Ioan. Franc. Bonavog. in Add. *ad l.* 1. *Cod. de jur. emph. num.* 27. quod Coloni Ecclesiae pro rata suorum fructuum, quos colligunt ex re Ecclesiae tenentur solvere gabellam et portum Civitatis pro eorum introductione, ex doctrina Decian. *cons.* 5. *n.* 4. *vol.* 3. eo quia fructus separati a solo privilegiato, non sunt amplius privilegiati et vide supra, *num.* 22.

DE ALIENATIONIBUS

QUAESTIO I.

SUMMARIUM

Emphyteuta non potest alienare rem emphyteuticam, nec melioramenta facta in ea, sine consensu Domini, n. 1. — Emphyteuta, volens alienare rem emphyteoticam, septem debet observare. Primo debet requirere Dominum, an velit emere. Secundo pretium denuntiet, quod ab aliis offertur. Tertio, quod sit verum pretium, et non fictum. Quarto, quod Domino non respondente, expectetur per duos menses. Quinto, quod solum vendat jus suum. Sexto quod non vendat personis prohibitis. Septimo, quod non ceciderit prius a jure suo, et habet locum in emphyteusi profana et Ecclesiastica, num. 3. et 4. — Dominus si declaravit voluntatem suam, nolle emere, statim potest emphyteuta vendere: sed si dicat volo deliberare expectandus est per duos menses, num. 5. — Amplia 1. quod cadat ipso jure, num. 6. declara Domino tamen volente, et declarante, num. 7. — Emphyteuta, alienans irrequisito Domino, an de facto possit expelli sine citatione, n. 8. - Amplia 2. etiam si protestetur facere reservato consenso D. n. 9. — Declara nisi dictum sit, si non aliter, nec alio modo n. 10. — Cont. n. 11. concorda, ut n. 12. et 13. - Et idem si dictum esset: accedente consensu Domini et non aliter, nec alio modo n. 14. — Quid si dictum sit, Alieno sicut in quantum de jure possum, et non aliter, nec alio modo, n. 15. et 316. — Quid si dictum sit, si consensus Domini accesserit, vel si Domino placuerit, vel si Dominus consenserit, n. 16. — Quid si dictum sit: vendo, si Dominus non revocaverit, alias sit inempta, n. 17. et 315. — Quid si reservaverit dominium, donec pretium solvatur, n. 18. — Sed si dictum sit, quod non possit alienare etiam cum clausula, reservato consensu, nec aliter nec alio modo, nec salvo jure Domini, nec aliter, etc. et emphyteuta alienavit, non solum cum dicta clausula, sed etiam salvo jure, et reservato jure Domini, et si Domini consensus accesserit, et non aliter etc. n. 19. — Declara, nisi alienatio esset facta in potentiores: n. 20. — Et qui sint potentiores, n. 21. — Subdeclara, nisi potentior esset consors emphyteosis, n. 22. - Amplia sive simus in emphyteosi profana, sive Ecclesiastica, n. 23. — Infertur, quod Dominus non tenetur consentire, quando emptor est valde pauper, n. 24. — Subdeclara 2. quando Dominus esset aeque potens, sicut emptor, n. 26. — Amplia 3. etiam si post traditionem recuperet, n. 27. — Cont. n. 28. sed prima est verior n. 29. — Declara nisi sit factum pactum quod incontinenti teneatur retrovendere, n. 30. dec. 2. - Nisi recuperatio esset facta incontinenti vel celeriter num. 31. cont. n. 32. — Sed non procedit de aequitate canonica, antequam sequatur declaratio Domini in emphyteosi Ecclesiastica, n. 33. — Et ponitur opinio Auctoris, n. 35. — Habet locum etiam post declarationem, si celeriter recuperet n. 38. — Subdeclara non habere locum, si alienasset uti propriam n. 39. — Subdeclara secundo, non habere locum in emphyteusi profana, in qua non potest mora purgari, n. 40. — Sed quod tempus detur ad purgandam moram, n. 41. — Ecclesia, et Clerici non debent esse tenaces in poenis, maxime si eorum conditio non deterioretur, n. 34. — Emphyteuta excusatur ob alienationem irrequisito Domino, attenta juris dubitatione, n. 36. — Ecclesia est cultrix justitiae, et pietatis, et non vult locupletari cum alterius jactura quoties ejus conditio non est facta deterior, n. 37. — Amplia 4. habere locum in secundo emphyteuta n. 42. — Amplia 5. si venditio esset facta praesente, et tacente Domino nisi vendidisset pleno jure, n. 43. — Amplia 6. in muliere, Rustico, et Milite, n. 44. — Amplia 7. etiam si alienatio esset facta in evidentem Ecclesiae utilitatem, vel Domini, n. 45. — Amplia 8. etiam si emphyteuta esset colonus partiarius, n. 46. — Amplia 9. etiam si nullum pactum fuisset factum inter emphyteutam, et Dominum, circa alienationem rei, vel melioramentor. n. 47. — Amplia 10. habere locum, si simpliciter esset data licentia alienandi, et partem alienavit, et non totam, n. 48. cont. n. 49. — Amplia 11. quando esset data licentia pluribus, et unus solus alienasset, n. 50. cont. 51. — Amplia 12. si est data licentia alienandi, quod non possit duobus vendere, n. 52. cont. 53 — Amplia 13, si Praelatus, qui dedit licentiam alienandi, moriatur, vel si dederit licentiam disponendi in ultima voluntate, sed hoc est controversum, n. 54. — Licentia disponendi in ultima voluntate, an expiret morte concedentis, ibidem. - Amplia 14. quando est data licentia alienandi intra certum tempus, et ipse postea alienavit, num. 55. — Amplia 15. quando data est licentia vendendi Titio, et ipse vendidit Sempronio, n. 56. — Amplia 16. quando est data licentia alienandi, petita prius licentia a Domino, num. 57. — Amplia 17. ubi adesset pactum, ut non posset alienare, nisi in Ecclesiam concedentem, n. 58. — Amplia 18. quando est data licentia Titio: nam ejus haeres non poterit alienare, n. 59. — Amplia 19. quando est data licentia vendendi, et emphyteuta permutavit, num. 60. cont. 61. — Amplia 20. quando in articulo mortis alienavit, non obstante licentia, si in ejus persona linea extinguebatur, n. 62. — Amplia 21. quando alienavit in Socium, qui non erat de comprehensis, at res erat communis, n. 63. — Amplia 22. in emphyteosi haereditaria, acquisita pro se, et haeredibus, vel pro se, et successoribus, n. 64. — Amplia 23. quando Dominus certioravit, et non expectavit per duos menses, n. 65. — Amplia 24. etiam si dixerit Dominus velle ei dare pro justo pretio, quod ab alio invenit, n. 68. — Amplia 26. si non narrasset Dominus justum pretium, quod ab aliis reperiebat, n. 69. - Amplia 27. etiam stante Statuto quod volens vendere, teneatur vendere vicino, vel consanguineo, n. 70. — Amplia 28. etiam si alienavit de licentia primi emphyteutae, n. 71. sed dist. ut ibi. - Amplia 29. quando data est alia species, et quantitas pecuniae pro emphyteusi, quia non dicitur permutatio: intellige tamen ut ibi, n. 72. — Amplia 30. quando alienavit de consensu unius Domini, et erant plures: sed declara, ut n. 73. — Amplia 31. quando non solvitur canon, sed Ecclesia recognoscitur pro directa Domina, n. 74. — Amplia 32. etiam si locaret ad longum tempus, n. 75. — Declara non habere locum stante consuetudine, n. 76. — Declara 2. non habere in conductore ad longum tempus locum, quoad poenam, n. 77. licet alii cont. teneant. — Declara 3. retenta alia opinione, habere locum maxime in emphyteusi Ecclesiastica,

et Reipublicae, n. 79. — Declara 4. retenta alia opinione, habere locum in locatione ad longum tempus, quando pensio constaret in pecunia, alias secus n. 80. — Declara 5. ut possit locari ad quinquennium, et ad breve tempus, num. 81. — Declara 6. quando pars tantum est locata, quia non caderet a tota, num. 85. — Declara 7. quando est reservatus consensus Domini nec aliter, nec laico modo, n. 86. — Declara 8. quando solum premisit locare etiam si pensionem solvisset n. 87. — Declara 9. quando est reservatum utile dominium, n. 88. cont. n. 89. — Ampliatur dicta ampliatio 32. - Retenta alia opin. etiam si esset data licentia locandi, n. 83. — Sed si dictum sit, quod non possit locari in certas personas an aliis locari possit, n. 84. - Locatio ad longum tempus erit decennium, n. 82. vel ad vitam emphyteutae, ibidem. — Sed si fiat de novennio in novennium, vel de quinquennio in quinquennium, vel quandiu locatori placuerit, vel conductori, vide ibidem remissive. — Amplia 33. in locatione facta ad novennium, cum pacto de renovando. n. 90. cont. n. 91. sed prima est verior. — Amplia 34. ut cadat etiam a pacto de renovando n. 92. — Amplia 35. habere locum in rebus subrogatis, n. 93. — Amplia 36. etiam in melioramentis n. 94. dec. n. 95. cont. num. 96.- Amplia 37. quando redditur quarta pars fructuum n. 97. - Amplia 38. quod pretium quod expendit, non recuperat, n. 98. — Amplia 39. habere locum in praejudicium comprehensorum, n. 99. dec. n. 100. - Amplia 40. etiam in Ecclesia, quae habet ab alia ecclesia in emphyteusim, n. 101. decl. n. 102. dec. 2. n. 103. — Amplia 41. habere locum in minore, pupillo, et infante, n. 104. — Amplia 42. ut revertatur ad Dominum sine aliquo onere n. 105. — Amplia 43. etiam si emphyteuta alteri in emphyteusim concederet, n. 106. — Amplia 44. si emphyteuta imponat censum, n. 107. — Declara n. 108. 110. et 118. — Sed dist. n. 113. declara n. 114. et intellige n. 115. — Declara etiam num. 116. declara tertio, n. 107. intellige, n. 119. dec. 4. ibid. — Interesse quomodo sit taxandum n. 120. — Potest agere emptor ad restitutionem pretii, n. 121. — Limita tamen, nisi imponat censum super suis melioramentis, n. 122 limit. 2. num. 123. — Limita 3. n. 124. limita 4. n. 125.- Limita in Rustico, n. 125.- Dominus directus an possit imponere censum super re emphyteutica n. 126. — Amplia 45. ut revertatur ad Dominum, cum suis melioramentis, et expensis ibi factis n. 127.- Amplia 46. ut revertatur ad Dominum una cum fructibus pendentibus, et maturis, n. 128. — An autem expensae pro recolligendis fructibus peti possint ibidem remissive. — Amplia 47. ut teneatur emphyteuta ad fructus universos a tempore declarationis caducitatis, n. 129. — Amplia 48. habere locum in colonia perpetua, in locatione ad longum tempus, et in omnibus contractibus in quibus directum dominium separatur ab utili, n. 130. — Amplia 50. quando expresse, vel tacite consentiat alienationi num. eod. — Amplia 50. quando patitur praescribi, ibidem. — Limita primo dispositionem d. l. fin. quando non est sequuta traditio n. 130. - Decl. 3. 131. dec. 2. n. 132.- Declara 3. n. 133. cont. n. 134.- Declara 4. n. 135.- Et habet locum etiam si reservasset usumfructum, ut in dicto n. 130. — Limita 2. disp. d. l. fin. quando emphyteuta partem tantum alienavit, quia caderet solum ab illa parte alienata, n. 136. licet dissentiant multi, sed prima opinio est verior n. 137. — Declara n. 138. — Amplia declarationem n. 139. declara 2. n. 140. cont. 141. — Declara 3. n. 142. et ibi vide alias declarationes. — Limita tertio, d. l. fin. non habere locum, quando in concessione adesset clausula pro se, et quibus dederit n. 143. — Declara ut n. 144. dec. 2. n. 145. — Declara 3. n. 146. subdeclara n. 147. subdeclara 2. n. 148.— Amplia dictam limitationem n. 149. — Limita quarto non habere locum, si dictum esset pro haeredibus et successoribus quibuscunque n. 150. — Limita quinto non habere locum, quando Dominus prohibuit alienationem tantum majoribus: quia censetur data licentia minoribus, et aequalibus, n. 151.- Limita sexto, quando est data licentia alienandi cuicunque voluerit, n. 152. cont. n. 153. sed prima est verior. — Declara n. 154. dec. 2. n. 155. cont. n. 156. - Amplia n. 157. declara n. 158. — Limita septimo quando emphyteusis est data in solutum, et quomodo hoc intelligatur, n. 159. — Ampila n. 160. declara, n. 161. declara 2 n. 162. — Declara 3. n. 163. et quomodo succurratur creditori n. 164. — Et idem dicendum quando subbastatur, ibid. et n. 311. — Limita octavo quando emphyteuta vendit cum pacto de redimendo, et postea recuperet, n. 165. — Cont. n. 166. sed prima est verior. ubi etiam refertur distinctio, declara, n. 167. — Sed si Dominus declaret caducitatem antequam recuperet, an evitet poenam n. 168. — Sed si Dominus consentiat, an requiratur consensus in retrovenditione, n. 169. — Cont. n. 170. et ibi dist. et declaratio. — Limita nono non habere locum in alienatione nulla, et invalida, vel simulata: exemplum in muliere alienante sine solemnitate statutaria, et in minore, vel pupillo alienante sine solemnitate juris, n. 171. — Nisi sequuta sit actualis trad. rei, ibid. et dic. ut ibi, et remissive. — In generali mandato, an includatur facultas vendendi bona emphyteutica n. 172. et vid. etiam, n. 180. et 181. — Alienatio facta a non repraesentante totum Concilium de bonis emphyteuticis, non valet, n. 173. — Alienatio facta per minorem de bonis emphyteuticis non valet n. 174. declara nisi adsit juramentum n. 175. subdeclara num. 176. — Alienatio facta per mulierem de emphyteusi sine presentia proximiorum, secundum formam statuti est nulla; nisi adsit juramentum, n. 177. declara num. 178. — Praescriptio non currit contra Dominum, vivente emphyteuta, num. 278. — Constitutio Cardinalis Carpensis annullans contractus mulierum sine solemnitatibus ibi positis habet locum solum in Provincia Marchiae, n. 179. — Minor vendens emphyteusim, cum presentia proximiorum, sed sine decreto Judicis est nulla venditio, n. 182. — Intellige ut supra, n. 177. et seq.— Limita decimo in alienatione simulata, et quomodo intelligatur n. 183. — Limita undecimo in venditione conditionali ante conditionem, et quomodo intelligenda, n. 184. — Limita duodecimo in alienante ignoranter, n. 185. decl. n. 186. subdeclara, n. 187.- Alienans ignoranter contra prohibitionem testatoris, non incidit in poenam, quamvis alienatio sit nulla, n. 188. — Et ibi intellige declara, ut n. 189. et 190. — Limita 13. quando esset transactum longum tempus; quia praesumeretur licentia Domini intervenisse, et longum tempus in hoc casu erit decennium, data scientia Domini, n. 191. — Limita 14. quando esset facta venditio inter comprehensos in investitura, n. 192.- Et quomodo intelligatur, ibidem, Amplia n. 193. cont. n. 194. — Sed prima opinio approbatur per auctorem, n. 196. in fine, maxime stante clausula, Ad habendum etc. — Prohibitio hominis concurrens cum prohibitione legis, operatur effectum etiam in casu licito, et augetur, et illam ampliat, n. 195. et 196. — Amplia 2. dictam limitationem, 14. n. 197. — Declara, n. 198. declara 2. n. 199. decl. 3. n. 200. — Subdeclara, n. 201. declara 4. n. 202. — Limita 15. non habere locum in divisione facta inter plures emphyteutas, non autem cum extraneo. n. 203. — Amplia, n. 204.- Amplia 2. n. 205. sed dist. ut ibi.— Amplia 3. n. 206. decl. n. 207. dec. 2. n. 208. — Limita 16. non habere locum in donatione, n. 209. — Amplia 210. — Amplia 2. n. 211. cont. 212.- Sed prima opinio approbatur, et revocatur in dubium usque ad n. 219. — In hac donatione quinque requiruntur, primo quod non fiat in personam prohibitam, et quomodo hoc intelligatur, n. 220. 221. 222. — Caetera, n. 224. 225 226. et 227. — Sublimita dict. limit. 16. n. 230. sublimita 2. 230. — Cautela quod emphyteusis non possit donari irrequisito Domino, n. 219. — Donatarius, vel emptor tenetur infra duos menses requirere Dominum, et solvere laudemium, n. 232.- Cautela si Dominus nolit consentire alienationi, vel donationi, n. 228. et 229. — Donans si moriatur antequam donatarius recipiat investituram, an donatio resolvatur, n. 233.- Limita 17. quando emphyteuta alienaret in ultima voluntate, n. 235. — Et si Dominus nolit consentire, n. 236. — Et an laudemium solvere debeat haeres, vel legatarius, n. 225.- Limita 18. quando emphyteuta pignoraret, vel hypothecaret n. 237. — Cum suis ampliationibus, et declarationibus, et subdeclarationibus, ibid. — Limit. 19. quando alienaret cum pacto legis commissoriae, vel adjectionis in diem, num. 246. cum suis declarationibus. — Limita 20. quando adesset consuetudo contraria, n. 249. cum suis declarationibus. — Limita 21. in permutatione, n. 252. cum suis ampliationibus, et declarationibus. — Limita 22. quando esset data in dotem filiae legitimae, et naturali inaestimata, et quid si detur aestimata, et quid si detur extraneae cum suis declarationibus. — Limita 23. quando vendidit de consensu Domini, et postea recuperet ex remedio, l. 2. c. de resc. vend. 272. —

Limita 24. quando emphyteuta compromittit, n. 273. cont. 274. cum suis declarationibus. — Limita 25. — quando emphyt. transigit, et quomodo intelligenda sit n. 277. — Limita 26. quando imponit aliquam servitutem, vel usumfructum, n. 278. — Limita 27. quando emphyteuta Uxoris alienavit de consensu Viri, n. 279. et 280. ubi distinctio. — Limita 28. quando res est concessa cum clausula ad habendum, tenendum, alienandum. etc. n. 281. — Cum suis declarationibus, et subdeclarationibus, ibid. — Limita 29. si Dominus requisitus respondeat nolle emere, vel dixerit vende in nomine Domini, quia volo quinquagesimam habere, n. 285. cum suis declarationibus. — Limita 30. si post faciam legitimam requisitionem lapsi sunt duo menses cum declaratione, n. 286. — Limita 31. quando solum est factum pactum de alienando, n. 290. ubi declarator duobus modis. — Limita 32. quando emphyteuta vendidit post promissionem de consensu praestando per Dominum n. 293. et 300. — Limita 33. quando in publicum emphyteuta jus suum venale exposuit, et subhastavit, n. 304. — Limita 34. in Domino alienante jus suum directum, n. 305. decl. n. 306. — Limita 35. quando emphyteuta alienat de licentia Castaldionis, et intellige, ut n. 307. — Limita 36. quando quis proprium fundum in emphyteusim recepit, sed dist. ut num. 308. — Limita 37. quando alienat commoditatem percipiendi fructus, duraturam tempore ejus vitae. n. 309. declara. nisi ex conjecturis contrarium appareat: et quae sint n. 309. et 310. — Limita 38. quando emphyt. concederet rem in feudom o. 313. — Limita 39. quando emphyteuta alienat ex necessitate, vigore induiti vel ex Constitutione Greg. XIII. de jure congrui; secus ex necessitate voluntaria. n. 314. — Limita 40. quando alienavit sub conditione si Dominus non revocaverit, alias sit inempta, vel si Dominus non consenserit, teneatur venditor ad tot alia bona, n. 315. — Limita 41. quando alienavit, et tradidit sub conditione, si Domino placuerit, vel si Dominus consensus accesserit, vel alienavit si et in quantum de jure potest: et idem sub alia conditione, n. 316. et 317. — Limita 42. quando post alienationem, requisivit Dominum de consensu emptoris. et D. dederit licentiam alienandi pro d. pretio cuicunque vendendi, et quomodo intelligatur. n. 323. — Limita 43 quando Dominus post caducitatem scienter recepit canonem ab emptore: quia censetur remisisse caducitatem, n. 324. — Ubi plures casus distinguuntur ibid. et intellige etiam, ut n. 327. — Limita 44. ut non cadat a pacto de redimendo, sed dic, ut n. 330. remissive. — Limita 45. quando legat alicuius Ecclesiae 12. denarios solvendo super aliquo fundo, n. 331. — Limita 46. quando fuit investitus de uno tenimento, et Dominus voluit solum emere partem, n. 332. — Limita 47. quando adest pactum inter emphyteutam, et Dominum ut non possit expelli ob alienationem n. 333. — Limita 48. quando per sententiam Judicis, vel per recognitionem, bona sunt emphyteutica, n. 334. — Limita 49. quando alienaret reservato consensu Domini, et consensus non erat necessarius, n. 335. — Limita 50. in emphyt. renunciante emphyteusim extraneo, nam de comprehenso non est dubium, n. 336. et dic. ibi. — Limita 51. in eo, qui probabiliter poterat credere sibi licere alienare. — Limita ultimo in Civit. et Statu Ferrariae vigore Bonifacianae Const. — Denuntiatio Domino directo per emphyteutam bis facienda est intellige, num. 336. — Denuntiatio fieri debet de pretio vero, et legali. n. 337. — Denuntiatio fieri debet cum suis qualitatibus et circumstantiis n. 338. — Pretium debet Domino solvere, quod ab aliis reperitur, sive magnum, sive parvum, n. 339. — Nec emphyteuta tenetur minuere de pretio. quod ab alio reperitur sed declara, ut num. 340. — Nec potest minuere, vel augere in praejudicium Domini. n. 341.

Absoluto Titulo de melioramentis, et expensis, quae fiunt per emphyteutas: putabam in sequenti titulo tractare de caducitatibus, sed quia materia alienationis est satis prolixa, deliberavi separare hunc titulum a titulo de diversis caducitatibus: quem postea (Deo adjuvante) ponemus in sequenti. Celebris est igitur, et frequens haec materia
1 alienationis, et quotidie versatur in Palatiis, et maxime in foro Ecclesiastico, et ante omnia praemittenda est regula illa, quod emphyteuta non potest alienare rem emphyteuticam, nec melioramenta facta in ea, sine consensu Domini Directi, alias jure suo privatur *l. finali*, *C. de jur emphyt.* et ibi Bar. Salyc. Ias. et alii communiter, et *cap. potuit de locato*, et ibi Abb. Ant. de But. Anch. Imol. et caeteri. Cephal. qui plures citat, *cons.* 195. *lib.* 2. Honded. *cons.* 55. *num.* 21. *lib.* 1. et si emphyteuta alienare vult, aliqua observare debet, quae enumerantur per Ias. *in d. l. fin. n.* 13. et per Abb. *in d. cap. potuit, num.* 2. et per Redo. *de reb. Eccl. non alien.* Ruh. *de caducitate, in princ.*
2 *fol.* 515. Primo quod requirat Dominum, an velit emere. Secundo, sibi denuntiet pretium quod ab aliis offertur. Tertio quod illud, quod denuntiat, sit verum pretium, et non fictum nec simulatum: et sic sit illud quod revera offertur. Quarto requiritur, quod Domino non respondente expectetur per duos menses, et sic quod lapsi sint duo menses a tempore denuntiationis. Quinto requiritur, quod vendat solum jus sibi competens, et sic utile Dominium, vel sua melioramenta, non autem rem ipsam. Sexto, quod non vendat personis probibitis: et quae sint istae personae prohibitae, dicam infra. Septimo et ultimo requiritur, quod non ceciderit a jure suo, puta per cessationem canonis: quia tunc perderet
jus suum, et in alienatione bonorum Ecclesiae ser- 3
vari debent requisita *in cap. potuit de locato*: scilicet, ut Ecclesia requiratur; et ei denuntietur pretium ab aliis oblatum: et a denuntiationis tempore, spatium duorum mensium sit elapsum; et venditio fiat personis non prohibitis, et si aliter fiat, cadit emphyteuta a jure suo: quae omnia colliguntur ab illo contextu, *juncto*, §. *emphyteuta*, et sic quae requiruntur in emphyteusi profana, requiruntur in Ecclesiastica, et ita omnes tenent *in d. l. fin. et c. potuit.* Clar. §. *emphyteusis*, *q.* 13. Corb. *de caus. privat. ob alien. in princ.* et ratio quare Imperator, et deinde summus Pontifex moti sunt, est duplex, Prima est, ut Dominus possit
offerre idem pretium, si ipse emere voluerit: al- 4
tera est, ut propter consensum, et receptionem novi emphyteutae, laudemium consequatur, quod solvere tenentur omnes qui recipiuntur non comprehensi in prima investitura, et ut Ecclesia pro Domina recognoscatur, ne necesse habeat probare dominium, si vellet agere, et rem vendicare adversus extraneum in quem res est alienata, ut dicunt D. D. *in d. l. fin.* Gabr. *c.* 184. et Corb. *in*
supracitato loco. Advertendum tamen est, quod si 5
Dominus certioratus ab emphyteuta, declaravit voluntatem suam nolle emere, tunc ulterius non est expectandus sed statim potest emphyteuta ven-

dere: si aoteio dicat, volo deliberare, expectandus erit per duos menses, ita Canonistae *in d. c. patuit.* et Ias. *in d. l. fin. num.* 14. ubi hoc comprobat multis rationibus Spec. in §. *nunc aliqua, qu.* 100. Add. *ad l. Jul. Clar. d. q.* 13. et Abb. *in d. r. potuit num.* 4.

Advertendum etiam est, quod Domious directus, si vult praeferri, et emere rem emphyteuticam, praeferendus est, etiam si in iuvestituca adesset pactum de affrancando. Rot. *dec.* 296. *par.* 2. *recentiss.* et hoc etiam potest facere Procoratoc, qui haberet mandatum investiendi, tam devoluta bona, quam non devoluta, ex quo dicitur paritec coocessa facultas declarandi, an Dominus velit praeferri; cum in mandatis, qui vult consequens, velit uecessarium etiam antecedens, Rot. *dec.* 463. *n.* 2. *par.* 2. *cecentiss.* stante oaxime, si in mandato adesset etiam, ut facero posset, quod ipse Dominus voluisset, ut ibidem.

6 Amplia pcimo qood emphyteuta alienans rem emphyteuticam contra formam dictae *l. fin.* cadit ipso jure, nec aliqua sententia requiritur, ita Glos. *in eadem l. ver. cadat*, et ibi Ias. *num.* 103. Clar. *d. q.* 13. *vec. adde, Redo. dicta Rub. num.* 3. qui alios citat. Corb. qui etiam multos comulat, *de caus. privat. ob alien. Ampl.* 52. Hond. *cons.* 55. supra alleg. *num.* 23. ubi dicit; quod haec opinio communiter recipitur, et Valasc. *de jur. emph. q.* 38. *num.* 5.

7 Declara supradictam ampliationem, quod licet cadat ipso jure tamen procedit, Domino volente; ex quo caducitatem remittere potcat: et sic ad effectum intelligituc irrevocabilis acquisitionis, non autem ad effectum acquisitionis revocabilis et cemissionis. Put. *dec.* 8. *l.* 2. Cassad. *dec.* 2. *de locat.* Alex. *cons.* 106. *num.* 4. *et cons.* 113. *n.* 3. *vol.* 4. Maresc. *var. cesol. c.* 5. *lib.* 1. *in princ.* et ita declarat Rot. Rom. qood caducitas licet incurratur ipso jure tamen intelligitur, Domino directo volente et declarante, Cocc. *decis.* 240. *n.* 7. Corb. *d. ampl.* ubi declarat habere locum, etiam si adsit pactum, vel statutum, quod res propter alienationem ipso jure revertatur ad Dominum, Corn *cons.* 115. *num.* 51. *vol.* 1. Dec. *cons.* 185. *num.* 12. cum aliis, quos congerit Tiraq. in *l. si unquam. C. de revoc. donat. num.* 10. et opinionem suprad. quod emphyteuta cadat ipso jure, et jus intelligitur acquisitum Ecclesiae, si tamen Peaelatus velit, tenet etiam Honded. *cons.* 55. *suprall. num.* 24. Corb. *de caus. ampl.* 53. et sufficit tacita declaratio. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 45. *num.* 8. Borg. *dec.* 31. *par.* 2. *num.* 229. qui plures cumolat, Mantic. *de tacit. et amb. l.* 22. *tit.* 28. *num.* 8. et vide iufra *de var. caduc. q.* 12. *num.* 15. *usque ad* 23.

8 An autem emptor, vel alios possessor possit expelli de facto absqoe Judicis decreto, et citatione, videretuc dicendom, quod sic; quia ut dictum est, ipso jure cadit emphyteuta alienando; sed contrarium tenendum est, qoia possessor multas exceptiones, et defensiooes opponere potest, proptec quas ces fortasse non incidit in commissum, onde sine citatione, et sententia diceretur spoliatus Bart. et ibi Cabal. *cons.* 22. Alex. *cons.* 128. *col.* 5. Affl. *dec.* 97. et haec opinio est aequior, et tutior, secundum Guid. Pap. *q.* 107. Alciat. *resp.* 293. *in fine.* Cravet. *cons.* 212. *num.* 2. Ruin. *cons.* 50. *num.* 16. *lib.* 1. Menoch. *de recup. poss. rem.* 1. *num.* 79. Cavalc. *dec.* 30. *par.* 2. *num.* 4. *et* 68. Gab. *cons.* 88. num. 23. *lib.* 1. Caroc. *de loc. tit. de juc. emph. q.* 12. an autem requiratuc citatio in caducitate proptec non solutum canoneio, dicemus in soo loco scilicet in tit. *de var. cad. q.* 10. et d. opinio habet locum, etiam si adesset pactum, quod Dominus posset propria auctoritate capere possessionem in casu caducitatis. Lodov. *dec.* 105. *num.* 11. *et seq.* et vide *in d. q.* 10. *de var. cad. num.* 6. quod requirator citatio, et sententia Judicis, quando emphyteuta alienavit irrequisito Domino. 9

Amplia secundo, habere locum, etiam si emphyteuta protestetur, quod alienationem facit, reservato consensu Domini, vel salvo jure directi dominii, et haec est com. op. de qua pec Ias. *in* 2. *lect.* Rub. *ff. sol. mat. num.* 25. Dec. *cons.* 160. *n.* 4. Rip. *in cap. cum M. Ferrarien. num.* 80. *et de const.* est enim ista protestatio contraria facto, dicit Clar. *d. q.* 13. *vec. item quaero*, quam sententiam magis approbatam esse dicit Cur. jun. cons. 8. per totum cum aliis allegatis per Red. *eod. tit. sub num.* 41. *fol.* 522. Cavalc. *dec.* 8. *n.* 22. *lib.* 1. Corb. qui infinitos congerit *ead. caus. ampl.* 31. et hanc sententiam non solum magis communem, sed etiam veriorem appellat; licet aliqui contracium teneaut, nempe Bal. Zabar. Menoch. et alii relati per eum, quibus ipse respondet. Rimin. jun. etiam praedictam ampl. com. appellat, *cons.* 285. *num.* 11. *et* 14. et Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 22.

Declara hanc ampliationem, non habere lo- 10
cum, si dictum esset, se alienare, reservato conseusu Domini, et non aliter nec alio modo: talis enim protestatio, verbis geminatis, operatur, quod emphyteota oon cadat a jure suo, etiam si sequuta esset actoalis, et veca traditio, et haec est com. op. Canonistarum, dicit Rip. *in d. c. cum M. Ferrarien. num.* 80. *ver. secunda intellige.* Clar. *ead. q.* 13. *vec. item quaero*, ubi attestatur hanc esse com. op. et in §. *Feudum; q* 31. *ver. bene verum* Corb. *ead. causa limit.* 37. ohi dicit, qood contraria opinio est cootra com. op. Gram. *dec.* 49. *num.* 3. licet in fine dicat, Senatom teouisse contcarium, et supradict. opin. tenet esse magis com. Cavalc. *dec.* 8. *num.* 22. *p.* 2. Redo. *eod. num.* 41. Jas. *in d. l. fin. num.* 142. Guid. Pap. *dec.* 163. et hanc partem saepe teooisse Rot. cefert Marta, *de claus. pur.* 1. *claus.* 76. *num.* 1. Maresc. *var. resol. cap.* 78. *lib.* 1. ubi alios citat, et attestatur pluries Rot. ita judicasse, Carocc. *de locat. tit. de jur. emphyt.*

num. 12. *fol.* 91. qui infinitos cumulat, et novissime Bonavog. in Add. *ad d. l. fin. num.* 142.

11 Contrarium tenuit Senatus Neapolitanus, ut in *d. dec.* Gram. *in fine*, cum sit potestatio contraria facto. Vinc. de Franch. *decis.* 267. refert Prax. Neapol. Archiep. cap. 45. fael. rec. Clem. VIII. declarasse, quendam Rectorem Ecclesiae incidisse in poenas extravagantis Ambitiosae, qui alienavit quaedam bona Ecclesiae, cum dicta clausula, reservato consensu Papae, et non aliter; nec alio modo Jas. *in l. non solum*, §. *morte ver. ista limitatio*, *ff. de nov. op. nunt.* et in Rub. *ff. sol. mat. in* 8. *lect. num.* 27. Dec. *cons.* 160. *num.* 4. ubi refert hanc esse com. op. Paris. *consil.* 86. *num.* 14. *lib.* 4. Alciat. *cons.* 753. *num.* 2. Bero. *cons.* 120. *num.* 4. *lib.* 4. *et in c. potuit, de locat. sub num.* 25. Bal. *in c. fin. de confess. num.* 23. *in fine* Bertaz. *de claus. claus.* 14. *glos.* 6. *num.* 7. *et seq.* qui multos allegat; et dicit, quod haec op. videtur verior, et communior, facta traditione; sed in fine dubitat; et plures cumulat Mant. Burg. *de laud. par.* 2. *insp.* 2. *num.* 3. attestantes de com. et Mantica *lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 25.

12 Pro concordia distinguit Fel. in cap. quae in Ecclesiarum, *de const. num.* 83. *et seq.* Aut res tradita est difficilis recuperationis; et tunc illa clausula, Non aliter, nec alio modo, nihil operetur, et ita procedit secunda opinio; aut res alienata poteat de facili recuperari, et tunc procedit prima opinio, quem sequitur Mart. *de claus.* 76. *num.* 4. et est de mente Clar. *d. q.* 13. *ver. quaero in fine*, et Corb. *d. caus. limit.* 37. *in fin.*

13 Ego autem censeo, primam opinionem, non solum esse communem, verum etiam veriorem: et ad id dicendum moveor; quia clausula, Nec aliter, nec alio modo, inducit conditionem, Bal. in Auth. ingressi, *num.* 7. *Cod. de Sac. San. Ecc.* Abb. *in c. insinuante, num.* 6. *qui cler. vel voven.* Jas. *in l. fin. num.* 142. *Cod. de jur. emph.* Curt. sen. *cons.* 8. *num.* 6. Paris. *cons.* 12. *num.* 104. *lib.* 2. Caputaq. *dec.* 82. *num.* 3. *par.* 3. Cassad. *dec.* 2. *num.* 7. *de Simon.* Rot. *divers. par.* 1. *dec.* 446. *et in decisionibus posth. par.* 1. coram Buratto *voto* 567. *num.* 2. Mart. *d. claus. num.* 7. qui alias decisiones ejusdem Rot. allegat; et ideo dicta clausula facit perinde ac si nihil actum sit. Glos. *in l. si quidem*, ubi Bal. *num.* 3. *Cod. de except.* Alex. *cons.* 3. *num.* 4. *lib.* 1. Soc. *cons.* 251. *n.* 4. *lib.* 2. Ias. *cons.* 162. *num.* 5. *lib.* 2. Guid. Pap. *dec.* 163. *num.* 1. Boer. *dec.* 243. Caputaq. *dec.* 82. *num.* 4. *par.* 3. Mar. *ead. claus. num.* 9. qui plures decisiones Rotae cumulat; et propterea cum contractus fuerit celebratus sub conditione causali, non aliter, nec alio modo, istius conditionis defectus operatur defectum consensus et obligationis contrahentium, perinde ac si contractus nunquam fuisset initus Ceph. *cons.* 118. *num.* 1. *et seq. vol.* 1. Rol. *cons.* 7. *num.* 7. *vol.* 3. Seraph. *dec.* 838. *num.* 6. et Buratt. *in d. voto num.* 9. et hanc op. tenet Borsat. *cons.* 26. *lib.* 1. *num.* 1. *et seq.* qui plures allegat attestantes de com. et ita declarasse Rot. Mart. ut supra *num.* 1. asserit, et Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 34. et infra *num.* 19. Burg. *d. insp.* 2. *num.* 31. ubi plures attestantes de magis communi, et veriori opinione citat. Inter contrahentes autem est perfecta venditio, quando adest clausula, Salvo, et riservato consensu Domini. Rot. apud Pacif. *de sal. inter. decis.* 67. *in fine.* 14

Et idem judicandum esset, si dictum fuisset in alienatione, accedente consensu Domini, et non aliter, Ceph. *cons.* 118. *num.* 9. *et seq. l.* 1. Rimin. jun. *cons.* 285. *vol.* 3. Paris. *cons.* 19. *num.* 15. *et seq. vol.* 2. Ruin. *cons.* 92. *num.* 26. *vol.* 3. Red. *d. Rub. n.* 41. *et seq. fol.* 522. Cavalc. *dec.* 8. *lib.* 2. *num.* 22. et novissime tenet Bonavog. in Add. *ad l. fin. C. de jur. emph.* prope finem.

Quid autem, si dictum sit, Alieno si in quantum de jure possum, et non aliter? Red. *d. loco, n.* 42. tenet, quod emphyteuta per illa verba, non cadat, etiam si sequatur traditio, allegat Bal. *c.* 1. §. *hoc quoque, col. pen. de suc. feud.* Ias. qui ita tenet *in d. l. fin. n.* 143. Alvar. *in c.* 1. *ver. quaero si vasallus de prohib. feud. alien.* et sic videre, quae sit differentia, quando dicitur, salvo jure, vel salvo consensu Domini, ut dictum est in ampliatione. Bertaz. *de claus. claus.* 16. *glos.* 5. *num.* 4. 15

Quid autem, si dicatur alieno si consensus Domini accesserit, vel si Domino placuerit, an excusetur per ista verba emphyteuta, idem Redoa. ubi sup. tenet, quod excusetur, et ita dicit tenere Alber. *in d. l. fin. col. fin.* Et ratio est, quia ista venditio est conditionalis, et ideo, perinde est, ac si domino fuisset mandatum, et illius consensus esset habitus: quod tamen intelligit, si non sit sequuta rei traditio: Ias. autem *in d. l. fin.* tenet, quod excusetur emphyteuta, *n.* 144. et multos allegat, idem dicit Maresc. *var. resol. c.* 78. *num.* 4. *lib.* 1. Bertaz. *d. claus. et glos. n.* 3. et de hoc dicemus infra in *limitatione* 41. et idem si dictum sit, si Dominus consenserit, ut infra, *num.* 322. 16

Quid, si dictum est, vendo, si dominus non revocaverit, alias sit inempta, Bar. *in leg. si quis locuples de manum. test.* dicit, quod emphyteuta excusatur. Cepol. *caut.* 22. *ver.* Bar. etiam Ias. *in l. non solum*, §. *morte col. antep. de nov. op. nunt.* Fel. *in c. quae in Eccl. de constit. C. de Sac. Sanc. Eccl.* Bertaz. *d. claus. glos.* 5. *num.* 3. sed Redoan. ubi sup. *n.* 41. dicit procedere, si res non sit tradita, de qua re dicemus etiam infra *in limit.* 39. 17

Quid autem, si dicatur, quod alienans reservavit sibi dominium, donec pretium solvatur, in hoc casu non dicitur facta alienatio, donec pretium solvatur, Fusar. *de fideic. q.* 718. *num.* 46. licet res sit tradita, allegat Magon. *dec. Flor.* 91. *num.* 22. quamvis loquatur in fideicommisso. 18

Sed in si concessione fuerit dictum, quod e- 19

tiam non possit alienari, cum clausula, reservato consensu, seu beneplacito Domini, et si alienatio fiat, an incurratur caducitas? Et videbatur dicendum, quod sic, quia pacta debent observari, *l.* 1. *Cod. de jur. emph.* tanquam si pacta essent naturalia ejusdem contractus: Rota tamen, quae sequitur aequitatem, noluit decidere, sed mandavit augeri cauonem, refert Maresc. *d. c.* 78. *in fine* Mant. autem *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 34. dicit, quod si in concessione fuit dictum, quod res, non possit alienari, etiam cum clausula, Salvo jure Domini, et non aliter, nec alio modo, et emphyteuta alienaverit non solum cum clausula, Salvo et reservato jure Domini, sed etiam sub conditione expressa, si Domini consensus accesserit, et non aliter, nec alio modo, quod in pacto non fuit expressum: non incidit in poenam: et ita testatur Rota declarasse, quae semper sequitur sententiam humaniorem, et si fieri potest poenam caducitatis declinat, quia iste casus non fuit expressus.

20 Declara supradicta, nisi esset facta alienatio in personas potentiores: et haec est com. op. ut attestatur Alexand. *in l. si finita*, §. *si de vectigalibus. num.* 36. *ver. nec obstat ff. de dam. infect.* Ias. *in l. fin. num.* 90. *et* 97. *Cod. de jur. emph.* de com. etiam attestatur Grat. *cons.* 80. *num.* 2. *l.* 1. Clar. §. *emp. q.* 22. Rimi. etiam jun. *cons.* 368. per totum. Gramat. *dec.* 49. *num.* 4. Redo. *eod. loco n.* 4. *et seq. f.* 215. Corb. *de caus. privat. ob alien. ampliat.* 12. *et limit.* 37. *in fine*, Ludovis. *dec.* 529. ubi plures cumulantur. Mart. *de claus. claus.* 76. *num.* 3. *p.* 1. ubi attestatur ita fuisse per Rotam judicatum et *claus.* 8. *par.* 4. et quando emphyteusis est difficilis recuperationis ob potentiam adversarii, vel esset locus munitissimus, tenet idem Grat. *cons.* 138. *num.* 25. *vol.* 1. *et cons.* 147. *n.* 15. *vol.* 2. Menoc. *cons.* 38. *num.* 21. cum aliis allegatis per Burg. *de laud. par.* 2. *insp.* 2. *n.* 32. sed vide omnino *de renovat. q.* 1. *num.* 40. ubi hoc remittitur arbitrio Judicis.

21 Potentiores autem personae enumerantur per Redo. ubi supra et per Corb. *d. ampl.* 12. nempe Clerici, Curiales, et Milites, Clar. *d. q.* 22. Ecclesiae, Capitanei, Collegium, ubi sunt personae Ecclesiasticae, loca pia, Equites Hierosolymitani, Comites, qui non sunt ejusdem fori, cujus est emphyteuta, Civitas, et solitus, non sponte et faciliter suis creditoribus satisfacere. De locis piis, Clericis, et personis Ecclesiasticis, est *dec.* Ludovis. 529. *num.* 5. *et seq.* et demum personae potentiores dicuntur omnes, qui non sunt idonei facilitate conveniendi, ut per Glos. *in c. potuit in ver. prohibeantur, de locat.* Natt. *cons.* 491: loquitur de locum tenente Regio: et in Castro alienato, et tradito, quia esset difficilis recuperationis; Felin in *c. quae in Ecclesiar. de Cons.* cum aliis allegat. per Gramat. *dec.* 49. *num.* 3. *et* 4. et ideo illa clausula, nec aliter, nec alio modo, nihil operabitur, etiam si habuerit licentiam alienandi a Domino, Corb. *d. ampl.* 12. et in casibus, in quibus potest emphyteusis alienari, Clar. *d. q.* 22. et cum dicta clausula alienatio facta idem Corb. *d. limit.* 37. *in fine*. Mart. qui plures allegat. *d. claus.* 76. *num.* 3. *et claus.* 8. *par.* 4. *num.* 3. ubi attestatur, ita fuisse per Rotam judicatum, et quae sunt personae potentiores remittitur arbitrio Judicis. Vide *de renovat. quaest.* 1. *num.* 40.

Subdeclara tamen, non habere locum, si in posteriorem alienasset, quando ille, in quem alienavit, esset consors ejusdem emphyteusis, quia eo casu potest alienare partem suam, Domino non requisito: nam illius fides et persona est jam per concedentem approbata, Ias. *in d. l. fin. num.* 98. Redo. ubi supra, *num.* 5. Corb. *d. ampl.* 12. *n.* 7. 22

Amplia supradictam subdeclarationem habere locum sive sumus in emphyteusi Ecclesiastica, sive profana, Redo. *d. loc. num.* 5. *fol.* 515. Jas. *in d. l. fin. num.* 97. 23

Infertur ex supradicta declaratione, quod in potentiorem non potest fieri alienatio, ne deterior fiat conditio Domini, et per istam rationem, etiam non potest fieri alienatio, ut quia emptor esset valde pauper nec Dominus teneretur consentire. Ias. *in d. l. fin. num.* 97. et Red. eod. num. 5. *idem* Ias. *ead. l. num.* 68. *et* Clar. §. *emph. q.* 15. *ver. arbitror.* 24

Subdeclara 2. secundum Ias. *in d. l. fin. num.* 99. ut non procedat, quando Dominus directus esset aeque potens, sicut est illo, in quem emphyt. alienavit; licet hoc non firmet. 25

Contrarium tenet Natt. *cons.* 491. ubi dicit, quod haec limitatio, seu declaratio tendit contra communem intentionem Doctorum, qui affirmant, non posse in potentiorem fieri alienationem: cum negari non possit, quin conditio Domini efficiatur deterior, licet ipse sit aeque potentior, et respondet argumentis adductis in contrarium per Ias. et idem affirmat Corb. *d. ampl.* 12. *in fine*, ubi concludit, dicendo; caveat emphyteuta, qui habet licentiam a Domino vendendi, et alienandi, ne potentiori vendat, etiam si Dominus directus sit aeque potens; et ista est veritas, per rationem, quam Natt. allegat, et ita etiam declaravit Rot. ut per Ludovis. *dec.* 529. *num.* 15. reliqua pro hac materia vide infra *limit.* 16. *num.* 220. 26

Amplia tertio, habere locum, etiam si emphyteuta post alienationem, et traditionem recuperet ipsam rem emphyteuticam, Bart. *in l. sequitur* §. *item labeo in fin ff. de usucap.* et Roman. ibi dicit quod dictum Bar. communiter approbatur, et hanc esse com. op. testatur Rip. *in l. cum bona post. num.* 20. *ff. de pricil. cred.* et idem affirmat Imol. *in d.* §. *item labeo*, Alex. quoque *in l. si a me num.* 3. *ff. ad l. Falc.* idem Imol. *in cap. potuit, num.* 48. *de locat.* Grat. *cons.* 233. *num.* 2. *lib.* 1. Dec. *cons.* 160. *num.* 7. Ias. *in l. fin. num.* 135. *Cod. de jur. emph.* Soc. jun. *cons.* 10 *num.* 38. *lib.* 27

1. Clar. §. *emph. q.* 13. *ver. sed quid*, et ratio est quia propter alienationem emphyteutaceeidit ipso jure ab emphyteusi, et ideo illud jus quaesitum Domino directo non potest ab eo sine ejus facto avelli; et haec opinio sine difficultate procederet si per Dominum ante redemptionem fuisset acceptata caducitas. Seraph. *dec.* 794. *num.* 11. et a praed. op. durum esset recedere, dicit Summa Angelica ver. *Emphyteuta num.* 24. quam com. appellat etiam Emanuel *in Thesauro lit. E. num.* 78. cum aliis relatis per Caroc. *de loc. Rub. de loc. emph. q.* 5. *fol.* 93. et Valasc. *de jur emph. qu.* 38. *n.* 11.

28 Contrarium tenuit Spec. *in tit. de locato*, §. *nunc aliqua*, *ver.* 99. Alber. *in l. quidam testamento*, *n.* 2. *ff. de fideic. libert.* dicens, hanc esse com. quam sequitur Bero, tanquam aequiorem *in c. potuit num.* 164. *et seq de locat.* maxime quando devolutio praetenditur ab Ecclesia. Rim. jun. *cons.* 285. n. 116. *lib.* 3. Cassan. *super consuet. Burgun. tit. de retract.* §. 10. et alii quos refert Caroc *d. quaest. num.* 4. et Rim. *d. cons.* 285. dicit, hanc esse com. op. et de jure veriorem, et Alex. *in l. si in insulam num.* 4. *de ver. ob.* testatur esse com. etiam si redemit ante factam declarationem Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 31.

29 Sed procul dubio prima opinio est comunior, et verior, ut ex dinumeratione Auctorum cognosci potest, et attestatur Maresc. *var. resol. cap.* 5. *lib.* 1. qui respondet contrariis *num.* 19. *et seq.* et pro prima opinione multum facit illa communis et vera opinio quod probibitus alienare per testatorem, si revocaverit alienationem, per boc non evadet poenam incursam ob contraventionem per rationem supra allegatam, quam opinionem tenent multi relati per Fusar. *de fideic. quaest.* 718. *num.* 12. licet aliqui teneant contrarium: ubi ampliatur, etiam si alienans agat ad revocationem, antequam fideicommissarius instet pro consequutione rei alienatae, allegat Cenc. *de cens. par.* 1. *cap.* 2. *q.* 1. *num.* 9. *et seq. et dec.* 47. Rotae Rom. post dictum tractatum positam.

30 Declara primo istam ampliationem tertiam, nisi factum sit pactum, quod incontinenti teneatur retrovendere, Tiraq. *de retr. convent.* §. *fin. num.* 153. Ias. *in d. l.* 3. *num* 135. *in fine* Ant. de But. *in cap. potuit*, *num.* 10. *de locat.* Mars. *in l. ult. num.* 129. *ff. de jur. omn. jud.* Decian. *cons.* 9. *num.* 7. *lib.* 2. Rim. jun. *consil.* 285. *num.* 129. *et* Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 32.

31 Declara 2. nisi recuperatio esset facta incontinenti; quia etiam ob emphyteusim alienatam sine consensu Domini, non cadit emphyteuta, hanc opinionem quando celeriter redimit, quod emphyteuta evitet poenam, tenet Salic. *in d. l.* 3. *ult. col. per cap. potuit, de locat. ver. nisi celeri*, qui tex. non videtur facere pro ista opinione, cum loquatur, quando emphyteuta cessat solvere canonem: nihilominus Joan. And. Ant. de But. relati per Jas. *in d. l.* 3. *num.* 135. simul cum Spec. supra alleg. *num.* 99. tenent, quod ille vers. referatur etiam ad praecedentia: Et sic, quando alienavit sine consensu Domini: quod ego non credo: quia textus dicit, nisi celeri satisfactione sibi consulere studuisset; et verbum satisfacere, idem est quod solvere. *l. solutionis verbo*, *ff. de ver. sign.* Cagn. *in l. nemo dubitat. ff. de reg. jur.* et iste intellectus reperio, quod est approbatus per Alex. *in l. si a me*, *num.* 3. *ff. ad. Leg. Falc.* attestantem esse com. op. quod post factam alienationem emphyteuta poenam evitare non possit, et praed. op. tenet etiam Curt. jun. *de feud. par.* 4. *causa ult. reg.* 1. *quaest.* 19. et vide infra.

Contrariam opinionem, quod immo cadat em- 32
phyteuta, sive redemerit ex intervallo sive celeriter, tenet Alber. *in d. l.* 3. *pen. col.* et ibi Dyn. qui dicit, quod ista opinio est verior de stricto jure quamvis alia sit aequior, et eamdem opinionem sequutus est Bar. *in l. sequitur* §. *item labeo ff. de usucap. et in l.* 1. §. *si rem*; Et *in l. si quis libellos*, *in fin. Cod. de appel.* Aneh. *in d. c. potuit*, et ibi etiam Imol. qui dicit hanc esse com. op. idem tenet Ang. et Lud. Rom. *in d.* §. *item labeo* cum aliis relatis per Jas. *in d. l.* 3. num. 135. *in fine*, et aliis cumulatis per Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 29. *in princ.* Valasc. *de jur. emph. quaest.* 38. *num.* 11. et Maur. Burg. qui alios citat, *de laudem. par.* 2. *insp.* 11. *num.* 5.

Sed de aequitate canonica, quod emphyteu- 33
ta non cadat, si celeriter recuperet rem alienatam irrequisito Domino, ante sequutam declarationem, tenuit Spec. *in d.* §. *nunc aliqua*, *ver.* 96. quam tenuit etiam Salyc. *in d. l. fin. per textum in d. cap. potuit*, declarando quod tex. ille habet locum etiam in alienatione; sequitur But. et Joan. And. Redo. *de reb. Eccl. non alien. d. loco fol.* 523. *num.* 48. cum aliis allegatis per Corb. *d. causa ampl.* 29. *num.* 2. et licet haec sit com. op. secundum Jacob. de Nigris *in repet. l. si insulam*, *ff. de ver. oblig.* §. *Divi num.* 116. tamen contraria opinio videtur sibi verior, quam amplectitur Imol. *in d. cap. potuit num.* 48. sed Villalob. *com. op. litt. E. num.* 71. contrarium tenet, quod non cadat de aequitate, praecipue si Dominus esset Ecclesia: quia 34
Clerici non debent in poenis esse tenaces, maxime si eorum conditio non deterioratur, quae opinio non placet Jas. *in d. l.* 3. *num.* 136. cum multum intersit Domini propter ejus caducitatem, jus sibi acquisitum: Et quod non habeat locum ex aequitate, si Domini non intersit: nam licet semper intersit propter jus sibi acquisitum, ratione caducitatis: tamen hoc interesse in lucro amittendo versatur; emphyteuta autem agit de damno vitando, et ita defendit Rim. jun. d. *cons.* 285. *num.* 125. et Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 31. *in fine.*

Mihi autem magis placet opinio ultima, quod 35
de aequitate canonica emphyteuta non incurrat caducitatem, si celeriter recuperet rem alienatam

ante declarationem Domini, et maximo qaando tractatur de emphyteusi Ecclesiastica, per tex. *in cap. si quis Praesbyterorum de reb. Eccl. non alien.* cujus verba sunt haec: si quis alienaverit praedium Ecclesiae, anathemate feriatur, nisi forte et alienator et qui acceperit, celeri restitutioae sibi prospexerit Et quamvis hunc textum Covar. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 16. *num.* 7. quem sequitur Quaranta in *Summ. Bull. in Rub. de alien. rerum Ec. num.* 30. intelligant, quando revocatio esset facta ante realem et pacificam possessionem, et post traditionem, noa excusetur alienans a poena; tamen intellectus illius textus videtur clarus, et quod Sum. Punt. praesupponat, quod deventum esset ad actualem, et realem traditionem, quin utitur illo verbo restituere, quod significat in pristinum statum repositionem *l.* 2. §. *restitutus, ff. ne quid in loco pub.* et restituere est retro statuere, idest in eum casum rem constituere ia quem fuisset, si non esset coatraveatum; Alciat. *in l. restituere, ff. de ver. sign.* et si ille tex. non loqueretur, quando esset facta realis traditio, frustra uteretur illo verbo restituere. Et haec opinio comprobatur quia aequitas scripta praefertur rigori, Abb. et caeteri *in c. fin. de transact.* facit etiam pro hac opinione, quia emphyteuta celeri satisfactione potest moram purgare *c. potuit*; et ibi omnes *de locat.* sed de hoc dicemus in tit. *de sol. can.* et si mora purgari potest ob non solutionem canonis, potest etiam in alienatione: cum paria sint canonem non solvere, et emphyteusim irrequisito Domino alienare, Corb. qui alios citat *de caus. privat. ob. alien. ampl.* 1. Deinde pro hac opinione facit etiam, quia negari non potest, quin articulus iste sit dubitabilis propter opiniones contrarias Doctorum: Et ideo in dubio, poenam noa esse incursam decla-
36 randum est, Honded. *cons.* 58. *lib.* 1. *num.* 43. *et cons.* 43. *num.* 36. *et* 46. *lib.* 2. et attenta juris dubitatione, emphyteuta excusari debet a caducitate, Seraph. *dec.* 1149. *num.* 1. et error juris excusat a poena, ad damnum evitandum, idem Seraph. *dec.* 794. *num.* 19. Et tanto magis haec opinio servanda est ab Ecclesia (ut dictam est) quae aequitatem servare debet, quin est pietatis cultrix, et non vult locupletari cum alterius jactura, quoties ejus conditio non est facta deterior,
37 Seraph. *ead. dec. num.* 15. et ideo concludo, quod ex celeri redemptione, antequam sit facta declaratio, et acceptatio devolutionis, emphyteuta non incurrat poenam caducitatis, quam opinionem videtur tenuisse Rot. *in d. decis. Seraph.* 794. *num.* 16. et qaando Ecclesia non est laesa juxta Glos. *in d. cap. si quis presbyterorum in ver. celeriter*, et Maresc. *var. resol. cap.* 14. *num.* 10. *cum seq. lib.* 2.
38 Et ideo pro Domino cautela erit facta alienatione, antequam recuperetur possessio, ut declaret caducitatem, et acceptet devolutionem, qaae cautela non est bona, quia etiam post declarationem potest emphyteuta purgare moram celeri redemptione, et solutione, ut infra *limit.* 8. dicam etiam, ubi vide.

Et retenta supradicta opinione quod ex celeri redemptione, emphyteuta non incurrat caducitatem, declara non habere locum, si emphyteuta nua alienasset rem uti propriam, noa facta mentione quod esset emphyteutica; quia videtur dominium negare, asserendo rem esse allodialem et ideo emphyteusim amitteret, Bero. *cons.* 102. *n.* 58. *et seq. lib.* 1. Rol. *cons.* 17. *num.* 12. *vol.* 2. Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 29. *num.* 3. *et seq.* et Caroc. *de locat. et cond.* Rub. *de locat. emphyt. quaest.* 4. *num.* 6. *fol.* 92.

Declara secundo, secundum Corb. *de caus. et ampl. num.* 2. non habere locum in emphyteusi 40
profana, ia qua non admittitur purgatio morae, de qua re nos dicemus ia tit. *de sol. can. q.* 6. et vide infra *num.* 117.

Quod autem tempus detur ad purgandam mo- 41
ram, vel potius, quando dicatur incuntinenti, et celeriter recuperasse. Corb. *sub d. num.* 2. dicit, quod istad relinquitur arbitrio Judicis, et vide *de sol. can. quaest.* 6.

Amplia quarto, habere locum etiam in se- 42
cundo emphyteuta alienante sine consensu Domini Dec. *cons.* 160. *col.* 2.

Amplia qainto habere locum etiam si ven- 43
ditio sit facta, praesente, sciente, et tacente Domino; quia sibi non praejudicat in jure emphyteutico, nec necesse habet de suo jure protestari, quando emphyteuta vendit simpliciter: nam non dicitur vendere, nisi jus suum Jas. *in l. ult.* n. 141. *Cod. de jur. emph.* ex mente Pet. et Cyn. sed si venderet rem pleno jure, tunc esset necessaria protestatio, alias sibi praejudicaret; idem tenet Tiraq. *de retroct. lign.* §. 1. *Glos.* 9. *num.* 150. Redoan. *de reb. Ec. non alien. in suprad. Rub. num.* 23. *fol.* 518. cum aliis allegatis per Corb. *ead. caus. limit.* 17. licet non desint, qui contrariam opinionem teneant, ut ibi per eum, et maxime Clar. §. *feudum quaest.* 31. *in fine*, qui tamen loquitur in feudo, et non habet locum in emphyteusi per rationes ibi allegatas, intelligit tamen Clar. quando D. per annum tacuit.

Amplia sexto, habere locum in muliere, ra- 44
stico, et milite, licet alias propter juris ignorantiam, viderentur excusandi: nam et isti debent servare formam *l. fin. Cod. de jur. emph.* in emphyteusi privata; Et in Ecclesiastica forma *capit. potuit de locat.* quia eis non parcitur, nisi in casibus a jure expressis, Redoa. qui alios cumulat, ut supra *num.* 12. *et seq.* Jas. *in d. l. fin. num.* 128. Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 46. Caroc. *de locat. tit. de jur emph. quaest.* 7. Menoch. *de arbit. lib.* 2. *Cent.* 2. *cas.* 194. *num.* 21.

Amplia septimo, habere locum, etiam si a- 45
lienatio esset facta in evidentem Ecclesiae, vel Domini utilitatem, Bero. *consil.* 121. *num.* 16. *lib.* 1. Rot. *divers. par.* 2. *decis.* 3. *num.* 12. Corb. qui

alias allegat, *de caus. privat. ob alien. ampl.* 15. et ratio est, quia non solum prohibetur alienare propter utilitatem Domini; sed etiam ne ipse invitus habeat recognoscere alium, quam emphyteutam; Et ne admittat suam actionem personalem, ut omnes dicunt in *d. l. fin. et cap. potuit*, et Honded. *cons.* 55. *num.* 21. *lib.* 1.

46 Amplia octavo, habere locum, etiam quando emphyteuta esset etiam colonus partiarius, Spec. *in titul. de locat.* §. *nunc aliqua. ver.* 104. *in fine* Ias. *in d. l. fin. quaest.* 18. *num.* 131. *in fine*, quando videlicet colonus partiarius accepit rem in emphyteusim. Redo. ut supra *fol.* 524. *num.* 6. Caroc. *de locat. eod. tit.* ut supra *q.* 18. *fol.* 95.

47 Amplia nono, quod cadit ipso jure emphyteuta ob alienationem factam irrequisito Domino, etiam si nullum paetum fuerit factum inter ipsum, et Dominum circa alienationem rei emphyteuticae, vel melioramentorum, Ias. *in d. l. fin. num.* 8. *Cod. de jur. emph.* sicut cadit otiam, ob canonem non solutum, dato quod super non solutione nullum pactum inter eos intervenerit: quia hoc venit ex natura contractus Ias. *in l.* 2. *not.* 4. *Cod. eod.* cum aliis allegatis per Corb. *d. caus. Ampl.* 1. et Honded. *cons.* 51. *num.* 22. *lib.* 1.

48 Amplia decimo, habere locum in emphyteuta, cui fuit simpliciter concessa licentia alienandi emphyteusim, et partem emphyteusis alienavit, et non totam: in vim enim supradictae licentiae, non potest partem alienare irrequisito Domino, quia Dominus gravaretur in receptione canonis a
49 pluribus; Et per alias rationes, quas refert Corb. *d. caus. Ampl.* 3. sed de hac opinione dubitandum est; quia stante com. op. quod emphyteuta non cadat, nisi pro parte, quam alienavit et non a toto ut per Clar. §. *emph. quaest.* 13. *in fine*, et per Ludovis. *dec.* 219. et dicemus infra *in limit.* 2. ergo simili modo non debet cadere, quando data est licentia simpliciter alienandi. Nec obstare debet, quod Dominus gravaretur in receptione canonis a pluribus, quia hoc videtur esse de voluntate ipsius; Et pro hac opinione faciunt rationes adductae in *d. dec. Ludovis.* et post haec scripta reperi Surd. hanc opinionem tenentem *dec.* 188. optimis rationibus, et respondet contrariis, qui etiam dicit, quod contraria opinio posset procedere, quando licentia esset concessa, ut totum feudum, vel omne feudum posset vendere, et stante etiam dubietate Doctorum, Senatus emphyteutam excusavit per rationes ibi positas in fine; dicens etiam, quod contraria opinio posset procedere, quoad annullandum venditionem; sed non ut vendens incurrat caducitatem.

50 Amplia undecimo, quando concessio esset facta Titio, et Sempronio, cum facultate, ut Titius, et Sempronius possint in totum, vel in partem, emphyteusim alienare, et unus eorum solus alienasset; quia is jure suo privaretur, cum haec licentia intelligatur concessa, ut unus non possit sine altero dicta facultate uti, Corne. *cons.* 320. *vol.* 3. *per totum*, et eum sequitur Roncagal. *in l. eandem num.* 140. *ff. de duo reis.* et Corb. *ead. caus. Amp.* 4. videtur eandem opinionem sequi, rationibus per eum adductis.

Contrarium tamen tenet Ruin. *cons.* 169. *col.* 51
4. *vol.* 1. et eum refert Zanch. *in l. haeredes mei* §. *cum ita num.* 316. *ff. ad Trebel. par.* 8. et quod in isto casu pluralitas resolvatur in singularitatem. Et ego multum dubito de opinione Corn. quia cum concessio sit facta duobus censetur unicuique concessa pro virili parte, ut diximus supra, *in tit. de cont. emph. quaest.* 34. *num.* 10. ergo sicut concessio censetur facta pro virili parte, et separatim, ita etiam licentia censetur data unicuique pro parte sua.

Amplia duodecimo, quando est data licentia 52
a Domino alienandi, quod non poterit emphyteuta duobus vendere, sed uni tantum; Et ratio est, quia conditio Domini fieret deterior, ex quo non ita de facili esset recasura ad ipsum; et si posset alienari in duos, posset etiam alienari in quatuor, vel plures. Secundo, interest Domini, emphyteusim praeservari integram; quia minus dicitur esse in valore res, quae divisa est in plures *l. Nevius*; et ibi Glos. *com. divid.* Tertio, (et est ratio prima) quia cum sint plures Domini non ita de facili ad Dominum esset recasura, praesertim ubi fuerint investiti, cum clausula juris accrescendi; Et ita in feudo concludit Marian. Frec. de subfeud. Baro. *lib.* 2. *q.* 8. quem sequitur Corb. *d. caus. ampl.* 5.

Caeterum de hac opinione dubitandum est, 53
per ea quae supra diximus *in* 10. *ampl.* quia omnis causa excusat a caducitate, Surd. *d. decis.* 188. posset tamen procedere prima opinio, quoad annullandum alienationem, ut diximus supra ex mente Surd. *dec. eadem in fine*, non autem, ut emphyteuta incurrat caducitatem.

Amplia 13. habere etiam locum, si Praelatus, 54
data licentia vendendi, decedat antequam emphyteuta venderet: quia per mortem Praelati fuit licentia extincta; Et idem esset dicendum, si licentia fuisset data alienandi, et disponendi in ultima voluntate, quod expiret mortuo Praelato, qui eam concessit, etiam si qui illam obtinuit vivo Praelato condiderit testamentum; late defendit Hier. Gabr. *consil.* 83. per totum, ubi respondet ad omnes rationes. Natt. *consil.* 647. qui contrarium in eodem casu consuluit; Et idem opus erit nova licentia successeris alienandi, et disponendi, si non alienavit; sed invenio, quod in eodem casu consuluit etiam Bursat. *cons.* 29. *lib.* 1. ad favorem illius, qui obtinuit licentiam testandi de feudo, et in individuo, prout consuluit Natt. quod morte concedentis non expiret, quam opinionem postea confirmavit in cons. seq. per totum, ubi multis validissimis rationibus hanc sententiam comprobat; quamvis Corb. *d. caus. ampl.* 6. videatur tenere opinionem Gabr. et eam sequitur Bertazol.

cons. 44. *num.* 16. sed videtur op. Natt. verior; quia licentia testandi data a Papa, non expirat morte ipsius, re integra; nec licentia alienandi majoratum, ut per Doctores allegatos a Gargia *de benef. par.* 6. c. 2. *num.* 328. *et seq.* et vide *de alienat. quaes.* 2. *num.* 2.

55 Ampliatur decimoqnarto, quando emphyteutae fuit concessa licentia alienandi intra certum tempus, et emphyteuta alienavit post illud tempus: nam jure suo privatur, Jo. And. *in add. ad spec.* §. *nunc aliqua, de locat.* num. 121. rer. 98. cum aliis allegatis per Corb. *d. causa ampl.* 7. faciunt, quae diximus supra *de cont. emph. quaest.* 33.

56 Ampliatur decimo quinto, quando licentia data est vendendi Titio, et emphyteuta vendidit Sempronio; nam isto casu privatur jure suo, Jo. And. ut supra *quaest.* 98. *num.* 121. cum aliis citatis per Corb. *d. caus. ampl.* 8. et per Surd. *dec.* 343. n. 5.

57 Ampliatur decimosexto, quando est data licentia alienandi, petita tamen prius licentia a Domino; quia si emphyteuta alienat, antequam petat licentiam, jure suo privatur, cum non possit simpliciter alienare, sed petita prius licentia, Bero. *consil.* 123. *vol.* 1. *num.* 9. et ratio est, quia licentia est conditionalis, ex illo ablativo. Doctores in *Rub. ff. sol. mat.* Corb. *d. causa ampl.* 9.

58 Ampliatur decimo septimo in emphyteuta, qui alienavit de licentia Praelati, ubi aderat pactum in investitura, ut emphyteuta non posset alienare, nisi in Ecclesiam concedentem, sub poena caducitatis ipso jure, si fuerit contrafactum: nam isto casu, etiam cum consensu Praelati, emphyteusis alienari non potest; quia jus per pactum a principio fuit acquisitum, et in jure quaesito non potest Praelatus Ecclesiae praejudicare; Glos. et Doctores *in reg. dilectum, de reg. jur. in* 6. et in terminis est *cons.* Bero. 122. per totum *volum.* 1. cum aliis allegatis per Corb. *d. caus. ampl.* 10.

59 Ampliatur decimo octavo, quando est data licentia alienandi Titio, sive ipsi emphyteutae; nam ejus haeres non posset alienare, Corb. cum aliis per eum allegatis *d. caus. ampl.* 11. quibus Add. Natt. *cons.* 164. *num.* 7. *et cons.* 165. *num.* 3. Rut. *in dec. posth.* 773. *num.* 8. *par.* 1. et novissime Io. Franc. Bonavogl. Avunculus meus in *Addit. ad l. fin. C. de jur. emph. in princ. et col.* 2. *in fine.*

60 Ampliatur 19. quando est data licentia vendendi et emphyteuta permutavit: nam isto casu incidit in commissum, Paul. de Cast. *in l. quicunque, §. non tamen num.* 2. *ff. de inst.* Corn. *cons.* 166. *n.* 14. *vol.* 2.

61 Dissentit ab hac opinione Corb. *ead. caus. ampl.* 13. quia emphyteuta potest de jure communi sine consensu Domini rem cum extraneo permutare, Bal. *in l. domus §. fin. ff. de legat.* 1. Ias. *in d. l. fin. num.* 101. Rip. *in d. l. Romae §. duo fratre. num.* 86. *de ver. ob.* et idem tenet Corb. *ead. caus. limit.* 12. nisi ex pacto expresso cautum esset in investitura, quod non posset permutare sine licentia Domini, cum quo ego transeo, per ea, quae dicam infra in limitationibus *num.* 252. et dic, ut ibi in declarationibus.

62 Amplia vigesimo in emphyteuta, in cujus personam linea extinguebatur, qui a Domino licentiam habuit alienandi, et in vim licentiae, in articulo mortis, alienavit; quia tunc praesumitur in fraudem alienasse; Et licet res non cadat in commissum, propter alienationem; alienatio tamen retractatur, et venit annullanda, ad effectum, ut ad Dominum revertatur propter lineam finitam, Grat. *cons.* 110. *num.* 1. *et seq. vol.* 1. sequitur Corb. *d. caus. ampl.* 14. et videndus est Bursat. *cons.* 40. *vol.* 1. *num.* 61. et quomodo dicatur etiam infirmus esse in articulo mortis, a *num.* 62. usque ad finem: et habet locum etiam stante consuetudine alienandi, quia non haberet locum in constituto in articulo mortis propter fraudem. Gabr. *cons.* 82. *num.* 71. *vol.* 2. et pro hac opinione faciunt omnia argumenta, Menoch. *cons.* 108. *num.* 17. *lib.* 2. facit etiam, quia renunciatio non valet, dum graviter est infirmus renuncians. Oldr. *cons.* 324. *num.* 6. et nec emancipatio, Anch. *cons.* 421. Cravet. *cons.* 82. *num.* 3. Honded. *cons.* 32. *lib.* 1. *num.* 22. et in alienante in mortis articulo in praejudicium aliorum, videndus est Bursat. *cons.* 40. *num.* 62. *cum pluribus seq.* ubi non habere locum dicit, quando est facta in praesentia propinquorum, et quod haec conjunctura sola non sufficiat, et vide quae dicemus in tit. *de sol. can. quaest.* 1. num. 62. *et seq.* et quando praesumeretur facta in fraudem alienatio; et quando non, vid. est Jas. *in §. item si quis in fraudem, inst. de act. et infra num.* 140.

63 Amplia 21. quando emphyteuta alienavit rem communem in Socium, qui non erat de comprehensis in investitura: nam talis divisio esset alienatio, Bero. *consil.* 124. *lib.* 1. *num.* 13. Corb. *eadem causa ampl.* 16.

64 Amplia 22. in emphyteusi haereditaria, acquisita pro se, et haeredibus: nam et illa non potest transferri, seu alienari in singularem successorem, nisi servata solemnitate *l. fin. Cod. de jur. emph.* et sic sine consensu Domini, Imol. *in l. quod dicitur ff. de rer. ob.* et ibi Alex. *num.* 26. *et in l. quaedam §. nihil:* et ibidem Ias. *num.* 3. *ff. de eden.* Alex. *consil.* 10. *num.* 10. *lib.* 3. Rol. *cons.* 23. *num.* 51. *vol.* 1. cum aliis allegatis per Corb. *d. caus. ampl.* 17. Et ratio est quia concessio est facta pro haeredibus; et ideo intelligi debet pro universalibus successoribus, et non pro singularibus, qui non sint in investitura comprehensi, et idem dicendum est, secundum eundem Rol. si emphyteusis esset recepta pro se, et haeredibus et successoribus; et ante ipsum tenuit Jas. *in d. l. quaedam §. nihil*, qui allegat Imol. Alex. Spec. et Salyc. sed quando concessio fuisset facta pro se, et successoribus quibuscunque; videndus est Jas. ibidem *num.* 3. qui

plures allegat, et nos dicemus infra in limitationibus.

65 Ampliatur 23. quando emphyteuta Dominum certioravit, et licentiam alienandi petiit, sed ipsum per duos menses, juxta formam *d. l. fin. non expectavit*, ut declararet voluntatem suam, Corb. *d. causa ampl.* 18.

66 Amplia 24. quando Dominus ab emphyteuta requisitus, dixit: nolo retinere; quia per hoc non dicitur emphyteutae data licentia alienandi, et Dominus expectandus est per duos menses, Spec. in *d. §. nunc aliqua quaest.* 101.

67 Contrarium tamen tenet ibi Io. And. per tex. *in cap. potuit, de locat.* quem sequitur Corb. *ead. caus. ampl.* 19, inducendo illum tex. quia non respondit Dominus, nolle emere: ideo videtur dedisse licentiam, per illa verba, nolo retinere, alienandi; Et hæc est magis aequa opinio: sed opinio Spec. approbatur a Franc. Marc. *dec. Delph.* 579. et a Caroc. *de locat. tit. de jur. emph. quaest.* 10. *num.* 11. *fol.* 94.

68 Amplia 25. quando emphyteuta requisivit Dominum, an velit emere, offerendo se ei emphyteusim daturum pro justo pretio: quia per hoc non satisfacit, *l. fin. Cod. de jur. emph.* quae vult, quod emphyteuta offerat ei vendere pro pretio, quod ab alio invenit, Corn. *cons.* 193. *in princ. vol.* 3. sed si dixisset, se daturum Domino pro justo pretio vel pro illo minori pretio, ad quod de jure tenetur, perinde esset, ac si obtulisset, se daturum pro illo pretio, quod ab alio inveniret, sequitur Corb. *d. causa ampl.* 21.

69 Amplia 26. etiam si emphyteuta denuntiasset Domino, sed non narrasset verum pretium, quod ab aliis reperiebat, quia majus dixit, perinde enim est, ac si Domino non denuntiasset, Salyc. *in d. l. fin. num.* 13. et ibi Bal. et Jas. *num.* 21. Canonistae *in d. cap. potuit* et Corb. *ead. caus. ampl.* 20.

70 Amplia 27. habere locum, etiam stante statuto, quod volens vendere, teneatur vendere consanguineo, vel vicino; quia non obstante dicto statuto, tenetur emphyteuta vendere Domino, et Dominus est praeferendus. Doctores *in l. Imperator, la 2. ff. de pact.* Ias. *in d. l. fin. num.* 12. Corb. *eadem causa ampl.* 23. Tiraq. *de retract. lign.* §. 21. Glos. unica *num.* 2. 3. *et* 4. Ias. *in l.* 3. *num.* 12. *Cod. de jur. emph.*

71 Amplia 28. si emphyteuta alienaverit de licentia primi emphyteutae, quia Dominus directus est requirendus, Glos. et Doctores *in d. l. fin.* Corb. *ead. caus. ampl.* 24. sed Rot. distinguit, ut per Coce. *dec.* 75. *num.* 5. Aut primus emphyteuta simpliciter vendidit emphyteusim et in hoc casu secundus emphyteuta debet requirere consensum Domini directi. Aut vero primus emphyteuta transtulit in alium, non quidem rem emphyteuticam omnino alienando, sed in emphyteusim concedendo sub annua pensione, et in hoc casu est requirendus consensus primi emphyteutae: quia dicitur Dominus respectu secundi emphyteutae. sed vide, quae diximus supra *de cont. emphyt. quaest.* 10.

Ampliatur 29. quando pro re emphyteutica fuit data alia species, et quantitas pecuniae, quae praeponderat speciei, quia tunc non dicitur permutatio, sed venditio, quae non potest fieri Domino irrequisito, Corb. *d. caus. ampl.* 22. qui alios citat, sed declara, ut ubi, ex mente Rip. *in l.* 2. *num.* 37. *ff. si cert. pet.* et vide infra *limit.* 20. 72

Amplia 30. quando emphyteuta alienavit de consensu unius Domini, vel duorum, cum essent plures: nam omnes, nullo excepto, requirendi sunt, et de omnium consensu res debet alienari, quia res est communis pro indivisa Jo. And. ad Spec. *d. §. nunc aliqua quaest.* 72. *num.* 93. Ias. *in d. l. fin. num.* 124. et ideo res cadit in commissum pro parte illius Domini, cujus consensus non fuit requisitus, Ias. in dicto loco Redoan. *fol.* 516. *num.* 8. *de reb. Eccl.* non *alien.* Rol. de com. attestans *cons.* 17. *num.* 5. *vol.* 2. Corb. *d. caus. ampl.* 25. ubi refert alios hanc opinionem tenentes, et alios, qui contrarium tenent, quos conciliat Roncagal. *in l. eadem, in principio, num.* 72. *ff. de duob. reis*, Rol. *cons*: 17. *num.* 5. *vol.* 2. et Marius Burg. *de laud. insp.* 4. *par.* 1. *num.* 43. et potest declarare caducitatem suam, soluto aliis laudemio, et quomodo, procedat, vide de *Laude*, *q.* 25. 73

Amplia 31. habere etiam locum, quando non solvitur canon, sed tantum Ecclesia recognoscitur pro directa Domina; nam et isto casu, quando fit alienatio, requiritur, ut Ecclesia confirmet, et concedat, quia haec habet naturam emphyteusis, ut tenet Corn. *cons.* 74. *num.* 1. *vol.* 4. 74

Amplia 32. quando emphyteuta ad longum tempus rem emphyteuticam locaret, irrequisito Domino; quia tunc diceretur alienatio, cum ex ea transferatur utile dominium, Bal. *cons.* 347. *lib.* 3. *et* 415. *lib.* 1. Alex. *cons. fin. Cod. de jur. emph. n.* 112. Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 14. *sub num.* 82. March. *decis. Delph.* 555. *par.* 1. Bursat. *cons.* 254. *num.* 39. *lib.* 3. Alex. *cons.* 119. *vol.* 3. *et cons.* 104. *eodem vol.* ubi testatur, hanc esse comm. op. et pro ista opinione faciunt ea, quae habentur *de laud. q.* 16. communemque etiam appellat Bero. *cons.* 123. *vol.* 1. Fulg. *cons.* 114. Aret. *cons.* 55. Dec. *cons.* 204. Ruin. *cons.* 148. *vol.* 1. *num.* 5. Natt. *cons.* 114. *num.* 3. Clar. §. *emphyt. quaest.* 19. Caroc. *de locat. et cond. tit. de jur. emphyt. num.* 5. *fol.* 91. cum infinitis adductis per Corb. *d. caus. ampl.* 35. et Rot. ut per Cavaler. *dec.* 115. et licet non desint qui contrarium teneant, ut Imol. et Redoa. *in tract. de reb. Eccl. non alien. fol.* 520. *num.* 33. quos refert Caroc. *eod. loco num.* 8. tamen eis respondet Corb. *dict. ampl. num.* 9. et si fieret simplex locatio ad breve tempus in personam potentem, a qua res difficulter avelli posset, esset prohibita, Valas. qui alios citat *de jur. emphyt. quaest.* 38. num. 8. *et quaest. num.* 23. Marius Burg. *de laud. par.* 2. *insp.* 58. *num.* 7. 75

76 Declara primo, dictam ampliationem non habere locum, stante consuetudine, quo casu emphyteuta locare poterit ad longum tempus, nec incurreret poenam privationis Clar. *d. q.*19.Caroc. ubi supra *num.*6. et Corb. *d. ampl.* 11. *et limit.*32.

77 Declara secundo, quod poena caducitatis non habet locum in contractibus locationis, sive perpetuae, sive ad longum tempus, scilicet, quando res esset concessa ad longum tempus, et conductor velit alienare inconsulto Domino locante. Add. ad Alex. *cons. fin.* supra allegato, Caball. *milleloqu.* 213. ubi loquitur in locatione ad vitam, vel longius tempus, limitans, nisi de fraude, vel simulatione constaret. Idem tenet Covar. *var. resol.lib.*2. *cap.* 16. *sub num.* 2. sequitur Caroc. ut supra *num.* 7. et hanc opinionem tenuit pluries Rota Romana coram Seraphino, ut est *decisio divers. par.* 1. *decis.* 139. *et* 174. et ejusdem Seraph. *decis.* 313. in quibus decisionibus, multis argumentis haec opinio comprobatur, et respondetur contrariis, etiam stante pacto de non alienando, quia operatur pactum quoad nullitatem, non autem quoad poenam, nisi partes hanc poenam apposuissent, ut *in d. decis.* 313. dicitur, *num.* 4. Sed quamvis ad rationes Rotae nitatur respondere Corb. *d. ampl. num.* 7. ubi refert multos contrarium tenentes; tamen obtineri contra has decisiones non posse arbitror, quae etiam decisiones iterum fuerunt confirmatae ab eadem Rota coram Lancellotto, ut *in decis.* 64. *num.*3. *par.*2.*recentiss.* et coram Buratto, ut *in recent. par.* 2. *decis.* 544. *num.* 3. nisi tamen adesset pactum in contrarium, ut ibi dicitur: et eamdem opinionem, ultra alios superius allegatos, tenet etiam Socin. Sen. *Reg.*11. *limit.* 1. Fedor. de Sen. *cons.*189. Ruin. *cons.* 148. *lib.* 1. Joseph. Ludov. *dec. Lucen.* 64. et alii relati per Valasc. *de jur. emphyt. q.* 29. *num.* 23. licet ipse in fine videatur tenere contrarium.

Sed opinio Rotae, quod scilicet poena caducitatis ob alienationem irrequisito Domino, non habeat locum in conductore ad longum tempus, sed solum in emphyteuta, declaranda est, nisi contractus locationis judicaretur emphyteusis, et non locationis; quia tunc haberet locum poena *d. leg. fin. C. de jur. emph.* per ea quae dicta sunt in tit. *de praelud. q.* 15. *num.* 10. *usq. ad fin.* et presertim *num.* 20. Et hic opportune addenda judicavi infrascripta, quae ibi non ita clare habentur, desumpta ex *decisione* Burat. 334. quam modo habui. Dixi enim *in d. q.* 15. *num.* 4. quod cognoscitur, contractum esse locationis, et non emphyteusis, quando concessio est facta pro pensione fructibus correspondente, quia in contractu emphyteutico solvitur quid minimum, in recognitionem directi dominii: et nunc addo dictam decisionem Burat. in princ. ubi infiniti allegantur hanc opinionem tenentes, et plures ejusdem Rotae decisiones, et quod haec sit communis opinio, et verior, et ab ea non esse recedendum in pratica; quae opinio procedit etiam, si pensio sit minor aliquando fructibus, nec omnino correspondeat Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 19. *num.* 28. cum aliis allegatis in eadem decisione Burat. *num.* 2. *et* 3. et nos diximus in *d. q.* 15. *sub num.* 4. *ver. aut praestatur, et num.* 7. et procedit quoque si contractus esset nuncupatus emphyteusis, Seraph. *dec.*313. *num.* 3. *et* 794. *num.* 6. cum aliis ibi cumulatis, et habet locum etiam ad effectum, ut concessio censeatur ad extraneos haeredes transitoria, quemadmodum locatio ad longum tempus, idem Mant. *eod.lib.*22. *tit.* 6. *num.* 24. cum aliis citatis in *d. dec. Burat. num.* 4. in qua decisione fuit ponderatum. *num.*7. quod concessio in illo casu, esset locatio ad longum tempus et non emphyteusis: quia pensio non fuit conventa in aliqua integra summa pro toto casali, et recognitione dominii, sed divisim ad carolenos tres pro quolibet rubro, et sic pro terra, et ejus usu, ac fructuum contemplatione: quo casu magis procedit supradicta conclusio, idem Mant. *eod. lib.* 22. *tit.* 2. *num.* 9. 11. 26. *et* 29. cum aliis in ead. decision. Burat. citatis. Fuit enim in eadem *decis.* Burat. *num.* 11. responsum objectioni, quod contractus in illo casu esset emphyteuticus, per illa verba in contractu apposita, locaverunt in emphyteusim, quae faciunt transire locationem in contractum emphyteuticum, ut per Bal. *in Rub. Cod. de jur. emph. num.* 12. quia verba illa non erant clara, sed dubia, et ambigua: et licet diceretur, in emphyteusim, tamen illa verba pugnabant cum aliis verbis importantibus locationem, videlicet, Locaverunt, et titulo locationis, etc. quae reddebant illa ambigua, Cin. *in l.* 1. *C. de jur. emph. num.* 11. et ibi Bellaper. *in* 2. *col. in princ.* et quia etiam in instrumento pluries appellabatur conductor ut per Ruin. *cons.* 161. *n.* 27. *ver. et sic, vol.* 1. et hoc casu, etiam tenentes contrariam opinionem, quod scilicet canonis correspondentia non faciat contractum locationis, sed emphyteusis, ad effectum remissionis mercedis, stante concursu verborum importantium locationem, et emphyteusim, firmant, censeri contractum locationis, ut declarat Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. amplia* 12. *in fin.* Fuit etiam responsum in *dict. decis.* Burat. *num.* 13. quod verba illa, in emphyteusim, non repugnabant praecedenti nominationi locationis, quae saltem improprie emphyteusis dicitur, ut per Mant. *eod. l.* 22.*num.*27. *in fine*, et Ruin. *d. cons.* 161. *num.* 21. *in fine.* Fuit quoque *in ead. dec.* dictum *eod. num.* 13. quod suprad. conclusio procedit in locatione facta ab Ecclesia, et de re pretiosa, et fertili. Et fuit responsum aliis objectionibus *num.* 14. *et seq.* Primo generaliter ex connumeratione pensionis conventae ad fructus, talis oriebatur conjectura, quae caeteris omnibus praestantior, et fortior judicata fuit, ut faceret contractum appellari locationem veram, non autem emphyteusim. Rol. *cons.* 96. *n.* 41. *lib.* 1. cum aliis in d. dec. allegatis. Secundo

ad illud de reservatione directi dominii responsum fuit, aeque convenire locationi perpetuae, et ad longum tempus, in qua utile dominium transfertur. Mant. *eod. tit.* 2. *num.* 4. *et* 55. Seraph. *dec.* 272. *num.* 8. *et* 286. *num.* 3. quae addenda sunt ad dictam nostram *qu.* 15. *num.* 11. *de Praelud.* ubi diximus, quod haec sola conjectura reservationis directi Dominii non sufficit. Tertio de solutione canonis, responsum fuit non fuisse in illo contractu expressum simpliciter pro canone, sed cum adjuncto alternativae, vel pro responsione; et sic non posse super illo verbo vim aliquam fieri, Mant. *d. lib.* 22. *tit.* 8. *num.* 9. ut etiam nos diximus *in d. q.* 15. *num.* 16. Quarto de prohibitione alienationis irrequisito Monasterii consensu, dictum fuit, illam ita adaptari conductori, praesertim ab Ecclesia, sicuti emphyteutae, ex doctrina Ruini, *cons.* 161. *num.* 30. *lib.* 1. et aliorum in *d. dec.* Burat. *num.* 17. Quinto de poena devolutionis, tam ex capite alienationis, quam ex defectu solutionis canonis, fuit responsum ex pacto illam apponi posse; et etiam ex hoc resultare conjecturam, quod partes voluerunt contrahere locationem, in qua, de jure dicta poena locum non habet, ut per Seraph. *decis.* 794. *num.* 3. et diximus nos *in d. q.* 15. *num.* 20. Et de poena ob non solutum canonem, fuit dictum convenire locationi ad longum tempus, et in hoc aequiparari emphyteusi, Seraph. *decis.* 288. *num.* 11. cum aliis allegatis in *ead. dec.* Buratt. *num.* 19. Sexto de concessione in perpetuum resp. fuit convenire etiam locationi, immo potius hanc perpetuitatem excludere emphyteusim, quia cum esset facta ab Ecclesia, non transit in haeredem extraneum, sicut locatio, sed praesumitur temporalis ad tertiam scilicet generationem. §. *Emphyteusim*, Anth. *de non alien.* ut citius ad Ecclesiam revertatur; Mant. *eod. lib.* 22. *tit.* 5. *num.* 6. 8. *et* 15. cum aliis *in d. dec.* Buratt. allegat *num.* 20. et in dubio judicandum est, contractum esse locationis, et non emphyteusis, Ruin. *cons.* 161. *num.* 28. Beer. *cons.* 3. *num.* 24. Burat. *in ead. dec. num.* 21. et declara ut infra *num.* 80.

78 Advertendum tamen erit, quod poena caducitatis, ob non solutum canonem, habebit locum in utroque contractu, tam in contractu emphyteutico, quam in locatione ad longum tempus, Rot. 466. *dec. divers. par.* 1. et diximus *in praeludiis, q.* 5. *num.* 16. *et q.* 15. *num.* 20.

79 Declara tertio, dispositionem dictae *l. fin.*, maxime habere locum in emphyteuta Ecclesiae, vel Reipublicae, Bart. *in l.* 1. §. *quod autem il* 2. *de superficiebus, et in l. conventionalibus, ff. de ver. ob.* Caroc. ut supra, *num.* 9.

80 Declara quarto dispositionem *d. l. fin.* habere locum in locatione ad longum tempus, quando pensio constaret in pecunia, alias non, et si esset ad centum annos, secundum Bal. *in l. si domus* §. *fin. ff. de legat.* 1. *et* Ruin. *cons.* 148. *num.* 11. *vol.* 1. allegatos per Caroc. *eod. tract. tit. de jur. emph. num.* 10. sed advertendum est, quod Bal. loquitur, quando emphyteuta locat ad longum tempus, et declarat habere locum, quando expresse dictum est, quod per talem locationem non quaeratur aliquod dominium, nec utile nec directum, alias esset ejus dictum contra supradictam ampliat. 32. et vide infra *n.* 88. *et seq.* et dic, ut ibi.

Declara quinto, ut possit locare, sine aliquo 81
incursu, ad quinquennium. Joan. de Porta in *l. si Filiofam.* §. *si vir. ff. sol. mat.* Firm. *in ver. Emphyteuta locat. ver. fin.* Caroc. ut supra *num.* 12. et quod possit locare ad modicum tempus, Corb. *de caus. privat. ob alienat. limit.* 24. et Valasc *d. q.* 38. *num* 8. sed declara, ut sup. *num.* 75.

Locatio autem ad longum tempus, erit per 82
decennium, ut per infinitos, quos cumulat Caroc. *in tit de loc. ad longum tempus, q.* 1. *par* 2. *num.* 2. *fol.* 53. unde locatio ad novennium non erit ad longum tempus, idem Carocc. ibidem *num.* 13. Fusar. *de fideic. q.* 525. *n.* 5. cum aliis per eum, allegatis, attestantes de com. et magis com. op. et Rot. *dec.* 191. *num.* 7. *par.* 1. recentiss. et Mant. *de tacit. lib.* 5. *tit.* 4. *num.* 9. qui multos cumulat; et idem dicendum esset, si locatio esset facta ad vitam emphyteutae, seu conductoris, vel locatoris, Caroc. ut supra *q.* 2. Fusar. *eod. num.* 5. et Mant. *citato loco.* Rot. *dec.* 40. *num.* 4. *par.* 1. *recentiss.* Gab. *conc.* 2. *de locat. num.* 1. ubi de magis com. quid autem dicendum sit, si sit facta de novennio in novennium et de quinquennio in quinquennium, vide eundem Caroc. ibi *quaest.* 4. et quandiu locatori placebit, et quandiu conductor voluerit, idem Carocc. ibidem *num.* 5. Corb. *ead. ampl.* 35. *de caus. privat. ob alien. num.* 10. Redoa. *de reb. Eccl. non alien fol.* 385. *num.* 14. Mant. *eod. loco.*

Extenditur praedicta ampliatio, ut habeat 83
locum, si in instrumento fuisset emphyteutae data licentia locandi, quia ista intelligeretur de locatione ad modicum tempus, secundum Ruin. *cons.* 148. *num.* 9. *vol.* 1. quod non placet Corb. ibidem *num.* 10. nisi in casu suo, quando adesset statutum, prohibens alienationem, sub poena; sed de jure communi aliter dicendum esset, cum non requiratur licentia Domini (ut dictum est) ad modicum tempus: et ideo ut illa licentia aliquid operetur, intelligendum est ad longum tempus.

Sed si dictum esset, quod non posset locari 84
in certas personas; nunquid poterit sine consensu Domini locari aliis personis non prohibitis, videndus erit Caroc. *in eod. tit. fol.* 94. *q.* 8.

Declara sexto, quando pars tantum esset lo- 85
cata, nam non caderet a tota. Caroc. qui plures allegat, et testatur hanc esse magis com. opin. *eod. tit. q.* 4. *fol.* 93. verum de hoc dicemus infra, in limitationibus.

Declara septimo, quando esset facta locatio, 86
reservato consensu Domini, cum clausula, non a-

liter, nec aliu modo, Caroc. ut supra, *fol.* 91. *n.*12. Corb. *d. ampl. num.* 12. et vide, quae supra diximus *num.* 10.

87 Declara octavo, quando emphyteuta, seu locator simpliciter promisit tantum locare ad longum tempus; nam ex promissione locandi, non incurritur in poenam legis fin. *Cod. de jur. emp.* Bald. *in c.* 1. §. *at si libellario, col* 2. *quibus mod. feud. amit.* Praepos. *in c.* 1. *in principio, col.* 2. *de prob. feud. alien. per Feder. Cast. in l. bonae fidei* §. *si tamen ff. de eo quod cert. loc.* Rol. *cons.* 69. *num.* 14. *vol.* 3. Capic. *dec.* 153. *n.* 8. ubi ampliat etiam si ille, cui est facta promissio, solvisset integrum pretium, vel pensionem, Caroc. ubi supra *q.* 2. *fol.* 92.

88 Declara nono quando locatio esset facta cum expressa reservatione utilis dominii, et naturalis possessionis, Imol. *in l. codicillis*, §. *institutio, de legat.* 2. et ibi Alex. *num.* 8. et comuniter Doctores *in l. si domus*, §. *fin. ff. de legat.* 1. Simon. *de decret. lib.* 2. *tit.* 6. *insp.* 2. *num.* 23. Caroc. ut supra *fol.* 54. *quaest.* 4. *num.* 5. et non censetur tale pactum factum in fraudem, dicit Alex. *in d.* §. *fin.* ex quo agitur, ut non transeat dominium utile; et sic non est alienatio, sed translatio solius commoditatis, reservato dominio; et haec est com. op. ut per Corb. *d. caus. privat. ob ali..t. ampl.* 39. *in fine*; praed. op. etiam tenuerunt Rimin. Jun. *cons.* 251. *lib.* 3. Soc. Sen. *reg.* 11. *limit.* 4. Petra *de fideic. quaest.* 8. *num.* 93. Pereg. *de fideic. art.* 40. *num.* 104. et alii allegati per Vinc. Fusar. *de fideic. q.* 525. *num.* 9. et in emphyteusi, quod haec sit com. op. idem Corb. testatur *ead. caus. limit.* 26. ubi plures cumulat, et pro hac opinione faciunt ea, quae dicam in prima limitatione.

89 Contrarium tenet Alex. *consil.* 104. *num. vol.* 3. *et cons.* 165. *num.* 4. *vol.* 2. Aff. *in c. imperialem, in principio, num.* 61. *de prob. feud. alien.* Jas. *consil.* 94. *num.* 7. *vol.* 1. Covar. *var. resol. lib.* 2. *cap*. 16. *sub num.* 1. Pinel. *in l.* 1. *par.* 3. *sub n.* 64. *C. de bon. mat.* quia tale pactum praesumitur factum in fraudem, et ideo Corb. ibi relinquit cogitandum, *num.* 14. eandem opinionem tenuit etiam, Bald. *in d. l. codicillis*, §. *institutio*, et ibi Imol. Floc. Salyc. et Alex. Bero. *in c. nulli n.* 32. *de reb. Eccl.* non *alien.* Felin. *in c. quae in Ecclesiarum, num.* 11. *de const.* Alex. *in l. Filusfam.* §. *Divi, ff de legat.* 2. et ibi Cardin. Alb. *num.* 8. Rimin. Sen. *cons.* 212. *num.* 26. *lib.* 2. Ruin. *consil.* 57. *num.* 8. *et cons.* 148. *num.* 8. *lib.* 1. Arnn. *sing.* 72. Mant. *de tacit. et amb. lib.* 13. *cap.* 43. *num.* 15. *et seq.* Fab. *de mont. de empt. q.* 3. *art.* 22. *num* 8. quam op. videtur etiam approbare Redo. *de reb. Eccl. non alien. q.* 2. *cap.* 13. *in fin. fol.* 16. ut dicit Vinc. Fusar. *de fideic. subst. qu.* 525. *num.* 20. et idem videtur tenere etiam Caroc. *de locat. fol.* 37. *q.* 3. *num.* 16. dum refert tenentes hanc opinionem, et de hoc etiam dicemus in *limit.* 37.

Sed quod hujusmodi pactum censeatur factum in fraudem legis, tenet Bacbat. in Rub. *de reb. Eccles.* non *alien. num.* 48. *et seq.* Marescot. *var. resol. cap.* 25. *num.* 7. *lib.* 2. et in materia Paulinae Extravagantis, *de reb. Eccl. non alien.* si locatio fiat solum ad triennium, cum pacto renovandi ad aliud triennium, non valeat, uti in fraudem legis, tenet Joann. de Ann. *sing.* 166. et hanc esse com. op. testatur Borg. *dec.* 43. *num.* 7. et ita fuisse saepius judicatum, dicit Rebuf. *in compen. alien. rerum Eccl. num.* 18. Jas. *cons.* 94. *vol.* 1. Caballin. *milleloq.* 160. *par.* 1. Neviz. *cons.* 90. *num.* 26.Redoa. ut supra rub. *de fruct. Eccl. num.* 15. *et seq.* Alex. *cons.* 17. *num.* 2. *vol.* 2. Et hoc procedit, etiam si dictum sit ut nullum transferatur dominium, quia commoditas fructuum in hujusmodi casu pro vera alienatione habetur, Bal. in Auth. *hoc jus porrectum, col*. 2. *ver.* 6. *Cod. de Sac. San. Eccl.* Fab. *de empt. q.* 4. *princip. ver. circa testium* Caball. *millel.* 160. *n.* 2. *par.* 1. Caroc. *de locat. tit. de locat. ad novennium, q.* 4. *n.* 4. *et seq. f.* 54. Et pro hac opinione facit id, quod dictum fuit, ampliatione secunda, si emphyteuta alienat salva licentia Domini, vel salvo jure Domini; nam haec protestatio, tanquam scandulosa, et contraria facto, non attenditur, nec dependet a sola voluntate protestantis, ut declarant Canonistae *in c. M. Ferrarien. de Const.* et protestatio necesse est, ut cadat, facto omnino contrario, Rot. in recentissimis, *dec.* 208. *n.* 3. *par.* 1. Corb. *de caus. ampl.* 30. *n.* 2. Bac. et alii in *l. non solum*, §. *morte ff. de nov. oper. nunt.* sed quod emphyteuta locans, seu vendens fructus et fruuctum commoditatem in vita, vel ad longum tempus, non incidat in poenam, in materiam fideicommissi, tenet Bald. et Paul. de Cast. *in l. codicillis*, §. *institutio, de legat.* 2. Jas. *in d.* §. *Divi, col.* 11. Bero. *cons.* 51. Tiraq. *de ret. lign.* §. 1. *glos.* 7. *num.* 47. Lud. Mol. *de Hisp. primog. lib.* 1. *cap.* 20. *n.* 12. Petra *de fideic. quaest.* 8. *n.* 100. *et* 102. Peregr. *de fideic. art.* 40. *n.* 110. ubi testatur, hanc esse com. op. Vinc. Fusar. *de fideic. subst. q.* 525. *n.* 17. *et q.* 527. *n.* 5. et licet praed. Doct. loquantur in fideicommissis; tamen ex eadem ratione, extendidebet ad emphyteusim, cum valeat argumentum de ultimis voluntatibus ad contractus, quando conveniunt in ratione, Evec. in Cent. *in loco a cont. ad ult. vol. n.*2. argumentum ab emphyteusi ad fideicommissum, tenet si aliud in jure non reperitur, ut diximus in *tit. de renunc. qu.* 10. *num.* 12. tamen ratio supra allegata, quod per istam reservationem censetur facta fraus, multum stringit, et est protestatio contraria facto: nam utile dominium, quod habet emphyt. consistit solum in fruendo, et percipiendo fructus, *l.* 1. *si ager vect. vel emphyt. et* §. *adeo, inst. de locat.* et etiam quia emphyteuta, feudatarius, et conductor ad longum tempus possident naturaliter proprio nomine. Bar. Jas. et caeteri *in l.* 3. §. *ex contrario, ff. de acq. poss. et in l. natu-*

raliter; si ergo est translata commoditas fructuum, ergo est translatum totum utile dominium; et per consequens protestatio est contraria facto, et nihil operatur; et haec ratio militat non solum in emphyteusi Ecclesiastica, sed etiam in profana, vide tamen infra *limit.* 37. ubi tenetur, quod emphyteuta potest vendere suas commoditates percipiendi fructus irrequisito Domino, et vide etiam infra *num.* 95.

91 Amplia 34. ut emphyteuta propter alienationem irrequisito Domino, cadat etiam a jure pacti de renovando, finita emphyteusi: quia cum ipse non observet pactum alienando, Dominus non tenetur pactum de renovando observare. Ruin. *cons.* 167. *num.* 13. *vol.* 1. et licet loquantur in solutione canonis: tamen aequiparatur alienationi. c. potuit de locat. quia paria sunt, alienare emphyteusim irrequisito Domino, et canonem non solvere, Anch. *in d. c. potuit num.* 8. et Corb. *d. caus. privat. ob alienat. ampl.* 1. *num.* 2.

92 Amplia 35. habere locum etiam in melioramentis: nam sine consensu Domini alienari non possunt, ut diximus sup. *in princ. hujus qu.* per *l. fin. Cod. de jur. emph.* ubi Alex. *in princ.* et Jas. *num.* 8. *et alii*, Spec. *in d.* §. *nunc aliqua, qu.* 119. et Canonistae *in d. c. potuit*, et DD. omnes *in d. l. fin.* Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 39. Villal. *com. op. lit. E. num.* 52. Suarez. *Thes. recept. sent. litt. E. num.* 117.

93 Declara hanc ampliationem, quando emphyteuta alienaret cum reservatione utilis dominii; quia tunc valeret sine consensu Domini, Baldus *in dicta l. final. in* 2. *oppos.* ubi eum sequitur Barbat. *in apost.* per textum *in l. necessario*, §. *final. ff. de per. et com. rei vend.* Bal. *in l. cum pro pecunia, C. de solut.* idem Bal. *in c. quae in Ecclesiarum, col. fin. de Const.* Jas. *in l. fin. C. de jur. emph. num.* 8. qui licet ponat hanc limitationem, ex mente Bal. *in ead. l. fin. et in d. c. qui in Ecclesiarum*, et Imol. *in c. ad nostram, de reb. Eccl. non alien.* tamen ipse non tenet, limitationem istam esse veram, per tex. *in d. l. fin.* quia tenetur denuntiare Domino, et expectare per duos menses; et si hoc esset verum, posset Dominus fraudari isto beneficio, alia via, quod non est dicendum: deinde *num.* 9. dicit, tenendo opinionem, quod possit alienare sua melioramenta, reservato sibi utili dominio, sine consensu Domini, quia in dubio censebitur alienasse retento sibi utili dominio, et perpetuo esse menti tenendum, et in utroque casu Redo. *de reb. Ecc. non alien. in Rub. de ead. ob rei alien. cap. emph. num.* 19. *fol.* 517. tenet opinionem Bal. sed Fel. *in d. c. quae in Ecclesiarum col.* 29. *ver. sexto* resp. praedictae rationi, quod esset fraus, ex quo non transit utile dominium, et hanc etiam opinionem tenet etiam Caroc. *de locat. fol.* 95. *q.* 16.

96 Contrariam opinionem in terminis tenet idem Bal. sibi contrarius, *in c.* 1. *in princ. in* 3. *col. de proh. feud. alien.* per Fed. et Dyn. *in d. l. codicillis*, §. *institutio*, ut refert Jas. *d. num.* 8. et pro hac opinione faciunt, quae supra diximus *ampl.* 32. *in* 9. declaratione; licet Corb. *ead. caus. ampl.* 39. dicat, primam opinionem esse com. et in *ampl.* 35. *num.* 14. relinquat cogitandum; sed ut vides prima opinio est magis recepta.

Amplia 37. habere locum etiam, quando con- 97
cessio facta esset, ut ex fundo, dato in emphyteusim reddatur Domino quarta pars fructuum: nam et is tenetur Domini consensum requirere, Spec. *in d.* §. *nunc aliqua, q.* 104. et Corb. *ead. caus. ampl.* 40.

Amplia 38. quod emphyteuta, alienans irre- 98
quisito Domino, pretium, quod expendit, non recuperat, Corn. *cons.* 67. *num.* 16. *col.* 2. et Corb. *ead. caus. ampl.* 41.

Amplia 39. habere locum in praejudicium 99
comprehensorum in investitura: et sic delictum factum in alienando, irrequisito Domino, nocet omnibus aliis in investitura comprehensis, Bar. *in l.* 3. *num.* 3. *ff. de inter. et releg.* Alex. *cons.* 30. *num.* 16. *vol.* 1. Ruin. *cons.* 165. *num.* 10. *vol.* 1. Rol. *cons.* 60. *vol.* 3. Ceph. *cons.* 397. *n.* 16. *vol.* 3. Grat. *cons.* 79. *num.* 25. *vol.* 1. qui hanc op. com. appellat Corb. *d. caus. privat. ob alien. ampl.* 43. et de hac ampliatione diximus in tit. *de cont. emph. q.* 23.

Declara istam ampliationem, ut non habeat 100
locum si in fraudem, ad excludendos comprehensos, sit facta alienatio, Grat. *d. cons. in fine*, Corb. *d. ampl.* et nos (Deo dante) ponemus fraudis conjecturas in tit. *de canon. sol. num.* 62. et sup. prout facit etiam Corb. hic remittens se ad tit. *de caus. privat. ob non sol. can. limit.* 8. nam paria sunt, canonem non solvere, et alienare irrequisito Domino, ut supra diximus, et vide supra, *num.* 62. et Bursat. *cons.* 49. *lib.* 1. ubi dist. quando habuit titulo oneroso, vel non, *num.* 76. vide etiam Jas. *in* §. *item in fraudem, Inst. de action. num.* 27. *et seq.*

Amplia 40, habere locum etiam in Ecclesia; 101
quia si habeat emphyteusim ab alia Ecclesia, propter alienationem, quam facit Praelatus, seu ejus Rector, irrequisito Domino, cadit a jure suo, Bal. *cons.* 27. *vol.* 3. *glos. in c. constitutus*, et ibi Host. et Inn. *de relig. dom.* Red. *de reb. Ecc. non alien.* Rub. *de sign. rer. alien. num.* 3. et Corb. *d. caus. ampl.* 44.

Declara praedictam ampl. intelligendam esse, 102
quando alienatio esset facta a Praelato, servatis debitis solemnitatibus: alias esset nulla, quae alienatio privationem juris alienantis non inducit, Corb. *ead. caus. amp.* 44. *et limit.* 22.

Declara secundo, quod Ecclesiae, quando Re- 103
ctor alienans solvendo non esset, concederetur in integrum restitutio adversus alienationem factam Corb. *d. ampl.* 44. *et de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 27. *ver. quam tamen conclusionem.*

104 Amplia 41. ut habeat locum in minore, pupillo, et infante, qui sine consensu Domini emphytausim alienaverint, servatis de jure servandis, de quo dicemus in tit. *de sol. can. q.* 1. *ampl.* 31. *et* 32. cum paria sint, canonem non solvere, et emphyteusim, irrequisito Domino alienare; et vide etiam Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 28. *et* 29. *et d. caus. ampl.* 45.

105 Amplia 42. ut revertatur emphyteusis ad Dominum, quando fuit alienata sine ejus consensu, sine aliquo onere hypothecae, aut alterius obligationis, Paul. de Cast. *cons.* 68. *num.* 2. *vol.* 2. Corb. *ead. caus. ampl.* 47. et nos diximus in tit. *de renunc. q.* 3. ubi vide, et idem Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 34.

106 Amplia 43. habere locum, etiam si emphyteuta, irrequisito Domino rem emphyteuticam alteri in emphyteusim concederet: nam in emphyteusim concedere, est alienare, Corb. *ead. caus. ampl.* 48. ubi alios cumulat etiam attestantes de com. de qua ampliatione, cum suis declarationibus videnda sunt, quae diximus supra tit. *de cont. emph. q.* 10. et vide omnino *de laud. quaest.* 23.

107 Amplia 44. habere locum, si emphyteuta imponat censum in re emphyteutica, Domino irrequisito, licet secus sit, quando imponitur census super fructibus et non super re, secundum Corb. *d. caus. ampl.* 49. attestantem ita pluries tenuisse Rotam.

108 Contrarium, quod possit constituere censum, Domino irrequisito, tenuit Foll. *de cens. num.* 21. et quod possit imponere servitutes, Jas. *in l. fin. C. de jur. emph. num.* 112. *et* 117. late Tiraq. *de ret. lign.* §. 1. *glos.* 7. *num.* 48. Clar. §. *emph. q.* 21. Pinell. *de bon. mat. l.* 1. *par.* 3. *nu.* 69. Rol. *cons.* 59. *num.* 10. Affl. *dec.* 333. Pereg. *de fideic. art.* 40. *num.* 113. Caroc. loquens de emphyteuta, qui imposuit censum super re emphyteutica, *dec.* 103. et quod emphyteuta possit imponere servitutes, onera, pignorare et hypotecare; vide quae diximus de renunc. *q.* 3. *num.* 2. et quod census imponi possit in re emphyteutica; est dec. Rotae in recollectis per Farin. *dec. posth.* 169. *num.* 5. *par.* 2. nisi prohibita esset omnis alienatio.

109 Et in fideicommisso restitutorio, inducto per substitutionem, quod possit imponi census, cum temperamento tamen, quod impositio resolvatur, eveniente casu substitutionis, tenet Ludovic. de Avend. *in tract. de cens. Hisp. cap.* 62. *num.* 6. Intrig. super Bulla de cens. *q.* 29. *num.* 1. Bocc. *de cens. par.* 2. 78. Lud. Cenc. *de par.* 1. *cap.* 2. *q.* 1. *et in dec. per eum allegata* 15. post *d. tract. et dec.* 40. Vinc. Fusar. *de fideic. subst. q.* 706. *de fideic. d. art.* 40. *num.* 110. cum aliis allegatis per eos, et per Caroc. *d. dec.* quae opinio declaratur, non habere locum, quando agitur de impositione census super re prohibita alienari, et tunc impositio census ab initio est ipso jure nulla, Foll. *de cens. fol.* 167. *num.* 41. Bon. *de cens. art.* 30. *num.* 56. Bocc. *de cens. par.* 2. *num.* 82. Felic. *de solie, de cens. tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 4. Avend. *d. cap.* 62. *n.* 7. Grat. *discept. for. tom.* 1. *discept.* 23. *num.* 25. Cenc. *de cens. par.* 1. *cap.* 2. *qu.* 1 *art.* 6. *num.* 5. ubi dicit, hanc esse com. op. et refert plures Rot. Rom. decisiones, et idem Rot. tenuit *par.* 1. *dec.* 480. *et* 586. Seraph. *dec.* 757. *et* 785. et haec ratio communiter adducitur, quia census impositio est species alienationis, Tiraq. *eod. tract.* §. 1. *glos.* 6. *num.* 61. et in decisionibus recollectis, a praed. Cenc. et per Seraph. *decis.* 321. cum aliis allegatis per eundem Fusar. *d. q. num.* 3. licet Marcsc. *var. recol. cap.* 61. *par.* 2. in principio teneat, quod impositio census a principio si valida, multis rationibus, sed quia loquitur contra communem opinionem: ejus opinio non est attendenda, et ita dicit etiam idem Fusar. *ead. q. num.* 5. et est dec. Rot. ut per Seraph. *d. dec.* 785. *in principio, et par.* 4. *divers. dec.* 304.

110 Sed ut redeamus ad rem nostram, in specie, quod emphyteuta possit imponere censum in re emphyteutica, ultra alios supra allegatos, tenet Guglielm. Red. *de reb. Eccl. non alien. Rub. de constitutione ann. cens. num.* 74. Felic. *de solis dict. cap.* 4. *num.* 3. Gaspar. Roder. *de ann. red. lib.* 1. *quaest.* 3. *sub num.* 7. Nicol. Intrigl. super Bulla *de cens. quaest.* 28. *num.* 1. *et* 7. Ludovic. de Avend. *de cens. cap.* 67. *num.* 3. Et ratio est, quia bona emphyteutica dicuntur esse in bonis nostris, saltem quoad utile dominium, et non dicitur res Ecclesiastica, quamvis Ecclesiasticae cohaereat, Anch. *consil.* 125. *num.* 6. Surd. *decis.* 160. *num.* 16. et possunt dicta bona hypothecari, etiam sine Domini directi consensu, ut diximus supra, et ultra supra, alleg. Mantic. *de tacit. et amb. lib.* 11. *tit.* 4. *num.* 24. *et seq.* ubi loquitur de emphyteusi Ecclesiastica; et resp. contrariis, et Pacif. *de salu. inter. inspec.* 3. *cap.* 2. *num.* 25. *et seq.*

111 Caeterum praedictorum Doctorum opinio non transit sine difficultate, propter tex. expressum *in l. fin. de jur. emph. et cap. potuit. de locat.* et hanc opinionem tenuit etiam Bocc. *in d. tract. de cens. par.* 2. *num.* 76. stante Bulla Pii V. quia debet constitui in fructibus rei immobilis, certis finibus constitutae, et perpetuo respectu emptoris obligatae; ultra Corb. supra in principio allegatum, quam sententiam dicit magis veritati consonam, Jo. Azor. *inst. moral. par.* 3. *lib.* 10. *c.* 7. *q.* 4. Mart. Bonac. *de contract. disp.* 3. *q.* 4. *puncto unico n.* 12.

112 Unde Cenc. *de censib. par.* 1. *cap.* 1. *q.* 2. *artic.* 2. *num.* 6. affert plures distinctiones ad conciliandas praedictorum opiniones. Prima namque distinctio est: Aut Dominus directus in concessione emphyteusis ultra tacitam prohibitionem alienationis inductam, per *d. l. fin. et cap. potuit* prohibuit expresse alienationem; et tunc impositio census super bonis emphyteuticis est ipso jure nulla, quia tunc etiam est prohibita hypothecatio, et obligatio dictorum bonorum, ut *in dec.* 74. *post d.*

tract. tenuit Rot. et praesertim, si fuisset prohibita obligatio, et hypothecatio, ut *in dec.* 72. ibidem. Secundo vero casu, quando non fuerit prohibita alienatio, quod possit imponi census ab initio validus, sed resolvendus cum jure ipsius emphyteutae, quia resoluto jure Auctoris, resolvitur jus acceptoris; et hanc distinctionem approbavit Feder. Mart. *de jur. cens. cap.* 4. *num.* 85. Roder. *de ann. redit. lib.* 1. *q.* 3. *sub num.* 7. et hanc distinctionem tenet Rota coram Seraph. quae est in 4. par. divers. *dec.* 183. *num.* 10. *et seq.* et idem Seraph. in suis decis. *dec.* 794. *num.* 9. *et dec.* 75. *post tract.* Cenc. *de cens.* et quod emphyteuta possit imponere censum super re emphyteutica, sed finita emphyteusi debeat redire ad Dominum sine aliquo onere, est etiam alia dec Rot. *noviss. par.* 5. *dec.* 86. *num.* 2. *cum pluribus seq. et num* 28. ubi dicitur procedere etiam si in investitura adsit clausula, Ad habendum, etc. quando est restricta durante emphyteusi, et quando limitatur, et restringitur per alias clausulas, et multae aliae dec. allegantur, presertim Seraph. *dec.* 794. *num.* 9. *et* 819. *num.* 5. *et* in *ead. dec.* 86. fit ead. distinctio, quod scilicet, Aut in investitura fuit expresse prohibita alienatio, et tunc nullatenus super re emphyteutica potest census imponi; Aut vero non fuit prohibita alienatio, et tunc census valide potest ab initio imponi, sed resoluta, aut devoluta emphyteusi, resolvitur census, et res emphyteutica revertitur libera ad Dominum, nisi Dominus consentiat impositioni oneris, tunc non revertitur libera, sed cum onere suo, ibi *num.* 39. et quando in investitura adest pactum de non alienando, alienationis latissime sumpto vocabulo; quod non possit imponi census, cum sit prohibita hypotheca tenuit Rot. ut per Cavaler. *dec.* 253. ubi aliae decisiones allegantur; et quando esset prohibita omnis alienatio, tunc emphyteuta caderet a jure suo, est dec. Rotae in recollectis per Farin. *dec. posth.* 169. *num.* 5. *par.* 2. Add. *ad dec.* Buratt. 719. *num.* 17. *cum aliis seq.* ubi ampliat, ut procedet etiam si fiat cum consensu primi emphyteutae. Secunda distinctio. Aut census fuit impositus super ipsamet re emphyteutica, et impositio est nulla: Aut vero super fructibus illius, et constitutio census substinetur, durante jure imponentis, ut in censu imposito per haeredem gravatum, tenet Rot. *dec.* 48. post ejus tractatum, *et dec.* 480. *par.* 1. *et dec.* 121 *par.* 2. Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 49. Felic. *d. cap.* 4. *num.* 4. Grat. *discep. foren. tom.* 1. *cap.* 43. *num.* 21. Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 50. Foll. *in pract. cens. in verb. hujusmodi num.* 21. *et* 41. novissime Vinc. Fusar. *de fideic. q.* 707. *num.* 9. et Jo. Franc. Ferent. in Add. *ad dec.* Buratt. 749. *num.* 32. ubi alios citat, quod census impositio super re emphyteutica, cujus expresse prohibita est hypotheca, vel etiam alienatio, alienationis late sumpto vocabulo, facta absque consensu Domini directi, sustinetur saltem super fructibus rei emphyteuticae, durante jure impositoris, quando de illis est facta expresse mentio in istrumento, alias in dubio praesumeretur facta super proprietate tantum, ubi ultra praedictos supra allegatos, alios refert, et alias decisiones Rotae.

Sed licet praedicta distinctio sit de jure vera; 113
tamen hodie, propter Bullam Pii V. de ea dubitandum est, quia in ea dicitur, censum nullo modo constitui posse, nisi in re immobili, et quae nominatim certis finibus designata sit; Bocc. *d. tract. par.* 1. *num.* 49. et census debet esse perpetuus. Cenc. *eod. tract par.* 1. *art.* 1. *q.* 1. *num.* 16. nisi dicas, quod impositio sit facta super fructibus rei immobilis, finibus designatae, sine aliqua hypotheca, juxta decisionem Rotae, *par.* 1. *divers. dec.* 480. *num.* 1. et ita etiam tenet Cenc. *eod. tract. par.* 1. *cap.* 2. *q.* 1. *art.* 6. *num.* 27. ubi *num.* 28. declarat dummodo imponatur super solis fructibus, et impositio non sit perpetua, sed de hoc etiam est dubitandum, quia census de sui natura continet hypothecam. Covar. *var. resol. lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 6. Ludovis. *dec.* 95. *num.* 9. et per Cenc. *d. tract. par.* 1. *cap.* 2. *art.* 1. *quaest.* 3. n. 5.

Tertia distinctio est, quod aut investitura fuit facta, cum facultate, quod emphyteutae liceret bona concessa alienare; aut non fuit talis licentia data: primo casu, impositio census est licita; secundo casu est illicita; et ista distinctio comprobatur, ex com. Doctorum sententia, quando data est licentia vendendi, empyteuta potest vendere, Corb. *de caus. privat. ab alien. limit.* 1. et nos dicemus infra *num.* 117.

Declarari autem possunt praedicta non habe- 114
re locum, quando impositio census esset aliquo capite nulla, ut quia esset impositus contra formam bullae Pii V. Cenec. *eod. tract. par.* 1. *cap.* 2. *q.* 1. *art.* 6. *n.* 14. Vinc. Fusar. *d. quaest. n.* 10. et nos etiam dicemus in limitationibus, limit. 9.

Advertendum tamen erit, quod emphyteuta, 115
qui imposuit censum, qui prohibitus erat alienare, tenebitur ad damna, et interesse Domino census. Seraph. *dec.* 785. *et* 787. Cenc. *d. art.* 6. *num.* 41. Vinc. Fusar. *d. q. num.* 13.

Declaratur secundo, nisi census esset impo- 116
situs super re, in qua emphyteuta habeat medietatem liberam, et sit capax, Ludovis. dec. 256. ubi plures decisiones allegantur. et *dec.* 225. et ampliat habere locum, etiam si imponens censum, designet rem totam, cum confinibus, ac etiam si asseruit, fundum ad se spectare, et nullo fideicommisso esse subjectum: quia intelligitur ratione portionis suae liberae, Add. ad *d. dec.* 225. n. 16. ubi plures decisiones cumulat, Maresc. *var. resol. cap.* 72. *lib.* 1. ubi hanc opinionem rationibus comprobat, et est *dec.* 51. *recentiss. par.* 1.

Declaratur tertio, ad affectum evitandae ca- 117
ducitatis, si emphyteuta, qui imposuit censum, ipsum postea redimat, antequam Dominus decla-

ret caducitatem, Seraph. *dec.* 794. *num.* 11. *et d. dec.* 51. *par.* 1. et quando considerari posset census esse extinctum, non consideratur caducitas, ut quia census fuisset impositus ad favorem alicujus, qui postea esset haeres imponentis, ut est *dec.* 169. *num.* 5. *par.* 2. *recentiss.* Et hoc praesertim habere locum debet ex aequitate in Ecclesia, quando jus suum non est factum deterius: ut in dictis dec. dicitur, et d. Seraph. decisionem refert Bocc. *de cens. par.* 2. *num.* 153. sed si declaretur caducitas, antequam census redimatur, emphyteuta non evitabit poenam caducitatis, ut in *ead. dec.* Seraphin. dicitur, *d. num.* 11. ver. ista exequutio. Cenc. *d. art.* 6. *num.* 10. *et seq.* Ubi *num.* 15. concludit, hoc habere locum in emphyteusi Ecclesiastica, non in profana, in qua servari non debet tanta aequitas, quanta debet servari ab Ecclesia, Grat. *discep. foren. tom.* 1. *cap.* 43. *num.* 35. *et seq.* idem tenet Seraph. *dec.* 819. quae decisio est confirmatoria *d. dec.* 794. ubi additum fuit *num.* 3. *et seq.* quod cum in impositione census adesset pactum redimendi (quod etiam intrat ex natura contractus) juxta Bullam Pii V. ut redemptione quandocunque sequuta, non attendatur acceptatio devolutionis, sed habeatur perinde, ac si nunquam fuisset alienata, vel hypothecata, ex Dec. *cons.* 88. et aliis ibi allegatis, et sic videtur recessum ab eo, quod dictum fuerat, quod ante redemptionem erat acceptata caducitas, sed vide infra limit. 8. et idem dicitur *in d. dec.* 51. *num.* 5.

118 Sed Cenc. *d. q.* 2. *art.* 2 *num.* 14. distinguit. Aut in investitura adest pactum expressum de non alienando sine consensu Domini directi, cum adjectione etiam poenae caducitatis, in casu alienationis; et tunc per impositionem census, illum privari jure suo, allegat Roder. *eod. tract. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 7. qui citat *dec.* 480. *num.* 1. *et* 2. *par.* 1. *divers.* sed secundum eundem Cenc. magis probat dec. Seraph. supra allegata 794. *num.* 9. *vers. neque obstat*, quod alias: Aut vero in investitura Dominus directus non fuit stipulatus poenam caducitatis, in casu alienationis, sed stetit in puris terminis juris communis, et in hoc casu non cadit emphyt. ut dicitur in *d. decisione, et ver. neq. obstat.*

Et hanc distinctionem, quoad poenam caducitatis incurrendam, Ego quoque sequor, et moveor, quia per impositionem census super re emphyteutica, non venditur res, neque transfertur illius dominium in emptorem census, sed venditur solum jus exigendi certam quantitatem fructuum ex illa re, et constituitur jus quoddam, distinctum, et separatum a dominio et propriate illius, ut bene deducit Aym. *consil.* 217. *num.* 4. Rot. in impressis a Lud. Cenc. *de cens. dec.* 1. *num* 2. *et dec.* 81. *num.* 8. et ideo in censu non habet locum statutum, loquens in vendente possessionem, vel rem immobilem, Rot. *in d. dec.* 81. et Add. ad Ludovis. 281. et impositio census est quaedam species servitutis super re, Rot. *in d. dec.* 5. *num.* 4. et est tex. *in cap.* 2. ubi Abb. *de cens.* Dec. *cons.* 307. et est *dec.* 71. apud Cenc. Seraph. *dec.* 794. *num.* 9. Et ideo de jure communi, ex impositione census, non incurritur caducitas, quia res emphyteutica potest hypothecari. Seraph. *d. decis. n.* 18. nisi expresse de hoc cautum fuerit. Rot in recentissimis, *par.* 2. *dec.* 167. *num.* 7. Sed si census redimatur, etiam stante prohibitione, esset locus excusationi. Rot. *d. dec. Seraph.* 819. et in alia decisione, quae est impressa post *consil.* 58. Honded. *num.* 101. et vide etiam infra in limitationibus.

Declaratur quarto, quando in impositione census est reservatus consensus Domini directi, etc. qui si interveniat, census erit bene impositus; sed si non interveniat, contractus erit resolutus, Cavaler. *ead. dec.* 253. *in fine.*

Sciendum tamen est, quod per mortem em- 119
phyteutae, vel Vasalli, census sic impositus, extinguitur, Cenc. *eod. tract. par.* 3. *cap.* 1. quoad Dominum directum. cum servitutes, et hypothecae extinguantur, finita emphyteusi, ut diximus in tit. *de cont. emph. q.* 38. idem Cenc. *art.* 6. *fol.* 36. n. 41. et vide quae dicemus *in tit. de Laudem. q.* 10.

Quoad vero emptorem census, potest ipse age- 120
re ad refectionem omnium damnorum, et interesse, etiam quod ignorasset, praedium super quo census est constitutus, fuisse expresse alienari prohibitum, Seraph. *decis.* 785. sive fuerit promissa refectio, sive non, et hoc interesse diceretur liquidum, et esset taxandum ad illam quantitatem, quae promissa fuit in instrumento census, et istud interesse non incipit currere a die impositionis census, sed a die, quo cessatum fuit a solutione census, ut bene dictus Cenc. deducit *d. art.* 6. *num.* 51. et sequentibus. et exceptio, quod fuerit factum pactum de non alienando, licet sit exceptio de jure tertii, quae competit Domino directo, competit etiam emptori census, Surd. *dec.* 144. et Cavaler. *dec.* 253.

Posset etiam agere emptor census ad rescin- 121
dendum contractum census, et compellere venditorem ad pretium restituendum, ex *dec.* 304. *divers. par.* 4. ubi plures aliae decisiones allegantur, et compelli possunt etiam fidejussores, qui se obligaverunt de legitima evictione, et generali defensione, ut in eadem decisione dicitur, cum aliis allegatis per eundem Cenc. *par.* 1. *q.* 4. c. 3. *n.* 21. *fol.* 80. et alia require *in d. q.* 4. quae pro emptore faciunt, videlicet ut liberet ipsum a molestiis, et faciat consentire habentem interesse.

Limita modo praedicta, ut non habeant locum, 122
si emphyteuta super melioramentis factis ab eo imponat censum, dummodo melioramenta sint permansura, et fructus sufficiant pro census solutione, Cenc. *eod. tract. par.* 1. *cap.* 2. *art.* 1. *num.* 16. *et art.* 2. *num.* 17. *fol.* 40. *et* 41.

Limita secundo, quando in investitura esset 123
data licentia alienandi; quia in tali casu posset

super re emphyteutica imponere censum perpetuo duraturum, Cenc. *eod. tract. art.* 1. *cap.* 2. *d.* 2. *num.* 15. *fol.* 39. et non est mirum, cum etiam possit alienare, poterit etiam imponere censum.

124 Limita tertio, quando emphyteusis esset haereditaria, Intrigl. super Bulla *de censib. q.* 26. *n.* 12. *cum sequentibus.* Cenc. *eod. tract. art.* 1. num. 17. *fol.* 40. Rot. *dec.* 211. in *fine par.* 5. *recentiss.*

125 Limitari etiam posset generaliter in casibus, in quibus esset licita alienatio, ut inter comprehensos in investitura, et de quibus in limitationibus dicitur.

Limitari quoque potest in Rustico, ad effectum, ut excusetur a caducitate, imponento censum super re emphyteutica, tanquam super re libera, nisi scienter id contra Dominum agatur, et non incidenter inter alios, ut tenet Rot. in recollectis per Farin. *decis. post.* 169. *par.* 2. *num.* 6.

126 In hoc loco non erit inconveniens quaerere, an Dominus directus possit imponere censum super re emphyteutica, ab ipso in emphyteusim concessa, post quam tractavimus, an hoc facere possit emphyteuta? Et videtur dicendum, quod non; quia in Bulla Pii V. cavetur, censum imponi non posse, nisi super re immobili, aut quae pro immobili habetur, et de sui natura fructifera, et quae nominatim certis finibus designata sit: cum itaque dominium utile sit penes emphyteutam, sequitur, quod dominus census non possit consequi fructus rei obligatae et haberetur perinde, ac si esset impositus super re aliena, quoad dominium utile: quia in nuda tantum proprietate census esset constitutus, quae proprietas non est fructuosa, contra formam dictae Bullae, et hanc opinionem tenet Avend. *de cens. c.* 66. num. 7. *et c. seq.* num. 2. *et c.* 70. *num.* 4.

Contrarium tenuit Redoan. *de reb. Eccl. non alien.* Rub. *de const. ann. cen. num.* 39. Foll. *in pract. cens.* in *ver. hujusmodi num.* 44. Bon. *de cens. art.* 10. *num.* 26. quos refert, et sequitur Cenc. *de cens. part.* 1. *cap.* 2. *quaest.* 1. *art.* 1. *num.* 14. *et seq.* qui dicunt, quod census sustineri potest actione personali: quia quando census non potest haberi de re, super qua est constitutus census, insurgit obligatio personalis; et Red. allegat Bal. *in l. pen. C. si non a comp. jud. et in l. cum res. C. de probat.* et idem videtur approbare Joan. Bapt. Leon. Bart. super Bulla Pii V. Glos. 5. dum remittit se ad Foll. Sed ratio eorum communiter improbatur; quia hodie per Bullam praed. annullantur census personales, Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 49. *num.* 12. et Cenc. *eod. loco.* Quare ipse defendit hanc opinionem, alia ratione; quia iste census est impositus super re immobili fructifera, certis finibus designata, juxta formam Bullae: et licet fructus illius non ad Dominum directum, sed ad emphyteutam pertineant; non tamen sequitur, quin illa sit de sui natura fructifera, et allegat simile de eo, qui imponit censum super re, quam emit, cum pacto de retrovendendo *ead. quaest.* 1. *art.* 3. licet fundus redeat per redemptionem ad redimentem sine onere: quae non videtur tuta, quia emptor cum pacto redimendi interim est dominus fructuum: unde idem Cenc. affert aliam rationem, *d. prim. par. cap.* 3. *q.* 1. *fol.* 60. n. 26. quia pro solutione, omnia alia sua bona obligavit: sed nec ista ratio tuta est, quia census deberi non potest ex sola omnium bonorum obligatione, et hypotheca, ut late deducit idem Cenc. *par.* 1. *cap.* 3. *art.* 3. *in princ. fol.* 68. et alia ratio Cenc. quod res non desinit esse fructifera, licet fructus pertineant ad emphyteutam, militat etiam in imponente censum super re aliena, quae impositio census est nulla, tanquam facta sine fundo. Rot. *in rec. part.* 1. *dec.* 688. *num.* 5. Et pro contraria opinione facit, quod Dominus directus non potest rem emphyteuticam uni concessam alteri concedere, in ejus praejudicium, Corb. *de caus. privat. ob temp. fin. num.* 11.

Potest tamen salvari secunda opinio, quia impositio est facta super re, pertinente ad Dominum jure dominii, et fructifera, licet fructus sint aliis obligati, tamen per hoc non dicetur impositio nulla, cum emptori sit consultum, ut possit agere actione personali, et reali contra omnia bona venditoris pro censibus, et fructibus, et etiam possit agere contra eundem ad faciendum consentire omnes habentes interesse, et sic emphyteutam, et ut res liberetur, propter clausulas praegnantes, solitas apponi in instrumentis, Rot. *in d. dec.* 6. *impressa post. tract. d. Cenc.*

Amplia 45. ut redeamus unde utiliter digressi 127
fuimus, ut emphyteusis revertatur ad Dominum, etiam cum suis melioramentis, et expensis ibi factis, Dec. *cons.* 160. *col.* 2. cum aliis deductis per Corb. *d. caus. ampl.* 50. et diximus supra *de melioramen. q.* 1.

Amplia 46. ut revertatur ad Dominum una 128
cum fructibus pendentibus, et maturis, et proxime recolligendis, si non sunt in borreo reconditi, aut a solo separati, Corb. *d. caus. ampl.* 51. *et de caus. pri. ob non sol. can. ampl.* 27. ut vide supra *de melioramen. q.* 1. *num.* 13. ubi quaeritur, an expensae factae causa colligendorum fructuum possint peti.

Amplia 47. ut emphyteuta, cadens a jure suo, 129
propter rei alienationem, irrequisito Domino factam teneatur ad fructus universos, a tempore saltem, quo Dominus declaravit, velle esse locum caducitati, si post dictum tempus emphyteusim possideat, Benint. *dec.* 35. Corb. *d. caus. ampl.* 52. sed de hoc nos dicemus in tit. *de sol. can. ampl.* 40.

Amplia 48. dispositionem d. l. fin. habere lo- 130
cum in colonia perpetua, in locatione ad longum tempus, et in omnibus contractibus, in quibus, dominium directum ab utile separatur, Bart. in *l.* 1. §. *quod autem il* 2. *num.* 1. *ff. de superficie,* Fulgos. *cons.* 240. Aret. *cons.* 55. *sub* num. 4. Cavaler. *dec.* 115. intelligenda tamen erunt praedicta, secundum limitationes, infra dicendas.

Amplia 49. quando emphyteuta coosentit alienationi: uam dicitur alienare, et a pari proceduut, actum celebrare, et ei consentire, Corb. *de caus. privat.* ex eo quod emp. pat. iu princ. Caroc. *de locat. fol.* 50. *q.* 2. *num.* 3. Redoa. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 11. *num.* 1. *et seq.* idem dicendum est, quando praesens tacuit, et ultra tacitum consensum iterveniat aliquis actus positivus, ut per eundem Caroc. *ibi fol.* 51. *quaest.* 3. *num.* 3. sed vide omuino pro hac ampliatione *de Laud. quaest.* 31.

Amplia 50. eadem l. fin. habere locum, si emphyteuta patiatur ab alio praescribi, cum alienationis verbo etiam prescriptio contineatur, Dec. *cons.* 445. *num.* 28. sed cont. tenet Alex. *cons.* 92. *col.* 5. *num.* 29. *et seq.* si non fuisset lata sententia super praescriptione, et vid. Rol. *cons.* 3. *num.* 83. *et seq. et cons.* 5. *num.* 64. *vol.* 1.

131 Limita primo, dispositionem *d. l. fin.* non habere locum, quando non est sequuta traditio, et non sufficit, quod sit celebratus contractus alienationis. Ita communiter teneri testatur Imol. *in cap. potuit, de locat. num.* 49. communemque appellat etiam Alex. *in l. si a me num.* 4. *ff. ad Leg. Falc.* Ias. *in d. l. fin. num.* 132. et Tiraq. *de retract. municip.* §. 1. *glos.* 2. *num.* 43. dicit, quod hanc opinionem tenet universa Cohors scribentium. Et ratio est, quia ante traditionem, non dicitur alienatio perfecta neque consumata Clar. §. *emph. quaest.* 13. *num.* 3. Corb. qui multos cumulat, *de caus. privat. ob alien. limit.* 58. ubi de com. etiam attestatur, Redoa. qui plures allegat, hanc appellans com. op. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 515. *n.* 6. et de com. etiam testatur Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 81. Joseph. Lud. *dec. Perus.* 35. *num.* 9. etiam si dictum sit, si dominus consenserit: Valasc. *de jur. emph. quaest.* 38. *num.* 10. et Maur. Burg. *de laud. par.* 2. *insp.* 2. *num.* 9. ubi alios allegat, et novissime Bonavogl. in Add. *ad l. fin. Cod. de jur. emph. num.* 132. ubi plures de magis com. refert.

Recedunt ab hac opinione pauci, quod scilicet sufficiat sola venditio, quos allegat Tiraq. *d. glos.* 2. *num.* 48. Rol. *cons.* 51. *num.* 21. *vol.* 2. et Imol. *in d. cap. potuit*, ea ratione, quia venditio solo consensu perficitur ante traditionem, et *l. fin.* loquitur solum de venditione, et non declarat necessariam esse traditionem, Redo. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 380. *in fine*, ubi allegat Bertran *cons.* 169. *lib.* 1. sed prima est magis communis opinio.

Quae opinio magis communis, scilicet quod requiratur vera traditio ad effectum, ut emphyteuta cadat a jure suo, extenditur, si reservasset sibi usufructum, quia ex reservatione usufructus, non traditur naturalis, sed civilis possessio, et tamen requiritur naturalis actus, ut cadat a jure suo, Guid. Pap. *decis.* 101. *a principio usque ad num.* 6. Farin. *dec. post.* 160. *num.* 8. cum aliis ibi allegatis, etiam si adesset clausula constituti, ut ibi, et infra dicetur.

132 Declara, commonem opinionem non habere locum, si in instrumento concessionis dictum esset, quod non solum non alienet rem emphyteuticam, sed nec etiam attentet alienare, ut in materia fideicommissi tenet Paris. *cons.* 100. *num.* 7. *et* 27. *lib.* 4. Menoch. *cons.* 322. *num.* 59. *et seq.* et alii relati per Vinc. Fusar. *de fideic. q.* 718. *num.* 35.

133 Declara secundo, si intervenisset quasi traditio, causata dimissione rei, Fusar. *d. q. n.* 14.

134 Declara tertio, quando venditio est facta cum clausula constituti, vel precarii: quia per dictam clausulam transfertur possessio, et emphyteuta jure suo privatur Bar. *in l. ub emptione, in fine ff. de pact.* Tiraq. *de jur. const. poss. limit.* 26. Paul. de Cast. *in l.* 1. §. *si rem. num.* 2. *ff. depos.* Ant. de But. *cons.* 34. Fulgos. *cons.* 2. Cum. *cons.* 41. Alex. *in l. si a me, num.* 4. *ff. ad l. Falc.* Ruin. *cons.* 2. *col.* 1. *vol.* 1. Hipp. de Mars. *sing.* 412. Rip. *cons.* 137. Negus. *de pign.* 3. *num.* 2. *par. in fine.* Rol. *cons.* 51. *num.* 27. *vol.* 2. cum aliis allegatis per Corb. *d. caus. ampl.* 30. *num.* 1. Clar. §. *emphyteusis quaest.* 13. *ver. sed quid*, ubi dicit, quod haec est comunior opinio; et licet haec de rigore juris sit verior (dicit ipse) tamen opinio, quod requiratur actualis traditio, est aequior, et Tiraq. loco citato, licet dicat hanc sententiam esse com. eam declarat, non procedere, si emphyteuta vendidit, cum dicta clausula, sine alia reali traditione, cum expressa protestatione, et reservatione juris dominii, et allegat alios, quos refert Corb. *d. ampl. num.* 2. quam declarationem damnat Rol. *d. cons.* 51. *num.* 36. nisi protestatio facta sit cum clausula, non aliter, nec alio modo; quam etiam opinionem videtur tenere Corb. *in fine d. ampl.* dum dicit, caveat emphyteuta, ne vendat absque licentia Domini, cum clausula constituti, ne privetur jure suo, prout privari tenet Soaretz. *recep. sent. ver. Emphyteuta, num.* 76. *et seq.* Valasc. *de jure emph. q.* 18. *sub num.* 20. dum refert utramque opinionem, et dicit, quod contraria opinio non est recepta. Mantic. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 33. distinguit aut est facta reservatio salvo jure Domini, et non incidit in poenam, aut nulla est facta reservatio, et tunc incidit, et hanc dist. dicit tenere Rim. jun. *cons.* 483. *num.* 165.

135 Contrariam opinionem, quod per clausulam constituti emphyteuta non cadat, nisi sit facta traditio, tenet Alvar. *cap.* 1. *col.* 2. *ver. quid autem tit. quid juris sit*, et ibi Card. Alex. et Affl. *num.* 5. Joan. Rayn. *c.* 1. §. *habito, col.* 9. *de prob. alien. feud.* per Frid. et ibi etiam Affl. Guid. Pap. *dec.* 101. Curt. jun. *in tract. de feud.* 4. *par. in princ. q.* 13. Rip. *in ca. cum M. Ferrarien. num.* 8. Red *de reb. Eccl. non alien. fol.* 384. *n.* 8. Casp. Cabal. *ad d. cons.* But. 34. Clar. ubi supra, Fusar. *de fideic qu.* 718. *num.* 33. qui alios citat, et hanc esse magis receptam op. testatur Ludovis. *decis.*

520. num. 6. qui alios citat, et multas alias decisiones Rotae Romanae allegat. Add. ad. dec. Ludovis. 388. num. 9. Franc. Marc. dec. 570. num. 2. par. 2. Guid. Pap. dec. 101, num. 3. Bec. cons. 2. num. 2. Sslso. de laud. cellul 7. num. 23. Rip. primo resp. num. 20. cum seq. l. 1. et Maur. Burg. de laud. par. 2. insp. 2. num. 13. et maxime procedit, quando est reservatum jus dominii, cum clausula, non alias, etism si reservatus fuit usufructus, Ludovis ead. dec. 388. et ibi Add.

136 Declara quarto, nisi venditio, et instrumentum venditionis factum esset iu domo, vel fundo alienato, et sic in conspectu rei, cum clausula, Dedit, vendidit, et tradidit, quia tunc in emptorem transfertur dominium, et possessio, Bar. in l. praedia in 2. opposit. et ibi Alex. ff. de acq. poss. idem Bar. in l. 2. Cod. eo. Rol. cons. 51. num. 31. vol. 2. cum aliis allegatis per Corb. d. causa limit. 38. et per Burg. dictu insp. 2. num. 9.

137 Limita secundo, non habere locum, quando emphyteuta partem tantum rei emphyteuticae alienavit, quia caderet solum ab illa parte alienata. Gram. dec. 49. num. 1. et seq. qui multos congerit, etiam attestantes de communi Clar. d. quaest. 13. ver. non omittam, qui dicit banc esse magis com. op. idem sentit Corb. d. causa ampl. 42. n. 6. qui alios citat, Caroc. de locat. tit. de locat. emphyt. quaest. 4. fol. 92. ubi multos cumulat, dicens hanc esse magis com. op. Honded. cons. 51. num. 34. Mant. de tacit. et amb. tit. 28. lib. 22. num. 13. referens hanc esse msgis benignam, et magis com. op. Idem Honded. cons. 58. num. 85. lib. 1. et in fine illius consilii ponitur decis. Rot. pariter hanc esse magis receptam opinionem dicens, Maresc. var. resol. cap. 14. num. 6. et seq. lib. 2. et Rot. in rec. par. 2. d. 593. num. 6. et alios refert Marius Burg. de laud. par. 2. inspect. 34. num. 5. ubi etiam multos citat, tenentes procedere in feudo. Infertur tenendo hanc opinionem, ut nihilominus emphyteuta teneatur solvere eundem canonem. Nat. cons. 450. num. 2. et vide infra de sol. can. quaest. 1. num. 369.

138 Dissentiunt ab hac opinione Bal. cum Bero. Crot. et alii, allegati per Corb. dicta ampl. 42. et Caroc. d. quaest. Rol. cons. 17. num. 18. vol. 2. qui hanc op. dicit esse communem, et alios refert Hond. d. cons. 58. num. 85. Sed sine dubio prima opinio est aequior, et communior, quam tenet Rota, ut per Ludovis. d. 219. ubi contrariis respondetur, et ibi Add. allegat alias decisiones; hanc etiam secundam op. tenet Natt. cons. 479. Ceph. cons. 139. quod emphyteuta cadat a tota, et alios refert Burg. citata insp. num. 2. tenentes secundam sententiam.

139 Declara tamen praedictam magis com. op. ut non babeat locum, si emphyteuta venderet rem, tanquam allodialem, et propriam, non facta mentione de dominio directo Domini; nam tunc alienans partem, cadit a toto, quia apparet de depravata illius intentione interveniendi dominium directum, Jas. in l. fin. Cod. de jur. emph. num. 125. Rol. cons. 17. vol. 2. in fin. ubi dicit hanc esse comm. op. Nat. cons. 479. num. 4. Redo. de reb. Eccl. non alien. fol. 516. num. 9. Corb. d. ampl. et in dubio rem uti allodialem vendidisse praesumitur animo praejudicandi Domino, si alienat simpliciter, non facta mentione, quod res sit emphyteutica, vel non exprimens qualitatem, ex qua id possit apparere, Salyc. in d. l. fin. num. 8. Bal. ibidem num. 8. et Jas. num. 86. et est com. op. ut attestatur Bero. cons 102. num. 60. vol. 1. cum aliis allegatis per Corb. d. ampl. num. 8. quam sententiam tenet Rot. ut per Add. ad d. dec. Ludovis. Caroc. d. quaest. 4. num. 6. et Honded. d. cons. 51. num. 35. et novissime alios refert Bonavogl. in add. ad Jas. in d. l. fin. sub num. 125.

Amplia supradictam limitationem habere lo- 140
cum, etiam de aequitate canonica, Bero. d. cons. 102. num. 63. Honded. d. cons. num. 36. et vide Mant. d. tit. 28. num. 13.

Declara secundo dictam magis comm. op. ut 141
non procedat, quando est conventum, quod bona emphyteutica, non possint alienari in totum, vel in partem: quod pactum, ultra prohibitionem juris communis, ut aliquid operetur, intelligitur, ut ex alienatione etiam partis, emphyteusis in totum devolvatur, Bero. cons. 122. col. 1. et 2. lib. 1. Honded. eod. cons. num. 37. Magon. decis. Flor. 145. num. 11. et alios refert, idem Bonavog. citato loco.

Contrarium tenuisse bis Rot. refert. Maresc. 142
var. resol. lib. 2. cap. 14. num. 8. sed si dictum esset, quod caderet a toto, si partem alienaret, pactum esset servandum, quemadmodum de testatore prohibente sic, videudus est Vinc. Fusar. de fideic. q. 718. num. 10.

Declara tertio, ut non babeat locum, quando 143
emphyteuta promisit per se, et alios comprehensos, non alienare, Domino irrequisito, sub poena juris, quia tunc, uno alienante partem, omnes alii caderent in poenam, Rip. in l. 4. §. Cato. num. 45. in fine ff. de ver. ob. Corb. dicta ampl. in fine, sed de hac declaratione dubitari potest, per ea quae supra dicta sunt.

Alias duas declarationes ponit Bonavog. citato loco, nempe quando Dominus ex alienatione offenderetur, ex Rolan. cons. 17. vol. 2. Grat. cons. 93. num. 20. vol. 1. Bero. cons. 120. vol. 1. Bursat. cons. 220. num. 99. vol 2. quae declaratio est una cum illa prima quando alienaret ut rem allodialem, quam ponit Corb. d. ampl. 42. num. 7. secunda declaratio est, quando fundus, vel domus unico contextu esset datus in emphyteusim, ex Natt. cons. 479. num. 15. et cons. seq. quod intellige, ut ibi per Natt. et per Corb. de caus. privat. ob non sol. can. ampl. 5. sub num. 19. ver. nam sicut, et vide, quae dicemus in tit. de sol. can. qu. 1. n. 31. et Corb. ead. causa ampl. 6. et vide etiam

infra *de sol. can. quaest.* 1. *numer.* 44. *vrr. ego autem.*

144 Limita tertio, dispositinnem *dictae l. fin.* non habere locum, quando in concessione adesset clausula, pro *se*, et quibus dederit: nam hoc casu irrequisito Domino, posset emphyteuta alienare, Jas. cum aliis, quos citat, *in l. fin. num.* 6. *Cod. de jur. emph.* Grat. *cons.* 86. *num.* 5 *lib.* 1. Dec. *cons.* 171. *num.* 2. Curt. jun. *cons.* 108. *num.* 37. Ruin. *cons.* 81. *num.* 6. *vol.* 1. Aym. *cons.* 84. *num.* 11. Paris. *cons.* 3. *num.* 12. *vol.* 1. ubi hanc esse com. op. testatur, eamque esse com. dicit Dec. *cons.* 164. Ceph. *cons.* 347. *num.* 30. *vol.* 2. Rol. *cons.* 79. n. 27. *vol.* 2. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 517. Clar. §. *emph. qu.* 13. *ver. ulterius quaero* Coch. *d. causa limit.* 2. Caror. *de locat. tit. de locatione emphyteutae, q.* 1. *num.* 3. ubi hanc esse magis com. op. ex Bero. et Imol. *in cap. potuit*, de locato testatur, Valasc. *de jur. emph. q.* 38. *num.* 23. quae limitatio erit intelligenda, quando erit posita in dispositivis instrumenti, et non in executivis juxta quae dicemus infra *q.* 10. et in *hac q.* n. 283. *et num.* 181.

145 Declara tamen hanc limitationem tertiam, ut non procedat, quando res fuit concessa pro se, et quibus legitime dederit: quia licentia alienandi non est simpliciter data, sed cum grano salis: nam his verbis stantibus, negari non potest, quin emphyteuta, qui alienavit irrequisito Domino, dicatur illegitime alienare, Cur. jun. *cons.* 130. *num.* 7. Aym. *cons.* 92. *num.* 6. et Corb. *d. limit. sub n.* 2.

146 Declara secundo, non habere locum, si in instrumento concessionis, cum clausula, et quibus dederit, vel cui concedere voluerit, appositum est pactum, ut emphyteuta non posset alienare sine consensu Domini Dec. *cons.* 171. *num.* 3. Curt. jun. *cons.* 230. *num.* 6. Corb. *d. limit. num.* 4.

147 Declara tertio, per illam clausulam, et quibus dederit, vel voluerit, non quam conceditur facultas alienandi; quod censetur solum data facultas alienandi primo acquirenti, quando in concessione adest verbum, tu, vel ipse, quod denotat personalitatem quandam, a qua persona recedi non potest Natt. *cons.* 163. *num.* 7. *et seq. et cons. seq.* quam opinionem sequuta est Rota, ut per Ludovis. *dec.* 529. *n.* 2. *et seq. et dec.* 11. *div. par.* 1. quae loquitur, quando data est haec facultas quidquid N. placuerit, et fuit responsum non obstare verba, et usque in tertiam generationem, quia intelligi debent, quod N. posset alienare in praejudicium generationum, et non ultra, et Add. ad decis. Ludovis. allegat aliam decis. Rotae, et vide infra *num.* 284. et *qu.* 10.

148 Quam declarationem subdeclara non habere locum, si aliter de intentione concedentis appareret; ut si esset dictum, quod ejus successores possent alienare, Natt. *eod. cons. num.* 7. vel licentia alienandi respiceret alios ulteriores in investitura comprehensos. Ludovis. *d. dec. num.* 4.

Declara quarto dictam licentiam continere expressam prohibitionem, ut non possit in personam privilegiatam, et potentem fieri alienatio, Ludovis. *eod. dec. num.* 5. et qui sint isti potentes, diximus supra. 149

Amplia praedictam limitationem tertiam habere locum, sive dictum sit: quibus dederit, vel quibus voluerit; in hoc enim nihil differunt, Jas. *in d. l. fin. num.* 6. qui alios allegat, et Caroc. *d. qu.* 1. *num.* 3. *fol.* 94. 150

Limita quarto, *d. l. fin.* non habere locum, quando dictum esset, pro haeredibus, et successoribus quibuscunque, nam per hanc clausulam censetur data facultas alienandi, irrequisito Domino, Paris. *cons.* 3. *num.* 13. *lib.* 1. Rol. *cons.* 54. *num.* 34. *lib.* 31. Mart. *de claus. par.* 1. *claus.* 102. *num.* 3. declara in emphyteusi Ecclesiastica, concessa pro se, et haeredibus, ex eis legitime descendentibus: nam non poterit alienare in praejudicium vocatorum, et quomodo intelligatur, vide *de succ. in bon. emphy. q.* 1. *in fine.* 151

Limita quinto non habere locum, quando in investitura Dominus directus prohibuit alienationem tantum majoribus, quia per hoc est data licentia alienandi majoribus et aequalibus, Ruin. *cons.* 213. n. 6. *lib.* 1. et dicit, quod haec opinio est verior, et communior; sed Clar. *d. q.* 13. *ver. sed quaero*, credit opinionem Ruin. non esse veram; tamen nihil determinat, sed de hoc videndus est Corb. *d. causa ampl.* 2. *num.* 17. et nos dicemus infra, et videndus est etiam Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 21. *num.* 38. *et seq.* et Jo. Franc. Bonavog. in Add. *ad l. fin. C. de jur. emph. col.* 2. 152

Limita sexto, quando esset data licentia alienandi cuicunque voluerit, Salyc. *in d. l. fin. C. de jur. emph. num.* 2. quem sequitur Bal. ibi *num.* 3. et Jas. *num.* 4. *et seq.* Imol. *in cap. potuit de locat.* Alex. *cons.* 172. *num.* 6. *vol.* 2. Rom. *sing.* 475. Dec. *cons.* 614. *num.* 5. Ruin. *cons.* 81. *n.* 6. *vol.* 1. Clar. *d. quaest.* 13. *ver. sed pone*, ubi dicit hanc esse com. op. Rol. *cons.* 79. *num.* 25. *vol.* 2. Corb. *d. causa ampl.* 2. *num.* 5. non tamen poterit in potentiores alienare, Mant. *de tacit. et amb. d. tit.* 21. *num.* 35. Burg. *de laud. par.* 2. *inspec.* 1. n. 19. et dixi supra *num.* 20. quia est contra naturam emphyteusis, et quid in emphyteusi Ecclesiastica, vide de *succ. in bon. emph. quaest.* 1. *in fine.* 153

Contrarium tenet Spec. in §. *nunc aliqua qu.* 14. *de locat.* Alex. *cons.* 106. *num.* 3. *vol.* 4. Affl. *dec.* 307. n. 21. Cavalc. *cons.* 50. Soc. jun. *cons.* 70. *num* 9. *vol.* 3. Bero. *cons.* 44. *num.* 21. *vol.* 1. Dec. *cons.* 614. *num.* 2. qui volunt, quod hoc pactum debet intelligi in terminis juris communis; videlicet dummodo hoc faciat de licentia, et voluntate Domini; sed opinio Spec. et sequacium communiter reprobatur, ut dicit, Jas. *d. l. fin.* et Clar. *d. ver. sed pone*, et Roland. *d. cons.* 79. quia si illa clausula intelligi debet secundum naturam emphyteusis, redditur superflua, et tamen intelli- 154

gi debet cum aliquo effectu, *cap. si Papa, de privil. in* 6. ita Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 36. *et tit.* 21. *num.* 27. qui respondet fundamentis eorum, qui tenent contrariam partem Spec. et alios allegat, idem Mant. qui alios refert *eod. tract. lib.* 3. *tit.* 7. *num.* 10. qui loquitur in emphyteuta Ecclesiae, stante pacto quod possit alienare: et stante dicto pacto, idem judicatur de istis bonis emphyteuticis, quod de bonis allodialibus, Anch. *cons.* 125. *col. pen.* Dec. *cons.* 586. *n.* 5. refert Jo. Franc. Bouavog. in Add. *ad l. fin. C. de jur. emph. col.* 1.

155 Declara communem opinionem, quod vigore dicti pacti, non debet emphyteuta propria auctoritate introducere emphyteutam novum in possessionem, prout et tenetur solvere laudemium, et debet etiam expectari Dominus per duos menses, juxta dispositionem *d. l. fin.* et si aliter fieret, et venditor emptorem in possessionem mitteret propria auctoritate, res in commissum incideret, Guid. Pap. *cons.* 46. Soc. *cons.* 70. *num.* 10. *vol.* 3. Menoch. *cons.* 297. Add. ad Clar. *d. q.* 13. *litt. A.* Curb. *d. ampl.* 2. *num.* 9. quod intelligo, scilicet, quod Dominus non debet expectari per duos menses: cum data sit licentia alienandi, per ea, quae supra diximus *num.* 5. *et limit.* 3. sed quod infra duos menses tenetur Dominus novum emphyteutam in possessionem inducere, ut infra *num.* 158.

156 Declara secundo dictam com. op. ut non procedat, quando per pactum fuisset conventum, ut liceat emphyteutae vendere cuicunque voluerit, exceptis tamen potentioribus, Ecclesiis, pauperibus, et illegitime natis: ita Bero. *in d. c. potuit n.* 20. nam cum illud pactum possit aliquid operari ultra jus commune, non dicitur permissum emphyteutae, sine licentia Domini vendere: operatur autem, quia, et si de jure communi sit prohibitum vendere personis prohibitis, non tamen in jure determinatum est, quae dicantur istae personae prohibitae; ista ergo generalitas restricta dicetur ad personas in investitura, et pactu nominatas; operatur etiam, quia cum multae aliae personae dici possent prohibitae de jure communi. per pactum istud solum expressae prohibitae erunt; nam ultra expressas personas omnes aliae permissae dicuntur: ita Bero. *d. num.* 20. Jul. Clar. *d. quaest.* 13. *ver. sed quaero* Alex. *cons.* 106. *colum.* 1. *vol.* 4.

157 Dissentit Ruin. *cons.* 213. *num.* 7. *volum.* 1. quod scilicet possit alienare, irrequisito Domino: quia exclusio unius, alterius est inclusio: si igitur excludit certas personas, includit facultatem alienandi in alios sine licentia, ita Jas. *in d. l. fin. num.* 89. Add. ad Jul. Clar. *d. quaest.* 13. Caroc. *de locat. fol.* 94. *quaest.* 8. *num.* 5. qui dicit hanc esse magis com. opin. et resp. objectioni Jul. Clar. et opinionem Ruin. sequitur Maur. Burg. *de laud. par.* 2. *inspec.* 1. *num.* 17. *cum aliis seq.* et vide *de laudem. quaest.* 8.

Retenta igitur opinione praedicta Ruin. et 158
aliorum; eam amplia, ut habeat locum in novo emptore, cui primus emphyteuta in vim pacti alienavit, ut ipse possit alienare, irrequisito Domino, Spec. *in d.* §. *nunc aliqua, q.* 97. Ferret. *cons.* 119. *num.* 4. *et seq.* Natt. *cons.* 322. Dec. *cons.* 193. Corb. *d. ampl.* 2. *num.* 18.

Declara etiam, quod nihilominus tenetur em- 159
phyteuta post alienationem requirere Dominum directum (ut supra dictum est) ut novum emphyteutam infra duos menses in possessionem inducat: cum ipse non possit propria auctoritate inducere, Bero. *d. c. potuit, num.* 23. et Imol. *in eod. cap. num.* 64. et debet petere novam investituram, et solvere Domino laudemium, ut diximus supra *num.* 154. Corb. *d. ampl.* 2. *in fine.*

Limita septimo dispositionem *d. l. fin.* quan- 160
do emphyteusis esset data in solutum; quia eo casu, licet non sit requisitus Domini consensus, tenet datio, et emphyteuta non cadit, Bal. *in cap.* 1. 4. *col. de prob. feud. alien.* intelligendo, quando ista datio in solutum fit auctoritate Judicis, et Judice mandante, et cum ejus decreto; exemplum, quando emphyteuta obligavit omnia bona sua, et res emphyteutica, cum decreto Judicis, in solutum fuit data creditoribus, est *decis.* Affl. 191. Bedoa. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 520. *num.* 32. salvo tamen dicit semper canone Domini; secus tamen, si ipsa datio in solutum fieret voluntarie per ipsummet emphyteutam, sine Judicis mandato, Jas. *in d. l. fin. num.* 113. et hanc esse com. op. testatur Grat. *cons.* 333. *n.* 9. *et seq. vol.* 1. cum aliis adductis per Corb. *d. causa limit.* 19. *num.* 1. Seraph. *dec.* 672. *num.* 3. *et dec.* 672. *divers. p.* 1. Cavaler. *decis.* 360. *num.* 4. loquens in subhastatione, et in subhastatione est etiam dec. corara Merlino in recol. per Paul. Rub. *dec.* 25. *num.* 12. ubi aliae decisiones cumulantur, sed pro hac limitatione videnda sunt, quae diximus *de cont. emph. q.* 38, *et infra num.* 314.

Amplia praedictam limit. ut non solum pos- 161
sit dari in solutum, quoad jus percipiendi fructus, duraturum, donec emphyteusis durat in persona debitoris, ut dicunt Bar. Alex. et Cast. *in l. si finita,* §. *si de vectigalibus, ff. de damn. infect,* et idem Alex. *consil.* 124. *num* 1. *volum.* 4. Tiraq. qui infinitos cumulat, et testatur de com. *de ret. lign.* §. 1. *glos.* 7. *num.* 49. sed etiam quoad utile dominium, si emphyteusis non sit Ecclesiastica, et ex pacto: sed talis, quae possit transire in extraneos. salvo tamen jure Domini, quod habet laudemium, et jus praelationis, secundum Salyr. et alios, allegatos a Corb. *d. causa limit.* 19. *num.* 2. Alex. autem *in d.* §. *num.* 17. ex mente Salyr. distinguit: Aut quaeritur, an quando emphyteuta convenitur actione personali, ad quantitatem, possit fundus emphyteuticarius accipi ex secundo decreto, vel in causam judicati; et debet distingui:

Aut creditor; qui agit, est talis persona, cui invito Domino, emphyteuta non posset rem emphyteuticam, vel livellariam pignorare, et tunc, nisi Dominus consentiat, capi non potest, ut utile dominium, et jus emphyteuticum transeat, sed commoditas percipiendi ex fundo, sic, pro tempore, quo in persona emphyteutae durabit emphyteusis. Aut est talis persona, cui alienari potest invito Domino, licet prius illum requirere debeat an velit pro eodem pretio, juxta *l. fin. C. de jur. emph.* et tunc putat, quod capi poterit, et Dominus capientem potest investire, receptis emolumentis sibi debendis; et ista dicit procedere in creditore emphyteutae, sed in creditore Domini quod indistincte res Domini sine praejudicio emphyteutae potest capi ex secundo decreto. Sed Alex. tenet, quod Salyc. in pluribus non bene loquatur. Primo in quantum praesupponit, quod ex causa damni inferti potest capi praedium emphyteuticum ex secundo decreto, quoad hoc, ut transeat utile dominium, non bene dicit, per rationes, per eum ibi adductas: item quod male loquitur etiam, dum vult quod probibitio emphyteutae impediens eum posse alienare, juxta *d. l. fin.* videtur etiam, eum impedire pignorare: nam istud est contra *l. lex vectigalis ff. de pign.* item, in quantum Salyc. vult, quod si immissa est persona, in quam poterat fieri alienatio, requisito prius Domino, juxta *d. l. fin. ver. his tamen personis, cum glos. in ver. veteri, et not. in cap. potuit, de locat.* tunc potest habere locum secundum decretum, quoad translationem juris emphyteutici, seu utilis dominii: nam istud non videtur bene dictum, et est contra mentem Bart. et omnium, et resp. Salyc. quia in hoc casu fieret praejudicium Domino; sed opinio Salyc. videtur approbata a Grat. *cons.* 133. *num.* 10. *volum.* 1. et Corb. *d. limit. sub num.* 2. defendit Salyc. ubi emphyteusis est haereditaria, vel concessa cum pacto, ut unusquisque comprehensorum possit hypothecare, et alienare, etiam in praejudicium alterius comprehensi, ut fieri dicit in sua Patria, et haec sua opinio comprobari potest, quia bona emphyteutica haereditaria judicantur, ut bona allodialia, ut diximus in tit. *de succ. in bonis emphy. q.* 20. *num.* 6.

162 Declarantur tamen praedicta, ut habeant locum in subsidium, aliis rebus non extantibus, ut declarat Imol. *in d. §. si de vectigalibus*, et ibi Alex. *numer.* 18. qui plures allegat, hanc opinionem tenentes, et Tiraq. *dict. num.* 49. et Corb. *dict. limit. num.* 6. facit pro hac opinione, quod in generali obligatione bonorum veniunt bona alienari prohibita, quando obligans non haberet alia bona, ne tunc redderetur frustratoria obligatio. Gab. *de reg. jur. conc.* 12. *num.* 40. Rot. *div. par.* 1. *decis.* 426. *num.* 9. quod intelligitur in expressa hypotheca, non in legali. Rot. *divers. part.* 4. *decis.* 183. *sub n.* etiam 11. quod intelligitur, quando esset facta concessio in emphyteusim sub expresso pacto, quod non possint bona alienari sine licentia Domini, quovis modo, et quovis quaesito colore; alias quod devolvantur, et alienationis appellatione lato sumpto vocabulo, est probibita illorum hypotheca, ideo non veniunt in generali obligatione, ut dicitur *in dict. decis.* 626. n. 9. et de hoc diximus etiam *de cont. emph. quaest.* 38. *num.* 10. *ubi etiam num.* 9. Idem asseritur, si dictum esset, quod non possit alienari, nec hypothecari; propterea bene dicitur in *dict. decis.* 193. *num.* 11. quod habet locum in expressa hypotheca illud, quod dicitur, in subsidium, aliis rebus non existentibus.

Declaratur secundo, ut non habeat locum in 163
datione in solutum, quae fit pecuniae debitae, et voluntarie ab emphyteuta: quia si haec fiat irrequisito Domino, jure suo privatur, ut per Doctores supra allegatos in limitatione, et per alios adductos a Corb. *ead. limit. num.* 3. ideo Dominus debet ab emphyteuta requiri, sicut debet requiri, quando vult vendere; nisi hoc sit permissum ex pacto investiturae: quia datio in solutum voluntarie pecuniae debitae, dicitur vera venditio. Affl. *dec.* 335. *num.* 18. *et dec.* 368. *num.* 2. cum aliis citatis per eundem Corb. *ibi num.* 4.

Sed praedicta non haberent locum, si alte- 164
rius speciei debitae emphyteusis in solutum inaestimata voluntarie ab emphyteuta daretur quia hujusmodi datio est quaedam permutatio, cum solvatur species pro specie, et non species pro pecunia. Tiraq. *de retra. lign.* §. 1. *glos.* 14. *num.* 7. ubi alios cumulat; et cum permutatio sit permissa irrequisito Domino, pariter potest fieri haec datio in solutum, Corb. ubi supra *num.* 5. et nos de permutatione dicemus infra *lim.* 21. *num.* 252. *cum aliis seq.*

Quaerit etiam ibi Corb. *num.* 7. si creditor, 165
qui obtinuit in subsidium jus percipiendi fructus, videns tenuitatem fructuum, ex emphyteusi provenientium, et quod a debitore alienando, vel delinquendo posset fraudari, an posset petere a Domino, ut licentiam interponat super adjudicatione sibi facienda, vel venditione; et an Dominus illam debeat concedere; et si concedatur, an praejudicet aliis, ut non resolvatur datio in solutum, vel venditio per mortem debitoris, et remittit se ad Marian. Frecc. *de subfeud.* Baro. *lib.* 2. *num.* 9.

Limita octavo, quando emphyteuta vendidit 166
cum pacto de retrovendendo et postea recuperavit, Bald. *l. ab emptione, ff. de pact.* Rip. *in l. in quartam, num.* 55. *ff. ad Leg. Falc.* Dec. *cons.* 88. *col.* 2. Cagn. qui alios allegat, *in l.* 2. *n.* 174. *C. de pact. inter empt.* Et pro hac opinione facit, quod alienans contra prohibitionem testatoris, non cadit in poenam privationis, si alienat cum pacto de retrovendendo, Rip. *in d. l.* in *quartam, eod. n.* 55. Fab. *inst. de empt. et vend.* §. 1. Alex. *cons.* 119. *num.* 6. *lib.* 4. et alii, quos refert Fusar. *de fideic. subst. qu.* 718. *n.* 37. Et opinionem Cagn.

sequuta est Rot. ut per Seraph. *decis.* 819. qui dicit ita alias fuisse judicatnm per eandem Rot. in una Perusina fideicommissi coram Orano 1586. quse cst impressa post Honded. *cons.* 58. *lib.* 1 *et in recent. p.* 2. *dec.* 593. *in fine*, ct quod, stante d. pacto, si emphyteuta redimat, pastqoam est citatus, eritexcosatusa caducitate, Magoo. *decis. Flor.* 145. *in fine.*

67 Contrarium tenet M. Ant. Augus. *cons.* 102. *num.* 15. et Bero. *cons.* 86. *in fine. lib·* 1.

Sed Ferdi. Loarez. *in l. Filius familias*, §. *Divi*, *ff. de legat.* 1 *num.* 194. distingoit, Aut est facta alienatio in poteotiores, et sic fit difficilis recuperationis; et tunc babet locum secunda opinio; Aut non est facta in potentiores et habebit locum prima opinio quam videtur approbare Fusar. *d. q. num.* 41. Sed prima opioio est tenenda, quam sequitur Rota.

68 Declara dictam limitationem babere locum, si hoc pactum esset appositum in ipso contractu venditioois, et virtute illius pacti res emphyteutica recuperaretur, Tiraq. *de retra. lign.* §. 19. *glos.* 2. *num.* 4. vel etiam pactum praedictum esset appositum incontinenti; secus autem, si ex intervallo. Idem Tiraq. *de retract. convent.* §. 1. *glos.* 7. *num.* 4. Dec. *d. cons.* 88. *sub num.* 3. cum aliis per Tiraq. allegatis, et vide eundem Tiraq. *de retract. convent.* §. *fin. num.* 157. et banc op. tenet oovissime Bonavogl. *in l. fin. C. de jur. emphyt. num.* 135.

69 Sed aliud dubium oritur; Si antequam res recuperetur per emphyteutam alienantem, Dominus declaret, et acceptet caducitatem, an poenam evitet? Tiraq. *de retract. lign.* §. 8. *glos.* 7. *num.* 27. *in fine*, videtur tenere, quod non, dum dicit, eo casu, quo recuperatio feudi, a Vasallo venditi, ei prodest, ne eo caderet, intelligitur, dummodo, nondum sit supra ea re mota controversia, arg. *l. manciplorum. ff. de opt. legat.* et ita dicit Dec. *cons.* 160. *in fine* quem ipse allegat, qoi alios adducit. Sed praedicti Doctores non loquuntur, qoando res est vendita, cum pacto retrovendendi, sed loquuntur simpliciter, quod etiam emphyteuta, facta recuperatione, non evitet poenam, ut etiam diximus supra ampl. 4. nos autem loquimur, quando alienatio est facta cum pacto redimendi; et ideo tenendum videtur, quod recuperando rem, post declaratam caducitatem, evitet poenam: quia redimendo, habetur perinde ac si nunquam res fuisset alienata, vel hypothecata. Dec. *d. cons* 88. *n.* 3. et Cagn. *d. n.* 174. quem sequitur Rota *d. dec.* 819. ubi excusavit a poena emphyteutam, qui redemit censum, post declaratam caducitatem, quia nullum praejudicium erat factum Ecclesiae, nec in aliquo jus suum erat factum deterius, et hoc procedit in emphyteusi Ecclesiastica: in profana autem diximus supra ampl. 3. *num.* 40. et ideo concludendum est, quod quando jus Ecclesiae non est factum deterius, et celeriter est facta recuperatio, emphyteuta evitabit poenam caducitatis, etiam post declarationem: alioquin frustra concederetur purgatio morae, per tex. *in cap. potuit, de locato*, ut dicit Borgn. *dec.* 38. *num.* 33. *par.* 2. qui post alios allegat etiam dictam decisiooem Seraph, 794. et ita etiam tenet Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 35. Gabr. *cons.* 75. *num.* 7. *lib.* 2. et est *decisio recentiss.* 577. *num.* 2. *par.* 2. quae loquitur in solutiooe canonis, de qno vide *de solut. can. quaest.* 9. et pro hac opinione facit dec. Magon. supra allegata *num.* 165. *in fine.*

Subdeclara dictam limitationem, quando emphyteuta vendit, cum pacto de retrovendendo, in eodem instrumento apposito, et in tempore recuperavit; quia tunc non requiritur in retroveoditiooe consensus Domini. Dec. qui alios citat in *d. cons.* 88. *num·* 3. Tiraq. *de retract. lign.* §. 19. *glos.* 2. *num.* 4. Et est ratio, quia haec non est nova acquisitio, neque ex causa nova facta, et habetur, ac si nunquam res esset alienata. Cagn. *in l.* 2. *C. de pact. inter empt. et vendit. num.* 174. et in terminis, Idem Cagn. *in ead l. num.* 143. ponit hanc quaestionem, quando Dominus consentit alienationi, cum pacto de retrovendendo, quod in retrovenditione facienda non requiratur consensus Domini, quia jam satis consensisse dicitur, et ita dicit tenere Alex. *cons.* 228. *col.* 2. *lib.* 6. cum quo etiam tenet Gozad. *in ead. l.* 2. *q.* 13. *num.* 25. quos allegat Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 27. *num.* 6. Maresc. *var. resol· cap.* 91. *num.* 4. *et seq. lib.* 2. et videnda erit *qu.* 4. *de laud.* 170

Contrariam opinionem tenet Affl. *in cap.* 1. 171 *quid juris sit, si post alien. feud. Vasal. feud. recup. num.* 40. contra praepositum, allegans ita tenere Io. And. *in c. potuit de locat.* et Alber. *in l. fin col. pen. Cod. de jur. emph.* Alciat. *cons.* 236. *num.* 5. Rip. *in l. in quartam, n.* 56. *ff. ad l. Falc.* quos etiam refert Corb. *ead. ampl. in principio.* Affl. loqoens in feudo de probib. alien. per Feder. principio, *num.* 39. distinguit: Aut Dominus dedit licentiam alienandi, cum pacto de retrovendendo, et tunc in retrovenditione non sit opus nova licentia, quia jam Dominus huic oneri consensit, et licentiam redimendi dedisse videtur. Aut Dominus concessit licentiam simpliciter vendendi, quia tunc Dominus consentit, ut emphyteusim habeat emptor, non autem consentit, ut emptor possit retrovendere venditori, et propterea sine ejus consensu non debet habere alium, quem nollet; quam distinctionem refert, et sequitur Corb. *d. ampl.* debet tamen fieri retrovenditio in termino, in contractu a principio expresso: nam si Dominus praestitit consensum super redemptione, facienda infra certum terminum, eo termino elapso, censetur prohibuisse, *l. cum Praetor, cum similibus ff. de judic.* et si terminus ille postea ab emptore venditori prorogaretur, non posset etiam in termino prorogato retrovenditio fieri, absque nova licentia Domini, ita dicit Maria. Freccia. *de subfeud. Baron. l.* 2. *q.* 17.

Sin autem pactum de retrovendendo non fuit a principio appositum de consensu Domini, sed ab ipsis partibus, vel ex post facto, tunc opus est licentia Domini in retrovenditione, ne res cadat in in commissum: quia contrahentes in praejudicium Domini, qui simpliciter concessit licentiam alienandi, apponere non possunt illud pactum; Ita Jacob. Guilot. de Avila *cons.* 71. quem citat Thom. Parpal. in add. ad Jas. *in l. fin. num.* 138. *q.* 21. *Cod. de jur. emph.* quos refert idem Corb. *in d. ampl.* Et dictam distintionem Affl. ego etiam puto veram, quia Doctores allegati pro prima opinione loquuntur, quando adest licentia Domini, ut Alex. *in d. cons.* 228. *num.* 4. et mihi videtur, quod hoc probetur expresse in tex. *c.* 1. *de feud. non haben. prop. feud. nat.* ubi tex. dicit: si quis, ea lege, alicui feudum dederit, tu ipse et sui haeredes, et cui ipse dederit habeant responsionem, ille qui sic accepit, poterit id vendere, donare, vel aliter, si sibi placuerit, etiam sine voluntate Domini, alienare: ergo in casu praedicto, si Dominus dedit licentiam retrovendendi, poterit retrovendere sine consensu Domini.

172 Limita nono non habere locum in alienatione nulla, invalida, et simulata, Bal. *in l.* 2. *col.* 1. *Cod. de Episc. aud.* Jas. *in l. fin.* 139. *Cod. de jur. emph.* ubi ponit exemplum de muliere, vendente sine praesentia propinquorum, quae a Statuto exigitur: quia verbum venditionis, prolatum absolute, non comprehendit venditionem, quae est nulla ex defectu solemnitatis, *l.* 4. §. *condemnatum, ff. de re judic.* et opinionem Bald. sequuntur infiniti, quos cumulat Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 2. *num.* 5. 6. 13. *et* 14. Corb. etiam *de caus. privat. ob alien. limit.* 22. et alios congerit Caroc. *de locat. et cond. in tit. de locat. emphyt. qu.* 11. *f.* 94. et eadem ratio militat in minore, et pupillo, alienantibus sine solemnitate juris et statutorum, vel alterius particularis Constitutionis, Vinc. Fusar. *de fideic. subst. quaest.* 718. *num.* 20. *et* 22. et in minore vide supra, *ampl.* 41. et vide quae dicemus *de sol. can. q.* 1. *ampl.* 31. *et* 32. et opinionem Bal. sequitur etiam Bertaz. *de claus. claus.* 7. *glos.* 19. *num.* 33. et haberet locum, si in instrumento adesset clausula constituti, Rot. *decis. posth. par.* 1. 787. et quando alienatio est nulla, propter defectum solemnitatis, quod emphyteuta non privetur, alios cumulat Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 38. nisi esset sequuta actualis traditio rei, et non per clausulam constituti; secundum Clar. §. *feudum quaest.* 31. *ver. sed quaero*, quando contractus ex aliquo capite est nullus, sed haec opinio Clar. nisi sequatur traditio, non videtur tuta: quia clarum est quod emphyteuta non cadit nisi tradat rem, ut dicemus in prima limitatione hujus quaest. et ideo haec nova limitatio ad nihil deserviret, et faciunt ea, quae supra dixi *num.* 102. *et* 114. *et infra num.* 177. et vide omnino de laudem. *q.* 8. *limit.* 5. credo tamen, quod emphyteuta teneatur rem alienatam recuperare per ea quae dicemus infra *num.* 189.

Infertur ex dicta limitatione, emphyteutam jure suo non privari, ob alienationem factam a suo Procuratore, qui habebat generale mandatum ad vendendum: nam in illo generali mandato ad vendendum, non comprehenditur facultas alienandi bona emphyteutica, per quam constituens incideret in poenam. Bursat. qui de eum. testatur, *cons.* 44. *num.* 1. *et seq. vol.* 1. Corb. *d. limit.* 22. *num.* 1. qui rationem adducit, quod sub generali bonorum venditione, non veniunt bona emphyteutica, et feudalia, quae non possunt irrequisito Domino alienari. Alex. *cons.* 16. *in fine vol.* 4. *et consil.* 41. *volum.* 6. Bero. *cons.* 127. *num.* 18. *vol.* 1. quod extenditur, etiam si constituens Procuratorem ad vendendum bona, non haberet alia bona, quam emphyteutica; quia, licet tunc bona emphyteutica veniant in generali venditione, et obligatione Hip. Mars. in Rub. *ff. de fidejuss. quaest.* 27. *num.* 223. *et seq.* et videantur venire in generali mandato ad vendendum; mandatum tamen non intelligitur factum, ut alienet irrequisito Domino, et eo modo, quo poenam incurrat, sed cum Domini licentia ad not. per Bar. *in d. l. si Procurator in principio*, et Procurator excedens fines mandati, alienatio est nulla, *l. diligenter ff. mandat. cum similibus*: quod amplia procedere, etiam si Procurator haberet mandatum cum libera, et clausula, quod posset facere omnia, quae Dominus, si praesens esset, facere posset, Rot. 4. *par. divers. dec.* 58. *num.* 1.

Secundo infertur, quod emphyteusis Communitatis, alienata a non repraesentantibus totum concilium, seu Communitatem ob alienationem irrequisito Domino, ad ipsum non revertitur, Alex. *cons.* 99. *num.* 27. *vol.* 5. refert Corb. *d. causa limit.* 22. *num.* 3. 174

Tertio infertur, quod emphyteusis alienata a minore 25. annis, absque solemnitatibus, a jure, vel statuto requisitis, non incideret in commissum, Bald. *cons.* 9. *num.* 5. *vol.* 1. Spec. §. *nunc aliqua q.* 99. Octa. Simonc. *de decret. lib.* 2. *tit.* 6. *inspec.* 3. *num.* 30. Corb. *d. limit.* 22. et vide quae diximus supra *num.* 171. 175

Quae illatio declaratur, dummodo non interveniat juramentum minoris, per auth. *Sacramenta puberum, C. si advers. vend.* Gabr. *de minor. conc.* 5. Bertaz. *de claus. claus.* 8. *glos.* 1. et Corb. ubi supra. 176

Subdeclara, nisi adesset statutum, vel constitutio, quae annullaret fidem instrumenti, ut est in statuto Ecclesiastico, Constitutio Cardinalis Ægidii, in Constitutionibus Marchiae de forma servanda in contractibus minorum, quae fingit alienationes factas a minoribus sine juramento, et consensu duorum affinium, et sine decreto Judicis, dolose extortas, et habet locum, si major factus infra quinquennium non sit conquestus, Gab. 177

eodem tit. conc. 4. *num.* 13. Bertaz. qui multos cumulat *de claus. claus.* 10. *glos.* 16 *num.* 7. Add. *ad dec. Ludovis.* 260. *num.* 13. *et decis.* 473. *num.* 24. ubi plures decisiones Rotae allegantur, et est *decis.* 102. *par.* 2. *divers. num.* 12. Licet contrarium defendat Menoc. *de recup. poss. remed.* 15. *num.* 178. Cujus opinio est contra communem opinionem, ut per multos, quos congerit Bertaz. *d. claus.* 6. *nu.* 11. et per Vivi. *decis.* 437. *num.* 11. et quod stante dicta Constitutione, contractus non firmetur juramento, tenet Seraph. *de pricil. jur. privil.* 73. *num.* 77. et haec est com. op. ut per Marc. Ant. de Amat. *decis. Maceraten.* 7. *num.* 15. *et seq.* ubi ex sententia Bar. et aliorum, ex tali contractu nulla oritur actio, neque civilis, neque naturalis; et ita etiam tenet Rota *decis.* 1. *par.* 5. *recent.* Rot. *in recent. par.* 1. *decis.* 54. Nec ratificatio induci potest de jure cononico, propter malam fidem contrahentis cum minore, qui scit, contractum posse rescindi, Gab. *in dicta conc.* 4. *num.* 13. Natt. omnino videndus *cons.* 295. *num.* 3. Viv. *dec.* 437. *num.* 11. Nec etiam stante mala fide inducitur ex praescriptione 30. annorum, nec ex immemorabili, ut late per Surd. *cons.* 28. *nu.* 66. cum multis seq. ubi multos cumulat, etiam de comm. attestantes, *et consil.* 49. *nu.* 41. *et seq.* ubi reperies; quod qui contrahit cum minore, sine solemnitatibus, est in mala fide. Rot. in recollectis per Farin. *decis. posth. par.* 1. 293. *et in recol. per Paul. Rub. decis.* 294. ubi nec potest renunciari, neque per aequipollens adimpleri, cum sint de forma solemnitates.

178 Quarto infertur, quod mulier, quae vendidit emphyteusim, sine praesentia proximiorum, secundum formam statuti, illam non amittit, ut diximus supra in limitatione: quae tamen limitatio est etiam declaranda nisi mulier alienaverit cum juramento Gabr. *de jur. juran. conc.* 5. *nu.* 14. Corb. *d. limit.* 22. *num.* 5. Bertaz. qui infinitos cumulat, *de claus. claus.* 7. *glos.* 19. *num.* 5. nisi adesset statutum ut supra dictum est, vel constitutio, ut est in Marchia, et infra dicetur *nu.* 179.

179 Subdeclara similiter istam declarationem non procedere, quando statutum fingeret, juramentum dolo, et metu esse extortum, annullando contractum, solemnitate non servata, et idem esset, si statutum praesumeret simulationem, nec esset necessaria absolutio a juramento; ut per eumdem Bertaz. *ead. glos. num.* 6. qui multos citat, licet non desint alii qui contrarium affirment, et alii mediam viam tenentes distinguant: Sed Rota Romana simpliciter tenet, non valere contractum, ut per Maresc. *var. resol. c.* 43. *nu.* 5. *lib.* 1. *et in recent. par.* 2. *dec.* 723. *num.* 1. nec contractus, factus cum minore vel muliere, censeretur ratificatus per solutiones postea factas; quia si non poterant vigore statuti contrahere, ita nec minus tacito contractum invalidum confirmare Rot. *in recent. par.* 1. *decis.* 383. *in fine* loquens in muliere, imponente censum sine solemnitate, et solvente censum, quae nullitas potest etiam per haeredes allegari, et vide etiam *d. decis.* 294. *in recol. per Paul. Rubric.*

Et in Domino Ecclesiastico, ultra statuta par- 180
ticularia, adest Constitutio Cardinalis Carpensis, Marchiae Legati *c.* 25. *lib.* 5. quae extendit Constitutionem Cardinalis Ægidii ad contractus celebratos cum mulieribus sine dicta solemnitate: Sed advertendum est, quod illa Constitutio Cardinalis Carpensis est localis, et non habet locum, nisi in Provincia Marchiae, ut apparet in Bulla Pauli III. dum confirmavit Constitutiones suas: ita declarat Rot. *par.* 4. *divers. decis* 6. et Add. *ad dec. Ludovis.* 260. *num.* 7. Eugen. *cons.* 71. *n.* 28. et ideo, ubi non sunt ista statuta, ut in mea Civitate, in qua mulieres majores contrahunt, sine aliqua solemnitate, servari debet jus commune.

Quinto infertur, fundum emphyteuticum, a- 181
lienatum a Procuratore minoris, vel mulieris, cum dicta solemnitate, ad vendendum bona emphyteutica, etiam irrequisito Domino, non cadere in commissum, si Procurator vendat, non servata eadem solemnitate juris, vel statuti, quam minor, vel mulier servare tenebatur. Caccialup. *in repet. l. cunctos populos, nu.* 95. *Cod. de Sum. Trinit. et Fid. Cathol.* Jas. et Soc. *in l.* 1. §. *item acquirimus, ff. de acquir. poss.* et idem Socc. *consil.* 112. *num.* 16. *vol.* 1.

Contrarium, quod non tenetur servare eam- 182
dem solemnitatem, tenet Alex. et ibi Paris. *in add. cons.* 189. *vol.* 7. ut refert Corb. *d. limit.* 22. *n.* 6.

Sexto infertur, minorem, qui fundum em- 183
phyteuticum vendidit, cum praesentia duorum consanguineorum, ut ex forma statuti requirebatur, jure suo non privari, si in dicta venditione non intervenit decretum Judicis, et aliae solemnitates, quae de jure communi requiruntur in alienatione bonorum minoris: quia Statutum disponens, ut minor non possit contrahere sine praesentia duorum consanguineorum, non excludit alias solemnitates, quae de jure communi requiruntur. Paul. de Castr. *cons.* 106. *num.* 3. *vol.* 1. Dec. *cons.* 110. Paris. *cons.* 12. *num.* 43. *vol.* 2. Ceph. *cons.* 137. *num.* 26. *lib.* 1. Plot. *cons.* 13. *num.* 23. nisi tamen contraxerit cum juramento, vel adsit statutum fingens juramentum dolo extortum, ut supra declaravimus, et vide *dec. Ludovis.* 406. *num.* 4. *et sequenti.*

Septimo infert Corb. ubi supra procedere etiam in divisione nulla, facta cum minore, de qua videndus est *in ead. limit.* 22. *in. fine.*

Limita decimo, non habere locum in alie- 184
natione simulata, Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 2. *num.* 12. ex sententia Paul. de Castr. *in l.* 1. §. *si rem depositam, ff. depos.* Quam limitationem intellige, quando alienatio est omnino simulata; secus si sit simulata ad fraudandum Dominum in praelatione emptionis, Corb. *de caus. limit.* 23. et

an emphyteuta possit allegare simulationem, detegendo turpitudinem suam, et an in praejudicium Domini credatur, vide Tiraq. *d. glos.* num. 15. *et seq.*

185 Limita undecimo, non habere locum in venditione conditionali, ante conditionem. Tiraq. *de retract. liqn.* §. 1. *glos.* 2. *nu.* 30. ubi declarat habere locum, modo non sit deventum ad traditionem, et allegat infinitos hanc opinionem tenentes, et *nu.* 21. *et* 31. et vide infra *limit.* 41. *et de laudem. q.* 8.

186 Limita duodecimo in haerede, vel novo successore, qui vendidit rem emphyteuticam, ignorans esse emphyteuticam, *c.* 1. *de cont. inter empt. et Domin. feud.* Jas. *in d. l. fin. num.* 127. ubi dicit, ita voluisse Bal. *in c. si Vasallus feudum ad fin.* per illum text. *si de feud. fuerit com. inter Domin., et Agn.* et etiam voluit, si haeres emphyteutae ignoranter vendidit feudum emphyteuticum, quod non cadit a jure suo, unde Dominus, volens revocare, debet probare ejus scientiam, sequitur ibi Jas. facit pro ista opinione text. *in l. qui in alterius ff. de reg. jur.* et hanc opinionem Bald. tenet Caccialup. *in repet. cap.* 1. *de feudo cogn.* Dec. *cons.* 228. *nu.* 6. Corn. *cons.* 67. *colum.* 2. Jas. *cons.* 64. *colum* 3. *lib.* 3. Dec. *in l. qui in alterius supra all.* Alex. *in l. cum filius,* §. *in hac, ff. de ver. ob.* Caball. *Milleloq.* 94. *par.* 1. Caroc. *de locat. tit. de locat. emphyt. q.* 13. *fol.* 95. Grat. *consil* 79. *nu.* 10. *vol.* 1. Affli. *in d. cap. si Vassallus,* Redoan. *de reb. Eccl. non alien.* Rub. *de caduc. ob rei alien. n.* 39. *fol.* 521. Bursat. *cons.* 26. *num.* 1. *in fine,* et Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 12. Aut saltem ipsa caducitas non est cum effectu: cum emphyteuta, ignoranter alienans, sit restituendus *in* integrum adversus alienationem factam, ex clausula, si quae mihi justa causa, ut rem non perdat, et emphyteusim retineat, ut dicemus in tit. *de solut. can. quaest.* 1. *limit.* 1. et interim videndus erit Corb. *d. caus. limit.* 25. *et de caduc. ob non sol. can. limit.* 20. et Cagn. *in l. qui in alterius de reg. jur. num.* 7. quae limitatio facit pro hac opinione, cum paria sint, canonem non solvere, et alienare, irrequisito Domino, ut saepius diximus, et nos reservamus ibi tractare, quomodo probetur ignorantia, et quae Dominus probare debet, adde Hond. *cons.* 42. *lib.* 2. *num.* 15. *et seq. et num.* 19. ubi tenet ex sententia Corb. et aliorum, subveniri per restitutionem in integrum, et quod emphyteuta, sive Vasallus alienans sine consensu Domini, ignorans rem alienatam esse feudalem, sive emphyteuticam, non incurrat caducitatem, est *dec.* Burat. 182.

187 Sed interim declarabis non procedere in haerede suo, prout est filius, et similes personae conjunctae, cohabitantes simul cum defuncto; quia in eis praesumitur scientia. Ruin. *cons.* 50. *num.* 7. *lib.* 1. *et cons.* 47. *num.* 13. *lib.* 2. Caroc. *d. qu.* 13.

188 Subdeclaratur tamen, habere locum istam declarationem in filio legitimae aetatis, alias non praesumeretur scientia. Jas. *in l. si quando n.* 53. *Cod. unde vi,* Paris. *cons.* 75. *in fine lib.* 1. Rol. *cons.* 52. *num.* 12. *lib.* 2. Menoc. *de recup. poss. remed.* 11. *num.* 54. *et seq.* et Caroc. *q.* 13.

189 Et in alienante contra prohibitionem testatoris quod non incidat in poenam, si ignoranter alienavit, quamvis alienatio sit nulla, tenet Decian. *consil.* 57. *lib.* 3. Gabr. *cons.* 119. *lib.* 1. Honded. *cons.* 42. *num.* 13. *et* 42. *lib.* 2. ubi dicit *n.* 19. *et seq.* quod subvenitur ex capite restitutionis in integrum, ex capite ignorantiae, adversus poenam privationis; Rota *decis.* 20. *et* 22. *par.* 1. *in noviss. et in recent. dec.* 593. *num.* 4. *et seq. p.* 2. ubi etiam dicitur, quod non sufficiat scientia praesumpta, et quod requiratur scientia specifica, cum omnibus suis qualitatibus, et quod etiam scientia non praesumatur, sed probanda est a vendicante bona; et procedit etiam in haerede extraneo, nec productio testamenti facta per Procuratorem nocet, vide Fusar. *de fideic. quaest.* 718. *num.* 55. ubi refert alias decis. quae fuerunt per Rot. revocatae, et ibi ponit contrarium tenentes, sed non esse recedendum a prima, tanquam a sententia communi, et veriori, et praed. op. tenuit Rot. ut per Bursat, *decis.* 182. *num.* 5. *cum aliis seq.*

190 Quae declaranda venit, quod superveniente scientia teneatur alienans rem recuperare, alias incideret in poenam. Gabr. *cons.* 119. *in fine lib.* 1. Rot. *in recent. par.* 2. *dec.* 281. *num.* 4. *et dec.* 342. *in fine* Fusar. *dicta q. n.* 57. Add. *ad d. dec.* Burat. 182. quae declaratio facit pro emphyteuta, qui licet tanquam haeres, et novus successor, propter ignorantiam, non cadat, vel in integrum restituatur, ut supra dictum est: tamen si rem non recuperet, non evitabit poenam, cum sit eadem ratio in haerede gravato sub poena, et emphyteuta, et vide, quae diximus *de renunc. q.* 10. *n.* 12. *et seq.*

191 Declara etiam supradictam limitationem 12. quod emphyteuta, qui justo errore nesciebat rem esse emphyteuticam, alienavit eam irrequisito Domino, excusetur ex ignorantia facti, secus autem si errasset in jure, ut quia nesciebat an inscio Domino liceret alienare. Valasc. *de jur. emph. qu.* 38. *num.* 15.

192 Limita 13. quando esset transactum longum tempus: nam propter temporis diuturnitatem, praesumitur licentiam Domini intervenisse: et longum tempus, in isto casu, est spatium decem annorum, et ex longa patientia decem annorum praesumitur, Dominum consensisse, quod emphyteuta, vel Vasallus alienaret jus suum, Alex. *cons.* 105. *vol.* 4. sequitur Jas. *in l.* 1. *num.* 16. *Cod. qui admit.* idem Alex. *cons.* 113. *num.* 10. *eod. vol.* Dec. *cons.* 409. *et* 486. num. 10. Soc. jun. *cons.* 22. *num.* 15. *vol.* 1. Gabr. *cons.* 88. *num.* 14. *vol.* 1. Gomez. *de cont. cap.* 11. *sub num.* 17. *in fine.* Masc. *de probat. conc.* 417. *num.* 4. *vol.* 1. idem Masc. *conc.* 1262. *num.* 37. *col.* 3. Vasc. *de suc.*

Natt. *cons.* 481. *num.* 15. *et seq.* supra allegatus. Dec. *d. cons.* 319. *sub num.* 9. et hanc opinionem videtur sequi Rot. *in d. decis. Ludovis. num.* 9. Maresc. *var. resol. lib.* 1. *cap.* 95. *num.* 26. Quod est notandum, quia in omnibus investituris ego vidi appositum hujusmodi pactum, quod res concessa non possit alienari. Verum, quando in investitura addesset clausula apponi solita, Ad habendum, vendendum, donandum, et disponendum, prout de hujusmodi rebus emphyteuticis fieri solet; aliter dicendum esset ad evitandam contrarietatem, et sic intelligeretur pactum secundum naturam contractus; de non alienando extraneis, ut infra *limit.* 16. *num.* 211. *et seq.* dicetur. Caeterum nunquam vidi, ob alienationem inter comprehensos, emphyteutas cadere a jure suo, et haec alienatio potius dicenda est refutatio, seu renunciatio, ut est text. *in c.* 1. *in principio de alien. feud. par.* et opinio contraria haberet locum, quando inter comprehensos in investitura non esset locus juri accrescendi, ut tenet Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 21. *num.* 6. *et.* 7. *usque ad num.* 12. et nos de hoc latius dicemus in tit. *de var. caducit. q.* 1. *num.* 7. facit declaratio 3. infra posita, et vide omnino, quae dicemus in tit. *de laudem. quaest.* 8. *limit.* 1. ubi tenemus, quod tale pactum habet locum solum in extraneos, et etiam infra *num.* 204. et quod non habeat locum inter comprehensos, sed in extraneos, et sit quaedam refutatio, et non alienatio tenet Ceph. *consil.* 199. *num.* 30, *vol.* 2. Rip. *in d. l. qui Romae*, §. *duo fratres*, *num.* 87.

198 Amplia secundo dictam limitationem habere locum etiam si alienatio sit facta quocunque titulo Domino irrequisito Clar. *dict.* §. *emphyteusis quaest.* 14. et haec est com. opin. ut per Ias. *in l. qui Romae*, §. *duo fratres*, *ff. de ver. oblig. num.* 77. Redo. *eod. tract.* et Rub. *num.* 22. *fol.* 518.

199 Declara, ut per Cavalac. *dec.* 30. *num.* 118. *par.* 2. quod talis alienatio, quoad directum dominium habetur pro non facta, Domino non consentiente, cum omnes habeantur pro emphyteutis, et non desinant esse insolidum obligati pro ipsa emphytensi Clar. *d. q.* 14.

200 Declara secundo, ut licet hoc facere possint comprehensi in investitura inter se; non tamen hoc permissum est inter haeredes. Add. ad Jul. Clar. *d.* §. *q.* 14. facit pro hac opinione ampliatio 18. supra posita, quod licentia data alienandi Titio, non transit ad ejus haeredem: quia non poterit alienare, sed vide supra *num.* 146. *et infra* 284. *et quaest.* 10. et in tit. *de divers. caduc. q.* 1. *num.* 6. *et seq.*

201 Declara tertio, ut non procedat in emphyteusi nova a pluribus recepta, absque clausula juris accrescendi, si emphyteusis est talis ut in ea non habeat locum jus accrescendi; ut quando emphyteusis est concessa pluribus personis simul; tunc uno mortuo alteri non accrescit. Clar. *eod.* §. *q.* 49. *ver. scias tamen*; secus vero quando concessa sit uni tantum pro se, et descendentibus suis; quia tunc erit locus juri accrescendi inter eos, idem Clar. ut supra, qui plures allegat, etiam attestantes de communi op. et ideo, quando non habet locum jus accrescendi, alienatio fieri non potest Domino irrequisito, cum unusquisque dicatur rem conduxisse pro sua parte, cum etiam pro illa parte, quam conduxit, sit Domino ad canonem obligatus Crot. *in d.* §. *duo fratres n.* 145. Gabr. *cons.* 88. *num.* 1. *et cons.* 84. *num.* 1. *vol.* 2. cum aliis allegatis per Corb. *d. caus. limit.* 6. n. 6. *et seq.* Add. ad Jul. Clar. *d.* §. *q.* 39. et Mantic. *de tacit. eod. tit. num.* 45. sed quando est concessa pro se, filiis et descendentibus, alienatio inter ejus descendentes permissa intelligitur sine consensu Domini, quia inter eos jus accrescendi locum habet. Mant. ut supra, ubi affert rationes; quam opin. sequitur Fachin. *contr. jur. lib.* 10. *cap.* 50. et eam defendit respondendo contrariis, approbando dictionem Corb. aut est locus juri accrescendi, et possunt, aut non, et non possunt.

Subdeclara istam declarationem, ut intelligatur, nisi emphyteusis duob. vel pluribus fuisset insolidum concessa: nam tunc inter eos esset locus juri accrescendi, et consequenter inter eos fieri posset alienatio irrequisito Domino, Ruin. *con.* 159. *num.* 5. *et seq. vol.* 1. Crot. *in d.* §. *duo fratres n.* 145. Corb. ut supra, et Add. ad Jul. Clar. §. *emphyteusis q.* 59. 202

Declaratur quarto, ut non procedat, etiam si esset concessa pluribus, cum clausula juris accrescendi, quando fuit concessa Titio stipulanti pro pro se, et nomine fratrum suorum, auto factam cessionem, vel ratihabitionem pro eorum parte, nullum jus dicitur quaesitum. Bar. *in l. qui usumfructum in fine de usuf. legat. et in l. fundum de actio. empt. et in l. si mihi, et Titio, ff. de ver. oblig.* Bal. *in l. multum C. si quis alteri, vel sibi*; et ideo non poterit in eum qui nondum ratificavit fieri alienatio; quia pro extraneo haberi debet, Ruin. *cons.* 168. *num.* 5. *vol.* 1. Corb. *d. caus. et limit. in fine*, sed advertendum est, quod sufficit tacita ratificatio, ut diximus in tit. *de cont. emphyt. q.* 34. ubi vide, quot modis tacita ratificatio inducatur. 203

Limita 15. non habere locum in divisione inter plures emphyteutas; licet divisio sit species alienationis, ita communiter dicunt Doctores *in d.* §. *duo fratres* Ias. *in d. l. fin. num.* 114. Clar. §. *emphyteusis quaest.* 14. qui plures allegat etiam de com. attestantes. Redoan. ut supra *num.* 21. qui pariter alios allegat, et Corb. *d. caus. limit.* 7. qui ipse quoque multos cumulat. Rot. *in recent. par.* 1. *decis.* 143. ubi de magis com. op. Doctores allegantur, et *dec.* 544. *num.* 2. *par.* 2. Mant. *de tacit. d. tit.* 28. *num.* 46. ubi plures nominatim refert, et ponit rationes, non autem est permissa divisio cum extraneo Mant. ut supra *num.* 48. et Marta *de claus. claus.* 328. *par.* 1. ubi *n.* 3. dicit, quod divisio facta inter primos acquirentes titulo one- 204

roso praejudicat filiis in investitura vocatis ex sententia aliorum, et quod divisio sit permissa inter comprehensos, etiam irrequisito Domino, praesertim si aequaliter fiat, est *decisio* Buratti 30. *num.* 1. *et* 2. ubi de verissima, communi, et magis com. op. testatur. Nec impediri potest protextu, quod unus ex emphyteutis posset, si alter deficeret in solutione canonis absque propria culpa caducitatem incurrere *ead. dec. num.* 5. quod declaratur ut res emphyteutica dividi possit inter socios Domino directo irrequisito, quando emphyteusis recepta fuit a patre, pro se et filiis, et haeredibus, quia cum inter eos habeat locum jus accrescendi, alienatio inter ipsos facta per divisionem dicitur quaedam renunciatio: secus autem quando emphyteusis a principio duobus etiam fratribus concessa fuit, nam tunc jus accrescendi inter eos locum non habet; ideo sine Domini consensu dividere non possunt, ut declarat Add. ad *d. dec.* Burat. et infra 208. videhis.

205 Amplia, supradictam limitationem habere locum etiam si acquirentes in receptione emphyteusis promiserint rem Domino irrequisito non alienare; nam hujusmodi pacto non obstante possunt inter se emphyteusim Domino inconsulto dividere, et privationem non incurrunt, Capra *cons.* 82. *num.* 1. Salyc. *in l. ea lege num.* 17. *Cod. de cond. ob caus.* Bero. *cons.* 86. *num.* 28. *vol.* 2. et ita videtur tenere Corb. *d. limit. num.* 4. cum simpliciter eos referat, facit pro hac opinione, quia prohibita alienatione, non dicitur prohibita divisio. Vinc. Fusar. *de fideic. q.* 77. *num.* 2. ubi plures cumulat, qui hanc op. tenent, et in materia fideicommissi prohibita alienatione, non est prohibita divisio inter confideicommissarios, idem Fusar. qui multos congerit *in d. q. in principio.*

206 Amplia secundo, quod unus emphyteuta potest cogere alterum ad divisionem, Alex. *cons.* 7. *num.* 5. *lib.* 5. Rol. *cons.* 80. *num.* 46. *lib.* 1. Rot. *in d. decis.* 143. *et* 544. *num.* 1. *par.* 2. Gab. *consil.* 84. *lib.* 1. *num.*6. distinguit hanc materiam in tres casus: Primus quando adest jus accrescendi, et divisio permittitur, nec laudemium debetur. Secundus, quando non adest jus accrescendi, et divisio fit distinctis limitibus, et quilibet partem suam recipit, et tunc consensus Domini non requiritur, neque laudemium solvendum est. Tertius casus, quando inter eos non est locus juri accrescendi, et uni tota res adjudicatur, et divisio non fiat regionibus, et aequaliter, et is pro parte sua pretium recipiat, et eo casu Domino jus offerendi conceditur, et si fiat divisio sine ejus consensu ad ipsum revertitur, refert Mant. *eod. tit. num.* 49.

207 Ampliatur tertio, etiam in emphyteusi nova a pluribus, eo modo recepta, ut in ea locus juris accrescendi non sit: licet divisio non fiat regionibus, et aequaliter, sed tota emphyteusis uni adjudicetur, et alteri bona allodialia, ut late defendit Corb. *dicta limitatione* 7. *num.* 5. licet non desint, qui contrarium teneant, ut ibi per eum. Sed Gab. *d. cons. in tertio casu suae dist.* ut supra, quando tota res uni adjudicatur, et alter ad solvendum justum pretium dimidiae portionis alteri condemnatur, tunc ad Dominum revertitur, sed si pretium non interveniat, sed alia res commutatur, tunc ad Dominum non devolvitur, sicut in permutatione, sequitur Mant. *d. num.* 49. sed vide *de laudem. quaest.* 5. et infra *num.* 208. Fach. autem *cont. jur. lib.* 10. *cap.* 49. tractans hanc quaestionem, an divisio inter emphyteutas fieri possit sine consensu Domini, si nova sit emphyteusis, in qua jus accrescendi non sit, et uni tota res adjudicetur per divisionem, et alteri adjudicetur res allodialis, refert duas opiniones. Prima est, quod non possit fieri divisio sine consensu Domini, et hanc tenet Bal. *in l. voluntas, Cod. de fideic.* Aret. *in l. qui Romae §. duo fratres*, et ibi Crot. *num.* 137. Ias. *in leg. ult. num.* 114. ver. intelligo tamen, Cod. *de jur. emph.* Ruin. *cons.* 159. *num.* 3. *lib.* 1. Bero. *cons.* 174. *num.* 11. *lib.* 1. Ceph. *cons.* 195. *n.* 55. et Bursat. *cons.* 181. *num.* 8.

Cont. tamen tenet Rip. *in d.§.duo fratres* n.86. et Soc. jun. ibi *num.* 135. Gab. *cons.* 84. et Corb. *de caus. privat. ob alien. limit.* 7. *num.* 5. quos etiam refert Corb. ibidem, et tandem tenet primam opinionem, cum moderamine tamen, quando scilicet, si aliter res commode dividi non potest, sed si commode dividi res possit, et ita conventum est inter fratres, nulla necessitate, sed sola voluntate, et uni res emphyteutica adjudicetur, non potest fieri, cum agitur de emphyteusi nova: nam si de veteri agatur, in qua locus accrescendi sit inter omnes, convenit adjudicationem fieri posse Domino irrequisito, cum et omnis alia possit fieri alienatio: quia lex permittens divisionem, videtur etiam permittere adjudicationem quae fieri debet quando res commode non potest fieri, *arg.l.2.de jur. om. jud.* quam opinionem ego puto veram, quando res commode dividi non potest; quia tunc uni toto adjudicari, qui partem pretii socio solvat *l.* 1. et ibi Bart. et Bal. *C. com. divid.* Paul. de Cast. *consil.* 92. et vide quae dicentur *de laud. quaest.* 5. *num.* 6.

Declara dummodo in investitura non adesset 208
pactum, quod emphyteutae non possent inter se dividere rem emphyteuticam, sub poena privationis, quia tunc pactum esset servandum, ut in permutatione dicit Corb. *d. causa ampl.* 13. *in fine*, et in prohibitione testatoris in materia fideicommissi, videndus est Vinc. Fusar. *de fideic. subst. q.* 530. 209

Declara secundo, quando emphyteusis est recepta a patre pro se, filiis, et haeredibus, quia inter eos est locus juris accrescendi; secus quando est concessa duobus, quia jus accrescendi inter eos locum non habet, et ideo non possunt dividere sine consensu Domini. Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 47. Gabr. *d. cons.* 84.

Declara quando uni soli esset tota emphyteusis assignata, et non pro aequalibus portionibus Bursat. *cons.* 29. *num.* 127. *et* 181. *num.* 8. et dic, ut supra,

210 Limita 17. non habere locum in donatione. Glos. *in ver. aliis vendere in d. l. fin.* quae communiter est recepta Clar. §. *emphyteusis quaest.* 15. *in principio* Imol. *in l. si domus* §. *fin. ver. extra glos. ff. de legat.* 1. Aret. *cons.* 41. *num.* 1. Ruin. *cons.* 160. *num.* 12. *lib.* 4. *et cons.* 42. *num.* 1. *lib.* 1. Bero. *cons.* 128. *num.* 1. Natt. *consil.* 516. *num.* 2. *et* 114. *num.* 15. Corn. *cons.* 166. *num.* 29. *vol.* 1. Grat. *cons.* 79. *num.* 18. *vol.* 1. Redo. *de reb. Eccl. non alien.* Rub. *de caducit. ob alien. num.* 21. *fol.* 518. Corb. qui infinitos congerit *ead. caus. limit.* 13. et dicit hanc esse magis com. op. Surd. *decis.* 93. *num.* 1. *et* 2. Ludovis. *dec.* 520. et alios refert Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 56. ubi ponuntur rationes.

211 Amplia dictam limitationem habere locum, non solum in emphyteusi privata, sed etiam in emphyteuta Principis, et Ecclesiae Clar. *d. quaest.* 15. *in princ.* qui dicit hanc esse com. op. Redoan. ut supra, qui alios attestantes de com. citat. Corb. *in d. lim.* qui alios allegat; et si vis videre rationes quare emphyteuta possit irrequisito Domino, vide etiam Jas. *in d. leg. fin. num.* 54. et Corb. *eadem limit. num.* 2. *et sequenti.*

212 Amplia secundo, ut habeat locum etiam si in investitura emphyteota promiserit rem irrequisito Domino non alienare. Grat. *cons.* 87. *num.* 8. *vol.* 1. Bero. *cons.* 128. *num.* 9. *et seq.* praesertim si non sit adjecta poena, *ut num.* 12. *vol.* 1. Capra *cons.* 82. *num.* 1. sed vide infra *num. seq. in fine.*

213 Contrarium tenuit Roin. *cons.* 161. *num.* 23. *vol.* 4. ea ratione, quod quoties prohibetur res a lege alienari, si intervenit etiam prohibitio hominis, propter duplicem prohibitionem, non valeat alienatio, etiam in casibus a jure permissis. Imol. Raph. et Alex. *in l. filius familias*, §. *Divi*, *ff. de legat.* 1. et Bal. *in c.* 1. §. *praeterea de capit. Corrad.* ubi dicit, quod Vasallus non potest infeudare sine licentia Domini, quando alienatio per Dominum est prohibita, licet potuisset, quando non adesset prohibitio: sed huic rationi dicit Corb. *d. limit. num.* 4. respondet idem Grat. cum quo videtur ipse pertransire: sed nos diximus de hoc supra limit. 14. Caeterum in isto casu tenendum est, quod hujusmodi pactum de non alienando, non extendatur ad donationem permissam a lege; quia hoc pactum debet intelligi secundum naturam contractus super quo interponitur Rub. Alex. *cons.* 110. *num.* 7. *in fine*, Mant. *de tacit. et amb. lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 23. Ludovis. *decis.* 520. *num.* 8. et ideo pactum non debet intelligi de donatione permissa a lege emphyteutae, praesertim quando concessio fuisset facta ad habendum, vendendum, donandum, et disponendum, prout de hujusmodi rebus emphyteuticis fieri solet, et ita pacta conciliantur, ut evitetur contrarietas, et correctio, et quod possit emphyteuta donare rem emphyteuticam, etiam stante dicto pacto, quando Dominus est requisitus cum solutione laudemii, et augumento canonis, est dec. Rot. *in recent. part.* 1. 280. *n.* 3. *et seq.* et Dominus non potest denegare consensum, et Judex potest supplere consensum, ut infra *num.* 228.

Sed si volumus tenere *legem fin. C. de jur.* 214
emphyt. habere locum etiam in donatione, cum dicat text. vendere, vel jus suum transferre, quod in donatione transfertur, prout intelligitur Rayn. Imer. relati ibi a glos. et Bart. quos etiam refert Jas. ibi *num.* 54. et alii per eum allegati *num.* 56. quam op. etiam tenet, et defendit Fach. *cont. jur. lib.* 3. *cap.* 97. *et lib.* 10. *cap.* 68. cujus fundamentum est in illo verbo transferre, et resp. contrariis alios allegando, dubitandum utique esset de opinione Mant. et Ludovis. quia ut supra *n.* 112. probavimus, quando cum prohibitione legis accedit alia prohibitio, tunc res alioquin alienabilis in aliquo casu, non poterit alienari Bal. *in l. quoties, C. de fideicom.* Imol. Alexand. Jas. et alii communiter, et praesertim Rip. *in l. filius familias*, §. 215
Divi num. 23. *ff. de legat.* 1. ubi infert ex opinione aliorum ad fundum dotalem, qui accedente pacto de non alienando, non poterit alienari etiam in casibus, quibus per legis dispositionem alienatio est permissa: hoc tenet etiam Natt. *cons.* 481. *n.* 18. refert, et sequitur Seraph. *de privil. jur. privil.* 18. *num.* 24. sic etiam prohibita alienatione a lege rei subjectae restitutioni, licet possit alienari, quando alienatio est facta ab ignorante ignoranti; tamen alienari non poterit, si testator expresse prohibeat; quia duplex prohibitio plus operatur. Surd. cum aliis quos citat *decis.* 154 *n.* 9. *et seq.* et quando adest pactum, seu probibitio hominis concurrens cum prohibitione legis; tunc impeditur translatio dominii, et alienatio prohibetur, 216
etiam in casibus, quibus jure communi est licita, per text. *in* §. *Sanctissimus in Auth. de non alien.* Doctores omnes *in d.* §. *Divi supra allegato*, idem Surd. *decis.* 254. *num.* 35. qui multos allegat, et loquitur in emphyteusi, quae non potest transire in Fiscum, si prohibitio alienationis est posita in investitura, et idem dicit Farinac. in tit. *de delic. et poenis quaest.* 25. *num.* 36. *et seq.* qui alios citat, et Redoa. *de reb. Eccles. non alienan. fol.* 116. *num.* 77. 82. *et seq.* ubi dicit, accedente probibitione hominis, in tantum fortificatur prohibitio legis, quod etiam in casu alias a lege permisso, non poterit res alienari, et communiter allegatur Bal. *in cap.* 1. §. *praeterea de capit. Corrad.* et ultra Doctores, quos supra citavimus, ejus opinionem sequitur Natt. *cons.* 504. *num.* 13. *decis. in cap. quae in Ecclesiarum n.* 31. *de Const.* Seraph. *de privileg. jur.* 18. *num.* 23. qui etiam ponit exemplum, quod si Dominus promisit inquilino illum non expelle-

re durante tempore conditioois, iotelligitur etiam, si Dominus vellet dumum pro sua necessitate; quia non poterit expellere, ut verba aliquid
217operentur, cap. si Papa *de privil. in* 6. quia etiam in contractibus nullum verbum etiam minimom superfluum esse debet, Bal. in Rub. Cod. *de contrahen. emph. quaest.* 9. cum aliis allegatis per d. Seraph. *de privileg. jur. privileg.* 13. *num.* 20. et
218quando dicitur; quod emphyteusis alienari possit, intelligitur Domino irrequisito, ut verba aliquid operentur Salyc. *in d. l. fin. colum.* 1. Imol. *in c.*
219*potuit de locat.* Alexand. *cons.* 172. *col. pen. vol.* 2. Decis. in d. cap. quae in Ecclesiarom, contra Spec. contrarium tenentem in §. *nunc aliqua, vers.* 49.

Verum si volumus tenere opinionem, quod lex *fin. Cod. de jur. emph.* non loquatur de dooatione, vel saltem etiam si donationem comprehendit, tamen emphyteuta volens donare, non debet requirere Domioum, quia verba illius tex. non possunt se adaptare donationi, dum dicit, et quantum pretium re vera recipere potest, quia in donatiooe nou recipitur pretium, et haec videtur rom. opio. ut dicit Jas. *in d. l. fin. num.* 67. et propterea, quia in isto casu, non adest prohibitio legis, pactum de non alienando non trabitur ad donationem, sed debet intelligi secundum naturam contractus, et non debet intelligi de douatione permissa a lege emphyteutae.

220 Cautela tamen esset apponere in instromeolo investiturae, quod emphyteuta noo possit alienare, donare, vel jus suum traosferre aliquo titulo irrequisito Domino, et addicere etiam poenam privationis Jas. *in d. l. fin. num.* 58. ex multorum sententia. Sed vide omnino, quae supra diximus *num.* 196.

221 Debent tamen quinque intervenire, ut dooatio valeat secundum Clar. *d.* §. *emp. quaest.* 15. quem sequitur Redoan. *eod. tract. fol.* 519. *num.* 26. Primo quod non fiat io personam, vel a jure, vel a partium coovemione prohibitam, idem Clar. §. *emphyteusis, quaest.* 15. cum aliis commemoratis per Mantic. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 28. *n.* 61. et per Grat. *discep. foren. cap.* 377. *num.* 31. et ideo si donaret Ecclesiae emphyteuta, caderet a jure suo, Ruin. *cons.* 143. *num.* 10. *lib.* 1. Rot. *dec.* 351. *num.* 9. *par.* 1. *posth.* quae autem sint personae prohibitae satis explicavimus supra *ampl.* 2. *num.* 21. sed quia ibi noo fuerunt notata omnia, quae veniebant notanda, nuoc intendo supplere, diximus eoim ibi, qood oon potest emphyteusis alienari in potentiorem, qui est Ecclesia, et caeteri ibi aonotati, etiam si Ecclesia esset Domina directa aeque potens, quod venit declarandum, quando emphyteusis esset transitoria ad quoscunque haeredes, quia tunc Ecclesia esset capax illius. Rut. *in recent. decis.* 261. *num.* 7. *et dec.* 280. *par.* 1. *num.* 5. cum aliis allegatis per Add. *ad dec. Ludovis.* 520. *sub num.* 14.

Declaratur secondo, quaodo Ecclesia non vult 222 retinere, sed parata est vendere personae privatae, qoia ad istum effectum, respectu pretii esset capax Rot. *d. decis.* 261. cum aliis allegatis per Add. *ad d. decis.* 520. ex sententia Spec. in tit. *de locat quaest.* 117. et vide, quae diximus supra *de succ. in bon. emphyt. quaest.* 14. *num.* 8. *et* 9.

Adverteodum tamen est, quod opinio Speculat. quod bona emphyteutica Ecclesiae possuot transire io Ecclesiam ad effectum vendendi personae habili, et aestimationem consequendi, non habet locum, qosodo ultra prohibitionem legis, concurrit prohibitio hominis, et pactum expressum alienandi, ex quo probibita est haeredis etiam institutio, tooc jus pacti resistit principio acquisitionis; adeo ut Ecclesia, et alia loca incapacia, oec etiam possunt acquirere ad effectum veodendi, et aestimationem consequendi. Bursat. *cons.* 199. *num.* 48. Ludovis. *dec.* 529. *num.* 10. Rot. corsm Merlioo in recol. per Paul. Rub. *dec.* 211. *num.* 30. *et seq.* et cum ex dispositiooe juris communis sit prohibita translatio emphyteusis Ecclesiae in aliam Ecclesiam, si de facto fiat translatio, vel aliqua dispositio, tunc illa remaoet omnino nulla, et inefficax, ita ut nec operari possit beneficium aestimatioois recipiendae loco ipsius emphyteusis, ut per eumdem Bursat. *d. cons. num.* 42. *vers. tertio haec*, et opinio Spec. posset procedere respectu vocatorum, vel haeredis, qui ut adimpleant volontatem testatoris, disponeotis de emphyteusi Ecclesiastica io favorem alterius Ecclesiae, tenentor tuoc ipse haeres, vel vocati eamdem emphyteusim tradere eidem Ecclesiae io cujus favorem fuit dispositum, ot tantundem in bonis allodialibos, et sic aestimationem consignare, vel permittere, ut aliis possit vendere retento sibi pretio, io praejodicium vero Ecclesiae Dominae directae adprobari non potest opioio Spec. quoniam si per mortem illius disponentis aperta est emphyteusis ipsi Ecclesiae Dominae directae, hoc emolumeotum ab ea aoferri non potest, nec debet cogendo, ut tradat aestimatiooem, vel permittat aliis vendere, Bursat. *eod. cons.* 199. *num.* 43. *et seq.* quicquid esset iu emphyteusi laici, ut dicitur *in ead. dec.* coram Merl. in fine: et vide, quae diximus *de renovat. q.* 1. *num.* 4. et infra io oltima limit.

Declaratur tertio, Ecclesiam posse retinere 223 Domino directo conseotiente, et volente Meoocb. *cons.* 216. *num.* 43. Surd. *consil.* 521. *num.* 10. Add. *ad dictam decis. Ludovis.* 220. in fine, ubi testatur ita tenuisse Rut. et diximus supra *de succ. in bon. emph. q.* 14. *num.* 9. posset tamen cogere Ecclesia aliam Ecclesiam vel locum pium ad vendendum intra anoum, ut supra diximus, et iu *d. num.* 9.

Declaratur quarto, quando adesset aliqua 224 Constitutio, vel indultum Pootificis, ut quaecum-

que bona etiam feudalia, et emphyteutica, etiam Ecclesiastica, possint illi, tam inter vivos, quam mortis causa dari, concedi, et relinqui; ita tamen, ut teneatur ad eadem onera, ad quae tenebatur donator, ut de simili indulto fit mentio in *ead. dec.* Ludo. 522. *num.* 12. quae dec. est etiam *in dec.* 351. *num.* 9. *par.* 1. *recentiss.*

225 Secundo requiritur, ut donatio non fiat in fraudem, ut quia venditio fiat sub paliamento donationis in fraudem Domini directi, ne posset uti jure praelationis. Clar. *d. quaest.* 15. *ver. arbitror tamen*, quem sequitur Corb. *dicta limit.* 13. *num.* 7. pro qua opinione allegat Alex. *cons. antepen. num.* 2. *vol.* 3. ubi Corb. videtur reprehendere Clar. qui posuit pro primo requisito, quod donatio non fiat in potentem, cum hoc non respiriat quaestionem hanc, sed Clar. intelligendus est, quod Dominus non tenetur confirmare, quando donatio fuit facta in potentem: quia aliis non potest denegare, ut dicetur, et quod d. limitatio non habeat locum in donatione simulata, pro lege fraudanda, tenet Mant. qui alios citat *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 28. *num* 60. et Grat. *discep. foren. c.* 377. *num.* 31. *et seq.*

226 Tertio requiritur, ut donetur, uti res emphyteutica, nam si donaretur, uti allodialis, et ad se pleno jure spectans, per talem donationem caderet a jure suo. Alex. *cons.* 187. *num.* 12. *lib.* 2. Jas. *in d. l. fin. sub num.* 72. *ver. tertio modo*, Aym. *cons.* 112. *num.* 11. Redo. *d. num.* 26. Corb. *d. limit.* 6. Mant. *d. tit. num.* 62. et Grat. *citato loco.*

227 Quarto requiritur, quod donatarius antequam ingrediatur possessionem faciat se a Domino confirmare, et investire: nam licet non requiratur Domini consensus in donatione, ad ejus validitatem; requiritur tamen, ut donatarius approbetur, et licite possessionem capiat: alias a jure suo cadit. Alex. et alii *in l. si domus* §. *fin. num.* 6. *ff. de leg.* 1. Alex. *cons.* 189. *num.* 13. *vol.* 2. Aret. *cons.* 41. *num.* 6. Ruin. *cons.* 161. *num.* 22. *vol.* 4. *et cons.* 143. *num.* 10. *vol.* 1. ubi dicit esse verum etiam si emphyteusis sit donata Ecclesiae: Bero. *cons.* 120. *num.* 5. *vol.* 1. et haec est com. op. ut dicit Clar. *d. quaest.* 15. et Corb. *d. limit. num.* 5. et istum consensum Dominus impertiri tenetur; modo donatarius sit habilis, et idoneus ad solvendum, et promittat solvere canonem Jas. *in d. l. fin. num.* 64. Ludovis. *d. dec.* 520. *num.* 2. et Dominus tenetur infra duos menses, postquam fuerit requisitus consentire, et eum in possessionem inducere. Mant. *d. tit. num.* 66. *et seq.* et Grat. *loco citato.*

228 Quinto requiritur, quod solvatur pro nova investitura Domino laudemium. Guid. Pap. *quaest.* 46. *num.* 1. Clar. *d. quaest.* 15. *ver. praeterea.* Vinc. de Franch. *dec.* 201. Burg. in tract. *de laud. par.* 2. *inspect.* 2. *sub num.* 4. Lud. *d. decis.* 520. *num.* 3. Redo. *de reb. Eccl. non alien.* Rub. *de laud. cap.* 2. *num.* 3. *fol.* 383. Mant. *eod. tit. num.* 68, sed videnda est *quaest.* 6. *de laudem.*

Notandum est etiam, quod si Dominus nollet consentire (quod deservit non solum in donatione, sed etiam in alienatione) cautela erit, ut interpelletur, et fiat oblatio laudemii, facta tamen citatione, et si recuset consentire, et recipere, deponatur, et Judex interponat decretum suum, habendo pro praestito consensu; supplendo factum Domini, Alex. *cons.* 57. *num.* 6. *lib.* 2. cum paria sint, quod Dominus consensum praestiterit, et quod praestare teneatur, late Menoch. *de arbit. cas.* 182. *num.* 11. *et seq.* Surd. *cons.* 182. *num.* 76. Bertaz. *cons.* 5. *num.* 15. *lib.* 1. Ludovis. *d. dec.* 520. *num.* 4. et est dec. Rot. *in recent. par.* 1. 280. *num.* 4. et quod Dominus teneatur consentire, et si recusat, tunc assensus habeatur pro praestito, et sine eo possit fieri alienatio, salvo tamen consensu, et non aliter nec alio modo, videndus est Surd. *dec.* 220. *num.* 56. sed hoc intelligitur, facta prius Domino, vel Ecclesiae debita requisitione, ac notificatione, quod vult vendere personae habili pro tali pretio, jam invento, et elapsis duobus mensibus, in quibus Dominus, vel Ecclesia non emat, nec offerat pretium inventum, poterit alienare salvo laudemio, et cum dicta clausula. Bursat. *cons.* 256. *vol.* 3. *num.* 15. et supra in princ. 229 230

Limita dictam limitationem principalem non habere locum ubi adesset consuetudo, quod res emphyteutica donari non possit: quia illa esset servanda Clar. *d. q.* 15. et sequitur Mant. *eod. tit. num.* 61. 231

Limita sec. quod non possit donare in praejudicium comprehensorum in investitura Imol. et Alex. *in l. si domus*, §. *ult. de legat.* 1. Ruin. *cons.* 165. *num.* 12. *lib.* 1. qui intelligit, nisi ab initio data fuerit licentia alienandi, quia tunc posset praejudicare aliis comprehensis. Mant. *eod. tit. n.* 63. Grat. *d. num.* 32. 232

Sed pulchra erit indagatio intra quantum tempus donatarius teneatur requirere Dominum, et solvere laudemium, dic quod intra duos menses, ut probat tex. *in d. l. fin.* alias a jure suo cadet, ut bene illum tex. inducit Corb. *de caus. privat. ob non pet. invest. intra legit. temp. in principio*, quemadmodum etiam emptor rei emphyteuticae debet intra duos menses requirere consensum Domini sub poena caducitatis, ut in *d. l. fin. cavetur in fine* Alex. *cons.* 119. *num.* 6. *vol.* 3. qui alios citat, cum aliis quos congerit idem Corb. *d. caus. in principio*, ubi etiam ostendit, quod non est par ratio, quando est emphyteusis devoluta ob generationem finitam; nam proximior habet annum, et diem, ut diximus in tit. *de renovat. q.* 1. quia d. l. lex fin. concedit solum duos menses sub poena privationis, et a die contractus novus acquisitor tenetur recipere investituram. 233

Quid autem si emphyteuta donans decedat antequam donatarius investituram recipiat a Domino, an donatio resolvatur, istam quaestionem movet Corb. *d. limit.* 7. *num.* 7. et dicit, quod hoc 234

habuit in facto, et eam resolvit, tradit Curt. jun. *cons.* 130. *num.* 8. cujus tamen dictum considerandum dicit, an procedat, quando donatio fuit facta personae non prohibitae, et antequam confirmatio fieret a Domino, emphyteuta donans decessit, nam tunc videtur dicendum donationem non evanescere, cum Dominus non possit investituram donatario denegare; in contrarium tamen facit; quia donatio sine consensu Domini non est adeo perfecta, ut non requiratur amplius consensus ipsius ad effectum, ut donatarius possit absque incursu poenae possessionem capere: unde post mortem donatoris videtur, quod non possit amplius intervenire, si emphyteusis ad alium devolvitur ex tenore investiturae; quia statim mortuo emphyteuta donatore jus per ejus mortem alteri acquiritur, et consensus Domini ad confirmandam donationem in praejudicium alterius vocati intervenire non potest, Rol. *cons.* 63. *num.* 51. *vol.* 4. Affl. *dec.* 286. *num.* 3. cum aliis, quos ipse citat.

Caetera pro hac materia videnda sunt in tit. *de laudemiis q.* 6. ubi invenies ampliationes et limitationes pro laudemiis solvendis, et non solvendis.

235 Limita 17. quando emphyteuta alienaret in ultima voluntate tit. institutionis, vel jure legati. Spec. *in d.* §. *nunc aliqua q.* 112. Doct. communiter *in d. l. fin. Cod. de jur. emph.* Alex. *cons.* 120. *vol.* 2. *num.* 5. hanc. op. com. appellat Clar. §. *emphyt. q.* 15. ubi plures allegat, qui attestantur de com. et magis com. opin. sive sit emphyteusis privata, sive Ecclesiastica: Ideo tamen non requiritur consensus Domini, sicut non requiritur in donatione; quia haeredem instituendo, vel legando, non dicitur alienare, cessat etiam ratio denuntiandi Domino, an velit pro eodem pretio emere, ex quo nullum pretium intervenit, neq. esset aequum, ut teneretur emphyteuta jus suum Domino donare, vel legare, quinque tamen requiruntur, ut valeat legatum, prout supra diximus in donatione, sed de hoc diximus in tit. *de contr. emphyt. quaest.* 24. ubi tractavimus, an pater possit praejudicare filiis alteri legando emphyteusim, videndus est etiam Corb. pro supradicta limitatione, qui multos congerit, quod emhyteuta non cadat. *de caus. privat. ob alien. limit* 14. et haec sufficiant pro praesenti limitatione; quia hic tractandum est solum, unnquid emphyteuta cadat, legando, vel haeredem instituendo, et emphyteusis propter alienationem in testamento amitti non potest: quia ante mortem effectus aliquis ex eo non sequitur, nec bona traduntur, et si aliquis adsit, qui succedere possit, ille admittitur: alias ad Dominum revertitur, sicut si testamentum factum non esset: ut dicit Corb. *ead. limit.* et pro dicta limitatione est *dec.* Rot. *divers. p.* 1. *dec.* 284.

236 Sed an teneatur legatarius, vel haeres novam investituram accipere, et laudemium solvere, hanc quaestionem bene tractat Redoan. *eod. tract.* Rub. *de laud. cap.* 2. *num.* 13. *fol.* 385. ubi dicit, si res emphyteutica sit concessa alicui, vel per viam legati, aut per haeredis institutionem, instituendo extraneum, potest Dominus directus a legatario, vel haerede instituto pro confirmatione et praestatione consensus ad novam investituram petere, et exigere laudemium, per Glos. *in dict. leg. fin. in ver. aestimationis* intelligendo dum dicit pretii, quantum ad venditionem, et in ver. aestimationis, quando alio titulo lucrativo, et ita etiam intelligit Jas. *in ead. l. fin. num.* 50. et ibi etiam Bald. et Salyc. Spec. *in dict.* §. *nunc aliqua ver.* 114. et vide *de laud. q.* 13. *num.* 9.

An autem legatario, qui non potest consequi 237 legatum, quia Dominus nolit praestare consensum; aut quia post mortem testatoris acquisitum est jus alteri, debeatur ab haeredo rei aestimatio, videndus est Mantic. *de conject. ult. vol. lib.* 9. *tit.* 11. *num.* 3.

Limita 18, quando emphyteuta pignoraret, 238 vel hypotecaret emphyteusim; quia hoc facere potest sine consensu Domini glos *in dict. leg. fin. in ver. aliis rendere*, quae est communiter recepta. Jas. ibi *num.* 78. Clar. §. *emphyt. quaest.* 18. Redoan. *eod. tract. fol.* 520. *num.* 31. Afflict. *decis.* 191. Boer. *dec.* 181. Gabr. *com. op. in tit. de reg. jur.* 14. *conc. num.* 18. cum aliis allegatis per Corb. *ead. caus. limit.* 33. Mant. *de tacit. et ambig. l.* 22. *tit.* 28. *num.* 51. qui plures commemorat, et attestatur ita Rot. tenuisse coram Laveretano in Rom. devolutionis domorum die 22. Febr. 1575. et Rot. *divers. par.* 1. *dec.* 426. *alias* 425.

Et haec limitatio non solum habet locum in 239 emphyteusi profana, sed etiam Ecclesiastica. Salyc. *in ead. l. fin.* Grat. *cons.* 55. *num.* 13. *vol.* 1. dicens, ita communiter tenere Doctores *in l. si constante, ff. sol. matr.* Bursat. *cons.* 56. *nu.* 1. *vol.* 1. Bero. *cons.* 127. *sub num.* 10. *et seq. vol.* 1. cum aliis allegatis per eundem Corb. *d. limit. num.* 3. et per Mant. ut supra *num.* 53. sed si creditor postea voluerit jure hypothecae bona hypothecata sibi addici, necessarius erit consensus Domini, et recognitio, et solutio laudemii Alciat. *cons.* 9. *n.* 11. *lib.* 6. sequitur Mant. citato loco *num.* 53.

Amplia dictam limitationem, ut procedat e- 240 tiam, si in investitura promisit illa non obligare, aut hypotecare sine Domini consensu, etiam cum juramento, quia si postea contrafaciat, non propterea cadit a juro suo: sed condemnatur in id quod interest, juxta comm. opin. Doct. *in l. si quis ita*, §. *ea lege ff. de verb. oblig.* et emphyteutae debet imponi poenitentia propter perjurium, et hypotheca, seu pignus esset ipso jure nullum, Alciat. *cons.* 256. *num.* 3. *et* 14. Corb. *d. limit. n.* 5. et nos diximus *de cont. emph. quaest.* 38. sequitur Maur. Burg. *de laudem. p.* 2. *insp.* 17. *num.* 3.

Nec per simplicem hypothecam nudo verbo factam, intelligitur venisse contra prohibitionem 241 nisi processerit ad traditionem, ita dicit Negus.

de pig. 2. *par.* 3. *memb. num.* 78. ubi refert ita tenero Bald. *in c.* 1. §. *aut ei libellario in ult. col. in ver. sequitur in tex.* quem sequitur Corb. *ead. limit. sub num.* 5.

242 Caeterum ego aliter sentio quando in investitura adesset pactum expressum sub poena caducitatis: nam tunc stanto dicto pacto, caducitas declarari posset, ut diximus supra *limit.* 15. *num.* 207. et in pacto expresso sub poena caducitatis, tenet etiam Surd. *dec.* 180. *num.* 11. Bursat. *cons.* 253. *lib.* 3. *num.* 11. *et seq.* et vide *de var. cad. q.* 1. *num.* 42. et tanto magis haec opinio debet habere locum, si adesset juramentum, *l. si quis major, Cod. de trans.* quae locum habet etiam in emphyteuta. Nat. *cons.* 481. *num.* 10. Cago. *in d. l. si quis major, num.* 51. Joseph. Lud. *dec. Perus.* 22. *num.* 13. Surd. *ead. dec. num.* 2. et ita etiam videtur sentire Rot. *in recentissimis dec.* 577. *par.* 2. pacta enim inter Dominum, et emphyteutam de rejiciendo, vel non rejiciendo servari debent. Redo. *eod. tract. fol.* 529. *num.* 4. et Ruin. *cons.* 166. *num.* 18. *vol.* 1. dicit generale est, quod emphyteuta ob pacta non servata possit expelli; sicut si pactum de solvendo canonem non observat, de qua materia dicemus infra *de divers. caduc.* quando tractabimus de caducitate ob pacta non servata: et post haec scripta gavisus sum, quia inveni Mant. *d. tit.* 28. *num.* 54. ita tenentem, et dicit ita tenuisse Rot. coram Seraph. in Rom. Casalis S. Marcelli die 19. Junii 1587. quae est *dec.* ejusdem Seraph. 794. *num.* 10. impressa, et idem dicendum esse affirmat, si prohibita sit alienatio late sumpto vocabulo: quia intelligitur prohibita etiam hypotheca, et refert ita tenuisse Rot. coram Lancel. in Rom. domorum 3. Junii 1577. et habet locum (dicit ipse) quando bona emphyteutica specialiter sunt obligata; nam sub generali hypotheca omnia bonorum, non debent intelligi hypothecata, quae sunt prohibita obligari, quando per talem obligationem debitor incideret in poenam privationis, allegat Bald. *in l. voluntates de fideic. num.* 14. Cum. *cons. ult. num.* 4. et Alex. *con.* 41. *num.* 2. *et cons.* 95. *num.* 1. *lib.* 6.

243 Declara tamen praedictam limitationem, secundum Negus. *eod. loco num* 79. nisi hypotheca fieret tanta quantitate, ut non esset spes luitionis, quia tunc diceretur alienatio. Bart. *in l. qui habebat ff. de legat.* 3. Redoa. ut supra *fol.* 520. *num.* 31. Corb. *d. limit. in fine* Pacif. de *sal. inter. insp.* 3. *cap.* 2. *num.* 17. Burg. *d. insp. num.* 4.

244 Subdeclara nisi emphyteusis esset suorum majorum: quia isto casu non haberet locum ista verisimilitudo rem non esse redempturum, etiam si pignorasset tanti, quanti valet. Burg. citato loco, qui alios refert.

Declara secundo, secundum eumdem Negus. *eod. loco in fine,* quando adesset vera traditio, ut supra diximus, sicut etiam Vasallus ob hujusmodi pignorationem cum traditione inscio Domino factam privatur feudo. Clar. §. *feudum quaest.* 35. et traditio fieret etiam ficte per clausulam constituti, quia tunc haberet locum poena, quae opinio non est vera, ut diximus supra *limit.* 1. *n.* 134.

Declara tertio, non habere locum, quando verba non sunt simpliciter prolata, sed cum aliqua modificatione, et conditione, tunc hypotheca etiam tenet, et valida est, praeterquam in illo casu specifico, in quo est prohibita, et modificata; ut consuluit Grat. *cons.* 54. *num.* 8. *et seq. et cons. seq. num.* 16. *et seq. vol.* 1. quem refert Corb. *d. limit. sub num.* 5. 245

Declara quarto, quando esset prohibitus alienare, habere locum in casibus, in quibus ipse esset debitor ex quacumque causa obligatoria, etiam pro dote; non autem intelligitur prohibita hypoteca, quando quis rem non ex causa obligatoria, sed ex causa, ut promissa in investitura adimpleret, ut Rota tenuit *dec.* 3. *p.* 2. *divers. n.* 9. ubi fuit excusatus a poena caducitatis emphyteuta, qui promiserat non hypotecare, et obligare melioramenta, sub poena devolutionis, et erat obligatus facere quaedam melioramenta et aedificare, et cum esset pauper melioramenta specialiter obligaverat pro aedificio costruendo: de qua decisione facit mentionem Mant. *eod. tit. num.* 55. quod si emphyteuta sua melioramenta iis obligavit, qui ei materiam aedificandi praestiterunt, vel operas praebuerunt, et ex pacto tenebatur construere aedificium, non debet privari, si aliter non poterat aedificare, quia pactum intelligitur, si ea obligaret ex alia causa quam aedificandi. 246

Limita 19. non habere locum, quando emphyteusis esset alienata, cum pacto legis commissoriae, vel adjectionis in diem; quod fieri solet hoc modo, si ad calendas proximas, pecunia soluta non sit, fundus sit inemptus *l.* 2. *et* 3. *de leg. com.* vel nisi intra certum diem pretium solvatur, sit inemptus, *l.* 4. *ff. eod.* vel nisi quis intra certum tempus meliorem attulerit conditionem, *l.* 1. *ff. de in diem adject.* vide Tiraq. *de retract. con.* §. 1. *glos.* 7. *num.* 17. et Negus. *de pign. par.* 4. *n.* 1. et pactum sit appositum incontinenti re integra in ipso contractu: secus si post aliquo modo, et etiam quod tale pactum fiat per verba directa: secus si per verba obliqua: directa enim sunt, ut si dicat, res sit inempta, vel alienatio sit pro non facta: obliqua autem, ut si dicat revertatur, redeat, et similia verba glos. recepta *in l. ab emptione in ver. cogatis, ff. de pact.* Caroc. *de locat. fol.* 94. *qu.* 9. *num.* 2. et per eventum conditionis contractus esset resolutus; tunc tale pactum excusat emphyteutam a caducitate; quia ipso jure resolvitur contractus, et fingitur non contractum, et ipso jure transfertur dominium Bald. *in l. ab emptione, n.* 4. *ff. de pact.* ubi allegat Gul. de Cun. Jas. *in l. fin. num.* 138. *C. de jur. emph.* Tiraq. *de ret. convent.* §. 1. *glos.* 7. *num.* 4. Redoa. *eod. tract. fol.* 521. *n.* 40. cum aliis, quos citat Corb. *ead. caus. limit.* 34. 247

et quod propter partum legis commissoriae, si fuit appositum ex intervallo, non excusetur a caducitate emphyteuta, tenent praedicti Doctores, et Corb. *ead. caus. ampliat.* 28. Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 30. et Burg. *de laudem. p.* 2. *insp.* 2. *num.* 20. qui alios citat, et *num.* 21.

248 Declara tamen non habere locum, si rasus parti non contingit, et venditio remansit pura, et irretractabilis. Vinc. Fusar. qui alios citat, *de fideicom. quaest.* 718. *num.* 42.

246 Declarat etiam Alex. *in leg. statuliber, num.* 2. *et seq. ff. ad leg. Falcid.* habere locum, quando pretium emphyteutae non est solutum: tunc enim non intelligitur vendidisse, ex quo spes est, ut ad eum possit reverti, refert Mant. *d. num.* 30.

250 Limita 20. quando adest consuetudo in loco, ut emphyteuta alienare possit sine consensu Domini. Redo. *eod. tract. fol.* 513. *num.* 13. Curt. jun. qui hanc dixit esse com. opin. *cons.* 158. *num.* 8. Dec. *cons.* 208. *num.* 4. cum aliis allegatis per Corb. *ead. caus. limit.* 32. et idem, ubi adest Statutum, Consuetudo, vel Constitutio Papae, ut est in Abbatia Farfensi, Rot. *in recent. par.* 1. *dec.* 642. *num.* 2. et quod emphyteuta excusetur a poena, stante consuetudine, tenet etiam Thess. *decis.* 169. cum hoc tamen temperamento, quod Dominus directus possit offerre pretium, et rem emphyteuticam sibi habere: cum sit ipse de jure communi praeferendus, vide quae diximus in tit. *de solut. can. qu.* 1.

251 Declara dictam limitationem, quod dicta consuetudo non operatur, ut unus ex comprehensis possit alienare in praejudicium alterius comprehensi, nec ubi adest pactum in contrarium in investitura, ut emphyteuta non possit sub poena privationis Domino irrequisito alienare, Dec. *eod. cons.* 208. *num.* 7. *et seq.* Jo. Bapt. Ferret. *cons.* 178. *num.* 15. quia licet consuetudo tollat prohibitionem *l. fin. Cod. de jur. emph.* non tamen tollit provisionem hominis, et tenorem investiturae: nam quando plura obstant, uno sublato aliud tolli non videtur Bald. *in l.* 1. *Cod. de furt.* et Bart. *in l. si domus, ff. de ser. urb. praed.* Corb. *d. limit. in fine.*

252 Declarat etiam Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 37. quod consuetudo haec, cum sit Ecclesiae onerosa, non sit servanda, et ideo est intelligenda praedicta limitatio, quando bona sunt alienata tanquam emphyteutica Ecclesiae et ipsa Ecclesia suo laudemio non fundatur: hoc etiam tenere Rip. *resp.* 2. *n.* 1. *in fine de jur. emph.* testatur.

253 Limita 21. in permutatione, quia militat eadem ratio in permutatione, quae militat in donatione, quia ut supra vidimus, fieri potest sine consensu Domini, et hanc opinionem firmat Jas. *in d. l. fin. num.* 101. contra Spec. et alios ibi relatos: hanc etiam opinionem tenet Rip. *in leg. qui Romae, §. duo fratres num.* 86. *de verb. oblig.* ubi refert hanc esse com. opin. et idem dicit *in l.* 2. *num.* 38. *ff. si cert. pet.* Tiraq. *de ret. municip.* §. 30. *glos.* 1. *num.* 34. Clar. §. *emphyt. qu.* 17. Redoa. *eod. tract. fol.* 519. *num.* 29. Gab. *cons.* 84. *num.* 3. Guid. Pap. *dec.* 92. Ruin. *cons.* 57. *num.* 2. *vol.* 5. Menoch. *cons.* 287. *num.* 50, *et* 52. *vol.* 3. et alios allegat Corb. *ead. caus. limit.* 12. *num.* 3. Mant. ut supra *num.* 69. et Maur. Burg. *de laud. par.* 2. *insp.* 4. *num.* 3. qui alios citat.

Amplia supra d. limit. habere locum, etiam 254
si una cum re, quae datur in permutatione solvatur pecunia, quae non praeponderet speciei, quae traditur Bart. et alii *in l. Aristo, ff. de donat.* Alciat. *in l.* 2. *ff. si cert. pet.* et ibi Rip. *n.* 37. qui existimavit, etiam si pecunia excederet quantitatem speciei, quae pro emphyteusi datur, quoad jus caduci, dici permutationem, si partes in instrumento contrarius, se permutare dixerint; quia verbo permutationis uti potuerunt sine fraude, si contrahentes, principaliter permutare intendebant, licet pecunia speciem superet: quod videtur sentire Bart. *in l.* 1. *ff. de rer. permut.* quamvis Alciat. loco supra citato sentiat semper dici permutationem, cum pecunia speciem superat, et agatur de praejudicio alterius: scilicet jure laudemii, aut caduci, aut aliorum id genus, ut eum refert Tiraq. *d.* §. 30. *glos.* 1. *num.* 12. quae opiniones videntur concordari posse, secundum distinctionem Paul. de Castr. *in d. l. Aristo num.* 6. ut si pecunia addita non excedat valorem rei, vel in modico, procedat doctrina Bart. *in l.* 1. *de rer. perm.* et Rip. si vero pecunia multum excedat: tunc indistincte sit venditio, etiam si actum sit, ut sit permutatio, et consequenter, ut emphyteuta hoc modo permutans irrequisito Domino a jure suo cadat, ut declarat Castr. d. loco: haec refert Corb. *d. limit. num.* 5. et dist. Tiraq. et Cast. et tenuit etiam Boer. *decis.* 144. et ita judicasse Senatum refert, cum hoc censeatur factum in fraudem Domini directi, ad privandum eum laudemiis, et jure praelationis, et opinionem Pauli de Castr. tenet quoque Mant. *dict. tit. num* 70. et vide supra ampl. 29.

Declara primo, nisi permutatio fiat fraudu- 255
lenter; pone exemplum, quando emphyteuta sub paliamento permutationis venderet, ita Bald. *in l. si domus,* §. 1. *ff. de legat.* 1. et hanc esse com. op. testatur Rip. *in d. l.* 2. *num.* 38. *ff. si cert. pet.* Redoa. *eod. tract. fol.* 520. *num.* 29. Clar. *d. quaest.* 17. Corb. *d. limit. num.* 9. Mant. ut supra, *num.* 72. cum aliis seq. ubi dicit quod Rip. *in l.* 2. *num.* 38. *ff. si cert. pet.* tenet, quod ex inspectione instrumenti constat, quod sit permutatio; et ideo non potest dici simulatio, sed ipse aliter sentit, quando pecunia longe excedit aestimationem speciei, quod incidat in poenam, etiam si in instrumento dictum sit, quod vere permutant.

Declara secundo, ut haec permutatio possit 256
fieri inter comprehensos in investitura, quia si

est permissa alienatio, utique et permutatio Clar. *d. q.* Redoa. ut supra *num.* 30. Mant. *citato loco numer.* 69.

257 Declara tertio, dummodo ille qui emphyteusim ex permutatione acquirit irrequisito Domino, faciat se a Domino confirmare, et investituram accipiat, antequam possessionem ingrediatur, alias a jure suo caderet, Jas. *in d. l. fin. n.* 101. Gabr. *d. cons.* 84. et Tiraq. *d.* §. 30. *glos.* 1. *n.* 12. Bero. *cons.* 124. *num.* 14. *vol.* 1. Corb. *d. limit. num.* 7. et vide *de laudem. qu.* 8. et supra *num.* 226. et infra *num. seq.*

258 Declaratur quarto non habere locum, quando res quae permutatur aestimata datur: nam cum aestimatio regulariter faciat emptionem, ideo isto casu diceretur venditio, et res in commissum caderet. Dec. *cons.* 160. *col.* 1. *vol.* 1. et Corb. *ead. limit. num.* 8.

259 Declaratur quinto, nisi permutatio esset facta tanquam de re propria: quia tunc ob permutationem res caderet in commissum. Rimin. *cons.* 429. *num.* 2. *et seq. vol.* 3. Corb. *d. limit. num.* 10. Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 62. *et* 71. qui allegat Rim. Sen. *cons.* 429. *num.* 2. *et seq.*

Caetera vide quae supra diximus limit. 16. quando tractavimus, an emphyteuta posset donare, cum militet eadem ratio in permutatione, quae militat in donatione; et ideo quae ibi diximus, habent locum in permutatione.

260 Potest etiam poni altera declaratio, nisi in investitura adesset pactum expressum sub poena caducitatis, ut emphyteuta sine Domini licentia non possit permutare. Corb. *d. caus. ampl.* 13. *in fine*, et in materia fideicommissi Vinc. Fusar. *de fideic. subst. qu.* 530. *num.* 7. et faciunt quae diximus supra *num.* 241.

261 Limita 22. quando res emphyteutica esset data in dotem inaestimata: nam emphyteuta potest dare in dotem emphyteusim filiae suae legitimae, et naturali, sine Domini consensu. Spec. §. *nunc aliqua qu.* 109. et ibi Joan. Andr. et sequitur Jas. *in d. l. fin. num.* 107. Imol. *in cap. potuit de locat. num.* 17. Bursat. *cons.* 80. *num.* 50. *v.* 1. Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 14. *num.* 95. Guid. Pap. *dec.* 48. Ruin. *cons.* 148. *n. ult. vol.* 1. Aym. *cons.* 215. *num.* 6. Soc. *cons.* 25. *num.* 9. *vol.* 1. Alex. *cons.* 173. num. 4. ubi testatur hanc esse com. opin. *vol.* 2. et idem dicit Grat. *cons.* 76. *n.* 23. *vol.* 1. Redo. ut supra *fol.* 520. *num.* 34. Corb. qui alios citat *end. caus. limit.* 20. *in principio*, et idem dicendum est in donatione facta a patre filio propter nuptias. Spec. Joan. And. Jas. et Redoan. citato loco, et quando ipsa mulier daret in dotem Jas. *in d. num.* 107. et quod possit pater dare in dotem emphyteusim inaestimatam filiae legitimae, et naturali, plures commemorat Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 39. ubi affert rationes.

292 Declara tamen supradictam limitationem, modo emphyteusis eodem jure sit penes filiam, quo erat penes patrem, ut quibus causis fuisset finita penes patrem, finiatur etiam penes filiam. Jas. *d. n.* 107. Redoa. ut supra; Bursat. *eod. cons.* 80. *num.* 30. *et seq.* et ideo mortuo dotante, emphyteusis ad Dominum, vel ad alios in investitura comprehensos revertitur, Alex. *dict. cons.* 173. *n.* 1. Castr. *in l. usufructu num.* 6. *ff. sol. matr.* Ruin. *cons.* 165. *vol.* 1. et reversa ad Dominum, ut mulier pro dote sua super ea recurrere non potest. Flam. Chart. *dec. Gen.* 87. *num.* 13. vid. *de sol. can. qu.* 1. *n.* 227. sed si esset emphyteusis transitoria ad haeredes, transiret in filiam etiam in praejudicium filiorum Corn. *cons.* 51. *lib.* 3. *n.* 6. refert. Mant. *citato loco.*

Subdeclara hanc declarationem non habere 263
locum, quando emphyteusis esset data in dotem, et foemina dotata fecit se de novo investiri, exclusis aliis personis comprehensis in investitura facta dotanti, si dotans sit talis, qui potuerit, alienando, praejudicare comprehensis in investitura; nam quando dotans potest in emphyteusi aliis praejudicare, simpliciter dando rem in dotem, videtur dedisse omne jus, quod poterat dare, et si cum praejudicio aliorum comprehensorum, alias non dedisset simpliciter, sed in vita tantum ipsius dantis: quod maximo procederet, si donans stipulatus esset in casu dotis restituendae dotem, et sic emphyteusim foeminae, et ejus haeredibus restitui, aut cum ipsa jus suum concessit, vel si dotavit cum clausula ad habendum, tenendum, possidendum, et quicquid ipsi dotatae placuerit faciendum, quia tunc certum est dotantem voluisse aliis praejudicare Capr. inter *cons.* Corn. 51. *n.* 5. *vol.* 3. et idem in *cons.* Joan. de Monte Sperello *sub n.* 6. et Corn. n. 11. Corb. *d. limit. num.* 4. *et seq.* si autem non posset dotans praejudicare aliis comprehensis; tunc resoluto jure dotantis, resolveretur ipsa dos, *l. lex. vectigalis, ff. de pign.* et nos de hac re diximus in tit. *de cont. emph. q.* 24. *n.* 20. et per totam illam quaestionem.

Sed si emphyteusis daretur in dotem aesti- 264
mata alicui foeminae, quae non esset de comprehensis in investitura; tunc res in commissum caderet: quia aestimatio etiam in fundo dotali venditionem inducit, *l. quoties, Cod. de jur. dot.* Alex. *cons.* 79. *num.* 2. *vol.* 5 Soc. *cons.* 56. *vol.* 1. Rol. *cons.* 99. *vol.* 2. ubi de com. testatur, et in terminis pro dote, aestimatione facta, tradit *in dict.* §. *nunc aliqua q.* 110. Imol. *in d. c. potuit* num. 17. Capella Tholos. *dec.* 279. *num.* 3. Salyc. *in d. l. fin. num.* 10. *et* Jas. *ibi* num. 108. Dec. *cons.* 160. *colum.* 2. Guid. Pap. *dec.* 48. *num.* 2. Corb. *ead. caus. ampl.* 32. Imol. *in cap. potuit de locat. col.* 9. Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 14. *num.* 29. *et* 108. Et Mant. de *tacit. d. tit.* 28. *num.* 42. *et* 43. intelligit, si res justo pretio fuerit aestimata; nam si longe pluris valeat, aestimatio non facit venditionem Bald. Salyc. et alii in l. ex conventione, *Cod. de pact.* Aret. *cons.* 84. *n.* 3. Soc. jun. *cons.*

141. *num.* 21 *lib.* 1. Aldob. *cons.* 60. Cou. *pract.* 99. *cap.* 28. *num.* 9. Rol. *cons.* 91. *num.* 4. *lib.* 2. ubi hanc upin. com. dicunt, et Mant. ut supra, ubi etiam intelligit, quando aestimatio fuit facta ex casu venditionis, ut pretium reddatur, secus, si ad effectum, ut cognoscatur, an res ipsa deterior facta sit Rolan. *dict. cons.* 92. cum aliis quos citat.

265 Verum si emphyteusis daretur in dotem inaestimata extraneae personae, quae non esset de personis in investitura comprehensis, non requiritur consensus Domini, Tiraq. *d. glos. num.* 21. quia censetur tunc quaedam donatio, Imol. ut supra, *colum.* 13. sicut refert Jas. *d. num.* 108. Bal. *cons.* 106. *vol.* 5. Ruin. *cons.* 48. et hanc com. op. appellat Add. ad Jul. Clar. *quaest.* 15. Et ratio est, quia Dominus in isto casu interpellari non debet an velit rem pro eodem pretio, juxta *l. fin. Cod. de jur. emph.* quia pretium non intervenit, et ut diximus, est quaedam donatio, ex sententia Imol. *citato loco*, et Ruin. *cons.* 148. *in fine vol.* 1. ideo sicut donatio postest fieri irrequisito domino; ita potest tradi in dotem foeminae non comprehensae, sine Domini licentia, dummudo mulier petat confirmationem, et investituram capiat, antequam possessionem ingrediatur Corb. *d. limit.* 20. *n.* 2. et diximus supra *limit.* 16. et in hoc casu datio in dotem regulari debet, sicut donatio, et Mant. *de tacit. d. tit.* 28. *num.* 42. idem tenet, quod dicatur donatio, sed an decet solvere laudemium, dicemus in tit. *de laud. q.* 7.

266 Declaratur tamen hoc, quod quando pater dat emphyteusim in dotem filiae, vel nepoti, quae sit de personis in investitura comprehensis: tunc potest ei dare etiam aestimatam, ut declarat Aym. *cons.* 125. *sub num.* 8. quoniam inter comprehensos in investitura permissa est omnis alienatio irrequisito Domino, ut supra etiam diximus limit. 14. Corb. *ead. limit. n.* 2. et si pater est primus acquirens poterit dare in dotem emphyteusim, etiam aestimatam in praejudicium comprehensorum Grat. *discept. forens. cap.* 511. *num.* 9. *et* 10. alias non, ut ibi in princ.

267 Limita primo non procedere, si res daretur pro dote Ecclesiae. Lamber. *de jur. pat. lib.* 1. *p.* 1. *qu.* 5. *prin. art.* 4. Corb. ut supra *num.* 1. Burg. *de laudem. p.* 2. *insp.* 12. *in fine*, quia emphyteusis prohibetur alienatio in Ecclesiam et potentiores, ut supra diximus *num.* 20. *et* 21.

268 Limita secundo, quando pater, vel emphyteuta haberet alia bona allodialia, ex quibus potuisset filiam dotare; quia tunc etiam, neque ex protextu, quod alienatio haec fuerit necessaria, excusaretur a caducitate. Gravet. *eod. cons.* 225. *n.* 7. Corb. *ead. limit.* 20. *num.* 3. et Add. ad Jul. Clar. *d. qu.* 15.

269 Quod ego intelligo habere locum quando filia non esset comprehensa in investitura, quia si esset comprehensa, posset pater dotare eam de bonis emphyteuticis, etiam si haberet alia bona allodialia; quia sicut alienatio est permissa inter comprehensos; ut supra diximus; ita etiam licita erit sine consensu Domini datio in dotem, et ita intelligendus est Cravet. prout se declarat, *num.* 8. *ver. sed ista filia.*

Si autem emphyteusis in dotem data viro, ei confirmetur per Dominum, qualiter soluto matrimonio restituatur mulieri, vide Bart. *in l. usufructu, num.* 5. *ff. sol. matr.* Camp. *de dote* 3. *p. quaest.* 189. Maresc. *var. resol. cap.* 91. *in fine lib.* 2. ubi dicitur quod non requiratur alius consensus Domini, vide etiam *de laud. quaest.* 7. caetera require *in d. quaest.* 7. 270

An autem quando datur res emphyteutica pro dote sive a patre, sive ab extraneo, aestimata, vel non aestimata debeatur Domino directo laudemium, dicam tit. *de laudem. eadem quaest.* 7. 271

Quid autem, si in instrumento investiturae adesset pactum expressum, quod non possit res emphyteutica dari in dotem sub poena privationis, prout hodie in omnibus investituris hoc pactum apponitur, an emphyteuta, non observando hujusmodi pactum, cadat a jure suo, dicendum est quod sic, ut supra diximus *limit.* 20. *in fine, et limit.* 16. *et limit.* 15. *num.* 207. an autem hoc pactum extendatur ad filiam comprehensam in investitura, recurrendum est ad ea, quae sup. diximus *lim.* 16. *num.* 22. 272

Limita 23 non habere locum, quando emphyteuta vendidit de consensu Domini, et postea recuperat, ex remedio, *l.* 2. *C. de resc. vend.* vel quando dedit emphyteusim inaestimatam de consensu Domini, et postea fit restitutio dotis: nam utroque casu non requiritur nova licentia: hoc enim fit ex ministerio juris, et non ex novo facto hominis. Bald. Novel. *de dot.* 8. *p. privil.* 6. *num.* 11. Corb. qui alios allegat *ead. caus. limit.* 21. 273

Limita 24. non habere locum, quando emphyteuta compromittit, secundum Bald. *in leg. fin.* §. *fin. ad finem, Cod. com. de legat.* ubi dicit habere locum etiam, quod Arbiter arbitrando adjudicaret rem emphyteuticam adversario. 274

Contrarium tenet Jas. *in d. l. fin. C. de jur. emph. num* 119. *cum seq.* ubi respondet rationibus Bald. et idem videtur sentire Redo. ut supra *nu.* 36. *in fine fol.* 521. dum dicit, facit pro Jas. sequitur Corb. *ead. caus. ampl.* 33. Maur. Burg. *de laud. insp.* 57. *num.* 3. ubi idem dicendum est in Vasallo compromittente, docet, ex sententia Curtii jun. et Zas. Clar. §. *feudum qu.* 39. Hier. de Ceval. *in spec. com. op. cont. com. q.* 782. *num.* 5. 275

Declarator non habere locum, quando solum compromitteret, sed si arbiter adjudicaret adversario emphyteusim, sequenda esset sententia Jas. ut emphyteuta privetur jure suo Affliet. *in c.* 1. §. *inter pares, num.* 4. *de leg.* Corrad. Clar. *d. qu.* 39. et Corb. ut supra; si tamen sequeretur traditio possessionis. Burg. *citato loco num.* 5. et in i- 276

sto casu deberetur Domino laudemium, non autem per simplicem compromissum, ratione novae investiturae, idem Burg. *ead. insp. num.* 6. et eamdem opinionem tenet Rot. Luceus. *in dec.* 19.

277 Declara secundo, non habere locum, quando sumus inter conjunctos, qui ex forma Statuti coguntur compromittere. Blanc. *de comprom. qu.* 4. *in ver. res num.* 29. Corb. *d. ampl. in fin.* et Burg. *eod. loco num.* 7.

278 Limita 25. quando emphyteuta transigit super re emphyteutica, sine consensu Domini, ut res emphyteutica penes se remaneat: quia ista non est alienatio, licet solvat adversario pecuniam, vel aliquid dando, aut faciendo glos. not. *in l. nulli,* et ibi Bart. et alii, *ff. de transact.* Jas. *in l. fin. n.* 121. *et seq. Cod. de jur. emph.* Redoan. *eod. tract. fol.*521.*num.* 37. Corb. *ead.caus. limit.*38. et idem dicendum est, quando res emphyteutica erat penes adversarium, et emphyteuta apud illum eam dimittit, aliquo recepto, et haec etiam transactio est permissa Domino irrequisito, ut dicunt Jas. et Redo. supradictis in locis, cum aliis allegatis per Tiraq. *de ret. lign.* §. 1. *glos.* 14. *num.* 66. licet ipse teneat in hoc secundo casu quando emphyteuta rem quae prius erat apud ipsum dimittat apud adversarium, et Corb. propter istam auctoritatem Tiraq. dicit esse cogitandum; sed non est dubitandum in hoc casu, ut dicemus infra.

Caroc. *de locat. et cond. in tit. de locat. emph. qu.* 15 *fol.* 95. distinguit tres casus. Primus est quando per transactionem emphyteuta abdicat a se rem, et concedit adversario suo, et tunc non potest, quia dicitur alienatio. Rom.*cons.*166. Redo. *eod. tract.* loquens in Praelato *fol.* 3. *num.* 12. *et in d. num.* 37. et Jas. suprad. numeris. Clar. licet loquatur in feudo, *quaest.* 38. §. *feudum,* attestans hanc esse com. op. et Simonc. de decret. loquens de minore, *lib.* 2. *tit.* 6. *insp.* 10. *num.* 102. Jas. *in l. jusjurandum,* §. *pupillus* num. 4. *ff. de jure jur. et in l. fin. num.* 121. *C. de jur. emph.* Peregr. *de fideic. art.* 40. *num.* 124. Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 34. Capic.*decis.* 155. *num.* 16. et Burg. *de laud. par.* 2. *insp.* 14.

Secundus casus cum adversarius emphyteutae possidet rem emphyteuticam, et transigendo dimittit apud adversarium emphyteutae, aliquo dato, vel facto et tunc dicit, quod verior opinio est; ut non dicatur alienatio, Jas. *in d. l. fin. num.* 121. Menoch. *de arbitr. lib.* 2.*cent.* 2. *cas.* 171. *num.* 75. prout etiam dicit Menoch. videmus enim in Ecclesia, quae quamvis sine solemnitate alienare non possit: potest tamen rem ab adversario possessam, allegans Abb. *in cons.* 57. *et* 63. *lib.* 1. dicens etiam, quod aliter sentit Bal. *in l. jubemus, C. de Sac. Sanc. Eccl.* et praedictam opinionem sequitur Joseph. Ludovic. *de Perus.* 35. *num.* 7. et in terminis in transactione, et dimissione rei Ecclesiasticae existentis penes tertium, dicit tenere Alciat. *resp.* 32. *num.* 6. Thom. 1. *lib.* 2. et facit, quod in simili dicimus de minore, qui licet non possit alienare ejus bona, non adhibitis solemnitatibus, tamen quando bona minoris ab adversario possidentur, tunc poterit transigere, et alienare, etiam non adhibitis dictis solemnitatibus. Alciat. *resp.* 94. *num.* 5. et allegat etiam Menoch. in loco, ubi supra idem dicit Caroc. *d. qu. in fine* tenere Ruin. *cons.* 11. *col.* 2. *lib.* 4. Dec. *cons.* 474. *vol.* 1. *et cons.* 564. *col. pen.* Rol. *cons.* 15. *col. pen.num.* 45. *lib.* 1. et Afflict.*dec.* 35. *nu.* 8.

Tertius casus est clarior aliis, quando emphyteuta rem aliquo dato adversario retinet, et tunc sine dubio potest, ut omnes supra citati concludunt, et vide *de laud. q.* 8. *ampl.* 12.

Declaratur tamen supradicta prima distinctio, ut habeat locum, quando emphyteuta transigit cum extraneo, abdicando a se rem emphyteuticam, et concedendo adversario; secus vero quando transigendo cum aliquo ex comprehensis in investitura, rem admittit aliquid accipiendo, ut per eumdem Corb. *dict. caus. ampl.* 34. facit etiam pro hac opinione, quod supra diximus de alienatione inter comprehensos, et de divisione.

Limita 26. quando emphyteuta imponit aliquam servitutem rei emphyteuticae, vel usumfructum; quia id potest facere, sine consensu Domini et sine periculo caducitatis. Bald *in l. in provinciali, C. de servit. et aqua.* Ias. *in d. l. fin. n.* 117. *et seq.* Redo. *eod. tract. fol.* 521. *num.* 38. Afflict. *dec.* 380. *num.* 2. *et seq.* Rip. *in cap. cum Ecclesia Sutrina, num.* 122. *de rescript.* Boer. *dec.* 181. Natt. *cons.* 516. *num.* 12. Rol. attestans hanc esse commun. opin. *cons.* 59. *num.* 12. *vol.* 2. Cepol. *de ser. urb. praed. cap.* 14. *num.* 2. Corb. *ead. caus. limit.* 29. Clar. §. *emphyt. qu.* 21. *et* §. *feudum, quaest.* 37. Caroc. *de locat. emph. qu.* 17. *fol.* 95. et quod possit emphyteuta usumfructum constituere, et non requiratur consensus Domini, tenet Ias. *in d. l. final. col.* 34. *ver. octavo quaero,* et Bart. *in l.* 3. §. *ex contrario, ff. de acq. poss. col. pen. ver. quaero,* ut refert Redo. ut supra, *num.* 38. Marius Burg. *de laudem. par.* 2. *insp.* 54. *num.* 8. qui alios refert, et *insp.* 7. requiretur tamen consensus Domini, quando servitus esset perpetuo duratura, ut *de laudem. quaest.* 35. apparet, et ratio est, quia per venditionem ususfructus sola commoditas transfertur, non jus, idem Jas. *in d. l. fin. col.* 32. *ver. quarto quaero*; et quia etiam praedicta servitus erit duratura tempore vitae imponentis, ut omnes concludunt; Et procedit etiam data scientia Domini directi, quia ipse non potest impedire, ut non possit imponere servitutem, durante emphyteusi, nec etiam contra ipsum currit praescriptio; quia etiam vivente usufructuario, non currit praescriptio contra proprietarium, et vivente patre in adventitiis non currit praescriptio contra filium. Cavaler. *dec.* 213. *in fine,* et ideo si emphyteusis revertatur ad Dominum ob alienationem, canonem non solutum, vel praelationem, vel ob aliam cau- 279

sam servitus extinguitur, ut in tit. *de renunc. qu.* 3. *et de laud. qu.* 35. nisi revertatur ad Dominum uti privatum, ut *in dict. quaest.* 3. *nu.* 4. diximus

280 Limita 27. quando emphyteuta Uxoris alienavit de consensu ejus Mariti; quia perinde est, ac si uxori met foret denunciatum, Jas. *in d. l. fin. nu.* 130. quem sequitur Redo. *citato loco*, *nu.* 46. *fol.* 523.

Sed idem Jas *in l.* non *solum*. §. *morte*, *num.* 23. *ff. de nov. op. nuntiat.* diligentius investigando contra opinionem firmatam *in d. l. fin.* allegat multas rationes; quas etiam refert Corb. *d. caus. limit.* 15. licet in fine eamdem opinionem teneat.

281 Contrarium *in d.* §. *morte*, tenuerunt Hermoust. Dec. et Aut. Rub. qui *num.* 329. postea dicit, quod possunt considerari tres casus. Primus est, quando fundus emphyteuticus fuit datus in dotem marito, et isto casu sufficit, quod sit denuntiatum marito, quia potest dici Dominus, *leg. in rebus*, *Cod. de jur. dot.* Secundus casus, quando uxor, et maritus habitant simul, et videtur, quod sufficiat, ut denuntietur domui, sicut sufficit denuntiare marito, ubi uxor non reperitur. Tertius casus quando maritus, et uxor non habitant simul, et tunc tenet, quod non sufficiat denuntiare marito, prout refert Corb. *d. limit. in fine.*

282 Limita 28. quando investitura fuit facta cum clausula, ad habendum, tenendum, alienandum, etc. quia ex dicta clausula, censetur data licentia alienandi, Dec. *consil.* 614. *colum.* 2. Gozad. *consil.* 9. *num.* 2. Rol. *cons.* 55. *num.* 37. *vol.* 3. Capic. *decis.* 64. *num.* 3. Alex. *cons.* 173. *col. ult. vol.* 2. cum aliis allegatis per Corb. *d. caus limit.* 3. *in principio*, et hanc op. tenet Rot. quando scilicet in investitura adest clausula, ad habendum, vendendum, alienandum, et quicquid emphyteutae, et successoribus placuerit faciendi, tute possit alienari etiam Ecclesiastica, ut *in dec.* 172. coram Buratto, impressa per Pacif. de sal. inter. in fine tractatus, quae hodie est impressa inte decisiones ejusdem Buratti 87. quae clausula aequipollet clausulae, et quibus dederit, adeo ut emphyteusis Ecclesiastica sit transitoria ad quoscunque haeredes, etiam extraneos, ut *in d. dec.* Buratti. *n.* 3. ubi multae aliae decisiones enumerantur, contra Rol. *cons.* 55. *num.* 43. et Pereg. *de fideic. art.* 52, *num.* 41. sed quando est restricta ad certas personas, et ex pacto, et providentia, concessio, ut quia est restricta ad tertiam generationem non transit ad extraneos haeredes, per d. clausulam, Rot. *in recol. per Paul. Rub. dec.* 74. n. 6.

283 Declara nisi in eodem instrumento adesset cautum, ut emphyteuta non possit alienare absque Domini licentia: quia tunc clausula praedicta non operatur, quod possit alienare, irrequisito Domino Dec. *cons.* 171. *num.* 3. Curt jun. *cons* 130. *n.* 6. cum aliis allegatis per Corb. *d. limit.* 3. *num.* 2. Et ratio est, quia in contractibus verba debent intelligi, ne repugnantiam contineant. Alex. *cons.* 141. *num.* 5. *vol.* 2. Hier. Gabr. in similibus terminis, *cons.* 82. *num.* 2. Corb. *ibid. n.* 5. faciunt ea, quae diximus supra *limit.* 14. ex *dec.* Ludovis. Et idem dicendum esset, si haec clausula restringeretur per alias clausulas, ut quando esset restricta durante emphyteusi, tunc nullo modo alteraret emphyteusim. Seraph. *dec.* 794. *num.* 9. *et* 819. *n.* 5. et est dec. novissima Rotae, *par.* 5. *recent.* 86. *n.* 18. et ideo Osasch. *dec.* 164. *num.* 5. dicit, quod clausulae ad habendum, etc. et quibus dederit, licet positae sint in dispositivis, debeot intelligi, et interpretari, ne dispositio contineat in se contrarietatem, vel repugnantiam, et inducatur incontinenti correctio; unde infert, quod si in investitura dictum sit, investivit in feudum, proprium, simplex, rectum, nobile, antiquum, Avitum, et Paternum pro se, et liberis masculis, praesertim si posita sit dictio taxativa et alia clausula contra alienationi, ita quod feudum esset mere ex pacto, et providentia; huicque principali dispositioni adjecta esset d. clausula ad habendum, vel alia similis, tunc per has clausulas non censetur data facultas alienandi, ne inducatur contrarietas, et correctio incontinenti, prout induceretur, si feudum virtute dictarum clausularum, esset effectum alienabile in extraneos; debent ergo intelligi dictae clausulae citra prejudicium liberorum, vel inter ipsos masculos descendentes ab ipsis in investitura vocatos, ibi *num.* 15. vel debet restringi ad vitam alienantis, *num.* 16. ubi multos cumulat; et quod per dictam clausulam, ad habendum, etc. sit data licentia alienandi emphyteusim, firmatur, ex communi opinione *in dict. dec.* Burat. *num.* 2. adeo quod emphyteusis sit transitoria ad extraneos haeredes, ubi plures Rotae decisiones cumulantur, et Add. declarat, intelligi debere, datam fuisse facultatem durante tempore locationis, quia in investituris solet apponi clausula, durante locatione, et alias decisiones citat, et vide *de succ. in bon. emph. qu.* 3. *num.* 13. quando bona emphyteutica sunt redacta ad instar allodialium, licet alienari possint, et quilibet de investitura disponere possit, intelligitur durante investitura et locatione.

Subdeclara, nam si praedicta clausula esset 284 apposita in executivis, et non in dispositivis instrumenti, et veniret in verbis ad executionem dispositionis contractus appositis, et accessorie, et non principaliter, forte dici posset, secundum Corb. quod non importet licentiam alienandi: licet in investitura non adesset pactum aliud, quod non possit emphyteuta alienare Domino irrequisito, quia censetur hoc tacite cautum in concessione rei ex natura contractus, quamvis non sit expressum: et verba, et clausulae generales venientes ad executionem, non alterant, neque ampliant contractum. Dec. *cons.* 500. *num.* 9. Alex. *consil.* 21. *lib.* 7. *et cons.* 60. *eod. lib.* et Corb. qui alios citat, *dict. limit.* 7. *et seq.* et Coc. *dec.* 137. *n.* 25.

cum aliis per eum allegatis, et *in d. dec.* coram Buratto, *num.* 5. de hac clausula, ad habendum, etc. quando censeatur posita in partibus exequutivis instrumenti, et quando in dispositivis, videnda sunt quae diximus *de renunc. quaest.* 2. *et* 6. *et in d. dec.* Buratti *num.* 7. in verbis dispositivis, cum immediate sit post descriptionem bonorum concessorum, ante clausulam, hanc etc. et ante promissiones solutionis canonis, et ibi Add. *in hit. C.*

285 Subdeclara secundo: quia si concessio sit facta Titio pro se, et filiis, et nepotibus cum clausula, ad habendum, alienandum, etc. intelligitur solum concessa Titio primo stipulanti, non autem filiis, et nepotibus, per illa verba, quae solent apponi in d. clausula, et quicquid dicto Titio placuerit faciendum, quae personalia sunt. Bald. *cons.* 304. *vol.* 5. et per alios citates a Corb. *d. limit.* ubi contrariis respondet, et vid. *infr. qu.* 10. *et sup. num.* 146. ubi adsunt declarationes.

286 Limita 29. quando Dominus requisitus dixit nolle emere; quia propter hoc est data licentia alienandi, vel si respondeat dicens; vende in nomine Domini, quia volo quinquagesimam habere. Spec. *in* §. *nunc aliqua, quaest.* 100 et ibi eum sequitur Joan. And. Jas. *in dict. l. fin. n.* 27. cum aliis allegatis per Corb. *d. caus. limit.* 4.

287 Declara dictam limitationem, nisi Dominus dixerit, volo deliberare, quia tunc expectandus erit per duos menses, *cap. potuit, de locat. et per dict. leg. fin.* nam non sufficit sola requisitio. Corb. *d. limit.* 4. et diximus supra *hoc eod. tit. in principio.*

288 Sed si responderit Dominus requisitus ab emphyteuta, an velit emere: volo retinere; non poterit emphyteuta statim vendere, sed expectandus est per duos menses, ut diximus supra *hoc eod. tit. ampl.* 24.

Limita 30. si post factam legitimam requisi-
289 tionem ab emphyteuta, lapsi sunt duo menses, et Dominus nullum responsum dedit; tunc poterit vendere, Domino amplius non requisito, ut est tex. *in d. l. fin. Cod. de jur. emph.* et ibi Jas. *num.* 23. Grat. *cons.* 80. *num.* 4. *vol.* 1. et Canonist. *in c. potuit, de locat.* et Corb. *ead. causa, limit.* 5.

290 Declara dictam limitationem, nisi Dominus re integra, et re nondum alteri vendita, dicat se poenituisse, et velle emere, et caeteris praeferri; quia etiam post elapsos duos menses poterit re integra moram purgare, ut caeteris praeferatur, Jas. *in d. l. fin. num.* 25. Paul. de Castr. *in l. qui Romae,* §. *cohaeredes, ff. de verb. oblig.* Joan. And. ad Spec. *in d.* §. *nunc aliqua, q.* 101. et Salyc. *in d. l. fin. n.* 16. ut refert Corb. *d. limit.* 5. Redoa. *de reb. Eccles. non alien. fol.* 386. *num.* 22. Burg. *de laude. par.* 2. *insp.* 42. *in fine*, qui allegat Amad. de Pont. *in tract. de laud. q.* 17. et Salso. *eod. tract. tit. de laud. dup. col.* 9. et alios.

291 Limita 32. non habere locum, quando solum est factum pactum de alienando, vel promissio de vendendo: quia dicta promissio non continetur sub prohibitione alienationis facta a dicta lege lin. et aliud est venditio, et aliud promissio de vendendo, ut in terminis tradit Jas. *in d. l, num.* 134. Alex. *cons.* 173. *vel.* 2. Rol. *cons.* 69. *num.* 15. *vol.* 3. Aret. *cons.* 41. *num.* 7. Rimin. *cons.* 340. *num.* 19. *vol.* 3. Tiraq. *de ret. convent. num.* 45. Corb. *ead. caus. limit.* 8. Surd. *cons.* 84. *num.* 3. Caroc. *de locat. et cond. tit. de jur. emph. q.* 2. *n.* 1. Capic. *dec.* 155. Frec. *de feud. num.* 32. *fol.* 112. et Bursat. *cons.* 254. *num.* 4. *lib.* 3.

Quam limitationem idem Corb. declarat, nisi 292
pretium in vim dictae promissionis de vendendo fuerit solutum promittenti, et res ab eo tradita, per ea, quae ipse allegat ead. limit. vel esset de eo habita fides de solvendo, et sequuta sit traditio: quia tunc esset venditio perfecta; ut ibi per Corb. Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 2. *num.* 55. Ferret. *cons.* 154. *num.* 66. *lib.* 1. Natt. *consil.* 171. Ceph. *cons.* 315. *num.* 3. *et seq. lib.* 3. Burg. *de laud. par.* 2. *insp.* 8. *num.* 13. secus si res non esset tradita, nec pretium esset solutum, Capic. *d. dec. num.* 8. et Caroc. *citato loco.*

Decl. secundo, quando adest juramentum, ut diximus in tit. *de laud. q.* 8. *limit.* 4.

Limita 33. quando emphyteuta vendidit post promissionem a Domino factam de consensu alie- 293
nationi praestando: nam isto casu non potest Dominus praetendere se esse contemptum, cum de ejus consensu sit facta venditio, quia parum refert, an consenserit, vel promiserit consentire. Alciat. *cons.* 16. *num.* 6.

Quam limitationem veram esse declarat Corb. 284
ead. caus. limit. 9. quando in vim promissionis emphyteuta vendidit, et non tradidit: sed si vendidit, et tradidit, non videtur vera; quia si per licentiam alienandi concessam emphyteutae, non censetur ei data facultas, ut possit emptorem propria auctoritate in possessionem inducere, et consequenter tradere, ut per Imol. *in cap. potuit, de locat. num.* 64. et Bero. *num.* 23. non potest dici etiam concessa per promissionem de consensu praestando alienationi. Sed dicit posse salvari opinionem Alciat. in casu, in quo loquitur, quia promiserat Dominus recognoscere emptores in emphyteutas, et eos approbare: quae promissio respicit effectum secundae denuntiationis faciendae; nihilominus reliquit cogitandum.

Ego autem, ut meam proferam sententiam, dico, quod pro utraque parte multa adduci possunt, prout facit Tiraq. *de retract. convent.* §. *fin. num.* 25. in illa quaestione, emptor promisit dare venditori eam facultatem redimendi intra certum tempus; utrum venditor poterit vi hujus promissionis agere, ut emptor revendat restituto pretio; an vero tantum poterit agere, ut ei detur ea facultas? Et quod possit agere, ut revendat, restituto pretio, idque aequitati, et rationi consonum videtur; quia circuitus sunt evitandi, ob idque

competere actionem siue cessione, *leg. cum fun-
dus.* §. *Servum tuum imprudens, ff. si cert. pet. et l.
Dominus testamento ff. de cond. ind. cum simil.* et
ideo Joan. And. ad Spec. in Rub. *de sol. et oblig.*
295 *colum.* 1. tenet, quod si quis promisit intra cer-
tum diem se obligaturum ad dandum mihi decem,
potest statim cedente die, sine alia obligatione
conveniri ad illa decem, sequitur Roman. *sing.*
185. Alex. qui dicit perpetuo menti tenendum,
Soc. Jas. et alii *in d.* §. *Servum tuum imprudens,*
et multos alios congerit ibi Tiraq. *n.* 26. et idem
296 Purpur. *in eod.* §. *Servum,* infert ad casum pro-
positum, videlicet, quod ex promissione dandae fa-
cultatis de redimendo rem venditam, restituto pre-
tio, agi potest ad revendendum, et ita dicit consu-
luisse, et obtinuisse, et idem tenet Boer. *dec.* 183.
et Paul. de Castr. *cons.* 52. *lib.* 2. refert, quod
qui promisit se per istrumentum obligare, et per
297 eum steterit, quominus se obligaret, haberi pro
obligato, et promissio liberandi, exceptionem pa-
rit adversus agentem, ac si liberatio ipsa facta
fuisset. Bar. et Angel. *in leg. si intra, ff. de pact.*
298 cum aliis adductis per eundem Tiraq. *ibidem num.*
28. item paria sunt realiter solvere, et promitte-
299 re de solvendo; et multa alia similia adducit Ti-
raq. usque ad *n.* 41. pro ista opinione, et ita judi-
casse ad favorem venditoris, Senatum Parisien-
sem, testatur *citato loco num.* 60.

Sed pro contraria parte, alia multa argumen-
ta, et rationes adducuntur, et praecipuo per Dec.
in d. l. cum fundus, §. *Servum tuum, in primo not.*
ut videri possunt apud eum, quas refert etiam
Tiraq. *ibidem num.* 41. et inter caeteras has com-
memorat, quod aliud sit pactum de vendendo,
300 aliud venditio, et *num.* 43. quod promissio de fa-
ciendo contractum non est is contractus, et *n.* 47.
quod aliud sit donare, aliud promittere de donan-
do, et multas alias rationes adducit, quas non re-
301 fero, quia essem nimis longus, et potest videri Add.
ad Ludovis. *dec.* 28. et ad propositum nostrum, vi-
deretur dicendum, quod aliud sit promissio de con-
sentiendo, et aliud sit consensus; et nihilominus
teneo in utroque casu emphyteutam esse cautan-
dum, et non esse privandum jure suo; quia pa-
rum refert quod possit agere, ut promissa serven-
tur ante alienationem, vel postea; cum ipse Do-
minus teneatur consentire, siue tamen praejudicio
laudemii, et quia etiam negari non potest quin sit
302 haec quaestio dubitabilis, et in dubio declarari
debet poenam non esse incursam Honded. *cons.* 58.
l. 1. *n.* 43. Vinc. Fusar. *de subst. fideic. q.* 718. *n.*
77. qui alios allegat, et Rot. *in recol. per Paul.
Rub. dec.* 293. *in fin.* et quaelibet causa etiam in-
303 justa excusat a caducitate. Bursat. *cons.* 253. *n.*
57. *vol.* 1. Surd. *dec.* 221. *n.* 7. *et dec.* 188. *num.* 8.
ubi stante dubietate opinionum, excusatur emphy-
teuta; Et Rota Rom. quae sequitur aequitatem,
si fieri potest poenam, caducitatis declinat, ut di-
cit Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 28. *n.* 35.
et omnis fere causa colorata etiam injusta excu-
sat a caducitate; Seraph. *decis.* 1228. *in fin.* Clar.
§. *emphyteusis, quaest.* 8. *ver. sed quid:* semper e-
nim dicit ibi Clar. debemus quantum possumus
inclinare in eam partem, ut caducitati locus non sit.

Limita 33. non habere locum dispositionem 304
d. legis fin. quando in publicum emphyteuta jus
suum venale exposuit, et subhastavit, sed non a-
lienavit, Jas. *ead. l. num.* 16. Bero. *cons.* 171. *num.*
16. *vol.* 1. nam cum emphyteuta teneatur Domi-
no denuntiare pretium, quod ab aliis offertur, ut
not. *in d. l. fin. et c. potuit, de locat.* si non possit
in publicum venale exponere emphyteusim, et su-
bhastare, nec posset etiam Domino denuntiare, et
requirere eum, an velit pro eod. pretio emere, re-
fert Corb. *ead. caus. limit.* 10.

Limita 34. non habere locum in Domino alie- 305
nante jus suum directum: quia non tenetur requi-
rere emphyteutam. Spec. *in* §. *nunc aliqua, quaest.*
93. et ibidem Jo. And. Jas. *in d. l. fin. num.* 17.
et ibi etiam Salyc. et Bald. Imol. *in d. c. potuit, n.*
9. et Ant. de Butr. Boer. *dec.* 107. *num.* 1. cum
aliis citatis per Corb. *ead. caus. limit.* 11. ubi po-
nit rationes, quas Doctores citati afferunt. Mant.
de tacit. lib. 22. *tit.* 28. *num.* 2. qui etiam rationem
adducit, quia emphyteutae nihil interest, quod
alium habeat Dominum, cui solvat canonem, et
Jas. *in l.* 3. *num.* 17. *C. de jure emphyt.* nec em-
phyteuta habet praelationem adversus proprieta-
rium volentem vendere. Rot. *dec.* 547. *in fin. par.*
2. recent.

Declara dictam limitationem, nisi in loco 306
adesset consuetudo in contrarium, vel pactum, ut
praedicti Doctores concludunt.

Limita 35. quando emphyteuta alienavit de 307
licentia Castaldionis, qui habebat ad hoc manda-
tum a Domino, vel diu se gesserat in concedendis
hujusmodi licentiis. Anch. *cons.* 63. *motiva Judi-
cis num.* 3. *et seq.* Corb. *ead. caus. limit.* 16. ubi
etiam ponuntur rationes.

Limita 36. quando quis proprium fundum in 308
emphyteusim recepit: nam si postea illum alienat
irrequisito Domino, a jure suo non cadit. Bart. *in
leg. si aliquam rem num.* 9. *ff. de acq. poss.* qui di-
stinguit inter scientem, et ignorantem, et Bart. est
communiter receptus, ut per Alex. *cons.* 29. *num.*
25. *vol.* 5. Bero. *cons.* 114. *num.* 37. *vol.* 1. Ruin.
cons. 155. *num.* 6. *vol.* 1. Dec. *cons.* 164. *num.* 6.
Jas. *in l.* 2. *num.* 177. *C. de jur. emph.* cum aliis
quos refert Corb. *ead. caus. limit.* 18. Mascard. *de
probat. conc.* 768. *num.* 12. Bursat. *cons.* 255. *n.*
39. et alios refert Maurus Burg. *de laud. insp.* 29.
par. 2. ubi tenet, quod in isto casu non tenetur
solvere laudemium, nisi scienter reciperet fundum
suum in emphyteusim, tanquam suum, quia tunc
caderet alienando a jure suo, et deberetur laude-
mium, ex eod. Bursat. *cons.* 330. *num.* 25.

Limita 37. quando emphyteuta alienat com- 309
moditatem percipiendi fructus, duraturam tem-

pore ejus vitae. Grat. *c.* 22. *num.* 2. *et seq. vol.* 1. Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 7. *num.* 41. ubi plures allegat loquentes in feudo, et est com. op. ut attestatur Ruin. *cons.* 196. *n.* 13. *vol.* 1. Menoch. *de recup. poss. remed.* 9. *num.* 261. Clar. §. *feudum q.* 31. *ver. successive.* Gab. *de reg. jur. conc.* 12. *n.* 22. et cum clarum sit in feudo, idem debet esse in emphyteusi, dicit Corb. *ead. caus. limit.* 26. ex mente Rol. *cons.* 59. *num.* 13. *vol.* 2. ubi vult quod sine consensu Domini potest emphy. constituere usumfructum in re emphyteutica, et quod commoditas percipiendi fructus possit ab usufructuario ejus vita durante alienari, tenent Docto res, et praecipue Ang. Aret. Inst. *de usufr.* § *finitur*, et quomodo fieri debeat obligatio, vid. Caval. *de usufr. sub n.* 65. *car.* 231. et est decisio Rotae loquens in emphyteuta, ut per Seraph. *dec.* 932. *num.* 7. unde si quis alienet suas commeditates tantum, praesumitur utile dominium retinere, Bald. *in l.* 1. *num.* 2. *C. de pign.* Jas. *in d. l. fin. num.* 9. Rip.
310 *resp.* 4. *num.* 9. Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 28. *n.* 15. Paris. *cons.* 98. *num.* 11. *vol.* 1. Grat. *cons.* 22. *n.* 8. *vol.* 2. ubi de com. testatur Redo. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 102. *n.* 14. *et* 15. Maur. Bur. qui alios citat, *de laud. insp.* 25. *par.* 2. *num.* 6. *et* 7.

311 Quae limitatio declaratur, non habere locum, quando ex conjecturis apparet voluisse emphyteutam vendere rem ipsam, non autem jus, quod habebat tantum in re emphyt. Seraph. eadem decisione per totam, ubi plures conjecturae ponuntur, et loquitur in emphyteusi Ecclesiastica.

Sed si verba patiantur, permittitur, ut emphyteuta intelligatur alienare suas commoditates, et non jus suum, et utile dominium, Rimin. *cons.* 177. *num.* 19. et quamvis res emphyteutica non possit alienari, tamen potest cedi eo jure, quo ipse habet. Zas. *in l. si quis*, §. *differentia*, *num.* 25. *ff. de acq. poss.* sed si emphyteuta simpliciter venderet, censetur pleno jure vendidisse, et animo praeju-
312 dicandi Domino in totum: ex quo sequitur, quod debet privari jure suo. Bero. *cons.* 102. *num.* 6. *et seq. et* 60. Rol. *cons.* 63. *n.* 16. cum aliis quos refert Mant. *d. tit.* 28. *num.* 14. *usque ad n.* 17.

313 Limita 38. non habere locum, quando emphyteuta concederet rem emphyteuticam in feudum, ita tenet Spec. *in* §. *nunc aliqua*, *qu.* 129. sicut non tenetur, quando vult donare, sequitur Imol. *in r. potuit de locat. num.* 21. Jas. *in dict. l. fin. num.* 111. Redoan. *in eod. tract. de reb. Eccl. non alien. fol.* 520. ubi ponit rationes. Corb. *rad. caus. limit.* 28. Marius Burgius *de laud. insp.* 23. *par.* 2. *num.* 2. ubi alios refert. Sed quia haec concessio debet regulari secundum quae diximus de donatione, ut supra, *num.* 209. cujus rationes militant etiam in concessione facta in feudum: ideo Vasallus tenebitur observare ea, quae ibi diximus: sed an Vasallus possit feudum dare in emphyteusim, vide Jas. *ibidem et de laud. qu.* 33.

Limita 39. quando emphyteuta alienat ex ne- 314
cessitate, ut quia vigore indulti Apostolici sciebat se posse compelli ad vendendum. Gabr. *cons.* 92. *num.* 5. *et seq.* nam dicitur necessaria venditio, quae fit ab illo, qui scit se posse compelli per jura, et auctoritates per eum allegatas, sequitur Corb. *ead. cau. limit.* 30. et quod emphyteuta non privetur jure suo in alienatione necessaria, veluti si per Constitutionem fel. recor. Greg. 13. de jure congrui, fuerit compulsus vendere domum emphyteuticam vicino ad ornatum Urbis; et compulsus intelligitur, qui possit compelli *l. novissime ff. quod cum eo*, et ita fuisse decisum in Rot. coram Orano, in Rom. domus die 11. Decemb. 1595. testatur Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 28. *nu.* 10. quae decisio hodie est impressa, 4. *par. divers. decis.* 223. Gratia. *discep. forens. cap.* 227. *num.* 45. et est alia dec. Rotae coram Merlino *in recol. per Paul. Rub. decis.* 25. *num.* 12. sed si venditio necessaria initium habuit voluntarium; ut puta, si facta sit ex necessitate aeris alieni, quod emphyteuta contraxit, sine dubio Dominus debet praeferri; et ideo ejus consensus requirendus est; nam voluntaria dicitur haec alienatio, quae habet initium voluntarium; licet effectus alienationis necessario subsequatur: unde in hoc proposito necessaria alienatio debet intelligi, cum quis sine facto suo lege obligatur, *l. obligamur*, §. *lege*, *ff. de act. et oblig.* Mantica, ut supra, *num.* 11. et quod in necessaria alienatione non sit locus *d. l. fin. est dec.* 662. *divers. par.* 1. Nec huic opinioni obstant ea, quae supra diximus, *num.* 159. scilicet quod datio in solutum per Judicem creditoribus sit alienatio necessaria; quia si Dominus directus vellet praeferri, in illo etiam casu esset praeferendus, per *leg. ult. Cod. de jur. emphyt.* et supra saepe diximus, et *num.* 162. et Corb. *de caus. privat. ob alien. limit.* 19. *num.* 2. *ver. et licet:* sed tamen non requiritur ejus consensus in subhastatione ad instantiam creditorum, quae fit sine praejudicio canonis, et laudemii Cavaler. *dec.* 360. *num.* 4. et vide *in d. num.* 159. *cum pluribus seq.*

Limita 40. quando emphyteuta alienavit sub 315
conditione, si Dominus non revocaverit; alias, quod sit inempta Jas. *in d. l. fin. num.* 145. Redoa. *rod. tract. fol.* 523. *num.* 44. sicuti etiam non cadit, quando dictum est si Dominus non consenserit, teneatur venditor ad tot alia bona propria. Maria. Rim. *cons.* 340. *in fin. vol* 2. sequitur Corb. *ead. caus. limit.* 35. et diximus etiam supra *ampl.* 2.

Limita 41. quando emphyteuta alienavit, et 316
tradidit sub conditione, si Domino placuerit, vel sub conditione, si Domini consensus accesserit, vel quando alienavit, si, et in quantum de jure potest, ut tenuit Alber. *ind. l. fin. num.* 10. sequitur Rip. *in c. cum M. Ferrarien. sub num.* 80. *de Const.* Jas. *in d. l. fin. n.* 144. Redoa. *in d. tract. fol.* 522. *num.* 42. *et seq.* Curt. Sen. *cons.* 8. *num.* 8. Menoch. *cons.*

38. *num.* 17. *vol.* 1. Rol. *cons.* 7. *num.* 7. *et seq vol.* 3. quia cum haec sit venditio conditionalis, perinde est, ac si Domino fuerit denuntiatum, et ejus consensum habuisset; et idem dicendum es-
317 set, si venditio esset facta sub alia conditione, Bald. *cons.* 9. *vol.* 1. *et in leg. haec venditio, ver. dico, ff. de cont. empt.* ubi dicit, quod si emphyteuta vendidit irrequisito Domino pro pretio declarando
318 per tertium, illo tertio non declarante, non cadit a jure suo: quia venditio est imperfecta, sicut etiam est imperfecta conditionalis venditio emphyteusis, antequam existat conditio. Tiraq. *de ret. lign.* §. 1 *glos.* 2. *num.* 22. Corb. *eod. caus. limit.* 26. Petra. *de fideic. quaest.* 8. *num.* 134. Maur. Burg. *de laudem. par.* 2. *insp.* 16. *num.* 11. et idem dicendum est de emphyteusi vendita ad mensuram, quae est conditionalis, et imperfecta ante mensurationem. Soc. jun. *cons.* 26. *col. fin. vol.* 1. Rol. *dict. cons.* 7. *num.* 24. Covar. *pract. resol. cap.* 3. et plures concordantes allegavi de laudem. *quaest.* 8. ideo emphyteuta a jure suo non cadit: etiam si rem tradiderit conditione pendente, cum non possit dici dominium translatum, quia per conditionis pendentiam, alienatio adhuc non dicitur valida, seu perfecta, ut dicit Roland. *dict. cons.* 7. *num.* 12. quod tamen intelligi debet, nisi
319 res tradita, esset locus munitissimus, vel difficilis recuperationis, propter potentiam adversarii; nam tunc caderet a jure suo per traditionem conditione pendente, cum per traditionem sit facta durior conditio Domini, et praesumatur in fraudem, Bald. *cons.* 95. *num.* 1. *vol.* 3. Tiraq. *dict. glos.* 2. *n.*32. Corb. *dict claus. limit.* 36. cum aliis quos citat, et Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 27. dicit, quod si venditio facta sit sub conditione,
320 traditio etiam sub conditione intelligitur, quae si non sit completa non transfertur possessio, et attestatur ita fuisse decisum in Rota coram se: et de hac limitatione etiam diximus supra *ampl.* 2. et dic, ut ibi.

321 Sed an pendente conditione pars una possit a contractu discedere, et an post mortem venditoris possit emptor licentiam a Domino impetrare, ad validitandum contractum, videndus est Rol. *dict. cons.* 7. *et consil.* 63. *num.* 16. *et* 24. *fol.* 4. et vide hoc *eod. tit. quaest.* 8. *et infra num. seq.*

322 Dicit etiam Mant. *dict. tit.* 28. *num.* 18. quod si emphyteuta alienavit rem emphyteuticam sub conditione, si Dominus consenserit, non privatur jure suo: nam si Dominus postea consenserit multo minus, quia deficiente conditione nulla intelligitur facta alienatio, allegat Curt. Sen. *cons.* 8. *num.* 6. *et seq.* Rol. *in cons.*63. supra allegato, et alios; et quod contractus sit validus inter contrahentes, quando in alienatione adest clausula, salvo jure, et reservato consensu Domini, tenet Rot. apud Pacif. *de salu. inter. dec.* 67.

323 Limita 42. quando emphyteuta alienavit irrequisito Domino, et post alienationem de consensu emptoris requisivit Dominum, an velit emere pro eodem pretio, et ipse dedit licentiam, ut pro dicto pretio cuicunque vult, vendat: nam ex quo consentit, ut possit vendere, videtur etiam consensisse, ut possit venditionem factam retinere, arg. *l. si quis*, §. *irritum, ff. de in jus. irrit. test.* quod ibi Castr. *num.* 4. intelligit esse verum si ipse Dominus tempore quo concessit licentiam, sciebat venditionem esse factam; quia tunc videtur renunciare poenae commissae; secus si ignorabat, quia non est verisimile, quod si scivisset, poenam commissam remisisset, sequitur Alex. *cons.* 146. *n.* 8. *vol.* 5. Marian. Frecc. *de subfeud.* Baron. *lib.* 2. *quaest.* 2. refert Corb. *dict. caus. limit.* 39. Sed si recusaverit velle emere pro eodem pretio, idem Paul. de Castr. *in eod.* §. *irritum*, pariter distinguit, aut Dominus scivit eum incidisse in poenam, aut ignorabat. Primo casu intelligitur remisisse, posteriori casu non intelligitur remisisse, et hanc dist. sequitur Alex. *dict. cons.* 146. et Mantica *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 33. *num.* 19. ubi ponit rationes, et distinctionem Paul. de Castr. quando Dominus post alienationem dedit licentiam emphyteutae vendendi, tenet Afflict. *decis.* 355. cum aliis allegatis per Sim. de Pret. *interp. ult. vol. lib.* 3. *fol.* 49. *num.* 22. et novissime Bonavog. *in Add. ad leg. fin. Cod. de jur. emph. ver.* 20. *quaero.*

Limita 43. quando post alienationem factam 324
irrequisito Domino, ipse Dominus scienter recepit canonem ab emptore, quia privatio emphyteusis ob alienationem sine licentia factam incurritur, Domino volente, ut diximus supra ampl. 1. et Dominus recipiendo canonem ab emptore, dicitur declarasse nolle esse locum caducitati ob alienationem, sine sua licentia factam Alex. *cons.* 213. *num.* 3. *vol.* 4. Bero. *cons.* 116. *num.* 12. *vol.* 1. Curt. Sen. *cons.*81.*col.fin.* Rimin. *cons.* 249.*n.*49. Ceph. *cons.* 222. *num.*2. *vol.* 1. Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 28. *num.* 7. Corb. *eod. caus. limit.* 4. Ant. de Butr. *cons.* 23. *num.* 3. Dec. *cons.* 329. *num.* 16. *et seq.* Rot. *decis.* 463. *num.* 1. *par.* 2. *recentiss.* Menoch. *de praesumpt praes.* 112. *n.* 15. *lib.* 3. ubi distinguit plures casus; sed si Dominus non habuit scientiam caducitatis, per receptionem canonis nunquam censetur remissa. Honded. qui plures allegat, *cons.* 55. *lib.* 1. *num.* 89. an autem ignorantia praesumatur, et de aliis multis dicemus in tit. *de sol. can.*

Primus casus est, quando Dominus simpliciter; hoc est nulla adhibita protestatione, recepit pensionem seu canonem pro jam elapso tempore, et in hoc casu recepta est Doctorum opinio, poenam caducitatis fuisse remissam. Gloss. *in l. potuit, de locato*, et ibi Imol. et Gard. Zabar. Alex. *cons.* 113. *num.* 3. *lib.* 4. Ruin. *cons.* 110. *numer.* 4. Curt. Sen. *cons.* 82. *col.* 1. Soc. Sen. *cons.* 66. *col. ult. lib.* 3. Iss. *in l.* 2. *n.*124.*Cod. de jur. emph.* qui de com. testatur Dec. *cons.* 138. *col.* 4. *et cons.* 329. *num.* 3. Brun. *cons.* 110. *num.* 3. Boer. *quaes.* 309.

Paris. *consil.* 108. *num.* 44. *lib.* 1. Clar. §. *emph. quaest.* 10. *ver. aut vero* idem Menoch. *consil.* 355. *num.* 12. *lib.* 4. licet non desint qui contrariam opinionem teneant, quos refert Menoch. *dicta praes. num.* 6. Sed non est recedendum a prima opinione, quae est communis, et eam sequitur Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 33. *num.* 1. et hanc opinionem habere locum dicit, *num.* 4. non solum in ea caducitate, quae commissa est ex defectu solutionis; sed etiam in ea, quae fuit commissa propter alienationem factam Domino non requisito; et isti duo casus aequiparantur in *cap. potuit, de locat. et in d. l.* 2. *de jur. emph.* et ita sentit Salyc. *in dict. leg. fin. num.* 18. Alex. *cons.* 106. *num.* 5. *lib.* 4. et Curt. Sen. *consil.* 81. *num.* 2. *et seq.* Menoch. *ead. praes. num.* 15. 16 *et seq.* extendit etiam, ut locum habeat in administratore, cui commissa est administratio, cum libera, ut puta in Thesaurario, ut per Dec. *cons.* 138. *col. pen.* et in Praelato, qui est solus administrator, Clar. §. *emph. q.* 10. *ver. sed nunquid*, sed si esset Ecclesia Collegiata, non posset remittere caducitatem, Ias. *in l.* 2. *Cod. de jur. emph. num.* 139. cum aliis allegatis per Menoch. et Clar. sed de hoc vid. infra.

Secundus casus, quando Dominus recepit pensionem praeteriti temporis adhibita protestatione, salvum sibi jus esse declarandi caducitatem; et in hoc casu recepta est sententia non esse remissam caducitatem Ias. *in l. fin. num.* 4. *ff. de eo quod cert. loc. et in l.* 2. *si quis caut. num.* 3. *et* 4. Clar. §. *emph. q.* 10. *in principio*, Rip. *in c. cum M. Ferrariensis num.* 129. *de Const.* cum aliis allegatis per Menoch. *ead. praes. num.* 18. Quamvis Guid. Pap. contrarium teneat, quod poena censeatur remissa, non obstante protestatione. Sed non esse recedendum a com. op. attestatur Clar. *d. qu.* 10. qui plures citat dicentes hanc esse com. op. et alios allegat Mantic. *eod. tit.* 33. *num.* 2. nam Domino sufficit simpliciter protestari de jure praesente, et tacente emphyteuta, quia habet, quod sibi imputet, cur facta protestatione solverit, et non contradixerit protestationi, Imol. *in dict. cap. potuit, num.* 39. Ias. *in dict. l.* 2. *num.* 127. *ver. sed pone, Col. de jur. emph.* Curt. Sen. *cons.* 81. *num.* 2. Caeterum, si emphyteuta contra Domini protestationem dixerit non se cecidisse ab aliquo jure suo ex causis in sua protestatione expressis, dicendum est Domino non prodesse protestationem. Ruin. *cons.* 151. *num.* 12. *v. nec obstat. lib.* 1. Mant. *dict. tit.* 33. *n.* 8. Add. *ad decis. Burat.* 617. Honded. *consil.* 55. *lib.* 1. *num.* 9. ubi *num.* 89. infinitos allegat, quod intelligatur remissa caducitas, non obstante protestatione data scientia Domini, alias secus, nisi etiam solvens tacite, vel expresse protestationi consentiat, et sufficit, quod protestetur praesente emphyteuta, et ipse non contradicat protestationi, ibi *num.* 9. sed vide omnino *de var. caduc. quaest.* 14.

Tertius casus, quando Dominus recipit pensionem pro futuro tempore, nulla adhibita protestatione, et in hoc casu dicit Menoch. *de praes. n.* 19. nemo est, qui negat remissam praesumi caducitatem. Clar. *d. qu.* 10. *ver. aut. vero sumus in dubio*, et quando Dominus recipit pensionem posterioris temporis sine ulla protestatione, vel illius temporis, quod lapsum est post caducitatem, sine dubio intelligitur eam remisisse. Glos. *in l.* 2. *ver. item si triennio* et ibi Doctores, *Cod. de jur. emph.* Spec. *id d.* §. *nunc aliqua, ver.* 23. Bar. *in d. l.* 2. *n.* 8. Alex. *cons.* 14. *num.* 19. *lib.* 2. Rim. Sen. *cons.* 94. *num.* 62. *et seq.* nam qui recipit pensionem pro tempore, quod est subsequutum, videtur ipso facto declarare se noluisse emphyteutam cecidisse a jure suo. Rom. *cons.* 103. *num.* 5. *et seq.* Rim. Sen. *cons.* 16. *num.* 19. *et cons.* 74. *num.* 15. Mant. *d. tit.* 33. *num.* 3.

Quartus casus, quando Dominus recipit pensionem pro futuro, adhibita protestatione praedicta, cui protestationi consensit emphyteuta, ut supra dictum est: hoc casu non censetur remissa caducitas, ita Rip. *in cap. cum M. Ferrarien. n.* 130. *de Const.* Ruin. *cons.* 151 *num.* 12. *lib.* 1. Menoch. *dict. praes. num.* 20. cum aliis supra allegatis.

Quintus casus, quando Dominus recipit pensionem pro tempore futuro adhibita protestatione, salvum sibi esse jus caducitatis, et illi protestationi expresse contradixit emphyteuta: hoc casu caducitas censetur remissa, non obstante protestatione, quae nihil valet, cum tollatur per contrariam expressam protestationem, Rip. *in dict. cap. cum M. Ferrarien. eod. num.* 130. et Ruin. *dict. num.* 12. Menoch. *dict. praes. num.* 21. et Mant. *d. num.* 8.

Sextus casus, quando Dominus recipit pensionem pro futuro, adhibita protestatione, salvum sibi esse jus caducitatis, et ipse emphyteuta tacuit; et ita quando sumus in dubio: et in hoc casu recepta est opinio, jus caducitatis censeri remissum, non obstante illa protestatione, quae nihil operatur; quamvis ei expresse non contradixit emphyteuta, Ias. qui alios congerit *in d. l.* 2. *n.* 121. *ver. item in quontum* Bart. *Cod. de jur. emph.* Aret. *consil.* 35. *in fine.* Alex. *cons.* 14. *col. pen. ver. confirmatur, lib.* 2. Ruin. *cons.* 110. *num.* 4. *et cons.* 151. *num.* 12. *lib.* 1. qui testatur hanc esse com. opin. Boer. *qu.* 309. *num.* 6. Rip. *in dict. cap. cum. M. Ferrarien. num.* 130. *ver. hoc tamen intellige*, Menoch. *eod. praes. num.* 22. et hanc opinionem etiam com. appellat Mantica *dict. tit.* 33. *num.* 5. licet Bart. *in d. l.* 2. *num.* 8. *in fine* cont. teneat; sed contra ipsum est com. op. cui etiam resp. Menoch. et Mantica.

Et hic opportune quaeri potest; ut facit Man- 323
tica *d. tit.* 23. *num.* 9. Si procurator Domini receperit pensionem pro tempore, quod lapsum est post

caducitatem, An ei faciat praejudicium, ut non possit expellere emphyteutam, quasi quod ipse videatur poenam caducitatis remisisse? Et verius est, procuratorem non posse nocere Domino, nisi mandatum habeat speciale, *l. contra juris*, §. *ult. ff. de pact. et l. si quis delegaverit, ff. de novat.* sed si habeat speciale mandatum caducitatem incursam remittendi, poterit remittere; secus si non habeat. Bero. *consil.* 116. *num.* 10. *vol.* 5. Afflict. *decis.* 129. *n.* 10. Surd. *decis.* 148. *n.* 8. Honded. *consil.* 55. *num.* 86. *et* 87. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. limit.* 21. *num.* 16. et Rot. *dec.* 463. *num.* 2. *par.* 2. *recentiss.* nisi Dominus post receptionem canonis factam per procuratorem, ratam habuerit, vel nisi Dominus pensionem solutam procuratori, postquam sciverit, non restituit. Ber. *in l. quo enim*, §. 1. *ff. rem rat. hab.* Ruin. *dict. consil.* 151. *num.* 12. *et seq. lib.* 1. Mant. *dict. tit.* 33. *num.* 6. *et seq.* Dec. *cons.* 329. *n.* 3. Rim. *cons.* 22. *n.* 11. Honded. *dict. cons.* 55. *num.* 87. nisi etiam is, qui recepit canonem, esset pater Domini directi, quia legitimus administrator bonorum filii, recipiendo canonem, Domino praejudicat. Soc. Sen. *cons.* 66. *col. fin. ver. non obstat lib.* 3. Corb. *d. limit.* Honded. *eod. cons. et num.* sed si esset emphyteusis Ecclesiastica, vide *de sol. can. qu.* 12.

326 Simili modo, si Massarius Capituli, vel Camerarius receperit pensionem pro tempore decurso post commissam caducitatem, et hoc saepius fecerit, Capitulum intelligitur eam remisisse; quia praesumitur solutionem ratam habuisse Dec. *consil.* 329. *num.* 3. *ver. sed replicari potest.* Mant. *dict. tit.* 33. *numer.* 10. et ego hoc habui in facto.

327 Sed an Praelatus Ecclesiae possit remittere caducitatem? diximus supra; et tunc repeto ad majorem declarationem, et dilucidationem. Doctores igitur communiter distinguunt: Aut Ecclesia non est Collegiata, et tunc solus Praelatus potest remittere: Aut Ecclesia est Collegiata; et tunc sine consensu Capituli remittere non potest, Glos. communiter recepta *in cap. potuit, in verbo expelli*, et ibi Imol. *num.* 34. *de locat.* Alex. *cons.* 105. *lib.* 3. *num.* 15. *et cons.* 5. *num.* 18. *lib.* 5. Ceph. *cons.* 46. *num.* 3. Card. Alex. *in cap.* 1. *in principio n.* 13. de his quae fiunt a Praelat. Jas. *in l.* 2. *num.* 130. *de jur. emph.* Dec. *cons.* 329. *num.* 3. Ruin. *cons.* 70. *num.* 14. *ver. praeterea l.* 5. Clar. §. *emph. quaest.* 10. *ver. Sed nunquid.*

Quam opinionem communem declarat Mantic. *eod. tit.* 33. *num.* 14. quod si res erat solita concedi in emphyteusim, Praelatus recipiendo pensionem, vel ratam habendam solutionem factam procuratori, sine speciali mandato, potuit Ecclesiae praejudicare; quia rem emphyteuticam ad Ecclesiam devolutam potest sine consensu Capituli alteri concedere, Bald. *in c.* 1. *in principio num.* 3. *de his qui feud. dar. pos.* Paul. de Castr. *in l. etiam, num.* 4. *ff. de sol. matr.* et ita etiam ristringit Ruin. *cons.* 151. *num.* 14. *lib.* 1.

Advertendum est etiam, quod praedicta limitatio 43. habet locum tam in emphyteusi privata, quam Ecclesiastica. Ruin. *cons.* 110. *num.* 4. *lib.* 1. et Mant. *eod. tit. num.* 16. 328

Advertendum etiam est quod licet prior caducitas remissa possit intelligi: tamen si emphyteuta postea inciderit in commissum, ex posteriori caducitate, potest expelli: quia haec poena saepius committi potest: ita omnes concludunt *in l.* 2. *de jur. emph.* ut ita fuisse resolutum in Rota, testatur Mant. *dicto tit.* 33. *num.* 18. ut per Caputaq. *dec.* 316. *lib.* 3. *in fine*, et dicam infra *de sol. can. quaest.* 2. *num.* 15. 329

Limita 44. ut emphyteuta propter alienationem factam irrequisito Domino, non cadat a pacto redimendi. Corb. *eod. caus. limit.* 41. sed quia paria sunt canonem solvere, et emphyteusim irrequisito Domino alienare, *cap. potuit, de locato*, et ibi Anch. *num.* 8. Soc. *consil.* 208. *num.* 5. *vol.* 2. Alex. *cons.* 106. *num.* 4. *vol.* 4. et Ruin. *c.* 116. *num.* 15. *vol.* 1. ut nos diximus supra: ideo se remittit ad ea, quae dixit *de caus. privat. ob non sol. can. limit.* 38. et 39. et nos etiam dicemus in tit. *de sol. can. quaest.* 5. et quod non cadat a jure affrancandi, tenet etiam Bursat. *consil.* 6. *num.* 24. *lib.* 1. 330

Limita 45. secundum Corb. *dict. caus. limit.* 42. quando aliquis legat Ecclesiae 12. denarios singulis annis solvendos super aliquo praedio: quia haeres potest alienare praedium illud sine consensu, et requisitione Ecclesiae, cum non habeat ab Ecclesia, *l. nihil* §. 1. *de legat.* 1. et ita tenet Spec. *in* §. *nunc aliqua*, *q.* 118. *de locato*, sequitur Alber. *in d. l fin. num.* 13. *de jur. emph.* 331

Limita 46. quando emphyteuta fuit investitus ab uno, vel pluribus Dominis de uno tenimento plurium rerum, in quo sunt plures, et diversae possessiones uno, et eodem instrumento, et sub uno canone; et postea denuntiavit Domino, vel Dominis an velit, seu velint emere illud tenimentum; et ipse, seu ipsi, respondent nolle emere totum tenimentum, sed unam rem particularem: nam tunc impune vendere potest, cum non teneatur in illa re particulari Dominum praeferre. Guid. Pap. *decis* 508. per totam. 332

Limita 47. quando inter Dominum, et emphyteutam fuit initum pactum, ut ipse ob alienationem irrequisito Domino factam non possit expelli: quia hujusmodi pactum valet, et alienando, a jure suo non cadit. Spec. *in dict.* §. *nunc aliqua quaest.* 89. et ibi Joan. And. in Add. Jas. *in l.* 2. *num.* 118. *Cod. de jur. emph.* Corb. *dict. caus. limitatione* 44. 333

Limita 48. quando per recognitionem, vel sententiam Judicis bona efficiuntur emphyteutica vel libellaria, et re vera legitime non apparet aliter de origine, et fundamento hujusmodi bonorum 334

quod sint emphyteutica, libellaria, tunc per alienationem, vel institutionem in extraneos irrequisito Domino directo, nunquam efficiuntur caduca, neque possunt tolli emptori, aut haeredi extraneo; quia tunc Ecclesia debet contentari, quod senserit commodum ipsius recognitionis, et sententiae; cum aliter probare non posset legitime bona ad se pertinere. Grat. *cons.* 55. *num.* 29. *lib.* 1. Clar. §. *emph. quaest.* 28. *ver. unum autem scias.* Cavalc. *de usur. car.* 448. *sub num.* 237.

335 Limita 49. quando emphyteuta alienaret reservato consensu Domini, in casibus, in quibus consensus non esset necessarius; et isto consensus non fuit habitus, quia tunc emphyteuta non incidit in poenam caducitatis: nam illa reservatio consensus Domini, intelligi debet quatenus sit necessarius. Gab. *cons.* 92. *num.* 7. *lib.* 1. Farinac. *dec. posth.* 450. *in fine par.* 1. et Gab. *cons.* 82. *n.* 19. *et* 22.

336 Limita 50. si emphyteuta renunciet emphyteusim extraneo; quia non caderet a jure suo, sicut quando donat, et quae diximus in donatione, habent locum in renunciatione, ut *in quaest.* 29. *tit. de laud.* invenies, et dic ut diximus supra *num.* 209.

Limita 51. quando probabiliter emphyteuta posset credere sibi licere alienare, ad evitandam poenam caducitatis sine dolo. Rot. in recollectis per Farinac. *dec. posth.* 160. *p.* 2. *num.* 6. licet loquantur in fideicommisso.

Limita ultimo non habere locum in Civitate, et Territorio Ferrariae, vigore const. Bonifacianae, et Paulinae, ut diximus etiam in tit. *de succes. in bon. emp. quaest.* 3. *num.* 3. quia bona sunt redacta ad instar allodialium: et ideo possunt alienari donari, titulo institutionis relinqui, et legari, et quilibet de investitura de illis disponere potest, durante investitura, et supra *num.* 281. *et num.* 221. scripsimus, An debeatur aestimatio; et nunc declara Constitutionem Bonifacianam, prohibere alienationem in personas de jure prohibitas; quae autem sint, superius *n.* 21. invenies. Et in terminis ejusdem Const. est *decis.* 368. *par.* 1. *recent.* Ratio autem fuit, quia si bona transirent in Ecclesiam, et loca pia, fieret deterior conditio Domini directi; non enim esset spes, quod ad ipsum redire possent per mortem, cum Ecclesia, et loca pia non moriantur, nec etiam posset alienari sine solemnitatibus, et sic Dominus non reciperet laudemium, sicut quando emphyteusis transfertur in privatum, ut consuluit Rimin. Sen. *consil* 422. *n.* 3. *et seq. vol.* 3. *et consil.* 453. *n.* 8. *et seq. vol.* 4. *super dict. Const.* Et in ead. *dec.* 368. *num.* 2. fuit denegata investitura haeredibus institutis ad favorem locorum piorum; licet vigore ejusdem Bonifacianae, bona emphyteutica subjaceant legato, testamento, et codicillis, quia habet in ventre limitationem, dummodo non fiat in personas de jure prohibitas. Fuit etiam ibi dictum, quod in casu dicto, non debebatur aestimatio, quamvis ex sententia Spec. recepta in titul. de *locat.* §. *nunc aliqua, ver.* 117. Imol. *num.* 25, et Jas. *in leg. fin. n.* 96. debeatur; quia hoc considerari posset, si emphyteusis non esset finita per obitum testatoris: nam illo casu ageretur de solo praejudicio vocatorum, non autem de praejudicio Ecclesiae; et ita loquuntur Spec. et alii; secus autem quando emphyteusis est finita; quia tunc prohibitio Bonifaciana operatur ad tollendum praejudicium Ecclesiae, ut per Socin. Jun. *cons.* 74. *num.* 20. *vol.* 1. qui ita declarat dictum Spec. in propriis terminis, et Rimin. *loco citato*, et vide quae supra diximus pro opin. Spec. *num.* 221. Fuit quoque in eadem dec. denegata investitura haeredibus, durante eorum vita, ita ut loca pia reportarent lucrum, quia cum essent haeredes ad favorem locorum piorum tantum, et testator noluerit eos proprio instituere haeredes, ut sic defecisset consensus testatoris in institutione, non poterat illis, tanquam haeredibus investitura concedi, ex doctrina Bald. et Crot. licet *in dict. quaest.* 3. *de success. in bon. emphyt. num.* 3. aliqua dixerimus circa dictas Constitutiones Bonifacii, et Pauli in Civitate Ferrariae, ejusque Territorio; tamen hic ponere decrevi etiam, quod cum ibi bona emphyteutica Ecclesiastica sint redacta ad instar allodialium: ideo emphyteuta potest de illis libere disponere inter vivos, et in ultima voluntate ad favorem extraneorum, etiam cum exclusione in investitura successive vocatorum, et bona praedicta sub universali institutione continentur, etiam si specialiter mentio illorum facta non fuerit, ut in puncto Bonifacianae, tenet Alex. *cons.* 91. *n.* 13. quem sequitur Rota, coram Virili *decis.* 319. *par.* 5. *recent.* ubi alii allegantur, et Bonifaciana, et Paulina comprehendunt filios legitimatos, non obstante Bulla Pii Quinti contra illegitimos: quia illa non tollit dispositionem juris communis, sed tantum habilitationes ex jure speciali provenientes: videlicet si legitimatio faceret capacem illum, qui non est capax. Rota *decis.* 487. *par.* 1 *divers.* Seraph. *decis.* 478. sed ex Constitut. Bonifaciana, et Paulina legitimatus habet habilitatem, quae habilitatio acquiparatur habilitationi de jure communi: non autem habet jus ex ipsa legitimatione et in ead. dec. dictum fuit etiam, quod nec etiam obstabat Bulla Pii Quarti contra illegitimos, quia illa tollit legitimationes, quae sunt contra voluntatem testatoris: non autem eas, quae sunt ad illius voluntatem, et instantiam, et pro intelligentia d. Bullae, vide *de divers. quaest. emph. q.* 24. *num.* 17. Nec pariter visum fuit obstare, quod in investitura vocentur legitimi, et naturales: quia ex dictis Constitutionibus legitimati sunt capaces in qua sub praed. verbis veniunt etiam legitimati qui non differunt a legitimis, et naturalibus.

Illud denique scire oportet, quod Domino di- 337
recto per emphyteutam bis fieri debet denuntiatio;

una est quando vult vendere, antequam contractus venditionis fiat, per quam requiritur consensus ipsius: et haec denunciatio continere debet, an ipse velit emere, ut caeteris praeferatur pro pretio, quod ab aliis invenitur. Secunda vero denuntiatio est, quando ipse non vult emere, et dat licentiam alteri vendendi, post venditionem factam, ut novum emphyteutam inducat in possessionem infra duos menses, per se, vel per epistolam, et recipiat novam investituram, et solvat laudemium, et ut se obliget ad solvendum canonem, et recognoscat eum pro Domino Corb. *ead. caus. limit.* 13. *num.* 3. *et ampl.* 2. *in fine* et licet unica denuntiatio sufficiat, ut dicit Spec. *in d.* §. *nunc aliqua, quaest.* 98. et sequitur Jas. *in d. l. fin. num.* 26. *et seq.* et Caroc. *de locat. et conduct. fol.* 94. *quaest.* 10. *num.* 12. tamen haec opinio declaranda erit ad effectum, ne emphyteuta incidat in poenam, si alteri vendat irrequisito Domino; non autem sequitur, quod post venditionem possit propria autoritate inducere emphyteutam in possessionem rei venditae: et ideo requirendus est Dominus, ut inducat eum in possessionem, ut supra dictum est. Consuetudo autem hic in Patria mea est ut fiat venditio, reservato consensu Domini, non aliter, nec alio modo, et postea petitur consensus, et fit nova investitura, et solvitur laudemium.

338 Notandum est etiam, quod in denuntiatione facienda Domino directo, de pretio reperto ab aliis, si emphyteuta non fuerit verax, et legalis; quia majus dixit, quam re vera invenit: talis denuntiatio, non valet, Canonistae *in cap. potuit, de locat.* Spec. *in d.* §. *nunc aliqua, quaest* 92. et cadit a jure suo. Redo. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 523. *num.* 47. Corb. *d. caus. ampl.* 20. qui multos allegat et de hac re late diximus supra, et idem Corb. *de caus. priv. ob mend. in fine* Amad. de Ponte *de laud. quaest.* 10. Burg. *eod. tract. insp.* 10. *n.* 2.
339 *par.* 1. et pretium amittit, et idem dicit Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 41. et Gab. *de acq. pos. concl.* 5. *num.* 5. et quia etiam dictum est, quod debet expectari Dominus directus per duos menses a die factae denuntiationis, quaerendum est, an dies debent esse utiles vel continui. vid. est Cenc. *de cens. par.* 2. *q.* 1. *num.* 18. *et* 20.

340 Pretium autem, quod Dominus directus debet dare emphyteutae quando vult praeferri, est quod ab alio reperitur sive magnum, sive parvum, ut est de mente omnium, ut supra dictum est, Tiraque. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 18. *in principio.* Add. ad Jul. Clar. §. *emphyteusis*, *quaest.* 13.

341 Nec emphyteuta tenetur minuere de pretio, quod ab alio reperitur, volente Domino pro justo communi pretio emphyteusim emere; etiam si id excedit justum commune pretium, hoc probatur *ex leg. fin. Cod. de jur. emph.* ubi tantam quantitatem quantam ipse re vera ab alio recepisset, accipere potest et probatur ex tex. *in cap. potuit, de locat.* ibi quantum sibi ab aliis offertur, et ita tenet Oldr. *cons.* 34. Jo. And. ad Spec. *in d.* §. *nunc aliqua, q.* 72. Tiraq. *d. glos.* 18. Alber. *in l. per fundum col.* 2. *ff. de servit. rust. praed.* cum aliis allegatis per Corb. *ead. quaest.* 2.

Declara tamen praedicta, nisi apparet de fraude: multi enim pretia confingunt in fraudem aliorum, ut dicit Tiraq. ubi supra, ex mente Bald. et aliorum, et colligitur ex tex. *in ead. leg. fin.* ibi re vera, refert etiam Corb. *dict. quaest.* 2. fraus enim detegitur, si probetur emphyteusim esse venditam viliori pretio, quam re vera vendita sit, ut Dominus minus laudemium consequatur. Burg. *dict. insp. num.* 5. detegitur etiam fraus, si contrahentes majus pretium finxerunt, ut Dominus ea pretii magnitudine deterritus, accipiat laudemium: nam si postea detegitur minus fuisse pretium potest redire ad retractum, et ad praelationem, restituto laudemio, vel agere ad caducitatem Tiraq. *de retract. lign.* §. 4. *glos* 2. *in fin.* Corb. *de caus. privat. ob. alien. ampl.* 20. Burg. *ead insp. num.* 7. detegitur etiam fraus, si in instrumento venditionis conventum est in pretio, et illud donatur emptori, dummodo probetur per Dominum dictum pactum adjectum in ejus praejudicium, ut minus laudemii jus accipiat. Amad. *de laud. quaest.* 49. Burg. *dict. insp. num.* 10. Verum animadvertendum erit, quod licet in instrumento venditionis pretium parvum fuit appositum, puta decem, et re vera erant quinque, ut Dominus carius emeret rem jure praelationis, vel si re vera pretium erat decem, in instrumento fecit apponere quinque causa defraudandi Dominum in jure laudemii: tamen si in denunciatione denuntiet veritatem, res non cadit in commissum. Burg. *dict. insp. num.* 12. ex sententia Boer.

Illud quoque non est omittendum, quod Dominus ad affectum probandi fraudem potest cogere novum, vel veterem emphyteutam, implorato Judicis officio ad exibendum instrumentum emptionis. Amad. *eod. tract. q.* 44. *in princ.* quem sequitur Burg. *citata insp. in fine*; constito tamen per Dominum rem esse emphyteuticam.

Declara secundo, nisi aliter fuerint inter eos conventum, Salyc. *in d. l. fin. num.* 3. Bald. *cons.* 306. *vol.* 1. Corb. *ead. q. in fine*, et Burg. *citato loco num.* 6. *et seq.*

Nec etiam emphyteuta post venditionem factam pro tanto pretio, potest pretium minuere, vel augere ad praejudicium Domini, vel ut minus laudemii consequatur, vel ut majus pretium solvat, si ipse vult emere. Tiraq. *d. glos.* 18. *n.* 57. Corb. *eod. caus. q.* 3. et Burg. *ead. insp. n.* 7.

Illud etiam sciendum est, quod alienatio facta sine consensu Domini, confirmatur, vel convalescit, si consensus Domini subsequatur ex intervallo Rol. *cons.* 97. *num.* 32. *lib.* 1. Mant. ut supra *num.* 9.

QUAESTIO II.

SUMMARIUM

Licentia alienandi data a Domino emphyteutae, an aliquo tempore expiret, num. 1. — Licentia disponendi de bonis feudalibus non expirat morte concedentis. num. 2. — Licentia testandi non expirat morte concedentis, num. 3. — Licentia faciendi majoratum non expirat morte concedentis, num. 4. — Licentia suscipiendi sacros ordines non expirat morte Episcopi numero 5. — Privilegium Principis est perpetuum, num. 6. — Licentia Praelati de vendendo, an expiret morte ipsius, num. 7. — Privilegium per non usum tollitur decennio. num. 8. — Declaratur tex prima ff. de nund. num. 9.

Si Dominus directus simpliciter dederit licentiam alienandi emphyteutae bona emphyteutica,
1 non determinato tempore, An expiret aliquo tempore ? Spec. *in §. nunc aliqua, de locat. quaest.* 48. arguit ad partes, et non firmat. Jo. Fabian. *in leg. fin. C. de jur. emphyt. col. ult.* tenet, quod emphyteuta stans per annum post licentiam obtentam, si
2 post alienat sine licentia, cadat a jure suo. Jo. And. autem in add. ad Spec. *d. q. ver. possit*, indubitanter tenet, quod emphyteuta possit quandocunque, et cuicunque sine alio consensu Domini alienare, cum sufficiat unica denunciatio, et ejus opinionem sequitur Jas. *in l. fin. num.* 27. *C. de jur. emph.* nisi Dominus purgasset moram re integra, et nondum vendita: quia tunc Dominus esset praeferendus, et diximus supra q. 1. et nisi Dominus apposuisset tempus infra quod emphyteuta venderet, vel personam cui venderet, et Corb.
3 *de caus. privat. ob alien. limit.* 4. refert se ad Jas. *d. num.* 26. *et seq.* at ad Affl. *in c. imperialem. n.* 77. *de prohib. alien. feud.* ubi tenet, licentiam decennio evanescere, et Surd. *dec.* 189. *num.* 10. refert simpliciter opiniones et non determinat. Ego autem, ut meam proferam sententiam, sequor opinionem Jo. And. et Jas. scilicet: quod emph. possit quandocumque alienare; moveor primo, quia licentia disponendi de bonis feudalibus, non expirat morte concedentis. Ruin. *c.* 7. *lib.* 2. Affl. *dec.* 118. *num.* 5. *et seq.* Capic. *dec.* 136. *sub num.* 6. Nat. *cons.* 647. *num.* 4. 5. *et* 6. Nec etiam licentia testandi expirat morte concedentis Burs. *cons.* 178. *in principio lib.* 2. Navar. *de red. Eccl. quaest.* 3. *num.* 8. Rot. *decis.* 47. *par.* 1. *divers.* cum multis aliis allegatis per Garg. *de benefic. par.* 6. *cap.*
4 2. *num.* 328. Similiter licentia faciendi majoratum a Principe concessa, non expirat morte concedentis, late idem Garg. ibidem *num.* 161. pariter li-
5 centia suscipiendi Sacros Ordines non expirat morte Episcopi. Navar. *cons.* 5. *de rescript.* et idem Navar. *in c. placuit, num.* 16. *de poenit. dist.* 6. ubi contrariis respondet: cum ergo morte concedentis non expiret licentia, et dari potest casus, quod concedens post licentiam concessam supervivat per annos multos; sequitur, quod sit perpetua, et non finiatur decennio. Secundo moveor, quia
6 cum haec licentia sit quaedam gratia concedentis, et gratia sit perpetua, ut est tex. *in cap. decet, de reg. jur. in* 6. ergo etiam licentia debet esse perpetua. Tertio moveor; quia ut dixi in quaest. praecedenti in fine, unicam sufficit fieri denunciationem Domino, quando emphyteota vult vendere, licet post venditionem requiratur alia denunciatio, ad effectum mittendi in possessionem novum emphyteutam; ergo illa prima sufficit, et non requiritur alia licentia; alioquin sequeretur, quod non sufficeret una licentia, sed plures denunciationes requirerentur. Quarto moveor, quod licet
secundum opinionem Hier. Gabr. *cons.* 83. *per to-* 7
tum, et eum sequatur Corb. ut supra diximus *q. praeced. num.* 54. scilicet quod licentia vendendi morte Praelati expiret; tamen contrarium tenuit Natt. *cons.* 647. et Bursat. *cons.* 29. *et cons. seq.*
lib. 1. et nos sequuti sumus ibidem. Nec obstat, 8
quod privilegium per non usum decennio tollatur, ut dicit Bart. per illum tex. *in l. 1. ff. de nund.* in qua opinione se fundat Affl. *in d. c. imperialem*, et est communis opinio, ut attestatur Dec. *in c. cum accessisset, de constit. num.* 17. et Rot. *divers. dec.*
139. *num.* 11. *par.* 2. Quia responderi potest plu- *
ribus modis. Primo, quod illa lex prima habet plures
declarationes, et inter alias, ut non procedat, quan- 9
do privilegiatus non habet facultatem utendi privilegio, quia occasio oblata non fuit, Glos. *in cap. Abbas*, ubi Abb. *de verb. sign.* et idem Abb. et alii *in c. Joannes de cler. conj.* et Bart. *in l. in filiis, C. Decurio lib.* 10. et sequitur Dec. *in dict. cap. cum accessisset, sub eod. num.* 17. quae declaratio applicari potest ad casum nostrum, quod emphyteota non est usus licentia, quia fortasse non invenit emptorem. Secundo responderi potest, quod illa lex non habet locum, quando facultas est reposita in expressa voluntate ejus, cui competit, ut per Doctores congestos per Gabr. *in tit. de praescript. concl.* 10. *num.* 9. sed in caso nostro licentia vendendi cuicunque emphyteuta voluerit, est posita in mera, pura, et libera voluntate ipsius: ergo non praescribitur, nec per non usum decennio tollitur, et tanto magis haec opinio procederet, quando non solum esset haec licentia data primo acquirenti, sed etiam successoribus, per ea quae diximus *qu. praecedenti, num.* 147.

QUAESTIO III.

SUMMARIUM

Emphyteuta, si dicat se alienare de consensu Domini, et Dominus negat, emphyteuta probare debet. num. 1. — Licentia Domini probari potest ex libro licentiarum ipsius. per testes, et per aliud genus probationis, num. 2. et 7. — Emphyteuta, si probet habuisse licentiam, praesumitur obtinuisse ante alienationem, nisi Domini contr. probet. num. 3. Licentia alienandi non probatur ex dicto Domini contra tertium, et quomodo intelligatur. num. 4. et seq. — Emphyteusis, quae non potest hypothecari ex pacto, vel ex Statuto, sine licentia Domini. in eo casu, ille qui prius obtinuit licentiam a Domino hypothecandi, praefertur. num. 5. — Licentia hypothecandi, an probetur ex solo chyrographo Domini in praejudicium tertii, num. 6. — Licentia praesumitur concessa sub die datae, nisi contrarium probetur, num. 7. — Creditor qui dicit sibi prius obligatam emphyteusim de licentia D. agens contra secundum creditorem, cui pariter fuit res obligata de licentia D. debet probare licentiam, et anterioritatem, num. 8. — Licentia ex solo dicto Praelati, in praejudicium Ecclesiae, non probatur, quando solus non administrabat. num. 9. — Licentia sufficit quod interveniat post contractum, num. 10.

Si emphyteuta dicat, se alienasse de consensu Domini, et Dominus id neget, cui incumbet onus
1 probandi? Et tenendum est, quod emphyteutae; quia licentia alienandi est quid facti; et facta non praesumuntur, *l. verius*, cum similibus, *ff. de prob.* poterit tamen emphyteuta hoc probare per duos testes, et per omne aliud genus probationis, dummodo idonee probet. Bald. *in cap.* 1. *num.* 3.
2 *de cons. rect. feud.* Affl. *in cap.* 1. *num.* 53. *de prob. feud. alien. per Lothar.* Fulgos. *cons.* 11. *num.* 2. Alciat. *cons.* 135. *sub num.* 2. qui probari etiam dicit, si in libro licentiarum Domini reperiatur licentia annotata quem sequitur Bursat. *cons.* 44. *num.* 24. *lib.* 1. Corb. *de caus. privat. ob alien. q.* 4. *num* 4. idem Bursat. *cons* 257. *num.* 6. *et* 7. *lib.* 3.

Et quamvis haec licentia debeat praecedere alienationem quando in instrumento venditionis non est reservatus consensus, cum cautelis, et clausulis solitis apponi, ut diximus supra, in prima quaestione, et alibi, tamen putat Corb. *dict. q.* 9. quod
3 pro excusatione emphyteutae, satis erit, si ipse probet simpliciter se obtinuisse licentiam a Domino alienandi, si Dominus non probet licentiam fuisse datam post alienationem: quia cum licentia possit esse data ante, et post alienationem, in dubio praesumendum est, quod praecesserit alienationem; quia quando actus potest esse licitus, et factus impune, praesumitur gestus tempore quo poterat fieri licite, et impune. Bar. *in l. non solum*, §. *sed ut probari ff. de nov. oper. nunc.* Alciat. *de praes. reg.* 3. *praes.* 1. *num.* 2. cum aliis allegatis per ipsum; et ita ego quoque credo: quia etiam in dubio poenam caducitatis non esse incursam declarandum est, ut diximus supra *hoc eod. tit. n.* 301. *q.* 1.

4 Verum illud sciendum est, quod haec licentia alienandi seu hypothecandi emphyteutae concessa, in praejudicium tertii, ex dicto Domini concedentis, non probatur: nam si emphyteusis ex pacto inter Dominum, et emphyteutam, vel ex statuto, non posset hypothecari sine licentia Domini, secundus creditor qui prius impetravit licentiam a Domino praefertur primo creditori, cui emphyteusis fuit prius obligata, sed post secundum cre- 5
ditorem impetravit licentiam, lato Burs. *d. cons.* 44. *num.* 21 *et cons. seq.* et si ex dictu Domini vellet primus creditor probare sibi prius datam fuisse licentiam obligandi emphyteusim, nihil ageret ut dicit Alciat. *d. cons.* 136. *num.* 2. *et seq.* et alii, quos refert Corb. *d. q. num.* 8. cum pluribus seq. et per rationes per eum allegatas.

Praeterea notandum etiam venit, quod haec 6
licentia in praejudicium secundi creditoris, qui plene per testes probavit, se impetrasse licentiam sibi hypothecandi emphyteusim, non probaretur ex simplici chyrographo Domini illam concedentis, Paul. de Cast. *cons.* 134. *volum.* 1. Negus. *de pign.* 2. *mem.* 5. *par. n.* 47. sed Bursat. *eod cons.* 44. *num.* 23. dicit contrarium, ex mente Bal. *in cap.* 1. *de conc. rect. feud.* et Brun. *cons.* 38. *num.* 8. et haec licentia sub die datae praesumeretur concessa, nisi contrarium doceretur. Alciat. *d. consil.* 136. cum aliis, quos citat Bursat, et etiam 7
in praejudicium tertii, licentia probaretur ex libro licentiarum Domini, ut ibi per eum, et in eod. cons. Alciat. et idem Bursat. *dicto. consil.* 257. qui alios citat.

Insuper sciendum etiam est, quod si primus 8
creditor asserat fuisse sibi prius obligatam emphyteusim de licentia Domini, et agat contra secundum creditorem, cui pariter res fuit obligata de licentia Domini, tenetur non solum probare licentiam, sed prioritatem licentiae. Alciat. *eod. cons.* 136. *num.* 4. Negus. ut supra *num.* 44. Nec etiam 9
ex dicto soli Praelati probaretur talis licentia in praejudicium Ecclesiae, qui solus non habeat administrationem. Bero. *cons.* 122. *num.* 10. *vol.* 1. et Corb. *d. q.* 4. *in fine.*

Scire etiam debemus, licentiam, sive assen- 10
sum Domini, non requiri necessario ante contractum, vel in contractu; sed postea subsequi potest, Jas. *in l. fin. num.* 54. *et seq C. de jur. emph.* Soc. jun. *cons* 97 *num.* 17. *v.* 2. cum aliis adductis per Bursat. *d. cons.* 257. *num.* 6. Et an dictus consensus retrotrahatur ad diem contractus; Ego credo, quod sic, ut in simili de consensu praestito

per Episcopum donationi juris patronatus, vel erectioni Cappellaniae, dicitur *in c. cura*, et ibi DD. *de jur. patron.* et est optima. Annot· *ad dec.* 702. Burat. et vide quae diximus *de cont. emph. q.* 21. *num.* 7. An autem in praejudicium tertii, cui fuit jus quaesitum, vide Mart. *de clausul. claus.* 321. *num.* 1.*par.* 1. ubi de clausula, perinde valere, quod gratia non retrotrahitur in praejudicium tertii.

QUAESTIO IV.

SUMMARIUM

Emphyteuta alienans rem emphyteuticam, tenetur petere consensum Domini, quando fuit reservatus in instrumento venditionis, num. 1. — Clausula posita in instrumento venditionis emphyteusis, vendidit tradidit. etc. intelligitur, si Dominus consenserit, quando fuit a principio reservatus, num. 2. — Decisio Rotae Romanae 148. impressa per Zacch. post tract. de oblig. Cam. declaratur, num. 3.

Elegans est quaestio quae nunc se offert tractanda; quis teneatur petere consensum Domini, quando emphyteusis fuit alienata, reservato consensu Domini, et non aliter, nec alio modo, sive cum aliis cautelis, et clausulis positis in prima quaest. hoc eod. tit. Et videtur, quod emptor teneatur petere consensum; quia jam emphyteuta tradidit
1 possessionem; et quia etiam emptor tenetur solvere laudemium, ut dicemus in tit. *de laudemiis quaest.* 3. Contrarium tamen tenendum est, quod emphyteuta tenetur petere consensum: hoc enim probatur ex tex. *in l. fin. Cod. de jur. emphyt.* ubi semper in illo tex. verba consensus sunt directa emphyteutae alienare volenti, et omnes Doctores dicunt, quod emphyteuta non potest alienare sine consensu Domini, et sic praesupponunt, quod emphyteuta debeat petere consensum; et hanc opinionem tenet Paris. de Put. *de feud. remit. c.* 143. per totum, et sentit Ceph. *cons.* 118. *et* 119. dum illo casu emptor assensum impetrare promisit: sequitur indubitanter Bursat. *cons.* 56. *num.* 17. *lib.* 1. idem Ceph. *cons.* 117. per totum; et si consensus non possit obtineri, contractus venit declarandus nullus; quia conditio deficit, et venditor tenetur ad damna, et interesse, ut dicunt Bursat. et Ceph. dictis cons.

Nec obstant, quae in contrarium dicta sunt; quia, quando in instrumento dicitur, dedit, tradidit, etc. intelligitur sub conditione, si Dominus
voluerit consentire, ut est tex. *in c.* 1. *in fine*, quid 2
sit investitura; et *in c. imperialem de prohib. feud. alien.* ubi Iser. Brun. *cons.* 42. Ceph. late *d. cons.* 117· per totum, et faciunt quae diximus supra *q.* 1. *num.* 320. Nec pariter obstat decisio Rotae im-
pressa post tract. de oblig. Camer. per Zacch. *de-* 3
cis. 148. ubi potius videtur teneri contrarium, quia ibi agebatur de implemento, ex quo praetendebatur non obstare obligationem Cameralem, ob non petitum consensum a Domino, et agens non se astrinxerat in instrumento petere consensum; et sic non obstabat exceptio non adimplementi: nos autem loquimur an emphyteuta de jure, an vero emptor teneatur petere consensum. Nec similiter obstat, quod emptor, et non emphyteuta tenetur solvere laudemium, quia cum emptor sit novus emphyteuta pro nova investitura sibi facienda, tenetur solvere ipse, et non emphyteuta laudemium illud. Etiam est sciendum, quod Dominus directus non tenetur consentire, quando alienatio esset facta in potentiorem, vel emptor esset valde pauper, ut dixi supra *q.* 1. *num.* 24· et in casibus in quibus tenetur consentire, si non vult praestare consensum, ponitur cautela, et modus qui observari debet *in ead. q. num.* 228. et vide infra *q.* 11.

QUAESTIO V.

SUMMARIUM

Emphyteuta, si rem vendat de consensu Domini, et postea alteri eandem rem vendat de consensu Domini, praefertur primus, num, 1. — Emphyteuta, si praecedente licentia Domini de alienando cuicumque voluerit, et vendat rem uni, postea alteri, et illi tradat, an primus, vel secundus praeferatur, num. 2. remissive.

1 Si emphyteuta alicui rem emphyteuticam vendat de consensu Domini, et postea alteri eandem rem vendat de consensu ipsius, et tradat, an primus praeferatur, an vero secundus? Valasc. *de jur. emphyt. quaest.* 14. *num*· 9. movet hanc quaestionem, et dicit, quod primus praeferri debet; quia emphyteuta non potuit vendere alteri, et consensus Domini non potuit praejudicare primo emptori; et ita in Vasallo asserit tenere Bal. *in cap. si facta, si de feud. fuer. cont. num.* 2. facit illud,

quod diximus *de cont. emphyt. quaest.* 32. *in principio.*

2 Quid autem si praecedente simplici licentia Domini de alienando emphyteusim cuicunque voluerit, et vendat rem uni, postea alteri, et illi tradat, an primus, vel secundus praeferatur? Vide eundem Valasc. *dict. num.* 9.

QUAESTIO VI.

SUMMARIUM

Dominus directus, si eandem rem duobus emphyteuticavit, quis erit praeferendus, num. 1. — Secundus emptor, qui fuit investitus, tacente primo per annum, ille praefertur, num. 2. — Traditio possessionis praesumitur facta habenti priorem titulum. num. 3.— Clausula constituti, quid operetur, num. 4.— Emphyteusis, si duobus sit vendita, quis praeferatur, num. 5. —

Si Dominus rem emphyteuticam duobus emphyteuticavit, quis erit praeferendus? Et dicendum est
1 quod ille erit praeferendus, cui prius res tradita fuit Alciat. *cons.* 589. *in principio*, et ita judicatum fuisse in suo Senatu asserit Valasc. *de jur. emph. q.* 14. *num.* 7. et quia etiam in locatione idem dicendum est, affirmat. Rot. *in antiq. dec.* 1. *de locat.* Covar. *lib.* 2. *resp. c.* 19. *col. ult.* Alex. *cons.* 122. *col.* 2. *lib.* 5. Sec. *cons.* 29. *lib.* 4. cum aliis allegatis per Valasc. *eod. num.* 7. Fach. *cont. jur. lib.* 7. *c.* 32. cum aliis per ipsum relatis, et in locatione vide late per Vinc. Caroc. *de locat. et cond. fol.* 193. *tit. de locatione duobus*, quod praeferatur ille cui primo res tradita fuit, ubi de magis communi testatur, et plures cumulat, et Gabr.
2 *de empt. et vend. conc.* 2. *num.* 5. Cont. op. quod sit praeferendus ille qui primus fuit investitus, tenet Lud. Rom. *cons.* 70. et Mars. *sing.* 82. et quid si procurator investiat unum, et alium Dominus, quis sit praeferendus, vide Ceph. *consil.* 147. Sed contra eos tenent quam plures alii, relati per Ant. Gab. *d. conc.* 2. *num.* 46.

Sed si secundus emptor ignorans fuit inve- 2
stitus, tacente primo investito per annum, praefertur secundus; allegat idem Valasc. *sub d. num.* 7. Alvar. *in c. si facta, si de feud. fuer. cont.* et Curt. *de feud.* 2. *p. num.* 35. et si loquantur in feudo; tamen extendit ad emphyt. 3

Sed si non constat, cui primo fuit tradita possessio emphyteusis, praesumetur facta habenti priorem titulum. Bal. *in d. cap. si facta, num.* 3. et alii, quos citat Valasc. ibidem *num.* 3. 4

Quid autem, si in primo instrumento adest clausula constituti? Vide, *de cont. emph. q.* 43.

Sed si duobus res fuit alienata, ille praefer- 5
tur, qui primus fuit investitus a Domino directo; licet alius habuerit realem possessionem. Ursil. ad Affl. *dec.* 286. *num.* 2. quem refert Marius Burg. *de laud. p.* 1. *insp.* 5. *num.* 9. et vide Gabr. *de empt. et vend. d. conc.* 2. *num.* 11. *et* 49. sed si vendat sine consensu Domini erit venditio nulla, idem Gabr. ibi *num.* 50.

QUAESTIO VII.

SUMMARIUM

Alienationem fuisse factam, sine consensu Domini, quomodo probetur, num. 1. -- Dominus directus, si asserat alienationem fuisse factam sine ejus consensu, si non creditur in hoc casu num. 2. — Assertio Domini contra tertium, non probat, num. 3. — Enunciativa, an, quando probat, num. 4.

Diximus supra, *qu.* 3. quod licentia alienandi probari poterat per testes, vel per aliud genus
1 probationum: nunc dicendum est: Quomodo probari debeat alienationem factam fuisse sine consensu Domini? Et utique dicendum est, quod eisdem modis, sed difficultas est, si Dominus asserat in aliquo instrumento, vel scriptura bona emphyteutica ad eum esse devoluta ob alienationem factam, ipso non requisito: An per ejus assertionem alienatio probetur? Et dicendum est quod non, quia alias esset in potestate Domini privare emphyt. jure suo sine causa, quod absurdum esset, dicit Abb. *in c. quae in Ecclesiarum, de Const. in principio*, et ibi etiam Felin. quos refert, et sequitur Dec. *cons.* 410. *num.* 11. et Ancha. *cons.* 44. *num.* 6. ubi tenet, quod assertio Domini in renovatione, quod bona sint devoluta ob non solutum canonem, non praejudicat, si in libris censualibus apparent solutiones usque ad tempus renovationis, sequitur Corb. *de caus. privat. ob alien. q.* 5. *num.* 2. et quamvis verba assertiva, seu enunciativa Domini non probent contra ter- 3
tium; probant tamen inter ipsum Dominum, et emphyteutam investitum, cum inter contrahentes

4 probent. *l. optimam Cod. de cont. emph.* Seraph. *dec.* 1339. *et* 1387. sed non contra tertium, nisi verba sint enuntiata in instrumentis autiquis. Cocc. *dec.* 69. *num.* 6. *et seq.* et instrumenta debent esse duo, quae originem habeant a diversis personis, ut ibi et *dec.* 242. *et* 377. quamvis enuntiativa non probet, cum principaliter agitur do ipso enuntiatio, ut idem Cocc. *dec.* 199. *num.* 9. dicit; tamen intelligitur, nisi de facto propriu agatur, vel circa ea, quao presumitur scire enuntians, vel agatur circa actum, qui a partium voluntate pendeat, ut ibi declarat.

QUAESTIO VIII·

SUMMARIUM

Emphyteuta, an possit alienando praejudicare comprehensis in investitura, num. 1. — Mortuo alienante, potest alius comprehensus in investitura, vendicare rem emphyteuticam, num. 2: — Etiam si sit facta cum consensu Domini, ibidem. — Alienatio facta ab illo, qui non potest praejudicare comprehensis in investitura, valet durante vita alienantis, num. 3.— Emens emphyteusim, non potest inquietari ab aliis comprehensis, durante vita alienantis, num. 4. — Emphyteusis accepta pro se, et haeredibus, ex eorum legitime descendentibus, cum licentia alienandi, an in prejudicium vocatorum alienari possit, num. 5. —

Diximus supra, titulo *de cont. emph. quaest.* 24. *num.* 20. quod pater in emphyteusi nova potest, alienando, praejudicare filiis in investitura comprehensis, secundum opinionem quam etiam tenet
1 Rota. Nunc videamus generaliter, an emphyteuta possit alienando praejudicare comprehensis in investitura. Et licet haec quaestio ab illa dependeat, et secundum quod ibi determinaviums, veritas hujus quaestionis pendeat; tamen hic ponemus, etiam quando emphyteusis accepta est cum pacto, ut possit alienare cuicunque voluerit, irrequisito Domino, an stante hoc pacto possit alienando comprehensis praejudicare? Ruin. *consil.* 263. *n.* 7. *in principio et cons.* 213. *num.* 7. *et seq. vol.* 1. conatur defendere, quod vi hujus licentiae, sive pacti possit emphyteuta alienare in praejudicium comprehensorum, juribus, et rationibus per ipsum allegatis, quem refert Corb. *de caus. privat. ob alien. q.* 7. *in principio*: Sed tamen non obstantibus ejus argumentis, contrarium tenet, quibus ipse respondet, et hanc opinionem tenuit Alex. *cons.* 106. *vol.* 4. Ferret. *cons.* 78. Ruin. sibi contrarius *cons.* 169. *num.* 12. *et seq. vol.* 1. et ratio est; quia per illam licentiam solum data est facultas alienandi irrequisito Domino; non autem, ut possit praejudicare comprehensis, et quod clausula ad habendum, etc. posita in investitura, non operetur in praejudicium vocatorum, sed solum concedentis, tenet Rub. *cons.* 110. *num.* 10. Menoch. *cons.* 543. *lib.* 6. Cravet. *resp.* 308. sequitur Rot. *dec.* 310. *num.* 18. *par.* 5. *recent.* et cessaret omnis difficultas, quando adessent verba immediate sequentia, secundum naturam hujusmodi instrumentorum, et sic secundum naturam emphyteusis Ecclesiasticae, quae non transit ad extraneos haeredes, ut in *ead. dec. num. eod. et seq.* quae etiam, si data non fuisset, posset emphyteuta alienare requisito Domino; tamen talis alienatio non valeret in praejudicium aliorum comprehensorum: nam mortuo alienante posset alius comprehensus,
emphyteusim vendicare, etiam si alienatio esset fa- 2
cta cum consensu Domini, si tamen secundus, et non primus acquirens alienaret. Alex. *d. cons.* 106. *num.* 8. *et cons. seq. vol.* 4. Soc. Jun. *cons.* 72. *num.* 35. *vol.* 1. et diximus *in d. quaest.* 24. ubi
plures casus distinximus, et ideo, si secundus a- 3
lienavit, valebit alienatio durante solum vita alienantis, sed mortuo eo, alii comprehensi poterunt emphyteusim vendicare, ut diximus etiam in tit. *de renunc. quaes.* 4. *num.* 2. *et seq.* et emptor rei emphyteuticae non poterit inquietari ab aliis in
investitura comprehensis, donec jus alienantis 4
durat, et pro eo tempore quo alienans emphyteusim retinere potest. Bartol. *in l. si finita.* §. *si vectigalibus num.* 8. *ff. de dam. infect.* cum aliis allegatis per Honded. *cons.* 36. *num.* 11. *lib.* 1. videlicet Paul. de Cast. *ibi num.* 6. Alex. *d. cons.* 106. *in fin.* Ruin. *cons.* 165. *lib.* 1. *num.* 8. *et seq.* Rol. *cons.* 59. *lib.* 2. sed si emphyteusis transiret ad extraneos haeredes, et esset haereditaria, vel de consuetudine bona essent redacta ad instar allodialium; licet emphyteusis esset Ecclesiastica quilibet in investitura comprehensus de illis disponere potest, ut in *q.* 4. infra de *divers. quaest. emp. n.* 14. dicetur.

Quando autem praesumatur alienationem fuisse factam in fraudem comprehensorum, videnda est *quaest.* 1. *de alien. num.* 62.

Quid autem, si emphyteusis sit accepta ab Ec- 5
clesia pro se, et suis haeredibus, ex eis legitime descendentibus, cum licentia alienandi in quoscuuque, an poterit alienari in praejudicium vocatorum in investitura? Anch. *cons.* 125. *num.* 4. Ruin. *cons.* 213. *num.* 5. *et cons.* 165. *num.* 7. *vol.* 1. Laderch. *cons.* 1. *num.* 15. quos refert Rot. *dec. post. par.* 1. 750. *n.* 2. tenet quod haec emphyteusis sit mera haereditaria, in praejudicium etiam vocatorum, et vide *dec.* 263. *n.* 5. *posth.* ubi ponuntur, qui hanc op. tenet, et stante d. licentia alienandi, possit alienari in praejudicium vocatorum.

Contrarium tamen tenuit ibi Rota, declarando habere locum in praejudicium Ecclesiae; secus vero in praejudicium vocatorum in ipsa investitura, quibus jus est quaesitum per stipulationem: quia quoad eos licentia alienandi non immutat naturam emphyteusis. Bald. *cons.* 452. *num.* 5. *lib.* 5. Alex. *cons.* 106. *num.* 2. *l.* 4. Dec. *cons.* 395. *num.* 2. Ruin. *cons.* 37. *num.* 18. *lib.* 1. Rub. Alex. *cons.* 110. *num.* 10. Menoc. *cons.* 61. *num.* 20. *et* 24. *et cons.* 545. *num.* 5. Corb. *de caus. privat. ob mort. civil. num.* 5. Bertaz. *cons.* 73. *n.* 15. *et seq.* et quod clausula ad habendum, etc. in investitura apposita non operetur in praejudicium vocatorum, sed solum concedentis est *dec.* Rotae 310. *par.* 5. *recent.* supra allegata, quamvis non desint, qui cont. teneant, nempe Gozad. Anch. Ruin. Paris. et Ladercb. relati *in d. dec.* tamen Rot. sequuta est primam op. et dicit alias Rot. ita tenuisse coram Gipsio in Camerin. dom. 4. Julii 1593. et vide omnino d. *decis.* 265. ubi ponuntur conjecturae, ut licentia non obstet comprehensis, in quibus ponderatur ratio evitandi repugnantiam, ne statim per licentiam recedatur a provisione pro descendentibus facta. Nec obstat, quod licentia alienandi esset apposita superflue, si non esset intelligenda, etiam ad praejudicium vocatorum, cont. regulam, *l. si quando, ff. de leg.* 1. *et cap. si Papa de privil. in* 6. quia in eadem decis. fuit considerata eadem licentia alienandi, utilis in pluribus casibus, nempe si non superesset aliquis ex vocatis in investitura, vel si omnes vocati consentirent alienationi; quia tunc licentia esset necessaria, cum agatur de emphyteusi Ecclesiastica, quae de sui natura non transit ad extraneos haeredes, vide quae scripsi in tit. *de succ. in bon. emphyt. quaest.* 1. *in fine* declara tamen, nisi aliter in investitura dispositum sit quod non sit restrictum ad solos descendentes, Rot. *dec. post.* 286. *num.* 6. *par.* 1.

QUAESTIO IX.

SUMMARIUM

Emphyteuta, si alienat reservato consensu Domini, an iste consensus praestari possit post mortem emphyteutae alienantis, in praejudicium comprehensorum in investitura. n. 1. — Dominus non potest confirmare donationem factam ab emphyteuta post mortem ipsius, in praejudicium comprehensorum, num. 3. — Per mortem emphyteutae alienantis, jus statim est acquisitum comprehensis, num. 2. et 4. —

Si emphyteuta alienet salvo, et reservato consensu Domini, et non aliter nec alio modo, et Dominus consentiat post mortem alienantis, an iste
1 consensus post mortem praestitus, praejudicet aliis comprehensis in investitura? Osasc. *dec.* 119. *num.* 2. loquens in feudo, dicit, quod talis consensus non praejudicat comprehensis: quia per
2 mortem alienantis erat jus eis quaesitum, allegat Iser. in tit. *de prohib. feud. alien. per Fed.* et ibi Alciat. et Praep. Decian. *consil.* 144. *colum.* 1. *et* 2. Affl. *decis.* 355. *numer.* 12. Paris. *consil.* 14. num. 3. *volum.* 1. Natt. *consil.* 102. *num.* 20. et addendus est Menoch. qui alios citat *consil.* 161. *numer.* 53. *lib.* 2. Et quando consensus non est adhibitus ante mortem, sed post, dicit, quod clarum est in feudo antiquo: quia ad sui praejudicium potuit Dominus consentire, non autem in praejudicium filiorum, et Agnatorum, ad quos, Vasallo alienante mortuo feudum devolvebatur, ubi plures allegat. Sed magis dubium est in feudo novo? Et nihilominus, tenet, quod idem sit dicendum; sequitur Capic. *dec.* 115 *n.* 4. ubi dicit, nisi haeres consentiat, et Lofred. *cons.* 7. *num.* 25. damnans opinionem Natt. *cons.* 475. *num.* 13. *lib.* 2. et Vascu. *lib.* 3. *de successionum creatione*, §. 26. *glos.* 3. *num.* 89. qui dixerunt in feudi novi alienatione sufficere, quod Dominus consentiat mortuo Vasallo, qui de feudo testatus est, quorum opinionem damnat etiam Menoch. *consil.* 161. *num.* 53. *in fine*, et diximus supra *de cont. emph. quaest.* 22. *num.* 12. *et* 13. Et pro hac opinione faciunt quae dixi supra hoc tit. *quaest.* 1. *num.* 233. quod mortuo emphyteuta donante post
mortem ipsius, non potest Dominus confirmare 3
donationem in prejudicium comprehensorum, cum statim mortuo emphyteuta donante, jus eis sit acquisitum: quod nos declaravimus in tit. *de cont. emph. q.* 24. *num.* 13. dum sequuti sumus opinionem Natt. non habere locum inter comprehensos, et quando inter eos fiat donatio, seu alienatio, sed declara, ut ibi.

QUAESTIO X.

SUMMARIUM

Clausula, ad habendum, alienandum, etc. an importet licentiam alienandi irrequisito Domino, distingue an haec clausula sit posita in dispositivis, vel in executivis, num. 1. — Etiam si dictum sit usque in 3. generationem, num. 4 — An per clausulam ad habendum, etc. sit data facultas alienandi irrequisito Domino primo tantum acquirenti. an vero caeteris in investitura comprehensis, num. 2. -- Declara nisi constet aliter de mente contrahentium num. 7. — Contrahentes censentur in dubio velle disponere secundum naturam contractus, et dispositionem juris communis num. 3. — Primus acquirens potest alienare in praejudicium comprehensorum, per clausulam ad habendum, etc num. 5. — Interpretatio fieri debet contra ipsum, qui se fundat in verbis instrumenti, et vult alienare, num. 6. —

Diximus supra hoc eodem titulo *q.* 1. *num.* 281. quod quando in investitura est apposita clausula,
1 ad habendum, tenendum, alienandum, et quicquid sibi placuerit faciendum, censetur data licentia alienandi rem emphyteuticam irrequisito Domino: quam etiam quaestionem bene explicat Osasc. *decis.* 164. qui distinguit ex communi mente Doctorum. Aut ista clausula, vel alia similis est apposita in dispositivis investiturae, ut puta, si dictum est investivit N. pro se, et ejus haeredibus, statim addita dicta clausula ad habendum, etc. et tunc censetur data licentia alienandi, et idem si dictum esset, quibus voluerit, vel quibus dederit, et supra *q.* 1. *num.* 149. Aut istae clausulae appositae sunt in verbis executivis investiturae, respicientque earum executionem, et observantiam, et tunc non alterant, aut mutant, nec ampliant dispositionem principalem; et hoc cognosci potest, si fuerint scriptae in media clausularum executivarum, ut puta, si sint positae post clausulam, de quibus bonis investivit d. N. et in possessionem corporalem posuit, et induxit. et postea sequatur clausula ad habendum, etc. quae cum per se stare non possit ad proxima praecedentia, non autem ad remota referri debet: quae distinctio Osasc. approbatur per Rot. *in recent. par.* 1. *dec.* 287. ubi habetur exemplum in dispositivis. Concesserunt N. et N. pro eorum, et cujuslibet eorum filiis haeredibus unam possessionem, etc. investientes, ad habendum, etc. Unde patet clausulam, ad habendum, contineri in periodo dispositionis: nam verbum, concesserunt, in quo stat dispositio, regit verbum, Investientes, et verbum investientes, regit clausulam, ad habendum. Sed quando post perfectam orationem incipit nova periodus, veluti per clausulam, quae omnia, et singula, vel quae res, etc. tunc censetur posita in executivis, et tanto magis, quando clausulam, Ad habendum, subsequuntur substitutio canonis, pacta circa alienationem inter vivos, et similia, quae tangunt ipsam dispositionem, clausula, ad habendam, stat dispositive; ad cognoscendum enim an ista clausula stet executive, non solum attenditur conceptio verborum, sed clausulae, quae illam hinc inde concomitantur: an scilicet sint executivae, vel dispositivae, ut habetur in *d. dec. Pedum.* 161. *num* 3. *ver. si fuerint scriptae in medio*, et nos de hac clausula quando censeatur posita in executivis, et quando in dispositivis late etiam posuimus in tit. *de renunc. quaest.* 2. et supra aliquid diximus, *quaest.* 1. hoc eod. tit. *num.* 283. et *praed. dist.* Osasc. tenuit etiam Rot. ut per Cavaler. *dec.* 219. *num.* 12. ubi ponit exemplum praedictum. 2

Nunc autem dicendum est, an per dictam clausulam, censeatur data licentia alienandi primo acquirenti tantum; an vero omnibus in investitura contentis? Et licet aliqua de hac re supra dixerimus, *quaest.* 1. *n.* 146. *et* 284. quod quando est concessa Titio pro se, filiis, et nepotibus, cum clausula, Ad habendum, etc. solum Titio censetur data facultas alienandi, et non filiis, et nepotibus, et *num.* 146. quando dictum esset. Tu vel ipse, quod denotat personalitatem, et non poterit nisi ipse alienare; Tamen hic intendo ponere casum occursum in Rota, et quae fuere rationes. Casus igitur est talis, fuit concessa emphyteusis Francisco recipienti pro se, filiis, et nepotibus, cum clausula, Ad habendum, alienandum, et quicquid d. Francisco placuerit faciendum; et fuit resolutum, quod licentia alienandi intelligatur solum concessa Francisco primo recipienti, non autem filiis, et nepotibus; quia illa verba quicquid dicto Francisco placuerit faciendum, sunt personalia. Se- 3
cundo quia contrahentes censentur in dubio velle disponere, secundum naturam contractus, et dispositionem juris communis. juxta notata *in l. si duo, ff. de acq. haered. et in l. haeredes mei, §. cum ita, ff. ad Trebel.* et facultas hujusmodi datur secundum praedictos terminos primo acquirenti tantum, et non aliis, ut tradunt Doctores *in l. quod dicitur, ff. de verb. oblig.* Tertio, quia cum in instrumento concessionis in principali parte dispositiva detur jus aliis personis, quam Francisco, non est verisimile quod contrahentes per hujusmodi clausulam positam accessorie, intellexerint generaliter, quod omnibus esset data facultas disponendi: quod procedit etiam, si in concessione adessent 4
verba illa, usque in tertiam generationem; quia intelligi debent, quod primus acquirens possit alienare in praejudicium sequentium generationum, et non ultra, qui intellectus probabilior iste 5

4 videtur; quia est conformis naturae contractus, et
juri communi, et minus praejudicat caeteris. Accedit etiam, quia, qui se fundat in verbis instrumenti, et vult alienare, contra ipsum debet fieri
6 interpretatio *leg. veteribus, ff. de pact.* et ita Rot. tenuisse affirmat Corb. *de caus. privat. ob alien. limit.* 3. *num.* 9. in una Camerinen. domorum coram Domino Oradino 18. Aprilis 1572. quae decisio hodie est impressa *par. prima divers. dec.* 40. et eandem opinionem tenet Osasc. *dec.Pedam.* 144. *num.* 16. ubi plures Doctores citat; et novissime tenuit eadem Rot. coram Domino Ubaldo, in una Fulginaten. 20. Junii. 1621. quam hic in fine ponemus, cum non reperiatur adhuc impressa, scilicet quando illa clausula ad habendum etc, est posita in executivis; quia, ut dictum est, restringitur ad naturam contractus. Seraph. *dec.* 794. *num.* 8. et licet Rol. *cons.* 55. *num.* 54. *et seq. vol.* 3. contrarium videatur tenere; tamen ejus opinio habet locum, quando emphyteusis fuit concessa pro se, et haeredibus, et quibus dederit, quae verba sunt majoris efficaciae, quam simplex licentia, ut tenet Corb. *d. limit. in fine.* Sed Ego teneo, quod non sit curandum de opinione Rol. propter auctoritatem Rotae, et propter ea quae diximus *in d. quaest.* 1. *num.* 146.

Praedicta tamen declarantur, nisi dictum sit, 7
quod etiam successores possint alienare, vel alii in investitura comprehensi, ut diximus in *d. quaest.* 1. *num.* 147.

R. P. D. UBALDO

FULGINATEN. EMPHYTEUSIS

Lunae 20. *Junii* 1622.

SUMMARIUM

Remedium l. fin. Cod. de edic. D. Andr. toll. datur pro bonis emphyteuticis, et feudalibus num. 1. — Immissio datur ex investitura saltem ad exemplum d. l. fin. num. 2. — Sed non datur quando adest legitimus contradictor, qui sit in possessione, num. 3. — Portio unius deficientis pertinet ad alium superviventem, si non per jus accrescendi, ex virtute tacitae concessionis vel ex pacto, et investitura ipsa, num. 4. — Identitas probatur per duas demonstrationes confinium, num. 5. — Immissio dari non potest contra possessorem auctoritate Judicis habentem parem titulum, num. 6. — Finita linea unius ad quem per divisionem pervenit emphyteusis, habet locum jus accrescendi ad favorem alterius lineae, num. 7. Per alienationem factam ab uno, non praejudicatur alteri comprehenso in investitura, num. 8. — Resoluto jure datoris, resolvitur jus acceptoris, ibid. — Alienandi facultas intelligitur durante linea, num. 9. — Dictio, etiam, copulat praecedentia, n. 10. — Clausula ad habendum solet operari, ut res sit transitoria ad extraneos haeredes, num. 11. — Posita in executivis non ampliat, nec alterat dispositionem num. 12. — Restringitur ad naturam contractus, num. 13. — Per dictam clausulam censetur data facultas alienandi primo acquirenti tantum, n. 14.

Duae reperiuntur factae investiturae a mensa Episcopali Fulginaten. de domo, de qua agitur, altera de anno 1508. altera de anno 1596. Et novissime mortua quadam Clara, Eques Petrus Gregorius vigore primae investiturae fuit a Vicario Fulginaten. in possessionem domus immissus, in qua reperitur. Causa autem per appellationem ad instantiam Equitis Orphini adversarii in Rota
1 commissa, dubitavi, an ipsi esset danda immissio? Et Domini negative responderunt: Licet enim pro bonis emphyteuticis, et feudalibus detur remedium *l. fin. Cod. de edict. Divi Adr. toll. per text. in*
2 *cap.* 1. §. *inter filiam, ver. defuncto.* Si de feud. fuer. cont. inter Domino, et Agn. vel saltem ex investitura detur immissio, ad exemplum *d. l. fin.* ut per Rol. *cons.* 1. *num.* 51. *et seq. lib.* 1. Caldas. *de jur. emph. lib.* 2. *quaest.* 8. *num.* 33. Cum Gregorius habeat similem investituram anteriorem de eadem domo, et sit in possessione, ut dictum est, dicitur legitimus contradictor, ad impediendam immissionem Orphini, ut post Bar. *in d. l. fin. num.* 21. Zucc. ibidem *num.* 374. notat, alios congerens Menoch. *de adip. poss. rem.* 4. *num.* 565.

Nec enim dubitatur de descendentia Petri Gregorii a Hieronymo primo investito, cum sit ejus ex alio Petro filio, nepos, et consequenter comprehensus in investitura anni 1508. facta Hieronymo, et fratribus usque in ipsorum, et cujuslibet eorum in solidum tertiam generationem masculinam, et foemininam, et insuperviventem, et proinde, cum Clara defecerit, quae erat in tertia generatione Philippi, unius ex dictis fratribus, ejus portio pertinet ad Petrum nepotem Hieronymi, si non per jus accrescendi, quod regulariter 4
non habet locum in portione quaesita, sed vel virtute cujusdam tacitae et repetitae concessionis, vel ex pacto. et investitura ipsa, ut per DD. *in l. si mihi, et Titio,* ubi Bart. *num.* 5. Alex. Jas. et alii, *ff. de verb. oblig.* Clar. *in* §. *emphyteusis, q.* 39. *num.* 2. *et* 3. Card. Maut. *de tacit. lib.* 2. *tit.* 34. *num.* 19. *et seq.* et fuit tentum in Romana domuncularum 20. Junii 1611. coram Reverendiss. Domino Attrabaten. et in eadem 16. Decembris d. anni coram me.

De idenditate vero domus, videtur constare, quia ex instrumento primae investiturae factae Hieronymo, et divisione facta inter ejus filios de anno 1559. in qua fit mentio de domo emphyteutica; nec non ex instromento venditionis factae a Clara de parte dictae domus ejus patri in divisio-

ne obventa, et demum ex ultima investitura facta
Orphino, et aliis de anno 1596. apparet concor-
dare in pluribus demonstrationibus, videlicet,
quod sit posita juxta viam pubblicam della Con-
trastanga, juxta bona illorum de Marcelesiis, et
dd. emphyteutarom de Gregoriis; et tamen ad
probandum identitatem duae demonstrationes suf-
5 ficiunt Bar. in l. demonstratio falsa, *in princ. n.*
14. *ff. de cond. et demonst.* cum aliis per Surd.
cons. 235. *num.* 11. *et seq. lib.* 2. Rot. in Medio-
lan. bonorum 25. Februarii 1611. coram me,
quae est *dec.* 295. *num.* 9. *par.* 1. *in recent. et dec.*
277. *num.* 4. *et dec.* 459. *num.* 1 *ead. p.* 1. et sae-
pissime alias.

Non obstat, quod Immissio fuerit concessa
Gregorio, cum clausula sine praejudicio habentium
priora, et meliora jura, quia satis esset dicere a-
dhuc non constare; quod Orphinus habeat melio-
ra, et potiora jura, id enim pendet a praedicta di-
visione facta inter filios Hieronymi primi acqui-
rentis, cujus vigore haec domus, sive ejus pars
pervenit ad Philippum unum ex dictis filiis, cujus
tertia generatio fuit finita per obitum Clarae, ut
supra dixi, quae tamen Clara domum vendidit
Dianae Sorori Orphini; unde videndum esset, an
per divisionem fuerit praejudicatum juri accre-
scendi, vel alteri juri de quo supra ad favorem
descendentium Hieronymi, ita ut alienatio facta
sustineatur, et propterea sit locus investiturae
factae de anno 1596. Interim clarum videtur non
6 posse dari Orphino immissionem contra Grego-
rium possessorem auctoritate Judicis, et habentem
parem titulum investiturae, et quidem anteriorem
ex supradictis. Et tamen ex abundanti Domini a-
liqui etiam tangebant circa allegatam divisionem,
et alienationem, quam divisionem putabant non
obstare, quominus finita linea alterius ex dividen-
tibus, prout isto casu fuit finita linea Philippi per
mortem Clarae, habeat locum ad favorem super-
7 stitis jus accrescendi Bar. *in l. qui Romae*, §. *duo
fratres num.* 24. *ff. de verb. oblig.* Dec. *cons.* 325.
num. 2. *ver. similiter.* Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.*
34. *num.* 32. Peregr. *cons.* 101. *num.* 4. *et seq.
lib.* 1. et tanto magis stantibus verbis investiturae
supra relatis in ipsorum et cujuslibet ipsorum
in solidum tertiam generationem. Aldobr. *cons.*
68. *num.* 3. 4. 7. *et* 8. *lib.* 1. Decian. *cons.* 73. *n.*
15. *ver. sexto considerat, lib.* 2. Honded. *cons.* 54.
num. 23. *et num.* 25. *lib.* 1. et fere fuit dictum in
bis terminis in Forlivien. bonorum 14. Septem-
bris 1618. coram R. D. Remboldo.

Non obstat alienatio facta a Clara, qua stan-
te vocatione aliorum comprehensorum in investi-
tura, quatenus alienatio fuerit vera, et habuerit
effectum, non potuit praejudicare aliis vocatis; sed 8
per mortem Clarae fuit resoluta, cum resoluto
jure datoris, resolvatur jus acceptoris, *l. lex ve-
ctigali, ff. de pign. l. fin.* §. *cum autem, C. com. de
legat.*

Nec facit facultas alienandi in eadem divisio-
ne concessa, cum promissione de non contrave-
niendo alienationi; quia debet intelligi durante 9
linea descendentium ab eo, cui talia bona per di-
visionem obtigissent, ut expresse colligitur ex ver-
bis praecedentibus, ibi a tal che, sin che dura la
linea d' ogn' uno d' essi contraenti l' uno non pos-
sa pretendere ragione sopra li beni enfiteutici toc-
cati all'altro, et postea subditur, dando anche li-
cenza l' uno all' altro, etc. Unde ista facultas ve-
nit intelligenda durante linea alienantis, quae ces-
sat cum morte Clarae, quae alienavit, ut dictum 10
est, et facit illa dictio, etiam, quae tanquam co-
pulativa, repetit qualitates praecedentes. Surd.
post alios *dec.* 210. *num.* 14. *et seq.*

Nec facit clausula ad habendum in prima in- 11
vestitura apposita, quae solet operari, ut res sit
transitoria ad extraneos, Curt. jun. *consil.* 4. *sub
num.* 1. *vers. sed quoniam* Clar. *in* §. *emphyt. q.* 28.
num. 9. Rot. *dec.* 152. *num.* 1. *par.* 2. *in recent.* 12
quia est apposita in clausulis executivis, quae non
alterat, nec ampliat dispositionem principalem
Clem. 1. *de praeben.* Ossasc. *dec. Pedam.* 164. *nu.*
1. *et* 2. *et cons.* 16. *num.* 21. cum aliis allegatis
in Farfen. bonorum coram R. D. meo Buratto,
quae est *decis.* 641. *num.* 6. *p. par. in recent. et de-
cis.* 294. *num.* 7. *par.* 2. ultra quod in omnem even-
tum restringitur ad naturam contractus. Seraph.
decis. 794. *num.* 8. cum alias semper contrahentes
intelligantur disponere, secundum naturam con- 13
tractus, et dispositionem juris communis de eo
loquentis, juxta not. *in l. si duo, ff. de acq. haered.
et in l. haeredes mei*, §. *cum ita, ff. ad Treb.* sed de
jure communi praefata facultas alienandi datur
primo acquirenti tantum, non autem aliis, ut per
Doctor. *in l. quod dicitur, ff. de verb. obli.* ex qui-
bus ita in puncto tenuit Rota *decis* 11. *num* 1. 14
par 1. *divers.* et Corb. *de caus. privat. ob alien. ir-
req. Dom. limit.* 3. *num.* 9. Et ita fuit decisum.

QUAESTIO XI.

SUMMARIUM

Dominus directus tenetur consentire emphyteutae alienanti, quoties requiritur, num. 1. — Et habet locum in omni contractu in quo dominium utile transfertur, declara, non teneri, quando emens esset pauper, et non idoneus ad solvendum, num. 2. — Declara secundo, ut non teneatur consentire obligationi, et hypothecae faciendae per emphyteutam, num. 3. — Declara tertio, quando res distraheretur, et divideretur in plures partes, num. 4. — Declara quarto, quando Dominus non esset solitus facere renovationes, n. 5. declara quinto, quod non teneatur consentire, nisi pro tempore, quo emphyteusis erat duratura penes alienantem n. 6. — Declaratur 6. quando emens esset inimicus Domini, n. 7. — Declara 7, ut non teneatur consentire, nisi laudemium ei solvatur, num. 8. — Declara 8. si fieret alienatio in Ecclesiam, vel potentiores, n. 9. — Declara 9. in feudis S. R. E. num. 10. et num. 11. — Declara 10. quando emphyteota vellet aliquem in locum suum ponere, sine aliquo contractu, vel titulo praecedente, num. 12.

Licet in prima quaestione hujus tituli, aliqua diximus, An Dominus directus cogatur consentire alienationi, quoties requiratur. Nunc autem particulariter intendo hanc materiam tractare, et omissis iis, quae pro parte contraria adduci possent, ponam solum opinionem affirmativam,
1 cum suis declarationibus. Dico igitur, quod Dominus tenetur praestare consensum emphyteutae alienanti quoties requiritur; text. est *in l. fin. C. de jur. emp.* Clar. §. *emphyteusis, quaest.* 15. *ver. quarto.* Surd *dec.* 220. *num.* 54. Corb. *de caus. pri. ob alien. quaest.* 1. *in principio*; late Menoch. *de arbit. cas.* 182. *num.* 11. *et seq.* idem Sur. *cons.* 182. *num.* 76. Bertaz. *consil.* 5. *num.* 15. *lib.* 1. Ludovis. *dec.* 520. *num.* 4. Rot. *divers.* 4. *par. decis.* 183. *num.* 6. et nos diximus *in d. q.* 1. *num.* 228. *et seq.* ubi posuimus cautelam, quando Dominus non vult consentire, et infra *num.* 10. et in feudo quando est Dominus solitus consentire alienationibus, quod debeat consentire, tradit Bursat. *consil.* 256. *num.* 6. *vol.* 3. *et num.* 11. quod sine causa non potest denegare consensum, et non solum habet locum in venditione; sed etiam in omni contractu, in quo dominium utile transfertur, per text. cum glos. *in d. l. fin.* ibi vel aestimationis, exponens glos. quando alio modo sive titulo lucrativo transfertur, cum etiam solvi debeat laudemium, ut in donatione diximus de *laud. quaest.* 6. *num.* 2, *ver. nec*, et in permutatione *q.* 8. *num.* 19. et Red. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 385. *num.* 13. ac Jas. *in d. l. fin. num.* 50. ita illum tex. exponunt.

2 Declara primo non teneri Dominum consentire, quando emens esset valde pauper, et non esset habilis, et idoneus ad solvendum canonem, Clar. *d. q.* 15. *ver. quarto*, et videnda sunt ea, quae diximus *eadem q.* 1. *num.* 24. *et* 226. ubi alios allegavimus, et *q.* 4. *num.* 3.

3 Declara secundo, ut Dominus non teneatur consentire obligationi, et hypothecae faciendae per emphyteutam, *ead. dec.* 183. *num.* 6.

4 Declara 3. quando res distraheretur, et divideretur in plures partes, et non alienaretur integra res, *ead. dec. num.* 7. et ideo non tenetur consentire alienationi, nisi tota res alienetur, ut diximus etiam in tit. *de cont. emph. q.* 38. *num.* 18.

Declara 4. quando Dominus directus non 5
esset solitus facere similes renovationes. Ludovis. *dec.* 52.

Declara 5. quod Dominus non tenetur de ju- 6
re praestare suum consensum, nisi durante generatione alienantis; et nisi ita, ut res eodem modo, et per id tempus sit penes emptorem, quo fuisset penes venditorem. Gabr. *cons.* 62. *num.* 10. Corne. *cons.* 250. *lib.* 3. Beninten. *dec.* 87. Corb. *de caus. privat. ob alien. q.* 1. *num.* 1. *et seq.* et Honded. *cons.* 31. *num.* 47. *lib.* 2. quod tamen subdeclaratur, nisi in contrarium adesset consuetudo, ut est in hac Abbatia Emin. et Reverendissimi Cardinalis Antonii Barberini Summi Pontificis ex fratre germano nepotis, qui est splendor, et ornamentum hujus saeculi nostri: adest etiam in Episcopatu Fulginaten. in quo ego bis Vicarius generalis fui, ubi ementi fit concessio pro se, et sua tertia generatione masculina in Abbatia, et masculina, et foeminina in Episcopatu; quae consuetudo servanda est. Sed quomodo ista consuetudo probanda sit, quando Dominus nollet consentire, vide *de renovat. q.* 6. *et q.* 1. *num.* 29. ut diximus in tit. *de renovat. q.* 6. *num.* 3. *et seq.*

Declara 6. quando ille, qui emit, esset ini- 7
micus Domini directi; quia non teneretur consentire. Surd. *dec.* 220. *num.* 54.

Declara 7. ut non teneatur consentire, nisi
laudemium solvatur, Surd. *ead dec. n.* 7. Amad. 8
de Pont. *de laud. q.* 19. *in princ.* Barg. *eod tract. par.* 1. *insp.* 5. *num.* 23. et quando etiam non solverunt laudemia alii emptores, nisi ea solvantur ut *de laud. q.* 2. in fine reperies.

Declara 8. quando emphyteusis alienaretur in 9
Ecclesiam, vel potentiores; quia non teneretur consentire. Corb. qui plures allegat *de caus. privat. ob alien. ampl.* 12. *in princ.* et nos plene diximus in tit. *de alien. q.* 1. *num.* 20. cum pluribus seq. et *de laud. q.* 7. et supra *q.* 4. *num.* 3. et qui sint potentiores, ibi videbis.

Declara 9. hodie non habere locum in feudis 10
Sanctae Romanae Ecclesiae propter Bullam Pii V. in qua prohibetur, ne Civitates, et loca S. R. E. infeudentur, et licet quando non adest pactum in

investitura de non alienando, possit Vasallus subinfeudare rem feudalem alteri, dummodo hoc bona fide faciat, non in fraudem Domini, vel Agnatorum, et subinfeudet aequali, sive meliori, cum eisdem conditionibus, quibus feudum suscepit. Clar. §. *feudum q.* 32. *ver. et haec quidem conclusio* Bursat. *eod. cons. num.* 16. Mant. *de tacit. lib.* 21. *tit.* 26. *num.* 7. Sed si adesset pactum in investitura, non posset sine consensu Domini alienari feudum, etiam in casibus permissis, et praedicta etiam procedunt, tam in feudo seculari, quam Ecclesiastico, ut ibi dicunt DD. supra allegati: ideo Bursat. *cons.* 256. *l.* 3. *num.* 15. ponit cautelam, quando emphyteuta vult alienare, et Dominus non vult consentire ut fiat notificatio Ecclesiae, quod vult vendere utile ejus dominium personae habili pro tali pretio, jam convento, et elapsis duobus mensibus, in quibus Ecclesia non emat, nec offerat pretium inventum, poterit emphyteuta, irrequisita etiam Ecclesia, jus suum alienare, salvo tamen jure Ecclesiae, et eidem salvo laudemio, ubi etiam concordantes alios allegat et nos hoc diximus in *q.* 1. *de alien. num.* 228. *et seq.* ubi vide, et idem dicit, quando Vasallus vult alienare feudum, et Dominus non vult consentire alienationi, ut idem Vasallus aliduam personam capacem, ac sui similem de feudo subinvestiat; quia tunc nulla Domini licentia requiritur, et postmodum sequuta refutatione in manibus Domini, vel morte sine filiis, non ad Dominum absolute fit devolutio, sed ad subinfeudatum, quia facta oblatione Domino directo serviendi, et solvendi, prout prior Vasallus, Dominus tenetur invitus illum in Vasallum accipere, et secundum veteres illum investire per text. in c. 1. in fine princ. ubi Laud. id notat quibus mod. olim feud. alien. pot. et haec est com. op. etiam in feudo Ecclesiastico, ut per Soc. *cons.* 66. *num.* 3. *vol.* 3. et per alios per ipsum allegatos, et multos alios refert Maresc. *var. resol. cap.* 95. *lib.* 1. ubi plura pro hac materia invenies.

Tamen hodie, stante praedicta Bulla Pii V. feuda non possunt alienari, nec subinfeudari, nec peti potest renovatio: fundamentum autem hujus meae opinionis est; Quia Vasallus sine Domini consensu feudum non potest alienare. Clar. §. *feudum q.* 31. *in princ.* Mant. *de tacit. lib.* 23. *tit.* 25. *in princ.* et in extraneos nullum est dubium: in proximiores autem in investitura comprehensos in feudo antiquo, et paterno, similiter non est dubium; Sed in feudo novo, non potest illud sine consensu Domini alienare, Mant. citato loco, et cum requiratur consensus Domini et in praedicta Bulla sub poena excommunicationis ipso facto incurrenda, et aliis poenis prohibetur, ut nemo audeat tractare, consulere, aut verba facere de alienationibus, et infeudationibus de Civitatibus, et locis praefatis devolutis, et devolvendis; sequitur, quod si est prohibita alienatio, et infeudatio, et cum summo Pontifice de hoc tractari non possit, nec etiam subinfeudatio fieri potest; cum subinfeudatio sit alienatio utilis dominii, Redo. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 2. *num.* 4. *et fol.* 39. *num.* 1. *et* 2. Praeterea cum in subinfeudatione requiratur, quod Vasallus recognoscat Dominum pro nova investitura, quomodo poterit hoc fieri sine incursione poenarum in dicta Bulla comminatarum? et haec opinio comprobatur aliis rationibus infra adducendis, *num.* 11.

Quod vero non possit Vasallus petere renovationem, ex infrascriptis patebit: nam non solum adpellatione alienationis venit renovatio, quae ab eodem Summo Pontifice in dicta Bulla tantopere probibetur, ut supra diximus, et maxime quando fieret renovatio cum pactis, et conditionibus novis, ut scripsimus *de alienat. q.* 1. *num.* 2. *et q.* 9. *num.* 12. Verum etiam hoc dubium jam fuit resolutum, non solum per Congregationem tredecim Cardinalium specialiter deputatorum, sed per sacrum quoque Auditorium Rotae Rom. tempore faelicis recordationis Gregorii XIV. Nam cum Serenissimus, et nunquam satis laudatus Alphonsus Esten. ultimus Dux Ferrariae de anno 1591. Romam profectus fuisset, causa renovandi feudum, et instaret coram dicto Sum. Pontif. pro nova investitura, cum magno augumento canonis, offerens pro investitura decies centena millia aureorum nummorum; idem Sum. Pontif. mandavit dictis Eminentissimis Cardinalibus, et Rotae Autoribus disputari, an Bulla Pii V. obstaret, quominus Summus Pontifex possit disponere de feudo, nondum devoluto, cum adest evidens, et vera utilitas, sive necessitas Ecclesiae, et hoc mandavit disputari in abstracto; fuit tandem resolutum, renovationem, et nova concessionem fieri non posse, nisi idem Sanctissimus derogaret eidem Bullae Pii V. cum plena potestate: et ideo serenissimus Dux reversus fuit Ferrariam, gratia non obtenta, prout de hac resolutione testatur Caesar Campana in sua Historia *lib.* 12. *fol.* 458. et sic vides, quod nec etiam subinfeudatio fieri potuit.

11 Sed pulchra erit indagatio. Si aliquis obtinuerit a S. Sede Apostolica pro se, et durante sua linea, bona S. Romanae Ecclesiae in feudum; et unus de linea, sive comprehensus in investitura, velit feudum vendere cum consensu ejusdem Sedis Apostolicae et emptor vult emere pro se, et durante ejus linea, an possit, et sit casus comprehensus in eadem Bulla Pii V? Haec quaestio credo quod sit nova, et a nemine tacta. Et quod de jure communi possit fieri hujusmodi alienatio cum consensu Summi Pontificis, ex superius deductis ostensum est, et quod sit casus non comprehensus in Bulla, demonstratur ex illius lectura: nam in tota illa Bulla solum prohibetur, quod feuda S. Romanae Ecclesiae devoluta, et devolvenda ad Sedem Apostolicam, iterum non possint infeudari, et cum ista Bulla sit exorbitans a jure

communni stricte debet intelligi, et non debet trahi ad casum non expressum. Seraph. dec. 1358. Quibus non obstantibus, ego credo, quod iste casus virtualiter, et simpliciter sit in eadem Bulla contentus: Moveor ex infrascriptis rationibus. Primo ex Rubrica, nam ibi dicitur. Ne Civitates, et loca S. Romanae Ecclesiae posthac infeudentur, et cum verba Rubricae generalia habeant orationem perfectam possunt allegari ad decisionem causarum, et a nigro non restringuntur specialiter loquenti Ludovis. dec. 5. num. 2. cum enim ibi dicatur posthac, non infeudentur, sequitur quod nec vendi possunt, cum requiratur nova investitura. Secundo moveor ex Praefatione, et Proemio in illis verbis, vel etiam ex eo, quod alias in feudum data, aut quovis alio titulo hujusmodi alienata fuerit, et propterea tanquam ad Sedem praedictam devoluta, et devolvenda, iterum infeudari, et alienari posse, et sic intentio Summi Pontificis fuit ne ullo modo feuda devolvenda ad Sedem Apostolicam alienentur, et iterum infeudentur, cum Proemium causam finalem demonstret. Idem Ludovis. *dec.* 531. *n.*5. Maresc. *var. resol. c.* 77. *n.* 51. *l.* 2. Tertio moveor, quod si praedicta alienatio fieri posset, sequeretur quod fieri posset fraus dictae Bullae, quae disponit ut feudum statim finita linea acquirentis, censeatur incorporatum Sedi Apostolicae, ac si nunquam fuisset concessum; et ideo, si praedicta alienatio fieri posset, non sequeretur incorporatio, secundum intentionem Summi Pontificis: quia posset contingere, quod venditor esset Senex sine spe habendi filios, vel esset sacerdos, aut ultimus de linea, et per aliquod accidens, sine spe habendi successores: e contra autem emens esset juvenis, habens plures filios, et sic nunquam reverteretur feudum ad Sedem Apostolicam.

Declara decimo, ut non teneatur Dominus directus consentire, quando emphyteuta simpliciter vellet aliquem in locum suum ponere, etiam si esset de descendentibus suis; quia haec esset subrogatio sive supplantatio, cum non praecederet neque venditio, neque cessio, seu permutatio, vel donatio, aut alius titulus, vel contractus habilis ad transferendum utile dominium, et hoc probatur ex text. *in l. fin.* §. *et ne avaritia*, et ibi Glos. in ver. aestimationis, Cod. de jur. emphyteut. etiam ex definitione laudemii, quam posuimus in tit. *de laud. q.* 1. *num.* 4. et ita vidi semper observatum in hac insigni Abatia S. Crucis de Saxovivo, tam tempore piae memoriae Cardinalis Burghesis, quam nunc tempore Eminentissimi Cardinalis Antonii Barberini.

Declara undecimo in emphyteusi Ecclesiastica, quando non est solita concedi, et res solita concedi intelligitur quando adest una concessio solemniter facta, cum consensu Summi Pontificis, sine aliquo temporis cursu; vel praecesserunt duae concessiones, cum cursu 40. annorum, et sic, quod his fuerit concessa infra 40. annos, ut diximus in tit. *de cont. emph. q.* 9. *n.* 2. et quod haec sit com. opin. et nunc addo Seraph. *decis.* 1451. *n.* 2. *et* 1490. et licet ibi dixerimus, quod in nova concessione non requiratur novus consensus Apostolicus, quando praecedit una antiqua concessio, et quod ita observatur in hac insigni Abbatia S. Crucis: tamen videtur de hoc dubitandum, quia licet ex cursu 30. annorum praesumatur solemnitas, et consensus Apostolicus, ut diximus etiam in eod. tit. q. 18. nihilominus ista non videtur sufficere, ut res dicatur solita concedi ex lapsu temporis, et unica concessione, si non constet, quod solemniter fuerit facta ut patet in dictis dec. Seraph. Nos autem ibi tenemus, quod quando sumus in antiquis, et sic in tempore immemorabili, sufficiat unica concessio licet non constet de solemnitate. Et tempus antiquum dicitur quotiescunque transcendit metam centum annorum: immo tempus immemorabile est minus centum annis hodie, attenta brevi vita hominum, ideo tempus antiquum, et immemorabile hodiernis temporibus, diceretur tempus 60. vel 70. annorum, ut per Doctores congestos per Cavalc. *dec.* 45. n. 23. *p.* 1. et ita quilibet Justus Judex arbitrari deberet (dicit ipse) ex sententia plurimorum, et idem dicit Honded. *cons.* 17. *n.*59. *lib.* 1. licet ex crebriori sententia Iudicis arbitrio remitti soleat. Bursat *cons.* 235. *num.* 47. *et seq. lib.* 3. et pro nostra opinione faciunt quae diximus ex sententia Rotae in tit. *de renunc. q.* 1. *num.* 30. scilicet, quod consuetudo immemorabilis renovandi emphyteusim proximioribus, efficit ut Ecclesia non possit pro se retinere emphyteusim, ad se reversam, et consuetudinis immorabilis effectus est, ut habeat vim privilegii, et tituli ut per infinitos, quos congerit Ant. Gabr. *de praesumpt. conc.* 1. et ita declaramus procedere nostram opinionem, positam in *d. q.* 9. *num.* 2. Et pro hac op. facit etiam, quod praesumptio, quae insurgit ex hoc tempore immemorabili, est juris, et de jure, et propterea non admittit probationem in contrarium. Menoch. *de praesumpt. l.* 3. *praes.* 13. *n.* 50. Ex quibus infertur, si non apparet; quod concessio unica sit solemniter facta, nec constet de duabus concessionibus, cum cursu 40. annorum, non tenetur Ecclesia de novo concedere, neque venditioni consentire.

DE VARIIS CADUCITATIBUS.

QUAESTO I.

SUMMARIUM

Emphyteusis nullam quasi propriam habet naturam sed recipit quamlibet pactionem, n. 1. — Pacta, aut sunt substantialia, aut naturalia, aut contra naturam, aut accidentalia, seu praeter naturam, et quae sint, declaratur, num. 2. — Pacta contra substantialia emphyteusis, non tenent, et ibi exemplum, n. eod. — Pactum quod emphyteusis non possit alienari, intelligitur in extraneos, non autem inter comprehensos, et idem tenendum, quod non possit dari in dotem, et habet locum, si poena sit adjecta, etiam si in quem alienatur esset persona potentior, num. 5. ut 6. — Fideicommissum, quod extra familiam prohibitum est alienari, potest alienari inter eos, qui sunt de familia, num. 1. — Alienatio inter comprehensos potius est renunciatio, quam alienatio, num. 7. — Declara quando a principio est concessa res pro se, filiis, et haeredibus, et inter eos est jus accrescendi, secus si a principio duobus est concessa, qui promiserunt non alienare: quia inter eos non est jus accrescendi, num. 8. — Declara nisi ex verbis investiturae aliud esset dicendum num. 9. — Pactum quod emphyteuta non possit alienare, neque in alium transferre, operatur, quod nec vivo etiam emphyteuta, possit in Fiscum transire, vel in aliam personam, exceptis filiis, et nepotibus; et idem si dictum sit, quod non possit alienari, nisi inter comprehensos, num. 10. — Res sterilis, si datur in emphyteusim, intelligitur pactum, quod datur ad meliorandum, et si non melioret, privari potest emphyteuta jure suo, num. 11. — Pactum quod emphyteusis datur ad meliorandum, non deteriorandum, operatur, quod emphyteuta privatur jure suo ob modicam deteriorationem, num. 12. — Pactum praedictum operatur, quod Dominus lucratur melioramenta, finita emphyteusi, secundum una opera contrarium secundum alium, num. 13. — Argumentum a contrario sensu, quando non procedat, num. 14. — Pactum si non fuerit factum, ad quem interitus rei pertineat; si tota res pereat, ad Dominum; si vero pars, ad emphyteutam pertinet, num. 15. — Pactum si non est factum de expellendo emphyteutam, si non solvat canonem intelligitur ut num. 16. — Interpellatio non requiritur, ut emphyteuta cadat ob canonem non solutum, ibidem. — Pactum naturale, et substantiale tacitum est, ut emphyteusis celebretur in scriptis, ibidem. — Pacta naturalia, quae sint emphyteusis, ibidem. — Pacta contra naturam emphyteusis, quae sint, et an teneant, num. 18. et 19. — Pactum quod emphyteuta possit alienare, tam inter vivos, quam in ultima voluntate, intelligitur etiam in praejudicium comprehensorum: quia pro comprehensis intelligitur, nisi aliter disposuerit, num. 20. — An stante d. pacto, quod possit alienare, debeat requiri consensus Domini; num. 21. — Pactum contra naturam emphyteosis, vel emphyteuta non possit expelli propter canonem non solutum, tenet, num. 22. — Pactum contra naturam emphyteusis, quod emphyteuta propter deteriorationem non incidat in commissum, tenet, ibidem, sed declara in q. seq. num. 28. — Pactum generale, ut emphyteuta non possit expelli, vel ejus haeredes aliqua causa, quomodo intelligitur num. 23. — Pactum, quod solvatur pensio, quae fructibus respondeat, valet, num. 24. — Emphyteusis non desinit esse, si solvatur pensio correspondens fructibus, modo pensio solvatur pro recognitione dominii, ibidem: neque per clausulam, quibus dederit, num. eod. — Pactum quod si tota res pereat, damnum totum pertineat ad emphyteutam, an valeat, num. 25. — Pacta accidentalia emphyteusis, quae sint, num. 26. — Pactum, quod emphyteuta non possit hypothecare melioramenta quomodo intelligatur, num. 27. — Pactum, quod finita emphyteusi melioramenta revertantur ad Dominum, valet, num. 28. — Pactum, quod in area fiat aedificium, et finita emphyteusi revertatur ad Ecclesiam, simul cum aedificio, valet, num. 29. — Pactum, quod melioramenta pertineant ad D. valet, quamvis revertatur sine culpa, ibidem. — Pactum, quod melioramenta revertantur ad D. in casu, quo filii, et descendentes extarent, et postea deficerent, an habeat locum in casu, quo emphyteuta sine filiis decesserit, num. 29. — Pactum de affrancando durante concessione, si finiatur propter caducitatem, an expirat, num. 30. — Pactum de affrancando responsionem, et dominium directum an propter caducitatem, expiret, num. 31. — Pactum de affrancando, vel redimendo, si est personale, non transit ad haeredes, et exempla vide, num. 32. — Dominus si promisit poenam, si expelleret emphyteutam, si non solvat canonem, an possit expelli, num. 33. — Emphyteuta, qui promisit poenam, si non solvat pensionem, an possit expelli, num. 34. — Provisio hominis facit cessare provisionem legis, quomodo intelligatur, num. 35. — Dominus non potest petere poenam et declarare caducitatem quando poena promissa, num 36. — Praelatus, an in renovatione emphyteusis possit nova pacta et novas qualitates addicere, sine solemnitatibus a jure requisitis, et augere canonem, num. 37. — Pacta contra substantialia primae investiturae, sine solemnitatibus, non valent, et ibi exempla, num. 38. — Emphyteuta ob pacta non servata, privari debet jure suo, num. 39. — Declara, quando pacta respiciunt rem ipsam, et ejus usum, num. 40. — Declara secundo quando pacta non respicerent rem ipsam, quia tunc agitur ad interesse, num. 41. — Subdeclara nisi specialiter conventum sit, quod cadat, num. 42. — Intellige, nisi juraverit, num. 43. — Emphyteuta si promisit cum juramento canonem solvere, infra certum tempus, si non solvat, privatur jure suo, non expectato biennio vel triennio, num. 44. — Intellige nisi in contractu adesset pactum, quod si biennium, vel triennium non solvat, cadat a jure suo, quia tunc erit expectandum triennium, vel biennium in emphyteusi Ecclesiae, num. 45. — Contrarium, num. 46. — Sed prima est communis, intellige etiam non habere locum contra haeredem, ibidem. — Pactum, quod emphyteuta teneatur infra tres menses dare instrumentum investiturae, suis expensis, si non dederit, cadit a jure suo, sed cont. tenet Auctor, num. 47. — Pactum, quod emphyteuta non possit vendere, aut in alium emphyteusim Ecclesiasticam transferre, intelligitur titulo singulari, non universali, quando actum est, ut transeat ad haeredes extraneos, num. 48. — Dominus directus probare debet, agens ad caducitatem, emphyteutam non observasse pacta, num. 49.

Supra de alienationibus quaestione prima diximus, post illum titulum, nos velle tractare de variis caducitatibus; ideo hanc materiam aggredimur, et primo intendimus tractare de caducitate ob pacta non servata; et praemittere aliqua utilia, quae observationem pactorum concernunt.

Dico igitur, quod emphyteusis nullam quasi propriam naturam habet, nisi ut partes conve-
1 niunt, et recipit quamlibet pactionem; *l.* 1. *et* 2. *Cod. de jur. emph. et Inst. de locat. et cond.* §. *adeo*, *l. contractus, ff. de reg. jur. l.* 1. §. *si convenerit, ff. depos.* Verum haec intelligenda sunt modo pacta non sint contra substantialia emphyteusis, ut infra videbimus, et emphyteusis est quaedam veluti materia informis, recipiens formam ex placito contrahentium. Ruin. *cons.* 99. *num.* 11. *lib.* 3. Farin. *dec. posth.* 52. *par.* 2.

Pacta autem in hoc contractu emphyteutico, aut sunt substantialia, aut naturalia, et secundum
2 naturam emphyteusis, aut contra naturam, aut praeter naturam ejus, quae adjiciuntur, et accidentalia appellantur. Substantialia sunt ea, quae sunt de materia, et forma contractus, exemplum, consensus, ut res sit immobilis, constitutio pensionis sive canonis, translatio utilis dominii, et scriptura. Valasc. *de jur. emph. q.* 4. *num.* 10. unde si convenerit, ut pro recognitione dominii, nihil prorsus solvatur, pactum non potest subsistere. Bar. *in l.* 2. *num.* 7. *Cod. de jur. emphyt.* Natt. *cons.* 114. *num.* 8. Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 6. *num.* 22. sed e contrario, si convenerit, ut non possit expelli, si non solvat pensionem, valet pactum et non intelligitur contra substantiam; quia pensio peti potest, et ideo debet valere Bar. eod loco, et sequitur Immol. *in d.* c. *potuit num.* 57. et Mant. *eod. tit num.* 21. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 529. *num.* 6. et si fiat pactum, quod aedificium sit proprium emphyteutae, et solum emphyteuticum Bar. *in l.* 1. §. 1. *num.* 1. *de superfic.* sentit pactum non valere, sed Bal. *in l.* 2. *Cod. de jur. emph. num.* 5. tenet contrarium per *d. l.* 2 et iden haeres extraneus poterit tollere aedificium, finita generatione, et illud vendere: licet aedificium cedat solo; tamen quantum ad utilitatem non cedit, refert idem Mant. *d. tit. num.* 22. Pacta vero naturalia et secundum ejus naturam sunt, ut emphyteusis, et ejus melioramenta non possint, irrequisito Domino alienari *l. fin. Cod. de jur. emphyt.* et diximus supra in tit. *de alien. q.* 1. ubi datur modus alienandi, et quid debeat emphyteuta observare: Et ideo, si fiat pactum, quod res emphyteutica non possit alienari, intelligi debet, quod non possit alienari in extraneos; non autem inter eos, qui sunt comprehensi
3 in investitura *cap.* 1. §. *praeterea, de prob. alien. feud. per Fed.* et idem dicendum esset, si fieret pactum, quod non posset dari in dotem, quia intelligi debet extraneis, ut diximus *de alien. q.* 1. *num.* 27. Similiter fideicommissum, quod extra familiam prohibitum est alienari, inter eos qui sunt ex familia, potest alienari. *l. voluntatis Cod. de fideicom.* sed de hoc videndus est Vinc. Fusar. *de fideic. alien. prob. q.* 716. per totam. Et quia etiam 4
rei emphyteuticae alienatio irrequisito Domino, ob eam causam est prohibita; quia ille in quem fit alienatio, non est obligatus Ecclesiae actione personali *d. l. fin.* Quae ratio cessat, quando alienatio fit inter eos qui sunt comprehensis. Bart. *in l. qui Romae*, §. *duo fratres, num.* 24. *ver. ego dico contrarium, ff. de verb. oblig.* Salyc. *in d. l. fin. num.* 14. Ubi hoc intelligit procedere, etiam si is in quem fit alienatio esset potentior, quia est de personis a contrahentibus approbatis, et idem Salyc. *in l. ex lege, num.* 17. *Cod. de rond. ob caus.* 5
extendit, ut habeat locum etiam, si poena esset apposita in casu alienationis, ut illa non committatur; Et hanc opinionem consulendo sequitur 6
Pet. de Perus. Ang. de Perusio, et Gasp. de Cald. inter consilia Cald. *consil.* 10. *de locat.* sequitur etiam Mantic. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 21. *numer.* 6. Et Alex. *in l. si domus*, §. *si fundus n.* 7. *de legat.* 1. dicit quod passus est pulcher, et dubius. Et concludit, quod aut est emphyteusis re- 7
cepta pro se, filiis, et haeredibus; quia inter eos est jus accrescendi, ut per Bartol. *in leg. si mihi, et Titio, num.* 5. *et sequent. de verbor. oblig.* et tunc alienatio dicitur potius quaedam renuntiatio quam alienatio ut de feudo dicitur *in* c. 1. *in principio de alienat. pat. feud.* Aut est recepta a principio a duobus, qui promiserunt non alienare; et tunc inter se hoc facere non possunt; quia in- 8
ter eos non habet locum jus accrescendi. Bart. *in dict. l. si mihi et Titio, num.* 4. nam si inter eos posset fieri alienatio, Domino affert praejudicium, quia offerendo justum pretium cuicunque praeferri debet *d. l. fin.* neque obstat *c.* 3. §. praeterea *de prohib. alien. feud. per Fed.* quia loquitur de prohibitione alienationis factae extra familiam, et intelligitur permissa inter eos, qui sunt de familia, Jas. *in l. qui Romae*, §. *duo fratres, num.* 77. et ibi Rip. *num.* 87. sed de hoc videndus est Vicent. Fusar. *dict. quaest.* 716. neque pariter obstat quod omnes comprehensi sunt Domino obligati actione personali ad solvendum pensionem; quia non sunt obligati in solidum, sed pro parte quam 9
conduxit a Domino Alex. *in l. si domus*, §. *ult. num.* 7. *ff. de legat.* 1. sed si ex verbis investiturae colligeretur quod inter eos esset jus accrescendi, aliud esset dicendum; et ita post Alex. sentit Ripa *in dict.* §. *duo fratres, num.* 86. *et seq.* quicquid dixerit Jas. *num.* 77. qui sempliciter recedit a sententia Bart. et ita tenet etiam Mant. *d. tit. num.* 7. *usq. ad* 12. et vide, quae dixi supra *de alien. quaest.* 1. *limit.* 14.

Similiter, si hoc pactum fieret, ut res emphyteutica non posset alienari aliis, quam Ecclesiae 10

concedenti, neque transferri, vel relinqui: hoc pactum concurrens cum prohibitione legali, scilicet *d. l. fin.* etiam in emphyteusi saeculari. facit omnino, ut neque etiam vivo emphyteuta manere possit penes Fiscum, vel aliam personam, exceptis filiis, ac nepotibus, quando est concessa pro se, filiis, et nepotibus, sed solum penes Dominum directum; et multo magis emphyteusis Ecclesiastica remanere debet, exclusa Fisco, penes Ecclesiam. Gab. *cons.* 73. *num.* 11. *et* 31. *lib.* 2. sequitur. Mant. *d. tit.* 21. *num.* 12. et idem dicendum esset, si fuisset dictum, quod non posset alienari nec in aliquem transferri exceptis iis qui comprehensi sunt in investitura, sive sit emphyteusis Ecclesiastica, sive profana, Mant. *eod. lib. tit.* 30. *num.* 13.

11 Et quia de natura etiam emphyteusis est, quod melioretur, et ad meliorandum detur. *l.* 2. *et fin. Cod. de jur. emph.* et ibi Bal. et Jas. *num.* 5. ideo, si daretur in emphyteusim res sterilis, etiam si nullum pactum praecedat, tacite intelligitur se obligare ad meliorandum: et si emphyteuta hoc non faciat, privari debet jure suo. Rip. *resp.* 8. *num.* 16. *et resp.* 27. *de jur. emph.* sequitur Mant. *d. tit. num.* 15.

12 Et si fieret pactum, quod emphyteusis detur ad meliorandum, et non ad deteriorandum, tale pactum debet aliquid operari, ut scilicet emphyteuta possit expelli, etiam si deterioratio sit levis. Natt. *cons.* 481. *num.* 1. *et seq. et num.* 13. *et seq.* sequitur Mant. *eod. tit. num.* 17. sed de hoc dict. Natt. dubitat Joseph. Lud. *dec. Perus.* 22. *num.* 19. propter illud vulgare dictum, de minimis non curat Praetor, et quia etiam remittitur arbitrio Judicis, quae sit modica deterioratio: sed Natt. movetur per tex. *in l. si quis major. C. de trans.* cujus dispositio in minima contraventione verificatur, ut ipse dicit, et quod habet locum in omnibus contractibus juramento vallatis, est com. op. ut per Bertazol. *in d. l. si quis major. n.* 224. *et* 268. et respondet ad tex. *in l. scio de in integ. rest.* quod de minimis non curet Praetor, et tenet Bertazol. *in repet. d. l. si quis major. num.* 421. cum sequentibus, ubi alios concordantes refert: sed de hoc dicemus infra *q.* 2. dum tractabimus materiam deteriorationis. ampl. 5. ubi vide.

13 Praeterea dictum pactum, quod res datur ad meliorandum, et non ad deteriorandum, operatur etiam, quod Dominus lucrabitur melioramenta, ut sentit Bar. *in l. si colonus, num.* 5. *in fine, ff. locat.* quod est singulare, dicit Aret. *in l. Senatus, alias caetera,* §. *Marcellus col.* 2. *ver. limitatr de legat.* 4. sed tamen ipse noluit determinare, ut refert Mant. *d. tit.* 21. *num.* 18. Nec Bar. ibi videtur hoc dicere; verba enim sunt haec, ad differentiam coloni: emphyteuta vero sive Ecclesiae, sive alterius, quando propter pensionem non solutam ejicitur, suas meliorationes non repetit, ut *C. de jur. emph. l.* 2. et ratio potest esse, quia alias emphyteuta minorem pensionem solvit; et ideo consuevit apponi in instrumento, quod dedit in emphyteusim talem rem ad meliorandum, non ad deteriorandum, etc. volens inferre, ad salvandam dictam opinionem, quod stante dicto pacto, emphyteuta melioramenta non repetit; et esset magnum dictum, si esset verum, quia Dominus cum magna jactura emphyteutae lucraretur melioramenta, contra *l. nemo et l. plane, ver. sed benignus, ff. de pet. et haer.* et contra aequitatem, *l. si me, et* Titio *ff. si cert. pet.* et licet hoc pactum aliquid debeat operari, ne verba sint superflua; satis est, quod operetur, ut propter modicam deteriorationem, privetur jure suo, et haec meo judicio est aequior opinio; et ratio est, quia verba illa ad meliorandum non mutant juris dispositionem, cum exprimant, quod inerat, *l. non retr, C. de fideicom. l. qui naturam, ff. mandat.* cum similibus; et hanc opinionem tenet Pinel. *in l.* 2. *C. de resc. vend.* et Cast. *cons.* 270. *col.* 3. *in fine,* quos sequitur Valas. *de jur. emph. q.* 25. *num.* 7.

Contrarium tenuit Affl. *in c.* 1. §. *si Vasallus* hic finit lex. M. Mantua *cons.* 334. *num.* 4. et alii, quos allegat Valas. *eod. num.* 7. et pro hac opinione non solum adest auctoritas Bar. sed etiam Bal. qui hoc expresse voluit in *d. l. si colonus in fine*, per illum tex. intelligendo illum a contrario sensu: dicit enim ibi tex. colonus cum lege locationis, non est comprehensum, ut vineas poneret: nihilominus in fundo vineas constituit, et propter earum fructus, denis amplius aureis annuis is ager locari caeperat, quaesitum est, si Dominus istorum, colonum fundo dejectum, pensionum debitarum nomine convenerat, an sumptus utiliter factos in vineis constituentis computare possit, apposita doli mali exceptione, resp. vel expensas consequuturum, vel nihil amplius praestaturum esse, ergo a contrario sensu, si colonus a principio ex pacto tenebatur ponere vineam, non posset consequi expensas.

Caeterum licet opinio Bal. sit magna, tamen hoc argumentum non potest sumi ab illa lege, nam Valas. *d. q.* 25. *num.* 34. *in fine resp.* quod illa lex
si colonus, loquitur per argumentum a fortiori, 14
quando non convenit de impensis, ut scilicet nihilominus repetantur, neque sit ex mente legis sensus ille contrarius, cum emphyteuta non perdat melioramenta, nisi ex culpa, ut diximus supra *de melior. q.* 1. responderi etiam potest, quod ibi Scevola jurisconsultus narrat factum, et in narratione legis, vel canonis argumentum a contrario sensu non procedit, ut per Everar. in Centuria a loco a contrario sensu *num.* 13. et si argumentum a contrario sensu ex illa lege posset summi, esset contra rationem naturalem, scilicet contra *l. jure naturae ff. de reg. jur. etc. locupletari, de reg. jur. in* 6. Et ad tenendam hanc opinionem suadet alia ratio: quia clausula posita in investitura ad meliorandum, et non deteriorandum, tacite semper intelli-

gitur apposita, et expressio eorum quae tacite insunt, nihil operantur, *l.* 3. *ff. de legat.* 1. Debet ergo speciatim in concessione exprimi, quod fiant talia melioramenta: et non sufficit, quod simpliciter emphyteuta promittat meliorare; quia hoc intelligeretur de melioramentis quoad culturam, et de minimis expensis, non autem de magnis, ut dixi in tit. *de melior. q.* 2. *num.* 24. sed dic ut ibi, facit etiam pro hac opinione, quod de natura emphyteusis est, ut emphyteuta, emphyteusi finita, recuperet melioramenta, ut dicemus infra *num.* 17. 28. *et seq.*

15 Inter pacta etiam naturalia, istud connumeratur, quod si de periculo, et interitu rei emphyteuticae, nihil expresse actum sit: tunc, si tanta emerserit clades (ut verbis tex. *in l.* 1. *C. de jur. emph.* utar ut) in universum res ipsa intereat, sine dubio, quasi ex tacito pacto, totius rei damnum, et interitus ad Dominum pertinet, per d. tex. Sin vero non tota res, sed pars aliqua intereat, id detrimenti ad emphyteutam pertinet ut *in eod. tex. et* in §. *adeo Inst. de loc.* unde versus.

Res periit tota, tunc nihil dabit emphyteuta.
Si pro parte perit, non ita liber erit.

Vide in *praelud. quaest.* 15. *num.* 17.

16 Aliud etiam pactum naturale, ex *d. l.* 1. connumeratur, ut si de expellendo emphyteutam qui canonem non solvit, nihil dictum sit in concessione, et per totum triennium fuerit in mora solvendi pensionem, et apochas publicarum functionum non praestiterit, liceat Domino directo repellere emphyteutam, nec in hoc casu aliqua interpellatio requiritur, ut in illo tex. cavetur: in emphyteuta vero Ecclesiae biennii tempora statuta sunt, ut *c. potuit de locat. et auth. qui rem. C. de Sac. Sanct. Eccl.*

17 Aliud praeterea naturale pactum tacitum est, quod in scriptis celebretur contractus, ut cavetur in *d. l.* 1. licet hoc sit etiam substantiale, ut dictum est supra. Item, ut dominium utile transferatur in emphyteutam, quamvis hoc etiam sit substantiale, *l.* 1. *ff. si ager vect. vel emph* Item, quod apud Dominum directum maneat civilis possessio, naturalis vero ad emphyteutam transeat D. D. *in l. naturaliter in princ. et in l.* 3. §. *ex contrario, ff. de acq. poss.* Item, quod in rebus tantum soli consistat emphyteusis, §. *adeo Inst. de locat. et cond.* item quod propter rei deteriorationem, emphyteuta expelli possit, de qua re infra dicemus *q.* 2. Item quod non solum debeat sarta tecta reficere: sed etiam meliorare *d. c. potuit, et Aut. qui rem.* Item, quod emphyteuta meliorationes finito tempore recuperet, nisi ex culpa excludatur, Pinel. *in l.* 2. *C. de resc. vend.* Ias. *in d. Auth. qui rem, et* ibi Dec. et nos diximus in tit. *de melior. quaest.* 2. Item, quod onera, et tributa, ratione rei imposita solvat emphyteuta, et non Dominus directus ut cavetur *in d. l.* 2. et diximus *de melior. quaest.* 10.

18 Contra naturam emphyteusis est, si emphyteuta aliquid injuste egerit contra Dominum; et dominium utile cum directo consolidatur; unde si convenerit, quod emphyteusis ad Ecclesiam revertatur, si emphyteuta contra eam aliquid injuste egerit, et Canonicum interfecerit, Ecclesia, ex pacto, statim admitti debet, exclusis Agnatis: quia injuria affecta est: Gabr. *d. cons.* 73. *n.* 12. *lib.* 2. quem sequitur Mantic. *eod. tit.* 21. n. 19. *lib.* 22.

Pacta autem contra naturam emphyteusis 19
valent Bar. *in d. l.* 2. *C. de jur. emphyt.* cum aliis allegatis per Mant. *d. tit. num.* 23. nam res emphyteutica secundum particularem, et primordialem naturam suam ab emphyteuta, non requisito Domino, non potest alienari, per *d. l. fin. eod. tit.* sed si fiat concessio cum facultate alienandi, ejus natura quodammodo immutatur, nec propterea desinit esse emphyteusis, ideo tale pactum servari debet, et non cadit a jure suo, si alienaverit. Gabr. *cons.* 84. *num.* 22. *lib.* 2. Redoa. *de reb. Eccl. non*
alien. fol. 529. *num.* 8. Unde, si fiat pactum, quod 20
emphyteuta, tam inter vivos, quam in ultima voluntate possit disponere; etiam in praejudicium eorum, qui sunt comprehensi in investitura, debet observari; quia intelligitur pro comprehensis suscepisse, nisi aliter disposuerit. Gabr. *cons.* 71. *num.* 2. *lib.* 2. sequitur Mant. *d. tit. num.* 24.

An autem stante hujusmodi pacto, teneatur 21
emphyteuta requirere consensum Domini, diximus *de alienat. q.* 1. *num.* 152. *cum seq.* non tamen poterit alienare in potentiores: nam peculiaris est natura emphyteusis, ut non possit alienari in potentiores *d. q.* 1. *num.* 28.

Pactum etiam contra naturam videtur etiam 22
esse, quod emphyteuta propter canonem non solutum, non possit expelli; et tamen tale pactum valet. Spec. *in* §. *nunc aliqua ver.* 89. *de locat.* Imol. *in d. c. potuit num.* 57. Socc. *cons.* 118. *num.* 2. *lib.* 4. Redoa. ut supra *num* 5. *et* 6. sed si fieret pactum, quod non solveret canonem; quia tale pactum esset contra substantialia contractus, annullaret contractum , et non valeret, idem Redoa. *d. num.* 5. sed quando est factum pactum, quod non possit expelli, nihilominus tenetur solvere canonem. Idem Redoa. *eod. tract. fol.* 27. *nu.* 31. et idem dicendum est, si convenerit, quod emphyteuta propter deteriorationem, non incidat in commissum. Natt. *consil.* 49. *num.* 20. *et cons.* 114. *num.* 9. sed vide *in seq. q. num.* 46. ubi declaratur, et n. seq. et similiter valet pactum quod si emphyteuta alienaverit fundum emphyteuticum, non cadat a jure suo Natt. *d. cons.* 49. *num.* 20. *in fine*, sequitur Mant. *d. tit. num.* 47. et si generaliter in investitura dictum esset, quod non pos-
sit aliqua causa caducitas induci contra emphy- 23
teutam, vel ejus haeredes, et successores, et quibus dederit, non obstantibus aliquibus legibus, quibus contrahentes renunciarunt, intelligitur non solum de causa omissae solutionis, sed etiam alienationis. Ceph. *cons.* 347. sequitur Mant. *eod. tit. num.* 48.

24 Et quamvis natura primordialis emphyteusis, videatur esse, quod modicum pro recognitione dominii solvatur, ut diximus in *Prael. q.* 15. *num.* 4. tamen si fiat pactum, ut magna pensio solvatur, quae fructibus respondeat, pactum valebit; nec desinit esse emphyteusis, dummodo hoc actum sit, ut solutio fiat pro recognitione dominii. Natt. *d. cons.* 49. *num.* 18. *et seq. et cons.* 114. *num.* 6. *et* 8. Gabr. *cons.* 84. *num.* 11. *lib.* 2. sed de hoc diximus in *Prael. q.* 15. *num.* 10. nec per clausulam quibus dederit, dici potest, ita esse alteratam naturam ut emphyteusis esse desinat, ut supra dictum est: nec efficitur allodialis propter dictam clausulam: Gabr. *d. cons.* 84. *num.* 16. *et* 28.

25 Dubitari etiam potest, si fiat pactum, quod, si tota res pereat, totum damnum pertineat ad emphyteutam, an valeat, et videtur non valere, quia pro re, quae non extat, pensio non debetur, ut colligitur ex *d. l.* 1. *C. de jur. emph.* Bal. *in l. licet num.* 4. *C. de locat.* et quia etiam iniquum est, ut emphyteuta careat re, et teneatur Domino damnum resarcire, *l. domum de cont. empt.* Sed Spec. *in d.* §. *nunc aliqua ver.* 38. contrarium tenet, quod pactum valeat, etiam si sit contra naturam emphyteusis per *d. l.* 1. ibi aliis observari: nec potest inquit conqueri, quia nullam injuriam videtur accipere, qui semel voluit, *l. in diem, de aq. plu. arc. l. sicut, C. de act. ob. neq.* ad rem pertinet, quod pro re quae non est, pensio non debeatur, quia emphyteuta damnum tenetur resarcire, non autem solvere pensionem, et pactum, etiam si sit iniquum, debet observari, quia sic contrahentibus placuit, sequitur Mant. *d. tit. num.* 50. *et seq.*

26 Pacta autem accidentalia, quae sunt praeter ejus naturam, sunt gratia exempli, apponatur pactum, ut primogenitus succedat. Bal. *in l.* 2. *nu.* 5. et Jas. *num.* 121. *C. de jur. emph.* nam a principio liberum est Domino concedere, vel non concedere emphyteusim; ergo potuit eam legem apponere, quae sibi magis placuit, item potest pater a principio cui voluerit, stipulari, ut dicit Jas. *in d. l.* 2. *num.* 121. et licet de juri communi omnes filii pariter in emphyteusi succedant §. *emphyteusim* Auth. *de non alien.* tamen nihil prohibet, quominus successio secundum tenorem stipulationis deferatur; et ideo tale pactum praeter naturam, non autem contra naturam dici potest, ut tenet Mant. *eod. tit. nu.* 52.

27 Praeterea, si fiat pactum, ut emphyteuta non possit hypothecare melioramenta, hoc pactum intelligitur, nisi hypothecaverit gratia meliorandi, nec aliter posset propter paupertatem meliorare. Rota in Romana devolutionis domorum 21. Februarii 1570. ut refert Mant. *d. tit. num.* 57. et nos diximus *de alienat. q.* 1. *num* 239. quae decisio hodie est impresssa *par.* 2. *diver. dec.* 3.

28 Pactum etiam, quod finita emphyteusi revertatur ad Dominum cum suis melioramentis, dicitur praeter naturam emphyteusis: et ideo valet, et prodest; quia, si emphyteuta decesserit ante tempus praestitutum, haeredes ejus non possunt bona retinere, ratione melioramentorum: quod facere potuissent, si tale pactum non esset appositum. Gabr. *cons.* 80. *num.* 39. *lib.* 2. et hoc pactum esset observandum, Bar. per illum tex. *in l. jubemus l.* 2. §. *sane il* 2. *num.* 1. *et seq. C. de Sac. Sanc. Ecc.* ubi dicit hoc habuisse in facto, cum quaedam Ecclesia aream in emphyteusim concessisset, cum pacto, quod ibi fieret aedificium, et quod finita generatione, dicta area simul cum aedificio transiret ad Ecclesiam; tale pactum dicit ipse, valet; et debet observari, quem sequitur Jas. *in d. l.* 2. *num.* 28. Rimin. Sen. *cons.* 485. *num.* 9. Rim. jun. *cons.* 384. *num.* 50. et Mant. *d. tit.* n. 2. *et* 53. et quod tale pactum valeat, ut bona emphyteutica revertantur ad Dominum, tametsi emphyteusis, sine culpa emphyteutae revertatur; dixi etiam supra *de melior. quaest.* 2. *num.* 24.

Sed si dictum, sit quod meliorationes revertantur ad Ecclesiam, in casu quo filii, et descendentes extarent, et postea deficerent; an habeat locum in eo casu, quo emphyteuta sine filiis decesserit: nam cum emphyteusis sit finita absque culpa emphyteutae, haeredes possunt melioramenta deducere, et retinere *c.* 1. §. *si Vasallus*, et ibi Bal. et alii, hic finit lex, et casus omissus remanet sub dispositione juris communis, et ita consuluit Rimin. Sen. *d. cons.* 485 et ita refert, et tenet Mant. *eod. tit.* 22. *num.* 54. et vide quae dixi *de mel. q.* 2. 29

Si autem pactum initum sit de affrancando, durante concessione, si emphyteusis fuerit finita propter caducitatem, illud sine dubio expirat. Felin. *cons.* 25. num. 2. Gozad. *in l.* 2. *de pact. inter empt.* ut refert Mant. *d. tit. num.* 54. et quod ita tenuit Rot. coram Robusterio in Romana devolutionis 10. Julii 1577. quae est hodie impressa in 2. *par. divers.* 338. *et* 115. *p.* 1. et Rota *p.* 5. *noviss. decis.* 359. *num.* 39. sed de hoc videndus est Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. limit.* 38. ubi plures distinctiones ponit, et nos dicemus in tit. *de sol. can. quaest.* 5. 30

Similiter si in eodem instrumento emphyteutae data est facultas affrancandi responsionem, et directum dominium, resoluto contractu propter caducitatem, tollitur etiam pactum redimendi: nam tale pactum intelligitur, si emphyteuta pensionem solverit, et observaverit contractum. Salyc. *in d. l.* 2. et ibi Jas. *num.* 5. et Rot. *in d. decis.* coram Robusterio, ubi attestatur hanc esse com. op. et vid. *de sol. can. q.* 5. *num* 3. et quod pactum de affrancando, censeatur appositum durante emphyteusi, qua finita annullatur, et etiam intelligitur, emphyteuta solvente, et servante ea, ad quae tenetur, tenet Rot. *in d. dec.* 115. *num.* 4. *et seq.* et ideo annullato principali contractu, propter caducitatem, annullatur etiam pactum de affrancando tanquam correspectivum, et pars contractus, ut in ead. dec. dicitur, et testatur de com. et idem quando est reversa propter generationem. 31

finitam Rot. *d. dec.* 350. videndus est etiam Corb. *d. limit.* Verum diversum esset, si pactum redimendi scriptum esset in instrumento venditionis separato ab instrumento emphyteutico, quia ejus pars dici non potest Cepol. *de simul.cont. praes.* 2. *in fine* Mant. *d. tit. nu.* 55. de qua re diximus *de alien. quaest.* 1. *num.* 167.

32 Sed praedictum pactum assrancandi, non transiret ad haeredes, si esset restrictum ad acquirentem; ut si dictum esset in instrumento, dictus, ipse vel tu; ita quod pactum remaneat personalissimum. Dec. *cons.* 262. *in principio*, Rol *cons.* 47. *num.* 25. *vol.*4. Surd. *dec.* 125. *num.* 1. et vide quae scripsimus *de alienat. q.* 1. *nu.* 146. *et* 284. et videnda est *dec.* Rot. *in recent.* 669. *p.* 1 ubi ponuntur multi modi, quando pacta dicuntur personalia, et novissime Rot. *p.* 5. *noviss. dec.* 359. *num.* 34. *cum aliis seq* ubi quod pactum personale non extenditur ad alios, neque ad haeredes, cum de haeredibus nulla sit facta mentio, ut quando pactum initum est cum pronomine ipse, etc. ubi hanc materiam exornat, et quandoque transit ad haeredes, ut in casu *dec.* Dura. 410.

33 Hoc autem scire oportet, quod si Dominus promisisset poenam, si expelleret emphyteutam, an possit eum expellere, si non solvat canonem per biennium, vel triennium. Bal. *in d. l.* 2. *num* 11. dicit, quod possit expelli, quia non intelligitur promisisse, quod nullo casu expelleret, et eum sequuntur omnes, ut dicit Alex. *cons.* 132. *nu.* 3. *lib.* 4. Jas. in *d. l.* 2. nu. 139. et Mant. *d. art. n.* 56.

34 Verum, si emphyteuta promiserit poenam; si non solvat pensionem, an nihilominus possit expelli? Videtur quod non, quia per poenam conventionalem, Dominus videtur renunciasse dispositioni legis finalis *C. de pact. conven.* Sed Gloss. *in d. l. fin in ver. repellere C. de jur. emphyt.* contrarium tenet, quod possit expelli: quia hoc pactum est factum ad favorem Domini, ergo non debet in ejus odium retorqueri. Nec obstat, quod provisio hominis faciat cessaro provisionem legis, *d. l. ult.*
35 *C. de pact. conven.* quia respondet Gloss. hoc verum esse quando provisio legis inducta est ex privilegio; secus, si sit inducta a jure communi, ut in hoc casu, sequitur Bar. ibid. *nu.* 12. et Bal. *nu.* 12. dicit quod provisio hominis tollit provisionem legis, quando est extraordinaria vel subsidiaria, sed aliud est, si provisio legis sit ordinaria, et compassibilis cum provisione hominis Gabr. qui plures cumulat *de reg. jur. conc.* 8. Advertendum tamen est, quod Dominus utramque petere non potest, scilicet poenam, et quod emphyteuta expellatur, nisi expresse hoc actum esset, ut dicit d. glos. et Clar. §. *emphyt. q.* 8. *ver. ulterius quaero*, sequitur Mant. *d. tit.* nu. 58. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. amp.* 9. *n.* 8. vel nisi sit apposita clausula, rato manente pacto, ut ibi dicit Corb. ex sententia aliorum: Et ideo, si in instrumento emphyteusis fuerit apposita poena contra eum, qui postea non observaverit, non propterea intelligitur fuisse recessum a poena caducitatis, quia, ut dictum est provisio hominis non excludit provisionem legis ordinariam. Put. *dec.* 205. *lib.* 2. et Alex. *cons.* 132. *lib.* 4. qui loquuntur in emphyteusi.

Hic etiam venit tractanda pulchra, et quoti- 37
diana quaestio, quam etiam tractavimus supra *de cont. emphyt. q.* 9. *nu.* 12. *et* 14. An scilicet Praelatus possit in renovatione nova pacta adjicere, sine solemnitate a jure requisita *ut in c. sine exception.* 12. *q.* 2. *et c.* 1. *de reb. Eccl. non alien.* et Clem. 1. *eod. tit.* et novissime adest Constitutio Pauli II.? Et videtur dicendum, quod non possit; quia haec esset nova concessio et alienatio. Oldr. *cons.* 178. Bal. *in c.* 1. §. *insuper de prohib. alien. feud. per Fed.* Alex. *in l. si mihi* et Titio, *num.* 17. *de ver. ob.* Grat. *cons.* 4. *num.* 10. *lib.* 1. Soc. jun. *cons.* 92. *num.* 5. *lib.* 4. Gozad. *consil.* 46. *num.* 17. *et cons.* 53. *n.* 7. cum aliis quos allegavimus *d. q.* 9. *n.* 12. et cum aliis quos citat Mant. *d. tit.* 21. *lib.* 2. *n.* 4. si ergo dicetur nova concessio, nova investitura, et alienatio; ergo requiruntur solemnitates praedictae: et ideo, quando nova pacta adjiciuntur, vel novae qualitates, vel augeatur pensio, non poterit Praelatus sine consensu Apostolico de novo concedere, ut diximus *d. n.* 12. *et de melior. q.* 2. *n.* 21. ubi vide.

Sed his non obstantibus, videmus quotidie Praelatos in novis concessionibus augere canonem, et nova pacta adjicere sine aliis solemnitatibus: unde mihi placet opinio Calder. *consil.* 11. *de feud.* quam etiam tenuimus *d. q.* 9. *num.* 14. qui distinguit, Aut mutatur forma substantialis, Aut ea servata, mutatur forma accidentalis; priori casu non valet concessio, non adhibitis solemnitatibus a jure requisitis, ut diximus etiam *de cont. emph. q.* 9. *num.* 14. *et de renovat. q.* 1. *num.* 76. *et* 78. Et pro hac opinione facit, quod diximus *d. quaest.* 9. *in fine*; posteriori autem casu, si aliquid adjicitur, quod non sit contra substantiam prioris concessionis, solemnitates non requiruntur, et hanc opinionem Calder. sequitur Alex. *cons.* 9. *num.* 2. *lib.* 3. ubi dicit hanc esse com. op. Hier. Mag. Rut. Luc. 14. *num.* 30. Quaranta in *ver. alienatio num.* 40. et novissime Mant. *d. tit. num.* 5. et propterea videnda erunt quae pacta adjiciuntur in nova concessione, an sint contra substantiam primae investiturae: an vero accidentalia, et haec opinio tanto magis est tenenda, quia renovatio debet fieri cum evidenti utilitate Ecclesiae, ut diximus *dict. quaest.* 9. *nu.* 4. et ideo nova pacta accidentalia adjici possunt, et quod augeri possit pensio sine solemnitate facit, quod dicitur in *decis.* 191. *par.* 4. *dicere. num.* 15. quod de consensu partium pensio augeri potest per Commissarios, quamvis solum deputati sint pro confirmatione, quatenus in evidenti, et vide *dict. quaest.* 9. *num.* 12. *et* 14 ubi ponuntur, qui cont. tenent, et vide etiam omnino *de melior. quaest.* 2. *num.* 21. et quod canon augeri possit vid. *de renovat. quaest.* 1. *num.* 63. *et* 72.

38 Esset enim contra substantialia primae investiturae, et requirerentur solemnitates; ut si emphyteusis esset solita concedi pro descendentibus masculis, et in nova concessione, sive renovatione concederetur pro masculis et foeminis, quia haec adjectio, masculis non existentibus, induceret alienationem in foeminas, ergo sine solemnitatibus non valeret; neque Praelatus in praejudicium Ecclesiae potest mutare formam antiquitus constitutam. Curt. jun. *in tract. de feud. part.* 2. *quaest.* 6. *num.* 2. *et* 3. *cum aliis allegatis per Mant. dict. tit. num.* 5. Aliud exemplum esset, ut si Ecclesia esset solita concedere in tertiam generationem, et fieret renovatio in quartam, vel in perpetuum, utdiximus *de cont. emph. quaest.* 8. *in principio.* Aliud exemplum, si res inculta fuit data in emphyteusim, ut reduceretur ad culturam, si revertatur ad Ecclesiam pretiosa, et optime culta, non posset de novo concedi sine solemnitatibus, quia cessat isto casu illa prima causa concessionis, ut diximus *de cont. emph. quaest.* 9. *num.* 3. alia exempla possunt requiri, quando forma substantialis est alterata, et mutata.

His cognitis, et praemissis, videamus, An emphyteuta ob pacta non servata cadat a jure suo? Haec materia prout vidi, confuse a Doctoribus fuit tractata. Nos autem intendimus eam melius dilucidare et explanare, quam adhuc fuerit factum. Emphyteuta igitur, si fuerit pactum cum Domino de aliquid faciendo, si non observaverit, privari poterit jure suo. Bal. *in l. fin. in* 2.
39 *lect. in ult. not. C. de jur. emph.* Jas. *in l.* 1. *num.* 11. *C. eod.* Ruin. *consil.* 165. *num.* 18. *vol.* 1. Redoa. *de reb. Eccl. non alien.* Rub. *de cad. ob inob. pact. fol.* 529. Corb. *de caus. privat. ob inobser. pact.* cum aliis ibi allegatis, haec opinio probatur *in l.* 2. *C. de jur. emphyt.* qui tex. dum dicit de solutione canonis, ponit gratia exempli, et non restringendi, ut idem Ruin. *cons.* 110. *num.* 1 *vol. eod.* declarat, et Corb. *ibidem num.* 2. et quaecunque conventiones initae inter Dominum, et emphyteutam, maxime super emphyteuta rejiciendo, vel non rejiciendo, valent, et debent servari. Jas. *in dict. l.* 2. 1. *not.* Redo. ut supra *num.* 4. Surd. qui alios citat *dec.* 180. *num.* 1.

40 Praedicta autem intelligenda sunt, quando pacta respicerent rei concessae usum, vel rem ipsam, quae fuit in emphyteusim data, ut quando emphyteuta promisit eam meliorare, vel petere renovationem, vel quid simile, Surd. *dict. decis.* 180. *sub. dict. n.* 1. vel promisit aliquid expendere in re emphyteutica, et non expendit Corb. *eod. caus. in principio*, qui alios referunt, et Redoan. *de reb. Eccl. non alien.* Rub. *de caduc. ob inob. part. in fine fol.* 530. Unde si emphyteuta promisit in fundo emphyteutico plantare arbores, et vites intra certum tempus, et non adimplevit; quia hoc pactum respicit rem ipsam, et ejus meliorationem, et causam, pro qua concessa fuit; ideo si non observat, cadit a jure suo, ut supra diximus. Et iste casus saepe contingit in facto, et maxime in emphyteusi Ecclesiastica, ex negligentia etiam Officialium, qui mutari solent, et emphyteutae, in grave damnum Ecclesiae; quia si adimplevisset pactum, Ecclesia reciperet maximam utilitatem fructuum, et quandoque ad notitiam Dominorum et Praelatorum post praeteritos multos annos, venit, pactum hujusmodi non fuisse servatum; propterea emphyteutam nec etiam moram purgare posse arbitror, quia jus Domini directi est factum deterius, passus est maximum damnum, et in futurum patietur. Sed si vellet resarcire damnum, deberet audiri, per ea quae dicam in tit. *de solut. can. q.* 6. *num.* 18. *et* 20.

Sed si pacta essent extranea a re concessa, et 41
rem ipsam non respicerent, tunc propter inobservantiam pactorum, res non caderet in commissum sed ageretur ad interesse, juxta com. op. Doct. *in l. si quis ita* §. *ea lege ff. de rer. obl.* Surd. *d. decis.* Corb. *de caus. privat. ob alien. limit.* 33. n. 5. et diximus *de alien. q.* 1. *num.* 239. *et seq.* Et ratio est, quia nemo jure suo privatur, nisi in casibus specialiter expressis, §. *cum igitur rer. sicut enim patres in Auth. de non elig. sec. nub.* Alex *cons.* 103. *num.* 22. *et cons.* 124. *in fine lib.* 1. Socin. jun. *cons* 111. *num.* 2. *et* 11. *lib.* 2. et Surd. *d. dec.* ponit casum in eo, qui promisit solvere certam quantitatem pecuniarum, et Senatus dedeclaravit emphyteutam propter inobservantiam non cecidisse a jure suo; et ideo non habere locum, nisi specialiter ita conventum est, ut si tale pactum non observet, cadat a jure suo: ut dicit Mantic. infra allegandus.

Verum si specialiter conventum est, quod si 42
tale pactum non observetur, res emphyteutica ad Dominum revertatur, emphyteusis finitur, et emphyteuta debet privari jure suo; quia contractus ex conventione legem accipiunt, ut *in d. l.* 2. *Cod. de jur. emphyt.* Bero. *cons.* 118. *num.* 4. *lib.* 1. Surd. *eod. dec. in fine*, Redoa. *de reb. Eccl. non alien.* Rub. supra allegata, *num.* 1. *et* 2. et quando est apposita in investitura poena caducitatis, ex pacto declarari posse, tenet Rot. *in recentissimis, sive posth. par.* 2. *decis.* 577. Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 26. *in principio*, videnda etiam sunt, quae diximus *de alienat. q.* 1. *num.* 241. *et num.* 207. et Bursat. *cons.* 253. *lib.* 3. *num.* 11. *et* 12.

Sed praedicta intelligenda sunt; nisi emphy- 43
teuta in casu, in quo non fuit in investitura adjecta poena caducitatis, promiserit cum juramento servare promissa; quod si non observaverit, propter perjurium privatur jure suo, et omni commodo contractus. Bal. per illum tex. *in c. querela, de jur. jur. et in l. si quis major. Cod. de trans.* quam legem Doctores intelligunt habere locum in omnibus contractibus, ut attestatur Alex. *in d. l.* et Rip. *resp.* 3. *num.* 6. *de pact. et resp.* 9. *num.* 17. *et resp.* 27. *num.* 11. *de jur. emph.* et est com. op. ut

dicimus supra *num.* 12. Joseph. Ludovis. *dec. Perus.* 22. *n.* 12. Natt. *cons.* 481. cum aliis allegatis per eum; Surd. *d. dec. num.* 2. *et* Seraph. *de privil. jur.* 84. *sub n.* 13. Facit pro hac opinione, quod
44 si emphyteuta promisit canonem solvere infra certum, et limitatum tempus cum juramento, et si non solvit propter perjurium privatur jure suo, non expectato aliter biennio in Ecclesiastica emphyteusi, nec triennio in privata; prout alias de natura contractus de jure expectari debet, et hanc esse com. op. testatur Gozad. *cons.* 57. *num.* 10. Curt. jun. *cons.* 205. *n.* 14. *l.* 3. Natt. *cons.* 479. *n.* 12. Rip. *resp.* 8. *n.* 16. *de jur. emph. lib.* 2. Clar. §. *emph. q.* 8. Cassad. *dec.* 2. *num.* 2. *de jur.* Caputaq. *decis.* 300. *num.* 1. *lib.* 1. Ioseph. Lud. *ead. dec. num.* 14. Maresc. *var. resol. cap.* 61. *lib.* 1. qui alios citat, et vide infra *de sol. can. q.* 1. *num.* 35. *et seq.* Licet contrarium teneat Gabr. *cons.* 66. *num.*
45 29. *lib.* 2. cui respondet Mant. *d. tit. num.* 4. Sed hoc intelligendum est, nisi in contractu adesset pactum, vel clausula consueta apponi, quod si per biennium, vel triennium non solverit, cadat a jure suo; quia tunc expectandum erit tutum biennium, vel triennium, Mant. ut supra, qui dicit ita tenuisse Rot. in una Romana devolutionis domorum, die 21. Feb. 1575, et Maresc. *d. cap.* 61. qui plures decisiones Rot. allegat. Secundo intelligi debet, et habere locum in emphyteuta, qui juravit; non autem in haerede, quia juramentum cum sit personale, non afficit haeredes, *c. veritatis, de jur. jur.* Gabr. *d. cons.* 66. *num.* 26. *et seq.* et Mant. *citato loco.*

46 Contrarium videtur tenere Alciat. *cons.* 258. *num.* 3. *et* 14. ubi vult, quod si emphyteuta promisit non imponere onus, etiam cum juramento, non privatur jure suo, sed agitur ad interesse, sequitur Corb. *de caus. privat. ob alien. limit.* 33. *num.* 5. refert etiam Surd. *d. dec. num.* 7. et Gab. *d. cons.* 66. qui loquitur quando juravit solvere canonem infra certum tempus, et hanc opin. tenuerunt Curt. sen. Alciat. Bologn. Jas. et Covar. allegati a Seraph. *de privil. jur. privil.* 84. *num.* 4. sed haec opinio cum sit cont. com. opinionem, reprobatur a Bertaz. *in repet. l. si quis major, num.* 285. et resp. contrariis, et de hoc nos dicemus in tit. *de sol. can. q.* 1. *num.* 35. et sufficiat, quod prima op. est magis com. quam etiam tenet Seraph. *d. privil. sub num.* 13. *ver. ult. notandum.*

Nec audiendus est Corb. *in d. causa, in fine,* 47
dum dicit, quod si emphyteuta promisit Domino dare instrumentum investiturae, suis propriis expensis intra tres menses, et postea non dedit, cadat a jure suo, allegando Paul. de Monte Pico, *cons.* 79. quia aliter in cons. sequenti tenuit; quia cum hoc pactum non concernat, seu respiciat rei concessae usum, et rem ipsam; sed sit extraneum, merito non cadit a jure suo, non observando pactum, sed agi debet ad interesse, et ad observationem, ut supra dictum est. Nec huic opinioni obstat, quod emphyteuta tenetur ostendere Domino instrumentum emphyteusis; quia responderi potest, quod emphyteuta non negat habere instrumentum, et Dominus est plene informatus de contractu emphyteutico, quo casu etiam caducitas declarari non potest, ut diximus *de contractibus emphyt. q.* 27. sed hic agitur solum, quod suis sumptibus det instrumentum investiturae.

Hoc autem notandum est, quod in casibus, 48
in quibus actum est, ut emphyteusis Ecclesiastica ad extraneos haeredes transeat; nihil potest obesse si pactum fuerit appositum, quod res emphyteutica non possit vendi, aut in alium transferri, sine consensu Rectoris Ecclesiae: quia id intelligitur titulo singulari, non universali scilicet, quod non transeat ad haeredes extraneos, ne videantur contrahentes se incontinenti corrigere Gabr. *cons.* 76. *num.* 17. *lib.* 2. Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 19. *in fine.*

Sed advertendum est, quod Dominus directus 49
agens ad caducitatem, ob pacta non servata, probare debet pacta non esse observata, Rot. coram Reverendissimo Merlino *dec.* 25. *num* 5. *et seq.* in recollectis per Paul. Rub. et alia probare debet, ut dicemus infra *q.* 11. et diximus *de cont. emphyt. q.* 26. et libellus quomodo formari debeat vide infra *quaest.* 2.

QUAESTIO II.

SUMMARIUM

Emphyteuta, qui rem deteriorem facit, potest expelli n. 1. -- Ampl. 1. tam in emphyt. Ecclesiae, quam privati, n. 2. -- Ampl. 2. etiam si in una re male versatus fuerit, quia cadit ab omnibus, num. 3. -- Contrarium num. 5. -- Amplia 3. habere locum, etiam, si id fieri patiatur. num. 9. -- Amplia 4. etiam si inciderit sylvam non caeduam. num. 10. -- Declara quando sylva alias esset inutilis, num. 11. -- Amplia 5. ut etiam propter levem deteriorationem privetur, si promisit uti arb trio boni viri, et illam meliorare, et non deteriorare. num. 12. -- Amplia 6. ut etiam amittat melioramenta, num. 22. -- Amplia 7. quod non possit melioramenta cum damno compensare, quando partem fecit meliorem, et partem deteriorem. num. 4. Licet Bal. et alii dissentiant quando melioratio, et deterioratio in una re est facta sine dolo, ibidem. -- Amplia 8. quod privetur ipso jure, et possit expelli propria auctoritate, et non requiratur Iudicis sententia. num. 26. -- Cont. n. 27. ubi etiam opiniones conciliantur. -- Ampl. 9. etiam, si pactum sit, quod non possit expelli. num. 28. -- Ampl. a. 10. si deterioratio esset facta per patrem, quia noceret filiis, et aliis in investitura comprehensis, num. 29. -- Decl. nisi sit facta in fraudem, num. 30. -- Decl. 2. quando sunt plures emphyteutae, num. 31. -- Ampl. 11. ut revertatur ad Dominum, una

cum fructibus pendentibus, etiam maturis, si non sint in horreo reconditi vel e solo separati, n. 32. -- Ampl. 12. ut revertetur ad Dominum sine aliquo onere servitutis hypothecae, et obligationis, num. 33. -- Ampl. 13. ut possit statim expelli, non expectato biennio, vel triennio, num. 34. -- Decl. tamen supradicta habere locum tribus concurrentibus. -- Primo quod deterioratio sit magna, et non modica. Sec. quod deterioratio sit in proprietate respectu rei, et non fructuum. Tertio, quod processerit ex dolo lata culpa. vel levi: nam de levissima non tenetur, num. 35. -- Declara principaliter non habere locum, quando inter emphyteutam, et Dominum esset factum pactum quod ob deteriorationem non posset expelli, num. 46. -- Subdeclara istam declarationem, quando ex culpa lata deterioravit; secus, si ex dolo, num. 48. -- Subdeclara secundo si dictum esset, quod posset incidere omnes arbores, quia pactum non valeret, num. 49. -- Declaratur secundo, habere locum si Dominus voluerit, et declaravit caducitatem, num. 50. -- Decl. 3. non habere locum in modica deterioratione. ex qua infertur quod emphyteuta non potest expelli si duas arbores fructiferas succideret; sed agi debet ad damnum, num. 51. -- Intellige nisi interveniat juramentum de non incidendo arbores fructiferas, ibidem, Cont. quod relinquitur arbitrio Judicis, quantae arbores debent esse incisae n. 52. -- Declara 4. si emphyt. alias arbores subrogaverit in locum incisarum. n. 59. -- Subdecl. nisi minor quantitas fuerit subrogata, n. 60. -- Vel vinea esset adeo vetusta, quod nihil utilitatis, aut parum afferret, arbitrio judicis, ibidem intellige, quando incidisset arbores vetustas, et corruptas arbitrio judicis, et in locum earum alias subrogasset num. 61. -- Decl. 5. nisi fundus ex incisione arborum fieret fructuosior, quam ante, et quomodo hoc procedat, num. 62. -- Decl. 6. nisi incideret arbores ad Villae reparationem, et quomodo hoc procedat, num. 63. -- Decl. 7. in emphyteusi perpetua, num. 66. -- Decl. 8. quando emphyteuta arbores fructiferas plantasset, et incidisset. num. 67. -- Cont. num. 69. -- Decl. 9. quando arbores nocerent fundo vicini, et vicinus haberet hanc actionem, n. 71. -- Canonem non solvere, et deteriorare paria sunt, num. 1. -- Ac etiam alienare irrequisito Domino, num. 8. Usufructuarius debet amittere usumfructum illarum rerum. quas deterioravit, et non totum, num. 6. -- Alienans rem fideicommisso subjectam, cadit solum ab illa re alienata, non a tota haereditate, num. 7. -- Pactum debet aliquid operari, num. 13. -- Emphyteuta, qui promisit, et juravit uti emphyteusi arbitrio boni viri, et illam meliorare, et non deteriorare, ob levem deteriorationem, incidendo duas arbores fructiferas, privatur jure suo, num. 14. cont. num. 15. -- Expressio eorum, quae tacite insunt, nihil operatur, num. 16. -- Concessio in emphyteusim semper censetur facta ad meliorandum, et non ad deteriorandum, num. 17. -- Caducitas non habet locum, nisi in casibus in jure expressis, n. 18. Contrahentes censentur se conformare cum dispositione juris communis num. 19. -- Dispositio l. si quis major, C. d. trans. habet locum in omni contractu jurato, etiam in minimo, num. 20. decl. ut ibi. -- Verba debent potius judicari, ut aliquando sint potius superflua, quam quod quis indebite damnum patiatur, num. 21. -- Delictum in committendo est gravius, quam in omittendo, num. 23. -- Emphyteuta, qui removit unam macinam a molendino, non privatur, n. 36. -- Deterioratio debet esse magna, et non modica, arbitrio judicis, num. 37. -- Deterioratio debet esse ad perpetuam deteriorationem fundi: non autem ad curam fructuum, num. 38. -- Decl. non habere locum, quando emphyteuta responderet Domino partem fructuum, et non ligonizasset per longum tempus num. 45. Nec procedit in vinea. n. 39. Decl. in vinea soluta, num. 41. -- Decl. 2. num. 42. -- Conductores, qui ultimo anno nolunt putare vineam, vel totum fundum seminant, ut plus percipiant, tenentur ad interesse, n. 40. -- Et idem si male putaverint vineam, vel si totum praedium seminent, contra naturam fundi, ibidem. -- Emphyteuta, quamvis non possit expelli propter levem deteriorationem, tenetur tamen ad interesse, et statur juramento Domini, praecipue, si promisit bene colere, num. 43. -- Interesse damni consideratur secundum tempus praesens, et futurum, num. 44. -- Favori suo unusquique potest renunciare, num. 47. -- Emphyteuta, ut possit expelli, requiritur quod inciderit arbores fructiferas num. 53. -- Quercus dicitur arbor fructifera, n. 54. Emphyteuta potest incidere arbores caeduas, num. 55. decl. ibid. -- Arbores caeduae quae sint, et quae non caeduae, num. 56. -- Emphyteuta potest incidere arbores, etiam grandes, quae sunt in fructu, et solent excidi ad usum lignandi, vel aedificandi. num 57. -- Emphyteuta potest incidere arbores non fructiferas ut sunt oppida pro tabulis, et trabibus, sed si respondeat Domino partem fructuum, debet etiam partem illarum Domino dare, num. 58. -- Emphyteuta potest incidere ramos arborum fructiferarum pro vinea, num. 64. -- Emphyteuta, an possit succidere arbores fructiferas ad domum aedificandam, num. 65. -- Doctor insignis, licet loquatur per verbum forte, non inducit dubitationem, num. 68. -- Arbores vi ventorum evulsae, sunt emphyteutae, qui eas plantavit, num. 69. et seq. -- Emphyteuta capit caementa, et rudera, si domus ab eo aedificata ruat casu, num. 70. -- Arbores siccae sunt emphyteutae, num. 73. -- Deterioratio debet probari, et status antiquus rei emphyteuticae, num. 74. -- Caducitas ob deteriorationem an censeatur remissa per receptionem canonis num. 75. -- Paupertas an excuset a deterioratione. num. 76. -- Clausula renuncians omni legum auxilio, apposita in investitura efficit, ut pauper non excusetur a deterioratione, num. 77. -- Libellus quomodo formari potest, quando emphyteuta deterioravit. vel pacta non servavit, vel aliud delictum commisit, num. 78.

Saepe evenit in facto, quod emphyteutae, qui deberent meliorare bona emphyteutica, deteriorant; et
1 ideo hanc materiam in hac quaestione tractabimus. Emphyteuta igitur, qui rem deteriorem facit, potest expelli: quia facit contra propriam naturam contractus; qui talis est ut emphyteuta rem meliorem reddere debeat, *c. potuit de locat. et l.* 2. *C. de jur. emph.* Rip. *resp.* 27. *num.* 3. *de jur. emph.* et privari debet, ac si canonem non solvisset, est tex. in *Auth. qui rem C. de Sac. Sanc. Eccl.* et ibi Doctores, et hanc opinionem ibi Ias. appellat communem. Clar. §. *emph. q.* 26. Surd. *dec.* 300. *num.* 1. Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 29. *in principio*, et Corb. *de caus. privat. ob deterio. in principio*, qui alios citat,
2 Amplia quod dispositio d. *Aut. qui rem*, non solum habet locum in emphyteusi Ecclesiae, sed etiam privati, ut in *ead. Auth.* tenet Paul. de Cast. Dec. Cogn. et Ias. qui dicit hanc esse communem opinionem, et *in lib.* 2. *C. de jur. emph. num.* 98. Ruin. *cons.* 88. *num.* 2. *lib.* 1. Natt. *cons.* 481. Rol. *cons.* 40. *num.* 6. *lib.* 4. Corb. *d. caus. num.* 4. Mant. *eod. tit. num.* 3. qui etiam attestatur hanc esse com. op. Ioseph. Lud. qui pariter communem appellat: Licet Imol. et Ias. *in l. divortio*, §. *fundum. ff. sol. mat.* contrarium teneant, sed eorum opinio est contra communem, et ut dictum est, Ias. *in d. l.* 2. *num* 98. tenet quod habeat locum in emphyteusi privata, et Ecclesiastica.

Amplia secundo, quod emphyteuta, qui simul 3
unico contextu plures res accepit in emphyteusim, et pro uno omnium canone, ob deteriorationem factam in una recadit ab omnibus, etiam in quibus non fuit male versatus. et ratio est, quia si-

cut privatur omnibus rebus, quas conduxit sub unico canone, ita pariter debet privari omnibus, si deterioraverit, quia paria sunt canonem non
4 solvere, et deteriorare, ut Doctores dicunt in *d. Auth. qui rem.* et haec opinionem tenet Tiraq. qui alios citat, *de ret. lign.* §. 23. *glos.* 1. *num.* 2. Red. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 507. *num.* 15. Ioseph Lud. *d. dec.* 22. *num.* 6. Corb. qui alios cumulat *ead. caus. num.* 7. Caroc. *de locat. et cond. fol.* 196. n. 10. et idem Corb. *de caus. privat. ob* non *sol. can. ampl.* 6. *num.* 2.

5 Contrarium tenet Alciat. *in l.* 4. §. *Cato num.* 97. et Crot. ibi n° 50. *ff. de ver. oblig.* et ratio est quia poena non debet egredi delictum *l. rescriptum, ff. de his quib. ut indig.* et hanc opinionem sequitur Mant. *d. art. n.* 25. et pro ista opinione
6 facit, quod usufructuarius debet amittere usumfructum illarum rerum, quas deterioravit, et non totum, et integrum usumfructum. Paris. *cons.* 37. *num.* 13. *vol.* 3. Ruin. *cons.* 48. *num.* 12. *vol.* 2. Cornel. Beninc. *de pauper. q.* 9. *speciale* 10. *num.* 31. *et seq.* Et eamdem opinionem, quod neque emphyteuta, neque usufructuarius privetur, nisi illa re in qua male versatus fuit, tenet Cavalc. *de usuf. sub num.* 157. cum sit delictum (inquit ipse) circa rem, et non personam proprietarii, et pro sua opinione allegat Clar. §. *emphy. q.* 13. *in fine*, qui loquitur de alienante rem, irrequisito Domino, ut cadat tantum a parte alienata; et haec opinio secundum eum est aequior, et Rol. *cons.* 17. *vol.* 2. et idem tenet Cavalc. *dec.* 32. *num.* 36. *par.*
7 2. facit etiam pro ista opinione, quod per alienationem unius rei, fideicommisso subjectae, et alienari prohibitae alienans non cadat a tota haereditate, sed a re tantum alienata, secundum aequiorem sententiam, quam pluries sequuta est Rota, ut per Ludovis. et ibi Add. *dec.* 219. et in emphyteuta alienante, quod, non cadat, nisi ab illa parte, quam alienavit, diximus *de alienat. q.* 1. *limit.* 2. et dic, ut ibi; et tamen paria sunt canonem non
8 solvere, et emphyteusim deteriorare, et canonem non solvere, et alienare irrequisito Domino, de primo est tex. *in d. Aut. qui rem.* De secundo tex. *in c. potuit, de locat.* Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 35. *num.* 7. *et ampl.* 1. *num.* 2. Red. *eod. tract. fol.* 525. *num.* 10. et ideo ista secunda opinio videtur aequior, maxime in emphyteusi Ecclesiastica, sed huic ultimae opinioni obstant multum quae diximus supra in tit. de *alien. q.* 1. n. 142.

9 Amplia 3. habere locum, non solum si emphyteuta rem emphyteuticam fecerit deteriorem; sed etiam, si id fieri patiatur, Rip. *resp.* 2. *nu.* 8. *de jur. emph. vol.* 2. quem sequitur Mant. *eod. tit. num.* 4. vel si alius de ejus mandato incidisset, vel si incisionem ratam habuerit, et dicitur ratam habuisse, si incisas arbores recepit Natt. *cons. ultimo, num.* 8.

10 Amplia 4. ut habeat locum, etiam si emphyteuta inciderit sylvam non caeduam: quia hoc et non permittitur, *d.* §. *sifundum*, et *l. in fraudem*, et ibi Bar. *ff. de jur. Fisc.* nam si inciderit, dicitur male versari, et qui male versatur in re conducta, potest expelli, *l.* 3. *C. locat.* Rim. Sen. *cons.* 49. *n.* 52. Menoch. *cons.* 372. *n.* 31. Mant. *d. tit.* n. 7.

Declara hanc ampliationem, ut emphyteuta possit incidere sylvam non caeduam, quando usus 11
esset alias inutilis: nam id generale est ut quaelibet dispositio ita intelligatur, ne sit inutilis, Tiraq. *de ret. convent.* §. 3. *glos.* 1. *num.* 29. Caroc. *de locat. et fol.* 197. *num.* 29.

Amplia 5. ut propter levem etiam deteriorationem amittat emphyteusim, quando in concessione promisit uti re, arbitrio boni viri, aut pro- 12
misit illam meliorare, et non deteriorare: nam illud pactum intelligi debet etiam de levi deterioratione, ut aliquid operetur. Natt. *cons.* 481. *nu.* 14. *et seq.* Surd. *dec.* 102. *num.* 8. sicut etiam per 13
levem deteriorationem (dicit ipse) emphyteutam, qui recepit rem ad meliorandum, et non deteriorandum, cadere, si promisit, et juravit uti emphyteusi arbitrio boni viri, et incidit duas arbores, *
quia non dicitur arbitrio boni viri usus. Bero. *cons.* 120. *num.* 33. *et seq. vol.* 1. idem Surd. *d. num.* 8. *et* 9. Facit pro hac opin. quod dicit Alex. *cons.* 129. *num.* 2. quod, si rusticus promisit laborare, arbitrio boni viri, si non colit, ut jura exposcunt, non dicitur arbitrio boni viri colere, et potest expelli, et idem dicit Bero. *cons.* 125. *num.* 6. *vol.* 1.
refert Corb. *ead. caus. num.* 10. *cum seq.* et haec 14
opinio procedit stante maxime juramento de non deteriorando; quia posset expelli, etiam ob levem deteriorationem, ut tenet idem Natt. *d. cons.* et nos diximus supra hoc tit. *q.* 1. *num.* 12.

Sed haec opinio non videtur tuta, et non caret difficultate, et de ea dubitat Ioseph. Lud. *dec.* 15
Perus. 22. *num.* 19. quod emphyteuta privetur ob modicam deteriorationem: et de ea etiam dubitat Mant. *eod. tit. num.* 21. quia si emphyteuta promisit meliorare, et non deteriorare, videtur promisisse, quod est de natura contractus, et consequenter nihil operatur: quia expressio eorum, quae tacite insunt, nihil operatur: *l.* 3. *ff. de legat.* 1. *et l. non recte, C. de fideic.* et hanc opinionem 16
videtur sentire Surd. *dec.* 300. *num.* 20. dum dicit, non obstat quod emphyteusis censeatur concessa ad meliorandum: quia expressio ejus, quod tacite inest, nihil operatur, et semper tacite in omni concessione intelligitur, quod concessio sit facta ad meliorandum, non deteriorandum, ut inquit Bal. in c. 1. §. *si Vasallus, num.* 2. *tit.* hic finit. lex. Feder. et causa finalis istius contractus est: 17
ut emphyteuta recipiat rem ad meliorandum, ut per DD. allegatos a Corb. *ead. caus. num.* 4. Praeterea, si illud pactum, ad meliorandum, intelligitur quoad culturam, et minimas refectiones; non autem quoad magnas impensas, et nova aedificia, ut tenet Cuman. *cons.* 57. *circa finem*: ideo stante hac etiam ratione, idem judicandum erit in dete-

riorationе, quia si concessio per illud pactum ad meliorandum, et non deteriorandum, intelligi debet de melioramentis, et expensis modicis, pari ratione debet intelligi non de modica deteriora-
18 tione sed de magna. Facit etiam pro hac opinione, quod caducitas est poena privationis, quae non habet locum, nisi in casibus a jure expressis, ut in aliis locis diximus, et est dec. Seraph. 286. *nu.* 6. Cum ergo de jure non sit expressum, quod emphyteuta pro modica deterioratione, sed pro magna possit expelli, ut mox dicemus, sequitur quod haec opinio sit tutior, et aequior; stante etiam, quod contrahentes censentur se conformare cum di-
19 spositione juris communis Bar. *in l. ut jurisjurandi*, §. *si liberi num.* 5. *et seq. ff. de oper. lib.* et Bal. *in l. liberti, num.* 24. *C. eod. tit.* et Rot. *dec.* 275. impressa per Parif. *de sal. inter.* nec obstat *l. si quis major, C. de trans.* in qua se fundat Natt. *eod. cons. num.* 10. quae habet locum in omni contractu jurato, etiam si in minimo contraventum sit, et quod etiam habeat locum in his quae de natura contractus veniunt, ut idem Natt. tenet *cons.* 480. *n.* 20. *et seq.* et dispositio *d. l. si quis major*, habet lo-
20 cum etiam in contractu emphyteutico, ut per Natt. Cagn. et alios allegatos a Ioseph. Lud. *eod. dec.* 22. *n.* 13. licet cont. teneat Bursat. *cons.* 252. *num.* 54. ex mente aliorum, quia emphyteuta, qui juravit meliorare, et non deteriorare, leviter deteriorando, incidendo duas arbores fructiferas, non potest dici vere dolosus, et tamen illa l. si quis major, habet locum in vero doloso qui in contemptum juramenti contravenit, Tob. Non. *cons.* 70. *num.* 7. *et seq.* Alex. *cons.* 104. *num.* 19. *et seq. vol.* 1. Dec. *cons.* 452. *et* 350. Gab. *de trans. conc.* 1. *n.* 53. qui plures allegat, etiam de commu. attestan-
• tea; et Cagn. *in rep. d. l. si quis major, num.* 33. *cum multis seq.* Secundo, potest etiam responderi, quod illa lex non habet locum de jure canonico et in Terris Ecclesiae mediate, et immediate subjectis. Cagn. *in d. l. n.* 24. *cum sequentibus* Calvac. qui multos cumulat *decis.* 43. *num.* 26. *et seq. par.* 1. ubi vide. Tertio non habet locum in feudis, Gab. *d. conc. num.* 59. et dispositio d. legis rarissime in practica locum habet, cum quaelibet etiam injusta causa excuset a dolo Rot. *decis.* 28. *in fine par.* 2. *post.* et non habet etiam locum stante dolo, vel praesumptio doli, Rot. *divers. par.* 2. *decis.* 102. *n.* 12. et si prima opinio esset vera, sequeretur, quod nunquam haberet locum communis opinio; quod emphyteuta, non potest expelli ob levem deteriorationem, nec etiam ab omnibus recepta opinio: quod deterioratio, quando est levis, vel magna remittatur arbitrio Judicis, nam Judex nunquam posset arbitrari quia hodie in omnibus contractibus apponitur juramentum. Bursat. *cons.* 253. *lib.* 3. *n.* 51. *et seq.* loquens in emphyteuta jurante, quod intelligatur secundum naturam actus, et potius de stylo Notariorum apponatur, quam expressa conventione partium: qui alios citat. Clar. §. *em-*

phyteusis, q. 8. *in principio*, et vide, quae dicemus infra num. 51. nec etiam obstat, quod verba non debent esse superflua, et debent aliquid operari, 21
c. si Papa de privil. in 6. quia non est inconveniens, quod aliquando verba sint potius superflua, quam quod quis indebito damnum patiatur, Gozad. *cons.* 88. Gomez. *inst. de actio. in principio, col.* 3. Seraph. *de privil. jur. pric.* 13. *n.* 28. *et privil.* 136. *num.* 13.

Amplia sexto ut etiam amittat melioramenta, 22
tex. est in Auth. *de alien. et emph.* §. *si vero quis*, et in Auth. qui rem, C. de *Sac. Sanc. Eccl.* ubi Gloss. Cagn. *num.* 13. Ias. num. 3. qui tex. vult, quod emphyteuta, qui deteriorem emphyteusim fecit, vel canonem non solvit, damnum debeat resarcire, et nihilominus meliorationes non possit repetere; et probatur etiam in *l.* 2. *C. de jur. emph.* ubi dicitur, quod emphyteuta non possit aliquid allegare nomine melioramentorum: et quamvis ille tex. loquatur de eo, qui canonem non solvit, tamen habet etiam locum in eo qui rem emphyteuticam deteriorem facit: quia delictum in committendo est gravius, quam delictum in omittendo, Cyn. post Pett. *in d. Auth. qui rem*, num. 4. Salyc. 2
num. 3. et hoc contingit ex culpa emphyteutae, non casu fortuito, eamdem opinionem tenet etiam Dec. *cons.* 518. Natt. *cons.* 412. et Mant. *eod. tit.* 29. *num.* 9. *et* 12.

Amplia septimo, quod emphyteuta, qui rem 21
emphyteuticam partim fecit meliorem, et partim deteriorem, non possit melioramenta, cum damno compensare, sed perdat emphyteusim, et meliorationes. Ias. *in d. Auth. qui rem, num.* 18. Natt. *cons.* 482. Menoch. *cons.* 322. *num.* 32. Mant. *d. tit.* 29. *num* 12. Bero. *cons.* 120. *num.* 23. *vol.* 1. Rol. *cons.* 49. *num.* 16. *vol.* 3. asserens hanc esse comm. opin. quicquid senserint alii, ut Corn. *consil.* 97. •
vol. 2. Dec. *in d. Auth. qui rem num.* 14. et Redoan. *eod. tract. pag.* 507. quod ubi melioramenta excederent in aestimatione rei deteriorationem, eatenus, et quatenus excederent, non fieret privatio, quia compensarentur melioramenta cum deterioratione rei pro rata, quibus respondet. Natt. *d. cons.* et Cagn. *in Auth. qui rem*, et idem affirmat Corb. *dict. caus. num.* 14. Bald. autem *in l. aedem C. locat. num.* 14. *vers. sed quid*, si ex pluribus ut refert Mant. *d. art. num.* 14. dicit quod si et pluribus rebus unam meliorem, alteram deteriorem faciat, non fit compensatio; sed ejusdem rei partem meliorem, et alteram partem deteriorem sine dolo fecit, compensatio admittitur, secundum Nicolaum de Mathar. *per l. si negotia ff. de neg. gest. et l. de illo* §. *ult. ff. pro soc.* et respondet contrariis, et vide infra *num.* 65.

Amplia octavo, ut emphyteuta, qui rem fecit 23
deteriorem privetur ipso jure: et ideo poterit propria auctoritate expelli a Domino, absque declaratione Judicis: quod intelligendum est, quoad privationem juris: non autem a possessione ipsius rei absque sententia declaratoria possit expelli: •

et hanc opin. esse com. attestatur Bero. *cons.* 54. *num* 5. *lib.* 3. et hoc modo cessat, quod scribit Paul. de Cast. *in d. Auth. qui rem, num.* 4. quod requiratur jussus Judicis, nec detur materia litis, jurgii, et tumultus, sequitur Mant. *d. art. num.* 8.

26 Sed quod emphyteuta cadat ipso jure ob deteriorationem, Domino volente, nec requiratur judicis sententia tenet Ias. *in l.* 2. *num.* 99. *C. de jur. emph.* et Cagn. *in d. Auth. qui rem. num.* 38. qui hanc opinionem veriorem, et magis communem appellat: et idem tenet Bero. *cons.* 125. per totum *vol.* 1. dum concludit posse emphyteutam expelli propria auctoritate qui rem deterioravit.

27 Contrariam sententiam amplectitur Ferret. *cons.* 121. *num.* 6. Cagn. *in l. si quis major, num* 107. *C. de trans.* ut requiratur Judicis sententia, quia quando poena ipso jure imponitur, debet intelligi, quod procedat sententia Judicis declaratoria, ut poena possit cum effectu imponi, et executio fieri, Ruin. *cons.* 2. *num.* 9. *vol.* 5. et alii relati per Corb. *d. caus. num.* 19. *et seq.* et facit secundum eum, quod emphyteuta non privatur propter omnem deteriorationem; sed ex magna deterioratione, arbitrio Judicis declaranda, ut dicemus, sequitur quod requiritur declaratio Judicis, ut etiam in caducitate incursa ob alienationem irrequisito Domino, diximus *de alienat. q.* 1. *num.* 8. et vide etiam infra hoc eod. tit. *q.* 10. *num.* 2. ubi haec materia tractatur, et adde Praet. Pap. *in form. lib. quo agitur ad revoc. feud. in ver. nec superstitibus, num.* 26. et ibi Add. tenet; quod requiratur processus contra eum.

28 Amplia nono, ut habeat locum, etiam, si pactum fuerit. quod emphyteuta non possit expelli, quia tacitam habet conditionem, si ex parte sua fecit quod debet, *l. quaero* §. *inter locatorem, ff. locat.* ita Paul. de Cast. *in d. Auth. qui rem, num.* 4. quod intelligi debet nisi specialiter dictum sit, quod non possit expelli, etiam si rem deteriorem fecerit, ut Paul. subdit, et refert Mant. *eod. tit. n.* 16. sed vide infra, *num.* 46. cum sequentibus.

29 Amplia decimo, ut habeat locum etiam, si deterioratio esset facta per patrem, noceret filiis, et aliis in investitura comprehensis, Gabr. *in tit. de jur. emphyt. conc.* 2. *num.* 32. et Corb. *ead. caus. num.* 15.

30 Declara hanc ampliationem, habere locum, modo deterioratio non sit facta in fraudem, ut alii comprehensi excluderentur, ut in simili dicitur de eo, qui canonem non solvit in fraudem comprehensorum, cum paria sint canonem non solvere, et deteriorare, Corb. *ead. caus. num.* 15. sed de hoc dicemus in tit. de *sol. canon.*

31 Declara secundo quod si unus ex pluribus in re emphyteutica male fuerit versatus, aliis non nocet; sed ipse solus sua portione privatur: non enim debet nocere factum alterius ei, qui nihil fecit, *l. de pupillo*, §. *si plurium, ver. sed si uni ff. de oper. no. nunt.* Alciat. *in l.* 4. § *Cato. num.* 97. et ibi Crot. *num.* 50. *ff. de ver. ob.* quem sequitur, et refert Mant. *d. art. num.* 24.

Amplia undecimo, ut res revertatur ad Dominum, una cum fructibus pendentibus etiam maturis, si non sunt in horreo reconditi, aut a solo separati, idem Corb. *de caus. num.* 17. *et de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 37. et diximus *de alienat. quaest.* 1. *num.* 128. et vid. *de solut. canon. ampl.* 40. ubi a quo tempore debeantur fructus: *et in d. q.* 1. *num.* 129. 32

Amplia duodecimo, ut revertatur ad Dominum sine aliquo onere hypothecae, servitutis, seu obligationis. Corb. *ead. caus. num.* 16. et dixim. in tit. *de renunc. quaest.* 3. 33

Amplia decimo tertio; ut emphyteuta possit expelli statim propter deteriorationem, non expectato biennio, sed triennio Dec. *in d. Auth. qui rem num.* 12. Redoan. *sod. tract. pag.* 507. *num.* 17. Corb. *ead. caus. num.* 22. 34

Declarantur tamen praedicta, ut emphyteuta possit expelli propter deteriorationem, ut habeat locum, tribus copulative concurrentibus, ut omnes dicunt. Primo, quod deterioratio sit magna, et non modica. Secundo, quod deterioratio sit in proprietate, respectu rei, et non fructuum. Tertio, quod deterioratio processerit ex dolo, lata culpa, vel levi: nam de levissima non tenetur, Ias. *in d. l.* 2. *num.* 98. *C. de jur. emph.* Redoa. *eodem tract. fol.* 506. *num.* 9. Menoch. *de arbit. cent.* 1. *cas.* 78. *n.* 6. cum aliis allegatis per Mant. *d. tit.* 29. *num.* 24. Ioseph. Ludo *dec. Perus.* 22. *num.* 21. *et dec. Luc.* 8. *num.* 13. ubi tenet, quod emphyteuta qui removit unam macinam a molendino, non privatur jure suo; quia hoc non concernit damnum Domini, sed emphyteutae. Rol. *cons.* 49. *num.* 21. *vol.* 2. Dec. *in l contractus, num.* 35. *ff. de reg. jur.* Bursat. *cons.* 91, *vol.* 1. *num.* 3. qui dicit hanc esse com. op. et quod deterioratio debeat esse magna, et non modica, tenet Rot. ut per Seraph, *dec.* 1356. *in fine*, quando autem deterioratio dicatur magna, vel modica, relinquitur arbitrio Judicis, Ioseph. Lud. *d. decis.* 22. Corb. qui multos cumulat, *ead. caus.* n. 24. Caroc. *de locat. fol.* 197. *n.* 41. et quod deterioratio debeat esse magna, et non modica, sed notabilis arbitrio Judicis, quia de re modica non est curandum, intellixerunt etiam Pet. Cyn. Bald. et Paul. de Cast. *in dict. Auth. qui rem*, Alex. *cons.* 118. *n.* 18. *lib.* 5. Ruin. Sen. *cons.* 74. *n.* 16. Rip. *resp.* 27. n. 7. *de jure emphyt.* Natt. *cons.* 181. Bero. *cons.* 120. n. 30. *lib.* 2. Bursat. de magis communi *cons.* 31. *num.* 4. *l.* 1. et dicetur deterioratio magna, quando multae arbores fructiferae inciduntur, Corb. *ead. caus.* qui plures allegat in principio, Surd. *dec.* 266. *num.* 9. et Caroc. *eod. tract. fol.* 197. *num.* 41. et quod deterioratio debeat esse ad perpetuam deteriorationem fundi, non autem circa ea, quae spectant ad curam fructuum; et sic debet respicere proprietatem, ut in secundo requisito, cujus non est Dominus emphyteuta; non 35 36 37 38

autem fructus, quorum est Dominus emphyteuta. Unde licet non colat sollicite agrum, et ager efficiatur deterior respectu fructuum, non potest propterea emphyteuta expelli;nam deterioratio debet esse facta circa rem ipsam, ut est incisio arborum, quae perpetuam respicit utilitatem ipsius rei: aliud autem dicendum est, si fructus tantum respiciunt, quia non pertinet ad perpetuam rei utilitatem, sed ad commodum emphyteutae, Bal. *in d. Auth. qui rem num.* 2. et sequuntur alii ibidem Alex. *d. cons.* 118. Rip. *eod. resp.* 27. Bero. *d. cons.* 120. Rol. *cons.* 49. Rim. jun. *cons.* 353. *num.* 22. et Mant. *d. tit.* 29. *num.* 22.

39 Sed hoc non procedet in vinea, quae si non putatur, vel per longum tempus non cultivetur, desiccatur, et in perpetuum deterioratur. Bal. et Ias. *in d. l.* 2. *num.* 98. et ideo poterit expelli: Bar. et Paul. de Cast. *in l. et haec §. cum fundum ff. locat.* Ioseph. Lud. *d. dec.* 22. Redon. *eod. tract. fol.* 506. *num.* 9. cum aliis congestis per Corb. *de caus. privat. ex eo quod emph. rem incult. relinq. num.* 5.

40 Unde infertur, quod Coloni, et Conductores, qui ultimo anno noluntt putare vineas, vel totum praedium seminant, contra naturam praedii, ut plus percipiant, et Dominus in anno sequenti damnificatur, tenentur ad interesse Ias. *in d. l.* 2. *num.* 98. quem allegat Red. *d. tract. fol.* 506. *num.* 10. cui tamen de colono, et Conductore nihil dicit, licet sit ista veritas, ut per Bar. *in l. et haec distinctio, §. cum fundum, num.* 3. *ff. locat.* et ibi Cast. ponit exemplum, quando Colonus non bene putavit vineam; quia multa capita vitibus dimisit: nam propter hoc deterioratur vinea; quia anno sequenti oportebit ita putare, quod nullos, aut paucos fructus Dominus recolliget. Et ponit aliud exemplum de Colono, qui debebat seminare medietatem fundi, permittendo aliam quiescere, si totum fundum seminavit, Dominus non poterit seminare in dicto fundo, Ioseph. Lud. *dec. Per.* 62. *num.* 2.

41 Declara illud, quod dicitur de vinea, non habere locum in vinea vetusta, quia ob senium facta est sterilis; et ideo non dicitur deteriorata Seraph. *dec.* 1356, *num.* 4. et propterea poterit emphyteuta illam extirpare.

42 Declara secundo, non habere locum, si pro una vice non putaret vineam, vel non coleret, quia quod possit expelli, requiritur tempus longum, arbitrio Judicis, sed agetur ad interesse, ut infra dicetur.

43 Illud etiam, quod dicitur, quod deterioratio debet esse magna, et non levis, et deterioratio non debeat esse circa fructus, intelligendum est, quod emphyteuta, si non potest repelli, tenebitur tamen ad refundendum interesse Cast. *in d. Auth. qui rem* Rol. *in d. cons.* 49. Red. *eod. loco num.* 8. cum aliis citatis per Ioseph. Lud. *d. dec.* 22. *num.* 21. et staretur juramento Domini directi, praecipue, si
44 emphyteuta promisit bene colere Burs. qui alios adducit, *cons.* 70. *num.* 33. *vol.* 1. Caroc. *eod. tract. fol.* 197. *num.* 40. et arboris damnum non consideratur ex statu temporis damni dati solum; sed etiam quantum arbor valuisset, vel quantum in futurum utilitatem attulisset, vel saltem aestimari debet, quanti dubius eventus perceptionis in futurum de arbore vendi potuisset. Bursat. *d. cons.* et Caroc. *eo. num.* qui alios cumulat. 45

Illud quoque, quod, ut dictum est ob deteriorationem circa fructus, non possit expelli, intelligi debet, non habere locum, quando emphyteuta responderet Domino partem fructuum Tab. Non. *cons.* 58. *num.* 17. sequitur Corb. *d. caus. n.* 24. *in fine*: quod ego intelligerem, quando emphyteuta per longum tempus, arbitrio Judicis non ligonizasset, vel non araret pro viribus fundum, et fossata non emundaret, ex quibus fundus redderetur inutilis pro multis annis, ut declarant Alex. et Ias. ac alii *in d. §. si fundum*: Unde si pro una vice vinea non putatur, vel non araret pro viribus fundum, contra eum agi posset ad interesse, non ad expulsionem: quia requireretur longum tempus, arbitrio tamen Judicis, Ioseph. Lud. *d. dec.* 22. *num.* 20. *et* 23. et Caroc. *fol.* 197. *num.* 42. *eod. tract.*

Declara principaliter, quod per deterioratio- 46
nem expelli possit emphyteuta, non habere locum, quando inter Dominum, et emphyteutam esset initum pactum, ut non posset expelli ob deteriorationem. Spec. *in §. nunc aliqua q.* 89. *de locat.* Ias. *in d. l.* 2. *num.* 119 Red. *eod. tract. pag.* 508. *n.* 22. Corb. *ead. caus. in fine*, nec obstaret quod daretur materia delinquendis contra, *l. convenire ff. de pact. dot.* quia in iis quae non respiciunt publicam utilitatem, sed privatam, unusquisque potest favori suo renunciare, *l. juris gentium, §. si* 47
paciscar ff. de pact. Cyn. in his terminis, *in d. lib.* 2. *num.* 4. et sequitur Paul. de Cast. *in d. Auth. qui rem.*

Verum subdeclaratur, ut non possit expelli, 48
si hoc fecerit ex culpa lata, vel levi; non autem si dolo versatus fuerit; quia tale pactum esset contra bonos mores; et ideo non valeret Bar. Bal. Ang. Paul. Raph. et alii per illum tex. *in l. si unus §. illud ff. de pact. et l. contractus ff. de reg. jur.* et Mant. *d. tit.* 29. *in fine.*

Subdeclaratur etiam, quod non valeret ex- 49
pressa conventio, quod liceret emphyteutae omnes arbores fructiferas incidere Ioseph. Lud. *dec. Perus.* 94. *num.* 8.

Declaratur secundo habere locum, si tamen 50
Dominus directus voluerit, et declaraverit caducitatem: sicut dicitur de eo, qui canonem non solvit, et de eo, qui alienavit irrequisito Domino Mant. *eod. tit. num.* 17. qui alios cumulat, et nos diximus de *alienat. q.* 1. *num.* 7. et si Dominus semel voluerit, seu declaraverit nolle emphyteutam cadere a jure suo, non potest poenitere. Alex. *cons.* 113. *vol.* 1. *col.* 2. *ver. secundo* fortificatur

51 Declaratur tertio, quod per modicam deteriorationem (ut dictum est) emphyteuta non potest expelli: undo infertur, quod si emphyteuta duas arbores frurtiferas inciderit, non poterit expelli, quia modicum intelligitur detrimentum. Maut. *d tit. num.* 21. et dirit hor tenere Jas. *cons.* 49. *num.* 20. *lib* 2. et inridere duas cerasias, duas vel tres nuces, quae faciunt umbram, non est in consideratione, uisi pro danno tantum, Ias. ex communi, *cons.* 127. *vol.* 1. Cavalc. *de usufr. num.* 117. Redn. *eod. tract. fol.* 25. *num.* 18. Rol. *consil.* 46. *vol.* 2. Villalob. *in ver. Emphyt. num.* 87. Bertaz. *cons.* 423. Bec. *cons.* 33. Borgn. *decis.* 33. *nu.* 6. *p.* 2. Clar. §. *emph. q.* 26. Caroc. *eod. tract. fol.* 197. n. 41. ubi ipse declarat, nisi interveniat jur amentum de nou ineidendo aliquam arborem fruetiferam, sine licentia: quia juramentum obligat praecise, allegat Ruin. *cons.* 88. *vol.* 1. et Tob. Non. *cons.* 58. vel si adesset pactum, quod emphyteuta non posset incidere arborrs fructiferas sub poena raducitatis: tunc enim ob modicam deterioritatem caderot a jure suo; Ceph. *cons.* 121. Dec. *cons* 638. Ruinus *cons.* 34. *lib.* 1. et Rot. Luc. *dec.* 228.

52 Dissentit Menor. *de arbit. Iud. cas.* 78. ubi tenet quot, et quautae arbores fructiferao debeant esse ineisae, hoc quoque arbitrio Iudicis reliuquendum sit, contra Ias. *cons.* 17. dum sentit duas nou sufficere: quoniam forte Iudex potuisset ex praediis, et arborum qualitate judicare duas illas maximum detrimentum proprietati attulisse: quod ego quoque credo, quia fortasse esset fundus parvus in quo paucae arbores fructiferae essent, et si emphyteuta illas incideret, damnum notabile afferret.

53 Ex quibus advertendum venit, qund incisio debet esset arborum fructiferarum, ut emphyteuta possit expelli, sicut omnes notant, Corb. *d. caus. in principio.* Clar. *d. quaest.* 26. et appellatiune arborum fructiferarum venit etiam quercus. Caror.
54 *Id. q.* 7. Quarant. *in Sum. Bull. tit. de alien. n.* 37. Rot. Lucens. *d. dec.* 228. et secundum distinctionem omnium *in l. divortio*, §. *si fundum*, *ff. sol. mat.* et Crass. §. *legatum quaest.* 33. Si autem arbores sunt caeduae, non sulum emphyteuta pro usu suo potest incidere, sed etiam potest aliis vendere, et hanc esse com. op. testatur Bell. *cons.* 49. n. 11. et
55 Cras. *d.* §. *legatum. q.* 33. *ver. aut vero*, et arbores caeduae sunt sylva caedua, arundinetum, et aliae, quae inridendo renascuntur, et sunt in frurtu, ut dicunt Doctores *in d.* §. *si fundum* et Crass. *d. q.* et potest incidere, quia ntitur ad nsum destinatum: si tamen inriderit arbitrio boni viri Curt. Sen. *cons.* 70. *n.* 8. et ejus forma non mutetur, quod voluit etiam Florian. *in l. hactenus* §. *ultimo*, *ff. de usuf.* et Redn. *eod. tract. fol.* 511. *n.* 21. Sylva autem caedua tune intelligitur, quando est matura: aliud est in Sylva non caedua; hoc est immatura. Ruin. *cons.* 88. *n.* 2. *ver. et similiter l.* 1. Item Sylva caedua illa dicitur, quae cum excisa est, renascitur; arbores autem non caeduae dicuntur, quae si fuerint excisae, 56
non renascuntur, Aret. *in d.* §. *si fundum col.* 2. *in principio*, Tiraq. *de ret. cons.* §. 3. *glos.* 1. *n.* 24. ubi dirit emphyteutam ad usum suum posse incidere 57
arbores, etiam grandes, quae sunt in fruetu, quaeque solent excidi ad usum lignandi, vel aedificandi, sequitur Mant. *d. tit.* 29. *lib.* 22. n. 32. Curb. *eadem causa*, cum aliis per eum allegatis *num.* 31. Bal. *in d.* §. *si fundum*, Io. Fab. in §. 1. *Inst. de locat. et cond.* et Alex. *cons.* 118. *lib.* 3.

Unde infertur, quod incisio arborum de sui 58
natura infructiferarum, ut sunt oppieda, etiam si sint magna est artus licitus; et ideo emphyteuta potest incidere, cum usufructus istarum arborum consistat in earum incisione, pro tabulis, et trabibus habendis, et non dicitur deteriorare, Seraph. *decis.* 1356. *num.* 3. Sed advertendum est quod licet emphyteuta possit istas arbores incidere pro faciendis tribulis, et trabibus, et ita etiam sentiat Tiraq. *de ret. con.* §. 3. *Glos.* 1. *n.* 24. tamen quando emphyteuta respondet Domino partem fructuum, debet etiam respondere partem dictarum arborum, quae, ut dictum est, sunt in fructu, ut sentit idem Tiraq. *eod. num.* 24. et ita ego in facti contingentia consului.

Declara quarto, nisi emphyteuta alias arbo- 59
res subrogaverit in locum incisarum, id enim facere potest, Bal. Alex. Ias. et alii *in d.* §. *si fundum*, idem Ias. *in d. Auth. qui rem. col.* 2. Becc. *cons.* 33. *num.* 54. Silvan. *cons.* 79. *num.* 4. *lib.* 2. Borg. *dec.* 32. *sub num.* 36. *par.* 2. Caroc. *de locat. fol.* 196. *num.* 22. Ioseph. Lud. *dec. Perus.* 94. *num.* 13. qui declarat non habere locum, quando 60
minur quantitas fuisset subrogata, puta quando emphyteuta extirpasset quinquaginta arbores, et loco ipsarum quadraginta, vel vigintiquinque replantasset, vel duas eminas vineae evulsisset et unam eminam denuo plantasset; adeo quod, et si deficeret una tantum arbor, quae non fuisset reposita in locum ejectarum arborum, vel minima particula vineae, non aequivalens priori vineae, et prioribus arboribus, posset expelli, arbitrio tamen Iudicis, qui circumspicere debet qualitatem arborum evulsarum; puta si essent quercus viginti, et supplantasset decem fructiferas, et domesticas arbores, quae decem arbores possent esse magis conferentes fundo, quam illae viginti quercus. Sic bonus Iudex arbitrabitur, An vinea evulsa esset adeo vetusta, quod parum, aut nihil utilitatis afferret, et magis utile esset Domino habere minorem quantitatem vineae fructiferam, quam magnam quantitatem parvi, aut nullius fructus, Menoch. *de arbit. cas.* 78. *num.* 8. Tiraq. *de ret. convent. d. Glos.* 1. *num.* 25. Praedicta etiam in- 61
telligas, quando incidisset arbores vetustas, aut corruptas, non alias, ut declarat idem Tiraq. *eod. num.* 25. et ita dicit voluisse Aug. Raph. Paul. Alex. et Ias. *in d.* §. *fundum*, cum aliis per eum

allegatis: constat enim hujusmodi arbores fructiferas paulo vetustiores, multo fecundiores esse, quam juniores, fructusque suaviores, melioresque afferre solitas, nisi prae nimia vetostate corruptae essent, sequitur Redo. *cod. tract. fol.* 510. *n.* 13. et Corb. *cad. caus. n.* 28. qui alios citat; Et ideo si incideret arbores admodum antiquas, et corruptas, non posset expelli, Tiraq. *d. glos. num* 26. Redoan. ut supra Ang. *in l. si colonus. ff. arb. furt. caes.* Alex. et alii in *d. §. si fundum*, cum aliis allegatis per Caroc. *eod. tract. fol.* 196. *n.* 24. *Quarant. in Sum. Bul. ver. Alienatio n.*33. quod est reliquendum Iudicis arbitrio, ut dictum est: Et bonus Iudex coosiderabit, An arbores essent parum fructiferae ex nimis jam vetustate, vel corruptae; aliss secus, quia, ut dictum est, licet sint vetustiores, tamen afferunt fructum; Et modo in locum earum alias substituat; Et quando utilius erit istas arbores succidere, et in earum locum alias substituere, hoc magis industriae, quam culpae ascribi debet, ut dicunt Doctores *in d. §. si fundum.* Rol. *d. consil.* 49. *num.* 20. *lib.* 2. et Mantic. *d. tit. num.* 35.

62 Declara quinto, nisi fundus ex incisione hujusmodi arborum fieret fructuosior, quam antea esset. Cep. *de servit. in tit. de montibus quaest.* 5. Tiraq *d. num.* 26. et Rot. *in recent. par.* 2. *dec.* 553. *in fine.* Unde incidendo arbores opacas, sive quae umbram summam efficiunt: ut quando nimia densitas noceret arboribus et fructibus ab eis ferendis, et impedirent augmentum fructuum, et utilitatem aliarum arborum sufficientium praedio, non privaretur jure suo, Navar. *consil.* 6. *de reb. Eccl. non alien.* Quarant. *d. num.* 33. Redo. *eod. tractat. fol.* 512. *in fine*; quod intelligit Corb. *eod. caus num.* 30. nisi canon solvi deberet in tot plaustris lignorum, ex illis arboribus, et ex illo nemore; quia tunc non posset, allegat. Lud. Bolog. *consil.* 67. *num.* 8. et Tiraq. *rad. glos. num.* 27. qui tamen dicit hoc pendere ex eo, An emphyteuta possit mutare formam fundi, eam meliorem, et fructuosiorem reddendo, de quo dicemus in sequenti qu.

63 Declara sexto, nisi emphyteuta incideret arbores ad Villae refectionem, habita discretione, et judicio; et insuper adplicaret erutas, vel vi ventorum eversas, Bal. *in d. §. si fundum*, Ioseph. Lud. *dec. Luc.* 8. *num.* 9. cum aliis allegatis per Caroc. ubi supra *num.* 28. et Bal. allegat *l. arboribus in principio, ff. de usufr.* sed Alex. ibi *num.* 2. *in fine* dicit, quod ille tex. loquitur de arboribus vi ventorum evulsis; et id melius probari *in l. ex sylva, ff. de usuf.* et ibi glos et refert tenere Aret. *in d. §. fundum*, quod emphyteuta possit succidere arbores, etiam fructiferas pro reparatione fundi, seu Villae, et hoc probari *in d. l. arboribus* et habere locum etiam, si non sint vi ventorum evulsae: Alex. autem hoc simpliciter non permittit, sed tunc demum, si fundus non fiat deterior, ut refert Tiraq. *ead. glos. num.* 28. et damnum sit majus, quam commodum reparationis: et ita tenet etiam Mant. *d. tit. num.* 34. sequitur Caroc. *eod. num.* 28. Redo. *fol.* 511. *n.* 22. Corb. *d. caus. num.* 29. Paul. vero de Monte Pico *in l. Titia §. Titia, ff. de legat.* 2. concludit, emphyteutam, neque usufructuarium posse excidere arbores fructiferas pro reparatione domus, et tenet etiam quod possit excidere ra- 64
mos ad vineam ordinandam, sed quando non sufficiunt, veluti pro reparatione domus, possit succidere pedamenta, et quod possit ramos succidere, sine laesione, et deterioratione pro palis, et similibus, tenet Reduan. *eod. tract. fol* 111. *num.* 16. qui alios citat.

Sed hic opportune quaerendum est, An em- 65
phyteuta possit arbores fructiferas succidere ad Domum aedificandam? Et videtur, quod non, quia usufructuarius hoc facere non potest, ut per Pic. *in d. §. num.* 95. verum Mant. *d. tit. num.* 36. tenet, quod emphyteuta possit; quia non solum habet usumfructum, sed etiam utile dominium, quod morte ipsius non extinguitur, sicut usufructus; et ideo videtur plus posse, quam usufructarius; Et quis etiam, si emphyteuta ejusdem rei partem meliorem, et alteram partem deteriorem, sine dolo fecit, admittitur compensatio, secundum opinionem Bal. ut supra *num.* 24. quam etiam opinionem refert Redoan. *eod. tract. fol.* 507. *num.* 16. dum dicit contrarium tenere Bal. qui dicit; quod si eamdem rem in una parte melioravit, et in alia deterioravit, fit compensatio, cessante dolo. Sed est considerandum, quod opinio Bal. est contra communem, ut supra diximus *num.* 24. et ideo dubitari debet de opinione Mant. nisi dicas, quod illa opinio procedit, quando deterioratio, et melioratio est facta in diversis locis, ut per Natt. *consil.* 482. *num.* 3. et propterea habebit locum, quando emphyteuta vult aedificare in eadem re in qua arbores succidit.

Declara septimo, non habere locum in emphy- 66
teusi perpetua: quia conductores perpetui possunt arbores incidere, Bursat. *cons.* 330. *num.* 53. *vol.* 3. Caroc. *citato loco, num.* 45.

Declara 8. quando emphyteuta arbores fru- 67
ctiferas plantasset, et postea incidisset, et pro hac opinione ab infrascriptis Doctoribus allegatur Alex. ad Bart. *in l. in fraudem §. conductor, ff. de jur. Fisc.* et eum refert sic tenentem, Bertach. in suo repertorio, *in ver. arbores, num.* 9. Red. *eod. tract. fol.* 511. *num.* 18. Becc. *cons.* 33. *num.* 7. Corb. *cad. caus. num.* 2. qui etiam citat Ant. Angus. *cons.* 23. *num.* 9. *et seq. lib.* 2. qui isto casu dicit, emphyteutam non afficere Dominum damno; quae opinio, ut dixi, est fundata in d. decisione Alex et quamvis loquatur per verbum Forte, ta- 68
men illa dictio in doctore insigni, dubitationem non inducit, ut dicit Redo. *cod. num.* ex mente Cravet. *cons.* 263. *num.* 3. Cassad. *dec.* 3. *de praeb. num.* 30. Dec. *in l. si quis imperatorem, num.* 1. *Cod. qui test. fac. poss.* et Surd. *decis.* 88. *num.* 5.

69 Sed considerandum est, quod Alex. ibi hoc non dicit, sed inquit, si arbores, quas plantavit emphyteuta, evellantur a terra casu aliquo, puta vi ventorum; tunc sunt plantantis; et hoc convenit quod de aedificio dicunt Doctores *in cap.* 1. *§. si quis de manso, de cont. invest. et cap.* 1. *§. ex contrario de invest. fact. de re alien.* quia hoc casu cessat eligendi facultas, quae Domino conceditur, facit *l. in rem §. fin. de rei vend.* ubi dissoluto aedificio, quod ex aliena materia constructum fuerat, Dominus potest caementa sua repetere: idem
70 dicitur *in §. cum in suo inst. de rer. divis.* juste igitur capit emphyteuta arbores, quas plantavit, si vi ventorum evellantur: quod intelligo, nisi respondeat Domino partem fructuum, ut supra diximus *num.* 58. quia nutrimento terrae grandes factae sunt, sicuti juste quoque caperet caementa, et rudera, si domus ab eo constructa casu rueret, et in his terminis loquitur Alex. quem praedicti Doctores inadvertenter allegant; et ita tenet Surd. *dec.* 78. *num.* 23. 24. *et* 28. et contra Franc. Becc. et alios, sentit quoque Cavalc. *dec.* 42. *par. prim. num.* 72. quem sequitur Caroc. *eod. tract. fol.* 196. *num.* 17. et ita ego etiam teneo; quia emphyteuta tenetur de natura contractus, meliorare, et plantare: et licet arbores sint ab eo plantatae; tamen nutrimento terrae sunt factae grandes, ut supra dictum est, et meliorationes culpa emphyteutae revertuntur ad Dominum, ut diximus *de melior. q.* 1. et potest sine licentia Domini vendere. et multo minus poterit evellere, ut eod. tit. scripsimus, *quaest.* 5. *num.* 7. Et alia ratione comprobatur, quia si adesset in investitura pactum, quod finita emphyteusi, meliorationes reverterentur ad Dominum, non posset neque ipse, neque ejus haeres repetere, ut tit. *de melior. q.* 2. dictum est; praeterea meliorationes, postquam factae fuere, dicuntur ad solum pertinere, *l.* 2. *Cod. de rei. vend. et l. adeo. §. ex diverso, ff. de acq. rer. dom.* et ejusdem juris aestimantur, cujus est fundus; ut scilicet, si fundus est feudalis, vel emphyteuticus, ipsa quoque melioramenta talia sunt, et pro directo spectant ad Dominum, pro utili ad emphyteotam, ut per Doctores, quos allegat Surd. *decis.* 300. *num.* 10. nempe Bar. in *l.* 1. *§.* 1. *col.* 1. *ff. de superfic.* Bal. *in cap.* 1. *§. si quis de manso, supracit. col.* 1. Affl. *in §. si Vasallus num.* 18. *tit. hic fin. lex.* Fed. Ruin. *cons.* 135. *num.* 17. *vol.* 3. Bero. *quaest. famil.* 96. *num.* 4. Ceph. *consil.* 183. num. 39. Gabr. *consil.* 168. *num.* 88. *col.* 1. et clarius caeteris, Io. Maria Rimin. *consil.* 114. *num.* 21.

71 Declara nono, quando arbores nocerent fundo vicini, et vicinus haberet hanc actionem, Redo. *eod. tract. fol.* 512. in *fine*.

72 Ex praedictis infertur, quod emphyteuta destruendo domum, privatur emphyteusi, in qua erat domus aedificata, ac si canonem non solveret, Surd. *d. dec.* 300. per totam, et paria sunt arbores succidere, et domos destruere, *l. eleganter, §. non solum ff. de dol. l. aequissimum §. fructuarius, ff. de usuf.* et hanc opinionem multis aliis rationibus comprobat; et licet in eadem dec. fuerit dubitatum, quando emphyteuta domum construxit suis sumptibus, An haberet locum, et multa fuerint dicta ad favorem emphyteutae: tamen in fine senatus tenuit, emphyteutam esse privandum destruendo aedificia a se constructa, super fundo emphyteutico; et eamdem sententiam sequutus est Senatus in alia *dec.* 78. *num.* 10. et nos de hoc diximus, *de melior. quaest.* 5. *num.* 7. *et seq.* Et tanto magis haec opinio tenenda esset, si in concessione adesset pactum, quod finita emphyteusi, res cum suis melioramentis reverteretur ad Dominum, prout communiter haec clausula apponi solet, per ea. quae diximus *de melior. quaest.* 2. *num.* 21. et quod emphyteuta possit expelli, si domum destruxit, et ad aream reduxit, tenet etiam Corbul. *de caus. privat. ob mut. form. in prin.*

Hoc etiam scire oportet, quod arbores siccae 73
sunt emphyteutae, et non tenetur alias subrogare, Cavalc. *dec.* 32. *num.* 40. *par.* 2. cum aliis quos allegat, et quae etiam vi ventorum, vel simili impetu evulsae sunt, ut per Doctores congestos a Caroc. *d. tract. fol.* 196. *num.* 16. nisi forte adesset in contrarium aliquod pactum inter Dominum, et emphyteutam, quia servandum esset, ut supra diximus in praecedenti quaestione, et nisi etiam emphyteuta respondeat partem fructuum Domino, ut *num.* 58. *et* 70. declaravimus.

Ulterius advertendum est, quod ad effectum 74
caducitatis, deterioratio debet concludenter probari. *l. fin. Cod. de probat.* Cass. *dec.* 5. *num.* 3. Seraph. *dec.* 1356. *in principio*, et testes debent scire statum rei concessae, tempore concessionis, alias non probant deteriorationem: Et quod status antiquus vineae, seu rei concessae apparere debeat, quando agitur pro deterioratione; quemadmodum etiam non dicitur constare de melioratione, nisi constet de antiquo statu rei, tenet Rota, per Seraph. *dec.* 1453. *num.* 5. et ita intelligenda est *d. dec* 1376. quod sufficiat probare statum antiquum; Et quando in concessione nulla est facta mentio de aedificiis, et nudum solum apparet fuisse concessum, praesumetur aedificium factum ab emphyteuta. Surd. qui alios adducit *in d. dec.* 300. *num.* 21. *et seq.*

Quid autem, si Dominus post caducitatem 75
incursam ob deteriorationem, recipiat canonem, An videatur remisisse, videndus est Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. limit.* 2'. et nos dicemus *de var. caduc. quaest.* 14.

Hoc etiam sciendum est in hac materia de- 76
teriorationis, ex decisione Franc. Milan. Regn. Siciliae 17. lib. 2. quod paupertas excusaret a caducitate, loquens in vinea deteriorata ob malam culturam, et non putationem: nam cum requiratur dolus, vel culpa, ut nos etiam diximus supra *num.* 35. non videtur propterea posse expelli, ubi

multos allegat, et praecipue Bursat. *cons.* 440. *n.* 20. *et* 447. *num.* 8. *vol.* 4. et stante paupertate, non est locus caducitati impurgabili; sed assignandus est saltem terminus emphyteutae ad recolendum, et resarciendum interesse, per ea quae tradit Rol. *consil.* 49. *num.* 22. et quandu pauper responderet de fructibus, non excusaretur: quia absurdum esset, quod Dominus privaretur canone, et responsione, nec esset aliter sibi prospectum et consultum, paupertas ergo excusaret quandu responsio solveretur, et in futurum Dominus esset securus, ut *in ead. dec.* dicitur *num.* 45.

77 Denique secundum eumdem Franc. Milan. *in eadem dec. num.* 46. notandum est, quod quando in investitura adest clausula renuncians omni legum auxilio, paupertas non excusaret, ex sententia Ias. et Cepol. de qua opinione dubitari debet, per ea, quae habentur *de solut. can. quaest.* 6. *num.* 13. *et seq.*

78 Et non erit inconveniens hic ponere formam libelli, quando agitur contra emphyteutam ad recuperationem emphyteusis propter deteriorationem, vel pacta non servata, vel ob aliud delictum. Narretur, quod N. de anno, etc. concessit in emphyteusim talem rem T. ut latius constat per publicum instrumentum investiturae, rogatum per M. Notarium, etc. et cum pactis et conditionibus etc. appositis sub poena caducitatis, etc. item quod dictus T. non solum non melioravit, ut tenebatur, sed deterioravit, et multas arbores fructiferas incidit, vel pacta praedicta non observavit, vel alind delictum commisit, etc. ideo cecidit ab omni suo jure; propterea petit per vos, et vestrum officium, quod quatenus opus sit humiliter imploratur, prounnciari, et sententiari praedictum T. cecidisse ab omni jure suo, et rem praedictam, cum omni melioratione esse devolutam ad dictum N et cum clausulis salutaribus, de quibus in tit. eod. quaest. 10. et omnia praedicta in processu verificanda sunt ut per praet. Papien. in forma libelli, quo agitur ad revoc. feud. in ver. nec superstitibus, et ibi Add. *num.* 26. et diximus in tit. *de renovat. in fine.*

QUAESTIO III.

SUMMARIUM

Emphyteuta, An possit invito Domino sylvam extirpare et ibi vineam, et arbores fructiferas plantare, num. 1. 4. 5. et 6. - Emphyteuta areae, An possit ibi domum aedificare. num. 2. — Usufructuarius minus juris habet, quam emphyteuta, num. 3. — Emphyteuta aequiparatur usufructuario, num. 6. — Aequiparatorum eadem est determinatio n. 7. — Emphyteuta potest fundum prativum ad culturam redigere, num. 8. — Emphyteuta potest expelli si domus emphyteutica sua colpa sit combusta, vel contra ipsum agi potest ad interesse, aut posset eum cogere ad refectionem, num. 9. — Incendium quomodo probetur, et quomodo colpa, et non colpa, num. 10. — Emphyteuta, An possit domum destruere, vel vineam extirpare, quando est facta sterilis. num. 11. remissive.

Nunc quaerendum est, si emphyteuta mutet formam rei sibi concessae in emphyteusim, cadat a jure suo? hanc quaestionem originaliter tractaverunt Nicol. de Matarel. et Bal. *in l.* 1. *Cod. de jur.*
1 *emph. ubi* quaerunt, An emphyteuta possit sylvam invito Domino extirpare, et reducere ad culturam, seu prata, vel plantare vineam, et arbores fructiferas; et Nicol. tenet, quod non: quia melioratio, licet permittatur, tamen intelligitur, dummodo non mutet formam, et secundum hoc. non poterit emphyteuta areae, aedificare ibi domum; quia forma areae mutaretur: sed Bal. ibi, ut refert Cepol. *de servit. rust. praed. cap. de montibus quaest.* 5. et Ias. *in d. l.* 1. *num.* 99. tenet, quod
2 in sylva verum sit, sed in area tenet contrarium, quod possit aedificare domum: quia res potest redire ad aream, demolita domo, et sic ad pristinam formam, sed vinea extirpata, non propterea erit sylva, ut antea erat, et eum sequitur Ias. ibi; Cepol. autem *in d. quaest.* 5. sic distinguit. Aut loquimur in area, et approbat opinionem Bal. ut possit ibi domum aedificare, nisi aliud de mente contrahentium appareat: Aut loquimur de sylva: Et tunc si de hoc specialiter conventum est, illi conventioni standum est: Aut nulla est conventio et tunc, Aut adest statutum, vel consuetudo in loco, et illi standum est. et refert, quod Paduae observatur de facto, quod emphyteutae extirpant nemora, et sylvas, sequitur Corb. *de caus. privat. ob for. rei mut. in fine.* Aut nulla est consuetudo, statutum, vel conventio; Et tunc, Aut non est utile, si fiat pratum, vel terra aratoria: quia forte major est utilitas, vel erit, vel tanta percipi poterit ex nemore, quanta ex pratis, et terris aratoriis, et tunc non posset emphyteuta sylvam extirpare, ex quo non est melioratio, sed deterioratio, et maxime, quia in instrumento solet apponi clausula ad meliorandum, et non deteriorandum, et ita procedit opinio Bal. Aut extirpando sylvam, fundus efficitur valde melior; Et tunc, Aut est in contractu dictum, ut solvere teneatur de illo nemore tot plaustra lignorum, et tunc non potest reducere ad culturam, vel prata, quia non posset solvere lictum: Et sic tacite videtur actum

inter eos, ut nemus non destruatur. sequitur Corb. *cod. caus. n.* 6. Aut non fuit dictum de illo nemore, et idem tenet; maxime quando emphyteuta non haberet alia nemora ob eamdem rationem. Aut pensio debet solvi in pecunia, vel in aliis rebus, quae in sylva non reperiuntur, et etiam si esset major utilitas, extirpando sylvam, et tunc tenet, quod emphyteuta possit extirpare, et plantare, et reducere ad culturam, et prata, ex qua habet ad meliorandum, et hanc opinionem sequuntur multi, ut mox dicetur, nec obstat, quod mutetur forma, quae non sit reducibilis ad suam naturam *l. repeti*, §. *muta, ff. quib. mod. usuf. amit.* cum aliis
3 juribus per eum allegatis; quia illa jura loquuntur in usufructuario, qui habet jura debilia, quae facile corrumpuntur, et minus juris habet usofructuarius, quam emphyteuta, quia ipse habet utile dominium, et perpetuum, et transmisibile ad haeredes. Ias. *in l.* 1. *n.* 70. *Cod. de jur. emph.* Redoa. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 398. *n.* 5. et supra, *quaest.* 1. *num.* 65. diximus.

4 Sed quod emphyteuta, sine Domini licentia, non possit sylvam redocere ad culturam, nisi inter contrahentes ita conventum sit, tenet etiam Rimin. Sen. *cons.* 430. *num.* 35. Menoch. *cons.* 372. *n.* 31. Heluf. *in l. sylva caedua, ver.* 10. *ff. de ver. sign.* Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 29. *n.* 27. *cum duobus seq* et refert ita tenuisse Rot. in una Perusina sylvarum 7. Maii 1576. coram Lauret. quae decisio hodie est impressa *par.* 2. *divers. decis.* 37. n. 29. et habet locum, quamvis melior fiat conditio Domini, ut dicitur *in d. dec.* et tenent praed. Doctores, et Corb. d. caus. in principio, et maxime quando in investitura dictum esset, quod liceat acquirentibus pascularr rum eorum Bestiis super petiis terrae concessis: nam ex hoc colligitur, quod fuit intentio contrahentium, ut non possit sylva reduci ad culturam, vel pratum.

Intellige tamen, nisi extirpatio, et reductio ad culturam fieret scientibus, et patientibus Dominis habentibus notitiam tenoris instrumenti investiturae, et per consequens scivisse sylvam fuisse concessam ad usum sylvae caeduae, ut in *eadem dec.* declaratum fuit num. 30.

5 Contrarium tenuit Cepol. ut dictum est, quando major ex eo, et utilitas sit extirpatione fundus efficiatur melior, modo non sit cautum, ut solvantur tot plaustra lignorum, quem sequitur Corb. *d. caus. n.* 6. et hanc opinionem, ut refert Cavalc. *dec.* 32. *sub num.* 40. *par.* 2. tenuit etiam Bero. *cons.* 124. *n.* 3. *et seq.* Aurb. Regien. *q.* 47. *lib.* 3. *num.* 11. Franc. Berr. *cons.* 33. Ang. de Cambal. *cons.* 17. *num.* 41. *col. fin. in fin. per tex. in c. ad aures, de reb. Eccl. non alien.* et dicunt esse rationem, quia emphyteusis datur ad meliorandum; Et ideo, si emphyteuta meliorat, non potest puniri; Et dicit etiam, quod ita omnes concludunt, quando damnum esset grande, et sylva fructus, et emolumenta non levia pareret, quod emphyteuta non posset mutare formam: secus, si esset sylva parvi reditus, et sterilita, ac sterilis, ut sentit idem Ang. de Cambal. *eod. cons. num.* 41. et Florian. *cons.* 1. *col.* 2. *et* 3. facit pro hac opinione, quod dicit Bonac. *de alien. bon. Eccl. disp.* 2. *pun.* 2. *sub num.* 7. loquens de oliveto antiquo, et de arboribus fere inutilibus, quas incidere, vel extirpare ut ibi vineam plantet. Et idem juris esse de eo, qui sylvam destruit, ut ubi vineam coleret. ut non incidat in excomunicationem fulminatam in Bulla Pauli II. allegat Ricc. *decis.* 136. Roderiq. *quaest. regul. q.* 27. *art.* 4. Navar. *cons.* 6. *et seq. de reb. Eccl. non alien.* et Panor. *in c. cum nullo. eod. tit.* sed ipse tenet contrarium, quod requirantur solemnitates.

Verum licet haec opinio videatur aequa. 6
quando extirpatione fundus efficitur melior: tamen prima opinio de jure videtur verior, fundata *in leg. usufructuarius novus, ff. de usuf.* ubi usufructuarius non potest formam mutare, et emphyteuta usufructuario comparatur Glos. *in cap.* 1. *in ver. meliorem de invest. de re alien. fact.* Bal. *in l. unica* §. *in primis. Cod. de caduc. tol.* Soc. *cons.* 167. *n.* 12. *vol.* 2. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. amp.* 27. *n.* 3. Alex. *in l. divortio, n.* 4. *ff. sol. mat.* Nec obstat, quod minus juris habeat usufructuarius, quam emphyteuta, ut supra diximus, quia uterque habet utile dominium, et licet aliquando jus suum possit ad haeredes transferre: tamen quandoque non: quia potest esse, quod emphyteusis sit concessa ad tempus, vel emphyteuta sit ultimus in generatione, et sic non haberet majus jus quam usufructuarius, et si aliquando est trasmissibile ad haeredes, non sequitur, quod non acquiparetur usufructuario emphyteutae, ut videtur etiam tenere Glos. *in l.* 1. *in fine Cod. de jur. em-
phyt.* dum dicit ad instar usufructuarii. et Valas. 7
de jur. emphyt. q. 16. *num.* 1. si ergo in jure aequiparantur aequaliter debent determinari. Rom. *cons.* 129. *in principio* Ias. *Inst. de actio.* §. *ex malef. n.* 39. Rip. *in l. si constante, n.* 69. *ff. sol. mat.* Soc. *cons.* 1. *n.* 22. *lib.* 1. Rot. *par.* 1. *dec.* 270. *n.* 4. *recentis.* deinde temerarium esset recedere ab opinione Rotae, quae sola facit communem opinionem, quae tenet, ut non possit etiam si melior fiat conditio Domini, et Iudices de partibus debent sequi opinionem Rotae, Hond. *cons.* 20. *n.* 9. *vol.* 2. quia non solum auctoritas Rotae reputatur pro com. sed etiam pro magis com. ut per Vivi. *dec.* 401. *num.* 21. qui alios refert.

Ex quibus infertur, quod emphyteuta pote- 8
rit fundum prativum arare, et seminare, et reducere ad terram aratoriam, quia hoc modo terra redditur uberior, et fertilior; etiam quod hoc non fuerit in instromento verbis expressum; dummodo non sit aliter conventum, quia licet mutetur forma rei, tamen mutatur in statum meliorem, et quia etiam facile potest ad pristinam formam reduci, Bal. *d. num.* 11. Lud. Bologn. *cons.* 67. *n.* 5.

licet dissentiat Loffred. *cons.* 28. *num.* 7. qui a Mant. *d. tit. num.* 26. reprobatur, idem tenet Steph. Bertran. *consil.* 255. *vol.* 1. Corb. *de caus. privat. ob mut. rei for. num.* 5. et ita declaravit in contingentia facti Illustrissimus, et Reverendissimus D. Virgilius Florentius Perusinus, Episcopus Nucerinus vigilantissimus Pastor, et in munero suo fungendo diligentissimus sine acceptione personarum, et in legali scientia peritissimus, cujus ego Vicarius Generalis.

9 Infertur etiam, si domus emphyteutica, culpa emphyteutae sit combusta, poterit expelli, vel contra ipsum agi ad interesse, si non vult Dominus emphyteutam ad ejus refectionem cogere: quia tunc posset. Corb. *eadem caus. num.* 3. et diximus *de melior. q.* 9. *num.* 6.

Quomodo autem probetur incendium? Vid. 10
est Menoc. *de arbit. lib.* 2. *cas.* 390. Mag. *dec. Florent.* 111. Ioseph. Lud. *dec. Perus.* 25. Ias. *in l. domus, ff. de legat.* 1. ubi plura ponit exempla, et quomodo probetur culpa, et quod culpa abfuit, Ludovis. *decis.* 278. Rot. *par.* 2. *decis.* 104. *recentiss.* Mascard. *de probat. tom.* 2. *conc.* 892. *et tot.* 1. *conc.* 467. Cal. *de mod. artic. et proban. n.* 192. *usq. ad num.* 198.

An autem emphyteuta possit domum destrue- 11
re, vel vineam extirpare, quando est facta sterilis? diximus supra quaestione praecedenti.

QUAESTIO IV.

SUMMARIUM

Emphyteuta, si fundum incultum relinquat, potest expelli, num. 1. Contrarium num. 2. — Declara, quando in fundo adesset vinea, et non putaretur, num. 3. — Declara secundo, quando adesset pactum inter emphyteutam, et dominum, circa modum colendi, num. 4.

Diximus supra in prima quaestione praesentis tituli quod deterioratio debet esse ad perpetuam fundi deteriorationem, ut emphyteuta possit expelli; non autem ad curam fructuum: nunc melius
1 videndum erit, si emphyteuta fundum incultum relinquat, possit expelli, Cepol. *cons.* 25. *causarum civilium. num.* 11. tenet quod possit expelli,
2 motus aliquibus juribus.

Contrarium tamen tenendum est, quod non possit expelli, sive emphyteuta solvat canonem in pecunia, et in hoc nullum est dubium, quia ipse est Dominus fructuum, et ideo non interest Domini, ut diximus supra *quaes.* 2. *num.* 38. sive respondeat Domino partem fructuum; quia tunc agere debet ad interesse, nisi per longum tempus non arasset, et fundus arbitrio Iudicis redderetur inutilis, ut ibidem tenuimus *num.* 45. et quia etiam deterioratio, ut dictum est, debet esse ad perpetuam deteriorationem fundi, et si ager quiesceret, ut ars agriculturae docet et demonstrat, et legitur in libro Agricul. *divers. lib.* 1. *cap.* 3. majores fructus afferret, et uberiorem messem redderet, et hanc opinionem tenet Redoa. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 506. *num.* 9, Corb. *de caus. privat. ex eo quod emphyt. rem incult. reliq.* qui etiam juribus allegatis per Cepol. respondet, et Iosep. Lud. *dec. Perus.* 22. *num.* 22.

Verum opinio Cepol. secundum Corb. potest 3
salvari duobus modis, quando scilicet in fundo emphyteutico adesset etiam vinea, quae, si non putetur desiccatur, ut per eundem Lud. *d. decis.* 22. et per Doctores *in Auth. qui rem. Cod. de Sac. Sanct. Eccl.* sed de hoc dicendum erit, ut in *d. q.* 2. et quando adesset pactum circa modum colendi fundum, quia tunc, ob pacta non servata,
posset expelli. Alex. *consil.* 129. *lib.* 2. ubi dicit 4
quod Rusticus, qui promisit laborare arbitrio boni viri, potest expelli, si non colat, ut jura et statuta exposcunt, et diximus *d. q.* 2. *num.* 14. et maxime quando adesset juramentum. Et idem dicendum teneo, quando non colit agrum secundum consuetudinem, quia non dicitur colere arbitrio boni viri, et consequenter expelli potest Caroc. *de locat. et cond. fol.* 249. *q.* 3. de consuetudine, quod extendi potest, quando promisit colere ad instar boni, et diligentis coloni, et emphyteutae, cum sit eadem ratio.

QUAESTIO V.

SUMMARIUM

Emphyteuta, qui negat se esse emphyteutam, et convincitur de mendacio, jus suum ammittit, num. 1. — Contrarium, num. 3. resolvitur, primam opinionem esse veriorem, et magis communem. n. 4. — Declara primo habere locum, quando emphyteuta scienter dolo, et lata culpa negat: secus, si sine dolo, et lata culpa, ut quia ignorabat, num. 7. — Subdeclara istam declarationem, nisi emphyteuta esset in supina. et crassa ignorantia, num 9. — Declara secundo, quod emphyteuta negando partem, non cadit a tota num. 10. — Declara tertio, non habere locum in procuratore, num. 11. — Declara quarto, nisi em-

phytenta negationem revocasset ante litem contestatam, vel antequam sit convictus de mendacio, et procedit etiam stante juramento. num. 12. — Declara quinto nisi emphyteuta, respondendo libello, negasset narrata, prout narrantur, et petita prout petuntur, n. 1 . - Declara sexto, nisi emphyteuta conventus inepto libello negasset, num. 11. — Declara 7. nisi emphyteuta convinceretur per juramentum Domini, vel per confessionem postea factam ab emphyteuta, num. 13 —Declara octavo in Praelato negante, num. 16. — Declara nono in infante, et minore 14. annis n. 1 . — Declara 10. in majore 25. annis; quia restitueretur in integrum, num. 18.— Declara 11. quia necesse est, ut actor plene, ac concludenter convincat reum de mendacio. n. 19. — Declara 12. quando responderet positionibus per verbum credit, vel non credit, respondendo, non credit, ut ponitur, num. 20. — Declara 13. quod per negationem, non sit privatus ipso jure, sed requiritur sententia Iudicis, num. 21. — Extensio fit in poenalibus, quando sumus in parificatis, et quando inter eos est eadem ratio, num. 5. — Vasallus, si negat feudum, illud amittit, vel partem negatam num. 2. — Haeres gravatus negando fideicommissum, perdit trebellianicam, num. 6.— Haeres, si ignoranter negat esse emphyteutam, non privaretur jure suo, num. 8. — Iuramentum est probatio extraordinaria, et quaedam relevatio ab onera probandi, num. 15. — Emphyteuta tenetur respondere positionibus Domini, num. 20.

Sequitur tractare de caducitate ob mendacium:
1 nam si emphyteuta conventus a Domino negat se
esse emphyteutam, et convincatur de mendacio, jus
suum amittit. Spec. *in tit. de locato*, §. *nunc aliqua*
q. 65. Alber. *in l.* 2. *col.* 10. *Cod. de jur. emph.*
Ias. *in* §. *omnium*, *Inst. de actio. num.* 87. probatur
haec opinio per *c.* 1. §. *Vasallus*, si de feud. fuer.
2 cont. inter Dom. et Agn. ubi deciditur, si Vasallus
negat feudum, vel partem feudi, illud, vel ejus
partem amittit, si postea de mendacio convincatur, et est com. op. ut per Alvar. ibi *num.* 3. et
per Canonistas *in c. caeterum*, *de judi.* et per Clar.
in §. *feud. q.* 59. et cum teneat argumentum de
feud. ad emphyteusim (ut saepe dictum est) merito emphyteuta privari debet jure suo, si de mendacio convincatur, et hanc partem tenet etiam Innoc. *in c. caeterum*, *de judic.*
3 Contrariam opinionem tenuit Bald. in *d.* §.
si Vasallus num. 5. Affl. *ibi num.* 24. quod poena
illius §. *si Vasallus* non habet locum in emphyteuta, quia poenae non extenduntur ad casus non expressos, sequitur Jas. *in l.* 2.*q.*32.*C. de jur. emph.*
idem tenuit Rip. *in l. qui cum se*, *n.* 5. *ff. de re jud.*
Phanuc. *de invent. par.* 6. n. 130. Dec. *cons.* 28.
col. pen. num. 3. ubi tenet simul cum Jas. quod
privetur sola possessione dumtaxat, non autem
emphyteusi, et amissione juris: Purpur. *in l.* 1.
col. 9. *C. de trans.* Jo. And. in Add. ad Spec. *in d.*
§. *nunc aliqua*, *ver.* 65. et Redo. *de reb. Eccl. non
alien. in tit. de caduc. ob mend. fol.* 527. *num.* 12.
dicit, quod per talem negationem perdat solum
possessionem.
4 Quid dicendum in hac doctorum varietate?
Certe negari non potest, quin sit quaestio dubia,
sed mihi videtur, quod prima opinio sit verior, et
magis communis, ex dinumeratione Auctorum,
quam etiam tenet Grat: *cons.* 93. n. 30.*lib.* 1. Rol.
cons. 88. *n.* 4. *lib.* 4. et inter tenentes contrarium,
non est connumerandus Bal. quia contrarium tenuit in Add. ad Spec. *in d.* §. *nunc aliqua*, *in* 5.
col. incip. si emphyteuta: nec etiam Jas. quia contrarium tenet in *d.* §. *omnium num.*87. et ibi Add.
tenet primam op. Et quod haec opinio sit verior,
moveor per *d.* §. *Vasallus*, cum valeat argumentum de feudo ad emphyteusim, nisi contrarium in
jure reperiatur; et primam opinionem contra Bal.
tenet Valas. *de jur. emph. q.* 38. *num.* 14. Everard.
in Centur. in loco a feudo ad emph. *num.* 12. ubi
allegat hoc tenere Ang. *in l. fin. ff. de rei vend.* et
Rom. *in repet. l. vero* §. *de viro*, *in* 51. *fall. ff. sol. mat.*
Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 20. *num.* 11.
et tit. 31. *num.* 1. Nec obstat quod poenae non extendantur ad casus non expressos; quia respon- 5
detur, quod, quando duo sunt parificata a jure, fit
extensio; et com. op. de qua per Rip. *in l. si constante n.* 69. *sol. mat.* cum aliis, quos refert Surd
dec. 192. *n.* 12. Deinde haec non dicitur extensio,
sed comprehensio, ex ratione legis: nam sicut Vasallus privatur feudo propter mendacium, ita etiam emphyteuta privari debet; cum sit eadem ratio, scilicet quod voluerit privare Dominum re
sua. Insuper etiam in poenalibus licita est extensio, ex ratione legis scriptae, Surd. *dec.* 62. *num.*
26. et ex identitate rationis, Surd. *dec.* 139. *in fine.* Everard. in loco a ratione legis *num.*76. Comprobatur hoc etiam in simili; nam si quis neget 6
bona petita esse subjecta fideicommisso, si de
mendacio convincatur, non poterit detrahere Trebellianicam. Bart. *in l. rescriptum*, *in fine*, *ff. de his
quib. ut indig.* Sim. de Praet. *de interp. ult. vol.*
317. Borg. *decis.* 3. *lib.*3. *sub num.*40. Et eandem
opin. tenet Rip. *resp.* 30. num. 8. *et resp.* 2. *num.*
7. *de jur. emph.*
Declara hanc opinionem magis communem 7
habere locum, quando emphyteuta dolo, et lata
culpa negavit; secus si sine dolo, et lata culpa: ut
puta, quia ignorabat: et ita omnes doctores limitant, quos longa serie refert Gabr. *tit. de acq. vel
omit. poss. conc.* 5. *n.* 26. et Corb. *d. caus. n.* 12.
Redo. *eod. tract. et tit. num.* 9. Mant. *de tacit. et
amb. lib.* 22. *tit.* 31. *num.* 2. sicut dicimus de emphyteuta, qui ignoranter irrequisito Domino alienavit, ut supra *de alien. q.* 1. *nu.* 185. diximus et
Rota *dec.* 169. *num.* 8. *par.* 2. recentiorum, excusavit rusticum, et imperitum, qui in instrumento
enuntiavit rem esse liberam inter alias: cum non
dicatur controversum dominium, nisi scienter contra Dominum id agat, et non incidenter inter alias.
Ex qua declaratione infertur, quod haeres, 8
qui in jus alterius successit, si ignoranter negaret, excusaretur, quia haberet justam causam ignorantiae. Red. ibidem *num.* 8. Sed de hoc videnda.

sunt, quae diximus *in d. q.* 1. *num.* 185. *cum seq.*

9 Subdeclara tamen, nisi emphyteuta esset in supina, et crassa ignorantia, ut est ignorare quod omnes de civitate sciunt: cum crassa ignorantia, scientiae acquipararetur. Alvarot. *d.* §. *Vasallus* n. 6. Red. *eod. loco*, et Corb. *d. num.* 12.

10 Declara 2. quod emphyteuta negando partem, non cadit a tota, sed a parte negata. Clar. *d. q.* 59. Red. *d. causa num.* 2. Gab. *d. conc.* 5. *num.* 30. Jas. *d.* §. *omnium, num.* 94,

11 Declara tertio, non habere locum in procuratore, qui non potest facere incidere Dominum in poenam, DD. *in l. si procurator, ff. de cond.* in d. Corb. *d. caus. num.* 11.

12 Declara quarto, nisi emphyteuta negationem revocasset ante litis contestationem, vel antequam sit convictus de mendacio. Gab. *d. conc.* qui multos congerit, *num.* 27. et Corb. *d causa* n. 13. ubi *num.* 6. refert Jacob de Belviso et Add. ad Jas. tenere, posse revocari usque ad sententiam, et quod possit revocare ante litem contestatam, non obstante juramento, tenet Natt. *cons.* 381. et postquam est convictus de mendacio, non potest negationem revocare, dicit Mant. *d. tit. num.* 5.

13 Declara quinto, nisi emphyteuta respondendo libello, negasset narrata, prout narrantur, et petita prout petuntur, quia non incideret in poenam, ut communiter tenent DD. *in l. si debitor* §. *ita demum, ff. de fidejus.* Gab. *ead. concl.* qui plures cumulat, *num.* 27. Clar. §. *feud. quaest.* 59. Corb. *ead. caus. num.* 15. Red. *ead. Rub. num.* 3. Jas. §. *omnium. inst. de actio. num.* 98. et Mant. *tit.* 31. *num.* 4.

14 Declara sexto, nisi emphyteuta conventus inepto libello negasset, quia tunc negatio super tali libello inepte formato, non inducit poenam, Gab. *ead. conc. num.* 29. qui plures alios citat, et Corb. *ead. caus. num.* 14.

15 Declara septimo, nisi emphyteuta, qui negavit, convinceretur de mendacio, non per testes, aut per instrumenta, sed per juramentum Domini, quia juramentum non est ordinaria probatio, sed extraordinaria et non est propria species probationis, sed magis quaedam relevatio ab onere probandi, et idem etiam esset, si Dominus convinceret emphyteutam postea ejus confessione. Gab. *d. conc. num.* 31.

16 Declara octavo, in Praelato negante, quia non facit praejudicium ecclesiae. Gab. *ead. conc. num.* 32.

17 Declara nono in infante, et minore quatuordecim annis, quia hi propter mendacium jure suo non privantur, Guid. Pap. *dec.* 454. Bursat. *cons.* 49. *num.* 17. *vol.* 1. qui loquuntur in feudo, et debet extendi ad emphyteusim, Corb. *d. caus. n.* 18.

18 Declara decimo in minore 25. annis, quia licet ipse propter mendacium privari debeat, restituitur tamen in integrum, ut poenam evitet. Odd. *de rest. in integr. qu.* 83. *art.* 2. *num.* 19. cum aliis allegatis per Corb. *ead. caus.* n. 19.

Declara undecimo, quia necesse est, quod actor plene, et concludenter convincat reum de mendacio, alias secus. Guid. Pap. *cons.* 3. *num.* 3. Gab. *ead. conc. num.* 36. 19

Declara 12. quia licet emphyteuta teneatur respondere positionibus Domini, per verbum credit, vel non credit. Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 20. *num.* 15. tamen respondendo, non credit, ut ponitur, quando positiones sunt conceptae super tota re, non incideret in poenam. Seraph. *dec. M.* 39. in fine; prout quando respondendo libello, negasset narrata, prout narrantur, et petita prout petuntur. Joseph Lud. *dec. Perus.* 51. *num.* 7. 20

Declara 13. ut per talem negationem emphyteuta non sit privatus ipso jure, sed requiritur sententia Judicis. Spec. *in d.* §. *nunc aliqua num.* 82. Redoan. *d. loco num.* 5. et Corb. *ead. caus. n.* 17. 21

Ex quibus deducitur, quod si emphyteuta negat bona esse emphyteutica, Dominus debet probare; quia hoc est fundamentum ipsius, *l. actor quod asseverat, C. de probat.* Aldob. *cons.* 70. *num.* 1. *et seq.* et quia etiam quaelibet res praesumitur libera, nisi servitus probetur imposita, ut diximus *de contr. emphyt. qu.* 25.

Sed advertendum est, utrum agat Dominus, vel emphyteuta: priore casu, si Dominus agat contra emphyteutam qui aliquando solvit, ad solvendam pensionem, tuendus est in sua quasi possessione, *c. quaerelam, de elect.* Spec. *de locat.* §. *nunc aliqua, ver.* 63. *num.* 80. Si vero agat petitorio, et eum expellat propter canonem non solutum, tenetur ostendere bona, pro quibus agit, et causam quare agat, alioquin reus debet absolvi, ita Bald. *in cap.* 1. *num.* 2. *de Vasal. qui cont. const.* Loth. *benef. alien.* sequitur Rip. *resp.* 30. num. 8. *vol.* 2. *de jur. emph.* et Menoch. *cons.* 301. *num.* 9. Posteriore autem casu, quando agit emphyteuta, qui pensionem solvit, et movet quaestionem dominii, et proprietatis, et negat se ullam rem emphyteuticam possidere, Dominus tenetur probare jus emphyteuticum: quia census ignorantiae non solvitur, *cap. pervenit, de cens.* Spec. *in dict.* §. *ver.* 63. *num.* 80. Bart. *in l. si prius, num.* 14. *ff. de oper. nov. nunt.* Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 20. *num.* 9. *et seq.* et vide, quae dicemus infra *quaest.* 11. Si vero emphyteuta fatetur se emphyteutam, sed agit contra Dominum, ut ostendat sibi rem pro qua solvit, potest Dominus dicere omnia bona emphyteutae esse emphyteutica. Mant. *dict. tit.* 20. *num.* 11. et nos diximus *de cant. emph. q.* 25. ubi vide, *et q.* 27.

QUAESTIO VI.

SUMMARIUM

Emphyteuta, qui propria auctoritate expellit violenter possessorem de fundo emphyteutico, incidit in poenam l. si quis in tantam Cod. unde vi. — Ampliа habere locum in Vasallo, et usufructuario, num. 1. et 4. — Declara, quod privatur solum commoditate percipiendi fructus, n. 3. — Declara 2. quod applicatur solum violentiam passo, et non Domino directo ista commoditas percipiendi fructus, durante vita Vasalli, vel emphyteutae, num. 5. — Emphyteuta potest commoditatem percipiendi fructus, ejus vita durante, distrahere, et in causam judicati concedere, num. 6. — Dispositio, leg. si quis in tantam, habet locum etiam in emphyteusi Ecclesiae, num. 7. — Commoditas percipiendi fructus, est res mera laicalis, et subjecta legibus Principum saecularium num. 8. — Dispositio l. si quis in tantam, unde vi, recipit plures limitationes, et ampliationes. n. 9. remissive.

Est et alius casus, ut emphyteuta privetur jure suo, quando scilicet aliquem possessorem propria
1 auctoritate expellit de fundo, quem habet in emphyteusim, quia incidit in poenam, *leg. si quis in tantam, C. unde vi*, Spec. *in* §. *nunc aliqua, qu.* 50. *de locat.* et fundus applicatur expulso, qui tueri debet per Praesidem in re emphyteutica, et Dominus directus eo invito cogitur habere novum em-
2 phyteutam: et idem habet locum in usufructuario, qui si possessionem, ex qua usumfructum percipiebat, ab alio possessam occupat, incidit in poenam. *dict. leg. si quis in tantam*, Bart. *in dict. leg. si quis in tantam*, et ibi Bald.

3 Declara, quod emphyteuta, et usufructuarius privantur sola commoditate percipiendi fructus, et violentiam passo conceditur, ut dicunt ibi Bart. et Bald. et Menoch. *de recup. poss. remedio.* 9. *sub*
4 *nu.* 242. *et* 260. et idem est in feudatario, ut late per Gabr. *tit. de acquir. vel amit. poss. conc.* 1. *n.* 31. et Corb. qui alios citat *de caus. privat. ex eo quod emp. poss. prop. auct. expel.*

5 Declara secundo, quod dicta commoditas percipiendi fructus, applicatur solum violentiam passo, et non Domino directo, durante vita Vasalli, seu emphyteutae, ut dicunt praedicti Doctores, et idem Bart. *in l. si finita*, §. *si de vectigalibus n.* 5. *ff. de damn. infect.* et ibi Alex. *n.* 30. Curt. Iun. *cons.* 4. *n.* 10. et quod non applicetur Domino, est ratio, secundum Bart. ibi, quia contra Dominum nulla est commissa violentia, nullumque delictum, propter quod usumfructum lucrari debeat, idem Menoch. *d. num.* 242. ratio autem, quae affertur, quare emphyteuta, seu Vasallus possunt privari
6 commoditate percipiendi fructus est, quia in eorum vita possunt commoditatem istam distrahere, ut dicunt Doctores *in l. si colonus*, §. *fin. ff. de legat.* 1. et de comm. testatur Ruin. *cons.* 176. *n.* 13. *lib.* 1. Clar. §. *feudum quaest.* 31. *ver. successive*, Menoch. de *remed. n.* 263. et Corb. *d. caus. n.* 3. et ista commoditas in causam judicati concedi potest. Brun. *cons.* 37. et Ruin. *cons.* 70. *in fine lib.* 5. qui etiam affirmat venire in confiscationem bonorum, Aret. *cons.* 10. et alii relati per eumdem Menoch. ibidem, sed de confiscatione dicendum est, ut diximus *de succ. in bon. emph. quaest.* 4. et quod fructus rei emphyteuticae possint vendi, sine consensu Domini, hypothecari, et in causam judicati capi, tenet Tiraq. *de ret. lign.* §. 1. *glos.* 7. *n.* 49. Scapuc. *de sal. inter. lib.* 2. *quaest.* 10. *n.* 3. et vid. *de alien. qu.* 1. *n.* 309.

Sed an dispositio dictae *l. si quis in tantam* 7
habeat locum in emphyteusi Ecclesiastica? Credo, quod sic, quia illa lex procedit etiam de jure canonico in rebus privatorum, Gab. *eod. tit. n.* 56. ac etiam procedit in Praelato, communicato consilio totius capituli, Gab. *eod. loco n.* 70. Deinde moveor, quia illa commoditas percipiendi fructus, 8
seu dominium utile, est mere laicum, et profanum, et est subjectum legibus Principum secularium, ut late diximus supra tit. *de melior. quaest.* 10. *num.* 22. *et de cont. emphyt. q.* 38. *n.* 7. et dic, ut ubi, et ideo habebit locum dispositio d. l. etiam in bonis emphyteuticis Ecclesiae, et omnino vide *quaest.* 22. *de divers. quaest. emph. qu.* 22. an sit subjectum legibus Principum secularium dict. dominium utile.

Et quia dispositio dictae *leg. si quis in tantam*, recipit multas ampliationes, et limitationes, 9
remitto lectorem ad Gab. *dict. tit. de acq. vel amit. possess. conc.* 1

QUAESTO VII.

SUMMARIUM

Caducitas intentari potest contra tertium possessorem, et potest executive agi, quando adest pactum, quod propria auctoritate Dominus possit ingredi possessionem, num. 1. sed controvertitur, num. 2. et 3. — Actio personalis, non datur contra tertium possessorem pro pensione, num. 4.

Contingit saepe, quod emphyteuta alienat irrequisito Domino rem emphyteuticam, et res reperitur apud tertium possessorem; quaeritur, an
1 Dominus directus possit contra tertium possessorem intentare caducitatem; et dicendum est, quod sic; quia est actio in rem scripta. Bursat. *cons.* 91. *n.* 8. *lib.* 1. qui allegat Alexan. Dec. Fulgos. et alios, Cavalc. *dec.* 30. *num.* 131. *par.* 2. et quia etiam res transit in tertium possessorem cum onere suo, ut diximus in tit. *de cont. emph. qu.* 21 *et de sol. can. ampl.* 14. Imo Rota tenet, quod contra tertium possessorem habentem causam ab emphyteuta. cum titulo, possit agi executive, quando adest pactum, quod propria auctoritate possit Dominus ingredi possessionem finita emphyteusi,
2 et constet, quod sit finita; ut per Cocc. *dec.* 199. sed Guid. Pap. *decis.* 107. et Anton. de Butrio, *cons.* 22. quos refert Assin. *in pract. jud.* §. 7. *limit.* 48. *num.* 4. tenet, quod non potest emptor, et sic tertius possessor a directo Domino propria auctoritate expelli; Verum decisio Cocc. loquitur quando adest pactum, quod propria auctoritate possit ingredi possessionem, et nullam competebat defensionem, sed vide quae dicemus infra eod. tit. *qu.* 10. *num.* 9. *et* 10. et Menoch. *de adipisc. poss. rem.* 5. *num.* 11. An autem requiratur citatio? Videndus est Ant. Gabr. *de citat. concl.* 1. *n.* 276. *cum duobus sequ.* et *in d. qu.* 10. sed quod possit propria auctoritate, et sine citatione, quando adest pactum praed. vid. *de sol. can. qu.* 16. et dic, ut ibi.

Et quod tertius, qui habet causam ab emphy- 3
teuta, Domino irrequisito, non possit propria auctoritate expelli ab eo, tenet Valasc. *de jur. emphyt. qu.* 18. *sub. n.* 9. qui allegat Affl. *dec.* 97. Fulgos. *cons.* 2. et Tiraq. *in tract. de morte,* 3. *par. decl.* 1. *num.* 9. faciunt quae dicam, *q.* 10. hoc eod. tit.

Et quod etiam contra tertium possessorem 4
non possit agi pro canone, actione personali, est decisio in recentissimis, sive posth. 659. in fine, ubi allegatur Alex. *cons.* 12. *num.* 6. *lib.* 4. et vide, quae diximus *dicta q.* 31. ubi est posita haec materia.

An autem contra tertium possessorem possit intentari remedium Salviani interdicti, dicemus infra *tit. de divers. qu. quaest.* 4.

QUAESTIO VIII.

SUMMARIUM

Caducitas declarari non potest contra haeredem, vel successorem emphyteutae, num. 1. — Declara habere locum data scientia Domini; secus, si ignorabat caducitatem, num. 2. — Declara 2. non habere locum, quando inter Dominum et emphyteutam adesset pactum, et vigore pacti caducitatem incurreret. num. 12. — Declara 3. non habere locum, ubi emphyteuta incurreret poenam ipso jure, num. 13. — Declara 4. habere locum ad effectum agendi; secus ad effectum excipiendi, num. 14. — Ignorantia praesumitur in Domino, et maxime stante ejus absentia, et libri reperiantur in Ecclesia, numer. 3. — Ignorantia praesumitur in Domino absente, etiam in casibus in quibus scientia praesumeretur, num. . . Scientia Domini non praesumitur, quando est absens data scientia Affictuariorum, Arendatorum, et Procuratorum n. 3. et 5. — Procurator praesumitur certiorasse Dominum, num. 6. — Declara procedere in procuratore speciali. non generali, num. 7. — Declara 2. non procedere in poenis, et quando agitur de auferendo jure Domini, quia requireretur scientia certa clara, et specifica cum omnibus suis qualitatibus, num. 8. — Declara 3. procedere dummodo tantum temporis spatium intercesserit, ut potuerit certiorare Dominum. num. 9. — Declara 4. procedere in facto gravi, et notabili, exemplum, num. 10. — Caducitas, an declarari potest contra haeredem, stante scientia Domini, num. 11.

Aliquando Domious nou declaravit caducitatem, vivente emphyteuta, quaeritur, an eo mortuo possit declarari coolra successorem, vel ejus
1 haeredem? Et dicendum est quod non: Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 34. qui testatur ita tenuisse Rot. coram Robusterio, in Romana bonorum in Burgo die 6. Junii 1582. et haec sententia sumitur ex *l. fin. de revoc. donat.* et est
• magis communis opinio, de qua per Gab. *de malefic. concl.* 35. *num.* 1. *et* 4. et in specie quod haeres emphyteutae non possit declarari incidisse in caducitatem, si ejus Auctor vivens non fuerit declaratus, tenet Cuman. *cons.* 164. *colum.* 3. Curt. *in tract. feud. in ult. q. par.* 4. *princ.* Cassad. *decis.* 3. *de locat.* Rip. *in dict. l. fin. in ult. qu. in principio,* Ruin. *cons.* 10. *colum.* 2. *vol.* 1. Beniut. *decis.* 37. *num.* 17. Rim. *consil.* 16. *num.* 27. *l.* 1. *et cons.* 269. *num.* 11. *lib.* 2. ubi attestatur de magis com. opin. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. amp.* 45. *num.* 17. qui multis argumentis probat hanc opinionem, et respondet contrariis, ex sententia Bero. Anton. de Amat. *decis. Macerat.* 70. *num.* 31. ubi de magis com. opin. testatur Ludovis. *decis.* 529. *num.* 17. et vid. infra *qu. seq. num.* 1.

Declara primo dictam opinionem, habere lo- 2
cum data scientia Domini; secus autem si Dominus ignoraverit devolutionem Franc. Becc. *cons.* 9. *num.* 13. qui de communi testatur Bursat. *cons.* 92. *num.* 23. qui similiter de communi testatur Honded. *cons.* 55. *num.* 4. *et in d. dec. Maceraten. n.* 32. Gabr. *dict. concl.* 35. *num.* 4. idem Honded. *cons.* 80. *num.* 69. *et sequenti lib.* 2. *et cons.* 51. *num.* 29. *lib.* 1.

3 Et dirta ignorantia praesnmitur in Domino. Ruin. *cons.* 70. *num.* 14. Honded. *d. cons.* 51. n. 18. Alex. *cons.* 105. *sub nu.* 14. *lib.* 3. Dec. rons. 452. *sub num.* 26. Corb. *de caus. pricat. ob* non *sol. ran. ampl.* 45. *num.* 26. Ludovis. *d. dec.* 529, ubi quod ignnrantia praesumitur, quando solutio fit in manibus Arendatorum, idem Honded. *cons.* 51. *num.* 31. *lib.* 1. et quaudo Dominus est absens magis est praesumeuda ignnrantia, et libri Ecclesiar, vel abatiae essent, ibid. Honded. *d. cons.* 55.
4 *num.* 49. et ratione abseutiae praesnmitur ignorantia, etiam in rasibns, in quibus alias regularitor pransumeretur srientis, ut late ibi *num.* 50. declarat Honded.

5 Et licet condurtores bonorum Ecrlesiae, seu Fictuarii, et Procnratores generales Commendatarinrnm, qui cauones recipiuut ab emphyteutis, raducitatis notitiam bsbuissent: nnn propterea arguerrtur scientia Commendatarii: Nam gesta a Proruratore Dominus ignorsre praesumitur. Afflict. *decis.* 129. n. 10. *et seq.* Natt. *cons.* 636. n. 190. rnm aliis sllegatis per Honded. *dict. cons.* 55. *num.* 52.
6 *et seq.* Nec obstat, quod quando agitur de farto gravi et notabili, de eo Dominus praesumitur rertioratus a Procuratore. Rom. *cons.* 481. *colum.* 2. n. 7. Abb. *cons.* 18. *num.* 7. Cravet *cons.* 40. *num.* 3. *lib.* 1. Rot. *in recent. decis.* 93. *par.* 2. cum aliis derisionibus allegatis per Add. *ad Ludoris. decis.* 127. *num.* 10. quia respondetnr, quod illa praesumptin procedit tantum in Procuratnre speciali, non autem in generali nt derlsrant Capic. *dec.* 4. num. 23. Aut. Gabr. *in tit. de reg. jur. conr.* 5. num. 33. *et seq.* Masc. de prob. *coucl.* 879. *num.*
7 48. *et seq.* et Add. *ad dict. decis. Ludovis.* et Conductores, vel Afflctuarii pro tempore habent tantum generale mandatum ad recipiendum ranonem, cnnseutiendum alienatinnibus, et refirmandum; et ideo de gestis per ipsos, ar de bis, quorum ipsos
8 scieutiam babuisse ronstaret, Dominus certioratus non praesnmitur. Honded. *eod. cons. num.* 55. Praeterea talis scientis, tanquam praesumpta, non sufficit, cum agatur de auferendo jure ipsius Domini; quo casu, scientia nnn solum debet esse certa, nt clara, sed otiam requiritur, quod sit speeifica, cum omnibus suis qualitatibus. Rot *in recent. decis.* 95. *par.* 1. quae loquitur in procnratore, qui se obligaverat obtinere beneplaritum Apost. sub poena caducitatis. Serapb. *dec.* 1239. Rnt. *in recent. decis.* 507. *num.* 8. *par.* 1. et ubi agerntur ad effectum attentatorum, Prncurator non renseretur certiorasse Dominum de attentatis prr eum commissis. Laucell. *de attent. par.* 1. *cap.*
9 1. *num.* 101. deinde opinio Romani, et aliorum procedit, dnmmodo tantum temporis spatium intercesserit, ut potuerit Procuratnr certiorare suum prinripalem. Add. ad d. dec. Ludovis. qui dicit ita declsrasse Rot. insuper procedit in factn gravi et notabili, non in levibus. Honded. *dict. cons.* 55.
10 num. 54. Masc. *d. concl.* 554. *nu.* 8. Add. ad ram drm der. Ludovis. et non dicetur factum grave, et notabile, respectu personae gravis, et bonorum Ecclesiae, ut derlarat Houded. *d. cons. num.* 54. loquens in pnncto, de quo agimus.

Data igitur srientia Domini (nt dirtum est) 11
vel quod scire potuerit, raduritas declarari non poterit contra haeredem. Bursat *dict. cons.* 91. *n.* 23. attestans de communi, et alios refert Ant. Gabr. *d. concl.* 35. *num.* 4. et exemplum affert M. Aut. de Amat. *d. dec. Maceraten. num.* 34. ratione scilicet consanguinitatis: in eo enim casu, praesumitur srieutia; et nos plenius dicemus in tit. *de sol. can.* quando trartabimus, an Dominus recipiendo canonem censetur remississe caduritatem.

Declara secundo, non habere locum, quando 12
inter Dominum, et emphyteutam adesset pactum, et vignre parti caducitatem inrurroret; quia tunc etiam contra haeredem, et successorem posset declarari caduritss, Gabr. qui plures cumulat. *ead. concl.* 35. *num.* 4. qui de rommuni testatur. Ludovis. *d. dec.* 529. in *fin.* Clar. §. *feudum quaest.* 65. et quando adest partum, quod radat ipso jure, et farto, potest declarari cadncitas ab haerede, et rontra haeredem. Surd. *dec.* 29. *num.* 11. et seq. Cavalr. *dec.* 46. *par.* 1. n. 50. ut ubi adesset partum, quod, si non solveret iutra tempus conventum raderet a jure sun, potest fieri declaratio contra haeredem, et suceessorem, et per successorem, nnn declarata per Rertorem, idem Cavalr. *dec.* 70. *par.* 2. *num* 130. qui slins citat.

Declara tertio in poena, quae ipso jure 13
incurritur sine facto, et ministerio hominis, quia tunr potest fieri declaratio contra haeredem. Gabr. *d. conrl.* 35. *num.* 16. *rum duobus seq.* Honded. *d. cons.* 55. *num.* 94. *et srq. et cons.* 80. *n.* 69. *lib.* 2. Osascb. *dec. Pedem.* 77. *num.* 11. Add. *ad decis. Ludovis.* 529. et Hond. ponit exemplum in emphyteuta alienante, irrequisito Domino; et iu feudo, Clar. §. *feudum, quaest.* 65. dicit, quod ita omnes sequuntur: licet ipse seqnatur dirtsm opinionem, quando delirtum esset adeo notorium, et inexcusabile, quod nullo partn negari, aut defendi posset, sed si egeret aliqua probatinne, vel posset aliquo rolore exrusari, non posset agi contra baeredem, et eandem opinionem, quando privatio inducitur ipso jure, tenet Corb. *d. ampl.* 45. *num.* 26. qui alins citat.

Derlara quarto, ad effertum excipirndi, non 14
babere locum, quia tunc exripi potrrit contra baeredem, si ipse ageret contra Dominum: quia licet haeres non possit declarare raduritatem, quoad agendum, poterit tamen declarare ad effertum excipiendi. Gabr. *d. concl.* 35. *in fine*, ubi plures rumulat; et ideo, si Dominus esset in possessione, et emphyteuta ageret ad recuperationem, poterit excipirndo allegare rsducitatem Cach. *dec. Ped.* 29. *num.* 13. *ver. Veruntamen.* Honded. *dict. consil.* 51. *num.* 33. *lib.* 1.

QUAESTIO IX.

SUMMARIUM

Successor non potest declarare caducitatem, quam praedecessor non declaravit, num. 1. — Contrarium, num. 2. — Resolvitur primam opinionem esse magis com. et veriorem numer. 3. — Declara tenendo secundam op. non procedere quando promisit solvere canonem infra certum tempus sub poena caducitatis, num. 9. — Declara 2. stante ignorantia, vel impedimento Domini. numer. 10. — Declara 3. stante pacto, et promissione non adimpleta, num. 11. — Et maxime quando dictum esset. pro se et suis haeredibus, ibidem. — Declara 4. quando emphyteuta privaretur ipso jure, num. 12. — Declara 5. non habere locum in excipiendo, num. 13. — Caducitas, ut habeat locum, duo requiruntur, quod emphyteuta ceciderit, et Dominus declaraverit, num. 4. — Poena non habet locum si Domini non interest, et maxime, si est Ecclesia, ibidem. — Ecclesia non vult locupletari cum alterius jactura, num. 6. — Ecclesia non debet esse tenax in poenis, maxime, si damnum non est passa, et ejus conditio non est facta deterior, ibidem. — Caducitas non dicitur incursa, stante opinionum varietate, n. 7. — Poena non transit in haeredem, neque contra haeredes, num. 1. — Scientia Domini, quando praesumenda sit num, 14.

1 Nunc videndum erit, An Successor possit declarare caducitatem, quam praedecessor non declaravit? Et dicendum est, quod non, late Bursat. *cons.* 91. *num* 18. *cum seq. lib.* 1. *et cons.* 225. *lib.* 2. Anch. *Regisn. quaest.* 45. *num.* 4. *lib.* 2. *fol.* 88. Rim. Iun. *cons.* 305. *num.* 39. *lib.* 3. Cavalc. *decis.* 43. *n.* 3. *par.* 1. Gab. *de jur. emphyt. concl.* 3. Cassad. *decis.* 2. *et* 3. *de locato*, idem Gab. *de maleficiis concl.* 35. *n.* 7. qui multos cumulat. Rim. Sen. *cons.* 429. *num.* 60. *et seq. vol.* 5. *et cons.* 22. *n.* 25. *vol.* 1. *et cons.* 269. *n.* 19. *vol.* 7. ubi dicit hanc esse magis com. op. Rip. *de donat. et gratiis lib.* 3. *q.*70 *n.* 236. *et seq.* Redoa. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 532. *in fine.* Benint. *decis.* 37. *n.* 17. qui allegat Cuman. *cons.* 164. Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 27. *n.* 34. Rond. *cons.* 55. *num.* 20. *lib.* 1. Add. *ad dec. Burat* 627. et ratio affertur, quia caducitas solvitur morte non solventis, aut morte Domini scientia, et non contradicentis, lato Seb. Medic. *in tract. mors omnia solvit.* 2. *part. concl.* 38. *n.* 102. Gabr. *cons.* 67. *n.* 11. *lib.* 2. et quia etiam delictum morte extinguitur, et poena non transit in haeredem, Gab. dic. cons. et sic nec contra haeredes emphyteutae procedit.

2 Contrarium, quod Successor possit caducitatem declarare, tenuit Bald. *in cap. Imperialem*, §. *insuper sol.* 2. *in fine de prob. feud. alien. per Feder.* et ibi Card. Alex. et Affl. Abb. *in c. fin. col. pen. de donat.* et ibi Card. *in* 2. *col.* Paul de Castr. *in l. omni modo col.* 2. *ver. item glos. Cod. de inoff. test.* Aret. *cons.* 14. Zas. *in tractat. feud. sub Rub. de feud. in verbo, dictique Vasalli promiserunt col.* 15. *ver. limitabis*, ubi dicit ita omnes tenere *in d.* §. *insuper* Hipp. Mars. in Rub. *de fideiu. col.* 78. *ver. et faciunt optime* Gab. *de jur. emph. d. concl.* 3. *num.* 2. qui tenet hanc esse magis communem opinionem.

3 Quid dicendum? Ego puto, quod prima opinio sit magis communis, ex dinumeratione Auctorum, aequior, et verior. Primo moveor ex

4 auctoritate Rotae Romanae, ut per Cass. *d. decis.* 3. quae sola facit communem, et magis communem opinionem. Secundo, quia duo copulative requiruntur, ut caducitas habeat locum, quod scilicet cessaverit emphyteuta in solutione, vel aliis modis ceciderit a jure suo, et quod Dominus voluerit, et declaraverit caducitatem *d. l.* 2. ibi, si Dominus voluerit, et *in* §. *scire autem*, Auth. *de non alien.* ibi et volentibus Praepositis: cum ergo Dominus non declaraverit in vita, nec voluerit esse locum caducitati, cum tacuerit, videtur remisisse. 5 Cassad. *dict. decis.* 3. Tertio, quia ex aequitate poena non habet locum, si Domini non intersit. Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 28. *n.* 31. *in fine*: et hoc maxime habet locum, si Dominus esset Ecclesia, quae non vult locupletari cum alterius jactura, et non debet esse tenax in poenis, 6 praecipue, si ejus conditio non esset facta deterior, ut diximus *de alien. quaest.* 1. *n.* 34. et M. Ant. de Amat. *decis. Macerat.* 70. *in fine*, et quando non est damnum passa. Veral. *decis* 231. *p.* 2. Quarto, quia stante Doctorum contrarietate, et 7 opinionum diversitate, quaestio haec redditur dubitabilis, et dubietas juris excusat a caducitate. Seraph. *decis.* 1149. Benint. *ead. decis. n.* 24. Nec 8 obstare debet, quod in dubio favendum sit Ecclesiae, ut not. *in cap. fin. de re jud.* et in dubiis opinionibus pro Ecclesia tenendum est, ut diximus *de melior. quaest.* 10. *n.*28 quia non procedit, ubi agitur de poena applicanda Ecclesiae, quae cum sit cultrix justiae et aequitatis *cap.* 1. §. *si diversum de alien. feud.* non vult, neque quaerit ditari, cum alterius jactura. Benint. *eadem decis. n.* 2. et clarum est, quod caducitas est poena.

Et tenendo primam opinionem, declara pri- 9 mo, non habere locum, quando emphyteuta promisit solvere infra certum tempus, sub poena caducitatis: nam tunc concurreret duplex prohibitio legis, et hominis; et ideo posset fieri declaratio, etiam contra haeredes, ita Bald. *in l. fin. Cod. de revoc. donat.* Ruin. *cons.* 167. *n.* 9. Rip. *respons.* 26. *n.* 6. *de jur. emph.* Burs. *cons.* 91. *n.* 6. *et* 7. *vol.* 1. qui loquitur in deterioratione. Becr. *consil.* 9. ubi dicit hanc esse com. opin. Alexand. *consil.* 131. *n.* 4. *vol.* 4. Rimin. jun. *consil.* 1. *n.* 34. *vol.* 1. et Cavalc. *decis.* 43. *n.* 11. *et* 50. *et decis.* 30. *par.* 2. n. 130. ubi alios refert, ut quando adest pactum in investitura, quod si non sol-

verit intra tempus conventum, vel deterioraverit aut alienaverit, cadat a jure suo.

10 Secundo declara, non habere locum, stante ignorantia, vel impedimento Domini. Bursat. *dict. cons.* 91. *num.* 4. 5. *et* 9. ubi plures cumulat, attestantes de com. op. et *cons.* 12. *num.* 4. *eod. vol.* Redon. *eod. tract. fol.* 499. *num.* 21. Cavalc. *d. dec.* 43. *num.* 11. Add. *ad d. dec.* Burat. qui refert
11 Honded. *cons.* 55. *num* 92. *lib.* 2. Gregor. 15. *dec.* 529. *num.* 18. *et seq.* et quod ignorantia praesumatur, faciunt, quae diximus qu. praecedenti in prima declaratione, et quando etiam Dominus non habuit tempus ad declarandam caducitatem, quia statim decessit. Corb. qui multos congerit *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 45. *num.* 25.

12 Declara tertio, non habere locum, stante pacto, et promissione non adimpleta Cassad. *d.dec.*3. n. 5. *ver. item quia erat pactum.* Dec. *cons.* 146 *nu.* 4. *et seq.* Mant. *in add. ad Rom. cons.* 212. *num.* 7. Rip. *d. resp.* 26. *de jur. emph. num.* 4. *et* 6. *lib.* 2. *et lib.* 3. *de donat. et gratiis revocan. qu.* 70. *sub num.* 236. *car.* 22. ubi dicit hanc esse com. op. propter pactum non servatum, et promissionem non adimpletam; quod pactum et quae promissio transit etiam ad haeredes, et contra haeredes, ut ibi tenet Rip. et maxime, quando in concessionis instrumento dictum esset, pro se, et suis haeredibus, ut communiter fit, Borg. cum aliis per eum allegatis *dec.* 43. *supra allegata num.* 15. Honded. *d. cons.* 51. *lib.* 1. *num.* 32. et Surd. *dec.* 29. *nu.* 11. Greg. 15. *in dicta decis.* 529. *num.* 20. Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 19. Add. ad dec. Burat. supra alleg.

13 Declara quarto, non habere locum, quando emphyteuta privatur ipso jure, quia tunc ab haerede, et contra haereditatem, declarari potest caducitas. Bald. *in d. §. insuper, col.* 2. et ibi Alvar. Gabr. *de malef. concl.* 35. *num.* 16. Honded. *eod. cons.* 51. *num.* 26. *et seq.* et quando adest pactum quod cadat ipso jure et facto, caducitas potest declarari quandocumque per haeredes, et contra haeredes, Surd. *decis.* 29.*n.* 12. vel quando adesset in investitura pactum resolutivum, caducitas potest intentari per successorem ob non observantiam paciorum, Rot. Maceraten. M. Anton. *de Amat. decis.* 70. *num.* 11. ubi de com. testatur allegans Borg. *dec.* 43. *num.* 12. *par.* 1. Gabr. *de malefic. concl.* 35. *num.* 14. Caputaq. *decis.* 230. *num.* 3. *par.* 2. et alios. Add. *ad d. dec. Burat.*

Declara quinto, non habere locum in excipiendo, quia licet non possit declarari caducitas ad effectum agendi, poterit tamen ad effectum excipiendi per Successorem. Osasch. *decis.* 29. *num.* 13. *ver. veruntamen*, Honded. *dict. consil.* 51. *nu.* 33. G..... *dict. concl.* 35. *in fine*, ubi multos cumulat, et diximus etiam *in quaest.* 8. *ejusdem tit.*

Posset tamen probari scientia Domini, quae 14
probaretur, si post venditionem citra assensum possedisset per decennium ipso sciente, et patiente, Burs. qui multos allegat *consil.* 253. *num.* 33. etiam de com. attestantes, et de canone non soluto per decennium, Bursat. *ibidem*, probaretur etiam scientia, quando ignorantia esset crassa, et supina, ut declarat idem Bursat. *num* 35. probaretur etiam, quando esset notorium, quod canon solveretur pro illa re, praesertim, si responsio esset magna, et quando inter Dominum esset stricta affinitas, addito longo tempore decurso; et quia etiam consanguineus praesumitur scire facta consanguinei, et alia in dicto consilio, Bursat. pro dicta scientia praesumenda, videre potes.

QUAESTIO X.

SUMMARIUM

Emphyteuta post declaratam caducitatem, non potest propria auctoritate expelli a Domino, sed requiritur citatio, et judicis sententia, num. 1. — Cont. num. 2. ubi distinctio. Aut emphyteuta resistit factis, Aut verbis tantum, et num. 25. cont. num. 28. — Sed prima opinio est tenenda, quando factis resistit, restringitur etiam. si Dominus ingrediatur cum moderamine inculpatae tutelae, ne inde scandalum oriri possit, num. 27. — Emphyteuta. si negat rem cecidisse in commissum, Dominus non potest propria auctoritate ingredi possessionem. secundum op. Spec. et sequacium num. 3. — Emphyteuta, si interverlat possessionem Domini, cadit a jure suo, et potest incontinenti repelli propria auctoritate, sed non ex intervallo. num. 4. — Emphyteuta an possit propria auctoritate expelli. quando res incidit in commissum, adsunt quinque opiniones, num. 5. — Clausulae salutares apponendae in libello. et quid importet clausula jus, at justitiam. et omni meliori modo. et deducens etc. num. 6. — Emphyteuta, non potest repelli propria auctoritate, si res incidit in commissum. propter alienationem irrequisito Domino . vel ob lineam finitam eod. num. 6. — Libellus quomodo formari debet, quando agitur contra emphyteutam ob finitam emphyteusim, eod. num. 6. — Et quando alienavit sine consensu Domini, ibidem, et ob canonem non solutum, num. 24. — Emphyteuta. ob pacta non servata, vel ex alio capite, praeterquam ob canonem non solutum. non potest propria auctoritate expelli, sed requiritur judicis sententia, num. 9. — Amplia 1. etiam si ingressus esset possessionem auctoritate judicis, si judex nulliter processisset, nec Dominus posset petere immissionem confirmari uti spoliativam num. 8. — Amplia 2. habere locum; si adesset pactum. quod in casu devolutionis posset Dominus propria auctoritate ingredi possessionem, citra vitium spolii, num. 9. — Limit. hanc ampl. quando constaret. nullam omnino emphyteutae competere defensionem; secus si competeret, vel dubitari posset , num. 10. — Restringitur stante pacto, vel circumscripto pacto, quando ultra pactum adsit clausula constituti, vel praecarii: quia incontinenti potest repellere, si resistat, num. 23. — Sed stante pacto de ingrediendo propria auctoritate, non potest, si factis, et non verbis resistat; num 24. — Et in casu quo potest propria auctoritate ingredi possessionem, si judicem adeat, sibi praejudicat. num. 11. — Declara quando Dominus protestatur,

quod salve sit sibi auctoritas ingrediendi propria auctoritate, vel si dicium sit, sine praejudicio suorum, num. 12. — Declara 2. nisi dixerit, quod intendit oti sua facultate sed ad evitanda scandala, petit associeri a familia. num. 13. — Et ibi docetur practica, remissive. — Iudex providere debet, ne rixae oriantur num. 14. — Emphyteota non potest propria auctoritate repelli ob canonem non solutum, sed requiritur citatio, et sententia. num. 15. — Cont num. 17. — Sed prima defenditur ibidem nisi adesset in loco consuetudo contraria, num. 23. — Appellatio datur a declaratione caducitatis, quod intellige, ut num. 15. — Nemo potest sibi jus dicere, num. 18. — Conductor, vel Colonus, si non solvat pensionem, potest expelli a Domino propria auctoritate et maxime si adesset pactum num. 19. — Argumentum de locatione ad emphyteusim, non tenet, nisi in casibus a jure expressis, num. 20. — Emphyteuta, an perdat naturalem possessionem, ob canonem non solutum, num. 21. — Nemo sua possessione est privandus, sine citatione, et actu judiciali, num. 22. — Consuetudine induci potest, ut quis propria auctoritate possit ingredi possessionem sine citatione, et sibi ipsi jus dicere, num. 24. — Licentia ingrediendi possessionem propria auctoritate, obtenta a judice, non potest exerceri contra resistentem. num. 29.

Arduam quaestionem tractandam nunc aggredior, et in practica quotidie occurrentem. An Dominus post declaratam caducitatem, possit propria auctoritate, sine aliqua citatione, possessionem sine vitio spolii accipere? Hanc quaestionem arduam appellat Ias. *in l.* 2. *C. de jure emph. n.* 100. et Clar. §. *emphyt. quaest.* 11. ubi dicunt, quod Doctores in hac quaestione ita varie locuti
1 sunt, ut pene tot sint sententiae, quot capita. Et quod Dominus non possit propria auctoritate expellere emphyteutam tenuerunt Pet.Cyn. et Salye. quos refert Ias. *in d. l.* 2. Bero. sibi contrarius *cons.* 49. *num.* 24. *vol.* 3. Paul. de Castr. *in l. colonus, ff. locat.* Card. Alex. *in cap. potuit de locat.* Add. ad Alex. *cons.* 105. qui dicit quod haec est justior sententia, et de stylo practicatur: hanc etiam partem tenet Rom. *cons.* 212. *num.* 8. Curt. jun. *cons.* 149. *num.* 2. Alex. *cons.* 6. *n.* 20. *vol.* 3. dicens, sententiam esse necessariam ad executionem, et Rom. *cons.* 50. *n.* 10. *vol.* 1. ait sententiam, quae declaret emphyteutam esse culpabilem, accedere debere. Ant. de Butr. *cons.* 22. *n.* 1. *in fine*, Cravet. *cons.* 212. *n.* 2. *et* 3. And. Barb. *cons.* 51. *colum.* 14. *num.* 10. *lib.* 1. Felyn. *in cap. praeterea, n.* 2. *de spons.* et quod requiratur sententia declaratoria, tenet Alexan. *cons.* 103. *num.* 17. *vol.* 1. licet loquatur in feudo, et idem dicit Jacob. de S. Georg. *in tract. feud. in ver. et dicti Vasalli, nu.* 9. Bald. *in c. quae in Ecclesiarum, n.* 31. de Const. Affl. *dec.* 97. Soc. jun. *cons.* 111. n. 11. *vol.* 2. qui non decidit quaestionem, sed consilium dat, ut auctoritate Judicis appellat, Asin. *in prax. jud.* §. 7. *limit.* 48. *vers. ex quo concludo*; et hanc sententiam, quod requiratur citatio, et sententia Judicis, sequitur Cavalc. *decis.* 36. *nu.* 141. *par.* 2. Clar. *ead. qu.* 11. *in fine*, Guid. Pap. *decis.* 107. *num.* 1. et alii, quos refert Hier. de Caeval. *com. cont. com. qu.* 14.

2 Contrariam opinionem tenet Gloss. *in d. l.* 2. *in ver. repellere*, quod Dominus possit propria auctoritate expellere emphyteutam; et hanc opinionem dicit esse communem, Alex. *cons.* 117. *n.* 11. Corn. *cons.* 193. *litt. B. lib.* 2. qui pariter dicit hanc esse communem opinionem, Decian. *cons.* 146. *n.* 7. Sigis. *cons. feud.* 35. et Clar. *dict. qu.* 11. testatur hanc esse magis communem opinionem: licet cum distinctione, si emphyteuta non resistat factis, sed si resistat verbis tantum, possit expellere; hanc etiam magis communem appellat Corn. cum hac distinctione *cons.* 193. *litt. C. lib.* 3. quam sententiam dicit Clar. esse tenendam, tanquam tutiorem, et aequiorem, quae minus scandalis viam aperit: hanc etiam partem tenuerunt antiqui Doctores, scilicet Azo. in Summa *de jur. emphyt.* Iac. But. Old. et Rai. de Forl. *in d. l.* 2. Cepol *cons.* 25. *causarum civilium n.* 3. Aret. *in l. clam possidere, §. qui ad nundinas, ff. de acqu. poss.* Imol. *in d. c. potuit, num.* 30. Crot. *in l.* 1. *num.* 8. *ff. eod.* Ursil. qui de communi testatur ad *d. dec.* Afflict. 79. Abb. *cons.* 67. *num.* 2. *vol.* 2. Dec. *cons.* 146. *num.* 7. Soc. *cons.* 167. *n.* 4. Alexand. *cons.* 105. *num.* 18. *vol.* 3. Gozad. *cons.* 39. *n.* 25. qui loquitur in casu lineae finitae, et testatur de communi; sed suam opinionem impugnat Gabr. *cons.* 88. *in fine*, qui dicit quod licet Dominus possit propria auctoritate ingredi possessionem, quando res devolvitur propter canonem non solutum, quo tantum casu, loquuntur Doctores allegati, per Gozad. non tamen quando per alienationem, vel generationem finitam; quia ecclesia non potest ita esse certa de alienatione illicita, vel extinctione generationis, sicut de non solutione canonis, ut tenet etiam Afflict. *dict. decis.* 97. quam etiam decisionem secutam fuisse Rot. ut per Pereg. *dec.* 33. inter manuscriptas testatur idem Gab. et refert Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. quaest.* 12. *in principio*, sed in casu alienationis, et ob lineam finitam, cum Gozad. tenet Bero. *cons.* 45. *num.* 13. *vol.* 3. *et cons.* 102. *n.* 48. *vol.* 1. Aym. *cons.* 302. *col. fin.* Bald. *cons.* 177. *n.* 3. *vol.* 3. et Bero. tenet idem ob non solutum canonem, et ob rei deteriorationem *consil.* 125. *vol.* 1. Et pro hac opinione, quae tot Doctorum primae classis auctoritate est fulcita, ob canonem non solutum, est etiam illustrata ab illo supremo tribunali Sacrae Rotae Romanae, ut per Cassad. *decis.* 2. *de locat. in principio*, quam allegat Ludovis. *dec.* 105. *n.* 11. Rot. *par.* 3. *divers. dec.* 30. *et* 58. ubi etiam attestatur hanc esse magis communem opinionem, et magis communem quoque appellat Corb. *d. caus. num.* 4. licet ipse teneat opinionem Spec. et Corn. *consil.* 193. distinguentium. Aut emphyteuta negat rem cecidisse in commissum, et tunc Dominus non potest propria auctoritate ingredi possessionem: quia per negationem res efficitur dubia, et Dominus non potest sibi jus dicere, et emphyteuta multis 3

casibus excusatur a solutione canonis. Aut certum est emphyteutam jus suum amisisse, et Domino possessionem intervertisse, et tunc possit: quam distinctionem multi tenuerunt, quos idem Corb. recenset, et quando emphyteuta negaret proprietatem Domino directo, licet expellere propria auctoritate; quia alioquin civilem ammitteret, sed quando proprietarium, et Dominum directum recognoscit, non potest propria auctoritate eiici, juxta distintionem, Corn. *cons.* 193. *n.* 3. *lib.* 3. inquit Ludovis. *d. decis.* 105. n. 16. qui per ver-
4 bum, Forsan loquitur: et non est dubium, quin emphyteuta cadat a jure suo, si intervertat possessionem Domini directi tex. est *in l.* 2. *Cod. de jur. emph.* et ibi Glos. *in ver. repellere*, quae communiter recipitur, ut dicit Ias. *in ead. l.* n. 117. et ratio affertur, quia tunc emphyteuta incipit in totum suo nomine possidere rem emphyteuticam, et spoliare Dominum sua civili possessione; sed non potest propria auctoritate repellere emphyteutam, sed via juris, et non facti, contra eum agendum est: Quod intelligit Ias. ibi, quando ex intervallo vult propria auctoritate expellere, sed si incontinenti in ipso actu interversionis, pro tuenda sua civili possessione, tunc posset, *l.* 3. §. *cum igitur, ff. de vi, et vi arm.* Clar. §. *emphy. quaest.* 25. Menoc. *de adipis. poss. remed.* 5. n. 84.

5 Sunt praeterea aliae opiniones Doctorum circa hanc quaestionem, et quinque recenset Ias. *in dict. l.* 2. *a num.* 110. *cum aliis seq.* et Corb. *in d. qu.* ubi videri possunt argumenta, quae adducuntur, et unaquaeque opinio habet suos sequaces.

6 Sed quia aliqui Doctores, ut supra visum est, confuse loquuti sunt: ideo, ut clarius veritas hujus quaestionis elucescat, distinguendum esse puto. Aut quaeritur; an emphyteuta possit expelli propria auctoritate, sine sententia Judicis, et sine citatione, quando res incidit in commissum propter alienationem, vel ob finitam generationem; et non potest. Afflict. *dict. decis.* 97. Rot. *d. dec.* 30. *et* 58. *par.* 3. Ludovis. *eadem decis.* 105. Mant. *dec.* 194. *num.* 4. Gabr. *cons.* 88. *num.* 23. *lib.* 1. Rot. *par.* 1. *decis.* 409. *num* 7. *recent.* et diximus etiam supra *in tit. de alienat. q.* 1. *num.* 8. alias poterit emphyteuta agere contra Dominum, ut spoliatus; et intentare contra ipsum actionem spolii: etiam si mandato judicis Dominus ingrediatur possessionem modo judex de facto processerit, sine citatione, et causae cognitione. Ludovis. *dict. dec.* 105. *num.* 11. Mantic. *eadem decis.* 194. quae hodie est impressa etiam in *part.* 4. *divers.* 785. et apud Zacc. *de oblig.* Cam. decis. 142. Rot. *decis.* 312. *num.* 10. *par.* 5. *recent.* Paul. de Castr. *consil.* 68. *num.* 7. *lib.* 2. Afflict. *d. decis.* 97. Gabr. *d. cons.* 88. et opinionem Afflict. sequitur Rot. ut in *dictis decisionibus* 30. *et* 58. Peregr. et *decis.* 30. *lib.* 1. *et* 52. *lib.* 2. Menoch. *de recup. poss. remed.* 1. *num.* 79. qui loquitur in casu non soluti canonis. Caroce. *decis. seu casu* 9. *num.* 5. *et de locat. et cond. fol.* 95. *quaest.* 12. ubi dicit hanc opinionem tenere Roncheg. *ad l.* 2. *de duobus reis*, *num.* 34. et Rot. Floren. ut per Magon. 74. *alias* 76. *num.* 24. Add. ad Iul. Clar. §. *emphyt. quaest.* 9. Alciat. *resp.* 293. *in fine.* Ruin. *consil.* 50. *num.* 10. *et cons.* 166. *lib.* 1. Et ratio est, quia, si emphyteuta esset citatus, multas exceptiones, et defensiones opponere posset. propter quas fortasse non incideret in commissum: et ideo dicetur spoliatus; et aliam rationem adducit Mantic. *d. decis. num.* 4. quia etiam in obbligatione camerali, quae paratam hab:t executionem, si quid est liquidandum, n:'essaria est liquidatio: nec ante eam, vigore pacti, potest capi possessio propria auctoritate: licet dissentiat Cravet. *cons.* 302. *col. pen. ver. sed dicet aliquis*; quod emphyteuta possit propria auctoritate expellere emphyteutam, quando non negatur rem esse emphyteuticam, et ubi non invenit resistentiam, allegat Soc. *cons.* 14?. *col.* 5. *lib.* 2. et Corn. *cons.* 193. *et* 271. *lib.* 3. et cum eo videtur transire Menoc. *d. num.* 79. *in fine*; sed contrarium tenent Doctores allegati per Ioseph. Ludov. *dec. Perus.* 17. *num.* 8. *et seq.* ubi dicit, quod ista est verior, et communior op. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. quaest.* 12. Honded. *cons.* 21. *num.* 23. *et seq.*

Libellus autem ita formari potest, quando emphyteusis est reversa ad Dominum directum, ob lineam finitam, sive generationem, vel propter tempus elapsum; narretur quod N. concessit in emphyteusim talem rem cum suis confinibus, et si confinia sint mutata, ponantur vetera et nova T. pro se, et usque in ejus tertiam generationem masculinam, et foemininam quatenus ita concessa fuerit, vel ad tale tempus, ut constat per publicum instrumentum, rogatum per talem, etc. item narrentur qualiter talis S. ultimus emphyteuta mortuus est, vel etiam sine filiis, si ita est: et ideo res praedicta concessa in emphyteusim praefato T. est devoluta ad dictum Dominum directum, et sic dominium utile est consolidatum cum directo, item qualiter res praedicta ad praesens possidetur, et detinetur per M. et est eadem in corpore, et substantia, cum illa jam concessa supradicto T. qui fuit amicabiliter pluries requisitus, ut eamdem rem dimittere, et relaxare vellet dicto Domino directo, et semper recusavit, et hodie recusat, indebite, et injuste. Quare cum praedicta omnia vera sint, petit per vos, et vestrum officium, quod, quatenus opus sit, humiliter implorat, pronuntiari, declarari, et sententiari, praefatam rem legitime fuisse devolutam ad dictum N. ipsumque M. detentorem condemnari omnibus juris remediis ad dimittendum, et relaxandum eidem N. eamdem rem, una cum fructibus perceptis, et percipiendis a tempore finitae emphyteusis, ut dicemus *qu.* 1. *de solut. can. num.* 236. ac damnis, expensis, et interesse; et postea ponantur clausulae salutares. Haec forma sumitur

ex pract. Papien. in for. lib. quo agitur ad revoc. feudi. Dominus etiam probare debet, lineam esse finitam, dominium et identitatem rei, ut infra, *de var. quaest. qu.* 7. dicetur.

Sed melius esset in hoc casu, quod Dominus directus intentaret judicium possessorium reintegrandae, ut *de divers. quaest. emph. qu.* 8. dicemus, vel possessorium retinendae, ut *eod. tit. qu.* 6. *et* 7. et ibi vide *num.* 3. quando competat, nec se astringat ad unum remedium tantum, sed proponat omnem actionem, et omne remedium, ut *eod. tit. qu.* 13. *num.* 16. et ita faciendo, obtinebit actor, ex ea, quae magis competit, juxta probationes factas, Hond. *cons.* 22. *num.* 26. *lib.* 1. et utile erit ponere clausulam etiam, agens non solum modo praedicto, sed omni alio meliori modo, via, causa, actione, remedio, et interdicto, sibi magis proficuo, et necessario; et clausulam, jus, et justitiam ministrari super praemissis, et omni meliori modo; qui actor videtur intentasse illud remedium, et illam viam, quae sibi libellanti competere potest, et magis favorabilem. Rol. qui alios refert, *cons.* 79. *num.* 38. *vol.* 1. et actor per istam clausulam, jus, et justitiam, etc. obtinere debet super eo in quo justitiam habet, non obstantibus contrariis in libello deductis, Rot. *divers. part.* 1. *dec.* 251. *num.* 7. *et dec.* 256. Pacif. *de sal. inter. inspect.* 1. *cap.* 3. *nu.* 42. Osasch. *dec.* 2. *num.* 28. M. Ant. de Amat. *dec. Macerat.* 61. Scapuc. *de sal. inter. lib.* 1. *qu.* 21. *num.* 6. imo per dictam clausulam, jus, et justitiam, etc. et maxime, si est addita clausula, et omni modo meliori, Judex ad evitandum circuitum, debebit judicium exequutivum convertere in ordinarium, et condemnare super meritis condemnandum, et absolvere absolvendum, sine aliqua expensarum refectione, Cavalc. *decis.* 35. *num.* 5. *par.* . Mart. *de claus. cla us.* 65. *n.* 19. *par.* 1. qui alios citat; et si probatum sit super possessorio, vel petitorio, et sic alia causa, etiam contraria, dummodo quovis modo colligatur ex narrativa, et libello, debet sequi sententia condemnatoria. Borg. *in repert. dec. in ver. libellus*, propter clausulas salutares, et sufficit, quod verificetur petitio super aliquo ex narratis, ut ibi: nam clausulae salutares nunquam sinunt periclitari libellum, et omnibus morbis libelli medentur, sicut herba betonica, et clausulae appositae in libello, deducens; etc. et omni meliori modo aptae sunt comprehendere omnem modum agendi, ita ut censeatur totum jus deductum ad substinendum judicium in eum modum, quo actori magis proficuum esse potest Rot. in recol. per Paul. Rub. *dec.* 135. *num.* 5. ubi aliae dec. allegantur. et per d. clausulam deducens omne jus suum, etc. poterit Judex pronuntiare super remedio adipiscendae, licet intentatum sit remedium retinendae, si ex deductis in processu constet, Dura. *dec.* 258. *num.* 3. et in clausula omni meliori modo addatur copola, et scilicet et omni meliori modo, alias restringeretur ad expressa tantum Achill. de Gras. *decis.* 1. *de vers. sign.* et Caesar de Gras. *decis.* 1. *de elect.* Caputaq. *decis.* 124. *par.* 1.

Libellus etiam, quando agitur contra emphyteotam alienantem, sine consensu Domini directi, formari potest, sic. Narretur, quod N. de anno, etc. concessit in emphyteusim T. unam domum, etc. ut constat per acta D. etc. cum conditione, quod dictam domum non posset alienare, vendere, cedere, et concedere, neque in dotem dare alicui, sine consensu d. N. et nihilominus dictus T, non requisito dicto domino directo, et sine ejus licentia alienavit, sive vendidit eamdem domum S. prout constat per instrumentum rogatum per N. et propterea dictus T. cecidit ab omni suo jure, et utile dominium consolidatum est cum directo, et licet pluries fuerit requisitus, ut praefatam domum eidem relaxare vellet, semper recusavit, et ad praesens recusat. Quare cum praedicta vera sint, petit per vos, et vestrum officium quod, quatenus opus sit, humiliter implorat, pronuntiari, et sententiari, dictam domum legitime esse devolutam, cum suis melioramentis ad dictum dominum directum eumdemque T. cogi, et compelli juris remediis opportunis ad relaxandum, et dimittendum eamdem domum eidem Domino directo, et addantur clausulae salutares petens jus, et justitiam, etc. deducens, etc. non se adstringens, etc. et omni modo meliori, etc. agens non solum modo praedicto, sed etiam etc. protestans de expensis, etc. Sumitur haec forma ab eodem Papien. loco citato.

Aut emphyteuta est privatus jure suo ob pa- 7
cta non servata, vel alio capite, praeterquam ob canonem non solutum, de quo dicemus infra in sequenti distinctione, et idem dicendum est, Mant. *d dec. num.* 2. *et* 3. Ludovis. *d. dec.* 105. *num.* 11. licet in hoc dissentiat Bero. *cons.* 125. *lib.* 1. et ratio est, quia esset iniquum, ut sine citatione auferatur possessio emphyteutae, etiam si injuste videatur possidere *c. licet Episcopus de praeben. in* 6. *et cap. litteris de rest. spol.* et potest etiam afferri alia ratio supra citata, quia, si emphyteuta fuisset citatus, multas exceptiones opponere posset; et in casu deteriorationis, quod requiratur Judicis sententia, diximus supra hoc tit. *qu.* 2. *n.* 26. *et* 27. tenet Bursat. *cons.* 91. *num.* 21. *lib.* 1. et Redo. *de reb. Eccl. non alien.* Rub. *de cad. ob deteriorationem num.* 17. *et* 23. Menoch. *cons.* 301. *num.* 23. *vol.* 4. Franc. Milan. *dec. Regn. Siciliae* 17. *num.* 47. *et* 57. *cum seq.* quod requiratur Judicis sententia declaratoria, ubi alios refert: non ad effectum, ut res incidat in commissum, cum hoc contingat ipso jure facta declaratione per Dominum, sed ut emphyteuta removeatur a possessione, licet non desint, qui cont. tenent, ut per Joseph. Lud. *decis. Perus.* 17. *et in ead. dec.* enumerantur.

8 Amplia primo quod nec etiam Dominus, quando de facto, sine citatione ingressus est possessionem, etiam auctoritate Judicis, si Judex nulliter processit, posset petere confirmari immissionem, et spoliativam, parte citata, etiam quod de novo esset concedenda. Ludovis. *dict. decis.* 105. *num.* 10. ubi aliae decisiones allegantur, et pro hac opinion. videndus est etiam Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. quaest. ultima.*

9 Amplia secundo, habere locum, etiam si adesset pactum quod in casu devolutionis Dominus posset propria auctoritate capere possessionem citra vitium spolii. Mant. *eadem dec.* 2. *num.* 2. *et seq.* Ludovis. *d. decis.* 105. *num.* 12 *et* 18. et Add. ad eamdem dec Ludovis. Contrarium tamen ead. Rot. videtur sentire, ut *in decis.* 857. *par.* 4. *divers. quaest.* est ad verbum relata infra *de divers. quaest.quaest.*2.Sed considera,quia ibi aderat etiam clausula constituti, ut per Mant. *de tacit. lib.* 11. *tit.* 5. *num.* 7. Vel intellige, quando est emphyteusis devoluta ob canonem non solutum in quibus terminis loquitur Cassad. *dec.* 2. *num.* 1. *de locat.* et Rot. *dicta decis.* 857. secus ob aliam causam, ut dicitur *in dict. decis. Ludovis.* 105. et vide infra *n.* 25. sed advertendum est, quod opinio illa, scilicet, quod Dominus ob canonem non solutum possit propria auctoritate capere possessionem, non est tuta, ut dicemus, etiam stante praedicto pactu; quia multas rationes posset emphyteuta allegare, ex quibus de jure excusaretur a caducitate, ut bene Mant. advertit *dict. tit.*22. *sub* n.14. et quando constaret emphyteutae nullam omnino posse competere defensionem, posset procedere, ut dictum fuit *num.* 10. ex sententia ejusdem Mant. et in emphyteosi devoluta ob lineam finitam, stante pacto, quando devolutio est turbida, licentia, et pactum praedictum non suffragatur. ut quando pendet lis super devolutione, est *dec.* Duran. 97. *in fine* Et quod pactum de capienda possessione propria auctoritate, et absque ulla citatione, intelligatur, quando omnino certum est emphyteusim esse finitam, alias haeres ultimi emphyteutae est citandus, Burat. *decis.* 786. *num.* 8. et vide infra *num.* 25.

10 Limita dictam ampliationem non habere locum, quando constaret,emphyteutae nullam omnino posse competere defensionem, secus si competat, vel etiam si dubitari potest, an aliqua defensio possit competere, quia tunc debet prius citari, ut doceat de jure suo. Mant. *ead. decis. num.* 6, *et de tacit. et ambig. lib.* 22, *tit.* 22. *sub num.* 14. *et late lib.* 11. *tit.* 5. supra citato. Add. ad d. dec. Ludovis. et de hac re nos etiam diximus supra *qu.* 7. dum allegavimus dec. Cocc·

11 Advertendum tamen est, quod si Dominus Judicem adeat in casu, in quo potest propria auctoritate ingredi, et adipisci possessionem, censetur renunciasse proprio favori; et ideo erit pars citanda Menoch. *de adipis. poss. remed.* 5. *n.* 157. Asin. *dict.* §. 7. *limit.* 49. Gab. *de citat. conc.* 1. *num.* 223. ubi testatur hanc esse mag. com. op. Ludovis *d. dec. num.* 14. Mant. *d. tit.* 22. *num.* 15. quia postquam aditus est Judex, debet expectari ejus auctoritas, ex quo elegit viam judicii, ad viam facti redire non potest. Corb. qui plures cumulat dicta *quaest.* 13. *num.* 2. et tenent omnes supra citati.

Declara, ut non procedat dicta sententia, 12
quando Dominus adeundo judicem protestaretur, quod salva sibi esset auctoritas, et facultas ingrediendi, et adipiscendi possessionem propria auctoritate: nam haec protestatio eum adjuvaret, ut relicta via judiciaria, ingredi sua sponte posset. Menoch. *de remed.* 5. *num.* 158. *Dec. cons.* 460. *num*· 7. Mant. *dict. tit.* 22. *num.* 16. Add. ad *d. dec.* 105. Ludovis. ubi testatur ita tenuisse Rot. etiam, quod lis fuisset contestata, non censetur recessum a dicta protestatione, Mant. *dict. tit. n.* 18. ubi vide, quod fiat protestatio, ut una via electa, altera non tollatur, et videndus est Caroc. *de locat. fol.* 201. *num.* 13. et idem, si dictum esset, sine praejudicio suorum jurium. Corb. *d. num.* 2. Mant. *d. tit. num.* 17.

Declara secundo, nisi Dominus adeundo Ju- 13
dicem protestetur, quod intendit uti sua facultate capiendi possessionem propria auctoritate, et ad evitanda scandala petit associari, et familiam, qua associetur. Gab. *dict.concl.* 1. *num.*225. Surd. *cons.* 221. Mant. *dict. tit.* 22. *num*· 17. Add. *ad dict. decis. Ludovis.* 105. Asin. *d. limit.* 49. *per leg. aequissimum, in principio, ff. de usuf.* cum Judex providere debeat, ne rixae oriantur; secus vero, ut dictum est in prima declaratione, si Dominus compareat, exponendo qualiter emphyteuta non solvit canonem, et propterea a suo jure cecidit; ideo petat licentiam ingrediendi, et expellendi; quia talis actio in Judicis licentia fundari videtur, erit necessaria citatio. Asin. *dict. limit. in fine*, et vide etiam Carocc. *eod. fol. num.* 12. qui ponit practicam contra conductorem, qui non solvit pensionem.

Aut emphyteuta est privatus jure suo ob ca- 14
nonem non solutum, et haec est maxima quaestio, et esse arduam disputationem testatur Menoch. *de recup· pos. remed.* 1. *num.* 78. *et num.* 79. Qui ponit hanc quaestionem, et tenet, quod licet ob non solutum canonem, ipso jure emphyteuta sit privatus: non tamen potest possessione, sola Domini manu, privari, et tanquam spoliatus, ante omnia restitueretur; Et pro hac opinione, quam dicit esse aequiorem, et veriorem, allegat Guid. Pap. *dec*· 107. Afil. *dec.* 97. *in fine* Alciat. *resp.* 293. *in fine* Cravet. *cons.* 212. *num.* 2. Et quod requiratur sententia declaratoria, tenet Ruin. *cons.* 50. *num.* 10 *et cons.* 166. *in fine lib.* 1. quo loci affirmat ex Roma. et aliis, necessariam esse emphyteutae citationem, qua intelligat, declarationem, contra se ferri; et hanc opinionem tenet Clar.

§. *emphyteusis quaest.* 11. ubi dicit, quod nullo casu liceat Domino expellero emphyteutam, propria auctoritate; et quod sit aequior, et tutior Asin. *dict. limit.*48. *sub num.* 3. *ver. ex quo concludo.* Facit pro hac opin. distinctio Spec. quando emphyteuta negat bona esse devoluta, ob non solutum canonem, quod non possit Dominus propria auctoritate eum expellere, quem sequitur Corn. *cons.* 193. *num.* 3. *volum.* 3. et novissime Corb. *dict. quaest.* 12. *num.* 3. dicens, quod semper sibi placuit op. Spec. et ibi alios citat; quia emphyteuta in multis casibus, licet canonem non solverit, excusatur, nec a jure suo cadit; Facit, etiam pro hac opinione, quia omnes fere qui contrarium tenent, dicunt, quod melius, et consultius faciet Dominus, si expellet emphyteutam judicis auctoritate. Soc. jun. *consil.* 111. Valasc. *de jur. emph. quaest.* 18. *num.* 9. *in fine*, et hanc etiam partem sequitur Caroc. *decis. seu casu* 9. *num.* 5. dicens quod hodie haec opinio est aequior, et verior, ex sententia Menocb. *d. num* 79. et pro sua opinione adducit Personal. *cons.*5. *num.* 25. attestantem de magis communi opinione: et do magis com. pariter dicit affirmare Ronchegal. *ad l.* 2. *num.* 34. de duob. reis, et Magon. Rot. Florent. 74. alias 76. et Personal. *dict. cons.* dicit, quod a declaratione Iudicis detur appellatio, quod Caroc. ibi in-
16 telligit, attenta conclusione libelli, et meritis causae; si enim conclusum est ad meram caducitatem, vel probationes, et principalis discussio causae respiciunt caducitatem, detur appellatio; secus, si respiciant meram possessionem, ut per Contard. ad Ægid. *quaest.* 15. et praedictam opinionem videtur sentire Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 22. *num.* 4. Nam multas potest emphyteuta exceptiones opponere et sic non debet de facto spoliari, sed vide omnino de divers. quaest. q. 2. an detur appellatio.

17 Contrariam sententiam, quod emphyteuta possit expelli propria auctoritate a Domino, ob canonem non solutum, tenet Ias. *in l.2.C.de jur. emph. num.* 101. ubi quinque Doctorum inter se pugnantium sententias refert, Corn. *cons.* 166. *lib.* 2. *et cons.* 171. *lib.* 3. qui affirmat emphyteutam sic expulsum possessioneque privatum, agere non posse, ut tanquam spoliatus restituatur, et Corneum sequutus est Gozad. *cons.* 39. *in fine*, et Soc. jun. *cons.* 111. *num.* 12. *lib.* 2. et hanc opinionem tenet Glos. *in dict. l.* 2. *in ver. repellere*; licet dicat, melius faciet, si Iudicis auctoritate expellat; cum aliis allegatis supra *num.* 2. qui attestantur hanc esse magis com. op. et Valasc. *d. quaest.* 18. *sub num.* 9. dicit receptius tamen est, posse emphyteutam a Domino propria auctoritate expelli, allegando Dec. qui de com. testatur *cons.* 146. *num.* 7. Gozad. *cons.* 86. *num.* 9. Alciat. in *l.* 1. §. *nunciatio num.* 2. *ff. de nov. op.* Alex. *cons.* 131. *num.* 3. *lib.* 4. et Jacob. *in auth. qui rem num.* 86. *C. de Sac. Sanc. Eccl.* licet dicat, quod consultius faciet, si judicis auctoritate eum repellat, idem tenet Gabr. *cons.* 88. *num.* 23. quia Dominus de non solutione canonis est certus, ubi allegat infrascriptas decisiones Rotae, et haec opinio (ut dixi) est illustrata radiis Sacrae Rotae Romanae, ut per Cassad. *decis.* 2. *de locat. et par.* 3. *divers. decis.* 30. *et* 50. et sic vides, quod utraque opinio habet multos sequaces primae classis; et ideo ista quaestio redditur difficilis, et ardua. Et propterea non erit inconveniens quod ego (licet minimus) in hac tam ardua, et difficili quaestione, quae indigeret decisione Principis, dicam, quae de jure sentio. Dico igitur, quod me multum movet auctoritas Sacrae Rotae Rom. a qua recedere temerarium est, sed circumscripta ejus opinione, quam nec ipsa usque adhuc bene firmavit, quod viderim, ut est videre *in dict. decis.* 105. et per Mant, *de tacit. et ambig. lib.*22. *tit.*22. *n.* 14. et in illis decisionibus Cassad. et Fabii, hanc quaestionem Rot. non disputavit; crederem, quod prima opinio esset de jure verior, nec me movent argumenta, quae in contrarium adducuntur, et primo tex. *in dict. l.* 2. in quo fit principale fundamentum in verbis illis Domino volente, licere repellere, si ergo potest repellere, si vult, ergo propria auctoritate, exponunt ibi Gloss. et sequaces: sed iste intellectus non sumitur ex illo tex. quia simpliciter dicit, posse repellere; et ideo magis dicendum, quod Judice mediante, repelli debeat, cum nemo possit sibi jus
dicere, *leg. unica, Cod. ne quis sua caus. jud.* et Dec. 18
in leg. non est singulis de reg. jur. Secundo tex. *in auth. de non alien.* §. *scire autem, in illis verbis, volentibus Praepositis defendere*, potius facit contra, quia ibi exponit glos. volentibus defendere, vendicando, vel condicendo; et tamen notum est, quod vendicatio est actio, *ff. de rei vend. l.* 1. et actio est jus persequendi in judicio, quod sibi debetur, *inst. de act. in principio.* Nec etiam tex. *in auth. de alien. et emphyt.* probat contrariam opinionem, in illis verbis damus licentiam ejici, si voluerit: quia non sequitur, ergo propria auctoritate; sed Judicis, *l. de uno quoque ff. de re jud.* quae habet locum, etiam, si agatur de ejiciendo aliquem de possessione, quam injuste et illicite detinet. Gab. *de citat.* conc. 1. *num.* 7. ubi infinitos cumulat. Nec pariter obstat, quod dicitur de colono, vel Conductore, quem potest Dominus propria aucto-
ritate expellere, si non solvat pensionem, *l. aedem* 19
a contrario sensu, Cod. locat. et per Iason. *in dict. l.* 2. *C. de jur. emphyt.* ex aliorum doctrina: quia fateor, quod haec est com. et magis com. opin. ut per Caroc. *de locat.* qui infinitos cumulat *fol.* 200. *quaest.* 14. *num.* 6. et maxime procedit, stante pacto apposito de expellendo propria auctoritate, ob pensionem non solutam. Cassad. *decis.* 3. *de locat.* non tamen sequitur, ergo habet locum etiam in emphyteuta: quia conductor neque civiliter, neque naturaliter possidet, nisi conductio sit ad longum tempus, sed emphyteuta possidet naturaliter,

ut per Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 2. *nu* 5. *et* 6. et ideo nimirum si potest expelli propria auctoritate; quia nullam possessionem babet, c. inter dilectos in fine *de fid. inst.* et si expellatur non competit ei aliquod interdictum, *leg. colonus, ff. de vi, et vi armat.* sed diversum est in emphyteuta, qui habet jus in re *l.* 2. *ff. si ager. vectig.* et argumentum a locatione ad emphyteusim nou te-
20 net, nisi in casibus, iu quibus reperitur in jure expressum, ut diximus in *Praeludiis quaest.* 5. *n.* 20. Nec obstat quod emphyteuta perdiderit naturalem possessionem, ob non solutum canonem, et ideo resistendo Domino de facto, vult illum privare sua civili possessione; propterea licitum sit ei vim vi repellere: quia emphyteuta ob non solutum canonem, non amittit suam naturalem possessionem, ut infra *de sol. can. qu.* 1. *limit.* 33.
21 dicemus; Et magis procederet, finita emphyteusi, quia per extinctionem emphyteusis, fuit etiam extincta omnis possessio; et ideo non possidet, nec civiliter, nec naturaliter. Ioseph. Ludov. *dec. Perus.* 17. *num.* 10. *et seq.* Et licet sit receptissima sententia, ut dominium utile cum directo consolidetur, et domino applicetur, ut per Doctores congestos per Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. in principio*; sed non sequitur, ergo potest Dominus propria auctoritate expellere; cum requiratur Judicis sententia, ut de possessione ejiciatur, non ad effectum, ut res cadat in commissum, quia boc contingit ipso jure, facta declaratione, sed ad effectum, ut emphyteuta removeatur a possessione, ut diximus etiam hoc tit. *quaest.* 2. *num.* 26. *et seq.* Et quando poena ipso jure imponitur, intelligi debet, praecedente sententia judicis: et hanc dicit magis com. opin. Corb. *de caus. privat. ob deter. num.* 19. ex sententia Ioan. Bapt. Ferret. *consil.* 221. *num.* 6. et Cagn. *in leg. si quis major nu.* 107. *Cod. de trans.* nam ubi quis est privatus ipso jure, requiritur Judicis sententia, non ad substantiam, sed ad executionem. Bald. *in cap.* 1. *de feud. sine culp. non amit.* Ruin. *consil.* 57. *colum.* 7. *vol.* 4. *et cons.* 2. *num.* 9. *vol.* 5. cum aliis per eum allegatis; et hanc etiam testatur esse com. opin. Bertaz. *in repet. dict. leg. si quis major num.* 549. et haec sententia comprobatur in emphyteuta alienante, irrequisito Domino, qui pariter cadit a jure suo, ipso jure, et tamen supra, *num.* 6. firmavimus, ex sententia Rotae, et aliorum, quod non potest expelli, propria auctoritate, sed requiritur Judicis sententia. Nec etiam me movet alia ratio, quod Dominus est certus, quando emphyteuta cecidit a jure suo, ob canonem non solutum, et non est ita certus ob aliam causam; quia dato, quod hoc sit verum; tamen non est certus quod non habeat aliquam excusationem, vel defensionem, ob quam non inciderit in commissum, cum in multis causis emphyteuta excusetur, ut dicemus in sequenti titulo: et ideo, si fuisset citatus suas defensiones allegasset. Praeterea haec opinio defenditur ex regula generali, quod nemo sua possione est privandus sine citatione, et actu judi- 22
ciali, *cap. licet Episcopus, de praeb.* 6. Menoch. *de recup. poss. remed.* 1. *num.* 111. ex quo sequitur illud vulgare dictum, etiam praedo manutenendus est in sua possessione, ut late demonstrat idem Menoch. ibidem *num.* 109. Et hanc opinionem invenio, quod tenet etiam Cagn. *in leg. non est singulis, ff. de reg. jur. sub num.* 7. ubi dicit, quod haec opinio forte est communior, et verior, ut requiratur citatio et sententia, ut possit privari possessione: non ut sit necessaria sententia privationis, quae ipso jure imponitur, constito de voluntate Domini: et post haec scripta, inveni Fach. *lib.* 1. *cont. jur. cap.* 95. defendentem hanc partem.

Sed ubi esset consuetudo in contrarium, quod 23
Dominus posset propria auctoritate ingredi possessionem, ob non solutum canonem, crederem; quod non requireretur aliqua citatio: quia ultra quod consuetudo est optima legum interpres, ut diximus in *Praeludiis quaest.* 14. *num.* 2. consue- 24
tudine etiam potest induci, quand quis in sua causa, et in re propria sibimet jus dicat. Iss. qui alios citat *in dict. l.* 2. *num.* 108. et in casibus, in quibus de consuetudine Curiae citari non solet, non requiritur citatio. Asin. qui plures cumulat, in *Prax.* §. 7. *limit.* 80.

Libellus autem ita formari potest, quando emphyteuta cecidit a jure suo, ob non solutum canonem, narretur, quod N. Praelatus Ecclesiae N. de anno, etc. concessit in emphyteusim T. et usque in ejus tertiam generationem masculinam, unam domum ejusdem Ecclesiae pro canone annuatim solvendo scutorum tot, etc. prout latius constat, ex instrumento investiturae, rogato per M. Notarium pub. item qualiter idem T. emphyteuta, vel alius comprehensus in eadem investitura, cessavit solvere canonem per tot annos, etc. et sic est debitor scutorum tot, etc. et ideo cecidit ab omni suo jure, dominiumque utile cum directo est consolidatum, item qualiter pluries amicabiliter fuit requisitus, ut dictam domum eidem N. dimittere, et relaxare vellet, et semper recusavit, et ad praesens recusat. Quare cum praedicta omnia vera sint, petit per vos, et vestrum officium, quod quatenus opus sit, humiliter implorat, ut per vestram definitivam sententiam condemnetis supradictum T. et condemnatum, juris remediis opportunis, compellatis ad solvendum dicto N. praedicta scuta, etc. salvo etc. nec non ad dimittendum, et relaxandum dictam domum devolutam ob canonem non solutum, cum omnibus suis melioramentis, ac etiam condemnetis ad restitutionem omnium fructuum perceptorum, et percipiendorum, a die declaratae caducitatis, si prius Dominus directus declaravit velle esse locum caducitati, et postea ponantur clausulae salutares, de quibus supra *n.* 6. et pro fructibus perceptis, vide *de var. cad. quaest.*

15. Haec autem forma desumitur ex pract. Pap. in forma libelli: quo agitur ad fict. praest. et vide etiam *de alienat. quaest.* 1. *num.* 129. et Spec. *in tit. de locat.* §. 5. *in princ.* ubi ponit formam hujus libelli.

Posset etiam Dominus directus intentare interdictum retinendae, ut *de divers. quaest. emph. qu.* 7. dicemus, quando est clara devolutio, et non controvertitur bona esse emphyteutica, ut ibi *nu.* 3, alias experiri debet petitorio secundum formam praedictam.

Forma praedicta libelli uti potest actor, quando vult agere ex lege Zenonis, quae est *lex.* 1. *C. de jure emph.* et est actio personalis, ut diximus *de cont. emph. qu.* 31. volens agere pro canone non soluto, et *de sol. can. qu.* 14.

Posset etiam Dominus pro canone consequendo, agere contra emphyteutam hypothecaria, quando obligavit bona sua, ut diximus *in ead. qu.* 31.

Posset etiam contra tertium possessorem agere Salviano, pro canone non soluto, de quo vide *in ead. qu.* 31. et ibi invenies, quod Dominus praefertur omnibus creditoribus, *num.* 20. et vide etiam, *de divers. qu. emph. qu.* 4. ubi est materia, an competat Salvianum.

Sed quando agitur ad caducitatem, ob alienationem factam, sine consensu Domini competit condictio *ex leg. fin. Cod. de jur. emphyt.* et rei vendicatio, ut ibi in fine dicit glos. et nos diximus *de cont. emph. qu.* 26. *n.* 6.

25 Et quamvis plures teneant, quod stante pacto de ingrediendo propria auctoritate, et circumscripto etiam hoc pacto, non possit Dominus ingredi possessionem propria auctoritate, quos refert Mant. *dict. tit.* 22. *num.* 5. *et* 9. Corb. *dict. quaest.* 13. *in princ.* Tamen restringitur, quod, si emphyteuta ultra dictum pactum, quod Dominus possit propria auctoritate ingredi possessionem, ob canonem non solutum, constituerit etiam se nomine Domini possidere, vel praecario nomine; tunc impleta conditione, utraque possessio civilis, et naturalis, vel civilis cum praecario possidetur, apud Dominum esse intelligitur; et propterea, si emphyteuta de facto resistat Domino, ingredienti possessionem, vim facit, incontinenti potest eum repellere: et ita intelligit Bart. *in dict. l. creditores, Cod. de pign. num.* 29. et Salyc. *ibi n.* 10. Negus. *de pign. p.* 4. *num.* 14. *ver. istud tamen limitatur utiliter*, Tiraq. *de jur. const. part.* 1. *num.* 36. *et seq.* Menoch. *de adip. pos. remed.* 5. *num.* 81. Mant. *d. tit.* 22. *num.* 13. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. qu.* 13. *num.* 1. *ver. quinta conclusio.* Et quando adest clausula constituti, et pactum de ingrediendo, propria auctoritate, non requiratur sententia declaratoria; videnda est dec. Rot. relata ad verbum. infra *de divers. quaest. qu.* 2.

Sed non desunt, qui tenent, quod stante pacto de ingrediendo, propria auctoritate, ut per Mant. *d. tit.* 22. *num.* 2. *et* 5. Rot. *part.* 4. *divers. dec.* 857. posita in *d. qu.* 2. *de divers. caduc.* quod non requiratur citatio; Sed contrarium, quod non possit, si emphyteuta resistat factis, sed si verbis tantum resistat, quod possit, et haec est com. op. dicit Mant. ut supra *num.* 3. *et* 10. qui multos congerit. 26

Secundo restringitur, ut habeat locum, si Dominus ingrediatur possessionem, cum moderamine inculpatae tutelae, non etiam, si coactis hominibus armatis, eam apprehendat cum effusione sanguinis, vel ut inde scandalum oriri posset, Menoch. *d. remed. num.* 85. Negus. *eod. loco* Mant. *d. tit. num.* 14. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. qu.* 13. *num.* 1. *ver.* secundo declaratur. 27

Tertiu restringitur, etiam retenta opinione, quod Dominus non possit propria auctoritate expellere emphyteutam, non habere locum, si emphyteuta factis et non verbis resistat, Bart. *in d. l. Creditores, C. de pign. num.* 19. idem Bart. *in d. l.* 2. *num.* 3. *per l. non est singulis de reg. jur.* et supra etiam diximus *num,* 26. stante pacto de ingrediendo propria auctoritate, quia occasio tumultus removeri debet, Clar §. *emph. qu.* 11. Negus. *de pign.* 4. *par. num.* 14. Cavalc. *dec.* 36. *nu.* 347. *par.* 2. Mant. *d. tit. num.* 3. Corb. qui multos congerit *d. q.* 12. *sub num.* 6. *ver. sed contrarium*; 28

Et pro hac opinione facit, si quis obtinuit licentiam a Judice ingrediendi possessionem propria auctoritate, non poteat illam exercere, si resistentem inveniat. Bart. et alii communiter *in l. juste possidet, ff. de acq. poss.* 29

Contrarium tenuit Imol. *in c. potuit de locat.* *num.* 32. Ias. *in d. l.* 2. *num.* 105. *vers. ultimo loco*, et alii quos refert ibi Imol. et Corb. *d. qu.* 12. *num.* 6. sed non est recedendum a supradicta opinione, quae est communis, et dixi supra *num.* 2. 30

QUAESTIO XI.

SUMMARIUM

Dominus directus volens recuperare rem emphyteuticam tenetur probare dominium, num. 1 et 8. concludenter probari debet, num. 3. et non admittitur juramentum suppletorium, num. 6. — Libera praesumitur quaelibet res, num. 2. — Dominium probari debet per scripturam. num. 4. — Dominium probatur per solutiones per 30. vel 40. annos. continuatas, vel per aliam conjecturam evidentem. et solutiones debent esse factae, tanquam de re emphyteutica, num. 5. — Dominium. an probari possit per locationes, confessiones, et solutiones, num. 7. remissive, et an enunciativa instru-

menti antiqui probet. -- Decisio Mellini ponitur, ibidem. -- Emphyteusis facilius praesumitur si agatur ad effectum recognitionis, quam ad effectum caducitatis, num. 8 -- Identitas rei probari debet concludenter, num. 9.

Non erit inconveniens bic ponere hanc quaestionem. An Dominus directus agens ad caducitatem, et rem emphyteuticam recuperare intendens, teneatur probare dominium, et rem esse emphyteuticam si hoc negetur? Hanc quaestionem ponit Maresc. *vor. resol. cap.* 85. *lib.* 1. Et tenet quod sic;
1 allegat Spec. *in tit. de locat.* §. *nunc aliqua. vers.* 72.
et seq. Bero. *cons.* 99. *numer.* 4. *et seq. lib.* 3. et ita
plures tenuisse Rot. attestatur, et ratio est, quia
quaelibet res in sua origine praesumitur libera,
2 *leg. altius, Cod. de servit.* Clar. §. *feudum quaest.*
18. et est com.opin. ut ibi attestatur Add. et hanc
opinionem amplexa est Rot. *decis.* 721. 4. *par. et*
decis. 723. et dominium concludenter probari de-
bet, ut ibi dicitur, et per Seraph. *decis.* 1453. *et*
decis. 606. *par* 1. *in recent.* et quod Dominus de-
3 beat probare lineam esse finitam, est decis. coram
Merl. in recol. per Paul. Rub. *decis.* 25. *num.* 2. *et*
seq. ubi multae dec. allegantur, et idem ob pacta non servata, si agat ad caducitatem, sed quia de hoc diximus satis in tit. *de cont. emph. quaest.* 26. ideo pauca hic ponemus; et quod Ecclesia agens ad caducitatem, et sic rei vendicatione, teneatur concludenter dominium probare, est *dec. in recentiss.* 171. *num.* 1. *par.* 2.

4 Haec autem probatio fieri debet per scripturam, ex magis com. opin. Glos. *in l.* 1. *Cod. de jur. emph.* et ibi Bald. et Ias. *num.* 61. *et seq.* Alex.
o *cons.* 112. *in fine lib.* 1. Paris. *cons.* 77. *n.* 7. *lib.*3. *Pedam. decis.* 58. *num.* 1. Clar. §. *emphyt. qu.* 4. Aret. *in* §. *adeo, inst. de locat.* Seraph. *decis.* 869. Marescot. *eod. cap. num.* 2.

5 Posset etiam probari dominium por solutionem continuatam, per 30. vel 40. annos, et non sufficeret solutio unica pro 30. annis praeteritis, quae haberi debet pro unica solutione, cum unico contextu de pluribus summis, non autem diversis temporibus per singulos annos, per separatos actus, non fuit facta Rot. *dec.* 188. *num.* 9. 10. *et* 11. *in recol. per Paul. de Rub.* vel per aliam conjecturam evidentem, ut est reservatio dominii, Rom. *cons.*127. Silvan. *cons.* 57. *n.* 43.Rot. *in d.dec.* 721. et istae solutiones debent esse factae, tanquam de re emphyteutica, per Felin. *in c. Bertolus num.* 28. *de re jud.* Rot. *in d. dec.* 721. *in fine*, Seraph. *d. dec.* sed de hoc vide *de cont. emph. q.* 11.

6 Et in tantum debet concludenter probari dominium, quod non admittatur juramentum suppletorium. Ias. *in l. admonendo, n.* 112. *ff. de jur. jur.* cum aliis allegatis per Maresc. *d. c. num.* 6.

7 Sed an per locationes, confessiones, et solutiones sufficiat probare dominium? Diximus abunde *in d. qu.* 26. *de cont. emphyt.* et an enunciativa unius instrumenti antiqui probet? ibidem: sed quia ibi fuerunt reductae ad concordiam aliquae decisiones, *num.* 20. et particulariter fuit facta mentio de una decisione coram Mellino, ideo pro majori commoditate lectoris, volui hic illam ponere, et quia etiam brevis est.

Domini resolverunt constare de dominio Ecclesiae: moti fuerunt ex investituris, quae, concurrentibus adminiculis plene probant dominium, Bald. *in l. cum aliquis num.* 4. *de jur. delib.* Soc. *cons.* 89. *n.*1. *lib.*1.Dec. *cons.* 128. *num.* 4. et probant ad omnem effectum, etiam caducitatis, ut saepius fuit resolutum, adminicula hic plura concurrunt; Primum, quod investiturae sunt plures, et antiquissimae. Soc. *cons.* 187. *num.* 16. *lib.* 2. Secundum, solutio afflictus per multos annos. Bald. *in leg. judicia num.* 2. et ibi Ang. *n.* 2. *et* 3. *Cod. de rei vend.* Dec. *consil.*146. *n.* 14. Tertium, plures enunciativae antiquissimae diversorum instrumentorum, quae habent vim famae, et probant dominium. Bald. Sal. et alii *in l. cum aliquis*, *Cod. de jur. delib.* Soc. *cons.* 266. *num.* 12 *lib.* 2. Sed quia controvertitur identitas istorum bonorum, Domini dixerunt, quod de identitate et aliis particulariter videatur.

Et quia supra diximus, an per confessionem probetur dominium ultra ea, quae posuimus *in d. q.* 26. addendum est, quod per confessionem factam in instrumento rem esse emphyteuticam, probatur dominium, nedum contra confitentem, sed et contra causam habentem ab eo. Mant. *dec.* 57. *n.* 1. *et dec.* 249. *num.* 3. *part.* 2. *recent.* nisi confessio sit facta per errorem, ut per Rot. *dec.* 188. *in princ. in recollect. per Paul.Rub.* ubi etiam ponitur exemplum, et error excludit consensum.

Advertendum tamen est, quod emphyteusis 8
multo facilius praesumitur, quando agitur ad effectum recognitionis tantum, quam, si agatur ad effectum caducitatis: quia in hoc casu directum dominium etiam Ecclesiae concludenter probari debet. Mant. *de tacit. et ambig. l.* 22. *tit.* 8. *in fine*, qui dicit ita tenuisse Rot. coram Mellino, et idem tenuit Rot. *in recent. p.* 1. *dec.* 249. *et* 400. *et p.* 5. *dec.* 262.

Sciendum denique est, quod etiam Dominus 9
debet identitatem rei et esse eandem, et plene et concludenter probare. Rol *cons.* 2. *num.* 11. *lib.* 3. Seraph. *decis.* 1137. *num.* 1. cum allegatis in *dec.* 407. *num.* 1. in recollectis per Farin. *p.* 2. *dec. posth.*

QUAESTIO XII.

SUMMARIUM

Emphyteuta propter canonem non solutum cadit ipso jure ab emphyteusi, num. 1. — Declara Domino tamen volente, et declarante caducitatem, num. 2. — Ampl. etiam, si dictum sit in investitura, ipso jure, vel ipso facto, num. 4. — Etiam si adesset juramentum, et capitule, quod ipso facto revertatur, ibidem. — Ampl. 2. etiam si dictum sit libere, num. 5 — Ampl. 3. si dictum sit pleno jure, num. 6. — Ampl. 4. habere locum in emphyteusi Ecclesiastica, num. 7. — Ampl. 5. ut non requiratur sententia, vel Iudicis declaratio, num. 8. — Declara primo, quod non sufficiunt praeparatoria, et consilia Advocatorum, num. 12. — Decl. 2. quod declaratio debet fieri ab ipso Domino, vel ab ejus Procuratore habente speciale mandatum, ad declarandam caducitatem, num. 23. — Nec sufficit generale mandatum, cum libera, ibidem, nec requiritur, quod mandatum sit singulare contra talem, pro tali re; sufficit tamen ratificatio Domini, vel constet de mandato, ibid. decl. 3. — Quod declaratio debet fieri ex eadem causa, ex qua est devoluta, num. 24. — Subdeclara, quod debet fieri absque clausula, salvo jure tertii, num. 31. — Contrarium, num. 32. — Dictio, Omnino, quid significet, num. 3. — Fructus rei emphyteuticae, e quo tempore spectent ad Dominum, num. 9 — Emphyteusis potest e Domino alteri concedi, quando est reversa per caducitatem, etiam non citato, et ignorante emphyteuta, num. 10. — Emphyteusis non potest alteri concedi nisi de novo ad Dominum revertatur, num. 11. — Declarationis petitio debet fieri coram judice, num. 13 — Contrarium, num. 14. ubi declaratur. — Declaratio voluntatis Domini sufficit, quod sit tacita num. 15. — Et ponuntur exempla, n. 16, 17. 18. 19. 20. 21. et 22. — Declaratio tacita non inducitur, si Dominus investiret ob alienationem, si esset reversa ob canonem non solutum, num. 24. — Declaratio tacite non inducitur, nulla expressa causa, si alteri concedatur, ob quam reversa est, num. 25. cont. num. 26. — Concessio alteri non potest fieri, donec emphyteuta solvat canonem, num. 27. — Ignorantia debet esse verisimilis, et probabilis, alias habetur pro scientia num. 28. — Ignorantia non praesumitur in Domino, habente penes se libros censuales, et instrumenta, num. 20. — Investitura semper censetur facta salvo jure tertii, num. 32. — Clausula sine praejudicio tertii, semper in investiture intelligitur, ibidem. — Actus praesumitur factus omni meliori modo, et quod potius valeat, quam pereat, num. 30. — Declaratio voluntatis Domini, non retrotrahitur ad diem morae, et ad lapsum termini, num. 33. — Tertius non potest opponere contra emphyteutam, de non solutione canonis, num. 34.

Saepe in hoc tractatu fecimus mentionem, quod emphyteuta propter alienationem irrequisito Domino ob canonem non solutum, et propter deteriorationem, ipso jure cadit ab emphyteusi; nunc
1 particulariter videndum erit, An requiratur declaratio Domini directi, ut sit locus caducitati? Et videbatur dicendum, quod non requiratur; quia ipso jure cecidit a suo jure emphyteuta, et statim jus est acquisitum Domino, ut diximus in tit. *de alien. qu.* 1. *num.* 7. In contrarium tamen est veritas, quod cadit ipso jure, Domino tamen volente, ut omnes dicunt, *in l.* 2. *Cod. de jur. emph.* per
2 illum tex. ibi si Dominus voluerit Curt. *cons.* 109. *num.* 11. *et cons.* 110. *n.* 23. Clar. §. *emphyt. quaest.* 9. Rot. Florent. *dec.* 70. et sic non sufficit sola mora in solutione canonis; sed requiritur quod Dominus directus declaret voluntatem suam, quatenus velit rem emphyteuticam haberi pro commissa et devoluta, Bart. Bald. Ang. Fulg. Salyc. et Ias. qui de com. testatur in Auth. *qui rem, Cod. de Sac. San. Eccl. num.* 10. Cagn. *num.* 34. et Castr. *num.* 4. et hanc esse veriorem, et communiorem op. dirit Cassad. *decis.* 2. *num.* 3. *in fine. et dec.* 3. *de loca.* Rot. *divers. decis.* 28. *par.* 2. *num.* 1. ubi quam plures allegantur, qui hanc op. tenent. Caputaq. *dec* 301. *lib.* 1. Gab. *cons.* 66. *num* 25. *lib.* 2. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 45. *num.* 5. nec obstat, quod ipso jure emphyteuta cadat; quia intelligitur, si is, ad cjus favorem inducitur, petierit, et sic suam voluntatem declaraverit, ut tenet Tiraq. *in l. si unquam num.* 10. *in ver. revertatur. C. de revoc. donat.* qui etiam alios congerit. Rot. *in d. dec.* 28. *num.* 5. ubi etiam dicitur, quod nec obstat illa dictio, omnino, posita in *illa l.* 2. quae de sui natura significat ipso jure, et habet vim decreti irritantis, ut idem Tiraq. *in ead. l. si unquam,* dicit; quia procedit, quando illa dictio stat per se, 3
et absolute; sed secus, quando habet secum adjunctam conditionem, ut *in d. l.* 2. ibi omnimodo, si Dominus voluerit, repellendo; ita ut sequuta declaratione voluntatis ejus, statim ipso jure sit locus caducitati. Confirmatur etiam ratione, quia si caducitas absque declaratione voluntatis Domini induceretur, utiq. posset in damnum Domini redundare, quia illi non expediret rem apud se habere, nec facile reperiret, qui eundem canonem solveret, Cassad. *ead. dec.* 2. *num.* 4. Comprobatur quoque per eundem Cassad. *d. dec.* 3. *in fine*; quia, si aliter diceremus sequeretur inconveniens, ut statim, lapso termino, sine solutione, data privatione, etiam invito Domino, quando postea acceptaret pensionem simpliciter, oporteret rem de novo concedere; quod numquam fit, Domino caducitatem nolente, Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 28. et Seraph. *de privil. jur.* 84. *num.* 14.

Amplia habere locum, etiam, si dictum sit in 4
investitura, et apposita esset clausula, ipso jure, vel ipso facto, adhuc tamen requireretur declaratio Domini: Bald. *in leg. fin. Cod. de revoc. donat.* Corn. *cons.* 115. *n.* 1. *vol.* 1. Dec. *cons.* 138. *nu.* 6. Rot. *in ead. dec.* 28. *num.* 6. Rol. *cons.* 81. *nu.* 6. *et cons.* 57. *num.* 9. *vol.* 3. et Corn. *d. cons.* tenet, quod hoc etiam verum sit, si adessent capitula, quae disponerent, quod si non solvatur canon, res sit reversa ipso facto ad Dominum; Et procedit etiam, si praestitum sit juramentum, ut tenet Grat. *consil.* 121. *num.* 26. *vol.* 2. *et consil.* 55. *num.* 25. *et seq. vol.* 1. Corb. *de caus. priv. ob non sol. can. amp.* 45. *num.* 7.

5 Amplia secunda, etiam si dictum sit, libere revertatur. Caroc. *dec.* 9. *num.* 9.

6 Amplia tertio, etiam, si dictum sit pleno jure, idem Caroc. *d. dec. num.* 11.

7 Amplia quarto procedere, etiam in emphyteusi Ecclesiastica. Soc. jun. *cons.* 111. *lib.* 2. *n.* 1. quem sequitur Rot. *d. dec.* 28. *num.* 7. et alii ibi enumerati.

8 Amplia quinto, ut non requiratur sententia, aut declaratio Judicis, Clar. *d.* §. *emph. quaest.* 9. ubi post But. et Ceph. dicit hanc esse com. op. quos sequitur Rot. *d. dec.* 28. *num.* 4. Ias. *in d. l.* 2. *num.* 12. *et seq.* Soc. jun. *d. cons.* 111. Alex. *cons.* 6. *num.* 19. *et* 22. *vol.* 3. Dec. *cons.* 146. *n.* 7 cum aliis allegatis a Corb. *d. ampl.* 45. *num.* 1. quam sententiam ipse sequitur: quia omnes DD. concedunt, fructus emphyteusis, pro qua pensio
9 soluta non fuit post declarationem a Domino factam etiam ante declarationem, et sententiam Judicis ad Dominum ipsum pertinere, Benint. *dec.* 37. Borgn. *dec.* 47. *num.* 4. *par.* 1. Bursat. *cons.* 26. *num.* 8. *vol.* 1. idem Corb. *d. caus. ampl.* 38. *n.* 1. qui multos congerit, et idem Borgn. *dec.* 43. *num.* 47. *ead. par.* 1. Tess. *dec.* 114. *num.* 3. et decisionem Benint. sequitur etiam Seraph. *de privil. jur. privil.* 84. *nu.* 12. Burs. *cons.* 253. *n.* 17. *lib.* 3. qui hanc opinionem com. appellat, quod attenditur tempus declarationis caducitatis, et non morae commissae in solutione canonis, et vide etiam *de sol. can. qu.* 1. *num.* 235. *et seq.* sed ante declarationem Domini sunt emphyteutae, ut per praed. et per Fachin. *lib.* 3. *cont. jur. c.* 94. qui respondet contrariis, licet ipse teneat *num.* 3. quando Dominus ignoravit caducitatem, quod fructus debeantur Domino a die quo emphyteuta non potuit amplius moram purgare. Ergo sequitur, quod statim facta declaratoria, emphyteuta sit privatus: nam alias fructus ad emphyteutam, tamquam ad Dominum usque ad Judicis sententiam vel saltem usque ad litis contestationem pertinerent, juxta text. *in leg. certum Cod. de rei vend. et l. ex diverso,* ubi omnes *ff. de rei vend.* Est etiam alia ratio, ultra praedictas; quia communiter DD. tenent, emphyteusim ob non solutum canonem ad Dominum reversam, ante Judicis sententiam, imo etiam ignorante, et non citato emphyteuta, qui in canonis solutione cessavit, posse ab Ecclesia, et Domino alteri concedi, Ias. *in dict. l.* 2. *num.* 21. Soc. *dict. cons.* 111. *num.* 7. Alex. *cons.* 130. *num.* 2. *lib.* 2. *et cons.* 6. *num.* 21. *lib.* 3. Ruin. *cons.* 181. *num.* 10. *lib.* 1. Bero. *cons.* 120. *nu.* 1. *et* 2. *lib.* 3. Grat. *consil.* 79. *num.* 7. *lib.* 1. Marsil. *in repet. l.* 1. *de re jud. num.* 126. et in Rub. *Cod. de prob. num.* 242. Rom. *consil.* 212. Borgn. *decis.* 30. *num.* 68. *par.* 2. si igitur potest ante Judicis sententiam, emphyteuta non citato, Dominus emphyteusim alteri concedere, requiritur necessario, ut ante sententiam Judicis dominium utile sit ad Dominum reversum; nam alias non posset ante Judicis sententiam illud in alium transferre, cum utile dominium semel emphyteutae concessum, non possit 11
alteri concedi, nisi de novo ad Dominum revertatur, Bald. *consil.* 134. *vol.* 2. Grat. *cons.* 79. *num.* 1. *vol.* 1. Paris. *consil.* 80. *num.* 1. *et seq. vol.* 4. Gab. *consil.* 88. *num.* 3. Bero. *consil.* 106. *num.* 34. *vol.* 1. alia etiam affertur ratio a Beuinten. *dict. decis.* 37. *num.* 15. quod privatio emphyteusis per canonem non solutum, non est in facto esse, sed in potentia fieri Domino volente, Roland. *consil.* 81. *num.* 6. *et consil.* 57. *num.* 9. *vol.* 3. Corb. *d. amp.* 45. *num.* 6.

Declaratur primo, quod ad declarandum ca- 12
ducitatem, non sufficiunt praeparatoria; unde, si Dominus directus cogitaverit declarare caducitatem consuluerit Advocatos, et consilia habuerit, per hoc non dicitur declarasse: multa enim praeparantur, quae non deducuntur in esse. Dec. *consil.* 463. Natt. *consil.* 29. *num.* 6. et Caroc *d. dec.* 9. *num.* 3. qui dum dicit *num.* 4. quod petitio debet fieri 13
coram Iudice, reprobando Iul. Clar. *in* §. *emphyt. qu.* 9. et Corb. *d. caus. ob non sol. can. quaest* 35. *in princ.* et attestans hanc esse magis com. opin. per Ronchegal. *in l.* 2. *num.* 10. *de duob. reis* Magnu. *dec. Florent.* 74. et Boer. *decis* 1. *num.* 9. loquitur in diversis terminis; Et opinio Clar. et aliorum est vera communis, et magis communis. Et D D. in cont. allegati per eum, loquuntur, quando emphy- 14
teuta a possessione rei emphyteuticae esset removendus, ut diximus *de alien. quaest.* 1. *n.* 7. *et* 8. et supra hoc *eod. tit. quaest.* 10. *num.* 21. *et quaest.* 2. *n.* 25. *et seq.* non autem intelligenda sunt, quoad declarandam voluntatem Domini, vel esse locum caducitati: quia hoc est contra opinionem communem, quem etiam tenet Rot. ut supra *num.* 8. et hanc sententiam sequitur etiam Maut. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 31 qui alios quam plures refert, quod non requiratur, nec citatio emphyteutae, nec ejus scientia, vel presentia, ex sententia etiam Alex. *cons.* 6. *num.* 15. *lib.* 3. Rimin. Sen. *cons.* 421. *num.* 2. *et seq.* et Aldob. *cons.* 1. *num.* 325. et haec declaratio voluntatis Domini, non solummodo debet esse expressa, ut quando Dominus etiam absente emphyteuta protestetur, quod non intendit ipsum habere amplius pro emphyteuta, sed etiam sufficiat tacita declaratio voluntatis, et conjectura, et Aldob. *dict. consil.* 1. *n.* 15
325. Dec. *dict. cons.* 146. *num.* 4. Abb. *consil.* 67. *num.* 3. *volum.* 2. Mant. *dict. tit. numer.* 32. Borg. qui plures congerit *decis.* 31. *num.* 229. *par.* 2. Et ideo infertur, ut si Dominus, ex non solutione canonis rem alteri concedat, quae ad eum devoluta 16
est, dicitur tacite declarare, vel esse locum caducitati, Alex. *cons.* 106. *num.* 4. *vol.* 4. Abb. *eod. cons.* 67. Tob. Non. *cons.* 2. *num.* 18. Corn. *cons.* 115. *vol.* 1. Grat. *cons.* 81. *num.* 11. *et seq. vol.* 1. Ruin. *cons.* 166. *nu. ult. vol.* 1. Redo. *de reb. Eccles. non alien. car.* 444. *num.* 9. Corb. *d. ampl.* 45. *num.* 5. Soc. jun. *cons.* 111, *num* 15. ubi di-

cit super hoc non esse insistendum: quia est cla-
rum, idemq. respondet Bero. *in cons.* 119. *num.*
12. *lib.* 1. et Cravet. *cons.* 658. *num.* 21. et Aldob.
d. cons. 1. num. 327. *lib.* 1. Quod Mant. *d. tit.* 27.
num. 32. dicit esse intelligendum, quando Domi-
nus alium investivit, tanquam de re devoluta, A-
lex. *consil.* 128. *num.* 7. *ver. nec obstat, si dicatur*
17 *lib.* 5. Corn. *cons.* 115. *num.* 11. *lib.* 1. Ruin. *cons.*
168. num. 18. *lib.* 1. Soc. jun. *d. cons.* 111. *num.*
16. *lib.* 2. Cravet. *cons.* 373. *num.* 38. et haec di-
citur tacita declaratio voluntatis, quae ex antece-
denti necessario sequitur. Rimin. jun. *cons.* 171.
num. 67. Item rem locatam alteri vendendo, dici-
tur Dominus suam voluntatem declarare. Ruin.
18 *cons.* 153. *num.* 2. *vol.* 1. Mant. *d. num.* 32. Corb.
d. caus. *num.* 10. Item conveniendo emphyteutam
coram Judice pro devolutione rei. Benint. *dec.* 4.
19 Mant. *d. num.* 32. Corb. *d. ampl. num.* 10. Rimin.
consil. 94. *num.* 18. Item acceptando confessionem
20 emphyteutae, qui fatetur rem ob non solutum ca-
nonem esse devolutam, dicitur declarare volunta-
tem suam, quod intendit emphyteutam esse em-
phyteusi privatum. Dec. *cons.* 116. *sub num.* 4.
Aldob. *cons.* 2. *num.* 30. *lib.* 1. Corb. *ibid. num.* 11.
Mant. *d. num.* 32. Item, si Dominus impetret prae-
21 ceptum a Judice adversus emphyteutam de disgom-
brando, de emphyteusi, ad eum ex non solutione
canonis devoluta, dicitur hoc declarare Curt. jun.
cons. 149. *sub num.* 3. et quamvis Misigner. *obser-
vat.* 55. *cent.* 3. dicat, quod haec declaratio tacite
22 fieri non possit; tamen contra eum est com. opin.
Corb. *ead. ampl. num.* 12. item ubicumque. Domi-
nus directus opposuerit coram Judice, emphyteu-
tam cecidisse a jure suo, satis intelligitur decla-
rasse, quod voluit eum in poenam privationis in-
cidisse. Alex. *d. cons.* 6. *num.* 15. *et seq. lib.* 3. se-
quitur Decian. *cons.* 4. *num.* 18. *lib.* 1. et Mant. *d.
tit.* 27. *num.* 32. et quamvis Abb. *d. cons.* 67. *col.*
2. *ver. his tamen non obstantib. lib.* 2. et Gab. *d.
cons.* 66. *num.* 42. *et cons.* 75. *num.* 1. *et seq. lib.*
2. dicant, declarationem fieri oportere verbis, vel
factis, clare, et explicite: intelligi tamen debent
secundum ea, quae supra dicta sunt; quia satis
intelligitur explicite facta declaratio, quando ex
antecedenti necessario sequitur Mant. *d. num.* 32.
Et quamvis etiam Burs. *cons.* 127. *num.* 94. *lib.*
2. dicat, ut caducitas, vel devolutio sortiatur ef-
fectum; requiratur Domini directi declaratio, et
petitio expressa, et non tacita, vel praesumpta,
ubi multos cumulat, et testatur de communi opi-
nione; tamen ut dixi, sufficiunt ea, quae supra
dicta sunt; Et ita intelligitur Bal. et alii ab eo
allegati et ejus opinio intelligitur quando nec ver-
bis neque factis Dominus declarasset caducitatem
et vid. supra, *de alienat. q.* 1. *num.* 7. omnino.

23 Declaratur secundo, quod haec declaratio de-
bet fieri ab ipso Domino directo, vel ab ejus procu-
ratore, habente speciale mandatum ad declarandum
caducitatem; quia procurator habens generale
mandatum, non potest declarare caducitatem. Curt.
jun. *d. cons.* 151. *nu.* 18. *vol.* 1. Surd. *dec.* 181.
num. 14 qui plures congerit Corb. *d. ampl.* 45.
num. 13. et Burs. *cons.* 233. *nu.* 9. *lib.* 3. *et cons.*
225. *num.* 68. *lib.* 2. et quamvis procurator debeat
habere speciale mandatum, et si non habeat, non
potest expresse, nec tacite hoc declarare. Caputa-
qu. *dec. lib.* 1. et Rot. *dec.* 463. *num.* 2. *par.* 2.
recentis. nec etiam requiratur singulare contra
talem, pro talibus bonis, prout in aditione haere-
ditatis, et in matrimonio; sufficit tamen speciale
ad declarandam caducitatem quia respicit favorem
constituentis. Bar. *in l. filius familias* num. 8. *et seq.
ff. de Const.* Nec sufficit mandatum generale cum
libera. Curt. et Bero. dictis locis Gabr. *cons.* 82.
vol. 2. Vivius. *dec.* 534. *num.* 25. *cum duobus seq.*
Cavalc. *dec.* 30. *nu.* 28. *par.* 2. sed sufficit consta-
re de mandato ipsius Domini, vel de ratificatione
subsequuta, quae retrotrahitur, et mandato com-
paratur. *l. ult. C. ad Maced.* c. *ratihabitio de reg.
jur. nu.* 6. Mantic. *de tacit. et amb. eod. tit.* 22. *n.*
33. qui attestatur ita Rot. tenuisse: nec manda-
tum ad petendum canones praesentes, et futuros
se extendit ad petitionem caducitatis ob non fa-
ctam solutionem in intempore. Caputaq. *decis.* 268.
par. 2.

Declaratur tertio, quod declaratio debet fie- 24
ri ex eadem caus. ex qua emphyteusis est devo-
luta; nam si Dominus investiret aliquem de em-
phyteusi, tanquam ad se devoluta ob alienatio-
nem irrequisito eo non diceretur declarasse velle
illam esse devolutam, ob non solutum canonem.
Alex. *d. cons.* 106. *num.* 4. *vol.* 4. Ruin. *consil.*
168. *num.* 18. *vol.* 1. Tob. Non. *d. cons.* 2. *n.*
53. Sed si emphyteutae de novo fieret investitura
eorundem bonorum, esset remissa caducitas. Rot.
dec. 463. *num.* 1. *par.* 2. *recentis.* supra citata, et
idem dicendum esset, si alteri concessisset, quan- 25
do cessatum fuit in solutione canonis, nulla ex-
pressa causa, quia per hoc non dicetur declarasse
velle esse locum caducitati, Abb. *d. cons.* 67. *num.*
2. *et seq.* et Tob. Non. *d. cons.*

Contrarium in hoc secundo casu, tenet Corn. 26
consil. 237. *nu.* 3. *vol.* 1. quem sequitur Soc. jun.
consil. 11. *num.* 10. *vol.* 2. sed reprobantur a
Corb. *d. amp.* num. 14. quia praesumitur Domi-
num ignorasse bona esse devoluta, ob canonem
non solutum, quod ego non credo verum, Dominum
ignorasse, quia non est verisimile, quod Dominus
ignoraverit rem esse reversam propter canonem
non solutum postquam alteri concessit, nam con-
cessio esset illicita, si vere emphyteuta pensionem
solvisset, cum res non possit alteri concedi, donec
pensio solvatur, §. *adeo Inst. de loca.* Gab. *cons.* 27
88. *n.* 3. cum aliis allegatis per Corb. *de caus. pri-
vat. ob temp. fin. n.* 11. et nos diximus *de cont. emph.
q.* 32. *num.* 1 et ideo non est verisimile, quod Do-
minus voluerit privare emphyteutam, et alteri
concedere, si non habuisset perfectam scientiam,

emphyteutam cecidisse a jure suo; et ideo non praesumeretur ignorantia, sed scientia: quia ignorantia debet esse verisimilis, et probabilis, Bal. *in c. licet col.* 1. *de sup. ne prael.* Rom. *cons.* 127. *ad fin. et cons.* 340. *in fine.* ubi dicunt ignorantiam non probabilem habere vim scientiae. Burs. *cons.* 253. n. 35. *l.* 3. Hond. *consil.* 83. n. 71. *lib.* 1. et
29 tanto magis in isto casu, non est praesumenda ignorantia; quia communiter Domini habent librum censualem, in quo continentur partitae bonorum emphyteuticorum, et solutiones, quae fiunt ab emphyteutis, et non est verisimilis ignorantia, in eo, qui habet penes se instrumentum rei, Aret. *cons.* 15. *in fine* Benint. *dec.* 71. Moveor etiam quia
30 in dubio debemus praesumere, quod qui faciat actum omni meliori modo, quo potest *l.* 3. *ff. de milit. test.* et io dubio actus interpretandus est, ut potius valeat, quam pereat. *l. quoties ff. de ver. ob. etc. Abbate, de ver. sign.* Dec. et Cagn. *in l. in contrahenda, ff. de reg. jur.* et post haec scripta inveni Hond. *cons.* 55. *sub num.* 67. respondentem, et dicentem non esse verisimile quod Dominus voluerit revocare investituram prius factam, nisi habuisset notitiam alienationis factae, eo irrequisito.

31 Subdeclara tamen, quod haec concessio de re emphyteutica facta alteri, tanquam devoluta ob canonem non solutum, debet fieri absq. clausula, salvo jure tertii: nam si esset facta cum dicta clausula, videretur, quod Dominus non intendisset per dictam concessionem, voluisse auferre jus alicui, quod habeat, ut tradit Corn. *in d. cons.* 115. *num.* 2. *vol.* 1.

32 Contrarium tenet Ruin. *eod. cons.* 166. *in fine vol.* 1. quia haec clausula salvo jure tertii, semper intelligitur in investitura apposita. Alex. *cons.* 88. *num.* 8. *vol.* 6. idem Ruin. *cons.* 161. *num.* 38. *vol.* 1. et nos diximus in tit. *de cont. emph q.* 39. et est dec. Rot. impressa per Paul. Rub. *dec.* 325. *num.* 4. et ideo, nunquam diceretur Dominus concedendo rem alteri, uti ad se devolutam ob non solutum canonem tacite declarasse voluntatem suam contra communem opin. sup. firmatam. Intelligenda igitur erit dicta clausula, sine praejudicio tertii, excepto tamen casu devolutionis ob non solutum canonem, ex quo capite res conceditur, ne contrahentes videantur incontinenti se corrigere. *l. nam ad ea, ff. de cond. et demon.* Corb. *d. amp.* 45. *nu.* 16. et idem intelligo, quando res est devoluta ob alienationem, irrequisito Domino, vel propter deteriorationem, cum paria sint, ut saepe diximus.

33 An autem declaratio voluntatis Domini retrotrahitur ad diem morae emphyteutae, et ad ipsum termini? Rot. *in d. dec.* 28. *num.* 8. tenet quod non; quia conditio quae sub poena caducitatis imponitur, non est censualis, nec mixta, sed potestativa, pendens a sola voluntate Domini.

Scire etiam oportet, quod tertius possessor 34
non potest opponere contra emphyteutam, de non solutione canonis. Bar. *in l.* 2. *C. de jur. emp.* Jas. ibi n. 7. 19. *et* 20. Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 29. ubi alios allegat, quemadmodum non potest opponere, quod non intervenerit consensus Domini in alienatione. Ruin. *cons.* 1. *lib.* 1. *num.* 2. Oldr. *cons.* 139. *num.* 6. Ceph. *cons.* 3. *num.* 122. Nat. *cons.* 475. *num.* 14. Alex. *cons.* 173. *lib.* 2. *num.* 7. Rol. *cons.* 57. *num.* 10. *et* 30. *lib.* 3. Surd. *cons.* 1. *num.* 86. *et cons.* 351. *num.* 42. *lib.* 3. Gratia. *discep. for. c.* 511. *num.* 6. et Marius *in trac. de solut. oblat. et retent. c.* 33. *n.* 47. et est com. op. quod tertius non potest opponere caducitatem emphyteutae, ob alienationem, vel non solutum canonem, sed jus istud competit soli Domino Soc. *consil.* 78. *num.* 4. *vol.* 4. cum aliis allegatis per eundem Surd. *dec.* 108. *num.* 5. sed declarata caducitate per Dominum, potest opponi per tertium. Idem Surd. *dec.* 280. *num.* 6.

Sed hic quaeri potest, an fieri debeat intima- 35
tio declarationis caducitatis emphyteutae? Ego credo, quod non. Moveor primo, quia dies interpellat pro homine, *l.* 2. *C. de jur. emph. l. magna, C. de cont. et com. stip.* Secundo quia caducitas incurritur ipso jure per lapsum terminum, Domino volente et declarante, ut diximus *in q.* 1. *de alien. num.* 7. et supra in prin. Tertio, quia omnes DD. tenent, quod emphyteuta post lapsum biennii, si est emphyteusis Ecclesiastica, et si est profana, triennii, celeri satisfactione potest purgare moram, per dictam *l.* 2. *et per c. potuit*, et ibi Glos. *in ver. celeri de locato*, et sic attenditur ultima dies termini elapsi. Quarto, quia, ut diximus *sup. q.* 10. emphyteuta expelli non potest ab emphyteusi, nisi per citationem, et sententiam, et sic servatis servandis: ergo non requiritur alia intimatio declarationis caducitatis: cum necesse sit contra emphyteutam agere remedio, sive actione competenti, ut expellatur per Judicem. Quinto, quia non requiritur citatio emph. quando Dominus vult declarare caducitatem, ut supra diximus, *nu.* 14. ergo nec intimatio: et praedictae rationes militant in omnibus caducitatibus. Ultimo subtiliter haec opinio deducitur ex textu in *d. c. potuit*, in illis verbis. nisi celeri satisfactione sibi consulere studuisset: ergo sibi consulere debet, sine aliqua requisitione. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 443. *num.* 2.

QUAESTIO XIII.

SUMMARIUM

Declaratio caducitatis non potest fieri in praejudicium creditorum lite pendente, n. 1. — Contrarium, num. 2. — Et potest fieri omni tempore, et maxime, stante pacto, quod cadat ipso jure, et facto, etiam contra haeredes et per haeredes, num. 4. — Caducitas declarari potest, lite pendente, num. 5. — Retrotrahitur ad tempus dispositionis, num. 7. — Non descendit a voluntate debitoris, sed Domini, num. 6. — Adeo adhaeret dispositioni, quod censeatur, cum ea eodem tempore emanasse. num 8. — Bona emphyteutica possunt obbligari, durante emphyteusi sed extinguitur, quovis modo finiatur emphyteusis, num. 5. — Executor deputatus ad dispensandum super matrimonio. poterit secuta morte uxoris, dispensare ad praejudicium haeredum et commodum mariti, pro lucro dotis, num. 9. — Arbiter electus ad augendam dotam, poterit post mortem uxoris augere in praejudicium tertii, num. 10. —

Quaeri etiam potest, an pendente judicio con-
1 tra emphyteutam possit Dominus declarare caducitatem in praejudicium creditorum? Et videtur dicendum, quod non; quia factum debituris non debet nocere suo crediturì. *l. debitorum pactionibus, C. de pact.* et praecipue, quando agimus de jure quaesito; quicquid sit quando sumus in jure quaerendo. Dec. *consil.* 260. ubi alios citat, et Tiraq. *de retract. consang.* §. 26. *glos.* 1. *num.* 13. *in fine.*

Contrarium tamen tenendum est: quia de-
2 claratio caducitatis potest fieri a Domino omni tempore quando a solo pendet animo. Bar. *in l. non solum*, §. *morte in* 1. *spec. ff. de oper. nov. nunc.* Dec. *in ca. pastoralis in fine, de excep. et in l. semper qui non prohibet, ff. de reg.jur.* Natt. *cons.* 474. *num.* 20. Caducitas etiam lite pendente declarari potest. Capic. *dec.* 6. *num.* 6. ubi vult quod, si Dominus agat ad caducitatem, eo quod emphy-
3 teuta biennio cessaverit in solutione, obtinebit, si lite pendente perficiatur biennium, quod nondum erat elapsum, Achil. de Gross. *dec.* 1. *de locat*, Put. *dec.* 426. *lib* 3. Rot.*divers. dec.* 187. *n.* 4. *por.* 2. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. in fine* Rim. *cons.* 546. *num.* 33. et tanto magis hoc
4 procederet, quando in investitura adesset pactum, quod emphyteuta non solvente, cadat ipso jure, et facto: quia tunc potest caducitas declarari quandocunque, etiam per haeredes, et contra haeredes Bar. in *l. licet* §. *quod autem*, ubi Alex. *ff. quod quisq. jur.* Bero *cons.* 98. *num.* 38. *vol.* 1.
5 Surd. *decis.* 29. *num.* 11. *et seq.* qui alios citat; facit etiam pro hac opinione quod licet emphyteuta possit bona emphyteutica obligare, durante emphyteusi; tamen jus creditoris extinguitur quovis modo, finita emphyteusi. *l. lex vectigali, ff. de pign.* et ibi Bal. et diximus *de alien. quaest.* 1. *nu.* 237. cum ergo per canonem non solutum, emphyteusis finiatur, igitur jus creditoris erit extinctum, et Dominus poterit declarare caducitatem; etiam pendente judicio. Comprobatur haec opinio alia ratione, ex qua cessant rationes litis pen-
6 dentiae; quia haec declaratio non descendit a voluntate debitoris, qui nihil facere potest pendente lite, sed sola voluntate Domini, nec debitor dicitur aliquid facere lite pendente, sed ante, quando sibi libera erat rerum suarum administratio: ideo creditores non possunt allegare factum in suum praejudicium, ex eo quod judicium sit institutum contra emphyteutam; cum non debeat
fieri deterior conditio Domini, ne possit caduci- 8
tatem declarare, prout poterat ante judicium motum, per *l. non debet alteri ff. de reg. jur. et l. debitorum pactionibus, C. de pact.* Insuper confirmatur haec sententia, nam declaratio retrotrahitur ad tempus dispositionis. Cast. Imol. et Aret. *in l. haeredes palam.* §. *si quid post, ff. de testam.* Rim. *cons.* 249. *num* 51. ubi ait, quod declaratio adeo dispositioni adhaeret, quod censeatur, cum ea eodem tempore emanasse; Et Crot. *cons* 77. *num.* 19. *et seq.* dicit, quod executor, qui vivente Uxore fuerat deputatus ad dispensandum super matrimonio, poterit etiam sequuta Uxoris morte,
declarare super validitate matrimonii, ad prae- 9
judicium haeredum Uxoris, et commodum mariti, qui dotem lucrabitur. Et Ruin. *cons.* 225. *nu.* 6. *vol.* 1. inquit, quod, si in principio, tempore celebrati matrimonii fuit conventum de augenda dote per tertium electum, valebit augmentum factum post mortem Uxoris, etiam ad praejudicium
tertii: sic ergo quamvis pendente lite, et judicio 10
non possit emphyteuta, faciendo, vel negligendo, praejudicare creditoribus: tamen caducitas ante judicii pendentiam commissa, declarari potest, nec de hoc creditores conqueri possunt. Nec obstat, quod declaratio non valeat post jus tertio quaesitum: quia verum est quando agimus de ea, quae non est propria, et vera declaratio, ut quando fit super re clara, et certa; at ubi emanavit super re dubia, ita quod sit vera declaratio, tunc tullit jus, quod medio tempore fuit tertio quaesitum; ut declarat Cast. *in d. l. haeredes palam.* §. *si quid post:* quem sequitur Dec. *in c. fin. num.*13. *de Const.* cum aliis allegatis per Franc. Bec. *cons.* 3. *num.* 41. et ita fuit resolutum per Senatum Mantuan. teste Surd. *d. dec.* 29.

QUAESTIO XIV·

SUMMARIUM

Dominus recipiens canones praeteritos, censetur remittere caducitatem, num. 1. — Amplia, etiam si protestetur canones recipere sine praejudicio caducitatis, num. 2. — Amplia secondo, etiam si solum canones petierit, num. 3. — Contrarium, num. 4. — Sed prima verior. — Amplia tertio, ut per receptionem canonis censeatur renunciatum melioramentis, num. 5. — Amplia quarto in muliere, num. 6. — Amplia 5. ut non possit Dominus mutare voluntatem, num. 6. — Declara nisi Dominus jam declarasset caducitatem, et incepisset ab expulsione, et intentasset judicium caducitatis, num. 7. — Amplia 6. habere locum in omni caducitate, num. eod. — Amplia 7. etiam stante pacto resolutivo, ibid. — Sed si expulit, et non est protestatus, non potest petere canones praeteritos, ibidem. — Declara 2. quod protestatio juvaret, recipiendo canones pro tempore praeterito, et adhoc remaneret triennium vel biennium, num. 8. — Declara 3. nisi emphyteuta tacendo consentiret protestationi, num. 9. — Limita 1. quando Praelatus solus reciperet canones, et Ecclesia esset Collegiata, num. 11. — Nisi postea capitulum ratum habuerit, ibidem. — Limita 2. quando Dominus ignoraret caducitatem, num. 13. — Limita 3. quando procurator, et non Dominus reciperet, nisi haberet speciale mandatum ad remittendum caducitates, et procedit etiam si haberet mandatum ad recipiendum canones, et renovandum, num. 25. — Contrarium quod sufficiat mandatum ad exigendum, ibidem. — Declara hanc limitationem nisi Dominus postea ratum habuerit, num. 26. — Ignorantia caducitatis in Domino praesumitur, num. 13. — Scientia requiritur Domini, et procuratoris, ibidem. — Ignorantia probatur conjecturis, et praesumptionibus, num. 14. — Ignorantia probatur juramento Domini, num. 15. — Declara 1. non habere locum, quando adversatur aliqua juris praesumptio, num. 16. — Declara 2. quando ignorantia esset inverisimilis, num. 17. — Declara 3. quando praecessisset cursus decem annorum, num. 18. — Subdeclara hanc 3· declarationem non habere locum quando ageretur de facto notabili, et gravi, de quo verisimile est, Dominum esse certioratum, num. 19. — Subdeclara 2. quod ex cursu decem annorum aliqua praesumptio oritur, sed non eliditur probatio per juramentum, nisi praesumptio scientiae esset gravis, et assertio ignorantiae per juramentum non juvaretur alia praesumptione: sed quando praesumptio scientiae est levis, tunc juramento probatur, num. 20. — Subdeclara 3. quando adessent aliae praesumptiones in contrarium, quia una tollit aliam, num. 21. — Declara 4. quando ageretur de magno praejudicio tertii num. 23. — Nisi esset plusquam semiplena probatum, ibidem. — Subdeclara istam 4. declarationem, nisi juramentum juvaretur alia praesumptione, num. 24. — Praesumptio una tollit aliam, et fortior, et validior tollit debiliorem, num. 21. — Ignorantia probatur juramento per hominem probum, etiam contra praesumptionem juris, concurrentibus aliis conjecturis, num. 22. — Ignorantia proclamatum, et bannimentorum quando praesumatur, num. eod. — Caducitas stante juramento an censetur remissa per receptionem canonis, num. 27. et seq. — Clausula, rato manente pacto, importat, quod Dominus poterit petere poenam, et caducitatem, num. 28. — Declara, ut num. 31. — Juramentum habet vim clausulae rato manente pacto, num. 30. — In dubio facienda est interpretatio, ut duret emphyteusis, num. 29. — Mora stante juramento, vel clausula, rato manente pacto, purgari potest quandocumque, modo jus alterius non sit effectum deterius, num. 32. — Clausula quod emphyteuta cadat a jure suo, si non est apposita in instrumento, semper censetur apposita, num. 31. — Pactum continens idem, quod jus commune vel statutum, non operatur ultra jus commune vel statutarium, sed dicitur admonitio, num. 35. — Caducitas, seu expulsio competit propter moram et contumaciam, et pensio propter contractum, et promissionem, num. 34.

Utilissima erit sequens quaestio. An Dominus
1 recipiens canonem ab emphyteuta, censeatur remisisse caducitatem? Et licet hanc materiam tractaverimus supra *de alienat. qu.* 1. *limit.* 43. quae erit omnino videnda; tamen nunc uberius de ea agere intendimus. Dico igitur, quod Dominus, recipiendo canonem ab emphyteuta, qui ob non solutum canonem a jure suo cecidit, caducitatem incursam remisisse censetur; et ratio est quia caducitas non incurritur, nisi Domino volente, et ipse recipiendo canonem, videtur admisisse ad purgationem morae, et non utendo jure suo, videtur illi renunciasse; Et ultra allegatos in dicta limit. 43. infinitos cumulat Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. limit.* 21. *in principio*; Menoch. *de recup. poss. remed.* 9. *num.* 152. ubi hanc receptissimam esse sententiam testatur, et de *praes. praes.* 112. *num.* 18. *lib.* 3. Seraph. *de privil. jur. privil.* 84· *sub num·* 19. *et limit·* 10. *ver. nunc autem*. Maresc. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 137. et multos etiam cumulat Surd. *decis.* 317. *num.* 14. ubi etiam ponit, qui contrariam partem tenent, *num.* 18. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. limit.*21. Clar. §. *emph. quaest.* 10. Maur. Burg. de Laud. *par.* 2. *inspec.* 2. *num.* 42· qui infinitos cumulat, et Add. ad *dec.* Burat. 617. *litt. A.*

Amplia primo, habere locum etiam si Dominus protestetur, quod intendit recipere canonem, sine praejudicio caducitatis, et non intendit illam remittere, cum protestatio sit contraria facto, Ruin. *cons.* 110. *n.* 4. *vol.* 1. qui hanc communem dicit, et de ea etiam attestatur Gig. *de pens. quaest.* 37. Surd *cons.* 86. *num.* 14. Clar. §. *emphyteusis quaest.* 10. dicens, est incompatibile, quod pensio recipiatur pro tempore decurso, post caducitatem, et quod salvum sit jus caducitatis, et consequenter, ut quis eodem tempore habeatur pro emphyteuta, et pro non emphyteuta, et ita fuit resolutum coram Mant. In Rota in una Romana devolutionis domus 2. Decembris 1592. Corb. *d. limit.* 21. *num.* 2. ubi ponit exemplum, quod si emphyteuta cessaverit per quatuor annos, et Dominus post cessationem receperit canonem duorum, vel trium annorum, dicitur caducitatem remittere, non obstante ejus protestatione; quia non remanet, neq. triennium, vel biennium, per quod causetur caducitas. Cavalc. *dec.* 25. *num.* 11. *par.* 5. ubi plures cumulat, Mares. *eod. cap.* 137. *num.* 8. et Add. *ad d. dec.* Burat. ubi multos cumulat contra opinionem Bar. cont. dissentientis, et alias decisiones refert, et ibi declarat; sed de hoc dic, ut diximus *in d. q.* 1. *limit.* 43. *ver. secundus ca-* 2

sus. Dissentit ab hac opinione Bar. *in l.* 2. *Cod. de jur. emph. num.* 8. *in fine*, et alii relati per Surd. *dec.* 317. *num.* 18. sed Bar. communiter reprobatur, ut dicunt Doctores, et praecipue Clar. *d. quaest.* 10. *in principio* Gigas. *de pens. quaest.* 73. *num.* 3. Surd. *eod. cons. num.* 14.

3 Amplia secundo, habere locum, etiam si Dominus petierit canonem; quia tunc videtur remisisse caducitatem; quamvis nondum receperit. Alber. *in d. l.* 2. et ibi Jas. *num.* 128. Tiraq. *de ret. conven.* §. 1. Glos. 2. num. 64. Gig. *de pens. quaest.* 73. *num.* 3. Ruin. *cons.* 119. *num.* 4. *vol.* 5. Surd. *cons.* 66. *num.* 15. *et d. dec.* 317. *in principio.* Add. *ad d. dec.* Burat. ubi alios refert, et dec. Rot. Et ratio est, secundum eum: quia paria sunt petere, et recipere. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 9. *num.* 10. Meresc. *d. capit.* 137. etiam si protestetur, ubi ita tenuisse Rotam refert: quam opinionem ego intelligerem, quando Dominus peteret canonem post incursam caducitatem, non antea: quia rationes Doctorum hanc sententiam tenentium in his terminis procedunt: nam saepius contingit, quod Dominus post unum annum petit canonem, et emphyteuta vult expectare biennium, sive triennium, haec petitio non debet praejudicare Domino; si emphyteuta non solverit canonem, et res inciderit in commissum.

4 Contrarium tenet Spec. *in tit. de locat.* §. *nunc aliqua, num.* 106. cujus opiniunem dicit Corb. *d. limit.* 21. *num.* 11: fortasse esse veriorem, sed cogitandum reliquit: sed ejus dubitationem superfluam appellat Surd. *d. dec. num.* 5. quia paria sunt petere, et recipere, et petendo videtur remisisse caducitatem. *l. ad solutionem, C. de re jud.* Rom. *cons.* 9. et movetur etiam per tex. *in l. post diem ff. de leg. commis.* ubi petens pretium post diem conventum, videtur renunciare beneficio legis commissoriae, et movetur aliis rationibus etiam stante pacto resolutivo. Burat. *dec.* 640. *numer.* 20.

5 Amplia tertio, quod Dominus recipiendo pensionem, non solum censetur remisisse caducitatem: sed etiam renunciasse juri petendi melioramenta facta in re emphyteutica, quae una cum ipsa re erant devoluta, Jas. *in d. l.* 2. *quaest.* 35. *num.* 90. cum aliis congestis per Corb. *ead. limit.* 21. *num.* 12.

6 Amplia quarto, habere locum etiam in muliere, quae non potest contrahere sine consensu propinquorum.

7 Amplia quinto, ut Dominus non possit mutare voluntatem, Corb. *d. limit. num.* 13.

Amplia sexto, ut habeat locum in omni caducitate, ex quocunque capite derivante. Magon. *dec. Florent.* 145. ubi plures refert in puncto, ob non petitam renovationem *num.* 26. et per receptionem canonis, censetur contractum venditionis approbare. Natt. *cons.* 45. *num.* 10. *et cons.* 341. *num.* 3. Cavalc. *dec.* 42. *num.* 26. *par.* 1. Menoch. *de praes.* 75. Surd. *cons.* 60. *num.* 11. Rol. *cons.* 6. *num.* 41. *vol.* 2. Dec. *cons.* 232. *num.* 4. Rim. jun. *cons.* 37. *num.* 61. *vol.* 1. et Cravet. *cons.* 55. *n.* 5. et ob non implementum pacti, ex multiplicatis receptionibus canonum, caducitas censeatur remissa: est dec. Rot. *in recol. per Paul. Rub.* 25. *n.* 7. ubi allegantur aliae dec. et DD.

Amplia septimo, etiam stante pacto resolutivo. Burat. *decis.* 640. *num.* 19. et Add. *ad dec. ejusdem* Burat. 896.

Declara praedicta, nisi Dominus incepisset ab expulsione; quia jam declarasset velle esse locum caducitati, et jam intentasset caducitatis judicium, et lis esset mota Ceph. *consil.* 222. *num.* 3. 25. *et seq. vol.* 2. quia tunc protestatio juvaret, et haec est com. op. ut per Salyc. in *d. l.* 2. et ibi Jas. *num.* 124. Corb. *d. lim. num.* 3. Surd. *d. dec.* 217. *num.* 24. ratio est, quia jus jam acquisitum Domino, ut tale per eundem Ceph. locis citatis, sed *si* expulit, et non est protestatus, non poterit petere pensionem temporis praeteriti, ut per Clar. *d. q.* 10. et Menoch. *ead. praes.* 112. *num.* 12. sed quomodo hoc intelligatur, dicam infra *q.* 15. 8

Declara 2. quod protestatio juvaret, quando Dominus reciperet pensionem pro tempore praeterito, et adhuc remaneret triennium, vel biennium, in quo pensio non fuisset soluta: nam tunc protestatio prodesset; quia simul potest stare, quod Dominus recipiat canonem pro tempere praeterito, et reservet sibi jus expellendi emphyteutam, cum remaneat triennium, vel biennium, ex quo causatur caducitas, pro quo Dominus non recipit canonem. Ant. de But. *in cap. potuit, de locat.* et ibi Imol. Alex. *cons.* 105. *num.* 13. *vol.* 5. Soc. *cons.* 167. *num.* 10. *vol.* 2. Corb. *d. limit.* 21. *num.* 3. Clar. *d. q.* 10. *in principio* ver. hoc tamen intellige. 9

Declara 3. nisi emphyteuta, tacendo consentiret protestationi Domini, Ias. *in d. l.* 2. *nu.* 127. Ruin. *cons.* 251. *nu.* 12. Imol. *in d. c. potuit.* Corb. *d. limit.* 21. *num.* 4. Menoch. *cons.* 460. *num.* 13. *et seq. vol.* 5. *et de praesump. praes.* 112. *num.* 21. Cavalc. *dec.* 25. *num.* 13. *lib.* 1. sed de hoc vide, quae diximus in *d. limit.* 43. *ver. secundus casus.* 10

Limita primo praedictam communem opinionem supra in princ. firmatam, non habere locum, quando Praelatus solus reciperet canonem, et Ecclesia esset Collegiata: quia tunc recipiendo canonem temporis praeteriti, non dicitur caducitatem remittere, nisi postea capitulum ratam haberet receptionem canonis, Glos. *in d. c. potuit, in ver. expelli*, et ibi Canonistae, et Ias. *in d. l.* 2. n. 130. dicit hanc esse receptissimam sententiam, sed si Ecclesia non esset Collegiata, tunc solus Praelatus posset remittere caducitatem; et hanc distinctionem communiter esse approbatam dicit Clar. *d. q.* 10. *ver. sed nunquid*, Sed de hoc videnda sunt quae scripsimus in *d. quaest.* 1. *de alien. limit.* 43.

ubi *n.* 325.*et seq.* habetur, quomodo censeatur capitulum ratum habuisse.

12 Sed nuuquid cadncitas possit remitti per proratorem, Syndicum, Massarium, vel Cellerarinm? Videndus est Borg. *dec.* 30. *num.* 20. *par.* 2. et ea, quse diximus in *d. limit.* 43. *num.* 325. *et seq.*

13 Limita secnudo, non habere locum, quando Dominus ignorans rem esse devolutam, canonem recipiat, quia tunc caducitas non esset remissa Spec. *in d. §. nunc aliqua, qu.* 24. Ias. *in d. l.* 2. *num.* 130. *ver. praedicta omnia*, cum aliis ab eo allegatis, et aliis congestis per Corb *d. limit.* 21. *nu.* 14. et alios citat Surd. *dec.* 181. *nu.* 7. *et dec.* 203.*n.*19.*cum seq.* Seraph. *de privil. jur. privil.*84. *num.* 19. *in fine.* Houded. *consil.* 55. *num.* 89. *lib.* 1. et vide, quae diximus in *d. limit.* 43. *in princ.* Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 35. *num.* 19. ubi dicit, ita tenere Rot. et Add. *ad dictam dec.* Burat. 617. neq. Dominus censetur remisisse caducitatem jam commissam nb alienationem, concedendo licentiam alienandi, si ignoravit illam esse factam; secus si sciebat, Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. limit.* 26 *num.* 4. Surd. *dec.* 203. *num.* 20. *et seq.*

14 An autem ignorantia caducitatis praesumatur in Domino, diximus supra hoc eod. tit. *q.* 8. *num.* 3. quod praesumitur ex multorum sententia, ut probat Surd. *d. dec.* 181. *num.* 8. et Bursat. *cons.* 254. *num.* 30. *lib.* 3. ultra allegatos in d. qu. ubi ampliatur, quod non videtur remissa caducitas a Procuratore, vel Exactore, qni ignoravit: quia requiritur scientia, non solum domini, sed etiam procuratoris, Affl. *dec.* 129. *num.* 10. ubi allegat Alex. *cons.* 63. *col.* 4. *vol.* 4. quem sequitur Surd. *d. dec. num.* 9.

15 Probari etiam potest ignorantia conjecturis, et praesumptionibus; quia consistit in animo, et est difficilis probationis, ut Doctores communiter dicunt *in cap. fin. qui mat. accus. poss.* Osasc. *dec.* 81 *nu.* 30. Seraph. *de privil. jur. privil.* 4. *n.* 154.

16 Sed an ignorantia praedicta probari possit per juramentum? Et quod possit, tenet Abb. *in cap. cognoscentes num.* 9. *de Const.* et ibi Dec. *nu.* 18. Alex. *cons.* 71. *num.* 5. *lib.* 1. idem Dec. *cons.* 452. *num.* 26. Cravet. *cons.* 201. *num.* 32. *lib.* 2. Paris. *cons.* 95. *num.* 46. Cur. sen *cons.* 71. Ceph. *cons.* 242. *num.* 16. *lib.* 2. Crot. qui de com. testatur *cons.* 307. *num.* 8. *l.* 3. Menoch. *de arbit. casu* 186. *num.* 3. Masc. *de prob. conc.* 881. *num.* 8. *vol.* 2. *in princ.* Mars. *in Rub. de probat. num.* 125. *ver. et adde.* Hond. *cons.* 55. *num.* 63. *l.* 1. Osasc. *d. dec.* 71. *num.* 24. Seraph. qui multos congerit, *de priv. jur. priv.* 4. *in princ.* idem Menoch. qui plures etiam cumulat, *sod. cas* 186. *num.* 4. *et seq.* ubi dicit ex sententia multorum, habere locum judicis arbitrio, et in subsidium, aliis probationib. deficientib.

17 Declara tamen, qnod ignoraotia, non probatur juramento, quando allegauti ignorantiam adversatur aliqua juris praesumptio, Bar. *in l. inter omnes §. recte, num.* 3. *ff. de furt.* Dec. *in d. c. cognoscentes, num.* 8. Menoch. *d. casu* 186. *num.* 7. Masc. *d. conc. num.* 18. Seraph. *d. priv. num.* 4. *et* 30. Surd. *decis.* 153. *num.* 5. *et seq.* Et quando in contrarium adest aliqua praesnmptio scientiae, vel qnia scire tenebatur, non probetur per juramentum, Masc. *de prob. conc.* 88. Gab. *cons.* 81. *num.* 36. Pacif. *de sal. inter. inspect.* 4. *cap.* 3. *num.* 39. ubi decisiones Rotae refert.

18 Declara 2. quando ignorantia esset inverisimilis Masc. *d. num.* 8. Seraph. *d. priv.* 4. *num.* 6. ut quando publice notum esset aliquid, vel quando scientia ab adversario probata esset. Menoch. *dicto casu num.* 8.

19 Declara 3. quando praecessisset cursus decem annorum, Dec. *cons.* 185. *num.* 12. ut quia post commissam caducitatem emph. per multum temporis spatium, idest per d. tempus rem emph. possederit, solvendo canonem, quia tunc praesumitur in Domino scientia caducitatis, et per consequens tacita illius remissio. Rim. jun. *consil.* 22. *num.* 15. *et cons.* 619. *num.* 50. Add. *ad d. dec.* Burat. 617.

20 Subdeclara hanc tertiam declarationem, tunc habere locum quod scientia praesumatur ex cursu decem annorum, quando agitur de facto notabili, et gravi, de quo verisimile est Dominum fuisse certioratum: et ita est intelligendus Dec. d. cons. qui movetur auctoritate Salyc. *in l. auctoritate, in fin. C. unde vi*, et ita respondet Hond. *d. cons.* 55. *num.* 67. sed de hoc videnda sunt quae scripsimus supra q. 8. in quaestione, an Dominus praesumatur certioratus a procnratore.

21 Subdeclara 2. quod ex cursu decem annorum, aliqua praesnmptio scientiae oritur, sed non eliditur probatio ignorantiae per juramentum, quia tunc eliditur haec probatio per juramentum, quando praesumptio scientiae est gravis, nec assertio jurata juvatur alia praesnmptione ignorantiae: sed quando praesumptio scientiae est levis, seu militat fortior praesumptio ignorantiae, tunc ignorantia recte probatur per juramentum. Masc. *d. conc.* 881. *num.* 9. Hond *d. cons.* 55. *num.* 68

22 Subdeclara 3. quando adessent aliae praesumptiones in contrarium, cum una praesnmptio tollat aliam; Cravet. *cons.* 145. *num.* 11. et validior, et fortior tollit debiliorem. Cur. jun. qui de com. testatur, *cons.* 35. *num.* 6. *lib.* 1. Menoch. *de praes. l.* 1. *qu.* 30. cum aliis allegatis per Hond. *eod. consil.* 55. *num.* 69. *et seq.* et hoc praesertim habet locum in homine probo, et bonae famae, pro quo praesumitur, Cur. sen. *cons.* 70.*col. fin. et cons.* 72. *col.* 6. ubi dicit, quod in probo viro, ignorantia 23 probatur per juramenta, etiam contra praesumptionem juris, praecipue concurrentib. aliis conjecturis. Osasc. *d. dec.* 71. *num.* 25. ubi ponit multas conjecturas circa ignorantiam proclamatum, et bannimentorum. Hond. *d. cons. num.* 71. et Seraph. *d. priv.* 4. *num.* 70.

24 Declara 4. non habere locum, quod ignorantia probetur juramento, quando agitur de praejudicio tertii, Felin. *in d. cap. cognoscentes, num.* 14. Dec. *ibid. num.* 48. et Menoch. *d. casu* 186. *num* 9. dummodo agatur de magno praejudicio tertii, quia modicum non attenditur. Crot. *in repet. l. qui Romae, §. duo fratres col.* 32. *ver. tertia sit conclusio, ff. de ver. oblig.* Mars. *sing.* 635. Bero. *in d. c. cognoscentes, col. fin.* sed si non agitur de magno praejudicio, sed de medico, statur juramento. Osasc. *d. dec.* 71. *n.* 46. Seraph. *d. privil.* 4. *num.* 100. ubi in causis magnis non procedere affirmat, nisi alias esset plusquam semiplene probatum, qui alios citat. Menoch. *d casu num.* 9.

25 Subdeclara istam quartam declarationem procedere; quando juramentum alia praesumptione non juvatur; tunc enim si agitur de gravi praejudicio tertii, ignorantia non probatur juramento, sed quando juvatur alia praesumptione, etiam si agatur de gravi praejudicio tertii, igorantia probatur juramento. Felin. *in d c. cognoscentes, num.* 14. in tertia fallentia, Menoch. *d. casu* 881. *num.* 12. et idem Menoch. *d. num.* 9.

26 Limita tertio non procedere, quando non ipse Dominus, sed ejus procurator recepit; quia non potest remittere caducitatem, nisi mandatum haberet speciale, remittendi caducitatem. Surd. *dec.* 181. *num.* 116. Honded. *d. cons.* 55. *num.* 86. Et in Factore est decisio ejusdem Surd. 342. *nu.* 16. *et seq.*; etiam si haberet mandatum ad recipiendum canonem, et renovandum. Hond. *eod. cons.* 55. *num.* 86. *et seq.* Rot. *dec.* 896. *in fine par.* 4. *divers.* et alios refert Add. *ad d. dec.* Burat. 617. Corb. *d. limit.* 21. *num.* 16. *et* 18. ubi dicit, quod Corne. *consil.* 187. *sub num.* 1. *et seq. lib.* 1. videtur sentire, quod is, qui habet mandatum ad recipiendum pensionem, et renovandum absque eo, quod habeat mandatum ad remittendum caducitatem. recipiendo canonem, Dominopraejudicet; sed tamen cogitandum relinquit, et quod sufficiat mandatum ad exigendum, tenent Bero. *consil.* 130. *num.* 14. *vol.* 1. Rim. jun. *consil.* 160. *num.* 10. *et sequitur vol.* 2. Caball. *milleloq.* 121. *num.* 3. *et* 135. *num.* 1. Rol. *cons.* 96. *num.* 52. *vol* 1. et in Repert. ad decisiones Cavalc. *in ver. caducitas.*

27 Declaratur haec tertia limitatio, nisi Dominus post receptionem canonis a procuratore, ratum habuerit: Hond. *d. cons.* 55. *num.* 87. Corb. *d. num.* 16. et nisi esset pater Domini directi, Soc. *cons.* 66. Corb. *d. limit. num.* 17. sed de his diximus *in d. limit.* 43. *tit. de alienat.* ubi de Massario, et Camerario Capituli, si receperint pensionem. Rot. *d. dec.* 896. *in fine*, et Add. *ad dictam dec.* Burat. 617. et de Patre Domini directi, videnda est, *q.* 12. *de sol. can.* ubi est particularis materia.

28 Sed occurrit magna difficultas. An stante juramento, censeatur remissa caducitas per receptionem canonis? Hanc quaestionem non vidi tactam, neque a Spec. neq. a Ias. Corb. nec Valasc. solum vidi per Mart. *in tract. de claus. claus.* 141. *num.* 7. *part* 1. ubi tenet, quod non censetur remissa, et si recipiat canones praeteritos, stante clausula in investitura, rato manente pacto, poterit consequi utrumque, scilicet canones praeteritos, et expulsionem; secus, si recepisset pro futuro, allegat Alex. *consil.* 196. *num.* 2. *et seq. ver. nec ad hoc obstat, et cons.* 206. *n.* 2 *ver. ad praedictorum confirmationem, vol.* 7. et dicit ita tenere ibi Addentes: sed, si solvisset tamquam perseverans in eodem contractu, secus esset, et haberet locum opinio Glos. *in dict. l.* 2. *Cod. de jur. emp.* et in dubio eligimus benigniorem partem, ut duret emphyteusis; ut per Paris. *in tract. de reint. feud. cap.* 30
68. cujus Rub. est de promissis sub poena, et cess. cum ergo juramentum habeat vim clausulae, rato manente pacto, ut Alex. in dictis consiliis dicit, 31
et infiniti DD. tenent, ques nominatim recenset Seraph. *de privil. jur. privil.* 85. *num.* 2. merito utrumque peti potest, et poena, et canones praeteriti. Et quod poena, quando est promissa in instrumento, et canones peti possunt, stante dicta clausula, rato manente pacto, tenet Corb. *d. caus. ampl.* 9. *num.* 8. Seraph. *dict. privil.* 85. *in princ.* cum aliis allegatis ab eis et vide *in seq. qu.*

Caeterum quamvis auctoritas Alex. sit maxima, nihilominus recedendum puto ab ejus opinione: nam licet sit vera opinio, quod stante juramento, vel clausula, rato manente pacto, possit peti poena, et res, et sic utrumque; tamen hoc habet locum in poena conventionali, non autem in poena legali. Seraph. *dict. privil.* 85. *num.* 5. *ver.* 32
secundo intellige, et tamen Alex. loquitur de poena legali, inducta per *l.* 2. *Cod. de jur. emph.* quae dicitur poena legalis Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 45. *num.* 18. ubi de com. testatur Ias. *in dict. l.* 2. *n.* 124. *ver. tertio*, et fortius fateor etiam ego, quod stante d. clausula, rato manente pacto vel juramento, ut utrumque peti possit, poena, et expulsio, ut dicit Corb. *dict. num.* 8. ex mente Bart. Bald. Ias. Imol. Corn. et Redo. ita ut, si emphyteuta obligaverit se ad canonem duorum denariorum sub poena centum, possit Dominus magnam illam poenam, pro parvo canone exigere. Sed advertendum est, quod quaestio nostra est de poena legali, non conventionali, ut praesupponunt praedicti DD.; deinde nos loquimur, an per receptionem canonis caducitas remissa censeatur, quo casu stante dicta clausula, vel juramento, mora purgari potest quandocumque; nisi jus alterius sit effectum deterius, ut pluries tenuit Rota, sicut refert Add. *ad decis. Ludovis.* 559. ubi limitationes ponuntur, 33
et diximus supra in tit. *de alien. quaest.* 1. *num.* 33. 35. 38. *et* 168. et uberius dicemus in tit. *de sol. can.* et stante dicta clausula, rato manente pacto, potest mora purgari, secundum opin. Bart.

quae com. recepta est, Corb. *dict. caus. ob non sol. can. limit.* 41. *num.* 16. licet aliqui cont. teneant, si igitur emphyteuta ante declarationem poterat purgare moram, invito Domino, et etiam post, celeri satisfactione; tanto magis, Domino sponte canonem recipiente; et si teneremus opinionem Alex. destrueretur praedicta receptissima sententia, quod per receptionem canonis, censetur remissa caducitas; quia hodie in omnibus investi-
3 turis apponitur juramentum, cum clausula, si non solvat cadat ab omni jure, quae clausula licet omitteretur, semper tamen intelligeretur apposita, ex sola natura emphyteusis. Corb. *dict. ampl.* 9. *num.* 5. *et ampl.* 1. et pactum continens idem, quod jus commune, sive statutum nihil operatur, ultra jus commune, vel statutum; sed solum dicitur admonitio. Rol. a Vall. de lucro dotis, *quaest.* 96. *n.* 17. Corb. *de caus. privat. ob alien. quaest.* 7. *num.* 12. cum ergo expulsio competat propter moram; pensio vero propter contractum, et promissionem, et perceptionem fructuum, ut dicunt Doctores in *d. l.* 2. et Surd. *in d. dec.* 317. *num.* 19. et mora purgari potest; ergo per receptionem canonis remissa est caducitas.

QUAESTIO XV.

SUMMARIUM

Dominus directus, an expellendo emphyteutam possit petere canones praeteritos.

Successive quaerendum est, si Dominus expulit emphyteutam, ob canonem non solutum, an possit petere canones praeteritos? Hanc quaestionem ponit Ias. *in l.* 2. *num.* 126. *Cod. de jur emph.* ubi distinguit: aut loquimur in emphyteuta Ecclesiae, et potest adhuc Ecclesia pensionem petere. Auth. *qui rem, Cod. de Sac. Sanc. Eccles.* ubi est tex. clarus: Aut loquimur in emphyteuta privati: et tunc, aut tempore expulsionis est protestatus, et adhuc poterit pensionem petere, alias secus: et hanc distinctionem facit etiam Clar. §. *emphyt. quaest.* 10. *ver. quaero nunc,* dum dicit, aut Dominus expellendo emphyteutam expresse reservavit sibi jus petendi pensionem pro annis cessatis, et hoc casu talis reservatio utique illi conservat facultatem petendi pensionem, et hanc esse communem opinionem dicit Boer. *decis.* 309. *num.* 5. *in fine*: Aut vero non est protestatus, et tunc expellendo emphyteutam, ob canonem non solutum, non potest ab eo petere pensionem temporis praeteriti, quicquid dicat Bart. *in dict. l.* 2. *num.* 8. contra quem est communis opinio, ut dicit Gigas de pensiu. *quaest.* 75. *post n.* 6. Haec autem intelligenda sunt, ut procedant in emphyteusi privati, sed in emphyteusi Ecclesiastica, speciale est, favore Ecclesiae, ut possit utrumque consequi, scilicet pensionem exigere et emphyteutam expellere: per tex. in d. Auth. qui rem, et eandem distinctionem ponit Cavalc. *dec.* 25. *num.* 15, *par. ult.* ubi ultra Clar. allegat Menoch. *de praes. praes.* 112. *lib.* 3. Redo. *de reb. Eccl. non alien. car.* 441. *num.* 13. Emil. *cons.* 83. *num.* 9. *car.* 170. Gherar. Mazzo. *cons.* 120. *num.* 21. *et seq. car.* 294. et Rebuf. *cons.* 96. *in fine, car.* 161. ita tenentes. Dec. *in d. Auth. qui rem nu.* 13. Cephal. *cons.* 18. *nu.* 44. *lib.* 1. Ioseph. Ludovic. *dec. Perus.* 54. *n.* 2. Bursat. *cons.* 254. *lib.* 3. *nu.* 28. Cagn. et Dec. *in d. Auth. qui rem, de Sac. Sanct. Eccl.* qui de com. attestantur. Marius *de solut. oblat. et retent. cap.* 33. *in fine.* Cravet. *cons.* 212. *num.* 9. Et Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 27. *nu.* 82. facit eamdem distinctionem, dicens, quod, si Dominus declaravit caducitatem et reservavit sibi jus petendi pensionem pro annis, quibus emphyteuta non solvit, hujusmodi protestatio ei suffragatur, ut possit eam petere, et hanc esse com. op. testatur, ut per Boer. *d. dec.* Sed si non fuit protestatus, non potest petere praeteriti temporis pensionem, ex com. sententia Doct. ut per Gig. *de pens. q.* 75. Sed hoc intelligendum de emphyteusi privata, non Ecclesiae, quia in ea speciale est, ut possit exigere pensionem, et expellere emphyteutam: et declarat habere locum, postquam Praelatus Ecclesiae declaravit caducitatem: nam si ante declarationem receperit canonem, intelligitur poenam caducitatis remisisse, et non solum potest petere canones decursos, sed etiam expensas taxatas in lite, post declaratam caducitatem, et adeptam possessionem, nec dicetur recessum a caducitate ob mandatum executum, pro canonibus decursis, et pro expensis taxatis. Clar. *dict. quaest.* 10. Rot. *decis.* 287. *num.* 7. impressa per Pacif. *de sal. inter. in fine tractatus*, et vide supra qu. praecedenti.

QUAESTIO XVI.

SUMMARIUM

Caducitas non incurritur, ob non solutum laudemium, num. 1. Dec ol num. 7. — Caducitas non habet locum, nisi in casibus jure expressis, num. 2. -- Argumentum valet, hoc cautum non reperitur in jure, ergo opponi non potest. num. 3. -- Laudemium non inhaeret emphytensi, sed est quaedam praestatio extrinseca, num. 4. — Actio realis non datur pro laudemio, sed personalis, num. 5. — Laudemium datur pro investitura, et traditione possessionis, num. 6.

Quaero, An caducitas incurratur ob non solu-
tum laudemium? Dicendum est, quod non: quia
1 caducitas non habet locum, nisi in casibus in jure
expressis. Auth. *de non eligen. sec. nub.* §. *cum igi-*
2 *tur.* Rom. *consil.* 405. *num* 2. Barb. *cons.* 51. n.
22. *vol.* 1. Dec. *cons.* 581. *n.* 10. Paris. *cons.* 106.
num. 10. *vol.* 4. Crot. *cons.* 17. *num.* 16. Soc. jun.
cons. 16. *num.* 31. *vol.* 1. Ceph. *cons.* 39. *num.* 44.
Cagn. *in l. si quis major. C. de trans. n.* 57. cum
aliis allegatis per Surd. *dec.* 200. *num.* 1. et Rot.
in recollectis per Farin. *dec. posth. par.* 2 169. *n.*
5. sed cum in jure non reperiatur cautum, quod
emphyteuta cadat a jure suo, ob non solutum lau-
demium; ergo non est tenendum, quod incurrat:
3 nam argumentum valet, Hoc lege cautum non re-
peritur: ergo opponi non potest: ut multis exem-
plis comprobat Cravet. *cons.* 90. *num.* 2. quia e-
tiam, laudemium non est onus, quod insit ipsi em-
4 phyteusis; sed est praestatio quaedam extrinseca
ab emphyteusi. Isern. *in c.* 1. §. *sed et res, col.* 4.
tit. per quos fiat invest. quem sequitur Maria. Frec.
lib. 2. *Auth.* 3. *num.* 4. Igitur datur solum actio
personalis, et non realis: licet de hoc sit dubium: 5
cum aliqui dicunt, quod detur actio realis: Sed
quod non detur, nisi personalis, multis argumen-
tis comprobat Surd. *dec.* 31. *et* 200. et nos de hoc
Deo dante dicemus, *in tit. de laud.* Deinde laude-
mium debetur pro investitura, et actuali traditio- 6
ne possessionis, quae fit de novo, emphyteutae, ut
est tex. *in l. fin. C. de jur. emph.* Bursat. *cons.* 56.
num. 16. et ideo non concernit rem ipsam, nec Do-
mini auctoritatem, non honorem, sed laborem, et
factum quoddam, et ideo non potest dici, quod eo
non soluto, emphyteuta incurrat caducitatem, et
hanc opinionem tenet Amad. de Ponte in tract. *de
laudem. q.* 19. quem sequitur Surd. *dec.* 200. per
totam, et *dec.* 31. *in fine*, ubi allegat Maria. Frecc.
de feud. lib. 2. *tit. de autho.* Baro. *auth.* 3. *n.* 4.
Cautela tamen est, quod in instrumento in- 7
vestiturae apponatur pactum, ut in casu alienatio-
nis sit solvendum Domino laudemium, sub poena
caducitatis, Burg. de laud. *insp.* 9. *num.* 14. *par.*
1. pacta enim, ut saepe diximus, sunt servanda.

QUAESTIO XVII.

SUMMARIUM

Caducitas, lite pendente, declarari potest, si canones non solvantur, num. 1. — Declara ibi, si non sit conclusum in causa, vel nisi emphyteuta esset creditor Domini de tanta, vel majori summa. n. 2. — Contrarium num. 2. sed primo est com. — Vasallus non tenetur Domino servare fidelitatem. si fundum non tradat, num. 3. et 4. — Declaratur, num 15. et 16. — Vasallus si patiatur ab aliquo controversiam super feudo, non tenetur petere investituram, ibidem. -- Contractus emphyteuticus est ultro citroque obligatorius: num. 4. -- Et in istis contractibus, non est ei adimplendum, nisi prius adimpleatur. num. 5. -- Canones in recognitionem directi domini solvuntur, et non in recognitione fructuum, num. 6. — Vasallus etiam, si ipso jure sit privatus, non debet possessionis commodo privari, lite pendente, num. 7. — Emphyteuta lite pendente super caducitate, habatur pro emphyteuta, num. 8. — Servus lite pendente, super libertate, non tenetur obedire Domino et quare, num. 9. — Dominus lite pendente, non potest contra vasallum exercere jus suum, num. 10. cont. ibi tenet Auctor. -- Pensionarius, lite pendente, non potest spoliari commodo suae possessionis, num. 11. — Dominus, et vasallus ad paria judicantur, ut sunt quasi correlativa, et dispositum in uno censetur in alio. num. 12. -- Vasallus pendente lite super evictione, tenetur ad servitia, num. 13. -- Dominus, pendente lite, non potest in alium jus suum transferre, num. 14. -- Emphyteuta, vel vasallus, si non possideant, non tenentur solvere canones, neque servitia praestare, num. 6.

Elegans est ista quaestio, An lite pendente inter
Dominum, et emphyteutam, super aliqua caduci-
tate, si canones non solvat per biennium, vel trien-
nium, possit Dominus declarare caducitatem, ob
canonem non solutum? De hac quaestione, licet a-
liqua dixerim supra, hoc eodem titulo, *q.* 13. *nu.*
3. tamen modo intendo illam examinare, ut veri-
tas magis elucescat. Capic. ponit hanc quaestio-
nem, *decis.* 16. *num.* 6. ubi tenet, quod si tempo- 1
re litis, nondum esset lapsum biennium, vel trien-
nium; nihilominus sufficiat, quod juncto tempore
praecedenti, lapsum sit biennium, vel triennium;

quia jus superveniens actibus, pendente judicio, ex causa de praeterito, debet convalidare judicium, juribus per eum allegatis; et sic tempora conjunguntur, et praecipue quando tempore lopsi biennii, nondum esset in causa conclusum, si autem esset conclusum, nunquam tale jus suffragaretur judicio intentato (dicit ipse) ex sententia Bar. et Alex. cujus opinionem soepe sequuta est Rota, ut per Achil. de Grass. *decis.* 1. *de locat.* Put. *decis.* 426. *lib.* 3. *et dec. divers.* 602. *par.* 1. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 16. *in fine.* Rim. jun. *cons.* 546. *num.* 33. *et seq. vol.* 5. Bero. *consil.* 196. *num.* 9. *vol.* 1. Rol. *cons.* 87. *num.* 26. *et seq. vol.* 1. Redo. *de reb. Eccl. non alien. car.* 433. *num.* 1. *et car.* 499. *num.* 22. Cavale. *decis.* 29. *num.* 46. *par.* 2. ubi limitat, nisi emphyteuta esset creditor Domini directi de tanta, aut majori summa; secus autem de minori, ut per Doctores per eum allegatos; quod etiam procedit, si adesset juramentum in promissione canonis; et opinionem Capic. sequitur Serap. *dec.* 958. *num.* 2. et Mant. *de tac. et ambig. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 12. Verall. *decis.* 299. *p.* 1. Achil. de Grass. *decis.* 295. *et* 296. Et quamvis haec opinio sit communiter recepta, et tot decisionibus S. R. R. sit fulcita; tamen non caret difficultate: quia contrariam opinionem tenet Surd. *cons.* 86. *num.* 14. et dum haec quaestio
2 verteretur in Senatu Mantuano, Senatus tenuit opinionem Capicii; sed cum hic casus denuo accideret, mutavit sententiam, et tenuit, quod lite pendente emphyteuta non teneatur solvere canonem, nec offerre, aut deponere: ut idem Surd. testatur *dec.* 6. *sub num.* 2. et per totam; et ita dicit obtinuisse in Senatu Montisferrati. ubi tunc praesidebat Rol. a Vall. Et erat etiam Senator Franc. Beccius: Argumenta autem, quae pro hac opinione tuenda afferuntur, sunt multa; Et primo adducitur haec ratio, desumpta ex *cap. fin. de nov. for. fid.* quod, si Dominus non tradat feudum pro-
3 missum, Vasallus non tenetur ei servare fidelitatem: et si vasollus patiatur controversiam ab aliquo super feudo, non tenetur interim petere investituram, ut dicunt Doctores *in l. solemnibus C. de rei vend.* Clar. §. *feudum q.* 49. *num.* 8. et quamvis hoc verum sit; immo quandiu emphyteuta possessionem assequi non potest non tenetur solvere canonem, ut per Doctores congestos per Corb. *d. causa limit.* 14. *et* 22., et Clar. §. *emphyteusis q.* 8. ubi asserit hanc esse com. op. et Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 44. refert etiam eandem esse magis com. op. et quod Rota pluries ita judicavit, cum temperamento tamen, modo emphyteuta non sit in culpa, quominus possessionem adeptus sit, vel nisi dolo et culpa desierit illam possidere: nam, si sua culpa amisisset, nullam excusatione haberet: huic tamen rationi, et argumento respondetur, quia non est aequum, quod emphyteuta, non possidens, teneatur solvere canonem: cum adhuc non sit assequutus utile dominium: et cum emphyteusis sit contractus ultro citroque obligatorius, ut per Clar. §. *emph. qu.* 2. et Angel. *in l.* 1. *n.* 1. *C. de jur. emph.* Ruin. *cons.* 35. *num.* 2. *vol.* 1. et idem Surd. *ead. dec. num.* 10. cum aliis allegatis per ipsum *dec.* 290. *num.* 12. et Menoch. *cons.* 111. *num.* 21. quemadmodum etiam feudum. Bar. *in l. jurisgentium, quinimmo, col. fin. ff. de pact.* Curt. jun. *de feud. par.* 2. *q.* 7. *num.* 52. Bec. *cons.* 18. *num.* 6. In contractibus autem non est alicui implendum, qui primo non adimplevit. *l. Julianus,* §. *offerri,* ubi Bar. *ff. de act. empt.* idem Bar. *in l. quaero, et in l. pacta conventa, in* 2. *not. ff. de pact.* idem Bec. *cons.* 106. ubi multos citat: cum ergo Dominus non tradiderit possessionem, et sic non adimpleverit ex parte sua, non tenetur emphyteuta solvere canonem: nec etiam tenetur ad onera, si non possideat, ut per Corb. *d. causa limit.* 22. et idem respondendum est, quando patitur controversiam a tertio: quia intelligitur quandiu tertius facit sibi quaestionem, nec possessionem rei consequi potest, ut idem Corb. declarat *ead. causa lim.* 14. et similiter idem respondendum venit de vasallo, cui controversia est mota ab aliquo, qui interim non tenetur petere investituram: quia non possidet. Clar. §. *feudum, q.* 49. *ver. item quid,* et est tex. Clarus *in* §. *fin. de nova for. invest.* et ibi Glos. *in ver. utilitatem,* et quando fuit emphyteuta impeditus a Domino, ut non potuerit percipere fructus, ultra infinitos, quos citat Corb. *d. limit.* 24. tenet etiam Honded. *cons.* 86. *in fine lib.* 2. Et quamvis canones in recognitio-
nem directi Domini solvantur, et non in recogni- 6
tionem fructuum perceptorum Clar. §. *emphyt. q.* 8. *num.* 8. Corb. *d. caus. ampl.* 11. *num.* 2. *et ampl.* 12. *n.* 2. Rot. *in recentiss. sive posth. dec.* 699. *nu. num.* 1. *par.* 1. nihilominus tenetur Dominus transferre utile dominium; alias non tenetur solvere annuum canonem. Valasc. *de jur. emph. q.* 14. *n.* 11. idem Surd. *dec.* 292. *n.* 12. ut cum non possideat, non tenetur neque vasallus ad servitia, neque emphyteuta solvere canones. Cagn. ex doctrina Bal. *in l. qui actionem, num.* 8. *ff. de reg. jur.* Adducitur etiam aliud argumentum, quod si Dominus agat od caducitatem, eo quod, sine licentia vendiderit rem emphyteuticam, videtur negare, quod sit emphyteuta, et recusare investituram; ideo non potest praetendere, quod canones sibi solvantur, quia haec sunt sibi invicem contraria, quod solvat canones, et non sit emphyteuta, quinimo, recipiendo canonem, dicitur admittere illum pro emphyteuta, et remittere caducitatem; Cui orgumento respondetur quod, licet vendiderit sine licentia, nihilominus de facto expelli non potest, sed requiritur citatio, et sententia, ut diximus *de alien. q.* 1. *num.* 8. et ideo interim habebitur pro emphyteuta, quia multas poterit habere exceptiones, per quas potuit inscio Domino vendere, et per consequens interim lite pendente, debet canones solvere; et si non solvat, caducitas

7 declarari poterit: quia etiam vasallus, si esset privatus ipso jure, non debet de possessione, et possessionis commodo lite pendente privari, etiam super commisso feudi, ut per Bursat. qui multos concordantes allegat, *consil.* 49. *n.* 13. *lib.* 1. et Lancello. *de attent.* 2. *par. cap.* 4. *declarat.* 4. *nu.* 18. nec sunt invicem contraria, quod solvat canones, et non sit emphyteuta, quia ex quo possidet rem emphyteuticam, et dominium utile, consequens est, ut solvat canones, ne locupletetur eum alterius jactura: deinde antequam lis finiatur, et declaretur, an
8 emphyteuta sit privatus jure suo, habebitur pro emphyteuta. Aliud argumentum affertur, quod dum pendet lis super libertate, servus non tenetur obedire Domino, Bal. *in l. cum aliquis, in fine, C. de jur. delib.* sequitur Cast. *num.* 3. Ex quo
9 infert Ceph. *cons.* 241. *num.* 23. quod dum agitur inter Dominum, et vasallum super privatione di-
10 recti dominii, Dominus non potest jus suum exercere contra vasallum; Cui argumento respondetur, quod ideo non potest Dominus exercere jus suum contra servum, pendente lite, quia favore libertatis pro libero interim habetur post victoriam, ut ubi dicit Bal. quod non potest applicari ad casum nostrum, quia Dominus privaretur sua quasi possessione exigendi canones, pendente lite, et non
11 tractatur de aliquo speciali favore, quemadmodum agens, vel ad nullitatem pensionis, vel ad reductionem, non potest lite pendente spoliare pensionarium commodo suae possessionis; Gig. *de pension. q.* 62. *num.* 12 Seraph. *dec.* 1429. *num.* 2. Nec verum esse arbitror, quod dicit Ceph. ut Dominus lite pendente, non possit jus suum exercere contra vasallum, quia quemadmodum vasallus lite pendente privari non potest sua possessione, ut est tex. *in cap. fin.* quo tempore mil. invest. et supra diximus; ita etiam Dominus non
12 debet privari sua possessione exigendi servitia, et debita a vasallo: nam Dominus, et vasallus ad paria judicantur, et sunt quasi correlativa; ita ut dispositum in uno, censeatur dispositum in alio, ut late per Affl. *decis.* 265. *num.* 1. *et seq.* Praeterea vasallus tenetur ad servitia, etiam pendente 13
causa evictionis, quia fructus percipit Bal. *in c.* 1. *ad fin. de invest. de re alien. fact.* bene verum est, quod lite pendente non potest Dominus in alium jus suum transferre, quia alienatio rei litigiosae est attentata, et officio judicis revocatur. 14
Affl. *dec.* 396. *num.* 10. et ideo, si Dominus lite pendente, vel appellatione pendente inter ipsum, et emphyteutam, faciat investituram, non valebit, et veniret revocanda, tanquam attentata; et habet locum etiam postquam Dominus fuerit inhibitus vigore commissionis Rot. *d. dec.* 187. Cavalc. *d. dec.* 29. *num.* 46. ex quibus apparet defensa communis opinio, et miror de Surd. qui licet sit Doctor primae classis, nihilominus immemor suae opinionis, contra communem, contrarium tenuerit, *dec.* 342. *num.* 18. approbando opinionem Capic. *d. dec.* 16.

Declaratur tamen, quando emphyteuta prae- 15
tenderet, se esse creditorem occasione damnorum et interesse, causatorum propter expulsionem factam a Domino ex bonis: nam potest excusari a caducitate ob pensiones non solutas, quae lite pendente decurrerunt; quia propter expulsionem, potest agere ad interesse, et ad omnes fructus, et ad omnia lucra, Caputaq. *dec.* 298. *par.* 1. Idem esset dicendum, quando propter litem injustam esset sequutum spolium, vel aliqua alia damna essent incursa, propter quae posset emphyteuta praetendere compensationem, vel excusationem, quare non solverit, vel allegaret oblationem canonis, quae sufficit, ne mora incurratur, ut per Achill. de Grass. in dictis *dec.* 295. *et* 296.

Advertendum est etiam, quod requiritur no- 16
va petitio, quia caducitas in dicto casu est mere nova, ut dicitur in *ead. dec.* 295. *num.* 9.

QUAESTIO XVIII.

SUMMARIUM

Urbanus Papa Octavus laudatur cum Fratre, et Nepotibus, num. 1. — Caducitatis poena, an, et quando habeat locum in foro conscientiae, num. 2 — Poena incursa ipso jure in foro conscientiae habet locum ante sententiam, n. 3. decl. n. 8. decl. 2. num. 9. — Emphyteuta non tenetur in foro conscientiae, manifestare rem incidisse in commissum, num. 4. — Caducitas incurritur per legem humanam, quae ad mortale non obligat, num. 6. — Declaratio Domini, non sufficit in foro conscientiae, sed requiritur etiam Iudicis sententia, num 5. — Restituere tenetur, qui ex contractu debet, una cum fructibus, et emolumentis, deductis expensis, num. 10.

Dum praecedentem quaestionem discuterem, fuit pubblicatum Jubileum a Sanctissimo D. N. Ur-
1 bano Octavo, concessum pro animarum salute, et pro praesentibus necessitatibus S. R. E. et periculis imminentibus, praecipue pro obtinenda a Deo pace, et concordia inter Principes Christianos, ut Populi illis subditi a tot, et tantis praeliis, cladibus et calamitatibus tandem respirent. Dignetur Deus noster per suam infinitam misericordiam exaudire preces Populi sui, et Ecclesiae suae Sanctae, Pastorem vigilantissimum, piissimum, et religiosissimum, variis scientiis deco-

ratum, et quod est mirandum, legali nostra scien-
tia eruditissimum, diutissime conservare, una
cum suo Germano Fratre pariter piissimo, et re-
legiosissimo Cardinali S. Honufrii, Eminentissi-
simo quoque Cardinali, moribus, et virtutibus
ornato, et vita irreprehensibili, ac in gubernando
prudentissimo, Francisco Barberino: atque etiam
Eminentissimo Cardinali Antonio, qui est Urbis,
et saeculi nostri decus, et splendor, simulque ex-
cellentissimo DD. Thadaeo, totius Status Ec-
clesiastici Generali dignissimo, et sapientissimo,
Romaeq. Praefecto meritissimo ex altero germa-
no fratre nepotibus. Et quia nunc sunt dies jeju-
niorum, orationum, et sacramentalium confessio-
2 num: quaerendum est, an poena caducitatis habeat
locum in foro conscientiae? Et videtur dicendum,
quod non: quia caducitas est poena, et poena li-
cet imponatur ipso jure, non debetur in foro con-
scientiae, ut de Collega trasgrediente Statutum
imponens poenam ipso jure exclusionis a Colle-
gio, qui non tenetur relinquere Collegium, an-
tequam jubeatur id facere, tenet Navar. in Ma-
nuali, *c.* 23. *num.* 63. Et ratio est, quia poena in
3 foro conscientiae, non debetur ante sententiam, ut
dicit Glos. communiter recepta *in c. fraternitatis* 12.
q. 2. Idem Navar. *cons.* 4. *de injur. et dam. dat. et
cons.* 3. *num.* 5. *de raptor. et in man. cap.* 17. *nu.* 13.
Mant. *de conject. ult. vol. lib.* 10. *tit.* 4. *num.* 16.
o ubi dicit ita tenere omnes Canonistas, et Theolo-
gos: Ex qua ratione emphyteuta in foro conscien-
tiae non tenetur manifestare rem in commissum
cecidisse. Idem Navar. *eod. c.* 23. *num.* 64. *ver.
ad tertium*, Gab. *de malef. conc.* 12. facit pro hac
op. quod jura inducta ad vindictam, et lex si quis
in tantam, non habeat locum in foro conscientiae,
Apostil. ad Abb. *in c. canonum statuta, de const.* 4.
col. in ver. fraternitas. Ex quibus infert eruditis-
simus, et in utroque foro versatissimus, et hujus
Civitatis Prior Cathedralis Ecclesiae, Avunculus
meus, Io. Franc. Bonavoglia, in Add. ad lectu-
ras, Ias. *ad l. fin. C. de jur. emph. in princ.* quod
illa lex fin. non habet locum in foro conscientiae.

Et ideo licet caducitas sit incursa ipso jure 4
per canonem non solutum, per alienationem irre-
quisito Domino, vel ob aliam causam: erit tamen
tutus emphyteuta in foro conscientiae, antequam
declaretur per Judicem, rem fuisse devolutam ad
Dominum: quia non tenetur manifestare suum
proprium delictum, per ea quae adducit Navar. *in
eod. cap.* 23. *n.* 66. *et seq.*

Infertur secundo, quod non sufficit declara- 5
tio Domini directi, et ejus acceptatio, velle esse
locum caducitati, quia requiritur etiam sententia,
et declaratio Judicis: nam, cum caducitas incur- 6
ratur per legem humanam, scilicet per *l.* 2. *C. de
jur. emphyt. et per Auth. qui rem, de Sac. Sanc.
Eccl.* quae ad mortale non obbligat, ut optime de-
clarat Navar. *d. num.* 66. *ver. tum quia*: ideo re-
quiritur Judicis sententia: quamvis hoc non ha- 7
beat locum in poena imposita a testatore in suo
testamento, ut idem Navar. dicit *eod. cap. num.*
62. *et c.* 25. *num.* 65. et Palaeot. *in resp. cas.* 41.
eandem opin. tenet etiam Bonac. *tom.* 2. *disp.* ?.
q. 8. *pun.* 2. *num.* 9. *de feud. et emphyt.* Leonard.
Lessius *de just. et jur. lib.* 2. *cap.* 24. *dub.* 9. *num.*
46. ubi Bonac. declarat, nisi emphyteusis sit fini-
ta ex justitia; ut quia finitum sit tempus in quod
fuerat concessa: quia tunc teneretur cedere ante 8
sententiam Judicis; nisi forte retineret in com-
pensationem melioramentorum, vel ob aliam ju-
stam causam: nam restituere tenetur, qui ex contra-
ctu obbligatus est, *l.* 1. *ff. de pact. et c.* 1. *eod. tit.* i-
dem Navar. in *man. c.* 17. *num.* 12. et non so-
lum rem restituere tenetur, verum etiam fructus, 9
et omnia emolumenta, deductis necessariis im-
pensis pro illis acquirendis colligendis, et conser-
vandis, factis. Navar. *eod. cap. nu.* 17. et diximus
nos *de melior. q.* 1. *num.* 13. Sed videnda est o-
mnino quaestio 1. *de sol. can. num.* 236. et quia
etiam finita emphyteusi omne jus, quod habet in-
vestitus, et consequenter utile dominium, ipso ju-
re extinguitur, *l. lex vectigali, ff. de pign.* Mant.
de tacit. et amb. l. 22. *tit.* 23. *n.* 15.

QUAESTIO XIX.

Non indiget Summario.

An emphyteuta teneatur ostendere Domino directo instrumentum emphyteusis et confines fundi, pro quo solvit canonem, et si non fecerit, possit declarari caducitas ob finitam lineam, vel tempus finitum? Hanc quaestionem, quia plene tractavimus in tit. *de cont. emphyt. q.* 27. et non est opus hic illam repetere; ideo remitto lectorem ad illam.

QUAESTIO XX.

SUMMARIUM

Quaero, si emphyteuta vendat rem emphyteuticam, cum licentia Domini, vel reservato ejus consensu, vel alio titulo rem aliis concedat, puta titulo donationis, intra quantum tempus debeat petere investituram novus emphyteuta, vel singularis successor, alias dominus declarare possit caducitatem? Hanc materiam tractavimus in tit. *de alienationibus quaest.* 1. *num* 232. et ideo non venit amplius repetenda.

QUAESTIO XXI.

Non indiget Summario

Si emphyteusis sit finita per generationem finitam, vel quia ad tempus fuit res concessa, an emphyteuta possit petere renovationem, vel proximiores, et intra quantum tempus, quo transacto possit Dominus privare proximiores jure renovationis? Diximus in tit. *de renovat. q.* 1.

QUAESTIO XXII.

Non indiget Summario

Quaerendum esset, an emphyteuta per mortem civilem sit privandus jure suo? Sed quia de hac quaest. tractavimus in tit. *de success. in bon. emph. quae.* 14. dum quaesivimus, an emphyteusis trancat in Monasterium: ideo superfluum esset hic illam quaestionem ponere.

QUAESTIO XXIII.

SUMMARIUM

Emphyteuta, an propter ingratitudinem privandus sit emphyteusi, num. 1. et 12. — Donatio propter ingratitudinem revocatur, num. 2. — Pater potest filium exhaeredare propter ingratitudinem, num. 3. nec tenetur filios alere, nec filiam dotare, num. 4. — Libertus propter ingratitudinem reducitur in pristinam servitutem, num. 5. — Filius ingratus a militia est degradandus. num. 6. — Filius ingratus cogitur in patris potestatem redire, num. 7. — Occidens liberos ingratos, et e contra, parentes, non tenetur poena l. Pomp. de parric. num. 8 — Filius ingratus non est sepeliendus in sepulchro parentum, num. 9. — Doctor propter ingratitudinem, doctoratus privilegio privatur. num. 10. — Ingratitudo est maximum vitium, num. 11. — Multa de ingratitudine ponuntur, ibid. — Vasallus propter ingratitudinem feudo privatur, n. 12. — In emphyteusi non consideratur causa ingratitudinis, sed caducitatis, num. 12. — Argumentum a feudo ad emphyteusim. quando non valeat, num. 13.

Praesens quaestio potius erit moralis, quam u-
1 tilis, pro hac materia emphyteusis: An scilicet
emphyteuta propter ingratitudinem commissam
contra Dominum directum possit emphyteusi privari
et cadat a jure suo? Et videbatur dicendum,
quod sic: quia videmus, quod donatio facta inter
2 vivos, propter ingratitudinem revocatur, *l. fin. C.*
de revoc. donat. et ibi Glos. et com. Doct. Clar. §.
donatio q. 21. qui de com. testatur. Pater etiam 3
propter ingratitudinem, potest filium exhaereda-
re, §. *causa Auth. ut cum de appel. cogn.* et ibi
com. Doctores. Nec tenetur filios ingratos alere, 4
l. si quis a liberis §. *idem Iudex ff. de lib. agnos* et i-
bi Glos. et Bar. Nec pariter tenetur filiam in-
gratam dotare. Bal. *in l. fin. col.* 3. *C. de dot. promis.* 5
Facit etiam pro hac opinione quod libertus ingra-

tus in pristinam servitutem reducitur. Inst. *de cap.*
dimin. in princ. l. 2. *C. de lib. et eorum lib.* Item
pro eadem op. facit, quod filius ingratus a mili-
tia est degradandus, *l.* 1. *et ibi Glos. ff. de obsequiis*
a lib. Item filius emancipatus propter ingratitudi-
nem cogitur in patris potestatem redire. *l. unica,*
6 *C. de ingra. lib.* ubi Bal. refert, quod is, qui statuit
primum, filios ingratos esse in servitutem repo-
7 nendos, sic loquebatur (esto servus, quia liber es-
se nescivisti: fili ingrate esto subditus, quia li-
bertatis es immeritus.) Hinc est etiam, quod occi-
dens liberos ingratos, vel contra parentes, non
8 tenetur poena legis Pomp. de parricid. quia pater,
vel filius ingratus, non potest dici pater, aut filius,
l. dicimus, et ibi Glos. et Bar. *ff ad l. Pomp. de*
9 *parricid*: item, et eadem ratione filius ingratus
non est in sepulchro parentum sepeliendus: Et
10 Doctor ob ingratitudinem, doctoratus privilegio
privatur. Rip. *in l. generaliter, C. de revoc. donat.*
Ingratitudo enim est maximum vitium, dixit Dec.
11 *cons.* 686. *num.* 13. quandoquidem ipsa tollit ho-
minum conversationem; et est vilissimi, et abje-
cti animi signum apertissimum, ac concordiae et
amicitiae inimica, veraq. Dei, et naturae adversa-
ria, dixit Alex. de Picholominis in sua inst. mo-
rali, *l.* 7. *cap.* 7 .et Arist. *in* 2. *Rhet.* ait: amor invictissimus est, ni foret ingratitudo, quae sola amorem vincere, extinguere, et evellere potest, et a legibus maxime odio habetur, et Bal. *in l. fratres, C. de inoff. test. inquit:* Ingratus dicitur turpis, et vilis persona. Haec scripsi (amantissimo lector) ut hoc vitium ingratitudinis fugias, et postquam reperies aliquem ingratum fugito suam amicitiam, et commercium; quia ingrato homine terra pejus nil creat; etenim nihil amas, cum ingratum amas; et S. Ber. ait *sermo.* 22. nihil ita displicet Deo quemadmodum ingratitudo, et recorderis, quod Deus Opt. Max. ingratos punit: nam dicitur in Sap. *cap.* 16. qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo ejus; sis ergo memor beneficiorum; quia non referre gratiam de beneficio accepto, turpe est, dicit Senec. *de benef.* (sicut accidit mihi) et Poeta Ferrarien. canit

E per questo dal Ciel l'Angiol più bello,
Fu relegato in parte oscura, e cava.

et Poeta Flor. Can. 42. ait:

Di buono seme, e mali frutti mieto,
E tal merito ha, chi ingrato serve.

et S. Thomas t.2. *q.* 107. *art.* 1. dicit, quod omni lege naturali, divina, et humana ingratitudo est peccatum, praesertim qua malum pro bono redditur, et adde illud Poetae? Nihil magis avertit Coelum, a telluris amore quam scelus ingratae mentis, refert Navar. *cons.* 1. *de renunc. fol.* 83.

Sed ut revertamur, unde digressi sumus, pro
affirmativa opinione est tex. *in c.* 1. §. *praedictis*
modis quae fuit prim. caus ben. amitt. ubi disponi-
tur ex quibus causis filius potest exhaeredari, ex 12
eisdem potest vasallus feudo privari Clar. §. *feu-*
dum. q. 64. et cum valeat argumentum de feudo
ad emphyteusim (ut saepe dictum est) ideo idem
dicendum erit in emphyteuta, ut propter ingrati-
tudinem sit privandus jure suo.

Contrarium tamen tenendum est: quia in em- 13
phyteusi non considerantur causae ingratitudinis, sicut considerantur in feudo, sed tantum causae caducitatis ut *in l.* 1. *et* 2. *C. de jur. emphy. et in Auth. qui rem, C. de Sac. Sanc. Eccl.* et hanc op. tenet Valasc. *de jur. emph. q.* 29. *num.* 12. Cujus opinionem ego sequor, quia caducitas non datur, nisi ex causis in jure expressis, ut diximus supra *eod. tit. q.* 2. *num.* 18. sed propter ingratitudinem non reperitur, quod emphyteuta sit privandus; merito, etc. Et non obstat arg. de feudo, quia non valet quando aliter reperitur decisum in jure, vel quando est diversa ratio inter emphyteusim, et feudum, ut diximus in *Praelud. q.* 10. *in fine* et in tit. *de melior. q.* 7. *num.* 20.

DE

SOLUTIONE CANONIS

QUAESTIO I.

SUMMARIUM

Emphyteuta, si non solvat canonem infra triennium, cadit a jure suo, si emphyteusis est saecularis, sed si est Ecclesiastica infra biennium, et ratio affertur, n. 1. - Amplia 1. etiam si nullum pactum intervenerit, nom. 2. - Amplia 2. ut non valeat consuetudo contraria, n. 3. — Contrarium num. 4. — Extenditur extra territorium consuetudo, num. 6. — Declaratur quando emphyteuta non esset Civis illius loci, nisi ex privilegio, et nisi alter esset in investitura dictum num. 7. — Declara 2. nisi alitec esset conventum, num. 8. — Amplia 3. etiam si emphyteusis esset perpetua num. 9. — Amplia 4. etiam si emphyteusis esset magni valoris, et solveret unus nummus, num. 10. — Ubi declara. — Ampl. 5. si emphyteuta cessasset in minimo, et pensio esset magna, num. 11. — Contrarium quod cadat pro parte, et refertur distinctio Clar. num. 12 — Et ejus opinio, quod excusetur a toto ibidem, ponitur distinctio Autoris. num. 13. — Sed an stante juramento, si deficiat in minimo cadat a jure suo, num. 16. — Declara 1. suprad. 5. ampl. ut non procedat, quando recepit plures res sub diversis pensionibus, num. 24. — Declara 2. quando pensio praestaretur ad rationem decem pro singula pertica, num. 25. — Contrarium, num. 26. et 29. — Declara 3. quando per errorem cessavit partem solvere, quod praesumitur, num. 33. — Declara 4. quando cessasset propter paupertatem, num. 34. — Amplia 6. quando emphyteuta juravit solvere singulis annis, vel statutis temporib. canonem; quia si non solvat privatur jure suo, num. 35. — Et idem si sit apposita clausola, quae Decreto Principis, etc. ibidem contrarium, n. 36. — Sed prima est com. op. nec distinctio Seraphini approbatur. num. 37. — Subamplia hanc sextam ampl. etiam stante statuto. quod emphyteuta non cadat ob canonem non solutum: nam cadet ob juramentum non servatum, num. 38. — Subamplia 2. non habere locum statutum in emphyteusi Ecclesiast. n. 39. — Declara d. subampl. habere locum. quoad praejudicium laicorum tantum habentium bona Ecclesiastica in emphyteusim: num. 40. — Amplia 7. etiam si Dominus simpliciter et generalitec promiserit eum non expellere, n. 42. — Amplia 8. etiam si Dominus non interpellaverit empyteutam, num. 43. — Amplia 9. ut emphyteuta cadat ab omnibus rebus, quas pro uno canone accepit; licet hoc patiatur difficultatem, num. 44. — Amplia 10. ut culpa patris, vel primi acquirentis noceat filiis, et aliis in investitura comprehensis, num. 48. — Declara 1. non habere locum; quando filii essent, una cum patre particularitec nominati propriis nominibus. n. 49. — Subdeclaratur, ut non habeat locum, quando emphyteusis fuisset empta per patrem de suis pecuniis, et esset data facultas dividendi inter filios, n. 50. — Subdeclara 2. quando investiti essent in solidum, num. 51. — Declara 2. d. ampliatio. ut non habeat locum, quando cessatio esset facta in fraudem per unum ex filiis, vel haeredibus, aut filiis in investitura comprehensis, num. 52. — Prima praesumptio erit quando minatus est velle excludere alios, num. 53. — Secunda conjectura, quando qui cessavit, non habet filios, vel si habet, sunt naturales. num. 54. — Tertia conjectura, quando is, qui cessavit, reperitur denuo investitus; alio modo, 55. — Quarta, quando erat Clericus in sacris costitutus. num. 36. — Sed ibi cont. resolvitur. — Quinta, quando brevi temporis intervallo renovat emphyteusim, et postea aliis vendit, num. 61. — Declara tertio. quando solum constaret per confessionem. nom. 62. - Amplia 11. quando ex plurimis haeredibus, unus solvit, et alter non. num. 63. — Et procedit tanto magis, si conventum fuit, quod canon per haeredes in totum. et non per partes solveretur, num. 64. — Subampl. ut habeat, locum, sive sit emphyteusis haereditaria. sive ex pacto, et providentia. num. 65. — Declaratur haec undecima ampl. quando haeredes, vel alii divisissent emphyteusim de licentia Domini, quia tunc sola pars cessantis caderat in commissum, num. 66. — Declara 2. nisi alii ita solvissent, ut cumulatis solutionibus. integer canon esse solutus, num. 67. — Declara 3, nisi canon consisteret in facto dividuo, exemplum, num. 69. — Declara 4. nisi cessatum fuit in fraudem, num. 70. — Declara 5. ut non procedat de jure Canonico. n. 71. — Contrarium, num. 73. — Declara 6. nisi solventi ratam suam, nihil culpae adscribi possit exemplum, n. 80. — Declara 7. nisi is. qui cessavit, decesserit ante declarationem Domini, num. 82. — Declara 5. nisi Dominus fuisset particeps fraudis, num. 83. — Ampl. 12. etiam si esset apposita poena in investitura. num. 84. — Declara 1. nisi emphyteuta primo anno solvisset poenam, num. 87. — Declara ut Dominus, non possit utranque petere, poenam scilicet et expulsionem, et quomodo procedat. num. 88. — Quae poena non habet locum contra Dominum, non observantem pacta, ibidem. — Declara 3. nisi Dominus post lapsum tempus recepisset, vel petiisset canonem, quia censetur caducitas re-

missa, num. 89. — Ubi declara — Amplia 13. etiam si Dominus pro concessione recepisset justum pretium rei concessae reservato solum unico denario pro canone, num. 90. — Amplia 34. etiam si in re contingat aliquod damnum, nisi tota res pereat, num. 91. — Declara, nisi pensio correspondeat fructibus, vel quasi, et quod pensio sit constituta ad rationem bonorum, num. 94 — Dubitatur, quomodo intelligatur damnum particolare contingens in re rubi quid, si domus emphyteutica reperiatur intus Monasterium Monialium. — Amplia 15. in emphyteuta, qui passus est sterilitatem, etiam, si emphyteusim recepisset sub magno canone, num. 97. — Contrarium num. 99. — Sed distingue n. 99. — Declara primam op. nisi emphyteuta promisisset solvere pensionem de fructibus rei concessae, num. 103. — Declara 2. quando esset in loco statutum, quod locatio simplex censeatur si solvatur magna pensio, num. 104. — Et ubi adest consuetudo num. 105.- Declara 3. nisi instrumento esset facta mentio promiscue de emphyteusi, et locatione, et pacta magis convenient locationi, num. 106. — Sed retenta distinctione, declara, quando esset factum pactum expressum de solvenda pensione. num. 107. cont. 108.- Amplia 16. in emphyteuta. qui rem Ecclesiae accepit in emphyteusim, sine solemnitatibus, num. 120. — Amplia 17. in emphyteuta diversi fori, qui rem in emphyteusim habet, sitam in foro Domini, num. 122. — Declara quando res non est sita in foro Domini, num. 123.— Et sufficit. quod protestetur se velle solvere, si adesset, qui canonem reciperet. ibidem cont. quod non requiritur alia protestatio, num. 124: — Limita quando canon esset modicus, quia tunc teneretur accedere ad domum Domini, n. 126. — Cont. tenet Auctor, num. 127. — Limita 2. nisi aliter esset conventum, vel consuetudo esset in contrarium, quod emphyteuta teneretur accedere ad domum Domini, num. 138. — Limita 3. stante juramento. ibidem.— Amplia 18. quamvis Pontifex rescripserit, quod emphyteuta ob non solutum canonem, non privetur jure suo, n. 110.— Declara 1. habere locum. quando rescriptum est in forma communi, secus autem, si esset obtentum ex certa scientia. vel cum clausula non obstante quacumque lege in contrarium, vel alia clausula aequipollente. n. 143.— Subdeclara, dummodo rescriptum sit contra Dominum sibi subditum, num. 114. — Declara secundo, si Praelatus voluerit, num. 147. — Declara 3. quod. licet non valeat rescriptum, quod emphyteuta non privetur, ob canonem non solutum, valebit tamen quod posset solvere pro pluribus annis futuris. quamvis de jure communi hoc facere non posset, num. 148. — Declara 4. nisi Pontifex per legem et Constitutionem disponat, quod emphyteuta per canonem non solutum, non privetur jure suo, sed declara, ut num. 150. — Subdeclara praed. decl. nisi Constitutio loquatur alternative, scilicet, si non solvat canonem aut renovationem non petat, num. 152. — Subdeclara 2. quod d. Constitutio concessa alicui Civitati non extenditur ad bona extra territorium. — Declara 4. quod hujusmodi Constitutio non habet locum. quando in investitura adesset pactum expressum. quod emphyteuta ob non solutum canonem caderet a jure suo, num. 153. — Amplia 19. quando emphyteuta stetit per annum in solvendo canonem, et postea vendidit et emptor stetit per alium annum. si esset emphyteusis Ecclesiastica, num. 154. — Contrarium, num. 155. — Amplia 20. in Muliere, et Rustico, et quomodo intelligitur, num. 150. — Amplia 21. in Praelato, aut Rectore, cui debebatur solutio canonis, et esset mota lis de Praelatura. et Ecclesia. et quomodo intelligatur, num. 160. — Amplia 22. etiam si emphyteuta non solvat cessionario Domino. num. 161.— Amplia 23. in emphyteuta 2. qui habuit a primo emphyteusim, num. 162.— Amplia 24. in illo qui habuit fundum, ut reddat partem fructuum, num. 163. — Amplia 25. in Marito, qui habuit bona emphyteutica in dotem ab Uxore, n. 164.— Cont. num. 165. quando bona mariti non essent solvendo: licet qui contrarium tenent, indistincte loquantur, ib. — Defenditur, quod succurratur Uxori contra Dominum, quando Maritus non est solvendo. — Amplia 26. in Conductore ad longum tempus, n. 166. — Amplia 27. etiam si a principio nulla fuit data quantitas pecuniae, num. 167.— Amplia 28. etiam si non appareat sub quo canone res fuerit concessa. nam sub soluto canone praesumitur accepta, n. 168. — Amplia 29. in emphyteuta, qui voluit solvere canonem Castaldioni, seu Nuncio, et illo consentiente canonem retinuit, num. 169. — Sed contrarium ibi tenetur. — Amplia 30. in Ecclesia, num. 170. — Declara 1. quod Ecclesia potest petere restitutionem in integrum, num. 171. — Amplia hanc decl. ut habeat locum contra aliam Ecclesiam, num. 172. — Subdeclara, ut Ecclesia restituatur in integrum in subsidium, ubi Praelatus non sit solvendo, sive Administrator, num. 173. — Declara 2. quod non sufficit biennium in emphyteusi, quam habet Ecclesia, sed requiritur triennium, num. 176. Contrarium, quod sufficiat biennum. Sed declara ut num. 179. — Quid, si Ecclesia successit privato quod tempus attendi debet pro canone solvendo. num. 180.— Amplia 31. in minore 25. annis, num. 181.— Declara 1. quod minor restituitur in integrum, num. 182.— Amplia 32. habere locum etiam in infante, et pupillo, n. 201. — Quando est positum pactum resolutivum, quod, si non solverit, cadat a jure suo, ibidem. — Amplia 33. in Civitate, Castro, et Villa n. 216, — Declara quod restituitur in integrum, n. 217. — Subdeclara 218. — Amplia 34. in furioso, et mente capto, secundum Corb. quod non placet Auctori, num, 220. — Amplia 35. in emphyteusi, quae possidetur in communi a majore, et minore, in hoc casu minor est restituendus, non autem major num. 221. — Amplia 36. in emphyteusi duobus, vel pluribus concessa, num. 221. — Declara non habere locum de jure Canonico. — Sed haec opinio rejicitur, num. 225. — Amplia 37. ut revertatur ad Dominum, sine aliquo onere pignoris. vel hypotecae, seu servitutis, num. 226. — Declara nisi Dominus consenserit obligationi, num. 228.— Declara 2. nisi revertatur ad Dominum, tanquam privatum, ex emptione, donatione, sive legatu. num. 229.— Subdeclara nisi hoc fuisset prohibitum in investitura, num. 230. — Amplia 38. ut revertatur ad Dominum, cum omni augumento latenti et patenti, num. 232. — Amplia 39. ut revertatur, cum omnibus melioramentis num. 233. — Amplia 40. ut revertatur ad Dominum, una cum fructibus pendentibus, etiam maturis, si non sint in horreo, vel a solo separati, num. 234.— Sed an isti fructus debeantur Domino statim, post moram commissam, vel post declaratam caducitatem. num. 235.— Amplia 41. in emphyteuta praesumpto, qui per annos 30. canonem solvit, num. 242. — Declara 1. dummodo is canonem solverit nomine suo, et non procuratorio nomine, num. 243. — Declara 2. quod, si minori tempore solverit, quam 30. annorum non possit expelli: licet Dominus sit manutenendus in possessione exigendi, num. 244. — Subamplia etiam in illo, qui per spatium 30. annorum solvit canonem pro re sua, num. 245. Cont. num. 246. — Amplia 42. ut emphyteuta Ecclesiae qui fuit citatus, ut veniat ad solvendum canonem et non solvit per lapsum sex mensium. cadit a jure suo, num. 247. — Contrarium. num. 248. sed prima opinio est verior.— Amplia 43. si Praelatus, cui debebantur tres denarii singulis annis, et emphyteuta pluribus annis solverit duos tantum. n. 249. — Amplia 44. in emphyteuta, qui habebat fundum ab uno Domino. qui decessit relictis pluribus filiis haeredibus, et uni tantum canonem solvit, n. 255. - Amplia 45. quod emphyteuta, non solum cadat ob non solutum canonem a jure suo, sed etiam a pacto, ut Dominus facta emphyteusi teneatur renovare, n. 256. — Limita primo quando propter probabilem ignorantiam. solvit canonem, num. 257. — Declara multis modis in numeris sequentibus. — Limita secundo, quando emphyteuta non possideret bona emphyteutica, num. 280. — Declara nisi emphyteuta esset in culpa, quominus possideret, vel dolo desiisset possidere, n. 282. — Sed sufficit. quod sine culpa sua desierit possidere, num. 283. — Limita tertio in emphyteuta, qui a Principe rem in emphyteusim suscepit, num. 287. — Sed quomodo hoc intelligatur, ibidem.— Limita 4. quando adest pactum in investitura, quod ob non solutum canonem, non possit expelli, num. 289. — Declara istam limit. ut n. seq. et ibi subdeclara. — Limit. 5. quando adesset consuetudo, in contrarium, num. 285. — Limita sexto. ubi adesset statutum, quod ob canonem non solutum non posset expelli, num. 296. — Declara duobus modis, ut in n. seq. — Limita 7. quando in investitura dictum esset, quod liceret ob canonem non solutum Domino ingredi possessionem propria auctoritate; et retinere, donec fuerit ipse satisfactus, num. 299. Limita octava quando emphyteuta esset creditor ejusdem summae, vel ma-

juris, et parains est compensara num. 300. — Et habet locom, si justam causam babuit eredendi se essa ereditorem Domini. num. 301. — Et etiam, si esset ereditor damnorum, et interesse. quia fuerat expulsus a Dominn, num. 302. — Et babet locum atiam stante juramento ad effugiendam caducitatem, n. 303. at 311. — Declara quando creditum non esset liquidum. num. 312. — Sed si posset incontinenti liquidari, admittetur compensatio; et quantum temporis spatium requiratur, arbitrio Iudicis reliaquitur. ibd. — Declara 2. ni requiatur emphyteutam esse ereditorem ejusdem generis, et quantitatis, n. 313.- Declara 3. si canon in quantitate pecuniae consisteret, et Dominus esset debitor, et in elecjione sua esset solvera speciem. vel quantitatem, num. 314. — Declara 4. si canon consisteret in quaotitate, et Dominu s haberet facultatem se liberandi. num. 315.— Declara 5. quod non fiat compensatio, quando ab una parte debetur species, et ab altera pecunia. num. 316. — Declara 6. si emphyteuta esset ereditor in minore quantitate, quam sit canon, num. 318. — Limita nono, quando estraneus solvisset uti procorator. vel negotiorum gestor emphyteutae. n. 320. — Et solutio facta per extraneum etiam proprio nomine prodest emphyteutae, ne eadat a jure suo, num. 321. — Declara ut non babeat locum, si Dominus racusaret recipere canonem, et ab eo, qui non esset procurator emphyteutae, num. 322. — Subdeclara non babere locum, si ista tertius esset ereditor emphyteutae, et baberet fundum emphyteuticum obligatum: quia tunc posset solvere pro conservatione juris sui et solutio prodesset atiam emphyteutae. et si Dominus recusaret, posset deponere, modo emphyteusis non sit probibita obligari. num. 323. — Limita 10. si emphyteuta solveret alteri recipienti nomine Domini. Ipso sciente, et patiente, num. 325. — Limita 11. si non adsit, cui canon solvi possit, et si Ecclesia sit vacans, vel haereditas sit jacens etiam si non sit protestatus. Sed si antequam biennium compoliaretur Ecclesia provideretor caderet, num. 326. — Limita 12. si emphyteuta toto tempore biennii, vel triennii, fuit detentus in carceribus, sed Auctor de hac opinione dubitat, quando potuit mittere procuratorem, num. 328. — Et idem in emphyteuta excommunicato, vel interdicto, num. 329. — Et idem dicendom do infirmo. — Limita 13. propter bellorum calamitates; Sed haec opinio controvertitur et ponuntur distinctiones. num. 331. — Habet etiam locum propter belli metum. sed Auctor de hoc dubitat, num. 333. — Sublimita, nisi emphyteuta suscepisset in se casum fortoitum belli, n. 334. — Sublimita 2. nisi esset consuetudo, vel statutum, quod emphyteuta teneretur tempora belli solvere canonem. num. 335. — Sublimita 3. nisi emphyteuta conduxisset rem tempore belli, num. 336. — Declara si majus bellum interveniat, quam esset tempore, quo emphyteuta accepit, num. 338. — Sublimita 4. si emphyteuta aliquos fructus percepisset. vel parcipere potuisset. num. 339. — Sublimita quinto nisi bellum esset motum culpa emphyteutae, num. 340. — Sublimita 6. quando renunciatum esset exceptioni doli mali, conditioni sine causa, at omni auxilio, num. 341.— Declara istam sublimitationem, quando exprese emphyteuta promisit pensionem solvere, et remissionem non petere, et deinde renunciavit omni auxilio, secus si simpliciter. num. 342. — Sublimita 7. quando pensio est modica, quia tunc pensio non remittitur propter bellum, n. 343.— Cont. 344.— Sublimita 8. si bellum modico tempore duravit, sed intellige, ut ibi, num. 346. — Sublimita 9. nisi emphyteuta, exercitu veniente non resisterit, et intellige. ut num. 347. — Sublimita 10. quando bellum fuisset leve, et parvum, num. 348. — Declara quod cessante bello emphyteuta in eadem obligatione manet, n. 349.— Decl. 2. quod si emphyteuta tantum collegit, quod sufficiat pro pensione. tenetur ad totum canonem, intellige, ut num. 350.— Limita 14. si tempore biennii, vel triennii. pestis adfuisset in loco, ubi canonem solvere debebat. nu. 351. — Amplia ut nec teneatur protestari, num. 352.— Declara ut non procedat, ubi pestis esset parva num. 353. — Limita 15. si ob timorem malorum spirituum emphyteuta recedat a re emphyteutica. n. 354.- Cont. n. 355.- Limita 16. quando emphyteuta non habuit tutum accessum propter graves inimicitias, vel aliam causam ad locum, in quo canon solvendus erat, num. 356.— Declara quando locus non esset etiam tutus suo procuratori, num. 357. — Limita 17 quando fuit factum praeceptum emphyteutae. ne canonem Domino solvat. n. 358.— Amplia etiam stante juramento, n. 359.— Limita 18. stante statuto. quod emphyteuta requisitus a Domino, si canonem solvere recusaverit. cadat a jure suo: et ideo si non fuerit requisitus. non cadit. n. 360. — Declara non babere locum in emphyteusi Ecclesiae. et in eo, qui juravit, num. 361. — Limita 19. quando emphyteuta solvit anticipata. num. 362. — Sed an possit emphyteuta solvere canonem invito Domino, pro pluribus annis futuris, num 363.— Limita 20. quando fundus emphyteuticus fuit ab aquis submersus. num. 365.- Declara 1. quando inundatio erat solita contingere: num. 366. — Decl. 2. quando emphyteuta suscepit in se periculum omnium casuum, num. 367. — Declara 3. si culpa emphyteutae praecessit casum, ut si emphyteuta fuit negligens in colligendis fructibus, num. 368. — Declara 4. quando fundus emphyteuticus non fuit in totum aquis submersus, num. 369. — Limita 21. si duo, vel plures Domini contendunt inter se de canone percipiendo, et sufficit, ut offerat, num. 370. — Limita 22. si emphyteuta solvat canonem Praelato intruso, habens justam causam eredendi illum esse Praelatum, et idem, si facta sit solutio Officiali, credens babere facultatem recipiendi canonem, num. 371.- Limita 23. stante consuetudine, quod emphyteuta non solvens. possit canonem duplicatum solvere. n. 372.- Limita 24. si postquam cessavit in solutione, et post tempus purgandi moram, Dominus dat ei licentiam vendendi rem emphyteuticam, quam limitationem periculosam esse dicit Corb. sed Auctor veram esse tenet. num. 373. — Declara babere locum, si Dominus sciebat. secus si ignorabat. num. 374.— Limita 24. quando solutio non esset aliter limitata per partes, ut quando dictum est, quod canon solvatur singulo lustro. num. 375. Limita 25. quando, ex emphyteusi singulo biennio, vel triennio vel quinquennio perciperetur unicusfructus, quia biennium, triennium, aut quinquennium, reputaretur pro uno anno ibid. — Sed Corb. dicit banc opinionem non esse indistincte veram et ideo Auctor distinguit plures casus. num. 375. — An autem triennium debeat esse continuum, n. 376.— Limita 26. quando emphyteuta propter paupertatem, non potuit solvere canonem. n. 379. — Declara nisi sua culpa in paupertatem incidisset: quae opinio non placet Corb. num. 379. — Declara 2. in pluribus debitoribus qui non essent omnes pauperes, n. 380.— Limita 27. quando emphyteuta per 30. vel 40. annos canonem non solvisset, et semper possedisset; sed de hoc remissive, num. 382.— Limita 28. quando res in totum periit, n. 382.— Limita 29. quando res fuit data in emphyteusim, cum omni jure. quod Dominus habet in re: quia erit contractus censualis, n. 383. — Limita 30. quando non apparet, an sit emphyteuta, vel censuarius, num. 384. — Limita 31. quando fuit concessa a quibusdam, hominibus, tanquam Sindicis, at Procuratoribus alicujus Universitatis, et pro qua promiserunt de rato, et non ratificavit. num 385. — Limita 32. quando a principio fuit concessa pluribus quia unusquisque censetur investitus pro virili, num. 386. Amplia ut procedat etiam, si unus partem alterius emeret. num. 387. — Declara quando pluribus fuit concessa in solidum. num. 388. — Limita 33. quando ad possessionem naturalem, quam habet emphyteuta, num 389.— Limita. 34. quod licet cadat a jure suo. non tamen cadit quoad praejudicium tertii, cui ex pacto in investitura apposito aliquid ex re emphyteutica deberetur, num. 390. — Limita 35. quando res esset subhastata, et possessor ingorabat canonem non fuisse solutum ab emphyteuta, n. 392. — Limita 36. quando concessio est facta ad mensurationem, mensuratione non facta, n. 393.— Pactum, quod emphyteuta non cadat, ob non solutum canonem, valet, num. 4. — Consuetudo, quod emphyteuta non cadat, ob non solutum canonem. valet, tam in emphyteusi privata. quam Ecclesiastica. ibidem. — Statutum seu capitula Episcopi. non ligant successores, nisi sint confirmata a Papa, sed afficiunt in vim consuetudinis, num. 5. — Emphyteuta excusaretur. si deficiat in minimo, ut quia canon erat librarum decem, et unius par caponum. si solvat illa decem, et non par caponum, num. 14.— Praetor non curat de minimis, num. 15. — Iuramentum. an operatur, si emphyteuta deficiat in minimo, num. 16. — Iuramentum non opera-

tor in emphyteota ultra naturam contractus, et quantum principalis dispositio operatur, num. 17. — Iuramentum hodie interponitur in omnibus contractibus, potius ex stylo Notariorum, quam ex expressa partium voluntate, n. 18.— Dispositio legis, si quis major C. de trans. non habet locum in feudis, et in emphyteusi, n. 19. — Iuramenti poena, at perjurium fieri debet interpretatio, ut cesset in dubio, n. 20. — Perjurium non incurritur, sine dolo, num.- 21. Modicum, et minimum aequiparantur, nec de modica re datur actio, et modica res non est attendenda, et jura non curant minima, num. 22 — Juramentum non debet esse vinculum iniquitatis, num. 23. — Donatio est unica, si quis donat alicui mille pondera olei n. 27. — Poena committitur pro toto, et non liberatur onum solvendo, num. 28. — Emphyteuta non potest solvere canonem invito Domino per partes, sed integrum solvere debet, num. 30. et habet locum, si plures res concessae sint sub uno canone ibidem.— Emphyteuta ob non solutum canonem, cadit a pluribus rebus, quas accipit simul, et eodem contextu, et pro unica omnium pensione, num. 31— Emphyteota. qui reliquit plures haeredes, si onus solvat partem canonis, et alter non, res tota in commissum cadit, num. 32. — Statutum disponens de successione bonorum, includit emphyteuses Ecclesiasticas, num. 41 — Statutum, quod emphyteuta non cadat, ob canonem non solutum, non habet locum stante juramento. n. 38. nisi esset confirmatum a Papa ex certa scientia, non obstante juramento, ibidem. — Conductor plurium rerum uno pretio, si non potest uti una re, potest ab omnibus resilire, num. 45.— Canon est individuus, et non potest invito Domino dividi, num. 46. et infra. — Venditio plurium rerum est unica venditio, n. 47. — Conjecturae, quod in fraudem vocaturum in investitura fuerit cessatum in solutione canonis, n. 53. cum multis seq. — Clericus in Sacris constitutus, non praesumitur usuram committere, n. 57. — Clericus non praesumitur falsum testimonium dicere, num. 58. — Falsum non praesumitur committi in praesentia Sacerdotis, n. 59.— Conjectura una tollit aliam, et fortior tollit aliam n. 60. — Tertius potest solvere canonem. et prodest emphyteutae, ne cadat a jure suo, etiam si nullum jus habeat in emphyteusi, et an possit hoc facere invito Domino, num. 68. — Ius Canonicum servari debet in terris Ecclesiae, mediate, vel immediate subjectis, et in terris Imperii, quando tractatur de bonis Ecclesiae, vel ejus juribus, num. 72.— Clerici non possunt exigere poenas conventionales, nisi quatenus intersit, num. 74.— Saeculares possunt exigere poenas conventionales, etiam in foro conscientiae, num. 75. — Poena potest peti in totum, quando obligatio est individua, etiam de jure canonico. num. 76. — Canon est indivisibilis, et integer est solvendus, num. 77. — Ecclesia potest exigere poenas legales, non conventionales ultra interesse, num. 78. — Caducitas est poena legalis, num. 79. — Actio est inanis, quam excludit inopia debitoris, num. 81. — Quod favore alicujus introductum est, non debet in ejus odium retorqueri num. 85.— Provisio hominis, an faciat cessare provisionem legis, num. 86.— Domus emphyteutica alienata, et reperta intus Monasterium Monialium, quomodo recuperari possit, num. 91. — Dominium directum est indivisibile, num. 92. — Pensio solvitur in recognitionem dominii, et non pro fructibus, num. 92. — Emphyteuta non potest invito Domino dimittere emphyteusim, et se liberare a solutione canonis, etiam si emphyteusis pro majori parte interierit, quando ad certum servitium fuit concessa, num. 93. — Pactum an valeat, quod, si res emphyteutica in totum pereat, nihilominus emphyteuta teneatur ad totam pensionem, n. 96. — Remissio sextae partis fieri debet de reditibus in emphyteusi Ecclesiastica perpetua, in recompensationem periculi sterilitatis, et alterius casus fortuiti, tam soliti, quam insoliti, n. 100. — Alii dicunt, quod diminutio fieri debet tertiae partis, et quomodo hoc intelligatur, num. 101.— Doctori attestanti de consuetudine non creditur, vel, si creditur in Curiis, in quibus ipse versatur, n. 102. — Contrahentes censentur potius se conformare cum dispositione statuti; quam juris communis, num. 105. — Pactum continens illud idem, quod jus commune, vel statutum, nihil operatur ultra jus commune, seu statutum, sed est admonitio, num. 109. — In contractibus, nondum clausulae, sed ne quidem minimum verbum debet esse, sine virtute aliquid operandi, num. 110. quae recipit plures declarationes, ibidem. — Verba non debent intelligi superflua, quoties explicite dicitur, quod implicite, vel tacite continetur, vel saltem superfluitas toleratur, num. 111. — Verba intelligi debent eo modo expressa, quae tacite continentur, quamvis aliter possent intelligi, ibidem.— Verba non dicuntur superflua, si removent aliquam dubitationem, et plenius prospiciunt, n. 112.— Expressio facta per eum modum, per quem tacite inest, nihil solet operari, ultra illud quod inest. n. 113. — Pactum, quod nihil de novo inducit, ut quia tacite inest, est declaratorium ad cautelam, ut manifestius appareat, et ad excitandum, num. 114. — Pactum appositum in contractibus, in quibus exponitur illud quod tacite inest a natura contractus, nihil auget, neque diminuit, num. 115. — Emphyteuta, qui passus est sterilitatem, tenetur compensare sterilitatem, cum ubertate, num. 116. — Sterilitas, si culpa emphyteotae evenit, non excusatur a solutione canonis, num. 117. — Conductor non excusatur, qui male, et intempestive coluit, a solutione pensionis, ibidem.— Pactum si fiat, quod emphyteuta suscipiat in se casus fortuitos, an teneatur canonem solvere, si passus est sterilitatem, n. 118. — Emphyteuta, an teneatur denuntiare Domino sterilitatem, n. 119.— Pactum, quod emphyteuta cadat, ob non solutum canonem, semper censetur appositum in contractu ex sola natura emphyteusis, n. 115. — Conductor rei Eccl. non potest opponere exceptionem, quod in locatione non intervenit consensus Superioris, ad evitandam solutionem, n. 121. — Emphyteuta, quamvis sit diversi fori, quam sit Dominus, nihilominus, si habet rem emphyteuticam sub foro Domini, tenetur ad domum Domini canonem deferre suis sumptibus, et solvere etiam gabellam, alias cadit a jure suo. num. 122.— Emphyteuta, qui est diversi fori, quam sit Dominus et res non est sita in foro Domini non tenetur ire ad domum Domini ad solvendum canonem, sed sufficit, quod in die destinatae solutionis, dicat se esse paratum solvere, si adesset, qui reciperet, et de hoc fieri faciat instrumentum, n. 123. — Cont. quod non requiratur aliqua protestatio sed Dominus tenetur ire ad domum emphyteutae, n. 124. et seq.— Extende etiam si Dominus vigore pacti, vel consuetudinis, teneretur ire ad domum emphyteutae, vel ad talem locum: nam, si Dominus non accederet ad dictum locum per centum annos, et ultra, nunquam caderet a jure suo. num. 125. — Limita quando canon esset modicus; nam tunc emphyteuta teneretur ire ad domum Domini, num. 126. — Cont. num. 127. — Canon consistit in parva quantitate, cum de natura emphyteusis solvatur quid minimum. num. 127. — A regula juris non est recedendum, nisi constet de falsitate, et nisi per aliam legem. num. 128.— Lex si non distinguit, nec nos distinguere debemus. n. 129. — Leges ad ea, quae frequentius accidunt, adaptantur, num. 130. — Emphyteuta, qui ex justa causa credidit se teneri ad solvendum canonem in domo sua, excusatur a poena caducitatis, si tardius solverit, num. 131. — Emphyteuta, et Dominus, quando dicantur ejusdem fori, vel diversi, num. 132. — Emphyteuta, non tenetur portare canonem ad domum Domini, si ipse habitet in Comitatu remoto, et taedioso, at Dominus in Civitate, nisi Comitatus sit sub jurisdictione illius Civitatis, n. 133.— Emphyteuta, si promisit solvere canonem ad domum Domini qui est diversi fori, et Dominus mutavit habitationem, an teneatur portare canonem ad locum ubi habitet, num. 134. — Emphyteuta, qui promisit solvere canonem in certo loco, et Dominus ab illo loco sit exbannitus, tenetur solvere in alio. num. 135. — Emphyteuta, qui est diversi fori, et in casu in quo non tenetur solvere in foro Domini, si vult solvere in foro Domini tantum, an possit, n. 136 — Emphyteuta, qui tenetur canonem solvere in foro Domini, si res pereat, an excusetur num. 137. — Emphyteota tenetur accedere ad domum Domini, licet si diversi fori, quando ita conventum est, vel ita esset consuetudo, num. 138.— Antonius Barberinus S. R. E. Cardinalis laudatur, num. 139. — Pontifex habet supremam potestatem in bonis Ecclesiae, num. 141.— Pontificis rescriptum quando non valeat, n. 141. et seq. — Pontificis intentio est, quod leges serventur, num. 142. — Pontifex non exercet actus jurisdictionis laicalis in terris Imperii, et extra territorium suum, licet ex causa hoc facere possit. num. 145. — Principis saecularis rescriptum non valet, si disponat, quod emphyteuta Ecclesiae ob non solutum canonem, non possit privari jure suo. n. 146.— Emphyteuta non potest solvere canonem pro futuris annis,

nisi ax Principis rescripto, num. 148. — Emphyteuta, si solverit pro pluribus futuris annis canonem, privari non potest jure suo, si per biennium, tempore successoris, non solverit, etiam, si nullum rescriptum a Principe obtinuerit, nn. 149.— Renunciare unusquisque potest iis, quae ad sui favorem sunt introducta, num. 151.— Emphytenta desinit esse emphyteuta, sequuta alienatione, de licentia Domini, num. 156.— Solutio canonis debet incipera a die investiturae, num. 158. — Investitura nova est, quando nomina mutantur, et pacta nova adjciantur, vel additur forma, n. 157. — Solutio canonis debet fieri in fine anni, n. 158. — Maritus, si canonem non solvat, an noceat Uxori, num. 164. et seq. — Emphyteusis, si non constat sub quo canone fuerit cancessa, praesumitur concessa pro canone soluto, num. 168. — Rector, seu Praelatus Ecclesiae tenetur propter ejus negligentiam resarcire damnum Ecclesiae, num. 174. — Restitutio in integrum an concedatur Ecclesiae adversus canonem non solutum, quando Praelatus seu Rector est solvendo, num. 175. — Restitutio in integrum an concedatur minori adversus canonem non solutum, quando Tutor, seu Curator est solvendo, ibidem. — Minor, seu Ecclesia an habeant electionem agendi contra Tutores, seu Curatores, vel Praelatum, sive Rectorem, vel petendi restitutionem in integrum adversus canonem non solutum contra Dominum, n. 175.— Ius Canonicum, si discordat a jura civili, Ecclesia adversus Ecclesiam utitur jure Canonico, et non civili, num. 178. — Contrahentes praesumuntur contrahere secundum jus, quo ligantur, et non secundum jus alterius, num. 179. — Ecclesia, si privato successit in emphyteusi, quod tempus attendi debeat, ut canonem solvat, ne cadat a jure suo, n. 180. — Minor restituitur in integrum adversus canonem non solutum, n. 182. — Sed ex quo tempore restituatur, adsunt plures opiniones, num. 183. — Non competit, quando minor successit emphyteutae, num. 184. — Neque quando adest pactum resolutivum, scilicet, si non solvat, cadat a jure suo, num. 185. enet. 186. — Nec datur restitutio in integrum, quando Tutor seu Curator esset solvendo, cum minor possit agere contra Tutorem, vel Curatorem, sed, si non essent solvendo, petere posset restitutionem in integrum, n. 187. — Declaratur, nisi minor esset Doctor, vel quando essent Tutores, et Curatores illegitimi constituti, num. 188. — Cont. quod restituatur minor, etiam quod recursum habere posset contra Curatorem, etiam si solvendo esset, num. 191. — Et haberet locum etiam contra Ecclesiam et alios minores, quando minor certat de damno vitando, sed quando uterque tractat de damno evitando, non restituitur, num. 192. — Ubi, si minor juravit, an restituatur in integrum, et in statu Ecclesiastico hoc est clarum, quod sit in electione minoris, vel Ecclesiae, an velit petere restitutionem, vel agere contra Tutorem, Procuratorem, Actorem, vel vel Syndicum, ibidem. — Minor Doctor, seu scolaris, si sine solemnitatibus alienavit, tenet alienatio, num. 189. — Restitutio in integrum, infra quantum tempus peti potest, num. 193. — Restitutio in integrum censetur petita, ex clausula in fine libelli posita, petens jus etc. num. 194. — Restitutio in integrum peti non potest per Procuratorem, non habentem speciale mandatum, num. 195. — Restitutio in integrum competit minori intra quadriennium, postquam vigintiquinque annos excesserit, num. 196. — Restitutio in integrum competit Praelato, seu Rectori, etiam post quadriennium ob mutationem, quae solet fieri, maxime in Regularibus, num. 197.— Quod declaratur, quando Praelatus successor diu vixit qui potuit se informare secundum Odd. n. 198. — Sed haec opinio secundum Honded. non est vera, ibidem. — Restitutio in integrum competit minori, Ecclesiae, vel Universitati etiam post quadriennium, si sint vehementer laesae, num. 199. — Restitutio competit minori ignoranti, etiam si stetisset per centum annos, n. 190. — Restitutio in integrum ex cap. ignorantiae competit contra praescriptionem quadragenariam, sed haec ignorantia debet in actis allegari, et debet esse probabilis, justa et non supina, et plene probari, num. 200. — Pupillus, vel infans ob non solutum canonem cadunt ab eorum jure, quando in investitura adest pactum resolutivum, ut si non solvat, cadat, num. 201. — Et non restituuntur in integrum, quando emphyteusis est acquisita a patre, num. 202. — Sed vide distinctionem auctoris, num. 203. et cont. n. 212.— Nec quando potest eis esse consultum contra Tutorem, si est solvendo, num. 213. cont. num. 214. — Pupillus potest meliorem suam conditionem facere, non deteriorem, et sine Tutoris auctoritate, non potest se obligare, sed hi, qui cum eis contrahunt, obligantur, et habet locum in pupillo pubertati proximo, nisi sit factus locupletior, num. 204: — Pupillus non habet neque velle, neque nolle, et quicquid videt, ignorat. num. 205. — Pupillo, et infanti non currit tempus ad petendam restitutionem. num. 206. — Pupillus habet semiplenum intellectum, et est in tali aetate, ut neque scire, neque discernere quicquam possit, neque discursum rationis habet, n. 207.— Praescriptio, durante pupillari aetate dormit, num. 208. — Pupillus, et infans restituuntur in integrum, adversus canonem non solutum, num. 209. — Contractus favore pupilli claudicat, num. 210.— Emphyteuta privatur ob cessationem solutionis culpabilem, moram, et contemptum, num. 211. — Infans, et infantiae proximus quando dicatur, num. 215. — Restitutio in integris, an detur minori, Civitati, Castro, et Villae propter juramentum praestitum per Sindicum, vel Decuriones, num. 219.. Restitutio in integrum, an concedatur majori, si in communi possideat emphyteusim cum minore, num. 221.— Restitutio in integrum, quae conceditur minori, prodest majori, si est res individua, num. 222. et seq. — individuum, et dividuum, quod dicitur, num. 223. — Emphyteusis revertitur ad Dominum sine aliquo onere, etiam si fuerit data in dotem num. 227. — Dominus directus non tenetur satisfacere creditoribus, si emphyteusis ad eum revertatur, n. 231. — Fructus rei emphyteuticae, an debeantur Domino, si emphyteusis ad eum revertatur, propter canonem non solutum, deteriorationem, vel alienationem, n. 235. — Fructus percepti per emphyteutam, vel ejus haeredes, emphyteusi finita, a quo tempore debeant restitui Domino directo, num. 236. — Mala fides praesumitur ex scientia rei alienae, num. 237. — Filius, et haeres praesumitur habere scientiam rei emphyteuticae, num. 238. — Scientia praesumitur ex cohabitatione cum patre, num. 239. — Ignorantia non praesumitur in eo, qui penes se habet instrumentum investiturae, num. 240. — Dominus, an debeat reficere expensas factas per emphyteutam, in recolligendis fructibus, finita emphyteusi, num. 241. — Emphyteuta, qui per plures annos solvit minorem pensionem, quam obligatus erat in investitura, an praescribat, et quid in Ecclesia, et in privato, num. 249. — Praescribere an emphyteuta possit solvendo minorem pensionem, num. 246. et seq.— Praescribere non potest emphyteuta, cum mala fide num. 250. — Mala fides emphyteutae, nocet successori universali, num. 251.— Praescribere an possit singularis successor, qui minorem pensionem solvit per spatium 10. annorum inter presentes, et 20. inter absentes, n. 252. — Praescribi an possit contra Ecclesiam, et quod tempus requiratur in solvendo minorem pensionem, num 253. — Emphyteuta, si solvat per multos annos majorem pensionem, an revertere possit, num. 254. — Emens rem emphyteuticam, quam putabat esse liberam, si non solvat canonem, non privatur jure suo, num. 258. — Haeres, etiam major 25. annis, si non solvat canonem propter ignorantiam, non privatur, sed restituitur in integrum, num 259. — Decl. quando verba investiturae sunt concepta non personaliter, sed in rem, num. 260. sed haec opinio rejicitur. — Decl. 2. nisi Dominus vellet probare scientiam haeredis, n. 261. — Scientia in haerede non praesumitur, num. 262. et 264. — Ignorantia in haerede probatur juramento ipsius, num. 263. — Onus probandi scientiam incumbit agenti ad caducitatem, num. 264. — Scientia in haerede probatur, si instrumentum investiturae est apud ipsum, num. 265.— Declara, nisi minor, num. 266. — Scientia probatur, quando est publica vox, et fama, bona esse emphyteutica, n. 267. — Ignorantia non praesumitur eorum, quae publice apud omnes sunt, num. 268. — Scire unusquisque praesumitur ea, de quibus fama est in Civitate, nisi sit infirmus, vel absens, num. 269. — Scientia probatur, si haeres esset Uxor, vel filius defuncti, qui simul habitabant, num. 270. — Filius praesumitur scire, an bona sint allodialia, vel emphyteutica, si habitat simul cum patre, num. 271. decl. n. 273. — Filius praesumitur certioratus a patre, an bona sint emphyteutica, vel allodialia, num. 272. decl. ut ibi. — Scientia probatur in haerede, si canon post mortem defuncti solutus fuit, n. 274. — Scien-

tia haeredis probatur, si ipse aliqoando confessus fuit bona esse emphyteutica, num. 275. — Scientia haeredis probatur si ipse vidisset defunctum canonem solvere Domino tanquam emphyteutam, num. 277. — Scientia probatur conjecturis, num. 278. — Scientia probatur per unicum testem, num. 279. decl. quando est omni exceptione major, ibid. — Emphyteuta, qui non possidet rem emphyteuticam, non tenetur solvere canonem, n. 280. — Decl. nisi esset in culpa, quominus possessionem adeptus esset, vel dolo desiisset possidere, n. 282. — Et sufficit, quod sine culpa desiisset possidere, num. 283. — Emphyteuta, qui non habet commoditatem rei, non tenetur onera subire, n. 281. — Emphyteuta, si non solvat canonem, non excusatur, si quis esset immissus in possessionem vigore Salviani interdicti, n. 284. — Emphyteuta excusatur a solutione canonis, si fundus emphyteuticus per biennium, vel triennium fuerit inundatus ab aquis, num. 285. — Emphyteuta probare debet se non possedisse, ut excusetur a solutione canonis. num. 286. — Caducitatem si Dominus remittit, nihilominus emphyteuta tenetur solvere canonem. num. 288 — Fiscus, et Ecclesia aequiparantur, n. 290. — Emphyteuta expelli non potest, ob canonem non solutum, si adest pactum. quod non possit expelli, num. 290. — Declara nisi simpliciter dictum sit, de non expellendo, num. 291. — Decl. 2. ut n. 292. — Subdec. num. 293 — Praelatus, sive rector non potest altecare formam primae concessionis, num. 293. — Emphyteuta expelli non potest, quando adest statutum disponens, quod ob canonem non solutum non possit expelli, n. 296. — Decl. nisi adesset juramentum, num. 297. — Decl. 2. nisi esset Ecclesiae. num. 298. — Dictio quousque, dictio tandiu, et donec, quid important, num. 299. — Compensare potest emphyteuta, quando est creditor D. in tanta quantitate, vel majori, ut ob non solutum canonem, expelli non possit, n. 300. — Et sufficit, quod habeat justam causam credendi, se esse creditorem, num, 301. — Et idem, si esset creditor damnorum, et interesse, ut quia fuisset expulsus a Domino. num. 302. — Etiam stante juramento, num. 303. — Decl. si creditum esset liquidum, num. 312 — Sed si posset incontinenti probari, admitteretur, et quantum tempus requiratur, relinquitur arbitrio Iudicis, ibidem. — Decl. 2. ut sit creditor ejusdem generis, et in quantitate num. 313. — Decl. 3. si canon in pecunia consisteret, et D. esset debitor, et in sua electione solvendi speciem, vel quantitatem, num. 314. — Decl. 4. si canon consisteret in quantitate, et D. haberet facultatem se liberandi, num. 315. — Decl. 5. quando ab una parte debetur species, et ab altera pecunia, num. 316. — Decl. 6. si esset creditor in minori summa, quam sit canon, num. 318. — Compensatio ne habeat locum stante juramento, num. 303. et seq. — Et quid in pauper. num. 305. — Quid, si debitum similiter sit juratum, num. 306. — Quid, si procedatur sola facti veritate inspecta, num. 307. — Quid, si esset renunciatum compensationi, num. 308. — Quid, si in instrumento adest juramentum generale, et non speciale, num. 310. — Et quid, si juramentum est praestitum ab antecessore a quo causam habet. num. 309. — Decl. quando creditum est liquidum: secus, si non esset liquidum. num. 312. — Decl. ut sit emphyteuta sit creditor ejusdem generis. et in quantitate, quae recipiat functionem in genere suo. n. 313. — Iuramentum non ligat haeredes successores. quoad reatum perjurii, sed quoad observantiam ligat. n. 309. Compensatio non fit de specie ad speciam. nec de genere ad aliud genus, num. 317. — Compensatio, ut fiat, requiritur, quod emphyteuta sit creditor D. ante lapsum biennii, vel triennii, num. 319. — Solutio canonis, facta per extraneum. etiam nomine proprio prodest emphyteutae, ne cadat a jure suo, et ne dicatur perjurus. num. 311. — Canonem solvere non potest tertius, sive extraneus pro emphyteuta invito Domino, nisi habeat mandatum ad solvendum, num. 322. — Mandatum ad solvendum requiritur, ut quis possit invito Domino solvere canonem pro emphyteuta, n. eod. — Fiscus, an possit solvere canonem pro emphyteuta delinquente, n. 321. — Cautela abundans non nocet, num. 322. — Emphyteuta excommunicatus, vel indirectus, an excusetur si non solvat canonem, num. 329. — Carceratus potest mittere procuratorem. nisi detineatur in arcta custodia. num. 330. — Bellum quando dicatur justum, vel injustum, n. 332. — Belli timor est pejor ipso bello. num. 333. — Bellum. et sterilitas acquiparantur, num. 345. — Emphyteuta. an possit solvere canonem invito D. pro pluribus annis futuris. n. 363. — Debitor potest solvere invito Dom. anticipate. n. 363. ubi declaratur. — Tempus biennii, vel triennii, quo debet emphyteuta solvere, est continuum, num. 377. — Dictio, per, adjuncta tempori, denotat continuationem temporis, num. eod.

Iste titulus erat ponendus inter quaestiones praecedentes, in quibus de diversis caducitatibus disseruimus, sed quia haec materia solutionis canonis, et caducitatis ob non solutum canonem, est satis prolixa, ideo decrevi hanc materiam separatam ponere.

Emphyteuta igitur, si non solvat canonem infra triennium, si est emphyteusis saecularis, cadit a jure suo, et res incidit in commissum; ita ut dominium utile cum directo consolidetur, *l.* 2. *Cod. de jur. emph.* si vero est emphyteusis Ecclesiastica, infra biennium, textus est in *Auth. qui rem, Cod. de Sac. Sanct. Eccl. et in §. scire autem Auth. de non alien. et in cap. potuit de locat.* Clar. *§. emphyteusis quaest.* 8. *in principio*, Redoan. *de reb. Eccl. non alien.* Rub. *de sol. can. fol.* 434. *num.* 9. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. in principio* cum aliis per ipsos allegatis, et Rot. *in recent. par* 1. *dec.* 400. *in fine*; Ratio autem quare minus tempus sit statutum in emphyteusi Ecclesiae, est favor ipsius Ecclesiae. Ias. *in Auth. qui rem num.* 10. *Cod. de Sac. Sanct. Eccl.*

2 Amplia primo, habere locum, etiam si nullum pactum intervenerit inter Dominum, et emphyteutam, ut cadat a jure suo; quia hoc ex sola natura emphyteusis venit, Ias. *in d. l.* 2. *num.* 4. Salyc. et Alber. *ibid.* Corb. *in ead. caus. ampl.* 1. Mant. *in eod. tit. in principio.*

Amplia secundo, ut non valeat consuetudo in contrarium, quod emphyteuta non incidat in commissum, ob canonem non solutum. Abb. *in cap. nulli de reb. Eccl. non alien. et cap.* 1. *de his quae fiunt a Prael.* Ruin. *cons.* 4. *in principio vol.* 1. sed *in cons.* 151. *col.* 3. *num.* 8. *eod. vol.* tenet contrarium, verum opinionem Ruin. procedere dixit Seraph. *de privil. jur. privil.* 84. *in principio*, in emphyteuta privati; non autem in Ecclesia. 3

Contrarium etiam in Ecclesiastica emphyteusi tenet Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 27. *n.* 39. quia valet pactum quod emphyteuta propter non solutum canonem non possit expelli; ergo valet etiam consuetudo, quae est fortior, quam sit pactum privatorum, *cap. ult. de consuet. allegat.* Abb *in cons.* 72. *alias* 73. *num.* 2. *lib.* 1. Ias. *in l.* 2 *num.* 120. *Cod. de jur. emph.* Dec. *in c.* 1. *num.* 6. *de consuet.* et Ruin *cons.* 4. *num.* 5. *ver. tertio*, 4

lib. 1. Alciat. *cons.* 11. *num.* 12. *lib.* 6. Covar. *var. resol. lib.* 3. *cap.* 7. num. 1. *ver. nam, et si canonibus.* Corb. *de caus. ob non sol. can. limit.* 2. Et idem dicit, quando adessent capitula inter emphyteutas et Ecclesiam, seu Dominum, ut est in Civitate sua Urbini, qui etiam alios citat, videlicet Rip. *cons.* 87. *num.* 1. Rocc. de Curt. *de cons. sect.* 6. *num.* 14. et Ioan. de Anan. *cons.* 84. *col. fin.* et licet dicta consuetudo videatur Ecclesiis damnosa; tamen, quia non est multum damnosa, valet, secundum praedictos Doctores; et satis est, quod Ecclesia, et Dominus possit agere ad pensionem: hoc enim continet aequitatem, quam Ecclesia debet servare, *cap. suam, de poenis*, Redo. *de reb. Eccl. non alien. pag* 498. num. 12. et vide infra *limit.* 5.

5 Nec obstat, quod statuta Episcoporum non ligent successores, nisi statutum sit confirmatum a Papa, ut est decisio Rotae *in recent.* 79. *n.* 6. *par.* 1. quia respondet Corb. ibi *num.* 4. quod, cum capitula fuerint observata per longissimum tempus, ligant etiam successores Episcopos; quia valent in vim consuetudinis inductae, mixtim per Clericos, et laicos, ad not. per Abb. *in cap. cum causa*, 3. *not. de re jud.* Felin. *in cap. Ecclesiae S. Mariae, de Const. col.* 31. *et* 32. ita tenet Ioannes Baptista Ferr. *consil.* 252. *vol.* 2. Anch. *cons.* 44. *num.* 4 in istis terminis, Dec. *in l. eum tempus num.* 9. *de reg. jur.* Ias. *in l.* 2. *num.* 126. *Cod. de jur. emphyt.* Redo *de rebus Eccl. non alien. pagina* 25. *num.* 22. *et d. pag.* 498. *num.* 12. Nec similiter est audiendus Bero. *cons.* 107. *num.* 6. *in fine vol.* 1. *et cons.* 104. *num.* 4. quia licet successores non ligentur in vim capitulorum, ligantur tamen in vim consuetudinis, et eadem capitula fuerunt composita inter Cardinalem Araceli, tunc Episcopum Fulginiae, et Civitatem; et tamen semper fuerunt observata, quod scilicet bona emphyteutica reversa ad Episcopatum, ob canonem non solutum, Episcopus non possit pro se retinere, neque etiam ob generationem finitam, sed proximioribus concedere tenetur, vel admittere emphyteutam ad purgationem morae, soluto laudemio, et dicta capitula sunt in viridi observantia; et vide etiam quae diximus in tit. *de alien. quaest.* 1. *num.* 249. *et seq.* ubi probavimus, quod valet consuetudo, ut emphyteuta possit alienare irrequisito Domino.

6 Et praedicta opinio habebit etiam locum in emphyteuta, qui habet emphyteusim in illa Civitate, in qua adest praedicta consuetudo; sive adsunt praedicta capitula, et illam reciperet ab Abbatibus, habentibus abbatias extra territorium: beneficia tamen annexa, seu membra in territorio: nam quantum ad illa membra, et res in territorio existentes, et illa, quae concernunt ipsas res, habentur perinde, ac si eorum Abbatiae essent in territorio; ita ut circa illas res possit induci consuetudo in concernentibus ipsas res, et personas Abbatum, ac si haberent Abbatias in territorio; ita dicit Paul. de Castr. *cons.* 173. et Abb. *d. cons.* 72. quos sequitur Corb. *d. limit.* 2. num. 8. *et seq*

Declaratur tamen, ut non excuset emphyteutam, qui non est vere Civis illius Civitatis, in qua dicta consuetudo viget, et esset Civis per privilegium, ut per Bero. *cons.* 104. *num.* 6. *vol.* 1. nisi in investitura esset dictum, ut censeatur facta concessio, secundum capitula, sive consuetudinem Civitatis. Paris. *cons.* 180. num. 46. *vol.* 1. Corb. *d. limit. num.* 10. 7

Declaratur etiam, si Dominus in concedendo aliter convenisset; quia tunc emphyteusis ex partium conventione legem acciperet, *l.* 1. §. *si convenerit. ff. depositi*, tunc intelligeretur ab illa consuetudine recessum. Bero. *eod. cons.* 107. num. 7. *in fine, vol.* 1. 8

Amplia tertio, ut habeat locum etiam, si emphyteusis esset perpetua; quia intelligitur perpetua, donec pensio solvatur, *l.* 2. §. 1. *ff. si ager. vectig. et* §. *adeo Inst. de locat.* et ideo, si emphyteuta non solvat debitis temporibus, privatur jure suo. Bern. *cons.* 118. *num.* 4. *lib.* 1. Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 27. num. 2. 9

Amplia quarto habere locum etiam, si emphyteusis esset magni valoris, et pro recognitione emphyteuta solveret unam dumtaxat numinum: nam si non solvit intra triennium, vel biennium, privatur jure suo. Bart. num. 5. Bald. *num.* 3. Ias. *num.* 16. Dec. *num.* 3. *in Auth. qui rem, Cod. de Sac. Sanc. Eccl.* qui Ias. et Dec. de com. testantur, idem Ias. *in d. l.* 2. *num.* 53. Ruin. *cons.* 167. *num.* 10. *vol.* 1. Tiraq. *de ret. convent.* §. 4. *glos.* 6. *num.* 26. *in fine*, Barbat. *cons.* 26. *in fine, vol.* 2. Afflict. *dec.* 80. *num.* 2. Soc. *cons.* 167. *num.* 7. *in fine, vol.* 2. Redo. *de Reb. Eccl. non alien. in Rub. de cad. ob* non *sol. can. num.* 6. Clar. §. *emph. qu.* 8. *ver. sed pone*, ubi dicit in practica ab hac opinione non esse recedendum; sequitur Mant. *in d. tit.* 27. *num.* 13. et Corb. *eadem causa ampl.* 4. Quam opinionem ipse declarat, ex sententia Afflict. *d. dec.* 80. *ver. in contrarium, usque ad finem*, non habere locum, quando res, quae fuit submissa sub natura emphyteutica, valebat ducatos mille, et Dominus in naturam emphyteuticam pro ducatis trecentum, quos recepit, submisit illum pro ducatis quindecim annuatim in naturam emphyteusis: nam, si cessetur in solutione canonis, res non cadit in commissum in totum, sed solum pro illis ducatis trecentis, et sic pro parte illa. 10

Amplia quinto, ut emphyteuta cadat a jure suo, etiam si non in totum, sed in parte, et in uno numero cessaverit. Spec. *in* §. *nunc aliqua, quaest.* 29. *de locat.* Paul. de Castr. *in l. in executione*, §. *item si ita, num.* 1. *in fine, ff. de ver. oblig.* et ibi Alex. num. 5. Bald. *in Rub. Cod. de cont. empt. q.* 10. num. 10. Old. *cons.* 29. Alber. *in Auth. qui rem, C. de Sac. Sanct. Eccl.* Natt. *cons.* 479. *nu.* 7. *et seq.* Tiraq. *de retract. convent.* §. 4. *glos.* 6. num. 26. Rimin. Inst. *de donat.* §. 1. num. 4. Gozad. *cons.* 57. *num.* 15. *et cons.* 69. *num.* 8. Re- 11

doan. *eodem tractatu*, *fol.* 423. *num.* 10. Ias. *in dict. l.* 2. *num.* 54. qui testatur hanc esse magis communem opin. Crot. *in repet. l.* 4. §. *Cato. num.* 29. *ff. de verb. oblig.* Bero. *cons.* 120. *num.* 17. *vol.* 1. Rol· *cons.* 17. *num.* 14. *vol.* 2. Hippol. Rimin. *cons.* 94. *num.* 2. Corb. *eadem causa ampl.* 5. *in principio*, Caputaq. *decis.* 300. *par.* 1. Caroc. *dec.* 65. *num.* 8. *et in tract. de locato*, Rub. *de locatione ad ad longum tempus*, *num.* 16.

12 Contrarium, scilicet, quod emphyteuta cadat pro rata, quando pensio consistit in decem scutis, et cessavit in solutione quatuor, vel quinque, tenuit Spec. sibi cootrarius, in quaestione 30. cujus miratur Ias. *in dict. l.* 2. *num.* 54. quod sic festinanter mutaverit sententiam. Clar. autem *in dict. quaest.* 8. *ver. hoc autem* pro evitanda contrarietate, et conciliaoda opinione Spec. distinguit illas duas decisiones, aut pensio erat unius nummi, et cessans in illo nummo, non excusatur a caducitate, et in istis terminis loquitur Spec. *in dict. quaest.* 29. Aut pensio erat majoris summae, et tunc, si emphyteuta cessat in parte notabili, puta dimidia, aut tertia, vel quarta parte; et siquidem cessavit per errorem, vel paupertatem excusatur non solum pro parte, qua solvit, sed etiam pro toto; Aut vero non apparet de paupertate, neque de errore, et cadit a toto, quam tamen intelligit, ut procedat, quando praestabatur unica pensio super tota re, puta decem aureos, super uoa domo, vel fuodo; secus autem, si praestaretur ad ratam, puta quinquaginta perticis terrae, ad ratiooem solidorum decem pro siogula pertica: et in hoc casu tenet, qood emphyteuta non cadat, nisi pro illis particis, pro quibus non solvit pensionem: Aut vero cessavit in minimo, puta si pensio erat sex, aut octo scutornm, et cessavit in uoo, et hoc casu excusetur a caducitate pro rata, et in istis termiois loquitur Spec. *in dict. quaest.* 30. sed idem Clar. *ibidem*, *ver. ego tamen*, tenet, quod in isto casu excusetur a toto, maxime, quando appareret emphyteutam noo cessasse per cootumaciam, vel contemptum, quod in dubio praesumendum nou est, et ita dicit Senatum judicasse.

13 Ego autem puto distinguendum sic, aut pensio coosistit in uno nummo, et clarum est, quod si emphyteuta non solvit intra trieonium, vel bienninm cadat a jure suo, ut supra diximus, *num.* 10. Aut pensio consistit in majori summa, et emphyteuta cesset in parte notabili, et tunc non excusetur, pro qua facit, quod diximus supra, *num.* 11. Aut emphyteuta teuetur solvere magnam quantitatem, et in solutione modicae quantitatis deficit, et tunc excusetur. Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 14. *et* 56. ubi testatur, quod Rota in una Romana domorum coram Bravo die 18. Maji 1579. quae decisio hodie est impressa in 4. par. *divers. decis.* 740. tenuit opinionem Clari, quod emphyteuta, si cessavit in uno, et pensio erat sex, vel octo scutorum, excusetur in totum, et Domini de Rota excusaverunt emphyteutam, qui cessaverat in quatuor juliis, et major pars erat soluta, et canon erat magnae summae.

Et pro ista opinione facit, quod dicunt Beuint. *dec.* 6. Guid. Pap. *decis.* 174. et Paul. de Monte Pico *in repet. Auth. praeterea*, *num.* 12. *et seq. Cod. unde vir et uxor*, quod emphyteuta non privatur jure suo, quando deficit in solutione caoonis in parvo, puta, quia ooo erat librarum decem, et unius par caponum, si solvat illa decem, et nun par caponum, quam sententiam sequutus fuit antea Ias. *in leg. in executione*, §. *item si ita*, *ff. de verb. oblig.* optimis fundamentis, quod si emphyteuta deficit in nno oommo, et erat obligatus solvere majorem quantitatem excusatur a caducitate: quia talis defectus videtur potius ab errore, quam a malitia processisse, per *leg. quamvis*, et ibi not. Bald. *ff. de cont. et demon.* et quia etiam aequitas hoc non dictat, quod emphyteuta pro uno nummo expellatur, et etiam ex trita illa regula, de minimis non curat Praetor. *leg. scio*, *ff. de integ. rest.* Beniut. *ead. decis.* et Dec. *in cap. appellationibus, de appellat.* ubi tractat, an de minimis sit curaodum. Et hanc opinionem videtur tenere Fachiu. *cont. jur. lib.* 1. *cap.* 96. 14 15

Et quamvis opinionem Benint. conetur Corb. *dict. ampl.* 5. *num.* 8. reprobare, aliquibus rationibus motus: tamen ejus rationes in mioimo non procedunt, per *dict. l. quamvis*, et per alias rationes, quas ponunt Jas. *in d.* §. *item si ita*, et Benint. *dict. dec.* 6. cujus decisio, quando emphyteuta defecit in non solvendo par caponum, fuit approbata a Rot. *in recentior. par.* 2. *dec.* 577. *num.* 3.

Quid autem, si adsit juramentum, nunquid, 16
si emphyteuta, etiam si deficiat in mioimo cadat a jore suo? Benint. *in ead. decis. in fine* refert Gozad. *cons.* 57. *num.* 15. tenere, quod cadat, et dicit ibi alios referre, et videndum Guid. Pap. ponentem hanc quaestionem *qu.* 75. ulterius, et ipse nihil determinat. Seraph. *de priv. jur. privil.* 84. *n.* 11. dicit habere locum, si cessaverit quid minimum solvere, allegat Paul. de Castr. *in d. l. in executione*, §. *item si ita*, Salyc. *in Auth. praeterea C. de Sac. Sanct. Eccl.* Barbat. *consil.* 36. *vol.* 2. Goz. *eod. cons.* 57. *num.* 15. Ruin. *cons.* 167. *col.* 3. *post num.* 10. *vol.* 1. Bruo. *in tract. de stat. faem. a succes. exclu. art.* 9. *quaest. ult. col. pen.* et tenet illam decisionem 6. Benint. procedere de aequitate juris canonici, quod erat inspiciendum, cum sit de terris Ecclesiae, ut per Bart. *in leg. privilegia*, *C. de Sac. Sanct. Eccl.* et notant omnes *in cap.* 1. *de nov. oper. nunt.*

Sed retenta opinione Rotae, quod emphyteuta excusetur, si in minimo deficiat; teneo, quod habeat locum etiam stante juramento; et moveor primo, ex sententia Clar. *dict. qu.* 8. *in principio*, quod joramentum non operatur in emphyteuta, 17
ultra naturam actus, quam aequiorem appellat Bursat. *cons.* 253. *lib.* 3. *n.* 52. et Grat. *cons.* 121.

num. 21. *et* 24. *lib.* 2. ergo juramentum non potest operari, nisi quantum principalis dispositio
18operatur. Secundo, hodie juramentum potius ex stylo Notariorum, quam ex expressa partium conventione apponitur in omnibus contractibus, et investituris; et propterea intelligi debet secundum naturam contractus, super quo interponitur, non ampliando naturam actus, sed illam confirmando. Ant. Gab. *de jur. jur. conc.* 10. Bursat. *dict. cons.*
19*num.* 51. Tertio, juramenti inobservati poena, seu dispositio *l. si quis major cod. de trans.* non habet locum in feudis, Curt. *in tract. feud.* 4. *par.* n. 153. *in fine*, idem Gab. *de trans. conc.* 1. *num.* 18. Ergo non habet locum in emphyteusi, cum de uno ad
20aliud arguatur; et in dubio debeat fieri interpretatio, locum poenae juramenti cessare; ita Grat. *d. cons.* 10. *num.* 72. et Bursat. *dict. cons. num.* 54. Quarto, Doctores in contrarium allegati loquuntur in terminis, retenta opinione, emphyteutam non excusari, si in minimo deficiat. Quinto, dispositio *dict. leg. si quis major*, habet locum in vero doloso, qui in contemptum juramenti contravenit, ut diximus *de var. caduc. quaest.* 2. *num.* 20. cum ergo emphyteuta cessaverit in minimo, solvendo reliquam partem non potest dici dolosus, ut infra dicam; sed potius hoc fecisse per errorem; igitur excusari debet, stante etiam juramento. Sexto, per-
21jurium non incurritur sine dolo. Cassad. *decis.* 2. *de locat. num.* 7. Seraph. *decis.* 1243. et dolus in tam parva summa, praesumi non debet; igitur etc.

Nec huic opinioni debet obstare, quod diximus, *de var. caduc. quaest.* 1. *num.* 44. quod, si emphyteuta promiserit canonem solvere infra certum, et limitatum tempus, cum juramento: si non solverit, propter perjurium privatur jure suo, non expectato biennio, neque triennio. Et sic juramentum non intelligitur secundum naturam contractus: cum ex natura contractus, debeat expectari biennium, vel triennium. Quia responderi potest, quod multi tenent contrarium, ut infra dicemus. Secundo responderi etiam potest, quod non est mirum, si emphyteuta privatur jure suo in illo casu; quia cum promiserit solvere canonem singulis annis, vel infra certum tempus, et jurejurando se obstrinxerit, si non solvit, incidit in perjurium, et propter perjurium privatur omni commodo contractus: nos autem sumus in casu diverso, quia emphyteuta solvit jam canonem, sed defecit solum in minimo, et praesumendum est defecisse per errorem, et non per malitiam, et dolum, seu contemptum, ut dicemus in tertia declaratione, et ideo dicendum est, emphyteutam non incidisse in perjurium, deficiendo in minimo; et pro hac opinione faciunt ea, quae scripsit Redo. *de rebus Eccles. non alien. fol.* 70. *a num.* 52. *usque ad finem*, videlicet,
22quod jura non curant parva, et modica, nec de modica re datur actio; nec de modica laesione datur restitutio; nec de modica re datur actio de dolo; similiter pro modico non datur actio injuriarum; et modicum et nullum aequiparantur, et modica res non est attendenda; nec actionem parit, nec exceptionem; et multa alia ponit, quae juribus, et auctoritatibus comprobat, et si cupis videre ad saturitatem de minimis, et modicis, vide Tiraq. *in tract. de judicio in rebus exiguis feren.*

Comprobatur etiam haec opinio alia ratione.23
Quia si emphyteuta possit expelli, si in minimo deficeret, propter juramentum, sequeretur, quod juramentum esset quodammodo iniquitatis vinculum, contra *cap. si vero, de jur. jur.* Afflict. *decis.* 322. *num.* 9. Seraph. *de privil. jur. privil.* 83. *num.* 102. iniquum enim videtur, quod emphyteuta privetur jure suo, si deficiat in minimo.

Declara primo supradictam ampliationem, ut24
non procedat, quando emphyteuta recepit plures res, sub diversis pensionibus, puta unam domum sub canone unius nummi, et fundum sub pensione alterius nummi: nam si postea solvat unum nummum, et in alio cesset per biennium, aut triennium in solutione canonis, non privatur, nisi ea re, in cujus solutione cessavit: cum corpora rerum, et pensiones sint distinctae. Corb. *ead. caus. et ampl.* 5. *num.* 19.

Declara secundo, secundum Clar. *d. qu.* 8. ut25
supra diximus, quando pensio praestaretur ad ratam, puta pro quinquaginta perticis terrae, ad rationem solidorum decem pro singula pertica: ex quo enim quaelibet pertica habet quodammodo constitutam suam pensionem, non caderet emphyteuta, nisi pro illis perticis, pro quibus pensionem non persolvisset, ex communi regula, quod nemo puniendus est, nisi in eo, in quo delinquit, *l. rescriptum, ff. de his, quib. ut indig.*

Contrarium tenet Corb. *d. ampl.* 5. *num.* 22 .26
movetur, quia unica est concessio, et non sunt plures concessiones, et illa concessio complectitur illas quinquaginta perticas, per *leg. si ex toto §. fin.* ubi Bart. et Jas. *num.* 13. *ff. de legat.* 1. ubi disponitur, quod si legatur certa quantitas ad pondus, non dicuntur esse tot legata, quot pondera: sed dicitur unum legatum, propter unum numerale, scilicet quinquaginta, quod complectetur ista pondera. Et facit etiam pro hac opinione, quod si27
quis donat alicui mille pondera olei, non censentur plures donationes, sed una: ideo si excedunt summam quingentorum aureorum, requirit insinuationem, alias nihil valeret, dicit tamen Corb. quod, si concessisset singulas quinquaginta perticas terrae, existentes in tali loco, et fundo, ad rationem canonis decem solidorum, pro singula pertica, opinio Clar. fortasse posset sustineri, cum concessio sit non per verbum numerale, sed per verbum distributivum, singulis; quia perinde videtur, ac si Dominus quinquaginta vicibus dictas quinquaginta perticas terrae in emphyteusim concessisset, ut per Doctores *in d. l. ex toto §. fin.* ubi volunt, quod si legatum est distributivum, tunc non est unum legatum, sed plura legata: tamen

cogitandum reliquit, per doctrinam Bart. *in l. scire debemus, n.* 4. *ff. de verb. oblig.* ubi poena committitur pro toto, et non liberatur unam solvendo, per *l. si quis ducento*, §. *eum stipulamur*, *ff. de reb. dub.*

29 Ego autem in utroque casu censeo, opinionem Clar. non esse veram, quia concessio est facta sub unico canone, et pro unica re, licet fuerit dictum ad rationem decem solidorum pro qualibet pertica, et ideo caderet emphyteuta a toto, et non a parte. Facit pro hac opinione, quod canon debet solvi integer: nec sufficit, quod in parte solvatur, alias cadit a toto: poena enim, quae additur dationi in totum, committitur, etiam si in parte cessetur, *l. stipulationum aliae*, §. *si tu sortem*, *ff. de verb. oblig.* Redo. *de rebus Eccl. non alien. fol.* 436. *num.* 1. *et seq.* facit etiam, quia emphyteuta non potest solvere canonem invito Domino per partes, sed semel totum, et integrum tenetur solvere. Bart. *in l. eum qui*, *ff. de ann. leg.* Jas. *in l.* 2. *num.* 18. *Cod. de jur. emph.* Afflict. *decis.* 153. *num.* 3. et creditor non tenetur recipere pecuniam minutatim. Rot. *in recent. par.* 1. *decis.* 372. *n. sexto.* Gomez *de individ. tom.* 2. *cap.* 10. *num.* 5. nisi sit haeres, ibi *n.* 4. et quando sunt plures haeredes, pro virili teneantur. Ludovis. *decis.* 412 et ibi Add. et Gomez *ibidem num.* 5. et procedit etiam, si cohaeres non sit solvendo, ut ibi per Gomez et per Add. *ad dict. decis. Ludovis.* sed hoc non procedit in solutione canonis, ut infra videbis, *num.* 73. Paulus de Castr. et alii *in leg. quidam aestimaverunt*, *ff. si cert. pet.* Red. *ibidem num.* 7. Pract. Papien. *in for. lib. quo agitur ad fict. praest. in ver. omni anno*, et ibi Add. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. quaest.* 7. Et habet locum etiam, si plures res concessae sint sub uno canone: ut ibi dicitur: cum ergo ista concessio sit facta sub unico canone; licet ad rationem solidorum decem pro singula pertica, si emphyteuta posset solvere pro una pertica, et non pro aliis, sequeretur, quod invito Domino partem canonis posset solvere, quod non est dicendum: facit quoque, quod emphyteuta per non solutionem canonis, cadit a pluribus rebus, quas accepit simul, et eodem contextu, et pro una omnium pensione: secundum unam opinionem, de qua per eundem Corb. *d. caus. amp.*. 6. et nos infra dicemus. Item pro ista opinione facit, si emphyteuta relinquat plures haeredes, si unus ipsorum partem canonis solvat, et alius non, res tota in commissum cadit, ut per eum Redo. *dict. loco num.* 6. et per Corb. *ibidem ampl.* 8. sed de hoc vide *infra num.* 63.

33 Declaratur tertio, ut non habeat locum supradicta ampliatio, quando emphyteuta per errorem cessasset partem emphyteusis solvere: nam modicus defectus, bona fide errantis non impedit impletionem conditionis: jure benignitatis; ita Jas. *in dict. l.* 2. *num.* 55. *ver. limito tamen*, et Alex. *in dict. l. in executione*, §. *item, si ita, num.* 5. *de verb. oblig.* ubi dicit, quod talis defectus solutionis partis canonis, potius ab errore, quam a malitia, et sic a contemptu processerit; quam declarationem sequitur etiam Socin. *in leg. quamvis*, *ff. de cond. et demon. num. quarto.* Mantic. *eodem tit.* 27. *num.* 53. Clar. *dict. quaest.* 8. *ver. hoc autem.* Redoan. *citato loco*, *num.* 11. et vide supra *num.* 14. et est dec. Rot. *parte* 4. *divers.* 896. *num* 3 *et seq.* ubi quod potius praesumatur error, quam malitia, deciditur.

Declara quarto, quando emphyteuta propter 34
paupertatem cessasset solvere partem canonis, Jas. *in d. l.* 2. *num.* 56. Clar. *d. quaest.* 8. *ver. hoc autem.* Redoan. ut supra *num.* 5. Mantica *eodem titulo* 27. *num.* 54. ubi dicit, quod habet locum, etiam stante juramento, quia a perjurio etiam excusatur. Bald. per illum tex. *in c. querelam num.* 5. *de jur. jur.* sed vide infra *num.* 379. *et seq.*

Ampliatur sexto, ut non expectetur biennium, 35
neque triennium, si emphyteuta juret solvere canonem singulis annis, vel statutis temporibus: nam ob cessationem unius anni, emphyteusim amittit; hoc fuit originale dictum, Bald. *in c. querelam, de jurejurando per illum text. et per leg. si quis major, C. de transac.* ubi sancitum est, quod, qui conventionem servare juravit, si juramentum non observet, commodo contractus privatur, et eum sequitur Jas. *in dict. leg. si quis major*, et communiter Doctores, ut ibi Curt. *num.* 18. testatur, et Cagn. *num.* 32. Natt. *cons.* 426. *num.* 21. *et consil.* 479. *num.* 11. *et seq.* ubi ampliat habere locum, si interposita sit clausula, quae decreto Principis habeat omnes vires juramenti; idem tenet Dec. *in Auth. qui rem, n.* 10. *ver. octavo, C. de Sac. Sanc. Eccles.* Grat. *cons.* 81. *num.* 3. Alex. *cons.* 85. *vol.* 1. *in principio.* Rol. *cons.* 8. *n.* 41. *vol.* 1. *et cons.* 6. *num.* 42. *eodem vol. et cons.* 25. *vol.* 2. Redo. *de reb. Eccles. non alien. pag.* 497. *num.* 5. *et pag.* 440. *num.* 10. Bened. *in cap. Raynutius, num.* 27. *de testo.* Cott. *in memor. in verb. Emphyteuta*; Hipp. *sing.* 226. Et hanc sententiam frequentiori calculo esse receptam, testatur Gozad. *cons.* 57. *num.* 39. Bero. *cons.* 126. *n.* 7. *vol.* 1. Bologn. *cons.* 31. *volum.* 2. Ripa *in cap.* 2. *num.* 20. *de rescript.* Gomez *in* §. *item si quis postulante, num. octavo. Inst. de act.* et Honded. *cons.* 56. *num.* 4. *vol.* 1. *ubi num.* 5. declarat procedere vivente primo emphyteuta, qui canonem solvere promisit, sed non contra haeredem ex sententia Hier. Gabr. *cons.* 66. *num.* 25. *cum seq. lib.* 2. sed Clar. *in dict. quaest.* 8. *ver. et hoc dicit*, quod haec est magna decisio, maxime iis temporibus in quibus Notarii in omnibus instrumentis inserunt juramentum, et propterea sibi nunquam placuit haec opinio, debet enim (dicit ipse) intelligi juramentum semper secundum naturam contractus super quo interponitur, non ut ampliet, sed confirmet, et quod haec sit aequior opinio.

Contrariam sententiam non solum tenet Clar. 36
sed etiam Ias. *in l.* 2. *cod. de jur. emphyt. n.* 47. sibi

contrarius, qui in *d. l. si quis major dicit*, quod sapientis est mutare propositum in melius, recedens ab opinione, quam tenuit *in d. l.* 2. et eandem sententiam tenuit Alciat. et Bologn. in ead. *leg. si quis major.* Covar. *in c. quamvis de pact. in* 6. §. *ver. sexto*, *num.* 5. Cott. in memorialibus *in ver. mora purgari*; sed a com. non est recedendum, ut etiam de com. testatur Seraph. *de privil. jur. privil.* 84. *sub num.* 6. Corb. *dicta causa, ampl.* 40. *num.* 3. Cavalc. *decis.* 29. *num.* 47. *par.* 2. Qui tamen intelligit in majore 25 annis, et in persona saeculari, non in minore, et Religioso, et haerede, et in Principatu Papiae. Vivius. *decis.* 501. *num.* 2. ubi dicit, opinionem Clar. esse contra communem, quam ipse impugnavit in sua sylva com. *opinione* 239. *lib.* 1. Et Bertaz. *in repet. dict. leg. si quis major. num.* 283. dicit in practica non esse recedendum ab opinione Bald. quae est fundata super firmam petram, scilicet in d. com. opin. et respondet contrariis, et praed. com. opin. pluries sequuta est Rota. ut in *decis.* 3.*par.* 2. *divers. num.* 1. et nos etiam diximus in tit. *de var. caduc. quaest.* 1. *nu.* 14. 45. et 46. ubi annotavimus, quod juramentum non transit ad haeredem, et quando apposita est clausula consueta; quod si per triennium, vel biennium non solvat, cadat a jure suo: non habet locum, ubi vide Capntaq. *decis.* 300. *prima par.* Surd. qui alios refert et praesertim, quod haec opinio habeat locum in Rustico, *consil.* 86. *num.* 19. et quod contraria sit nimis rigorosa.

37 Seraph. autem *in dict. privilegio num.* 6. volens conciliare praedictas contrarias opiniones, distinguit tres casus. Primus, quando fuit conventum expresse, quod solutio canonis in singulos annos fieret, ita quod, cessante eo per triennium, cadat a jure suo, et hic casus est clarus, quod si non solvit in primo anno, non efficitur perjurius, et per consequens non cadit; quia sic contrahentes voluerunt, et dicam plenius infra. Secundus casus, quando convenerunt, quod emphyteuta solveret canonem singulis annis, non adjiciendo aliter, quod eo non solvente, incideret in commissum, et in isto casu tenet, quod si emphyteuta non solvat in primo anno, dicatur perjurius, et per consequens cadat a jure suo: nam illa verba, singulis annis, verificari debent in quolibet anno. Tertius casus, quando partes dixerunt, quod certum quid solvatur in singulos annos, veluti solidus unus in quolibet anno pro canone, et isto casu non incideret in commissum, et in perjurium, non solvendo in primo anno, vel in secundo, sed debeat expectari triennium, vel biennium; Et ratio est secundum, eum: quia in hoc casu tempus singulorum annorum, non est adjectum solutioni, sed quantitati, ut scilicet appareat quantum quolibet anno sit solvendum, et sic habita ratione singulorum annorum, et hic casus sit diversus a praecedenti, quia in eo tempus fuit adjectum solutioni, non autem quantitati ut in hoc casu. Sed ego non video differentiam inter hunc casum, et praecedentem, quia sive tempus adjectum sit solutioni, sive quantitati juramentum operatur effectum suum: nam, stante juramento, partes censentur voluisse esse locum caducitati, etiam ante biennium, vel triennium finitum, si deficiat in primo anno, et Bald. in quo communis opinio est fundata, dicit haec formalia verba.

Ultimo conclude, quod ubi adest juramentum, non subintelligitur illa clausula, si per biennium non solverit, ergo vis tota stat in juramento, et in illius inobservantia, nisi aliter de mente contrahentium appareat.

Praeterea, *leg. si quis major*, *Cod. de trans.* in qua communis opinio est fundata, disponit, ut si quis contraveniat pacto jurato, infamia notatur, poenam incurrit conventionalem, actione privatur, rerum proprietate caret, et emolumentum omne, quod ex contractu percepit, amittit; cum ergo emphyteuta promiserit cum juramento certum quid solvere in singulos annos, veluti solidum unum in quolibet anno, non credo dubitandum esse, si non solvat in primo anno, ipsum non contravenire pacto jurato. Insuper illa communis opinio fundata est etiam *in cap. querela, de jurejur.* ubi est casus. Quidam Clericus promiserat cum juramento annuatim solvere duos bisantios, et per biennium cessavit a solutione, non necessitate, sed voluntate, mandat Summus Pontifex ipsum ab Ecclesia removeri: ergo tota vis stat in juramento, deinde non video differentiam, dicendo in singulis annis, vel in singulos annos, *leg. stichum*, §. *stipulatio.* et ibi Glos. *ff. de verb. oblig.*

Subampliatur ista sexta ampliatio, etiam si adesset statutum, prout adest in hac mea Patria, 38
disponens, quod emphyteuta non cadat a jure suo ob canonem non solutum, modo velit canonem solvere, ante litis contestationem, vel adesset decretum Principis: nam hujusmodi statuto non obstante, si emphyteuta juravit solvere singulo anno, vel statutis temporibus, per cessationem unius anni caderet a jure suo, quia hoc statutum non comprehendit contractum juratum. Bero. *cons.* 126. *num.* 8. *vol.* 1. Cagn. *in d. l. si quis major n.* 35. cum non possint laici disponere super juramento, dummodo statutum non sit ex certa scientia confirmatum a Summo Pontifice, etiam si intervenisset juramentum, cum Papa habeat potestatem disponendi super juramento, ut dicit Cagn. *in d. l. si quis major. num.* 35. *ver. limito praedicta*, ex sententia Brun. *cons.* 46 et Dec. *cons.* 112. *col.* 2. ac etiam Felin. *in c. constitutus*, *col.* 9. *ver. generaliter autem de rescrip.* tenet etiam Ias. *in d. l. si quis major*, et ibi Ias. *in d. l. si quis major*, et ibi Bertaz. *num.* 285. Corb. *dict. amphat.* 40. *num.* 6. et Mant. *d. tit.* 27. *num.* 38.

Subampliatur etiam, quod tale statutum non 39
habeat locum in emphyteusi Ecclesiastica; nam leges laicorum non possunt ligare, neque bona Ec-

clesiastica, neque personas, secundum com. opin. de qua per Grat. *consil.* 110. *num.* 36. *lib.* 1. et per Clar. §. *emphyt. quaest.* 48. et Mant. *dict. num.* 38. nosque diximus plene in tit. *de melior. quaest.* 10. *num.* 18. quemadmodum etiam statutum disponens quod finita emphyteusi, renovetur successoribus, non comprehendit Ecclesiam. Rot. *in recollect. per Paul. Rub. decis.* 58. *num.* 31. ubi aliae decisiones allegantur.

40 Declaratur ista secunda subampliatio, habere locum quoad praejudicium laicorum tantum, habentium bona Ecclesiastica, in emphyteusim, statutum praedictum; nam, et personae, et bona respectu utilis dominii sunt laicis subjecta; ideoque eorum legibus, et statutis ligantur. Clar. *dict.*
41 *quaest.* 48. et statutum disponens de successione bonorum includit emphyteuses Ecclesiasticas. Surd. qui plures allegat *decis.* 11. *n.* 4. sed de hoc vide *de divers. quaest. qu.* 22. ubi contrarium est verius.

42 Amplia septimo, habere locum etiam si Dominus simpliciter, et generaliter promiserit emphyteutam non expellere; Nam ista generalis promissio intelligitur eo solvente. Ias. *in dict. l.* 2. *num.* 34. et ibi hoc etiam notant Alber. et Salyc. et alii hoc tenent, quos refert Corb. *dict. caus. ampl.* 2. Et pro hac opinione faciunt quae diximus *in quaest.* 2. *num.* 28. *de var. caduc.* quod emphyteuta potest expelli propter deteriorationem, etiam si sit factum pactum, ut non possit, quia habet tacitam conditionem, si ex parte sua fecit, quod debet, nisi specialiter dictum esset, quod non possit expelli, etiam si rem deteriorem fecerit.

43 Amplia octavo habere locum etiam, si Dominus non interpellaverit emphyteutam, ut canonem solveret. Ias. *in dict. l.* 2. *num.* 35. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. pag.* 433. *num.* 6. Et est tex. expressus *in cap. potuit, de locat.* et tenent communiter Doct. *in dict. l.* 2. Corb. *ead. caus. ob non sol. can. ampl.* 3. et Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 4. *num.* 15.

44 Amplia nono, ut emphyteuta per non solutionem canonis cadat ab omnibus rebus, quas accepit pro uno omnium canone, ut in terminis tenet Crot. *in repet. l.* 4. §. *Cato, num.* 6. *de verb. oblig.* Et pro ista opinione facit, quod emphyteuta, qui male versatus est in una re, ab omnibus cadit. Alex. *consil.* 118. *lib.* 5. *ver. accedit.* Redo. *eod. tract. pag.* 507. *num.* 15. Tiraq. qui plures congerit, *de retract. lign.* §. 23. *glos.* 1. *num.* 2. et hoc argumento utitur Corb. *ead. caus. ampl.* 6. *num.* 2. et nos de hoc diximus supra *de var. caduc. quaest.* 2. *num.* 1. *et seq.* et dic, ut ibi: sed contrarium, dicit Corb. sustineri potest in duobus, et pluribus fundis, seu domibus sub uno canone submissis; nam videtur, quod pensio concernat unumquemque fundum, sive domum pro rata, sicut obligatio plurium ad eandem summam, concernit quemlibet obligatum pro parte, *c. constitutus de relig. dom.* et ibi Abb. Et ideo dicit, quod opiniones possunt conciliari, ut opinio prima procedat, quando verisimiliter Dominus illas res separatim non fuisset concessurus; quia tunc bene faciunt rationes pro prima opinione; secunda opinio habet locum quando separatim Dominus fuisset concessurus: tamen cogitandum relinquit.

Ego autem teneo, quod emphyteuta cadat ab omnibus rebus; quia concessio est facta sub unica pensione, et unico instrumento, et non in pluribus, et variis pensionibus, et scripturis, ut sentit etiam Caroc. *de locat. fol.* 196. *num.* 11. distinguendo in casu deteriorationis; et pro hac opinione non solum facit sententia illorum, qui tenent, emphyteutam cadere ab omnibus, si in una re male versatus fuerit; sed etiam omnia argumenta Tiraq. *de retract. lign.* §. 23. *glos.* 1. *num.* 3. *cum aliis. seq.* videlicet si res sit in solutum data, et pro parte evicta, aut ex duobus fundis alter evictus sit, remanet integra obligatio. Item, si quis duos servos emerit uno pretio, quorum alter ante traditionem mortuus fuerit, in uno non constat emptio. Item conductor plurium rerum uno pretio, sive una pensione pro omnibus potest resili- 45
re a conductione omnium; propter unam rem, qua frui non potest: quia reperta fuit esse cujuspiam Monasterii: sequitur Mantica *de tacitis, et ambig. lib.* 5. *tit.* 1. *num.* 18. et Caroc. *de locat fol.* 192. *num.* 18. quibus etiam argumentis utitur idem Caroc. *eod. tract. de locat. fol.* 162. *et* 163. *quaest.* 46
1. Insuper pro eadem opinione multum stringit. quod canon, sive pensio est individua, ut supra probavimus, *num.* 29. *cum sequentibus*: si enim emphyteuta plurium rerum caderet solum pro parte, sequeretur quod pensio posset dividi in partes; quod nec etiam fieri posset, cum incerta esset divisio canonis, ex multarum rerum solutione: stringit etiam aliud argumentum, quo utitur idem Tiraq. quod ubi tractatur de resolutione contractus, tunc venditio plurium rerum facta uno pretio, censetur esse unica venditio: ideoque 47
ob unam rem resolvitur contractus, et multa alis dicit, quae pro hac opinione faciunt, et ego nunquam vidi contrarium observatum.

Amplia decimo, ut culpa in non solvendo ca- 48
nonem commissa per patrem, sive per primum acquirentem, noceat filiis, et aliis in investitura contentis, vel comprehensis. Baldus *in l. adoptivum* §. *patronum, ff. de in jus. voc.* et hanc esse communem opinionem testatur Ruin. *consil.* 166. *num.* 12. *et cons.* 167. *num.* 28. *et consil.* 168. *nu.* 6. *vol.* 1. similiter Alex. hanc com. appellat, *cons.* 30. *n.* 4. *vol.* 6. Clar. etiam §. *emphyteusis, quaest.* 8. *ver. sed hic quaero* Corb. *dict. caus. ob can. non sol. ampl.* 7. Cocc. *decis.* 343. *num.* 1. et nos de hoc diximus etiam *de contractib. emphyt. quaest.* 23. et Cavaler. *decis.* 398. *num.* 1. *et* 3.

Declara primo hanc ampliationem, ut non ha- 49
beat locum, quando filii una cum patre essent par-

ticulariter nominati in lnvestitura, propriis nominibus; puta quia concessio esset facta Titio patri pro se, Cajo, et Sempronio ejus filiis; nam ipsi filii etiam vivente patre, haberent partem in emphyteusi, et tunc culpa patris non noceret filiis quantum ad portionem ad ipsos filios pertinentem. Iacob. de S. Georg. *in tract. de feud. in verbo, dictique vasalli, num.* 58, *ver. tertio limitabis*, Ioannes And. ad Spec. *in tit. de feud. ver*· 10. Curt. jun. *in tract. de feud. in* 5. *par. num. quarto*, rum aliis allegatis per Corb. *ead. caus. ampl.* 7. *n.* 6. *et seq.* faciunt es quae diximus supra in *tit. de cont. emph. q.* 24. *num.* 27. Quod pater non potest alienare emphyteusim in praejudicium filiorum, quando proprio nomine suni vocati in investitura.

50 Subdeclaratur haec declaratio, ut non vendicet sibi locum, quando emphyteusis fuisset empta de pecunia patris per patrem, vel esset data licentia patri dividendi emphyteusim inter filios: quia utroque casu censetur actum, quod emphyteusis esset insolidum, et primo loco patris quousque vixerit, et post ejus mortem filiorum suorum, et non ante. Castr. *cons.* 159. *vol.* 2. *col.* 2. et ideo culpa patris praejudicaret filiis, Corb. *d. ampl. num.* 8. *et seq.*

51 Subdeclara secundo. ubicunque pater, et filii nominatim investiti fuissent insolidum,et pro indiviso, et de illa emphyteusi renovati: quia tunc culpa patris in non solvendo canonem, noceret filiis, et e contra: nam ubi duobus, aut pluribus pro indiviso res conceditur, uno non solvente, tota res revertitur ad Dominum Baldus *in add. ad Spec.* §. *nunc aliqua col.* 6.*ver. si duobus, de locato.* Bero. *cons.* 12. *num.* 9. *vol.* 1. Redo. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 436. *num.* 6. cum aliis congestis per eundem Corb. *d. ampl.* 7. *num.*10.

52 Declara secundo opinionem communem, ut non procedat, quando talis cessatio canonis fuit facta in fraudem. Clar. *dict. qu.* 8. *ver. sed hic quaero*; licet fraus non praesumeretur, nisi probaretur. Bursat. *cons.* 40. *num.* 63. *lib.* 1. Corb. *eadem caus. ampl.* 8. *num.*10. qui loquuntur, quando unus ex filiis, vel unus ex haeredibus cessant solvere in fraudem, vel unus ex comprehensis in investitura, et diximus etiam *de cont. emph. q.*23. *n.* 4.

53 Praesumeretur autem fraus ex conjecturis et praesumptionibus, quae conjecturae debent esse clarae, at dilucidae et legis, non autem hominis. Honded. *cons.* 41. *num.* 28. *lib.* 2. Cavaler. *dec.* 398. *num.* 5. prima conjectura est, quando is qui cessavit in solutione, minatus est, quod alios comprehensos volebat excludere. Inn. *in c. in praesentia, in fine de probat.* Ruin. *cons.* 78. *num.* 8. *vol.* 3. Et hanc esse communem opin. testatur Alex. *in leg. si quis posthumus, n.* 4. *in fine ff. de lib. et posth.* Odd. *in tract. compens. sub fol.* 202. *ver. prima conjectura.* Bursat. *dict. cons.* 40. *num.* 70. *lib.* 1. Corb. *d. ampl.* 8. *num.* 11. Crass. *in* §. *fideicom. qu.* 40. *num.* 5. qui loquitur in gravato, si sine filiis decesserit, ingrediente religionem, et Vincentius Fusar. *de fideic. subst. q.* 429. *num.* 75. qui ambo de com. testantur; et idem dicunt, si in senectute ingrediatur religionem: nam id animo fraudandi substitutum censetur factum, idem Fusar. ibi *n.*
80. qui alios citat. 54

Secunda conjectura, quando is, qui cessavit solvere canonem, non habet filios, nec habere sperat, vel non habet haeredes, ad quos esset perventura emphyteusis, vel si habet filios, non sunt tales, ut ad eos vigore investiturae emphyteusis pertinere posset, quia fortasse sunt naturales, vel quia is, qui cessavit in solutione, erat de ultimis comprehensis in investitura paterna; ita ut per ejus mortem ad ejus partem emphyteusis, ejus filii legitimi, et naturales non poterant admitti, sed alii comprehensi erant admittendi per jus non decrescendi, ex doctrina Bartoli communiter recepta, *in l. si mihi, et Titio, de verb. oblig.* Grat. *cons.* 132. *vol.* 1. *num.* 7. *et seq.* Ruin. *cons.* 213, *num.* 3. *vol.* 1. Alex. *cons.* 15. *n.* 8. *vol.* 5. Bero. *in cap. potuit, num.* 115. *de locat.* qui volunt, Vasallum, qui concessionem feudi facit eo tempore, quo filios habere non potest, vel tales qui non succedant (quia infeudans erat Clericus in Sacris constitutus) praesumi in fraudem Agnatorum comprehensorum, alienationem, seu infeudationem facere. Corb. *ead. ampl.* 8. *num.* 12. et ideo cessatio canonis, tanquam facta in fraudem comprehensorum, comprehensis in investitura non nocet, quia possunt revocare investituram aliis factam, ut diximus etiam in tit. *de alien. quaest.* 8. Et in sene sexagenario, qui sit extra spem suscipiendi filios, tenet Burs. *cons.* 40
num. 75. *lib.* 1. 55

Tertia conjectura est, quando is, qui cessavit solvere canonem, reperitur denuo investitus de eadem re emphyteutica, alio modo, quam esset facta prima investitura, vel etiam eodem modo, ita ut filii ejus, qui non erant comprebensi in prima investitura, reperiantur comprehensi; quia tunc in fraudem comprehensorum in prima investitura praesumeretur cessatum in solutione canonis, Gra'. *dict. cons.* 132. *num.* 7. *cum seq.* et Corb. *ead. ampl.*
8. *num.* 12. qui alios citat. 56

Quarta conjectura est quando is, qui cessavit in solutione canonis erat Clericus in Sacris constitutus , quia praesumeretur hoc fecisse in fraudem comprehensorum, Corb. *dict. n.* 12. qui alios congerit; quamvis haec sola conjectura meo judicio in presbytero bonae conditionis, et famae propter vitae honestatem non sufficeret, ut de foenoris suspicione, quod excludatur, consuluit Corn.
consil. 4. *num.* 12. *lib.* 1. Mantic. *de tacit. et ambig.* 57
lib. 8. *tit.* 25. *num.* 8. et quod non praesumatur falsum testimonium ferre, est tex. *in cap. in praesentia de procurat.* et plus valet testimonium Sa-
cerdotis, quam alterius, Abb. per illum text. *in* 58
cap. cum esses de testam. num. sexto, et dicit Bald. *in leg. fin. column.* 1. *ver. nota pro statuto* quod in

praesentia Sacerdotis non praesumitur falsum committi, per dictum cap. cum esses: cum ergo
59 una conjectura aliam tollat, ut diximus in titul. *de contr. emphyt. quaest.* 9. *num.* 18. et fortior tollat aliam Menoch. *de praes. lib.* 1. *quaest.* 30. *in*
60 *princ.* cum aliis quos Hondcd. *cons.* 80. *num.* 37. *et seq. lib.* 2. refert, sequitur, quod illa solum non sufficiat.

61 Quinta conjectura (meo judicio) erit, si quis cessavit solvere canonem, brevi temporis intervallo renovat emphyteusis, ut postea vendat aliis: quia tunc praesumitur eessasse in fraudem comprehensorum, et hoc non semel evenisse comperies: facit, quod supra diximus in tertia conjectura; facit etiam, quod dicit Tiraquell. *de retr. lign. glos.* 7. §.1. *nu.* 77. *et gloe.* 14. *num.* 37. *cum duobus sequentibus* quod ex brevitate temporis fraus, dolus, et simulatio praesumitur Affl. *decis.* 72. *num.* 3. Rot. *in recollectis per* Farinac. *decis. posth.* 460. *num.* 3. et Burat. *dec.* 9. *num.* 2.

62 Declara tertio communem opinionem, quando constaret canonem non fuisse solutum, ex sola transigentium confessione: quia tunc non praejudicaret successoribus, modo successor non esset haeres confitentis. Cocc. *decis.* 343. *nu.* 1. et hoc comprobatur, nam confessio facta in nuva investitura ab emphyteuta, se non solvisse canonem, non praejudicat aliis comprehensis in prima investitura: quia sicut per alienationem non potest eis fieri praejudicium, ita neque per confessionem, ne aperiatur via fraudibus. Rot. 4. *par. divers. dec.* 231. *num.* 5.

Sed fraus excluderetur, quando nullum posset considerari lucrum; ut in casu de quo per Cavaler. *dict. decis.* 398. ubi pater cessaverat in solutione canonis, et pro obtinenda nova investitura solvit scuta 47. et deinde permutavit emphyteusim.

63 Amplia undecimo, quando emphyteuta plures haeredes reliquit, et unus ipsorum partem canonis solvit, et alius non: quia propter culpam unius res cadit tota in commissum. Glos. comm. recepta *in leg. communi dividundo in ver. confundetur, ff. com. divid.* ut attestatur Afflict. *decis.* 153. *num.* 4. Alex. *in leg.* 4.§. *Cato, num.* 29. *ff. de verb. oblig.* et ibi Rip. *num.* 44. et Clar. *d.* §. *emphyteusis, qu.* 8. *ver. quaero*; et ratio est, quia obligatio solvendi canonem erat insolidum in persona emphyteutae, et ideo non potest mutari facto haeredum, sed transit in omnes, cum illa obligatione solidi, Clar. *d. ver. quaero*, Red. *de reb. Eccles. non alien. fol.* 437. *num.* 6. *et* 8. sequitur Socin. *in dict.* §. *Cato. num.* 143. Rui. *cons.* 17. *num.* 16. *vol.* 2. Ias. *in lib.* 2. *n.* 57. *Cod. de jur. emphyt.* et ibi Io. Franc. Bonavoglia *in Add. num.* 53. *et* 55. Gomez. *de contract. capit.* 10. *tit. de individuis, ver. octavo.* Ruin. *consil.* 166. *num.* 12. *vol.* 1. Gozad. *consil.* 46. *nu.* 31. cum aliis allegatis per Corbul. *eadem causa ampl.* 8. *in principio.* Villalobus *commun. opin. litt. E. num.* 77. Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 16. Licet ipse disputando contra commun. opin. aliter sentiat, et Marc. Anton. *de amat. decis. Macerat.* 31 *num.* 19. idem tenet cum communi opin. contrarium etiam tenet Fachin. *contr. jur. lib.* 1. *cap.* 97.

Et tanto magis communis opinio procederet, 64
si in concessione emphyteusis specialiter convenit, ut pensio ab haeredibus simul in totum, et non per partes fieri deberet: tunc enim pactum servandum esset *l.* 1. *C. de jur. emph.* Alber. *in d. l. communi dividundo num.* 2. *in fine ver. secundo,* et Mant. *eod. tit.* 27. *num.* 27.

Subampliatur dicta undecima ampliatio, ut 65
habeat locum etiam, sive sit emphyteusis haereditaris, sive ex pacto, et providentia accepta Clar. *dict. quaest.* 8. *ver. sed hic quaero* Corbul. *dict. ampliat.* 8. *num.* 9. ubi respondet fundamentis. Grat. *consil.* 132. contrarium tenentis.

Declaratur primo haec undecima ampliatio, 66
ut non habeat locum quando haeredes, filii stipulatoris divisissent emphyteusim de licentia, et voluntate Domini directi: quia tunc pars solum cessantis solvere, caderet in commissum. Afflict. *dict. decis.* 153. *in fine,* Redn. *eod. loco num.* 9. cum aliis allegatis per Corb. *dict. ampl.* 8. *num.* 6. et Mantic. *eod. tit. eub num.* 16. *ver. tertio restringitur.* Afflict. *dicta dec.* 153. *num.* 5. sed secus esset si Dominus non consensisset, ut ibi dicitur.

Declaratur secundo ut non habeat locum, 67
quando alii emphyteutae haeredes, vel filii, qui pro parte eorum solverunt, ita solvissent, ut cumulatis eorum solutionibus annuatim, integer canon esset solutus; quia cum in effectu de canone suo debito integraliter sit Domino satisfactum, non potest emphyteusis in commissum cadere: quoniam per solutionem particularem unius pluribus annis factam aliis non solventibus, Ecclesia potest emphyteutas expellere; etiam si illae plures solutiones particulares simul cumulatae integram solutionem unius anni facerent, ne ex hoc fiat praejudicium Ecclesiae, cui integraliter annuatim canon solvi debet, ut per Glos *in d. l. communi dividundo*; Sed ratio ista cessat, quando cumulatis particularibus solutionibus, integraliter canon annuatim reperitur solutus: nam tunc Dominus aliquod damnum, aut praejudicium praetendere non potest, etiam aliquibus non solventibus. Bero. *cons.* 196. *n.* 12. *vol.* 1. Caesar Ursillus *ad dict. decis.* 153. Afflict. *n.* 1. *et seq.* Et ratio est, 68
quia non refert, an a tertio nomine suo proprio, etiam si nullum jus in emphyteusi habeat, canon sit solutus, et dummodo sit solutus, poena non committitur. Ias. *in dict. l.* 2. *num.* 68. ubi solutio facta per penitus extraneum Domino volente prodest emphyteutae, Anc. *cons.* 44. *num.* 7. Rom. *consil.* 103. *num.* 1. Abb. *consil.* 67. *colum.* 3. Bero. *dict. consil. num.* 19. Seraph. *decis.* 1187. Redoan. *eodem tract. fol.* 437. *num.* 3. Surd. *decis.*

174. et Corb. *dict. ampl.* 8. *num.* 7. *et seq. et limit.*
7. *in principio.* An autem tertius invito Domino
canonem solvere possit dicemus infra eadem *qu.*
1. *num.* 323.

67 Declaratur tertio, nisi canon solvendus con-
sisteret in facto dividuo, quod ab alio non possit
praestari, ut puta, si emphyteuta promisisset pro
canone nunquamsingulis annis decem petere, quae
ei, suisque haaredibus a Domino directo annua
debeantur: nam, si post ejus mortem unus ax hae-
redibus pro sua rata petiisset illa decem, et sic in
effectu canonem non solvisset, alter, qui non con-
trafecit in suo jura conservandus esset, ex quo
in factis dividuis solus illa, et pro sua rata poe-
nam patitur; Et ratio est, quia impossibile est i-
sto casu canonem pro parta unius per alterum
solvi, cum facere quis non possit, na cohaeres
personae per alterum petat si velit, cum illud sit
factum cohaerens personae per alterum non ex-
plicabila, ita Soc. jun. *in d. l.* 4. §. *Cato, nu.* 93.
ver. tertio limita, de verb. oblig. Corb. *d. ampl.* 8.
num. 9. et Mantic. *eod. tit.* 27. *nu.* 26. *ver. quinto.*

70 Declaratur quarto, nisi quis ex haeredibus,
aut filii cessent in fraudem partem suam canonis
solvere, ad exclusionem aliorum ex investitura
vocatorum: quia tunc non solvens aliis non prae-
judicat, ut supra diximus *num.* 53. *cum aliis seq.*

71 Declaratur quinto, ut non procedat da jure
Canonico, secundum Ias. *in d. l.* 2. *num.* 60. *ver.
et cum praedicta*, ex sententia Imol. in cap. potuit
de locat. quia Canonistae non sic subtiliter con-
sideraverunt materiam dividui, vel individui,
prout faciunt Legistae, *in d.* §. *Cato*, ut per Bart. i-
bidem, idem tenet Bero. *in dict.cons.* 196. *n.*14.*vol.*
1. sequitur Maria. Soc. *in dict.* §. *Cato, num.* 148.
et Redoan. *eod. tract. fol.* 496. *nu.* 13. at Mant.
dict. tit. 27. *num.* 26. Et ideo, si haec opinio es-
set vera, sequeretur, quod praedicta communis o-
pinio in terris Ecclesiaa non deberet observari,
tam in emphyteusi Ecclesiastica, quam priva-
72 ta, ut tenet idem Socin. ibi *num.* 92. *et seq.* et
Mantic. *eodem loco*, et quando etiam tractatur da
bonis, et juribus Ecclesiae, observari deberet a-
tiam in terris Imperii. Honded. *consil.* 80. *num.*
24. *lib.* 2. cum aliis per eum congestis. Et idem
observari deberet in aliis locis Sedi Apostolicae
mediata subjectis, quorum dominium directum
tantum est Ecclesiae Romanae, in quibus locis jus
canonum observari debet, Hier. Gabr. *consil.* 21.
num. 24. *et cons.* 154. *num.* 1. Corn. *consil.* 261.
vol. 4. Honded. *cons.* 72. *num.* 13. *vol.* 2. Bertaz.
in repet. l. si quis major. C. de trans. n. 31. *et seq.*

73 Contrarium late defendit multis argumentis
Corb. *eadem ampliat.* 8. *num.* 13. cujus opinionem
ego etiam in puncto juris sequendam arbitror:
nam opinio Imol. et aliorum fundata est in cap.
suam de poenis, ubi Summus Pontifex mandat
Episcopo Spolatino, quod exigat a Clericis S. For-
tunati residuum sui crediti, et non poenam: quam-
vis illa text. habeat plures intellectus, nihilomi-
nus ille videtur verus, quod ideo mandat Ponti-
fex, ut Episcopus, non exigat poenam, quia Cle-
rici non possunt exigere poenas conventionales,
nisi quatenus intersit, Host. in Sum. *de arbitr.* §. 74
qualiter, ver. sed nunquid. Ant. de But. at Io. de
Imol. *in cap. dilectus de poenis per eundem cap.*
suam, et hanc opinionem magis communem, et ae-
quiorem esse attestatur Soc. Sen. *consil.* 253. *nu.*
13. *lib.* 2. at tanquam magis communem, et ve-
rioram amplectitur Rota, ut refert Hier. Gabr.
consil. 66. *num.* 36. *lib.* 2. Mantic. *de tacit. et am-
big. lib.* 14. *tit.* 37. *num.* 45. licet secus sit in sae- 75
cularibus, qui de jure Canonico, at in foro con-
scientiae possunt poenas conventionales exigere,
ut de magis com. opin. attestatur Cornel. *consil.*
69. *num.* 39. *lib.* 2. *et consil.* 2. *num.* 14. *et seq.
lib.* 3. et Decian. *consil.* 79. *num.* 1. *et* 4. ut rafert
Mantic. eod. *num.* 45. et hanc asse magis commu-
nem opinionem testatur Gabr. *de malefic. conclus.*
34. *num.* 4. ubi haec materia pleno tractatur; Et
quamvis tenaamus intellectum, quod etiam de ju-
re Canonico poena peti possit, respectu partis non
solutae, et hanc opinionem essa communem dicat
ibi Abb. *num.* 6. vel etiam tota, si contractus non
adimpleatur, quando obligatio consistit in dando,
vel in solvendo; sed si esset obligatio individua, 76
tunc poena committeretur in totum, atiam de ju-
re Canonico, et tunc cessaret ratio ejusdam cap.
suam, et sic conciliatur text. *in cap. dilectus de
arbit.* qui contrarium videtur disponere, cum ca-
pit. suam dicit ibi Abb. Nihilominus, sequendo
istam opinionem, quando obligatio est individua
poenam etiam de jure Canonico committitur in
totum. Cum ergo canon, qui solvi debet per hae-
redes plures, sit indivisibilis, et integer solvi de-
beat, ut supra probavimus *num* 46. et firmat e-
tiam Corb. *dict. ampl.* 8. *sub num.* 13. sequitur, 77
ut poena committatur, etiam si pars canonis sol-
vatur.

Deinde ille text. *in cap. suam*, procedit in
poena conventionali; nos autem sumus in legali,
permissa etiam da jure Canonico, *cap. potuit, de
locat.* et etiam per leges civiles. *Auth. qui rem, Cod.
de Sac. Sanct. Eccl.* quas poenas legales, etiam
Ecclesia potest exigere, sed non conventionales
ultra interesse, ut tenet Rota, Seraphin. *dec.* 819. 78
num. 7. *et* 12. et quod caducitas sit poena legalis,
Corb. *ead. caus. ampl.* 45. *num.* 18. et Ludovis.
dec. 225. *num.* 12. Insuper Doctores, qui contra-
riam opinionem sequuntur inadvertenter moven-
tur, per doctrinam Ias. qui se refert ad notata *in* 79
d. cap. suam; et ideo ibi non firmat contrariam
opinionem.

Declaratur sexto, nisi solventi ratam suam 80
nihil culpae adscribi possit, puta quia juste, et
probabiliter credidit socium, sive cohaeredem sol-
visse, prout ei istud perquirenti asserebatur, et
cum hoc concurrat socium, qui non solvit, non

esse solvendo: Nam tunc ipse putat, eum, qui solvit saltem ope exceptionis in suo jure esse conservandum, ne alias absque ejus culpa damnum irrecuperabiliter patiatur, ex quo in effectu non est habiturus regressum contra non solventem, propter ejus paupertatem; si quidem inanis est actio quam excludit inopia debitoris, *leg. nam is, ff. de dolo*, ita Marian. Soc. *in dict.* §. *Cato. n.* 148. *ver. ultra limita.* Mantic. *eodem titul.* 27. *sub num.* 26. *ver. secundo*, et Corb. *dict. ampl.* 8. *num.* 22 nam probabilis credulitas, canonem fuisse solutum, sufficit ad evitandam caducitatem. Burat. *decis.* 624. *nu.* 7. prout etiam quaelibet causa credendi quamvis injusta, et quaelibet causa etiam bestialis excusat. ibidem, *num.* 8. et in terminis defectus solutionis causati ab errore, non autem a malitia *num.* 9. ubi alias decisiones refert.

82 Declaratur septimo, nisi is, qui ex haeredibus, aut filiis cessavit in solutione partis decessisset antequam Dominus declarasset velle esse locum caducitati, quia ejus cessatio non noceret aliis, ex quo Dominus non posset amplius suam voluntatem declarare ad causandam caducitatem, Ruin. *consil.* 168. *num.* 30. *et cons.* 10. *num.* 14. *vol.* 1. Cassad. *decis.* 2. *et* 3. *de locat.* Corb. *dict. ampl.* 8. *num.* 24. sed dic, ut diximus *de var. cad. quaest.* 8. et Corb. *eadem caus. ampl.* 45. *nu.* 17.

83 Declaratur octavo, ut non habeat locum, si Dominus fraudis particeps fuerit: nam ex dolo suo, non debet commodum reportare *cap. intelleximus*, et ibi Feliu.*n.*4.*de jud.*Soc.jun. *in dict.*§.*Cato. n.* 93. Mant. *eodem tit.*27.*n.* 26. *ver. quarto*, et idem erit, si cessatum fuit in fraudem per unum ex haeredibus, ad exclusionem aliorum, ex investitura vocatorum. Clar. *dict.*§. *emphyteusis quaest.* 8. *ver. sed* hic quaero, cum aliis allegatis per Corb. *dict. ampl.* 8. *n.*10. et diximus supra *n.* 53. *et* 70. ubi posuimus conjecturas fraudis.

84 Amplia 12. ut habeat locum etiam, si esset in investitura apposita poena, ob non solutum canonem: nam non obstante poena potest emphyteuta expelli, si cessaverit in solutione. Clar. *dict. quaest.* 8. *ver. ulterius quaero*, ex sententia glos. *in d. l.* 2. *in ver. repellere*, et ibi Salyc. et Ias. *n.* 139. qui de com.attestatur.Spec.*in*§.*nunc aliqua, quaest.* 35. Redo. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 496. *nu.* 14. cum aliis, quos citat Corb. *eadem caus. ampl.* 9. *in principio*, et ratio illa affertur, quia poena est adjecta ad favorem Domini, et in odium emphyteutae non solventis: ideo, sicut non debet in odium

85 concedentis retorqueri, *l. quod favore. C. de legibus*; ita non solventi non debet prodesse, *l. sive haereditaria ff. de neg. gest.* Et aliae afferuntur rationes per Bald. *in dict. l.* 2. et maxime illa, quia in alternativis remediis electio est actoris, et non promissoris, *leg. rescriptum.* §. *si pacto, ff. de pact.* et alias rationes poteris videre apud Corb.*d.ampl.* 9. Addit etiam Ias. ibi, ex sententia Dyn. et Bart. quod, si emphyteuta non solvit debito tempore, et Dominus vult eum expellere, et ipse dicat, ego volo solvere poenam, et retinere emphyteusim, ex illa clausula operatur, rato manente contractu, non auditur, quia illa clausula operatur ei, qui servat promissa, non ei, qui venit contra, non obstat, quod provisio hominis faciat cessare provisionem legis, 86
*l.fin.C.de pact.*Quia illi legi respondet Corb.*ead. limit. num.* 5. et ego respondi etiam supra *de var. cad. qu.* 1. *num* 35.

Declaratur primo haec ampliatio, nisi em- 87
phyteuta pro primo anno solvisset poenam conventionalem; nam emphyteuta privati, nisi per triennium, et emphyteuta Ecclesiae, per biennium integrum cessaverit a jure suo non cadit; et ille annus primus pro quo poena conventionalis est exacta, non computatur in biennio, vel triennio, Spec. *in dict.* §. *nunc aliqua. quaest.* 39. Alber. *in d. l.* 2. et Corb. *d. ampl. num.* 7.

Declaratur 2. ut Dominus non possit utram- 88
que petere, scilicet, poenam, et emphyteutam expellere, Clar. *d. qu.* 8. *ver. ulterius quaero*, et haec est com. opinio, secundum Ias. *in d. l.* 2. *num.* 144. nisi expresse actum sit, quod utrumque possit peti, nisi adsit clausula rato manente pacto. Redo. *eodem tract. pag.* 434. *num.* 10. Ias. *in d. nu.* 144. ubi alios citat, et Corb. *ead. ampl. num.* 9. qui alios congerit, et nos de hoc diximus supra *de variis caducitatibus, ead. quaest.* 1. *num.* 35. Addit Corb. ex sententia, Ias. *num.* 141. quod, si emphyteuta se obligaverit ad canonem duorum denariorum sub poena centum, possit Dominus illam poenam magnam exigere pro parvo canone, per rationes ibi per eum adductas; quod intellige in saecularibus; non autem in Ecclesiasticis ut supra diximus *num.* 74 *cum seq.* et dicit etiam, quod hujusmodi poena non habet locum contra Dominum non servantem pacta; et videndus est etiam Bald. et Afflict. *in cap.* 1. *qualiter Dominus feud. prob. privetur.*

Declaratur tertio, nisi Dominus post lapsum 89
tempus recepisset, vel petiisset canonem ab emphyteuta, nam tunc utroque casu censetur remisisse caducitatem: et ideo, non debet postea agere ad poenam, cum remissa caducitate, censeatur remissa poena. Ias. *in d. l.* 2. *num.* 145.

Subdeclara, nisi actum sit, ut poena tam committatur, quam exigatur, rato manente pacto: quia per verbum exigendo, excluditur purgatio morae, Bald. *in d. leg.* 2. *num.* 13. refert Corb. *dict. ampl.* 9. *num.* 11.

Amplia decimo tertio, etiam si Dominus pro 90
concessione recepisset justum pretium rei concessae, reservato solum unico denario pro canone. Nam si cessaverit in solutione, cadit a jure suo, Spec. *dict.*§. *nunc aliqua quaest.* 103. Natt. *consil.* 49. *num.* 15. *ver. secundo moveor*, et melius *num.* 17. faciunt, quae dicit Clar. §. *feudum quaest.* 16. ubi vult, ex sententia omnium feudistarum, quod feudum acquisitum pretio mediante, sit verum

feudum, et reguletur secundum leges feudi, et consuetudines; sequitur Corb. *eadem causa ampliat.* 10. Et ego ita credo, quia in contractu in emphyteutico praestatur parva pensio in recognitionem dominii, ut diximus *in Praeludiis quaest* 15. *nu.* 4. et emphyteusis potest haberi, vel titulo oneroso, vel lucrativo, oneroso quando a principio praestatur magna quantitas sed tantum constituitur modica pensio annuatim; lucrativo vero quando non praestatur illa quantitas, sed tantum constituitur annuus reditus, ut diximus quoque in eodem tit. *de Praelud. quaest.* 16. *num.* 1. *et seq.*

91 Amplia 14. habere locum etiam, si in re emphyteutica contingat aliquod damnum, puta fluminis corrusione, vel casmate, vel hujusmodi, etiam si maxima rei pars perierit, quia emphyteuta non excusabitur a solutione canonis, neque in totum, neque in parte, nisi res funditus perierit, probatur hoc *in l.* 1. *Cod. de jur. emphyt. in fine*, ibi: si vero particulare. Gloss. communiter recepta *in c. potuit, de locato in ver. expelli, versic. idem si fundus*, et ibi Abb. *num.* 16. dicit hanc esse com. op. et idem dicit Ias. *in d. l.* 1. *num.* 77. est etiam text. expressus in §. *adeo Inst. de locat.* ibi sin autem; et glos. in ver. particularis, ponit versum

Res periit tota, tunc nihil dabit emphyteuta,
Si pro parte perit, non ita liber erit.

Clar. §. *emphyt. quaest.* 8. *ver. quaero etiam*, cum aliis allegatis per Corb. *eadem caus. et ampl.* 11. et per Seraph. *de privil. jur. privil.* 84. *num.* 92 18. Ratio autem affertur, quia pensio solvitur in signum recognitionis directi dominii, quod est indivisibile, et non pro fructibus. Rom. *cons.* 369. *num.* 32. Clar. *ead. quaest. ver. cum enim* Rot. *decis. post. par.* 1. 699. *num.* 1. et alibi nos saepe diximus; Dum ergo dominium adhuc duret, si res in totum non periit, igitur emphyteuta non excusatur, ut late de melior. dixi *quaest.* 9. *num.* 6. ubi probatur hoc idem, quando domus est combusta, vel molendinum est dirutum casu fortuito, etiam si solo aequatum, nihilominus tenetur ad pensionem superstite solo. Surd. *cons.* 197. *num.* 11. ubi multos allegat, et *num.* 12. *et seq.* et potest cogi ad reficiendum aedificium, et vide late de melior. quaest. 9. ubi quod tenetur ad refectionem: alias etiam rationes affert Alciat. *d. consil.* 265: est et alia ratio, quam omnes Doctores concedunt, emphyteusim hanc ita diminutam, ut ex ea fructus ad pensionem sufficientes percipi non possint, non esse extinctam, seu finitam, et emphyteutam adhuc remanere emphyteutam; ergo etiam debet integram pensionem solvere, et non 93 potest se liberare a canonis solutione relinquendo Domino emphyteusim. Alber. *in ead. l.* 2. *num.* 21. et ibi Ias. *num.* 24. Corn. *cons.* 16. *num.* 10. *vol.* 2. Paris. *cons.* 24. *num.* 18. *vol.* 4. Spec. *in d. §. nunc aliqua quaest.* 33. et alios vide de *Laudem. quaest.* 29. Imol. *in d. c. potuit, n.* 63. ubi determinat, etiam si pro majori parte interierit, quando res ad certum servitium fuit concessa. Sed de hoc late diximus in tit. *de renunc. quaest.* 5. ubi vide. Affertur etiam alia ratio, quia secundum Bart. *in d. l.* 1. *Cod. de jur. emphyt. nu.* 10. ad emphyteutam pertinet omne augmentum, de quo dicemus in tit. *de divers. quaest.* ita etiam debet pertinere damnum. Est et alia ratio, quia donec quid minimum superest de emphyteusi, durat contractus, et obligatio, tex. est *in d. l.* 1. *Cod. de jur. emph.* ibi cum reliquum permansit, ut supra etiam citavimus; ergo, si manet eadem obligatio, emphyteuta debet solvere integrum canonem. Insuper adducitur etiam haec ratio, quia emphyteuta solvit pensionem in recognitionem dominii, ut supra etiam diximus: et ideo sufficit Domino praestare patientiam, ut emphyteuta possit uti, et frui, et si res tota non sit perempta, integra pensio solvi debet. Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 2. *num.* 28. *et tit.* 24. *num.* 7. et hanc esse magis com. opin. testatur Caroc. *de locat. fol.* 186. *num.* 9. *et* 10. quando emphyteusis est constituta sub pensione non modica, ibi limitat, quia tunc est similis locationi ex mente aliorum, quos citat. Sed contr. vide infra *num.* 369.

Convenit etiam, ut hoc in loco ponamus unum pulcherrimum casum, qui pluries evenit. Emphyteuta alienavit unam domum sibi concessam in emphyteusim, usque in tertiam ejus generationem ab Ecclesia, sine tamen ejus consensu, et tractu temporis, fuit illa domus reperta intra clausuram Monialium, vel fuit diruta pro commoditate Monasterii. Quaesitum fuit, quomodo sit succurrendum indemnitati Ecclesiae? Ego consultus respondi, quod duobus modis succurri potest, uno modo contra emphyteutam, et suos haeredes, pro interesse, cum sit in ejus arbitrio, aut repellere emphyteutam, aut agere ad interesse, vel cogere ipsum, ad reficiendam domum dirutam, et in eodem contractu permanere, et maxime quando ejus culpa domus fuit combusta, vel diruta, aut culpa inhabitantium. Mantic. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 24. *num.* 11. Valasc. *de jur. emphyt. quaest.* 27. *num.* 2. et nos diximus late in tit. *de melior. quaest.* 9. *num.* 6. *et* 14. et quando etiam remansit pars domus, sive solum, potest Dominus directus cogere emphyteutam ad solvendum canonem, ut supra dixi, et maxime, si pro canone solveretur quid minimum, ut infra dicetur. Comprobatur haec opinio, quia si domus, culpa emphyteutae sit combusta, et ex area facta fuit via publica, potest Dominus directus agere ad interesse. Mantic. citato loco, et quando res, quae est in obligatione, non potest haberi (ut in casu nostro) non est quaerenda alia similis, sed sufficit debitori solvere damna, et interesse. Rota *dec.* 56. *n.* 3. *par.* 1. *recentiss.*

Altero modo succurri potest Ecclesiae, contra Moniales ad solvendum canonem pro domo, sive area; quia res transit in singularem successorem,

cum onere suo: nam canonis solutio respondet juri reali, et afficit quemlibet successorem singularem, Affl. *dec.* 95. Ias. *in l.* 2. *sub n.* 150. *Cod de jur. emphyt.* Corb. *de caus. privat. ob non solut. canon. ampl.* 16. Rot. *par.* 5. *decis.* 143. *num.* 1. *et sequ. et* 15. et Cavalc. *decis.* 30. *n.* 132. *par.* 2. et vide etiam, quae diximus supra *de cont. emphyt. quaest.* 31. possent tamen Moniales agere contra venditorem pro interesse. Mant. *de tacit. lib.* 4. *ti.* 27. *numero.* 22.

Sed quia domus, vel area non est amplius in commercio hominum, et non est spes, ut revertatur ad Dominum directum, sive Ecclesiam, et cessat spes laudemiorum, (Rot. *decis.* 211. *num.* 26. *in recollect.* per Domin. Paul. do Rub. et diximus *de succ. in bon. emphyt. quaest.* 14. *num.* 9. *et seq.*) ideo declarata caducitate, et servatis servandis poterit agere contra Moniales pro interesse, cum caducitas etiam declarari possit contra tertium possessorem; ut diximus *de variar. caduc. q.* 7. Et quia quoquo fuit alienata in potentiorem, quod fieri non potest: ut probavimus in tit. *de alienat quaest.* 1. *num.* 221. et obtinere mandatum executivum contra eorum bona ab Episcopo; qui etiam poterit amicabiliter componere differentiam, et cui praecipue cura Sanctimonialium commissa est, super qua invigilare debet, *cap. unico*, §. *fin. de stat. Regul. in* 6. et illas elemosinis, consilio favore, et labore adjuvare. Et hic debeo laudare Marc. Antonium Bizzoum Romanum in jure Pontificio, et Caesareo, nemini secundum, Romae primarum Lectorem, et Advocatum Consistorialem, a Sixto V. Pontif. Maximo Episcopum Fulginatum creatum; quem etiam misit Nuncium Neapolim, qui in Pastorali munere fuit diligentissimus: nam praedicabat, casus conscientiae publice legebat, Ecclesias singulis annis visitabat, quas etiam non solum restaurare fecit, sed etiam omnibus ad cultum divinum, et sacrificium celebrandum ornavit. Pueros fidei rudimenta per se ipsum, et per aliquos pios viros, singulis diebus festivis, docebat; et idem, ut observaretur a Parochis, satagebat: pauperes benigne sustentabat. Moniales, non solum ei erant maximae curae, verum etiam multas eis elemosinas distribuebat, a quibus nec etiam munusculum accipiebat; fuit in eo humilitas et castitas, vulgari mensa, lecto, et vestitu utebatur. Humanum erga propinquos carnis affectum ita deposuit, ut ejus nepos, quia in sua morte praesens fuit, nec quidem unum nummum secum domum rediens, ex suis facultatibus exportaverit cum omnes suos reditus pauperibus distribuisset, et non est mirum; si audita ejus morte, Clerici, et praesertim Moniales, pauperes, omnesque denique Cives, fleverunt eorum Patrem, et pastorem piissimum. Et ego, qui fui unus Vicarius Generalis, multas alias ejus virtutes, et laudes enarrare deberem, quas omitto, ne sim longus. Hoc tamen solum addo, quod doctrina tant. Viri, testatur Vivius *dec.* 402. *num.* 4.

Declarat autem hanc com. opin. Clar. *ead.* 94
qu. quod quando duo concurrunt, primo pensio correspondens fructibus, vel quasi, et quod pensio sit constituta ad ratam bonorum, puta ad rationem solidorum decem pro singula pertica, vel hujusmodi: hoc casu aequum esset, ut pensio detraheretur pro rata, sicut etiam pro rata fuisset constituta, quam opinionem uti aequam sequitur Corb. *d. ampl.* 11. *in fine*, et Caroc. *de locat. fol.* 186. *num.* 10.

Sed dubium oritur, ex quo *in d. l.* 1. *Cod. de* 95
jur. emph. et in §. *adeo*, *Inst. de locat. et cond.* dicitur, si totius rei interitus accesserit ad Dominum redundare periculum; si autem particularis ad emphyteutam damnum venire, quomodo intelligitur illud damnum particulare et Glos. *in d. l.* 1. *et in eodem* §. *adeo*, *in ver. particularis*, dicit Mart. et Jo tenere mediotatem, vel minus intelligi debere; ipso autem tenet, si aliquid, etiam parum remansit, damnum emphyteutae esse, arg. *ejusdem* §. *adeo*, *et d. l.* 1. ibi nihil reliquum; et hanc opinionem videtur tenere Surd. *d. cons.* 197. *num.* 13. quia Doctores, qui tenent, quod requiratur, ut tota res pereat distincte loquuntur.

Bart. autem *in d. l.* 1. *num.* 9. quem refert Ias. ibi *num.* 77. tenet necessarium esse, ut remaneat aliquid, sufficiens ad pensionem, quem reprehendit ibi Salyc. dicens quod hoc est divinare, cum ejus opinio lege non probetur, et lex loquatur generaliter per verbum particulare, sequitur hanc opinionem Alber. ibi *num.* 8. Ias. *in d. num.* 77. licet obscure, quia, non bene determinat, nisi dicamus, ex quo ultimo loco posuit opinionem Salyc. ejus opinionem videtur approbare; et hanc opinionem contra Bart. tenet etiam Surd. *d. cons.* 197. *num.* 11. et Valasc. *de jur. emph. quaest.* 27. *num.* 4. dicit, quod haec opinio Salyc. placet magis communiter scribentibus, sequitur Natt. *cons.* 49. *n.* 25. *vers. undecimo*, Imol. et Anton. de But. *in d. c. potuit*, Alciat. *consil.* 265. *per totum*, Surd. *decis.* 198. *num.* 9. Corb. *d. ampl.* 11. *num.* 4. et alii allegati per Valasc. *d. num.* 4. et contra Bart. est com. opin. ut attestatur Caroc. *de locat. fol* 189. *num.* 11. et Surd. *d. cons. num.* 19.

Caeterum idem Valasc. tenet opinionem Bart. quod superesse debeat aliquid sufficiens ad pensionem, alioqui debeat fieri remissio, quam sequitur (ut ipse dicit) Abb. *in eodem cap. potuit*, *col. fin.* Fatetur tamen, quod non procedat de rigore juris, sed de aequitate, ex sententia Fulg. *in d. l.* 1. et Plat. *in d.* §. *adeo num.* 13. Refert etiam ibi *num.* 5. aliquando apud Ecclesiastica Tribunalia practicari in hujusmodi casibus diminutionis in re emphyteutica contigentis, veluti, si ager alias fructuosus arenis, maris, vel propinqui fluvii sit pene obrutus, bonorum virorum arbitrio pensio-

nis, diminutionem fieri, ne Ecclesia, justitiae cultrix ut c. 1. *de alien. feud.* cum evidenti damno alterius locupletetur, contra regulam locupletari *de reg. jur.* et refert Garc. de expensis ita attestantem, c. 14. *num.* 9.

Sed quamvis opinio Salyc. sit communis, ut supra diximus, et in tit° *de melior. quaest.* 9. *num.* 9. contra Bart. tenuerimus, nihilominus nunc distinguendum esse puto; aut enim emphyteuta solvit magnam pensionem correspondentem fructibus, vel quasi, tunc arbitrio Iudicis debeat fieri remissio, et diminutio canonis; Et hanc opinionem esse valde aequam dicit Clac. *d. quaest.* 8. *ver. sed quid in fine, et in verb. sed nunquid*, loquens de sterilitate contingente in re emphyteutica, nisi tamen pensio corresponderet fructibus: tunc enim, cum emphyteusis fere in omnibus aequipararetur locationi. Judex poterit arbitrari circa remissionem faciendam, quem sequitur idem Valasc. *ead. quaest. num.* 6. ubi dicit, et procul dubio verum est, et illud quoque addatur, ut ad ratam bonorum pensio constituta sit. Addit etiam Valasc. quod non est simile in venditione, in qua periculum rei venditae simul atque venditio est perfecta, licet adhuc res non sit tradita, transit ad emptorem, nulla distinctione praemissa, an res in totum, vel in parte pereat, *l.* 1. *Cod. de per. et com. rei vend.* quia emphyteuta non consequitur absolutum dominium. Aut emphyteuta quid minimum pro canone solvit et tunc procedit communis opinio contra Bartol. Facit pro hac opinione et distinctione, quod quando solvitur modica pensio, non fit remissio pensionis propter sterilitatem. Mant. *de tacitis et ambig. lib.* 22. *tit.* 2. *num.* 28 et de hoc dicemus in sequ. Nec huic distinctioni obstat text. *in d. l.* 1. *et in d.* §. *adeo*; quia intelligi debent, quando solvitur pro canone quid minimum, ex sui natura, ut diximus in *Praelud. q.* 5. *num.* 4. et cum hac responsione possunt alia argumenta contraria dilui, iniquum etiam mihi videretur, quod emphyteuta, et maxime Ecclesiae, debeat solvere integram pensionem, et ex emphyteusi quasi nullam, vel parvam utilitatem recipiat, et cum ejus jactura Dominus locupletetur. Nec etiam debet obstare ratio de argumento; quia illud est accidentale, non de sui natura, et res judicari debet secundum ejus propriam naturam, non secundum quod aliquo casu accidentaliter contingit, not. *in l. secundum naturam*, et ibi Cagn. *in fine ff. de reg. jur.*

96 Illud etiam scire oportet, quod, si fuit pactum, si res in totum pereat, emphyteuta teneatur ad pensionem, an hoc pactum valeat. Spec. *in d.* §. *nunc aliqua* argumentatur pro et contra, et concludit, quod valeat, per tex. *in d. l.* 1. *C. de jur. emph.* ibi super omnibus, vel etiam fortuitis casibus, sequitur Ias. *ibi num.* 13. Valasc. *de jur. emph. q.* 27. *num.* 1. quia fortuitus casus licet unicuique in se suscipere, *l. fistulas*, §. *frumenta ff. de cont. emph.* Corb. *ead. caus. ampl.* 12. *n.* 7. *et limit.* 32.

Amplia 13. habere locum in emphyteuta, qui 97 passus est sterilitatem, etiam si emphyteusim receperit sub magno canone, et respondeat fere annuis fructibus; Ratio est, quia emphyteuta solvit canonem in recognitionem dominii, et non fructuum perceptorum: Gloss. *in c. potuit de locat.* quam communiter tenent Canonistae ibi Anch. *n.* 20. et Imo. 41. et Legistae *in l.* 1. *C. de jur. emph.* Alber. ibi, et Ias. *n.* 18. et Bal. *n.* 10. Bero. *cons.* 142. *n.* 4. *et* 9. *vol.* 1. Sylvan. *cons.* 9. *n.* 20. Natt. *cons.* 191. *et cons.* 49. ubi hanc opinionem multis rationibus comprobat, et testatur de commun et respondet contrariis; Bursat. *cons.* 11. *num.* 22. *l.* 1. Alex. *in l. si interdum* §. *ex naufragio num.* 7. et ibi Cast. *n.* 3. *ff. de acq. poss.* Redoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 24. *num.* 8. Clar. §. *emphyt. ver. sed nunquid propter sterilitatem*, licet in fine teneat, quod excusetur, quando pensio correspondet fructibus, et praedictam opinionem Corb. 12. argumentis comprobat, quando solvitur magna pensio fructibus correspondens *ead. caus. ampl.* 12. et ita de consuetudine servari attestatur Joseph. Ludovic. *conc.* 12. *ver. quicquid.*, ut refert Caroc. *de locat. fol* 186. *dicens num.* 8. *q.* 3. et sic corruunt multa dicta Iul. Clac. *q.* 8. *ver. nunquid*, ubi in multis se fundat, in qualitate correspondentiae fructuum, et Seraph. *de juram. privil.* 84. *n.* 17. quia consuetudo est in contrarium, et de hac quaest. aliqua diximus *de melior. quaest.* 9. *n.* 9.

Contrarium tenet Alex. *cons.* 112. *n.* 1. Bero. *cons.* 130. Neviz. *cons.* 92. *num.* 24. Rol. *cons.* 96. 98 *num.* 26. *vol.* 1. Aret. *cons.* 55. *col.* 2. Grat. *cons.* 128. *num.* 10. *vol.* 2. Ruin. *cons.* 77. *num.* 7. Paul. de Monte Pic. *in reper. auth. praeterea*, *num.* 13. *C. unde Vir et Ux.* Jo. Ant. Rub. *in l. gallus*, §. *quidam recte num.* 207. *ff. de lib. et posth.* et Ias. *in ead. l.* §. *etiam si pendente.* And. Sic. *cons.* 14. et Port. *cons.* 114. *num.* 2. et opinionem Bero. *in dict. consil.* 131. quod pro rata fructuum fiat remissio canonis, tenet Tessaur. *decis.* 20. ubi alios hanc opinionem tenentes citat, et praedictam contrariam opinionem tenent alii, relati per Corb. *ead. caus. limitat.* 20.

Sed pro habenda veritate hujus quaestionis distinguendum puto. Aut emphyteuta solvit pen- 99 sionem habito respectu ad fructus, qui percipiuntur, et sic quando solvit magnam pensionem, et tunc habet locum remissio, et in hoc casu recedendum erit a prima opinione, prout tenet Bar. *in l.* 1. *in* 2. *opp. C. de jur. emphyt.* et ibi Jas. *col.* 4. Alex. *cons.* 112. *vol* 1. Redo. *eod. tract. fol.* 430. *num.* 2. *et* 3. qui hanc distinctionem probat. Clar. *in d. ver. nunquid*, licet Bar. *in d. l.* 1, dicat non habere locum nisi emphyteuta potuit colligere tantum, quantum sufficiat ad pensionem praestandam, sed ejus dictum in hoc reprobatur a Doctoribus, ut per Clar. ibi, et per Redo. ut diximus supra

n. 95. hanc etiam opinionem dicit esse com. Cott. in memor. *in ver. emphyteuta regulariter.* Apost. ad Alex. *d. cons.* 112. *num.* 2. et alii supracitati in contrarium. Bero. *in c. potuit. de locat. num.* 177. *et cons.* 130. *et* 131. *vol.* 1. quam etiam opinionem sequitur Rota Roman. *dec.* 720. *n.* 5. *par.* 1. *divers.* et in conductore ad longum tempus respondente pensionem fructibus aequalem, et in emphyteuta similiter ita solvente tenet Valasc. *de jur. emph. q.* 29. *num.* 24. Fach. *cont. jur. lib.* 1. *cap.* 89. et resp. contrariis.

Aut emphyteuta solvit modicam pensionem, seu quid minimum, non in compensationem fructuum, sed in recognitionem directi dominii, et tunc propter sterilitatem non fit remissio pensionis. Rot. *in ead. dec.* quae hanc distinctionem amplectitur et Boss. *in tract. crim. tit. de remis. merc. num.* 114. hanc op. com. appellat et plures alios Rot. cumulat, nempe Alex. *d. cons.* 112. Rom. *in l. interdum*, §. *ex naufragio num.* 5. *ff. de acq. pos.* Aret. *d. cons* 55. Soc. *in d. l. gallus.* §. *etiamsi a parente. num.* 6. Barba. *cons.* 11. *num.* 36. *lib.* 2. et in Rub. *de locat. num.* 8. Veron. *cons. civil.* 25. *n.* 20. Ruin. *d. cons.* 77. *et cons.* 167. *sub num.* 21. *lib.* 1. Grat. *eod. cons.* 128. Cagn. *in Auth. qui rem, n.* 6. *C. de Sac. Sanct. Eccl.* Ber. *in d. c. potuit.* Clar. *in ead. quaest.* 8 Neviz. *d. consil.* 91. Rol. *eod. consil.* 96. Valasc. *de jur. emph. quaest.* 27. *n.* 11. licet ipse in puncto juris contrarium sentiat *n.* 12. *per d. l.* 1. *C. de jur. emph.* Navarr. *in man. Confes. cap.* 17. *num.* 190. ubi dicit hanc esse com. op. Seraph. *de privil. jur. priv.* 84. *n.* 17. allegat etiam Rot. Boss. *eod. num.* 114. et Bar. *in dict. l.* 1. ubi etiam dicit, quicquid in contrarium dixerit ibi Salyc. *in* 5. *op.* quem sequitur ibi Iason. *num.* 22. Natt. *cons.* 49. *num.* 25. *ver. undecimo.* Valasc. ubi supra *n.* 11. cui Salyceto respondet Ruin. *d. cons.* 261 *sub num.* 21. eandem opinionem tenet Mant. *de tacit. et amb. l.* 22. *tit* 2. *num.* 27. *et* 28. Facit, quod diximus supra *in ampl.* 14. *nu.* 95. *ver. sed quamvis*, et est receptissima omnium sententia, quod quando solvitur modica pensio, non fiat remissio propter sterilitatem contingentem in fructibus etiam in casibus insolitis, et fortuitis, ut per eundem Valasc. *dict. quaestione* 27. *num.* 7. ubi multos congerit, sive sit emphyteusis privati, sive Reipublicae, ibi *num.* 8. et sive praestet mercedem in pecunia, sive in fructibus, et etiam si fructus ab hostibus depopulati sunt.

100 Et multo magis procederet opinio, quod deberet fieri remissio, quando ab initio esset facta remissio sextae partis de redditibus solitis emphyteusis, juxta Auth. *perpetua, C. de Sac. Sanct. Eccl.* in compensationem periculi sterilitatis, Glos. *in d. Auth. in ver. sextam partem*, quam ibi sequitur Bar. *n.* 4. Salyc. *in prima opp.* Paul de Cast. *num.* 3. Rot. *in d. dec.* 720. *num.* 6. et Iac. de Belvis. *in Auth. de non alien. aut permut.* §. *quia vero Leonis, in* 3. *opp.* inquit remissionem sextae partis fieri ab initio conducenti in emphyteusim, in compensationem periculi sterilitatis, et alterius casus fortuiti, quod ad ipsum Conductorem spectat, quem sequitur Alex. *d. cons.* 112. *n.* 2. Natt. *d. cons.* 49. et Iac. Butrig. *in d. Auth. praeterea, in* 3. *opp* dicit, ideo concedi diminutionem sextae partis, quia Ecclesia habet certitudinem percipiendi quolibet anno tantum nomine pensionis: et ista diminutio sic fieri debet, si fructus ascendunt ad duodecimam, competens canon erit in decem, Redo. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 433. *num.* 2. et quod minui possit sexta pars de redditibus, quando est concessa in perpetuum, Rot. *decis. post.* 50. *num.* 2. *par.* 1. possunt enim contingere multi casus, ex quibus Ecclesia non sit habitura eos fructus, prout habet, sequitur Gemin. et Praepos. *in c. praeterea*, 10, *q.* 2. ubi dicit non posse ex hoc dici Ecclesiam damnum pati, cum ponat rem suam magis in tuto, sequitur Rot. *divers. par.* 1. *decis.* 723. Bursat. *cons.* 11. *num.* 23. *vol.* 1. Vivi. *dec.* 500. *num.* 12. *per. ter.* in §. *dudum, in Auth de non alien. et permut.* qui tex. secundum Rot. *in ead decis. in fine*, habet locum in casibus fortuitis, tam solitis quam insolitis, Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 2. *n.* 17. sed si conceditur res pretiosa, justa pensio erit solvenda, et ibi per eum.

Advertendum tamen est quod *dicta Auth. per-* 101
petua, loquitur de emphyteusi perpetua, in qua solet habere ratio sextae partis, ut dicit Rota *in allegat. dec.* 50. et Add. *ad dec. Ludovis.* 572. *n.* 15. *litt. B.* ubi alios refert, et addendus est M. Ant. Genuen. *in prac. Arch. Neapol. c.* 89. *num.* 6. qui etiam declarat, quare fieri debeat diminutio sextae partis, sicut pactum de retrovendendo diminuit sextam partem, et quando ruinosae domus, aut rei ruinosae fit concessio, tunc plus minuitur pensio, secundum Spec. *in* §. *nunc aliqua, q.* 6. *de locat.* Alex. *consil.* 79. *col.* 3, *lib.* 1. et Reduan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 433. *num.* 1. et diminuitur in tertia parte. Idem Spec. *ibidem. q.* 7. et Paul. de Cast. *in Auth. si quas ruinas, C. de Sac. Sanct. Eccl. num.* 2. et distingue, ut ibi. Sed quando conceditur res pretiosa, pensio constituenda est, ut diximus *de cont. emph. q.* 28. et est tex. *in d. Auth. perpetua.*

Quinimmo in aestimatione facienda, secundum Rest. Castal. et Ber. Alph. quos refert Bursat. *d. consil.* 11. *num.* 23. *vol.* 1. et Viv. *dec.* 500. *num.* 13. communiter per Italiam observatur quod sufficiat detractio tertiae partis justi pretii, et idem dicit Cavalc. *dec.* 1. *num.* 26. *part.* 2. qui alios refert, cum vera aestimatio fundi emphyteutici sit tertia pars tantum justi pretii, si foret allodialis, ratione periculi caducitatis, et solutionis canonis, ut sentit etiam Rota *dec.* 437. *num.* 3. *et par.* 1. *recent.* quia bona alicui oneri, et servituti annexa, aestimari debent pro tertio minus, quam sit justus valor, sine onere, et sic detrahitur tertia pars pretii, ut idem Cavalc. *ead. dec. num.*

2. declarat. Et in patria mea de consuetudine detrahitur quarta pars justi pretii, quando res emphyteutica alienatur cum consensu Domini, et non debetur haberi alia ratio diminutionis, eo quia solvitur pensio Domino, quia jam in alienatione habita fuit diminutio tertiae partis, ratione periculi caducitatis, et solutionis canonis, quemadmodum etiam res dicitur minus valere, ratione oneris adjuncti ipsi rei, ratione mali vicini, et ratione difficultatis in exigendo, ut per Cravet. *consil.* 145. *n.* 9. et dicitur etiam minus valere praedium rusticum, quam urbanum, cum praedium rusticum, debeat aestimari cum diminutione saltem tertiae partis justi pretii ipsius, ut tenet Rota *in dict. dec.* 477. ubi etiam affertur ratio, et per Seraph. *dec.* 1377. *num.* 3.

Et praedictae distinctioni non obstat auctoritas Joseph. Lud. et Caruc. dicentium, quod consuetudo est in contrarium: quia secundum opinionem, quam saepe sequuta est Rot. Rom. Doctori fidem facienti de consuetudine fides non a-
102 dhibetur, et est magis recepta opinio Ludovis. *dec.* 274. *num.* 5. Gab. *de prob. conr.* 4. *sub num.* 1, Seraph. *dec.* 1349. *num.* 5. Add. *ad d. dec.* 274. *num.* 8. ubi alias decisiones allegat, vel opinio contraria procedit in Curiis, in quibus Doctor versatus est juxta distinctionem, quam facit Surd. *cons.* 74. *num.* 14. et Gab. *d. conr.* 4. *num.* 2. et de magis com. op. testatur Burs. *cons.* 201. *num.* 47. *lib.* 2. Honded. *cons.* 101. *lib.* 1. *num.*
103 39. Rot. *in dec. post.* 284. *par.* 1. Retenta tamen opinione Glos. et aliorum, quod emphyteuta solvens magnam pensionem correspondentem, et passus sit sterilitatem, nihilominus tenetur solvere canonem, declaratur non habere locum, si emphyteuta promisisset in eodem instrumento solvere canonem de fructibus rei concessae in emphyteusim, quia tunc, cum dicatur facta mentio de fructibus per modum taxationis et non demonstrationis, non est obligatus solvere pro canone, nisi fructus, quos percepisset ex emphyteusi, et si non ascenderent ad integrum canonem propter sterilitatem, vel aliud accidens propter canonem non solutum illo anno, non possit expelli. Bero. *cons.* 266. *num.* 12. *vol.* 2. Dec. *cons.* 180. *num.* 2. ubi dicit, si legatus sit certus numerus amphorarum vini, quod in fundo Semproniano natum esset, et minus natum sit, amplius non debetur Cast. *consil.* 47. *vol.* 2. *col. fin. et cons.* 327. *lib.* 1. cum aliis allegatis per Corb. *ead. ampl.* 12. *num.* 34. *et seq. num.* 36. declarat, nisi culpa vel negligentia emphyteutae fructus non fuerunt percepti, sequitur Gratian. *discep. foren.* c. 223. *num.* 17. ita ut etiam ratione morae irregularis debeantur fructus rei non traditae, si ex re fructuosa percipi potuerunt, ibi concludunt.

104 Secundo declara, nisi in loco contractus, adesset lex particularis, vel statutum, quod, quando datur res in emphyteusim, et solvitur pensio aequivalens fere fructibus, quoad remissionem faciendam, ratione casus fortuiti, contractus, locatio simplex censeatur, et judicetur, et id quod solvitur, censeatur solvi in recompensationem fructuum et non in recognitionem dominii, nam tunc esset facienda remissio propter sterilitatem, Bero. *cons.* 130. *num.* 8. *vol.* 1. cujus opinionem sequitur Corb. *d. ampl.* 12. *num.* 38. *et seq.* quia contrahentes censentur potius conformare se cum dispositione statuti, quam juris communis, Ias. *in d.* 105
l. 2. *C. de jur. emph. num.* 187. et ibi Salyc. *num.* 26. Imol. *in d. c. potuit in fine* Soc. jun. *cons.* 71. *num.* 11. *lib.* 1. Bar. Soc. *cons.* 61. *n.* 36. *vol.* 4. Cast. *cons.* 300. *col.* 2. *vol.* 2. et idem dicendum est, ubi adest consuetudo, ut emphyteuta teneatur ad solutionem canonis in casu, quo de jure deberet ei fieri remissio, Corb. *ead. caus. limit.* 30. *in fine* qui allegat Angel. et Roch. de Curt.

Tertio declara, nisi eodem instrumento pro- 106
miscue esset facta mentio de emphyteusi, et locatione, et adessent alia pacta, quae magis convenirent locationi, quam emphyteusi, puta, quia dictum esset ut quinquaginta solverentur annuatim pro affictu, et ut pro tempore, quo uti et frui non possent investiti, fiat eis remissio, quia haec omnia sapiunt locationem, et stante quod contrahentes nominaverunt contractum emphyteusim, et locationem, debent in dubio potius locatio, quam emphyteusis judicari, cum pro locatione adsit nominatio contrahentium, et adsint plura pacta, quae potius locationi, quam emphyteusi conveniunt: ita Bell. *cons.* 21. *num.* 5. *et seq.* Clar. §. *emphyt. quaest.* 1. Corb. *d. ampl.* 12. *vers. unum scias*: sed pro hac declaratione videnda sunt quae dixi in *qu.* 15. *de Praelud.* et Rot. *dec.* 539. *n.* 3. *par.* 3. divers. ubi est casus de locatione ad longum tempus, et ex vi fluminis pars fundi perierat, et vid. etiam supra *de melior. q.* 9. *num.* 9.

Caeterum retenta dicta distinctione, declara 107
quando fuisset factum pactum expressum de solvenda pensione, solvi debet, etiam existente sterilitate, licet magna pensio solvatur, ut pactum operatur, et ideo non solvendo, res incideret in commissum, Seraphinus *de privil. jur. privil.* 84. *num.* 17. qui pro hac sua opinione allegat Ias. *in l. liber homo*, §. *decem de verb. ob.* et Paris. *cons.* 33. *n.* 19. *vol.* 4. quem simpliciter refert Caroc. *de locat. fol.* 186. *sub num.* 11. quae opinio si esset vera destrueretur praedicta distinctio: quia in omnibus investituris hodie hujusmodi pacta reperiuntur. Sed ego hanc opinionem puto non esse veram, eamque esse omnino rejiciendam Moveor, quia 108
pactum continens illud idem quod jus commune, vel Statutum, nihil operatur ultra jus commune seu Statutorum, sed est admonitio, ut diximus *de var. cadur* 14. *num.* 33, et Ias. et Paris. in dictis locis hoc non dicunt, sed solum dicunt quod in 110
contractibus, nondum clausulae, sed ne quidem minimum verbum debet esse sine virtute aliquid

opeeandi. juxta doctrinam Bald. *in Rub. C. de cont.*
empt. et plures concocdantes allegat Maut. *de tacit.*
111 *et amb. lib.* 2. *tit.* 12. *num.* 25. quam regulam ipse
pluribus modis declarat et intec alias declaratio-
nes ponit infrascriptas, scilicet, quod verba non
debent intelligi superflua quoties explicite dicitur,
quod implicite, vel tacite continetur, vel baec sal-
tem superfluitas toleratur, ubi plures Doctoces al-
legat pro hac declaratiooe, et ideo verba intel-
liguntur expeessa, quo tacite insunt, quamvis ali-
ter intelligi possent, allegat Paul. de Cast. et Alex.
in l. 3. *ff. de legat.* 1. Ruin. *consil.* 169. *num.* 14.
lib. 1. Cravet. *cons.* 668. *num.* 13. Secundo, veeba
non dicuntur supeeflua, si aliquam remnveut dubi-
112 tationem, et plenius prospiciunt. Cravet. *cons.* 70.
num. 29. *et* 30. Honded. *cons.* 60. *lib.* 1. *num.* 73.
et ideo illud pactum, seu illa verba nihil de-
bent operari, sed censeutur apposita, ut plenius,
et tutius Domino cautum sit omui remota dubitatio-
113 ne, ut dicit Ccavet. *d. n.* 30. cum expressio facta
per eum modum per quem tacite inest, habeat
hanc naturam, ut nihil soleat operari, ultra illud
114 quod inest. *l.* 3. *ff. de leg.* 1. *et l. non recte, C. de*
fidejus. et ideo illa expressio, sive pactum, quia
nihil de novo inducit, est declaratorium ad cau-
telam, ut manifestius appareat Dominum velle
sibi solvi pensionem statutis temporibus, ad ex-
citandum emphyteutam, quod veniente tempore,
115 solvat, et ita etiam declarat Ias. *in d. §. decem n.*
4. *in fine.* Tertio, si in contractu expeimituc illud
quod tacite inest a natura contractus, nihil auget,
neque diminuit, Bal. *in cap.* 1. *§. ult. in fine, de*
proh. feud. alien. per Feder. et toleeabilius est
verba esse inutilia, quam quod aliquid inducant,
contra naturam ipsius actus. Cravet. *cons.* 923.
n. 11. et semper censetur tacite actum, ut res re-
vertatuc ad Dominum propter canonem non solu-
tum. Corb. *ead. caus. ampl.* 9. *n.* 5. *ampl.* 1. *eod.*
tit. ex sola natura emphyteusis.

116 Advertendum tamen est, quod emphyteuta,
quoad canonem teneretur compensare sterilita-
tem cum ubertate aliorum annorum. Bero. *d.*
cons. 266. *num.* 14. et Cast. *eod. cons.* Cocb. *ead.*
ampl. 12. *num.* 36. et in Colono, et Conductore
videndus est Valas. *d. quaest.* 27. *num.* 44. vi-
dendus est etiam Caroc. *de loc. et cond. fol.*
188. *num.* 46. cum multis aliis seqq ubi haec ma-
teria plene tractatuc, Menoch. *de arbit. lib.* 2. *cas.*
77. Rot. *dec. infra alleg.* penes Zacch.

117 Advertendum pariter, quod, si culpa emphy-
teutae sterilitas evenerit, seu fructus peecepti
non sunt: quia fortasse non coluit, nec curavit
fundum colendum, tunc emphyteuta non excusa-
retuc. Alex. et Soc. *in l. de divisione, ff. sol. mat.* Ne-
gus *de pign.* 2. *mem.* 3. *par. num.* 18. *et seq.* Corb.
ead. ampl. 12. *n.* 13. et in Conductore qui male
et intempestive coluit, et qui uvas minus sero
collegit, et ideo putrefactae sunt, aut vinum coa-
cuit, vel herbis segetes corrumpi permisit, cum
potuerit eas extiepare, tenet Valas. *d. q.* 7. *num.*
39. et Gratian. *discep. forens. cap.* 223. *n.* 16. et in
Conductore, qui male coluit, quod non sit facien-
da cemissio propter stecilitatem, est dec. Rot.
impressa pec Zach. de oblig. Cam. *dec.* 42. *in fine.*

Quid autem, si fiat pactum, quod emphyteu- 118
ta suscipiat in se casus fortuitos? Vid. erit Valasc.
d. quaest. 27. n. 38. et Caroc. *eod. tract. fol.* 186.
num. 6. *et fol.* 177. *et.* 174. et supra in praece-
denti ampliatione, *num.* 96. et quando renuncias-
set beneficio petendi remissionem, peopter steri-
litatem quam passus fuit, vel suscepisset in se
periculum casus fortuiti, vel renunciasset exce-
ptioni doli mali, vel conditioni sine causa, et om-
ni auxilio, quo emphyteuta tueri posset a praesta-
tione canonis. Corb. *ead. caus. limit.* 20. qui dicit
quod tunc teneret: et pro hac op. allegat Bero.
qu. 125. Albec. *in l. item quaeritur, §. si exercitu,*
ff. locat. Soc. jun. *cons.* 130 *num.* 24. *lib.* 3.
Cepol. *caut.* 48. Ias. *in l.* 1. *num.* 92. *C. de jur.*
emph. rer. limito, et factum Peincipis etiam dicitur
casus fortuitus in hac materia emphyteusis. Rot.
dec. posth. 699. *num.* 2. *par.* 1. et quando renun-
ciatum est beneficio legum, et statutocum, cense-
tur cenunciatum beneficio petendi remissionem,
ob casum fortuitum, tenet Alber. *in d. l. item*
quaeritur, §. si exercitu ff. locat. et Crot. *ibi*
num. 34. Capic. *dec.* 87. *num.* 10. Ias. *in l.*
1. *num.* 98. *C. de jur. emph.* Gozad. *cons.* 87.
num. 13. *et consil.* 54. *num.* 9. Cepol. *cons*
48. Rol. *cons.* 13. *n.* 8. Mact. *de claus. claus.*
136. *n.* 6. *par.* 1. sed cont. tenet Bertaz. *de claus.*
claus. 40. *gloe.* 6. *num.* 4. sed an cequiratur certio-
catio beneficiorum, vide eundem Bectaz. ibi *glos.*
et Secaph. *de privil. jur.* 106.

An autem teneatur emphyteuta denunciare 119
Domino directo sterilitatem? Videndus erit Va-
lasc. *d. q.* 27. et Tess. *dec.* 108.

Amplia 16 in emphyteuta, qui sine solemni- 120
tatibus, de quibus in Auth. *praeterea*, et in Auth.
si quas cuinas C. d. Sac. Sanct. Eccl. et cap. 1. *et*
2. *de reb. Eccl. non alien.* rem Ecclesiae in em-
phyteusim accepit, quia nihilominus tenetur sol-
vere canonem, sicut, si cum debita solemnitate
accepisset, Ias. *in l.* 2. *num.* 11. *C. de jur. emphyt.*
et est Tex. quem ipse allegat in *§. si vero Auth.*
de non alien. et ibi hoc not. Ang. in peincipio:
hanc opinionem sequitur Red. *de reb. Ecc. non a-* 121
lien. fol. 225. *num.* 3. ubi inquit, id puto esse in
favorem Ecclesiae, et *num.* 4. dicit: facit, quia
conductor rei Ecclesiae, qui rem possedit ad evi-
tandam solutionem pensionis praeteritae, non po-
test opponere exceptionem, quod in locatione non
intervenit consensus Superioris, ut requicitur, se-
cundum omnes ad not. per Innoc. et Abb. in *c.* 1. *de*
his quae fiunt a Prael. et idem tenet *fol.* 250. *n.* 17. *et*
fol. 190. *n.* 17. *et fol.* 351. *n.* 15. eandem op. sequi-
tur Rot. ut per Cresc. *decis.* 1. *de locat.* Cavalc. *dec.*
31. *n.* 560. *et seq. par.* 2. Corb. *ead. caus. ampl.* 13.

Rol. *cons.* 87. n. 10. *libr.* 1. et Surd. *dec.* 108. *n.* 14. vide etiam *de cont. emph. q.* 21. *num.* 20.

122 Amplia 17. in emphyteuta diversi fori, qui rem sub foro Domini sitam in emphyteusim accepit, quia ipse tunc tenetur canonem ad domum domini deferre; Iason. *in d. l.* 2. *C. de jur. emphyt. n.* 93. per doctrinam Bal. *in l. item in illa col* 2. *ver. tu distingue latius, ff. de const. pec.* et ibi Alber. et Fulgos. Ant. Rub. *in repet. l. unum, ff. si cert. pet. num.* 123. Cott. in memorialibus *in verb. emphyteuta ver. sed an teneatur*: et ideo, si cessel in solutione per biennium, vel triennium jure suo privatur; et non solum tenetur ad domum Domini accedere, sed etiam canonem suis sumptibus deferre, et gabellam pro eo solvere, Iason. in *ead. l.* 2. *num.* 97. et ante ipsum Bal. *in l. acceptam, num.* 15. *C. de usur.* ubi dicit, quod hoc est nexum ipsi obligationi; sequitur Cott. in supra allegato loco, et Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 14. Bertaz. *de claus. claus.* 41. *glos* 4. *n.* 7. Marius Burg. *de laud p.* 3. *insp.* 13 *num.* 3. et quando sunt ejusdem fori, ubi emphyteusis sita est, tunc emphyteuta debet ad domum Domini se conferre ad solvendum canonem. Bursat. *cons.* 414. *num.* 12. *vol.* 4. Natt. *cons.* 513. n. 3. Rol. *cons.* 87. *num.* 15. *vol.* 1. Surd. *alim. tit.* 4. *q.* 16. *num.* 7. Cott *eod. loco, ver. emphyteuta* non *solvendo*. Caroc. *de locat. fol.* 223. *num.* 14. *tit. de pateis, olivis, glandibus*; Burgo *citato loco num.* 1. Et habet locum etiam si emphyteuta non haberet tutum accessum ob graves inimicitias: quia tenetur mittere Procuratorem, Corb. *d. causa, limit.* 12. Burg. *citato loco*, sed vid. infra *n.* 356.

123 Sed si res non est sita in foro Domini, et sunt diversi fori emphyteuta, et Dominus; tunc emphyteuta non tenetur ire ad domum Domini, Bar. *in d. l. item in illa, num.* 9. et Jas. in *d. l.* 2. *num.* 92. et ante eum Bal. *in ead. l. acceptam,* 12. *q.* Abb. *in cap. significante, de pign. num.* 9. *et* 10. Jason. *cons.* 8. *num.* 2 *lib.* 1. Rol. *cons.* 87. *num.* 14. *et seq. lib.* 1. dicens hanc esse indubitatam conclusionem. Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 60. et plures cumulat Burg. *d. insp. num.* 6. quod Dominus tenetur ire, vel mittere Procuratorem, et sufficit emphyteutae quod in die destinatae solutionis, dicat: Ego sum paratus solvere canonem, si adesset, qui reciperet, hoc faciat annotari per instrumentum ad faciliorem probationem, ut dicunt Bar. Bald. Fulgos. Angel. Curt. et communiter Doctores *in d. l. item in illa, ff. de const. pec.* sed si adesset Procurator Domini, seu alius, cui solutio fieri valeat, omnes sentiunt, quod emphyteuta non esset excusatione dignus Riu. jun. *cons.* 546. num. 18. *lib.* 5. Gozad. *cons.* 57. n. 12. et Hond. *cons.* 56, n. 13. *lib.* 1.

124 Sed quamvis praedicti Doctores dicant, quod debitor, qui est diversi fori, debeat in foro suo protestari, quod est paratus solvere canonem, dummodo adesset creditor, qui reciperet, et de hoc faciat annotari per instrumentum, tamen Ant. Rub. in *dict. repet. l. vinum, ff. si cert. pet. num.* 120. Rip. in *tract. de pest. par.* 3. *sub num.* 23. Ruin. *cons.* 151. *num.* 4. *vol.* 1. et Rol. *dict. cons.* 87. *nu.* 18. *et seq.* dicunt hoc non esse necessarium sed potius secundum consuetudinem, et ad cautius agendum: quia debitor est securus, si non habet, cui solvat, *l. si fundum, §. fin. ff. de leg. commis.* quod non esset, si teneretur offerre, Dec. etiam idem tenet *cons.* 566. *num.* 4. *et* 5. Alex. *cons.* 92. *nu.* 10. *vol.* 1. sequitur etiam Mant. *eod. loco citato* dum referet Rol. *in d. consil.* 87. Et quod illud quod dicunt praed. D D. sit consilium gratia abundandi in cautelam, tenent Alex. *eod. cons.* 92. *num.* 11. *et consil.* 41. *col.* 1. *et seq. vol.* 5. Aret. *consil.* 163. Seraph. *de privil. jur. priv.* 84. *limit.* 9. Bertaz. *de claus. claus.* 41. *glos.* 4. *num.* 8. Honded. *d. cons.* 56. *num.* 9. *l.* 1. *et cons.* 36, *l.* 2. *n.* 18. *et* ideo ex dispositione juris communis, si emphyteuta esset diversi fori, et res emphyteutica non existeret in foro Domini, emphyteuta non teneretur canonem deferre ad domum Domini concedentis, sed ipse Dominus teneretur ire ad domum emphyteutae, ad recipiendum canonem, et emphyteuta non diceretur in mora, nisi die statuto solutioni Dominus in domicilio emphyteutae adfuerit paratus recipere solutionem. Alber. *in d. l.* 2. C. *de jur. emph. n.* 22. et ibi Jas. n. 92 Ruin. *d. cons.* 151. n. 2. Cagn. *in Auth. qui rem*, n. 33. 12. *limit. C. de Sacr. Sanct. Eccl. Abb.* et Imol. *in dict. cap. significante*: et ideo Dominus probare debet, se fuisse in loco, ubi erat solvendum. Seraph. *d. priv.* 91. *et lim.* 9. ubi plures citat, et intelligit in loco competenti, veluti in judicio, vel coram honestis hominibus; et vide Cavalc. *dec.* 43. *part.* 1. *num.* 41. *cum seq. et dec.* 21. *n.* 56. et Mag. *dec. Lucen.* 78. n. 3.

Et idem, si vigore pacti, vel consuetudinis 125
Dominus obligatus esset tali die accedere ad domum emphyteutae, vel talem locum ad recipiendum canonem, qui ab emphyteuta solvi debet: nam, si Dominus non accederet ad talem locum per centum annos, et ultra, emphyteuta nunquam caderet à jure suò; quia non dicitur in mora solvendi, ad not. per Glos. et Bart. *in d. l. item in illa num.* 11. *ver. pone quaero. et* ibi Castr. *sub num.* 9. *ff. de const. pecun.* qui dicunt, quod, si solutio debet fieri Florentiae in die Paschatis, et illo die non probat debitor se fuisse Florentiae ad solvendum; nec etiam creditor probat se illa die fuisse ad recipiendum, non dicetur probata mora per lapsum diei, contra debitorem, *l. Arbiter, si calendas, ff. de Arbitr.* et concludit etiam Bart. in *l. continuus, §. cum ita ff. de verb. oblig.* Alex. *cons.* 172. *num.* 4. *vol.* 2. Dec. *cons.* 566. *num.* 4. Ruin. *cons.* 151. *n.* 4. *vol.* 1. ubi etiam dicit emphyteutam moram non incurrere, licet non fuerit protestatus, quod canonem solveret, si adesset qui reciperet, vel quod non deposuerit, et consignaverit: nam quando ex persona credi-

toris debitor impeditur solvere absque oblatione, excusatur à mora.

Et dum hac die, sexta mensis Decembris 1642 praedicta imprimebantur, venit optatus Nuncius, referens, Illustrissimum, et Reverendissimum D. comitem Antonium de Montecatinis, nobilissimum Ferrariens. Sacrae Aulae Consistorialis Advocatum, atque juris Caesarei, et Pontificii eruditissimum, fuisse à sanctissimo D. N. P. Urbano Octavo electum Episcopum hujus Civitatis, quae diu, navis instar ab undis, et fluctibus agitata fuit, et tandem a divina providentia liberata. Quo Nuncio audito illa statim impleta est maxima laetitia, quod tantum Patrem, et Pastorem omnibus virtutibus Episcopalibus ornatum, ut assidue petebatur inter sacras preces a divina clementia obtinuerit. Rogare igitur omnes debemus Omnipotentem Deum, ut pro sua infinita misericordia hunc nostrum Antistitem diutissime conservet incolumem, adjuvantibus etiam precibus Sancti Feliciani nostri in Caelo Protectoris, in cujus lurum successit, et Sancti Nicolai, cujus festivitatem hodie celebramus, ut eorum benigno, et felici auspicio gregem sibi commissum regat et eorum mores imitetur.

126 Limitat praedicta Bald. *in d. l. acceptam, C. de usur.* 12. *qu.* nisi census, qui solveretur, esset modicus, puta unius nummi, vel duorum, quia, si creditor deberet ire ad debitorem, certe haberet plus incommodi, quam utilitatis, et ita dicit tenere Innoc. *in c. significante de pign.* qui hoc non dicit in libro meo, et Bald. refert, et sequitur Jas. *in dict. l.* 2. n. 92. idem tenet Redoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 146. n. 26. et Corb. *dict. caus. limit.* 15. *n.* 6. et Honded. *cons.* 56. *n.* 12. *lib.* 1. Caeterum licet opinio Bald. et aliorum sit magna, et munita tot auctoritatibus; adeo quod temerarium esset recedere in practica ab eorum opinione; Tamen ego credo in puncto juris contrarium esse

127 tenendum; quia canones ut plurimum consistunt in parva quantitate, et solvitur quid minimum; ut diximus *in praelud. qu.* 15. *num.* 4. deinde habemus duas leges, scilicet *l. cum hi §. eam, de trans. et l. litem in illa in principio*, cum Glos. *in ver. non venit, ff. de const. pec.* quod actor debet ire ad domum rei, ergo non est recedendum a regula, nisi de fallentia doceatur, et a regula legis non discedendum, nisi per aliam legem, Cagn. *in l. omnis definitio de reg. jur. num.* 17. et cum praedictae leges non distinguant inter modicam, et magnam summam, nec nos distinguere debemus, *l. de pretio ff. de publ. in rem act.* et ibi *glos. et l.* 2. et ibi Bart. *ff. de offic. Praes.* Nec obstat, *l. sed si susceperit, §. sed et si proponas*, in qua Bald. se fundat, *de judic.* quia, primo, illa lex loquitur in fideicommisso, et non tenet argumentum a fideicommisso ad emphyteusim, quando non est eadem ratio ut diximus *de renunc. qu.* 10. *num.* 12. diversa est etenim ratio in hoc cesu inter emphyteusim, et fideicommissum, quia ut dictum de natura contractus emphyteusis est solvere quid minimum: et ideo pro canone minimo debet accedere ad domum emphyteutae: nam ad ea, quae frequentius accidunt, jura adaptantur, *leg. nam ad ea, ff. de legib.* Secundo, non est mirum, si in illa lege caretur, quod so- 129

lutio fieri deberet Romae, quia constabat de mente tacita testatoris quod ita voluerit, et relictum erat factum clarissimis, et nobilissimis personis Romanis, et ideo duo concurrebant in illo casu, ut dicit ibi Paul. de Castr. nobilitas scilicet legatarii existentis certo loco, et quod ibi erat patrimonium sufficiens, licet ibi non adesset major pars haereditatis, quae ratio cessat in casu nostro.

Addit etiam Mant. *d. tit.* 27. *num.* 59, quod, 130 si emphyteuta ex justa causa crediderit se teneri ad solvendum in domo sua, à poena caducitatis excusatur, si tardius solverit: quia expectavit, ut Dominus mitteret aliquem ad recipiendum canonem: allegat Hier. Gab. *cons.* 66. *num.* 59 *et seq. lib.* 2.

Et prosequendo hanc materiam; quaerit 131 Jas. *in d. l.* 2. *nu.* 93. quando Dominus, et emphyteuta dicantur ejusdem fori; nam distinctionem faciunt Doctores (ut vidimus) quod, si Dominus, et emphyteuta sunt ejusdem fori, tenetur emphyteuta portare canonem ad domum Domini, alias, non nisi res sit sita in foro Domini, et respondet. quod dicuntur ejusdem fori, quando uterque habitat in eadem Civitate, vel in eodem Comitatu, Caroc. *de locat. fol.* 223. *numer.* 16. Burg. *d. insp.* 33. *num.* 5. et propterea, si Dominus habitet in Civitate, et emphyteuta in Comitatu remoto, et taediosu, non tenetur canonem portare ad domum Domini, nisi Comitatus esset sub jurisdictione illius Civitatis: allegat Bart. *in l. item in illa, ff. de cons. pecun.* ubi etiam dicit, quod Dominus dicetur ejusdem fori, quando esset illius fori, in quo res emphyteutica esset situata: ita quod reus deberet ire ad domum creditoris, posito quod alibi haberet suam habitationem, vel suum domicilium.

Sed quamvis emphyteuta, et Dominus essent 132 diversi fori; tamen si emphyteuta promisit expresse solvere ad domum creditoris, deinde creditor mutavit habitationem, nunquid tenebitur virtute parti portare canonem ad hanc domum, quam de novo mutavit, Bald. *in d. l. acceptam in* 14. *qu.* concludit, quod, si, per hoc arguatur plus, vel parum plus, quam prius, tenetur; secus si minus, ut quia mutasset Civitatem, refert, et sequitur Ias. *in d. l.* 2. *n.* 94 et dicit idem tenere Bald. et Imol. *in l. cum filius, § fin. ff. de verb. oblig.* sequitur etiam Corb. *ead. caus. limit.* 15. *et* dicit Bal. *in ead. qu.* 14. quod id totum arbitrio boni viri relinquitur.

Et si emphyteuta promisit solvere canonem 133 Domino in certo loco, et ab illo loco Dominus

sit exbannitus vel relegatus, istu casu tenebitur emphyteuta in alio loco, et potest cogi ad solvendum, et illuc portare, tex. est cum Glos. *in l. usuras*, et ibi Bart. et Bal. *C. de usur.* sequitur Ias. *in ead. l. 2. n.* 95. et item dicit tenendum in omnibus casibus enumeratis in d. Glos. et secundum Bar. et Bal. etiam.

136 Quaerit etiam Ias. *ibi num.* 96. quia dictum fuit, quod emphyteuta, quando est diversi fori, non tenetur portare canonem ad forum Domini. Pone, quod isto casu vult emphyteuta solvere in foro Domini, tantum, nunquid possit invito Domino? Et dicit, quod sic, per id quod in simili not. Bald. *in ead. l. acceptam quaest.* 12. *in fine.* ubi tenet, quod quando conventum est, ut debitor solvat in foro suo; potest tamen solvere in foro creditoris, vel utriusque allegat not. *in dict. l. usuras*, et alia jura.

137 Illud quoque sciendum est, si res, quam emphyteuta exportavit ad domum Domini, et in via periit, periculum erit Domini, secundum Glos. *in l. cum hi, § causae in ver. alteruter, ff. de transact.* quam allegat Add. ad. Abb. *in c. significante, de pign. in fine*, et Redo. *de reb. Ecc. non alien. pag.* 416. *num.* 28 dicit, quod, si emphyteuta portet canonem ad domum D. si in itinere derogetur, aut ei per vim canon auferatur, liberatur, Bal. vero *in l. si is cui, n.* 3. *C. de furt.* distinguit. Aut actum erat tacite, vel expresse, quod ipsemet reportaret, et tunc non liberatur, si pecunia casu perditur, si alium mittat; quia non potest videri diligens ille, qui venit contra formam pacti, etiam si diligentem, et fidum Nuncium mitteret. not. *in l. eum, qui § fin. ff. commod.* et idem si erat actum, ut mitteret per certum Nuncium, et misit per alium, ut ibidem, not. si autem de hoc nihil actum fuit, et tunc, Aut Nuncius erat familiaris et notus, et qui consueverat esse bonus, et diligens, et tunc excusatur mittens, ut *ff. commod. l. argentum* nisi suscepisset in se periculum casus fortuiti, Tiraq. *de poen. minuen. caus.* 51. *num.* 58. Seraph. *de privil. jur. privil.* 84. *limit.* 6. etiam, si famulus subtraxit, vel perdiderit. Aut non erat Nuncius notus, vel cum posset mittere idoneum, misit minus sufficientem, et tunc non liberatur, Bar. etiam *in ead. l. eum, qui, § sed si dum, facit similem dist.* Aut actum est, ut per te ipsum referes, et tunc eo ipso, quod per alium remittis, es in culpa, Aut non fuit actum, et tunc, aut, fuit in culpa in eligendo Nuncium, et periit periculo remittentis, ut *in d. § sed si dum*, ibi si vero etc. Aut non fuit in culpa, et tunc non tenetur, ut *in d. l. argentum.* Aut dubitatur, utrum sit actum, vel non, ut per ipsum reportaret; et tunc ex qualitate personarum, et rei hoc perpendetur, et ex eo, quod conventum est, et emphyteuta non incideret in perjurium, etiam si non solvit, quando tamen remisit pecuniam, et ut solveretur per aliquem, qui in ea solvenda, se minus fideliter gessit, nam tunc excusatur à perjurio, si postquam scivit, solvit, Seraph. *eod. privil.* 84. *limit.* 6. ubi alios citat.

Limitatur secundo illud quod dicitur, ut 138
Dominus, seu creditor qui est alterius fori, debeat ire ad domum debitoris, nisi aliter fuerit conventum, et consuetudo aliter se haberet, Bar. *in dict. l. in illa, num.* 9. *de const. pec.* quem sequitur Ias. *in dict. lib.* 2. *num.* 92. Mantic. *lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 60. Bal. *in dict. l. acceptam* 12. *q.* Abb. *in d. c. significante, numer.* 9 *et* 10. *et* ita consuetudo
inviolabiliter observatur in hac Abbatia S. Crucis 139
de Saxorivo, Eminentissimi Cardinalis Antonii Barberini omni laude dignissimi, qui propter singulares, et insignes animi sui dotes, omnes ad sui amorem trahit: nam omnes, quamvis bona emphyteutica possideant extra Territorium hujus Civitatis et habitent in longinquis partibus; tamen in die S. Crucis de mense Septembris, accedunt ad palatium Abbatiale ad solvendum canonem; et de simili consuetudine attestatur etiam Corb. *dict. limit.* 15. *nu.* 6. et quando adesset pactum, quod emphyteuta teneatur canonem ad domum Domini deferre, tunc tenetur ad domicilium Domini ad solvendum canonem accedere; licet ipse esset diversi fori, cum possit in hoc, dispositioni juris communis per pactum derogari. Cast. *cons.* 24. *nu.* 2. *col.* 2. *per l.* 1. *§ si convenerit, ff. de pos. et l. pacisci, ff. de pact.* et probatur *in l.* 2. *C. de jur. emph.*

Limita tertio stante juramento; quia tunc tenetur ire ad domum Domini, et solvere vel saltim offerre canonem, Grat. *cons.* 41. *lib.* 1. *in fine.* Seraph. *de privil. jur.* 47. *n.* 2. Honded. *dict. cons.* 56. *n.* 15. Gozad. *cons.* 57. *n.* 12. *et sequ.* et rationes ponunt ibi Serap. et Hond.

Amplia 18. habere locum, quamvis Rom. 140
Pont. aliud rescripserit, quod emphyteuta ob non solutum canonem non incidat in commissum, quia rescriptum non valet, fuit originale dictum Bald. *in leg. si a te, num.* 1. *Cod. de pact. inter empt. vend.* quem sequuntur Jacob. à Sanct. Georg. *in Auth. qui rem. num.* 118. *de Sac. Sanct. Eccl.* Dec. *in l. cum tempus, ff. de reg. jur. et in c.* 1. *nu.* 7. *de consuet.* Soc. jun. *cons.* 111. *numer.* 1. *libr.* 2. Curt. jun. *in tract. de feud. par* 2. *qu.* 3. *num.* 4. Redua. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 445. *nu.* 18. cum aliis citatis per Corb. *ead. caus. ampl.* 15. *in principio.* Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 27. *n.* 3. Nam dicunt isti Doctores, quod tale re-
scriptum non valet, non quidem ex defectu po- 141
testatis, quia Sum. Pont. in bonis Ecclesiae supremam habet potestatem, et liberrimam administrationem, *c. bonae rei.* 12. *quaest.* 2. *c. per principalem, et c. nunc vero* 8. *quaest.* 3. *cap.* 2. *de praeb. in* 6. et Clem. 1. *ad. fin. Ut lit. pend.* Rom. *consil.* 298. *num.* 2. Paul. de Cast. *consil.* 287. *n.* 3. *Abb. in c. constitutus, n.* 9. *de rescript.* Curt. *cons.* 348. *n.* 18. *lib.* 1. Fel *in c. quae in Ecclesiarum,*

n. 60. *de Const.* Sed intelligitur, ut non valeat,
142 ex defectu voluntatis, et censetur nullum, et ob-
reptitium; nec praesumitur Papam habuisse vo-
luntatem talem, sed per importunitatem rescri-
ptum fuisse obtentum, cum intentio Pontificis sit,
quod leges serventur, *c. rescripta,* 25. *quaest.* 2.
*l. omnes, Cod. si cont. jus. vel util. publ. l. rescri-
pta. C. de praec. Imper. off.* ubi Paul. de Cast. et
Ias. licet de hoc Cott. in memor. dubitet *in vers.
Emphyteuta non solvendo canonem*; et ei respicit
Corb. *d. ampl.* 15. *n.* 4.

143 Declara primo, ut habeat locum, quando re-
scriptum est in forma communi obtentum, ut
dicit Bald. *in d. l. si à te in principio*; et est, quando
non est factum ex certa scientia Pontificis, Spec.
de rescrip. praesent. § *quomodo impug. rescrip. rat.
for. vers. sequitur videre.* Abb. *in* c. 1. *num.* 6. *de
cons. util. vel inut.* Secus si esset obtentum, cum
clausula, Non obstante quacunque lege contra-
rium disponente, vel alia clausula aequipollente;
quia tunc non posset expelli ob non solutum ca-
nonem *l.* 1. *et ibi* Bar. *C. de pen. bon. sub vers.
quaero quod,* si Imperator Bal. *in l. quod favore,
C. de leg. col.* 22. *opp.* nam constat Pontificem
voluisse rescribere contra jus. Doctores *in d. l.
omnes, et l. rescripta.*

144 Subdeclara, dummodo resciptum sit contra
Dominum directum sibi subditum: nam tale re-
scriptum ex praesumpta voluntate ad Dominum
145 directum, sibi non subditum, non extenderetur;
cum regulariter Papa non exerceat actus juri-
sdictionis laicalis in terris Imperii, extra terri-
torium suum; licet ex causa hoc facere possit.
c. *novit, et per venerabilem,* ubi Inn. Abb. et alii,
ex. *qui fil. sint leg.* et alii, quos refert Corb. *ead.*
146 *ampl. num.* 3. Et rescriptum Principis saecularis,
ex defectu etiam potestatis, cum supradicta clau-
sula, non obstante, etc. vel aequipollenti; aut
ejus Constitutio, quae disponeret, per non solu-
tionem canonis, res non cadere in commissum,
non valeret, quoad emphyteusim Ecclesiasticam,
Curn. *cons.* 271. *n.* 1. *vol.* 3.

147 Declara secundo (et est generalis regula),
quod emphyteuta, qui non solvit, non obstante
rescripto incidat in commissum, intelligitur, si
Praelatus Ecclesiae voluerit. Soc. jun. *in eod.
cons.* 111. *n.* 1 *et* 2. et Mant. *d. tit.* 27. *num.* 6.

148 Declara tertio, quod licet non valeat rescri-
ptum, ut emphyteuta non solvendo canonem non
privetur jure suo; tamen valet quod emphyteuta
possit solvere pro pluribus annis futuris; quam-
vis ex jure communi hoc facere non possit, Dec.
in d. l. contractus, ff. de reg. jur. n. 7. *et seq.*
Mant. dicto *tit.* 27. *num.* 7. And. ad pract. Pap.
in for. lib. quo agitur ad fict. praestat. in vers.
omni anno, et infra n. 363. et si quis solverit
149 pro pluribus annis futuris, et tempore successoris
per biennium non solverit, non tamen debet pri-
vari, etiam si nullum rescriptum fuerit obten-
tum, Corn. *cons.* 67. *num.* 1. *et* 5. *lib.* 2. Gig. *de
pens. q.* 88. *in fine* Mant. *eod. tit.* 27. *n.* 8. et
Seraph. *de privil. jur. privil.* 84. *in fine.*

Declara quarto, nisi Pontifex per legem, seu 150
Constitutionem disponat, quod emphyteuta ob
non solutum canonem, res ab Ecclesia recognitae,
non incidat in commissum, sicut fecit Bonifacius
nonus ad favorem Ferrariensium, ut refert Rim.
Sen. *cons.* 461. *n.* 4. Quae tamen Constitutio debet
intelligi, nisi convenerit, quod si emphyteuta non
solverit canonem, locus sit devolutioni; quia qui-
libet potest renunciare iis, quae pro se introducta
sunt *l. si quis in conscribendo, C. Sac. Sanct. Eccl.* 151
et in l. pen. C. de pact. Mant. *eod. tit.* 27. *nume-
ro* 9.

Subdeclaratur praed. declaratio, quod si ex 152
dispositione Bullae concessae alicui Civitati, ut
emphyteuta non cadat, si non solvat canonem,
aut renovationem non petat, et sic alternative,
non habet locum Bulla, si emphyteuta non solvat
canonem, et renovationem, seu investituram legi-
timo tempore petat, et sic quando non esset so-
luta pensio, et non est petita renovatio, poena
noe dicitur remissa. Ruin. *cons.* 167. *n.* 19. *vol.* 1.
Rim. jun. *cons.* 38. *n.* 17. Corb. *ead. ampl.* 15.
n. 5. Mant. *d. tit. n.* 10.

Subdeclaratur secundo, quod d. Constitutio 153
non extenditur ad bona extra Territorium Fer-
rariae à Civibus Ferrariensibus in emphyteusim
ab Ecclesia recognita, sed habet locum, quoad
bona existentia in districtu Ferrariae tantum,
quae recognoscuntur ab Ecclesiis quibuscumque
Ruin. *eod. cons.* 167. n. 18. *lib.* 1. *ver. item non
obstat,* Mant. *eod. tit. n.* 11.

Declaratur quinto, quod rescriptum Princi-
pis non habet locum, ut emphyteuta propter non
solutum canonem, non possit expelli, quando in
investitura esset pactum expressum, quod pro-
pter cessationem in solutione canonis, emphyteuta
incideret in commissum, et jure suo privaretur,
Lancellot. in *Templo omnium jud. lib.* 1. c. 1. §. 4.
vers. 23. *n.* 6. Soc. *cons.* 169. *vol.* 2. n. 2. Corb. *ead.
ampl.* 15. *in fine.* Facit pro hac opinione, quod
dixi *de var. cad. q.* 1. *num.* 24. quod si emphyteuta
promisit canonem solvere infra certum tempus,
cum juramento, privatur jure suo, si non solvat,
non expectato biennio, vel triennio, quod tamen
non habet locum, si adesset pactum, quod em-
phyteuta deberet solvere canonem infra trien-
nium, vel biennium, non obstante juramento:
nam tunc propter pactum esset expectandum
biennium, vel triennium.

Amplia 19. habere locum, quando emphy- 154
teuta stetit per unum annum, in quo canonem
non solvit, et postea vendidit, et emptor stetit
per alium annum: nam finito biennio, res cadit
in commissum, nec emptor potest allegare se sol-
vere non debuisse: non enim plus durabit res
apud eum, quam duratura esset apud emphyteu-

tam venditorem, sive morte, sive cessatione in solutione canonis, sive deterioratione, *arg. l. necessario.* § *ultimo, ff. de per.* et *com. rei vend. l.* 1. *et* 2. *C. si pign. dat. sit. l. perfectus in fine, C. si mancip. ita vend. ne prost.* et hanc opinionem tenet Spec. *de locat.* § *emphyt. q.* 9.

155 Contrarium tenet Corb. *ead. caus. ampl.* 16.
156 *num.* 1. in casu, in quo res de licentia Domini
fuisset alienata; quia sequuta alienatione de
licentia Domini, primus emphyteuta, desinit esse
emphyteuta, allegat Soc. *cons.* 256. *vol.* 2. *ver. sed*
praemissis non obstantibus, cum aliis per ipsum ci-
tatis, et obligatio emptoris solvendi canonem, non
est eadem cum illa, qua emphyteuta venditor erat
adstrictus, nec etiam emphyteusis (licet sit eadem
res) est eadem emphyteusis per omnia, et omni-
no, ad not. per Affl. *dec.* 153. et alios ibi per
ipsum notatos. Et Ego ita credo, quia negari non
potest, quin sit nova investitura, tum per muta-
tionem personarum, tum etiam per nova pacta
157 adjecta, ut diximus *de cont. emphyt. quaest.* 1.
num. 2. Affl. *dec.* 112. *n.* 5. Cavalc. *dec.* 30. *par.*
2. *sub* num. 34. si ergo est nova concessio, et
158 nova investitura, igitur debet solvere canonem
in fine anni, incipiendo à die investiturae; et sic
ad hoc, ut expelli possit, requiritur lapsus bien-
nii, vel triennii continui, et integri, Ias. *in l.* 2.
n. 180. Grat. *consil.* 79. *n.* 8. *volum.* 1. Alex.
cons. 105. *n.* 17. *vol.* 3. Cavalc *dec.* 43. *nu.* 45.
par. 1. Sed si alienatio esset facta sine consensu
Domini, tunc Cavalc. tenet posse procedere opi-
nionem Spec. rationibus per eum allegatis.

159 Amplia 20 procedere etiam in Muliere, et Rustico, qui non excusantur, cum possint consulere peritiores, ut copiosè consuluit Bero. *cons.* 120. n. 22. *et seq. lib.* 1. Alex. *consil.* 14. *num.* 1. *vol.* 2. Menoch. *de arbit. cas.* 194. *n.* 21. Corb; *eadem caus. ampl.* 17. Mantic. *eod. tit.* 27. *n.* 43. Sed hoc ipse intelligit, nisi successerint in jus alterius, faciunt pro hac ampliatione, quae scripsimus in tit. *de alien. qu.* 1. *ampl.* 6. *numero* 44.

160 Amplia 21. habere locum, etiam, si Praelato, aut Rectori, cui debebatur solutio canonis, esset mota lis de praelatura, et Ecclesia, nisi ei sit interdicta administratio, vel emphyteutae interdictum, ne canonem solvat. Bartol. *in l. emptorem, num.* 8. *Cod. locat.* Corb. *eadem caus. ampl.* 18. ubi plures auctoritates, etiam Rotae cumulat.

161 Amplia 22. habere locum etiam, si emphyteuta non solvat cessionario Domino: nam nomen debitoris cedi potest; ita ut cessionarius possit cogere debitorem invitum ad solvendum, *l.* 1. *Cod. de novat.* Alex. *in l.* 2. *n.* 28. *ff. sol. mat.* et cessionarius per cessionem effectus est Dominus directus rei emphyteuticae: et ideo tenetur emphyteuta eum in Dominum recognoscere. Natt. *cons.* 382. *n.* 3. et consequenter, si non solvit ei canonem, poterit ab eo expelli post denunciationem legitime ei factam à cessionario Domino, ne solvat Domino cedenti canonem, aut post litem contestatam, aut postquam cessionarius incepit canonem ab eo recipere, non excusatur emphyteuta, si Domino cedenti canonem solverit; quia his tribus casibus debitori cedenti solvendo non liberatur, *lib.* 3. *et* ibi Doctores, *Cod. de novat.* Corb. *ead. caus. ampl.* 19. 162

Amplia 23. in emphyteuta secundo, qui emphyteusim à primo emphyteuta sub certo canone conduxit, de qua ampliatione videnda sunt, quae diximus in tit. *de cont. emphyt. quaest.* 10. et Corb. *ead. caus. ampl.* 20

Amplia 24. in illo, cui concessus est fundus, 163
ut reddat concedenti quartam partem fructuum:
qui, si cessat in solutione per biennium, vel trien-
nium, res cadit in commissum: quia aut est
colonus partiarius, et is elapso biennio, ut con-
ductor expellitur cap. propter, de locat. aut est
emphyteuta, et tunc similiter expellitur; *l.* 2.
Cod. de jur. emphyt. etc. potuit, de locat. et sunt
haec verba formalia, Spec. *in d.* §. *nunc aliqua,*
q. 80. quem etiam refert Corb. *eadem caus. ampl.*
21.

Amplia 25. in Marito, qui habuit bona 164
emphyteutica in dote ab Uxore; quia si cessat in
solutione, res cadit in commissum: nam ad eum
spectat solutio canonis, quamvis Uxor in contra-
rium pacta sit. Spec. *in d.* §. *nunc aliqua, q.* 111.
Bal. *novel. in tract. de dot. part.* 7. *privil.* 27.
remanet tamen Maritus propter ejus culpam obli-
gatus Uxori ad interesse, idem Spec. *d.* §. *n.* 137.
et Bald. *novel. eod. loco,* qui etiam ponit quomodo
fierit debeat aestimatio interesse.

Contrarium tenet Bal. *consil.* 476. *volu.* 4. 165
ubi dicit, si Vir deficiat in solutione canonis rei
emphyteuticae, hoc Uxori non nocet, si bona
Mariti non essent solvendo, sequitur Menoch.
cons. 88. *n.* 42. *et cons.* 313. *n.* 53. hanc etiam
opinionem tenet Host. in Summ. *de locato, ver.*
quod si emphyteuta n. 12. Burs. *cons.* 56. *n.* 14.
vol. 1. *et cons.* 80. *n.* 33. *eod. vol.* quos refert
Corb. *ead. caus. ampl.* 22. *n.* 4. et Maut. *de tacit.*
et ambig. lib. 22. *tit.* 27. n. 70.

Sed ultra Specul. et Bald. novel. quos supra citavimus contra Bal. et sequaces, tenet etiam Afflict. post. Andr. de Iser. *in* §. *item Clericus n.* 20. *de capit.* Corrad. in usibus feudorum, ubi indistincte tenent, quod negligentia Viri nocet Uxori in solvendo canonem; quia Maritus est Dominus constante matrimonio. *leg. doce Ancillam, Cod. de rei vendic.* et ejus negligentia nocet Uxori in rebus dotalibus, *leg. constante.* §. *si Maritus, ff. solut. matr.* et si non est solvendo, imputandum est Uxori, quae debuit sibi facere cavere de dote restituenda, ut hodie fieri potest. *leg.* 1. *Cod. de fidejus dot. dent.* quorum opinionem sequitur Corb. *ead. ampl.* 22. *in fine,* et Alba *cons.* 28. *n.* 9. Surd.

autem *decis.* 102. n. 20. advertens ad dictum Bald. in eod. cons. dicit, quod in casu suo duo concurrebant ad favorem Uxoris. Primum quod cessatio in solutione canonis fuit per Maritum dolosè facta, et dolus praesumebatur, quia se fecit investiri de eadem, tanquam devoluta; ideo non nocebat Uxori. Secundum est, quia cum Maritus fuisset investitus, non poterat contra uxorem petentem rei restitutionem objicere culpam propriam, ne ex ea lucrum faceret, ut ibi Bal. considerat: serus autem esset, quando res non esset apud Maritum: nam cum Maritus teneatur erga Uxorem ad interesse, recte convenitur, et Burs. idem tenet *eodem cons.* 80. *n.* 33. fatetur tamen Surd. quod in subsidium subvenitur Uxori contra Dominum; quando Maritus non est solvendo, et gloriatur, quod nemo ad dictum Bald. adverterit, et haec opinio mihi quoque placet, quod si Maritus non est solvendo, subveniatur Uxori adversus Dominum, ne Mulier remaneat indotata, cum Republicae intersit, ut dotes Mulieribus serventur, *l.* 1. *ff. sol. matrim.* et pro hac opinione facit, quod. si Praelatus non solvit canonem, restituitur Ecclesia in integrum, et emphyteusim recuperabit de manibus Domini, quando non est solvendo. Corb. *eadem caus. ampl.* 27. *in fine.* et idem quando ob culpam Praelati Ecclesia amittit feudum, idem Corb. *eadem ampl. n.* 22. et dos, et pia causa aequiparantur. Everard. *in Cent. in loco à dote ad pium caus.* in *principio.*

166 Amplia 26. in conductore ad longum tempus: quia sicut emphyteuta tenetur solvere canonem, et cessans in solutione, privatur jure suo, ita et Conductor ad longum tempus, Ias. *in l.* 2 *Cod. de jur. emphyt.* cum aliis per eum allegatis *n.* 39. et Corb. *eadem caus. ampl.* 23. qui alios citat; quibus addo Rot. *divers. par.* 1. *decis.* 466. *nu.* 2. Seraph. *dec.* 228. *n.* 11. Valasc. *de jur. emph. quaest.* 21. *n.* 7. et Caroc. *de locat. tit. de locat. ad long. temp. quaest.* 6 *fol.* 58. ubi plures cumulat, et ponit rationem, ampliationes, et declarationes.

167 Amplia 27. etiam si pro investitura, et emphyteusi obtinenda à principio non fuit data aliqua quantitas pecuniae: nam secundum unam opinionem, est de substantia hujus contractus, ut detur aliqua quantitas pecuniae, quam opinionem tenuit Jacob. de Aren. Bar. et Alber. *in l.* 1. *Cod. de jur. emph.* sed secundum aliam opinionem quam veriorem diximus *in Praelud. quaest.* 16. non requiritur, ut aliqua quantitas solvatur: nihilominus, quamvis prima opinio teneatur; dicetur contractus innominatus, similis emphyteusi, qui regulatur secundum naturam contractus emphyteutici; Alber. *in l.* 2. *Cod. de jur. emph. n.* 4. Ias. *in l.* 1. *n.* 2. *eod. tit.* et Corb. *ead. caus. ampl.* 24.

168 Amplia 28. etiam si non constet sub quo canone res fuerit concessa: quia, si post concessionem apparet certus canon solutus, praesumitur rem fuisse concessam pro canone soluto. Bald. *in l. si certis annis nu.* 9. *Cod. de pact.* et hoc ibi notat pro emphyteutis, qui instrumenta amiserunt. Alex. *cons.* 107. *vol.* 1. Felin. in *c. cum Bertoldus n.* 28. de re judic. Corb. *eadem caus. ampl.* 25.

169 Amplia 29. in emphyteuta, qui voluit solvere canonem Castaldioni, seu Nuncio Domini directi, et illo consentiente canonem retinuit, et non solvit: nam non excusatur à caducitate, non solvendo. Spec. *in §. nunc aliquo, quaest.* 81. de locat. qui argumentatur pro et contra; et quod non cadat, allegat, in argu. *leg. fin. §. si quis de publ. et ex. de pign. cap. significante,* et quod cadat, allegat. in arg. l. si tamen, ff. de inst. quae non reperitur inter illas leges illius tit. *et l. pactum curatoris, Cod. de pact. et l. Praeses, C. de trans.* Sed Add. ad Spec. dicit, si Nuncius ille erat datus ad illos exigendos, emphyteuta evadat poenam, per priora jura, et per *l. si cum loco allegatam in contrarium. et lex Praeses non obstat,* cum non quaeratur, an ille potuerit rem remittere, sed an ille emphyteuta evadat poenam, quod mihi quoque videtur verum: nam *lex fin §. si quis professus,* bene probat hanc opinionem, et jura in cont. adducta non probant, quod incidat in poenam, vel quod debitum non sit remissum, et ex alia ratione moveor, quia quaelibet causa etiam injusta excusat à caducitate. Bero. *cons.* 98. *num.* 20. *vol.* 1. Bursat. *cons.* 253. *num.* 57. *vol.* 1. et Surd. *decis.* 221. *n.* 7. *et decis.* 188. *num.* 8.

170 Amplia 30. habere locum etiam in Ecclesia, quando ipsa recepit rem aliquam in emphyteusim, sive ab alia Ecclesia, sive à privato: quia si non solvat canonem per biennium, si ab Ecclesia recepit, sive à privato per triennium, cadit à jure suo, sicut alius privatus non solvens: nam hoc inest ex natura contractus Spec. *in d. §. nunc aliqua quaest.* 15. Bartol. *in Auth. de alien. et emphyt. §. si vero quis* Bald. in *l. placet* n. 3. *C. de Sac. Sanc. Eccl. et in Aut. qui rem, n.* 4. *Cod. eod.* et ibi Cagn. n. 64. qui de com. attestatur. Ias. *in l.* 2. *n.* 48. *C. de jur. emphyt.* Canonistae in cap. constitutus. de relig. dom. Ruin. *cons.* 110. *n.* 2. *vol.* 1. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 495. *n.* 3. et Corb. *eadem caus. ampl.* 27. *in principio, qui etiam contrariis respondet.*

171 Declaratur primo, quod licet cadat à jure suo ob canonem non solutum, tamen potest petere restitutionem in integrum, ut canonem solvat, et rem retineat ad instar minoris, et Reipublicae *c.* 1. *de in integ. rest. l. ut inter divinum C. de Sac, Sanc. Eccl. leg. Resp. C. ex quibus caus. major.* Spec. *in d. qu.* 15. Ias. *in ead. l.* 2. *d.* 49. Ruin. *cons.* 111. *n.* 7. Corb. *eod. ampl. n.* 15. Redoa. *eod. tract. et eod. n.* 3. et Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 27. *n.* 69.

172 Ampliatur haec declaratio, ut habeat locum etiam contra aliam Ecclesiam. Ruin *cons.* 168.

n. 4. *gloss. et Doctores in Auth. item si quis Cod.*
de Sac. Sanct. Ec. Corb. ut supra *n.* 17. Maresc.
variar. resolut. cap. 98. n. 15. *l.* 2. licet contra-
rium teneat Seraph. *de privil. jur. privil.* 84. *sub*
n. 13. quia privilegiatus non utitur privilegio
contra pariter privilegiatum, sed responde, ut
infra n. 192.
173 Subdeclaratur, ut Ecclesia restituatur in
integrum in subsidium, ubi Administrator, seu
Praelatus non sit solvendo, Angel. *cons.* 168. Redo.
eodem loco n. 4. Cyn. *in l. jubemus. Cod. de Sac.*
Sanct. Eccl. Alciat. *cons.* 160. n. 19. *et cons.* 513.
174 *n.* 5. nam Praelatus, seu Rector Ecclesiae pro-
pter ejus negligentiam tenetur resarcire damnum
Ecclesiae *l. si tutoris Cod. de admin. tut.* Plot. *in*
repet. l. si quondo §. 5. nu. 22. *Cod. und. vi*, Soc.
175 *cons.* 2 *vol.* 1. et ideo si Praelatus est solvendo,
Ecclesia non debet restitui in integrum, per dic-
tam *l. si tutoris*, quae succurrit minori contra
tutorem, qui fuit negligens in solvendo canonem,
et Corb. *in dict. ampl. à n.* 18. *usque in finem*
conatur hanc opinionem defendere multis argu-
mentis, et rationibus, et licet non desint, qui
tenent, quod minor possit restitui in integrum
adversus Dominum ut canonem solvat, vel con-
venire tutorem, qui censum solvere neglexit, ut
dicunt Alber. et Salyc. *in d. l. si tutoris*, et alii alle-
gati a Corb. *n.* 24, tamen contrarium quod minor
habens curatorem non possit restitui, si ejus cu-
rator sit solvendo, tenuit idem Alber. ex senten-
tia Jaco. de Aren. ibidem, et *in l. minorum n.* 4.
et Bal. *nu.* 7. *C. in quibus caus. in integ. rest. non*
est neces. Cyn. *in l. jubemus nullam, Cod. de Sac.*
Sanct. Eccl. et Angel. *d. cons.* 168. n. 1. Nec
obstat (dicit Corb.) *l. etiam C. si tutor, cur. inter.*
ubi habetur quod minor habet optionem, an velit
convenire curatorem, vel petere restitutionem
in integrum, ut dicunt etiam Doctores in *cap.* 2.
de rest. in integ. quia speciale est in emphyteusi,
ut Ecclesia non restituatur, nisi in subsidium,
propter legem, et conditionem resolutivam con-
tractus à principio in concessione rei à Domino
concedente adversus Ecclesiam recipientem em-
phyteusim impositam, scilicet, si canon debitis
temporibus non solvatur, ne pactum hoc resolu-
tivum a principio appositum serviat Domino de-
vento; et ideò Ecclesia in isto casu non habet
optionem, sed tenetur prius adversus Praelatum,
vel ejus haeredes experiri, et in subsidium postea
restitui, vel post mortem Praelati, vel depositio-
nem, qui deliquit emphyteusim recuperare de
manibus Domini directi, et ita ibi Corb. decla-
rat.

Sed haec opinio Corb. non est tuta, ut vide-
bimus in sequenti ampliatione, in qua tractabi-
mus, an minor sit restituendus in integrum ad-
versus canonem non solutum, cum Ecclesia, et
minor aequiparentur, quoad restitutionem in
integrum, *cap.* 1. *et cap. auditis*, et utrobique Gloss.
et Doctor. *de in integ. restit.* et pro nunc dicimus,
quod contra Corb. est *decis.* Viv. 501 *à* n. 4.
usque ad finem, et quod sit in electione minoris, 175
an vel agere contra tutorem, vel curatorem, vel
petere restitutionem in integrum, est *decis. Lud.*
181. *n.* 9. et ibi Add. licet loquatur in aditione
haereditatis. Mantic. *de tacit. et amb. l.* 4. *titul.* 6.
n. 45. et Maresc. *variar. resolut. cap.* 98. *num.* 14.
lib. 2. qui loquitur, quando lapsus est terminus
ad relevandam rem paternam, ubi citat Cum.
Roman. et Odd. Et est text. clarus *in leg. fin Cod.*
si tutor, vel cur. et quando minor fuit laesus in
actu tutoris, potest, vel agere ad interesse contra
tutorem, vel etiam petere restitutionem in inte-
grum, tenet Surd. *dec.* 253. *n.* 18. et in caduci-
tate ob non solutum canonem quod restituatur,
licet haberet curatorem, et tutorem divites, tenet
Cavalc. *dec.* 30. *n.* 12. *part.* 2. sed melius in se-
quenti ampliatione hanc rem discutiemus.

Declaratur secundo, secundum Salyc. in 176
Auth. qui rem Cod. de Sac. Sanct. Eccl. et in dict.
l. 2. *C. de jur. emphyt.* quod non sufficit bien-
nium, ut emphyteusis, quam habet Ecclesia, ca-
dat in commissum, sed requiritur, quod fuerit
cessatum per triennium, quem sequitur Ias. *in d.*
l. 2. *n.* 50. ne illud, quod est inductum ad favo-
rem Ecclesiae, ut ejus emphyteuta per cessatio-
nem solius biennii possit privari, retorqueatur
contra ipsam Ecclesiam, quod fieri non debet, *l.*
quod favore, Cod. de leg. sequitur etiam Redoa.
ead. pag. 495. *n.* 4. et Joan. And. *in add. ad Spec.*
q. 22.

Contrarium tenet Spec. *in dict. quaest.* 22. 177
et ejus opinionem tenet Bald. *in d. Auth. qui rem,*
n. 4. scilicet, quod sufficiat biennium, gloss. in c.
constitutus de relig. dom. quae Gloss. licet de
hoc expresse nihil dicat, tamen, quia allegat cap.
potuit de locat. de biennio intelligenda erit quam
ibi Anch. sequitur *n.* 18. et hanc opinionem se-
quitur etiam Corb. *ibi n.* 12. motus, quia ubi jus
canonicum discordat à jure civili, Ecclesia ad-
versus Ecclesiam jure canonico, et non civili
utitur. c. illud, juncta Glos. *in ver. adversus Ec-* 178
clesiam, de praes. et quia etiam inspecta conce-
dentis, et recipientis conditione, praesumendum
est, quod secundum jus canonicum et non civile
voluerint contrahere; cum Ecclesia, et contra- 179
hentes secundum jus quo ligantur, et non
secundum jus alterius, quo non ligantur praesu-
muntur contrahere: Nec obstat, quod illud, quod
ad favorem Ecclesiae est inductum, non habeat
retorqueri in odium: quia in hac quaestione o-
dium venit ex natura contractus, et ex legis
dispositione, et tunc concessum in favorem in
odium retorquetur, ut declarat. Bald. in *d. l. quod*
favore nu. 11. Sed si Ecclesia haberet emphyteu-
sim à privato, tunc requireretur triennium, nec
biennium sufficeret; quia Ecclesia tunc uteretur
jure communi, et privanda esset, sicut alius

privatus; et hoc modo sunt concilisudae opiniones, ut opinio Salyc. Ias. et aliorum sit vera, ubi Ecclesia babet emphyteusim a privato, et Bald. et aliorum, quando Ecclesia habet ab alia Ecclesia

180 Sed quid, si Ecclesia successit privato, qui dederat fundum in emphyteusim, quod tempus debeat attendi? Ias. *in ead. l.* 2. *n.* 51. *quaest.* 13. dicit hanc quaestionem movisse Salyc. et dicit quod pro eo tempore, quo res fuit apud privatum, attenditur trienuium, et pro eo tempore, quo fuit apud Ecclesiam, attenditur biennium, et sic, si emphyteuta cessavit per unum annum, cum dimidio tempore, quo erat in dominio privati, et postea cessavit per medium annum, post quam res fuit Ecclesiae, non poterit privari, quia ille annus cum dimidio non fuit nisi media pars temporis, quo in privato requiritur: unde necesse est, quod cessaverit per unum annum, et dicit Ias. ita tenere Bart. et omnes *in Auth. quas actiones, C. de Sac. Sanc. Eccl. in fine*, dum quaerit, an privilegiatus succedens privato utatur suo privilegio, et cum Ias. transit Redoa. *eod. tract. fol.* 495. *n.* 5. Sed quod non fuerit immutata natura emphyteusis laicalis ex quo fuit translata in Ecclesiam, est *dec.* Seraph. 795, ubi dicit ita tenuisse Rol. coram Orano in una Mediolan. bonorum 15 decembr. 1595. vide Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. qu.* 2. et Marrsc. *var. res. c.* 77. *lib.* 1.

181 Amplia 31. in minore 25. annis Specul. *in eod.* §. *nunc aliqua, quaest.* 14. Ias. *in ead. l.* 2. *num.* 48. Redoan *ead. pag.* 495. n. 4. Gramm. *dec.* 52. *n.* 1. Guid. Pap. *dec.* 435. Corbul. eadem causa qui plures cumulat *ampl.* 28. *in principio*, et Viv. qui alios congerit *dec.* 501. *n.* 2. *et seq.*

182 Declara dictam ampliationem, quod minor restituitur in integrum adversus dictam caducitatem, ut canonem solvat, et rem retineat. Spec. *eod.* §. *quaest.* 15. Ias. *ead. l.* 2. *n.* 49. qui loquitur in Ecclesia, minore, et Civitate, Ruin. *cons.* 111. n. 7. *lib.* 1. Mautic. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 27. *n.* 42. Redoan. *eod. fol.* 495. *n.* 4. Viv. *d. decis.* 501. *n.* 4. et Maresc. qui plures cumulat, *var. resol. cap.* 98. *in princ. lib.* 2. et Cavalc. *dec.* 30. *n.* 120. *par.*

183 Sed quaerendum est, ex quo capite haec restitutio competat? In hac difficultate adsunt plures opiniones. Prima est, quod quemadmodum quilibet etiam major ex capite ignorantiae, absentiae, vel alterius justi impedimenti resolvitur adversus istam caducitatem, sic etiam minor ex clausula generali, si qua mihi, etc. Soc. *cons.* 112. *in fine* Ceph. *cons.* 9. n. 70. *vol.* 1. et alii, quos citat Odd. *de restit. in integr. art.* 9. *quaest.* 89. *parte secunda*, ubi amplificat, hanc communem opinionem habere locum in omni genere impedimentorum, absentiae, paupertatis, negligentiae, et in omni specie censuum, tributorum, pensionum, aliarumque solutionum, et in specie pensionis Ecclesiasticae: et ideo attenta hac opinione, competit minoribus restitutio in integrum, ex clausula. *Si qua mihi, etc.* et non solum ob non solutionem canonis per biennium, vel triennium, sed etiam spatium 40. annorum canon solutus non fuerit, quia tunc uteretur remedio restitutionis in integrum ex edicto majorum, ex capite ignorantiae, ita Odd. *d. loco numer.* 76. ex sententia Cagn. et Villal. attestantium de com.

Alia opinio est, quod minori non succuratur 184
ex edicto minorum, et ex capite aetatis, quia quando cùm eis nihil gestum est, sed à patre emphyteusis originem habuit, non consideratur persona minoris, sed majoris, à quo principium habuit; et ideo ei non competit restitutio in integrum ex edictu minorum, cum de minoribus loquatur, et de gestis cum eis, Bart. Alexandr. Ias. Soc. Alciat. et alii communiter in *leg. cum filius familias* §. *in hac, ff. de verbor. obl.* ubi in terminis, Bart dicit, quod si minor, qui successit emphyteutae, non solvit canonem infra terminum praefinitum, cadit à jure suo, sine ulla spe restitutionis in integrum; Et hanc partem sequitur Rol. *dict. cons.* 10. *n.* 4. *vol.* 2. post Corn. Soc. Paris. Bal. Ruin. Et haec opinio fulcitur optima ratione: nam in instrumento investiturae apponi solet clausula, et pactum; Quod ob omissam solu-
tionem canonis, emphyteuta cadat à jure suo, et 185
ejus haeredes; et stante hoc pacto expresso, nunquam competit restitutio in integrum adversus canonem non solutum, ex edicto minorum, et hoc est quod dicit Corb. *in praecedenti ampl.* 27. *sub n.* 14. quod Ecclesia non restituitur in integrum adversus canonem non solutum, nisi in subsidium, propter legem, et conditionem resolutivam contractus à principio in concessione rei à Domino concedente adversus Ecclesiam recipientem emphyteusim impositam; quae lex in concessione apposita, sicut operatur contra Regulam, Delictum, *de regul. jur. in* 6. ut delictum, et culpa Praelati post jus acquisitum noceat Ecclesiae Ang. *cons.* 188. Ruin. *cons.* 27. *vol.* 2. ita etiam auferre debet opinionem, an velit convenire administratorem, vel restitui ad rem, ne pactum istud resolutivum serviat Domino devento.

Caeterum contra istam opinionem, extat 186
communis, et magis vera op. secundum Viv. *d. decis.* 501. *n.* 10. ut sucurratur minori ex edicto minorum adversus canonem non solutum; Ubi allegat Glos. *in d. l.* 2. *in fine* Ias. *d. nu.* 49. Spec. ut supra Ruin. *cons.* 110. *n.* 7. *vol.* 1. Gram. *dec.* 52. *supra allegata* Guid. Pap. *dict. dec.* 435. Sfor. Odd. *eodem tract. art.* 9. *par.* 2. *quaest.* 89. n. 78. qui etiam respondet *ad legem Æmilius, ff. de minor.* in qua Rol. se fundat; Quia ista praescriptio non est propriè conventionalis propria, sed potiùs, vel legalis, vel mixta; nam caducitas ob canonem non solutum, provenit ex dispositione legis, et ex *leg.* 2. *Cod. de jur. emphyt. et ex c. potuit de*

locat. ex quo sequitur, quod, licet talis caducitas inducatur ex partium conventione, ut si emphyteuta non solvat canonem infra biennium, vel triennium cadat ab omni jure; non ob hoc tamen tollitur dispositio legalis, inducta ex dictis juribus quae consideratur; non autem pactum desuper à partibus initum, ex quibus patet istis minoribus etiam ex capite minoris aetatis; et ex edicto minorum concedi restitutionem in integrum adversus non solutum canonem, et obtinet locum etiam, si in contractu emphyteutico existeret pactum expressum, quod, si per biennium, vel triennium, vel quadriennium, vel aliud tempus non solveretur canon, emphyteuta caderet à jure suo, adhuc daretur restitutio in integr. et pro hac opin. quod detur restitutio minoribus, etiam stante dicto pacto expresso, inito cum patre, seu aliis antecessoribus. faciunt, quae diximus supra *hac eadem quaest. num.* 108. quod pactum continens illud idem, quod jus commune, vel Statutum, nihil operatur ultra jus commune, vel Statutum; sed est quaedam admonitio, ut solvat debitis temporibus, et alias rationes ibi adduximus, ex quibus patet hujusmodi pactum nihil operari, sed ut plenius, et tutius Domino directo sit consultum: Et ideo dicendum est malè loquutum fuisse Corb. *in dict. ampliat.* 27. *in fine*, et quamvis Petr. Anton. Angusula *cons.* 5. *libr.* 3. *nu.* 5. et Barb. *cons.* 40. *in fine. vol.* 1. teneant non succurri minoribus per restitutionem in integrum adversus caducitatem conventionalem ob non solutum canonem, tamen praedicta opinio contra eos, apparet verior, ut per Odd. in supra dicto loco, ampliatione secunda, *n.* 81. et *ad dictam leg. Æmilius* in qua contraria opinio est fundata, aliter respondet Eugen. *cons.* 95. *num.* 36. et ad alias similes in quibus probatur, minorem non restitui adversus conventionalem praescriptionem, ortam ex facto, et obligatione defuncti, quod ex hac conclusione communi non infertur ad exclusionem restitutionis ex capite ignorantiae justae, cum istae restitutiones ex diversis edictis in penitus diversis rationibus fundatis à Praetore concedantur, et ubi una cessat, alia possit, et debeat competere, et licet illa ex edicto de minoribus non competat, quia ejus termini non conveniunt *l.* 4. § *totiss ff. de dam. infect.* ubi si verba legis deficiunt, et legis dispositio deficit, competit tamen altera (ex quibus caus. major) et ideò, si non ex capite minoris aetatis, quando agitur de obligatione ex facto defuncti, secundum Bart. Bal. et alios supracitatos, ex capite tamen justae ignorantiae, vel alterius justae causae restitutio conceditur, Glos. *in l. cum filius*, §. *in hac, ff. de ver. obl.* quam sequitur ibi Din. Bart. Angel. Imol. Alexandr. Paul. de Castr. et alii, et maximè Ias. dicens hanc esse com. quam etiam com. appellat Curt. Sen. *cons.* 58. *n.* 1. et Soc. jun. *cons.* 46. *n.* 7. Imol. *in c. potuit de locat.* Bart. *in d. l. Æmilius opp.* 2. Cagnol. *in l.* 2. *Cod. de pact. inter empt.* 2 *lect. n.* 272. et seq. attestans hanc esse commun. op. et *in l. qui in alterius*, *n.* 5. *ff. de regul. jur.* Cacher. *decis.* 69. *n.* 16. ubi attestatur, hanc esse magis communem opinionem, Gomez. *in tit. de empt. et vend. n.* 27. ubi loquitur in haerede, sive sit major, sive minor, Eug. *dict. cons. à n.* 28. *usque ad n.* 33. qui loquitur in contractu celebrato cum defuncto, et cum pacto redimendi, quod non competat minori restitutio in integrum, ratione personae, ex quo nihil actum est cum eo, sed propter justam causam ignorantiae indistincte potest restitui, et idem affirmat Maresc. *var. resol. cap.* 98. *num.* 7. et sequenti dicens, quod si contractus fuerit celebratus cum defuncto, et tempus redimendi effluxerit, tunc non competit minori succedenti remedium restitutionis ratione personae, ex quo nihil cum eo gestum fuit, sed propter justam causam ignorantiae indistinctè potest quis restitui, sive sit major, sive minor, etiam si nihil gestum sit cum ipso, ut per Bartol. *in dict. leg. Æmilius*, *num.* 5. *ff. de minor.* et ita declarat Ias. *in dict. l. cum filius familias*, §. *in hoc.*, *n.* 6. *ff. de verb. obl.* et Cagnol. *in d. l.* 2. *num.* 219. et tenet Rot. ut in decisionibus impressis per Statut. Pac. de Salvian. inter *decis.* 147. *num.* 9. quinimmò, secundum Alexand. *cons.* 71. *lib.* 1. et Abb. *in cap.* 1. *in fine de praescript.* etiam si pupillus, vel minor laesus stetisset per centum annos, quod non petiisset restitutionem, nihilominus ei ignoranti nunquam currit tempus: nam quadriennium, quod datur ad illam petendam, incipit currere à die scientiae; praedictam opinionem, quod restituatur minor ex capite ignorantiae sequutus est Senatus Pedemont. ut per Thess. *decis.* 103. *n.* 4. et 7 et *n.* 5. enumerantur, qui contrarium tenent.

Tertia adest opinio, quod neque minoribus concedi debeat restitutio ex edicto majorum, et sic ex clausula, Si qua mihi justa causa, etc. quam tuetur Curt. Sen. *cons.* 59. et Cagn. *in dict. l.* 2. *num.* 8. ubi inquit quod licet opiniones contrariae videantur subtilitate, aequitate suffultae, tamen tenenda est opinio, quod nec ex edicto de minoribus, neque ex clausula generali, danda sit minori restitutio in integrum, sive ejus haeredi, et hanc opinionem tenet etiam Rol. *cons.* 10. *post num.* 17. *vol.* 2. Sed eorum opinio communiter damnatur, ut ex supradictis patet, quemadmodum etiam Rol. *eodem cons. num.* 18. melius considerando hanc difficultatem, fuit in nova opinione, quod nec ex capite de minoribus, nec ex vi edicti de majoribus ex clausula si qua mihi, etc. restitutio concedatur minoribus, in eo casu quo potest succurri adversus tutores, scientiam habentes de hujusmodi contractibus, et pactis observandis ab ipsis minoribus. Et pro hac opinione facit, quod dicit Joseph. Ludovis. *dec*,

Perus. 55. *num.* 21. *cum sequentibus* ut vera et communis conclusio sit quod tunc demum datur restitutio minori quando peteret restitutionem, ratinno tantum minoris aetatis, tunc enim absque ulla contradirtione datur restitutio. Ruin. *cons.* 119. *lib.* 5. Rol. *cons.* 10. *num.* 17. *et seq. l.* 2. et Cavalc. *de tut. et curat. n.* 100. Si autem minor peteret restitutionem, non tanquam minor, sed ex clausula, Si qua mihi justa causa; tunc ex qno non utitur omnino privilegio minoris aetatis, sed alio remedio ex virtute d. clausulae, non datur ipsi minori restitutio in integrum, sed habet actionem contra tutorem, vel curatorem; Et
187pro hac opinione, idem Calvalc. *loc. citato allegat.* Alciat. in *leg. pactum curatoris, in fine, C. de pact.* Caesar. cont. n. *l. diffamari, n.* 74. *Cod. de ing. et manum.* ubi etiam declarat procedere, quando tutor, et Curator essent solvendn; alias, si non essent solvendo, etiam quod minores venirent virtutè d. clausulae, possent petere restitutionem in integrum. Secundo modo declarat quando tutores, et curatores essent illegitimè constituti,
188quo casu, etiam haberent restitutionem in integrum, nisi minores essent Doctores, quia esset eis deneganda restitutio in integrum, *arg. l.* 2. §. *Servius autem, ff. de orig. jur.* Bart. in *l. sed et reprobari, in principio, ff. de excus. tut.* Socin. jun. *consil.* 69. *num.* 49. *lib.* 1. prout etiam, quando minor Doctor, vel Scolaris sine solemnitatibus statutariis alienavit, quia tunc tenet alienatio,
189Borg. *de tutor. et curat. n.* 163. Joseph. Lud. *dec. Perus.* 55. *num.* 26. sed de hoc valde dubitandum, quia Doctor minor restituitur in integrum, nisi fuerit laesus ex ignorantia juris, per ea, quae
190dicit Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 4. *tit.* 6. *n.* 35. et prn Mantic. quod minor Doctor non restituatur in integrum, quando renunciavit, est decisio Rotae *in recent. par.* 2. 485. *n.* 4. ubi de communi opinione attestatur; Et quod possit petere restitutionem in integrnm minor jus peritus, defendit Fachin. *lib.* 3. *cont. jur. cap.* 5. quando est laesns; ubi asserit ita tenere Sarmien. *lib.* 3. *selec. interp. cap.* 12. licet contrarium allegat Odd. *de rest.* in *integr. par.* 1. *quaest.* 23. *articul.* 7. Sed Odd. refert magis com. esse, quod non restituatur in integrum, nt per Rot. *dicta decis.* 485. Add. Strac. de Mercat. *par.* 3 *num.* 27. et quod minor Doctor in integrum non restituntur est decisio Buratti, et ibi Add. *in lit. E.* 20. n. 5. *et* 6. sed in Scholari non est endem ratio, per ea, quao praedicti dicunt; et ideo restituentur.

191 Sed nec praedicta tertia opinio est vera, ex com. et magis com. ut supra diximus: quia si non capite minoris aetatis, minor restituitur; debet tamen restitui ex capite ignorantiae, vel alterius justae causae, quae restitutio non est deneganda minori; etiam quod ipse recursum habere possit contra curatorem, et administratorem, etiam si solvendo essent, prout consuluit Aret. *cons.* 161. et licet contra Aret. teneat Rol. in *d. cons.* 10. *n.* 22. et Ruin *eod. cons.* 109 qui dicunt, ubicunque beneficium restitutionis ratione minoris aetatis simpliciter, competit, vel simpliciter ex justa causa, tunc procedunt Aret. rationes; secus verò, si competat ex capite de minoribus, et ex capite de majoribus ex causa generali simul; tunc enim ex quo remedium est magis subsidiarium, non aliter competit, nec competere, potest, si minori, vel ejus haeredi consuli possit contra tutorem; cum tunc cesset aequitatis ratio ob quam inducitur restitutio; nihilominus eorum opinio est contra communem, tenuit Odd. *d. art.* 9. *ampl.* 5. *n.* 84. Becc. *cons.* 12. *n.* 77. Surd. *cons.* 87. *n.* 6. *et cons.* 95. *n.* 22. *lib.* 1. M. Ant. de Amat. *dec. Maceraten.* 77 *in principio,* Cavalc. *dec.* 36. *num.* 120. *par.* 2. ubi etiam dicit, si haberet curatores, et tutores divites: et ita sententiasse Regiam audientiam Apuliae, refert Viv. *dict. decis.* 501. *num.* 21. attestans hanc opinionem esse magis communem, et Sacrosanctam, et nos supra diximus *in precedenti ampliat. n.* 175. ex sententia Sac. Rotae Romanae, quod est in electione minoris, an velit agere contra curatorem aut tutorem, vel petere restitutionem in integrum; haec restitutio competit etiam contra 192
Ecclesiam, et alios minores, vel Universitatem favore alterius Communitatis: nam hi restitutionem alterius minoris impedire non possunt, quando certant de damno evitando. Maresc. qui alios citat *var. resol. c.* 98. n. 15. *lib.* 2. Lud. *eadem decis. num.* 10. et ibid. Add. Sed quando uterque tractaret de damno evitando, non restitueretur. Odd. *de rest. in integr. quaest.* 18. *art.* 5. *num.* 35. M. Ant. de Amat. *decis. Macerat.* 77. *num.* 12. et privilegiatus non utitur privilegio contra pariter privilegiatum; fallit tamen, quando unus tractat de damno, alter de lucro, vel quando uterque de damno, alter tamen convenitur; quia potior est causa ejus, qui convenitur. Rot. in recollectis per Farin. *dec. posth.* 293. n. 6. *par.* 1. Duran. *dec* 402. *n.* 16. *cum tribus sequ.* Sed quod minor non sit restituendus ex hoc capite data scientia tutoris, saepè judicavit Senatus Podomon. teste Thess. *decis.* 103. *nu.* 9. si minor potest habere recursum contra tutorem, ubi dicit hanc esse com. et aequissimam opin. pro qua multos concordantes allegat contra Odd. Sed in statu Ecclesiastico est hoc clarum, quod minor, vel Ecclesia habet electionem an velit petere restitutionem in integrum, vel agere contra Tutorem, procuratorem, Actorem, vel syndicum, non obstante quod non sit facta discussio contra Administratores praedictos, ex Const. Marchiae *cap.* 9. *lib.* 6. M. Ant. de Amat. *dict. decis.* 77. *n.* 1. ubi habentur requisita, ut restitutio competat.

Quid autem si minor juravit, An possit petere restitutionem in integrum? Videndus est Seraph. *de privil. jur. privil.* 96. sed est adverten-

dum, quod ubi adsunt statuta, et Constitutiones, prout adest in statu Ecclesiastico Ægidiana, illae sunt servandae; vid. est etiam Ludovis. *decis.* 120. *num.* 4. *et seq.* quando etiam adest renunciatio beneficio restitutionis in integrum, et minori aetati.

193 Sed infra quod tempus possit Ecclesia, Minor, et Civitas petere hanc restitutionem in integrum adversus non solutum canonem, cum aequiparentur? Spec. *in d. §. nunc aliqua quaest.* 16. *et* 17. Ias. *d. l.* 2. *n.* 49. dicunt, quod infra quadriennium; sequitur Redoan. *rod. tract. fol.* 495. *num.* 4. Natt. *cons.* 45. *in principio*, loquens in Civitate, et Ecclesia, et in transactione, et hoc quadriennium currit à die scientiae, etiam si per centum annos scientia non supervenisset. Honded. qui plures congerit. *cons.* 80. *n.* 83. *et seq. lib.* 2. Rot. *in dec. posth.* 33. *par.* 1. ubi aliae decisiones cumulantur, et restitutio in integrum
194 censetur petita mediante clausula in fine libelli posita, Petens super omnibus jus et justitiam ministrari, ut *in eadem decis. n.* 3. Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 11. *tit.* 20. *num.* 44. Cavalc. *decis.* 45. *n.* 50. *par* 1. sed haec restitutio non potest peti à Procuratore, non habente mandatum spe-
195 ciale, ut in eadem decis. de quo videndus est Cavalc. *decis.* 30. *par.* 2. *n.* 28. *et* 29. et Add. Burat. *decis.* 190. et habet locum, quando principaliter petitur restitutio, secus si incidenter per viam exceptionis: quia tunc sufficit generale mandatum. Magon *decis. Floren.* 70. *in fine*, ubi alios refert; et restitutio in integrum censetur petita, etiam per aequipollens. Duran. *decis.* 402. *num.* 12. minori autem competit restitutio intra
196 quadriennium, postquam 25. annos aetatis suae excesserit, Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 4. *tit.* 6. *n.* 45. sed ex capite ignorantiae, et ex Edicto majorum *ex clausula, Si qua mihi* etc. ob solutionem canonis neglectam, etiam post spatium 40. annorum competit. Odd. post Cagn. et Villal. in loco supracitato, refert. Viv. *decis.* 501. *num.* 6
197 et diximus supra; et Praelato, et Rectori Ecclesiae successori competit haec restitutio, etiam post quadriennium Honded. *rod. cons. n.* 89. qui multos congerit; Et haec restitutio conceditur ob mutationem Praelatorum; et ideo in istis successoribus, et maxime in Regularibus, Prioribus, Guardianis, et Abbatibus, qui saepè mutari solent, adest probabilis ignorantia. Dec. *cons.* 36. *num.* 9. *ver. nec obstat ob mutationem*; et dicit etiam ibi Honded. quod non obstat opinio Odd. ut supra n. 79. quando mortuo primo Praelato,
198 Praelatus novus, sive Rector diù vixit; adeò ut potuerit se informare, non competat restitutio, quia ipse respondet, quod ignorantia praesumitur; Sed ad favorem Odd. stante longissimi temporis cursu, ex quo potuit successor se informare, ut ignorantia non possit allegari, videndus erit idem Honded. *cons.* 83. n. 69. *et seq. l.* 1. et Alex. *cons.* 71. *lib.* 1. et Abb. *in cap.* 1. *in fine de praescrip.* qui dicunt, si minor laesus stetisset
per centum annos, quod non petiisset restitutio- 199
nem, nihilominus ei ignoranti nunquam currit tempus: nam quadriennium, quod datur ad illam petendam, incipit currere a die scientiae. Maresc. *dict. cap.* 98. Sed advertendum est, quod quando Minor esset vehementer laesus, aut Communitas, Ecclesia, vel Universitas, essent quoque vehementer laesae, competit eis restitutio in integrum, etiam post quadriennium. Covar. *var. resol. c.* 1. *tit. de minor. nu.* 22. Duran. *dec.* 402. *num.* 13. cum duobus seq. attestans de communi, et veriori opinione, ac etiam contra aliam Ecclesiam sive Universitatem, vel Minorem *num.* 8. *et sequent.*

Advertendum tamen est, quod licet ex ca- 200
pite ignorantiae competat restitutio in integrum, etiam contra quadragenariam praescriptionem; tamen haec ignorantia allegari debet in actis; et debet esse probabilis, justa, et non supina, et plenè probata Hond. *cons* 33. *n.* 68. *et seq. l.* 1. et vid. Mares. *var. resol. l.* 1. *cap.* 16. et *c.* 57. *l.* 2. et de hac materia ignorantiae vide etiam multa, quae scripsit Pacif. *de salvian. interd. insp.* 4. *c.* 3. *ubi n.* 43. dicit, quod in hoc casu aetas minoris probanda erit; et hodie sufficit, quod probetur per librum Baptismi. Caputaq. *dec.* 314. *p.* 1. et Ludov. *dec.* 55. n. 7.

Amplia tricesimosecundò secundum Corb. 201
ead. caus. ampl. sua 29. habere locum etiam in Pupillo, et Infante; et movetur, quia adultus minor 25. annis, ex eo privatur emphyteusi quia lex, et conditio resolutiva contractus fuit in concessione rei à Domino concedente apposita, cum veniat ex natura contractus, et censetur id actum etiam, si non sit expressè cautum, Bald. *in §. inde po-test. nu.* 10. et Alvar. *col.* 3. *ver. quaero ab extra. de alien. feud.* quae ratio militat in emphyteusi concessa Pupillo, et Infanti, maximè si sit factum pactum super solutione canonis, ut res revertatur ad Dominum, si canon solutus non fuerit; nam dubium non est, quod Dominus possit ad praejudicium pupilli, et infantis hanc conditionem resolutivam apponere, cum unusquisque possit in concessione rei suae, legem quam vult imponere, *l. in re mandata, Cod. mandat cap. rerum*, et ibi Doctores communiter de condit. appositis: cum ergo eadem ratio vigeat in emphyteusi concessa pupillo, et infanti, quae viget in minori 25 annis; sequitur, quod idem jus sit statuendum, *l. fin. C. ad l. Falcid. et l. illud ff. ad leg. Aquil.* Nec facienda est differentia, an is, qui cessavit in solutione canonis sit adultus, vel pupillus, ex doctrina Ruin. *cons.* 119. *n.* 7. *et* 17. *col.* 5. et Curt. Sen. *cons.* 58. qui loquuntur in infante, et pupillo, et est de mente omnium *in l.*
cum filius familias, §. in hac ff. de verb. oblig. dum 202
dicunt, minorem non restitui ex capite minoris

aetatis adversus non solutum canonem, quando
emphyteusis, non fuit ab eo acquisita sed ab ejus
patre originem habuit; nec distinguunt, an sit
Pupillus, vel adultus, et respondet contrariis ra-
tionibus addurtis à Guid. Pap. *decis.* 435. con-
trarium tenet in infante, et pupillo.

203 Ego autem puto distinguendum. Aut loqui-
mur in emphyteusi concessa infanti non habenti
tutorem, et tunc concessio tenet ad favorem pu-
204 pilli, quia potest meliorem facere conditionem,
non deteriorem. Institut. de auct. tut. in princi-
pio, et in contractibus ultro, citroque obligatoriis
(prout est contractus emphyteuticus) sine totoris
auctoritate, non obligatur: sed qui cum illo
contrahunt, obligantur: ut dicit ille text. *et l.
pupillus de acquir. rer. dom. et § pupillus. Inst. de
inut. stip. et l. obligari cum simil. ff. de auct. tut.*
205 Maut. *de tar. et amb. l.* 6. *tit.* 13. *n.* 19. *lib.* 3. *n.*
8. Et idem dicendum de emphyteusi concessa in-
fanti aut proximo infantiae, quia nullum habet
intellectum, neque velle, neque nolle; et quic-
quid videt, ignorat, *l. si infanti, C. de jur. delib.*
et ibi Bar. Dec. et Cagn. *in leg. in negotiis ff. de
reg. jur.* cum nec etiam possit adire haereditatem
sine tutoris auctoritate, et patris simul. Cavalc. *de
tut. et curat.* n. 68. cum ergo infans, seu pupillus
non possit obligare, nisi interveniente auctoritate
tutoris, *dict. l. obligari*, et Ludovis. *dec.* 164. *in
princip.* et habet locum in pupillo pubertati
proximo, ut ibi dicitur: et Alex. *cons.* 122. *n.* 2.
et seq. lib. 6. Corn. etiam *cons.* 241. *lib.* 1. *in
princ.* et illi, qui cum eo contrahunt, obligantur:
ipse autem non (ut dictum est) et scripsit etiam
Maut. *eod. tract. lib.* 8. *tit.* 6. *num.* 4. *et* 5. nisi
tamen sit factus locupletior, de qua re nunc non
agitur, sed tantum de poena caducitatis; merito
tenendum erit, cum ejus obligatio contra ipsum
non valeat, quod non possit incidere in poenam;
et tanto magis, quia ubique sunt statuta annul-
lantia contractus cum pupillis, et minoribus ce-
lebratos, et in Statu Ecclesiastico adest Consti-
tutio Ægidiana, ut animadvertit Ludovis. *dict.
decis.* Et facit pro hac opinione, quod dicit Guid.
Pap. *in d. dec.* ut annus, et dies datus proximiori
206 emphyteutae ad petendam investituram, finita
emphyteusi, non currat proximiori infanti, ut
* etiam ipse Corb. tenet, ex sententia aliorum *de
caus. privat. ob non pet. invest. int. legit. temp.
numer.* 22. et est com. op. etiam in minore 25
annis, ut per Burs. *cons.* 273. *numer.* 2. ubi
plures allegat attestantes de communi. Nec mihi
videtur bona responsio Corb. *d. ampl. num.* 5.
dicentis, quod licet non currat tempus pupillo,
vel infanti ad petendam investituram, currit ta-
men ad solvendum canonem, cum etiam ignoranti
currat: Quia in pupillo non solum debet consi-
derari ignorantia, sed etiam aliae qualitates supra
allegatae, ex quibus non solvendo canonem, non
cadit à jure suo. Praeterea ejus responsio non
diluit argumentum. Guid. Pap. quia si text. *in
r.* 1. §. *si minori; si de feud. sit cont.* secundum
communem intellectum specialiter providit, quod
neque pupillo, neque infanti currat tempus ad
petendam investituram, ut per Clar. §. *feudum,
quaest.* 49. *ver. item scias* et idem Corb. *eadem
caus. ob non pet. incest. numer.* 25. ex eo, quia
illa aetas quicquid videt, ignorat, et habet se-
miplenum intellectum. Glos. *in l. in negotiis, ff. de* 207
reg. jur. et est in tali aetate, ut neque scire,
neque discernere quicquam possit, neque discur-
sum rationis habere censetur, idest discretio-
nem, per quam possit deliberare; nec scien-
tiam, per quam concludere, et determinare ali-
quid valeat. Cagn. *in d. l. in negotiis, num.* 8. et
ideo, si non currit tempus ad petendam investi-
turam finita emphyteusi, ut diximus etiam de
renovat. *qu.* 2. *num.* 18. ergo idem dicendum
erit, si canonem non solvat, cum eadem ratio in
utroque casu vigeat. Nec dicunt Doctores *in d. c.*
1. quod pupillus, et infans restituitur in inte-
grum, sed simpliciter, quod non currit tempus;
sicut etiam praescriptio, durante pupillari aetate
non currit, sed dormit *l. sicut*, et ibi Glos. *C. de* 208
praescript. trig. ann. et Marescot. *var. resol. rap.*
67. *num.* 14. *lib.* 2. Nec pariter videtur mihi bona
responsio Corb. ad aliam rationem, Guid. Pap.
desumptam *ex l. fin. Cod. in quib. caus. in integ.
rest. non est neces.* quod scilicet illa lex loquatur
de praescriptione legali, nos autem sumus in
conventione resolutiva contractus; quia valet ar-
gumentum negativè à lege ad pactum: ut per
Ever. *in Cent. in loco à pacto ad legem in fine.*
Secundo, diximus in supra praecedenti ampl. *nu.*
186. quod pactum continens illud idem, quod
jus commune, nihil operatur ultra jus commune:
potest etiam responderi, quod haec sit conventio
legalis, vel mixta, et non proprie conventionalis
ut supra dixi num. 186. Potest etiam responderi,
quod ratio illius legis est generalis, dum dicit,
melius est intacta eorum jura servari, quam post
causam vulneratam remedium quaerere. Nec si-
militer alia responsio ejusdem Corb. facta Guid.
Pap. quod pupillus, qui successit in jus alterius
non debet privari; quia ignorantia, et aetas debet
illum excusare, mihi placet, dum dicit, si ejus
opinio eo tendit, ut pupillus non cadat, quia i-
gnoranter cessavit, est falsa, cum etiam ignoranti
currat tempus ad solvendum canonem, sed si eo
tendat, ut pupillus restituatur, non pertinet ad
quaestionem propositam; quia nunc non agimus,
an infans, vel pupillus restituatur adversus non
solutum canonem, sed an res cadat in commissum
de rigore juris. Fatetur bene, quod infans, pu-
pillus, et minor 25. annis sint in integrum resti- 209
tuendi, ut per Spec. *in d.* §. *nunc aliqua n.* 26. et Ias.
in d. l. 2. *n.* 49. Grammat. *dec.* 52. et Redoa. *d.
tract. pag.* 495. *n.* 4. et per alios quos refert, qui
loquuntur in minore 25. annis: nam supra re-

sponsum est, quod pupillus non cadit, si tutorem
non habet: quia contractus favore pupilli clau-
210 dicat, *leg. Julianus*, §. *si quis à pupillo ff. de act.*
empt. et l. pupillus ff. de acq. rer. dom. facit etiam
pro ista opinione, quod dicit Gramm. *dec.* 52. n. 9.
quod tam *lex* 2. *C. de jur. emph.* quam etiam *c.*
potuit de locat. volunt. quod emphyteuta privetur
211 per cessationem culpabilem, dum est in mora sol-
vendi: et consideratur etiam illa contumacia, et
contemptus, ut supra diximus *num.* 12. et quia
haec non possunt cadere in pupillo, et infante;
igitur dicendum erit, ut non cadat. Et quod non
currat tempus triennii pupillo, post haec scripta
inveni Seraphin. *de privil. jur. priv.* 84. *sub nu.*
19. approbantem opin. Guid. Pap. quamvis ipse
limitet in pupillo proximo pubertati propter jura-
mentum, sed in pupillo, qui non juravit; sequitur
op. Guid. Pap. ut nec habeat locum restitutio in
integrum, et quod non currat tempus pupillo,
tenet Cavalc. *dec.* 30. *n.* 12. *par.* 2. Bursat. *cons.*
293. *n.* 12. *l.* 3. etiam in pupillo doli capace.

Aut infans, vel pupillus habet tutorem, et ex supradictis apparet resolutio.

212 Aut loquimur in emphyteusi concessa patri, vel majoribus pupilli, vel infanti, quibus ipse successit et in hoc casu idem Corb. residet in ea opinione, quod per non solutionem cadat à jure suo, sine spe restitutionis in integrum: Dicens n. 7. infantem, et pupillum restitui in integrum, non esse indistinctè verum, ut asserit Sfort. Odd. *in tract. de rest. in integ. qu.* 89. *art.* 9. *sub n.* 78. et Gram. *dec.* 52. non procedere ubi non ipse infans, pupillus, vel minor succedat majori, cum nihil gestum sit cum illis, sed cum majoribus à quibus emphyteusis fuit recepta, rationibus ab ipso allegatis; sed nos supra probavimus in *praecedenti ampliatione, num.* 186. malè Corb. loquutum fuisse in minori 25 annis; et tanto magis procedere debet in infante, et pupillo, et hujus opinionis non solum fuerunt Gramm. et Odd. supra allegati, et alii citati *sub dict. dict. n.* 186. verum etiam Io. lo Port. *in leg. cum filius, in fin. de ver. oblig.* quod scilicet pupillus restituatur in integrum adversus solutionem canonis, licet sit haeres emphyteutae, relatus per Bertach. *in repertorio in verb. Pupillus*, et Mant. *de tac. et ambig. lib.* 22. *tit.* 27. *nu.* 41. dicit, si pupillus haeres sit, multo magis praesumitur ignorare, et ideo justam habet excusationem: quia etiam si probetur aliquid ei dictum fuisse de emphyteusi, tamen jus ipsum ignorat, *l. pupillus de acqu. haered.* Alciat. *cons.* 10. *num.* 6. *lib.* 8. qui etiam subdit, tutores fieri debere certiores exhibito instrumento emphyteusis, ut pupilli in mora constituti intelligantur. Bart. et Ias. *in leg. si ex legati causa, in fine, ff. de verb. oblig.*

213 Et licet Corb. ibidem *nu.* 11. declaret, quod non restituatur pupillus, vel infans, quando est ei consultum contra tutorem si sit solvendo, etiam
ex capite ignorantiae, et ex clausula generali, Si
qua mihi justa causa; monens Advocatum debere
esse cautum in articulando, et probando, tutorem,
et curatorem non esse solvendo, si vult restitui
ex capite ignorantiae: quia praesumuntur de jure
esse solvendo, ut per eundem Odd. articulo octa-
vo, *num.* 67. et alia etiam ponat pro ista materia,
et praesertim quando testator mandavit, ne tutor,
vel curator molestetur, ratione doli. culpae lae-
vis, vel negligentiae; nihilominus tenetur ad in-
teresse, propter caducitatem, ex ejus negligentia
in non solvendo canonem, et ipse minor ex isto
capite ignorantiae in integrum restitui non pos-
sit, cum sit ipsi remedio ordinario contra ejus
tutorem, vel curatorem consultum, ut per Ruin.
cons. 119. *vol.* 5. Sed nos in supra dicta amplia-
tione probavimus, esse in electione minoris, velle 214
petere restitutionem in integrum adversus cano-
nem non solutum contra Dominum, vel agere
contra tutorem, vel curatorem.

Sed quando dicitur quis infans, et proximus 215
infantiae? vide Glos. *in verbis infans, et infanti,
Instit. de inutil. stipul.* §. *pupillus.*

Amplia 33. in Civitate, Castro, et Villa. Spec. 216
d. §. *nunc aliqua, qu.* 17. *et seq.* Ias. *in d. l.* 2.
C. de jur. emph. num. 49. Corb. *d. caus. ampl.* 30.

Declara, quod restituatur in integrum, ut 217
praedicti Doctores dicunt: minor enim, et Civitas, quoad in integrum restitutionem aequiparantur, Ias. in *l. haeres*, § *ricis, nu.* 3. *ff. de legat.* 1. Bart. et alii *in l. respublica, C. quib. ex caus. major.* et quod ibi dicitur de Civitate, procedit etiam in Castro, et Villa, ut ibi dicunt Bart. et Bald. et est com. op. ut per Rom. *cons.* 423. *nu.* 3. Soc. *cons.* 299. *col.* 1. *vol.* 2. Ias. *in l. fin. nu.* 15. *C. de Sac. San. Eccl.* cum aliis allegatis per Corb. *d. ampl.* 30. *num.* 1. et idem tenet Rot. ut per Dursu. *dec.* 402. n. 8. 9. *et* 10.

Subdeclara secundum Corb. ibidem, quod 218
haec restitutio datur in subsidium, si ejus Administrator, qui canonem solvere neglexit, non sit solvendo damnum, quod Civitas ob canonem non solutum passa est, nam restitutio haec datur ex clausula generali, si qua mihi justa causa, ut tradunt Bart. et Salyc. *in d. l. Respublica*, et alii allegati per Corb. qui dicit, quod Soc. *in dict. cons.* 299. 2. col. non benè loquutus est, qui tenet, quod detur restitutio etiam, si Syndicus, cujus culpa Civitas laesa est, solvendo sit. Sed nos diximus in praecedentibus ampl. dum loquuti sumus de minoribus, et pupillis, quod restituuntur etiam, si tutores, et curatores sint solvendo, ac etiam si in investitura adsit pactum resolutivum.

An autem propter juramentum appositum 219
per Syndicum, vel Decuriones Civitatis detur restitutio in integrum? Videndus est Seraph. *de privil. jur. priv.* 83. *num.* 26. *vers. secundo ampliatur, et privil.* 96. *nu.* 3. *vers. concluditur ergo.*

220 Amplia 34. in furioso, et mente rapto, secundum Corb. *ampl. sua* 31. propter legem, et conditionem resolutivam à Domino, in concedendo emphyteusim, contractui appositam; per ea, quae dixit de minore, et pupillo. Sed ego non video, quomodo hoc procedere possit in furioso, et mente capto, qui non habent consensum, nec possunt contrahere, §. *furiosus, Inst. de inut. stip. et* §. 1. *Inst. de curat. et l. furiosi, ff. de reg. jur.* et Mant. *dr tacit. et ambig. lib.* 1. *tit.* 12. n. 5. *et lib.* 3. *nu.* 6. *tit.* 10. dicit, si quis cum furioso, vel mente capto contraxerit, plusquam manifestum est nullius esse momenti conventionem; nullamque oriri obligationem: quia consensum non habent, *l.* 1. §. *adeo ff. de pact.* unde furiosus, et mente captus, nec Deo per ingressum religionis obligatur c. sicut tenor, et ibi Abb. *num.* 3. *de regular.* sed tamen furiosus, et pupillus, ubi ex re actio venit, etiam sine curatore obligantur, quatenus locupletiores facti sunt, *leg. furiosus* cum Gloss. *ff. de act. et oblig.* posset tamen hoc procedere, antequam fuisset factus furiosus, vel mente captus, vel etiam, si successisset in emphyteusi acquisita ab alio. Et quia privilegia, quae dantur minoribus, et pupillis, dantur etiam furiosis, et mente captis, ut per Simoncel. *de decret. in praefat. nu.* 73. Ideo sicut minores ad canonem solvendum in integrum restitui debent; ita etiam furiosus, et mente captus; ita Corb. d. ampl. qui alios citat. Sed de hoc dubitandum est, per ea, quae supra diximus de pupillo, cum non multum à furioso distet, dicit tex. *in d.* §. *pupillus. Inst. de inut. stip.* et ideo ibi tenuimus, quod pupillus non cadat à jure suo ob canonem non solutum, etiam si adesset pactum resolutivum, vel etiam si alter successisset in emphyteusi, et per consequens, nec etiam furiosus, vel mente captus.

221 Amplia tricesimoquintò habere locum etiam in emphyteusi, quae in communi possidetur à minore 25 annis, cum majore: quia minor, cum in hoc casu non gaudeat beneficio minoris, sed pro sua parte emphyteusis amittit; et hanc opinionem defendit Beninten. *dec.* 4. Caeterum contrarium tenet Ursillus *ad decis.* Afflict. 513. et Corb. *hac eadem causa ampl.* 32. cogitandum reliquit. Haec quaestio (meo judicio) pendet ab illa; Si duo,
222 vel plures habent rem communem, quorum unus sit minor, alter major, An restitutio minori concessa, prosit majori, quam tractat Afflict. *decis.* 213. Gomez. *de contractibus cap.* 1 '. *num.* 10. et alii, Qui concludunt, si res, vel causa est dividua, restitutio minori concessa, non prodest majori, ut si haberent rem communem, et omnes pacto, vel transactione alienaverunt, vel amiserunt eam, minore restituto in sua parte, non censentur alii socii restitui; text. est *in leg. unicn, C. si in comm. ead. caus.* ubi comm. Doctores; Si vero res est individua, tunc restitutio concessa minori prodest majori, Gloss. *in d. l. unica*, et alii allegati per Afflict. *in d. decis.* 213. et quando emphyteutis possidetur in communi cum minore, privilegium concessum minori prodest majori, et si minor non cadit, neque cadet major; tenet Bursat. *cons.* 293. *num.* 6. *et* 7. *vol.* 3. loquens de duobus fratribus, qui possident in communi; sequitur Cavalr. *decis.* 30. *nu.* 121. *part.* 2. et vide *de renorat. quaest.* 2. *n.* 21.

Sed dubium oritur, quae dicatur causa, vel 223
res dividua, et individua? et in casu dictae decisionis, Afflict. fuit decisum jus hypothecae esse individuum, licet res hypothecatae sint dividuae, et quia haeredes diviserant bona obligata, beneficium, quod competabat minori, non fuit extentum ad majores consortes ejusdem litis, secus autem fuisset, si possedissent omnia bona obligata pro communi, et indiviso: et pro hac materia erit recurrendum ad Gomez. *in tit. de individuis*, et Caballin. *in tract. individuis, et dividuis.* In casu autem nostro veritas pendet, an canon sit dividuus, vel individuus, tunc dicendum est, quod restitutio, quae competit minori, prodest etiam majori, si autem est individuus non prodest. Et quod canon in hoc casu sit dividuus respectu Domini, tenet Benint. *d. dec.* 4. quia individuitas canonis est introducta favore Domini *l.* 2. *C. de jur. emph.* ibi: volenti ei licere: et hoc etiam probavimus supra *num.* 29. quod emphyteuta non potest solvere canonem per partes invito Domino erga Domino volente, potest canon dividi, et erit dividuus, et individuus, prout Dominus volet, cum hoc sit introductum favore ipsius, et non debet contra eum retorqueri, leg. quod favore, cum simil. *Cod. de leg.* et hanc quoque opinionem laté defendit Cavalc. *dec.* 30. *num.* 121. *par.* 2. ubi etiam dicit, Ursillum malè loquutum fuisse, sed omnino vide illum, si casus acciderit.

Amplio tricesimosextò, in emphyteusi duo- 224
bus, vel pluribus in solidum, et pro indiviso concessa: nam si unus pro parte tantum solveret, et vel in totum cessasset, omnes à jure suo caderent, cum sint plures rei debendi, et in solidum teneantur ratione ejusdem rei, quae communis est inter eos, Bald. in add. ad Spec. *post tit. de emphyt. col.* 5. *ver. si duobus pro indiviso*, Ias. *in l.* 2. *num.* 57. *ver. limita* 2. *C. de jur. emphyt.* Corb. *ead. caus. ampl.* 33. qui alios citat, et Afflict. *decis.* 153. *num.* 5. et pro ista ampliatione faciunt ea, quae diximus supra *ampl.* 11. *n.* 63. ubi fuit dictum, an plures haeredes teneantur in solidum solvere canonem, et ibi invenies declarationes.

Declarat hanc ampliationem Ias. *in dict. l.* 2. 225
numer. 77. non habere locum de jure canonico, et eum sequuntur alii, quos citavimus *in dict. ampl*, 11. *numer.* 73. *et seq.* ubi cum Corb. *ampl.* 8. *et* 33. *hac ead. caus.* contrarium tenuimus.

Amplia 27. ut per canonem non solutum, 226
revertatur emphyteusis liberè ad Dominum, sine aliquo onere pignoris, vel hypothecae, seu servi-

tutis ab ipso emphyteuta impositae: ita ut res ad ipsum revertatur cum illa libertate, et qualitate, in qua erat tempore, quo fuit in emphyteusim concessa; Et ratio est, quia resoluto jure datoris, resolvitur jus acceptoris, *l. lex vectigali, ff. de pign.* et ita omnes tenent *in l. provinciali, de servit. et aqua*. Alex. *cons.* 38. *num.* 4. *vol.* 2. Dec. *cons.* 607. Bero. *cons.* 196. *num.* 12. *vol.* 1. Castr. *cons.* 68. *in fine, vol.* 2. cum aliis allegatis per Corb. *ampl.* 34. et nos diximus latè in tit. *de renunc. qu.* 3. et est com. op. etiam si per longa tempora servitus possessa fuit, Boer. *dec.* 181. *num.* 3.

227 Infertur ex hac ampliatione, quod si quis non haberet aliud, quam domom libellariam, seu emphyteuticam, et obligaret bona sua pro dote, et postea casu, vel cessatione, revertetur ad Dominum, mulier non posset pro ea reverti pro dote sua, Bald. *in d. l. lex vectigalia*, Bursat. *cons.* 80. *num.* 33. *et seq. vol.* 1. Afflict. *decis.* 380. *num.* 3. Alex. *cons.* 173. *num.* 3. *vol.* 2. cum aliis allegatis per Tiraq. *de retract. convent.* §. 3. *Glos.* 1. *et unica, num.* 13. et per Corb. *ead. ampl.* 31. *n.* 2. et Flam. Chart. Rot. Gen. *decis.* 87. *num.* 13.

228 Declara primò dictam ampliationem 37. non habere locum, si Dominus consenserit obligationi: quia Domino consentiente, non resolvitur, Boer. *in dict. dec.* 181. *num.* 4. qui alios allegat, et *nu.* 5. *et* 7. Corb. *ead. ampliat. num.* 3. et pro hac declaratione faciunt ea, quae dixi in *d. quaest.* 3. *de renunc. num.* 6. et etiam si post factum consentiat. Boer. *ead. dec. num.* 5.

229 Declara secundò, quod non evanescit, nec resolvitur obligatio, sive onus, sive res reverteretur ad Dominum, tanquam privatum, quia emit illam ab emphyteuta, vel ex donatione, aut legato, aut ex renunciatione, vel alio titulo ab emphyteuta habuit, et non jure praelationis, aut jure commissi, et caducitatis. Guid. Pap. *dec.* 575 Surd. dec. 286. *n.* 3. *et sequ.* Corb. *d. ampl.* 34. *in fine*, et vide *in d. qu.* 3. *de renunc.*

230 Subdeclara, nisi prohibita fuisset in investitura, obligatio, vel hypotheca, seu servitus, vel alienatio lato sumpto vocabulo: quia non valeret. Boer. *d. decis.* 181. *sub num.* 12. et diximus in *d. qu.* 3. *de renunc. num.* 5.

231 Unde infertur, quod, si emphyteuta tenebatur creditoribus, Dominus non tenetur illis solvere, nisi consenserit. Boer. *ead. dec.* n. 4.

232 Amplia 38. ut per canonem non solutum res revertatur ad Dominum, cum omni augumento latenti, et patenti: quia cum ad emphyteutam augumentum latens, et patens pertineat, sequitur quod emphyteusis revertatur ad Dominum ob canonem non solutum, cum sit inseparabile augumentum, et censetur ejusdem juris, sicut est res, cui adjungitor, *c. fin.* § 1. ubi Gem. *de conces. praeb.* ita Specul. *in* §. *nunc aliqua, qu.* 136. Ias. *in l.* 2. *Cod. de jur. emph. num.* 79. Redo. *de reb. Eccles. non alien. fol.* 396. *num.* 6. *cum aliis*, quos congerit Corb. *eadem causa, ampl.* 35. et habebit locum, sive revertatur ob canonem non solutum, sed etiam ob finitam generationem, ut diximus *de melior. quaest.* 2. *num.* 25. et ob deteriorationem, cum paria sint, ut scripsimus *de var. caduc. qu.* 2. *num.* 4. *et* 8. sed hanc materiam augumenti latentis, et patentis, uberius tractabimus in tit. *de divers. qu.* 14. et infrà *hoc eodem tit. qu.* 13.

Amplia 39. ut revertatur ad Dominum ob 233
canonem non solutum, cum omnibus melioramentis, sive sit emphyteusis privata, sive Ecclesiastica, ut de comm. attestatur Clar. §. *emphyt. quaest.* 45. et est text, *in l.* 2. *C. de jur. emphyt.* et pro hac ampliatione multos congerit Corb. ampl. 36. sed quia de hoc nos latè tractavimus in tit. *de melior. qu.* 1. ideo ad illam te remitto.

Amplia 40. ut emphyteusis revertatur ad 234
Dominum, una cum fructibus pendentibus, etiam maturis, et perceptioni proximis, si non sunt in horreo reconditi, aut à solo separati, et licet, si Vasallus moriatur, dispositum sit *in cap.* 1. §. *hic consequitur*, et ibi DD *tit. hic finit. lex* Feder. scilicet, si moriatur ante calendas Martii, omnes fructus illius anni ad Dominum pertineant, si verò post dictas calendas, usque ad mensem Augusti, omnes fructus ad haeredes Vasalli spectent, si autem post Augustum, omnes pertineant ad Dominum; tamen dispositio *d.* §. non habet locum in emphyteusi, ut ibi dicit Bald. *n.* 1. quia nec etiam usufructuarius, transmittit, Afflict. ibidem *n.* 19. et est text. in usufructuario *in l. usufructuarius, ff. quib. mod. usuf. amit.* et non valet argumentum de feudo ad emphyteusim, quando aliter de jure communi est dispositum. Soc. *cons.* 167. *num.* 12. *vol.* 2. et ita etiam tenet Corb. *eadem causa, ampl.* 37. et de hoc etiam dixi *de alienat. quaest.* 1. *num.* 128. *et sequ.*

Dubitandum tamen venit, An fructus de- 235
beantur Domino, statim elapso biennio, vel triennio, et sic post moram commissam; an vero post declaratam caducitatem à Domino? Hanc quaestionem obiter tetigi supra *de var. caduc. qu.* 12. *num.* 9. et quamvis, si nunc repetam, non erit inconveniens, ut melius veritas elucescat. Dico igitur, quod in hac quaestione duae sunt diversae opiniones, una quod fructus debeantur post moram commissam, et sic postquam cessatum fuit in solutione canonis: et hanc partem tenet Ias. *in l.* 2. *n.* 17. *et* 29. *C. de jur. emphyt.* ubi dicit hoc expressè tenere Ang. *in* §. *si vero, Auth. de non alien.* et Spec. *in tit. de locat.* §. *nunc aliqua ver. decimo quaeritur*, et Alber. *in ead. l.* 2. et Rip. *in l. si unquam. num.* 100. *C. de revoc. donat.*

Contrariam sententiam tenet Benint. *dec.* 17. *n.* 15. scilicet, quod fructus debeantur à die declarationis factae à Domino directo, vel esse locum caducitati, et non antea: movetur ipse pluribus rationibus, et praecipuè; quia communis

opinio est, quod emphyteuta, tunc demum privatur jure suo, ob canonem non solutum, si Dominus voluerit, de quo videri potest *in dict. quaest.* 12. *num.* 2. Secundo movetur; si vera esset opinio contraria, sequeretur, quod, si Dominus reciperet canonem post elapsum terminum solutionis, oporteret de novo rem concedere: tertiò movetur, quia com. op. est, de qua testatur Ias. *in dict. l.* 2. *in* 5. *not.* donec Dominus non declaret, emphyteuta retinet jus suum, et sic dominium utile, et possessionem, ergo, et fructus consequi debet, *leg. ex diverso*, §. 1. *cum vulgar. ff. de rei vendic.* Quarto, quia, si attenderetur tempus morae, sequeretur, quod mortuo emphyteuta, posset Dominus declarare eundem, tempore morae incidisse in commissum, et sic retro fuisse poenam incursam, cum ista declaratio dependeat à mera voluntate Domini, et poena caducitatis non requirat pro ejus executione aliquod factum Iudicis; aut aliqua sententia declaratoria, secundum magis com. op. de qua per eundem Benint. et dixi *in d. quaest.* 12. *num.* 8. et cum mortuo emphyteuta Dominus non possit declarare caducitatem, ut per Cassad. *dec.* 2. *de locato*, sequitur, etc. Quinto, quia duo copulativè requiruntur ad caducitatem incurrendam, mora scilicet in solvendo, et declaratio Domini, ut probatur *in d.l.*2. *Cod. de jur. emph. in illis verbis, si Dominus voluerit*, et in Auth. *de non alien.* §. *scire autem*, ibi volentibus Praepositis: cum igitur sola mora non sufficiat, cum solum det initium ad caducitatem declarandam, ergo non debet attendi sola mora; sed etiam declaratio: Ex quibus, et aliis rationibus Rota Bonon. tenuit, fructus deberi à tempore declaratae caducitatis à Domino, et respondet contrariis, et hanc opin. sequitur Cavalc. *dec.* 47. *n.* 40. *et dec.* 43. *n.* 47. ubi multos congerit, Bursat. *cons.* 26. *num.* 8. *vol.* 1. cum aliis citatis à Corb. *ead. caus. ampl.* 38. *num.* 3. licet ipse conetur declarare hanc opinionem Benint. distinguendo. Aut Dominus ignorabat canonem non esse solutum, aut sciebat; Si ignorabat, tunc licet emphyteuta retineat utile dominium, et sic etiam videatur posse percipere fructus, per *d. l. ex diverso* §. 1. *ff. de rei vend.* Tamen Dominus ob ignorantiam, vel aliud justum impedimentum, ex clausula generali, videtur reponendus in pristinum, et reliquit cogitandum, Aut Dominus scivit, et tunc tenetur restituere fructus, quos percipit à die factae declarationis, Aut ignoravit, et tunc tenetur à die, quam emphyteuta non possit amplius moram purgare. Ias. *in. d. l.* 2. *num.* 17. Quae distinctio non videtur tuta, quia ut dictum est, emphyteuta ante declarationem Domini, retinet jus suum, et per consequens potest percipere fructus *dict.* §. 1. et quia etiam licet in instrumento concessionis additum esset, quod ipso jure, vel ipso facto res revertatur ad Dominum, si emphyteuta non solvat canonem; nihilominus requiritur eadem declaratio, ut dixi *in dict. quaest.* 12. *de var. caduc.* Deinde fructus non debentur, nisi à die litis contestatae; *l.* 3. *ff. de inter. l. certum. C. de rei vendic.* Insuper ante declarationem emphyteuta est in bona fide, cum possit rem retinere, et ideo facit fructus suos, ante litem contestatam; praesertim, quia agitur ad fructus accessoriè, et non agitur de annuis praestationibus, juxta dec. Cassad. 1. *de caus. poss. et prop.* Caput. *dec.* 2. *part.* 2. Et eandem op. Benint. sequitur Thess. *dec.* 114. *n.* 3. Seraph. *de priv. jur. priv.* 84. *nu.* 12. et Bursat. *d. cons.* 26. *nu.* 8. dicit ita communiter teneri. Idem esset etiam tenendum de fructibus perceptis, post alienationem, irrequisito Domino factam, Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 52. et dixi etiam supra *de alienat. qu.* 1. *n.* 228. *et seq.* Et idem esset dicendum propter deteriorationem, cum paria sint, (ut saepè dixi) et vide, quae scripsi in tit. *de var. caduc. qu.* 2. *num.* 4, 8. *et* 32.

Sed dubitari potest de fructibus perceptis 236
per emphyteutam. emphyteusi finita, an eos debeat restituere à die, qua emphyteusis est finita, an verò à die declarationis factae à Domino? Et videtur dicendum idem, quod dictum est supra de fructibus ob canonem non solutum, secundum opinionem Benintent. cujus rationes militant in hoc etiam casu: Contrarium tamen videtur tenere Surd. *dec.* 25. *num.* 27. dicens, quod quando Dominus declarat caducitatem, emphyteuta restituet omnes fructus ante perceptos; allegat Spec. *in d.* §. *nunc aliqua vers.* 10. Angel. in Auth. *de non alien.* §. *si vero.* Gallian. *in l. Centurio, ff. de vul. et pup. n.* 531. Rip. *in l. si unquam, C. de revoc. donat. num.* 100. qui alios citat, et Corb. *d. ampl.* 38. *et* 45. *num.* 2. et in Vasallo, qui ob feloniam non privatur, nisi volente Domino, et tamen ubi Dominus declarat, fructus omnes restituet à die commissi delicti; pro hoc allegat, Gul. Cum. Ang. et Castr. *in l.* 1. *C. de his quib. ut indig.* Gallian. et Rip. in locis supracitatis; et pro hac parte faciunt omnes, quos supra citavimus *num.* 325. Sed si volumus tenere opinionem Benint. habebit locum etiam ob generationem finitam: Caeterum opinio contraria defendi potest, quia finita emphyteusi, emphyteuta est in mala fide, et ideo tenetur restituere omnes fructus. Cach. *dec.* 160. *num.* 2. et infinitos congerit Caval. *dec.* 27. *num.* 32. *part.* 1. et ista mala fides ostenditur ex scientia rei alienae. Nat. *cons.* 456. *num.* 17. Honded. 237
qui alios citat *cons.* 17. *num.* 80. *l.* 1. Seraph. *decis.* 605. idem Cavalc. *dec.* 45. *num.* 58. *et seq. dec.* 27. *num.* 29. *et dec.* 28. *num.* 8. *part.* 1. Surd. *dec.* 179. *num.* 2. et si esset filius emphyteutae, et haeres, praesumeretur scire, et habuisse notitiam qualitatis bonorum, an essent allodialia, vel emphyteutica. Ruin. *cons.* 50. *num.* 17. *lib.* 1. 238
Veral. *dec.* 360. *num.* 4. *lib.* 1. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. limit.* 20, *num.* 14. idem

Honded. *cons.* 60. *num.* 47. et ex communi habi-
239tatione cum patre praesumeretur certioratus à patre, *num.* 49. tenet, qui alia pro scientia hujusmodi adducit, et Surd. *dec.* 172. *num.* 4. sed de hoc vide, quae dixi *de alienat. quaest.* 1. *num.* 186. *et seq.* Similiter ignorantia non praesumitur in eo, qui habet penes se instrumentum investiturae, ut dixi *de var. caduc. qu.* 12. *num.* 28. *et seq.* Nec dici posset, quod per receptionem canonis sit tacitè facta renovatio, quia hoc procedit, quando emphyteuta cecidit ob canonem non solutum, deteriorationem, vel alienationem, irrequisito Domino; non autem quando est finita emphyteusis, ut dixi *de renovat. qu.* 5. quia in renovatione requiritur scriptura, et debet solvi laudemium Domino, et quod per scmplicem patientiam Domini, non censeatur facta renovatio, multos allegat Mant. *de tacit. et ambig. l.* 22. *tit.* 35. *num.* 12. et maximè haec opinio procederet, quando Dominus ignorasset emphyteusim esse finitam, quia per receptionem canonis non esset remissa caducitas, ut dixi *de var. cad. qu.* 14. n.
240 13. Et pro hac opinione facit distinctio Corb. *dict. ampl.* 38. *num.* 3. dum distinguit, Aut Dominus ignoravit, Aut scivit. Facit etiam quia usufructuarius finito usufructu, tenetur restituere fructus à die finiti usufructus, *leg. si pater*, et ibi Bald. *Cod. de usuf.* Spec. *in d.* §. *nunc aliqua, qu.* 10. Praeterea caducitas est poena: et ideo haec non est caducitas, quia emphyteuta, si emphyteusis est finita, nullum commisit delictum, sed dicitur reversa ad Dominum; et delictum solùm consideratur, quando emphyteuta non solvit canonem, vel alienavit rem irrequisito Domino, et rem deterioravit, et ex aliis causis, de quibus dixi in tit. *de var. caduc.*

241 An autem Dominus debeat reficere expensas factas pro recolligendis fructibus ab emphyteuta, vel ejus haeredibus, postquam emphyteusis est finita? Vide, quae diximus in titul. *de melioram. quaest.* 1. *num.* 13.

Amplia 41. in emphyteuta praesumpto, qui
242per annos 30. solvit canonem, licet Dominus non doceat de investitura, et de dominio rei, pro qua canon per tantum tempus fuit solutus. Spec. *in dict.* § *nunc aliqua quaest.* 55, 57 *et* 141. *per text. in leg. si quis emptionis, Cod. de praescript.* 30. *annorum.* Rom. *consil.* 127. cum aliis allegatis per Corb. *ead. caus. ampliat.* 39. *in principio*; sed nos de hac ampliatione late diximus *de contr. emph. quaest.* 11.

243 Declara primò, dummodo is, uti emphyteuta per 30. annos continuos nomine suo proprio canonem solverit. Bero *cons.* 204. *num.* 22. *et sequ. vol.* 1. qui hanc opinionem esse communem attestatur: nam si nomine alieno solvisset, sibi non noceret, cum res gesta ab aliquo, tanquam procuratore, et sic nomine alieno, non debeat sibi nocere, ex jure proprio experienti, ut in his terminis tradit Alciat *cons.* 258. *num.* 20. et Corb. *ead. ampliat. num.* 4.

Declara secundo, quod, si minori tempore244
30. annorum solvisset, non posset expelli, nisi aliter Dominus doceret de jure suo: sed Ecclesia seu privatus Dominus esset manutenendus in sua possessione exigendi canonem. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 411. *num.* 17. ubi dicit, quod, si emphyteuta solvit per spatium decem annorum, vel amplius, per talem diutinam solutionem, Dominus, vel Ecclesia contra solventem praescribit, Corb. *dict. ampl. num.* 4.

Subamplia, ut habeat locum etiam in illo;245
qui per spatium 30. annorum solverit canonem pro re, quae erat ipsius solventis, et recognoscentis alium Dominum, ut voluit Guid. Pap. *dec.* 272. *vers. sed praemissis non obstantibus*; quia ex tali recognitione inducitur probatio dominii, licet dominium non trasferatur.

Contrarium tenet Bero. *cons.* 114. *num.* 3.246
vol. 1. attestans de magis communi opinione, at tenuit etiam Bald. in add. ad Spec. in tit. *de locato, col.* 5. an quis solvendo, cum nemo possit rem suam in emphyteusim conducere, sequitur Corb. *dict. ampliat. num.* 6. *et seq.* qui dicit ita etiam tenere Alex. *cons.* 69. *et consil.* 29. *num.* 25. *volum.* 5. Dec. *consil.* 564. *num.* 5. Ruin. *cons.* 156. *num.* 11. *vol.* 1. Cuman. *consil.* 165. Corn. *consil.* 301. *vol.* 1. Aret. *cons.* 14. *num.* 8. Bartol. *in leg. si aliquam rem, nu.* 9. *ff. de acquir. posses.* Ias. *in l.* 2. *num.* 177. *Cod. de jur. emph.* et Natt. *cons.* 26. per totum, qui respondet Guid. Pap.

Amplia 42. ut emphyteuta, qui fuit citatus,247
ut veniat ad solvendum canonem, et non solvat, cadat à jure suo per lapsum temporis sex mensium non expectato biennio, ita Bart. et Ang. *in leg. locorum, C. de omn. agro desert. lib.* 11. et Bart. ibi *in add. num.* 5. dicit, quod licet in Ecclesia requiratur cessatio biennii, ut emphyteuta possit expelli, nihilominus illud est verum, ubi Ecclesia non citavit emphyteutam, ut veniret ad solvendum canonem: nam ubi citavit, non erit necessarius cursus bienii, sed sufficit lapsus sex mensium, et haec sunt verba Redo. *eod. tract. fol.* 440. *nu.* 8. quae verba refert Corb. *ampliat.* 41. et idem Redo. *fol.* 247. *num.* 6. *per tex.* quem citant Bartol. et Angel. *in dict. l. locorum*: nam illa lex procedit in tributario Reipublicae citato ad solvendum tributum, et cessante in solutione per sex menses, et ideo potest privari, et cum Respublica, et Ecclesia aequiparentur, *l. Respublica*, et ibi Gloss. *ff. Ex quibus caus. major* ideo habet etiam locum in Ecclesia.

Contrarium tenet Ias. *in l.* 2. *C. de jur.*248
emphyt. num. 46. et dicit, quod ille text. *in l. locorum* loquitur in tributario, qui deserit agrum, et cessavit in solutione tributi, et ideo non militat in emphyteuta solum cessante in solutione, et

non deseruit rem emphyteuticam, propterea habet locum *c. potuit de locato in sua generalitate*, et Auth. *qui rem, Cod. de S se. Sanct. Eccles. et §. scire autem in Auth. de non alien.* Sed contra Ias. tenet etiam Corset. *sing.* 96. *vers. emphyteuta*, Everar. *in Centuria in loco à Republica ad Ecclesiam*, ubi hoc menti tenendum dicit, et alii allegati per dictos Doctores, et vide omnino Caroc. *de locat. et cond. fol.* 59. *num.* 23. *et seq.* ubi hoc declarat.

219 Amplia 43. habere locum etiam, si Praelatus Ecclesiae, qui debebat habere tres denarios, nomine canonis singulo anno, et pluribus annis reciperet duos solum, Cavalc. *decis.* 30. *num.* 102. *par.* 2. circa finem, qui multos hanc opinionem tenentes allegat, et in feudo hoc idem tenet Curt. *in tract. de feud. quaest.* 18. *in* 2. *part.* ubi declarat, nisi per 40. annos fuerit soluta minor pensio, per text. *in cap. olim causam*, de censibus ubi dicetur quod quando minor pensio per 40. annos soluta est Ecclesiae, intelligitur praescripta, ut illa tantum solvi debeat, subdens, quod in privato sufficerent 60. anni, et ita etiam tenuisse Fran. Aretin. *consil.* 112. refert, et sequitur Corbul. *ampliat.* 42. et Thessau. *decis.* 179. *in fine*, Balb. vero *in tract. de praescript. in* 2. *part.* 4. *princip. septimo quaero fol.* 252. refert, quod Bald. et Salycet. *in leg. adversus, Cod. de usur.* ponunt hanc quaestionem, et determinant, quod Praelatus recipiendo duos denarios pluribus annis non praejudicat Ecclesiae, et idem tenet Alex. *consil.* 5. *column.* 4. *in* 6. *argumento, vol.* 5. Sed contrarium videtur sentire Ant. de But. *in repet. cap. pervenit, in fine, de censib.* ubi dicit, quod si quis pro fundo solverit omni anno, durantibus decem annis, centum, et in veritate debeat ducenta, si deducit illud tempus ad probandum, quod non debet, nisi centum, allegando causam renunciationis, seu amissionis pro residuo, quod probabitur talis remissio per lapsum decennium, concurrente illa minori solutione: quod videtur contra conclusionem, Bald. et Salyc. *in dict. leg. adversus*, et contra text. *in dict. cap. olim causam*, ubi deciditur, quod non praescribitur per solutionem minoris census, et pensionis, nisi per spatium quadraginta annorum, concurrentibus aliis requisitis ad praescriptionem, ubi voluit Host. et Io. Andr. et But. quod sicut census praescribi non potest cum mala fide, ita nec diminui, sive diminutivè praescribi ab habente malam fidem; licet Panorm. ibidem dicat, quod communiter tenetur contrarium, sed secundum Balb. ipse malè loquitur. dicens *num.* 3. quod contra Host. Io. And. et But. non adest contradictor, nisi ipse Panorm. Sed posset responderi *ad cap. olim causam de cens.* quod loqui-
250 tur in Ecclesia, et non in privato: Unde ipse Balb. volens conciliare opiniones, distinguit, Aut loquimur de praescriptione contra privatum, vel contra Ecclesiam; primo casu, Aut sumus in ipso principali debitore, qui tenetur ex propria obligatione ad pensionem annuam, et ipse praescribere non potest quocunque temporis spatio, solvendo minorem pensionem propter malam fidem, *cap. fin. cum ibi not. de praescript.* et ita procedat 251
opinio Host. Ioan. And. et But. et idem dicendum in haerede ejus successore universali, cui nocet mala fides defuncti Balb. ut supra, *et* 4 *par.* 4. *par. princ. quaest.* 8. Rot. coram Lancellotto, impressa penes Zacch. de oblig. Cam. *decis.* 141. 252
num. 20. Rot. *in rec. p.* 2. *dec.* 164. *num.* 3. Et procedit etiam in haerede haeredis propter malam fidem defuncti. Ludovis. *dec.* 249. et ibi Add. Hond. *cons.* 80. *part.* 2. *num.* 72. *et seq.* qui multos congerit, et vide infra *quaest.* 9. *num.* 12. *et seq. eodem titulo*, Aut loquimur in successore singulari; et iste, aut habeat bonam fidem cum titulo; quia fundus fuit sibi venditus, cum expressione census minoris; et re vera debebatur major tunc praescribit spatio decem annorum inter praesentes, et 20 inter absentes; etiam si habeat causam à malae fidei auctore. Si vero nullum habeat titulum, sed bonam fidem tantùm, praescribet spatio 30. annorum, *per leg. si quis emptionis*, §. 1. *Cod. de praescript. et leg. sicut, et leg. cum notissimi, Cod. eod.* cum nihil innovatum sit de jure canonico concurrente bona fide. Putat tamen Balb. eodem loco, quod isto singularis successor absque titulo habens bonam fidem, praescribat spatio decem annorum, et ille cui debetur, scienter reciperet, allegando causam remissionis, seu renunciationis; si vero ignoranter, secus, et in privato, qui bona fide solvit per 30. annos minus, tenet etiam Natt. *cons.* 192. *num.* 6. Redo. *de reb. Eccles. non alien. fol.* 37. *num.* 40. Cavalc. *dec.* 30. *num.* 102. *circa finem, part.* 2. ut pro tempore praeterito sit tutus, qui alios citat, et quod possit allegare renunciationem pro causa quam poterit probare ex diuturna solutione, tenet etiam Nat. *cons.* 227 *num.* 253
8. *et cons.* 495. *num.* 5. Secundo casu, quando agitur contra Ecclesiam, requiritur tempus 40. annorum, cum bona fide: per text. *in dict. c. olim causam*, cum ibi not. et ita procedunt notata per Bald. et Salyc. *in dict. leg. adversus*, dum dicunt, quod Praelatus recipiens minorem pensionem pluribus annis non praejudicat Ecclesiae: nam hoc debet intelligi, secundum d. c. olim causam, quod allegant, et idem tenet in Ecclesia Redoan. *eod. n.* 40.

Quid autem dicendum est, si emphyteuta 254
plus solveret, quam teneretur? Alexand. *in cons.* 113. *vol.* 1. distinguit; Aut solvit per errorem, Aut scienter, Si scienter non potest, videndus erit etiam Rimin. Sen. *cons.* 363. *num.* 17. *et seq. vol.* 2. Socin. *cons.* 145. *vol.* 1. Corn. *cons.* 83. *vol.* 3. et Cavalc. *ead. decis.* 30. *num.* 102. *in fine.*

Amplia 44. in emphyteuta, qui habeat fun- 255
dum ab uno Domino, qui decessit, relictis pluri-

bus filiis haeredibus, et uni eorum solvit, aliis non: nam, et is jure suo privatur, saltem pro parte tangente illos, quos non recognuvit. Bald. *in l. si communis libertus, ff. de in jus rocan.* Ias. *in l.* 2. *num.* 61. *qu.* 18. *C. de jur. emph.* Redoan. *eod. tract. fol.* 500. *num.* 31. Corb. *ampl.* 43. *de aus. priv. ob non sol. can.* et pro hac ampliatione faciunt, quae diximus *de alienat. qu.* 1. *num.* 73. de illo, qui alienavit rem emphyteuticam de consensu unius Domini, et erant plures Domini.

256 Amplia 43. ut emphyteuta ob non solutum canonem cadat non solum ab emphyteusi; sed etiam à pacto in investitura apposito, ut Dominus teneatur post emphyteusim finitam renovare. Ruin. *cons.* 167. *num.* 14. *vol.* 1. et Corbul. *ead. causa ampliat.* 40.

257 Limita primò praedictam regulam, quod emphyteuta cadat à jure suo ob non solutum canonem, ut non procedat, quando propter probabilem ignorantiam non solvit: quia per restitutionem in integrum ei succurritur. Gloss. *in l.* 2. *Cod. de jur. emphyt.* et ibi Bald. *num.* 22. et Ias. *num.* 182. ubi hanc opinionem esse communem attestatur, et eandem esse communem profitetur Dec. *cons.* 38. *in fine, et cons.* 161. *num. tertio,* et idem dicit Socin. jun. *cons.* 70. *num. quarto, et* 18. *libro primo,* et ita resolutum fuisse in Sacro Rotae Auditorio, dicit Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *titul.* 27. *num.* 40. et Redoan. *de reb. Eccl. non alienand. fol.* 501. *num.* 3. qui pro hac opinione multos cumulat. Corbul. *eadem causa, limitatione vigesima, in principio,* et Cavaler. *dec.* 94.

258 Infertur ex hac limitatione, quod, si quis emit rem emphyteuticam, quam putabat esse liberam, et per biennium, vel triennium non solvit canonem, non debet privari. Rot. *decisione prima, de empt. et vendit. in antiq.* Alciat. *consilio decimo, numero sexto, libro octavo.* Cephal. *consil.* 290. *numero quinto,* et Mantic. *eod. numero* 40.

259 Infertur etiam, quod haeres etiam major viginti quinque annis, non solvens canonem per biennium, seu triennium, non cadit à jure suo, sed ei datur restitutio in integrum: quia justam habet causam ignorantiae, leg. qui in alterius, et ibi Dec. et Cagnol. *ff. de regul. jur.* et idem Dec. *consil.* 58. qui de communi attestatur. Bero. *cons.* 98. *num.* 22. *lib. primo.* Socin. jun. *eodem cons.* 70. Alciat. *dicto consilio decimo.* Clar. §. *emphyteusis, quaestione octava. versic. prosequendo* Corb. *eadem limitatione vigesima, numero septimo.* Mascard. *de probationibus concl.* 881. *numero quinto.* Mantic. *eodem num.* 40. *in fine,* qui dicit ita Rot. tenuisse, et in impressis per Pacifi. *de Salvian. Interd. decis.* 147. *numero tertio,* ubi plures aliae dec. cumulantur, et Cavaler. *ead. decis.* 94. Gramm. *decis.* 52. *num.* 7. dicens, quod caducitas est introducta in odium ejus, qui debito tempore non solvit, per text. *in leg.* 2. *Cod. de jur. emphyt.* ibi sed ultro se offerre, et spontanea voluntate: et ideo non videtur posse afficere eum, qui ignorat se teneri ad solvendum, cum ignorans non videatur habere facultatem se offerendi; et istam rationem affert etiam Socin. jun. *dict. cons.* 70. *n.* 3. quem refert Corb. *dict. limit.* 20. *in principio,* ubi alias rationes ponit *num.* 2. *et seq.* et multos citat pro hac opinione et Seraph. *de privil. jur. priv.* 54. *num.* 16. et licet aliqui, ut Redoan. *in dict. tract. fol.* 501. *num.* 36. ex sententia Barbat. *consil.* 40. *libro primo,* declaret supra dictam communem opinionem non procedere, si verba 260
investiturae sint concepta non personaliter sed in rem, et impersonaliter: nam primo casu, cum sit affecta persona, non afficitur res: unde haeres ignorans non comprehenditur, secus in secundo casu; tamen relinquit dubitandum; sicuti etiam facit Corbul. *ead. limit.* 20. *n.* 8. sed haec limitatio, et distinctio videtur esse contra mentem Doctorum, qui simpliciter dicunt: quod haeres propter justam ignorantiam restituitur in integrum, et contra Barbat. tenuimus supra *n.* 187. volentem in eodem *cons.* 40. quod non detur restitutio minori adversus caducitatem conventionalem.

Declara tamen praedicta; nisi Dominus vellet 261
probare scientiam haeredis, quo casu cessaret restitutio in integrum: in dubio autem haeres habet fundatam intentionem suam, quia scientia non 262
praesumitur, cum sit quid facti. Clar. *ead. quaest.* 8. *ver. prosequendo.* Redoan. *dict. fol.* 501. *num.* 32. *in fine,* Cagn. *in dict. l. qui in alterius, num.* 7. Corb. *dict. limit.* 20. *num.* 9. Et pro hac opinione faciunt ea, quae diximus *de alienat. qu.* 1. *num.* 185. imò quod stetur juramento ipsius haeredis, 263
tenet Anch. *cons.* 174. *num.* 5. refert, et sequitur Marsil. in Rub. *Cod. de probat. num.* 121. *ver. et dixit.* Grat. *cons.* 151. *num.* 14. *vol.* 2. Mand. ad Rom. *cons.* 166. Calà *de modo art. et prob. num.* 1880. Mascard. *de probat. conclus.* 881. *num.* 4. *vol.* 2. Houded. *consil.* 80. *num.* 61. *lib.* 2.

Cum ergo haeres habeat fundatam suam in- 264
tentionem in ignorantia, et scientia sit quid facti, et non praesumatur, nisi probetur; ideo agenti ad caducitatem, incumbit onus probandi scientiam; alias non obtinebit, et hoc non solum supradicti Doctores tenent; sed etiam Bald. *in cap. unico de contror.* inter Domin. et empt. Caccialup. *in repet. cap.* 1. *de feud. cogn.* Dec. *cons.* 225. Ias. *cons.* 64. *col.* 3. *lib.* 3. idem Dec. *in dict. l. qui in alterius, ff. de reg. jur.* Alexand. *in leg. cum filius,* §. *in hac, ff. de verb. oblig. et in cons.* 45. *lib.* 6. Cornel. *consil.* 163. *lib.* 2. Caball. *milleloq.* 94. *part.* 1. et Caroc. *de locat. fol.* 95. *quaest.* 13. *num.* 2.

Poterit igitur Dominus probare scientiam 265
haeredis multis modis. Primo, si appareret instrumentum investiturae fuisse apud haeredem. Castr. *cons.* 311. *in fine, volum.* 1. nam non praesumitur ignorantia de eo; de quo quis instru-

mentum apud se habet. Aret. *cons.* 15. *in fine.*
Anch. *consil.* 170. *num.* 6. Cast. *cons.* 94. *num.* 2.
vol. 1. Aym. *consil.* 73. *num.* 39. *vol.* 1. *per leg.*
non est ferendus, ff. de trans. et not. in Auth. qui
semel. Cod. de prob. ubi quis praesumitur didicisse
testificata, quando attestationes fuerunt apud
eum; ad not. per Bart. et alios, et praecipuè per
Rip. *in leg. qui Romae, §. duo fratres, num.* 56. *de*
verb. oblig. Bonavog. qui alios refert in Add. *ad*
leg. fin. Cod. de jur. emphyt. num. 127.

266 Declaratur, hoc non habere locum, quando
haeres esset minor, per ea, quae diximus in tit.
de alienat. qu. 1. *num.* 187.

267 Secundò, si Dominus probaret esse publicam
vocem, et famam, bona illa esse emphyteutica:
268 quia non praesumitur ignorantia eorum, quae
publicè apud omnes sunt, *cap.* 1. *de post. Praelat.*
Rom. *cons.* 127. *num.* 8. *col.* 2. Alex. *cons.* 187.
269 *num.* 8. *vol.* 2. Bursat. *cons.* 26. *num.* 35. *vol.* 1.
nam quisque praesumitur scire ea, de quibus
fama est in Civitate, nisi sit infirmus, vel absens,
not. Bart. *in l. is potest, ff. de acq. haered. sub nu.*
16. Dec. *cons.* 154. *num.* 2. Aym. *cons.* 57. *num.*
10. Corb. *d. limit.* 20. *n.* 12. Fariuac. *dec. posth.*
163. *par.* 2. *num.* 4.

270 Tertiò probatur scientia haeredis, si ipse
haeres esset Uxor, vel filii defuncti, qui vivente
eo, in eadem domo, et simul cum ejus Patre, vel
Marito habitassent: nam ex communi cohabita-
tione, praesertim, si bona essent notabilis valoris,
praesumeretur, quod Uxor, vel filii sciverint, an
271 bona essent allodialia, vel emphyteutica. Cornel.
cons. 165. *num.* 34. *vol.* 2. Aym. *cons.* 151. *num.*
24. *vol.* 1. Ruin. *cons.* 50. *num.* 17. *vol.* 1. Rol.
cons. 4. *num.* 32. *vol.* 2. Surd. *decis.* 342. *num.* 8.
Rot. *in recent. decis.* 262. *num.* 6. *et seq. par.* 1.
Corb. qui alios allegat. *ead. limit.* 20. *num.* 14.
et seq. Honded. *cons.* 80. *num.* 48. *et* 49. *vol.* 2.
272 quia praesumitur filius certioratus à Patre, et ab
aliis de eadem domo, ut experientia docet, et
videmus hoc communiter fieri, maximè ex longo
intervallo, et quando agitur de bonis alicujus
momenti, ut ibi dicit Hond. et Surd. *dec.* 221.
num. 9. *cum sequentibus*; ubi etiam dicunt, quod
dicere, ignorare fratrem approbasse investituram,
nihil aliud est, quam se ipsos accusare, et pro-
priam culpam allegare, idem Honded. *cons.* 53.
n. 76. *et seq.* qui multos citat *lib.* 1.

273 Declara tamen hoc, ut declaravimus in tit.
de alienat. qu. 1. *num.* 187.

274 Quartò probatur scientia haeredis, si post
mortem defuncti canon solutus fuisset, ad not.
per Bart. et Rip. *num.* 54. *in dict. §. duo fratres*
Aym. *cons.* 193. *num.* 7. et in dubio solutiones
praesumerentur factae ab ipso haerede, qui ca-
nonem solvere tenebatur. Ias *in l.* 2. *Cod. de jur.*
emph. num. 60. Soc. jun. *cons.* 139. *num.* 10. *vol.*
3. quia non praesumeretur, quod alius pro em-
phyteuta solverit, maximè, si canon esset nota-
bilis quantitatis, cum nemo jactare suum prae-
sumatur, *leg. cum de indebito, ff. de solut.* cum
aliis adductis per Corb. *dict. limit.* 20 *numer.* 17.
et seq.

Quintò praesumeretur scientia haeredis qua- 275
litatis bonorum emphyteuticorum, si appareret,
quod ipse haeres fassus esset aliquando se scire,
quod bona erant emphyteutica, ad not. per Bart.
et Rip. *num.* 52. *eod. §. duo fratres*, et Aym. *in*
eod. cons. 193. *sub num.* 7. Alex. *cons.* 39. *sub*
num. 6. *vol.* 2. et Corb. *ead. limit. numer.* 20.

Sextò haeredis scientia probaretur, si ipse 276
haeres fuisset praesens in instrumento investitu-
rae factae defuncto. Dec. *cons.* 630. *n.* 5. et Corb.
ead. limit. 20. *n.* 21.

Septimò probaretur scientia, si ipse haeres 277
vidisset defunctum, cui successit, solvere cano-
nem, tanquam emphyteutam Domino, vel si hoc
esset ei denuntiatum. Bero. *cons.* 117. *num.* 5.
vol. 1. et idem Corb. *eod. num.* 21.

Illud etiam sciendum est, quod scientia pro- 278
batur conjecturis. Alex. *cons.* 187. *num.* 13. *vol.*
2. Curt. jun. *cons.* 64. *num.* 8. Paris. *cons.* 100.
num. 88. *vol.* 1. Cravet. *cons.* 193. *num.* 7. Natt.
cons. 231. *n.* 2. Ceph. *cons.* 314. *n.* 15. Menoch.
cons. 89. *num.* 17. et Surd. *dec.* 342. *num.* 10.

Praeterea notandum venit, secundum Natt. 279
cons. 231. *num.* 2. quod praedicta scientia potest
probari per unicum testem: quia, si sufficiunt
conjecturae, multò magis unus testis, ut ipse
inquit, et testes etiam singulares admittuntur.
Curt. jun. *dict. cons.* 64. *num.* 8. Cravet. *cons.* 77.
num. 33. *in fine*, Surd. *dec.* 221. *num.* 11. *et dec.*
342. *n.* 11. quod intelligitur secundum Rot. ut
per Farin. *dec. post.* 614. *num.* 3. *part.* 1. quando
testis unicus est omni exceptione major, et
quando ex scientia resultaret privatio juris alteri
quaesiti: nam tunc requireretur plena probatio.

Limita secundò, quando emphyteuta non 280
possidet rem emphyteuticam: quia tunc privari
non potest ob canonem non solutum. Bald. *in l.*
solemnibus in fine, C. de rei vend. Paul. de Castr.
cons. 105. *in fine, l.* 2. Alex. *cons.* 124. *in fine, l.*
5. Dec. *cons.* 58. *col. ult.* Paris. *cons.* 108. *n.* 42.
l. 1. Soc. jun. *cons.* 70. *num.* 10. *lib.* 1. qui *num.*
16. dicit hanc esse mag. com. et veriorem opin.
Capic. *decis.* 14. *num.* 21. Rim. jun. *cons.* 94. *n.*
25. Clar. §. *emphyteusis, quaest.* 8. *ver. pone*, qui
etiam hanc comm. opini. profitetur. Mantic. *de*
tacit. et ambig. lib. 22. *tit.* 27. *num.* 45. ubi testa-
tur pluries, ita tenuisse Rot. Corb. *ead. caus.*
limit. 24. Joseph. Ludov. *decis. Perus.* 35. *num.* 4.
et novissimè Joan. Franc. Bonavog. in Add. ad
Ias. *ad l.* 2. *Cod. de jur. emph. in princ.* et nos
aliqua de hoc diximus supra *de var. cad. quaest.*
17. *num.* 5. Et ratio est, quia cum emphyteuta
non habeat commoditatem rei, non tenetur onera
subire, *arg. l. quandiu, Cod. qui admit.* ubi non 281
debet hoc mihi imputari, quandiu tertius posses-

sor contra me litigat; et quando emphyteutae fit quaestio de emphyteusi, nec possessionem emphyteusis assequi potest, non dicitur in mora solvendi canonem. Corb. qui alios allegat. *dict. caut. limit.* 14. ut si Dominus non dat feudum promissum, Vasallus non tenetor servare juramentum fidelitatis. Red. *de reb. Eccles. non alien. fol.* 498. *num.* 10. et habet locum etiam, si emphyteuta canonem solvisset, Ceph. *cons.* 200. *n.* 9. *vol.* 2 .sed ipse tenetur probare, non possidere, ut supra *n.* 286.

282 Declarat Clar. hanc limitationem *ead. quaest. ver. sed quaero,* nisi emphyteuta esset in culpa, quominus possessionem rei emphyteuticae adeptus esset, vel nisi postquam illam possidere cepisset, dolo desiisset possidere: quia istis casibus emphyteuta non est excusandus. Alex. *cons.* 11. *num.* 5. *volum.* 5. Castr. *cons.* 46. *vol.* 2. Ceph. *cons.* 367. *n.* 11. *vol.* 3. Corb. *d. limit.* 24. Mant. *eod. tit. num* 44. ubi refert ita tenuisse Rot. et quod nullam habeat dubitationem, quando emphyteuta ex facto Domini amisit possessionem. Bero. *cons.* 196. *num.* 11. *lib.* 1. et Mant. *eod. num.* 40. ubi etiam dicit, quod Bald. *in dict. l. solemnibus,* simpliciter loquitur de re emphyteutica, ab alio occupata, et alii simpliciter etiam
283 loquuntur; et ideo putat sufficere, si emphyteuta, sine culpa sua desierit possidere: nam, si sua culpa amisit possessionem, nullam habet excusationem, allegat Salyc *in dict. leg. solemnibus, nu.* 2. et ita tenuisse Rotam attestatur, et non requiritur, quod ignoraverit contractum emphyteuticum, sed sufficit, eum sine culpa sua non possedisse, ad evitandam caducitatam, propter canonem non solutum, dicit ibi Mant. *nu.* 48. ex sententia Rotae.

284 Infertur ex hoc, quod, si quis ex Salviano Interdicto immissus fuerit in possessionem propter factum emphyteutae, si non solvit, non habet excusationem: quia est in culpa. Alex. *cons* 11. *num.* 5. *vol.* 5. Sed si res fuisset pignori obligata ab ejus antecessore, excusationem haberet. Mant. *ibid. num.* 47. ubi dicit ita tenuisse Rotam.

285 Infertur secundò, quod, si fundus emphyteuticus fuerit à flumine per biennium, vel triennium inondatus, emphyteuta, qui non solvit canonem, non privator jure suo: quia sine culpa sua, non modo naturalem, sed etiam civilem amisit, *l.* 3. §. *Labeo*, et ibi not. Alex. et Ias. *num.* 2. *et seq.* cum aliis adductis per Bald. *in l.* 1. *num.* 87. *de confes.* et Ruin. *cons.* 45. *num.* 2. et si totus fundus emphyteuticus fuerit inondatus, ita ut nullus fructus percipi possit, clarum est, emphyteutam non teneri ad pensionem. Card. *cons.* 92. *num.* 10. Rim. Sen. *cons.* 548. *num.* 10. Mant. *eod. tit. num.* 45. ubi refert ita fuisse conclusum per Rotam. Sed de hoc nos dicemus infra limit. 20.

286 Advertendum tamen est, quod emphyteuta debet probare se non possedisse: quia si semel possedit, adhuc presumitur possidere. Rim. jun. *cons.* 65. *num.* 9. Sed hoc verum est, si is, qui possidet, dicat se possidere: non autem, si negat. Paul. de Castr. *cons.* 113. *num.* 2. *lib.* 2. Abb. *in cap. olim, il.* 1. *num.* 14. *et c. cum ad sedem. num.* 15. *de rest. spol.* Alex. *cons.* 83. *num.* 14. *lib.* 6. Cornel. *cons.* 280. *num.* 7. *in fine, l.* 4. Soc. Sen. *cons.* 95. *num.* 15. *lib.* 3. Rub. *cons. ult. lib.* 1. et Mant. *eod. tit. num.* 49. *et seq.*

Limita tertiò in emphyteuta, qui à Principe 287
rem in emphyteusim suscepit: nam non privatur jure suo, si canonem non solvat. *l. fundi, Cod. de fund. patrim. lib.* 11. per quam legem, ita tenuit Io. Igne. *in l.* 1. §. *cum omnes, num.* 25. *et* 201. *ff. ad Sillan.* quod ipse liberalitati Principis attribuit: Sed. Glos. ult. *in dict. leg. fundi* eam legem alio modo intelligit, quod scilicet habeat locum, quando pactum expressè fuit conventum, ne res propter canonem non solutum incidat in commissum, et hoc ibi dicit Bartol. Luc. de Pen. et Io. de Plat. Verum hoc in meo Cod. Glos non dicit, sed solum dicit in ver. solvant, alias potest esse metus commissi: et ideo Tiraq. *de nobilit. cap.* 37. animadvertit ex verbis illius tex. non posse colligi tale pactum fuisse appositum, ut refert Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 27. *num* 51. *et seq.* sed ipse determinat, nisi dicamus, quod sic tacitè approbet ultimam opinionem: Unde mihi dubia videtur expositio Bart. et aliorum: quia text. ille habet ista verba: Fundi patrimoniales, et qui ex emphyteutico jure ad domum nostram diversis generibus devoluti sunt, sic eis, qui eos poposcerint, cedunt; ut commissi metus esse non possit, neque enim magis commodamus nostra, quam tradimus ea jure dominii: ita tamen, ut ea quae in nostra possessione positi praestiterint, in posterum solvant, ex quibus verbis, cum nulla mentio de pacto fiat, colligitur, quod hoc solum ex liberalitate Principis conceditur, et non ex pacto aliquo, sed fortasse in practicam propter opinionem Bartol. et sequacium, contrarium esset tenendum: Nec illa verba posita in fine illius leg. Fundi, obstant; scilicet, (ita tamen in posterum solvant;) quia licet Dominus remittat caducitatem, tamen emphyteuta solvere debet canones, 288
ut Bartol. ibi declarat; et quia etiam pactum non valeret, ut pro recognitione dominii, nihil solvatur, ut diximus *de var. caduc. qu.* 1. *num.* 26.

Limita quartò, ut non procedat, si in inve- 289
stitura dictum sit, quod emphyteuta ob non solutum canonem nunquam possit expelli: quia hujusmodi pactum valet. Glos. *in ver. repellere in l.* 2. *Cod. de jur. emph.* quam omnes sequuntur, dicit ibi Ias. *n.* 118. et Salyc. Alber. et Bart. Spec. *in* §. *nunc aliqua, qu.* 89. *de locat.* Dec. et Cagn. *in Auth. qui rem, C. de Sac. Sanct. Eccl.* Caroc. *de locat. fol.* 59. *num.* 18. ubi dicit, procedere etiam stante juramento, ex sententia Rotae, et

aliorum, et Bart. *in l. fundi, Cod. de fund. patrim. lib.* 11. tenet quod habet locum in emphyteusi Ecclesiae etiam. Nam cum Fiscus et Ecclesia
290 aequiparentur *leg. fin. C. de Sacr. Sanct. Eccl.* ideo sicut Fiscus potest concedere in emphyteusim, cum dicto pacto; ita etiam Ecclesia. Socin. *cons.* 118. *num.* 2. *vol.* 4. Paul. de Castr. *cons.* 217. *vol.* 1. Dec. *in l. cum tempus, num.* 9. *de regul. jur.* Ias. *in d. lege secunda, n.* 19. Redo. *de reb. Eccl. non alien. pag.* 498. et Corb. *d. caus. limit.* 1.

291 Declarat hanc limitationem Imol. ex sent. But. *in c. potuit, num.* 57. *de locat.* habere locum, quando fuit appositum pactum de non expellendo, etiam si non fiat solutio canonis intra tempus à jure statutum: nam si simpliciter fieret pactum de non expellendo emphyteutam, eo non solvente, posset expelli: quia ista generalis promissio intelligitur ipso solvente, et servante ea, quae ex natura contractus tenetur. Corb. *dict. limitat.* 1. *et ampliat.* 2. et nos diximus supra *num.* 42. et dicetur ex pacto remissa caducitas, ubi emphyteuta in instrumento obligavit se ad solutionem 20. pro canone, cum conditione, ut aliquo modo non possit protestari, nec causari caducitas contra emphyteutam, et ejus successores, et non solum dicitur remissa caducitas, quae ex non solutione canonis oritur: sed etiam illa, quae causatur ex alienatione irrequisito Domino, et ex aliis causis. Ceph. *cons.* 347. *vol.* 3. et nos diximus *de var. caduc. qu.* 1. *num.* 23.

292 Declarat etiam supradictam limitationem Corb. in ead. limitat. 1. quantum attinet ad emphyteusim Ecclesiae, ut sit vera, quando à principio id actum fuit; secus, si prima vice res fuit in emphyteusim data, absque dicto pacto, ut emphyteuta ob non solutum canonem non possit expelli; nam, si posteà concedatur à Praelato, vel Rectore Ecclesiae, cum dicto pacto, emphyteuta non excusatur, cum pactum istud non valeat: quia non potest Praelatus, sive Rector formam antiquae investiturae alterare, etiam in
293 his, quae non sunt de substantialibus, sed de accidentalibus contractus, et formam consuetam excedere in praejudicium Ecclesiae, Bald. *in Auth. quas ruinas, Cod. de Sac. Sanc. Eccl.* et ibi Paul. de Castr. *num.* 7. Ias. *num.* 19. Dec. *numer.* 22. *volum.* 3. Gabr. *cons.* 83. *num.* 10. et nos de hoc latè diximus *de cont. emph. quaest.* 9. *num.* 12. *et sequentibus*, et in tit. *de var. caduc. quaest.* 1. *nu.* 37. *et de melior. quaest.* 2. *num.* 21.

294 Subdeclara quod illud pactum excusaret emphyteutam vivente eo Rectore, seu Praelato, qui sub hoc pacto emphyteusim concessit, et naturam antiquae investiturae alteravit: nam hoc modo paciscendo videtur caducitatem tempore suae vitae incurrendam remittere, quod facere potest. Gloss. *in dict. cap. potuit, in ver. expelli,* et ibi Anton. de Butr. *num.* 19. et Imol. 34. et est comm. opin. ut per Ias. *in dict. leg.* 2. *num.* 130. et non solum potest caducitatem incurrendam remittere, sed etiam pensionem, et sibi in hoc donec vixerit praejudicare; ita ut non possit res propter canonem non solutum ad remittentem redire. Ruin. *cons.* 156. *n.* 19. *vol.* 1. ubi etiam dicit, quod Dominus cancellando postam concessionis emphyteosis, dicitur emphyteutam à solutione canonis liberare, ut refert. Corb. *dict. limitat.* 1. *in fine.*

Limita quintò, quando adesset consuetudo 295
in contrarium, quod emphyteuta ob canonem non solutum non caderet à jure suo, vel adessent capitula inter Civitatem, et Ecclesiam, pro qua limitatione vide, quae scripsi suprà à *numer.* 3. *usque ad* 8. et Dec. *in l. cum tempus, ff. de reg. jur.*

Limita sextò non habere locum, ubi extaret 296
statutum, ut emphyteuta ob canonem non solutum, etiam si staret per 30 annos, non posset expelli, Bero. *cons.* 126. *in princip. vol.* 1. Bologninus *cons.* 31. *colum.* 1. Cagn. *in repet. leg. ei quie major, n.* 35. *Cod. de trans.* et Corb. *d. caus. limit.* 3.

Declara hanc limitationem, ut non habeat 297
locum, si emphyteuta jurasset canonem solvere; nam tunc emphyteuta beneficio statuti, non juvatur, cum statutum non comprehendat contractum juratum, ut dicunt supradicti DD. et Corb. *ead. limit.* 3.

Declara secundò, ut non procedat in emphy- 298
teusi Ecclesiastica, nisi statutum esset ex certa scientia Papae confirmatum, cum statutum non possit ad praejudicium Ecclesiae disponere, ut emphyteuta ob non solutum canonem jure suo non privetur, *cap. quae in Ecclesiarum, et cap. Ecclesia S. Mariae de Const.* ut etiam dicunt praed. Doctores; sed pro hac limitatione, vide omnino quae supra diximus *numer.* 38, 39, 40, *et* 41.

Limita septimò, quando in instrumento in- 299
vestiturae dictum fuisset, ut si emphyteuta canonem non solveret, liceret Domino propria auctoritate ingredi bona, et retinere quousque esset ei satisfactum. Paul. de Castr. *in cons.* 237. *vol.* 1. *in primo dubio*, propter dictionem illam, (quousque) cujus virtus est, ut postquam fuerit Domino integrè satisfactum, retinere non liceat, sicut dictio (tandiù,) dictio etiam (donec) per jura per eum allegata, et refert etiam Corb. *eadem caus. limit.* 4. et ideo videtur actum, ut res non cadat in commissum.

Limita octavò, non habere locum, si emphy- 300
teuta esset creditor Domini ex alia causa, in tanta quantitate, vel majori, et paratus sit compensare: nam ad evitandam caducitatem, ipso jure fit compensatio, etiam si exceptio ab homine non fuerit apposita, si modo sit paratus compensare, *l. si constat*, et ibi Bald. *numer.* 3. *Cod. de compens.*

Ancb. *cons*. 5. *num*. 6. Curt. Sen. *consil*. 71. *alias* 70. qui dicit, quod ita solet in palatiis practicari, Rim. Sen. *consil*. 421. *num*. 12. Gozad. *consil*. 69. *num*. 8. Ias. *in leg*. 2. *num*. 62. *et seq*. *Cod. de jure emph*. Roland. *cons*. 87. *n*. 26. *lib*. 1. Tiraq. *de retract. lign.* §. 3. *glos*. 3. *num*. 4. Redoan. *de reb. Eccl*. non *alien*. *pag*. 499. *num*. 22. *et seq*. Mant. *de tacit. et ambig. lib*. 22. *tit*. 27. *num*. 65. Gorb. qui alios citat. *ead. caus. limit*. 5. n. 1. Surd. *de alim. tit*. 1. *quaest*. 42. *num*. 86. Beniut. *decis*. 37. num. 22. Soc. jun. *consil*. 147. *num*. 4. *vol*. 1. Cephal. *cons*. 47. *nu*. 49. *vol*. 1. Marius. *in tract. de solut. oblat. et retent. cap*. 33. *num*. 56. *et seq*. et idem Mant. *dict*. num. 65. dicit ex sententia Rim. *eod. cons*. 421. num. 12. ut habeat locum, etiam si emphyteuta non sit verè creditor, sed habuerit istam causam credendi se creditorem
301 fuisse; verum tamen inquit, quod in hoc casu non possit dici factam compensationem; sed quod justa causa excuset eum à poena, sicut de justo impedimento dicitur. Grat. *cons*. 79. *num*. 13. *lib*. 1. Seraph. *de privil. jur. privil*. 75. *num*. 145. quia quaelibet causa, etiam injusta excusat à poena, ut per Marsil. *cons*. 2, 7 *et* 11. *num*. 10. et Cravet. *cons*. 46. *num*. 14. et si emphyteuta asserat se esse creditorem occasione damnorum,
302 et interesse, ex eo quod fuerat à Domino expulsus, potest se excusare à poena caducitatis, si lite pendente canonem non solvat. Caputaq. *dec*. 198. *lib*. 1 et nos diximus sup. *de car. cad. quaest*. 17. *num*. 15. Cavalc. *dec*. 19. *num*. 46. *par*. 2. et idem Caputaq. *dec*. 180. *lib*. 1.

303 Amplia dictam limitationem, ut habeat locum etiam stante juramento. Seraph. *de privil. jur. privil*. 84. *n*. 19. *ver. limito octavo, et privil*. 74. *num*. 145. et licet sit controversia inter Doctores, an compensatio habeat locum stante juramento ut videri potest apud Cacher. *decis* 92. *per totum*. Joseph. Lud. *decis*. *Perus*. 15. *num* 5. *per Pacif. de sal. inter, insp*. 2. *cap*. 2. *num*. 215. *cum aliis. seq*. et hinc inde adsunt com. opiniones: tamen magis com. est, quod, non habeat locum compensatio, ut plerique Doctores attestantur, sicut refert Cacher. *dict. decis. num*. 26. quamvis ipse putet *num*. 33. affirmativam opinionem esse veriorem, et alios cumulat Bursat. *cons*. 106. *nu*. 1. *lib*. 1. de com. attestantes. Seraph. *de privil. jur. privil*. 74. *num*. 36. Caesar. de Grass. *decis*. 148. *de solut*. cum aliis citatis per Zach. *de oblig*. Camer. *quaest*. 18. *num*. 12. et multos alios refert Marius Burg. *de laud. insp*. 8. *par*. 3. *num*. 13.

304 Et ideo foedere distinctionis Doctores ita conciliant opiniones, scilicet praedictam negativam opinionem procedere, quando appareret compensatio jam ante promissionem juratam de solvendo; secus, si creditum, quod compensare intendit, supervenit post dictam promissionem juratam, et hanc distinctionem ponit Abb. *in cap. ad nostram, de jur. jur. nu*. 3. Afflict. *decis*. 381. Capic. *decis*. 167. Surd. *consil*. 246. *num*. 15. *lib*. 2. Bursat *consil*. 106. *num. er*. 1. *lib*. 1. cum aliis rela isper Cacher. *dict. decis. num*. 34. Et rationem afferunt: quia, cum quis promisit cum juramento solvere, tempore, quo jam ipse erat creditor, videtur se obligare ad non compensandum; secus, si debitum sit contractum post promissionem; quia eo casu videtur illud fecisse animo compensandi, ut per Cacher. loco citato, et per alios supra allegatos. Gabr. *in tit. de jur. jur. conclus*. 7. n. *quinto*. Cavalc. *decis*. 9. n. 11. *par*. 1. Seraph. *dict. privil*. 74. n. 143. Paris. *cons*. 131. *num*. 1. *et* 41. Grat. *cons*. 12. *num*. 5. *par*. 1. et haec est com. opin Canonistarum, et Legistarum dicunt praed. Doctores, et Burg. *dict. insp*. *num*. 14. et de communi attestatur Bursat. *dict. cons*.

Restringitur tamen in debitore paupere; 305
quia non obstante juramento poterit compensationem opponere. Honded. *cons*. 18. *num*. 41. cum aliis per eum congestis, et per Cach. *et d. dec. n*. 35. et Viv. *opp*. 115. n. 3.

Resti ingitur secundò, quando debitum, quod 306
opponitur, similiter est juratum: quia tunc admittitur compensatio, ut per Cach. *d. dec. sub d. n*. 35. Viv. *com. opin*. 114. et Bursat. *eod. cons*. 106. *num*. 2.

Restringitur tertiò, quando proceditur de 307
aequitate, et sola facti veritate inspecta, idem Cacb. *ead. decis. sub d. num*. 35. Grat. *cons*. 121. *num*. 12. *lib*. 1.

Restringitur quartò, quando expressè renun- 308
ciatum esset, non posse compensationem opponi: nam licet eo casu ista exceptio veniat rejicienda. Put. *decis*. 452. *lib*. 2. tamen hoc intelligendum est quoad debita praeterita, ante renunciationem factam, secus quoad futura, ut per Capic. *decis*. 167. *num*. 8.

Restringitur quintò, quando juramentum non 309
esset praestitum ab opponente, sed ab ejus antecessore, à quo causam habet: quia juramentum non ligat successores, quoad effectum perjurii, licet observare teneantur. Rol. *cons*. 17. *num*. 15 *t*. 17. Afflict. *dec*. 381. *num*. 8. Sebast. Medic. *de compens. quaest*. 23. *num*. 7. *par*. 1. et quod juramentum non liget haeredes, quoad perjurii reatum: sed quoad juramenti observantiam, vel ejus, quod sub juramenti vinculo observari promissum fuit ad haeredes transit, tenet Cacher. *dec. Pedam*. 41. *num*. 15. ubi alios refert, et ideo à compensatione repelluntur, ratione juramenti, ut voluerunt Rol. à Val. *d. cons*. 17. *nu*. 15. Crot. *cons*. 139. *n*. 8. Joseph. Lud. *dec. Perus*. 15. *num*. 11. in aliis autem creditis, et debitis rectè fit compensatio, dummodo sint liquida, ut dictum est et est text. *in leg. fin. C. de compens*. ubi Doctores, et procedit etiam, si creditum oppositum non esset liquidum, dum tamen de proximo esset li-

quidandum. Cacber. *ead. dec. num.* 36. cum paria sint esse liquida, vel brevi tempore liquidanda, ubi plures allegat.

310 Restringitur sextò, quando in instrumento adesset juramentum generale, et non speciale, ut est quando quis promisit simpliciter solvere tot, et in instrumento adest juramentum generale, tunc juramentum non operatur dictum effectum, sed debet intelligi secundum naturam actus. Hond. qui alios citat. *dict. cons.* 18. *num.* 48.

311 Sed ut redeamus unde utiliter digressi sumus; licet ut diximus, quando adest juramentum, non habeat locum compensatio ex magis comm. op. tamen quoad caducitatem incurrendam, et ut emphyteuta non radat à jure suo, admittitur compensatio, non obstante juramento, secus quoad obligationem, et solutionem. Cavalc. *dec.* 29. *sub n.* 46. *lib.* 2. Seraph. *d. privil.* 7. *et* 84. *num.* 19. Accedit etiam, quia quaelibet causa excusat à caducitate, et stante etiam varietate opinionum super hoc articulo juramenti, ut diximus *de alien. qu.* 1. *num.* 302.

312 Declara modo dictam limitationem, quod tunc admittitur compensatio; quando creditum esset liquidum, quia de non liquido ad liquidum non fit compensatio, maximè, si requirat altiorem indaginem, *l. ultima Cod. de compens.* Gozad. *cons.* 69. *num.* 10. Seraph. *decis.* 1455. Mant. ut supra *num.* 68. sed si posset debitum incontinenti liquidari, admittitur compensatio; et quantum temporis spatium requiratur, Judicis arbitrio relinquitur. Menoch. *de arbitr. Cent.* 1. *cas.* 14. Paris. *cons* 121. *n.* 25. *lib.* 1. Tiraq. *de retrac. lign.* § 1. *glos.* 3. *num.* 11. Afflict. *decis.* 121. Ias. qui magis com. attestatur *in* §. *bonae fidei*, *Inst. de act. nu.* 75. licet aliter ipse sentiat, cum aliis, quos refert Marius Burgius *de laud. insp.* 8. *par.* 3. *num.* 9

313 Declara secundò, ut fiat compensatio ad effectum, ne res radat in commissum, oportet, ut emphyteuta sit creditor ejusdem generis, et in quantitate, quae recipiat functionem in genere suo: nam si canon in quantitate frumenti consisteret, vel in uno, et emphyteuta esset creditor in pecunia, vel è contra canon consisteret in pecunia, et emphyteuta esset creditor frumenti, vel vini, non admitteretur compensatio. Ruin. *cons.* 153. *n.* 4. *vol.* 1. Corb. *dicta causa limit.* 5. *num.* 2. Joseph. Lud. *decis. Perus.* 15. *num.* 5. Seraph. *d. decis.* 1455. Surd. *de alim. tit.* 6. *quaest.* 15. *n.* 12. Socin. jun. *cons.* 11. *nu.* 19. *volum.* 2. Maraot. *in specul. par.* 4. *dist.* 6. *num.* 2. *in fine.* Negus. *de pign. par.* 5. *mem.* 5. *n.* 11.

314 Declara tertio, ut non fieret compensatio ad excusandum emphyteutam a caducitate, si canon in quantitate pecuniae consisteret, et Dominus esset debitor emphyteutae subalternatione quantitatis pecuniae, vel speciei, et esset in electione sua: quia tunc non admitteretur compensatio: ut tenet Ias. *in d.* §. *bonae fidei*, *num.* 63. Corb. *ead. limit. num.* 3.

Declara quarto, ut non fieret compensatio, si 315
canon in quantitate consisteret, et Dominus esset debitor quantitatis, sed facultatem haberet se liberandi per solutionem speciei. Ias. *in eodem* §. *bonae fidei num.* 64. ex sententia Bald. et Ang. et Corb. *ead. limit. num.* 4.

Declara quinto, si canon consisteret in specie, 316
puta quia esset unius caponis, et emphyteuta esset creditor Domini in tanta quantitate pecuniae, vel majori, ad quam ascendit valor illius caponis, compensatio non fieret ad hunc effectum, ne ipse ob non solutum canonem emphyteusi privaretur; cum non fiat compensatio, quando ex una parte debetur species, et ex altera pecunia, Glos. et Imol. *in cap. bona fides num.* 17. *de deposit.* sicut etiam non fit compensatio de specie ad speciem, nec de genere ad aliud genus, ut dicit ibi Imol. 317
glos. et Ias. *in dict* §. *bonae fidei num.* 62. *cum seq.* Vel, si debitum, quod debet Dominus, descenderet ex causa depositi sive sit in specie, sive in quantitate. Seraph. *de privileg. jur.* 74. *num.* 88. et alii, quos refert Maurus Burg. *de laud. insp.* 8. *par.* 3. *num.* 10. vel si debitum proveniret ex causa alimentorum. Guid. Pap. *decis.* 439 *in fine*, cum aliis adductis per eundem Burg. *dict. insp.* 11. vel nisi adesset causa judicati. Lancell. *de attent. par.* 3. *cap.* 24. *quaest.* 28 *num.* 2. Capic. *decis.* 167 *num.* 1. Villalob. *litt. C. num.* 109.

Declara sexto, non habere locum, si emphy- 318
teuta esset creditor in minori quantitate, quam sit canon: quia, si esset in minori quantitate, cum compensatio habeat vim solutionis, emphyteuta integrum canonem non solvisset, et consequenter caderet a jure suo. Corb. *d. limit. in fine*, et diximus supra.

Ad illud est etiam advertendum, quod, ad 319
evitandam caducitatem, oportet, ut emphyteuta, qui vult compensare, ut jure suo non privetur, sit creditor Domini ante lapsum biennii, et tempus purgandae morae, vel ante lapsum triennii, si emphyteusis est privati Domini: nam si post caducitatem, emphyteuta efficeretur Domini creditor, nihil ad hunc effectum sibi prodesset; cum compensatio non fiat de caducitate jam incursa, sed de incurrenda. Alex. *cons.* 196. *num.* 5. *vol.* 7. Rom. *cons.* 201. *colum.* 4. Corb. *d. limit. nu.* 7. Seraph. *de privil. jur. privil.* 74. *num.* 145.

Limita nono, quando Tertius, sive extraneus 320
solvisset, ut procurator emphyteutae, vel tanquam ejus negotium gestor: nam ista solutio prodesset emphyteutae, *leg. solvendo, et leg. quae utiliter in fine, ff. de neg. gest.* et per regulam notabilem, quod quotiescunque tractatur de conservatione juris realis, ut est de conservatione juris emphyteutici, semper factum negotiorum gestoris prodest ad illius juris conservationem, et retentionem, *leg. arboribus*, § *quid tamen, ff. de usuf.* et ita

tenet Ias. *in leg.* 2. *nu.* 68. *et seq. C. de jur. emph.* et dicit quod iste est casus clarus, et refert ita tenere Ang. *in leg. lex vectigalis, ff. de pign.* et Rom. *cons.* 103. *in principio*, sequitur Redoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 440 *num.* 4. et Corb. *ead. caus. limit.* 6.

321 Sed dubium est, si extraneus, qui nullum jus habet in re, et solvit suo proprio nomine, et non nomine emphyteutae, An ista solutio prosit emphyteutae? Ias. *in dict. num.* 69. ponit exemplum, concludit, quod illa solutio prosit per regulam praedictam; quio ubi trartatur de conservatione juris realis, non refert quomodo vel à quo canon solvatur, aut cujus nomine dummodo solutum sit, *dict. l. arboribus*, §. *quid tamen*, ubi Bald. et est text. in terminis, secundum eum, *in leg. forma.* §. *si tamen ego, ff. de censibus.* ubi solutio census, aut canonis facta per non habentem jus nomine suo, prodest jus habenti, quoad conservotionem emphyteusis, et dicit ita tenuisse Spec. et Io. And. *in* §. *nunc aliqua de locat. quoest.* 82. et Bartol. post And. de Pisis, et Guil. de Cun. *in leg. arboribus*, §. *quid tamen, supra alleg.* et Bald. *in l. solemnibus, Cod. de rei vend.* et in Add. ad Spec. ut supra *colum.* 11. et Rom. *dict. cons.* 103. *et sing.* 536. si emphyteuta. Derian. *consil.* 58. *col. fin.* Soc. jun. *consil.* 70. *n.* 2. *vol.* 1. Abb. *consil.* 67. *colum.* 3. *vol.* 2. Bero. *consil.* 199. *num.* 19 *vol.* 1. Tiraqu. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 9. *num.* 259. Redoan. *eodem tract. fol.* 500. *num.* 2. *et fol.* 440. *num.* 5. cum aliis adductis per Corb. *eadem caus. limit.* 7. *nu.* 1. Seraph. *de privil. jur. privil.* 84. *num.* 20. ubi dicit, quod, si reperitur solutus canon, non per ipsum emphyteutam Domino directo, sed per alium ejus nomine, non dicitur periurus, et dicitur ipse vere solvere et idem tenet, si non nomine emphyteutae solvatur, ut non privetur jure suo, sed tamen sit periurus, et supradirtam opinionem, quod sufficiat, à quocunque canon fuerit solutus, tenet Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 27. *numer.* 64. et ita corom ipso in Rota fuisse decisum attestatur.

322 Declara dictam limitationem, ut non procedat, si Dominus recusaret canonem recipere ab isto tertio, qui non esset Procurator emphyteutae; nam si directus Dominus vult, potest solutionem canonis recipere à quocunque tertio, seu negotiorum gestore, nomine emphyteutae solvente, sed non cogitur invitus recipere solutionem ab aliquo, qui legitimam personam non habeat, et consequenter mandatum ad solvendum, ut singulariter determinat, Bald. *in leg. acceptam, col. fin. Cod. de usur.* eo quia emphyteuta tenetur canonem solvere, non solum ad finem liberationis consequendae, sed etiam in recognitionem directi dominii, existentis penes directum Dominum, *l.* 2. *cum not. Cod. de jur. emph.* quod fieri non potest per tertium solventem, sine mandato emphyteutae. Caroc. *de locat. fol.* 64. *num.* 147. ex quo sequitur, Dominum invitum non cogi à tertio legitimam personam non habente solutionem recipere. Ias. *in d. leg.* 2. *num.* 70. *et in cons.* 99. *vol.* 1. Natt. *consil.* 194. *num* 8. Tiraq. *de ret. lign.* §. 1. *gloss.* 9. *n.* 162. Redoan. *eodem tract. pag.* 440. *num.* 7. Cagn. *in leg. invito, ff. de reg. jur.* Corb. *ead. limit.* 7. *num.* 2. et nec etiam iste tertius posset canonem offerre, vel deponere, et consignare, si Dominus recusaret recipere, ad effectum ut prosit emphyteutae: quia, sicut non potest solvere invito Domino, ita nec offerre, vel deponere potest. Ias. *in eadem lege secunda. nu.* 71. Redo. *d. num.* 7. et Corb. *d. limit.* 7. *num.* 3. Cavalc. *dec.* 29. *num.* 40. *p.* 2. nam cum requiratur recognitio in Dominum posset emphyteuta negare, et lapsu temporis, dicere bona esse propria, et allodialia, ut ipse testatur saepe accidisse inter Magnates, Pauperes, et Rectores, adde Caroc. *de locat. fol.* 64. *num.* 147. sicut etiam requiritur speciale mandatum ad canones recipiendos, et de hoc mandato debet constare per publicum instrumentum, alias non remitteretur caducitas; recipiendo, posset tamen Dominus ratum habere, nec sufficit mandatum ad recipiendum pensionem, et renovandum, ut caducitas remitti possit, idem Caroc. *citato loco, num.* 147. et vide *de var. caduc. quaest.* 12.

Subdeclara dictam declarationem, nisi iste tertius esset creditor emphyteutae, et haberet fundum emphyteuticum obligatum: quia tunc absq. mandato posset pro conservatione juris sui canonem invito Domino solvere, et eo recusante recipere, deponere, et consignare; et haec solutio, sive depositio, et consignatio conservaret etiam jus ipsius emphyteutae, ut dicit Ias. *in ead. l.* 2. *num.* 67. Redoan. *eod. num.* 25. Tiraq. *de retr. consang.* §. 36. *gloss.* 2. *num.* 19. Rip. *in l. contractio, num.* 12. *ff. de pig.* Corb. *d. limit. num.* 4. Marsil. *sing.* 388. Surd. *dec.* 174. *num.* 32. Maurus *in tract. de solut. oblig. et recent. cap.* 33. *num.* 5. *et* 6. quam subdeclarationem intellige, modo emphyteusis pro qua iste tertius vult solvere canonem, sit talis, ut possit sine consensu Domini hypothecari; sed si esset prohibita hypothecatio, non posset. Apost. ad Alex. *consil.* 45. *num.* 3. *vol.* 5. faciunt, quae dixi de *Cont. emph. quaest.* 78. *num.* 11. Corbul. eadem causa, et limitat. *num.* 4. Mag. *dec. Lucen.* 9. *num.* 14. *et seq.* Mars. *sing.* 368. Bursat. *cons.* 143. *num.* 60. ubi dicit praedictam opinionem esse communem, et latius *cons.* 181. *num.* 42. *vol.* 2. Marius Burg. *de Laud. insp.* 18. *num.* 7. *p.* 2. ubi alios refert. 323

Ex quo infertur, quod licet Fiscus habeat post sententiam tacite bona hypothecata delinquentia, Clar. §. *fin. q.* 78. in fine; tamen, si in investitura sit prohibita obligatio, et hypothecatio, sine licentia Ecclesiae habita, et obtenta, Fiscus non posset solvere canonem, vel deponere, invita Ecclesia, pro conservatione juris hypo- 324

thecae, ne res caderet in commissum. Corbul. *d. limit. in fine*; sed de hoc vide quae dixi *de success. in bon. emph. qu.* 4. et si non solvat canônem pro emphyteusi, in qua successit, cadit à jure suo, ut in tit. *de Laud. q.* 31.

325 Limita 10. si emphyteuta solveret alteri recipienti nomine Domini, ipso Domino sciente, et patiente: quia si non contradicit, videtur consentire, ut ipsi solvatur. *l. fin. ff. quod cum eo.* Tiraq. *de retract. lig.* § 8. *gloss.* 3. *num.* 17. Guid. Pap. *decis.* 173. et Corb. *limitat.* 8. *ead. caus.*

326 Limita undecimò, si non adsit, cui canonem emphyteuta selvere possit. (Exemplum) si Ecclesia fuisset vacans toto tempore biennii, vel haereditas toto triennio fuisset jacens. Host. in Summ. tit. *de locat.* quem sequitur Ruin. *cons.* 151. *nu.* 4. *vol.* 1. et idem tenet Bal. *in l.* 2. *C. de jur. emph.* et ibi Ias. *num.* 64. Alex. *cons.* 172. *n.* 3. *vol.* 2. *et cons.* 92. *num.* 9. *col.* 1. ubi *num.* 10. ampliat habere locum, etiam si emphyteuta non fuerit protestatus, quod canonem solveret, si adesset, qui reciperet, et de comm. testatur Mandos. *de signat. gratiae in ver. pensiones, ver. quaero* destinata erat, ubi dicit ita tenuisse Rot. sequitur Dec. *cons.* 566. *num.* 4. Cast. *in l. si emptorem, in principio, ff. de act. empt.* Faciunt, quae supra scripsi *n.* 123. *et* 124. de emphyteuta, qui non tenetur ire ad domum Domini, si est diversi fori, et res est sita in foro emphyteutae; et quando haereditas est jacens, quod excusetur, tenet Hond. *cons.* 36. *num.* 16. *lib.* 2. *cum sequentibus.*

Specul. autem in §. *nunc aliqua, de locat. quaest.* 19. existimavit, ut res cadat in commissum, si canon haereditate jacente, non fuerit solutus, sed quod emphyteuta restituatur in integrum; cum quo pertransit Alber. in *d. leg.* 2. *colum.* 10. Io. Andr. quos refert Ias. *in d. leg.* 2. *num.* 61. Quae opinio est contra communem, et ad fundamenta Spec. respondit Alex. *in d. cons.* 92. *num.* 9. et Ias. *in d. num.* 61. ubi inquit,
327 quod tutius esset deponere, et consignare; cum cautela abundans non noceat, ut dicit Dec. *in dict. cons.* 566. *num.* 5. Si tamen Ecclesiae, antequam biennium compleatur, provideatur de Rectore, debet emphyteuta solvere; alias a jure suo cadit; sequitur Corb. *ead. caus. limit.* 9.

328 Limita duodecimò si emphyteuta fuit detentus in carceribus toto tempore biennii, vel triennii: quia non poterit ob non solutum canonem expelli. Ias. in *d. leg.* 2. *num.* 62. ubi dicit, quod ita tenet Ant. de But. et quod si caderet, deberet saltem in integrum restitui, ex clausula generali, sequitur Redoan. *de rebus Eccl. non alien. fol.* 499. *num.* 24. Dec. *in auth. qui rem. Cod. de Sac. Sanct. Eccles.* num. 9. et ibi Cagn. *num.* 31. Soc. jun. qui cum Dec. consuluit *cons.* 70. *num.* 7. *lib.* 1. Gramm. *dec.* 52. *num.* 9. et seq. Rim. jun. *cons.* 1. *num.* 18. Gig. *de Pens. quaest.* 76. Mant. *de tac. et ambig. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 58. Corbul. *dict. caus. limit.* 10. et hoc habet locum etiam si carceratus fuerit sua culpa. Sylvan. *de feud. recogn. quaest.* 77. *num.* 5. Corbul. *ead. limit.* facit pro hac opinione illud, quod generaliter dicitur, si emphyteuta fuit juste impeditus, expelli non potest, si canonem non solvit. Dec. *cons.* 138. *num.* 9. qui loquitur de eo, qui ex legitima causa abfuit. Grat. *cons.* 79. *num.* 11. *et seq. vol.* 1. Rip. *in l. quod te, num.* 41. *ff. si certum pet.* ubi ampliat etiam si emphyteuta ju- 329
rasset canonem solvere, et dicit, quod ista consuluit Fulgos. *cons.* 7. Et quod emphyteuta, qui fuit excommunicatus, et interdictus, nec potuit comparere ad solvendum canonem, similiter excusetur, dicit Paris. *consil.* 108. *num.* 39. *volumine primo*, de quo dubitat Corbul. *dict. limitat.* 10. *num.* 2. quia excomunicatus potest constituere Procuratorem, idem tenet Ang. *in tit. excommunicatio.* 9. *sub numer.* 143. per text. *in capit. intelleximus, de judic.* et ibi glos. et Abb. et idem tenet *de caus. privat. ob non pet. invest. num.* 25. Carceratus autem, licet opinio sit communis quod excusetur, tamen dubitari potest; 330
quia potest mittere Procuratorem, si non detineatur in tam arcta custodia, ut hoc non possit facere; cum etiam possit constituere Procuratorem, Clar. § *fin. quaest.* 46 *ver. plerunque*, Fariu. *de carcer. et carcerat. q.* 35. *num.* 24. ubi attestantur quod ita de consuetudine servatur; idem tenet Caroc. *de locat. fol.* 65. *num.* 153. Deinde carceratus potest facere contractum ad sui utilitatem; idem Fariu. *dict. quaest.* 35. Sed stante dicta opinione communi, esset excusandus, etiam, si variae essent Doctorum opiniones, ut dixi *de var. caduc. q.* 9. *num.* 7. De absente etiam similiter dubitari posset, per ea, quae diximus in tit. *de renovat. quaest.* 2. *num.* 10 11 *et* 12. Et quod Infirmus etiam excusetur, tenet Becc. *cons* 104. *num.* 8. quem refert Io. Francisc. Bonavug. in Add. *ad. l.* 2. *num.* 47. sed de hoc etiam dubitari potest, nisi sit infirmitas adeo gravis, ut excusetur à constitutione Procuratoris, per ea, quae dicta sunt supra, et est magis com. opin. quod excusetur emphyteuta ex gravi infirmitate, arbitrio Judicis, et restitutio concedatur, Caror. *eod tract. fol.* 61. *num.* 59 *et* 60. quod etiam excuset infirmitas consanguineorum, et domesticorum, ut Filius ex infirmitate Patris, et è contra, et Matris, et Sororum.

Limita 13. si emphyteuta propter bellorum 331
calamitates nullos fructus ex emphytensi pro illo anno, et pro illo tempore, quo coli non potest, percipere potuit; quia à solutione canonis excusatur, Bart. in *l.* 1. *in fine, C. de jur. emph.* et ibi Salyc. *num.* 13. et Bald. in 2. *lect. num.* 25. et hanc opinionem tenet Alex. *in cons* 112. *num.* 1. *vol.* 1. Natt. *cons.* 49. *nu.* 25. Imol. *in cap. potuit, de locat.* ubi de communi attestatur, et idem di-

eunt Alex. in *l. interdum*, §. *quod ex naufragio*, *sub n.* 7. *ff. de acq.* poss. Corn. *cons.* 181. *nu.* 41. Bero. *cons.* 140. *num.* 15. *vol.* 1. Clar. §. *emphyt. qu.* 8. *vers. sed quid.* Ias. in *l.* 1. *C. de jur. emph.* Redo. *de reb. Eccl. nun alien. fol.* 431. *num.* 5. ubi hanc opiniunem aequam, et magis amplectendam dicit, et hanc senteutiam tamquam cummunem defendit Fachin. *cont. jur. lib.* 1. *cap.* 90. quia emphytenta in hoc casu nun dicitur possidere; et idem est, ac si periisset fundus eo tempore belli. cum sit in potestate hostium.

Sed licet praedicta sit communis opinio Legistarum; refert tamen Abb. in *dict. c. potuit in fine*, contrarium tenere Card. Paduae, et idem tenuisse tutum Collegium Patavinum. principaliter motum per *l.* 1. *Cod. de jur. emph.* quae requirit, ut res penitus laedatur: quod non contingit, quando emphyteusis non potest coli propter timorem hostium: nam eo tempore emphytouta reperire posset emptorem, et sic in recognitionem dominii, debet solvere canonem; ot tenet hanc opinionem esse veriorem, nisi fundus esset ex toto captus ab hostibus, nec esset *spes* de recuperatione, et in hoc casu arbitratur posse procedere opinionem contrariam, quam etiam sententiam sequuti sunt, Butr et Riccard. Malumbra, quos refert Ias. *in dict. l.* 1. *num.* 88. Cuman. *in d.* §. *quod ex naufragio* Io. Aud. in add. ad Spec. *in d.* §. *nunc aliqua, qu.* 136. *in vers. propter quod*, Alber. *in d. l.* 1. *num.* 7. et Alex. *in eod.* §. *quod ex naufragio, num.* 7. dicit hanc cont. opin. esse veriorem, cujus sententiae se subscribit Aret. *in* §. *adeò inst. de locat. num.* 9. *et seq.* et veriorem in decreto juris appellat Valasc. *de jur. emph. qu.* 27. *num.* 20.

Et ideò Doctores dicunt, quod iste articulus est dubitatissimus, et plusquam alius, qui occurrat in hac materia, ut refert Ias. *in ead. l.* 1. *num.* 81. Unde Corb. *limit.* 18. *num.* 13. *de caus. privat ob non sol. can.* distinguit plures casus. Primus quandu bellum fuit justum, et quandu dicatur justum mox dicemus, et res devenit in hostium potestatem, et tunc omnino emphyteuta liberatur à praestatione canonis, quia res dicitur deperdita; cum capta in bello efficiantur occupantium. Aret. *in d.* §. *adeo*; et Igne. *in repet. l. contractus*, num.93. *ff. de reg. jur.*

Sed Valasc. *in ead. quaest.* 27. num. 13. dicit quod interpretes in hac quaestione non loquuntur, quando ager emphyteuticus fuerit bello captus, sine spe recuperandi: tunc enim non est quaestio de remissione mercedis; quia res bellu capta, cum in ditionem hostium venerit, juxta tex. in § *item ea, quae, Inst. de rer. divis.* perempta censetur, et utrumque dominium, tam directum, quam utile, utraque etiam possessio, tam civilis, quam naturalis censentur amissae, Ias. in *d. l.* 1. *num.* 81. Abb. et Bero. *in c. potuit, de locat.* sed quaestio est, quando res non fuerit bello capta, sed ita propter bellum occupata, quod coli non possit, et in his terminis procedere opinionem Bart. in *dict. l.* 1. et aliorum supra allegatorum, quod scilicet emphyteuta non teneatur pro eo tempore ad pensionem, et quod sit com. opinio à qua non sit recedendum in judicando et consulendo, et quod etiam sit opinio multum aequa; Movetur ea potissimum ratione, quia fundus ab hostibus captus censeatur interim esse in perdito, ut in eod. §. ex naufragio, item quia ager praestari debet conductori, ut frui possit, *l. ex conducto*, §. *si vis, ff. locat.* Bart. *in d. l.* 1. Paris. *cons.* 28. *lib.* 1. hoc autem tempore belli praestari non potest; igitur fieri debet remissio mercedis, *l. si fundus. vers. sin vero*, et ibi Bart. *ff. locat.* et haec opinio procedat, sivo bellum sit justum, ut est quando inductum est à principe non recogno- 332
scente superiorem *cap. quod culpatur* 23. *qu.* 1. S. Thomas 2. *qu.* 40. *art.* 1. Sot. *de just. et jur. lib.* 5. *art.* 5. *qu.* 3. *pag.* 130. Covar. qui de com. testatur in *reg. peccatum* 2. *par.* §9. *n.* 1. Navar. *in manucap.* 15. *num.* 15. cum aliis adductis per Valasc. *sub d. num* 13. *vers. procedit*; et debemus stare Principis, et ejus Consiliariorum attestationi, qui prius examinaverunt, bellum esse justum, Hier. de Ceval. in spec. op. com. contra com. (*q.* 578. *n.* 27.) Sed etiam, si bellum esset injustum, ut puta latronum incursus, quovis modo inferatur. Ias. *in d. l.* 1. n. 87. *in fine*, contra Angel. ibi; et in hoc militant rationes supra adductae; quamvis hoc non possit propriè dici bellum, *l. hostes*, ubi Glos. et Bart. *ff. de captivis.*

Et praedicta sine dubio procederent, si esset magna pensio fructibus respondens, tunc enim pro lucato rehaberetur, et ex causa belli fieret remissio mercedis, sicut in locatione. *l. merces*, §. *vis major, ff. locat.* Card. in *d. c. potuit qu.* 39. Bald. *in d. l.* 1. Rom. *in d.* §. *quod ex naufragio*, cum allegatis per Valasc. ibidem, *vers. procedet*, et hoc etiam habet locum, si dubitetur de hostium discessu, adhuc tamen fit interim remissio, ut per Valasc. sub eodem nu. qui allegat Rip. *de pest.* 2. *par. num.* 132. idem tenet Clar. *dict. quaest.* 8. *vers. sed quid.*

Procedunt etiam praedicta, propter belli 333
metum. Anch. *cons.* 88. *num.* 3. Imol. *cons.* 7. *de locat.* Et ratio est, quia pejor est bello timor belli, ex sententia Senecae, sequitur Alex. *in d. l. divortio, ff. sol. matr.* Ias. in *l. clam. possidere*, §. *qui ad nundinas*, num. 34. *ff. de acq. poss.* Boer. *decis.* 249. *num.* 7. Rip. *eodem loco nu.* 134. Dec. *cons.* 311. *col.* 1. Valasc. *sub eodem numer.* 13. *vers. rursus* : Sed de hoc dubitari potest, quia emphyteuta retinet possessionem, et utile dominium; et res non devenit in hostium potestatem, et dicetur etiam infra. Nec Doctores pro hac opinione allegati, loquuntur de Emphyteuta, sed de Conductore, in quo est Magna differentia; et argumentum non valet de Conductore ad Emphyteu-

tam, nisi in quantum in jure reperitur, ut diximus in *tit. de Praclud. qu.* 5. et quod loquantur in Conductore, videndus est Bursat. *cons.* 81. *nu.* 3 *et* 8. *et seq. vol.* 1. Natt. *cons.* 610. Caroc. *de locat. pag.* 187. *num.* 16 *et* 17. ubi ampliat, etiam si belli suspicio non veniat.

Secundus casus est, secundum eundem Corb. ibidem, quando bellum est injustum, et res devenit in hostium potestatem, nec est spes recuperandi illam; et isto etiam casu, emphyteuta excusatur, ac si in totum esset deperdita; sicut, quando res pignorata pro tanta quantitate, ut non sit spes luitionis, censetur alienata, ut dicit Alex. *in d.* §. *quod ex naufragio*: quamvis hoc modo capta non efficiantur occupantium, Bart. *in l. qui à latronibus, ff. de testam.*

Tertius casus, secundum eundem, quando bellum est in Territorio, ubi emphyteusis est collocata, et emphyteuta non audet accedere causa colendi rem, pariter excusatur.

Quartus casus, quando bellum est in Territorio, ubi emphyteusis non est ab hostibus occupata, et emphyteuta non audet ad eam colendam accedere; quia timet de persona, vel ab hostibus depraedari, et in hoc casu non excusatur, quia retinet possessionem, et dominium utile. Port. *cons.* 143. *num.* 10. cum etiam res non dicatur perempta juris interpretatione; et quamvis non potuerit colligere fructus, hoc ipsum non excusat, cum damnum circa fructus ad emphyteutam pertineat; nisi canon deberetur ex fructibus colligendis, ex ipso fundo emphyteutico, ut diximus supra *n.* 103. et quia emphyteuta solvit canonem in recognitionem dominii, et non pro fructibus perceptis, ut supra demonstravimus, *numer.* 97. et est *decis.* Rotae. 699. *recentiss. par.* 1. *num.* 1.

334 Limita primo praedictam communem opinionem nisi emphyteuta suscepisset in se casum fortuitum belli (licet enim emphyteutae se obligare ad hujusmodi casus) ut est tex. *in l.* 1. *C. de jur. emph.* Et, si valet pactum, ut licet res penitus intereat, nihilominus pensio solvatur. (Specul. *dict.* §. *nunc aliqua quaest.* 138. Ias. *in ead. l.* 1. *num.* 92. Valasc. *dict. quaest.* 17. *n.* 1. *et* 14. Port. *consil.* 144. *num.* 10. Corb. *d. limit.* 18. *num.* 15.) quanto fortius, ut licet bellum contingat, canon solvatur? Caroc. *de locat. fol.* 186. *num.* 6.

335 Limita secundo, nisi esset consuetudo, vel statutum, quod emphyteuta teneatur solvere pensionem, etiam tempore belli. Ias. *in d. l. nu.* 92. Corb. *d. lim. num.* 15. qui alios allegat Valasc. qui alios etiam citat *d. q. num.* 15. et Caroc. *eod. loco supra citato.*

336 Limita tertio, nisi emphyteuta conduxisset rem in emphyteusim tempore belli; quia tunc tenetur solvere pensionem, et sibi imputandum esset, quod tempore, quo praeparabatur, vel urgebat bellum, acceperit in emphyteusim. Alex. *in dict.* §. *quod ex naufragio, in fine.* Ias. *in eodem leg.* 1. *sub num.* 98. Gratian. *consilio quinto, num.* 78. *vol.* 1. Corb. *dict. limit. num.* 17. Ratio est enim illa, quam supra dixi, et sumitur ex illa regula, sibi imputare debet qui conscius periculi, se periculo ingessit. *leg. qui bona,* §. *de illo,* 337 *ff. de damn. infect.* et in conductore tenet Dec. cons. 312. *columm. pen.* Soc. *cons.* 123. *libr.* 4. *col.* 2. Caroc. *de locat. fol.* 187. qui multos congerit, et in terminis emphyteutae tenet Valas. *d. q. n* 18. Bursat. *cons.* 11. *nu.* 27. *lib.* 1. et Surd. *cons.* 197. *num.* 16.

Declara tamen hanc limitationem, si majus 338 bellum interveniat, quam esset tempore, quo emphyteusim accepit: quia excusaretur emphyteuta. Bero. *in c. potuit, de locat. col. fin.* Valasc. qui alios citat, *ead. qu. num.* 18. *in fine,* ut dicunt de conductore. Bursat. *consil.* 81. *num.* 18. Joseph Ludov. *conc.* 12. *amol.* 15. et Caroc. *eod loco. num.* 12

Limita quartò, si emphyteuta aliquos fructus 339 percepisset, vel percipere potuisset pro illo anno, in quo cessavit in solutione canonis: quia tunc non potest censeri pro illo anno juris interpretatione res totaliter perempta. Imol. *in dict. cap. potuit sub num.* 43. Ias. *in dict. leg.* 1. *num.* 93. Alexand. *in dict.* §. *quod ex naufragio sub num.* 7. *ver. sed nullo modo.* Aret. *in d.* §. *adeo, num.* 10. Corb. *eod loco, numer.* 18. *et eadem causa, ampl.* 12. *num.* 28. et declara, ut ibi et supra *ampl.* 15.

Limita quintò, nisi bellum esset motum culpa 340 ipsius emphyteutae, Ias. *in d. leg.* 1. *sub nu.* 92. Valasc. *d. q.* 27. *num.* 17. Corb. *ead. limit. n.* 19. et Caroc. in loco superius citato.

Limita sextò, ut non procedat, quando in 341 instrumento investiturae renunciatum esset exceptioni doli, vel condictioni sine causa, et omni auxilio, quo posset emphyteuta se tueri à non praestatione canonis, seu pensionis. Ias. *in dict. leg.* 1. *sub num.* 98. *ver. pro ista remaneat,* ex sententia Alber. *in leg. item quaeritur,* §. *exercitu. ff. locat.* quem sequitur Cepol. *caut.* 48. Socin. jun. *cons.* 130. *num.* 24. *columna tertia,* Corb. *dict. limitat. num.* 20. et quando est renunciatum omni legum auxilio, per quod emphyteuta tueri se posset à praestatione canonis, non excusetur, tenet idem Alber. *in leg. licet, num.* 3. *in fine. Cod. locat.* Gozadin. *cons.* 69. *num.* 20. Nicol, Bellon. *cons.* 21. *num.* 4. Capic. *dec.* 87. *nu.* 10. Roland. *consil.* 13. *numer.* 8. Valasc. *dict. quaest.* 27. *num.* 19. Mart. *da clausul. class.* 136. *num.* 6. *parte prima,* et Caroc. qui alios adducit, *de locat. fol.* 190. *num.* 112.

Declara istam limitationem, eamque intellige 342 quando expresse emphyteuta promisit pensionem solvere, et remissionem aliquam non petere; et deinde renunciavit omni actioni, et exceptioni, et legum auxilio; ita loquitur Alber. *in d. l. licet,* alioquin, si simpliciter renunciasset, nulla remis-

sionis facta mentione, adbuc posset ex causa belli, et aliis similibus remissionem petere, ut late probat Bero. *quaest.* 125. *per totam*; quae declaratio licet videatur suspecta, tamen tauquam benigna est sequenda, inquit Valasc. *dict. quaest. sub num.* 19.

343 Limita septimo, quaudo pensio est modica, puta unius nummi: quia tunc pensio propter bellum non remittitur, Cepol. *cons. civil.* 25. *nu.* 20. *ver. tamen semper fuit* Card. *in cap. ult. de locat. quaest.* 29. Rom. *d.* §. *quod ex naufragio*, Bal. *in l.* 1. *col.* 2. *ver. quaero an propter*, *C. de jur. emph.*

344 Contrarium tenet Valasc. ibidem *num.* 16. dicens; si propter bellum, pensio non debetur, quare frui non licet, tam in magna quàm in parva pensione! et nos probavimus supra in 15 ampl. quodnon fit remissio propter sterilitatem, quando solvitur quid minimum, et bellum, et sterilitas aequiparantur, *l. ex conducto*, §. 2. *et l. si merces*,
345 §. *vis major*, *ff. locat.* Corb. *d. limit. sub num.* 8. *in fine.* Sed si res esset ita capta ab hostibus, ut non esset spes recuperationis, diceretur res penitus perempta, et emphyteuta excusaretur, juxta tex. *in d. l.* 1. *C. de jur. emph. ut* supra diximus.

346 Limita octavo, secundum Corb. ibidem *num.* 19. *vers. declara septimo*, si bellum modico tempore duravit: tunc enim non est facienda remissio, et dicetur breve tempus infra biennium; longum vero, si duraverit per tres annos, vel ultra, ex sententia Butr. et Angel. *in dict.* § *adeo*; sed haec limitatio non videtur ponenda; quia quaestio est, an emphyteuta excusetur pro illo tempore, quo bellum duravit, et res emphyteutica coli non possit, ut diximus in principio hujus limitationis.

347 Limita nono, nisi emphyteuta exercitu veniente non restiterit: tunc enim tenebitur ad id, quod interest Domini, sicut in conductore, juxta text. *in l. item quaeritur.* §. *exercitu*, *ff. locat.* si tamen potuit resistere, alias fiet remissio, Bart, *in l. si uno*, §. *item cum quidam*, *ff. eod.* Valas. *ead. quaest.* 27. *num.* 20.

348 Limita decimo, quando, bellum fuisset leve, et parvum, Caballi, *milleloq.* 227. *num.* 7. *par.* 1. Carocc. ut supra *num.* 6.

349 Illud sciendum est, cessante bello, emphyteutam in antiqua obligatione manere, quia solum pro rata temporis, quo fundus coli non potuit, remissio ei fit, Rom. *cons.* 432. Tiraq. *in reg. cessante causa*, *par.* 1. *num.* 42. et in casu pestis, in conductore, ita resolvit Rip. *in tract. de pest.* 2. *par.* num. 19. Valasc. *ead. quaest. num.* 20. et Carocc. *de locat. fol.* 187. *num.* 8.

350 Advertendum etiam est, quod quando emphyteuta propter bellum, non potuit laborare agrum, taliter quod nihil collegerit, non tenetur ad pensionem, si tamen tantum collegerit, quod sufficiat pro pensione, ad totum tenetur, et hanc com. op. appellat Imol. *in d. c. potuit*, *de locat.* refert Ias. *in dict. l.* 1. *num.* 92. *C. de jur. emph.* Villal. *littera E. numer.* 79. immo, secundum Clar. *dict. quaest.* 8. *vers. sed quid circa finem*, Doctores ferè omnes in hac materia loquuntur, quando nihil prorsus percepit: nam si emphyteuta aliquod quamvis modicum percepisset, etiam si minus dimidia ejus, quod ipse solvit pro pensione, non esset excusandus à solutione: bene tamen posset excusari à caducitate propter cessationem: semper enim debemus (inquit ipse) quantum possumus, inclinare in eam partem, ut caducitati locus non sit. Sed Redo. *de reb. Eccl. non alien. pag.* 431. *sub num.* 5. *in fine* concludit, quod emphyteuta non tenetur ad pensionem pro illo anno, vel tempore, quo durante bello, nihil percipere potuit; sed secus si aliquos fructus percepisset: quia tunc pro illo anno, non possit censeri res perempta: unde non deberet fieri remissio, et dicit hanc esse com. opin. et magis amplectendam. Sed nos diximus supra quando pensio est modica, quod non fit remissio, et dic ut ibi; et in conductore, Burs. *cons.* 51. *nu.* 16. *lib.* 1. tenet, quod cum occasione belli, vel pestis nihil penitus percipitur, fit remissio; sin autem aliquid percipiatur, et non sit laesus ultra dimidium affectus veri, vel perceptionis fructuum non fit remissio; sequitur Caroc. *dict. loco num.* 13. qui alios citat.

Limita 14. si tempore biennii, vel triennii, 351
pestis adfuisset in loco, ubi emphyteuta canonem solvere debebat: quia tunc, si non solvat, excusatur Rip. *in tract. de peste*, *de privil. contractuum causa pestis*, *par.* 2. *num.* 12. Fulgos. *cons.* 7. cum aliis adductis per Corb. *limit.* 11. *ead. caus.* et per Valasc. *de jur. emph. qu.* 27. *n.* 21. quia bellum illatum à Deo (prout est pestis) ut diximus *de renovat. qu.* 2. *num.* 6. comparatur bello illato ab hostibus, Bart. *in l. naturaliter*, *col. ult. ff. de usucap.* et eaedem rationes omnino, et forsan plures militant in casu pestis, quae in clade belli, ut dicit Corn. *cons.* 128. *num.* 26. *lib.* 2 et ideò, inquit Valasc. eod. loco, tenendum est cum illis omnibus declarationibus, et limitationibus, quas in articulo locationis, superveniente peste, tradit Rip. ut supra *numer.* 17. et Covar. *pract. quaest.* 30. *num.* 3. quibus addo, Caroc. *de locat. pag.* 187. ubi plures declarationes ponit, et sicut emphyteuta tempore belli, quo non potuit colere rem emphyteuticam, non tenetur solvere canonem, ut supra vidimus in praecedenti limitatione: ita etiam non tenetur tempore pestis, cum nulla culpa possit adscribi, quia quilibet diligentissimus pater familias fugeret casum pestis, ut dicit Cagnol. *in l. contractus*, *num.* 45. *ff. de reg. jur.* Mascard. *de probat. concl.* 19 *et* 20. at Marius Burg. *de laud. inspect.* 13. *par.* 3. *n.* 7.

Amplia, ut etiam emphyteuta non teneatur 352
protestari de impedimento pestis, ad hoc, ut ex-

cusaretur, Rip. *eod. tract. de privil. judiciorum causa pestis par.* 3. *sub num.* 23. sequutus Alex. et Ias. *in l.* 2. §. *quod diximus, ff. si quis caut.* quemadmodum dicimus de emphyteuta, qui non petiit renovationem propter pestem, ut non teneatur protestari, ut srripsimus in tit. *de renovat. quaest.* 2. *num.* 6. Sed si vellet emphyteuta abundare in rantela, posset denuntiare, sirut teurtur conductor, qui debet denuuciare recessum à domo una cum consignatione clavium. Cagnol. cum aliis per rum congestis, *in dict leg. rontractus num.* 55. Valas. *eod. tractat. quaest.* 22. *num.* 7. et Bursat. *ronsil.* 11. *num.* 29. *lib.* 1.

353 Drrlara, ut non procedat, uhi pestis esset parva, et exigua. Henrirus Bott. *in tractat. de Sinod. Episr. part.* 2 *num.* 18. Igneus in *ead. leg. rontractus, num.* 101. dum dicit verum, si pestis est talis, propter quam non redditur jus in Civitate, vel securè habitari in loco non possit; sequitur Corb. *limit.* 11. *in fine*, et pro har opinione facit id quod dictum est de bello, quod non debet esse parvum, vel leve, ut in praecedenti limitatione, et quae etiam diximus *in dict. quaest.* 2. *de renunriat.* quod pestis non debet esse parva, et exigua, et quae diximus de bello, militant etiam in casu pestis; et ideo ex illis suppleri debrnt, quae bic deficiunt, Maurus Burg. loco citato.

354 Limita 15. si emphyteuta proptrr timorem malorum spirituum, recedat à re emphyteutira, quia debet fieri remissio pe nsionis, sicut conducturi, per *leg. habitatores*, §. 1 *ff. locat.* Cagn. *in leg. contractus, num.* 55. *ff. de regul. jur.* qui alios allegat, Covar. *var. resolut. lib.* 4. *cap.*60. Valasc. *de jur. emphyt. quaestion.* 22. n. 7. qui concordantes citat, et similiter Caroc. *de locat. p.* 187. n 16.

355 Contrarium tenet idem Valasc. *dict. qu.* 27. *num.* 32. quia domus in qua hujusmodi phantasmata dicuntur ambulare, licet non serviat, ad habitandum; tamen aliis usibus poterit deservire, ad horrea srilirct, et apothecas, et alios usus, cum sufficiat, ut particula rei emphyteutirae remaneat, et non est in hoc casu tota res perempta, ut vult text. *in lege prima, Cod. de jur. emph.* Et pro hac opinione facit, quod diximus supra limit. 13. vel limita quarto, quod emphyteuta non excusatur propter bellum, si aliquos fructus percipit, vel percipere potuit, et si tempore contractus erat fama, in illa domo malos spiritus vagari, et nihilominus emphyteuta voluit accipere in emphytrusim, sine dubio non exrusaretur. Valasc. *d. qu.* 22. *sub num.* 7. *in fine*, ut dicimus de emphyteuta, qui non excusatur, si trmpore belli rem conduxit. Sed prima opinio videtur verior; quia licet possit servire aliis usibus; tamen nemo auderet accedere.

356 Limita 16. quando emphyteuta non habuit tutum accessum, propter inimicitias graves, vel aliam causam ad locum, in quo canon solvendus erat. Paris. *cons.* 108. *num.* 41. *vol.* 1. Dec. *cons.* 146. num. 7. Gozad. *cons.* 71. *num.* 8. Roland. *cons.* 87. *num.* 22. *et seq. lib.* 1. Corb. *ead. caus. limit.* 12. Mant. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 57. Masc. *de probat. concl.* 19. *et* 20.

Derlara habere locum, quando locus non est 357
tutus, non solum ipsi emphyteutae, sed etiam suo procuratori: sed si esset tutus prooaratori, teneretur constituere procuratorem ad canonem solvendum. Dec. *eod. cons. n.* 12. Sed si non esset tutus, neque etiam ejus procurator oxcusaretur. Corb. *d. limit.* qui alios citat, et respondet contrariis, et nos diximus *de renunr. quaest.* 2. ubi rtiam declaratur, quae sint capitales inimicitiae, et Corb. *de raus. priv. ob non pet. inrest. n.* 14. *et seq.*

Limita 17. quando fuit farium praeceptum 358
à Judice emphytentae, no Domino canonem solvat: quia in hoc casu Superioris mandatum excusat eum à poena raducitatis. Afflict. *decis.* 328. Ruin. *consil.* 150. *colum.* 2. *volum.* 1. Alberic. et Rom. *in leg. qui jurato. ff. qui satisd. cog.* ubi etiam Ias. et Corb. *ead. raus. limit.* 13. Caroc. *de locat. fol.* 63. *num.* 120. ubi alios refert, et declarat, *num. seq. et num.* 131. similiter declarat, ut procedat tribus concurrentibus, scilicet Auctoritato Judiris, vel justa causa, Sine fraude, Et praoceptum non sit mendicatum; et alios refert, et *num.* 122. quod auctoritate Judicis, intelligitur in dubio, vel apparet justum: secus si apparet de injustitia; quia tunc non est parendum, et multos rongerit, etiam non habere lorum, quando esset factum post tempus, et moram commissam ex Afflict. *decis.* 130. et Rot. Genuens. 61. *num.* 6 *et* 9. *et dec.* 206.

Amplia, ut procedat etiam stante juramento. 359
Seraph. *de privil. jur.* 84. *num.* 16. Afflict. *d. dec. num.* 4. et Caroc. *loc. citato.*

Limita 18. stante statuto, quod emphyteuta 360
requisitus à Domino, si canonem solvere recusaverit per tres annos, cadat à jure suo; ob ideo, si emphytenta à Domino non fuerit requisitus; non cadit à jure suo, argumento à contrario sensu, Ruin. *cons.* 153. *num.* 7. idem Corb. *limit.* 16. cum aliis, quos allegat.

Declara non habere locum in emphyteusi 361
Ecclesiae, vel in emphytenta, qui juravit solvere canonem, cum statutum hoc non habeat locum in emphyteuta jurante, idem Corb. *limit.* 16. et diximus supra *limit.* 6.

Limita 19. quando emphyteuta anticipatè 362
canonem solvit per plures annos Praelato Ecclesiae: quia licet Praelato successori non solverit, non privatur jure suo, si solutiones antiripate factae adhuc durant: ita ut non sit transactum biennium. Corn. *cons.* 67. *volum.* 1. quem sequitur Gig. *de pensionib. quaest.* 88. *num.* 9. nam qualibet causa, etiam bestialis, excusat à dolo, et poena, *leg. igitur*, §. *potest, ff. de liber. caus.* Corb. *limit.* 17. *num.* 1. *et* 2. *ead. caus.*

363 Sed, An emphyteuta possit invito Domino solvere canonem pro pluribus annis futuris? Ias. hanc quaestionem tractat in *l.* 2. *qu.* 22. *C. de jur. emph.* et nos de ea aliqua diximus supra *nu.* 148. *et seq.* Et posito, quod Dominus nolit recipere, Nunquid liberetur offerendo, consignando, et deponendo, juxta formam *d. l.* 2. *in fine, C. de jur. emphyt.*? Et refert, quod Spec. et Io. And. *in add. in §. nunc aliqua, q.* 42. et melius *q. seq. de locat.* arguunt ad partes, et concludunt, quod Dominus invitus non compellitur recipere pro tot annis; et idem dicit tenere Cyn. *in ead. l.* 2. *q.* 6. et Bald. *ibidem*, et Bart. *in leg. eum*, qui alias incipit Jabolenus, *ff. de ann. legat.* et Mar. de Fano *in tract. de jur. emphyt. quaest.* 9. Petr. de Anch. *in cap. potuit* et ibi Imol. et Bal. *de locat.* et Gul. de Cun. *in leg. plures, in fine de fid. inst.* et eandem opinionem etiam Alexand. *in leg. stipulatio ista, §. si quis dolum* num. 5. *ff. de ver. ob.* qui de com. testatur.

Dec. pariter eandem communem esse profitetur *in l. eum tempus num.* 7. *ff. de reg. jur.* Ias. *in ead. l.* 2. *q.* 22. Redoan. *in tract. de reb. Eccl. non alien. q.* 19 *c.* 2. *num.* 14. *fol.* 138. Corb. qui alios allegat. *ead. caus. limit.* 17. *num.* 3. et pro hac opinione plures adducuntur rationes; Praecipuè, quia solutio plurimorum annorum posset afferre Domino incommodum, et sua interest, ut fiat recognitio annuatim propter recognitionem annuam, quae insurgit ex annua solutione, quae non insurgeret, si fieret una solutio pro decem annis, vel pluribus. Alia est ratio, quia canon saepe consistit in vino, frumento, oleo, vel alio, quod cursu temporis variari potest; ideò Dominus non cogitur ante tempus canonem illum recipere. Alia etiam affertur ratio, quia quemadmodum Dominus non potest emphyteutam ante tempus cogere ad solvendum, *l. licet, C. de cond. inde.* pari modo, non cogetur Dominus ante tempus recipere, ut aequalitas servetur, arg. *l. cum dies, §. si Arbiter. ff. de Arbit.* eamdem opin. tenet Add. ad Pract. Papien. *in for. lib. quo agitur ad fict. praest. vers. omni anno.*

Bar. autem *in l. cum qui, ff. de ann. legat.* restringit hanc opinionem, ut non procedat, si emphyteuta vellet solvere pro pluribus annis futuris; cum omni interesse, faciendo etiam instrumentum, in quo ipsum in Dominum recognoscat, pro tanto tempore; quae limitatio reprobatur à Ias. *dict. quaest.* 22 quia, si canon consisteret in vino, frumento vel alio Domini interest, quo solutio fiat tempore debito, cum possit cursu temporis variari, et licet emphyteuta promitteret interesse, nihilominus Dominus gravaretur in onere illud probandi; ideo indistinctè tenendum esse affirmat in isto casu; ut emphyteuta non possit pro futuris annis solvere, quem sequitur Redo. *eod. loco, nu.* 15. *et seq.* et Corb. *dict. limit. num.* 4. et solum dicit Ias. *num.* 64. procedere, quando per istam solutionem tot annorum factam ante tempus, non posset Dominus praetendere aliud interesse, nisi recognitionis dominii. Sed Clar. §. *emphyteusis, quaest.* 12. indistinctè tenet, quod etiam, si canon consisteret in pecunia, Dominus non cogitur recipere ante tempus, quia potest dicere sua interesse, pecunias suis temporibus recipere: nam, ut experientia docet, pecunia facile è manibus dilabitur; et faciunt pro ista opinione Clar. ea quae mox dicentur.

Restringit secundo Bartol. dictam com. opin. *in l. statu liberos, §. fin.* ut non procedat, quando emphyteuta vellet solvere saltem pro tribus annis futuris, quem sequitur Redoan. in supradicta *quaest.* 2. num. 17. ubi inquit, quod licet emphyteuta non possit solvere pro 10 vel pro multis annis, pro tribus bene potest anticipate solvere; per tex. *in l. placuit, C. de col. fund. patrim.* et quod emphyteuta, si velit solvere totum canonem anni, ante terminum statutum, Dominus teneatur recipere, tenet Pract. Papien. *in for. lib. quo agitur ad ficti praestationem, in ver. omni anno.*

Contrarium tenet Bal. *in l. annalibus, C. de legat.* et Ias. *d. num.* 65. Clar. *dict. quaest.* 12. *ver sed pone*, et Corb. *d. num.* 4. quia vigent eaedem rationes, quae vigent, quando emphyteuta vult solvere pro decem annis, vel pluribus futuris; ergo idem jus est statuendum, *l. illud, ff. ad leg. Aquil.* nec obstat, quod regulariter debitor potest solvere anticipatè, *per l. qui Romae, ff. de ver. ob. et l. qui hoc anno ff. eod.* quia tempus est appositum ad favorem debitoris, Dec. *in d. l. cum* 364
tempus, *num.* 10. Rot. *in recent. par.* 1. *decis.* 253. Sed in emphyteuta tempus est appositum gratia utriusque Domini, scilicet, et emphyteutae ut declarat Ias. *in dict. l.* 2. *cont.* Bart. *num.* 65. et ideo quemadmodum Dominus non potest cogere emphyteutam ad solvendum anticipatè; sic etiam emphyteuta non potest eum cogere, ut antè tempus recipiat canonem, ut aequalitas servetur; et regula quod debitor potest solvere ante diem, fallit, quando tempus est appositum gratia ejus, cui debetur, Glos. *in l. quod in diem certum. ff. de verb. obl.* Et ad tex. *in d. leg. placuit*, qui à Bar allegatur, responderi potest, quod loquitur in fundis patrimonialibus Principis: Et ideò ibi est speciale, quod solvi potest pro tribus annis futuris, et non valet argumentum à Fisco ad Ecclesiam, quando contrarium reperitur in jure decisum, Everard. *in Cent. à loco, à Fisco ad Ecclesiam, num.* 18. sed in jure decisum est, quod, quando res deteriorari potest, non potest emphyteuta solvere ante tempus, propter damnum, quod Dominus sentire posset; igitur etc. Et tamen opinio Bar. fundata *in d. l. placuit*, est generalis pro omni canone, etiam consistente in vino, oleo, et frumento, et etiam in pecunia. Secundo, in jure decisum est, quod quandò tempus est appositum gratia debitoris, et creditoris,

tunc debitor non potest solvere ante tempus; sed canon solvitur gratia utriusque. Igitur etc. Tertio, si hoc argumentum valeret, redundaret in damnum Ecclesiae, et privati, et sic argumentum non procederet, ut dicit ibidem Everard. et ideò dicendum est, quod ille tex. *in dict. leg. placuit*, est specialis, et ex privilegio concesso a Principe.

365 Limita 20. quando fundus emphyteuticus fuit ab aquis submersus: quia tunc emphyteuta non tenetur canonem solvere, cum fundus juris interpretatione peremptus dicatur pro illo tempore, quo inundatio duravit, *l. cum unus*, §. *fin. ff. de peric. et com. rei vend.* ita Alex. *cons.* 112. *col.* 1. qui dicit ita tenere Bar. Io. Andr. in add. ad Specul. Isc. de Aren. Cyn. Rayn. Ang. et Salyc. *in l.* 1. *C. de jur. emph.* et Imol. *in c. potuit, de locat.* sequitur Corb. *limit.* 19. et de hoc nos diximus supra *limit.* 2. *num.* 283. dum tractavimus, An emphyteuta excusetur tempore belli, et Mant. *de tacit. et amb. tit.* 27. *num.* 45. alios concordantes allegat, quod emphyteuta non privatur jure suo, si fundus emphyteuticus fuit à flumine per biennium, vel triennium inundatus; et vide etiam, quae scripsimus supra ampl. 14. sequitur Gratian. *discept. forens. cap.* 223. *num.* 11.

366 Declara primò, quando inundatio erat solita contingere; quia tunc non excusatur. Igneus *in l. contractus num.* 10. *ff. de reg. jur.* quem refert, et sequitur Corb. *dict. limit.* 19.

367 Declara secundo, quando emphyteuta suscepit in se periculum omnium casuum, Igneus *in d. l. contractus num.* 100. *per l. Fistulas*, §. *fin. ff. de cont. empt.* sequitur Corb. *d. limit.* 19. *num.* 3. faciunt, quae dixi supra limit. 13.

368 Declara tertio, si culpa emphyteutae praecessit casum, ut quando emphyteuta fuisset in mora in fructibus colligendis, qui postea inundatione periissent; quia tunc non excusatur, Igneus *eod. loco.* sequitur Corb. *d. limit. num.* 4. faciunt, quae supra scripsi de bello, Gratian. *d. cap. num.* 15.

369 Declara quarto, quando fundus emphyteuticus non fuit in totum aquis submersus, vel inundatus, sed tantum pro parte; quia tunc non excusatur: sicut non excusatur, si damnum patiatur corrosione fluminis vel casmate, etiam si res pro majori parte perierit, *l.* 1. *C. de jur. emph.* et dixi supra *ampl.* 14. Corb. *ead. lim.* 19. *in fine*, et Mant. *d. n.* 45. quando fundus totus inundatus est, ita ut nullus fructus percipi possit, clarum est, inquit, emphyteutam non teneri ad pensionem, referens ità tenere Card. *cons.* 92. *num.* 10. Rim. Sen. *cons.* 548. *num.* 10. et Rot. ita declarasse refert Gratian. *d. cap. num.* 12. *ubi nu.* 13. ampliat, quamvis pensio corresponderet fructibus, ex Natt. *cons.* 193. *num.* 4. *et* 5. sed vide supra *ampl.* 14. et dicta ampl. Gratian. tenet Corb. *d. num.* 4. et Surd. *consil.* 197. *num.* 8. *et* 11.

Limita 21. si duo vel plures Domini directi 370
contendunt inter se de possessione percipiendi canonem: nam pendente lite, emphyteuta excusatur, neutri solvens; et satis est, ut offerat se paratum illi solvere, qui sententiam favorabilem reportabit, Boer. *decis.* 106. Corb. *limit.* 23. *ead. caus.* et Surd. *decis.* 6. *num.* 6. Maurus *in tract. de solut. liberat. et retent. cap.* 33. *num.* 64.

Limita 22. si emphyteuta solvat canonem 371
Praelato intruso, habens justam causam credendi ipsum esse Praelatum: quia, quamvis nulliter, rectè tamen solvit, Ruin. *cons.* 150. *num.* 7. *vol.* 1. et Corb. *ead. caus. limit.* 24. et idem dicendum est, si solvat officiali, credens habere facultatem canonem recipiendi, Rot *decis. posth.* 92. *num.* 4. *part.* 1.

Limita 23. stante consuetudine, quod em- 372
phyteuta non solvens canonem, possit illum biennio, vel triennio elapso duplicatum, vel triplicatum solvere, Ruin. *consil.* 151. *num.* 8 *volum.* 1. sequitur Corb. *limit.* 25.

Limita 24. si postquam emphyteuta cessavit 373
in solutione canonis, et est lapsum tempus purgandi moram, Dominus dat ei licentiam alienandi emphyteusim; quia ex hac licentia, videtur se declarasse, quod non intendit emphyteusim esse devolutam, Ias. *in l.* 2. *num.* 129. *C. de jur. emph.* et caducitas non incurritur nisi Domino volente, Ias. *ibidem num.* 104. et nos diximus de *rar. caduc. q.* 12. *num.* 2. et alibi. Sed Corb. *limit.* 26. *num.* 3. hanc opinionem Ias. periculosam esse credit: quia possunt haec stare, quod emphyteusis sit ad dominum devoluta ob non solutum canonem, et quod dominus intendat velle esse locum caducitati, et res nihilominus vendi possit ab emphyteuta, cum res aliena etiam vendi possit, *l. rem alienam, ff. cont. empt.* ego autem hanc opinionem Ias. verissimam esse puto et moveor, quia si emphyteuta vendat rem emphyteuticam irrequisito Domino, et post venditionem requirat ipsum, an velit emere, et Dominus det ei licentiam cuicunque vendendi, per istam licentiam non cadit à jure suo, ob alienationem factam irrequisito Domino: quia ex quo concessit, ut possit vendere, videtur etiam consentire, ut possit venditionem factam retinere, et renunciasse poenae commissae; si tamen venditionem sciebat, ut mox in Declaratione dicetur, et late diximus *de alienat. limitat.* 42. ità etiam dicendum, si post lapsum tempus solutionis, det Dominus licentiam alienandi, cum in utroque casu militet eadem ratio, et paria sint canonem non solvere, et irrequisito Domino rem vendere. Nec obstant rationes Corb. quia licet possit vendi res aliena, tamen emptori auferri potest, dicit ibi tex. et quod non possit stare, quod emphyteusis sit devoluta, et res vendi possit: quia (ut dictum

est) per istam licentiam, videtur Dominus renunciasse poenae.

374 Declara tamen supradictam limitationem, habere locum, si Dominus sciebat rem esse devolutam ob canonem non solutum; secus autem, si ignorabat, quando licentiam alienandi concessit Alex. *cons.* 146. *num.* 8. *vol.* 5. Cast. *in l. si quis.* §. *irritum. ff. de injus. rup. et irrit. test.* Corb. *ead. limit.* 26. et nos diximus *d. limit.* 42.

375 Limita 25. quando solutio non esset aliter limitata per partes, vel declarata, quia si sit actum quod canon solvatur singulo lustro, emphyteuta Ecclesiae non caderet, nisi cessasset per duo lustra, et sic per decem annos: emphyteuta vero privati per tria lustra, et sic per annos 25 ita Bald. *in l. aedem, col.* 2. *vers. et quaero quomodo. C. locati*, sequitur Redo. *de reb. Eccl. non alien. pag.* 497. *num.* 1. *et seq.* Corb. *limit.* 27. ubi dicit idem esse, si artum fuisset, ut emphyteuta non cadat, nisi per triennium, aut quinquennium cessaverit, etiam si esset emphyteusis Ecclesiae; quia sicut valet pactum, ut nunquam emphyteuta cadat ob non solutum canonem: ita valet ad tempus. Soc. *consil.* 118. *num.* 2. *vol.* 4. Corn *consil.* 115. *vol.* 1.

376 Limita 26. quando ex emphyteusi, non quolibet anno, sed singulo biennio, vel triennio, aut quinquennio, percipitur unicus fructus; nam tunc requiritur, quod emphyteuta cessaverit per duo biennia, vel triennia aut quinquennia, si sit emphyteusis Ecclesiae, et tria biennia, vel triennia, aut quinquennia, si sit privati, ut est sylva, ex qua spatio quinque annorum recolligitur unus fructus: nam hujusmodi quinquennium, triennium, aut biennium reputatur pro uno anno Alex. *in l. divertio*, §. *ob donationes, col.* 3. *vers. in ea, ff. sol. matrim.* Ias. *in ead. l. divortio*, § *quod in anno n.* 6. *ff. eod. et in Auth. qui rem, col.* 4. *vers. secundo limita, C. de Sacr. Sanct. Eccl. et in l.* 2. *num.* 4. *C. de jur. emphyt.* et pro hac opinione dicit esse bonum tex. in l. si sic constituta sit aqua, ff. quemadmodum ser. amit. sequitur Cott. in memorabilibus, *in verbo emphyteut.* privari, in prima declaratione, Rol. *cons.* 87. *num.* 29. *vol.* 1. Tiraq. *de retr. convent.* §. 5. *gloss.* 4. *num.* 31. et Redo. *de reb. Eccles. non alien. pag.* 497. *num.* 1. *et sequenti*, et omnes se fundant in doctrina Bald. *in leg. aedem.* 2. *col. Cod. locat.* et Cyn. *in dict. leg.* 2. 11. *quaest.* Alex. *in d.* §. *ob donationes, col.* 3. *ver. unum non omitto*, dicens; (Unum non omitto, quod singulariter per hunc tex. *ver. quod in anno* dicit Bald. *in l. aedem, Cod. locati, et l. certi in* 2. *quaest. eodem tit.* per quod declarantur regulae in *cap. potuit de locat. et in leg.* 2. *Cod. de jur. emphyt.* volentes, quod emphyteuta Ecclesiae cessans per biennium in solutione canonis, emphyteuta vero privati per triennium, cadit à jure suo, non dicuntur verificari in eo, qui cessat per biennium, vel triennium, quando tali biennio, vel triennio, unus solus fructus percipiebatur; sed tunc requiritur cessare per duo biennia, vel triennia; et facit ad pulchram quaestionem, quam dicit habuisse de facto. Concessa erat in emphyteusim uni ab Ecclesia, pacto apposito, quod solveret canonem singulo anno in festo Resurrectionis, accidit, quod transivit binus terminus Resurrectionis, quo emphyteuta non solvit; non tamen transivit totum biennium, an dicatur à jure suo cecidisse? Certè dicendum est, quod non, et dicit ità expressè tenere Io. Andr. ad Spec. §. *nunc aliqua, de locato, vers.* 87. quia requiritur lapsus biennii; non autem sufficit, quod labatur unus terminus solvendi; ita etiam tenere Cyn. dicit *in dict. quaest.* 11. et Bald. *in dict. leg. aedem*; dum tenet, quod, si singulo semestri percipiebatur unus fructus, aeque principalis: licet cesset quis per duos, aut tres semestres in solutione canonis, non cadit à jure suo) Et opinionem Alexand. tenet etiam Mantic. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 36. *et sequ.* et Caroc. *de locat. fol.* 61. *num.* 58.

Caeterum Corb. *limit.* 28. *num.* 2. advertit praedictam opinionem Alexand. et aliorum generaliter loquentium, non esse indistinctè veram; sed dumtaxat, quando in eodem instrumento, et oratione, emphyteuta promisisset solvere canonem de fructibus rei in emphyteusim concessae: quia tunc, cum dicatur facta mentio de fructibus per modum taxationis et non demonstrationis, emphyteuta non tenetur solvere canonem, nisi illo anno, quo colligit fructus, et ita dicit tenere Decian. *consil.* 280. *num.* 2. *in fine, per l. cum certus, ff. de vino, tritico, oleoque, leg.* ubi si testator legavit certum numerum amphorarum vini, quod in fundo Semproniano natum esset, et minus natum sit, amplius non debetur, et alios ritat; et consequenter, cum emphyteuta non teneatur solvere, nisi de fructibus, qui colliguntur ex ipsa emphyteusi, si fructus non percipiuntur ex ipsa re, nisi biennio, aut triennio, vel quinquennio, biennium, aut triennium vel quinquennium, pro uno anno reputatur: secus tamen esse (dicit ipse) si emphyteuta conduxisset sylvam, aut fundum, et promisisset solvere tantam quantitatem vini, aut frumenti, aut pecuniae in genere: quia tunc dicitur facta mentio de frumento aut vino pro canone causa demonstrationis et non taxationis, quae pensio dicitur praestari in recognitionem dominii, ut communiter dicunt Doctores *in leg.* 1. *Cod. de jur. emphy.* non habito respectu ad fructus, Ias. *in d. l.* 1. *num.* 17. et diximus supra hoc titulo *num.* 92. Et pro hac opinione faciunt, quae scripsimus supra *ampl.* 15. quod emphyteuta, qui passus est sterilitatem, et emphyteusim recepit sub magno canone, non fit ei remissio, quia solvit canonem in recognitionem dominii, et non fructuum perceptorum, et ipse etiam Corb. idem dicit *ead. limit.* 28. *nu.*

4. et ideo ei non diminuitur pensio, licet fructus non percipiat. Si ergo non habetur in isto casu consideratio, an emphyteuta percipiat fructus; sequitur, ut teneatur singulo anno canonem solvere; licet non singulo anno ex ipsa re fructus percipiat, et idem putat Corb. juris esse, si canon esset unius sextarii frumenti, et quinque bonenorum, vel simili quantitate: nam propter adjunctam quantitatem pecuniae, nullo modo videtur facta mentio de frumento causa taxationis, et dubium non est, quod debens solvere canonem in pecunia, tenetur omni anno solvere; et ideo, si emphyteuta cessasset per biennium, aut triennium solvere in illa parte, à tota emphyteusi caderet; et idem videtur sentire Ias. *in d. Auth. qui rem num.* 11. *ver. idem.*, quando ex qualitate rei non solveretur, ut puta non consistentis in pecunia.

Ego autem distinguendum puto. Aut emphyteuta solvit canonem in pecunia, et tunc, sive percipiat fructus singulo biennio, triennio, aut quinquennio, puto esse veram opinionem Corb. quod solvere debeat singulo anno; et sic, si non solvat biennio, aut triennio cadat à jure suo: quia canon solvitur in recognitionem dominii directi, et non pro fructibus; et maximè hoc procederet, si quid minimum solveret, ut dixi supra hoc titulo *num.* 99. *ver.* aut emphyteuta: nam propter sterilitatem, non remittitur pensio in isto casu, quando quid minimum solvitur, Aut emphyteuta solvit canonem in fructibus, puta oleo, vino, frumento, vel lignis, aut alia specie, et se obligavit solvere de fructibus rei concessae in emphyteusim; et tunc clara res est, quod si fructus percipiuntur singulo biennio, triennio, vel quinquenio, pro uno anno computatur: quia per modum taxationis, et non demonstrationis emphyteuta se obligavit solvere de fructibus rei concessae, ut dicit Corb. et nos etiam diximus supra *num.* 103. Et quia etiam, cum facta fuerit mentio de fundo emphyteutico, fundus intelligitur adjectus gratia limitandae obligationis. arg. *leg. cum certus, ff. de trit. vino et oleo leg. si debitor, §. verisimile, ff. de contrah empt.* Mantic. qui alios citat, *de tacit. et amb. lib.* 14. *tit.* 30. *num.* 38. et ita videtur intelligenda opinio Bald. Alexand. Ias. et aliorum, dicentium, quod, si emphyteuta Ecclesiae cesset per biennium: emphyteuta verò privati per triennium, cadit à jure suo, non habet locum, quando tali biennio, vel triennio unus solus fructus percipitur: quia eorum opinio est fundata *in leg. divortio, §. quod in anno, ff. solut. matrimon.* ubi dicitur, quod in anno dicitur, potest dici in sex mensibus, si bis anno fructus capiantur, ut est in locis irriguis. et in pluribus annis idem dici potest. ut in sylva caedua, et sic fructus dividantur facto divortio, inter Uxorem, et Maritum, nati in fundo dotali, biennio, vel triennio seu quinquennio, prout nascuntur, et percipiuntur, et idem dicendum in emphyteuta. Aut emphyteuta tenetur pro canone solvere tantam quantitatem frumenti, olei, vel vini in genere, non habito respectu ad fructus, qui ex re emphyteutica percipiuntur; et tunc idem dicendum censeo; quia emphyteutae fit remissio mercedis quando solvit magnam pensionem, ut dixi supra *num.* 99. et quia etiam in dubiò facienda est interpretatio, ut contrahentes ita se intellexerint, ut de fructibus fundi emphyteutici pensio solvatur. Deinde haec opinio probatur *in dict. §. quod in anno*, ubi quinquennium, biennium, seu triennium, in quo unus solus fructus percipitur, pro uno anno habetur, et Doctores praedicti loquuntur simpliciter, et indistinctè, non habita consideratione, si emphyteuta se obligavit solvere de fructibus rei emphyteuticae, vel simpliciter et generaliter se obligavit. Aut emphyteuta solvit modicam pensionem, non habito respectu ad fructus, qui percipiuntur ex fundo emphyteutico, et tunc teneo, quod singulo anno debeat solvere canonem: licet fructus non percipiantur, nisi biennio, triennio, vel quinquennio; quia tunc emphyteuta solvit canonem in recognitionem dominii, et non pro fructibus, qui percipiuntur, ut supra dictum est. Secundo, quia in isto casu non fieret remissio mercedis. Tertio non est verisimile, quod pro modica quantitate, contrahentes voluerint, quod de fructibus rei emphyteuticae solveretur canon. Nec obstat argumentum Corb. tenentis. quod quando simpliciter, et in genere emphyteuta promisit solvere tantam quantitatem frumenti, olei, vini, vel alterius speciei, teneatur solvere singulò anno, quia canon solvitur in recognitionem dominii, et non pro fructibus: nam hoc est verum, nisi partes aliter voluerint, tacitè, vel expressè, quod solvatur de fructibus rei emphyteuticae in recognitionem dominii directi. Fateor tamen; quod licet contraria opinio de jure posset sostineri, emphyteuta excusaretur à caducitate, attenta juris dubitatione. Seraphyn. *decis.* 1149. *num.* 1. et stante varietate opinionum, et Doctorum contrarietate, ut dixi *de vat. cad q.* 9. *num.* 7.

An autem istud triennii tempus debeat esse 377
continuum? Ias. *dict. num.* 4 dicit videndum
Paul. de Leaz. *in cap. potuit, de locat.* Sed quod
debeat esse continuum declarat Bal. *in dict. Auth.
qui rem. in prima col. ver. sed pone,* ubi inquit.
Sed pone, quod solvet censum primo anno, secundo
verò anno, non; tertio sic, et quarto non,
an poterit expelli? Responde, quod non; quia
requiritur, quod cesset biennium continuum: 378
quia quando dictio, per, adjungitur tempori, denotat
continuationem temporis, *leg. urbana. §. pernoctare,
ff. de verbor. signific.* Decian. *in dict. Auth.
qui rem, colum.* 3. *ver. secundo nota,* Soc. *consil.*
118. *lib.* 2. *ultimo dubio*; sequitur Redoan. *de reb.
Eccles. non alien. pag.* 497. *num.* 4. et istud

triennium incipit à die investiturae de jure, et non à die solutionis. Alexand. *in leg. divortio*, §. *ob donationes*, *num.* 10. *ff. solut. matr.* Gratian. *consil.* 79. *num. septimo volum.* 1. Rot. 4. *part. diversor. decis.* 896. *nu. tertio* et dixi etiam supra *num.* 158.

379 Limita 26 quando emphyteuta propter paupertatem, canonem non potuit solvere. Spec. *in tit. de locat.* §. *nunc autem, quaest.* 29. *ver. si verò.* Bald. *in leg. querelam de jur. juran.* ubi tenet, etiam stante juramento. Mars. *in Rub. de fidejus. num.* 182. Redoan. *de reb. Eccles. non alien. fol.* 496. *num.* 12. *et fol.* 498. *num.* 9. ubi alios citat. Cavalc. qui etiam alios allegat. *decis.* 30. *num.* 119. *par.* 2. Corb. *limit.* 29. *de caus. privat. ob non solut. can.* et supra diximus, *num.* 34. Rot. *divers. par.* 2. *decis.* 202. Masc. *de probat. conc.* 250. *numer.* 3. *lib.* 1. Caroc. *de locat. fol.* 60. *numer.* 38. *et seq.* ubi de com. et magis com. testatur.

380 Declara hanc limitationem, nisi emphyteuta sua culpa, in paupertatem incidisset; ita declarat Crot. *in leg.* 4. §. *Cato*, *num.* 69. *ff. de verb. oblig.* quem refert Corb. dict. limit. sed ipse emphyteutam excusat, quamvis sua culpa in eam incidisset, si non fuit ordinata ad casum per ea, quae tradit Felin. *in cap. si quis de test. num.* 11. et Odd. *de rest. in integ. quaest.* 11. *art.* 10. 1. *par.* sed cum pauper amittat paupertatis beneficium, si vitio, et culpa propria, praesertim ad hoc ordinata paupertatem inciderit, non meretur excusari. Menoch. *de arbit. cas.* 96. *nu.* 10. Rot. Lucens. *divers. decis.* 136. quod probari debet, ut ibi dicitur. Add. Caroc. *de locat. dict. fol.* 90. *num.* 45. qui de comm. testatur, et cont. Odd. *eodem tract. art.* 11. *num.* 57. dicit non posse dari casum paupertatis culposae, tenet, quod ludendo, luxuriando, epulando, et similibus de causis efficiatur pauper. et *num.* 46. dicit, considerari debet magna paupertas, et judicis arbitrium versabitur, quae sit ista paupertas; ut per Menoch. *de arbit. cas.* 65. Quid autem si renunciavit omni juri, et legum auxilio? Vide *de var. cad. quaest.* 2. *in fine. q.* 6. *de sol. can.*

381 Declara secundo in uno debitore, secus in pluribus, non omnibus pauperibus Gasp. Gaballi. *in tract. de divid. et individ. par.* 2 *num.* 499. Cavalc. *d. num.* 119.

382 Limita 27. quando emphyteuta per 30. vel 40. annos pensionem non solvit, et semper possedit rem emphyteuticam: quia dicitur libertatem praescripsisse à canone solvendo, tam pro tempore praeterito, quam futuro, et quando hoc procedat, videndus erit Corb. *limit.* 31. eadem caus. et videnda sunt, quae nos diximus supra *numer.* 249. et quae etiam dicemus (Deo dante) infra quaest. nona, ubi tractabimus, an emphyteuta possit praescribere libertatem à canone solvendo.

Limita 28. quando res in totum periit. Corb. 383
limit. 32. ead. caus. sed quia hanc materiam tractavimus supra hoc *titulo*, *num.* 6. et 91. ideo non repetam, et vide ibi totam ampliationem 14.

Limita 29. quando res fuit data in emphy-
teusim, cum omni jure, quod concedens habet in 384
illa re, quia iste contractus est censualis, et non emphyteuticus, ex quo omne jus concedentis translatum est in ipsum acquirentem. Imol. *in c. ad audientiam sub num.* 4. *de rebus Eccles. non alien.* ubi dicit; quod illud verbum (emphyteusim) exponitur, censualem, et verbum (sub annua pensione) exponitur, pro censu, propter subjectam materiam, ut voluit Gloss. in cap. constitutus, ubi est tex. *de relig. dom.* et ideo, si per mille annos, pensio non solvatur, res ad concedentem non revertitur. Imol. *in eodem cap. ad audientiam, sub d. numero quarto.* Ias. *in l.* 2. *nu.* 41. *C. de jur. emphyt.* Ruin. *consil.* 160. *n.* 6. *vol.* 1. Socin. *cons.* 167. *sub num.* 7. *vol.* 2. Corb. *limit.* 33. *eod. tit.* et nos diximus in *Praelud. quaest.* 8. ubi latè hanc materiam tractavimus.

Limita 30. quando non apparet, an sit em- 385
phyteuta vel censuarius: quia nunquam caderet à jure suo, ob canonem non solutum. Alber. *in l.* 2. *num.* 13. *C. de jur. emphyt.* ubi dicit, ita respondisse de facto cuidam Priori, cui debebatur ratione sui Monasterii unum saccum frumenti quolibet anno, pro quodam fundo; nam in dubio potius praesumitur ex causa census, quam emphyteusis. Bursat. *consil.* 26. *num.* 17. *vol.* 1. Paris. *consil.* 84. *num* 12. *vol.* 4. Dec. *consil.* 146. *num.* 1. Bero. *consil.* 94. *num.* 7. *vol.* 3. Soc. *consil.* 167. *num.* 6. *vol.* 2. Natt. *consil.* 3. *nu.* 1. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. pag.* 500. *num.* 27. cum aliis adductis per Corbul. *limit.* 34. *dict. caus.* sed quia de hoc scripsimus latè in *Praelud. quaest.* 8. ideo ad illam te remitto.

Limita 31. quando res fuisset concessa à 386
quibusdam hominibus, tanquam Syndicis, et Procuratoribus alicujus Universitatis, qui etiam de rato promisissent: nam antequam Universitas ratificet, si labatur triennium, emphyteuta per non solutionem canonis non cadit à jure suo, cum non fuerit in mora solvendi. Ruin. *cons.* 153. *n.* 7. *vol.* 1. quem sequitur Corb. *limit.* 35. *ead. caus.*

Limita 32. quando emphyteusis fuit à principio concessa pluribus; quia unusquisque intelligitur investitus pro virili parte. Spec. *in* §. *nunc aliqua de locat. q.* 148. Dec. *cons.* 58. *num.* 1. Gabr. *cons.* 86. *num.* 1. et ideo si unus cessat solvere, non praejudicat alteri, et solum pars illius, qui cessavit, cadit in commissum. Ias. *in l.* 2. *num.* 60. *ver. secundò limita, C. de jur. emphyt.* cum allegatis per Corbul. *limitat.* 36. *ead. caus.* sed de hoc vide, quae diximus *de cont. emphyt.* 34. *et infra num.* 389.

Amplia, ut procedat etiam, si unus postea 387
ex investitis emeret partem suam ab alio emphy-

teuta, qui à principio fuerat cum emptore pro dimidio investitus: uam si postea cesset solvere canonem in parte, et pro una rata non cadit, nisi ab illa parte, pro qua fuit cessatum in solutione. Bal. *cons.* 116. *vol.* 1. *sub num.* 1. et Corb. *ead. limit.* 36. *num.* 3.

389 Declara nonhabere locum, quando fuisset pluribus emphyteusis concessa insolidum. Ronchegal. *in l. eandem, num.* 137. *ff. de duob. reis* Corb. *d. limit.* 36. *in fine*, et diximus supra *ampl.* 36.

390 Limita 33. quantum ad possessionem naturalem quam habet emphyteuta. Specul. *in* §. *nunc aliqua Cod. locat. qu.* 46. quia emphyteuta ob non solutum canonem à naturali sua possessione non cadit, licet jure suo privetur et dominium utile amittat. Ias. *in l.* 2. *sub num.* 6. et 101. *Cod. de jur. emphyt.* ubi inquit, quod si emphyteuta perdiderit dominium utile quod habet in re emphyteutica, ob non solutum canonem per triennium; non tamen perdit possessionem naturalem; et ideo non debet ab illa sua naturali possessione expelli, propria auctoritate: quae opinio est fundata *in l. creditores, C. de pign.* quem sequitur Corb. *limit.* 39. *de caus. privat. ob non sol. can.*

391 Limita 34. quod licet emphyteuta cadat à jure suo; non tamen cadit quoad praejudicium tertii, cui ex pacto in investitura apposito, singulis annis deberentur ex vinea in emphytensim concessa duae brentae vini: quia, si revertitur ad Dominum ob canonem non solutum, nihilominus tenetur Dominus ad solvendum illi tertio, vinum; Gabr. *de donat. concl.* 5. Corb. cum aliis quos citat. *limit.* 40. *ead. caus.*

Limita 35. quando bona emphyteutica per 392
creditores fuerunt subhastata, et per Judicem adjudicata vel deliberata alicui, et hic non solvit canonem, nisi per duos annos, vel per unum, si est Ecclesiastica emphyteusis, vel deposuit canones, et etiam laudemia; sed emphyteuta prius non solverat canonem; nihilominus non cadet à jure suo, quia tempora non conjunguntur emphyteutae, et possessoris; et poena suos tantum tenet Auctores *l. sancimus, C. de poen.* et in omnem eventum competit ei restitutio in integrum, ex capite ignorantiae, Cavaler. *decis.* 360. *num.* 2. qui alios citat.

Limita 36. quando emphyteusis est data ad 393
mensuram, et mensuratio non est facta, et sic contractus non est perfectus, ante conditionem, eum nec agi possit ad canonem. Rot. *posth. dec.* 688. *p.* 1. *num.* 5. sed hoc est intelligendum, ut per Capic. *dec.* 14. *num.* 18. *et* 21. et vide Natt. *cons.* 372. *num.* 6.

QUAESTIO II.

SUMMARIUM

Emphyteuta offerens Domino canonem, excusatur à caducitate. num. 1. — Declara 1. ut fiat loco, et tempore congruo, num. 2. — Declara 2. ut sit realis, et non verbalis, et quomodo intelligatur, num. 4. cum sequentibus. — Oblatio non relevat facta, dum Dominus prosequitur funus familiare, vel peregrinatur, vel alio intempestivo tempore, vel loco non convento, et solutioni destinato, vel in mare, et in itinere, vel de nocte, nisi nox sit ultima pars termini, et quomodo hoc intelligatur, num. 3. — Emphyteuta, ut non cadat, debet ire cum pecunia in manibus, illam offerendo Domino, num. 4. — Oblatio non relevat, si emphyteuta offerat canonem, habens pecunias in marsupio, nisi illas extromittat coram testibus, num. 5. — Oblatio Verbalis sufficit ad evitandam caducitatem, quando Dominus recusaret recipere, sed hoc declara à num. 6. usque ad num. 12. — Et oblatio judicialis sufficit, num. 10. cautela tamen est, ut pars citetur, et observentur, quae dicuntur, num. 32. — Depositum debet fieri loco congruo, et tempore idoneo parte citata, libere, sine aliqua conditione, num. 13. et coram Judice competenti, ibid. — Depositum, non potest fieri diebus festivis, ibidem. — Depositum, non relevat, nisi praecedat oblatio, et sit factum de tota summa, etiam, si unus nummus deficiat. — Oblatio non excusat emphyteutam, nisi sit facta singulis duobus annis, vel tribus, num. 14. — Emphyteuta, si cessavit solvere longissimo tempore, et Dominus eum expellere noluerit; in secunda cessatione poterit eum expellere, num. 15. — Emphyteuta non excusatur à caducitate, si est obligatus dare unum par caponum, et offerat capones mortuos, num. 16. — Oblationes si constaret esse factas ultimis annis continuis, vel in trino biennio, vel triennio, praesumeretur oblatio facta singulis annis in praeteritum, num. 17. — Tria requiruntur, ut oblatio sit legitime facta, num. 18. — Declara octavo, num. 20. dec. 9. num. 21.

Quamvis haec secunda quaestio, et aliquae infra ponendae poterant etiam poni supra in limitationibus; tamen, ut Lectori magis satisfaciam et mihi decrevi ponere separatim. Quaero igitur, si emphyteuta non solvit canonem, sed Domino illum obtulit, an excusetur à caducitate?
1 Et dicendum est, *quod sic. Glos. in l.* 2. *in ver. secundum legem, C. de jure emphyt.* communiter recepta; ut dicit ibi Ias. *nu.* 182. et etiam Salyc. *num.* 37. Spec. *in* §. *nunc aliqua, de locat. quaest.* 34. Clar. §. *emphyt. quaest.* 9. *ver. pone.* Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. limit.* 37. Maut. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 61. et ita declaratum fuisse per Rot. refert, et Caroc. *de locat. et cond. fol.* 278. *de oblat. numero primo et fol.* 66. *num.* 163. ubi multos refert.

Declara, ut oblatio fiat loco, tempore congruo, 2
alias non relevaret. Clar. loco citato. Caroc. ut supra Redoan. *de reb. Eccl. non alien. pag.* 501. *num.* 34. et oblatio non facta in congruo loco et tempore pro infecta habetur, Menoch. *de arbit. cas.* 232. et Corb. *ead. limit.* 37. *num.* 5.

3 Infertur, quod intempestiva oblatio, dum funus Familiare prosequitur Dominus, vel peregrinatur, aut alio simili intempestivo, et irrationabile tempore si fiat, non relevat, ita Salyc. *in l. acceptam*, *num.* 5. *de usur.* Negus. *de pign. memb.* 3. *part.* 4. Vel si fieret iu loco non conventu, aut solutioni destinato. Grat. *cons.* 93. *num.* 75. *vol.* 1. Caroc. eodem loco, vel si fieret iu Mare, vel in itinere, de nocte. Corb. *eadem limit.* num. 6. *et* 8. vel de nocte simpliciter; quia non dicitur facta congruo tempore, idem Negus. *de pign.* 5. *par.* 3. *mem. num.* 8. nisi nox esset ultima pars termini, in quo emphyteuta tenetur canonem solvere, ut ibi, *num.* 9. declarat Negus. ex sententia Salyc. et Guil. de Cun. et idem tenet Tiraqu. *de retr. lign.* §. 1. *gloss.* 11. *num.* 12. et Pyr. Maur. *de sol. oblig. et retent. tit. de oblat. num.* 6. *cum seq.* declarando etiam, nisi Dominus esset paratus prorogare dilationem in diem crastinum, vel esset periculum aperiri posse ostium, propter inimicitias, vel quia locus ille erat insidiosus.

4 Declara secundo, quod talis oblatio debeat esse realis, et non verbalis: quia (ut dici solet) ubi opus est facto, verba non sufficiunt. Clar. *in d. ver. pone*, et ideo emphyteuta ire debet cum pecunia in manibus, alias non diceretur obtulisse, Bar. *in leg. Praetor.* § *si quis paratus*, *ff. de ope. no. nunc. et in leg. acceptam*, *C. de usur.* Alex. *consil.* 130. *col.* 3. Negus. *eod. loco in principio.* Joseph. Ludovic. *dec. Perus.* 105. *num.* 7. cum aliis allegatis per Corbul. *eadem limitat. in principio.* Corn. *cons.* 85. *litter. E*, *volum.* 4. Seraph. *de privileg.*
5 *jur. privil.* 84. *num.* 19. *ver. decimo*, et Ludovis. *dec.* 559. *num.* 7. Pyrr. Maur. *de solut. oblat. et retent. tit. de oblationib. in principio*; immo, nec etiam oblatio realis sufficeret, nisi offerens, habens pecunias in marsupio, illas de marsupio extromitteret, et testibus ostenderet. Bar. *in l. cum servus*, *ff. de cond. et demons.* alias non constaret, quod offerretur, cum posset dubitari, quid sit in marsupio. *arg. l.* 1. §. *si citra*, *ff. depos.* Bart. *in l. mora*, *col.* 3. *ff. sol. mat.* Negus. *loc. cit.* et Joseph. Lud. *ead. dec. num.* 2. Corb. *ead. lim. num.* 4. et Rot. *in rec. p.* 2. *dec.* 102. *nu.* 2.

6 Et quamvis Socin. *cons.* 118. *in fine libr.* 4. dicat, quod sufficit sola oblatio ad evitandam caducitatem; tamen ejus opinio reprobatur à Clar. declarando procedere, quando Dominus recusaret recipere canonem; sed si offerat se paratum recipere, opinio Socin. sibi non placet; idem tenet Rot. *in dec. posth. part.* 1. 651. *num.* 4. et est comm. opin. ut per Marescot. *variar. resolut. libr.* 1. *cap.* 57. *num.* 1. Surd. qui multos congerit, *cons.* 86. *num.* 29. Maur. *loc. cit. num.* 5. et Corb. *d. num.* 4. dicens, quod etiam habeat locum, si Dominus nihil dicat; et quod non sufficiat, si taceat, dicit Gabr. *de solut. et lib. conclus.* 8. *numero secundo ex sententia.* Alexand. *in leg. si servus ff. de vulg. et pup. in fine.* et quod dicatur recusare, qui, audita oblatione tacet, et non acceptat, tenet Surd. *eod. consil. num.* 30. qui dicit ita tenere Bart. *in leg. Praetor ait*, §. *si quis paratus*, *in fin. ff. de op. nov. nunc.* Bero. *consil.* 196. qui refert alios. Negusant. *de pignorib.* 2. *part.* 3. *membr.* 5. *part. princ. num. nono.* Cephal. *consil.* 207. *num.* 54. *et sequ.* quae opinio videtur aequa ad evitandam caducitatem, ut per Pacif. *de Salv. Interd. insp.* 5. *cap. unico*, *num.* 29. Cautela tamen est, secundum Natt. *consil.* 3. *num. quarto*, quod emphyteuta offerat canonem Domino; tunc, si dicat, nolle recipere, non requiritur ulterius oblatio realis, ex sententia Bal. *in leg.* 1. *Cod. ne liceat tertio provoc.* et Paul. de Cast. *in l. qui Romae*, *in principio*, *ff. de ver. oblig.* Gabr. qui plures allegat, et de magis communi opin. attestantes *de solut. et lib. dict. conc.* 8. et Redoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 501. *num.* 35 referens remedium datum à Ias. *in leg.* 2. *Cod. de jur. emphyt. num.* 182. ut verbalis oblatio excludatur, et nihil operetur, ut quando emphyteuta dicit, Ego sum paratus solvere canonem, Dominus dicat, ego sum paratus recipere; quia tunc illo actualiter non solvente, talis oblatio nihil operatur, et pro verbis verba reportat. *cap. Ecclesias*, §. *is itaque* 13. *qu.* 1. Bart. *in l. fin. ff. de dist. pign.* et Maresc. qui de comm. testatur citato loco.

Contrarium dicit Gab. dict. quaest. 8. tenere Aret. Glaud. Curt. Alex. et Ias. sed magis comm. opin. est contra ipsos, quando Dominus expressè recusat, ut per Joseph Lud. *dec. Perus.* 105. *n.* 6. ubi quam plures citat de magis comm. opin. attestantes.

Declaratur etiam opinio Socin. *eodem cons.* 7
118. habere locum, quando offerret totam summam, secus si non offerret integram summam. Caputaq. *decis.* 300. *parte prima.* Achil. *decisione secunda*, *de locat.* Rot. *divers. par.* 1. *decis.* 572. *in fine*, Marcs. *var. resol. lib.* 1. *cap.* 61. *num.* 5. quod intellige, quando debitum esset clarum, et liquidum, vel pars non esset liquida, et clara. Idem Maresc. *cap.* 57. *num.* 11. et quod debeat integra, et offerre illud totum, quod liquidum est, et debet esse pura, et non conditionalis, alias non suffragatur. Caputaq. *decis.* 268. *parte* 2.

Declara 3. nisi verbalis oblatio esset facta 8
conditionaliter. Grat. *cons.* 93. *col. fin. vol.* 1. Gab. *d. conc.* 8. *num.* 4. et ideo si non esset pura, sed conditionalis, veluti, Quatenus teneatur ipse emphyteuta, esset inutilis. Mant. loco citato, ubi dicit ita fuisse decisum per Rot. et *in dec. posth. par.* 1. 651. *num.* 4. Quod declara, nisi conditio de jure tacitè inesset. *l.* 3. *ff. de leg.* 1. *et par.* 1. 483. *n.* 3. et vide infra in fine.

Declara 4. non habere locum, si tertius, non 9
habens ab emphyteuta mandatum, canonem Domino obtulisset: quia non teneretur recipere.

Corb. *d. limit. num.* 6. et diximus in *praecedenti q. num.* 322. et addendi sunt Cavalc. *decis.* 29. *par.* 2. *num.* 39. Natt. *cons.* 194. *num.* 8. et alii allegati per Pacif. *de sal. inter. insp.* 5. *cap. unico, num.* 21. sed subdeclarari potest, ut *in d. q.* 1. *num.* 323. Et ideo oblatio facta à non habente legitimum mandatum, et speciale, nihil operatur. Caesar. de Grass. *decis.* 3. *et* 5. *de rest. spol.* et Seraph. *decis.* 1098. *num.* 6.

10 Declara 5. non habere locum, si oblatio fieret de pecunia reprobata, re vel specie, effecta inutili. Caroc. *de locat. et cond· fol.* 278. *num.* 5. aut de pecunia, quae non est in usu, et esset reprobata in loco, quo solvi debet. Dec. *cons.* 668. vel si fieret oblatio monetae falsae, aut denarii falsi. Tiraq. *de ret. lign.* §. 1. *gloss.* 20. *num.* 11. etiam, si sit probae speciei, sed non legitimi ponderis, vel non expendibilis. Corb. *ead. limit. num.* 10.

11 Declara 6. nisi Dominus haberet justam causam recusandi oblationem, et potuisset ex justa causa canonem non recipere. Grat. *eodem cons.* 93. *col. fin.* Gabr. *d. conc.* 8. *n.* 3. Maresc. *d. cap.* 61 *num.* 6. Joseph. Lodovic. *d. dec.* 105. *num.* 7.

12 Declara 7. quod oblatio, licet sufficiat ad evitandam caducitatem; tamen, quoad hoc, ut emphyteuta consequatur plenariam liberationem à canone, requiritur oblatio, consignatio et depositum, Ias. *in l.* 2. *n.* 182. *Cod. de jur. emph.* Clar. *d. ver. pone* Negus. *de pign. par.* 5. *mem.* 3. *n.* 8. Rot. *diver. par.* 2. *dec.* 26. Maut. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 27. *n.* 61. Corb. *ead. limit. num.* 11. et Maresc. *d. cap.* 61. *n.* 5 declarat ex sententia Rotae *ead. decis.* 572. quod oblatio etiam sequuta depositione, et consignatione, non operetur, quando Dominus recusat acceptare justa de causa; sicuti quando fit ab emphyteuta post aliquod tempus incursae caducitatis, et declarationis à Domino factae; vel fit parte non citata, nec in loco, ubi fieri debet; vel ubi non est facta de toto debito, ut etiam per Affl. *decis.* 150. *num.* 11. Mautic. *eodem. tit. sub num.* 62. idem Maresc. *eod. cap. n.* 6. Pyr. Maur. *d. tit. de oblat. numer.* 12. 15. *et* 17. et vide infra in fine.

13 Et notandum est, quod depositum debet fieri loco congruo, et tempore idoneo, parte citata, liberè, sine aliqua conditione, et involutione reservationum, et debent deponi pecuniae currentes, Menoch. *de Arbit. casu* 232. qui plures allegat. Joseph. Lud. *eadem decis.* 105. *n.* 3. ubi dicit, quod non dicetur tempus congruum, neque locus congruus, si fiat diebus festivis, neque depositum sufficit, nulla praecedente oblatione, *l.* 2 *in fine*, *C. de jur. emph·* et ibi Ias. *num.* 181. vel si sit factum post tempus ad solvendum praestitutum. Alexand. *cons.* 131. *num.* 7 *lib.* 4. quod intelligit Mant. *citato loco*, si factum sit post longum intervallum: nam intra modicum tempus potest mora purgari, neque secundum eum, Alex. *d. consil.* 151. *numer.* 11. contradicit, quia loquitur de sola vera oblatione, et per depositum incontinenti factum, tollitur omnis mora ad evitandum poenam; et testatur ità tenuisse Rot. Depositum etiam debet fieri tota summa, et si deest unus nummus, emphyteuta non excusatur à caducitate. Tiraq. *de ret. convent.* §. 4. *gloss.* 6. *nu.* 23. Caputaque *decis.* 182. *part.* 1. Corb. *ead. limit. num.* 10. dicens ità tenuisse Rot. coram Bravo in manuscriptis, quae hodie est impressa, ut in *decis. divers.* 466. *part.* 1. Rot. *in recent. par.* 1. *decis.* 45. *numer.* 3. *et in posth. par.* 1. *decis.* 296. *numero quarto* et vide infra, in fine; Et quis debeat esse judex, vide Ias. *in l. cum hi*, §. *si Praetor*, *in fine*, *ff. de transact.* Cotta in memorab. *in verb. judex causae*, *vers. et ideo eleganter.*

Praeterea sciendum est, quod oblatio non 14
excusat, nisi sit facta singulis duobus annis, si emphyteusis est Ecclesiastica pro toto biennio; vel tribus, si sit laicorum pro toto triennio, et per emphyteutam non steterit, quominus solverit, Spec. *in d.* §. *nunc aliqua*, *qu.* 44. Soc. Sen. *cons.* 167. *n.* 9. *lib.* 2. Ruin. *cons.* 167. *n.* 11. *lib.* 1. Mant. *eod. lib.* 22. *tit.* 27. *n.* 62. Corb. *ead. limit.* 37. *n.* 12. Aut moventur ex sententia.

Spec. dum concludit, quod si emphyteu- 15
ta solvere cessavit longissimo tempore, licet Dominus in prima cessatione eum expellere noluerit; tamen ex secunda, vel tertia, aut vigesima potest expelli, quia haec poena pluries committi potest, et non minuitur poena illius, qui cessavit pluries, immo augetur, juribus per eum allegatis, quem refert etiam Corb. *dict. nu.* 12. et dixi supra *de alien. n.* 329.

Neque etiam excusaretur emphyteuta, si 16
esset obligatus dare Domino unum par caponum, et essent oblati capones mortui, quia non potest dare illos mortuos, Bart. *in l.* 1. §. *plane*, *ff. si qua dicitur paup. fec. dic.* Ias. *in l. quod te, nu.* 36. *ff. si cert. pet.* Add. ad Pract. Papien. *in for. lib. quo agitur ad fict. praest. in vers. florenos*, Rip. *in l. qui decem*, §. *fin. ff. de solut.* Corb. *ead. limit. nu.* 9. Nam emphyteuta non satisfacit, dando mortuos; secus si esset obligatus dare perdices, seu coturnices: nam sufficit dare mortuas, non sic in gallinis, et caponibus, Valasc. qui alios citat, *de jur. emp. q.* 20 *num.* 6.

Sciendum est etiam, quod si constaret de obla- 17
tionibus factis tribus ultimis annis continuis, vel de oblationibus factis in anno, biennio, aut triennio, Emphyteuta pro tempore praeterito, molestari non posset; quia praesumeretur, quod etiam in praeteritum singulis annis,

esset facta oblatio, Dec. *cons.* 650. *n.* 15. *col. fin.* Corb. *ead. limit. in fine*, Gab. *de praes. concl.* 11. *num.* 7. et faciunt ea, quae in sequenti dicemus, et praesertim ampl. 5. Et procedit etiam, si debitum erat juratum. Grat. *consil.* 121. *colum.* 2. *volum.* 1. Redo. *de reb. Eccl. non alien fol.* 446. *numero* 21.

18 Ex quibus supra deductis colligitur, quod tria requiruntur, ut emphyteuta excusetur, et oblatio sit legitimè facta. Primo quod si facta purè, non conditionaliter, Grat. *d. cons.* 93. Secundo, quod Dominus expressè eam recusaverit. Gab. *dict. conc.* 8. *n.* 2. Tertio quod recussatio sit injusta, quia, si Dominus haberet justam causam recusandi oblationem factam, emphyteuta non excusaretur, Grat. *d. cons.* et in isto tertio requisito includuntur alia supra annotata in declarationibus, Maresco *dict.* c. 57. *n.* 9.

19 Et non est praetermittendum scire, quod oblatio facta judicialiter, etiam verbolis, sufficit ad evitandam poenam, et habet vim depositionis, et solutionis, secus est, si sit extrajudicialis. Surd. *cons.* 86. *n.* 20. Natt. *cons.* 631. *n.* 2. *et seq.* qui loquitur in oblatione facta in libello, Bero. *cons.* 196. *num.* 2. *vol.* 1. Capntaq. *decis.* 108. *nu.* 11. *par.* 1. Achill. *dec.* 2. *de locat.* Farinac. *dec. posth. par.* 1. 483. *n.* 3.

20 Declara 8. quando oblatio esset obscura, incerta, non autem vera, et realis. Rot. *divers. par.* 2. *dec.* 334. *num.* 2. cum aliis allegatis per Pacif. *citato loco n.* 30.

21 Declara 9. quando oblatio esset conditionalis, cum conditione extrinseca adjecta, quia tunc redditur nulla; quod declaratur, quando conditio ex natura actus veniret, ut per Negus. *de pign.* 2. *par.* 3. *membr.* 5. *par. prin. n.* 11. Rot. *dec.* 267. *num.* 6. *impressa per Pacif. de Salv. Inter. et in cap. unico insp.* 5. *n.* 32. ubi exemplificat, quando est facta oblatio residui, factis computis, et respondet dec. Ludovis.

Et ad evitandas difficultates, cautela est 22 ut pars citetur coram Judice ad reficiendum integrum canonem, sive creditum; alias ad videndum per Dominum Judicem mandari deponi penes montem pietatis, vel penes aliquem idoneum campsorem, quando essemus in loco, in quo deposita ubique fieri possunt, suis risico, et periculo, et mandati fieri quietationem ex officio, et obtento decreto, et facto deposito, cedula deponatur in actis, petendo absolvi, et silentium imponi; quia depositum ita factum habet vim solutionis, ut per Put. *dec.* 163. *lib.* 1. Mohed. *decis.* 285. *alias* 6. cum aliis decisionibus allegatis per Pacif. *eod. tract. citato* c. *unico*, *n.* 38. *et seq.* et vide etiam supra *num.* 12. *et seq.* Et notandum etiam est ut etiam diximus supra *n.* 12, quod, si creditor habet justam causam recusandi, oblatio nihil operaretur. Rot. *divers. p.* 2.*dec.* 71.*n.*10. *cum* aliis allegatis per eundem Pacific. *eod. loco n.* 41. Notandum est, quod citatio debet esse specialis ad recipiendum canonem, et parte praesente, debet fieri interpellatio, et oblatio. Pacif. *citato loco* qui etiam allegat. *decis. Ludovis.* 268. *num.* 17. nec sufficeret interpellatio facta procuratori ad lites non habenti facultatem recipiendi canones, nec etiam citatio valeret. Rot. *dec.* 287. *num.* 5. impressa per eundem Pacif. *eod. tract.*

Caetera quae ad hanc materiam spectant, videnda erunt, quae Negus. *d. memb.* 3, scripsit.

QUAESTIO III.

SUMMARIUM

Emphyteuta ostendens tres solutiones ultimas, et continuatas, semper praesumitur in praeteritum solvisse, num. 1. — Sed non sufficit quod solverit per duos annos, et uno interposito num. 2. — Amplia, ut procedat in emphyteusi Ecclesiastica, et quod sufficiat probare solutiones duorum annorum num. 3. — Contrarium, quod requirantur tres, nisi cum illis concurrant conjecturae, num. 4. — Ampl. 2 in colonis, et censuariis, n. 5. — Ampl. 3. in solutione collectarum, num. 6. — Ampl. 4. in solutione pensionis, num. 7. — Ampl. 5. in oblationibus, num. 8. — Ampl. 6. etiam si debitum sit juratum. num. 9. — Ampl. 7. etiam, si solutio esset distributa per quinquennium, et constaret de solutione postremorum quinquenniorum, n. 10. — Ampl. 8. etiam si solutio esset distributa per semestria, num. 11. — Contrarium, num. 12. — Sed prima opinio est verior, ibid. — Ampl. 9. etiam si debitor elapso triennio, cessavit in futurum solvere. num. 13. — Ampl. 10. etiam si cessavit solvere post sententiam absolutoriam, num. 14. — Ampl. 11. ut locum habeat quando in libro creditoris nihil de anterioris temporis solutione appareat, num. 15. — Contrarium, num. 16. — Ideo Menoch. dist. Sed Auctor sine aliqua distinctione intelligit, num. 17. — Ampl. 12. in solutione decimarum, num. 18. — Ampl. 13. ut habeat locum, quando se obligasset ad solvendum, numero 19. — Ampl. 14. etiam si lex, vel statutum requireret probationem instrumentalem, num. 20. — Ampl. 15. etiam si constaret per confessionem, et dationem in solutum, ibid. — Declaratur primo, ut habeat locum, quando solutiones factae fuerunt quaelibet de per se, diversis temporibus, unaquaeque singulo anno, semestri, vel simili; secus si fuissent factae uno anno, unico contextu, num. 21. — Declaratur secundo, ut non procedat, quando debitor solvit per novem annos, uno anno pro tribus annis, num. 22. — Contrarium, num. 23. — Declar. tertio ut habeat locum in debito annuo reali: secus in personali num. 24. — Contrarium, num. 25. — Declar. quartò, quando solutiones declarantur apochis; secus, si testibus, n. 27. — Declar. quintò quando creditor probaret contrarium per apochas, vel per testes, et quomodo hoc intelligatur, n. 28. — Declar 6. non habere locum, quando creditor protestatus fuit suum jus velle pro annis praeteritis, n. 29. Declar. 7. ut locum non habeat, quando debitor non solvit sed depositum facit, num. 30. — Declar. 8 ut non habeat, locum contra tertium, et ibi exemplum, num 31. — In-

fertur ex hac declaratione, quod quando exactores consuevissent mutari in successore ignorante, non habet locum, num. 32. — Et hoc facit pro Regularibus, qui solent saepe mutare Syndicos, Procuratores, et Cellerarios. — Declar. 9. quando produceretur solutio trium cohaerentium annorum, et solutiones essent ultimae, et finales, num, 33. — Declar. 10. quando per antecedens apparerent solutiones disgregatae, sed huic videtur obstare Ampl. 11. num. 34. — Declar. 11. quando esset facta promissio de solvendo singulis annis; sed hoc intelligitur de debito personali, num, 35. — Declar. 12. nisi emphyteota esset morosus in solvendo, vel solutiones essent factae per diversas personas, nomine debitoris, aut procuratori creditoris, num. 36. — Rationes quibus motus est imperator in l. quicumque, C. de apoc. pub. num. 1. et 26. — Ratio ubi est eadem, ibi idem jus statuendum, eod. numer. 26.

In praesenti quaestione disserere proposui, An emphyteuta ostendes tres solotiooes ultimas, et cootinuatas, censeatur semper in praeteritum solvisse?

1 Martiauus Imperatur *in l. quicunque C. de apoc. pub. lib.* 11. determioat hanc quaestionem, dicens, si trium cohaerentium sibi aunorum apochas, securitatesque protulerit, superiorum temporum apochas non cogitur ostendere, qoi tèx. licet loqoatur in tributario, tamen omnes Doctores dicunt habere Incum io emphyteuta, qui soluto canone per tres contiuuos anoos praesumitur in praeteritom solvisse; ita Gloss. *in leg.* 2. *C. de jur. emphyt. in glos. magna*, *ver. item quis probabit.* Spec. *in tit. de locat.* §. *nunc aliqua*, *quaest.* 26. Bart. et Bald. *in cod. l.* Salyc. Alber. Cyn. et Ias. *num.* 136. Rnt. *in nov. dec.* 304. Gab. *lib.* 1. *tit. de praesumpt. conc.* 11. *num.* 2. Paris. *de feud. reint. cap.* 61. Socin. Sen. *cons.* 118. *num.* 3. *lib.* 4. Bero. *consil.* 152. *num.* 3. *lib.* 1. Cott. in memor. *in ver. solutio facta*, Menoch. *de praesumpt. lib.* 3. *praes.* 139. *num.* 6. et in cooductore, infinitos congerit Carocc. *de locat. et cond. fol.* 223. *num.* 18. *et seq.* quos noo refero, ne sim nimis longus, Et in emphyteota alios refert Redoao. *de reb. Eccl. non alien. pag.* 446. *sub num.* 18. et quamplures alios congerit Cavalcan. *decis.* 29. *numer.* 42. *part.* 2. et Corb. *de caus. priv. ob non solut. can. quaest.* 4. diceus quod solus Bero. *in cap. potuit de locat. numer.* 169. dicit contrarium posse defendi; Et ratio, quare motus fuerit Martianus Imper. ad ita saoeiendum, est, Quia verisimile non est, exactores tributorum alioqui diligentes, et avaros praeteritorum annorum solutionibus neglectis, et nulla adhibita protestatione, reservationeque, illorum trium postremurum receptoros fuisse.

2 Sed quia ille text. in d. l. quicunque requirit solotiones trium cohaerentium aunorum, propterea noo sufficit, si empbyteuta solvit per duos annos, et deinde uno anno ioterposito solvisset pro ipso quarto subsequenti, Soc. Sen. *in d. cons.* 118. *n.* 6. *et seq.* Gomes. *in* §. *rursus n.* 32. *Inst. de oct.* Menoch. *cad. praes. n.* 4.

Amplia, ut procedat etiam in emphyteusi
3 Ecclesiastica, et quod sufficiat prohare solotiones duorum annorom. Host. *in summ. de locat.* §. *fin. verb. hoc autem notandum.*

Contrarium, qood oon sufficiant solotiones 4
duorom annorum in empbyteusi Ecclesiastica, sed sequirantur tres, tenuit Io. Andr. *in add. ad Specul. dict. quaest.* 27. Ias. *in d. leg.* 2. *num.* 136. Gabr. *dict. concl.* 11. *num.* 3. Redoao. *eod. numer.* 18. et hanc esse comuoem opinioneio testatur Padilla Hisp. *in leg.* 1. *numer.* 9. *Cod. de fideicom.* quem refert Meooch. *d. praes.* n. 6. et Ego ità credo, propter text. *in dict. leg. quicunq.* io qua est fundata haec praesumptio. Corb. *dict. q.* 4. *n.* 3. Masc. *de prob. conc.* 603. *vol.* 2. *n.* 18. ubi de com. testatur, et Foller. infrà citandus, ubi dicit, quod si concurrerent aliae conjecturae, procederet op. Host. de jure commuui.

Exteoditur L. praedicta quicunque, ad co- 5
lonos, et censoarios, et, ut dixi, infinitos citat Caroc. citato loco, et multos allegat Gab. *d. concl.* num. 4. et Menoch. *cad. praes.* n. 7. Foll. *de cens. ver. quae quidem executio sub* n. 73.

Extenditur dispositio dict. legis, ut habeat 6
locum in solutione collectarum. Ias. *in d. l.* 2. *num.* 132. Gab. *in citato loco num.* 5. qui alios citat, et Meooch. *eod. loco num.* 8. et Redoan. *d. loco.*

Exteoditur 4. ut procedat etiam in solntione 7
peosionis. Gig. *de pens. q.* 81. Gab. *cad. conc. n.* 6. Menoc. *de praes.* nu. 8. Dec. *cons.* 650. *n.* 15. Redo. ut supra.

Exteoditor 5. procedere etiam in oblationib. 8
Dec. *eod. cons.* 650. *col. fin.* Boer. *qu.* 236. Gab. *ead. conc. num.* 7. Menoch. *eod. praes. n.* 9. Redo. ibid. Caroc. *eod. loco, n.* 19. et diximos in *praecedenti q. num.* 17.

Extenditur 6. etiam, si debitum sit juratum. 9
Grat *cons.* 121. *col.* 2. *vol.* 2. Gab. *in citata conc. num.* 8. Menoch. *eod. loco. num.* 11. Redo. *pag.* 446. Caroc. *ead. pag. num.* 20.

Extenditur 7. ut procedat etiam si snlutio 10
esset distributa per quinquennia, et constaret de solutione trium postremorum quinqueoniorum, Bald. *in dict. leg. quicunque num.* 5. Gabr. *dict. conclus. num.* 9. Menoch. *ibidem num* 12. Redoan. *d. fol.* 446.

Extenditor 8. ut procedat etiam, si solutio 11
esset distributa per semestria; nam probata solutione trium semestriom postremorum, praesumitur solutum pro praeterito tempore, Bal. *in ead. l. quicunque num.* 6. Alex. *in cons.* 107. *col.* 2. *ver. et adhuc, lib.* 3. Ias. *in l. divortio*, §. *quod in anno, num.* 5. *ff. solut. mat.* Gab. *dict. conc. num.*

14. com aliis allegatis per Menoch. *citato loco*, *num.* 13. Caroc. *in suprad. loco*, *num.* 20. et Redoan. *eod. loco*.

12 Contrarium tenuit Alex. sibi contrarius *in cons.* 105. *col.* 2. *lib.* 3. Padilla *in d. l.* 1. Paris. in Comment. *ad consuet. Parisien. tit.* 2. §. 62. *num.* 51. Hercul. *de negat. prob. num.* 4. sed eorum opinio à supradictis Doctoribus damnatur.

13 Extenditur 9. habere locum etiam, si debitor iste elapso triennio cessavit in futurum solvere, postquam docuit de solutione trium annorum; quia non propterea tollitur haec praesumptio, ut non dicatur in praeteritum solvisse, ante tempus illarum trium solutionum Bal. *in ead. leg.* quicunque allegatus à Gab. *d. conc. num.* 10. et à Caroc. *num.* 21. sed Menoch. *de praes. num.* 15. dicit, quod Bald. contrarium sentit, et refert ejus verba; licet ipse veriorem esse testetur opinionem, quod per cessationem in solutione non amittitur jus quaesitum jam adversus tempus praeteritum.

14 Extenditur 10. ut locum etiam habeat, quando debitor jam semel à sententia absolutoria à debitis praeteritorum annorum ob solutionem trium ipsorum annorum continuorum cessavit deinde solvere: nam et si cessavit, nihilominus manet sententia, et absolutio, ita Bal. *in ead. l quicunq. num.* 14. Paris. Puth. *de feud. reint* c. 197. *num.* 25. Guliel. Bened. *in c. Raynut. num.* 186. de testa. quos refert Menoch. d. *praes. num.* 17. Caroc. *citato loco. num.* 23.

15 Extenditur 11. ut praedict. praesumptio L. quicunque locum habeat etiam, quando in libro creditoris, ut puta exactionis tributorum, censuum, canonis, emphyteusis, et similium apparerent scriptae tres, trium continuorum annorum solutiones: et tamen non legitur aliquid scriptum de anterioris temporis solutionibus: nam adhuc praesumitur solutum, et omissum negligentia creditoris scriptum. Bal. *in ead. leg. quicunque num.* 11. quem sequuti sunt Gab. *dict. num.* 11. et Paris. Puteus in *eod. tract. pag.* 111. *n.* 9.

16 Contrarium tenet Cravet. *cons.* 313. *col.* 4. *ver.* 9. et Franc. *dec.* 157. *num.* 2. ut refert. Caroc. *citato loco num.* 22. ut quando scripturae solutionum productae sunt, aut depositorum praeteriti temporis, in quibus non apparet solutum fuisse pro omnibus annis; ut per Cravet. *d. ver.* 9.

17 Et ideo Menoch. *dict. praes. num.* 19. conciliando praedictas opiniones, distinguit. Aut creditor consuevit ipse solus scribere in suo libro solutiones, quas recepit, et debitori dare apocham receptarum solutionum; hoc casu procedit opinio. Bald. nam fieri potest, quod exactor, sive creditor omiserit suo illo in libro scribere, et propterea illius sui libri exhibitio nihil operatur. Aut creditor, seù exactor consuevit etiam scribere in libro debitorum solutiones ipsas, et ipsi debitores exhibent suos libros, in quibus non apparent solutiones anterioris temporis, et in hoc casu potest defendi opinio Cravettae, qui propriè in hoc casu loquitur: non enim praesumitur, quod, si debitor solvisset, non curasset ipsas solutiones suo in libro scribi, sicuti curavit scribi alias; quam distinctionem videtur approbare Caroc. *eod. loco num.* 23. dum declarat habere locum in debitore solito annotare, allegando Menoch. *num.* 19. et cogitandum relinquit. Ego autem (licet minimus) crederem, quod stante generalitate illius tex. l. quicunque sit vera opinio Bald. sine aliqua distinctione: nam sensus illius legis est, quod, si constat per tres annos continuos, debitorem tributi solvisse, de praeteritorum annorum tributis nil amplius quaeratur, nisi contrarium probetur, sed quamvis in libro debitoris non appareat de solutionibus praeteritis; tamen potuit hoc evenisse ex negligentia debitoris, ut experientia quotidie docet, et satis est secundum d. l. quod constet de solutione trium annorum, et hoc etiam videtur tenere Cravet. *eod. cons.* dum se fundat in productione aliarum solutionum, et *in vers. sed ubi*.

Extenditur 12. in solutione decimarum, 18
Boer. *decis.* 236. Redo. *eod. tract. pag.* 445. *sub num.* 18. Gab. *ead. concl.* 11. *num.* 12.

Extenditur 13. ut locum etiam habeat, 19
quando se obligasset ad solvendum, ita Dec. *cons.* 650. *num.* 15. et Padilla *d. l.* 1. *nu.* 14. et licet Menoch. *citata praesump. num.* 21. dubitet de hac opinione Dec. ob id, quod Lex, quicunque, loquitur conditionaliter, si probaverit solutiones, quae conditio debet impleri in forma specifica, et ideo non in sola obligatione verificabitur: tamen Caroc. *in citato loco num.* 24. dicit, quod ad excusandum, dicetur probasse, si se obligaverit maximè in guarentigiato, vel executivo instrumento, quo haberet executionem paratam.

Extenditur 14. haec praesumptio, etiam si 20
lex, vel statutum ad probandam solutionem: requiret probationem instrumentalem: nam adhuc sufficeret probare solutionem postremorum annorum, Bald. *in dict. l. quicunque*, *num.* 1. Padilla *in ead. l.* 1. *n.* 10. Ias. *in l.* 1. *n.* 10. *Cod. de test. milit. et in l. sciendum num.* 75. *ff. de verb. oblig.* Guliel. Bened. *in d. cap.* Raynutius, *num.* 186. Menoch. *dict. praes. num.* 23. et Caroc. *eod. loco num.* 25.

Extenditur 15. habere locum, si constaret per confessionem Domini directi, de recepta pecunia, et etiam de datione in solutum, Rot. *decis post.* 92. *par.* 1.

Declaratur tamen dicta Lex, quicunque, ut 21
habeat locum, quando dictae solutiones trium annorum factae fuerunt, quaelibet de per se, diversis temporibus, unaquaeque singulo anno, semestri, vel simili; secus, si trinae solutiones factae essent, uno anno, unico contextu simul,

et semel in uno anno, pro tribus annis: nam tunc non praesumitur, quod solverit, praeterito tempore, Bart. *in l. quicunque supracitata*, et ibi Bald. *quaest.* 1. *num.* 3. et Ias. *in l.* 2. *C. de jur. emph. sub num.* 135. et Bald. *in l.* 2. *num.* 2. *C. de dot. promis.* Aoch. et Io. And. *in cap. litterae de dilat.* Capell. Tholos. *decis.* 125. Bald. *de praescript.* 3. *part. prin. ver. quinto limita.* Paris. Put. *de feud. rein. cap.* 61. num. 10. Redo. *dict. pag.* 446. Gab. *dict. concl.* 11. *num.* 13. cum aliis congestis per Menoch. *d. praes.* 139. *nu.* 24. Corb. *dict. quaest.* 4. *num.* 3. Caroc. *dict. loco num.* 26. et Mascard. *de probat. dict. cons.* 603. *num.* 18.

22 Declara 2. ut haec praesumptio non procedat, quando debitor solvit per novem annos, hoc modo, uno anno pro tribus annis, ita Bald. *in l. quicunque num.* 4. Guliel. Bened. *in d. c. Raynutius num.* 183.

23 Contrarium tenet Paris. *d.* §. 62. *num.* 52. cujus opinionem, tanquam veriorem sequitur Menoch. *dict. praes. num.* 25. cum verè praestatio sit formis, continua, tergeminata, tres apochae, et creditoris silentium, plus quam triennale, Foller. sub *dict. num.* 73.

24 Declaratur 3. ut haec praesumptio habeat locum in debito annuo reali; secus vero in debito personali, ut puta, si promisisti mihi decem singulis annis, vel si te gravavi praestare centum quotannis: nam tunc solutio trium posteriorum annorum praesumptionem non facit, quod pro annis praeteritis solveris, cum obligatio non perveniat occasione alicujus certae rei, Bald. *in dict. l. quicunque vers. ita promisisti mihi*, Crem. *sing.* 80. Gab. *ead. concl. in fine*, Guliel. *citato loco nu.* 188. Cott. *in memorial. in vers. solutio facta.* Redo. *ead. pag.* 446. *n.* 22 *in fine.* Mascard. *de probat. concl.* 603. *num.* 23. *et* 24. *part.* 2. Cavalc. *decis.* 29. *par.* 2. *num.* 42. *in fine.*

25 Contrarium sentiunt Parisien. *in dict.* §. 62. *num.* 53. et Padilla *in dict. l.* 1. *num.* 16. *Cod. de fideic.* quos sequitur Menoch. *dict. quaes. num.* 27. Moventur, quia rationes illae, quae afferuntur pro dicta L. quicunque conveniunt annuo debito personali; Et ita ergo credo, quia ubi est eadem ratio, idem jus est statuendum, *l. istud, ff. ad leg. Aquil. cum simil.* et cum aliis notatis per Ever. *in Cent. in loco a simili in principio*, et in

26 loco à ratione legis stricta: sed rationes ex quibus praedicta praesumptio oritur, competunt, tam annuo debito reali, quam personali: quia (ut dictum est) mens illius legis est, quod non sit verisimile, ut exactores tributorum, qui solent esse diligentes, et avari, neglexerint praeteritas solutiones, saltem sine protestatione; et praesumptio ista est fundata, secundum Doctores, quia plura concurrunt. Primum devolutio, et legalitas in solvendo integraliter virilem suam tributariae functionis. Secundum, continuatio per tres annos continuos, et tres solutiones distinctas. Tertium, silentium exactorum per triennium illud continuum. Quartum, tres distinctae trium cohaerentium annorum publicae apochae, ab Officialibus publicis confectae, et datae simpliciter, sine protestatione, aut reservatione praecedentium annorum, Parisien. *in sod.* §. 62. *num.* 45. Menoch. *dict. praes. sub num.* 1. et Caroc. *eod. loco num.* 30. qui allegant etiam Padil. *in d. l. num.* 9. *Cod. de fideic.* sed praedictae rationes, et considerationes, tam conveniunt annuo debito reali, quam etiam personali; igitur etc.

Declaratur quarto, ut locum habeat haec praesumptio, quando solutiones illae trium postremorum annorum, probantur apochis ipsis; secus vero, si testibus: nam tunc cessat praesumptio haec juris, Paris. *loco citato*, Padilla *ibidem num* 17. Menoch. ut supra *num.* 28. Caroc. *eodem. loco num.* 31. quamvis testes faciant aliquam praesumptionem, et Foller. citato loco dicit, quod non sufficit, sed relinquitur arbitrio Judicis, ex circumstantiis; Unde Caroc. *in eod. loco num.* 29 inquit, non confidas, produxi tres ultimas solutiones, ergo sum in tuto; quia Judex, ex circumstantiis omnia judicabit, et poterit contrarium probari, ut infra. 27

Declaratur 5. ut locum non habeat quando creditor probaret contrarium. Bald. *in ead. l. quicunque n.* 2. et reliqui omnes, vel contrariis apochis probaret pro praeteritis annis non fuisse solutum; ita Glos. ibidem. Bart. et caeteri communiter. Imo Io. de Platea *n.* 3. dicit probare posse, etiam per testes, quod difficile, ac forte impossibile videtur, Menoch. *n.* 29. negativam, tam amplam posse probari per testes, nisi probetur, quod tempore solutionum trium annorum, creditor protestatus sit, se creditorem adhuc praeteritorum; ut sensit ibi Glos. et Bald. *n.* 9. Idem est, quando probaretur, debitorem fuisse confessum, quod pro uno anno ante solutionem triennalem non solvit: nam tunc tolleretur haec praesumptio, Bald. *ibidem num.* 10. Guliel. Bened. *in d. c. Raynutius. num.* 186. et una praesumptio tollit aliam; et fortior vincit debiliorem, ut in hoc casu declarat Cravet. *d. cons.* 313. *num.* 3. *et in fine.* 28

Declaratur 6. non habere locum, quando creditor recipiendo illas trium annorum solutiones, protestatus fuisset salvum jus suum esse vello pro annis praeteritis; Glos *in dict. l. quicunque*, et ibi Lucas de Penna *col.* 2. Cravet *d. cons.* 313. *col.* 4. *vers. sexto considero*, ubi multo fortius dicit procedere, quando creditor recipere recusavit, sequitur Menoch. *dict. praesump. num.* 30. et est de mente omnium Caroc. *num.* 31. Cravet. *cons.* 106. *et* 313. *num.* 4. *lib.* 2. et Cavalc. *dict. decis.* 29. *num.* 42. et procedit etiam, si recipiens dixisset, se recipere pro illis tribus annis tantum, quia tunc cessat praesumptio, *l. quicunque*, Cravet. *eod. cons. n.* 5. 29

30 Declaratur 7. ut locum non habeat, quando debitor non solvit, sed depositum facit; ita Cravet. *in eod. cons.* 313. *col.* 3. *dict. vers. sexto*: nam inquit, solutio fit volenti, et recipienti creditori, qui recipiendo dicitur consentire; depositum vero fit contra voluntatem creditoris, qui ob id non consentit, atque sibi non affert detrimentum; sequitur Menoch. ut supra *num.* 31. Caroc. n. 32. et Cavalc. *decis.* 29. *par.* 2. *n.* 42.

31 Declaratur 8. ut locum non habeat contra tertium, et ponitur exemplum: Dominus directus vendidit jus suum directum Cajo, cui emphyteuta postea solvit per tres annos debitum canonem: haec trium annorum solutio facta Cajo non facit praesumptionem contra ipsum Dominum directum venditorem, quominus possit petere praeteritorum annorum canonem; ita Catelianus Cotta, *in memorialibus, in vers. solutio facta, in fine*; Et est ratio, quia ipse nullas recipit solutiones, quibus consentire, et renunciare praeterito credito dicatur, sequitur Menoch. *ibidem n.* 32. et Caroc. *num. eod.*

32 Ex qua declaratione infert Menoch. quod, si exactores tributorum, censuum, canonum, et similium, consuevissent mutari; ita quod probabilis esset ignorantia facti antecessoris, et unus reciperet per tres annos tributum, censum, vel canonem, cum ignoraret quid in praeteritum actum esset, praesumptio haec cessaret, cum exactoris negligentia et consensus in hoc casu considerari non possit: et hoc facit pro Regularibus, qui saepe solent mutare Syndicos, Procuratores, et Cellerarios.

Declaratur 9. ut dispositio illius l. quicunque procedat, et habeat locum, quando produceretur solutio trium cohaerentium sibi annorum; 33 ita dicit illa lex, quod illi tres anni conjunguntur praesenti conventioni, et tempori, et sic istae solutiones debent esse ultimae, et finales, alias non esset locus dispositioni dictae legis, ita reprobata opinione Gloss. declarat Cravet. *in dict. consil.* 313. *nu.* 1. Padilla *in l. si probaveris, n.* 9. *C. de fideic.* Vinc. Franc. *decis.* 137. sequitur Caroc. in saepe allegato loco, nu. 27.

Declaratur 10. secundum eundem Carocc. 34 *nu.* 28. quando per antecedentes annos apparerent solutiones disgregatae; ut sentit Bald. *in l.* 2. *Cod. de non num. pecun.* Hercul. *de neg. prob num.* 40.

Declaratur 11. quando esset facta promissio 35 de solvendo singulis annis; quo casu non procedit dispositio d. l. quicunque, Cremens. *sing.* 79. incipiens item quaero, et Masc. *de probat. concl.* 603. *nu.* 23. quos allegat Caroc. ibi *nu.* 28. qui loquuntur in debito personali, et quod non habeat locum praedicta praesumptio in debito anno personali. Sed dic, ut diximus supra *decl.* 3.

Declaratur 12. emphyteuta esset morosus in solvendo, vel solutiones essent factae per diversas personas, nomine debitoris, aut procuratori creditoris essent factae, Vinc. Franc. *decis.* 137. *n.* 2. Cavalc. *dict. decis.* 29. *sub eod. nu.* 42.

QUAESTIO IV.

SUMMARIUM

Solutio canonis probari debet per emphyteutam, num. 1. -- Solutio canonis probari debet per testes, vel instrumentum, vel confessiones, num. 2. — Solutio canonis probari debet per quinque testes. num. 2. — Contrarium, quod sufficiunt duo, num. 3. -- Solutio fieri debet de pecunia currenti, tempore contractus, at idem, si canon consistaret in vino, oleo vel frumento, num. 5. — Et non in pecunia, seu moneta aucta postea, ibidem. -- Solutio canonis probari potest. etiam per portitores, num. 4. -- Edere tenetur Ecclesia libros, si emphyteuta dicit solutiones ibi apparere, num. 6. — Libri canonum conficiuntur gratia Domini, et emphyteutae, n. 7.

Quaero, cui incumbat onus probandi solutionem canonis, an emphyteutae, an vero Domino? Et videbatur dicendum, quod Domino, quia agenti incumbit onus probandi, *l. ei incumbit, ff. de probat*, cum similibus: sed Dominus agit ad caducitatem, ergo ei incumbit onus probandi, canonem non esse solutum, et negativa probanda est, per eum, qui in ea se fundat. Gab. *de probat concl.* 6. *in principio.*

1 Contrarium tamen tenendum est, quod emphyteuta probare debet canonem solvisse, Glos. *in l.* 2. *in vers. repellere, C. de jur, emphyt.* et ibi Bart. *nu.* 9. Bald. *in* 2. *lect. n.* 15. *et in prima n.* 16. Alber. *n.* 7. Cyn. et Salyc. *n.* 7. Maria. Soc. *cons.* 111. *n.* 15. *vol.* 2. ubi de com. testatur, Boer. *cons.* 152. *n.* 1. *vol.* 1. Redo. *de Reb. Eccl. non alien. pag.* 446. *n.* 23. et quod opinio dict. Glos. sit recepta, nemine discrepante, attestatur Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. quaest.* 4. *in principio*, et eandem esse com. dicit Bursat. *cons.* 254. *nu.* 25. *lib.* 3. Clar. §. *emphyt. qu.* 10. *in fine.* Villalob. *com. op. litt. E. num.* 82. Rot. *divers. par.* 1. *n.* 1. *decis.* 466. Valasc. *de jure emph. qu.* 21. *nu.* 9. Masc. *de probat. concl.* 601. *n.* 4. *vol.* 2. et multos alios cumulat Marius Burgius *de Laud. insp.* 20. *num.* 1. *et* 2. *part.* 3. et Surd. *cons.* 86. *num.* 1. Nam is, qui habet jus in re, propter quam solutio est facienda, non tene-

tur negativam probare; et sufficit Domino producere instrumentum investiturae, Cavalc. *decis.* 30. *nu.* 33. *et* 78. *par.* 2. Nec obstat regula in contrarium adducta, quia non habet locum in creditore negante solutionem; nam tunc debitor debet probare, Gab. *dict. concl. n.* 15.

2 Sed dubium oritur, quomodo haec solutio probari debeat? Glos. in eod. vers. repellere, dicit, quod probari debet per testes, vel instrumentum, vel confessiones, aut quod tribus annis continuis proximis solverit, per quod praesumitur retro solvisse semper, et Bald. *in ead. l.* 2. *col.* 5. *vers. sed in casu legis*, sequitur op. Glos. dicens, quod testes isti debent esse, non minus quinque, et rogati, ut *C. de test. l. testium, et Auth. rogati.* Et est ratio, secundum eum, quia contractus iste, et quod ex eo debetur, in scriptis est celebratus, et per scripturam ipsam probatur: ergo non minus sufficiunt; et hanc opinionem sequitur Redo. *de Reb. Eccl. non alien. ead. pag.* 416. *num.* 25. quam etiam tenuit Salyc. *in dict. l.* 2. *nu.* 17. et quod canonis solutio possit probari per testes, dicunt Afflic. *dec.* 13. *nu.* 26. Magon. *dec. Flor.* 70. *num.* 9. et Masc. *de prob. concl.* 602. *vol.* 2.

3 Contrarium tenet Ias. *in ead. l.* 2. *nu.* 134. quod probari potest per duos testes; et hoc latè defendit Bald. *in l. testium, sub num.* 2. *C. de test.* Afflict. *decis.* 13. et ibi Ursil *n.* 41. Cacher. *decis.* 53. *n.* 7. *et* 16. dicens, male loquutum fuisse Bald. tenentem solutionem canonis non posse probari per testes minores quinque; et idem dicit Bero. *cons.* 152. *sub n.* 3. *vol.* 1. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. quaest.* 4. *nu.* 6.
4 *ubi n.* 5. dicit, quod, si canon consistit in frumento, vel vino, potest etiam probari solutum fuisse, per eos, qui detulerunt, nomine emphyteutae ad Dominum, si ipsi soliti erant vivere ex illa arte portitoris, vel bajuli: licet hi testes tracteut de se exonerando, ut dicit Pract. Papien. *in forma opp. contra testes in glos. in facto eorum nu.* 7. *Boss. de opp. contra testes nu.* 57. et hanc opinionem communem esse dicit Villalob. *litt. E. n.* 83. ubi *n.* 85. inquit, quod emphyteuta non compellitur solvere in aestimatione pecuniae alteratae, sed in aestimatione pecuniae tempore contractus, attestans de communi, et est *cons* Natt. 302. quod in canone solvendo, inspici debeat tempus contractus: et solutio fieri debeat in moneta currenti tempore contractus: et idem dicendum puto si canon consisteret in frumento, vino, oleo, et simili, prout observatur in hac Abbatia S. Crucis de Saxovivo: Nam emphyteutae erant obligati solvere tot mensuras olei; et quamvis mensura fuerit alterata, tempore S. memoriae Clementis Octavi, nihilominus adhuc solvunt ad mensuram veterem, et de hoc est tex. in cap. olim, et in cap. cum Canonicis de cens, et utrobique Glos. et Doctores, et est decisio Rotae *divers. part.* 4. *decis.* 759. Ias. *in l.* 2. *C. de jur. emph. n.* 91. cum aliis allegatis per Corb. *ead. caus. qu.* 10.

Notandum est etiam, quod, si emphyteuta dicit solutiones apparere ex libris Ecclesiae, in quibus solutiones annotantur, Ecclesia tenetur libros edere ad ejus intentionem fundandam: cum hoc sit ad fundandam exceptionem emphyteutae rei conventi, *l. fin. C. de edendo*, et ibi DD. et libri canonum conficiuntur gratia utriusque Domini scilicet, et emphyteutae, Corb *dict. quaest.* 4. *in fine*, Marius Burg. *dict. insp.* 20. *in fine.* 5

QUAESTIO V.

SUMMARIUM

Emphyteuta non cadit à jure luendi, affrancandi, et pacto redimendi, ob canonem non solutum, num. 1. — Distinguendi tamen sunt aliqui casus, num. 2. — Pactum de affrancando, et redimendo intelligitur, si emphyteuta solvat canonem, et observet ea, ad quae tenetur, num. 3.

Modo quaero, an amphyteuta propter canonem non solutum cadat à jure luendi, affrancandi, seu à pacto de retrovendendo? Et omissa disputatione ad partes, ne sim longus, dicendum est,
1 quod non cadat; ut inquit Ias. *in l.* 2. *n.* 5. *C. de jur. emph.* dicens, ita tenere Bart. Cepol. *de simul. cont. in vers. octava praesumptio, in principio*, Idem affirmat Alex. *cons.* 228. *n.* 5. *vol.* 8. Bursat. *cons.* 60. *n.* 30. *vol.* 1. qui hanc communem opinionem appellat, Ceph. *cons.* 370. *n.* 9. *vol.* 3. cum aliis allegatis à Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. limit.* 38. *n.* 2. affirmans ita tenuisse Rot. coram Robusterio in una Romana devolutionis 10. Junii 1577. in manuscriptis, quae decisio hodie est impressa in prima par. divers. *decis.* 115. *et in* 2. *par. decis.* 338. Ubi Domini de Rota, ad removendas contrarietates, aliquos casus distinguendo constituerunt, et illos referam; sicut etiam fecit Corb. *d. limit.* 38. 2
Quandoque igitur, quis vendit, et postea conducit rem, cum pacto affrancandi; Aut locat rem proprium, cum pacto redimendi ex intervallo; Aut

instrumento separato; ita quod non potest considerari correspectivitas; Aut si considerari potest, illa tantum refertur ad conditionem: Et in istis casibus tenent, quod poena caducitatis habet locum solum in casu in quo imposita est, et non extendatur ad alium casum; et sic non annullet pactum de affrancando, tanquam res separatas; et ita dicunt distinguere Cepol. *eod. tract. praes.* 2. *in fine*; et ita etiam loqui Alex. *in eod. cons.* 228. *n.* 5. *libr.* 6. et ibi Add. Menoch. *de arbitr. cas.* 276. *n.* 20. Burs. *cons.* 6. n. 24. *libr.* 1. et multa alia adducunt in ead. decisione pro hac opinione, quae refert etiam Corb. *ead. limit.* Aliquando quis concedit simpliciter rem suam in emphyteusim, et simul in eodem instrumento dat facultatem ei affrancandi responsionem, et directum
3dominium, taliter quod pactum affrancandi, tanquam correspectivum, et pars concessionis in emphyteusim, et tunc annullato principali contractu, propter caducitatem, annullatur etiam pactum affrancandi, tanquam correspectivum, et pars contractus: nam praedictum pactum intelligitur emphyteuta solvente, et servante ea, ad quae tenetur; Quam opinionem tenet Cepol. *d. praes.* 2. *in fine*, Crot. *cons.* 49. Add. ad Dec. *cons.* 153. et ad Alex. *d. cons.* 228. et respondent contrarium tenentibus, et multa alia ad considerandum correspectivitatem in eadem decisione ponuntur, quae etiam refert idem Corb. d. limit.

Aliquando vero est factum pactum de affrancando expressum, durante concessione in emphyteusim; et tunc illa finita propter caducitatem, non durat amplius pactum de affrancando; allegat Felin. *cons.* 25. n. 22. et Gozad. *in l.* 2. *infin. Cod. de pact. inter empt. et vendit.* et nos diximus *de var. cad. qu.* 1. *n.* 30. *et seq.* ubi omnino vido.

QUAESTIO VI.

SUMMARIUM

Mora semper purgari potest ante declarationem facta a Domino, num. 1. — Contrarium, quod non potest quandocumq; moram purgare hota declarationam. num. 2. — Sed prima opinio est communis, et procedit maximè si jus alterios non est factum deterius, ibid. — Amplia, ut habeat locum etiam stante juramento, dummodo solvatur id quod interest, at maxime, quanda jus alterius, non est factum deterius, n. 3. — Cont. num. 4. — Concorda, num. 5. — Amplia 2, ot mora purgari possit. etiam de aequitate juris civilis; n. 6. — Cont. quod solum habeat locum in emphyteusi Ecclesiae, non autem laicorum, et privata, et in terris Ecclesiae non autem Imperii, num. 7. — Ubi declaratur non procedere, quando judicandum essat sola facti veritate inspecta; sed contraria opinio refertur, quod habeat locum inter laicos, et in terris Imperii, Ibidem. — Et stante juramento habet locum inter laicos. et in terris Imperij, num. 8. — Amplia 3. ut procedat etiam stante obligatione Camerali, num. 11. —Ampl. 4. etiam stante oppositione de non implemento. et de resrissione, num. 12. — Amplia 5. etiam si fuerit renonciatum omni juris. et legum auxilio, num. 13. — Cont. num. 14. — Decl. primam opin. nisi fuerit renunciatum beneficio purgationis morae. vel nisi clausulae renunciationis essent valde praegnantes. num. 15. — Vel ante clausulam illam generalem, aliquod speciale auxilium sit expressum, Ibid. — in dubio milla opinio sequenda est, quae favet purgationi morae, n. 9. — Judex debet esse pronus, ut sit locus purgationi morae, num. 10. — Mora post declarationem, celeri satisfactione purgari potest, num. 17. — Etiam stante juramento, ibid. — Cantela est. quod ante declarationem fiat oblatio, consignatio, et depositum, num. 16. — Mora purgari non potest, quando jus alterius est factum deterius, et quomodo dicatur jus esse factum deterius, nom. 18. — Sed si vellet resarcire damnum, admittitur ad morae purgationem, num. 20. — Mora purgari potest in qualibet parte judicii, si jus alterius non est factum deterius. num. 19. — Morae purgationi non est locus, si pars adversa non offerat interesse num. 21. — Mora purgari non potest, quando in instrumento investiturae adest pactum resolutivum, idem si dictum sit, cadat ipso jure ab emphyteusi, si non solvat. et idem libere revertatur, num. 22. — Intellige, modo Dominus velit uti dicto pacto, num. 23. — Mora purgari non potest, quando fuit renonciatum beneficio purgationis morae in specie, nu. 24. — Mora purgari non potest, quando emphyteuta negat se esse emphyteutam. num. 25. — Quid autem, si negat solvere canonem. ibidem remissive. — Mora intra quaotum tempus purgari possit, num. 26. — Caetera circa purgationem morae num. 27. remissive.

Frequentissima est haec quaestio, An emphyteuta possit moram purgare, postquam cessavit in solutione canonis? Et quamvis multa scripserimus de purgatione morae, in tit. *de alienat. qu.* 1. *nu.* 30. cum multis aliis seq. tamen quia hic locus est praecipuus, in quo haec materia est tractanda: ideo hanc quaestionem subnectendam duxi. Sed ut ordinate procedamus; dicendum est primo, quod mora semper purgari potest ante
1declarationem factam à Domino. Ias. *in l.* 2. *nu.* 78. *C. de jur. emph.* Cassad. *dec.* 3. et melius *dec.* 3. *de locat. sub num.* 3. Caputaq. *dec.* 311. *pag.* 1. Viv. com. opin. *lib.* 1. *opin.* 94. *limit.* 2. Beniut. *dec.* 37. Cott. *in memorialib. ver. emphyteuta non solvens.* Paris. *de com. cons.* 108. n. 35. *lib.* 1. Rot. Macerat. de Amat. *dec.* 70. *num.* 54. Borgn. *dec.* 43. *num.* 47. dicens, quod ante declarationem, mora non committitur, imo non incipit currere. Bertaz. *cons. civil.* 60. *sub nu.* 24. Abb. *cons.* 67. *col.* 2. *vol.* 2. Crot. *in l. si insulam, num.* 27. *de verb. oblig.* et ibi Nigr. *nu.* 286. Mars. *sing.* 463. Ceph. *cons.* 25 *num.* 20. *libr.* 1. Ronchegal. attestans de com. de duob. reis, *l.* 2. *num.* 3. Clar. § *emphyt. qu.* 8. *in fine.* Rot. *divers. p.* 2. *decis.* 28. ubi infiniti connumerantur, et de magis com. Caroc. *dec.* 9. *sub num.* 13. dicens, et sic ad inducendam caducitatem, non sufficit sola mora, sed requiritur declaratio Mant. *de tacit. et amb.*

lib. 22. *tit.* 27. *num.* 35. Gab. *cons.* 66. *num.* 44. *et cons.* 75. *num.* 4. *lib.* 2. Red. *de reb. Eccles. non alien. pag.* 499. *num.* 18. Rota *in rec. p.* 2. *dec.* 577. *num.* 1. in fine Ade. *ad decis. Ludovis.* 559. ubi refert, ex aequitate, quam servat Rot. mora potest purgari quandocunque anto declarationem, et ita saepe decisum fuisse attestatur; et quod etiam ante sententiam mora purgari possit, tenet Gabr. *cons.* 75. *num.* 7. *lib.* 2. ubi ampliat procedere, statim, lata sententia, deleri satisfactione; sequitur Pacif. *de Salv. interd. inspect.* 5. *cap.* 1. *num.* 112. et attestatur ita tenuisse Rot. coram Mauzanedo, ubi non solum post sententiam, sed etiam pendente judicio in secunda instantia, opponi posse, loquens de implemento.

2 Contrarium, quod emphyteuta non possit moram purgare ante declarationem quandocunque tenuit Anch. *cons.* 420. Rip. *in l. insulam, num.* 38. *de verb. oblig.* Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. limit.* 41. *num.* 19. Movetur bac ratione; quia Dominus ignorans, emphyteutam cecidisse ob canonem non solutum, et recipiens canonem post tempus elapsum ad purgandam moram, sibi non praejudicat, et potest emphyteutam expellere, ex com. DD. sententia, sequitur omnino, quod emphyteuta, non possit semper moram purgare ante declaratinuem Domini: quia, si boc esset verum, sequeretur etiam quod Dominus recipiendo canonem, post tempus ad purgandam moram concessum, sive scienter, sive ignoranter, semper sibi praejudicaret: nam ante receptum canonem si ultra biennium essent elapsi decem anni, et ultra, bona non essent devoluta; Cui argumento respondet Caroc. *d. dec.* 9. n. 13. quod verum est, si Domino ignoranti solvatur, sibi non praejudicat, quia ad incogitata non extenditur; nos autem sumus in Domino sciente, et non declarante, et ideo sibi imputet, si non declaret, etiam si stetisset per decem annos, et ultra. Et ad cons. Anch. resp. quod Anch. probat comm. op. in rationibus decidendis: Praeterea non est de hoc disputandum, cum haec opinio sit contra comm. et magis comm. et maximè procedit communis opinio, quando jus alterius non est factum deterius. Veral. *decis.* 230. *et* 231. *par.* 2. Seraph. *dec.* 691. *num.* 7. *et decis.* 819. *num.* 7. *et* 12. Rot. *part.* 4. *divers. dec.* 410. *sub num.* 5. Add. *ad dec. Ludovis.* 559. *num.* 10.

3 Amplia, ut communis opinio habeat locum, etiam stanto juramento, de aequitate canonica. Bald. *in l. qui crimen* 11. *quaest. Cod. qui accus. non pos.* Imol. *in c. dilecti, col.* 2. *de arbitr.* Host. in *sum. de arbitr.* § *sed qualiter, rer. sed nunquid Religiosi.* Ias. *in leg. si quis major, col. pen. Cod. de trans.* Hipp. *sing.* 463. Gomez. *in* §. *item si quis postulante, col.* 5. *Inst. de act.* Gozad. *cons.* 66. *col. fin.* Roin. *cons.* 153. *col. pen.* et de magis comm. opin. testatur Caroc. *d. n.* 13. et quod de aequitate possit moram purgare, etiam stante juramento, dummodo solvatur id, quod interest, tenet Loffred. *cons.* 41. *num.* 8. et de communi testatur Viv. *dec.* 531. *num.* 1. Rot. Macerat. de Amatis, *dec.* 70. *num.* 57. Et maxime haec opinio procedit, quando jus alterius non est factum deterius. Veral. *d. dec.* 230. *et* 231. et Rot. *in dict. dec.* 277. *num.* 5. Maresc *var. resol. cap.* 124. *nu.* 2. *p.* 2. ubi plures allegat. Add. ad d. dec. Ludovis. ubi alias decisiones refert Cavalc. *dec.* 38. *n.* 33. *et sequ.* ubi quam plures cumulantur, adde Seraph. *dec.* 577. *num.* 5. quando abest dolus; *et decis.* 591. et est decis. recentiss. 640. *num.* 4. *part.* 2. ubi plures numerantur.

Contrarium tenet Bart. *in l. si quis major,* 4
Cod de trans. et in l. si insulam, quaest. 11. *de verb. oblig.* Dec. *in Auth. qui rem. col.* 3. Redoan. *d. pag.* 499. *num.* 19. Joseph Ludovis. *dec. Perus.* 90. *nu.* 11. *et seq.* qui alios citat; Et quod stante juramento impediatur purgatio morae, quam plures cumulat Gabr. *de trans. conc.* 1. *num.* 11. etiam de comm. Laurent. Chirc. comm. op. *Cent.* 3. *conc.* 49. Mich. Crass. comm. op. *lib.* 2. *cap.* 1. *quaest.* 17. *cum seq.* Seraph. *de priv. jur. priv.* 38. n. 6. *ubi* n. 7. limitat, non procedere de aequitate canonica, et praedictam secundam opinionem, esse communem, nec ab ea esse recedendum, dicit Bartazol. *in repet. l. si quis major. num.* 619. *et* 660.

Pro concordia dicendum est, quod prima 5
opinio procedit de aequitate juris canonici, ut dicit Seraph. loco citato, et Bertaz. *eadem. repet. num.* 724. Gabr. *d. concl.* 1. *de trans. num.* 12. licet Corn. *cons.* 121. *vol.* 1. *col.* 3. et Dec. *cons.* 8
452. *col.* 3. contrarium teneant, quod de aequitate etiam canonica non est permissa purgatio morae, sed magis com. est contra eos, ut ibi dicit Gabr. et secunda opinio procedit de rigore juris civilis, ut dicunt praed. DD. et Prosp. Farin. *de carc. et carc. qu.* 34. *num.* 140. et procedit de aequitate canonica, non solum in foro fori, sed etiam in foro poli, et non solum in terris Ecclesiae, sed ubique etiam per laicos Judices. Seraph. et Farin locis citatis, ubi plures cumulantur.

Amplia secundò, ut mora purgari possit de 6
aequitate etiam juris civilis. Mantic *dec.* 270. *num.* 4. *et* 5. ut refert Add. *ad d. dec. Ludovis.* 159.

Contrarium, quod dispositio, cap. potuit de 7
locato procedit solum in emphyteusi Ecclesiae, non autem laicorum, et privata, et hanc esse 9
comm. op. testatur Clar. §. *emphyteusis, quaest.* 8. *in fine.* Ias. *in l.* 2. *Cod. de jur. emphyt. num.* 82 sequitur Surd. *cons.* 86. *lib.* 1. *num.* 6. *et cons.* 97. *num.* 32. eodem lib. Rip. *in l. si insulam, numer.* 38. *de verb. oblig.* et ibi Angel. Imol. et Jacob. de Belvis. et Jacob. Nigr. Afflict. *decis.* 174. *num.* 1. *et* 2. Caroc. *de locat. et cond. in tit. de mora fol.* 206. *num.* 31. ubi multos cumulat

Covar. *lib.* 3. *variar. resol. cap.* 17. *num.* 4. Fach. *lib.* 8. *cont. jur. cap.* 98. Joseph Lud. *dec. Perus.* 90. *num.* 17. et quod aequitas praed. juris canonici habeat locum in terris Romani Pontificis, secus vero in subditis Imperatoris, tenet Bertaz. *in d. repet. l. si quis major. num.* 30. *et num.* 733. quae opinio non haberet locum, quando esset judicandum secundum aequitatem, et sola facti veritate inspecta. Clar. loco citato, et testatur ita declarasse Senatum; et ideo cautela est, ut faciat emphyteuta committere causam, sola veritate inspecta. Caroc. citato loco, et quod habet locum in terris Ecclesiae solum, tenet Alex. *in cons.* 106. *col.* 3. Gozad. *cons.* 57. *et cons.* 66. *num.* 13. Seraph. *d. privil.* 48. *num.* 28. Et in personis Ecclesiasticis, secus in Saecularibus. Guzad. *eod. cons.* 57. et Dec. *cons.* 138. Sed in hoc contradicit Seraph. ibi *num.* 29. nam opinio Dec. et Gozad. esset contra opinionem illam, quod habet locum in terris Ecclesiae, et non Imperii; cum etiam Judaei possint purgare moram: multo magis laici. Seraph. loco citato *num.* 27. ubi plures cumulat, quod Judaei possunt moram purgare de aequitate canonica, licet Maresc. *var. resolut. cap.* 124. *num.* 16. *part.* 2. cont. teneat, ex sententia Ias. *in l. si insulam, ff. de verb. oblig. num.* 5. et alios refert Caroc. *dicto loco, num.* 89. sed magis * com. opin. est, quod possint moram purgare, ut ibi per eum *num.* 91. sed quamvis Fach. *cont. jur. lib.* 10. *cap.* 91. hanc opin. defendat; tamen dicit, quod contraria est com. sed denumeratis auctoribus com. videtur, quod Judaei possunt moram purgare, et idem tenet Rol. *cons.* 35. *num.* 52. Quae videtur optima ratio, ut habeat locum inter laicos, et in terris Imperii: sequitur Honded. *cons.* 34. *num.* 87. *lib.* 2. et quod emphyteuta privati possit moram purgare, tenet Ias. Bald. Cyn. Aug. Port. et Roncheg. relati per Surd. *d. cons.* 86. *num.* 26. et idem dicit Caroc. ibid *nu.* 93. Sed dato, quod opinio contraria, scilicet, quod emphyteuta privati possit moram purgare, tamen cautela est, quod Dominus statim post cessationem solutionis declaret emphyteutam cecidisse à jure emphyteutico, et tunc moram * purgare non poterit, secundum Dec. *cons.* 146. *col.* 3. ubi alios allegat, et *consil.* 452. *num.* 20. et Rol. *cons.* 8. *num.* 7. et seq. ubi hanc testatur esse magis comm. opin. et refert. Io. Franc. in Add. *ad l.* 2. *C. de jur. emph. col.* 7. *num.* 79.

8 Caeterum, quia casus noster est, an amphyteuta possit purgare moram, stante juramento, verissima erit illa opinio, quod de aequitate canonica mora purgari possit, etiam inter laicos, et in terris Imperii: quia cum tractetur de juramento, etiam ubi jus civile viget, jus canonicum servandum est, etiam per Judices laicos, c. 1. *de nov. oper. nunc.* Seraph. *citato loco num.* 10. ubi allegat Paul. de Castr. *cons.* 8. *vol.* 2. *et cons.* 53. *eodem vol.* Bologn. *cons.* 31. *et in l. si quis major, C. de trans. num.* 92. et dicit ita servari in practica in tota Italia, et *n.* 8. *et* 24. quem sequitur idem Farin. *dict. quaest.* 34. *num.* 141. et eandem opinionem sequuta est Rot. *par.* 2. *dec.* 640. *n.* 6. *recentiss.* Et tanto magis haec opinio sequenda * est; quia in dubio, illa opinio est amplectenda, 9 quae favet purgationi morae. Rip. *in l. si insulam, de verb. oblig. col.* 2. *in fine*, Cach. *dec.* 71. *in fine*, et Judex debet esse pronus, ut sit locus purgationi morae. Cepb. *cons.* 26. *num.* 29. *vol.* 1. Caroc. *decis.* 9. ubi alios refert; et praedictam 10 opinionem sequitur Honded. *d. cons.* 34. *nu.* 87. et procedit, quamvis adesset Statutum, quod deberet servari jus civile, quia stante juramento, jus canonicum est servandum, ut *in ead. dec.* 640. et infinitos cumulat Caroc. *de loc. et cond. in tit. de mora, fol.* 206. *num.* 24.

Amplia tertiò, procedere, etiam stante obli- 11 gatione Camerali, Rot. *divers. par.* 4. *dec.* 728. *sub num.* 4. *ver. non obstat*, ubi dictum fuit, quod opinio Put. *decis.* 456. *lib.* 2. contrarium sententis, non procedit de aequitate canonica; et ita etiam tenet Zacch. de *ob. Cam. qu.* 28. *in fine* Add. *ad d. decis. Ludov.* 559. ac etiam stante instrumento, secundum ritum magnae Curiae. Caroc. citato loco. Burat. *decis.* 819. *num.* 4.

Amplia quarto, ut procedat, non obstante 12 oppositione de non adimplemento, et de rescissione. Rot. *divers. par.* 4. *decis.* 410. *n.* 5. Add. ad d. dec. Ludovis.

Amplia quinto, etiam si in instrumento 13 fuerit renunciatum omni juris, et legum auxilio; quia adhuc potest mora purgari de aequitate canonica. Put. *decis.* 465. *lib.* 2. Vivi. *d. dec.* 331. *num.* 4. Jacob. de Nigris, *in repet. d. l. si insulam, num.* 181. Ceph. *cons.* 35. *num.* 37. *vol.* 2. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. limit.* 41. *num.* 2. ubi late hanc opinionem defendit, celeri tamen satisfactione, Cavalc. *decis.* 38. *num.* 23. *par.* 2. et Caroc. *citato loco num.* 95. etiam stante juramento, *num.* 96.

Contrarium tenet Crot. *in repet. d. l. si insu-* 14 *lam col. pen.* Gozad. *cons.* 57. *num.* 19. Bursat. *cons.* 84. *num.* 6. *vol.* 1. Joseph. Lud. *dec. Perus.* 90. *num.* 15. *et seq.* Curt. *in ead. leg. si insulam, num.* 57. Decian. *cons.* 452. *num.* 19. Rol. *cons.* 13. *num.* 9. *et de lucro dotis, qu.* 42. *num.* 11. Quam opinionem Io. Franc. Bonavogl. in Add. ad *l.* 2. *C. de jur. emph. sub num.* 26. intelligit secundum ea, quae voluit Ceph. *consil.* 25. *n.* 87. *et sequ. vol.* 1.

Declara primam opinionem, nisi renuncia- 15 tum fuisset beneficio purgationis morae; vel nisi clausulae renunciationis essent valde praegnantes; scilicet, quod renunciatum fuisset omnibus auxiliis utriusque juris, tam in generali, quam in speciali, non petendo, nec excipiendo; Sed quando est simpliciter renunciatum non dicitur renunciatum morae purgationi, per rationes

adductas à Put. *in dict. dec.* quam sequitur Vivi. eadem dec. appellans opinionem Crot. et Gozad. caecam, *numer.* 4. et Corb. *dict. limit.* 41. defendit primam opinionem contra Crot. et alios; Nisi tamen aliquod speciale auxilium sit expressum, ante clausulam illam generalem quod tendat ad contractus resolutionem, et vide Cavalc. *d. dec.* 38. *sub numer.* 23. et Caroc. *praed. loco, num.* 97. et vide etiam, quae scripsimus *de sol. can. quaest.* 1. *numer.* 118. in materia remissionis mercedis, stante dicta renunciatione, et *num.* 142. ubi omnino vide, ac etiam infra *num.* 24

16 Cautela tamen est, quod ante declarationem, emphyteuta faciat oblationem, consignationem, et depositum, citato Domino directo, Bursat. *cons.* 233. *num.* 14. *et melius* 235. Ceph. *cons.* 15. *nu.* 29. Bertaz. *d. cons.* 60. Magon. Rnt. *Florent.* 62. Caroc. *dict. dec.* Sed quomodo fieri debeat depositum, diximus supra hoc eodem *tit. qu.* 2. Et stante dicto deposito, declaratio Domini postea sequuta, nihil operabitur. Rot. *divers. par.* 2. *dec.* 28. *in fine.*

17 Secundo, si per Dominum directum fuerit declarata caducitas, tunc celeri satisfactione de aequitatè canonica, emphyteuta poterit moram purgare. Veron. *caut.* 135. sequitur et commendat Decian. *cons.* 138. *sub n.* 6. *et cons.* 452. *nu.* 20. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. car.* 99. *num.* 18. Covar. *var. resol. lib.* 3. *cap.* 17. *sub nu.* 4. Corb. *d. limit. num.* 9. Gabr. *d. concl.* 1. *de trans. n.* 17. Gab. *cons.* 75. *num.* 7. *lib.* 2. Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 22. *tit.* 27. *num.* 35. Et non sunt audiendi, qui contrarium tenent, prout Rom. *cons.* 103. Gozad. *cons.* 57. *num.* 18. Alex. *in d. l. si insulam* Grat. *resp.* 49. *lib.* 1. allegati a Seraph. *privil.* 48. *num.* 17. et alii quos citat Corb. *d. limit* 41. *num.* 9. nam eos reprehendit Covar. citato loco, et Corb. *eod. num.* 9. et merito, quia contra ipsos est decisio Rotae *in recent. part.* 2. *num.* 1. *in fine, et decis.* 577. *et in recentiss. par.* 2. *decis.* 640. *num.* 4. *et* 5. etiam stante juramento, dummodo jus partis non sit factum deterius; et de hoc diximus etiam in tit. *de alien. qu.* 1. *num.* 168. Add. ad *dec. Ludovis.* 159. Bursat. *cons.* 26. *num.* 34. *lib.* 1. ubi de com. Cavalc. *dec.* 38. *par.* 2. *num.* 32. *et* 35. Pacif. *de Salv. inter. insp.* 5. c. 1. *num.* 113 *et seq.* ubi plures dec. Rot. refert, et alios tenentes contrarium, quando adest juramentum, Quia frustra purgationem morae celeri satisfactione concederet text. *in c. potuit de locat.* si statim lapso biennio Ecclesia posset, acceptando caducitatem, impedire celerem morae purgationem; et Cavalc. ibi plures decisiones Rotae Rom. de verbo ad verbum ponit, et in prima decisione dicitur, quod haec opinio habet locum, etiam stante pacto de capiendo possessionem propria auctoritate, in eventum, quod emphyteuta esset morosus in solvendo pensionem, quia non

dicitur incursa mora, quando celeri satisfactione purgatur, jux. *c. potuit de locat.* et quando adest juramentum, et partis non intersit *nu.* 40. Etiam stante obligatione Camerali, Bursat. *dec.* 819. *nu.* 4. *et* 896. *num.* 4. ubi Add. *numer.* 6. dicit ex sententia Rotae, et aliorum, quod non admittitur morae purgatio, stante mora duplicata, et Pacif. *de Sal. inter. insp.* 5. *cap.* 1. *num.* 118.

Declara modo praedicta, quod non procedant, quando jus partis est factum deterius, etiam 18
stante aequitate canonica, vel aliter aliquo modo
damnum est passus, Gab. *d. concl.* 1. *de trans.*
num. 14. Grat. *cons.* 93. *num.* 76. *lib.* 1. Gozad.
cons. 57. *num.* 18. ubi dicit, quod jus alterius
censetur factum deterius, propter expensas jam
factas in lite, cujus opinionem sequuta est Rota
dec. 410. *par.* 4. *divers. num.* 8. Joseph. Ludov.
dec. Perus. 90. *n.* 16. qui alios citat. Seraph. *de*
privil. jur. privil. 48. *n.* 12. ubi quam plures allegat, Maresc. *var. resol. cap.* 124. *num.* 13. *part.* 2.
imo in qualibet parte judicii, mora purgari potest, quando jus alterius non est factum deterius.
Rot. *part.* 4. *divers.* 728. *num.* 4. vel quando est 19
facta executio à jure, vel ab homine, mora purgari non potest, Afflict. *dec.* 174. Caputaq. *dec.*
234. *lib.* 2. Rot. *divers. part.* 4. *dec.* 803. *num.* 2.
et vide Add. ad. *dec. Burat.* 582. *litt. B.* et Add.
ad *dec. Ludovis.* 159. *vers. limitatur secundo.*

Subdeclara, et intellige dictam declarationem, quod, si volens purgare moram, vellet ad- 20
versario suo resarcire damnum, et interesse, et
adimplere factum promissum, deberet audiri, et
admitti ad purgationem morae; quamvis res non
esset integra, et jus partis esset factum deterius
Corn. *cons.* 37. *lib.* 2. *in fine*, Seraph. *eod. nu.* 12.
Rot. *eod. dec.* 728. *sub num.* 4. Sed, si pars adversa non offerret interesse, tunc non esset locus
purgationi morae. Gozad. *cod. cons.* 57. *num.* 18.
Rot. *eod. dec.* 410. *in fine, par.* 4. Add. ad. *d. dec.* 21
Burat. eod. litt. B. Maresc. *dict. cap.* 124. *nu.* 11.
et ad decis. Ludov. 559. *sub num.* 10.

Declara 2. quando in instrumento investiturae adesset pactum resolutivum contractus;
videlicet, si emphyteuta non solvat infra biennium, 22
vel triennium, contractus sit nullius valoris,
vel cadat à commodo contractus: nam pactum
resolutivum contractus, impedit morae purgationem, Rom. *cons.* 427. *col.* 2. Afflict. *dec.* 174.
n. 3. Joseph. Ludov. *dict. decis.* 90. *n.* 27. Seraph.
eod. privil. 48. *n.* 20. Rot. *divers. dec.* 572. *par.* 1.
n. 3. Veral. *decis.* 235. *par.* 2. Put. *decis.* 66. *par.* 3.
Viv. *decis.* 131. *lib.* 4. *n.* 5. *et* 6. Cavalc. *decis.* 43.
num. 48. *par.* 1. et idem esset, si in investitura
dictum esset, quod, si emphyteuta non solvat
intra triennium, cadat ab emphyteusi, ipso jure,
Afflict. *d. dec. in principio.* Et quando adest pactum resolutivum, est dec. Rot. *par.* 4. *divers.*
410. *num.* 7. *et* 869. *in fine*, Add. ad *d. decis.*
Ludovis. 559. *ver. limit.* 3. et praesertim post-

litem molam. Add. *ad decis. Buratt.* 896. *num.* 5 Pacif. *de Salvian. inspect.* 5. *cap.* 1. *num.* 116. et sic vides, quod mora purgari non potest, quando adest pactum resolutivum de jure civili. De jure autem canonico, est maxima difficultas, et adhuc in Rota non esse decisum, refert Verall. *dec.* 235. *par.* 2. et idem dicit Vivius *decis.* 531. *lib.* 3. *num.* 6. sed de jure civili pluries esse determinatum, ut in *ead. dec.* 235. et ita etiam Regiam Audientiam determinasse testatur; ea ratione ex sententia Put. *dec.* 66. *lib.* 3. quia post illud tempus, ex quo abest consensus partium, non est in potestate nostra facere, quod contractus sine consensu manet. Afflict. *dec.* 174. *num.* 3. Rom. *cons.* 427. *col.* 2. Joseph. Ludov. *dec. Perus.* 90. *num.* 27. *et seq. et* in *ead. dec.* Put. *n.* 2. dicitur; Non obstat, quod quando emphyteuta non solvit canonem, lex rescindit contractum, et nihilominus admittitur purgatio morae, *cap. potuit, de locat.* quia illud est in dissolutione legis; et sic ipsa lex in hoc capite specialiter providit; hic autem non est lata provisio (loquens in transactione) sed partes voluerunt statim contractum facere resolutivum, et mitius agitur cum lege, quam cum homine. Item non obstat, quod dispositio contrahentium recipiat interpretationem à jure, Bart. in *l. ut jus jurandi,* §. *si liberi,* ff. *de oper. liber.* Quia supra fuit dictum, quod illud procedit in dubio: hic autem sumus in casu claro, et easdem decisiones refert Caroc. *de locat. et cond. in tit. de mora, fol.* 206. *num.* 37. Caeterum, et si rationes praedictae sint efficaces; tamen si emphyteuta incontinenti post declarationem caducitatis offerat, et deponat canones, videtur evasisse poenam, non attento rigore juris civilis, sed aequitate canonica, ex Bald. in Rub. de his, qui poenae nom. quod scilicet incontinenti semper mora purgari possit, nec momentanea censeatur exclusa, licet reprobetur à Tiraq. *in leg. si unquam, num.* 156. *ver. revertatur, Cod. revoc. donat.* quem refert, et sequitur Caroc. *loco citato, num.* 47.

Et tenendo hanc opinionem, quae est aequa, responderi potest rationibus supra allegatis, quod parva mora, non habetur in consideratione, et parva mora, mora non est, Tiraq. *de ret. lign.* §. 8. *num.* 9. *car.* 437. Seraph. *de privil. jur. privil.* 48. *num.* 2. Seraph. *decis.* 1425. *num.* 3. faciunt quae dicit Burat. *decis.* 110. *num.* 20. loquens de pacto resolutivo, et Ias. *in l. sciendum ff. qui satis cog.* Et licet non possit fieri, quod post illud tempus, non sit in potestate nostra facere, quod contractus sine consensu maneat: tamen quando solutio canonis sit incontinenti, censetur inesse; et paria sunt aliquid vel in ipso actu fieri, vel ante, vel etiam post incontinenti, Gab. *de praes. concl.* 13. *num.* 1. *et* 2. alias opinio contraria esset nimis rigorosa, cum Ecclesia non debeat esse tenax in poenis, maxime, si damnum non patiatur, et ejus conditio non sit facta deterior, ut dixi *de var. caduc. quaest.* 9. *num.* 7. Et iniquum esset, ut emphyteuta privaretur jure suo, et tot laboribus, expensis, et melioramentis, propter moram unius diei, vel duorum, sive trium: et ideo Doctores unanimiter tenent, quod de jure canonico semper admittitur purgatio morae, quando jus alterius non est factum deterius; ut per Seraph. *dec.* 819. *num.* 7. et celeri satisfactione mora purgatur Rot. *divers. par.* 4. *decis.* 410. *num.* 5. et ita etiam mens contrahentium interpretanda est, ut mora parva non attendatur; quia parum, et nihil aequiparantur, ut multa diximus *de solu. can. qu.* 1. *num.* 22. Et pro hac opinione facit etiam quod emphyteuta privatur jure suo, ob illam contumaciam culpabilem, et contemptum in non solvendo canonem, ut diximus *de sol. can. qu.* 1. *nu.* 12. *et* 21. quod non praesumitur, ut ibi: et maxime, si incontinenti fiat solutio et quod mora purgari possit celeri satisfactione, quando adest pactum, ut ipso jure revertatur, modo jus alterius non sit factum deterius, tenet Borg. *dec.* 38. *sub* n. 40. *par.* 2. ubi ponit decisionem Rotae. Et pro hac opinione facit, quod mora purgari potest celeri satisfactione in pacto de retrovendendo. Rot. *in recent. par.* 1. *dec.* 180. *et* 190. Decian. *cons.* 84. Licet à Mant. *de tacitis fol.* 291. *tom.* 1. *num.* 48. reprobetur; cum in hoc pacto de retrovendendo, adsit etiam tacite pactum resolutivum, ut per Ludovis. *dec.* 559. igitur mora purgari potest, ut supra. Facit etiam, quod aequum non est, ut quis propter momentum temporis, perdat jus suum: Et incontinenti, quod post factum est, in actu ipso, et tempore legitimo factum dicitur; et lapsa die à lege, vel ab homine adjecta, statim non incurrit moram, sed debet expectare adhuc modicum tempus, quasi pro eo habeatur ac si die statuta venisset. Cacher. *dec.* 71. *num.* 50. 52. *et* 54. Facit quoque pro hac opinione quod partes censentur se conformare cum dispositione juris communis, ut dixi supra *de var. caduc. qu.* 2. *num.* 19. Et dictum pactum intelligitur, Domino volente; Add. *ad dec. Buratti,* 896. *tom.* 3. Cum ergo de jure, mora celeri satisfactione purgari possit, Ergo etc. Deinde Judex debet esse pronus, ut sit locus purgationi morae, et in dubio, ita teneri debet, ut dixi supra *num.* 9. *et* 10. Et pro hac etiam opinione facit id, quod Ceph. *cons.* 26. *lib.* 1. *num.* 22. *cum duobus sequ.* quod actum faciens, censetur se astringere legibus de illo actu loquentibus, loquens de eodem pacto resolutivo; Et ratio affertur *in d. dec.* Put. 66. *par.* 3. Et idem dicendum, si dictum sit; Libere revertatur ad Dominum, si non solverit. Corh. *d. limit.* 41. *num.* 14 ubi alios allegat; Et tanto magis si adesset etiam clausula, Rato manente pacto, ibi *num.* 16. nec etiam de aequitate canonica. Viv. *ead. dec. nu.* 6. Hier. de Caeval. *in spec. com. op. cont. com. qu.* 848. stante clausula, rato manente

pacto, et Pacif. *Salvian. inter. insp.* 1. *cap.* 1. *n.* 119. Licet contr. alii teneant, quando adest claus. Rato manente pacto, ut per Pacif. ibidem; et dist. ut per Corb. *dict. causa limit.* 41. *num.* 16.

23 Subdeclara, et intellige praedictam secundam declarationem habere locum, si Dominus velit uti dicto pacto resolutivo; alias ipso nolente, uti admittitur emphyteuta ad purgationem morae. Seraph. *decis.* 1150. Add. *ad d. decis.* 559. *Ludovis.* et Add. *ad d. dec. Burat.* 896. *n.* 5.

24 Declara tertio, ut non procedat; si emphyteuta in instrumento investiturae in specie renunciavit beneficio purgationis morae. Afflict. *d. dec.* 174. ubi alios allegat Cepb. *cons.* 25. *vol.* 1. Rip. *in d. l. si insulam, num.* 117. cum aliis, quos refert Corb. *d. limit.* 41. *num.* 12. Pacific. *de Salvian. inter. inspec.* 5. *cap.* 1. *nu.* 117. ubi dicit procedere tam ex parte actoris quam rei, et vide supra *numer.* 15. et tenet idem Cepb. *cons.* 26. *num.* 37. cum multis seq. quod clausula renuncians omni legum auxilio, non tollit purgationem morae, nisi specialiter morae purgationi sit renunciatum in individuo; Et *num.* 46. respect. Alex. *cons.* 11. *lib.* 2. ut loquatur, quando aliqua juris auxilia specifice praecesserunt, et quando conventum est expresse, et specialiter, quod mora quamtumvis minima purgari non possit, Rot. *in recent. par.* 6. *decis.* 218. *num.* 14. ubi infinitos cumulat.

25 Declara quarto, si postquam elapsum est biennium, seu triennium, Dominus convenit emphyteutam super devolutione, et ipse negat se emphyteutam; quia tunc non poterit amplius moram purgare. Spec. *in* §. *nunc. aliqua quaest.* 81. *de locat.* Nam negando, dicitur male versari, et potest privari, ut diximus *de var. caduc. qu.* 5. Imo dicit ibi Spec. quod idem sit, si Dominus petat canonem, et emphyteuta denegat illum solvere: Quia non poterit amplius moram purgare. Sed haec quaestio pendet ab illa quaestione, An Dominus petendo canonem, videatur remisisse caducitatem, ut considerat Ias. *in dict. l.* 2. *num.* 85. de qua diximus *in dict. quaest.* 5. *numer.* 3. *et seq.*

26 Caetera videnda erunt apud Gabr. *d. cons.* 1. *de trans.* Seraph. *d. privil.* 48. Add. *ad d. dec. Ludovis.* 559. Maresc. *var. resol. cap.* 124. *lib.* 2. et Pacific. *de Salv. inter. inspec.* 5. *cap.* 1.

27 Hoc tamen sciendum erit, intra quantum tempus possit emphyteuta moram purgare, cum tex. *in d. c. potuit*, dicat solum, nisi celeri satisfactione postmodum sibi consulere studuisset. In hoc articulo adsunt plures opiniones, ut Menoch. refert, *de arbitr. cas.* 7. *lib.* 2. *Cent.* 1. et Corb. *d. limit.* 41. Sed ne sim longus, consulto omittam, cum magis com. opinio sit, quod in hoc stetur Judicis arbitrio, Clar. § *emphyteusis, quaest.* 8. *in fine.* Menoch. *d. cas.* 7. Rot. *in dec.* 610. *par.* 2. *num.* 5. *recentiss.* Affl. *d. dec.* 174. Ias. *in d. l.* 2. *num.* 79. Joseph. Ludovis. *dec. Perus.* 90. et bonus Judex debet considerare qualitates personarum, rei debitae, temporis, et loci distantiam et etiam causas debitae solutionis, et omnes alias circumstantias, ex quibus arbitrari debebit, utrum emphyteuta celeriter satisfecerit, vel procrastinatus fuerit solutionem. Seraph. *dict. priv.* 48. *num.* 11 et videnda erit *decis. suprad.* 640. et Corb. *d. limit. à num.* 19. *usque ad finem*, videndus etiam Honded. *cons.* 34. *n.* 86. *et seq. lib.* 2. et infinitos cumulat Caroc. *de loc. et conduc. in tit. de mora, fol.* 206. *n.* 3. *cum seq.* Ubi etiam ampliat, quod remittitur arbitrio Judicis, etiam, si Constitutio, vel conventio diceret, ut mora quanto citius purgaretur, ac etiam si Constitutio emanaret, ut audiatur in purgatione morae, si eam citius purgaverit. Verum hoc arbitrium debet esse aequum et rationabile, attentis circumstantiis, et qualitate operis. Considerabit etiam, si conductor, emphyteuta, et similis sunt divites vel pauperes: nam diviti majus pauperi minus tempus indulgetur. Ias. *in l.* 2. *C. de jur. emphyt. n.* 84. Considerabit etiam qualitatem operis, vel rei. Bero. *in cap. potuit, de locat, n.* 142. pariter si infra octo dies Decian. *cons.* 138. *n.* 7. Considerabit insuper modum in solvendo, si in judicio, vel extra, sponte, et sine aliqua interpellatione. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 499 *num.* 16. et si admitteret emphyteutam ad purgandam moram post duos menses. Jason. *in l.* 2 *col.* 45. *eodem tit.* cum aliis per ipsum allegatis. Et debet Judex habere respectum ad totum tempus, ut si emphyteutae detur biennium, non debet dari tempus quadrimestre ad purgandum moram. Rip. *in l. insulam. de verbor. obligationib. sub num.* 36. caetera videnda erunt pro morae purgatione, quae scribunt praedicti Doctores, et Caroc. citato titulo. Est etiam attendenda consuetudo loci; Et in hac mea Civitate solitum est admittere emphyteutam ad purgationem morae infra duos menses.

QUAESTIO VII.

SUMMARIUM

Biennium, seu triennium incipit à die contractus, et investiturae, non à die solutionis, num. 1. — Nisi adsit juramentum, num. 3. — Et nisi dictum sit, quod incipiat à die solutionis, num. 4. — Solutio facienda in tali die operatur, quod debitor constituitur in mora, et tenetur ad interesse quanti plurimi nu. 2. — Biennium, sive triennium, debet esse continuum, et ideò requiritur, quod emphyteuta cesset per biennium, seu triennium continuum, num. 5.

Successive quaeritur, An biennium, sive triennium, in quo debet emphyteuta solvere canonem, (alias caderet à jure suo) debeat incipere à die contractus, sive obtentae investiturae, an vero à die destinatae solutionis? Exemplum: investitura est facta de mense Januarii, et solutio facienda est in die Paschatis Resurrectionis, vel in die S. Martini, si emphyteuta cessavit solvere per duos, si est Ecclesiae, vel tres, Sanctos Martinos, si est profsua, et Dominus declaravit caducitatem de mense decembris, an valeat declaratio? Et dicendum est, quod non; quia quoad poenam caducitatis requiritur integrum, et continuum biennium, 1 sive triennium esse decursum; et istud biennium sive triennium incipit à die contractus, et investiturae, et non à die solutionis, Alex. *in l. divortio*, §. *ob donationes*, *num.* 10. *ff. sol. matr.* Grat. *cons.* 79. *num.* 8. *vol.* 1. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. quaest.* 1. Cavalc. *decis.* 43. *num.* 16. *et* 45. Rot. *divers. part.* 4. *decis.* 896. *num.* 3. dixi etiam supra *quaest.* 1. *eod. tit. num.* 377. *et seq.* Nam solutio facienda in festo S. Martini, seu Paschatis, ex partium conventione, solum operatur, quod post dictum tempus, emphyteuta est in mora, et tenetur ad dàmna, et interesse quanti 2 plurimi Domino, et potest cogi ad solvendum, juxta, *leg. vinum*, *ff. si cert. pet. et leg. si mora*, *ff. solut. matr.* et non quod ceciderit in commissum: 3 nisi adesset juramentum in investitura, quia tunc propter juramentum, et periurjum, poterit expelli, et privari, juxta *l. si quis major*, *C. de trans.* Bero. *cons.* 125. *num.* 12. *vol.* 1. Gozad. *con.* 57. *num.* 10. *vol.* 3. Clar. §. *emphyteusis qu.* 8. *ver. et hoc quidem*; sed juramento, quomodo intelligendum sit, dixi supra hoc eod. tit. *quaest.* 1 *nu.* 35. *cum aliis seq. et de var. caduc. quaest.* 1. *num.* 43. *cum seq.*

Declara praedicta, nisi in investitura fuisset 4 dictum; Quod conductio incipiat à tempore, vel die S. Martini praeteriti, vel futuri, ut notat Alex. *cons.* 105. *num.* 17. *vol.* 3. Cavalc. *dec.* 43. *nu.* 45. supra allegata, Mart. *de claus. claus.* 319. *par.* 1.

Biennium, ut dixi, sive triennium, debet 5 esse continuum; quia alias esset interrupta praescriptio, per solutionem medii temporis, Salyc. *in d. l.* 2. *Cod. de jur. emphyt. num.* 1 *et* 6. Alber. ibi *num.* 13. Soc. *cons.* 118. *num.* 9. *vol.* 4. Red. *de reb. Eccl. non alien. paq.* 497. *num.* 3. Bald. *in Auth. qui rem*, *C. de Sac. Sanct. Eccl.* ubi dicit, quod, si emphyteuta solvit censum primo anno, secundo autem non, tertio anno solvit, et quarto non solvit, non potest expelli: nam requiritur, quod cesset per biennium continuum, vel triennium continuum, Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. qu.* 3. dixi etiam in *d. qu.* 1. *num.* 377. *et seq. de sol. can.* Caroc. *de loc. et cond. fol.* 61. *numer.* 62.

Haec quaestio fuit hodie impressa, et absoluta, quae est dies XVII. mensis Aprilis MDCXXXXIII. memorabilis quidem, propter adventum Illustriss. et Reverendiss. D. Antonii Comitis Monte Catini, Nobilissimi Ferrarien. ad hanc suam Ecclesiam, jam in portum regressam; et proinde ipsa admodum laeta Pastorem suum suscepit.

QUAESTIO VIII.

SUMMARIUM

Solutio canonis fieri debet tempore, quo inter partes actum est, alias in fine anni, num. 1. — Nisi adsit consuetudo, quia illa servanda erit, num. 1.

Deinde quaeritur, Quo tempore pensio, sive canon solvi debeat? Et licet obiter hunc articulum tetigerim *in Praeludiis qu.* 1. *num.* 11. tamen hic est locus proprius istius articuli. Dico ergo breviter, quod Iss. *in l.* 2. *num.* 180. *C. de jur. emphyt.* tenet, quod, si in instrumento investiturae actum sit, quo tempore solutio fieri debeat, illud tempus observandum est; si autem non est appositum, in fine anni solutio fieri debet, nisi adsit consuetudo; quia illa attendi debet; ut dicit Clar. §. *emphyt. qu.* 12. in principio attestans, quod de consuetudine, in fine anni solvitur inte-

gra pensio; et quod in fine anni debeat fieri solutio, tenent omnes, quos congerit Cavalc. *dec.* 44. *part.* 1. *num.* 75. Gomez. *in tit. de locat. et conduct. num.* 13. Caroc. *de locat. et conduct. fol.* 199. *qu.* 13. *num.* 5. et Corb. *de caus. privat. ob non solut. can. qu.* 8. *et pract. Papien. in form. libelli, quo agitur ad ficti praest. in ver. omni anno.*

Nec obstat Gloss. *in ver. cautum, in dict. l.* 2. quod solutio fieri debeat in tribus vicibus juxta text. *l. placuit, Cod. de coll. fund. pat. lib.* 11. Quia ejus opinionem reprobat Ias. loco citato, et Corb. *d. qu.* 8. Vel dic, quod illa Lex, placuit, loquitur in fundo publicis emphyteuticis, et tributariis, ut ibi dicit Ias. et Gom. *d. num.* 13.

QUAESTIO IX.

SUMMARIUM

Emphyteuta, si non solvat canonem per 30. vel 40. annos, non potest expelli, sed tenetur solvere censum non solutum et non praescribit liberatem secundum op. glos num. 1. — Cont. tenet. Bart. et alii, num. 3. — Sed cont. Bart. tenet Ias. et alii, num. eodem. — Distingue tamen, ut num. 4. — Quae distinctio reprobatur à Thess. qui aliter dist. num. 9. — Sed ejus dist. reprobatur, no. 10. — Emphyteuta non praescribit liberationem, propter malam fidem, num. 2. — Emphyteuta, nec ejus successor universalis, non praescribit liberationem à canone solvendo, num. 5. — Nec haeres haeredis, num. 12. — Extraneus, sive Tertius, qui possedit rem emphyteuticam, uti propriam, praescribit spatio decem annorum, vel 20. cum titulo, et bona fide, sed non cum mala fide, num. 6. — Extraneus, qui habuit possessionem, lite pendente, non praescribit, propter malam fidem, num. 7. — Praelatus habet restitutionem in integrum, adversus praescriptionem 40. annorum, stante ejus ignorantia, num. 9. — Statutum de debito non petito infra certum tempus, non procedit stante mala fide debitoris, num. 10. — Praescriptio non habet locum, etiam spatio centum annorum, stante mala fide, et procedit etiam in haerede, et haerede haeredis, num. 12. — Torquatus Marescotus Romanus, Gubernator Civitatis Fulginiae laudatur, num. 6. — Solutio canonis, an praesumatur spatio 30. annorum, num. 11.

Supra hoc eodem titulo, *q.* 1. *num.* 382. dixi, quod in praesenti quaestione erit videndum particulariter, An emphyteuta possit praescribere libertatem à canone solvenda pro tempore tam praeterito, quam futuro, si cessaverit solvere canonem per 30. vel 40 annos, et semper emphyteusim possederit? Et quia aliqua etiam scripsi in *ead. q.* 1. *ampl.* 43. pro praesenti dubitatione; ideo erunt omnino videnda. Hanc igitur quae-
1 stionem originaliter movet Accurs. *in leg. competit C. de praescript.* 30. *vel* 40. *annor* ubi concludit, quod emphyteuta non possit expelli, qui per tantum tempus cessavit in solutione, sed teneatur solvere censum alias solutum, et per id tempus non solutum, nulla 30. vel 40. annorum praescriptione obstante; ita ut non praescribat liberationem: et hanc opinionem tenent alii, quos refert Thess. *dec. Pedam.* 179. *numer.* 1. Spec. autem *in §. nunc aliqua, qu.* 44. *de locat.* tenet, quod non praescribat liberationem; quia Dominus possidet civiliter; ideo contra eum non praescribitur, Et opinio Spec. approbatur à Rot. *decis.* 164. *in recent. part.* 2. et stante ejus
2 mala fide, etiam, si longissimo tempore canonem non solvat, non propterea praescribit. Mariau. jun. *cons.* 111. *col. fin. vol.* 2. Grab. *de praescript. concl.* 4. *num.* 26.

3 Contrarium tenet Bart. *in d. l. competit*, dicens, quod, si Accurs. de praescriptione solutionis intelligitur, male loquitur; et ideo ipsum intelligit, ut loquatur in emphyteuta non solvente pensionem per 30 annos, ut non praescribat dominium; vel de illo, qui solvit per 30. vel 40 annos, et faciat rem emphyteuticam, et tunc dicit, Glossam bene loqui; et remanet in ea opinione, ut ob cessationem solutionis praescribat, non solum solutiones decursas, sed etiam libertatem; et id etiam apertius tenet *in l. jus emphyteutici, in fine Cod. de fund. patrim. lib.* 11. *per l. fin. Cod. de fund. rei priva.* Et hanc sententiam tenent alii, quos refert Thess. loco citato, Corn. *cons.* 142. *nu.* 11. *lib.* 3. Bero. *cons.* 114. *num.* 23. ubi dicit hanc esse com. op. et Redo. *de Reb. Eccl. non alien. pag.* 500. *num.* 26.

Sed opinio Bart. non ita indistincte recipitur à Ias. *in l.* 2. *C. de jur. emph. quaest* 28. volens illam procedere in praescriptione decursi temporis, non in libertate: ita ut praescribat emphyteuta praeteritas pensiones, sed ad futuras teneatur, quia alias esset dura opinio Bart. et juxta opinionem Ias. judicavit Senatus Pedam. ut refert Thess. *ead. dec. num.* 4.

Mihi autem placet distinctio Balb. *de prae-* 5
script. 4. *par. quaest.* 8. *num.* 2. quem sequitur Corb. *de caus. privat. ab non sol. c. limit.* 31. Aut emphyteuta, qui cessavit in solutione per tempus praedictum, habet malam fidem, ut est ille, cui concessa est emphyteusis, aut qui ipsam emphyteusim recognovit aliquando à Domino, et is propter malam fidem, nullo tempore praescribit, secundum communem opinionem canonistarum *in c. de sepult.* nec pariter praescribit haeres emphyteutae, cui nocet mala fides defuncti, idem Balb. *ead. tract. par.* 2. 3. *princ. quaest.* 14. et hanc opinion. Balb. tenet etiam Joan. Andr. et Butr. in capitulo olim causam circa fin. de cens. ubi

dicunt, quod praescriptio census non currit cum mala fide: et ideo secundum eumdem Balb. malo loquuti sunt Bart. et Ias. et quod emphyteuta non praescribat propter malam fidem, nec ejus successor universalis nec haeres haoredis, infinitos congerit Honded. *cons.* 80. *num.* 72. *et seq. volum.* 2. Corb. citato loco, Ant. Gabr. *de praescr. concl.* 5. *cer. primo amplia.* Bursat. *cons.* 23. *nu.* 19. *lib.* 1. ubi tenet, etiam in praescriptione immemorabili centum annorum; et quod emphyteuta, stante mala fido non praescribat etiam spatio longissimi temporis, contra Dominum, nec ejus successor, adest pulchra decisio Rotae coram Lancellotto, in una Romana domorum in Burgo 24. Maii 1602. impressa per Zacch. *de oblig. cam. decis* 141. *num.* 19. *et seq. et in recent part.* 2. *decis.* 164. et ita ego alias declaravi caducitatem; et declaratio mea fuit confirmata per Excellentiss. et doctissimum Dominum Torquatum Marescottum Romanum, tunc temporis Civitatis Gubernatorem meritissimum, et integerrimum, qui
6 multis honoribus, Gubernationibus, officiis, ot administrationibus praeclare, et summa cum ejus laude perfunctus est, et nunc Illustrissimi, et Revereodiss. D. A. C. est dignissimus in criminalibus locum tenens. cum iste casus accidisset in hac Abbatia S. Crucis de Saxoviva. Aut is, qui cessavit solvere canonem, est extraneus, qui rem
7 tenuit, et possedit, uti propriam, et liberam, et sic titulo pro suo, et is praescribet dominium directum spatio decem, vel 20. annorum. sicut praescriberetur plenum dominium, cum titulo, et bona fide; sed de hoc vide supra *de sol. can. quaest.* 1. *num.* 252. sed si sine titulo, praescribet spatio 30. annorum, cum bona fide; cum mala autem fide nullo tempore praescribet, *cap. fin. de praescript etc.* possessor, *de reg. jur. in* 6. ita Balb. citato loco Castr. *consil.* 213. *nu.* 2. *vol.* 2. Bero. *consil.* 114. *num.* 27. Corb. *ead. limit* 31. *num.* 3.
8 et quando babuit possessionem lite pendente, non praescribet; quia dicitur in mala fide. Rot. *d. dec.* 141. *num.* 21. et praed. dist. Balb. tenet Fachin. *cont. jur. lib.* 8. *cap.* 99.

9 Sed, si Praelatus Ecclesiae ignorasset bona emphyteutica, quae per extraneum possidentur, uti propria, et allodialia, esse emphyteutica, daretur ei restitutio in integrum, ex capite ignorantiae, et adversus praescriptionem 40 annorum. Alex. *cons.* 169. *num.* 15. *vol.* 2. attestans hanc esse comm. opin. Rom. *cons.* 123. Balb. qui hanc esse magis comm. profitetur in eod. tract. 4. *part.* 4. *part. princ.* Roland. *cons.* 68. *num.* 24. *vol.* 3. qui de com. testatur et *cons.* 72. licet non desint, qui contradicuot, ut per Corb. *d. limit.* Sed de boc videndus erit Odd. *de rest. in integr. quaest.* 90. *art.* 5. 6. *et* 7. *par.* 2. et Maresc. *var. resol. cap.* 16. *lib.* 1.

10 Caeterum supradicta distinctio Balb. et Corb. reprobatur à Thess. *dict. dec. num.* 5. et ipse ibi aliter distinguit. Aut constat expresse ex confessione emphyteutae, vel aliis conjecturis ipsum solitum, et teneri solvere canonem in singulis annis, sed per 30. aut 40. annos continuos non solvit, et de praescriptione liberationis solum disputatur; tunc non obstare exceptionem praescriptionis, et veram esse opinionem. Gloss. *in dict. l. competit*; sed per cessationem non erit emphyteuta expellendus, per tex. *in ead. l. competit.* Aut controvertitur super liberatione canonis emphyteuta dicente, sibi remissum esse; tunc ex diuturnitate temporis praesumitur illum hujusmodi liberationem obtinuisse juribus per eum allegatis, et contraria Domino incumbit probatio, ut per Cravet. et alios quos refert Masc. *de probat. lib.* 2. *concl.* 601. *nu.* 3. praesertim (dicit ipse) si in constitutione adesset pactum de affrancando, ut fieri solet in Civitate Astensi: tunc enim sufficeret allegare praescriptionem, vel praesumptionem solutionis, quoad tempora praescriptionis in privatis sufficiunt 30 anni, in Ecclesia vero requiruntur 40. ut supra eod. tit. *q.* 1. *nu.* 253. diximus. Sed, si essent decursi illi 30 anni, tunc teneretur solvere emphyteuta solummodo pensionem proximo praeteritorum trium annorum; quia currit usucapio fructuum pro praeteritis annis; Et supradicta intelligenda esse, si emphyteuta non fuisset interpellatus; quia tunc si esset interpellatus 30. vel 40. anni decursi essent; Et idem, si essemus in promissione jurata;
Et quod ex spatio 30 annorum, cum taciturnitate 11
et silentio Domini praesumatur, emphyteutam solvisse canonem, tenet Masc. *de prob. concl.* 1318. *n.* 27. Neviz. *cons* 57. *num.* 7. Paris. *cons.* 137. *n.* 12. *lib.* 4. Bertaz. *cons. civil.* 11. *n.* 6. *et seq.* Bero. *cons.* 19. *n.* 9. *vol.* 3. Corn. *cons.* 277. *vol.* 8. Cephal. *cons.* 249. *n.* 9. *et* 11. *vol.* 2. quos refert Burg. *de laud. insp.* 20. *n.* 5. *p.* 3. *et* 11. *et n.* 15. licet loquatur in laudemio, quod cessat mala fides emphyteutae, ex negligentia Domini, et transmutetur mala fides in bonam. Quae opinio de jure canonico non est tenenda propter malam fidem; per ea quae dicit Balb. *de praescrip.* 2. *p.* 3. *p. princ. num.* 2. Cavalc. *dec* 27. *num.* 22. *et seq. p.* 1. et per ea, quae supra diximus *num.* 4. et infra.

Et licet auctoritas Thess. magna sit; tamen 12
ejus opinio non potest procedere de jure canonico, propter malam fidem emphyteutae, et jus universalis successoris, ut dictum est per *cap. fin. de praescript.* Covar. *in regula possessor.* §. 8. *num.* 3. *et* 4. *glos.* 9. Cephal. *cons.* 102. Villalob. *in rer. praescriptio, num.* 205. Borg. *dec.* 44. *nu.* 80. et aliis allegatis per Caroc. *de loc. et cond. fol.* 238. *nu.* 16. *cum. seqq.* quemadmodum etiam statutum de debito non petito infra certum tempus, non babet locum, stante mala fide, secundum comm. et veriorem sententiam, ut per Surd. *dec.* 13
158. Seraph. *dec.* 614. Et quod praescriptio non

habeat locum, stante mala fide, etiam in praescriptione centum annorum de jure canonico, 14 infinitos congerit Honded. *cons.* 82. *num.* 41. *et seq. lib.* 1. et non solum habet locum in Auctore, et defuncto, verum etiam in quocunque haerede universali, et non solum in primo, et immediatu, sed etiam in haerede haeredis. Cravet. *cons.* 431. *num.* 2. *lib.* 3. Honded. *eod. cons. nu.* 47. *et cons.* 80. *lib.* 2. *nu.* 72. *et seq.* et Greg. XV. *dec.* 246. et ibi Add. *num.* 6.

Debeo etiam ponere opinionem Paul. de Castr. *in l. plures, num.* 6. *C. de fid. instr.* qui etiam hanc quaest. late tractat, referendu plures opiniones Doctorum, approbans sententiam Mar. quam communem appellat, videlicet quod, si teneris mihi ad annuam praestationem, et stetisti per annos 30. quod nihil solvisti, si quaeritur, an praescripseris pro praeteritis praestationibus, et etiam futuris, et non praescripseris, nisi uni praestationi, scilicet illi, quae debuit fieri, jam sunt anni 30. sequentibus vero, et etiam futuris non praescripseris: nam ad hoc ut praescribas, requiritur, quod cessaveris per annos 30. et hoc non potest dici, nisi in illa praestatione, quae debuit fieri jam sunt anni 30. non in sequentibus in quibus non transivit tantum tempus, scilicet 29. vel 28. et sic de singulis, et pro futuris non possum petere, et non valenti agere non currit praescriptio *l.* 1. *in fine, de ann. excep.* et sic pro futuris, non est inchuata praescriptio, sed pro praeteritis sic, sed non est completa, nisi pro illa prima, quae etiam debuit fieri jam sunt anni 30. Quam etiam opinionem sequitur Add. ad Pract. Papien. *in forma libelli, quo agitur ad ficti praest. in ver. omni anno,* loquens de emphyteuta.

Et sic dubitari etiam potest de opinione Bald. quod scilicet extraneus, sive tertius, qui non sit successor universalis, cum titulo, et bona fide praescribat dominium directum, spatio decem annorum inter praesentes, et viginti inter absentes, ut supra *num.* 7. quia loquimur de canone, et sic de annuis praestationibus, et quaelibet annua praestatio indiget sua praescriptione 30. annorum (ut dictum est) et tenet Gig. *de pens. quaest.* 83. *et* 84. Guid. Pap. *dec.* 406. Boer. *dec.* 336. Virg. de Bocc. *de cens. par.* 3. *num.* 67. et in materia Salviani interdicti, contra tertium est dec. Rotae coram Ubaldo, impressa per Pacif. *de salv. inter. in fine tractatus, dec.* 301. quae est etiam impressa per Farin. *dec. posth.* 315. *et dec. seq.* coram Justo: idem Pacif. *eod. tract. insp.* 2. *c.* 11. *num.* 292. et contra Ecclesiam requiratur spatium 40. annorum, ibi *num.* 279. Quomodo ergo poterit extraneus, sive tertius possessor praescribere spatio decem annorum?

QUAESTIO X.

SUMMARIUM

Emphyteuta, si tenetur solvere pensionem quolibet mense, si cesset solvere, tempus debet duplicari, ut possit expelli. num. 1. — Contrarium, quod requiritur biennium, sive triennium. num. 2.

1 Quaero etiam, prout facit Ias. *in l.* 2. *Cod. de jur. emph. quaest.* 14. Aliquis dedit rem in emphyteusim, pacto expresso, quod sibi fiat solutio canonis, quolibet mense, an requiratur triennium completum, vel biennium, vel tres menses, ut possit expelli, si cesset in solutione? Spec. *in §. nunc aliqua, de locat. quaest.* 87. movet etiam istam quaest. et tenet debere duplicari istud tempus: nam sicut quando facienda est solutio in fine anni, duo anni requiruntur, si sit emphyteusis Ecclesiae, et tres si eat privati, ita tres menses, vel duo, non sufficiunt, sed duplicari debent, juribus per eum allegatis et cum eo simpliciter pertransit Joan. Fab. dicit ibi Ias.

Contrarium tamen tenendum est, quod re- 2 quiratur biennium in Emphyteusi Ecclesiae, et triennium in privata. Ias. *in dicta quaestione decimaquarta,* quem sequitur Redoan. *de reb. Eccl. non alienand. pag.* 498. et ante ipsos Ju. Andr. *in addit. ad Specul. in eod. quaest.* 87. Cassador. *decis.* 3. *de locationibus* cum aliis quos refert Corbul. *de caus. privat. ob non solut. canon. quaest.* 11.

QUAESTIO XI.

SUMMARIUM

Emphyteuta, si per mundum vagatur, Dominus potest non admittere procuratorem ad solutionem canonis, nisi per conjecturas constet ipsum vivere. nu. 1. — Mors probari debet ab eo in qua se fundat. n. 2.

Quaero, si emphyteuta vadat per mundum vagando, et nescitur, si vivat, et eius procurator quolibet anno solvit canonem, an Dominus possit talem procuratorem non admittere ad so-

lutionem canonis? Et videbatur dicendum, quod teneatur recipere canonem; quia, ut diximus supra *qu.* 1. *hoc eod. tit. n.* 322. Dominus non tenetur recipere canonem ab extranea persona, nisi sit procurator: nam tunc tenetur; Contrarium tamen tenet Spec. *in tit. de locat.* §. *nunc aliqua*, *quaest.* 144. dicens, quod propter dubium mortis, potest ecclesia talem procuratorem non admittere, et emphyteusim revocare, nisi per conjecturas constaret, quod viveret. Bal. *in Auth. qui rem*, C. *de sac. san. Eccl. in fine*, idem dicit, et sequitur Redo. *de reb. Eccl. non alien. pag.* 27. *nu.* 17. et iste casus cum accidisset hac Abbatia S. Crucis, quia conjecturae erant, quod emphyteuta vagabundus erat mortuus, ita observari feci: et ideo Ias. *in l.* 2. *n.* 88, *et seq. C. de jur. emph.* formans istam quaest. quando emphyteuta vadit vagando per mundum, et nescitur ubi sit, et an sit vivus, vel mortuus, nullis relictis filiis, nec nepotibus, dimisit tamen procuratorem, qui vult stare in possessione, donec certificatus fuerit de morte, et solvere canonem, sed Dominus non vult recipere, quid juris sit? Spec. ut dixi, tenet, quod emphyteuta, si triennio abfuerit, licet pensio semper soluta fuerit, Dominus poterit rem vendicare; Sed ipse Ias. tenet contrarium; quia, 2
qui se fundat super morte alicujus, debet probare, saltem per famam; alias in dubio praesumitur vivere, *l. si quidem*, et ibi not. *ff. sol. matr. et l.* 2. §. *si dubitetur*, *ff. quemad. test. aper.* Bald. vero *in dict. auth. qui rem*, dicit recurrendum esse ad conjecturas, ubi autem nihil omnino appareret, tenet pro ecclesia, quod poterit rendicare. Caeterum idem Ias. respondet, quod licet in dubio tenenda sit opinio, quae facit pro ecclesia; tamen, cum ecclesia se fundet ex morte, si cessarent conjecturae mortis, alio non apparente, ecclesia non poterit vendicare rem ab illo procuratore, qui pro absente solvit; Et hanc opinionem sequitur Felin. in c. quoniam frequenter, §. *porro*, *nu.* 24. *Ut lit. non contest.* et Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 24, *nu.* 20.

QUAESTIO XII.

SUMMARIUM

Emphyteuta, an cadat a jure, si solvat canonem patri Domini directi, n. 1. — Pater est legitimus administrator bonorum filii, etiam ipso invito. n. 2. — Pater est legitimus administrator bonorum filii, ratione usufructus, n. 3. — Pater in bonis castrensibus, vel quasi, et aliis enumeratis, non habet usumfructum. n. 4. — Pater in bonis, in quibus non habet usumfructum, habet quandam commoditatem. nu. 5. — Pater in bonis ecclesiasticis filii, non habet usumfructum, sed tenetur filio restituere, numer. 6. Clericus potest disponere, et testari de adventitiis, sine consensu patris, ibid. — Pater in bonis feudalibus, et emphyteuticis non habet usumfructum, et maxime si essent bona ecclesiastica. n. 7. — Pater recipiendo canonem praejudicat filio. numer. 8. — Et an possit caducitatem declarare, et remittere, ibid. — Emphyteuta habens justam causam excusatur a caducitate. num 9. — A caducitate omnis causa, etiam injusta excusat, nu. 10. — Solvens canonem fratri Domini directi, an excusetur a caducitate, n. 11.

Non inutile quaerere, si emphyteuta solvat canonem patri Domini directi, An cadat a jure suo? Et quod non cadat, facit, Quia pater est legi-
1timus administrator bonorum filii, filio ipso in-
2vito. §. 1. *Inst. per quas person. nob acq. l. cum oportet*, §. *non autem*, *C. de bon. quae lib.* Bart.
**in l. pater*, *qui castrense*, *numer.* 2. *ff. de cast. pecul.* et est comm. opin. ut per Ascan Clem. *de pat. potest. effect.* 12. *n.* 1. Rot. 2. *par. dicers. dec.* 47. *n.* 21.

3 Pro contraria parte, facit, quod pater est legitimus administrator bonorum filii, ratione ususfructus; et ideo in his rebus, in quibus pater non habet usumfructum, non est legitimus administrator. Paris. *cons.* 157. *num.* 21. Capic. *dec.* 56. Asr. Clem. *loco citato*, *num.* 11. Rot. Macer. de Amat. *dec.* 70. *num.* 21. Ex quibus infertur, quod pater in bonis castrensibus, vel
4quasi castrensibus, et donatis a Principe, et aliis, de quibus per Gloss. et Ang. *Inst. per quas pers. nob. acqu.* §. 1. *ver. usumfructum*, et per Clem. eod. loco, non habet usumfructum, nec est legitimus administrator. Cavalcan. *de usuf. n.* 181. quamvis ratione patriae potestatis habeat pater in dictis bonis, non usumfructum, sed quan-5
dam commoditatem. Aret. *in d.* §. 1. Ias. *in l. cum filio familias*, *num.* 158. *ff. de legat.* 1. Cavalc. citato loco, et Clem. *eod. tract. effect.* 2. *n.* 41. Et in quibus haec commoditas consistat, vide per eundem Cavalc. ibidem, et vide omnino infra *de divers. qu. emph. qu.* 17. *et de laud. qu.* 22.

Et in filio familias habente beneficia eccle-6
siastica judicantur peculium quasi castrense. Host. *in sum. de pecul. Cler. n.* 3. Abb. in c. *quia nos enim* 5. *de testam.* Clem. *eod. tract. effect.* 9. *nu.* 8. *et seq.* et pater in istis beneficiis non habet usumfructum, et percipiendo fructus, tenetur reddere rationem filio clerico, et restituere illius, si extant; si vero non extant, eorum aestimationem. Abb. citato loco. Affl. *dec.* 241. Boer. *dec.* 199. *numer.* 3. quia in beneficialibus non attenditur patria potestas, Rot. Macer. *d. dec. num.* 5. *et seq.* ubi plures cumulantur. Borg. *dec.* 37. *n.* 60. *p.* 2. imo clerici in potestate paren-

tum constituti, possunt licite disponere, et testari de omnibus adventitiis, cum illa adventitia, quoad clericos, dicantur peculium castrense, seu quasi; et in illis non acquiritur ususfructus patri; Et non est considerandum, quomodo bona ista perveniant ad clericos, vel ratione clericatus, vel alias quomodocunque; Et doctores ampliant ad clericos in minoribus constitutos, et datur cautela, ut filius familias possit testari, vel disponere de rebus maternis, quod fiat clericus saltim minores ordines suscipiendo, cum illi peculium etiam adventitium sit quasi castrense. Grat. Rot. Macerat. 49. *in fine*, *et num.* 9. in Add. qui allegat. Surd. *cons.* 259.*lib* 2. quod hoc sit singulare, et notandum, ubi alios refert, sed hodie clericus debet habere requisita a sac. conc. trident. *sess.* 23. c. 6. *de reform.* idem Grat. *ead. dec. num.* 10. *in add.*

7 Et quod in bonis feudalibus, et emhyteuticis, et maxime ecclesiasticis, pater non habeat usumfructum, tenet Ias. *in d. l. filio familias* n. 158. Rot. Macer. *d. dec.* n. 25. et est com. op. Borgn. *de usuf.* n. 179. Boer. *dec.* 199. *nu.* 5. Clem. *eod. tract. effect.* 2. *n.* 41. *vers. septimo limita*; intelligendum tamen dicit, per Pet. Duen. in suis regulis, *reg.* 363. ubi facit regulam, quod patri acquiratur ususfructus feudalium, et limitat tribus modis: sed in istis bonis pater habet quandam commoditatem, ut dicit Ias. citato loco, et alii supra allegati, sed vide *de Laud. d. q.* 22. *et de divers. q.* 17. ubi quando filius est Dominus directus emphyteusis, habet usumfructum, et sic debet habere canones, et laudemium.

Et hanc opinionem, quod pater legitimus 8
administrator bonorum filii, recipiendo canonem
praejudicet filio, tenet Soc. Sen. *cons.* 66. *n.* 20. *l.* 3. Hond. *cons.* 55. n. 87. *lib.* 1. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. limit.* 21. n. 16. Rot. Macerat. *ead. dec.* n. 20. Add. *ad dec. Burat.* 617. Caroc. *de locat. fol.* 63. *n.* 147. et Grat. *d. dec.* 49. *n.* 36. *et seq.* ubi ex sententia Soc. Honded. et Corb. supra allegat. pater potest declarare caducitatem, et remittere tanquam pater, et legitimus administrator, non uti procurator, ubi vide; et vide etiam *de alienat. qu.* 1. n. 325. Et haec opinio potest defendi etiam, quod licet pater non sit legitimus administrator bonorum feudalium, et emphyteuticorum, et maxime ecclesiasticorum; tamen si ei tanquam aliorum 9
bonorum filii esset administrator, fuerint canones soluti per emphyteutam, excusaretur; quia habet justam causam credendi, posse patrem recipere canones nomine filii, nam quaelibet causa, etiam injusta excusat à caducitate: Bero. *cons.* 10
98. *vol.* 1. *Burs. cons.* 253. *v.* 1. Surd. *dec.* 221. *n.* 7. et *dec.* 188. n. 8. Et pro hac opinione facit etiam, quod emphyteuta solvens canonem praelato intruso, habens justam causam credendi ipsum esse Praelatum, excusatur, ut dixi supra hoc tit. *q.* 1 *limit.* 22.

An autem emphyteuta excusetur, si solvat 11
fratri Domini directi canonem, videndus est Magon. *decis. Flor.* 70.

QUAESTIO XIII.

SUMMARIUM

Canon augeri non potest, si emphyteusis est facta *fertilior*, industria emphyteutae, n. 1. — Canon an augeri possit, si res aucta fuit per alluvionem, n. 2. et 13. — Augumentum contingens in re emphyteutica, cujus sit n. 3. et 8. — Declaratur, n. 11. — Contrarium, n. 12. — Declaratur 2. n. 20. — Declaratur 3. nu. 21. — Augumentum latens, vel patens quid sit, n. 4. — Usufructuarius habet augumentum latens, et non patens, num. 5. — Augumentum patens sive latens, non pertinet ad vasallum, num. 6. — Contrarium num. 12. — Emphyteuta plus juris habet, quam usufructuarius, n. 7 — Emphyteuta tenetur ad omne damnum, sive patens, sive latens, n. 8. — Argumentum ab usufructuario, ad emphyteutam non tenet, nu. 9. — Argumentum de *feudo* ad emphyteusim non procedit, data disparitate, et dissimilitudine, etiam modica, et consuetudines singulares feudorum, non sunt trahendae in consequentiam, n. 10; — Flumen lambendo fundum vicini, si *fundo* emphyteutico adjiciat, est emphyteutae, n. 14. — Insula nata inter *fundum* meum, et tuum est communis n. 15. — Civitas Fulginea, patria auctoris laudatur, n. 16. — Nobilis quis sit in civitate Fulginea, n. 15. — Civitas Fulginea appellatur Roma parva, n. 18. — Alveus, si Flumen fluat ad alteram partem cujus sit, nu. 19. — Canon augeri debet emphyteusi, n. 22. — Sed quando est perpetua augeri non potest, ibid. — Canonem minuere non potest Praelatus ecclesiae, in praejudicium successorum, num. 23.

Evenit aliquando, quod emphyteusis sit facta fertilior, industria emphyteutae, et Dominus vult augere pensionem, quaeritur, an possit? Et omis-
4sa inutili disputatione, dicendum est quod non, ut tenet Bart. *in l. quicunque la* 2. *in fine*, *Cod. de omn. agr. deser. lib.* 11. Boer. *dec* 50. *n.*8. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 27. *n.* 32. et Corb. *de caus. privat. ob non sol. can q.* 5. Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 24. *n.* 17. qui alios adducit, et Rot. *in recent. part.* 2. *n.* 5. *dec.* 11.

Sed dubitabilis est quaestio, si non indu- 2
stria emphyteutae, sed naturaliter aucta est? Exemplum de alluvione, ut in §. *praeterea*, *et* §. *Insula*, *Inst. de rer. divis. et in l. adeo ff. de acq. rer.* 3
dom. an illud augumentum pertineat ad emphyteutam, vel ad Dominum, et si sit emphyteu-

tae, an canou augeri possit? Et praemittendum
est, quod augumentum latens est illud, quod
4accrescit per alluviouem, ut in *d. §. praeterea*:
nam ita lateuter accrescit, ut intelligi non pos-
sit; patens vero est insula nata iu flumine. Et
5pro parte negativa facit, quia in usufructuario
cautum est, quod incrementum latens, scilicet
alluvionis, habeat; patens vero, puta insula in
medio fluminis nata, non habeat, *l. item si fun-
di §. huic, et §. sed si insula ff. de usuf.* et cum
usufructuarius comparetur emphyteutae, ut su-
pra diximus *de car. caduc. q.* 3. *n.* 6. igitur non
6habebit incrementum pateus. Secundo pro hac
opinione facit etiam, quod incrementum lateus,
non pertinet ad Vasallum, *c.* 1. *§. si quis de
manso. de cont. incest.* et quia valet argumentum
de feudo ad emphyteusim (ut saepe dictum est)
ergo, etc. Sed de hoc videndus est Clar. *§. feu-
dum, quaest.* 88. *ver. item quaero*, ubi distin-
guit. Aut est incrementum discretum, puta in-
sula nata iu flumine, e regione fundi feudalis, et
acquiritur Domino directo: si vero est incrementum
latens, puta id quod per alluvionem accedit fun-
do feudali, et hoc pertinet ad Vasallum: Et haec
distinctio est comm. approbata, dicit Ruin. *cons.*
7, *n.* 12. *lib.* 1. sed haec opinio non placet Clar.
dicens, quod omne incrementum acquiritur do-
mino respectu proprietatis: respectu vero uti-
lis dominii acquiritur vasallo. Contrarium tamen
tenendum est, quod incrementum sive latens,
7sive patens debeat habere emphyteuta: quia nega-
ri nou potest, quin emphyteuta plus juris habeat,
quam usufructuarius: siquidem utile dominium
habet, morte nou finiturum, et utilem rei vendi-
cationem: sed usufructuarius solus jus utendi et
fruendi habet, morte extinguendum, et confesso-
riam, *leg. qui usufructu, et l. uti frui, circa princi-
pium ff. si ususfr. pet.* et rationi congruit, quia
8quemadmodum omne damnum, sive patens, sive
latens in re emphyteutica contingens ad emphy-
teutam spectat, nisi res in totum pereat, *l.* 1.
C. de jur. emph. et diximus de melior. q. 9. ita
etiam omne augumentum, sive latens sive pa-
tens in re emphyteutica, eum sequitur *leg. se-
cundum naturam ff. de reg. jur.* Ex hac ratione,
ita tenet Bart. Salyc. Aug. Alber. et Ias. *n.* 79. *in
d. l.* 1. *C. de jur. emph.* et Redo. *de reb. eccl. non
alien. fol.* 398. *n.* 4. referendo plures distinctio-
9nes, et opiniones ex eadem ratione, quod sci-
licet, sicut omne damnum, sive lateus, sive
patens est emphyteutae: ita etiam pari modo, de
emolumento contingente censeri debet, et re-
spondet, quod non obstet argumentum de u-
sufructuario, quia ipse non habet jus forte, si-
cut emphyteuta, quia jus fructuarii non est
durabile post mortem: Imo morte finitur, *§. fi-
nitur Inst. de ususfr.* jus vero emphyteutae est
transmissibile ad haeredes: unde non bene infer-
*tur de uno ad alium, quia esset arguere à mino-
ri ad majus, ut etiam per Ias. loco citato, et10
dicit hanc esse com. opin. et Valasc. *ead. c.* 16. *n.*
3. Nec pariter obstat argumentum de feudo ad
emphyteusim, quia idem Valasc. ibid. *n.* 1. *ver.
quamvis*, dicit, quod in feudario sumitur argu-
mentum a pari, quod non semper concludit, vel
saltem a simili, quod aeque non concludit, data
quadam vel modica dissimilitudine, et dissimi-
litudines quam plures inter feudum, et emphy-
teusim ponuntur per Doctores, ut per Everard.
in *loco à feud. emph.* et vide, quae dixi *in Prae-
lud. q.* 9. Et feudorum consuetudines singulares,
non esse trahendas ad consequentiam, dicit Bart.
in leg. juris jurandi §. si liberi ff. de oper. lib. Cas-
sad. *dec. unica*, *n.* 10. *tit. de acq. rer. dom.* maxi-
me talis consuetudo, quae videtur irrationabilis, ut
feudatarius qui Dominus est utilis rei principalis
non habeat accessionem naturalem latentem. Pos-
set etiam aliter responderi, quod haec quaestio
controversa, et Bero. *quaest.* 96. dicit magis esse
com. op. quod augumentum per alluvionem per-
tineat ad vasallum, refert Ioseph. Lud. *dec. Pe-
rus.* 24. *n.* 4.

Declarat tamen Bald. in add. ad Spec. *in tit.*11
de locat. col. 1. *vers. emphyteuta*, ut com. opinio
praedicta procedat in augumento consueto eve-
nire, secus vero in augumento insolito, de quo
verisimiliter partes non excogitaverunt, ut refert
Ias. loco citato, et Redoan. ibi *num.* 6. et cum
ista opinione, videntur transire, eo quod simpli-
citer referunt.

Caeterum contra istam opinionem Bald tenet12
Valasc. *dict. q.* 16. *num.* 8. dicens quod glos. et
Doctores generaliter loquuntur, nec distinguunt
de solito, vel insolito augumento, sed tenent, quod
omne augumentum sive latens, sive patens perti-
net ad emphyteutam, et pensio non debeat augeri;
et quod de conductore dicunt, ad emphyteutam
non esse porrigendum, quia opin. Bal. est fundata
in Glos. *in l. si merces, §. vis major, in ver. cui ff.
locat.* ubi si fructus augentur, et pensio; sed non
licet de una, ad aliam argumentari, propter dif-
ferentias nisi quatenus in jure sit expressum.
Valas. *eod. tract. quaest.* 19. *num.* 19. et diximus°
in *Praelud. q.* 5. *num.* 20. Et nihilominus magis
communis opinio est, quod conductori non au-
getur pensio per alluvionem, Hipp. *sing.* 134.
Redoan. *de reb. Eccl. non alien. car.* 391. *q.* 13.
Joseph. Lud. *dec. Perus.* 24. *num.* 4. Vivi. *op.* 62.
part. 2. Caroc. *de locat. fol.* 191. *num.* 121. *et seq.*

Et quod non augeatur pensio per alluvionem13
emphyteutae, tenet Bart. Bald. Salyc. Aret. et
Ias. *num.* 79. *in l.* 1. *C. de jur. emph.* Redoan. *d.
tract. fol.* 398. *num.* 4. Valasc. *d. quaest.* 16. *num*
7. *et seq.* et Corb. *d. q.* 5.

Infertur ex supradictis, quod si flumen me-14
dium inter meum praedium emphyteuticum, et
tuum, paulatim multorum annorum spatio, lam-
bendo tuum praedium meo aliquid adjecerit, ex

l. ade, §. 1. *ff. de acquir. rer. dom. et* §. *praeterea, Inst. de rer. divis.* cedet emphyteutae, non Domino Directo, secundum opinionem com. de qua supra; et est acquisitio de jure gentium; ea ratione: quia tibi imputandum est, quod ripam tuam adversus alluvionem non munieris; quod intellige, ut *in d.* §. *praeterea* et ibi glos. *in vers. longiori*.

15 Infertur etiam, quod, si inter meum fundum, et tuum nata sit insula, communis erit utrique pro modo latitudinis cujuscunque fundi, et ita fundo meo accrescet, sicut accrevisset, si essem pleno jure Dominus, §. *insula, Inst. eod. et d. l. adeo*, et sic, ut ubi.

Sed pulchra erit dubitatio; si flumen non naturaliter, sed facto, et opera hominum, Principe
16 tamen jubente (quia sine ejus auctoritate non licet *l.* 1. *C. de alluvio.*) ad aliam partem fluere ceperit, prout accidit multis annis praeteritis in hac mea amaenissima, divitiisque plena Civitate, maximis etiam privilegiis à summis Pontificibus decorata, ob egregiam insignemque fidem in S.S. Apostolicam: Ipsa enim per duos menses continuos, incipiendo à die 20. mensis Maii usque ad diem 20. mensis Julii, habet merum, et mixtum imperium in omnes tam Cives, quam Forenses, et in toto ejus Territorio: quo tempore in eadem Civitate celeberrimum fit emporium, cum magno hominum, et mercatorum concursu totius Italiae, et aliarum Provinciarum: et Senatores, qui sunt omnes nobiles (cum nemo possit appellari nobilis qui non sit Senator, vel descendens ab eo) deputant singulis annis quatuor Praesidentes, cum uno legum Doctore, qui appellatur Consultor Praesidentium, et alio militum Capitaneo, sive Duce pro custodia civitatis: qui omnes sunt de numero Senatorum: et quia unicuique jus suum tribuitur, Summi Pontifices concesserunt, quod non solum caetera tribunalia sileant, sed etiam Praeses Provinciae nullam causam, nec civilem, nec criminalem cognoscere possit, durante tempore nundinarum: adeo quod licet tantum temporis spatium sit transactum, nullum exemplum in contrarium adduci potest, et ideo merito haec Civitas appellatur Roma parva. Est quoque haec Civitas a duobus fluminibus irrigata, quorum unum transit per mediam Civitatem, ac extra, et prope maenia, cum maximo Civium commodo, et evidentissima utilitate, propter duo etiam molendina pro frumentis molendis, et tria alia pro olivis, intus existentia, ac etiam alabrum ad contorquenda fila serica miro artificio fabrefactum, aquis confluentibus impulsum, quod instrumentum vulgus Naspum appellat: de quo quidem duae tantum totius Italiae sese jactant Urbes, Bononia scilicet, et Fulginia. Est quoque haec Civitas sita in medio Spoletinae Vallis, quae appellatur Paradisus Italiae; alterumque flumen, immittens partem aquarum in Civitatem, efficit multos fontes: adeo quod unusquisque possit ad domum suam aquam conducere, et ad aliam partem defluens maenia circumdat, deinde planities est irrigata à multis rivulis pro commoditate Villarum, et non me decipit amor Patriae in exornando eam laudibus, et praeconiis: quia cum haec vera sint, et notoria, non solum licet mihi ipsam commendare, sed etiam abunde eam laudare debeo, ut fecit Ulpianus *in l.* 1. *ff. de censib.* in laudando patriam suam. Nam alveus nostri fluminis Topini mutatus fuerat in aliam partem ob frequentiam alluvionum, et ob id fuit factus novus alveus in gravo damnum eorum, qui ibi praedia possidebant, cum eorum aestimatio non 17
fuerit soluta; et ideo poterant ob minorem impensam muniri antiquae ripae adversus rapidi amnis impetum, et sic ad naturalem cursum, et priorem alveum flumen reversum fuisset: quia etiam ex cursu temporis ita novus alveus repletus est, ut periculum sit, quod aliam partem fluat, An scilicet antiquus alveus debuerat esse 18
illorum, qui prope ripam praedia possidebant, an vero Principis? Et tex. *in d.* §. *si naturali, Inst. de rer. divis. et in l. adeo*, §. *quod si toto, ff. de acq. rer. dom.* disponunt, quod sit eorum, qui propè ripam praedia possident, pro modo latitudinis cujuscunque agri, quae latitudo prope ripam sit, Bonacina *in tract. moral. de contract. et rest. q.* 3. *punct.* 7. *num.* 30. *fol.* 39. et Cepol. *de servit. rust. praed. cap.* 34. *de alveo vers. sed quid si flumen*.

Contrarium tamen, quod scilicet pertineat 19
ad Principem, ad quem flumen jure regali pertinet, tenet Curt. Sen. cons. 26. Alriat. *resp.* 302. Valas. *de jur. emph. d. q.* 16. *num.* 6. tenebitur tamen Princeps alveum illum donare Reipublicae si aestimationem agrorum solvit, et ita observatum est; quia diversis emptoribus per Cameram Apostolicam alveus fuit venditus (ut audivi).

Caeterum contrariam partem tenet Rota Romana, ut per Cass. *dec. unica de acq. rer. dom. num.* 5. stante generalitate tex in §. *si naturali*, et §. *quod si toto et l. fin. ff. eodem.* Et ideo dubitari potest de responsione, quam faciunt tenentes contrariam opinionem, quod illa jura loquantur, quando naturaliter, et non facto hominum flumen alveum relinquit, et quia etiam (ut experientia semper docuit) fieri non potest, si naturaliter flumen alveum relinquat, quin quoque facto, et opera hominum, pro majori parte novus alveus fiat, sed opinionem Curt. tenet etiam Vivi. *decis.* 498. *num.* 20. *et seq.*

Declara, illud, quod dictum est accrescere 20
fundo emphyteutico per alluvionem, intelligi debet de alluvione fluminis publici, non privati: quia in privato flumine, lacu, et stagnis, jus alluvionis non datur, *l. lacu, ff. de acq. rer. dom.* Valas. *ead. quaest.* 16. *num.* 9.

21 Declara secundo in agris limitatis, juxta text. *in leg. in agris. ff. eod.* Valas. *ead. quaest. n.* 10. ubi declarat, qui sint isti agri limitati.

22 Sciendum insuper est, quod canon augeri potest quando emphyteusis est finita, Caputaq. *dec.* 304. *par.* 1. et nos diximus *de renovat. qu.* 1. *num.* 54. Caesar. de Grass. *dec.* 135. quando scilicet revertitur meliorata, et cessat causa primae concessionis; sed non posset canon augeri, quando concessio esset perpetua, ut per Aug. Barbos. *de offic. et pot. Epis. alleg.* 95. *num.* 26

Sciendum est denique quod Praelatus Eccle- 23 siae in praejudicium successoris canonem minuere non potest, Bar. *in Auth. qui rem, C. de Sac. Sanct. Eccl. sub num.* 5. Alva. *in cap.* 1. *qui succes. feud. dar. ten. col.* 4. refert Corb. *d. quaest.* 5. *in fine.*

QUAESTIO XIV.

SUMMARIUM

Actionis nomen in libello exprimere non est necesse, sed sufficit narrare factum, num. 1. — Actio praescriptis verbis competit Domino pro canone solvendo, secundum unam opinionem. — Sed com. op. est, ut detur condictio ex lege Zenonis, num. 2. — Et secundum aliam opinionem distingue, ut num. 3. — Nemo praesumitur jactare pecunias suas. num. 4. — Tempus, quod requiritur ad praesumendum, praecessisse contractum emphyteuticum, num. 5. — Condictio ex lege Zenonis, an sit actio personalis, vel realis, seu hypothecaria, et quae detur contra secundum possessorem, num. 6. remissive.

Praesens disputatio erit hodie modicae utilitatis; quae scilicet actio competat Domino directo pro canone petendo: quia non est necesse in libello exprimere nomen actionis, sed sufficit factum ita apte narrare, ut Judex, sine alia expressione possit colligere, quae actio competat agenti, juxta text. *in c. dilecti de jud.* et ibi communiter Canonistae, et Legistae sine controversia idem tenent, ut per Ias. et Dec. *in l. lege edita C. de eden.* tamen non erit inconveniens scire, quae actio Domino competat pro canone consequendo contra emphyteutam, Accurs. *in leg.* 1. *vers. custodiri, C. de jur. emph.* dicit agendum esse

2 actione praescriptis verbis vel *ex lege Zenonis* et neutram firmat opinionem: sed idem Accur. *in* §. *adeo, Inst. de locat. in ver. propriam,* tenet agendum condictione *ex l. Zenonis,* quae est lex prima, *C. de jur. emphyt.* ad omnia observanda, quae conveniunt. Spec. format hanc quaestionem in tit. *de locat.* §. *nunc aliqua, q.* 171. et ait quod quidam dicunt competere condictionem ex lege Zenonis, et nihil determinat, Ias. vero in *d. l.* 1. n. 69. referens opiniones pro utraque parte, concludit, quod com. op. sit, ut competat condictio ex *dicta lege Zenonis,* et idem dicit Clar. *in* §. *emphyteusis q.* 47. et Valasc. *de jur. emphyt. q.* 6. *num.* 9. refert etiam Mant. *de tacit. et amb. lib.* 2. *tit.* 1. *num.* 3. et vide quae dixi in *Praelud. qu.* 13.

3 Caeterum Jo. And. ad Spec. *in d. qu* 171. sic concludit, si contractus et ejus forma potest probari per testes, vel per publicum instrumentum, et probari potest, stipulationem intervenisse, et pensionem fuisse certam, aget Dominus ad canonem, certi condictione ex stipulatu, alias, condictione ex *d. l. Zenonis,* cum iste contractus sit inductus ab illa lege prima, *C. de jur. emphyt.* qui fuit Zenonis Imperatoris. Si autem de contractu testes, et instrumenta deficiant, propter contractus antiquitatem, videbit Dominus, an probare possit, reum sibi pensionem solvisse pro illo fundo, vel re decem, vel 20 annuatim, et allegabit contractum, vel stipulationem praecessisse, et ex uno illorum aget, *leg. cum de in rem verso. ff. de usur.* dicendo, quod antecessores sui, et ipse dederunt talem rem, sive fundum in emphyteusim, pro tali pensione, et addere etiam poterit, quod dictam pensionem per stipulationem solvere promisit, et quod paratus est probare, quod canonem ipsius rei solvit decem, vel 20. annos: nam ex cursu temporis inducitur praesumptio tituli, cum non sit verisimile, ut quis pecunias suas jactet. *l. cum de indebito, ff. de probat.* nam 4 si causam, vel titulum Dominus non allegaret, ex solo cursu temporis agere non posset, *l. si certis annis C. de pact.* Et hanc op. sequitur Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. quaest.* 9. Hodie tamen quia in omnibus contractibus apponitur juramentum, oritur ex eo actio, Seraph. *de privileg. jur. privil.* 62. *num.* 3. etiam de jure civili, ut idem dicit *privil.* 19. *num.* 2. et quia etiam Notarii solent instrumentis apponere diversas formas, et in statu Ecclesiastico formam obligationis cameralis; ideo executive contra emphyteutam agere poterit Dominus.

Sed quantum tempus requiratur, ut con- 5 tractus emphyteuticus censeatur praecessisse. Videnda erit quaestio undecima *de cont. emphyt.*

Et An condictio ex lege Zenonis sit actio per- 6 sonalis, vel realis, seu hypotecaria, et quae etiam detur contra secundum possessorem? Videnda erit *qu.* 31. *eod. tit.*

QUAESTIO XV.

SUMMARIUM

Canones decursi, tempore praedecessoris Praelati, sive Rectoris Ecclesiae, et non exacti ad quem spectant, nu. 1. — Canones non exacti spectant ad resignatarium, et non ad resignantem, num. 2. — Canones non exacti, et fructus pertinent hodie ad Cameram Apostolicam, num. 3.

An canones decursi tempore praedecessoris Praelati, sive rectoris Ecclesiae, et non soluti, debeantur successori, vel haeredibus, sive Came-
1 rae Apostolicae? Magon. *decis. Florent.* 70. *n.* 22. tenet, quod debeantur haeredibus praedecessoris, saltim ex consuetudine; et allegat Nic. de Ubald. *in tract. de success. Clericorum saecul. in fine, tom.* 11. Covar. *var. res. lib.* 1. *cap.* 15. *n.* 12. et Red. *de reb. Eccl. non alien. in* 1. *quaest. an Praelat. possit disponere de reb. Eccl. nu.* 5. *car.* 295. Sed Thess. *decis.* 143. attestatur, Senatum tenuisse,
2 quod canones, sive census, vel fictus, maturati tempore praedecessoris, ad successorem de jure pertineant, per text. *in cap. quia saepe, de elect. et cap. praesenti de offic. ord. lib.* 6. Io. And. *in cap. nemo plus juris, de reg. jur. in* 6. et ita voluit Abb. *in c. quaerelam numero septimo ne Praelat. vic. suas,* et pro hac opinione facit Bulla Julii 3. in Bullario fol. 504. ubi Sum. Pon. declarat fructus spectare ad successorem etiam si pro illorum consecutione Antecessor judicialiter egerit: et hanc sententiam Joseph. Ludov. *decis. Perus.* 33. *num.* 15. ubi dicit, quod Doctores, qui tenent, quod spectent ad haeredes praedecessoris, loquuntur de consuetudine, et non de jure; Et pro ista opinione facit decisio Rotae, ut per Farinac. *decis. posth.* 515. *numer. quinto parte prima,* quod scilicet canones non exacti pertineant ad resignatarium, et non ad resignantem, vigore Bullae Julii III.

Sed quia hodie in locum successoris, fuit 3
subrogata Camera Apostolica, cui per Const. Pii Quarti, et aliorum Pontificum, applicantur loco spoliorum omnes fructus, canones, et Census non exacti ad ipsam Cameram spectant. Honded. *consil.* 85. *in fine, lib.* 2. Sed si praedecessor habuisset facultatem testandi, et disponendi de fructibus beneficii, tunc spectarent fructus ad haeredes praedecessoris, Honded. loco citato: Et ego habui in facto in hac Abbatia S. Crucis: nam per mortem Eminentissimi, et B. M. Card. S. Caesarei, fructus omnes fuerunt ejus haeredibus consignati, de mandato Eminentissimi Cardinalis Burghesii successoris: quia habebat amplissimam facultatem disponendi, et testandi de eis; et vide *de Laud. quaestione* 28. quae procedent, quando canones non fuerunt exacti per praedecessorem mortuum: secus si beneficium fuit resignatum, vel renunciatum, vel permutatum: quia tunc habebit locum prima opinio.

QUAESTIO XVI.

SUMMARIUM

Tertius non potest conveniri executive, stante obligatione camerali, vel guarentigia, num. 1. — Executive agi potest contra tertium possessorem, habentem causam à debitore, stante pacto de ingrediendo propria auctoritate, cum clausula constituti, vel precarii num. 2. — Nisi per aditionem Judicis sit renunciatum, num. 3.

Restat videre. An contra tertium possessorem, agi possit via executiva, qui retinet rem emphyteuticam, obligatam Domino directo, pro solutione canonis, stante obligatione camerali, vel guarentigia? Et quod non possit, sed conveniendus est via ordinaria, tenet Galles. *de obl. camer.*
1 *q.* 5. *num.* 3. ubi Zacch. *in Add. litt. D. num.* 36. *et seq.* qui plures decisiones Rotae allegat et adde Ludovis. *decis.* 22. 330. *et* 362. *num.* 6. et ibi Add. Marius Burg. de *Laud. insp. ult. num.* 150. ubi plures alios cumulat.
2 Sed difficultas est, si in instrumento investiturae adesset pactum, quod Dominus propria auctoritate posset capere possessionem, et cum clausula constituti, vel precarii, an sine citatione, et Judicis decreto possit ingredi possessionem? Caesar Barz. *decis. Bonon.* 108. *n.* 35. et Marc. Ant. de amat. *decis. Macerat.* 48. *n.* 2. *et seq.* quod contra tertium possessorem habentem causam à debitore, si debitum est liquidum, tenent, possit propria auctoritate, sine citatione, et Judicis decreto capere possessionem; nisi per aditionem Judicis factam, fuit renunciatum: ut *num.* 10. de qua re videnda est *quaest.* 10. *de var. caduc. num.* 2
11. *et seq.* quando in investitura adest hujusmodi pactum, cum clausula constituti, quod sine cita-

tione possit creditor contra tertium possessorem ingredi possessionem, addendus est Marant. *in pract. p.* 6. §. *post omnia advertatur circa executionem, num.* 35. Gabr. *de citat. conc.* 1. *n.* 278. et multo magis poterit creditor petere associationem, Rot. *in recent. parte prima dec.* 338. Cocc. *decis.* 199. *num.* 1. 2. 3. *et* 4. stante pacto praedicto, quod possit propria auctoritate capere possessionem, vide etiam quae dixi sopra *de var. cad. quaestione* 7. et vide *decis.* 66. impres. per Zacch. *de oblig. Cam.* quando possessor habuit causam à debitore, quod possit, et Cavalc. *decis.* 30. *n.* 132. *parte secunda.*

DE DIVERSIS QUAESTIONIBUS

EMPHYTEUTICIS

QUAESTIO I.

SUMMARIUM

Materiae singulae suis locis sunt tractandae, et non confundendae, num. 1. -- Prohibitus alienare, non potest concedere in emphyteusim, num. 2. -- Contrarium num. 3.-- Sed prima est verior. -- Declara non habere locum respectu poenae, num. 5. -- Contrarium, num. 6. -- Sed excusatur quando non adest dolus, vel stante ignorantia, num. 7. -- Declara 2. quando res est solita concedi in emphyteusim, num. 8. - Extenditur ad alias res haec op. secundum aliquos. Sed rejicitur, ibidem. -- Subdeclara quod concessio debet fieri pro pensione concedenti, alias non valet, num. 9. - Prohibitus alienare. non potest locare ad longum tempus neque alienare ad vitam, num. 4. -- Alienare non potest emphyteuta dominium utile, quando est prohibitus alienare, num. 10. et 11. -- Prohibitus alienare, non potest directum dominium in alium transferre, num. 12. -- Limita quando res est solita concedi, num. 13.

Post praecedentes titulos, decrevi ponere titulum de diversis quaestionibus emphyteuticis: nam multa supersunt tractanda, quae in eisdem
1 titulis apte poni non poterant: cum Iustinianus Imperator noster, *Inst. de jur. nat. gent. et civil.* §. jus autem civile, in fine, dicat: singulae materiae, suis locis tractandae sunt, et non confundendae.
2 Videamus igitur nunc, si testator prohibuit in suo testamento suorum bonorum alienationem, an poterit haeres, non obstante dicta prohibitione, concedere in emphyteusim? Et quod non possit, tenet Ang. *in* §. *Emphyteusim, in Auth. de alien. et emp.* Iac. de Aren. *in l.* 1. *n.* 4. *cod. de jur. emph.* Alb. *in l.* 3. §. *ex contrario ff. de acq. poss.* et ibi Ias. *n.* 74. Salyc. *in l. ult. n.* 3. *Cod. de reb. alien. non alien.* Menoch. *de arbit. cas.* 5. *num.* 4. Ruin. *cons.* 135. *n.* 11. *lib.* 3. Paris. *cons.* 85. *n.* 6. *lib.* 3. Mac. *dec. Flor.* 91. Redo. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 23. *in principio*, Franc. Marc. *dec.* 603. *num.* 2. *par.* 1. Fusar. *de fideic. quaest.* 701. *n.* 5.

Contrariam sententiam tenuerunt Corn. *cons.* 3
193. *n.* 1. *lib.* 1. Lud. *dec. Lucen.* 64. Ceph. *cons.* 178. *n.* 19. *lib.* 2.

Sed haec secunda opinio est contra commu- 4
nem opinionem. Nam comprobatur prima: quis prohibitus alienare, non potest locare ad longum tempus, neque ad vitam alienare; ut per Rot *dec.* 10. *n.* 4. *par.* 1. *recentiss.* ubi infiniti Doctores hanc sententiam tenentes enumerantur; et in hoc, emphyteusis et locatio ad longum tempus aequiparantur: cum in utroque contractu trans-

feratur dominium, et dicatur alienatio, licet controversia sit, quoad poenam, ut diximus *de alien. q.* 1. *n.* 75. *cum duobus seq.*

5 Declaratur praedicta opinio, non habere locum respectu poenae: quia concedens in emphyteusim, non incideret in poenam, secundum Corn. et Ceph. supra dictis locis.

6 Dissentit Fusar. *d. q.* 701. *num.* 7. cum sibi non videatur tuta opinio eorum.

7 Sed mihi videtur, quod respectu paenae, possit alienans excusari, quando putabat posse concedere in emphyteusim: quemadmodum dicimus de haerede alienante contra prohibitionem testatoris bona subjecta fideicommisso, sub poena privationis: cum ad istum effectum requiratur, quod alienatio sit facta dolo, et animo subvertendi fideicommissum. Rot. *par.* 2. *dec.* 160. *n.* 6. *recentiss.* Hond. *cons.* 58. *n.* 4. *et* 36. *l.* 1. et quando etiam est facta ab ignorante alienatio, ut *in ead. dec.* dicitur, idem Fusar. *q.* 687. *n.* 6. *et* 8. et quaelibet causa admittenda est etiam colorata, ad excusandum a dolo, ut per Hond. et Fusar. locis citatis.

8 Declaratur secundo, non procedere, quando res est solita concedi in emphyteusim: quia tunc testator, qui solitus erat emphyteuticare rem, verisimiliter prohibendo alienationem, non censetur intellexisse de illa re, Corn. *d. cons.* 193. *n.* 1. et Ludov. *ead. dec.* 64. *n.* 9. ubi idem tenet, quando non illa res, sed alia esset solita emphyteuticari: sed haec opinio Lud. non placet Fusario ibi *n.* 8. quoad extensionem: quia alia potest esse ratio in re solita emphyteuticari a testatore, et alia in re, non solita: cujus opinio contra Lud. videtur amplectenda: quia alias probibitio facta a testatore, nihil posset operari; cum omnes res possent emphyteuticari.

Et, si concessio in emphyteusim non esset 9 facta pro concedentis pensione non tenet concessio, secundum eundem Lud. d. *dec.* 64. *num.* 13. quem refert idem Fusar. ibi n. 9.

Sed an emphyteuta, qui habet solum domi- 10 nium utile, possit rem emphyteuticam alienare, quando testator prohibuit bonorum alienationem? Dicendum, quod non; ut per Red. *d. tract. fol.* 23. *in principio*, et per eundem Fusar. *eod. loco n.* 10.

Sciendum est etiam, quod prohibitus aliena- 11 re, non potest directum dominium in alium transferre. Menoch. *cons.* 116. Mag. *dec. Floren.* 91. idem Fusar. *ead. q.* 701. *n.* 1.

Nec pariter (ut dixi) utile dominium in a- 12 lium potest transferre, quando est prohibita alienatio, ut per Bar. *in l. ult. C. de reb. alien. non alien.* Ias. *in Inst. de act. §. item sequitur*, *n.* 23. cum aliis, quos congerit idem Fusar. *ead. q. n.* 2.

Limitatur, quando res est solita infeudari, et quando ageretur de renovatione investiturae. 13 Fusar. *d. q.* n. 4. Quae limitatio extendi potest ad emphyteusim, ut supra in 2. declaratione: et quis etiam res solita emphyteuticari non dicitur alienatio, sed consuetudinis observantia, ut per Redoan. *eod. tract. fol.* 246. *n.* 5. et alienare non dicitur, qui concedit rem solitam concedi; idem Redoan. *fol.* 367. *n.* 15.

QUAESTIO II.

SUMMARIUM

Appellatio an detur a declaratione caducitatis per judicem declarata, num. 1. ubi distinctio. — Cognitio causae plena, quando dicatur adhibita, et quando summaria, num. 2. — Possessio capta vigore pacti de capiendo possessionem propria auctoritate, non aliter obtenta sententia declaratoria, est valida, num. 3. — Appellatio non datur quando actum est ad possessionem vigore pacti de ingrediendo propria authoritate, et ex clausula constituti, num. 4. — Appellatio denegatur, quando caducitas incidenter, non autem principaliter est deducta, num. 5. — Dominus, an possit propria authoritate capere possessionem, stante pacto de capiendo propria authoritate num. 6. remissive.

Quaero, an appellatio detur a declaratione caducitatis, quando Iudex sententiavit, Dominum 1 directum esse immittendum in possessionem bonorum, atteota caducitate? Hanc quaestionem examinat Contard. *in l. unica C. si de moment. poss. q.* 15. in qua refert duas opiniones, quarum una fuit Ias. *cons* 18?. *in principio*, *lib.* 2. qui tenet locum esse appellationi, motus ea ratione: quia hoc judicium non fuit purum et verum possessorium, sed sapit causam proprietatis; cum sit super caducitate privativa juris dominii, et possessionis. Alia fuit opinio Dec. *cons.* 28. ubi tenet non esse locum appellationi, quando in libello petita fuit sola possessio; licet in eodem libello narrata sit caducitas: nam sola conclusio attenditur; et per hoc non desinit judicium esse possessorium: quia caducitas est deducta ad justificandum possessorium, et non principaliter respectu dominii; et pro opinione Ias. adducit aliquas rationes ex quo in libello fuit, et in conclusione est facta mentio caducitatis, et in sententia dictum fuit; stante caducitate; sed pro opinione Decii adducit aliam rationem, quod incidenter deducta fuit caducitas, et principaliter possessorium, cum causa adjecta in possessorio judicio faciat, ut petitorium incidenter intelligatur deductum, Rot. *dec.*

9. *de caus. poss. in novis*, cum aliis per eum allegatis.

Tandem ipse Contard. ibi *n.* 27. conciliando praedictas opiniones, sic distinguit. Aut super dominio, sive caducitate deducta incidenter, seu per modum causae, partes assumunt disputationem, et plene eam prosequuntur respectu probationum, sicut ipsum principale, et tunc appellatio non videtur deneganda: quia affertur victo damnum irreparabile. Aut fuit cognitum summarie super dominio et caducitate incidenter deducto, respectu probationum: et tunc, quia sententia non parit exceptionem rei judicatae in alio judicio, necesse est fateri, quod appellatio denegetur: et pro hac opinione allegat, quod exceptio rei judicatae obstat, quando de incidenti plene fuit cognitum, et quando minus, per Doctores ibi allegatos; quod tamen intelligit, *n.* 31. dummodo super deducto per modum causae, vel exceptionis fuerit lis contextata, et sic ordinaria fuerit processum, ut per alios, quos congerit: item sub *num.* 41. *in fine*, intelligit etiam, modo Iudex pronunciet per modum causae, quando dominium incidenter deducitur: aliud est enim pronunciare per modum causae, et aliud pronunciare directe, ex sententia Bal. *in Auth. ad haec, in principio n.* 2. *de latin. lib. toll.* ubi docet cantelam, quod Iudex saecularis, si coram eo incidat quaestio super matrimonio non dicat: pronunciamus super matrimonio, sed adjiciat per modum causae, videlicet filium succedere, quia legitimus est, quem sequitur Menoch. de *retin. poss. rem.* 3. *n.* 345. et alii per eum allegati.

Et ideo, cum caducitas deducitur per modum causae, non potest dici, quod hujusmodi possesorium efficiatur mixtum, cum veniat incidenter,
2 et non aeque principaliter; licet non procederet, quando respectu ordinis judiciarii, et probationum fuisset plene cognitum de caducitate. Dicetur autem adhibita plena causae cognitio, non solum quando servatus fuit ordo in procedendo: sed etiam quando probationes sunt plenae: ita quod testes plene probent. Butr. in c. causam, quae col. 2. de test. ubi dicit, quod plena est causae cognitio, per quam plene religio judicantis de veritate instruitur: summaria vero, per quam rei, de qua agitur, in aliquam praesumptionem adducitur, quem sequitur Natt. *cons.* 373. *n.* 36. *lib.* 2.

Distinctionem etiam praedictam Contardi sequitur Vinc. Caroc. *dec. seu casu* 9. *n.* 7. ut etiam diximus supra *de var. caduc q.* 10. *num.* 16. dicens: Attendenda est conclusio libelli, et merita causae: si enim conclusum est ad meram caducitatem; vel probationes, et principalis discussio causae respiciunt caducitatem, datur appellatio: secus, si haec respiciant meram possessionem, allegando Contard. *d. q.* 15.

Rota autem Romana, cujus actoritas semper maxima fuit, et semper erit ubique, cujus opinio semper tenenda est, tanquam sacro sancta, *in par.* 4. *divers. decis.* 857. videtur tenere eandem distinctionem, et quia brevis est, volui hic eam *referre.*

Fuit tentum, quod stante pacto transactioni apposito, quod deficiente Fratre Francisco in solutione, liceret Monasterio Chartusiensi Pisa- 3
rum propria authoritate possessionem domus recipere, possessio in vim pacti capta, non aliter obtenta sententia declaratoria, fuit valida. Cassad. *dec.* 7. *n.* 1. *de locat.* Clar. *in ver. Emph. qu.* 11. *st* 26. cum relatis per Asin. *in pract. sua*, §. 7. *limit.* 48. *n.* 3. neque referre, quod judicem adiverit, quia cum possit propria authoritate hoc facere, potuit etiam ex urbanitate petere à Iudice licentiam ingrediendi; et satis est quod hujusmodi petitione praeservaverit jus Monasterii. Alex. *cons.* 131. *n.* 3. *lib.* 4. Affl. *dec.* 326. *et dec.* 460. *num.* 5. Ias. C. *de jur. emph. in l.* 2. *n.* 113. Modern. *de atten. par.* 2. *cap.* 4. *ampl.* 1. *n.* 2. *st* 4. Minus etiam obstare, quod possessio ca- 4
pta fuerit pendente termino ad appellandum: nam cum ad possessionem non fuerit actum ex contractu, sed vigore clausulae Constituti, et clausulae, quod possit capi possessio propria authoritate: non erat locus appellationi. Contard. *in l. unica, lim.* 24. *n.* 7. *C. si de mom. poss.* et in consequenti, pendentia termini, vel appellatio interposita, non poterat impedire illius executionem. Barb. *cons* 10. *n.* 2. *l.* 1. Guid. Pap. *cons.* 219. *n.* 7. Rol. à Valle, *cons.* 77. *nu.* 20. *lib.* 2. 5
tanto autem magis, quod licet fuerit actum ad caducitatem, illa tamen fuit incidenter, non autem principaliter deducta: quo casu denegatur appellatio; juxta tradita per Dec. *cons.* 28. Contard. *d. l. unica quaest.* 19.

Sed an requiratur declaratoria Iudicis, stan- 6
te pacto, quod Dominus possit propria auctoritate ingredi possessionem? Videnda est *q.* 10. *de var. caduc. n.* 9. *et seq. et* 25, *et seq.*

QUAESTIO III.

SUMMARIUM

Appellatio non datur in possessorio de jure civili. n. 1. – Fallit de jure canonico ad utrumque effectum n. 2. – Appellatio an detur de jure civili ad effectum devolutivum, n. 3. – Appellatio non datur in statu ecclesiastico in possesso-

sorio, vigore Aegidianae, et in terris sedi apostolicae immediate subjectis, non autem mediate, ut declara ut num. 4. - Aegidiana Constitutio reduxit jus canonicum ad jus civile, removendo impedimentum juris canonici n. 5. — Aegidiana recipit omnes declarationes quas recipit lex unica, C. si de mom. poss. n. 6. — Aegidiana habet locum in quocumque possessorio, n. 7. — Aegidiana non habet locum inter personas Ecclesiasticas, vel super re ecclesiastica, et procedit, si ecclesia sit actrix, et laicus sit reus, numer. 4. — Et subdeclara. n. 12. cont. ibidem, et n. 13. — Aegidiana non habet locum, stante statutu particulari in loco, disponente, quod detur appellatio in possessorio, n. 11. — Card. Aegidius non habebat potestatem, nisi in temporalibus, num. 9. — Additio Card. Carp. ad Aegidianam non habet locum, nisi in Provincia Marchiae, n. 10. — Appellatio an detur in possessorio super bonis emphiteuticis, n. 14. — Appellatio datur in Salviano interdicto, quando res est prohibita alienari, et hypothecari, et procedit etiam in melioramentis, n. 15.

Tu scis, quod de jure civili, non datur appellatio in possessessorio, ut est text. *in l. unica, C. si de mom. poss.* Alex. *cons.* 81. *lib.* 28. Curt. *cons.* 168. Grat. *cons.* 16. *lib.* 2 Natt. *cons.* 121. *n.* 4. Affl. *dec.* 269 Guid. Pap. *q.* 37, et per alios infra allegandos.

2 Quod tamen non habet locum de jure canonico: quia à quocumque gravamine, etiam in possessorio datur appellatio. text. *est in clem. in fine, de seq. pos. et fruct. et in* c. *ex conquestione, de rest. spol.* Feder. *cons.* 76. Spec. *de appell.* §. *in quibus, ver.* 6. Alb. *in* c. *ad sedem, de rest. spol. et cons.* 55. *lib.* 2. *col.* 1. Dec. *cons.* 28. *numer.* 4. Maraut. *in speculo, in ver.* et quandoque appellatur, *num.* 306. Ludovis. *dec.* 546. *num* 4. Et datur appellatio ad utrumque effectum. Rot. *in recent. par.* 1. *dec.* 782. *num.* 2. *et in dec.* 4. *nu.* 4. **par.* 1. *recentiss.* et est com. opinio Ioseph. Lud. *dec. Perus.* 20. ubi plures cumulat, sine ullo contradictore. Rot. 4. *par. divers. decis.* 381. *n.* 1.

3 Sed maxima quaestio est inter Doctores, An liceat appellare de jure civili à sententia lata in possessorio, ad effectum devolutivum? Hanc quaestionem ponit Contard. *in d. l. unica, in ver. intellectus, fol. mihi* 81. *n.* 3. ubi pro opinione affirmativa multos congerit, attestantes etiam de magis communi opinione.

Pro contraria autem parte, quod scilicet appellatio sit prohibita, quoad utrumque effectum devolutivum, et suspensivum, allegat infinitos, *attestantes de communi, et magis communi, *n.* 4. et concludit hanc partem esse magis communem, et à Rota approbatam, anno 1560. 22. Martii coram D. Oradino.

Verum Ioseph. Lud. *dec. Perus.* 20. *num.* 17 dicit, quod haec secunda opinio, ut non detur appellatio ullo modo, neque ad effectum devolutivum, neque suspensivum erat communis ante Bar. sed post Bar. magis communis est, quod detur appellatio ad effectum devolutivum: et sententiam Bar. Gasp. Cabal. appellat verissimam in *glos. possessionis, n.* 4. in add. ad Const. Aegidianam *lib.* 6. *cap.* 2.

Opinio tamen Ioseph. Lud. reprobatur, ut per Marc. Ant. de Amat. *dec. Macerat.* 15, *n.* 15. et sequen. dicens magis comm. esse sententiam Contard. et in urbe servari, quam etiam sequitur Gabr. *cons.* 35. *lib.* 1. Nisi esset consuetudo in contrarium, ut ibi per Gab. *n.* 1. *et in eod. dec. de Amat. n.* 16. Et quod opinio contra Bart. sit magis communis; ut nullo modo detur appellatio, etiam ad effectum devolutivum, attestatur Eug. *cons.* 71. *num.* 23. *et cons.* 72. *num.* 47. *cum seq.* et Honded. *cons.* 22. *n.* 45.

Deinde in statu ecclesiastico supervenit constitutio Aegidiana, ut *lib.* 6. *cap.* 29. prohibens appellationem in possessorio, quae servatur in omnibus locis Sedi Apostolicae immediate subjectis, et etiam in urbe, juxta Bullam confirmationis Pauli Papae Tertii. Et ideo non se extendit ad loca mediate subjecta, ut est Parma, et Placentia. Rot. *divers. par.* 3. *libr.* 1. *decis.* 112. *in principio, et in fine, et dec.* 181. *lib.* 2. *num.* 4. *et seq. et dec.* 185. *eod. lib.* ubi dicitur, etiam si in Urbe Romae tractaretur, non habet locum in locis non immediate subjectis, nisi utraque pars litigantium esset subjecta immediate Romano Pontifici, et litigaret in Curia super possessione rei, seu Castri mediate subjecti: quia tunc materia diceretur versa in loco immediate subjecto, et consequenter esset locus Aegidianae, etiam si verba confirmationis dirigantur in rem, quia satis est, quod effectus concernat personas; ut dicit Contard. *in d. l. unica, in ver. Aegidiana, q.* 6. Et sic praedicta Constitutio Aegidiana reduxit jus canonicum ad jus civile, sublato impedimento juris canonici, *idem Cont. ibidem q.* 1. et secundum terminos *d. l. unicae*, Ludovis. *dec.* 491. *n.* 3. Et sic recipit omnes declarationes, quas recipit illa lex, ut per eundem Cont. *d. q.* 1. et secundum terminos ejusdem legis, interpretanda est. Veral *decis.* 223. *lib.* 1. et habet locum etiam in Civitate Avinion. Veral. *dec.* 226. *lib.* 1. idem Cont. *d. ver. q.* 3. Procedit etiam in quocunque possessorio, ut habetur in d. Const. et per eundem Veral. *dec.* 225. *lib.* 1. Cocc. *dec.* 150. Pacif. *de sal. inter. insp.* 4. *cap.* 2. *n.* 11. *et* 36. Add. ad. Ludovis. 491. n. 11. Et quia Aegidiana respicit ordinatoria judicii, habet locum, sive litigantes sint subjecti immediate, vel mediate Sedi Apostolicae, et debet servari jus fori, in quo litigatur, Rot. *noviss. par.* 5. *dec.* 117. *in fine*, ubi dicitur, quod, ut intret Aegidiana, sat est, ut in in Rota litigetur: et dicitur etiam in *d. decis.* 142. *p.* 3. *diver. in fine.* 4 5 6 7

8 Recipit tamen haec Constitutio aliquas declarationes; et inter alias, non habet locum, si agitur inter personas Ecclesiasticas, vel super re Ecclesiastica, et rebus ad ecclesiam pertinentibus, Cocc. *d. dec.* 150. *num.* 7. Rot.

par. 4. *divers. dec.* 381. Honded. *cons.* 20. *lib.* 2. vel si ageretur in foro Ecclesiastico. Seraphin. *dec.* 424. Rot. *in recent. par.* 1. *dec.* 32. *et* 682. *n.* 2. *et par.* 2. *dec.* 391. *num.* 5. *recentiss.* Maresc. *var. res. cap.* 75. *lib.* 2. *num.* 39. Scapuc. *de salvia. inter. lib.* 3. *q.* 2. *nu.* 7. ubi etiam tenet procedere, si ageretur super rebus profanis, vel super dominio utili ecclesiae, Burat. *decis.* 16. et ibi Add. et sufficit, quod unus sit Clericus. Rota *dec.* 51. *num.* 13. *et seq. par.* 5. *recent.* ubi dictum fuit non intrare Aegidianam, si tempore sententiae non erat amplius Clericus, licet tempore petitionis esset.

Et sicut Aegidiana non comprehendit personas ecclesiasticas; ideo, sicut licet personae ecclesiasticae appellare in casu succumbentiae in possessorio; ita etiam altera pars laica poterit appellare in judicio possessorio adversus personam ecclesiasticam, ad effectum, ut servetur aequalitas. Honded. *d. cons.* 20. *n.* 12. Scapuc. *dicta quaest.* 2. *num.* 7. Add. ad *Ludovis. dec.* 581. *n.* 8. et sufficit quod Reus, sive actor sint ecclesiastici. Hond. *eod. cons. num.* 12. *ver. dicimus*, *et num. seq.* qui multas dec. Rotae allegat. Rot. *ead. dec.* 391. *numer.* 5. Ludovis. *dec.* 333. *num.* 13. et ibi Add. Maresc. *eod. cap.* 75. *n.* 39. Add. ad dictam decisionem Burat. et est *decisio* ejusdem Burat. 315.

9 Et ratio est, quia Cardinalis Aegidius non habebat potestatem, nisi inter laicos, et eorum bonis prophanis: non autem inter Clericos, et in eorum bonis Ecclesiasticis, ut multis auctoritatibus probat Honded. *d. cons.* 20. *n.* 89. *et seq.* quem sequitur Rot. *p.* 1. *dec.* 104. *n.* 1. recentis. ubi deciditur, quod Card. Aegidius non habebat potestatem, et jurisdictionem, nisi in temporalibus. Mares. *dicto cap.* 75. *n.* 37. et Hond. ibi multas decisiones Rotae cumulat, et Burat. *d. decis.* 315.

10 Declaratur secundo, quod extensio, et additio ad constitutiones Aegidianas, et particulariter ad dictum cap. 29. Card. Carp. non habent locum extra Provinciam Marchiae: quia Card. Carp. erat legatus d. Provinciae, et confirmatio Pauli Tertii non se extendit ad dictas additiones, Rot. *par.* 4. *dec.* 6. *n.* 3. *divers.* Add. ad Ludovis. *dec.* 260. *n.* 7. *et in d. cap.* adest quaedam extensio sive additio, in qua disponitur, quod, si lata sit sententia in possessorio cum condemnatione expensarum, vel fructuum, possit appellari; et ideo illa extensio, sive additio non habebit locum extra Provinciam Marchiae. Eugen. *cons.* 72. *n.* 41. Atque etiam Mulieres majores 25. annis poterunt contrahere sine solemnitatibus dictae additionis Cardinalis Carpensis, cum non habeat locum extra Provinciam Marchiae, ut dictum est; et est etiam *dec.* 88. *n.* 8. *in recollect. per Paul. Rub.* Nisi in loco, ubi contrahitur particulare statutum, ut *in dec.* 238. *in recollect. ejusdem.*

11 Declaratur tertio, stante Statuto, quod in possessorio detur appellatio: quia tunc cessat Aegidiana, Rot. *divers. par.* 2. *decis.* 330. *et dec.* 384. *par.* 1. Ludovis. *decis.* 546. M. Ant. *de* Amat. *dec.* 2. *n.* 98. Maresc. *d. cap.* 75. *n.* 41. ubi alias decisiones allegat. Ioseph. Lud. *dec. Perus.* 20. *n.* 22.

12 Subdeclaratur tamen prima declaratio, quod scilicet Aegidiana non habeat locum, quando agitur super re Ecclesiastica, vel inter personas Ecclesiasticas, et quando ageretur inter personas saeculares, et super possessione inter ipsos laicus, et non super bonis, quia tunc intraret Aegidiana. Cocc. *decis.* 150. *numero* 5.

Contrarium tenuit in alia dec. Rot. coram Cavalerio, ut in suis *dec.* 493. in fine, et idem tenuit Rota coram eod. Cocc. quod scilicet statuta laicorum non comprehendant utile dominium in bonis emphyteuticis ecclesiasticis; et non esse locum Aegidianae, refert Gratia. *disc. foren. cap.* 447. *n.* 20. *et seq.* et illa dec. est posita infra *quaest.* 22.

Advertendum tamen est, quod licet (ut dictum est supra, *num.* 8.). quod Aegidiana non habet locum inter personas ecclesiasticas, et sufficit, quod reus sit Clericus, sive actor; tamen si Clericus transeat ad statum laicalem, deserens clericalem, haberet locum Aegidiana, quamvis tempore motae litis esset Clericus; quia inspici debet tempus sententiae, Rot. *dec.* 51 *num.* 13. *cum duobus seq. par.* 5. *recent.* quia Aegidiana disposuit super appellatione, quae datur à sententia, non autem à petitione.

13 Caeterae declarationes videndae sunt apud Contard. *in d. l. unica*, et Maresc. *eod. cap.* 75. *lib.* 2. et Scapuc. *d. qu.* 2. *et seq.*

14 His praemissis, continuando materiam appellationis, Quaero, si pronunciatum fuerit in possessorio in causa emphyteusis, an detur appellatio? Et distinguendum puto: Aut sumus in emphyteusi Ecclesiastica, et in possessorio alicujus rei Ecclesiasticae, et tunc datur appellatio, per ea quae dicta sunt superius: quia Aegidiana non habet locum in bonis Ecclesiae, et inter personas Ecclesiasticas: sed servari debet jus canonicum, et in specie in emphyteusi ecclesiastica, loquitur Cocc. *d. dec.* 150. et Rot. *par.* 2. *dec.* 371. *num.* 9. *et in recent. par.* 1. *dec.* 472. quando data est immissio super bonis emphyteuticis Ecclesiasticis. Aut sumus in emphyteusi profana, et tunc habebit locum dicta Constitutio. Et in feudo videndus est Contard. ubi supra, §. *ratione mixturae.* 8. *n.* 34. et Vivi *dec.* 409. *lib.* 3. *in fin.* et est *dec.* Caputaq. 233. *p.* 1.

15 Illud quoque scire oportet, quod, si super re emphyteutica, et expresse prohibita alienari, et hypothecari, intentatum fuerit Salvianum Interdictum, poterit à sententia appellari, nec erit locus Aegidianae; cum Salvianum exerceri non possit super re non hypothecata. Rot.

divers. par. 4. *dec.* 183. *num.* 5. Bar. *in l.* 1. *n.* 2. *ff. de sal. inter.* Negus. *de pign.* 3. *mem.* 9. *par. num.* 19. Maresc. *eod. cap.* 75. *num.* 29. ubi testatur ita fuisse decisum in Rota coram Litta, in Romana Salviani interdicti, 17. Maii 1602. et uos dicemus infra *quaest.* 4. Quod procedit etiam respectu melioramentorum, quorum hypotheca fuit expresse prohibita in contractu emphyteutico, dummodo ipsa hypotheca non fuerit constituta ex causa aedificandi, nam hoc casu erit permissa, ut ibi per eum, et vide quae scripsi *de melior. quaest.* 8. et diximus etiam de hac re in tit. *de alien. quaestion.* 1. *n.* 245.

QUAESTIO IV.

SUMMARIUM

Salvianum interdictum datur contra bona emphyteutica, num. 1. — Amplia 1. ut detur etiam pro tacita hypotheca, num. 2. — Amplia 2. ut detur etiam pro bonis illatis in praedium, num. 3. — Declara, ut Salvianum habeat locum durante tempore, et vita emphyteutae, num. 4. — Limita 1. quando bona essent obligata pro tanta quantitate, quod non esset spes luitionis, facta traditione, num. 5. — Limita secundo, quando emphyteusis esset expresse prohibita alienari sub poena caducitatis, num. 6. — Limita 3. quando alienatio esset prohibita lato sumpto vocabulo, num. 7. — Limita 4. quando in investitura expresse cautum fuit, quod bona non possint hypothecari, etiam si adesset clausola ad habendum, etc. num. 8. — Sublimita quando obligans non haberet alia bona num. 9. — Declara procedere in hypotheca expressa, non legali, num. 10. — Declara quando adesset clausula cameralis: quia poterit fieri executio, et adjudicatio cum consensu Domini, num. 12. — Asserenti non adesse alia bona, incombit onus probandi, ibidem. — Salvianum competit, quando adest statutum, quod bona ecclesiae obligari et alienari possint, n. 13. — Declaratur stante consuetudine, ibid. — Agenti Salviano interdicto non obstat praescriptio decem annorum inter praesentes, et viginti inter absentes, quando non habuit notitiam, bona hypothecata esse alienata, n. 14. — Salvianum interdictum datur pro melioramentis, declara tamen, ut num. 11. — Emphyteuta non excusatur a solutione canonis, si creditor immissus in possessionem vigore Salviani interdicti non solvat canonem, num. eodem.

Remedium Salviani interdicti frequenter intentatur coram Iudicibus; et ideo hoc in loco ponere decrevi illam quaestionem: an Salvianum inter-
1 dictum detur contra bona emphyteutica, vigore generalis obligationis, et hypothecae omnium bonorum? Haec quaestio pendet ab illa quaestione, quam tractavimus supra, *de cont. emph. quaest.* 38. In qua, partem affirmativam, quod bona praedicta obligari, et hypothecari possint, multis auctoritatibus comprobavimus; et ideo in casibus, in quibus bona emphyteutica obligari possunt, erit locus Salviano interdicto, ut etiam Pacif. *de Salvia. inter. insp.* 3. *cap.* 2. qui ex aliis decisionibus Rotae, et Doctorum opinionibus comprobat hanc opinionem, reprobata sententia Bero. *cons.* 127. *n.* 18. et Surd. *dec.* 160. *n.* 12. qui dicunt, quod bona emphyteutica veniunt in generali obligatione, quando de eis in obligatione est facta specialis mentio; quorum opinio est fundata in auctoritate cujusdam Doctoris antiqui: cui Salyc. *in l.* 1. *sub n.* 6. *ver. audiri C. de jur. emphyt.* respondet, quod leges ab ipso allegatae non probant, cum loquantur in administratore Ecclesiae, qui nullum jus habet in re, et ideo non potest obligare, eandemque rationem affert
*Ias. *in l. fin. n.* 78. *C. de jur. emph.* et Corb. *de caus. privat. ob alien. limit.* 33. et haec est communia opinio, ut testatur Affl. *dec.* 191. *num.* 3. Rot. *par.* 1. *divers. dec.* 426. *num.* 6. Hanc etiam opinionem tenet Grat. *cons.* 22. *n.* 3. *et cons.* 54. *n.* 4. *lib.* 1. Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 7. *n.* 47. Et in specie, quod bona emphyteutica, non expresse sint prohibita alienari, possint hypothecari, et competat salvianum, est dec. Rotae coram Penia, de qua per Pacif. *eod. tract. in fine, dec.* 57. *et* 77. ubi allegatur alia dec. coram Lancellotto.

Nec obstat, dicit Rot. quod *ex l. fin. C. de jur. emph.* tacite videtur prohibita alienatio: quia resp. quod illa non sit sufficiens ad effectum, ut domus non censeatur comprehensa in generali hypotheca bonorum: cum bona emphyteutica pignorari possint ut in dictis decisionibus Peniae, et Lancellotti. Nec pariter obstat quod, quando pignus constituitur pro tanta quantitate, quod cesset spes luitionis: quia hoc probari debet: deinde cessat, quando omnia bona sunt obligata, et ita fuit responsum decisioni Seraph. in causa romana vineae, 26. Iunii 1598.

Amplia habere locum Salvianum interdi- 2
ctum etiam pro tacita hypotheca. Gab. *cons.* 44. *n.* 1. *et* 2. *lib.* 2. Menoch. *de adipis. rem* 3. *n.* 55. Seraph. *dec.* 1290. *n.* 2. *et* 3.

Amplia 2. quod detur etiam pro bonis illatis 3
in praedium emphyteuticum contra emphyteutam. Menoch. *eod. remed. num.* 107. An autem detur contra tertium possessorem pro canone praeterito, et pro bonis illatis; vide sup. *de cont. emph. quaest.* 31.

Declara tamen, quod praedicta obligatio, et 4
sic Salvianum, habebit locum durante tempore, et vita emphyteutae. Grat. *eod. cons.* Cocc. *dec.* 56. *n.* 8. cum aliis per eum allegatis, et durante emphyteusi: quia ea resoluta, resolvuntur omnes

obligationes. *l. lex vectigali, ff. de pign.* Rot. 4. *par. dec.* 183. *in fine*.

5 Limita, quando bona essent obligata pro tanta quantitate, quod non esset spes luitionis: quod intellige facta traditione. Corb. *d. limit.* 33. n. 6. Negus. *de pign.* 2. *mem.* 2. *par. sub n.* 30. nam eo casu dicitur alienatio, ut dicit ibi Corb. et nos diximus in *d. quaest.* 31. et per consequens, nec Salviano esset locus, cum hypotheca non adsit, et intellige, ut infra *n.* 9. et supra, *n.* 1.

6 Limita secundo, quando emphytensis esset expresse prohibita alienari, sub poena caducitatis: quia hoc casu non veniet sub generali obligatione. Rot. *d. decis.* 426. Pacif. *de sal. inter. d. cap.* 2. ubi plures decisiones Rotae allegat, impressas in fine tractatus, 61. 78. *et* 144. quia cum cesset hypotheca, non est locus Salviano interdicto. Cocc. *dec.* 50. *n.* 4. Maresc. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 117. n. 15. ubi refert ita tenuisse Rot. coram Cocc. et Penia: et pactum, quod, si emphyteuta alienaret sine Domini consensu, solum, cum melioramentis ad ipsum reverteretur, fuit interpretatum, quod saltem virtualiter ipsam prohibitionem, sub poena caducitatis continebat; cum satis expressum dicatur, quod venit in necessarium antecedens sui expressi, et virtualiter insit orationi prolatae; per jura ibi allegata.

7 Limita tertio, quando alienatio esset prohibita, lato sumpto vocabulo; quia tunc dicitur prohibita hypotheca. Glos. *in l. fin. in ver. vel hypotheca, C. de reb. eccl. non alien.* Soe. Sen. *cons.* 75. n. 2. *vol.* 2. Negus. *de pign.* 3. *mem.* 2. *par. n.* 71. Rot. d. *dec.* 426. *n.* 8. Cocc. *eadem dec.* 50. *n.* 5. Pacif. *d. inspect.* 3. *cap.* 2. ubi adducit alias decisiones in fine operis impressas *dec.* 11. *n.* 5. *et dec.* 79. *n.* 1. *et* 2. Et amplia procedere etiam in tacita prohibitione, late sumpto vocabulo; ponens exemplum, ut si dictum fuerit, si alienaverit sine consensu Domini, large alienationis sumpto vocabulo, solum cum melioramentis revertatur; quae verba saltim virtualiter ipsam prohibitionem sub poena caducitatis continent; quod dixi etiam supra *n.* 6.

8 Limita quarto: quando in investitura expresse cautum fuit, quod bona non possint hypothecari. Rip. *in l.* 1. n. 13. *ff. de pign.* Rot. *par.* 4. *dec.* 809. *et d. dec.* 183. Et quando expresse sunt prohibita alienari, obligari, et hypothecari, non competat Salvianum, Scapuc. *de Sal. inter. libr. secun. cap.* 10. *n.* 7. et quando est prohibita expresse alienatio, etiam late alienationis sumpto vocabulo, est *dec.* 61, impressa per d. Pacif. eod. tract.

Et praedicta procedunt etiam, si adesset clausula, ad habendum, etc. quia de ejus natura est, ut non ampliet, neque alteret principalem dispositionem. Fel. *in c. licet in corrigendis. n.* 7. *ad fin. de off. Ord.* dec. *cons.* 195. *colum. pen. ver. secundo diligenter.* Aym. *cons.* 20. *n.* 15. Rot. *ead. dec.* 183. *n.* 8. *quae est dec* Seraph. 1290.

Sublimita, non habere locum, quando obligans non haberet alia bona, quam alienari prohibita; quia tunc veniunt in generali obligatione; ne obligatio reddatur frustratoria. Gerard. *sing.* 35. Marsil. in Rub. *de fideic. q.* 27. Gab. *de reg. jur. conc.* 12. *n.* 40. Rot. *d. dec.* 426. n. 9. Cocc. *d. dec.* 11. et vide *in dicta quaestione* 38. *de cont. emph.* 9

Quod declara, ut per Seraph. *ead. dec.* 1290. *n.* 11. procedere in hypotheca expressa, non in legali; et asserenti non adesse alia bona, incumbit onus probandi; ut in *ead. dec.* 11. Cocc. et *in dict. decis.* 426. n. 10. Seraph. *ead. dec. et n.* 11. *et dec.* Cocc. refert Scapuc. de *Sal. inter. lib.* 2. *cap.* 10. *n.* 7. 10

Ex quibus infertur, quod etiam pro melioramentis in re emphyteutica factis datur Salvianum interdictum: quia sicut ipsa bona emphyteutica veniunt in generali obligatione, quando non sunt expresse prohibita alienari, ut supra dixi, et pro eis *datur* Salvianum interdictum: multo magis procedere debet in melioramentis, quae sunt propria facientis, et transeunt ad haeredes; ut diximus *de melior. quaest.* 8. Sed quando melioramenta sunt expresse alienari, et hypothecari prohibita, non datur Salvianum interdictum, nisi emphyteuta sit pauper, et hypotheca fuerit constituta ex causa aedificandi, in solo ad meliorandum concesso: nam hoc in casu potius dicendum est, hypothecam permissam esse, cum sit utilis Domino, Maresc. *dicto cap.* 117. *n.* 19. *et* 20. qui attestatur ita fuisse decisum in Rota, coram Cantuccio. 1575. in Romana devolutionis domorum.

Et habet locum etiam, si melioramenta sunt inseparabilia, ac etiam stante pacto, quod emphytensis non possit alienari Rut. *dec.* 349. *in recent. par.* 1. et diximus *de meliorum. q.* 8.

Hoc autem sciendum est, quod emphyteuta non excusatur a solutione canonis, si creditor esset immissus in possessionem rei emphyteuticae, vigore Salviani interdicti; quia ipse est in culpa, dum bona obligavit, ut diximus *de sol. can. q.* 1. *n.* 284. Et si emphyteuta non solvat canonem, creditor debet solvere, alias caderet. Rip. *in l.* 1. *n.* 19. *ff. de pign.* Tiraq. *de retract. munic. glos.* 2. §. 36. *n.* 11. 11

Illud sciendum tamen erit, quod licet in instrumento, sive in investitura esset prohibita alienatio, etiam alienationis lato sumpto vocabulo, quo casu prohibita esset hypotheca conventionalis; tamen quando adest obligatio cameralis, et debitor eum ista clausula obligavit omnia sua bona: tunc cessante hypotheca conventionali, potest fieri executio in bonis debitoris, vel ejus haeredis, et dicitur pignus judiciale per text. *in l. a divo Pio*, §. *in venditione, ff. de re judic.* et ibi Alex. *n.* 37. et debet procedi post factam executionem ad secundum decretum, videlicet ad sub- 12

hastationem, et adjudicationem; arcedente tamen consensu Domini directi: quia, liret, quoad commoditatem creditor possit farere executionem; non tamen potest, quoad utile dominium, sine consensu Domini directi, cujus interest habere unum, vel alterum Vasallum, vel emphyteutam, ita tenuit Rota, ex sententia aliorum, ut per Cavaler. *dec.* 290. *in fine*, et vide supra *de cont. emphyt. q.* 33. *n.* 17.

13 Ultimo admonendi sumus, quando adest statutum, quod bona emphyteutira vendi, alienari, pignorari, et testamento relinqui possint: quia talia bona habentur perinde ac, si essent allodialia, et ideo habebit locum Salvianum interdictum. Scapuc. *de Sal. inter. lib.* 2. *quaest.* 10. ubi dicit, quod hoc statutum adest in rivitate sua Ravennatensi, et alios refert: et licet statutum laicorum non liget bona emphyteutica ecclesiae; tamen ligat quoad jus utile privati, ut per Surd. *dec.* 160. *n.* 17. Quae opinio jam per Rot. Roman. fuit reprobata, ut dicemus *in tit. hoc quaest.* 22. ubi ponam decisionem reverendissimi D. Cocc. quod hujusmodi statutum non valet: et refert etiam, quod in sua patria adest ronrordia eum clericis, et regularibus, quod bona emphyteutica ecclesiae possint vendi, pignorari, et in testamento relinqui: quae roncordia non potest habere lorum in praejudirium ecclesiae, ut in cad. dec. Cocc. dicitur, et etiam diximus *de alien. quaest.* 1. *n.* 251. Sed haec conrordia, sive statutum salvari non potest, ut ronrordia, sive statutum: valeret tamen, ut consuetudo, per ea, quae tradit Corb. *de causis privat. ob non solut. canon. limit.* 2. ubi refert, quod etiam in patria sua adest ista ronrordia, ut bona emphyteutiea non possint eripi ab emphyteuta, et quod talis ronsuetudo liget rlericos, et lairos; quia non tangit nec privilegia, neque personas clericorum in specie, ubi multos allegat, et diximus etiam *de renovat. quaest.* 1. *n.* 35. quod haec consuetudo est etiam in patria mea, et similiter concordia inter episcopum, et civitatem, et
14 quando ex consuetudine ecrlesiae, bona emphyteutica sunt ad instar allodialium redacta, quilibet in investitura comprehensus de illis disponere potest. Gram. *dec.* 103. *n.* 125. *et seq.* Peregr. *de fideicom. art.* 6. *n.* 30. *et art.* 32. *n.* 53. *et artic.* 36. *n.* 18. Rot. *dec.* 172. impressa per Parif. do *Sal. inter. in fine tract. n.* 6. Quae consuetudo fuit per Rot. canonizata, ut ibi; et ideo potest in praejudicium comprehensorum disponere, ut in eadem dec. diritur, quando bona sunt redacta de ronsuetudine ad instar allodialium; ut etiam Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 19. n. 33. stante har consuetudine, transire ad extraneos haeredes dicit; et quando emphyteusis est haereditaria, et transitoria ad extraneos haeredes, possunt creditores distrahere bona emphyteutira; sed, si non sit haereditaria, non poterunt proprietatem distrahere, sed rommoditatem. Vide supra *de cont. emph. quaest.* 1. *n.* 18. Sed advertendum est, quod dictum statutum Raven. sive conrordia, quod bona emphyteutica sunt redarta ad instar allodialium; prout est etiam in civitate Ferrariae ob Bonifarianam Bullam, quae assimilatur roncordiae Raven. stricte est intelligenda; sriliret, quod non comprehendat conressiones futuras in emphyteusim; cum loquatur per verha praeteriti temporis, quae non possunt adaptari ad bona in posterum danda in emphyteusim; ita Macahr. *cons.* 26. *n* 9. *et seq.* quem sequitur Rota apud Merl. *de legit. dec.* 94. *n.* 8. *et seq.*

Et hic annotare etiam volui unum singulare 15
dictum in hac materia Salviani interdicti; quod regulariter contra agentem hoc remedio, obstat praescriptio decem annorum inter praesentes, et viginti inter absentes, quae regula noviter declaratur; modo agens habuerit notitiam, bona sibi obligata, et hypotherata fuisse alienata, alias non curreret praescriptio, nisi a die scientiae. Grat. Rot. Marceraten. 15. in addit. et Thomat. *dec.* 26. *n.* 23. Et hanc doctrinam singularem, ut novam, cum ego essem Iudex simul cum eruditissimo, et integerrimo D. Ioanne de Righis ab Amandula, mihi amicitia conjunctissimo, hujus rivitatis praetore, in quadam causa, ponderavimus; licet ex alio moti fuerimus ad favorem agentis; quia deficiebant tres dies ad complendum decennium.

QUAESTIO V.

SUMMARIUM

Judex laicus est competens in causa emphyteusis profanae, n. 4. et 7. — Iudex laicus est competens in causa emphyteusis Ecclesiae, quando agitur in possessorio retinendae, vel recuperandae, et ut ratio affertur, n. 2. et 8. — Contrarium, n. 9. — Et distingue, ut num. 11. — Clericus, nec tacite, neque expresse potest consentire in judicem laicum, n. 11. et 12, — Judex laicus non habet jurisdictionem in clericos, ibidem. — Judex laicus non supplet negligentiam judicis Ecclesiastici, sed Iudex ecclesiasticus supplet negligentiam judicis laici, n. 13, — Judex laicus, an sit competens, quando Clericus turbatur in possessione rei ecclesiasticae, vel cum laicus turbatur a Clerico, vel uterque est Clericus, vel laicus, num. 14. — Ubi qua tuor casos ennmerantur, cum suis declarationibus. — Sed cumulative cognoscit: quia etiam ecclesiasticus cognoscere potest, n. 15 —Judex Ecclesiasticus, an sit competens pro Clerico turbato à laico in quasi possessione rei Ecclesiasticae, n. 15, — Et an Iudex laicus. ibidem. — Iudex laicus non est competens in causa possessorii beneficii inter Clericos, nn. 14. — Consuetudo non valeret, quod Clericus esset conveniendus apud judicem saecularem. ibidem.

Post haec videamus, quis sit Index competens in causa emphyteusis? Et quidem, si agitur de
1 Emphyteusi profana, Iudex laicus erit Iudex competens. Sed dubium est, quando agitur de èmphyteusi ecclesiastica. Haec quaestio est frequens in Palatiis, pulchra, et scitu digna, quia dependet ab illa quaestione,. An Index laicus sit Iudex competens in possessorio, in quo etiam de re Ecclesiastica agatur. Et omissis argumentis, quae in contrarium adduci possunt, tenen-
2 dum est, cum communi, quod Iudex laicus sit competens, cum declarationibus infra dicendis,
* ut per Menoch. *de recup. poss. remed.* 15. *n.* 210. *et seq. juncto num.* 222. idem Menoch. *de ret. poss. remed.* 3. *num* 327. Misign. *obser.* 67. *Cent.* 2. Franc. March. *quaest.* 190. Boer. *decis.* 69. *num.* 13. Afll. *dec.* 2. *num.* 10. Gram. *decis.* 78. Alciat. *resp.* 24. et magis comm. appellat Osasch *decis. Pedum.* 116 Et hanc opinionem habere locum, tam in possessorio retinendae, quam etiam reintegrandae, aut recuperandae. tenet Tess. *dec.* 82. *nu.* 1. *et seq.* quem refert Prosp. Farinac. *de inquisit. quaest.* 8. *num.* 23. Et ratio est, quia causa possessorii, etiam in beneficialibus, et ecclesiasticis, est temporalis. Ioan. And. *in cap. ult. de judiciis.* Abb *in cap. litteras, col.* 3. *de jur. culum* cum aliis allegatis à Caroc. *d.dec. ult. n.* 3. qui in casu turbatae possessionis, in bonis emphyteuticis ecclesiasticis tenet, Iudicem laicum esse competentem. Et allegat. Rom. *consil.* 212. Oblr. *consil.* 272. et Ias. *in leg.* 1. *n.* 73. *Cod. de jur. emph.* nisi tamen agatur ad rescissionem contractus, et ad rei devolutionem, ut per Alexand. *cons.* 79. *n.* 8. *vol.* 1.

Declara primo, ut non procedit, quando in eadem causa possessoria cognoscendum est de titulo possessoris: Laicum enim Iudicem. non esse competentem in causis possessoriis, quae per titulum justificari debent, tenet Imol. *in Clement. dispendiosam, in fine, de judiciis*, Bero. *in Rub. de judic.* n. 52. et seq. Covar. *pract.* 9. *cap* 35. *n.* 1. *ver. ex quo patet.* Menoch. *d. remed.* *n.* 328. *usque ad n.* 346. Farinac. *d. quaest. et n. ver.* sublimita primo, idem Menoch. *de retin. poss. remed.* 3. *n.* 328.

3 Et ideo, quando in causa possessorii de titulo principaliter cognoscitur: tunc Iudex laicus est incompetens: secus, si incidenter, summarie, et colorate: quia isto casu, tituli cognitio non tollit lacio in possessoria causa jurisdictiooem Rip. *lib.* 2. *resp. cap. ult. num.* 1. Navar. in *repet. cap. cum contingat. pag.* 149. *ver.* 4. *ideo non obstat*, de rescrip. Farinac. *d. n. ver. limit.* Addo Ferret. *cons.* 10. *in fine*, Aufrer. *reg.* 2. *fall.* 24 Menoch. *d. remed.* 3. *quaest.* 52. *n.* 328. *et* 448. Caroc. *dec. ult. n.* 4. Menoch. *de retin poss. eod. remed.* 3. *num.* 331. *et* 335. *et seq.* ubi alios refert: et *n.* 345. docet quomodo debeat Iudex laicus pronunciare, quando incidenter de titulo cognovit.

Subdeclara ut non procedat, quando de titulo, vel notorie ex actis, vel ex partis confèssione constat: hoc enim casu Iudex laicus cognoscit etiam, quod de titulo sit quaestio, secundum com. op. ut per Dec. *in cap.* 2. *n.* 24. *ver.* 2 * *praedicta*, de judiciis, quamvis ab ea dissentiat Aym. *cons.* 258. n. 4. *ver. confirmatur ista ratio.* Navar. *eod cap.* cum aliis per eum allegatis, et per Farin. *eod. loco, ver. limita* 2. Menoch. ut supra *n.* 337. *et seq.* ubi alios cumulat.

Subdeclara secundo non procedere, quan- 4
do pars non opponeret: parte enim non opponente, Iudex laicus in causa possessorii cognoscit etiam, quod tituli justificatio facienda sit. Menoch. supra citatus, qui alios citat, et refert *
idem Farin. citato loco, ver. limita tertio; idem Menoch *de retin. citato remed.* 3. *n.* 343. ubi alios refert.

Sed quando sumus in petitorio, Valasc. *de* 5
jur. emph. quaest. 39. *num.* 14. *ver. caeterum*, dicit, quod causae emphyteuticae agitantur, et deciduntur coram Ordinariis: sed, si emphyteusis sit ecclesiastica, et agitur actione reali ad rem repetendam, et conventus reum esse Ecclesiae fatetur, Ecclesiasticus est Iudex competens, et dicit hanc esse magis com. op. ex Innoc. *in cap.* *
cum sit, *n.* 2. *de for. compet.* Et idem, si durante emphyteusi, vel locatione rei Ecclesiae, ad pensionem agatur contra laicum: nam tunc Ecclesiasticus est Iudex competens. Abb. *in cap. si Clericus, eod. tit. n.* 12. *et* 13. et ibi Barb. *n.* 55. Et si agitur actione personali, ratione rei Ecclesiasticus erit competens: Sed in hoc casu contrarium tenendum est, quod debet adiri Iudex laicus. Ant. *d. cap. si Clericus, n.* 9. Card. *opp.* 1. Marian. *n.* 15. et Felin. *n.* 14. Si vero inter duos laicos de emphyteusi, etiam Ecclesiastica lis sit super dominio utili, dubium non est, quod laicus Iudex sit competens: quia dominium utile, licet rei Ecclesiasticae, est mere laicum inter laicos, et subjectum legibus laicorum quoad ipsos, et eorum praejudicium, Clar. §. *emph. qu.* 48. et nos saepè diximus; sed de hoc vide, quae dixi infra hoc *eod. tit. quaest.* 22. et infra *nu.* 13. *ver. advertendum, et nu.* 10.

Advertendum tamen est, quod licet in prin- 6
cipio hujus quaestionis dixerim, quod Iudex laicus est competens in possessorio retinendae, quam etiam reintegrandae, aut recuperandae, et ultra ibi allegatos in spolio bonorum Clericorum, et ecclesiasticorum, notat Cravet. *consil.* 258. *libr.* 2. Nicol. de Mil. *in ver. Iudex, cui in certo, car.* 211. Steph. Aufr. *in tractatu de potest. saecul. super reb. Ec. reg.* 2. *num.* 5. *car.* 35. *et reg.* 4. *num.* 9. *ver. quinto fallit.* Franc. March. *dec.* 211. *n.* 3. *in* 2. *par. decis.* 1062. *et dec.* 512. Marant. *in spec.* 4. *pa* 2. *dist.* 11. *n.* 42. Rip. *de rescrip. et Praelat. resp.* 36. Menoch. *de recup. poss. remed.* 15. *n.* 210. *et*

de retin. poss. remed. 3. n. 223. *et seq. quaest.* 52. Caroc. *dec. ult.* qui alios allegat, qui loquitur etiam in possessorio turbatae possessionis.

7 Contrarium tamen tenet Cavalcan. *dec.* 55. *libr.* 1. n. 75. *per cap. tuam, de ord. cogn. et per cap. lator*, qui filii sint legit. tenet Dec. in *cap.*2. *numer*, 24. *ver.* 3. *fallit.* Paul. de Cast. *cons.* 2. *vol.* 2. Sebast. Vant. *de nullit. ex defect. juris, nu.* 54. Ias. *in Rub. et in l. quoties, Cod. de judiciis.* Ferret. *cons* 10. Anan. *cons.* 84. *sub num.*7. Mar. Angus. *cons.* 141. *et* 142. *n.* 22. *et seq.* Franc. March. *dec.* 29. *in* 2. *par. et dec.* 497. *n.* 17. *et seq.* in 1. *par.* ubi dicunt, maxime hoc procedere, quando, quovis modo tangitur proprietas, et tractatur de rescissione, aut annullatione contractus, ex defectu decreti, aut solemnitatum, etiam per viam exceptionis, ut consuluit Alexand. *cons.* 103. *col. fin. vol.* 5. *et consil.* 79. *n.* 8. *et* 9. *vol.* 1. Et ideo dicit Cavalcan. ibi *n.* 76. sit cautus in excipiendo incompetentiam Iudicis, petendo causam remitti ad Iudicem Ecclesiasticum: quia, si non opponeretur, valeret processus, et sententia. Cravett. *cons.* 220. *numero* 4. *et* 5. *volum.* 2. Menoch. *d. remed.* 3. *quaestione* 53. Quam-
8 vis (dicit ipse) videatur urgere, c. si diligenti, de for. romp. ubi DD. quod Clericus tacite, nec ex presse potest consentire in Iudicem saecularem; At quod Iudex laicus non possit cognoscere causam emphyteusis Ecclesiasticae super utili dominio, est decisio Coce, posita infra *quaest.*22. *numero quarto et seq.* et *decis.* Merl. *numer.* 1. 8. et per totam.

9 Sed quia Doctores nimis generaliter loquuti sunt, quos supra allegavimus, tenentes, quod Iudex laicus sit competens in possessorio adipiscendae, retinendae, et recuperandae, Prosp. Farin. *ead. secunda limit.* id considerando dicit procedere, quando scilicet agitur inter duos laicus, vel quando inter Clericum actorem, et laicum reum; tunc enim, etiam, quod agatur de beneficiali, seu Ecclesiastica, et spirituali causa: quaestio tamen, cum de sola possessione tractetur, facti est; ideo potest à Iudice laico definiri; secus vero, si agatur inter duos Clericos, vel, si inter laicum actorem, et Clericum reum: tunc enim licet causa respectu possessionis, non dicatur spiritualis, quia de solo facto quaestio est; ratione tamen personarum, in quibus laicus non potest quovis modo jus dicere, spiritualis erit; quo enim modo (dicit ipse) poterit Judex laicus Clericus reum, puta spoliatorem citare, et cogere? et quod sustulit, restituat, si in eum nullam habet jurisdictionem? certe nullo modo. Ideo verius dicendum est, isto casu Clericum, nec etiam in casu possessorii, posse coram Iudice laico conveniri, sicut post alios, expresse annotaruut Covar. *pract. quaest. c.* 35. *nu.* 1. *ver. quamobrem opinor.* Menoch. *d. remed.* 15. *de recup. poss. numero* 223. *et* 234. *et eod. remed.* 3. *retinen. numero* 324. *et pluribus seq.* Rol. *consil.* 23. *volum.* 2. Ursil. *in add. ad* Affl. *decis.* 2. et quamvis Sigis. Scac. *in trac. de Iud. caus. civil. crim. libro* 1. *cap.* 11. *n.* 9. post Spec. Affl. Marant. et Ursil. in locis per eum relatis, dixerit, laicum spoliatum posse coram Iudice laico convenire spoliatorem Clericum, ad restitutionem possessionis; tamen est advertendum, quod non loquitur generaliter, et simpliciter; sed tantum in casu, quo fit generalis citatio contra quoscumque qui sua putaverint interesse; Et praedicta multo magis procedunt in possessorio adipiscendae, in quo Iudex laicus nunquam est competens inter duos Clericos, vel inter laicum actorem, et Clericum reum, siculi omnes affirmant; ut testatur Bero. in Rub. *de judiciis, n.* 51. Aym. *consil.* 104. *num.* 17. *ver. nec obstat.* Covar. *d. cap.* 35. *numero primo ver. prima conclusio.* Guid. Pap. *quaest.* 1. Natt. *consil.* 411. Affl. *in Const. Regni libro* 1. *Rub.* 67. *num.* 12. Et ratio illa affertur, quia hoc judicium adipiscendae possessonis habet annexam proprietatis causam, quae in spiritualibus à laico tractari minime potest, *c. tuam, de ord. cogn. capit. lator, qui filii sint legit.* Et licet Igneus *in l. necessarias, §. non alias,* 2. *par. numero* 42. *ff. ad Syllan.* contrarium senserit, tamen ejus opinio falsa est, ut dicit Menoch. *d. remed.* 15. *num.* 213 et Vant. *de nullit. ex defectu jurisdictionis, n.* 34. *ver. sive agatur*: sicut etiam Tess. *decis.* 82. volens, quod in possessorio adipiscendae, Iudex laicus sit competens, *numero* 3. *et* 4 ubi alios refert concurdantes, qui etiam generaliter loquitur in omni possessorio beneficiorum Ecclesiasticorum inter Clericos, et super possessorio retinendae, sive reintegrandae, aut recuperandae possessionis, sed etiam adipiscendae; Et ita servari in Regno Franciae, Neapolis, et Lusitaniae testatur. Nihilominus Farin *eod. num. ver. procedit*, dicit nunquam ipse judicando recederet à praedicta opinione, quando agitur inter duos Clericos, vel inter laicum actorem, et Clericum reum: Namque invincibilis est illa ratio Menoch. quod scilicet non potest Judex laicus Clericum compellere ad restitutionem; nec observatio, sive consuetudo, de qua Tess. attestatur, valet; cum sit à jure improbata, ut dicit Covar *pract. quaest. cap.* 37. *num* 1. *in fine ver. immo non valet consuetudo*, et Rot. infra citanda Peax. Archiep. Neapol. nec immemorabilis valeret, ut Judex laicus esset capax jurisdictionis in personas Ecclesiasticas, et eorum causas, ut per Rot. *dec.* 8. *num.* 1. *par.* 2. *recentiss.* et praedictam opinionem confirmavit idem Menoch. *de adipisc. poss. remed.* 4. *n.* 177. Quae opinio mihi quoque placet, quia Clericus, etiam volens, non potest conveniri coram Judice laico, cum sit incapax jurisdictionis, ut per Seraph. *decis.* 957 n. 4. et quod Judex laicus non possit de causa Ec-

clesiastica cognoscere; cum sit incapax jurisdic-
10 tionis, tenuit Rota in una Oscen. paenitentiae, coram Blanchetto, de anno 1595. 10. Aprilis; Et coram Paenia, de quibus decisionibus facit mentionem Jo. Franc. Leon *in suo Thes. for. Eccl. cap.* 38. *numero* 91. 97. 99. *et* 100. et Prax. Archiep. Neap. *cap.* 17. *numero primo*, ubi tenet quod Judex laicus nec habitu habet jurisdictionem in Clericos; immo est omnino incapax; Et illa decisio Paeniae est posita in *decis. posthum.* 10. *parte secunda sub numero quinto* ubi dicitur, quod ita observat Rota, et Romana Curia: Et quod decisionem Thesauri semper respuit, veluti periculosam: Et quod Clericus non possit conveniri coram Judice laico, etiam cum consensu sui Episcopi, et si prorogaret jurisdictionem cum juramento, sive in causa criminali, sive civili, sive super actione reali, seu personali. Marant. *in spec. dist.* 11. *numero secundo* qui alios refert, et infinitos citat Marius Surd. *de Laud. insp.* 1. *parte secunda in princ.*

Advertendum tamen est, quod nec etiam Judex laicus potest esse competens, quando causa agitur inter duos laicos, vel inter Clericum actorem, et laicum reum, super possessorio rei spiritualis, sed Judex Ecclesiasticus est competens, quemadmodum, super ipsa proprietate, cum qualitas spiritualitatis qualitatem temporalitatis absorbeat. Rot. coram Merl. *in recollect. per Paul. Rub. dec.* 42. *numero* 12. *et seq.* et per totam, quam Decisionem nos de verbo ad verbum ponemus infra *q.* 22. uti fructuosissimam. Et quando agitur de dominio utili, vel directo Ecclesiae, Judex Ecclesiasticus est competens, ut per Add. *ad dec. Burat.* 780. *n.* 11. *usque ad* 19. ubi pulchré haec materia tractatur, ex sententia Rotae in d. dec. coram Merl.

11 Nec est tenenda illa opinio, quod Judice Ecclesiastico negligente, possit Judex, et Princeps laicus illius negligentiam supplere, ut post alios tenet idem Farinac. *d. quaestione* 8. *numero* 23. *ver. limita tertio*, et Menoch. *d. remed.* 3. *de retin. numero* 351. quia est contra tex. in cap. solitae §. praeterea, ubi Glos. *de major.* et *obed.* et Rot. in dictis decis. ut per eundem Leon. *d. cap. numer.* 131. reprobando Farinac. et per Prax. Neap. supra allegatam, ubi alios concordantes allegat, nempe Io. And. Abb. antiq. Collect. Card. Anch. Botr. Abb. Imol. et Barbat. immo Judex Ecclesiastisticus supplet negligentiam Judicis laici, per *cap. licet, et cap. ex transmissa, de for. compet.* ut per Rot. supra *decis.* 10. *num.* 16. et Leon. et Prax. Neap. locis citatis. Et quamvis praedicta sententia contra Tess. et alios per jura, et auctoritates supra allegatas evidenter appareat, quod sit verissima, et sequenda, et non indigeat alia defensione, et dilucidatione; Nihilominus placet mihi referre etiam ea quae dicit Menoch. *eod. remed.* 3. *de retin. poss. num.* 323. cum multis seq. ubi quaerit, An laicos sit Judex competens, cum in possessione rei beneficiariae, Ecclesiae, atque ita spiritualis, vis facta est! Qui distinguit quatuor casus, ut in *d. quaestione* 18. *numero* 14. quamvis sit communis op. quod Judex laicus non sit competens, ut diximus *de divers. quaestione emph. quaestione* 22. *num.* 11. ex dec. Cocc. et quod Judex laicus non sit competens in causa possessorii beneficii, inter Clericos de possessione beneficii litigantes; cum Clericus sit apud Iudicem Ecclesiasticum conveniendus, nec consuetudo in contrarium valeat; videndus est Garc. *de benef. parte prima cap.* 2. *numero* 65. *et seq.* ubi multos congerit, Et ita tenuisse Rot. testantur, et quod Judex Ecclesiasticus rasolum competens, quando agitur de bonis sitione directi dominii, spectantibus ad Ecclesiam; Et etiam procedat, si causa inter solos emphyteutas agatur, et super solo dominio utili, quod penes laicos existit; est dec. Merlin. posita infra *qu.* 22. et est pulchra Annot. doctissimi Ioan. Franc. Ferent. ad *dec.* Burat. 780. *num.* 12. *et seq.* ut supra *num.* 12.

Primus namque casus est, cum laicus turbat Clericum rei beneficiariae possessorem: hoc in casu, Judex laicus competens esse potest contra illum turbatorem, ut dixit etiam in *d. remed.* 15. *num.* 223. ex sententia Bero. *cons.* 49. *num.* 12. *lib.* 3. rationibus ibi allegatis; Et vide infra *nu.* 15. Nam tunc non est possessorium beneficiale, nec causa beneficialis, sed temporalis; nisi forte laicus ille pro Clerico se gereret, vel si Clericus ageret spolio contra laicum, Garcian. *de benef. par.* 1. *cap.* 2. *num.* 59.

Secundus casus, cum laicus à Clerico turbatur in quasi illa possessione rei Ecclesiasticae: hoc in casu dicendum est, quod, si constat hunc actorem esse laicum, non erit à Judice laico audiendus, duplici ratione. Prima, quia is Clericus citari à Judice hoc non potest; sed a Judice suo tantum, et laicus turbatus, ut actor, sequi debet forum Clerici rei conventi, *cap. si quis contra Clericum, de for. comp.* ubi omnes. Altera est ratio, quia clari juris sit, laicum non posse possidere, vel quasi, res Ecclesiae.

Tertius est casus, cum uterque turbator scilicet, et turbatus est laicus; tunc dicendum est, ut primo in casu: nempe Judicem laicum cognoscere da hac causa possessoria posse; recte tamen, et pro Ecclesiae bono aget.

Quartus casus, cum uterque Clericus est, tam turbator, quam turbatus, in quasi hac possessione rei Ecclesiasticae: hoc in casu Judex solus Ecclesiasticus est competens, ut dixit etiam *de recuper. poss. remed.* 15. *num.* 222. *et* 234. ex sententia Covar. *pract. qu. c.* 35. *num.* 1. Cravet. *cons.* 258. n. 8. Bellam. *cons.* 40. *col.* 16. *ver. nec valet.* Et hujus sententiae ratio est, quia Clericus trahi, atque citari non potest coram Judice laico; sive

causa sit possessoria, sive petitoria, ita Soc. *cons.* 13. *num.* 12. *lib.* 4. et Marian. Soc. Sen. *in c. sane, num.* 19. *de form com.* dicit, quod non solum inspici debet locus rei sitae, sed etiam qualitas ipsius adversarii conveniendi; Et ideo dicit, si conveniendus ratione rei est Clericus, conveniri debet coram Ecclesiastico in loco rei sitae: atque ita mutatur locus, non qualitas personae: Et attenditur res in loco sita, tanquam accessoria ad qualitatem personae: nam si persona est exempta; ergo, et res.

12 Declaratur primo, ut non procedat, quando Judex laicus, ex privilegio Pontificis posset his causis possessoriis, contra Clericum cognoscere, et jus dicere; ut Christianissimo Galliarum Regi à Martino V. Pontifice concessum fuit, ut refert Guido Papae *qu.* 1. 9. 71. *et* 85. Aufrerius *de potest. saecul. super Eccl. pers. reg.* 2. *fall.* 31.

13 Declaratur 2. ut non habeat locum, quando Judex Ecclesiasticus esset negligens in administranda justitia ipsi Clerico turbato; nam tunc is turbatus Judicem laicum adire potest. Menoch. *eod. rem.* 3. *num.* 351. cum aliis, quos refert; Sed supra diximus, quod haec opinio est improbata.

14 Declaratur 3. ut non procedat, quando Judex laicus requiritur in auxilium Judicis Ecclesiastici: id enim concedi solet et brachium saeculare impetrari potest in auxilium Judicis Ecclesiastici, ut per Doctores, quos refert idem Menoch. ibidem, *num* 359, cum sequentibus, et quomodo hoc intelligatur, dic, ut ibi.

Quaerit Menoch. ibidem, *num.* 391. quod 15
supra in primo casu, An Judex Ecclesiasticus sit competens pro clerico turbato à laico in quasi possessione rei Ecclesiasticae? Et esse competentem affirmat Lapus allegat. 66. quam opinionem argumentis, et auctoritatibus comprobat Menoch. *d. num.* 361. cum aliis seq. ubi etiam concludit, in fine, ex sententia Felin. quod cumulative, non autem privative, data est haec jurisdictio, et declarat tribus modis, ut ibi, ad quem te remitto. Nam Doctores, qui dicunt posse Judicem saecularem judicare in causis possessoriis, non negant, posse etiam cognoscere Ecclesiasticum, si coram eo voluerint partes litigare; Sed si elegerint saeculare judicium, ad cognoscendum de spolio, vel de turbata possessione, potest coram tali Judice causa tractari, et semel caepta debet coram eo finiri. Hier. de Cevallos com. contra com. *quaest.* 822. *num.* 113. sed diximus supra, non est recedendum ab opin. Rotae Cocc. et Merl. positis infra *quaest.* 22.

QUAESTIO VI.

SUMMARIUM

Remedium l. fin. Cod. de edict. D. Adrian. toll. conceditur pro bonis emphyteuticis profanis, num. 1. — Vel saltem datur immissio, ex investitura. Amplia, ut habeat locum in foemina haerede instituta à patre, et affertur ratio, num. 2. — Declara, quando adesset legitimus contradictor, et quis sit, num. 9. — Remedium l. fin. Cod. de edic. D. Adr. toll. habet locum in emphyteusi Ecclesiastica, num. 5. — Statutum de continuanda possessione in haeredem, an habeat locum in bonis feudalibus, et emphyteuticis, nu. 3. — Mandatum de immittendo competit haeredi, quod competebat defuncto per instantiam caeptam, num. 7.

Quaero, An remedium, *l. fin. Cod. de edict. D. Adr. toll.* concedatur pro bonis emphyteuticis? Et pro majori dilucidatione, distinguendum puto. Aut agitur de emphyteusi profana, sive saeculari,
1 et concedi debet, *ter est in c.* 1. §. *inter filiam, si de feudo fuer. cont.* cum ibi not. Quam opinionem sequitur Rota *decis.* 220. *num.* 3. *part.* 4. *divers.* ubi allegatur Menoch. *de adipisc. poss. remed.* 4. *num.* 394. sed est *num.* 376. et ead. Rot. coram Ubaldo in una Fulginaten. emphyteusis de anno 1622. 20. Julii, idem tenuit; vel saltem detur immissio vigore investiturae, ad exemplum *d. l. fin.* ut in ead. decisione dicitur; et in fundo est dec. Caputaq. 223. *par.* 1.

2 Amplia, ut habeat locum in foemina a patre instituta haerede. Menoch. *eod. remed.* 4. *n.* 385. Et rationem affert; quia res emphyteutica dicitur esse in dominio utili, jam defuncti patris, et disponere potuit, ut per Jo. Fab. Inst. *de locat.* §. *adeo. col. prima.* Accedit etiam, quia hujus rei emphyteuticae possessio in haeredem continuari dicitur, ex dispositione statuti, ubi adest: ut per Tiraq. *in tract. le mort saisit le vif. par.* 4. *decl.* 6. ergo fortius debet, posse apprehendi, ex hoc *remed. l. fin.* Praeterea valet argumentum a feudo ad emphyteusim. Et est com. op. ut per eundem Menoch ibidem *num.* 375. quod scilicet filia à patre instituta debet mitti in possessionem bonorum feudalium: ergo de his idem dicendum est.

Sed est advertendum, quod ratio praedicta, 3
allegata à Menoch. de Statuto, disponente, quod possessio continuetur in haeredem, non est tuta: quia statutum hoc non habet locum in bonis feudalibus, et emphyteuticis et maxime Ecclesiasticis. Cuman. *cons.* 173. *in fine.* Marc. Brun. *cons.* 62. *num.* 1. Gab. *de acq. poss. conc. ult. num.* 13. licet alios referat cont. tenentes: Sed opinionem Cuma. et aliorum sequuta est Rota. ut *in dec.* 513. *in fine par.* 1. *in recent.* et praesertim quando emphyteusis est finita per mortem defuncti, ut in

alia dec. *in recent. par.* 2. *dec.* 263. *num.* 2. Sed haec opinio habet locum, quando non controvertitur, bona esse emphyteutica, seu feudalia; secus, si dubitetur, et controvertitur, Rot. *decis.* 692. *num* 3. *par.* 1. *recentiss.*

4 Declara 2. quando adesset legitimus contradictor, ut in d. dec. coram Ubald. et per Menoch. *d. remed.* 4. *num.* 565. Et quis dicatur legitimus Contradictor; vide eundem citato loco Viv. *decis.* 409. *num.* 21. et est decisio coram Ubaldo supra allegata. quam de verbo ad verbum posuimus supra *de alienat. q.* 10.

Aut agitur de emphyteusi Ecclesiastica; Et
5 idem dicendum est: quia extraneus quoque mittendus est in possessionem, ex remedio *d. l. fin.* Ea ratione qua utuntur Doctores in causa feudalis
6 possessionis, de qua per eumdem Menoch. citato remedio, *num.* 375. Et quia etiam, et si sint
7 multi casus, in quibus extraneus non succedit in emphyteusi Ecclesiastica, attamen extant alii permulti casus, in quibus admittitur; ut late scribunt Alex. *in l. etiam col.* 2. *sol. matr.* et Didac. *lib.* 2. *var. resol. cap.* 17. *num.* 5. et nos diximus supra in tit. *de cont. emphyt. quaest.* 1. Ob hanc ergo probabilem dubitationem, mittendus est haeres in possessionem: Et hanc sententiam probavit Rota, *dec.* 16. *par.* 1. *et dec.* 26. *recentiss.* Et quod remedium *l. fin. Cod. de edict. D. Adr. tol.* competat pro consequendis bonis emphyteuticis, etiam Ecclesiasticis, possessis à defuncto, et in haereditate repertis, est alia decisio Rotae, ut per Duran. *dec.* 301. *num.* 3. ubi refert dec. Cavaler. Et in dicta decisione Duran. *num.* 2. fuit etiam dictum, quod mandatum de immittendo competit haeredi in bonis emphyteuticis, etiam Ecclesiasticis, quod competebat defuncto per instantiam à defuncto caeptam; Et quod detur remedium *dict. l. fin.* pro bonis emphyteuticis, Ecclesiasticis, ac feudalibus, vel saltem immissio ex investitura, ad exemplum *d. l. fin.* tenuit Rot. in d. dec. coram D. Ubaldo.

Declara non procedere, quando filia insti- 8
tuta, esset illegitime nata, et emphyteusis esset Ecclesiastica: Et de utroque clare constaret. Ruin. *cons.* 47. *num.* 7. *lib.* 1. Menoch. *eodem remed.* 4. *num.* 388.

QUAESTIO VII.

SUMMARIUM

Interdictum retinendae possessionis, competit Domino directo ad expellendum emphyteutam, quando emphyteusis est finita, num. 8. -- Declara, quod prius debeat citari, et audiri, quando non negat proprietatem, nu. 2. -- Declara 2. quod competit dictum remedium, quando devolutio est clara, et indubitabilis: alias si est dubia, et probabiliter posset dubitari, et controverti: tunc judicio petitorio experiri debet. nu. 3. -- Alias daretur haeredi, qui caepit possessionem, num. 7. -- Declara etiam, quod antequam mandatum de manutenendo concedatur, apparere debet legitime quod sit finita emphyteusis, num. 4. -- Declara ultimo, ut non possit propria auctoritate expellere, etiam stante pacto de ingrediendo possessionem propria auctoritate, num. 5. -- Ubi remissive de hoc pacto tractatur. -- Interdictum retinendae possessionis, competit Domino directo pro omnibus caducitatibus, num. 6. -- Manutentio competit proprietario, finito usufructu. num. 7.

Videamus nunc, An remedium, sive interdictum retinendae possessionis, competat Domino directo ad expellendum emphyteutam, quando emphyteusis est finita? Et dicendum est, competere:
1 ratione suae civilis possessionis, per viam manutentionis ad recuperandam naturalem possessionem: ut tenet Rota in una Civitatis Castelli coram R. P. D Decano, quam refert Ludovis. *dec.* 105. *nu.* 15. Et quod competat interdictum, Uti possidetis, tenet Bart. *in l.* 1. *num.* 17. et ibi Apostil. *ff. uti possid.* Caroc. *de locat. fol.* 263. *remed.* 7. Rota. *par.* 1. *dec.* 211. *recentiss.* ubi declaratur, ut infra: Et multos congerit Bonavogl. *in l.* 2. *Cod. de jur. emph. col.* 7. *num.* 105. attestantes de com

2 Declara tamen, ut requiratur, quod via judiciali agatur: quia in ea dec. dicitur, quod competit Interdictum retinendae, ut habens naturalem expellatur ab habente civilem, sed debet citari, et audiri; ut post Alex. ibi allegatum, tenet Gramat. *cons. civil.* 86. *num.* 16. Et hoc habet locum, praesertim in casu, in quo emphyteuta non negat proprietatem Domino directo: quia tunc liceret, si negasset, propria auctoritate expellere, juxta distinctionem Corn. *cons.* 193. *num.* 3. *lib.* 2. Ludovis. *d. dec.* num. 16. et ibi 3
Add. qui attestantur, et declarat ita Rot. tenuisse, quod pars debet citari, et liquidari, quod factus sit locus devolutioni, et quod tunc possit Dominus intentare remedium possessorium, quando clara, et indubitata est devolutio; sed quando est dubia: tunc judicio petitorio experiri debet. Et quando devolutio non est clara, quod linea sit finita, non potest agere Dominus interdicto retinendae: ut quando negatur, et probabiliter controvertitur, bona esse emphyteutica Rot. *dec.* 602. *num.* 5. *par.* 1. *recentiss. et decis.* 211. et infra *num.* 7.

Declara tertio, quod prius apparere debet, 4
antequam mandatum de manutenendo concedatur,

ut legitime Dominus directus doceat, qnod sit finita emphyteusis: Et ita tenuit pluries Rota, ut attestatur ibi Lodovis. *nu.* 17. alias si expelleret propria auctoritate, spolium purgari deberet, ut dixi etiam *de var. caduc. quaest.* 10. et quando emphyteuta negat emphyteusim esse finitam, prius judicialiter causa examinanda est: probat Caldas *de emphyt. extinct. lib.* 4. *quaest.* 17. *num.* 38.

5 Declara quarto, ut non posset propria auctoritate eum expellere, etiam stante pacto de ingrediendo possessionem propria auctoritate: ut in ead. dec. Ludov. habetur, et dixi *in d. quaest.* 10. quam omnino vide, simul cum Corb. *de caus. privat. ab non sol. can. quaest.* 13. et Add. ad dec. praed. Ludovis.

6 Et ex supradicta ratione, nempe, quod interdictum retinendae competit, ut habens naturalem expellatur ab habente civilem, teneri etiam posset, quod praedictum interdictum retinendae possessionis, competat Domino directo pro aliis caducitatibus propter suam civilem possessionem, ad recuperandam naturalem, servatis tamen servandis, et probatis probandis, ut infra *num.* 7. et per Valas. *quaest.* 18. *num. de jur. emph.* et modo caducitas sit clara, ut infra dicetur, et supra etiam diximus: Videmus enim, quod habenti civilem tantum possessionem, competit Interdictum uti possidetis, quod est remedium retinendae possessionis, ut per Menoch. *de retin. poss. remed.* 3. *num.* 22. qui multos concordantes refert, quem sequitur Rot. *par.* 5. *noviss. dec.* 79. *num.* 3. Et *num.* 23. dicit ex mente aliorum, libellum sustineri, quo civiliter possidens, petit in possessione civili non turbari, et ad naturalem restitui, et hoc interdictum, ex sententia Bero. et aliorum, habet naturam mixtam, nempe retinendae possessionis civilis, quae penes actorem est, et recuperandae, respectu naturalis; quam adversarius obtinet: quare pronunciabitur, civiliter possidentem tuendum esse; et quia non potest tueri, atque defendi, sine restitutione naturalis, jubebit Praetor, et naturalem ipsam possessionem restitui, quae restitutio venit in necessariam quandam consequentiam; et idéò ratione civilis possessionis competit Interdictum, uti possidetis, quod habet naturam mixtam possessionis retinendae, respectu civilis, et recuperandae respectu naturalis: et per consequens pronunciabit Judex, Dominum in civili possessione tuendum, ut dictum est: et quia Dominus non potest in civili possessione tueri, sine restitutione possessionis naturalis, Judex mandabit, ut pars, quam occupavit, reddat possessionem; et est mirabile, ut interdictum uti possidetis, licet sit retinendae possessionis, habeat vim recuperandae. Rot. ut *in recol. per Paul. Rub. decis.* 78. *num.* 16. *cum aliis seq. et dec.* 139. *num.* 31. cum aliis seq. Nec enim civilem possessionem turbare desinit, qui naturalem non restituit, ut ipse dicit, *dicto remed. nu.* 26. *et seq.* Et hanc opinionem videtur sentire etiam Valasc. citato loco dum dicit, si Vasallus, vel emphyteuta nolint finita emphyteusi, ex tempore, vel ex causa commissi rem dimittere, poterit directus Dominus agere adversus eos, interdicto uti possidetis, ut naturalem possessionem dimittant, et ab illa molestia desistant: quia per detentionem possessionis naturalis, videntur directo Domino molestiam inferre in sua civili: et ab eo vi, clam, vel precario naturaliter possidere: ita Bart, *in l.* 1. §. *quod ait Praetor num.* 17. *ff. uti possid.*

Et quod detur manutentio Domino directo, ratione civilis possessionis, pro recuperatione naturalis, si detentor non vult restituere, quia turbat in civili possessione, est *dec.* Rot. supra allegata 79. *num.* 3. *et dec.* 359. *ead. par.* 5. ubi plures dec. cumulantur: Quemadmodum etiam finito usufructu competit proprietario, quod declaratur, quando est clara devolutio: secus, si dubitari possit, ut sit finita emphyteusis: quo casu manutentio datur haeredi, qui caepit possessionem, ut ibi dicitur *num.* 4. et supra *num.* 13. Constito tamen de requisitis ad istum effectum, nempe de dominio, devolutione, sive fine emphyteusis, et bonorum identitate, ut dicitur *in d. dec.* 359. *num.* 5. *et in dec.* 317. *ejusdem par.* 5. et quod probare debeat lineam esse finitam. Seraph. *decis.* 1458. *in princ.* Cavaler. *dec.* 558. *num.* 1. Burat. *dec.* 393. *num.* 6. Et quod etiam probanda sit identitas rei, ut *in ead. dec.* Burat. et est etiam *alia dec.* Rot. *recentiss.* 211. stante quod linea semel extitit, juxta distinctionem D D. *in l. ex facto*, §. *si quis autem ff. ad Trebel.* et ibi praesertim Rip. et dicitur in dd. dec. Burat. et 211.

QUAESTIO VIII.

SUMMARIUM

Dominus directus potest agere rei vendicatione, contra emphyteutam, si rem emphyteuticam non restituit. num. 1. — Agens rei vendicatione, debet probare dominium, et quomodo probetur. num. 2 — Dominus directus potest agere remedio reintegrandae, si possessio rei concessae non restituatur, quando emphyteusis est finita, vel renovatio non fuit petita. num. 3. — Et habet locum in aliis caducitatibus, num. 1.

Non solum Dominus directus habet remedium
praedictum retinendae possessionis: verum etiam
1 potest agere rei vendicatione, ut diximus *de
cont. emphyt. qu.* 26. num. 6. et est decisio Rotae
in cecent. par. 1. *dec.* 290. *num.* 9. debet tamen
agens rei vendicatione probare dominium, ut
late deduximus *in d. qu.* 26. ubi habetur, quo-
2 modo probetur, et *in d. dec.* 290. per totam. In
hac autem quaestione videamus, An etiam com-
petat Domino directo, (finita emphyteusi, vel
quia emphyteuta non petiit renovationem) re-
3 medium reintegrandae possessionis? Et *in eadem
dec.* 290. *in fine* dicitur, quod etiam non probato
dominio, competit Domino directo remedium
reintegrationum; si denegetur restitutio rei con-
cessae: et ibi allegatur decisio coram Pamphilio,
nullius. feudi 3. Martii 1589. et tenet Rot. *dec.*
325. *num.* 6. *par.* 1. *cecentiss.* Et ratio afferri potest, quia denegans restituere possessionem, spoliare dicitur. Seraph. *dec.* 896. *num* 5. Et quando emphyteuta negaret solvere canonem, et etiam tertius possessor, competit Domino remedium reintegrandae, ut infra *qu.* 15. *num.* 5. Et quod competat Domino interdictum unde vi, quod datur etiam civili possessori; tenet Valasc. ex sententia Tiraq. *de juc. emph. qu.* 18. *nu.* 8. quia finito tempore, non restituens, videtur spoliare. Bald. *cons.* 177. *col.* 1. *lib.* 3. nam possessio naturalis censetur injusta, finita ipsius causa. Tiraq. *in tcact. de mort.* 3. *part. declarat.* 1. *n.* 4. Et quod Domino directo competat actio spolii pro suae possessionis recuperatione, tenet Rot. *dec. cecentiss. par.* 1. 751. *num.* 2. ubi allegatur Menorh. *de cecup. poss. cemed.* 9. *num.* 137. et Seraph. *dec.* 117. *et* 896.

QUAESTIO IX.

Non indiget Summario.

Successive quaero, An Domino directo competat remedium *l. fin. Cod. de acq. poss.*? Et competere dicendum est, quando emphyteusis est alienata, et tradita ejus possessio ab emphyteuta, sine consensu Domini, nec reservato canone: juxta ea, quae diximus *in qu.* 1. *de alienat.* Et ratio est; quia possessio civilis, existens penes Dominum directum, intervertitur: ut tenuit Rota in Romana domus, coram Blanchetto 25. Octobris 1574. Alex. *cons.* 85. *num.* 2. *vol.* 6. Ias. *in* §. *item, si quis in fcaudem*, *num.* 47. *Inst. de actio.* cum aliis allegatis per Corb. *de caus. privat. ob alienat. quaest.* 7. *in fine.* Et ideo per alienationem in terminis illius, *l. fin.* nullum est factum praejudicium Domino, et emphyteuta tenetur ad omne damnum.

QUAESTIO X.

Non indiget Summario.

Et non discedendo à proposita materia, quia supra *qu.* 7. tractavi, An competat Domino remedium uti possidetis, quod est retinendae possessionis; nunc autem An detur emphyteutae, dicendum est, si contingat turbari in sua possessione rei emphyteuticae? Bart. *in l. unica*, n. 8. *C. uti possid.* respondet, quod redditur; Et est ratio, quia emphyteuta naturaliter possidet. Ias. *in l. naturaliter*, num. 15. *ff. de acq. poss.* Menoch. *de cet. poss. remed.* 3. *n.* 84. et Gratian. *dec. Macerat.* 321.

Sunt tamen aliqui, qui dicunt, quod Dominus directus, si omissa via juris, velit emphyteutam rei indebite insistentem turbare, poterit turbare impune, nec adversus ipsum juvabitur interdicto Uti possidetis, ut voluit Bart. *in l.* 2. *num.* 40. *Cod. de juc. emphyt.* et ibi Ang. *col.* 2. et Ias. *num.* 103. verum de hac re abunde diximus in tit. *de var. caduc. qu.* 10. ubi tractatur, an Dominus directus possit propria auctoritate possessionem rei emphyteuticae accipere, post declaratam caducitatem, et dic etiam, ut diximus *dict. quaest.* 7. *in princ. hoc eod. tit.*

QUAESTIO XI.

SUMMARIUM

Actio redhibitoria, vel quanto minoris datur emphyteutae, num. 1. decl. num. 5. - Actio communi dividundo, competit emphyteutae, num. 2. -- Actio judicii familiae herciscundae conceditur emphyteutae, num. 3. -- Actiones etiam finium regundorum, aquae pluviae arcendae, arborum furtim caesarum, et actio legis Aquiliae competunt emphyteutae, num. 4.

Prosequendo materiam, quaero rursus, an aliae actiones emphyteutae competant? Et competere dubitandum non est, ex variis causis; nam et u-
1 tilis redhibitoria, et quanto minoris, datur. Bald. *in l.* 2. *n.* 6. *et seq. C. de jur. emph.* Ias. *in l.* 1. *numer.* 71. *C. eod*, et Caror. *de locat. fol.* 263. *remed.* 4. sed ipsi non exemplificant. Val. autem *de jur. emph. q.* 6. *n.* 18. dat exemplum, si forte fundus in emphyteusim concessus producat herbas pestiferas, poterit redhiberi, vel quanto minoris pro eo agi, sicuti, si tradatur fundus, qui producat pestiferas herbas; et quanto tempore duret ista actio, vide Aret. *inst. de act.* §. *in duplum*; competit etiam actio communi dividundo; Ias. *in eod. n.* 71. Iudicium etiam familiae herciscundae. Similiter dantur actiones finium regundorum, aquae pluviae arcendae, arborum furtim caesarum, et actio legis Aquiliae. Ias. *in ead. l.* 1. *num.* 7. 4
Glos. et Bart. *in l. credere*, §. *fin. ff. arbor. furtim caesar.* Valasc. *sub d. n.* 18. *ver. rursus.*

Sed quando emphyteusis conceditur titulo 5
lucrativo, et non oneroso, tunc redhibitoria non habet locum. Cabal. *in tract. de aedil. act. cap* 2. *n.* 9. Surd. *dec.* 290. *n.* 6.

QUAESTIO XII.

SUMMARIUM

Remedium restitutorium ex condictione triticaria, vel indebiti, competit minori, ecclesiae, et aliis, si sit facta concessio in emphyteusim, sine solemnitatibus, num. 1. -- Alienatio si facta sit sine utilitate ecclesiae, quae actio detur, n. 2. remissive.

Saepe occurrit in facto, dicit Ias. *inst. de act.* §. *sic itaque* 38. quod si celebretur aliquis contractus invalidus, non servatis solemnitatibus per ecclesiam minorem, vel aliam personam, et ejus
1 possessio tradatur, possit repeti possessio per condictionem indebiti; et idem infertur, si ecclesia concedat in emphyteusim rem aliquam, non servatis debitis solemnitatibus, poterit repetere, et ei competit remedium restitutorium, ex condictione sine causa, vel triticaria, *l.* 1. *et* 2 *ff. de cond. trit. et l. indebiti*, §. *nummi. de cond. inde.* Bart. *in leg. alienam*, *n.* 3. *et* 4. *ff. sol. matr.* ubi tenet, quod competit condictio indebiti, et dicit ita de facto respondisse in ecclesia, quae rem vendiderat, et tradiderat, non observata solemnitate: et idem tenet *in d.* §. *nummi n.* 2. et ibi Paul. de Cast. Aym. *cons.* 299. *n.* 2. Natt. *cons.* 288. *n.* 3. Et ista remedia competunt ecclesiae ad recuperandam possessionem; licet facto proprio ab ea reciderit: et ita tenuisse Rotam coram Robusterio in una Asculana, attestatur Maresc. *var. resol. cap.* 25. *lib.* 2. in fine. Nec potest contra ecclesiam referri quaestio dominii, ut per Bart. et alios supra allegatos. Sed quando fuit res alienata sine utilitate ecclesiae, etiam si sit confirmata ab executoribus, sive delegatis a pontifice, videnda est *quaest.* 22. *de cont. emph. in principio.* Et vide etiam *de cont. emph. qu.* 21. *n.* 20. ubi ponitur, quod tenetur nihilominus solvere canonem. Et *q.* 22. *eod. tit. n.* 3. quod possit ecclesia repetere fructus, quando est facta concessio sine utilitate, vel solemnitatibus.

QUAESTIO XIII.

SUMMARIUM

Interdictum quorum bonorum, sive petitio haereditatis, datur emphyteutae, pro emphyteusi recuperanda, num. 1. - Interdictum quorum bonorum, datur emphyteutae, in investitura comprehenso, pro rebus particularibus, num. 2. - Interdictum quorum bonorum, non datur contra titulo possidentem, num. 4. decl. quinque modis a num. 5. usque ad n. 12. -- Contrahentes censentur se conformasse cum dispositione juris, et statutorum, num. 3. -- Emptor non debet esse melioris conditionis, quam venditor, num. 9 -- Petitio haereditatis utilis, et non directa datur contra titulo possidentem n. 11. -- Petitio haereditatis in quibus casibus non datur contra tit. possidentem, nec etiam interdictum quo-

rum bon. et e contra, num. 13. — Emphyteuta potest intentare actionem rei vendicationis, num. 14. — Cautela, ut simul intentetur rei vendicatio, et Publiciana, num. 15. — Cautela altera, ut non proponatur una actio, sed omnis actio, omneque remedium, num. 16. — Emphyteusis quando ingressa est unam lineam, durante illa, alter excluditur, n. 17. remissive. — Clausula constituti, operatur omne remedium possessorium, num. 18.

Saepe in facto evenit, quod aliqui in investitu-
ra comprehensi, non possunt succedere in emphy-
1 teusi; quia a proximioribus excluduntur, vel
quia sunt de prima, aut secunda generatione, si-
ve tertia, sive etiam per statutum excluduntur,
ut foeminae dotatae, quae non succedunt, donec
extent masculi, et hoc statutum est hic in patria
mea: et contingit, quod hi, qui excludebant alios,
decedant, et debeant admitti alii in investitura
vocati. Quaeritur modo, an ille, qui vult succe-
dere, et admitti, habeat aliquod remedium pos-
sessorium adipiscendae possessionis, vel potius
experiri debeat petitorio, nempe petitione haere-
ditatis, vel rei vindicatione, ut mox dicam? Haec
est nova quaestio, et a nemine tacta, quod vide-
rim. Et videbatur dicendum quod solum compe-
tat petitorium, et non possessorium: quia in illis
possessoriis adipiscendae; quae ponit Menoch. *de
adipisc. poss.* de hoc nulla fit mentio. Credo tamen
quod iste emphyteuta, qui in investitura est com-
prehensus, et prius excludebatur a proximiori in
gradu, vel generatione, seu vigore statuti, pro
recuperanda emphyteusi, habeat remedium recu-
perandae possessionis, prout ab intestato compe-
tit haeredi *l. 2. C. quorum bonorum*, contra possi-
dentem pro haerede, vel pro possessore, ut per
Menoch. *de adipisc. poss. remed.* 1. *in principio*:
fundamentum autem hujus meae opinionis est,
quia descendentes investiti, et in investitura com-
prehensi, eo ordine ad successionem in bonis em-
phyteuticis vocantur quo jure civili, vel munici-
pali ad haereditatem decedentis ab intestato ad-
mittuntur, ut late diximus in tit. *de succes. in
bonis emphyt. quaest.* 1. in *principio*, et procedere
etiam ostendimus in emphyteusi ecclesiastica, re-
cepta pro se, filiis, et nepotibus; sed pro conse-
2 quenda haereditate ab intestato, datur etiam in-
terdictum quorum bonorum utile non directum,
etiam ad singulas res, et pro rebus particulari-
bus, et ad unam rem. Maran. *in spec.* 4. *par. di-
stinct.* 4. *n.* 7. et per Aret. *inst. de actio.* §. *qua-
drupli col.* 14. *ver. ex quo nota*, et per Menoch. *de
adipisc. poss. remed.* 1. n. 80. et Hond. *cons.* 22.
n. 7. *lib.* 1. ergo pariter concedi debet emphy-
teutae comprehenso in investitura, et vocato a
3 contrahentibus in instrumento; quia contrahentes
praesumuntur tempore factae concessionis, et in-
vestiturae, se conformasse cum dispositione juris,
et statutorum, ut scripsimus *in dict. quaest.* 1. et
per Maot. *de taciturn. et ambig. lib.* 22. *tit.* 18. *n.*
5. *et* 23.

4 Advertendum tamen est, quod remedium
quorum bon. seu petitio haereditatis, intentari
non potest contra titulo possidentem. Menoch.
de adipisc. eod. remed. numer. 60. et Rota *in re-
cent. par.* 2. *dec.* 671 *num.* 1. Ias. in §. *actionum*, 5
inst. de act. Honded. *cons.* 22. *n.* 18. *lib.* 1. ubi
plures concordantes refert; sed requiritur, quod
titulus sit validus, nec sufficit invalidus, seu pu- 6
tativus, ex communi opinione, de qua per Seraph.
dec. 256. ubi dicitur, quod nullitas contractus
allegari etiam potest, si sit nullitas, quae per 6
partis consensum sanari non possit, rejecta opi-
nione Covar. *pract. quaest.* 12. *n.* 4. 7

Declaratur etiam: quod opinio praedicta non
habet locum, quando titulus fuit acquisitus post
mortem illius, de cujus haereditate agitur: ut
per Hond. qui plures cumulat, *d. cons.* 22. *n.* 10.
et 11. Menoch. *d. remed. n.* 62. Licet Natt. *cons.*
15. *par.* 1. cont. teneat: sed cum Menoch. et aliis
tenet Ias. *in l.* 1. *n.* 10. *Cod. de inoff. test.* et
Osasch. *decis.* 56.

Declara tertio, non habere locum, quando ti- 8
tulus fuit acquisitus ab eo, qui petitione haeredi-
tatis conveniri poterat: quia emptor non debet
esse melioris conditionis, quam venditor, ut per 9
infinitos, quos congerit idem Honded. *eodem cons.*
n. 15. et Rot. *in par.* 2. *dec.* 33. *recentiss. in fine.*

Declara quarto habere locum, quando agens 10
petitione haereditatis, in conclusione libelli actor
petit se declarari haeredem; adversariumque com-
pelli ad restitutionem bonorum; sed quando con-
cludit, se mitti in tenutam bonorum: tunc datur
etiam contra titulo possidentem. Hond. *eodem
cons.* n. 17. ex sententia Io. de Anan. et Purpu-
rati, et datur etiam contra titulo possidentem
utilis petitio haereditatis, non autem directa, ut
refert idem Honded. *eodem cons. n.* 34. sequutus 11
opinionem dictorum Io. de Anso. et Purp.

Declara quinto, quod petitio haereditatis 12
non datur contra titulo possidentem, quando
actor solum probat possessionem, seu detentio-
nem defuncti, tempore mortis; ea ratione, quia
reus possidens titulo, habet jus potentius, seu
aequale: sed quando actor probat etiam titulum,
et dominium defuncti, habet jus potentius reo.
Et propterea praefertur: ut declarat Paul. de
Castr. *in l.* 2. *C. de pet. haered. col.* 1. *ver. ex
hoc quaeritur*, et Soc. *reg.* 364. *ver. petitio haere-
ditatis*, et refert Hondrd. *cons. citato numer.* 18.
Haec scripsi, quia, in quibus casibus non datur
haereditatis petitio contra titulo possidentem,
non etiam datur remedium quorum bonorum, et
e contra Menoch. *eod. remed.* 1. *num.* 62. 13

Potest etiam intentari actio rei vindicatio- 14
nis, Honded. *eodem cons. n.* 19. quae actio datur
contra titulo possidentem, *l.* 2. *in fine juncta Glos.
fin. et l. haereditatis*, *ver. a caeteris*, et ibi Bart. et

alii, *C. de pet. haered.* in qua actione dominium probari debet, ex pacte actoris, et possessio rei. Honded. loco citato. Sed quia dominium est difficilis probationis, ut dicit Ias. ubi supra, et Hond. *citato consilio*, *n.* 16. Ideo cautela est, secundum Aretin. *institut. de action.* §. *sed iste*, *n.* 42. *ver. et*
15 *ideo*, quod utraque actio, scilicet publiciana, quae datur haeredi, et rei vindicatio simul proponantur; quia quod per unam actionem consequi non
16 potest, per aliam obtineatur. Datur etiam altera cautela, quod actor non proponat particulariter unam actionem, sed omnem actionem, omneque remedium, et tunc obtinere debet ex ea, quae magis competit, juxta probationes factas, et maxime, quando causa esset commissa, decidenda summarie et sola facti veritate inspecta; ut tenet Honded. *citato consilio n.* 26.

17 Illud sciendum est, quod si emphyteusis est ingressa unam lineam, donec extat aliquis de illa linea, non possunt alii de alia linea succedere, et sic non admittitur in hoc casu proximior, vel ille, qui est de prima generatione, non excludit alium, qui sit de secunda, aut tertia generatione; et quomodo hoc intelligatur videnda est *quaest.* 2. *n.* 17. 18. *et* 19. *de success. in bon. emphyt.*

Hoc etiam praetereundum non est, quod in instrumento investiturae solet apponi clausula 18
constituti, vel praecarii per Dominos directos, ad favorem emphyteutae, et nominatorum in ea, quo casu eis competit omne remedium possessorium, et remedium retinendae seu recuperandae. Cacher. *decis. Ped.* 133. *n.* 7. et in terminis emphyteusis, est decisio Rotae, ut per Ludovis. *dec.* 437. et ibi Add. ubi dicit, ex sententia ejusdem Rotae competere manutentionem, etiam adversus constituentem, et dari constitutario actionem Spolii. Rota *dec.* 31. *n.* 3. inter impressas penes Zacch. *de obl. Cam.* Et operari constitutum translationem possessionis ad quaecunque effectus, ut per Mart. *de claus. par.* 1. *claus.* 20. *num.* 4. Utilitas autem, quae resultat, agendo possessorio est, quia tunc non consideratur prioritas temporis, quando judicium esset in hypothecaria; sed debet possidens restituere: deinde novo judicio avocare, sed opponi posset exceptio excussionis, et de hac utilitate videndus est Cacher. *d. dec. n.* 9. *et* 11.

QUAESTIO XIV.

SUMMARIUM

Usufructuarius potest accusare de damno dato, n. 1. — Emphyteuta potest accusare de damno dato in re emphyteutica, num. 4. — Usufructuarius, et emphyteuta aequiparantur, num. 2. — Augmentum contingens in re emphyteutica per alluvionem, est emphyteutae, num. 3. — Poena solvenda per dantem damnum, in re emphyteutica dividenda est inter Dominum, et emphyteutam, quando Dominus recipit partem fructuum, num. 5. — Emphyteuta potest novum opus nunciare, non solum extraneis, sed ipsi Domino directo, num. 6.

Non erit inconveniens quaerere, an emphyteuta possit accusare de damno dato in re emphyteutica? Et videbatur dicendum, quod non; quia haec actio potius competere debet proprietario, et Domino directo, quemadmodum tenet Aret. *inst. de usufr.* §. *constituitur de usufructuario*, qui non potest accusare de damno dato, sed proprietarius.

Contrarium tamen tenendum est, quia com-
1 monis opinio est contra Aret. nempe, quod usufructuarius potest accusare de damno dato, cum sit Dominus possessionis, et fructuum, et habet jus in re, et naturaliter possidet, ut de ea testatur Cavalc. *de usufr. fol.* 186. *num.* 2. 6. *et* 7. et quia usufructuarius, et emphyteuta aequiparantur, ut dicit Everard. in centuria *in loco a mino-*
2 *ri*, *n.* 3. ubi ex sententia Ias. et aliorum, augmen-
3 tum ex alluvione contingens in re emphyteutica accrescit emphyteutae, ad instar usufructuarii, sed de hac re nos diximus in tit. *de sol. can. quaest.* 13. Quia etiam emphyteuta possidet naturaliter, et habet jus in re, et in hoc aequiparantur. Facit etiam pro hac opinione, quod infra dicemus, emphyteutae competere remedium reintegrandae possessionis; ideo poterit accusare de damno dato. Credo tamen, quod poena solvenda per dan- 4
tem damnum, sit dividenda inter emphyteutam, et Dominum, quando ipse Dominus perciperet partem fructuum ex re emphyteutica, argumento eorum, quae diximus *de car. caduc. q.* 2. *n.* 58. Sed si canonem solveret in pecunia, nihil Dominus de poena perciperet: et quia emphyteuta potest nunciare novum opus, si quis in re emphyteutica novum opus moliatur, et etiam Domino directo, ut per Valasc. *de jur. emph. q.* 18. *n.* 23.

QUAESTIO XV.

SUMMARIUM

Interdictum unde vi, et remedium reintegrandae possessionis competunt emphyteutae, num. 1 — Et spoliator debet stare tantum tempus, si vult agere petitorio, quantum spoliatus stetit, num. 4. — Interdictum unde vi, et

remedium reintegrandae, conceditur emphyteutae contra Dominum, si propria auctoritate ingrediatur possessionem, n. 2. — Interdictum praedictum conceditur usufructuario, num. 3. — Spolium an detur Domino directo contra emphyteutam negantem solvere pensionem, et contra tertium possessorem, num. 5.

Et non recedendo a praedicta materia, quaerendum est, an emphyteutae concedatur interdictum unde vi, et remedium reintegrandae possessionis, quando fuit spoliatus? Et concedi, dubium non est, inquit Menoch. *de recup. poss. remed.* 1. *n.* 75. *et seq.* cum is vere naturaliter possidere dicatur, ut omnes dicunt *in l. naturaliter, ff. de acq. poss* ubi Rip. et Ias. *n.* 15. cum aliis allegatis per eum: et *n.* 78. extendit, si a Domino directo fuerit spoliatus, ingrediendo possessionem propria auctoritate, ob canonem non solutum, ex sententia Guid. Pap. Afflict. Cravet. et aliorum:
2verum videnda est *quaest.* 10. *de diversis caduc.* et quod etiam detur remedium reintegrandae usufructuario, tenet Cavalc. *de usufr fol.* 187. n. 6. ubi alios refert: Gab. *de rest. spol. concl.* 5. *n.* 9. Et *n.* 12. generaliter ampliat in omni alio ha-
3bente naturalem possessionem, qui si dejicitur a sua naturali, habet dictum remedium tanquam spoliatus, ex sententia Aret. Corn. et Ruin. Ideo non erit dubium, quod competat remedium reintegrandae emphyteutae, cum ipse naturaliter possideat. Et Cavalc. ibi dicit, quod si spoliatur vult agere petitorio, debet stare tantum tempus, quan-
4tum possessor stetit spoliatus sua possessione, allegando alios concordantes.

Sed, an remedium praedictum unde vi, et 5
actio spolii competat Domino directo, tam contra emphyteutam non solventem, quam etiam contra emptorem rei emphyteuticae, negantem solvere canonem? Et competere dicendum est, ut tenet Roman. *cons.* 311. *n.* 6. Guid. Pap. *q.* 629. Cassan Burg. *Rub.* 11. §. 2. *n.* 208. Gig. *de pens. qu.* 47. *n.* 10. Menoch. *de recup. poss. remed.* 1. *num.* 89. Foller. *de cens. n.* 117.

Contrarium tenet Valasc. *de jur. emph. quaest.* 32. *num.* 24. non habere locum contra tertium possessorem, quia contra illum nunquam habuit possessionem, quomodo igitur potest ab illo, se spoliatum dicere?

Fran. Caldas *de emphyt. extinct. q.* 3. *n.* 37. *lib.* 4. contra Valasc. distinguit. Aut erat Dominus solitus recipere canonem ab emphyteuta vendente, in qua possessione dicitur esse, donec per emptorem illa negetur, et tunc competit spolium: quia, ut in ipsa possit Dominus frui, oportet existere in possessione percipiendi pensionem, quo casu, quemadmodum adversus vendentem: si negaverit solvere, potest uti interdicto unde vi: ita etiam contra successorem ab eo causam habentem Aut Dominus directus adhuc non erat in possessione percipiendi pensionem, quando emphyteuta vendidit; et tunc spoliatus dici non potest

QUAESTIO XVI.

SUMMARIUM

Thesaurus quid sit, num. 1. — Emphyteuta, si inveniat thesaurum in re emphyteutica, cujus sit, num. 2. 3. et 4. — Amplia com. op. quod sit emphyteutae, num. 7. Amplia 2. num. 8. — Amplia 3. num. 10. — Decl. nisi esset pecunia de recenti abscondita, num. 11. — Decl etiam nisi esset inventus thesaurus arte magica, et poterit inventor puniri, num. 12. — Et thesaurus applicatur fisco pro medietate, num. 13. — Inventor tamen poterit retinere, donec condemnetur per sententiam, licet aliqui contra, num. 14. — Venditio sive concessio in emphyteusim, rescindi non potest, virtute l. 2. Cod. de resc. vend. eo quia, ibi thesaurus fuit inventus, num. 17. — Onus probandi thesaurum esse et non pecuniam de recenti absconditam cui incumbat, num. 19. et 20. — Thesaurus in fundo alieno inventus, non data opera, cujus sit, num. 21. — Thesaurus inventus, data opera, in fundo alieno, etiam volentibus Dominis cujus sit, et an possit puniri num. 22. — Contra occupatorem thesauri, agi potest criminaliter, et civiliter, num. 23. — Dominus directus, si inveniat thesaurum in re emphyteutica cujus sit, num. 24. — Thesaurus, si fuerit inventus in fundo emphyteutico per extraneum, cui applicari debeat, num. 25. — Thesaurus hodie de consuetudine, vel vigore statutorum particularium cujus sit, et an debeat inventor expectare sententiam Iudicis, nu. 27. — Statuta laicorum contra clericos et bona ecclesiae, vel loca sacra, et religiosa, non valent, num. 28. — Thesaurus inventus in loco sacro, vel religioso, vel bonis ecclesiae cujus sit, num. 29. — Arenae, et argenti fodinae, auri, vel cujuscunque materiae, an sint emphyteutae, vel Domini, eod. num. 29. — Caetera pro hac materia, num. 30. remissive.

Praesens quaestio, erit potius curiosa, quam utilis: quia est de rebus raro contingentibus, et meis temporibus qui thesauros quaerebant, vendiderunt bona propria, ut incerta invenirent, et utrumque amiserunt. Quaero igitur, an emphyteuta, qui invenit thesaurum in fundo emphyteutico, totum sibi lucrifaciat, et acquirat: vel potius Domino directo? Et praemittendum venit, 1
quod thesaurus est pecunia ab ignotis Dominis vetustiori tempore abscondita, *leg.* 1. *C. de thesauris lib.* 10. vel depositio pecuniae cujus memoria non extat, ut *ff. de acq. rer. dom. leg. nunquam* §. *thesaurus*, Navar. *in manu. confes. cap.* 17. *n.* 172. Prosp. Farin. qui alios refert *de de-*

vers. quaest. 104. *num.* 19. His praemissis, sciendum est, quod Glos. *in* §. *thesauros*, *inst. de rer. di-*
2 *vis.* tenet, quod emphyteuta, sive Vasallus, si inveniant thesaurum in re emphyteutica, sive feudali, sibi acquirant: et hanc Glos. opinionem esse *communem, dicit ibi Silvest. Aldob. quam etiam sequitur Bart. Bald. et Io. de Platea *in d. l.* 1. *C. de thes.* et Aug. Port. et alii *in d.* §. *thesauros*. Bursat. *cons.* 209. *n.* 5. *lib.* 2. cum aliis allegatis per Fariu. *d. q. n.* 13. et com. testatur etiam Valasc. *de jur. emph. d. quaest.* 15. *in principio*: licet ipse teneat contrarium.

3 Contra tenent antiquus Glos. Placent. Spec. *de emphyt.* §. *nunc aliqua*, *num.* 158. *ver.* 132. et ibi Joan. And. et tacite sequitur Ias. *in l.* 2. *nu.* 8. *C. de jur. emph.* Jo. Garc. *de expensis*, *cap.* 22. *num.* 52. quibus accedit Navar. *d. cap.* 17. *num.* 173. et Valasc. *d. qu.* 15. *num.* 1. *ver. ergo autem*, *et num.* 19. ubi tenet, quod haec opinio sit aequior, ot dimidia scilicet thesauri adjudicetur Domino directo, et altera emphyteutae. Moventur isti, quia emphyteuta, et Vasallus non sunt pleno jure Domini, sed solum utiles; et ideo non vere, nec proprie Domini sunt, ut *l.* 1. §. *qui in perpetuum*, *ff. si ager. vect.* ibi licet Domini non efficiantur. Secondo moventur quia lex defert thesaurum integrum invenienti solum in agro suo, ut *in d. l. unica*, *C de thesauris*, *et dict.* §. 6. *thesauros*, et cum emphyteuta, sive Vasallus, non siot vere Domini, sequitur, quod dimidia emphyteutae, sive Vasallo, et altera Domino directo debeatur; et non obstat, quod utile dominium, secoudum hanc opinionem, nihil prodest: quia respondent, utile dominium prodest ad hoc, ut sive thesaurum emphyteuta reperiat fortuito casu, sive consulto, suum faciat pro dimidia: cujus contrarium est in eo, qui reperit in loco prorsus alieno: is enim, si consulto perquirat, nec dimidium lucrifacit, sed integer thesaurus Domino datur, ut dicunt omnes *in d.* §. *thesauros*, *et in d. l. unica*. Navar. *d. c.* 17. *num.* 172. et alii per Valasc. allegati *in d. qu.* 15 *num.* 1, *in fine*. Et eandem opinionem sequitur etiam Cavalc. *dec.* 15. *par.* 2. *n.* 4. et novissime Bonac. *in tract. moralium*, *par.* 2. *disp.* 7. *quaest.* 3. *n.* 8. Peregr. *de jur. Fisc. lib.* 4. *tit.* 2. *in fine*. Garc. *de expensis*, *cap.* 22. *num.* 52.

4 Verum haec opinio, ut ipsemet Valasc. dicit, est contra communem opinionem, ut, et alii attestantur supra, et novissime Fario. citato loco, et in Vasallo tenent Andr. de Isern. et Iac. Alvarot. *in tit. quae sunt regalia*, quos refert Valasc. Moventur isti hac ratione; quia lex defert thesaurum ei, qui reperit in suo loco, ut *in d.* §. *thesauros*, *et l. unica*: sed emphyteuta praedium emphyteuticum suum dicere potest, *leg. fin. possessores in fine*, *C de fund. patr. lib.* 11. et est com. opin. et habet etiam in rem actionem pro fundo emphyteutico, *l.* 1. *in fine*, *ff. si ager. vect.* et rei vendicationem, ut supra diximus hoc titulo *quaest.* 13. Et in rei vendicatione probari debet dominium. Habet etiam emphyteuta remedia possessoria, et alias actiones, de quibus supra hoc eodem titulo: et ideo dici potest merito Domious, et possessor, ut notavi supra, *quaest.* 14. Praeterea moventur ratione, et aequitate naturali; quia ad emphyteutam damna fortunae circa fructus, imo, et rem ipsam, nisi funditus pereat, pertinent, ut diximus *de sol. canone quaest.* 13. *num.* 8. et cum inventio thesauri acridat ex beneficio fortunae, *l. si is qui ff. de acq. rer. dom.* et Dei beneficium appellat *l. unica supra citata*; sequitur, ut qui sentit incommoda, debeat sentire commoda, *leg. secundum naturam*, *ff. de reg. jur. et cap. qui sentit*, *eod. tit. lib.* 6. Deinde in emphyteutam transfertur utile dominium, ut in *Praelud. quaest.* 5. *num.* 9. ergo est Dominus. Nec obstant ea, quae in contrarium adducuntur, quia cum emphyteuta esse Dominus utilis (ut dictum est) negari non potest, quin vere sit Dominus, et ita intelligi debet tex. *in dict. l.* 1. §. *qui in perpetuum*, prout intelligit Glos. Nec Valasc. qui nititur defendere hanc secundam opinionem contra communem, potest dici contrarius: nam *num.* 9. dicit, Caeterum retenta communi, quae totum thesaurum emphyteutae defert, majus dubium habet; sed tenenda est, Et hanc opinionem tenuit Rot. coram Manzan. in Romana lapidum, et statuarum 14 Maii 1612. quam refert Grat *discept. forens. cap.* 453. *num.* 6. *et* 19. ubi quod haec sit verior, et magis com. opin. testatur. Quam com. et magis com. op. ego limitarem, non habere locum, quando emphyteuta responderet partem omnium fructuum; quia licet thesaurus ooo sit in fructu, tamen haberi debet loco fructuum, per ea, qoae dicit idem Grat. *d. cap. num.* 12. cum in casu isto, Dominus non transtulerit in emphyteutam, totum otile dominium, per ea, quae dicit idem Grat. *citato loco*, *num.* 4. *et* 14. et per ea, quae diximus *de var. cad. qu.* 2. *num.* 58. et ideo in hoc casu tenenda erit opio. de qua supra *num.* 3.

Dubium tamen oritur, An requiratur realis 5
apprehensio, vel sufficit sola inventio? Et in hoc etiam articulo adsunt duae opiniones: quarum una est, quod requiratur realis apprehensio, et non sufficiat sola inventio, teoent Jacob Pet. et Io. Fab. *in* §. *item lapilli*, *Inst. de rer. divis.* Cyn. *in l. licet*, *num.* 6. *C. de acq. poss.* et ibi Alciat. qui hanc com. appellat, *num.* 39. et Rom. Cast. et Ias. *in l.* 3. §. *Neratius*, *ff. de acq. poss.* Rebuff. Platea, et Luc. *in dict. l. unica*. Bart. *in l. nunquam*, §. *thesauros*, *et in l. si Barsatorsm*, *C. de fidejus.* Nicas. *in d.* §. *thesauros*, *num.* 7. Et hanc etiam com. profitetur Soc. *in d.* §. *Neratius* et Gomez. *in l. Tauri* 45. *num.* 47. ubi ampliat, sive thesaurus sit inventus in fundo alieno, sive proprio: cum utroque casu, possessio non acquiratur per visum, et aspectum, sed per apprehensiooem,

6 Qui etiam ex hoc infert, quod si plures vidissent, et invenissent thesaurum, vel aliam rem vacantem, illa efficitur ejus, qui prius eam apprehenderet, Doctores *in d. §. lapilli*. Ampliat etiam, si statutum diceret, quod tales res acquirantur per inventorem, adhuc tamen requiritur apprehensio. Farin. *d. q. num.* 26. Et quamvis haec sit receptior opinio, dicit Valas. *d. qu.* 15. *num.* 2. tamen ipse contrarium tenet, quod sufficiat sola inventio thesauri, per Glos. *in l. unica ver. invenit*, supra allegata, et §. *lapilli*, et per Port. *in* §. *thesauros*, et ibi Claudius, et per alios ab ipso allegat. intelligendo, modo inventor demonstraverit animum acquirendi, quem etiam refert, Grat. *d. c.* 453. *num.* 24.

7 Amplia praedictam com. opin. ut habeat locum, etiam, si thesaurus reperiatur per famulos, aut operarios emphyteutae, non minus, quam si ipsemet reperisset. Platea *in d. l. unica*, et ibi Rebuf. Claud. *in d.* §. *thesauros*. Valasc. *d. qu.* 15. *num.* 3. sequitur Farin. *ead. qu.* 104. *num.* 4. in fine et Grat. *d. cap.* 453. *num.* 25.

8 Amplia secundo, habere locum etiam, si quis in praedio emphyteutico sciens thesaurum reconditum, accipiat in emphyteusim, vel emat a Domino directo, ignorante thesaurum ibi esse, ut nihil teneatur restituere Domino, vel venditori, ut tenet S. Thomas secundae *qu.* 66. *art.* 5. quem sequitur Navar. *d. cap.* 17. *sub nu.* 175. *ver. qui vero emit*, reprobata opinione Angel. quibus etiam adhaeret Valasc. *eadem qu.* 15. *num.* 5. Motus ratione, quia venditor, sive Dominus directus, nulla re fraudatus est, cum nec etiam thesaurus, quem ignorabat, suus erat, quoad dominium, vel
9 possessionem, quia thesaurus in nullius bonis est, *dict. l. nunquam*, §. *thesaurus*, *et leg. unica*, *Cod. de thesauris*. Et ideo merito non potest conqueri adversus emptorem, vel emphyteutam. Farin. *eod. quaest.* 104. *num.* 20. qui alios refert: licet aliqui contrarium teneant, ut ipse refert; Praedictam quoque opinionem tenet Bursat. *cons.* 409. *num.* 6. 13. *et* 14. cum aliis allegatis per Burg. Cavalc. *dict. decis.* 15. *num.* 15 *par.* 2. Et haec opinio defenditur auctoritate Evangelii Matth. 13 Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenit, prae gaudio vadit, et vendit universa quae habet, et emit agrum illum. Nec etiam tenetur emptor sive em-
10 phyteuta indicare Domino, sive venditori thesaurum latere in fundo Bonac. *loco citato*, *num.* 7. Grat. *d. cap.* 553. *num.* 26.

11 Secus tamen, si esset pecunia de recenti abscondita, quia non censeretur vendita. Pet. Gherard. *sing.* 95. Bursat. *d. consil.* Fab. de Mont. *de empt. et vend. car.* 262. *nu.* 34. Platea. *in dict. l. unica* Borg. *d. num.* 15. Navar. *cod. cap.* 17. *num.* 175. *ver. sequitur tertio*. Farin. *eod. nu.* 20. Valasc. *dict. quaest.* 15. *nu.* 8. in terminis nostris, dicens, quod pecunia recondita in muro, vel pariete, et postea domo vendita, vel emphyteutica, illa pecunia non erit emphyteutae, vel emptoris: quia non est thesaurus, nec intelligitur vendita, nec emphyteuticata, ex sententia Bartoli, Baldi, Ang. et aliorum.

Declaratur tamen praedict. communis opinio, 12
ut non habet locum, si thesaurus est inventus arte magica, aut qualibet arte, legibus odiosa: quia hoc casu thesaurus spectaret ad Principem, vel ejus Fiscum, et non ad inventorem, quocunque loco inveniatur, text. est *in dict. l. unica*. et ibi Doctores: et *l. nemo*, et ibi pariter scribentes, *C. de malefic.* Grat. *d. cap.* 453. *num.* 25.

Subdeclara, quod pars, quae debetur Domino 13
fundi non est applicanda Fisco, sed ipsi Domino fundi, ne fiat deterioris conditionis: ex eo, quod sit inventus thesaurus arte magica. Bonac. *supra citato loco*, *num.* 6. ex sententia Less. *lib.* 2. *cap* 5. *num.* 66. et aliorum.

Et praedictam declarationem tenet etiam 14
Navar. *dict. cap.* 17. *num.* 175. *ver. sexagesimo quarto*, ubi dicit, quod in foro conscientiae potest inventor retinere quousque condemnetur per sententiam: quia poena est, per Glos. singularem *in c. fraternitatis*. 12. *qu.* 1. quae opinio damnatur à Valasc. *ibidem*, *num.* 4. quod scilicet non possit retineri in conscientia, sine tamen ratione: cum solum dicat, thesaurum esse inventum contra legem divinam, et humanam: et ideo, nisi prius à Fisco thesaurus vendicetur, inter pauperes erogari tutius putat: quia non juste apud Deum retinentur injuste quaesita. Sed pro opinione Navar. faciunt ea, quae diximus *de car. cad. quaest.* 18. *n.* 3. *et seq.* et ejus opinionem sequitur Bonac. citato loco, et ea, quae dicit Valasc. procederent, quando res haberet Dominum: thesaurus autem non est in bonis alicujus, ut ipsemet dicit, ibi *num.* 5. ex mente aliorum; Sed opinio Valasc. videtur tacite approbari, licet male per Farinac. *ead. qu.* 104. *num.* 18. *in fine*: dum ultimo loco ponit opinionem Valasc. contra Navar. Sed defendi potest; quod non semper Doctores approbant ultimam opinionem, quando simpliciter referunt.

Praedictam quoque declarationem, quod 15
thesaurus inventus arte magica pertineat ad Principem, et ejus Fiscum, tenet etiam Bart. *in d. l. unica* Bald. Ang. et Lucas de Penna. Aret. Minsing. et Nicas. *in d.* §. *thesauros*, Villalob. *com. op. litt. T. ver. thesaurus num.* 111. Afflict. *dec.* 321. *num.* 7. Borg. *d. dec.* 15. *num.* 1. cum aliis, quos cumulat Farin. *dict. qu.* 104. *num.* 18. Mant. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 16. *num.* 57. et poterit puniri, ut dicunt omnes, sicut refert Cavalc. *d. num.* 1. et Bursat. *d. cons.* 209.

Nec venditio, seu concessio in emphyteusim 16
poterit rescindi, virtute *l.* 2. *Cod. de resc. vend.* quia laesio non aderat tempore contractus et nondum erat detecta laesio, et thesaurus repertus, ita Cravet. *cons.* 21. *nu.* 17. *volum.* 1. quae sunt in-

telligenda, quando ista pecunia non fuit abscondita ab ipso venditore, vel Domino directo, vel eorum maioribus, et hoc conjecturis appareret. Exemplum; quando esset thesaurus, et non pecunia, abscondita de recenti, si vas in quo fuit reperta pecunia, vel etiam ipsa pecunia reperiretur corrosa, rubiginosa, et stampa esset antiquissima: nam tunc haberetur pro thesauro; ita Borg. *dict. dec. in fine*, et quod non detur auxilium *l. 2. Cod. de resc. vend.* quia emptor, vel emphyteuta non habent thesaurum, ex emptione, vel ex contractu emphyteutico, sed ratione inventionis, et ex causa diversa, dicit Rom. *in l. si quis, cum aliter, ff. de verb. oblig.* et Ias. in *d. §. Neratius num.* 8. in *l.* 3. *de acq. poss.*

17 Cont. temen tenet Valasc. *d. quaest. num.* 9. *ver. sed quia*, et quod detur remedium *l.* 2. quando emptor sriverit esse thesaurum in fundo, tenet etiam Alciat. Parergon. *lib.* 7. *lib.* 1. ut refert Mant. *lib.* 4. *tit.* 16. *num.* 51. de tacit. Sed supra d. opin. est magis recepta, ut attestatur Mant. Et resp. contrariis Gab. *de empt. et vend. conc.* 1. *num.* 111. Farin. *d. qu. sub num.* 1. et Grat. *d. cap.* 453. *num.* 26.

Alleganti autem pecuniam inventam esse thesaurum, et sic antiquitus esse absconditam, et memoriam non extare de tempore in quo fuit recondita, incumbit onus probandi. Platea *in dict. leg. unica*, *num.* 6. Aret. *in dict. §. thesauros*, *num.* 2. Peregr. *de jur. Fisc. lib.* 4. *tit.* 2. Ruk. *de thesauris*, *n.* 10. *concl.* 8. Valasc. *dict. num.* 8. ubi in dubio, si constare nequeat, an illa pecunia abscondita sit thesaorus, orr ne, inventore asseve-
18 rante esse thesaurum, Domino è contra id negante, probationis onus incumbere dicit ei, qui asserit esse thesaurum: quia jus praesumit non esse, ex sententia Io. de Platea *in dict. leg. unica*, *col.* 3. *num.* 6.

19 Sed contrarium, quod imo in dubio praesumatur thesaurus, pecuniaque antiquitus abscondita, tenet Ang. Aret. inter consilia criminalia diversorum, *cons.* 71. *numer.* 65. *tom.* 1. Verum ejus opinio potest habere locum, quando (ut dictum est) pecunia inventa in sui facie ostenderet antiquitatem; ut quia esset corrosa, et multum rugiosa, prout in casu, in quo consuluit Burs. *in d. cons.* 209. *num.* 15. et Borg. loco citato, et sequitur Farin. *d. quaest.* 104. num. 23.

20 Dicetur etiam probatum, non extare memoriam de tempore absconditae pecuniae, quando sic probaretur per testes, deponentes de communi aestimatione, et alias, quae probatio transferret onus probandi in adversarium, quod pecuniae fuerint eo loci à praedictis reconditae, secundum Joan. de Platea *in ead. l.* 1. *n.* 6. Aret. *in d. §. thesauros*, *n.* 2. Pereg. loco citato Burs. *eod. cons n.* 12. quos refert Farin. ibidem n. 24. Et licet fama, et communis aestimatio sufficiat ad probandum thesaurum, et pecuniam fuisse antiquitus absconditam; non tamen sufficit ad probandum, quod eadem pecunia fuerit ibi posita ab aliqua persona. Angel. Aret. *d. cons.* quem refert Farin. *d. loco n.* 25.

Et quia est receptissima sententia, quod 21
thesaurus in fundo alieno inventus casu fortuito, et non data opera, pro dimidia spectat ad inventorem, et alia medietas ad Domioum fundi, per tex. *in dict. leg. unica*; dum ibi dicitur, quod, si forte, vel arando, vel alias terram alienam colendo, vel quocunque casu, non studio perscrutandi in alienis locis, thesaorum invenerit; id quod repertum fuerit, dimidia retenta, altera dimidia data, cum locorum Domino partiatur. Glos. ibi *in ver. suo*, ubi de mercenario inveniente thesaurum, et de Rustico ligonizante agrum, tenet etiam, Navar. *dict. cap.* 17. *nu.* 172. *in principio*. Covar. *in reg. peccatum par.* 3. §. 2. *num.* 2. *de reg. jur.* in 6. ubi testatur supra d. sententiam esse receptissimam. Villalob. *in com. op. lit. T. ver. thesaurus num.* 112. Bursat. *d. cons.* 209. *num.* 3. Farin. qui multos refert *d. quaest.* 101. *num.* 6.

Sed non licebit data opera thesaurum quae- 22
rere in alieno loco, nec etiam volentibus Dominis, sive emphyteutis: Et si thesaurus inveniatur, non erit inventoris, imo quaerens, extra ordinem, Judicis arbitrio, puniendus est, text. *est in dict. leg. unica*, et ibi notant Platea, et alii; et plures refert Farin. loco citato, *num.* 5. ubi tenet, quod talis poena non habet locum ex sola inquisitione, nisi etiam thesaurus fuerit inventus. Sed quae potest esse ratio, quare Dominos non possit in suo fundo dare licentiam inveniendi thesaurum, cum lex illa unica non declaret? Doctores tamen tamen afferunt plures rationes; quia, ut plurimum thesaurus quaeritur arte magica, quae ratio potest militare etiam in Domino, Alia ratio est. quod non deseratur cultura agrorum; Et idem dicendum venit in Domino; Et ideo Valasc. *d. quaest.* 15. *num.* 7. dicit, quod ipse nunquam potuit concludentem rationem invenire, nisi quod lex voluit, saltem quoad non Dominos praediorum, extinguere effrenatas hominum cupiditates, qui forsan illis temporibus toti erant in thesauris perquirendis intenti. Et quod thesaurus spectet ad Dominum fundi, et sic ad emphyteutam, quando eo invito, ignorante, vel volente, tenet Bart. *in dict. l. unica*, ubi est tex. Bald. et Luc. de Penna. Et Bart. dicit, notandum casum in quo Dominus non potest permittere in suo, ut quis operetur, ad effectum, ut acquirat proprio operantis nomine: sed bene poterit permittere, ut alter operetur, et thesaurum quaerat nomine ipsius domini, et ad ipsius utilitatem; Et haec est communis opinio, ut per Villalob. loco, et num. citatis, et per Farin. ibi *num.* 4. qui plures concordantes, et de com. attestantes refert, et Lucas de Penna *in dict. leg. unica*, ampliat, quod non valet licentia Principis de effodiendo metallum. Et Joan. de Platea ibidem ampliat, quod nec publici metallarii possunt

in fundo alieno thesaurum perquirere, invito Domino, et quod thesaurus in fundo alieno inventus data opera, nihil Fisco debeatur. Villal. *eod. num.* 112. et hanc opinionem communem etiam appellat Borsat. *dict. cons.* 209. *num.* 3. Menoch. quoque *de praes. praes.* 30. *num.* 7. *lib.* 5. cum aliis allegatis per Farin. *dict. quaest. nu.* 3. Licet Navar. *dict. cap.* 17. *num.* 172. *ver. sed si data opera*, dicat, quod thesaurus, si de consensu Domini fuerit inventus, totus quaeratur inventori, sed si sine consensu, totus quaeratur Domino loci: Sed ejus opinio est contra communem.

23 Sciendum est etiam, quod contra thesauri occupatorem, agi potest civiliter et criminaliter, ut declarat optime Farin *d. qu. nu.* 27. *usque ad* 32.

24 Quaerendum est etiam è contra, si Dominus directus inveniat thesaurum in re emphyteutica, ad quem pertinebit, an ad ipsum, an vero ad emphyteutam? Angel. Aret. *in dict.* §. *thesauros*, *Inst. de rer. divis.* tenet, quod dimidiam partem debeat habere Dominus directus, et alteram emphyteuta. Qui Dominus in hoc casu habendus est, tanquam extraneus, Et eandem opinionem tenet ibi Silvester Ald. quibus adhaeret Valasc. *dict. qu.* 15. *num.* 9. Navar. *d. cap.* 17. *num.* 172. *ver. et e contra.* Quid autem, si non casu fortuito Dominus thesaurum inveniat, sed data opera? Credo, si tenemus opinionem, quod ipse, tanquam extraneus reputari debeat, nihil debet habere: sed totus spectabit ad emphyteutam, et hoc est, quod tenet Valasc. ibi *num.* 9. dum dicit. (Caeterum, retenta com. opin. quae totum thesaurum emphyteutae defert, majus dubium habet, sed tenenda est:) nam ipse supra tenuit contra communem.

25 Quaerendum est insuper, Si extraneus in fundo emphyteutico, vel feudali thesaurum inveniat, an partire debeat cum Vasallo, vel emphyteuta, vel cum Domino? et dicendum est; quod debeat partire cum Vasallo, vel emphyteuta, et non cum Domino directo: quia quando habens directum dominium concurrit cum emphyteuta, vel Vasallo, et sic cum habente utile dominium, ad idem praefertur habens utile. Aret. in specie in *dict.* §. *thesauros*, et sequitur ibi Port. Minsing. et Nicas. Valasc. *dict. quaest.* 15. *in fine* et alii quos refert Farin. *d. quaest. num.* 13., licet aliqui contrarium teneant, ut ibi, et Grat. *d. c.* 453. *in fine.*

26 Quaerendum etiam venit, Quid hodie servetur de consuetudine? Hanc quaestionem ponit Farin. *ead. qu. in fine*, et concludit dicendo, quicquid sit de jure hodie de consuetudine fere totius Orbis, thesaurus ad Fiscum pertinet, sicut testatur Covar. ex mente aliorum Theologorum, *in d. Regula Peccatum*, *par.* 3. §. 2. *nu.*4. ubi respondet Sylvest. hanc consuetudinem damnanti, in Sum. *in verbo Inventum* §. *sexto.* Sed quod haec consuetudo non sit ubique prout testatur Covar. et Fariu. colligitur ex his, quae dicit Navar. *in d. cap.* 17. *num.* 175. ubi ait, quod
ubi sunt de hoc leges, illae servandae sunt; sed 27
non est expectanda sententia Judicis, ut recte monuit Cajet. 212. num. 66. *art.* 3. quia haec restitutio non fit in poenam. Bonac. quoque *in d. par.* 2. *moral. disp.* 1. *quaest.* 3. *punct.* 6. in fine tenet, quod praedicta procedunt de jure communi; non vero de jure particulari aliquorum locorum, in quibus extant statuta particularia, quae servanda sunt in illis locis; Et sic consuetudo praedicta non est ubique. Praeterea Doctori attestanti de consuetudine non est credendum, vel, si est credendum, creditur in Curiis, in quibus
ipse versatur, ut diximus *de sol. can. quaest.* 1. 28
numer. 102. Deinde statuta hujusmodi condita à Principibus saecularibus, non haberent locum contra Clericos, et Religiosos, nec contra bona Ecclesiastica, ut per Doctores, quos refert Cavalc. *dict. decis.* 15. *numer.* 12. et nos diximus in tit. *de melior. quaest.* 10. *num.* 18. Et ideo sequitur, quod medietas thesauri inventi in bonis Ecclesiae aut in loco sacro, vel religioso spectat ad Fiscum
Ecclesiae, et alia medietas ad inventorem: ut per 29
Jason. de Platea *in dict. leg. unica.* Aret. *in dict.* §. *thesauros*, et ibi Nicas. *num.* 8. et alii relati per Fariu. *dict. quaest. num.* 12. Et Cavalc. *dict. dec.* 15. *num.* 12. Ubi dicit, quod hodie ex mente Aret. Nicas. Purt. et aliorum *in dict.* § *thesauros inventos in loco sacro vel religioso, vel in bonis Ecclesiae* pertinere non ad Principem, et Dominum saecularem, vel Fiscum Regium, sed ad Ecclesiam; Et sic Villalob. qui de com. testatur in contrarium, male loquitur his temporibus, et ita Cavalc. judicasse dicit in facti contingentia, ibi *num.* 10. 11. *et* 12. et Bonac. *citato loco numer.* 5. sed si data opera, et non casu fortuito fuerit in dictis locis inventus, spectabit ad Dominum loci, Fariu. *dict. quaest. num.* 11. *in fine.*

Infertur ex supradictis, quod cum arenae, vel cretae fodinae vel argenti fodinae vel auri, vel cujuscunque materiae habeantur in fructu, et tanquam fructus emphyteusis considerentur, *leg. divortio* §. *si vir in fundo, in fine, ff. sol. matr.* Corb. *de caus. privat. ob* non *sol. can. ampl.* 8. *numer.* 4. et acquiparetur usufructuario, ut alias diximus: Ideo sequitur, quod spectant ad emphyteutam, sicut etiam omnes statuae, lapides, et similia sunt emphyteutae; ut tenuit Rota coram Manzanedo supra allegata, ut refert Grat. *dict. cap.* 455. *numero* 7. nisi tamen ex inrisione fundus redderetur infructuosus. Farin. *de var. et divers. quaest. q.* 64. *in spec.* 2. *num.* 41. Quod ego intelligerem, quando emphyteuta esset Dominus omnium fructuum: secus, si responderet Domino partem, quia deberet habere partem, sicut dixi de arboribus in tit. *de divers. caducit. qu.* 2. *num.* 58. *et supra num.*4.
Caetera pro ista materia thesauri, videnda sunt 30
apud Fariu. *in d. qu.* 104. per totam.

QUAESTIO XVII.

SUMMARIUM

Pater non habet usum fructum in bonis libellariis, et emphyteuticis filiorum, num. 1. — Cont. numero 3. sed prima est verior, et com. — Declara, non procedere, quando filii sunt Domini directi, n. 9. — Emphyteusis est quaedam species servitutis, in qua non potest dari servitus servitutis. n. 2 — Pater in bonis, in quibus non habet usumfructum habet tamen commoditatem, consistentem in administratione pro qua tenetur cavere de utendo arbitrio boni viri, et alia facere n. 4. et 8. — Alienatio ratione dictae commoditatis est interdicta filiis, et dispositio inter vivos, num. 5. contrarium n. 6. et 7. — Pater non est legitimus administrator bonorum in quibus non habet usumfructum, n. 7. — Patris consensus non requiritur in iis, in quibus non habet usumfructum, sed solum in iis in quibus habet, num. 8. — Differentia inter commoditatem praedictam, et usumfructum, nu. 8. — Filius familias non potest concedere in emphyteusim bona, in quibus pater habet usumfructum sine ejus consensu, n. 10.

Quamvis pro hac quaestione aliqua tractaverimus supra in titulo *de sol. can. quaest.* 12. nihi-
1 lominus in praesenti, melius, et ulterius illam discutere intendimus. Utrum scilicet Pater in bonis emphyteuticis et libellariis filiorum habeat usumfructum? Et respondendum est, quod non; et hanc esse com. op. testatur Cavalc. *de usufr. mul. rel. sub num.* 179. *ver. hinc est Patrem*; Et ratio est: quia filius non sentiret ex emphyteusi aliquam utilitatem: nam brevimanu accepta transiret ad patrem, et etiam, quia daretur servitus servitutis, quod non potest; *l.* 1. *ff. de usuf. de legat.* et emphyteusis est quaedam species servi-
2 tutis. Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 20. *num.* 8. Sed an sit servitus proprie? Videndus est Valasc. *de jur. emphyt. quaest.* 1. *num.* 18. ubi quod sit impropria tenet, et filius cogeretur eandem servitutem restituere patri, esset que inutilis, et superflua ipsi filio, ut per D D. quos ibi Cavalc. refert, cujus opinionis est etiam Ascan. Clem. *de pat. pot. effect.* 2. *fol.* 68. *ver. septimo limita*, ubi alios citat: et sequitur Rot. Macer. ut per M. Ant. de Amatis *decis.* 70. *num.* 21. ex sententia Jo. Ant. Curt. Boer. et Ursil. ad Afflict. et maxime (dicit ipse) quando emphyteusis esset Ecclesiastica, et filius esset Clericus; et eandem op. videtur tenere Rot. *in recent. par.* 2. *decis.* 23. *num.* 14. ubi dicitur, quod pater non habet usumfructum in iis in quibus filius habet consortem proprietatis.

3 Contrarium tenet Valasc. *de jur. emphyt. qu.* 38. *n.* 28. qui alios refert. Sed prima opinio est verior, et communis, et Pet. Duen. *reg.* 363. qui facit regulam, quod patri quaeratur ususfructus bonorum feudalium, quam limitat tribus modis.

4 Declaratur tamen, quod licet pater non habet usumfructum in bonis emphyteuticis, et aliis in quibus non habet usumfructum: habet tamen in illis commoditatem, quae consistit in administratione, ut per Clemen. *numer.* 44. loco citato, et Cavalc. ibidem *num.* 182. Io. Dilect. *de art. test. caut.* 16. *num.* 1. Ang. *Inst. per quas pers. nob. acq.* §. 1. *numer.* 5. et alios refert Marius Burg. *de Laud. insp.* 4. *nu.* 27. *par.* 1. nisi tamen dicta commoditas prohibita per testatorem expresse fuisset acquiri ab ipso patre. Dilect. *eod. caut. in fine*, et Burg. eod. loco et Angel. *Inst. per quas pers. nob. acq.* §. 1.

Declaratur secundo, quod ratione dictae ad- 5
ministrationis, et commoditatis, quam habet pater in dictis bonis, est filiis interdicta alienatio eorundem bonorum, ut tenet Paris. *cons.* 157. *n.* 5. *p.* 4. quod dictum (dicit idem. Clem.) si verum est, tollitur, quod dicit Cravet. *cons.* 39. *num.* 2. 6
ex sententia etiam Paul. de Castr. *cons.* 381. *lib.* 1. et Rom. *cons.* 512. *vol.* 2. ver. fallit secundo: scilicet, quod, quando pater non habet usumfructum in bonis adventitiis filiorum, filii possunt bona adventitia alienare; sed de veritate hujus dubii se remittit Clem. ad ea, quae dicit Rimin. *in* §. 1. *Inst. per quas pers. nob. acq. numero* 131.

Sed meo judicio, opinio Paris. non est tenenda, quia in iis, in quibus pater non habet 7
usumfructum, non est legitimus administrator. Capic. *dec.* 56. M. Ant. de Amat. *d. dec. num.* 2. qui alios congerit. Joseph. Ludovic. *dec. Perus.* 13. *num.* 8. Clem. *ibidem num.* 11. Praeterea patris consensus requiritur solum in iis, in quibus habet usumfructum, Ludovis. *dec.* 391. *num.* 2. et ideo filius poterit alienare bona feudalia, et emphyteutica, et alia in quibus pater non habet usumfructum sine ejus consensu, est tex. expressus *in Auth. ut licet matr. et Aut. in principio*; Et idem tenet Cravet. *cons.* 84. *num.* 9. *et cons.* 92. *nu.* 1. *ver. sed posito.* Et Clar. *in* §. *donatio quaest.* 8
6. attestans de communi opinione, dicit, in ver. aut quaeris; in bonis in quibus pater habet usumfructum, filius non potest de illis disponere: sed si filius haberet aliqua bona in quibus patri non quaeretur ususfructus, posset illa donare inter vivos, etiam sine consensu patris. Nec huic opinioni adversatur Rimin. allegatus a d. Clement. in §. 1. *Inst. per quas pers. nob. acq.* ut novissime Marius Burg. suam opin. damnat *dicta insp.* 4. *num.* 27. *in fine*; Imo *num.* 194. cum pluribus seq. multis argumentis defendit, quod nec patri in dictis bonis quaeritur aliqua commoditas; licet haec sua opinio sit contra praedictos D D. cont. tenentes. Et *num.* 151 tenet, quod in bonis, in quibus patri non quaeritur ususfructus, filius

habeat potestatem disponendi inter vivos, sine consensu patris, ex sententia Cravet. *cons.* 81. *num.* 9. *et cons.* 92. per tex. *in d. Auth. ut licet matr. et Auth. in fine princ.* et Ruh. *cons.* 46. Et quod opinio Paris. non sit vera, sed contrarium tenendum cum Rimin. citato loco, tenet Gratian. *dec.* Macer. 76. *num.* 14. *et seq. per text. in dict. Auth.* et respondet, quod licet detur ista commoditas patri, tamen intelligitur pro tempore, quo filius habet dicta bona, quae cessabit sequuta alienatione.

8 Differentia autem, quae est inter commoditatem; et usumfructum, quem habet pater, est ista: Nam in bonis in quibus habet solam commoditatem, obligatus erit ipse, sive ejus haeres, restituere omnes fructus perceptos, vel illorum aestimationem, cum filius erit sui juris: unde pater tenetur, uti non legitimus administrator, cavere de utendo, et fruendo, arbitrio boni viri, et de restituendis fructibus, finita commoditate, sive illorum aestimatione, ad usum usufructuarii bonorum mobilium. Franc. Marc. *dec.* 847. *par.* 1. *num.* 2. Pinell. *de bon. matr. l.* 1. *num.* 20. et alii allegati per Cavalc. *eod. num.* 182. Secus autem in illis, in quibus habet pater usumfructum, et in quibus est vere legitimus administrator: quia tunc non tenetur reddere rationem, cum sit usufructuarius, *leg. cum oportet*, *Cod. de bon. quae lib.* Cocc. *decis.* 268. *num.* 9. et est legitimus administrator. Rot. *divers. part.* 2. *dec.* 47. *num.* 21. Asc. Clem. *eod. tract. effect.* 2. *in fine.* et in casibus in quibus Patri non quaeritur ususfructus, qui sunt enumerati a Glos. in Aut. idem est, *Cod. de bon. quae lib.* ubi ponitur, quando pater donat, vel renunciat usumfructum filio, Borg. *de usufr. mul. rel. num.* 181. Ubi extendit etiam ad bona filii castrensia, vel quasi et ad donata à Principe, quod quaeratur commoditas fructuum illius: licet non quaeratur ususfructus; ut per Vinc. de Franch. *dec.* 10. *num* 8. 9. *et* 10. *par.* 1. Bursat. *cons.* 133. *num.* 36. 37. 38. *et* 39. Surd. *cons.* 116. *num.* 13. Et ista commoditas differt ab usufructu: nam est fructus fructuum illius ususfructus; Verbi gratia: Habeo usumfructum mihi relictum, vel bona castrensia, vel quasi, et sum in potestate patris: pater meus, ratione patriae potestatis poterit advocare illum usumfructum, et recipere quolibet anno, fructus illorum bonorum datorum ad usufructuandum; sed tenebitur tenere bonum computum de illis fructibus perceptis: quia solum commoditatem utendi, fruendi fructibus habebit: Et post solutionem patriae potestatis, erit ipse, et ejus haeres obligatus restituere omnes fructus perceptos, seu verius illorum aestimationem à die perceptionis, vel consumptionis; Et ista dicitur commoditas, et non ususfructus, ut dicit Cavalc. *ibidem num.* 182. ex sententia aliorum. Et *num.* 181. reddit rationem; quia illi fructus, qui nascuntur, non dicuntur amplius bona castrensia, vel quasi, sed bona adventitia filii: sicut qui nascuntur in bonis Ecclesiasticis, emphyteuticis, et feudalibus. Roland. *cons.* 71. *numer.* 61. *vol.* 2. et est *dec. Regn. Siciliae per Franc.* Mila. *lib.* 2. *dec.* 3. *numero* 73.

Declara, quod diximus in principio hujus 9 quaestionis, patrem scilicet non habere usumfructum in bonis emphyteuticis, et livellariis filiorum, ut procedat; quando filii possident praedicta bona, uti emphyteutae: secus autem, quando sunt Domini directi emphyteusis: quia tunc pater, cum sit legitimus administrator, et usufructuarius bonorum adventitiorum filiorum (ut per Soarez. *in thes. recep. sent. in ver. Pater num.* 31. Vivi. *com. op.* 136. *lib.* 1. Ascan. Clem. *d. effect.* 2. *n.* 27. ubi invenies ampliationes, et limitationes, et per alios, quos ipsi referunt, et est tex. expressus in *l. cum oportet*, *Cod. de bon. quae liber. et inst. per quas pers. nob. acq.* §. 1.) sequitur, quod sit usufructuarius etiam bonorum emphyteuticorum: cum dispositio dictorum jurium sit generalis omnium bonorum adventitiorum: et in isto casu cessat ratio illa: quod ideo, non quaeritur ususfructus patri, quia daretur servitus servitutis: et hanc opinionem in specie tenet Marius Burg. *de laud. insp.* 4. *n.* 23. ubi dicit, quod, cum pater sit usufructuarius bonorum filiorum, laudemium ei debetur, et non filio: et vide de hoc, *de laud. quaest.* 22. Et ita procederet debet contraria opinio Valase. Duen. et aliorum supra n. 3. cum suis limitationibus; et maxime in casibus, in quibus patri non quaeritur ususfructus, qui adaptari possunt ad materiam emphyteusis: ut quando esset emphyteusis dotalis, vel quando esset relicta cum conditione, ut patri non quaeratur ususfructus, vel esset relicta pleno jure, cum fructibus, et similibus. Burg. *dict. insp.* n. 27. Bero. *cons.* 139. *n.* 14. *et* 17. *et vol.* 2. et per Duen. *reg.* 363.

Quid autem, si emphyteusis esset ecclesiastica, et filius sit Dominus directus? Vide *de sol. can. q.* 12.

Sed, an filius possit concedere in emphyteusim? Dicendum est, quod non: bona scilicet in 10 quibus pater habet usumfructum, sine ejus consensu, tex. est, cum Glos. *in leg. fin.* §. *filiis, in ver. alienare, Cod. de bonis quae lib.*

QUAESTIO XVIII.

SUMMARIUM

Dominus directus potest apponere lapides, cum inscriptione, insignia, et arma in aedificio emphyteutico num. 1. — Dominium rei emphyteuticae probatur ex pacto de apponendo insignia ecclesiae, num. 2. — Emphyteuta potest in aedificio emphyteutico apponere signa, arma, et lapides sum inscriptione, num. 3. — Patronus potest apponere in ecclesia, sive capella insignia, et arma, quae inducunt praesumptionem jurispatronatus, et conservant memoriam familiae, num. 4.

Quaero, an Dominus directus possit ponere lapides super aedificio emphyteutico, cum inscriptione, quod ipse est Dominus proprietatis? Et dicendum est, quod sic: ex doctrina Bart. *in l. stigmata, C. de Fabricen. lib.* 1. ubi tenet, quod permittitur apponere signa in animalibus, et servis ad eos recognoscendos: quem sequitur Luc. de
1 Penn. Andr. et Cujac. Et pro hac opinione facit communis conclusio, quod quilibet in re sua potest apponere nomen, et signa, Alex. *in l.* 1. *n.* 2. *Cod. ut nem. priv. tit. Canonistae communiter in cap. dilecta de exces. Prael.* Bart. *in tract. de insign. et arm. n.* 4. Vivi. *com. opin.* 140. *n.* 14. ubi hanc esse communem opinionem testatur: et comprobatur ex illa vulgari regula, quod illud, quod tibi non nocet, et alteri prodest, faciendum est, *l si creditor ff. de evict.* cum autem hoc prosit Domino directo pro faciliori probatione sui dominii, ideo concedendum est, nam directum dominium probatur ex insigniis. Afflict. *dec.* 23. n. 4. Burat. *dec.* 132. n. 1. ubi alios refert. Confirmari etiam potest alia ratione: quia emphyteuta tenetur recognoscere Dominum, toties, quoties fuerit requisitus. Guid. Pap. *quaest.* 417. quod maxime procedit, quando subest timor ne tractu temporis dominium controvertatur: tunc enim emphyteuta tenetur renovare instrumentum investiturae. Cassan. super consuet. Burgund. *tit. de cens. Rub.* 11. *n.* 10. et nos diximus in tit. *de renovat. quaest.* 9. Et hanc opinionem tenet Rot. *dec.* 279. *par.* 2. *recentiss.* respondens contrariis; nempe, quod non obstet, *l.* 2. *ut nem. lic. sign. reb. alien. imp.* et Bart. *d. n.* 4. Quia Dominus directus, quoad proprietatem, est verus Dominus, et res emphyteutica non dicitur res aliena, ut praesupponitur *in d. l.* 2. neque est ab alio possessa, quoad civilem possessionem: licet naturalis sit penes emphyteutam; deinde ille tex. *in d. l.* 2. procedit, quando lis pendet super dominio, antequam sit judicatum, ut ibi per Doctores; sed quando nulla lis pendet, et de dominio constat, et non controvertitur, tunc licet apponere signa, et lapides atque arma, vel insignia. Praeterea ille tex. procedit, quando Dominus vellet propria auctoritate apponere signa, sine Iudice, ut verba Rub. illius tituli sonant, et Doctores ibi declarant. Nec pariter obstat, quod emphyteuta tenetur subire tantum onera conventa; quia id procedit, ubi alias ejus conditio efficeretur deterior; sed quando non efficitur deterior, non procedit cum hoc sibi non 2
noceat; et pro hac opinione adduci potest, quod ex pacto de apponendo insignia ecclesiae probatur rem esse emphyteuticam, quae solet apponi in signum proprietatis, et dominii, per Bart. *in d. n.* 4. Vivi. *com. op.* 540. *n.* 14. Rot. *dec.* 262. *n.* 7. *par.* 5. *noviss. n.* 7.

An autem emphyteuta possit lapides apponere, 3
cum inscriptione, vel ponere insignia suae familiae, aut pingere invito Domino? Dicendum est similiter, quod potest; ut tenet Aret. *cons.* 80. *n.* 3. qui loquitur in conductore, et illum refert Caroc. *de locat. fol.* 198. *quaest.* 10. *num.* 6. et si habet locum in conductore; tanto magis habebit locum in emphyteuta, qui possidet naturaliter; et pro hac opinione facit, quod patronus ecclesiae, sive capellae, potest apponere insignia, et arma, 4
quae inducunt praesumptionem juris patronatus, et conservant memoriam familiae. Rot. *in recent. par.* 2. *dec.* 548. *n.* 7. Ludovis. *dec.* 463. et affixa, sive depicta, non possunt deleri. Seraph. *dec.* 652. sed possunt, quae sunt in capella veteri, affigi in capella renovata, ut ibi per Ludovis. Advertendum tamen est, quod insignia debent esse antiqua, ut probent jus patronatus, alias potuissent apponi, ob restaurationem, vel eleemosynam, et vide Add. *ad dec. Burat.* 323.

QUAESTIO XIX.

SUMMARIUM

Colonus et conductor teneatur vendere potius Domino, quam aliis pro justo pretio fructus, num. 1. et 4. — Emphyteuta, an cogatur vendere fructus recollectos in re emphyteutica Domino potius, quam aliis pro justo pretio num. 2. et 6. — Unicuique licet vendere rem suam, cui velit num. 3. — Usufructuarius, an teneatur potius ven-

dere fructus usufructus Domino proprietatis, quam aliis, vel si vellet ipse conducere, et tenere ad affictum num. 5. et 7. — Vasallus cogitur vendere fructus Domino potius, quam alteri, num. 8.

Nou erit absurdum scire, an emphytenta teneatur vendece fructus recollectos in fundo emphyteutico Domino directo, et praeferatur omnibus emere volentibus? Et videbatuc dicendum, quod teneatur; quia colonus cogitur vendere fructus perceptos Domino, *l.* 1. et ibi Bact. et alii, *Cod. de metal. lib.* 11. Hipp. *sing.* 511. Boer. *dec.* 107. *n.* 2. *par.* 1. Fab. de Mont. *de empt. et vend. q.* 20. *par.* 3. Ias. *in l.* 1. *num.* 11. *Cod. de jur. emph.* Iosepb. Lud. *dec. Perus.* 24. *in fine.* Ticaq. *de retract. lig. glos.* 18. §. 1. *n.* 2. Et pro hac opinione facinnt ea, quae diximus in tit. de melior. *q.* 5. *n.* 7. *et de alien. q.* 1. *n.* 44. *et seq.* nempe, quod emphyteuta tenetur vendere Domino directo suas meliocationes factas in re emphyteutica, per *l.* 3. *C. de jur. emph.*

2 Contcarium tenet Valasc. *de jur. emph. quaest.* 24. *n.* 3. scilicet, quod uon potest cogi: quia unicuique licet vendere rem suam, cui velit, *l. dudum. Cod. de contr. empt.* Et tenendo banc opin. non obstat illud, quod diximus de colono, sive conductore: nam ills lex 1. *de metal.* est edita favore Fisci; Et ideo non procedit in emphyteuta, et contra regulas genecales c. quod ob gratiam *de reg. jur. in* 6. Et ideo firma remanet dispositio *dict. leg. dudum*, quod unicuique licet vendere rem suam, cui velit: et unusquisque est rei suae modecator, et arbiter, *leg. in re mandata, Cod. mand.* etiam ad dissipandum, et projiciendum: et ita dicit Valasc. *d. num.* 1. licet ipse teneat, quod nec etiam conductoc teneatur vendere fructus rei conductae Domiuo, sed ejus opinio est contra communem.

Caeterum, si volumus tenere opinionem, quod emphyteuta teneatur vendere Domino fructus, eo quia conductor, sive colonus tenetur ven-
4 dere Domino, quae opinio est communis (ut dictum est) et quamplures etiam refert Caroc. *de locat.* ultra supra allegatos, *fol.* 151. nempe Rom. Cavalcan. Ruin. Neap. Coras. Rimin. Luc. de Pen. Tiraq. Borgn. Maut. et Soc. et sic dubitari non potest, quin haec sit receptissima sententia, quibus add. est Borgn. de usufcuctu, *n.* 173. cum aliis cumulatis per Surd. *cons.* 205. *n.* 1. *et tribus seq.* Quod etiam intelligendum est pco justo pretio, et unn arbitrio venditoris, dicit ibi Caroc. et Surd. *eod. cons. n.* 28. Et opinionem Bart. et aliorum extendit ibi n. 7. ad societatem, ex sententia Soc. *cons.* 116. *num.* 5. *lib.* 1. et Cavalc. loco citato, *n.* 172. loquens in usufructuario, dicit, si esset altercatio inter conductorem, et proprietarium de praelatione, ex eo quia proprietacius vellet ipse bous laborare, et teuere ad affictum, vel conduceca eodem pretio: tunc ipse proprietarius deberet anteire, et prius ipse requirere ab usufcuctuacio in locatione, et alienatione fructuum usufructus, quam alteca persona, etiam ei conjuncta, ratione connexitatis, ut per Alex. *cons.* 27. *n.* 6. *vol.* 6. Hipp. *sing.* 441. Boer. *dec.* 107. *n.* 2. ubi loquitur in habente cem communem, et sentit Franc. Marc. *dec.* 3. Tiraq. *de retract.* §. 1. *glos.* 3. n. 55. *et seq.* Sicut etiam proprietarius potius usufructuario, quam alteci tenetur proprietatem alienare, et locare Bart. *in l. cotem,* §. 1. *per illum tex. ff. de publ.* et Bald. in *l. ad probationem in fin. cod. locat.* ubi dicit, quod in re vendita babet jus conjunctionis, ratione commoditatis, et utilitatis. Et haec opinio confirmata per ea, quae tradit Ias. *in l.* 3. *n.* 12. *C. de jur. emp.* et Boer. *ead. dec.* 107. *n.* 7. quod Dominus proprietatis volens vendere proprietatem, tenetur potius emphyteutae, quam alteri alienare, sicut emphyteuta potius Domino dicecto, quam alteri, ut per Alex. *d. cons.* 27. *num.* 6. et Franc. Marc. *dec.* 572. *par.* 1. et pec alios, quos refert Borgn. *n.* 173. Sed. cont. tenent Spec. loco citato. Ias. *in l.* 3. *n.* 17. Boer. et alii, quod scilicet Dominus non tenetur vendere proprietatem emphyteutae, et nos late diximus *de alien. quaest.* 1. *n.* 305. nec etiam emphyteuta habet praelationem adversus proprietarium volentem vendere. Rot. *dec* 547. *in fine par.* 2. *recent.* Cum ergo usufructuarius teneatur potius vendere Domino fcuctus, et usufructuarius comparetur emphyteutae, ut diximus *de var. caduc. q.* 3. *n.* 6. *et seq.* Idem dicendum esset ex quadam aequitate, in emphyteuta.

Verum opinio Valasc. videtur probabilis 6
quia est fundata supea firmam petcam, nempe in regulis generalibus *in l. dudum*, *Cod. de cont. empt.* quod unicuique licet vendere rem suam, cui velit: et in l. re mandata, *Cod. mand. et in l. invitus, C. eod.* nisi in aliquibus casibus, de quibus pec Mant. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 4. *n.* 9. *et seq.* Et qui habet regulam pro se, babet fundatam intentionem. Dec. *in l.* 1. *n.* 4. *ff. de reg. jur.* Et ille dicitur rem cectam babere, qui pco se cegulam tenet Cagn. *in l. omnis definitio, num.* 57. *ff. eod.* Et non est a cegula juris recedendum, nisi pec aliam legem, ut ibi dicit, ex sententia aliorum: sed in boc casu nulla lege cavetuc, quod emphyteuta teneatur vendere potius fcuctus Domino, quam aliis, igitur, etc.

Nec obstat argumentum de conductore: quia non valet consequentia, hoc est statutum in conductore; ergo, et emphytenta: cum nec valeat argumentum; cum multae sint differentiae inter eos, nisi in casibus a jure expressis: ut diximus *in praelud. q.* 5.

Nec pariter obstat argumentum de usufructuario: quia primo, ego non reperio in locis citatis a Cavalcano, usufructuarium teneri potius
7 vendere fructus Domino, quam aliis. Secundo argumentum ab aequiparatis procedit in casibus, in quibus sunt aequiparati, et non aliis, Cagn. *in l. praetor bonorum, n. 7. ff. de reg. jur.* sed in hoc non reperiuntur aequiparati: ergo, etc. deinde usufructuarius minus juris habet, quam emphyteuta, ut diximus *de var. caduc. quaest.* 3. *n.* 3. igitur etc.

8 Sed supradictae opinioni Valasc. obstat multum, quod Vasallus tenetur potius vendere fructus Domino, quam alteri. Affl. *in capit.* 1. §. *post natalem*, *de pac. tenen.* Marian. Frec. *de feud. auct.* 38. Surd. *cons.* 205. *num.* 5. Rot. *in recent. part.* 3. *dec.* 547. *n.* 2. Cum argumentum a feudo ad emphyteusim valeat, quando non potest considerari disparitas: ut diximus in *praelud. quaest.* 10. Et quando in emphyteusi non reperitur contrarium decisum: ut pariter diximus in titul. *de cont. emph. quaest.* 41. *num.* 6. Praeterea multum facit pro hac opinione, quod emphyteuta tenetur non solum jus suum vendere Domino, sed etiam melioramenta: ergo multo magis fructus. Et tenendo istam opinionem, limitari, et declarari potest, quod hoc jus praelationis cedi alteri non potest et solum hoc privilegium competit Domino: ut declarat Surd. *eod. cons.* 205. *n.* 20. cum pluribus seq. Declarat etiam ibi Surd. *n.* 23. quod non procedat, si colonus vult pro se eos, et pro suo usu retinere, vel etiam, si exposuit venales, et postea poenituit, et staretur suo juramento, quando vult pro suo usu, idem Surd. *eod. loco n.* 14. 15. *et* 27. vel etiam adesset pactum in contrarium. Joseph. Lud. *dec. Perus.* 24. *in fine.*

Sed ego non recederem ab opinione Valasc. quia aequitas potius suadet, ut unusquisque sit jurium suorum moderator, et arbiter, et docet experientia rerum magistra, quod res in quibus competit aliis praelatio, minus venduntur. Ad argumentum autem de Vasallo, conductore, sive inquilino, respondetur etiam, quod ita cautum reperitur in jure, sed in emphyteuta hoc non est dispositum; et argumentum de Vasallo ad emphyteutam non procedit, quando disposita in Vasallo sunt contra juris regulas, ut diximus *de melior. q.* 7. *n.* 20. et haec opin. videtur de mente Rotae *dec.* 547. *n.* 2. *par.* 2. *recent.*

QUAESTIO XX.

SUMMARIUM

Conductor expelli potest a domo conducta, propter malos mores; sed intellige, ut num. 1 — Emphyteuta non potest expelli a Domino directo, eo quia in domo emphyteutica retinet meretrices, et alios actus inhonestos facit, num. 2. declara num. 3. — Meretrices, et conductores, qui actus inhonestos faciunt in domo conducta, possunt a vicinis auctoritate judicis expelli, num. 4.

Quaero, an emphyteuta expelli possit a domo emphyteutica, ex eo quia inducit in domo meretrices, aut alios malos homines, qui ibi inhonestos actus exercent? Et videbatur dicendum, quod possit: quia conductor potest expelli, tex. est in *cap. propter*, §. *verum*, et ibi Host. communiter receptus *de locat.* Bald. Salyc. et alii *in l. aedem Cod. locat.* Et hoc procedit, quando domus conducta est juxta personas honestas: sed si esset prope lupanaria, vel ad talia consueta, non posset conductor expelli, Caroc. *de locat. fol.* 198. *quaest.* 11. *num.* 3. *et fol.* 96. *n.* 6. qui infinitos cumulat, Menoch. *de arbitr. cas.* 78. *n.* 11. *et cas.* 328. *n.* 14.

In emphyteuta autem contrarium est tenendum, quod non possit expelli a Domino directo, propter inhonestos actus: quia in jure hoc non reperitur cautum: et quia etiam est Dominus utilis, *l.* 1. *ff. si ager. vect.* Et in re sua quilibet est moderator, et arbiter *l. in re mandata, Cod. mand.* et ita tenet Valasc. *de jur. emphyt. quaest.* 23. *n.* 1. et in feudo Imol. *in cap. propter de locat.*

Declaratur tamen, quod licet Dominus directus non possit eum expellere; tamen vicini poterunt judicis auctoritate eum expellere, poenali mulcta. Ias. *in l. quod jussit*, n. 17. *ff. de re judic.* Et ratio est, est quia.

Morbida facta pecus totum corrumpit ovile; Caroc. *eod. tract. fol.* 97. *sub n.* 6. qui alios refert. Menoch. locis citatis: et ego saepius vidi meretrices, et alios conductores, qui actus inhonestos exercent et suis malis moribus, vicinis honestis 4
mala exempla praebent, auctoritate judicis expelli, ad instantiam vicinorum, etiam contradicentibus locatoribus: potest tamen declarari, nisi esset domus prope lupanaria, vel ad talia consueta, ut diximus supra, *n.* 1.

QUAESTIO XXI

SUMMARIUM

Retractus non habet locum in emphyteusi, num. 1. — Contrarium. num. 2. — Amplia habere locum in locatione ad longum tempus: intellige tamen, num. 3. — Declara primo, nisi contractus fuerit factus in fraudem juris congrui, et quomodo hoc cognoscatur, num. 4. — Declara 2. quando in concessione in emphyteusim adesset pactum affrancandi in pecunia numerata, num. 5. — An emphyteuta volens vendere, habeat locum retractus, et dominus sit praeferendus, num. 6. — Et si dominus nolit emere, an habeat locum retractus, num. 7. — Retractus an habeat locum in emphyteusi ecclesiastico, num. 8.

Pulchra haec erit quaestio, an stante statuto, vel consuetudine quod volens vendere domum, vel aliam rem immobilem, teneatur prius vendere vicino, vel consanguineo, habeat locum in emphyteusi, et an Dominus volens retrahere aliis praeferatur? Hanc quaestionem format Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 14. *n.* 84. ubi tenet, quando Dominus concedit aliquam rem in emphyteusim, non habet locum retractus, nec statutum, seu consuetudo praedicta et multos more suo, hanc opinionem tenentes congerit: et alios refert Caroc. *de locato, et cond. fol.* 212. *q.* 12. *n.* 5. Vinc. de Franc. *dec.* 392., ubi *n.* 4. 8. *et* 9. assignat rationem; quia statutum, sive consuetudo loquitur in emptione, et venditione, et non in emphyteusi, in qua reservatur dominium directum: et unusquisque est rei suae moderator et arbiter: cum remaneat sub dispositione juris communis Capic. *decis.* 99. ubi tenet procedere etiam, si Dominus alienationi consenserit; sequitur Burg. *de Laudem. par.* 1. *insp.* 4. *n.* 26. ubi alios refert.

2 Contrarium tenet Baldas. Bandel. *in tractatu de jur. prothom. in principio Const. n.* 226. et quod opinio Affl. et Vinc. de Franch. habet locum in civitate neapolitana; Covar. in Hispaniis: propterea inspicienda esse verba statuti, ubi similia statuta sunt Steph. Grat. *discep. foren. cap.* 460. *n.* 38. ubi plures refert hanc contrariam opinionem tenentes Valas. *de jur. emph. quaest.* 17. *n.* 14. Et adsunt pro hac opinione ultima plures decisiones Rotae, in terminis Bullae Gregorii XIII. refert idem Gratian, loco citato; quamvis, *n.* 75. alios adducat tenentes primam opinionem, et loquitur etiam de emphyteusi ecclesiastica.

3 Amplia habere locum in locatione ad longum tempus, tenendo primam opinionem in qua si singulis annis solvitur pensio, non fieret locatio, et si pro toto illo tempore conductor unam tantum pensionem solveret, et tunc habere locum retractus: quia censeretur venditio, et non locatio. Tiraq. loco citato et Caroc. ibidem, *num.* 6. qui alios refert.

4 Declara primo, nisi contractus fuisset factus in fraudem juris congrui: quia tunc censeretur venditio, et non emphyteusis; et quibus conjecturis judicetur, videndus erit Tiraq. *eod. tract* §. 33. *glos. unica*, Affl. *dec.* 72. et Vinc. de Franch. *d. dec.* 392.

Declara secundo quando in instrumento concessionis in emphyteusim, adesset pactum redimendi in pecunia numerata, idem Tiraq. *d. glos.* 14. *num.* 119. *ver. secundo intellige*. Franch. *ead. dec. num.* 1. Alex. *cons.* 28. *vol.* 4. Ias. *cons.* 224. *vol.* 2. 5

Dubium etiam est, si emphyteuta velit vendere rem emphyteuticam, an habebit locum retractus? Hoc dubium fuit resolutum in tit. *de alien. q.* 1. *n.* 70. scilicet, quod Dominus, si vult praeferri, erit praeferendus aliis. Ias. *in l.* 3. *n.* 12. *Cod. de jur. emph.* et per alios, quos ibi retulimus; sed si Dominus nollet emere, et observat ea, quae diximus *in d. q.* 1. *in principio*: tunc credo, quod sit locus retractui: quia esset emptio, et venditio, per ea quae diximus supra, et per Affl. *d. dec.* 72. Tiraq. et Franc. locis citatis: faciunt ea, quae diximus *de melior. q.* 10. *num.* 22. quod dominium utile est mere laicale, et subditum statutis laicorum: sed pro hac ultima ratione videnda est quaestio sequens. 6 7

Sed, an retractus habeat locum in emphyteusi ecclesiastica? Videnda sunt, quae diximus in tit. *de melioramentis q.* 10 *n.* 23. *et* 24. ubi scripsimus, quod illud dominium utile quod habet emphyteuta ecclesiae, est mere laicum, et profanum, et subjectum statutis et legibus principum saecularium: et propterea lex retractus habet locum etiam in emphyteusi ecclesiae: unde proximior consanguineus admittetur, ad retractum emphyteusis ecclesiae, venditae a consanguineo; quia illud utile dominium est profanum: et ideo comprehenditur sub lege retractus, licet civili, et saeculari, Valasc. *de jur. emph. q.* 17. *n.* 14. qui alios citat; sed dic, ut in d. quaest. diximus: contrarium tamen defendi potest per ea quae dicentur in sequenti quaestione *n.* 6. cum statuentes non habeant potestatem contra bona ecclesiastica, etiam ratione utilis dominii. 8

QUAESTIO XXII.

SUMMARIUM

Statutum exclusivum foeminarum, stantibus masculis, habet locum in bonis emphyteuticis ecclesiasticis, num. 1. — Contrarium, num. 6. — Dominium utile, quod habet emphyteuta ecclesiae, est profanum, et suppositum statuto laicorum, num. 2. et 7. — Contrarium num. 6. — Contrahentes censentur se conformare cum statuto, num. 2. — Consuetudo valet, ut feudum, vel emphyteusis alienari possit, irrequisito Domino, etiam ecclesiae, num. 3. — Consuetudo valet, ut emphyteusis alienari possit in praejudicium comprehensorum, num. 4. sed haec consuetudo probari debet in specie, num. 5. — Statutum laicorum non comprehendit ecclesiam, sive ecclesiasticas personas; sed laicos, et bona emphyteutica ecclesiae possidentes, num. 7. — Et an valeat super quantitate laudemii solvendi contra emphyteutas ecclesiae, eod. num. 7. — Emphyteuta debet solvere gabellam de fructibus recollectis in bonis emphyteuticis ecclesiae, pro ipsis introducendis in civitatem vel alium locum, eod. n. 8. Fructus recollecti in bonis ecclesiae, non dicuntur bona Ecclesiae, sed patrimonium emphyteutae sub eodem. — Emens fructus ab ecclesia tenetur solvere gabellam, ibid. — Clericus non debet solvere gabellam de fructibus dono missis, eod. — Si erit controversia inter clericum, et publicanum, an causa negotiationis fructus mittantur, vel alia causa, statur juramento clerici, dicto num. 8. — Emphyteuta ecclesiae. an collectari possit a laicis, n. 8.

Quamvis in quaestione secunda, tit. de succ. in bon emph. dixerimus, statutum exclusivum foeminarum propter masculos, habere locum etiam in bonis emphyteuticis; dubitari tamen non contingit in emphyteusi ecclesiastica, an statutum praedictum babeat locum propter utile dominium, ob connexitatem cum directo quam habet? Et partem affirmativam, quod habeat locum in emphyteusi ecclesiastica, tenet Brun. *de statuto exclud. foem. art.* 18. *q.* 22. *num.* 105. *et seq.* ubi de com. Clar. §. *emph. q.* 32. *ver. sed pone.* Dec. *cons.* 30. *n.* *40. qui etiam de com. testatur, vol. 3. et respondet contrariis Purpur. *cons.* 332. *n.* 2. *et seq. vol.* 1. Caval. *dec.* 20. *n.* 17. *par.* 4. Card. Mant. *de tacit. et amb. lib.* 3. *tit.* 18. *n.* 22. *et tit.* 18. *lib.* 22. n 23 Covar. *var. resol. l.* 2. *cap.* 18. *n.* 1. latissime defendit Surd. hanc op. *cons.* 338. *n.* 15. *et seq. lib.* 3. Aldob. *cons.* 12. *n.* 6. Ruin. *cons.* 4. *n.* 6. *lib.* 1. Rimin. jun. *cons.* 228. *n.* 5. Honded. *cons.* 13. n. 29. *et seq. lib.* 1. Menoch. *de arbit. cas.* 180. *n.* 9. Bursat. qui alios refert, *cons.* 255. *num.* 23. *l.* 3. etiam de com. attestantes et addendi sunt alii, quos retuli, *q.* 2. *de succ. in bon. emphyt. in princ.* Et hanc opinionem alias sequuta est Rota Romana, *dec.* 407. *num.* 3. *par.* 2. *recentiss.* et Cavaler. *dec.* 555. Nam, ut dicit Mant. *eod. n.* 23. nihil interest ecclesiae quis succedat in dominio utili. Et tanto magis haec ratio est considerabilis, quia masculi jam erant comprehensi in investitura, et sic non cogitur ecclesia invita mutare emphyteutam: et eandem sententiam sequutus est Senatus Mantuanus teste Surd. *dec.* 160. *a* n. 13. *usque ad finem*, et ita in puncto tenuit Rota coram Burat. ut in suis decisionibus impressis, *dec.* 884. quod stante statuto foeminarum exclusivo, ad emphyteusim etiam ecclesiasticam stipulatam pro se, filiis masculis, et foeminis, non admittuntur foeminae, masculis existentibus: quis stipulatus intelligitur ordine successivo, ad favorem foeminarum: et copulativa resolvitur in disjunctivam: quam etiam decisionem allegavimus *in d. q.* 2. *de succ.* in *bon. emph. in princ.* Et est pariter *dec.* Cocc. 32. *num.* 3. Fundamentum hujus opinionis est, quod dominium illud utile quod habet emphyteuta, proficiscens ex bonis ecclesiasticis, est profanum, et suppositum statuto laicorum, et incorporatum inhaereditate emphyteutae, Anchar. *cons.* 125. *sub. n.* 5. *et seq.* Ruin. *cons.* 4. *n.* 6. *lib.* 1. Dec. *dicto cons.* 30. *n.* 43. Mantica *d. num.* 22. Caval. citato loco, et nos multos alios allegavimus in titul. *de melior. q.* 20. *n.* 22 et supra q. praecedenti. Et pro hac opinione adest alia ratio quod foeminae excludantur, stantibus masculis: quia acquirens emphyteusim, semper censentur se conformare cum statuto. Clar. §. *emphyteusis q.* 32, *vers. sed pone.* Et est communis opinio ut per Curt. jun. *cons.* 171. *n.* 2. Dec. *cons.* 39. *n.* 40. et idem Curt. *cons.* 31. *n.* 3. et ita tenuit Rota, ut patet in infrascripta dec. Cocc. *n.* 17. *cum duobus seq.* et diximus supra *de succ. in bon. emph. q.* 9. *n.* 4. *et q.* 2. *n.* 39. Et *q.* 10. *num.* 3. Aliam affert rationem Mant. *d. tit.* 8. n. 23. quod valet consuetudo ut feudum alienari possit, irre- 3
quisito Domino, etiam ecclesiasticum; quia haec alienatio non intelligitur de dominio directo ecclesiae, sed privatae personae. Tamen contrarium videtur tenuisse Rota, ut infra, *n.* 24. et dixi in *d. limit.* 20. et idem dicendum est in emphyteusi. Corb. *de caus. privat. ob alien. limit.* 32. et nos diximus *de alien. limit.* 20. Et consuetudo valet, ut emphyteusis alienari possit in praejudicium com- 4
prehensorum: et procedit etiam in feudo. Rol. *cons.* 2. *n.* 17. *et seq. lib.* Gratia. *rap.* 447. *n.* 26. *et seq. disc. foren.* ubi *n.* 29. dicit, quod talis consuetudo probari debet in specie, non autem in genere, ubi alios refert, et Hond. *cons.* 31. *n.* 27. *et seq. lib.* 2. Et quod stante consuetudine ecclesiae, ut bona sint reducta ad instar allodialium, quilibet comprehensus in investitura possit de illis disponere; diximus supra eod. tit. *quaest.* 4. *numero* 4.

Contrarium tamen determinasse Rotam co- 6
ram Coccin. in causa romanae domus de Scapurcis 19. januarii 1611. refert Stephanus Grat. ut infra, ubi respondendo omnibus contrariis, tenet

indistincte, quod statuta laicorum non comprehendunt utile dominium in bonis emphyteuticis: et ideo in eis non est locus Ægidianae: neque similia statuta excludentia foeminas propter masculos in illis procedunt, cum aliis similibus effectibus, cum non solum concurrat defectus potestatis statuentium, ratione connexitatis, quam habet utile dominium, cum directo, sed etiam praejudicium ecclesiae, propter mutationem Vasalli; per ea, quae late adducit Rim. Iun. *in c. quae in ecclesiarum n.* 12. *de Const.* ubi etiam hanc opinionem approbat Bero. *n.* 8. Dec. *n.* 9. Abb. *n.* 2. *in* 3. idem Abb. *cons.* 72. *in princip. lib.* 1. Card. *cons.* 2. *n.* 1. Bal. *in Auth. si quis ruinas, n.* 9. *C. de Sac. Sanc. eccl. et cons.* 30. *num.* 1. *et* 4. Cuma. *cons.* 41. *n.* 2. et alii allegati per Rot. *in d. dec.* ubi haec opinio latissime defenditur auctoritatibus, et rationibus contra contrarium tenentes: et non est mirum, si oppositum Rota tenuerit in dictis *dec.* 407. *et* 555. quia ibi non fuit disputatus articulus, sed tantum fuit relata opinio doctorum, tenentium habere locum statutum in bonis emphyteuticis ecclesiasticis; et hodie propter dictam decisionem difficile esset ab ea opinione recedere: dicit Gratia. *discep. foren. c.* 447. n. 22.

Et quamvis prima facie videatur, quod d. dec. R. Coccini obstet, statutum praed. non habere locum propter utilis dominii connexitatem; quam habet cum directo: nihilominus, ut videbimus, non est contraria opinioni communiter receptae et supra: *n.* 1. firmatae, scilicet, quod stantibus masculis, foeminae non succedunt in emphyteusi ecclesiastica stante statuto praedicto. Et hic in patria mea, in qua hoc statutum adest, semper observatum fuit, quod, donec extent masculi, foeminae dotatae ab emphyteusi ecclesiastica, excludantur; et pro hac opinione facimut, quae dixi *de alien. q.* 1. *n.* 249. *cum duobus seq.* quod valet consuetudo alienandi bona emphyteutica, etiam ecclesiastica, irrequisito Domino; ut supra etiam dixi, et quae etiam scripsi *de solut. can. q.* 1 n. 4. quod scilicet valet consuetudo, ut emphyteuta non cadat a jure suo, ob canonem non solutum etiam in emphyteuta ecclesiae; ubi *n.* 5 diximus, quod consuetudo ligat etiam episcopum successorem, ut non possit pro se retinere emphyteusim, ob canonem non solutum, vel ob

7 generationem finitam; et ideo quamvis statutum conditum per laicos non comprehendat ecclesiam, seu ecclesiasticas personas, sed laicos dumtaxat bona emphyteutica possidentes sub territorio statuentium, ut late per Menoch. *cons.* 444. *vol.* 5. Tamen declarari potest procedere, quoad praejudicium directi dominii ipsius ecclesiae: non autem in praejudicium laicorum, ea bona habentium in emphyteusim: quia tunc tale statutum eorum personas, et consequenter eorum bona ligat: quia utile dominium (ut dictum est) quod ex contractu emphyteutico laicis est quaesitum, dicitur laicale, et prophanum, et de illo judicari debet, prout de qualibet alia re temporali, ut per Barba. *cons.* 14. *col. fin. vol.* 1. Ruin. *cons.* 70. *n.* 11. *vol.* 5. Paris. *cons.* 1. *n.* 146. *vol.* 2. Dec. *in l. ex conventione, n.* 8. *Cod. de pact. et cons.* 139. *n.* 2. Alex. qui de communi testatur *cons.* 9. *n.* 3. *vol.* 5. *et cons.* 27. *n.* 4. *et seq. vol.* 6. Brun. *de Stat. quod stant. masc. foem. non suc. artic.* 18. *q.* 22 *n.* 106. Becc. *cons.* 3. *n.* 49. Bursat. *cons.* 56. *n.* 12. *et cons.* 255. *num.* 23. *lib.* 2. Abb. *cons.* 28. *n.* 6. Soc. *cons.* 99. *n.* 2. *vol.* 1. Clar. §. *emphyteusis, q.* 48. Rim. jun. *cons.* 38. *n.* 21. *lib.* 1. *et cons.* 267. *n.* 16. *et seq. vol.* 3. Maur. Burg. *de laud. insp.* 21. *n.* 4. *par.* 3. ultra alios supra allegatos; ubi dicit ex opinione praedicta, quod statutum laicorum valet super quantitate laudemii solvendi, non in praejudicium directi dominii ecclesiae, sed in praejudicium laicorum bona ecclesiae habentium. Addit etiam ipse quod ratione utilis dominii tantum, possunt emphyteutae, et coloni ecclesiae, a laicis collectari, ex sententia Menoch. *de arbit. casu* 180. *n.* 8. Rol. *cons.* 66. n. 34. *lib.* 1. Valas. *de jur. emph. q.* 17. *n.* 11. et Ant. de Nigris in tract. *de vit. et honest. Cler. pag.* 15. *col.* 4. *in fine*, sed nos in tit. de *melior. et expens. q.* 10. *n.* 17. *et seq.* tenuimus contrarium; prout contrarium etiam tenet Rota; ut infra in dec. Cocc. apparebit *n.* 25. Ubi etiam diximus *n.* 21. *et seq.* quod, si collectae imponantur per laicos super fructibus, emphyteuta ecclesiae tenetur solvere collectas; et etiam colonus partiarius in fine ejusdem quaestionis debet solvere gabellam pro introductione. Et fictuarius, qui solvit pecunias pro fructibus ecclesiasticis, Cavalc. *dec.* 44. *p.* 1. *n.* 97. *cum seq.* ubi de com. et ponit fallentias. 8

Et hic opportune addendum est, quod etiam emphyteuta pro introductione fructuum, tenetur solvere gabellam, et portorium: quia fructus jam recollecti, et non pendentes, non dicuntur amplius bona ecclesiae, sed bona patrimonialia emphyteutae, sicut usufructuarii. Cavalc. *de usuf. num.* 163. ubi plures allegat, et diximus etiam *de divers. q. emph. q.* 10. *in fine*: et si bona ecclesiae transeunt in laicum, tenetur ad omnia onera: quia mutata persona, mutatur qualitas rei, *l. Paulus, et l. licitatio, ff. de publ. et vect. et l. in omnibus causis, n.* 2. *ff. de reg. jur.* ubi tenet, quod privilegium non solvendi gabellam, datum ecclesiae, non competit emptoribus: Villalob. *com. op. litt. E. n.* 3. *ver. nota*, quod ex ratione supra allegata, quod mutata persona mutatur conditio status. Idem Cavalc. loco citato qui de communi testatur, loquens in livellario bonorum ecclesiae: sicut etiam emens fructus a clerico, seu ecclesia, tenetur solvere gabellam, Glos. *in Clem. fin. de cens. in ver. non negotiandi*, Bertaz. *de claus. claus.* 30. *Glos.* 14. *in princ.* Secus autem, si immunitas esset concessa non personae, sed rei: ubi multos congerit, et Thess. *dec.* 116. *n.* 6. et Tiraq. *de retr.*

lign. §. 1. *Glos.* 13. *n.* 12. ubi alios cumulat. Et eandem opinionem tenet Navar. *cons.* 3. *n.* 3. *de immunit. Ec. fol.* 776. loquens in specie de fructibus ecclesiae, venditis per clericum: reddens rationem, quia per venditionem sunt bona profana, et non ecclesiastica: et cons. seq. dicit, quod, si clericus mitteret fructus alicui amico pro Xenio, seu dono, non debet solvere gabellam etiam extra territorium, nisi mitteret causa negotiationis. Et quando est controversia inter clericum, et publicanum, an deferantur causa negotiationis, vel alia, staretur juramento clerici, et suorum nunciorum, nisi de contrario fides haberetur in promptu, vel personarum qualitas dissuaderet juramentum Rol. *cons.* 71. *n.* 4. Quarant. *ver. in vectigal. fol.* 496. *ver. et quia posset.*

Coeterum non videtur praedicta decisio Coc. obstare, ut supra diximus, quin Statutum praedictum habeat locum: vel saltem declarari debet secundum intentionem Rotae, quod procedat, quando simpliciter fuit acquisita emphyteusis, et contrahentes censentur se conformasse cum dispositione statuti, non autem, quod statutum hoc operetur, ut stantibus masculis, foeminae non succedant, ex ratione supra deducta *num.* 2. et diximus supra de *succ. in bon. emphyt. q.* 2. *num.* 3. Secus autem quando contrahentes voluerunt, quod masculi et foeminae simul succedant, ut infra *in dec. num.* 17. *et* 19. Et quod haec nostra distinctio et declaratio sit vera et conformis dictae dec. placet hic ponere totam illam decisionem Reverendis. Coc. et ejus tenorem.

R. P. D. COCCINO,

Romana, Domus de Scopuccis, ad S. Augustinum, 19 Januarii 1611.

SUMMARIUM

Ægidiana non comprehendit personas Ecclesiasticas, et eorum bona, n. 1. — Bona Ecclesiae dicuntur Sancta Sanctorum. et patrimonium Christi, n. 2. — Judex laicus non habet potestatem super bonis Ecclesiae, num. 3. — Judex laicus non habet potestatem super utili dominio emphyteusis Ecclesiae. nu. 4. et ibi redditur ratio, et ponuntur exempla. — Judex Ecclesiasticus, et non laicus cognoscit causam utilis dominii emphyteusis Ecclesiae. propter connexitatem utilis dominii cum directo, n. 5. — Judex Ecclesiasticus cognoscit causam, quando causa est communis inter laicum, et clericum, num. 6. — Causae omnes dominii utilis Ecclesiae sunt Spirituales et ideo cognitio pertinet ad Judicem Ecclesiasticum, nu. 7. — Statuere non potest laicus super utili dominio Ecclesiae, num. 8. ubi ponuntur rationes, et contrariis respondetur. — Res una, et eadem potest diverso jure censeri, quomodo intelligatur, num. 9. — Causa possessorii beneficii non est tractanda coram Judice laico, nu. 10. et 11. — Judex laicus non est competens clerici venientis ad causam pro defensione emphyteutae, n. 12. — Ægidiana, quando agitur inter laicos in foro Ecclesiae non habet locum. et si non agatur de bonis, sed de possessione: licet Rota alias dixerit contrarium. num. 13. et seq. — Ægidiana respicit ordinatoria Judicii, et ideo servandum jus fori, num. 14. — Princeps laicus potest statuere super utili dominio Ecclesiae. dummodo non laedat Ecclesiam, et absque illius praejudicio, num. 15. cont. et n. 16. — Foeminae per statutum exclusae; ideo non succedunt in emphyteusi Ecclesiastica; quia praesumitur, quod acquirens censeatur se conformasse cum statuto loci in acquirendo, non autem quod statutum hoc operetur, num. 17. — Investiturae tenor est attendendus, et non statutum loci, num. 18. — Contrahentes censentur se conformare cum statuto loci in acquirendo, num. 17. et 19. — Statutum Florentiae de prohibita alienatione rei communis irrequisito consorte, habet locum in donatione juris patronatus, num. 20. cont. num. 21. — Statutum loci. et consuetudo debet attendi in solutione canonis, nu. 22. Cont. in praejudicium Ecclesiae, num. 3. — Consuetudo laicorum non valet in praejudicium Ecclesiae, num. 14. — Statuere, sicut laici non possunt in praejudicium Ecclesiae: ita etiam nec inducere consuetudinem. eod. num. 24. — Collectori non potest utile dominium, ut aic emphyteuta Ecclesiae, num. 25.

Domini post maturam causae discussionem,
censuerunt non esse locum Ægidianae, quia ex
defectu potestatis statuentis, non comprehendit
personas Ecclesiasticas, et eorum bona; ut saepe
censuit Rota, ut in decisionibus allegatis per modernum
Eugubinum *in cons.* 10. *num.* 8. *vol.* 2.
1 Bona enim Ecclesiae dicuntur Sancta Sanctorum,
cap. nulli liceat, et cap. quicunque 12. *q.* 2. et dicuntur
patrimonium Christi cap. cum ex eo, de
2 *elect. in* 6. late Felin. *in cap. constitutus, num.* 19.
de rescript. Et propterea habens jurisdictionem
laicalem tantum, in illis nullam habet potestatem,
*cap. quae in Ecclesiarum, et c. Ecclesia S. Mariae,
de Const.* et utrobique notant D D. omnes: qui
3 defectus potestatis intrat etiam in casu, de quo
agitur: quia licet agatur de utili dominio inter
laicos; tamen cum sit connexum, et dependens
à dominio directo; quod est magis dignum, et
effectus, ac qualitas quaedam ipsius, quae non
potest esse sine subjecto; ut post Bar. *in Extra-* 4
vag. Qui sint rebelles, in verbo rebellando, num. 17.
dicit Ias. *cons.* 86. *num.* 14. *lib.* 1. et late probat
Bero. *in c. quae in Ecclesiarum, num.* 10. *de const.*
ideo ratione connexitatis, tale judicari debet,
quale est directum, *cap. translato, de Const. c. praeterea*,
et ibi Glos. *de offic. deleg. l.* 2. *ff. de jurisd.
om. jud.* late Catelin. Cotta in *ver. Connexorum.*
Et in specie, quod cognitio causae annexae spiritualibus
spectet ad Judices Ecclesiasticos, est
tex. expressus, *in c. quanto* et ibi late Glos. *in ver.* 5
connexa, et Doctores omnes, *de jud.* Et propterea
videmus, quod ratione connexitatis, illud, quod

est radicatum in pupillo, extenditur ad majorem *l. si communem ff. quemadmod. servit. amit.* et quod
6 per eandem rationem, si causa est communis inter laicum, et clericum, forus clerici extenditur ad laicum. Bar. *in l. praecipimus* §. *eodem. num.* 1. *C. de appel.* et si res est communis Episcopo, et Capitulo, si Episcopus moritur, non currit praescriptio contra Capitulum, Abb. *in c.* 1. *de praescr. n.* 4. et privilegium illius, qui habet vacationem munerum, extenditur ad socium, Glos. *in l. fin. Cod. de mun. et honor. lib.* 10. et alia quam plura exempla adducit Andr. Sicul. *in cons.* 1. *num.* 38. *et*
7 *seq. lib.* 2. Et praedicta tanto magis procedunt in casu, de quo agitur, quia omnes causae istius dominii utilis spirituales sunt; et propterea ab eis recipit judicium; Card. *in Clem. per litterae, num.* 12. *q.* 15. *de praed.* Efficiens, est Ecclesia Materialis, bona ipsa Deo dicata: Finalis vero, utilitas ipsius Ecclesiae: ita arguunt, et concludunt Bero. *in c. quae in Ecclesiarum, n.* 9. *et seq.* et praesertim, *num.* 12. *de Const. Silvan. cons.* 9. *num.* 23. Et pro ista sententia videtur bonus text. *in c. caeterum*, ubi Abb. *in princ. de judic.* quem allegat Bero. loco praecit. ubi lis inter Vasallos, terminanda est per Dominum feudi, etiam quod sit Ecclesiasticus: Et hanc quoque sententiam sequuti sunt Fulgos. *in cons.* 166. n. 3. *ver. quinto quia; et col. pen.* in *princ. ver. rursus*, ubi quod Judex laicus nullo pacto potest se intromittere, etiam quod agatur de utili dominio inter laicos. Card. *in cons.* 92. *num.* 8. in *fine ver. insuper*, Calder. *cons.* 15 *numer.* 1. *de jud.* Rebuf. *de decim. q.* 10. *num.* 1. Cuman. *cons.* 41. *num.* 2. *ver. sed his non obstantibus.* Campeg. inter cons. Bruni *cons.* 2. num. 35. *ver. et hoc quia feudatarius vol.* 1. Ægid. *cons.* 40. nu. 3. *in fine ver. Et est ratio*, et haec videtur fuisse opinio Francisci de Tigrino, et Uberti de Bobio, ut colligitur ex traditis per Io. Andr. *in c. quoniam frequenter, n.* 34. per Butr. *in* §. *quod si super. n.* 19. *ver. si autem venit*, et per Abb. in §. *in illis n.* 28. *at lit. non contest.* Pro qua possunt allegari etiam, quia in effectu hoc sentiunt Feder. de Sen. *cons.* 245. *n.* 3. *ver. sine praejudicio veritatis*, Gemin. in *c. fin. n.* 14. *de for. comp. in* 6. Anch. *in c. ea quae, n.* 12. *de reg. jur.* in 6. Bolog. in addit. ad *concl. Io. de Anan.* 84. *n.* 7. Alvar. Valasc. *de jur. emph. q.* 39. *n.* 14. *ver. et idem si durante emphyteusi.*

Et praedicta corroborantur etiam alia optima ratione; quia paria sunt forum sortiri, et statutis ligari, cap. 2. de constit. in 6. quod argumentum ponderat Bero. *in d. c. quae in ecclesiarum,*
8 *n.* 12. sed sic est, quod laicus nullo pacto potest statuere super utili dominio rei emphyteuticae ecclesiae, ut est tex. clarus *in d. cap. quae in ecclesiarum, de Const.* et iste est germanus intellectus illius tex. ex allegatis per Rimin. Iun. ibid. n. 2. *ver. secundus vero fuit, cum pluribus seq. usque ad n.* 13. Et quamvis dici posset hoc esse verum, quando agitur de mutatione Vasalli: quia tunc agitur de praejudicio ecclesiae, tamen considerabant Domini, quod circa validitatem statuti, inter alia, duo possunt considerari, scilicet defectus potestatis statuentis, et praejudicium ecclesiae, ut *in d. c. quae in ecclesiarum*, et habetur etiam in *c. ecclesia S. Mariae de Const.* et considerat Bero. *in d. c. quae in ecclesiarum, n.* 9. In statuto autem disponente super utili dominio laici concurrit praejudicium ecclesiae propter mutationem Vasalli. Campeg. inter cons. Bruni, *cons.* 2. n. 36. *ver.* et ideo non possunt statuere Rimin. jun. qui late hoc probat, et multos allegat *in d. cap. quae in ecclesiarum*, n. 12. *de const.* et dicit ibidem Bero. *d.* n. 9.

Concurrit etiam defectus potestatis statuentis, ratione connexitatis, quam habet dominium utile, cum directo, ut supra dictum fuit, et probat Bero. *loco proximo alleg. ver. alia quoque ratione*; Et in specie quod statuta laicorum, non comprehendant utile dominium in bonis emphyteuticis, tenuerunt Card. *cons.* 2. *n.* 1. *ver.* item in haereditate Bal. in *Auth. si quae ruinas*, n. 9. *C. de Sac. Sanct. Eccl.* Campeg. inter cons. Bruni *cons.* 2. *num.* 34. ubi quod ista opinio est verior Abb. *cons.* 72. *in princ. lib.* 1. *et in cap. quae in ecclesiarum*, n. 2. *in* 3. *not.* ubi etiam Bero. *n.* 8. et dec. *n.* 6. *de Const.* Silva. *cons.* 9. *n.* 25. Bal *cons.* 300. n. 1. *et* 4. *l.* 1. Ias. *cons.* 152. *n.* 9. *l.* 4. Cuma. *cons.* 41. *n.* 2. *ver. sed his non obstantibus*, et est de mente Castr. in *cons.* 146. *in princ. et in cons.* 300. *col.* 2. *in fine, ver. et idem si tenor, lib.* 2. dum dicit, in successione feudi et emphyteusis non esse attendendum statutum loci, sed tenorem investiturae.

Non obstant in contrarium adducta, et primo, quod dominium utile non est ecclesiae, sed laici investiti, et ideo judex laicus est judex competens: quia connexitas, quam habent ista dominia inter se, non efficit, quin utile dicatur proprium laici, non autem ecclesiae; et licet inseparabile videatur a directo, tamen potest diverso jure censeri eo modo, quo una, et eadem res potest diverso respectu, immo ratione diversarum personarum diversimode judicari, ut in puncto dicit Surd. *in cons.* 338. *num.* 19. *ver. nec*
movet l. 3. Nam fuit responsum, quod licet sit 9
verum, quod aliquando una et eadem res possit diverso jure censeri; hoc tamen procedit, quando respectu diversae personae vel diverso respectu concurrit diversitatis ratio; secus autem quando eadem ratio concurrit, ut declarat Abb. *in cap. cum in tua* n. 7. *ver. solutio ex diversitatis rationibus, de decim.* Dominium autem utile non potest diversimode considerari respectu ecclesiae, et laici, cum semper remaneat annexum cum directo: nam per concessionem factam laico actualiter non separatur a directo, sed per quandam fictionem intellectus, ut dicitur de jure patrona-

tua, Glos. 1. *in c. piae mentis* 16. *q.* 7. quam sequitur And. Sic. *in c.* 5. *n.* 16. *ver. et si dicatur* de jud. quae operatur, ut dominii utilis capax sit laicus, non autem quod ita efficiatur laicale, ut judex laicus sit judex competens: immo cognitio praeservatur judici ecclesiastico Alex. *cons.* 58. *in fine, l.* 1. et in propriis terminis Bero. *in d. cap. quae in ecclesiarum, n.* 9. *ver. alia quoque de Const.* et sic argumentum Surdi *in d cons.* 338. *n.* 9. quod bona sunt personarum accessoria, est verum, quando res omnino transfertur: secus autem, quando solum dominium utile, quod remanet connexum directo: et ideo non potest diverso jure censeri, ut dictum est.

10 Nec praedicta responsio potest eludi, ex quo aliqui voluerunt, causam possessionis beneficii posse tractari coram judice saeculari, et tamen possessio est connexa cum proprietate spirituali: quo argumento utitur ibi supra *n.* 25. Quia nedum tollitur objectum ex rationibus praedictis, et ex adductis per Bero. in d. cap. quae in ecclesiarum *n.* 12. *in fine.* Sed ex quo communis sententia est in contrarium ut testatur Aufrer. in *add. ad dec. Capellae Tolosanae* 471. *incip. item fuit quaesitum,* et de communi etiam testatur Alvar. Valasc. *consultatione* 93. *n.* 3. et eam etiam sequitur Guglielm. de Benedict. *c. Raynutius in ver. et uxorem, decl.* 2. *n.* 38. et infiniti qui possunt allegari, et semper etiam approbavit Rota, ut in *dec.* 4. *de lit. contest. in antiquis* quam ad punctum allegat Aufrer. ubi supra, et est dec. Put. 361. *in fine lib.* 1. et fuit saepissime resolutum, et signanter in causa Oscen. Canonicatus. 1. Decembris 1595. coram Reverendissimo meo Decano.

11 Non obstat, quod etiam in puncto plures Doctores videantur tenere contrarium, scilicet, quod judex laicus possit cognoscere super tali dominio utili inter ipsos laicos, quia istorum Doctorum auctoritates facile tolluntur: nam Alber. Brun. *de stat. art.* 8. *ante n.* 107. *ver. et faciunt haec* qui pro ista opinione allegatur, nihil firmat, sed solum refert opinionem Ubert. de Bobio. et Francisci de Tigrino, quos male intellexit: quia ipsi pro contraria sententia possunt allegari, ut ex Butrio. et Io And. et Abb. supra dictum est. Et propterea Surd. *in d. cons.* 338. *n.* 17. dum allegat Brun. decipitur. Abb. vero in *cap. quoniam frequenter* §. *in aliis n.* 28. *ut lit. non contest.* licet videatur dicere, quod clericus veniens ad causam pro defensione emphyteutae, non possit declinare jurisdictionem: tamen est advertendum, quod impressio est mendosa, quia Spec. de primo decreto §. *restat videre n.* 24. *et* 25. quem ipse allegat, expresse tenet, quod judex laicus non est judex competens clerici venientis ad causam, e-
12 tiam quod renunciet privilegio fori, et in omnem eventum, dictum Abb. esset contra Glos. *in cap. clericus nullum* 11. *quaest.* 2. *in ver. saecularem.* Cuman. autem in *cons.* 84. est sibi contrarius in *dicto cons.* 41. *n. secundo ver. sed his non obstantibus,* et in eodem casu Cumani, contrarium consuluit Fulg. *in cons.* 166. locis praecitatis: decisio vero in causa Auximana bonorum 19. Ianuarii 1604. licet in terminis dicat; quod est locus Ae- 13
gidianae, quando agitur de utili dominio inter laicos: quia personae sunt saeculares, nec agitur de bonis, sed super possessione inter ipsos laicos; non firmat, quod causa possit cognosci coram judice laico: sed firmat potius, quod Aegidiana habet locum coram judice ecclesiastico, quando agitur inter laicos; quod non est verum; quia Aegidiana respicit ordinatoria judicii, et ideo servan- 14
dum est jus fori. Coutard. de Aegidiana *lim.* 14. *rat. can. reinteg. n.* 11. *et* 12: in foro autem ecclesiastico, ut dictum est, non habet locum Aegidiana, et propterea, cum prima vice illa decisio fuerit allegata in causa Sabinen. Villettarum 9. Iunii 1606. coram me, in qua agebatur de utili dominio inter laicos, et dubitabatur an esset locus Aegidianae, Rota voluit videre de justitia mandati de manutenendo, ut in positionibus, et Diariis Dominorum fuit annotatum; quia cum Rota habebat utramque jurisdictionem, nempe ecclesiasticam, et laicalem, cum ageretur de utili dominio, substinebamus vices judicum ecclesiasticorum, et propterea erat servandum jus fori ecclesiastici. Neque facit alia ponderatio, nempe, 15
quod, si paria sint, forum sortiri, et statutis ligari, multi Doctores tenent, quod princeps laicus potest statuere super utili dominio, dummodo non laedatur ecclesia, et absque illius praejudicio, quas allegat Tiraquell. *de retra. lignager. glos.* 13. *n.* 8. Surd. *d. cons.* 338. *n.* 14. *in fine, ver.* 4. *quod statuta laicorum,* et Alvar. Valas. *de jur. emphyt. quaest.* 17. *num.* 12. et hoc etiam reperitur scriptum in quadam annotatione bonae mem. Orani in causa Mediolan. bonorum, 13 Nov. 1596.

Nam dixerunt Domini, quod Anch. *in cons.* 16
125. *n.* 7. *et in cons.* 433. *n.* 2. *et* 3. fuit auctor istius opinionis: et ideo resolutio pendet ab intellectu Anch. qui vere loquitur in casu, quod emphyteusis fuerat acquisita pro haeredibus. Et movetur primo, quia aderat statutum per quod foeminae excludebantur: unde subdit, quod ex eo quod foeminae non poterant esse haeredes, non erant successibiles in emphyteusi acquisita pro haeredibus: et secundo movetur, quia pater acquirendo pro filiis, vel liberis, non censetur acquisivisse pro foeminis; quia censetur se conformasse cum dispositione statuti, et eodem modo acquirere; et ita intelligit, et declarat Anch. Soc. jun. in *cons.* 71. *num.* 43. *ad fin. l.* 1. et Brun. *de stat. art.* 8. *n.* 106. *in princip.* et ita illum etiam in- 17
tellexit Rota in causa Romana domus S. Ludovici, 27. Novembr. 1601. coram Rev. D. Decano, et coram me, in causa Romana emphyteusis 18. Maji ejusdem anni, et 28. Novembr. 1603. et

alias saepius. Et quamvis Anch. subdat, quod statutum non disponit super rebus ecclesiae, sed super utili dominio quod est laicorum; tamen est advertendum, quod non loquitur de statuto, in ordine ad intentionem acquirentis, quae intentio acquirentis, ut masculis extantibus foeminae non succedant, non laedit ecclesiam; cum ipsius non intersit, ut pater magis acquirat uni, quam alteri ex filiis: sed non propterea dicit, quod si pater acquirat pro filiis masculis, et foeminis, ita ut omnes in simul succedant; stante statuto exclusivo foeminarum, foeminae non possint succedere;
18quia hoc esset contra juris communis regulas; secundum quas tenor investiturae est servandus, et non statuta loci, ut per Castr. locis superius allegatis, et Doctores qui generaliter ponunt istam conclusionem, quod stante statuto exclusivo foeminarum, foeminae in emphyteusi censeantur exclusae, non fondant se in statuto, sed in intentione acquirentis, qui praesumitur in acquirendo
19se conformare cum statuto, ut per Bar. *in leg. ut juris jurandi*, §. *si liberi*, *num*. 5. *ff. de oper. liber.* Clar. *in* §. *emphyteusis quaest*. 32. *ver. sed pone*, qui alios allegat, Decian. *cons*. 30. n. 40. *et seq.* Curt. jun. qui de communi testatur *cons*. 31. *n*. 3. et dixit Rot. in praecitatis decisionibus, Romana domus Sancti Ludovici, et Romana emphyteusis, et secundum sententiam Anch. sunt intelligendi Doctores, qui allegatis praefatis rationibus ipsum simpliciter sequuntur, nempe Alexander *cons*. 9. *numero primo, lib*. 5. *et cons*. 27. *n*. 4. *in fin. vol.* 6. et Felin. *in c. quae in ecclesiarum, num*. 95. *de Const.* Decian. *in Auth. cassa, num*. 9. *C. de Sac. Sanc. Ecclesiis, et cons*. 139. *numero secundo, ver. nec obstat, et in cap. quae in ecclesiarum, n*. 20. *de Const*. Paris. *cons*. 22. *n*. 86. *vol*. 2. et in add. ad Decian. *in d. cap. quae in ecclesiarum, n*. 20. *in ver. Ecclesiae*, et merito quidem: nam ultra quod colligitur ex verbis ipsorum Doctorum, intrat quoque alia ratio, quod Doctor est intelligendus secundum ea, quae allegat Rom. *cons*. 211. *numero quinto, ver. quoad ultimum*

Alii vero Doctores, aliqui vel torquent Ancharanum, vel et secundum ipsum intelligi possunt: alii vero loquuntur in casibus particularibus, in quibus sunt reprobati: alii postremo non tangunt istam difficultatem, et in primo genere sunt Barbat. *in cons*. 14. *col. final. ver. ad hoc respondeo, lib*. 1. Brun. de Stat. loco supra allegato, vers. item illam ampliant. Ruin. *cons*. 70. *n*. 11. *vol*. 5. Marcabr. *cons*. 26. *n*. 131. Burs. *cons*. 56. *n*. 12. *vol*. 1. Menoch. *de arbit. casu* 180. *numero nono*.

20 In secundo vero genere sunt Castren. *in cons*. 194. *lib*. 1. qui tenet, quod statutum Florentiae de prohibita alienatione rei communis, irrequisito consorte, habeat etiam locum in donatione juris patronatus, sed nihil probat: cum res ipsa
21demonstret auctoritatem hujus consilii, contra
quod in specie est *cons*. Gemin. 67. et per totum, in quo concludit contrarium, tam ex defectu voluntatis, quam potestatis statuentium. Soc. *in*22
cons. 99. *n*. 2. *vol*. 2. qui dicit quod circa solutionem canonis, est attendendum statutum, et consuetudo loci, in quo debet fieri solutio; nihil etiam probat: quia non valet statutum, et consuetudo in praejudicium ecclesiae, cap. cum cau-23
sam de *re jud. cap*. 1. *de consuet. cap. Clericus laicum, de immunitate eccles. in* 6. et ista consuetudo dicitur proxima sacrilegio. Baldus *cons*. 9. *n*. 6. *ver. non valeret l. primo*. Ruin. *cons*. 156. *n. octavo libro quarto*, ubi, quod consuetudo non va-24
let ex causa afficienti: quia sicuti laici non possunt statuere, ita nec consuetudinem inducere onerosam ecclesiis: Purpur. vero *in cons*. 332. *numero nono ver. tertio contingit*, qui loquitur ad effectum, quod utile dominium possit collectari; nec etiam facit; quia in contrarium est doctrina Bar. *in leg. privatae, numero secundo, Cod. de ex*-25
cus. muner. l. 10. ubi etiam post Ang. Ioan. de Platea circa medium ver. dicit etiam hic Aug. Cassan. *in consuetud. Burgun*. §. 4. *glos*. 6. *super verbis tex. et supporter le moesiae ver. et intellige praedicta, n*. 6. Thomas Parpalia, *in rep. leg. placet, n*. 73. *et seq. cod. de Sac. Sanct. Eccles*. Aegid. de Thomatis, *de collectis, in* §. *pauperes; an aliquibus* n. 29. *et seq*. Ias. *in leg*. 1. n. 31. *cod. de jur. emph*. Et habetur ponderosissimum *cons. Silviani* 9. *per tot*. ubi iste, et docte, et etiam in casu purpurati loquuntur Surd. et Alvar. Valasc. qui fuerunt quodammodo novatores istius opinionis; et propterea conantur fundare intentionem suam, defendendo praedictas conclusiones. In tertio vero genere sunt Affl. *in cap. imperialem*, §. *preterea inter*, numero nono, *de prohib. feud. alien*. per Frid. qui dicit, consuetudinem esse servandam, quod Dominus feudi ecclesiasticus cognoscat de feudo ecclesiae, tam in possessorio, quam in petitorio: quia ista consuetudo est secundum dispositionem juris; et propterea Affl. non facit ad punctum Soc. jun. *in cons*. 71. *n*. 13. *vol*. 1. qui facit motivum, sed concludit cum Anch. quem etiam declarat, ut supra dictum est, et ideo non debuissent allegari. Castrens. *in cons*. 290. *in fine libro tertio*, loquitur in terminis illius quaestionis, de his, quae competunt clericis, non uti clericis, sed ut cuilibet; de qua per Bar. *in leg. cunctos populos, quaest*. 5. *n*. 38. *et seq. Cod. de sum. Trin. et Fid. Cath.* de qua quicquid dicendum sit, non facit ad propositum. Rim sen. *cons*. 447. *n*. 20. *vol*. 3. et Abb. *cons*. 28. *n*. 6. absolute non tangunt istam difficultatem.

Non obstat annotatio bon. mem. Orani in causa Mediolan. bonorum, quia illa non est decisio Rotae, ut patet ex ejus initio, ibi, Domini per viam inclinationis, amplexi sunt decisionem factam sub die 20. Maii, ad favorem Domini commendatarii; Rota enim non facit decisiones per

viam inclinationis, sed in istis casibus est in arbitrio ponentis, si aliquid annotare velit, memoriae suae causa: et tanto magis, quia in priori decisione hujusmodi conclusio non reperitur firmata.

Propterea unus ex Dominis, qui tunc temporis erat in Rota, affirmabat, quod visa hujusmodi annotatione, Rota non agnoscit pro sua.

Quae decisio eruditissimi D. Coccini fuit confirmata per eandem Rotam coram D. Merlino, pariter doctissimo, quae infra habetur.

R. P. D. MERLINO.

Ravennaten. Emphyteusis. Die Veneris 28. Martii 1631.

SUMMARIUM

Causa, quando est omnino ecclesiastica, ab ecclesiastico judice, non autem a laico est definienda, num. 1. — Causas ecclesiasticas Apostolus ad ecclesiam praecipit deferri, et ibi determinari, num. 2. — Causae ecclesiasticae, quod a judice ecclesiastico sint determinandae nullos unquam orthodoxus dubitavit, num. 3. — Et si qui ausi sunt hoc impugnare, mesito semper ab ecclesia fuerunt damnati. Ibid. — Laici quidquam statuere non possunt circa bona ecclesiastica, ex defectu jurisdictionis, et potestatis, num. 4. — Laicis, etiam religiosis obsequendi necessitas relicta est, non auctoritas imperandi, nullaque de rebus ecclesiae disponendi attributa est potestas, et in his, quae ad ecclesiam spectant, discere debent, non docere, num. 5. — Laici statuentes super bonis ecclesiasticis, anetbematis poena feriuntur, laici super bonis ecclesiasticis jus dicere, et sententiam proferre non possunt, num. 6. — Forum sortiri, et statutis ligari paria sunt. num. 7. — Iudex laicus non potest cognoscere super emphyteusi ecclesiastica, etiam si inter solos emphyteutas agatur, et super solo dominio utili, quod penes laicos existit, num. 8. — Dominium utile est complicatum, et connexum cum dominio directo, num. 9. — Dominium utile est vere, et proprie una, eademque res cum dominio directo, et ejus naturae est, ut directum semper sequatur, eod. num. 9. — Dominium utile sequitur dominium directum, sicuti incrementum alluvionis, et insulae, eod. num. 9. — Dominium utile saltem actualiter, non potest separari ab ipso dominio directo, eod. num. 9. - Bona ecclesiastica, nec indirecte subjiciuntur jurisdictioni laicorum, num. 10. et 11. — Ius patronatus laicorum, licet non sit proprie spirituale, attamen, quia est connexum spiritualitati, ideo super illo judex ecclesiasticus solum judicat, n. 12. — Possessio rei spiritualis licet sit mere temporalis, et laicalis, attamen, etiam de possessione solum cognoscit judex ecclesiasticus, quemadmodum de ipsa proprietate, non autem laicus, num. 13. — Spiritualitatis qualitas qualitatem temporalitatis absorbet, et ad se trahit, num. eod. — Connexitas, et complicatio major est inter dominium directum, et utile, quam sit inter proprietatem, et possessionem, n. 14. — Decimae datae in feudum saecularibus, earum causae discutiendae sunt coram judice ecclesiastico, licet dominium hujusmodi decimarum, scilicet fructuum illarum omnino spectet ad laicos, et feudum censeatur saeculare; tamen quia oritur, et dependet a jure spirituali, et ecclesiastico, non potest judex laicus de illis cognoscere, n. 15. — Matrimonii possessorium, quamvis agatur inter personas mere laicas, quia habet admixtam causam, et titulum spiritualitatis, definiendum est a judice ecclesiastico, n. 16. — Emphyteutae ecclesiae non tenentur ad collectas, et onera realia per statuta laicorum super rebus, et bonis imposita, et hoc ratione connexitatis dominii utilis, cum directo, et ista est aequa, et secura opinio, num. 17. et 18. — Dominium utile Vasalli subjicitur, et famulatur directo dominio Domini principalis, n. 19. — Dominium utile inhaeret dominio directo inseparabiliter, tanquam in prima causa, sine qua, nec subsistere potest, num. 20. — Dominium directum, cum sit dignius, et potentius debet trahere ad ejus judicem, et forum, discussionem super dominio utili, num. 21. — Dominium utile residet in materia, et re directa, veluti in suo subjecto, numer. 22. — Laicus socius clerici, sequitur forum ejusdem clerici, n. 23. — Pupilli, aut minoris consors ratione juris consortii gaudet privilegiis ipsius pupilli, et minoris, num. 24. — Ecclesiae expedit habere magis unum emphyteutam, quam alium, n. 25.

Sententiam latam extra curiam, Domini dixerunt, vitio nullitatis ex defectu jurisdictionis laborare: promulgata enim fuit in foro, et tribunali laicali: et tamen, cum ageretur de bonis, ratione directi dominii spectantibus ad ecclesiam S. Ma-
1 riae in Cosmodin, causa erat omnino, et ab ecclesiastico judice, non autem a laico definienda, *cap. decernimus, de judic. cap. bene quidem, cap. denique, distin.* 96. *cap. continua, cap. relatum, cap. si quae causa, cap. placuit, il secondo,* 11. *quaest.* 1. in qua quaestione per totam, Gratianus congerit decreta ad hoc spectantia ex sacris conciliis, et Summorum Pontificum rescriptis desumpta; et *in dicto cap. placuit,* desumpto ex Conc. Cartha-
2 gin. 3. habetur, quod etiam Apostolus hujusmodi causas ad ecclesiam deferri, atque ibi determinari praecepit: et de veritate hujus conclusionis nullus unquam Orthodoxus dubitavit: et si qui ausi sunt impugnare, merito semper ab ecclesia
fuerunt damnati, prout de Marsilio illo Paduano, 3
sub Paschali secundo, tradit Card. Turrecrem. *in summa eccles. lib.* 4. *par.* 2. *cap.* 35. qui super hoc refert extare Extravagantem Ioannis XXII. quae incipit, Licet: Azor. *Inst. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 12. *ver. in hoc procul dubio*: Bannes. *in* 22. *quaest.* 65. *art.* 1. *ver. item Christus*: Cardin. Bellarmin. *controver. tom.* 2. *tit. de Cler. cap.* 24. *ante ver.* 5. *proposito*: quemadmodum enim laici, quamvis religiosi quidquam statuere non possunt circa bona ecclesiastica, ex defectu jurisdictionis, et
potestatis, *d. cap. bene quidem, cap. si imperator,* 4
96. *dist. c. laicis,* 16. *quaest.* 7. *cap. cum laicis ext. de rebus eccles. alien. vel non,* in quibus locis habetur, quod laicis, etiam religiosis obsequendi 5
necessitas relicta est, non auctoritas imperandi, nullaque de rebus ecclesiae disponendi attributa.

est potestas; et in his, quae ad ecclesiam spe-
6 ctant, discere debent, non docere, *cap. Clericus, et cap. fin. de immunit. Ec. in* 6. ubi statuentes ipsi anathematis poena feriuntur, *cap. ecclesia S.*
7 *Mariae, de Constan.* ita nec etiam super illis jus dicere, et sententiam proferre posse, non est ambigendum: paria enim sunt forum sortiri, et statutis ligari. Glos. *in cap. quod Clericus, de for. comp.* Decian. *in d. c. S. Mariae, n.* 18. Alexand. *cons.* 211. *n.* 5. *in fin.* Rim. Sen. *cons.* 268. *n.* 13. *lib.* 2. Bero. *cons.* 63. *n.* 99. *lib.* 1. Surd. *cons.* 2. *n.* 14. *in fin. et cons.* 338. *n.* 26. *ad fin.* et ad propositum Thesaur. jun. *quaest. forens. lib.* 2. *cap.*
8 15. *n.* 12. *in fin.* Idque procedit, etiam si causa inter solos emphyteutas agatur, et super solo dominio utili, quod penes laicos existit; quoniam dominium ecclesiae, cum sit connexum, et com-
9 plicatum cum utili, illique praedominans; sitque dominium utile vere et proprie una, ac eadem res cum dominio directo; et ejus naturae, ut directum semper sequatur; sicut incrementum alluvionis, et insulae: ut dixit Oldrad. *cons.* 240. *n.* 1. *ver. et ideo recte,* quem sequitur Surd. *cons.* 57.
10 *n.* 23. *ver.* et *propterea.* Et subjectum bonorum materialiter sit semper, et perpetuo ecclesiasticum: non potest ab ipso dominio directo, saltem actualiter, separari dominium utile: nec ideo indirecte bona ecclesiarum subjici jurisdictioni, et judicio laicorum, cap. quanto, cap. caeterum, et ibi canonistae, *de judic.* Gard. *cons. n.* 2. *ver. item in haereditate,* Campeg. inter consilia Alber. Brun.
11 *cons.* 2. *num.* 34. *sub ver. praemitto tertio,* et alios congessit, et sequuta est Rota acerrime examinato articulo, sublatisque contrariis argumentis, in Romana domus de Scapuciis 19. Ianuarii 1611. coram Reverendissimo Domino meo Decano: et quoties casus contigit, semper eam postea sequuta est, ut *in dec.* 472. *par.* 2. *recent.* et penes Pacif. de *Salviano dec.* 239. *n.* 6. et in Romana de Schianchise 8. Aprilis 1617. coram Eminentissimo Domino Cardinali Pamphilio, impress. post moder. Mantuan. *controvers. foren. cap.* 12. *n.* 67. et alias saepius, et ab hac opinione difficile esse recedere monet Gratian. *discept. foren. c.* 447. *n.* 21. ita ratione hujusmodi connexionis, licet jus patronatus laicorum non sit proprie spirituale:
12 attamen, quia est annexum spiritualitati, ideo super illo judicat solum judex ecclesiasticus, *c. quanto, de judic.*

Et possessio rei spiritualis, licet sit mere temporalis, et laicalis, attamen etiam de possessione solum cognoscit judex ecclesiasticus; quemad-
13 modum de ipsa proprietate, non autem laicus: cum qualitas spiritualitatis qualitatem temporalitatis absorbeat Bero. *in Rub. de judic. num.* 51. Cravet. *cons.* 258. *n.* 8. Rol. *cons.* 12. *n.* 35. *et seq. lib.* 2. Valas. *consult.* 93. *n.* 3. Menoch. *de recuper. remed.* 15. *n.* 205. *et seq.* Covar. *pract. quaest. cap.* 35. *n.* 1. Gutier. *canon. quaest. cap.* 34. *n.* 26 *et*
seq. late Azor. *Inst. moral. par.* 1. *lib.* 5. *cap.* 14. *q.* 1. Durand. ad Bullam Caen. *lib.* 2. *can.* 15. *q.* 19. *n.* 47. Put. *dec.* 361. *lib.* 1. *in antiq.* Certum 14
est autem, majorem connexitatem, et complicationem esse inter dominium directum et utile, quam sit inter proprietatem, et possessionem, et per Bero. *in d. cap. quae in ecclesiarum, n.* 13. *de Const.* Ita etiam causa decimarum, quae datae sunt in feudum saecularibus, discutienda est coram judice ecclesiastico; licet enim dominium hujusmodi decimarum; scilicet fructuum illarum, omnino spectat ad laicos, et feudum censeatur saeculare: tamen, quia oritur, et dependet a jure spirituali, et ecclesiastico, non potest judex lai- 15
cus de illis cognoscere, Feder. de Sen. *cons.* 245. *n.* 1. Azor. Inst. moral. *par.* 1. *lib.* 7. *cap.* 39. *q.* 3. Monet. *de decim. cap.* 8. *quaest.* 1. *n.* 15. Fagundez super praecept. Ec. *praecept.* 5. *lib.* 3. *cap.* 5, *n.* 5. ubi Covar. Rosell. et alios contrarium sententes refellit. Prout, et possessorium matrimo- 16
nii, quamvis agatur inter personas mere laicas, quia habet admixtam causam, et titulum spiritualitatis, definiendum est a judice ecclesiastico. Covar. *de spons. par.* 2. *cap.* 7. §. 6. *n.* 8. §. 12. *n.* 3. Valasc. *d. consult.* 93. *n.* 2. *ad medium ver. et in causa matrimoniali,* late Molin. *de rit. nupt. lib.* 2. *differ.* 10. *n.* 19. *et seq.* Et demum (quod fortius etiam videtur) ratione pariter connexitatis dominii utilis cum directo, emphyteutas ecclesiae non teneri ad collectas, et onera realia per 17
statuta laicorum, super rebus, et bonis imposita, censuerunt gravissimi auctores, et originaliter dixit Bar. *in l. privatae, n.* 2. *C. de excusat. mun. lib.* 10. Ias. *in Auth. quas actiones, n.* 12. *C. de Sac. San. Ec.* Rip. *in trac. de pest. tit. de privil. ad conservand. uber. n.* 121. late Pet. de Ubal. *in cons.* 2. *post tract. de collect. per tot.* Silva. *cons.* 9. *per tot.* M. Anton. Eugen. *cons.* 96. *n.* 23. *lib.* 1. Fachin. *cont. jur. cap.* 91. *lib.* 1. Menoch. *cons.* 444. *n.* 27. Ruin. *cons.* 111. *n.* 10. *ver. item nota quod, lib.* 5. Remig. Gonny *de charit. subsid. quaest.* 61. *n.* 29. *et q.* 59. *n.* 31. Odd. *cons.* 70. *per tot.* et praesertim, n. 31. ubi testatur hanc opinionem esse veriorem, solidioribusque rationibus fundatam, nec non magis aequam, et securam: et *n.* 40. 18
ait, hanc dici posse communem opinionem, cum Bartolum, et alios gravissimos juris sectatores habent. Bars. *cons.* 42. *n.* 22. *lib.* 1. et videtur etiam admisisse Rota in d. Romana domus de Scapucciis coram Reverendissimo D. meo Decano. Et praeter motivum connexionis, concurrit etiam praerogativa qualitatis, et subjecti ecclesiastici: hoc etiam dominium utile Vasalli subjicitur, et famulatur directo dominio Domini principalis. Alciat. *in l. si quis, in §. differentia n.* 12. *ver. aliud* 19
est, et ibidem Zas. *n.* 22. *ff. de acquir. poss.* et bene per Surd. *d. cons.* 57. *n.* 23. *ver. et propterea.* Et in proprietate tanquam in prima causa inseparabiliter inhaereat, sine qua nec subsistere po- 20

20 test, unde merito dominium directum, cum sit ecclesiasticum, tanquam dignius, et potentius,
21 debet trahere ad suum judicem, et forum, discussionem super dominio utili; quia semper, ut di-
22 ctum est supra, hoc dominium utile residet in materia, et in re ecclesiastica, veluti in suo subjecto, quemadmodum, hac eadem ratione praerogativae circa competentiam fori, compertum est,
23 quod laicus socius Clerici, sequitur forum ejusdem Clerici, Bar. *in l. fin. n.* 15. *ad fin. ff. de colleg illicit.* Aret. *cons.* 29. *n.* 24. *ver.* 2. *esse dubium, in fin.* Surd. *cons.* 222. *n.* 3. *et cons.* 396. *n.* 16.
24 *et* 18. Et major itidem consors pupilli, aut minoris, ratione juris consortis, gaudet privilegiis ipsius pupilli, et minoris, *l. si communem, ff. quemadmodum servit. amitt.* Afll. *dec.* 213. Franch. *dec.* 269. *n.* 1. Odd. *de rest. in integ. par.* 1. *q.* 46. *art.* 10. *num.* 35. sique aliter in hoc casu, ubi agitur etiam solum de dominio utili emphyteutae, diceremus, sequeretur praejudicium ipsius ecclesiae, cui expedit habere magis unum emphyteutam, 25
quam alium: ita Bero. *in d. cap. quae in ecclesiarum, n.* 9. *de Const.* et Rim. jun. *num.* 12. Becc. *cons.* 3. *n.* 61. *et* 62. *lib.* 1. et in d. dec. Rom. de Scapucciis, coram Reverendissimo D. meo Decano luculenter, et docte ponderatum fuit. Et ita utraque parte informante, circa nullitatem resolutum fuit, ut videatur super justitia.

QUAESTIO XXIII.

SUMMARIUM

Emphyteuta, an possit esse testis pro Domino, et contra.

Quaeri etiam potest, an emphyteuta possit esse testis pro Domino directo? Alber. de Maletis, Papien. *in tract. de testibus, cap.* 2. *n.* 30. *juncto n.* 32. distinguendo dicit, quod aut controversia est super re emphyteutica, et tunc non potest; quia tractatur de suo interesse; aut lis non versatur super re emphyteutica, et nullum interesse cogitari potest emphyteutae; tunc non prohibetur testificari pro Domino; ex sententia Butr. *in c. insuper, de testibus*; et idem tenet Campeg. *eod. tract. reg.* 70. Masc. *de probat. conc.* 1358. *n.* 11. *et seq.* et novissime Farin. *de test. q.* 15. *insp.* 4. *n.* 223. Idemque dicendum est, quando Dominus directus testificaretur pro emphyteuta, cum versetur eadem ratio per aa, quae dicit idem Farin. *ead. q.* 15. *n.* 99. et quia etiam non debent emphyteuta, et Dominus judicari ad imparia, ut diximus *de renov. q.* 11. *n.* 2. Credo tamen, quod in casu in quo admittuntur, diminuatur de fide, arbitrio judicis, propter affectionem, quam invicem habent, nisi essent personae nobiles, honestae, et legales, quibus fides adhiberi possit, ut in simili dicit idem Farin. ibidem, *n.* 103. et de Vasallo, *ead. q. insp.* 2. *n.* 201. et Steph. Aufrer. *de test. n.* 38. Suppleretur tamen, vel ex habilitate alterius, qui sit omni exceptione major; vel ex numero testium, ut de colono scribit ibidem Farin. *ead. quaest. insp.* 4. *n.* 226. *et seq.* et de Vasallo est dec. Rotae *in rec. par.* 1. *dec.* 702. *n.* 6.

QUAESTIO XXIV.

SUMMARIUM

Legitimatus an possit petere renovationem, stantibus transversalibus, num. 1. et per totam. — Legitimatus non differt a vero legitimo, num. 1. decl. num. 13. — De legitimatis idem dicendum est, quod de legitime natis, num. 2. — Statutum excludens filias propter masculos, habet locum in legitimatis, num. 3. contrarium, num. 15. — Legitimatus per rescriptum principis succedit simul cum filiis legitimis, et naturalibus, num. 4. declara, num. 16. — Legitimatus excludit substitutum, et consequitur jura suitatis, et successionis, et legitimam, num. 5. declara, num. 17. — Legitimatus ad bona emphyteutica, non censetur legitimatus ad bona emphyteutica ecclesiae, num. 6. et 8. declara, num. 17. — Legitimatus, cum clausula, sine praejudicio venientium ab intestato, dicitur tantum dispensatus, ut ex testamento possit recipere, et non aliter, num. 6. — Clausulae, sine praejudicio venientium ab intestato, effectus est, excludere a successione intestati, stantibus transversalibus, saltem infra quartum gradum, num. 7. — Bolla Pii V. contra legitimatos, revocat omnes habilitates spuriorum ad bona feudalia, et emphyteuta ecclesiae non obstantibus legitimationibus, et in futurum prohibuit habilitari, num. 8. — Legitimatus cum dicta clausula non est vere legitimus, sed per fictionem, n. 9. neque filius, nec agnatus. — Statutum de retractu, ut quod agnati habeant beneficium recuperandi rem patrimonialem, non habet locum in legitimis; licet alii contrarium teneant, num. 11. — Statutum compellens agnatos ad compromittendum, non habet locum in legitimatis, num. 12.

Evenit in facto in hac insigni abbatia S. Crucis de Saxovivo Eminentissimi, et Reverendissimi Cardinalis Antonii Barberini; quod mortuo N. sine filiis legitimis, et naturalibus, relicto tamen

filio naturali legitimato per collegium archivii urbis, cum clausula, sine praejudicio venientium ab intestato, et relictis etiam duobus nepotibus ex fratre germano qui a praedicto Eminentissimo petierunt renovationem, et novam investituram: et idem petiit praefatus filios legitimatus; fuit propterea quaesitum, quis esset praeferendus? Haec quaestio erat tractanda in tit. de renovat. sed quia modo accidit, in hoc titulo ponenda est; cum etiam sit nova quaestio. Videbatur igitur dicendum, quod filius legitimatus esset praeferendus; quia non differt a vero legitimo.
1 Menoch. *cons.* 306. *lib.* 4. Dec *cons.* 317. n. 7. Ias. *in Auth. Si qua mulier. n.* 43. *C. de Sac. San.*
2 *ecclee.* Bal. *in l. nuper in fine. C. de nat. lib.* Bar. *in l. si is qui pro emptore ff. de usucap.* et alios refert Ascan. Clem. *de pat. potest. c.* 5. n. 47. Clar. §. *testam. q.* 81. *in fine*, et Burs qui de com. testatur *cons.* 85. *lib.* 1. n. 11. per tex. expressum in Auth. *Quib. mod. nat. effic. sui* §. *sit igitur licentia.* Secundo, quia de legitimatis idem judicatur, quod de legitime natis, respectu agnatorum, et familiae: nam succedit aliis agnatis. Bar. et Bal. *in l. communium, Cod. de nat. lib.* Alex. *cons.* 12. *lib.* 1. *col.* 4. ubi dicit, quod agnatio, etiam per legitimatos conservatur: ergo dicendum est, quod iste filius sic legitimatus sit praeferendus
3 in renovatione. Tertio, quia statutum excludens foeminas propter masculos, habet locum in filio legitimato per rescriptum principis, ut de magis com. op. testatur Bursat. *cons.* 83. n. 12. *vol.* 1. et alios attestantes de magis communi, refert Mich. Crass. §. *successio ab intestato q.* 19. n. 12.
4 Quarto, quia legitimatus per rescriptum principis succedit simul cum filiis legitimis, et naturalibus, ut per eundem Crass. citato loco, n. 10. *et seq.* Et multa alia argumenta adduci possunt ad favorem legitimati, quae omitto, ne sim longus
5 in scribendo; et solum ponam, quod legitimatus excludit substitutum, ut per eundem Bursat. *eod. cons. n.* 13. de qua quaestione vide late per Vinc. Fusar. *de fideic. subst. q.* 408. et consequitur legitimam, jura suitatis et successionis ab intestato. Rot. *in recent. par.* 1. *dec.* 65. n. 2. *et* 3.

Quibus non obstantibus, contrarium de jure censeo tenendum, et moveor ex infrascriptis rationibus, et fundamentis: primo, quia legitimatus ad bona emphyteutica (prout est iste) non cense-
6 tur legitimatus ad bona emphyteutica ecclesiastica, nisi expresse ad dicta bona sit legitimatus. Hond. qui alios refert, *cons.* 37. *n.* 24. *vol.* 2. Ascan. Clemens, *de pat. potest. cap.* 5. *n.* 57. et dixi supra *de succ. in bon. emph. q.* 5. *n.* 44. et infra, *n.* 8. Cum ergo filius naturalis praedictus non sit expresse legitimatus ad bona ecclesiastica, sequitur, quod non solum sit exclusus a dicta investitura: et ideo per mortem dicti N. reversa fuit ad ecclesiam: sed nec etiam possit petere renovationem, ut infra patebit. Secundo, iste filius legitimatus fuit sine praejudicio venientium ab intestato, et stante hac clausula, dicitur tantum dispensatus, ut possit recipere ea, de quibus pater disponere poterat, ex patris expressa dispositione in testamento, et non aliter: ut per infinitos Doctores, quos congerit Honded. *cons.* 67. *num.* 30. *et* 31. *vol.* 1. Vinc. Fusar. *de fideic. subst. q.* 408. num. 116. et Ant. Gabr. *de legitimat. conc.* 8. *n.* 3. et Dec. *cons.* 610. *num.* 1. et hanc opinionem sequitur Rot. *in recent. par.* 1. *dec.* 64. *et* 667. Seraph. *dec.* 45. et Ludovis. *dec.* 201. *n.* 4. Effectus autem praecipuus dictae clausulae, est excludere legitimatum a successione intestati, ex receptissima Doctorum sententia, ut per eundem Ludovis. *dec.* 64. et Put.
dec. 303. *lib.* 3. Et dictus legitimatus cum clau- 7
sula praedicta, non potest succedere ab intestato, stantibus transversalibus, saltem infra quartum gradum. Hond. *cons.* 89. *n.* 23. *vol.* 1. *et cons.* 59 n. 16. *vol.* 2. ubi de magis communi attestatur, plures Doctores cumulando. Et licet Gabr. *de legitimat. conc.* 8. *n.* 7. *et seq.* dicat, quod legitimatus, cum dicta clausula, non excludatur a transversalibus, sed tantum a legitimis haeredibus descendentibus ex proprio corpore patris, attestans, hanc esse magis communem opinionem, multos allegando: tamen veritas est in contrarium, ut per eundem Hond. *d. cons.* 67. *et* 89. Vinc. Fusar. loco citato, quae opinio, ut dictum est, fuit per Rotam canonizata, et ideo, si fuit dispensatus solum, ut possit succedere ex testamento patris: sequitur, quod ista legitimatio nullum alium effectum possit operari; ut concludit Hond. *eod. cons.* 37. et ibi subscribentes in fine, et per consequens excluditur a petitione renovationis dictae emphyteusis, stantibus dictis nepotibus. Tertio, quia videtur exclusus per Bullam faelic. rec. Pii V. in ordine 120. ubi revocavit omnes habi-
litationes spuriorum ad bona feudalia, et emphy- 8
teutica ecclesiae, ipsosque omnino ad illa incapaces reddidit, etiam non obstantibus legitimationibus de eis factis, et in futurum prohibuit ad dicta bona habilitari; immo voluit ipso jure bona praedicta esse incorporata ecclesiae: ex quibus aperte colligitur, mentem Summi Pontificis esse, quod isti legitimati excludantur, etiam a petitione renovationis, ponderando illa verba in ead. constitutione, videlicet, (non possint quoquomodo succedere,) quae est dictio universalis, quae omnem modum comprehendit, qui excogitari potest, prout ponderat Rot. *par.* 1. *divers. decis.* 105. *n.* 19. ut vigore dictae legitimationis mediate, vel immediate succedere, vel alias acquirere possit. Et ratio colligitur non solum ex principio, et verbis narrativis ejusdem Bullae: verum etiam, quia cum ecclesia sit speculum pudicitiae et honoris, abhorret hujusmodi filios, qui sine peccato concipi non valent. Alex. *cons.* 94. *vol.* 1. Honded. *d. cons.* 17. n. 21. Et abhorret spurios etiam legitimatos, ut ad bona ecclesiastica admittantur,

nisi expresse sint per Pontificem legitimati ad bona ecclesiastica. Curt. jun. *cons.* 84. *col. fin.* Rol. *cons.* 11. *lib.* 4. *n.* 65. Si ergo abhorret, igitur nec renuvatio eis fieri debet: et diximus in tit. *de succ. in bon. emph. quaest.* 6. *n.* 5. et 7. et in dubio non intelligit hos investire, ut pariter scripsi *quaest.* 5. *n.* 48. *eod. tit.* Quarto, quia legitimati cum clausula, sine praejudicio venientium ab intestato, non sunt vere legitimi, sed per fictionem. Mant. *de tacit. et amb. lib.* 22. *tit.* 11. *n.* 4. *fol.* 410. Et renovatio non videtur fieri
9 posse filiis per fictionem: quia repraesentatio, quae fit per fictionem, non habet locum in emphyteusi ecclesiastica. Rot. *divers. par.* 4. *dec.* 219. et diximus in tit. de succ. in bon. emph. q. 1. Quinto, quia legitimatus non dicitur proprie filius, nec Agnatus. Dec. *cons.* 275. *n.* 8. qui alios citat; quia legitimato non competit definitio filiationis, eum filius dicatur, qui ex viro, et uxore ejus nascitur, *l. filium in princ. ff. de his qui sunt sui*; et ideo legitimati distinguuntur a naturalibus, et legitimis. Glos. *Inst. de adopt. in princ. in ver. naturales.* Sexto, quia statutum tribuens Agnatis beneficium recuperandi rem patrimonialem, non competit legitimatis. Dec. *cons.* 275. qui multis rationibus movetur, quem sequitur Tiraq. loquens de retractu, *de retract. ligna.* §. 1. *Glos.* 8. *n.* 12. qui alios citat, et ita sentire videtur Menoch. *cons.* 164. *n.* 18. *lib.* 2. licet referat alios contrarium tenentes, nempe Rol. *cons.* 83. *lib.* 3. *n.* 12. Afll. Vasq. Didac. et moder. Parisien. Qui tamen, quamvis teneant, quod habet locum retractus in filio legitimato, nihilominus eorum opinio non potest procedere in casu, quando legitimatus est cum clausula, sine praejudicio venientium ab intestato: et posset etiam procedere, quando fuisset legitimatus in amplissima forma, ut dicit idem Rol. citato *cons.* 83. *n.* 12. non autem, quando est legitimatus cum clausula, sine praejudicio venientium ab intestato, quia non potest recipere, nisi ex testamento patris. et ejus expressa dispositione, et tunc dicitur dispensatus, et non legitimatus, ut per eundem Rol. ibidem *n.* 11. Septimo, quia statutum compellens consanguineos ad compromittendum, non habet locum in legitimatis: sed debet intelligi de legi-
12 timis, et naturalibus. Paul. de Cast. *cons.* 178. *lib.* 1. *et* 181. quem sequitur Tiraq. loco citato, et Ias. *in l. qui se patris, C. unde liberi, n.* 53.

Superest modo respondere rationibus et argumentis in contrarium adductis; et ad primum, quod legitimatus sit vere legitimus; habet locum
13 in legitimato per subsequens matrimonium, non autem per rescriptum principis; ut per Vinc. Fusar. *de fideic. subst. q.* 409. n. 3. *et* 4. Nam legitimatus per rescriptum principis, dicitur largo modo legitimus, et per fictionem: et ita etiam respondet Dec. *d. cons.* 275. *num.* 8. et Ascan. Clemens *de pat. potest. cap.* 5. *num.* 57. Potest etiam responderi, habere locum, quando est legitimatus in amplissima forma, ut per Bursat. *cons.* 73. *lib.* 1. *n.* 11. Sed in casu nostro, iste filius non erat legitimatus ad bona emphyteutica ecclesiastica, idem Bursat. *eod. cons. n.* 16. Et cum clau- 14
sula praedicta, ergo, etc. Ad secundum respondetur, quod in pluribus differunt legitimati a legitimis: nam legitimatus non succedit in *feudo c.* 1. §. *naturales, si de feud. cont. sit inter Dom. et Agn.* et ita respondet Dec. citato loco, qui plures refert; et ita communiter tenent omnes, ut per Crass. §. *successio ab intestato q.* 19. *n.* 15. nisi expresse esset ad feuda legitimatus, et ad emphyteusim. Ascan. Clem. *eod. cap. et n.* et per Bursat. *d. cons. n.* 18. Ad tertium de statuto exclu- 15
dente foeminas propter masculos, respondetur quod communis opinio est in contrarium, ut in eodem cons. respondet Dec. sub n. 9. et de magis communi testatur Mich. Crass. §. *successio ab intestato, quaest.* 19. *n.* 12. ubi multos congerit. Dec. *cons.* 392. *n.* 3. licet non desint, qui teneant cum Bal. attestantes etiam de communi, ut ibi per Cras. quos nominatim recenset Fachin. *controver. jur. lib.* 6. *cap.* 1. pro utraque parte; et opinionem tenentium legitimatum non excludere filias foeminas amplectitur: et movetur etiam; quia rescriptum principis ita est accipiendum, ut aliis non praejudicet. Ias. *in l. ult. n.* 19. *et* 20. *ff. de const. prin.* Ruin. *cons.* 9. *n.* 5. *lib.* 3. *et* 82. *n.* 9. et in casu nostro cessat omnis scrupulus, quia iste fuit legitimatus, cum clausula sine praejudicio venientium ab intestato, et praedicta controversia inter Doctores est, quando sumus in vera, et plena legitimatione, et ibi per Crass. *num.* 13. non autem cum praed. clausula, ut per Put. *dec.* 303. *lib.* 3. et est magis com. op. ut per d. Crass. ibidem. Ad quartum, quod legitimatus succedat cum filiis legitimis, et naturalibus, respondetur quod quicquid sit de hac opinione, de qua part eundem Crass. *ead q.* 29. *num.* 10. non procedit, quando legitimatus est cum dicta clausula, sine praejudicio, etc. ibidem *n.* 11. *et* 13. Ad quintum, et ultimum respondetur, quod legitimatus, cum dicta clausula, non excludit substitutum: si enim haec clausula praeservat jus transversalibus, secundum magis com. op. multo magis debet prae- 17
servare jus substitutis, ita Rot. *in recent. p.* 1. *decis.* 282. *n.* 8. obstat etiam Bulla Pii 4. ut per Fusar. *d. q.* 408. *num.* 187. *et seq.* et vid. est dec. Rotae *in recent. par.* 1. 667. *et decis.* 412. *par.* 1. *recentiss.* pro intelligentia d. Bullae, vid. est Eugen. *cons.* 52. et Hond. *d. cons.* 59. nec legitimatus cum dicta clausula consequitur legitimam, Rot. *in rec. par.* 2. *dec.* 282. *et decis.* 64. *par.* 1. *n.* 2. *in rec.* sed si esset legitimatus in amplissima forma, haberetur, ac si natus fuisset de legitimo matrimonio, et consequeretur jura suitatis, et successionis, et deberetur legitima. Rot. *in rec. par.* 1. *dec.* 653. *n.* 2. *et* 3. Concludendo igitur,

dicendum est, quod cum iste fuerit legitimatus, sine praejudicio venientium ab intestato; perinde est, ac si quoad venientes ab intestato, legitimatio concessa non fuisset, et per consequens habebitur, ut filius illegitimus, sicut si concessa non fuisset, Rot. *in d. decis.* 282. *in fine*; et cum ecclesia abhorreat istos spurios, sequitur, quod renovatio debeat fieri nepotibus, et non filio legitimato; cum spurii, seu illegitimi, non dicantur, nec sint de familia, agnatione, domo, seu casata: ex doctrina Bar. *in l. pronunciatio*, §. *familiae*, *n.* 2. *ff. de ver. sign.* quem omnes sequuntur, quos enumerat Garc. *de benefic. par.* 7. *cap.* 15. *n.* 6. Add. *ad Ludovis. dec.* 433. Et quamvis idem Garc. *eod. cap. n.* 49 dicat ex sententia multorum, quod isti spurii si sunt legitimati ex rescripto principis, sint de familia, domo, et agnatione et casata: tamen intelligitur, quando a principe plenarie essent legitimati, et a Summo Pont. legitimati specialiter ad bona ecclesiae, ut ibi dicitur. Verum, si iste casus accideret in statu Ferrariae, ex constitutione Paulina, filius legitimatus posset petere renovationem emphyteusis praedictae: quia bona emphyteutica sunt redacta ad instar allodialium. Duran. *dec.* 254. *n.* 5. 9. *et* 10. et vide *de succ. in bon. emph. q.* 5. *n.* 53. *de alienat. qu.* 1. *in fine.*

QUAESTIO XXV.

SUMMARIUM

Aequipollentium non refert quod fiat, num. 1. — Venditor debet investire pretium in bonis sitis in civitate, vel territorio, ubi contractus est celebratus, quando actum ita est pro securitate emptoris, num. 2. — Pretium non potest investiri in re emphyteutica, censuali, fideicommissaria, domo, vel molendino, si venditor est obligatus investire in fundo idoneo, num. 3. — Emptor praefertur omnibus creditoribus anterioribus, etiam ex causa dotis, quando pretium fuit investitum pro cautione, et securitate sua, num. 4. — Mutuans pecuniam, ut ex ea emantur boves, vel alia animalia, quae obligentur expresse, praefertur omnibus creditoribus, etiam dotis, num. 5.

Saepe ementes pro eorum securitate conveniunt, ut venditor pretium debeat investire pro ejus securitate in aliquo praedio, et aliquando additur etiam idoneo; quaesitum propterea fuit, an venditor possit pretium investire extra territorium, vel in territorio, ubi celebratus est contractus in aliqua re emphyteutica; ut perpetuo stare debeat hypothecata, et obligata pro evictione rerum venditarum? Videbatur dicendum quod sic, quia cum venditor adimpleverit promissa, et emerit fundum in alieno territorio, jam emptor est securus, et non refert, quod aequipollentium fiat, *l. fideicommissa* §. *si cui*, et ibi Bar. *ff. de legat.* 3. Contrarium tamen tenendum est, quia venditor tenetur investire pecunias in bonis stabilibus, in civitate vel territorio, ubi contractus fuit celebratus. Alex. *in l. fidejussor.* §. *si necessaria*, *ff. qui satisd. cog.* et ibi Ias. Mars. *in l. de minore* §. *plurimum*, *n.* 36. *ff. de quaest. fol. mihi* 83. Boer. *dec.* 99. *in fine.* Rol. *cons.* 58. *n.* 19. *vol.* 1. Ursill. in Add. *ad Affl. dec.* 137. *n.* 4. Bertaz. *de claus. claus.* 42. *Glos.* 4. et Mart. *de clausul. part.* 1. *claus.* 235. *in fine*; et ratio est, quia ita praesumendum est intellexisse contrahentes, ut ibi per Mars. cum conventum fuerit praedium emendum fore, pro cautione emptoris; ut per Boer. citato loco, cui non esset bene cautum, si pro re evicta agere deberet in territorio alieno, et maxime longinquo; ex qua ratione videtur satisfactum argumento in contrarium allegato. s. aequipollentium, non refert quod fiat. Nec pariter esset consultum emptori, si pretium posset investiri in re emphyteutica, censuali, fideicommissaria, molendinis, vel domibus: nam non reputantur inter fundos idoneos: quia sunt in continuo periculo. Intrigl. *de feud. quaest.* 9. *n.* 68. Rosental. *de feud. par.* 4. *conc.* 4. Caroc. *de excus. bon. par.* 2. *quaest.* 35. idem Mars. loco supra citato; et ideo pecuniam non poterit venditor investire in dictis bonis: cum perpetuo non possent stare obligata pro evictione, et securitate emptoris.

1 (margin, beside "bratus. Alex. in l. fidejussor.")

3 (margin, beside "quod fiat. Nec pariter esset consultum emptori, si")

4 Et ex praedictis infertur, quod, quando adest pactum, ut pecunia investiatur in aliqua re immobili pro cautione, in casu evictionis rei emptae quae expresse hypothecetur, et obligetur emptori pro evictione: ipse in ea praefertur omnibus aliis, etiam creditoribus anterioribus, pariterquo emptoris; per tex. *in l. licet, Cod. qui pot. in pign. hab.* et ibi Bart. et Alex. ac Ias. *in l. si fidejussor* §. *necessaria*, *ff. qui satisd. cog.* Negus. *de pign.* 5. *p.* 2. *mem. n.* 17. *et* 18. et Bertaz. *de claus. claus.* 42. *Glos.* 1. Ubi *n.* 3. ex sententia aliorum, 5 dat cautelam Domino, qui colono, aere alieno gravato, mutuo dat pecuniam, ad emendum boves, ut faciat constare, de ejus pecunia fuisse emptos, et sibi expresse obligentur. Et hoc privilegium praelationis habeat locum etiam, ex causa dotis: licet hoc sibi durum videatur.

QUAESTIO XXVI.

SUMMARIUM

Ecclesia potest investire illegitimum, num. 1. — Licet sit incapax emphyteusis ecclesiasticae, etiam si sit legitimatus post concessionem primae investiturae, num. 2. — Illegitimus nominari non potest invita ecclesia in emphyteusi ecclesiastica, num. 3. — Et si nominetur, poterit relicto proximiore ultimi decedentis ecclesia investire quem maluerit, num. 4. — Sed non procedit in emphyteusi profana, n. 9. Ecclesia propter culpam in nominando incapacem, potest investire alium, relicto proximiore, num. 5. — Nominandi qui habet potestatem, debet nominare capacem, num. 6. — Dominus tenetur investire proximiorem, finita emphyteusi, nisi ob culpam revertatur, et procedit in emphyteusi ecclesiastica, et profana, num. 7. — Patronus praesentando indignum scienter, privatur ea vice iterum praesentandi. num. 8.

Si ecclesia concesserit in emphyteusim rem aliquam alicui, pro se, filiis, et nepotibus; et in defectum filiorum, superstes possit nominare semel unam personam: si superstes carens filiis nominet unum filium illegitimum, an iste filius debeat admitti ad emphyteusim, ecclesia non consentiente, et quatenus nolit consentire, an proximiores ultimi defuncti possint petere renovationem?

Et videbatur dicendum, quod iste nominatus, licet sit illegitimatus, tamen possit petere
1 renovationem; cum ecclesia possit investire illegitimum, ut diximus in tit. *de succ. in bon. emph.*
2 *q.* 6. *n.* 4. Quia licet filii naturales sint incapaces emphyteusis ecclesiasticae, ut est cum. ap. Rot.
par 1. *divers. dec.* 474. *n.* 1. Clar. §. *emph. quaest.* 30. Et habet locum etiam, si sint legitimati post concessionem primae investiturae, ut in *ead. dec. n.* 5. et novissime Caldas *de jur. emph. lib.* 4. *cap.* 1. *n.* 60. *et seq.* Et quia etiam penitus excluduntur ab emphyteusi ecclesiastica per Const. Pii V. ut pariter diximus *in ead. quaest.* 6. *n.* 8. Tamen, quia potest ecclesia illegitimum ad emphyteusim ecclesiasticam nominare, ut dictum est, et tenet Rota *d. dec.* 474. *n.* 3. *et* 4. Sequitur, quod sicut potest ecclesia illegitimum ad emphyteusim ecclesiasticam nominare, et facultatem nominandi dederit superstiti, ejus nominatio haberi debet, ac si illa fuerit facta ab ecclesia ipsa.

3 Quibus non obstantibus contrarium tenendum est, quod scilicet, invita ecclesia, illegitimus nominari non possit: quia est incapax emphyteusis ecclesiasticae: et ideo poterit Ecclesia alteri concedere, quatenus ipsa nolit pro se retinere: et ratio est, quia nominando illegitimum incapacem, dicitur in culpa, et propter ejus culpam poterit
4 ecclesia investire quem maluerit, Cald. *ead. quaest. n.* 60. *et seq.* quem sequitur Rot ut per Duran. *dec.* 251. per totam.

Et ideo stante culpa nominantis illegitimum, quamvis proximior ultimi decedentis petierit re-
5 novationem, tamen Ecclesia poterit relicto proximiore, alium reinvestire, etiam quod nolit pro se retinere: quia propter culpam, et delictum, emphyteusis est devoluta ad Ecclesiam. Marescot. *var. resolut. lib.* 1. *capit.* 3. *n.* 10. Rot. *d. dec.* 251. ubi plures cumulat: et nos diximus *de renovat. quaest.* 1. *n.* 15.

Non obstant quae in contrarium deducta sunt: quia licet Ecclesia possit illegitimum ad emphyteusim Ecclesiasticam nominare, et investire: tamen nominatio facta ab illo, qui talem habet facultatem, non habetur pro nominatione ecclesiae: nisi in nominato concurrat capacitas: ita ut facultas nominandi data ab Ecclesia, non debeat in dubio intelligi, prout ipsa Ecclesia potest absolute, et indistincte nominare: sed sub ta-
cita conditione, quod debeat nominari persona de 6
jure capax: ea ratione, quia cum Ecclesia sit nobilis, et speculum pudicitiae, non intelligit in dubio de istis filiis abusivis: et quando ipsa contrahit immediate cum bastardis, est certa, notitiamque habere videtur de illius qualitate: ita respondet Rota in d. dec. in fine, et nos diximus *in d. quaest.* 6. et in puncto est *dec. Pheb. Lusit.* 30. *n.* 6. *lib.* 1. *et dec.* 161. *n.* 9. *et* 32. *lib.* 2. Et adde, quod qui habet jus nominandi, non potest nominare Ecclesiam: quia nunquam reverteretur ad Dominum concedentem. Grat. *dec. Macer.* 135. *n.* 17. sed intellige, ut ibi, et n. 17.

Nec pariter obstat, quod Dominus tenetur 7
investire proximiorem, finita emphyteusi, et procedit tam in emphyteusi saeculari, quam ecclesiastica, ut per Rotam *dec.* 252. *n.* 12. *par.* 2. *divers.* Quia non habet locum, quando emphyteusis devolvitur ob delictum, vel culpam investiti, seu vocati: quia tunc potest Ecclesia, relicto proximiore, alium reinvestire, etiam quod nolit pro se retinere, ut supra diximus, at ita resp. Rot. *d. dec.* 252. *n.* 3.

Et pro hac opinione facit, quod Patronus, 8
praesentando indignum scienter, privatur, ea vice, potestate iterum praesentandi: ut per Cresc. *dec.* 11. *de jur. patron.*

Ex quibus rationibus potest inferri, quod 9
qui habet facultatem nominandi in emphyteusi profana, poterit nominare illegitimum: cum illegitimus sit capax emphyteusis profanae, ut diximus in d. quaest. 6. de succ. in bon. emph. non autem in ecclesiastica, idem Caldas *de renovat. emphyt. q.* 9 *n.* 12.

QUAESTIO XXVII.

SUMMARIUM

Emphyteuta tenetur suis sumptibus reficere rem emphyteuticam n. 1. et 2. -- Laicus spiritualia possidere non potest sine auctoritate Summi Pontificis, num. 2. -- Ecclesia non potest concedi in emphyteusim laicis, nec locari, etiam cum consensu episcopi, num. 3. et 4. -- Dictio, cum, de sui natura copulat accessorie, num. 3. sed declarat, ut ibi. -- Concessio facta de re spirituali, et temporali simul in emphyteusim, valet quoad temporale, n. 4. et 5. -- Utile per inutile non vitiatur in separabilibus, etiam in spiritualibus, num. 5.

Dubitabatur in facto (et iste casus diebus praeteritis accidit) quod quidam prior Ecclesiae collegiatae concesserat in emphyteusim unum hortum cum Ecclesia ibi existente; et cum Ecclesia minaretur ruinam, et indigeret refectione, et restauratione, fuit propterea dubitatum. An emphyteuta teneretur reficere, an vero Ecclesia, tan-
1 quam Domina directa? Et pro parte affirmativa, quod scilicet emphyteuta suis sumptibus teneatur reficere, faciunt quae diximus in tit. *de melior. et expen. quaest.* 9. ubi habetur, quod emphyteuta tenetur suis sumptibus reficere domum, et rem emphyteuticam.

Pro parte vero negativa, quod teneatur Ecclesia, facit. Quia non debet praesumi, Ecclesiam
2 fuisse concessam in emphyteusim laicis, cum laicus spiritualia possidere non possit, *c. causam, de praescript.* Rip. *in l. naturaliter*, §. *nihil commune ff. de acq. possess.* nec est capax beneficii, *c. cum adeo, de rescript. et cap. ex litteris de transact.* Nec etiam laicus est capax juris spiritualis, sine auctoritate Summi Pontificis. Rot. *dec.* 493. *n.* 8. *par.* 2. *recent.* Et hanc secundam partem negativam, quod emphyteuta in hoc casu non teneatur ad aliquam refectionem, tenendam esse censeo.

Nec obstat, quod concessio fuerit facta de horto cum Ecclesia, et sic Ecclesia etiam fuerit
3 concessa in emphyteusim: cum illa dictio, Cum, de sui natura sit, ut copulet accessorie, *l.* 1 et ibi Bar. *n.* 3. *de pecul. leg.* Quia in hoc casu dictio, cum, non stat accessorie, sed declarative, sive demonstrative ad declarandum, et demonstrandum, quod hortus erat ecclesiae contiguus: quemadmodum dicitur: Titius fuit admissus ad osculum pacis, cum aliis canonicis; non sequitur ex hoc, quod Titius sit canonicus, *c. dilecto, de praeben.* Et facit illud, quod dicitur de Domino nostro Iesu Christo, qui fuit Crucifixus cum aliis duobus latronibus; et ideo dicendum est in dicta concessione horti, non esse inclusam Ecclesiam, sed fuisse nominatam, cum illa dictione, cum, ad demonstrandum in illo horto adesse Ecclesiam. Cum res spiritualis non possit dari in emphyteusim laicis, per ea quae dicta sunt, sine auctoritate Summi Pontificis. Et quia nullius sunt, §. nullius Inst. de rer. divis. ideo locari, nec vendi possunt, §. *loca sacra, Inst. de empt. et vend.* etiam cum consensu Episcopi. Caroc. *de locat. et cond. in tit. de procurat. qu.* 2. *n.* 35. *et seq. fol.* 71. Et dictio, cum, non semper copulat, et conjungit; quia secundum subjectam materiam accipienda est, et interpretanda: et secundum mentem contrahentium, ut per Marcum Antonium *de Amat. dec. Macerat.* 84. *n.* 34. Et si quis vellet obstare, et tenere, Ecclesiam etiam fuisse inclusam per illam dictionem, cum; tamen posset quoque responderi, concessionem quoad Ecclesiam, invalidam esse, sed tantum valere quoad hortum, quia 4
hortus est separabilis ab Ecclesia, et utile per inutile non vitiatur in separabilibus *c. utile de reg. jur. in* 6. Et haec regula procedit etiam in 5
spiritualibus Rot. *p.* 1. *divers. dec.* 650. *n.* 8. et sumus in contractibus, in quibus utile per inutile non vitiatur, modo res sit dividua. Tiraq. *de retract. convent* § *fin. n.* 143.

DE

LAUDEMIIS

QUAESTIO I.

SUMMARIUM

Verbum Laudemium non reperitur in jure, neque apud latinos, sed ultramontani invenerunt. num. 1. — Laudemium multis nominibus appellatur, num. 2. - Laudemium fuit introductum a jure civili. num. 3. — Laudemii definitio, sive descriptio, num. 4. — Laudemium debetur Domino ad rationem duorum pro centenario sed intellige ut num. 5. — Antonius Barberinus S. R. E. Cardinalis laudatur, num. 6.— Laudemium solvitur habita ratione valoris, tempore concessionis, sed cont. num. 7. — Laudemium debetur ratione novae investiturae num. eod. - Laudemium debetur habita ratione ad quantitatem pretii rei venditae, vel aestimationis. ubi pretium non intervenit. quando alio modo emphyteusis transfertur, et habetur consideratio pacti de retrovendendo, ubi consuetudo aliter non disponit. num. 5. et 8.- Laudemium, an differat a pecunia, quae datur pro introitu, sive intratura, num. 9. -- Verbum pensio, canon. et census idem sunt, et pro synonimis habentur. n. 10. - Laudemium debetur, etiam si nihil de eo dictum sit in investitura, n. 11. Laudemium debetur habita aestimatione utilis dominii tantum, num. 12.

Transeamus nunc ad ultimum titulum hujus
nostri tractatus, scilicet ad titulum de Laudemiis.
Sed non intendimus hanc materiam plene tracta-
1 re, solum tamen aliqua ponere, quae magis acci-
dere solent. Praemittendum igitur erit, quod hoc
verbum, Laudemium, sive Laudimium, in jure
non reperitur, nec apud latinos scriptores, sed
originem sumpsit ab ultramontanis, teste Amad.
a Pont. *de laud. in princ.* et est nomen barbarum,
dicit Caldas *de jur. emph. q.* 2. *de renovat.* In jure
autem appellatur quinquagesima ut *in l. fin. C.
de jur. emph.* et ibi Ias. *n.* 39. Cagn. *in l.* 2. *C. de
pact. inter empt. et vend. n.* 235. Clar. §. *emphyteusis q.* 23. Marius Burgius *in tract. de laud. insp.*
1. *num.* 7. cum aliis per eum congestis, par. 1. et
diversimode in variis locis appellatur, nam nominatur Quartaria, Terciaria, Penna aurea, Ac-
2 cordamentum, Rachatum, Decima, Foriscapium,
Relevium, Capudsolidum, Baillivatus, et aliis nominibus, secundum consuetudinem locorum, quae
consuetudo attendenda est. Suarez. *com. op. lit.
V. num.* 108. et Villal. *ead. litt. n.* 50. Burg. *citato
loco.* Sciendum etiam est, quod Laudemium dicitur a laudando: quia Dominus laudat, et approbat, recipiendo novum emphyteutam. Redoan. *de
reb. Eccl. non alien. fol* 378. *num.* 3. et per alios
quos refert idem Burg. ibid. n. 21. ubi invenies,
quare dictis nominibus appelletur, Etiam Laudemium dicitur a verbo laudo, latiuius esset dicendum, laudativum, sicut donativum ex Calepino,
et ex Alciat. *n. lib parerg. c.* 45. Rim. jun. *cons.*
579. *n.* 21. Menoch. *cons.* 297. *n.* 13. *vol.* 3. idem
Burg. ibid. *n.* 1. Sed Caldas *de jur. emphyt. in tit.
de emph. extinct. c.* 16. *in princ.* existimat potius
ex eo dictum, quod Dominus laudet emptorem,
ideo approbet: nam laudare est approbare, secundum Ciceronem, et alios linguae latinae auctores.
Deinde scire debemus, quod Laudemium est in- 3
troductum de jure civili, *l. fin. supra allegata,*
Burg. *eod. tract. insp.* 2. *in fine:* quia etiam contractus emphyteuticus est introductus de jure civili, ut probavimus in *Praelud. q.* 4. Definitur au-
tem, seu describitur sic, videlicet, Laudemium 4
est jus, quod solvitur Domino directo pro investitura noviter acquisita per emptorem, de pretio emphyteusis emptae: quae desumitur ex *eadem
l. fin.* Burg. *citato loco, n.* 2. Insuper notandum
quoque est: quod istud Laudemium, sive quin- 5
quagesima debetur Domino ad rationem duorum
scutorum pro quolibet centenario, *d. l.* 3. Clar. §.
emph. q. 23. *in princ.* Redo. eod. loco, etiam quod
emphyteusis sit ecclesiastica. Burg. *eod. tract. insp.*

6. *n.* 2. *p.* 1. qui alios citat, et hoc factum fuit propter avaritiam Dominorum, qui pro investitura, magnam pecuniarum summam petebant; et probatur ex illis verbis ejusdem tex. et ne avaritia etc. las. *in eadem l. cum aliis congestis* a Burg. *d. insp.* 6. *in princ.* Sed hoc declaratur nisi ex pacto, vel consuetudine aliter esset cautum: nam conventioni contrahentium omnino standum esset, et summa poterit esse major, vel minor. Bert. *cons.* 85. *n.* 32. *lib.* 1. Amad. de Pont. *de laud. q.* 4. Burs. *cons.* 127. *n.* 53. *vol.* 2. Redo. citato loco, ubi dicit, quod in aliquibus locis nihil solvitur, et in aliquibus quinque pro centenario, valoris rei, et alibi minus. Burg. *eod. loco* n. 4. qui alios refert. Et ratio est, quia pacta emphyteutica servanda sunt, *l.* 2. *C. de jur. emphyt.* et idem dicendum est stante consuetudine, quae servanda est, ut solvatur plus, vel minus, vel nihil. Bertrau. *cons.* 123. *n.* 1. *p.* 1. Grat. *discep. foren. c.* 460. *n.* 7. et infra *q.* 37. et tenet etiam Caldas *de emphyt. extint. q.* 16. n. 18. quod sit standum consuetudini, quae solet esse varia, et pacto, et conventioni: vel stante statuto particulari, ut per d. Burg. ibid. *n.* 5. *cum seq.* et dec. Rotae *in recent. p.* 1. *dec.* 150. *n.* 7. Adeo quod, stante statuto, vel constitutione aliqua, sive indulto, prout est in civitate Cesenae, Pii quarti emanata ad instantiam civitatis, cujus fere omnia immobilia emphyteutica existunt, cum publicam utilitatem respiciant indulta, non poterunt privatae personae, sive partes eis renunciare etiam cum juramento: et ideo, si partes conveniant, ut laudemium solvatur ultra summam taxatam in eis, conventio non valet, nec major summa exigi poterit, cum Papa hujusmodi conventiones irritet, cum decreto irritanti, et clausula, sublata, etc. ut resolvit Rot. coram Burat. *decis.* 831. ubi fuit dictum, quod indultum praedictum est favorabile, tanquam reducens laudemium ad jus commune, nempe ad *l. fin. c. de jur. emph.* et quod contra dictam Bullam Pii quarti nulla praescriptio, etiam immemorabilis considerari potest, neque suffragetur quaevis alia consuetudo, etiam centenaria; et licet Rot. in eadem causa contrarium tenuerit, ut per Burat. *dec.* 435. tamen ab ea recesserunt DD. ut in *d. dec.* 831. Et in hac Abbatia S. Crucis de
6 Saxovivo Eminentissimi Cardinalis Antonii Barberini, qui propter suam magnam liberalitatem, et benevolentiam, admirabilis est apud omnes,
7 laudemium solvitur ad rationem decem pro centenario. Insuper advertendum est, quod istud laudemium, sive quinquagesima solvenda est, habita ratione valoris tempore novae investiturae, et alienationis, non autem tempore concessionis. Vivi. *dec.* 496. n. 3. *lib.* 3. et quod attendatur tempus venditionis, non concessionis, tenet Amad. *eod. tract. cap.* 8. cum aliis citatis a Burg. *insp.* 6. *n.* 3. *par.* 2. et ideo videnda sunt, quae dixi infra *quaest.* 8. *n.* 2. Et debetur ratione novae investiturae, immittendo novum emphyteutam in possessionem rei emphyteuticae alienatae, secundum com. op. de qua per Franch. *decis.* 201. Clar. *d. quaest.* 23. Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 2. *n.* 7. Cagn. *in l.* 2. *C. de pact. inter empt. et vend.* n. 237. Bursat. *cons.* 56. *vol.* 1. *num.* 16. et per alios, quos citat Burg. *insp.* 2. n. 6. Denique pa- 8
riter advertendum est, quod laudemium, sive quinquagesima debetur habita ratione ad quantitatem pretii rei venditae, vel aestimationis emphyteusis, ubi pretium non interveniat. *d. l. fin.* et ibi glos. *in ver. aestimationis*: unde si quis vendidit emphyteusim, cum pacto de retrovendendo, quae valebat centum, et fuit vendita arbitrio tertii, qui minus appreciavit, stante dicto pacto, laudemium tamen solvendum erit juxta illam appreciationem, cum illud solvatur de pretio rei emptae, et consequenter, si minus erit pretium, minus erit laudemium, ut ait Cagn. *in d. l.* 2. *n.* 242. Burg. *dict. insp.* 6. *n.* 3. et dixi in *quaest.* 1. *n.* 337. *de alienat.* et dicit Caldas *de emphyt. extint. quaest* 16. *n.* 4. quod laudemium solvi debet, non ex integro pretio ab emptore promisso, sed ex eo tantum, quod ad eum pervenit, deductis expensis necessariis pro gabella, et si quae sunt aliae. Et ex sententia Bart. dicit illud esse verum pretium, quod venditor consequitur, licet emptor plus praestet: declaratur tamen, nisi ex pacto, vel consuetudine aliter servaretur, ut hic in patria mea servatur: quia laudemium solvitur juxta aestimationem, et nihil deducitur. Sed, si ex partium consensu pretium augeretur, deberetur laudemium de illo pretio aucto. Burg. *eod. tract. insp.* 50 *par.* 2. *n.* 12. et quod laudemium non debet solvi ad ratam pretii communis, quando venditio est facta cum pacto de retrovendendo, sed taxandum sit habita ratione d. oneris, tenet Redoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 379. *num.* 12. ubi alios refert, et vide infra *quaest.* 4. *n.* 7.

His praemissis, quaerendum est, an laude- 9
mium sive quinquagesima differat ab illa pecunia, quae datur Domino directo pro introitu, sive ingressu, et vulgariter appellatur intratura: nam pro isto introitu solet dari aliqua quantitas pecuniae Domino; et postea constituitur parva aliqua pensio annuatim solvenda, ut late diximus *in praelud. quaest.* 16. Haec est quaestio nova, et videtur dicendum, quod non differant, cum promiscue appellentur laudemia, et intratura, et sic pro synonimis reputantur, quemadmodum dicimus de canone, censu, et pensione, libello, sivo livello, et emphyteusi, in *praelud. quaest.* 7. Clar. 10
§. emphyteusis quaest. 1. *ver. contractus.* Rot. *in recent. p.* 2. *dec.* 170. *n.* 5.

Contrarium tamen tenendum est: quia laudemium sive quinquagesima debetur Domino pro nova investitura, ut supra diximus, ex dispositione *d. l. fin.* pecunia vero illa, quae datur pro introitu, sive bono ingressu, ex partium conven-

tione praestatur, et possunt convenire, ut sit modica, vel magna quantitas, ut dixi in *praelud. q.* 16. *n.* 2. *in fine.* Ubi etiam aunotavi, non esse necessarium, ut pro introitu aliquid detur, licet non desint, qui cont. teneant, ut per Io. Franc. Boua. in Addit. ad Ias. *in l.* 1. *C. de jur. emph. in princ.* quamvis contrahentes possint ita pacisci: et ideo, si nihil in investitura de hoc dictum sit, non debetur aliqua pecunia pro introitu, sive intratura.
11 Sed quamvis de laudemio nihil dictum fuerit, nihilominus debetur, cum de jure, et consuetudine solvi debeat, et praestatur ex natura contractus emphyteutici, ob consensum praestitum a Domino directo, suscipiendi novum emphyteutam. Menoch. *cons.* 444. *n.* 14. *et seq.* Bursat. *cons.* 137. *n.* 20. Rim. jun. *cons.* 579. *num.* 20. *vol.* 5. cum aliis adductis per Burg. *eod. tract. insp.* 5. *n.* 13. et quod laudemium debeatur, etiam, si per Dominum non petatur; sicut reliqua debita solvenda sunt, nisi aliter constet de voluntate ipsius, ut communiter ita teneri affirmat Bonac. lib. moralium, *par.* 2. *disp.* 3. *q.* 8. *punc.* 2. *n.* 28. et vide infra *q.* 11. *n.* 6. *et q.* 8. *n.* 8.

Notandum etiam erit, quod laudemium solvendum est ex pretio, sive aestimatione utilis 12
dominii tantum; non autem unito valore juris directi dominii. Amad. de Pont. *de laud. q.* 5. Bursat. *d. cons.* 137. *n.* 53. *lib.* 2. Burg. *de laud. insp.* 6. *par.* 1. *n.* 11. ubi exemplificat, nisi de consuetudine aliter servetur, ut ibi dicunt, et in patria mea servatur contrarium: nam aestimatio fit unito valore directi dominii, et sic quantum res valet; licet antiquitus haberetur ratio quartae partis, minus veri valoris; et quomodo fieri debeat aestimatio, vide *de solut. can. q.* 1. *n.* 100. *et seq.* Et propterea, si vendatur fundus emphyteuticus cum fructibus, fructus etiam cum fundo aestimabuntur. Boer. *dec.* 229. *n.* 1. Mant *de tacit. lib.* 4. *tit.* 26. *n.* 47.

QUAESTIO II.

SUMMARIUM

Dominus directus, an possit agere hypothecaria, et Salviano interdicto pro laudemio, contra possessorem. num. 1. 7. 8. 13 et 14. -- Laudemium debetur Domino, ratione novae investiturae, num. 2. -- Hypotheca tacita non datur, nisi expressa inveniatur, num. 3. -- Argumentum a gabella ad emphyteusim valet, num. 4. cont. num. 12. -- Laudemium est quaedam res separata ab emphyteusi. num. 5. -- Immunitas concessa propter numerum 12. filiorum ab omnibus oneribus realibus, et personalibus, non habet locum in laudemiis. num. 6. -- Salvianum interdictum datur laudemio, secundum unam opinionem. num. 8. -- Laudemium debetur ex natura contractus venditionis, num 9. -- Actio, quae provenit ex natura contractus, dicitur in rem scripta. et sequitur singularem successorem, num. 10. -- Actio, quae competit ex condictione legis, dicitur in rem scripta et sequitur possessorem. num. 11. -- Hypotheca tacita non datur pro legitima, num. 14. -- Dominus non tenetur investire emptorem, nisi solutis laudemiis praedecessorum. num. 15.

Egregia erit haec quaestio. An pro laudemio solvendo res emphyteutica sit obligata: ita ut Dominus directus possit agere contra possesso-
1 rem hypothecaria, vel Salviano interdicto? In qua quaestione adsunt duae opiniones, una affirmativa, et altera negativa: affirmativam partem, scilicet quod possit agere, tenet Franc. Sals. *in tract. de laud col.* 1. *n.* 9. *et* 12. quem sequitur Menoch. *cons.* 444. *num.* 21. quia laudemium est onus reale, et ideo transire debet in omnem possessorem. Rim. jun. *cons.* 1. *n.* 57. et ita etiam tenet Amad. de Pont. *in tract. de laud. quaest.* 45. Moder. Gall. et alii allegati per Surd. dec. infra alleganda.

Negativam autem opinionem, quod Dominus non possit agere hypothecaria, vel Salviano interdicto, defendit Surd. *dec.* 31. *n.* 8. cum aliis seq. Movetur, quia, si pro rei emphyteuticae alie-
2 natione solvendum sit laudemium, *per l. fin. C. de jur. emphit.* ratione novae investiturae, et laboris, quem Dominus patitur, ut novum emphyteutam inducat in actualem possessionem. Ias *in d. l. fin. n.* 44. Becc. *cons.* 2. *n.* 2. Ceph. *cons* 699. *n.* 31. Burs. *cons.* 56. *n.* 16 *lib.* 1. cum aliis per eos allegatis, et Burg. *de laud. insp.* 5. *n.* 9. tamen hy- 3
potheca tacita nunquam censetur inducta, nisi expresse inveniatur. Bal. *in* l. 2. *C. in quib. caus. pign. vel hypoth. tacit. cont.* Fulgos. *cons.* 59. *n.* 2. *col.* 1. *in fin.* Rom. *cons.* 454. Crav. *cons.* 692. Rip. *in l.* 4. §. 1. *n.* 9. *ff. de privil. cred.* et nos diximus 4
de cont. emph. q. 31. *n.* 4. Cum ergo nullo jure cautum reperiatur, quod pro laudemio detur hypotheca, non debet id nova inventione induci, allegat. Cravet. *cons.* 90. *n.* 2. Becc. *cons* 35. *n.* 4. et Arch. in Procem. sexti. Movetur etiam: quia valet argumentum a gabella ad emphyteusim Cravet. *cons.* 332. *n.* 7. et hoc argumento utuntur Doctores *in l. ab emptione ff. de pact.* sed in gabella non est in jure cautum, quod pro ea sint obligata bona; ergo nec in laudemio. Movetur deinde, 5
quod laudemium est quaedam res separata ab ipsa in emphyteusim recognita, et uon potest dici onus reale, aut personale: propterea non debet res pro eo esse obligata, et dicitur fructus quidam, qui propter ipsam rem quoquomodo percipitur, ut declarat Oldr. *cons.* 20. et infert Surd. quod immunitate concessa ab omnibus oneribus 6

realibus, et personalibus, ob numerum duodecim
liberorum, non censetur quis exemptus ab onere
laudemii. Red. *de reb. Eccl.* non *alien. fol.* 378.
quaest. 11. *de laud. n.* 2. Alex. *cons.* 123. *v.* 5. Me-
noch. *cons.* 277. *per totum.* Ultimo, quia pro solu-
tione canonis dubitant Doctores, an res emphyteu-
tica sit obligata, ut per Ias. *in l.* 1. *n.* 70. *C. de jure*
emph. et nos diximus *in d. q.* 31. plenius, ubi te-
nemus, quod non detur hypotheca, ergo multo
minus erit obligata pro laudemio (dicit ipse): Et
plus afficit rem solutio canonis, quam laudemium:
nam pro canone non soluto res cadit in commis-
sum, et pro laudemio, non. Amad. *dict. tractat.*
quaest. 19. de quo diximus in tit. *de divers. caduc.*
quaest. 16. et idem tenet Maria. Freccia *de feud.*
lib. 2. *tit de author.* Baro. *author.* 3. *n.* 4. et re-
spondet Doctoribus supra allegatis in contrarium,
quod nihil allegant.

7 Et quod pro laudemio non detur nisi actio
personalis, non autem realis, aut in rem scripta;
cum non sit onus feudi, sed praestatio quaedam
extrinseca a feudo, tenet idem Surd. *dec.* 200. *n.*
4. ubi allegat ita tenere Isern. et Marian. Frecc.
et infert, quod pro eo non potest conveniri suc-
cessor: et licet loquantur in feudo, tamen eorum
ratio est generalis, et sic habebit locum, etiam
in emphyteusi, dicit ibi Surd. Eandem op. ultra
praedictos tenent Pet. Iacob. in tit. *de act. pro re*
emphyteutica, quem refert Tiraq. *de ret. lig.* §. 29.
glos. 2. n. 8. Guid. Pap. *cons.* 46. Pinel. *in l.* 1.
par. 2. n. 72. *ver. limitatur quinto, C. de bon. mater.*

Caeterum Pacif. *de Salv. inter. inspec.* 3. *cap.*
4. n. 147. referendo a n. 140. argumenta, et ra-
tiones Surd. tenet contrarium, quod scilicet pro
laudemio bona emphyteutica sint tacite obligata,
8 et hypothecata, et detur Domino Salvianum in-
terdictum. Movetur ipse, quia bona emphyteutica
sunt tacite hypothecata pro laudemio secundum
veriorem opinionem, de qua testatur ibi, *n.* 125.
et quod pro laudemio detur hypothecaria, obliga-
tione legali, tenet Amad. de Pont. *d. q* 45. *ver.*
laudemium autem, et Oldr. *cons.* 24. *prope finem;*
ad rationes autem Surd. respondet, quod scilicet
non reperitur in jure cautum, quod pro laudemio
detur hypothecaria, nam occasione instrumenti
venditionis rei emphyteuticae ex natura contra-
ctus debetur laudemium, ut per Alex. *cons.* 123.
9 *n.* 7. *vol.* 5. Menoch. *cons.* 297. *n.* 15. *vol.* 3. Ri-
min. jun. *cons.* 570 *n.* 20. *lib.* 5. et per alios su-
pra citatos. Unde cum hoc gravamen solvendi
laudemium proveniat ex natura contractus ven-
ditionis rei emphyteuticae, haec actio exigendi
laudemium dicitur in rem scripta, ut tradit Ias.
in §. *omnium, n.* 6. *Inst. de act.* ubi expresse di-
citur, quod actio in rem scripta est, quae prove-
nit ex contractu, vel quasi; et actio hujusmodi
sequitur singularem rei successorem, vel deten-
10 torem. Ias. citato loco, Tiraq. *de retrac. lign.* §. 8.
glos. 5. *n.* 8. Decian. *cons.* 31. *n.* 166. *vol.* 1. ubi
dicit, quod obligatio personalis contracta respe-
ctu rerum, competit contra quemcunque posses-
sorem. Secundo respondet, quod laudemium de-
betur ex jure, dispositione *l. fin Cod. de jur. emph.*
§. *et ne avaritia,* et diximus in prima quaest. hu-
jus tit. Et actio, quae competit ex condictione le- 11
gis, dicitur in rem scripta, et sequitur possesso-
rem. Tiraq. citato loco, ergo, etc. Tertio, laude-
mium dicitur onus reale. Ias. *in d. l. fin. n.* 41.
Menoch. *cons.* 297. *n.* 1. *vol.* 3. *et cons.* 144. n. 10.
vol. 5. Salso. *lucer. laud. rellul.* 1. *sub. n.* 12. Er-
go sequitur successorem singularem; ut declarat
Salso. *d. loco n.* 9 et seq. Paris. *cons.* 90. *n.* 43.
lib. 2. Curt. jun. *cons.* 51. n 121 Aym. *cons.* 217.
n. 5. Rim. jun. *cons.* 1. *n.* 57. Oldr. *cons.* 24. *an-*
te fin. Hanc opinionem comprobat, quia quando
emptor emit rem emphyteuticam, dicitur illam
acceptare cum omnibus suis oneribus, et quali-
tatibus; cum ad ipsum tale onus solvendi laude-
mium spectet. Clar. §. *emphyt. q.* 23. Bursat. *cons.*
56. *n.* 16. *vol.* 1. et de hoc melius infra dicemus:
et ideo emendo, tacite contrahit de solvendo lau-
demium. Nec valet argumentum de gabella ad 12
laudemium, quia respondet, quod differunt; nam
gabella debetur ex sola contractus celebratione,
sed laudemium debetur propter realem, et actua-
lem alienationem. Salso. *cell.* 20. *n.* 20. Secundo,
gabella est munus publicum; laudemium vero est
privatum, ut per Menoch. *dicto cons.* 297. *n.* 14.
Tertio, quia, si est facta venditio emphyteusis
sub aliqua brevi conditione, non debetur laude-
mium, donec venditio irresolubilis maneat; ut
per Tiraq. *de ret. convent.* §. 6. *glos.* 2. n. 4. *ver.*
et illud. Guid. Pap. *dec.* 48. *ver. item in pacto,* et
Amad. *quaest.* 37. *col.* 1. *in fin.* Et nihilominus, si
fiat contractus sub d. conditione, debetur gabella,
Tiraq. *de ret. lign.* §. 29. *glos.* 1. n. 2. Alia diffe-
rentia est: quia gabella non debetur ex contractu
celebrato extra territorium loci, ubi adest statu-
tum de solvendo gabellam, secus in laudemio; 13
quia debetur etiam, si extra Territorium loci ce-
lebretur contractus, et res sit sita extra Territo-
rium. Nec etiam obstat, quod laudemium spectet
ad usufructuarium, quia hoc est verum, sed non
facit, quin tacita hypotheca competat Domino pro
laudemio; Et hanc opinionem tenet etiam Vinc.
Franc. *dec.* 430. Tiraq. *de retract. lign.* §. 29. *glos.*
2. *n.* 8. dum dicit, quod op. Pet. Iac. et Guid. Pap.
non observetur, novissime hanc op. quod Domino
detur actio hypothecaria, sive realis contra quem-
cunque possessorum rei emphyteuticae, dicit esse
veram Marius Burgius, *de laudem. inspec.* 9. *in*
prin. et praedictam opinionem tenet etiam Ma-
strill. *dec.* 171. *n.* 15. *p.* 2. et alii allegati per
Steph. Grat. *c.* 272. *n.* 5. *et seq.*

Certo haec quaestio est difficilis, et est simi-
lis quaestioni, an res emphyteutica sit tacite hy-
pothecata pro solutione canonis; quam supra po-
suimus *de cont. emphyt. q.* 31. ubi retulimus, quod

in articulo adsunt duae opiniones, et unaquaeque opinio habet suos sequaces primae classis, attestantes de communi opinione, et quod non detur tacita hypotheca, late defendit Surd. *decis.* 32. Et quod solum detur actio personalis contra obligatum, et successorem rei, cujus opinionis videtur esse idem Mar. *ibi n.* 7. dum dicit, quod opinio Valas. est communis, et hanc sententiam nos etiam sequuti sumus *in d. quaest.* 31. si igitur non datur hypothecaria, pro canone solvendo, multo minus dabitur hypotheca pro laudemio: Et huic rationi non respondet Pacif. et fortasse, quia *insp.* 3. *cap.* 4. *n.* 125. tenet: quod contraria opinio est verior, et communior, et sic vides, quod haec quaest. est difficilis, et dubia.

Mihi autem in puncto juris plus placet opinio, quod non detur hypotheca, sed tantum actio personalis: et moveor, non solum ex rationibus allegatis pro ista opinione: verum etiam ex nova ratione deducta ex tex. *in d. l. fin.* nam ibi dicitur, non amplius ei liceat pro subscriptione sua, vel depositione, nisi quinquagesimam partem pretii, vel aestimationis loci, qui ad aliam personam transfertur, accipere, ponderando illud verbum, accipere, quod exponens Glos. dicit, a novo emphyteuta, et sic solum Dominus habet actionem personalem, §. *appellamus, Inst. de actio.* Et si dicatur, quod ista actio, quae provenit ex illa leg. fin. licet sit personalis, tamen est in rem scripta, prout sunt caeterae condictiones: quia licet hoc sit verum, non sequitur tamen, quod detur tacita hypotheca: quia actio personalis in rem scripta, necessario non praesupponit hypothecam, quamvis adversus quemlibet possessorem competat, *l.* 3. §. *est autem persona, ff. ad exhib.* nam hypothecaria simpliciter est in rem, non autem personalis in rem scripta, §. *item serviana, Institut. de actio.* Mant. *de tacit. tom.* 1. *lib.* 11. *tit.* 13. *n.* 72. et omnis condictio est actio in personam, *d.* §. *appellamus*; ergo non habet tacitam hypothecam, quae parit actionem in rem, idem Mant *eod. tit. n.* 29. Et hoc comprobatur ex alia ratione; quia legitima debetur ex legis condictione, et tamen non datur tacita hypotheca, secundum veriorem, et magis com. op. ut per Mant. *d. art. num.* 27. 14
Crass. §. *legitima q.* 14. et novissime Merlin. *de legit. lib.* 5. *tit.* 4. *quaest.* 1. *n.* 3. *usq. ad fin.* ubi multos refert, et plures dec. Rotae; et rationes affert. Fateor tamen, quod, si adesset instrumentum, in quo aliqua verba essent apposita, quae denotarent hypothecam. ut ipsemet Burg. tenet *eod. insp.* 9. *n.* 5. tunc posset agi hypothecaria; pro qua videnda erit omnino dicta quaest. 16. *in Praelud. n.* 7. *cum seq.* Et quando adest instrumentum continens hypothecam, possit agi hypothecaria, et Salviano interdicto. voluit Mastrill, *dec.* 171. *in fine par.* 2. ut refert Steph. Grat. *dict. cap.* 272. *n.* 8.

Et tenendo opinionem Franch. et aliorum infertur, quod, si priores emptores qui non solverunt laudemium, non fuerunt investiti de emphyteusi; tunc Dominus directus non tenetur secundum emptorem investire, nisi soluto laudemio suorum praedecessorum, actione hypothecaria, ut dicit idem Franc. loco citato, sequitur Mastrill. d. dec.

QUAESTIO III.

SUMMARIUM

Emptor, et non venditor tenetur solvere laudemium, n. 2. — Declara, nisi adsit pactum in contrarium, n. 2. — Declara 2. num. 3. — Consensum autem Domini tenetur impetrare venditor. num 6. — Et habet locum, etiam si res vendita sit pro libera ab omni onere, num. 7. — Novus emphyteuta dicitur, qui sub priori investitura non est comprehensus, num. 4. — Laudemium non tenentur solvere filii. et nepotes, quando emphyteusis est concessa patri pro se, filiis et nepotibus. num. 5. — Et idem si sint legitimati per subsequens matrimonium, ubi declaratur.

Modo congruum est videre, quis teneatur solvere Domino directo laudemium, an vendens, et sic primus emphyteuta, vel emens rem emphyteuticam, et sic novus emphyteuta, vel livellarius?
1 Et dicendum est, quod tenetur solvere novus em-
2 phyteuta sive livellarius, et sic emptor. Glos. communiter recepta in *l. fin C. de jur. emph. in ver. accipere*, et ibi Bal. et Salyc. ambo, n. 17. et Ias. *n* 41. Neviz. *cons.* 88. *num.* 18. Cravet. *cons.* 332. Bursat. *cons.* 56. *n.* 16. *lib.* 1. qui de com. testatur. Surd. *dec.* 200. *num.* 4. Bero. *cons.* 117. *vol.* 1. Vivi *dec.* 496. *n.* 4. *lib.* 3. Clar. §. *emphyt. q.* 23. *ver. ulterius.* Gab. *cons.* 84. *n.* 10. Soc. jun. *cons.* 70. *n.* 8. *lib.* 3. Ruin. jun. *cons.* 38. *n.* 9. *lib.* 1. Menoch. *cons.* 444. *n.* 16. Bertr. *cons.* 221. *n.* 2. *lib.* 1. Gozad. *cons.* 65. *in prin.* Redo. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 382. *n.* 1. Mar. Burg. *de laud. par.* 1. *inspec.* 3. *in princ.* ubi multos cumulat, Amad. de Pont. *eod. tract. q.* 9. et Caldas *de jur. emph. tit. de renovat. q.* 2. *n.* 14. *et de emphyt. extinct. q.* 16. *n.*15. Et ratio est, quia novus emphyteuta tenetur recognoscere Dominum directum; Surd. *de alim. tit.* 8. *privil.* 52. *n.* 4. Est et alia ratio: quia emptor censetur acceptare cum suis oneribus, et qualitatibus, et tacite contrahit de solvendo laudemium, ut per Doctores, quos al-

allegat Pacif. *de Sal. interd. insp.* 3. *cap.* 4. *n.* 577.

Contrarium tenuit Ceph. *cons.* 699. *n.* 3. sed secundum Surd. eod. dec. et num. inadvertenter, et inconsiderate hoc dixit.

2 Declara tamen, nisi inter contrahentes adesset pactum, ut aliter laudemium solveretur. Burg. d. insp. n. 1. qui allegat Salso. eod. tract. *Praelud.* 5. *n.* 1. *et in tit. consuetud. antiquae n.* 16. Et de hoc non est dubitandum, quia in hac materia, pacta servari debent, ut diximus in praecedenti q. n. 4. et alibi.

3 Declara secundo, quando emptor ignoravit rem esse emphyteuticam, et procedit etiam si dictum sit, quod venditor nolit teneri ad aliquam expensam, vel laudemium, vel emptor teneatur: quia tunc venditor teneretur, Alex. *cons.* 14. *vol.* 5. Sola in Com. Duc. Sab. *tit. de jur. emph. glos.* 1. *n.* 31. Burg. *citato loco*, *n.* 21 Novus autem emphyteuta dicitur ille, qui sub priori investitura comprehensus non est, Salyc. communiter receptus *in d. l. fin.* et ibi Ias. *n.* 41. Viv. *d. dec.* qui alios allegat, *n.* 5. Gab. *cons.* 84. *num.* 9. *vol.* 1. Bero. *cons.* 123. *n.* 4. *vol.* 1. Soc. jun. *cons.* 70.

4 *n.* 3. *lib.* 3. Bursat. *cons.* 137. *n.* 11. Ruin. *cons.* 159. *n.* 8. *vol.* 1. Paris. *cons.* 86. *num.* 9. *vol.* 4. Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 17. *n.* 4. Red. *citato loco*, *n.* 3. Amad. de Pont. *de laud. q.* 10. *in princ.* Burg. *eod. tract. p.* 1. *insp.* 3. *num.* 30. Et Caldas *de jur. emph. q.* 1. *n.* 3. dicit, quod nova est illa, quae in persona investiti initium habuit; et *n.* 5. *et seq.* quod novus emphyteuta est ille, qui sub priori investitura non est comprehensus, et diximus *de renovat. quaest.* 1. *n.* 67.

Hinc infertur quod pro emphyteusi concessa pro se, filiis, et nepotibus, filii, et nepotes non tenentur solvere laudemium: quia non est nova concessio, sed continuatio. Redoan. citato loco Amad. *eod. tract. q.* 12. Burg. eod. loco, cum aliis per ipsos allegatis: et idem dicendum est de filiis legitimatis per subsequens matrimonium, quando fuit facta investitura pro filiis legitimis, et naturalibus. Bursat. qui alios citat *cons.* 28. *n.* 5. *lib.* 1. quod venit declarandum, nisi consuetudo sit in contrarium. Bursat. *cons.* 127. *num.* 53. Burg. *eod. tract. p.* 3. n. 4. *insp.* 16. 5

Advertendum tamen est, quod ad impetrandum consensum, et licentiam Domini directi, tenetur venditor, et sic primus emphyteuta. Bursat. *d. cons.* 56. n. 16. cum aliis per eum congestis. 6

Sciendum praeterea est, quod praedicta opinio, emptorem scilicet teneri ad solvendum laudemium, habere locum etiam si in instrumento venditionis venditor promiserit rem esse liberam ab omni, et quocunque onere: eo quia onus solvendi laudemium non causatur ex facto venditoris, sed legis ministerio, *ex lege fin. C. de jur. emph.* quae astringit emptorem rei emphyteuticae ad solvendum laudemium ob consensum Domini, et novae investiturae, ac immissionis in possessionem emphyteusis, et laudemium solvitur etiam ex natura contractus emphyteutici. Bursat. *cons.* 161. *n.* 35. *vol.* 2. ita Burg. *de laud. insp.* 7. *p.* 3. *n.* 3. *et seq.* 7

QUAESTIO IV.

SUMMARIUM

Laudemium, an debeatur pro venditione facta cum pacto de retrovendendo, n. 1. - Laudemium, an debeatur, facta retrovenditione, n. 2. et quid si facta sit emptio pro persona nominanda, an pro nominatione debeatur laudemium. ibid. - Laudemium an debeatur, si fiat prorogatio temporis n. 3. -- Laudemium an teneatur restituere venditor, facta retrovenditione una cum pretio emptori. n. 4. -- Cautela, quod venditor non teneatur restituere laudemium Domino solutum, n. 5. -- Cautela altera, ut non teneatur restituere, damnatur. n. 6. -- Laudemium non debet solvi ad ratam communis pretii, et aestimationis, stante pacto de retrovendendo. n. 7. -- Pretium rei venditae cum pacto redimendi, et pro persona nominanda ad quam spectet, si redimatur, n. 8. -- Emptio fieri potest pro persona nominanda, n. 9. - Resoluto jure datoris, resolvitur jus acceptoris, n. 10. -- Res alienata cum pacto redimendi, si redimetur, habetur ac si non fuisset alienata, n. 10. -- Unusquisque censetur velle sibi, et haeredibus providere. n. 11. -- Stipulatio omnis transit ad haeredes, et contra haeredes. n. 12. -- Haeredes admittuntur ad redimendum, etiam si de illis mentio facta non sit. n. 13. -- Facta omnia ad haeredes transeunt, active, et passive, etiam si de illis mentio non sit facta, n. 14. - Creditores non possunt molestare nominatum in emptione, facta nominatione, n. 15. - Nominandi facultas, quanto tempore duret. n. 16.

Pulchra est haec indagatio, et ego diebus praeteritis habui in facto, An laudemium debeatur pro venditione facta, cum pacto de retrovendendo? Et videbatur dicendum, quod non, quia talis venditio non est omnino perfecta, sed revocabilis: unde cum res possit reddi ad nihilum, non deberet interim solvi laudemium, et ita tenet Boer. *dec.* 182. *n.* 39. *et dec.* 234. *in fine*, qui tamen loquitur, ut advertit Tess. *decis.* 75. secundum consuetudinem Galliae, et Cassan. in Consuet. Burgun. *tit. de retra. Rub.* 10. §. 1. *n.* 15.

Contrarium tamen tenendum est, quod laudemium debeatur. Et ratio est, quia haec venditio cum pacto de retrovendendo est perfecta; ut per Tiraq. *de retract. conven.* §. 6. *n.* 19. et hanc opinionem tenet Cagn. *in l.* 2. *Cod. de pact. inter*

empt. et vend. quaest. 82. Tiraq. *eod. n.* Ama. de Pont. *de. laud. quest.* 37. attestans, quod haec sit verior opinio *Tess. d. decis.* 75. *n.* 2. Maur. Burg. *de laud. par.* 2. *insp.* 50. *n.* 1. *et* 2. Ubi dirit etiam, quod si eadem emphyteusis pacto jam dicto affecta vendatur, debebitur etiam laudemium Domino; ut per Salso. *de laudem. cellul.* 10. *n.* 97. Sed dubitari potest, an laodemium debeatur Domino
2 directo, facta retrovenditione? Et mihi placet distinctio Tiraq. *d. n.* 19. scilicet; aut contractus resolvitur ex pacto de retrovendendo in eodem contractu venditionis apposito, vel incontinenti, ut inesse videatur dicto conteactui; nempe quando appositom est eodem die, idem Tiraq. *de ret. con.* §. 1. *Glos.* 4. *et* 5. *n.* 1. Et tunc laudemium solvitur tantum ex prima venditione, non autem ex retrovenditione, quae originem sumpsit ex dicto pacto. Tiraq. *eod.* n. 19. Salso. *ead. cellul.* 10. *n.* 19. ubi dicit hanc esse verissimam conclusionem. Cagn. *in d. l.* 2. *quaest.* 82. Marc. *decis.* 571. *et* 602 Hier. a Laurent. *dec. Arenio.* 122. *circa finem.* Burn. *consil.* 44. *n.* 11. Maur. Burg. *de laud. par.* 2. *insp.* 50. *n.* 4. Caldas *de emphyt. extinct. lib.* 4. *quaest.* 16. n. 52. cum aliis seq. ubi plures cumulat, et rationes ponit; et *n.* 57. dicit hanc esse communem opinionem, Bedoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 379. *n.* 10. *et* 11. Licet aliqui contrarium teneant, ut ipse refert. Idem tenet Bonac. *lib. moral. par* 2. *disput.* 3. *quaest.* 8. *punct.* 2. *n.* 27. ex mente Molinae, et aliorum. Ratio hujus veritatis est: quia cum Dominus consenserit, cum praedicto pacto, non requiritur alius consensus, cum non sit nova acquisitio, et habetur, ac si nunquam fuisset res alienata: ut diximus *de alienat. quaest.* 1. n. 169. *et seq.* Et hanc opinionem sequitur Rota, ut per Cavaler. *decis.* 360. n. 5. et Surd. *dec.* 305. *n.* 21. *cum seq.* et melius *dec.* 321. per totam. Facit pro hac opinione, quod emptor rei emphyteuticae, pro persona nominanda, pro nominatione non tenetur solvere iterum laudemium, sed sufficit unicum tanquam de uno contracto: quasi nominatio fiat pro executione primi contractus. Rim. *cons.* 163. per totum. et fortius *consil.* 591. ubi vult, quod nominandi facultas non transeat ad haeredem emptoris, et si per haeredem fiat nominatio, dicatur novus contractus, et pro eo solvetur gabella, sive laudemium; sequitur Surd. *dec.* 226. *in princ.* et add Grat. *dec. Macer.* 135. *n.* 1.

Aut disceditur a venditione, vigore pacti de retrovendendo appositi, re non integra, sed ex intervallo, aut illo non praecedente; et tunc debetur duplex laudemium, unum ex principali venditione, aliud vero ex retrovenditione exinde subsequuta. Tiraq. *eod. n.* 19. Salso. *ead. cellul.* 10. *n.* 19. Cagn. *in l. id quod nostrum*, n. 5. *ff. de reg. jur. dec. Arenion. suprad.* 122. Amad. de Pont. *ead. q.* Tess. *d. decis.* 70. approbando opinionem Amad cum aliis allegatis a Burg. *ead. insp. n.* 7. Caldas *cit.* n. 57. et Bonac. eod. loco, et vide *d. quaest.* 4. *de laud.* et Surd. *decis.* 321. sup. alleg.

Verum si fuerit facta prorogatio per empto- 3
rem antequam tempus ad retrovendendum laberetur, citra Domini consensum, an eo casu, ex retrovenditione debeatur laudemium, vigore dictae prorogationis? Et quod non debeatur, tenet Foller. *in pract. cens. n.* 59. et Marc. *dec.* 185. *par.* 1.

Contrarium, quod debeatur laudemium Domino in dicto casu, tenet Tiraq *de retract. lign.* §. 1. *n.* 30. Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 17. *n.* 10. ibi quod requiratur nova licentia Domini. Et ideo solvendum sit laudemium, ratione licentiae; idem tenet Frec. de sub. Baro. *lib.* 3. *q.* 17. Amad. *ead. q.* 37. ubi affirmat deberi laudemium, si post tempus datum ad retrovendendum, fiat retrovenditio; quia iterate deberetur laudemium. Salso. *eod. trac. cellul.* 10. *n.* 87. Et idem dicendum est, quando emphyteuta venditor, cum pacto de retrovendendo consequutus fuisset certum pretium, de quo Dominus exegit laudemium: nam, si deinde partes recedentes ab ipso pacto conveniant ut emptor solvere debeat plus rei venditae, de illo valore aucto, debetur Domino laudemium. Maur. Burg. *ead. inspec. n.* 12. Et idem tenendum censeo, si in instrumento adsit etiam pactum, ut in casu recuperationis, emphyteuta non possit alienare, nec vendere alteri, nisi ipsi emptori: ut scilicet teneatur iterum aliud laudemium solvere, in casu, quo eadem res vendatur post recuperationem, et retrovenditionem, per ea, quae infra *q.* 8. *n.* 3. *et* 41. dicemus, et supra diximus, in casu prorogationis.

Caeterum si emphyteusis redimatur per primum emphyteutam, stante pacto praedicto, tenetur emphyteuta una cum pretio restituere laudemium solutum per emptorem. Cagn. *in d. l.* 2. *n.* 236. Et ratio est, quia in damno, et jactura remaneret ipse emptor, qui laudemium solvit, ex necessitate contractus; et idem tenet Tiraq. *de retract. conven.* §. 6. *Glos.* 2. *n.* 3. *ver. sed quid de laudemiis*, sequitur Redo *eod. tract. fol.* 379. *n.* 9. Amad. *eod. trac. qu.* 37. Salso. *d. cellul* 10. n. 73. Burg *eod. tract. par.* 3. *inspec.* 6. *n.* 2. ubi ampliat etiam, si fiat retrovenditio pro eodem pretio: quia nomine pretii venit etiam interesse, quod est jus laudemii. Cagn. cit. loco. Surd. *de ulim. tit.* 2. *q.* 15. n. 157. Quod limitat Tiraq. loc. cit. nisi laudemium Domino non deberetur, et emptor
sua sponte Domino solvisset: quia tunc repetere 5
non poterit. Unde cautela est secundum eundem Cagn. ibi, ut fiat pactum, quod tempore retrovenditionis non teneatur solvere laudemium per dictum emptorem solutum, si cupit se immunem esse a tali solutione.

Aliam cautelam, ad evitandum laudemium, 6
dat ibidem Cagn. quando pactum redimendi est appositum separate, ex intervallo, ut non dica-

tur de retrovendendo, sed de restituendo. Sed haec cautela damnatur per Tess. *d. dec.* 75. nam idem esset, ac si dixisset de retrovendendo, et allegat Amad. de Pont.

7 Illud autem sciendum est, prout diximus in praecedenti quaestione, quod stante dicto pacto de retrovendendo, laudemium non debet solvi ad ratam pretii communis aestimationis fundi; quia debet haberi respectus ad pactum de retrovendendo, et ad onus ejusdem pacti. quod facit fundum minus valere, ratione oneris, cum laudemium solvatur de pretio rei emptae *l. fin. C. de jur. emph.* Redo. *citato fol. n.* 12. Et ideo tale pactum facit rem valere minus; ut si emphyteusis valet centum, sine hoc pacto, septuaginta tantum aestimabitur. Tiraquel. *de retract. convent. in Praefat. n.* 20. Covar. *var. resol. lib.* 3. *c.* 10. *num.* 1. Rol. *cons.* 40. *n.* 17. *vol.* 2. et in specie Amad. de Pont. *de laud. q.* 6. Burg. *eod. tract. insp.* 26. *n.* 1. *p.* 1. Salso. *eod. tract. cell.* 10. *n.* 71. et vide supra *q.* 1. *n.* 8. idem Rol. melius *cons* 76. *n.* 39. *vol.* 2.

8 Sed ortum est dubium, de quo ego interrogatus fui. Emphyteuta vendidit emphyteusim N. pro persona nominanda, cum consensu Domini, et cum pacto retrovendendi; deinde N. nominavit S. qui per Dominum fuit investitus: postea N. moritur, et primus emphyteuta vult redimere. Quaeritur, cui debeatur pretium, an haeredibus, an vero nominato, et investito. Et videbatur dicendum, deberi nominato: cum ipse possideat emphyteusim: et emptio valeat pro persona nominanda: modo nominatus acceptet, et nulla subse-
9 quuta nominatione pro recipiente, et suis haeredibus, ut per DD. quos refert Bertaz. *de claus. claus.* 17. *glos.* 5. Surd. *dec.* 226. *n.* 1. *et* 12. et Grat. *dec. Macer.* 135. *n.* 1. *et* 2. Contrarium tamen credo tenendum esse: et moveor infrascriptis fundamentis; quia resoluto jure Auctoris, resolvitur jus acquirentis *l. lex vectigali, ff. de pign. l. fin.* §. *cum autem, C. com. de legat.* Praete- 10
rea, facta retrovenditione, habetur ac si nunquam res esset alienata, ut supra dixi. Deinde in du- 11
bio quis censetur velle sibi et haeredibus suis providere, *l. si pactum in fine, ff. de probat.* et o- 12
mnis stipulatio tam ad haeredes, quam contra haeredes transit, *l. veteris, C. de cont. et com. stipul.* Bertaz. *d. glos.* 5. et quia etiam haeredes admittuntur ad redimendum, etiam si de eis nulla fuerit 13
facta mentio, *d. l. si pactum*, et Tiraq. *de retract. convent.* §. 1. *glos.* 6. *in princ.* ubi multos DD. congerit ut tenentes: et est com. op. ut per Cagn *in l.* 2. *n.* 43. *C. de pact. inter empt.* et Cavalc. *decis.* 16. *numer.* 27. *par.* 2. et omnia pacta acti- 14
ve, et passive transeunt ad haeredes, etiam si de illis mentio nulla facta sit: idem Tiraq. citato loco. et dixi supra: Cum ergo haec actio redimendi competat haeredibus, merito ad eos pertinet pretium, et non ad nominatum: quemadmodum pertineret ad nominantem, si viveret.

Et non erit hic inconveniens ponere, quod emptio facta pro persona nominanda, facta nomi- 15
natione, dominium censetur ab initio quaesitum nominato, nec creditores nominantis possunt praetendere jus aliquod. Surd. *dec.* 182. *n.* 18. *et seq.* Rot. *dec.* 615. *n.* 1. *par.* 1. *in recent.* Ludovis. *dec.* 227. *n.* 3. Add. *ad dec. ejusdem Ludovis.* 157. *n.* 24. *et seq.* Et hoc facit pro emphyteuta nominato, et investito; quia, si emens obligasset omnia bona sua, bona ista emphyteutica non essent obligata.

Sed quanto tempore duret, vel extinguatur 16
facultas nominandi, videndus est Surd. *dec.* 226. et Grat. *dec. Macerat.* 135.

QUAESTIO V.

SUMMARIUM

Laudemium non debetur, quando plures emphyteutae inter se dividunt, n. 1. — Amplia 1. ut habeat locum inter fratres, et sorores comprehensos in investitura paterna, n. 2. — Et procedit etiam, si promiserunt non alienare irrequisito Domino, nisi adesset pactum in contrarium, n. 3. — Amplia 2. procedere etiam in nova emphyteusi a pluribus recepta, et inter eos non sit jus accrescendi, dummodo cuilibet portio sua tantum adjudicetur, et divisio fiat pro regionibus, n. 4. — Amplia 3. procedere etiam, si integra emphyteusis uni G'orum applicetur, quam sit sua portio, n. 5. — Sed contrarium, n. 6. — Amplia 4. in divisione novae emphyteusis in solidum pro indivisa concessa, n. 7. — Amplia 5. quando emphyteusis est adeo individua, ut non possit capere commodam divisionem ibidem, et sit uni adjudicanda, n. 8. — Ubi declara. — Amplia 6. quando unus ex fratribus assignaretur per Iudicem tota emphyteusis, n. 9. — Limita 1. quando a principio esset concessa pro regionibus, et divisionis titulo non assignaretur integre, n. 10. — Limita 2. quando consuetudo adesset in contrarium, n. 11. — Limita 3. quando ex pecunia paterna fuisset empta emphyteusis, et facta divisione tota uni obveniret, et aliis bona mobilia, vel pecunia, n. 12. — Dividentes si redeunt in communionem, laudemium non debetur, n. 13.

Quaero deinde, An laudemium debeatur, quando plures emphyteutae inter se dividunt bona
1 emphyteutica? Guliel. de Cum. Bar. et alii *in l. ideo in princ.* tenent, quod non debeatur, quos refert Redoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 386. Idem tenet Guid. Pap. *dec.* 48. *in fine*, et ita communiter teneri refert Ias. *in l. fin. n.* 47. *C. de jur. emphyt.* Cagn. *in l.* 2. *C. de pact. inter empt. et*

vend. n. 237. Bursat. *cons.* 137. n. 7. *vol.* 2. Amad. de Punt. *de laudem. quaest.* 25 quia testatur hanc esse com. op. Villalo. *ver. emphyteuta*, n. 90. Burg. *de laudem. par* 2. *inspec.* 40. *n.* 3. et Surd. *dec.* 305. *n.* 30, ubi tenet etiam, si inter emphyteutam et Dominum conventum est, quod laudemium salvatur, quomodocunque emphyteusis alienetur, ex sententia aliorum. Ratio autem, ex qua potissimum moventur, est : quia licet haec possit dici alienatio, tamen est necessaria, non voluntaria, et spontanea ; nam nemo cogitur stare in communione, Tess. *dec.* 142. Rol. *cons.* 83. n. 1. et de hoc nos diximus in tit. *de alien. q.* 1. *n.* 205.

2 Ampliatur 1. habere locum inter fratres, et sorores comprehensos in investitura paterna : nam ipsi ad laudemium non tenentur, secundum Doctores allegatos supra, et per Amad. *ead. q.* 25. Salso. *eod. tract. cellul.* 1. *nu.* 25. *et cellul.* 7. *n.* 23. Ceph. *cons.* 195. *n.* 20. *lib.* 2. Crass. §. *jus accrescendi q.* 25. in *fine.* ubi dicit, quod haec est com. op. Gab. *cons.* 84. *n.* 5. *vol.* 1. Bertr. qui etiam hanc esse receptam sententiam profitetur, *cons.* 78. *n.* 4. Rimin. jun. *cons.* 1. *num.* 55. Burg. *d. insp.* 40. *n.* 8. *et seq.* Et ratio est, quia in tali casu non requiritur consensus Domini directi : ut diximus in *d. q.* 1. *de alien. limit.* 15. Et maxime hoc procederet, quando emphyteusis secernitur in aequali, et pari portione, pro qua sunt ipsi fratres, et cohaeredes Domino obligati ad jus canonis, secundum crebriorem opinionem, ut per Ceph. *consil.* 195. *num.* 19. Bursatt. *consil.* 137. cum aliis allegatis per Burg. citato loco.

3 Subampliatur procedere etiam, si acquirentes promiserunt rem Domino irrequisito non alienare: quia non erit prohibita divisio inter eos, ut diximus *d. limit.* 15. nisi adesset pactum, quod non possent dividere, ut ibi probavimus.

4 Amplia 2. procedere etiam in nova emphyteusi a pluribus recepta, ut inter eos non sit jus accrescendi; dum tamen divisio fiat pro regionibus; Et cuilibet portio sua tantum adjudicetur: ut per Gab. *eod. cons.* n. 2. *et* 7. cum aliis citatis per Bur. loco supracitato, *n.* 11.

5 Amplia 3. procedere, etiam si integra emphyteusis haereditaria uni filiorum, vel cohaeredum applicetur, quam sit sua portio : quia nec minus laudemium solvere tenetur eam acquirens, cum quilibet eorum pariter sit in solidum obligatus. Ruin. *cons.* 159. *n.* 6. Ceph. *cons.* 195. Rim. *d. n.* 55. quos refert Burg. *d. insp.* 40. *n.* 12. cum aliis adductis per Cald. *de emph. extinct. qu.* 16. *n.* 27. *ver. verum contrarium*, ubi rationes refert, ex sententia Bar. *in l. et ideo ff. de cond. furt.* et Ias. *in l. fin. n.* 47. *Cod. de jur. emphyt.* attestando de communi, declarat tamen *numer.* 31. quando inter eos jus accrescendi locum non habet : quia tunc, ut extranei reputantur.

6 Contrarium tamen in isto casu, quando uni tantum emphyteusis tota tribuitur pro partibus cohaeredum sibi noviter acquisitis : cum haec alienatio sit voluntaria et non necessaria, tenet Ias. *in d. l. fin. n.* 114. Tiraq. *de ret. lig.* §. 1. *glos.* 14. *n.* 77. Bursat. *cons.* 137. *et cons.* 181. *n.* 9. *vol.* 2. Red. *eod. tract. fol.* 386. *n.* 26. cum aliis adductis per Burg. *citata insp. n.* 13. ubi plures attestantes de com. refert Salso. *ead. cellul.* 1. *n.* 30. *et* 31. *et cellul.* 7. *n.* 23. ubi declarat, non procedere, quando frater, et cohaeres remittit gratis, seu pro certa pecunia, quae tam sibi contingentem in haereditate paterna, in qua non se immiscuit, sed eam adivit illo, cui fit renunciatio : quia tunc non viget mutatio emphyteutae; et quando uni tantum tota emphyteusis assignatur, requiritur consensus Domini ex communiori ; testatur Bursat. *d. cons.* 181. *n.* 8. *et cons.* 291. n. 127. Et ideo debetur laudemium, ut diximus *dicta limit.* 15 *de alienat.* Soc. jun. *cons.* 70 *n.* 13. *lib.* 3. Posset etiam declarari, quando emphyteusis non possit commode dividi, et uni tota adjudicetur. Fachin. *controver. jur. lib.* 10. *cap.* 49. *ver. mihi videtur.* et diximus *in d. limit.* 15. *n.* 206.

Amplia 4. in divisione rei emphyteuticae novae, pluribus in solidum pro indivisa concessae: 7
sic quando est locus juri accrescendi : tali enim casu, tam si procederet divisio aequaliter pro eorum portionibus, quam si integre uni consucio assignetur, laudemium non solvitur: quia potius tunc inter eos divisio dicitur quaedam renunciatio, quam alienatio, cum in contractu jam sit comprehensus. Gab. *d. cons.* 84. *n.* 5. *et seq.* ex mente aliorum. Ruin. *dict. cons.* 159. *n.* 5. Bursat. *eod. consil.* 137 *n.* 6. *volum.* 2. Rimin. jun. *consil.* 1. *n.* 55. *lib.* 1. Marsil. *singul.* 28. Amad. *citata quaest.* 25. cum aliis congestis per Burg. *ead. insp. n.* 14. et Caldas citato loco.

Amplia 5. habere locum, quando emphyteusis est adeo individua, ut non possit commodam 8
capere divisionem, et per consequens necessario uni coemphyteutae sit adjudicanda : quia ille, qui ex licitatione reliquam partem coemphyteutae acquirit, non tenetur ex ea parte ad solutionem laudemii. Cassa. *cons.* 144. *lib.* 1. Salso. *eod. tract. cell.* 1. *n.* 31. limitans, nisi admittatur extraneus : quia tunc ipse tenetur laudemium solvere : nam cohaeredes non habuerunt animum dividendi inter eos. Amad. *eod. tract. q.* 26. *in fin.* Burg. *citata insp. n.* 15. Quam ampliationem extendit, etiam si ad licitationem minime deventum sit, eo quod praesupposito, quod emphyteusis commode dividi nequeat, et sic de necessitate deveniendum sit ad licitationem, licet res voluntarie, et conventione emphyteutarum secernatur: potius id ex necessitate fieri videtur, quam sponte. Cast. *cons.* 144. *lib.* 1. Secus autem, si emphyteusis commode potest recipere divisionem: quia tunc laudemium deberetur. Bertr. *cons.* 78. *n.* 4. *par.* 1. Burg. *ead. insp. n.* 16. qui alios citat.

9 Amplia 6. quando unus ex fratribus, vel coemphyteutis provocat ad divisionem alios fratres, seu coemphyteutas, Iudicis officium implorando, ut fiat divisio, et cuilibet res haereditaria assignetur : Iudexque uni eorum integram emphyteusim adjudicat : quia tunc talis divisio, seu translatio procedens ex coactione judiciali, dicitur necessaria, et consequentur non debetur laudemium. Ias. *in d. l. fin. numer.* 47. et ibi Add. Burg. *ead. insp. n.* 17. qui alios refert.

10 Limita 1. si emphyteusis esset concessa pro regionibus a principio, et divisionis titulo uni coemphyteutae integro assignaretur : quia cum inter eos nullus sit locus juri accrescendi, nec cui contractus, ut contractus, ei contigi valeat : videtur, quod alter alteri partem suam concedendo, ut extraneo concedere videtur : quia pro ea parte Dominus eum nunquam recognoverit, et consequenter pro dicta dimidia erit fovendum laudemium. Gab. *d. cons.* 48. *n.*2.4.5. *et* 9. Burg. *d. inspect. n.* 20. Et quando inter dividentes non est jus accrescendi : ut quia est facta concessio duobus sine jure accrescendi inter eos, debetur laudemium Domino, Gabr. *cons.* 84. *vol.* 2. *nu.* 6. et diximus *de alien. q.* 1. *n.* 205. et quando plures emphyteutae, inter quos jus accrescendi cessat, rem ipsam, et etiam per regiones dividunt, et postquam suam partem possident : quoniam magis ad exequutionem concessionum suarum, quam alienationem pertinet, sed, si emphyteutae taxato pretio, aut aliter partem sibi contingentem remittant, erit necessarius Domini consensus. Caldas, qui alios refert, *de emphyteus. extinct. q.* 16. *n.* 31.

Limita 2. quando aliter suaderet consuetudo, ut ex divisione emphyteusis solveretur laudemium; quia tunc ei parendum esset. Silvest. in Summa §. *emphiteusis, n.* 28. *in fine* Bert. *cons.* 78. *n.* 4. *p.* 1. Burg. *ead. insp. num.* 22. 11

Limita 3. quando ex pecunia paterna, seu haereditaria fuisset empta emphyteusis, et ex inde facta divisione omnium bonorum haereditariorum, tota emphyteusis uni ex fratribus obveniret, caeteris vero fratribus alia bona mobilia, vel pecuniae: quia tunc pro parte contingente caeteris fratribus debetur laudemium : cum haec divisio vim dationis in solutum habeat. Guid. Pap. *cons.* 46. *par.* 1. Ceph. *d. cons.* 195. *n.* 28. *in fine*, Bursat. *cons.* 181. *n.* 19. *volum.* 3. Salso. *d. cell. n.* 26. Burg. ut supra, *n.* 23. 12

Sed, si facta divisione, dividentes vellent redire in communionem, isto casu non deberetur laudemium. Burg. *d. insp. in fine.*

QUAESTIO VI.

SUMMARIUM

Laudemium non debetur ex donatione, n. 1. — Contrarium n. 2. — Ampl. 1. in donatione ob causam. n. 3. — Ampl. 2. in donatione remuneratoria, n. 4. — Ampl. 3. in donatione reciproca, n. 5. — Amplia 4. quando adesset pactum, quod emphyteusis donari non posset, nisi soluto laudemio, n. 6. — Amplia 5. in donatione facta consanguineis, n. 7. — Amplia 6. in donatione conditionali, n. 8; — Amplia 7. in donatione causa mortis, n. 9. — Et ibi declara. — Limita 1. in donatione facta filiis, seu descendentibus, qui essent successuri in emphyteusi, vigore investiturae, n. 10. — Ubi declara. — Limita 2. si adesset consuetudo in contrarium, n. 11 — Limita 3. quando donatio non esset perfecta, ut quia non fuit deventum ad veram traditionem, n. 12. caetera remissive. n. 13.

Quaero, an ex donatione debeatur laudemium? In hac quaestione adsunt duae opiniones. Partem
1 negativam, quod non debeatur laudemium, tenet Spec. *in* §. *nunc aliqua, de locat. ver.* 107. sequitur Cass. *in consil. Burg. tit. des censes Rub.* 11. *n.* 2. Add. ad Guid. Pap. *decis.* 48. *in fine.* Navar. *in man. conf. cap.* 23. *nu.* 65. ubi dicit, hoc procedere in utroque foro. Valas. *de jur. emph. quaestion.* 14. *nu.* 10. Ioseph. Lud. *dec. Luc.* 8. *n.* 2. et alii relati per Burg. *de laud. par.* 2. *inspe.* 30. *n.* 2. Fundamentum istorum est : quia in donatione non intervenit pretium, a quo possit liquidari et taxari laudemium, juxta *l. fin C. de jur. emph.* Et quia etiam in donatione non est necessarius Domini consensus. Clar. §. *emphyteusis, qu.* 15. Corb. *de caus. privat. ob alien. limit.* 13. n. 1. cum aliis ibi allegatis, et nos diximus *de alien. limit.* 16. et procedit in emphyteusi privata, Ecclesiastica, et principis. Corb. d. limit.

Contrariam tamen partem, quod scilicet laudemium debeatur ex donatione, et aestimatione emphyteusis donatae, tenet Ias. *in d. l. fin. n.* 68. Bursat. *cons.*137. *n.* 19. Gab. *cons.* 84. *n.* 3. *lib.* 1. Villalo. attestatus *de comm. litt. E. nu.* 73. Clar. §. *emphyteusis q.* 23. *ver. sed quaero.* Red. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 383. *n.* 3. Franch. *dec.* 201. *n.* 1. *dec. Avenio.* 143. Viv. *com. opin. lib.* 1. *op.* 92. Corb. *de caus. privat. ob alien. limit.* 7. *nu.* 6. *in fin.* Amad. de Pont. *de laud. qu.* 30. Salso. *eod. tract. q.* 1. *numer.* 1. Guid. Pap. qui hanc comm. appellat. *decis.* 46. *et* 48. Viv. *decis.* 496. *numer.* 9. Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 28. *nu.* 68. Ludovis. *dec.*520. Burg. *ead. insp. n.* 4. et de hoc etiam diximus *de alien. q.* 1. *n.* 227. Gratian. *discep. foren. c.* 377. 2

num. 32. Soc. jun. *cons.* 70. *n.*12. lib.3. et multos etiam cumulat, hanc partem tenentes, Caldas *de emphit. extinct. cap.* 16. *numer*. 20.

Nec huic opinioni obstat ratio in contrarium allegata : scilicet, quod in donatione non interveniat pretium, a quo possit laudemium taxari : Nam responderi potest, quod debet aestimari juxta dictam *l. fin.* §. *et ne avaritia*, ibi vel aestimationis, cum Glos. quando alio modo transfertur : et tradit Cravet. 383. *num.* 2.

Nec pariter altera ratio sustinetur, quod in donatione non requiratur consensus Domini; quia licet haec sit comm. opin. ut nos late diximus in *ead. quaestion.* 1. *limit.* 16. tamen *num.* 226. diximus etiam, quod donatarius, antequam ingrediatur possessionem, debet se facere a Domino confirmari ; alias a jure suo caderet et debet solvere laudemium pro nova investitura.

Amplia primo, procedere etiam in donatione
3 ob causam, ut scilicet donatarius praestet alimenta donanti. Cap. Tholos. *decis.* 278. Cassa. *in cons. Burg. tit des censes*, *Rub.* 11. §. 7. *n.* 2. Tiraq. *de retract. lign.* §. 25. *glos.* 3. *n.* 3. quod tamen declara, habita consideratione alimentorum promissorum, vel jurium cemissorum. Burg. *ead. inspec. n.* 10. ubi alios allegat: Et vide, quae diximus supra *q.* 4. quando adest pactum de retrovendendo, quod minus pretium.

4 Amplia secundo in donatione remuneratoria, Tiraq. citato loco. *de locat. tit. de bonisque lib. qu.* 10. *n.* 142 ubi allegat Pet. Iaco. Burg. citata *inspec. n.* 11. Caldas *de emphyt. extinct. c.* 16. *n.* 21.

5 Amplia tertio in donatione mutua, seu reciproca ; quia tunc potius venditio, quam donatio erit. Guid. Pap. *sing.* 878. Tiraq. *eod. loco*, et Burg. ibidem, *n.* 12.

6 Amplia quarto, procedere etiam quando adesset pactum, quod emphyteusis donari non posset, nisi soluto laudemio; nam hoc pactum, non solum afficit promittentem, sed ejus haeredem. Ias. *in d. l. fin. nu.* 58. *ead. dec. Avenio.* 143. *n.* 4 Burg. *ead. insp. n.* 13.

7 Amplia quinto habere locum in donatione facta consanguineis : et de nepote donante Amitae, tenet Bertran. *cons.* 15. *n.* 2. et de patruo donante nepoti, dummodo nepos nihil amplius petere possit, consuluit idem Bertran. *consil.*123. et est dec. Avenio, supra allegata ; Et de patre donanto filio emphyteusim, vide infra limit. 1.

8 Amplia sexto in donatione, conditione conditionali, quae ob eventum conditionis fuit purificata. Bertran. *cons.* 221. *n.* 4. *et seq.* Bursat. *cons.* 137. *n.* 27. *vol.* 2. Burg. *ead. inspec. n.* 15.

Amplia septimo in donatione causa mortis 9
facta extraneis, seu collateralibus. Salso *de laud. quaest.* 1. *cellul.* 7. *num.* 12. *et* 15. ubi declarat militare post mortem donantis : et laudemium erit solvendum post ejus mortem Burg. citato loco, *n.* 15.

Limita primo non habere locum, si emphy- 10
teusis esset donata filiis, seu descendentibus immediate ab intestato successuris emphyteutae : quia tunc laudemium non est solvendum. Alex. *consil.* 5. *n.* 3. *vol.* 5. Brun. *cons.* 44. *n.* 5. Bursat. *eod. cons.* 127. *n.* 4. Et ratio est, quia filii, et nepotes praedicti, cum sint comprehensi. vigore investiturae, ideo non debent solvere laudemium, Bursat. *eod. cons.* Rimin. *cons.*38.*n.* 10. *et seq.* Paris. *cons.* 86. *n.* 9. *vol.* 4. Quia etiam dicta successio dicitur quaedam continuatio, et non nova arquisitio. Bursat. citato loco.

Hoc tamen declara, nisi donatio esset facta filio emancipato : quia laudemium deberet solvi; cum non esset comprehensus in investitura, sed ex nova concessione deberetur. Zuchard. *in l. fin. C. de edic. D. Adr. toll. n.* 38 sed de hoc vide *de cont. emphyt. qu.* 5. Ubi etiam dicit. quod filius, qui ex patris donatione eo vivente habet emphyteusim, solvere tenetur laudemium : quia eam non capit, velut comprehensus in investitura, sed ex nova causa; quem refert Sard. *dec.* 343. *n.*6. Quod ego intelligerem, quando filius non esset comprehensus in investitura : sed si esset comprehensus, credo, quod non teneretur solvere laudemium : quia in isto casu non requiritur consensus Domini : prout diximus in *q.* 1. *de alienat. limit.* 14.

Limita secundo, non habere locum, si ades- 11
set consuetudo in contrarium : nam esset servanda : sicut, si nihil solveretur, vel plus, et minus: ut supra diximus *quaest.* 1. *n.* 5. et Burg. *d. inspec.* 20. *n.* 19. qui alios refert.

Limita tertio, quando donatio non fuit per- 12
fecta ; ut quia non fuisset deventum ad veram traditionem, Cell. Ugo *consil.* 60. num. 16. et ideo, si fiat donatio, reservato usufructu, ante finitum usumfructum, non debet donatarius solvere laudemium. Soc. jun. *consil.* 130. *vol.* 3. Ruin. *cons.* 34. *n.* 9. *lib.* 4. Rol. *cons.* 29. *n.* 21. *vol.* 4.

Caetera pro hac materia, vide apud Burg. *dicta inspec.* 30.

QUAESTIO VII.

SUMMARIUM

Laudemium debetur, si detur emphyteusis aestimata in dotem. n. 1. — Licet aliqui contrarium teneant, n. 2. — Ampl. si pater det filiae, vel filio propter nuptias. n. 7. — Sed declara. n. 8. — Declara 2. n. 10. — Declara 3. n. 12. 13. 14. et 15. — Laudemium solvi debet per maritum acquirentem. n. 3. — Aestimatio facit emptionem, et venditionem, n. 4 et 8. declara n. 9. remissive. — Laudemium debetur reiteratum quando restituitur emphyteusis, soluto matrimonio, aestimata, n. 5. — Laudemium non solvitur, quando emphyteusis venditur, vel alio titulo transfertur in alium comprehensum in investitura, etiam si sit remotioris gradus, n. 16. — Laudemium non solvitur, quando emphyteusis datur inaestimata, n. 17. limita. n. 18. — Laudemium non tenetur solvere Maritus, quando Uxor dedit omnia bona, excepta emphyteusi, n. 19. — Laudemium debetur pro mutatione personae, n. 20. — Laudemium an debeatur, si frater det emphyteusim in dotem sorori, n. 21. et 22. — Laudemium, debetur, si nepos det emphyteusim in dotem Amitae, n. 23. — Laudemium non debetur, si dos restituatur mulieri, soluto matrimonio. n. 24. — Laudemium, an solvatur, si detur emphyteusis in dotem mulieri ingredienti monasterium, n. 25. — Laudemium an debeatur pro lucro dotis, n. 26.

Quotidiana est haec quaestio, An laudemium debeatur Domino directo, si emphyteusis detur
1 in dotem? In qua quaestione distinguendo procedemus, ut faciunt Doctores. Aut enim datur in dotem aestimata, et tunc laudemium est solvendum; ita tenet Amad. de Pont *de laud. quaestion. 29. in princ.* Salso. *eod. tract. cellul. 7. in fine.* Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 14. *n.* 108. Valasc. *de jur. emph. quaestion.* 14. n. 10. Maur. Burg. *de laud. par.* 2. *insp.* 12. *n.* 6. cum aliis per eum congestis. Caldas *de emphyt. extinctione, quaestion.* 16.
2 *n.* 21. qui alios refert.

Dissentit ab hac opinione Ias. *in l. fin.* 49. *C. de jur. emph.* sive emphyteusis sit data aestimata, sive non; fretus, non quidem (ut verbis utar Tiraq. citato loco) favore dotis, sed alia quadam vulgari anchora innixus: quod scilicet dos sit necessaria alienatio; sequitur Bertran. *cons.* 380. cum aliis allegatis a Tiraq. Cravet. *cons.* 215. n. 6. videtur etiam de mente Redo. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 385. *n.* 12. dum refert opinionem Ias. ultimo loco. Spec. *in tit. de locato §. nunc aliqua, ver.* 112. Salyc. *in d. l. fu.* n. 10. Feller. *de cens. pag.* 335. Rip. *in l. qui Romae §. duo fratres* n. 87. *ff. de ver. obligat.* et alii, quos refert idem Caldas citato loco: Quam partem n. 23. videtur tenere, quia in dubio dos datur aestimata, nec aestimatione, quae faciat venditionem, sed causa designandi constitutionem dotis, sed quando datur Genero emphyteusis aestimata, ita quod emptionem faciat, et illa in plenum jus, et potestatem Generi transeat, nec penes ipsam dotantis maneat: sine dubio solvi debet laudemium Dom. directo. Sed prima opinio est recepta, et communis, ut ait ibi Tiraq. et dicunt alii supra allegati: et laudemium in isto casu solvi debet per maritum, novum acquisitorem emphyteusis, statim post contractum dotalem, et
3 matrimonio legitime subsequuto: cum dicta aestimatio faciat venditionem, et emptionem, ut omnes concludunt; et eo tempore censetur facta; et de
4 hoc diximus etiam in tit. *de alien. q.* 1. *limit.* 22. ubi adest materia an emphyteusis possit dari in dotem. Et Amad. de Pont. *in dicto tract. de laud. qu.* 37. *col.* 5. circa medium tenet, quod, si soluto matrimonio, praedium aestimatum restituere- 5
tur, deberetur iteratum laudemium; Et hoc suadetur optima ratione: quia ad maritum spectat onus solvendi canonem, et si ipse cessaret in solutione, emphyteusis caderet in commissum, et 6
remaneret obligatus uxoris ad interesse, ut diximus. *de sol. canon. quaestion. n.* 164. et dic, ut ibi: Et ideo in restitutione, requiritur consensus Domini: quia etiam si emphyteuta dotans daret emphyteusim, sic aestimatam mulieri, sub priori investitura minime vocatae, inconsulto Domino, ab incursu caducitatis non liberaretur: ut de communi testatur Rol. *cons.* 92. *n.* 9. *vol.* 2. Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 32. *n.* 1. et nos diximus in tit. *de alienat. quaest.* 1. *n.* 263.

Extenditur haec opinio, etiam quando pater 7
daret emphyteusim aestimatam filiae, vel filio in donationem propter nuptias; quia deberet solvere laudemium: cum aestimatio faciat venditionem. Red. *dict. fol. n.* 11. Quod ipse *n.* 12. declarat non procedere, si apparet, quod aestima- 8
tio est facta solum ad finem cognoscendi valorem rei, ut possit probari, si postea fundus per maritum damnificetur, quia tunc aestimatio non facit emptionem; et pari modo non procedere, si aestimatio fiat postea; quia tunc non facit emptionem. Similiter procedere affirmat, si maritus esset solvendo; alias aestimatio rei dotalis non facit emptionem. Nevizan. in sylva nuptiali, *lib.* 2. *num.* 69. *et* 71. ubi facit regulam cum am- 9
pliationibus et limitationibus suis, et Ioseph. Ludo. *com. conc. quaestion.* 10. car. 10. et Caval-can. *in repert. decis in ver. maritus*, cujus opinionem sequitur Burg. *d. insp. n.* 10. ubi alios adducit.

Sed praedicta declara non habere locum, 10
quando filia esset comprehensa in investitura, facta ejus Patri, vel Avo: quia tunc maritus non teneretur solvere laudemium, dato quod esset data aestimata, ut tenet Cravet. *cons.* 215. *n.* 8. Amad. de Pont. *ead. q. ver. retenta etiam*, neque

ipse pater teneatur ad laudemium. Rim. jun. *cons.* 579. *n.* 4. *lib.* 5. cum aliis allegatis per Burg. *ead. insp. n.* 11. et licet Bertran. *con.* 315. *et* 380
11 ab ipso allegatus, hoc intelligat, dummodo detur ea aestimatione, quae non parit emptionem, et venditionem: tamen ego non possum assentire suae opinioni: quia cum inter comprehensos in investitura sit permissa omnis alienatio, irrequisito Domino, (ut per Corb. *ead. causa limit.* 20. *num. primo*, et nos late diximus in *d. quaestion.* 1 *de alien. n.* 192..) merito potest etiam dari in dotem filiae comprehensae in investitura, cum dos semper sit privilegiata, *leg.* 1. *ff. sol. mat.* et ibi
* Doctores, et opinio Bertran. est contra opinionem communem, ut ex dinumeratione Doctorum apparet: et hanc opinionem tenet etiam Caldas *de emphyt. extinctione q.* 16. *n.* 26. quam post haec scripta vidi.

12 Declara, quando pater non haberet alia bona allodialia, sed solum ipsam rem emphyteuticam, datam in dotem, quia tunc, dato, quod filia non esset in investitura comprehensa, non tenetur solvere laudemium, etiam illam acquirens, quia ex necessitate astringitur. Cravet. *d. cons.* 215, *n.* 7. quem sequitur Rol. *cons.* 21. *n.* 16. *lib.* 1. Amad. de Pont. *eod. q. ver. argumentum*, cum aliis per eundem Burg. *ead. insp.* 12. *n.* 14. quam op. etiam sequitur Viv. *dec.* 396. *lib.* 3. *n.* 9. et ideo si haberet alia bona, non posset sine consensu Domini, ut declarat Cravet. *eod. n.* 7. et per consequens teneretur solvere laudemium.

13 Contrarium tenent alii, quod scilicet teneatur in isto casu laudemium solvere; quia pater poterat emphyteusim inaestimatam tradere, et sic non tenebatur solvere laudemium. Unde cum necessitas non urgeat, ut aestimatam illam tradat: merito, si aestimatam illam det, voluntarie potius fieri dicitur, quam ex necessitate: et ideo solvere debet laudemium: ut tenet idem Burg. *ead. insp. n.* 15. et pro hac opinione allegat Gab. *cons.* 84. *n.* 15. *volum.* 1. Movetur e-
14 tiam alia ratione, quia poterat pater rem emphyteuticam vendere, et de pretio dotare filiam, et idem dicit tenere Amad. d. quaest. circa medium. Quam opinionem ipse declarat, nisi constitutio dotis aestimatae vim emptionis, et venditionis non saperet, quia tunc laudemium non esset solvendum: cum ipsa res emphyteutica naturaliter remaneat in bonis mulieris donatae Bal. et Salyc. *in l. fin. C. de jur. emph. numer.* 10. Cravet. *consil.* 332. *num.* 16. *et* 464. *numero primo*, vel si aestimatio fieret ad effectum, ut sciretur rei emphyteuticae deterioratio, soluto matrimonio, ut per eundem Amad. citato loco in fine et per Salso. *eod. tract. cellul.* 7. *numer.* 44. Quia haec aestimatio non facit emptionem, et venditionem, nec res transfertur de una persona ad aliam. Redoan. *eod. tract. fol.* 385. *numero* 12. *in fine.* Nec obstare debet, quod, in dotatione non exigitur Domini consensus: nam illud intelligitur intuitu juris praelationis, sed in donatione laudemium solvitur ratione missionis in possessionem, quam capere debet Gener dotatus de manu domini directi, ut dicit Valas. *dict. numer.* 10. et Burg. *eod. insp. num.* 18.

Ego autem (ut dixi) contrarium teneo, quod 15
scilicet sive detur emphyteusis aestimata, sive inaestimata, et sive pater habeat alia bona allodialia, sive non habeat, quando dat emphyteusim in dotem filiae comprehensae in investitura, non debeat, neque ipsa, neque maritus, neque pater solvere laudemium, nec requiratur consensus Domini, ut tenui in *quaestion.* 1. *de alienat. numero* 268 ex sententia Cravet. *dict. consil.* 215. *numero octavo in fine.* Et mihi videtur ratio jam evidens, cui non possit responderi: nam, si potest pater vendere comprehensis in investitura, sine consensu Domini, tanto magis poterit dare in 16
dotem filiae comprehensae pariter in investitura, ad quam post mortem patris erat emphyteusis perventura: quia sive translatio fiat gratis, sive pretio, aut per viam concessionis, renovationis, aut confirmationis, semper immunis est, qui investitur a solutione laudemii. Ama. a Pont. *eod. tract. quaestion.* 12. *ver quinimmo, et ver. quo autem*; Subdens idem jus servari, etiam si alienatio fiat in alios non successuros, qui sint de comprehensis in investitura, etiam si fiat in remotiorem agnatum, ut in *quaestion.* 42. *in fine.* Gab. *consil.* 84. *numero* 6, *libr.* 1. Soc. jun. *consil.* 70. *numero* 27. *libr.* 3. Rim. jun. *consil.* 1. *numero* 54. Cravet. *consil.* 464. *numero* 2. Ceph. *consil.* 27. *libr.* 1. Et ratio affertur, quia inter eos omnis alienatio, quolibet titulo inita, concessa censetur irrequisito Domino, ut per Corb. et alios allegatos per ipsum *de caus. privat. ob alien. limit.* 6. et melius diximus de *alien. quaestion.* 1. *n.* 192. et in sequenti q. dicemus.

Aut emphyteusis datur in dotem inaestima- 17
ta, et tunc non solvitur laudemium. Guid. Pap. *decis.* 48. *nu. secundo*, Red. citato loc. Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 14. *numero* 108. Brun. *consil.* 44. *numero* 11. *et seq.* Cravet. *consil.* 332. *numero* 16. Valas. *dict. numer.* 10. cum aliis, quos congerit Burg. *eod. inspec. numero* 19. Et ratio assignatur, quia, soluto matrimonio, maritus tenetur ad effectivam restitutionem ipsius emphyteusis, non autem ad ipsius aestimationem, neque efficitur Dominus rei in dotem traditae, sed tantum temporaliter usufructuarius, ad sustinendum onera matrimonii.

Limita tamen non habere locum in emphy- 18
teusi data in dotem mulieri extraneae, non comprehensae in investitura; quia tunc, et si non requiratur Domini consensus, tamen debet se facere confirmari, ut investituram capiat de manu Domini. Vivi. *dec.* 229. *n.* 7. *lib.* 2. et regulatur a donatione facta sine consensu Domini. Burg.

ead inspec. numer. 23. et diximus in praecedenti quaestione.

19 Hoc etiam sciendum est, quod si mulier det
marito omnia sua bona in dotem, excepta re em-
phyteutica, quam penes se convenit retinere, Ma-
ritus pro re emphyteutica excepta, si bona fide,
absque fraude Domini dedit, non tenetur solve-
re laudemium. Boer. in consuet. Biturig. *tit. des*
postumes, §. 20. quem sequitur Burg. *d. insp.*
20 *numer.* 24. Et ratio est, quia non intervenit per-
sonae mutatio in aliam personam, pro cujus mu-
tatione laudemium debetur, idem Burg. *insp.* 5.
n. 9. sed, si in fraudem hoc factum fuit, proba-
ta fraude, laudemium deberetur.

21 Praeterea scire etiam debemus, quod, si a
fratre mulier fuerit dotata, vel ab extraneo de
bonis emphyteuticis, si frater constituit in dotem
sorori bona emphyteutica in communi cum ea
possessa, et sumus in casu, quo ipse frater tene-
tur eam dotare, et non habet alia bona allodialia,
de quibus possit eam dotare, et tunc non debe-
tur laudemium; sed si dat emphyteusim pro-
priam, tunc laudemium debetur: quia isto casu
videtur donare, et ideo tenetur solvere laude-
mium, ratione novae investiturae, ut dixi-
mus supra, licet emphyteusis inaestimata de-
tur. Amad. de Pont. *eod. tractat. quaest.* 29. cum
22 aliis allegatis per Burg. *eadem insp. numer.* 25 *et*
seq. et in nepote dante emphyteusim in dotem
Amitae, quod debeatur laudemium, consuluit
Bertran. *cons.* 315. *numer.* 3. *par.* 3. ut refert
idem Burg. citato loco.

Sed ego contrarium puto in fratre dotante soro-
rem de bonis emphyteuticis communiter possessis, 23
si inter eos sit jus accrescendi, et soror erat succes-
sura in emphyteusi, per rationes supra allegatas.

Illud etiam non est praetereundum, si dos 24
restituatur mulieri, soluto matrimonio, in qua
continetur emphyteusis, laudemium non est sol-
vendum: quia ex natura contractus dotis, et ex
provisione juris, non autem hominis, pendet, et
non exigitur consensus Domini: Nam, ex quo a
principio Dominus consentit in datione dotis, ne-
cessario etiam videtur consentire in restitutione
dotis faciendae, soluto matrimonio, et conse-
quenter laudemium non debetur, ut supra dixi-
mus *qu.* 4. quando in venditione adest pactum de
retrovendendo, ita tenet Burg. *citata insp. n.* 20.
et vide quae diximus *in d. q.* 1. *de alienat. n.* 269.

Similiter animadvertendum est, quod, si em-
phyteusis daretur in dotem alicui Monasterio, ob 25
ingressum mulieris in Monasterium, deberetur
laudemium, si tamen Dominus vellet consentire;
nam non tenetur consentire in potentiorem ut di-
xi *de alienat. q.* 11. sed si vellet propter consen-
sum, de beretur laudemium; Burg. *ead. insp. n.* 31.

Insuper notandum est quod pro lucro dotis, 26
quod debetur Marito vigore statuti, laudemium
non debetur; Sola in consuet. Duc. Sabau. *tit.*
de jur. emph. glos. 1. *n.* 15. quem sequitur Burg.
d. inspec. in fine. Sed de hoc vide, quae scripsi-
mus in tit. *de succes. in bonis emph. qu.* 24. ubi
tractavimus, An Maritus lucretur partem dotis
in bonis emphyteuticis.

QUAESTIO VIII.

SUMMARIUM

Laudemium est solvendum in alienatione, sive fiat inter vivos, sive in ultima voluntate etiam cum reservatione fructuum, n. 1. et quamvis pro parte fiat, nu. 2. -- Et si plories in anno fiat etiam si emphyteuta recuperet rem alienatam, nisi in successione, n. 3. et 4. -- Et locum habet in feodo. nu. 5. -- Etiam si Dominus dedisset licentiam alienandi, et declara, numer. 6. -- Ponitur cautela, ibid. -- Sed si Dominus approbet emphyteutam, perdit laudemium, quae opinio est dubitabilis. n. 8. -- Habet locum etiam in ultima voluntate, n. 9. -- Principaliter habet locum in venditione, n. 11. -- Etiam si data sit licentia alienandi, et res non sit tradita, n. 12. cum. n. 13. -- Declara ut ibi. Procedit etiam in alienatione facta vigore juris congrui, et in terminis Constitutionis Greg. 13. n. 15. -- Etiam si data sit in solutum n. 16. -- Quamvis pro incerta pecunia. ibid. -- Et quando pro alia specie datur, n. 17. -- Et in adjudicatione, et subhastatione, nu. 18. -- Et in permutatione, n. 19. et 20. -- Declara inter comprehensos, n. 21. -- Procedit etiam, quomodocunque fiat permutatio. nu. 22. -- Et in melioramentis factis per emphyteutam, quando vult vendere, nu. 23. -- Et in impositione servitutis, quod declara, n. 24. -- Et in cessione, nu. 25. -- Et in transactione, nu. 26. -- Sed declara ut n. 27. -- Ampliatur duobus aliis modis, ibid. -- Limita primo in alienatione inter comprehensos, sive sit facta gratis, sive pretio, et per viam cessionis, renovationis, et confirmationis, nu. 28. -- Etiam si fiat in remotiorem, et in jure quaerendo, quamvis adsit pactum de non alienando, ibidem. -- Limit. 2 quando est facta venditio cum pacto legis commissoriae, vel adjectionis in diem, et declara, n. 32. -- Sed quando est facta alienatio ad vitam, vel ad tempus, vide numerum 33. -- Limit. 3. in retractu, et intellige, ut n. 34. -- Limit. 4. in promissione de vendendo, et declara, n. 35. -- Declara etiam nisi interveniat juramentum, potest tamen emphyteuta se liberare ab hac promissione, n. 37. -- Et declaratur, ibid. -- Limit. 5. in contracto nullo, et invalido, et declara, ut n. 39. -- Potest repeti, si fuisset solutum ante declarationem, n. 40. -- Limit. 6. Si de communi consensu fuit recessum ab alienatione, re non tradita, etiam si adesset clausula Constituti, secus si esset deventum ad traditionem, quia deberetur duplex laudemium, n. 41. -- Limit. 7. quando alienatio esset conditionalis, adimpleta tamen conditione, debebitur, nu. 42. -- Conditionem fuisse adimpletam, onus probandi pertinet ad Dominum, n. 44. -- Si deventum sit ad traditionem, laudemium deberetur, nisi esset conditionalis, et in dubio praesumitur conditionalis, nisi res sit difficilis recuperationis, n. 45. -- Limita octavo, si venditio sit celebrata pro nomine pretii declarandi, et idem, si ad mensuram, et intellige, ut n. 46. -- Limit. 9. in alienatione necessaria, ut in subhastatione, n. 47. -- Contrarium, n. 48. -- Limit. 10. quando secundus emphyteuta emit jus a primo emphyteuta, n. 49. -- Superfluum non est, quod fit ad majorem cautelam, et ad evitandam opinionum contrarietatem, n. 7.

-- Laudemium debetur propter novam investituram, et mutationem personae, nu. 10. -- Laudemium debetur ex venditione, et intellige, ut nn. 12. et 13. -- Laudemium debetur Domino pro labore, ponendo novum emphyteutam in possessionem, n. 14. -- Alienatio quoque titulo est permissa inter comprehensos, n. 29. — Etiam si adesset pactum de non alienando, n. 30. -- Et intellige, ut ibi -- Alienatio inter comprehensos est potius refutatio quam alienatio, num. 31. -- Laudemium an debeatur pro alienatione facta ad vitam, vel ad tempus. n. 33. -- Laudemium solvi debet secundo conductori, quando conditio est adimpleta tempore suo, nu. 43. -- Laudemium, si est solutum pro promissione de vendendo, non debet aliud solvi, n. 38. -- Laudemium repeti potest, si sit solutum ex contractu invalido, nu. 40. -- Laudemium debetur adimpleta conditione, quando alienatio est facta cum conditione, n. 42. -- Laudemium non est solvendum in casibus, in quibus de jure non debetur, etiam stante pactu, quod quovis modo alienetur, nu. 50. -- Sed si cautum sicut solvatur in casibus, in quibus non debetur, solvendum erit. n. 51. -- Laudemium, an debeatur primo, an vero novo Domino, si res est vendita tempore primi, n. 52.

FRequentissime accidit, quod bona emphyteutica alienatur, et Domini directi petunt quinquagesimam, sive laudemium: ideo hanc materiam discutiendam aggredior: et ponam primo Regu-
1 lam, quod scilicet, Laudemium est solvendum Domino directo, sive alienatio fiat inter vivos, sive
* in ultima voluntate: ita omnes affirmant in *l. ult. C. de jur. emphyt.* Clar. *§. emphyt. qu.* 23. *in princ.* Valas. *de jur. emphyt. qu.* 32. *n.* 32. Ceph. *cons.* 699. *num.* 41. Cravet. *Const.* 215. *n.* 1. Salso. *de laud. quaest.* 1. *num.* 1. Amad. de Pont. *eod. tract. qu.* 42. Bursat. *consil.* 254. *num.* 4. *lib.* 3. ubi dicit, quod ex sola promissione de vendendo, permutando, vel alienando, non solvitur laudemium, cum aliis, quos coegerit Burg. *de laud. par.* 2. *inspec.* 1. *n.* 1. et addendus est Caldas, *de emph. extinct. libro quarto cap.* 16. *n.* 73. Ubi ampliat, quod ex alienatione utilis dominii debetur laudemium, etiam si emphyteuta alienans reservet sibi fructus.

2 Ampliatur primo, habere locum, non solum quando integre alienantur bona emphyteutica: sed etiam quando pro parte. Soc. jun. *consil.* 70. *n.* 8. *l.* 3. Burg. *cit. loco, n.* 3. et vide *infra qu.* 17. ubi uberius dicemus.

3 Ampliatur secundo procedere etiam, si pluries eodem anno, eadem res alienetur: nam in omni alienatione solvendum erit laudemium. Amad. *eod. tract. q.* 43. Redoa. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 383. *nu.* 1. Et habet locum etiam, si post venditionem, et traditionem emphyteuta recuperet rem alienatam; et sic debentur duo laudemia, unum ex priori alienatione, et alterum ex recuperatione. Tiraq. *de ret. lign. §.* 1. *glos* 2. *num.* 39. Salso. *de laud. dup. eol.* 2. Burg. qui alios refert *de laud. insp.* 59. *numer.* 1. *et* 3. *p.* 2.
4 et Salso. *eod. tract. tit.* 1. de forma locandi ad longum tempus *n.* 6. *et seq.* Ubi declarat, non habere locum in successione emphyteusis pluries in eodem anno a morte emphyteutae devolutae, succedentibus a latere, sive ex linea extra, gradatim; sed solum unicum laudemium solvendum erit per ultimum haeredem, sive successorem; etiam si septimus, octavus, nonus, vel decimus fuerit in ordine.

Amplia tertio, habere locum in feudo secun-
5 dum consuetudinem locorum, affirmat Redo. *eod. tract. fol.* 384. et de magis com. quod debeatur.
* Burg. citata inspec. *n.* 5. ubi plures citat.

Amplia quarto, habere locum, etiam si Do- 6
minus dedisset licentiam liberam emphyteutae alienandi sine ejus consensu, secundum communem opinionem, ut per Amad. de Pont. *eod. tract. quaest.* 14. Nam haec facultas operatur solum, ut emphyteuta alienans non cadat a jure suo. Ceph. *consil.* 191. *n.* 21. *et consil.* 257. *nu.* 31. *lib.* 2. et nos de hoc late diximus, *de alien. qu.* 1. *numer.* 152. *cum pluribus seq.* Ubi etiam diximus, num. 154. quod laudemium praedictum debetur: et hoc intelligitur, dummodo alienatio non fiat in personas potentiores, et prohibitas in primaeva investitura; neque alienetur, uti allodialis, ut per Ruin. *consil.* 243. *nu.* 10. *volum.* 1. Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 42. et vide *in d. quaestion.* 1. *numer.* 138. Ubi *numer.* 146. *cum seq.* adest declaratio, quando licentia alienandi esset solum personalis; quia tunc non extenditur ad alios, et non poterit novus emphyteuta propter dictam licentiam alienandi, se immittere in possessionem rei emphyteuticae, sed opus erit, ut ab ipso Domino ponatur in possessionem. Corb. *ead. caus. limit.* 1. *numero secundo, et ampl.* 2. *numero septimo*, et laudemium solvendum erit ratione novae investiturae; et quamvis consensus Domini non requiratur a principio ad effectum praelationis, requiritur tamen ad effectum approbationis novi emphyteutae: et hanc esse communem opinionem, quod debeatur laudemium, testatur Soc. jun. *consil.* 70. *numero* 11. *libro* 3. et Caldas *de emphyt. extinct. cap.* 16. *num.* 19.

Contrariam opinionem tenet Anan. *cons.* 90. Anch. *cons.* 63. Ias. in *l. fin. numer.* 40. *C. de jur. emph.* Ceph. *cons.* 699. *n.* 3. Sed Surd. *dec.* 200. *num.* 5. dicit quod Ceph. male, et inadvertenter loquutus est, cui etiam respondet, et alios refert eandem contrariam sententiam tenentes. Pin. *cons.* 125. *numer.* 4. quod scilicet Dominus per dictam licentiam amittat jus suum, etiam quoad laudemium: Et opinionem Anan. *cons.* 90. sequitur Grat. *discep. forens. cap.* 377. *numer.* 4. maxime quando Dominus fuit pactus, quod secundus emphyteuta haberet possessionem; licet *n.* 21. contrarium videatur tenere, dum allegat Menoch. *cons.* 297. *num.* 24. *libr.* 3. et ideo Curt. jun. *in tract. de feud.* 4. *par. num.* 139. *ver. Et ideo*, cautelam ponit, ut Dominus concedendo licentiam,

addat clausulam, Salvo laudemio; et haec reservatio intelligitur non solum de prima vice, sed etiam de aliis vicibus, ut per Rot. *dec.* 580. *numer.* 3. *par.* 1. *recentiss.* contra Valasc. *de jur. emph. quaestion.* 13. *n.* 12. *ver. ex quibus videtur*, ibi ; et ipsum dixerim , quod talis reservatio , tanquam de eo, quod inerat, non posset hoc operari: quia talis reservatio tollit dubitationem, et
7 contrarietatem opinionum ; et non dicitur superfluum, quod fit ad majorem, et abundatiorem cautelam, ut ibi per Rot.

Sed magis communis opinio, et verior est , quod per talem licentiam Dominus non amiserit jus petendi suum laudemium, Soc. jun. *consil.* 70. *n.* 11. *lib.* 3. Vivi *dec.* 496. *n.* 12. Amad. de Pont. citato loco Mant. *de tacit. lib.* 22. *tit.* 21. *n.* 34. Surd. *dec.*200. *num.*5. Bursat. *cons* 56. *n.* 16. *lib.* 1. Grat. *discep. foren. cap.* 377. *nu* 10. *et seq.* et tanto magis haec opinio procedit, quando in investitura dictum sit, Salvo et reservato jure Domini nostri , Soc. *eod. cons. numero* 19. *cum seqq.*

8 Et quamvis idem Amad. *quaestion.* 14. *et* 15. velit, quod si Dominus approbavit emphyteutam, post factam acquisitionem, perdat laudemium ; ut refert Surd. *ead. decis.* 200. *numero* 6. quod tamen pro nunc affirmare ipse noluit, de quo dubitari potest, quod per taciturnitatem non sibi praejudicaverit, non petendo laudemium; quia taciturnitas, quoad alicujus juris diminutionem, sive actionis competentis sublationem , pro consensu non habetur. Rot. *in recent par.* 1. *decis.* 84. *numero quinto.* Grat. *discept. foren. tomo* 2. *capit.*278. *n.* 65. et faciunt, quae dicam infra *quaestione* 11. *numero* 6. ubi omnino vide : Deinde : quia, et si in investitura nihil dictum sit de laudemio solvendo , nihilominus debetur, ut supra dixi , hoc eodem *tit. quaest.* 1. *num.* 11. et quia etiam praesens, et tacens, quando tractatur de magno praejudicio, non censetur consentire, ut dixi *de renunc. quaestion.* 8. *numero quinto.* Sed opinionem Amad. sequitur Burg. *eod. tractat. par.* 2. *insp.*2. *num.* 40. quando post contractum recepit emptorem in ejus emphyteutam, et hanc opin. videtur approbare Salso. *collud.* 8. *numero* 33. dum vult, quod stante ejus consensu, censeatur liberare emphyteutam vendentem a quolibet jure laudemii ex causa de praeterito.

9 Amplia quinto habere locum etiam, si emphyteusis alienetur per ultimam voluntatem: quia alienationis verbo, non solum continentur quae fiunt inter vivos, sed etiam in ult. voluntate. Vivi. *dec.* 245. *numero* 5. *lib.* 2. Et quamvis Add. ad Pet. Iac. in *tit. de act. in rem pro re emphyteutica, colum.* 12. *litt. A. fol.* 12. dicat quod Laudemium non debetur; quia etiam per hujusmodi alienationem non privatur emphyteuta jure suo.
10 Corb. *de caus. privat ob alienat. limit.* 14. *in princ.* et nos diximus in tit. *de alienat. quaestion.* 1. *limit.* 17. et hoc videtur approbare Burg. *citato loco num.* 74. Intelligit tamen modo emphyteusis relinquatur personis alias successuris ab intestato : secus autem extraneis : Quod ego etiam teneo : quia propter novam investituram, et mutationem personae, debetur laudemium, Redo. *de rebus Eccles. non alienandis folio* 282. *numer. tertio* , et supra *quaestion.* 1. *numero septimo et quaestione* 7. *num.* 20.

Amplia sexto habere locum principaliter in
venditione. Glos. communiter recepta *in l. fin.* 11
Codice de jur. emphyteut. Salso de *laud. Praelud.* 4. *num.* 1. Redo. *quaest.* 11. *num.* 3. *ver. et quod ex venditione. folio* 378. Valasc. *de jur. empyt. qu.* 29. *numero* 16. Bursat. *consil.* 254. *lib.* 3. cum allegatis per Burg. *par.* 2. *inspec.* 2. *in princ.* et haec ampliatio procedit, quamvis in investitura data esset licentia alienandi cum clausula, ad habendum, etc. Soc. jun. *consil.* 70. *n.* 11. *vol.* 3. et dixi supra ampl. 4. Et ratio est : quia solutio laudemii fit propter novam investituram, Clar. §. *emph. quaest.* 23. quae ratio militat in omni acquirente, cui opus fit nova investitura. Vivi. *decis.* 146. *numero nono*, ubi de commun. testatur : Neque per illa verba intelligitur facta remissio laudemii, nec , ut emphyteuta propria auctoritate possit introducere emptorem in possessionem. Corb. *de caus. privat. ob alienat. ampl.* 2. *numero* 5. 7. *et* 9. Redo. pulchre *de reb. Eccl. non alien. fol.* 380. *numero* 16. *ver. sed quid.* Et lau-
demium debetur, etiam si res non fuisset tradita: 12
cum non sit necessarius actus traditionis , quia sufficit rem esse venditam, et emptor habet actionem ad rem tradendam, et ad dominium sibi transferendum, ut ibi dicit Red. *numer.* 22. et Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 2. *numero* 48. Imo Bertran. *consil.* 199. *libr.* 1. tenet, quod laudemium debetur, etiam si contrahentes ante traditionem discesserint a contractu, quem ibi sequitur Redo. et vide, quae dixi in *ead. quaestion.* 1. *de alien. limit.* 1. ubi alios allegavimus.

Contrarium, quod laudemium non debeatur, 13
quando res non est tradita, tenet Maur. Burg. *de laud. inspec.* 2. *par.* 2. *numero nono.* Qui movetur ea ratione, quod venditio haec non sit perfecta ante traditionem, ut per Rim. jun. *consil.* 285. *num.*13. *et* 14. qui de communi testatur, neque tali casu emphyteuta privatur jure suo alienando sine traditione. Corb. *de caus. privat. ob alien. limit.* 38. Clar. §. *emphyt. quaest.* 13. Valas. *de jur. emph. quaest.* 38. *numero* 10. et nos diximus *de alien. quaest.* 1. *limit.* 1 .Nisi instrumentum venditionis sit factum in fundo, vel re alienata in conspectu rei venditae, ut per Corb. *ead. limit. n.* 4. et nos in *d. limit. num.*135. vel nisi venditio sit facta Ecclesiae, vel Reipub. Cald. *de emphyt. extin. cap.* 6. *numer.* 20. *et* 24. Et habet locum etiam, si in instrumento adesset clausula Constituti, laudemium enim non deberetur : quia requiritur a-

ctuslis rei traditio, ut per Franc. Marc. *dec.* 570. *numero secundo par.* 1. Guid. Pap. *dec.* 101. *numero tertio.* Becc. *consil.* 2. *numero secundo*, Salso *de laud. cellul.* 7. *numero* 23. Rip. *primo responso*, *numero* 20. *cum sequent. libr.* 1. ut nos etiam diximus ex sententia magis communi in *d. quaest. numero* 134. Movetur etiam alia ratione; quia lau-
14 demium debetur Domino pro labore investiturae, ponendo novum emphyteutam in possessionem rei venditae, ut per Doctores allegatos per ipsum, *eod. tract. par.* 1. *insp.* 5. *numero* 6. scilicet Clar. §. *emph. quaestion.* 23. Bursat. *consil.* 56. *num.* 16. *libr.* 1. Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 2. *n.* 7. *et q.* 1. *num. secundo*, Amad. *de laud. qu.* 9. Salso, *eod. trad. Praelud.* 4. *nu.* 5. *et* 6. *et cellul.* 12. *in princ.* Gab. *consil.* 84. *n.* 7. *lib.* 1. Redo. in suprad. loco. Cagn. in *l.* 2. *Cod. de poct. inter empt.* et per alios multos. Sed cum isto casu labor Domini non interveniat; ergo laudemium non debetur: Quae ratio mihi quoque videtur probabilis: quia etiam emphyteuta, ut diximus in *d. q.* 1. *limit.* 1. si res non est tradita, ex magis communi opinione, non cadit a jure suo.

Amplia septimo habere locum etiam in
15 venditione emphyteusis factae vigore indulti Apostolici, vel Constitutionis Gregor. XIII. pro ornatu Urbis de jure congrui, vel vigore alicujus pragmaticae: quia licet haec venditio sit necessaria, ut per Corb. *de caus. privat. ob alien. limit.* 30. et propterea non requiratur consensus Domini, et nos de hoc late diximus *dicta quaest.* 1. *numer.* 314. Tamen quia emptor est nova persona, et per consequens indiget nova investitura, laudemium Domino debetur per rationes supra adductas *numero* 10. *et* 14. *quaestion.* 7. *numero* 20. et ita tenet Burg. *eod. tract. de laud. par.* 2. *insp.* 1. *numer.* 15. Et quamvis Steph. Grat. *discep. forens. cap.* 227 videatur tenere, quod laudemium non debeatur, ubi allegat Tiraq. *in tract. de cetract. lign.* §. 1. *gloss.* 14. *numer.* 10. Tamen contrario est tenendum, non solum per rationes supra eadductas: verum etiam per ea, quae dicemus in ultima limitatione.

16 Amplia octavo, quando res emphyteutica esset data in solutum: quia licet haec alienatio sit necessaria, et non requiratur consensus Domini, de quo tamen dic, ut diximus *in d. q.* 1. *nu.* 159. tamen laudemium debetur. Salso *de laud. qu.* 1. *princ. sub num.* 1. quod habet locum, quando emphyteuta extrajudicialiter, et ex spontanea sua voluntate in solutum dat emphyteusim creditori suo pro certa pecunia ei debita, Joseph. Lud. *dec. Perus.* 60. n. 7. ex sententia Guid. Pap. et Bero. et plures allegat. Red. *d. tract. fol.* 386. *num.* 24. Steph. Grat. *discep. foren.* 544. *num.* 20. Amad. de Pont. *de laud. q.* 27. *in principio* Burg. *de laud. par.* 2. *insp.* 3. *nu.* 3. ubi Amad. et Burg. declarant, si emphyteusis creditori, pro certa pecunia debita detur in solutum, tunc laudemium debetur: secus, si non pro certa pecunia, seu debito detur in solutum, sed pro incerto, aut pro re alterius speciei inaestimata; cum, ut venditionem sapiat, substantialia venditionis habere debeat, inter quae est, ut pretium certum sit §. *pretium, Inst. de empt. et vend.* Quod ego non admitto: quia licet pretium non interveniat, tamen hoc non debet nocere Domino directo: quia non solum ex venditione debetur laudemium: verum etiam quotiescunque in alium transfertur dominium utile: ut per Glos. in *l. fin. C. de jur. emph. in ver. aestimationis*: nam illa res sic data in solutum poterit aestimari, ut in donatione, et legato, quod laudemium debeatur: firmat Ias *in d. leg.* 2. *num.* 50. ex mente aliorum, declarando dicta Glos. Praeterea, cum iste emptor sit nova persona, et novus emphyteuta, pro nova investitura debet solvere laudemium, ut saepe diximus, et pro ista opinione faciunt ea, quae in seq. ampl. dicemus, et ea, quae diximus de donatione supra *quaestion.* 6. *numero* 2. et infra *numero* 48. Admittimus autem, quod, si ista datio in solutum fieret alicui comprehenso in investitura, non debeatur laudemium, ut dicetur infra in limitationibus: Et hanc opinionem intrepide tenendam asserit Caldas *de emphyt. extinct. cap.* 16. *l.* 4. n. 64. *et* 67. ubi alios refert, multis rationibus per eum adductis. Contrarium tenent Guliel. de Cu. Bart. Bald. Raph. Fulgos. et Paul. de Cast. *in l. ideo*, *ff. de cond. furt.* Ias. *in l. fin. numer.* 113. *C. de jur. emph.* Rol. a Vall. *cons.* 21. *num.* 13. *lib.* 1. Afflict. *dec.* 191. et alii relati per d. Calda. *d. cap. num* 53. Sed prima opinio mihi videtur verior ex rationibus adductis per Cald. et alios, et quia etiam datio in solutum est similis venditioni, et quicquid de venditione dicitur, in ea locum habet. Greg. 15. *decis.* 425. *num.* 9.

Subamplia praedictam ampliationem habere 17
locum etiam, quando pro alia specie immobili emphyteusis voluntarie in solutum datur, etiam inaestimata: quia haec dicetur permutatio. Corb. *ead. causa limit.* 19. *n.* 15. Burg. *dict. insp.* 3. *num.* 10. et dicam infra.

Subamplia secundo, habere etiam locum, 18
quando servatis servandis judicialiter vigore secundi decreti, adjudicatur creditori, habenti eam obligatam, vel extraneo plus offerenti. Burg. *d. insp.* 3. *numer.* 11. sed melius infra tractabimus in limitationibus, et tenet Redoan. *citato loco numer.* 24. quod laudemium debeatur ex mente Bald. et Tiraq.

Amplia nono, habere locum etiam in permu- 19
tatione, quod laudemium debeatur: et quamvis in permutatione non requiratur consensus Domini, Corb. *dicto causa limit.* 3. et sit communis op. ut per Clar. §. *emphyt. qu.* 17. et nos diximus in *d. q.* 1. n. 252. tamen laudemium debetur. Gab. *d. cons.* 84. *num.* 3. Redo. *eod. loco num.* 1. Bursat. *cons.* 254. *num.* 4. *lib.* 3. *et cons.* 436. *num.* 13.

lib. 4. Beetran. *cons.* 123. *num.* 1. *lib.* 1. et aute ipsus Ias. *in l. fin. C. de jur. emph. num.* 101. in fiue cum aliis congestis pec Burg. *insp.* 4. *par.* 2. *de loud.* et uos etiam diximus *in d. quaest. nu.* 256.

20 Contrarium teneot alii. Guid. Pap. *decis.* 92. *in princ.* Franc. Marc. *decis.* 573. *num.* 1. *p.* 1. et alii allegati pec Burg. *citata insp. num.* 2. Fundamentum hujus opinionis contrariae est, quia non requiritur cousensus Domini in permutatioue: Quae ratio non obstat, quia laudemiom debetur ratione novae investiturae, et immissionis in possessiooem ipsius rei, ut diximus supra *q.* 6. *num.* 2. *in dooatione*, et Amad. *eod. tract. quaest.* 13. *ver. post contractum*, et latios *quoest.* 28. alias, si iugrederetur possessionem, et oon faceret se confiemare, caderet a jure suo. Corb. *de cous. privat. ob olien. ampl.* 22. *et limit.* 12. *nu.* 7. Aliud fundamentum est, quia in permutatione non intervenit pecunia: cui rationi fuit respousum supra *quaest.* 6. *o.* 2. et tenet Caldas *de emphyt. extinct. cap.* 16. *n.* 42. *sed num.* 43. *od finem* tenet, quod laudemium debeatur ex permutatione, et haec sit verior sententia, rationibus ibi per eum adductis.

21 Declara non babere locum in permutatione facta inter comprehensos in investitura : quia ioter eos est permissa omnis alienatio, quocunque titulo, irrequisito Domino, nec indigent nova investitura. Clar. §. *emphyt. quaest.* 17. Corb. *d. limit.* 12. ubi testatur de communi Burg. *par.* 2. *insp.* 1. *num.* 20. *et insp.* 4. *num.* 8. et dicemos infra limitatio ne prima, et adde, quae diximus *in tit. quaest.* 1. *num.* 255.

22 Subamplia dictam nonam ampliationem, quod quomodocunque fiat permutatio, sive pure, de una specie cum alia, sive mixtim, inteeveniente partim pecunia, cum specie, laudemium solvendum est. Burg. *d. insp.* 4. *nu.* 11. ex seutentia Boer. et Reduan. Quia illud solvitur ratione novae iovestiturae : Licet Guid. Pap. dicat non deberi laudemium, quando cum permutatione intervenit aliqua pecuniarum summa ; Sed Ang. *in l. quaeritur ff. de stat. homin.* tenet oppositum, Nos autem dicimus, sicut diximus sopra in amp. 7. quod debetur laudemium, ex mutatione personae et novae investiturae ; et ideo quomodocunque fit permutatio, debetur laudemium. Caldas autem *in supro d. quaest. num.* 44. dicit, quando cum re permutata pro emphyteusi est refusa pecunia, quando scilicet pro re emphyteutica datur alia res, et pecunia, seu quantitas dimidiam saltem rei aestimatiooem continens, laudemium debetur : ex Guid. Pap. *quaest.* 92. *de consuetud. nu.* 2. et ibi Additio. Andr. Alciat. *in l.* 2. *ff. de verb. obligat. nu.* 18. ubi dicit, in tali casu, emphyteutam non teneri praestaci laudemium nisi pro dimidia. Quod si res permutata majoris sit valoris, tunc laudemium pro rata debetur ; cum sit coutractus emptionis, juribus per eum allegatis.

Amplia decimo, quod laudemium debeatur, si emphyteuta alienet sua melioramenta, facta in 23 re emphyteutica. Ias. *in l. fin. Cod. de jur. emph. num.* 41. *et num.* 44. *in fine*, et aute ipsum. Specul. *de locat.* § *nunc aliqua ver.* 119. Salso. *eod. tract. cellul.* 2. *num.* 22. et est text. quem citat Redo. *eod. tract. quaest.* 11. *fal.* 378 *sub oumer.* 3 *ver. et quad in d. l. fin. in ver. pretii* ; sed melius meo judicio in principio illius legis, ubi sine consensu Domini non potest sua melioramenta vendere, conjuncto §. et ne avaritia; ubi statuitur, quod quinquagesima debetur Domino pretii: et hanc opinionem tenet etiam Menoc. *caos.* 444. *n.* 41. *lib.* 5. Rim jun. *cons.* 1. *num.* 69. Bertaz. *cons. civil.* 46. *nu.* 7. *lib.* 1. Boec. *decis.* 19. *n.* 3. Burg. *d. tract.* 2. *inspec.* 6. *in princ.* Gabe. *cons.* 168. *qu.* 6 *n.* 89. ubi inquit, si in area data in emphyteusim, positum sit aedificium maximi valoris, et vendatuc, solvituc quinquagesima, non solius areae, sed etiam aedificii, ex seutentia Albec. *in d. l.* 2. et Ias. *d. num.* 44.

Contrarium, et male tenet Corn. *cons.* 250. *in princ. vol* 3. Ratio potissima primae opinionis est, quia emphyteuta sine cooseusu Domini non potest vendere meliorationes, pro cujus consensu solvituc laudemium. Corb. *de cous. privat. ob olien. ompl.* 39. et nos diximus *in d. qu.* 1. *nu.* 49. *et seq.* Caetera pro hac ampl. vide apud Burg. *d. insp.* 6.

Amplia undecimo in impositione servitutis 24 in re emphyteutica. Franc. Marc. *dec.* 608. Amad. *in eod. tract. quaest.* 42. et Iacob. *in tit. de act. in rem pra re emph. colum.* 16. *ver. sed ne Dominus* : quod intelligit Burg. cod. tract. si in impositione servitutis interveniat Domini directi consensus, et approbatio; quia tunc servitus efficitur realis, et perpetuo efficit rem emphyteuticam, etiam si ad Dominum quomodolibet revertatur, ut per eundem Marc. *dec.* 477. *par.* 1. maxime, si emptor servitutis integre rem ipsam consequatur, secundum Amad. d. quaest. secus autem, si non interveniat Domini consensus, qoia servitus duraret solum tempore vitae imponentis, ut diximus *in d. quaest.* 1. *nu.* 278. Et ratio est, quia in impositione servitutis non requiritur Domini cousensus, ut ibi diximus ; et ideo supradicta opinio est vera quod laudemium debetur, quando Dominus directus praestat suum consensum, quia tunc durabit etiam ad praejudicium Domini.

Amplia duodecimo, habere locum in cessione: nam, si emphyteuta cedat emphyteusim cum hac conditione, ut solvat sua debita, laudemium solvendum erit: quia illud onus satisfaciendi debita subrogatum est loco pretii, Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 14. *n.* 114. *et seq.* Burg. *de laud. par.* 2. *insp.* 9. et vide infra *q.* 12. de materia cessionis litis; Et idem credo dicendum in cessione simpliciter facta sine ullo onere, per

tex. *cum Glos. in ver. aestimationis*, *in l. fin. C. de jur. emph.* ut diximus in tit. *de alien. q.* 11. *n.* 1. *in fine*, et per Redoa. *de reb. Eccles. non alien. fol.* 385. *numero* 73. Surd. *dec.* 34. *et* 305.

25 Amplia 13. habere locum etiam ex transactione rei emphyteuticae, ut quando emphyteusis titulo transactionis transfertur in non comprehensum sub emphyteuticatione, sive investitura accepta pecunia per emphyteutam eam possidentem: nam tunc Domino debetur laudemium. Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 14. *nu.* 63 *et* 69. Salso *de laud. cellul.* 7. *num.* 19. Amad. *eod. tract. q.* 32. Bertran. *cons* 255. *n.* 3. *p.* 3. Redoan. *eod. trac fol.* 386. *num.* 25 Burg. qui alios citat, *eod. tract. inspec.* 14. *par.* 2. *num.* 2. Et ratio est, quia hoc casu emphyteuta transigens sine consensu Domini, cadit a jure suo, ut diximus in tit. *de alien. qu.* 1. *limit.* 25. *ver. Caroc.* Et idem tenendum est. quando emphyteuta, ex causa transactionis, emphyteusim apud adversarium illam possidentem dimittit, qoia tunc laudemium debetur Domino; cum tali casu dicatur illam transferre, et alienare, ut per Tiraq. citato loco. Peregr. *de fideic. art.* 40. *n.* 124. Burg. *ead inspec. n.* 4.

26 Contrarium tenet Salso *eod. cellul. nu.* 20. *cum seq.* Ego autem dico, quod licet in hoc casu emphyteuta transigens irrequisito Domino, quando res possidetur ab adversario emphyteutae et illam dimittit aliquo sibi dato, vel facto, non cadat a jore suo, quia non dicitur alienatio, (ut diximus *in d. limit.* 25. *ver. secundus casus*) ex veriori opinione contra Tiraq. Tamen quia adversarius est novus emphyteuta, et nova persona, laudemium debetur, per ea quae diximus supra: sed vide infra *num. seq. in fine.*

27 Declaratur, quando emphyteusis remanet penes ipsum emphyteotam eam possidentem: licet ipse det pecuniam, vel aliud sub praetextu transactionis, pro redimenda adversarii vexatione: nam isto casu non debetur Domino laudemium: quandoquidem haec non est alienatio. Bertrand. *cons.* 255. *num.* 2. *par.* 3. Franc. Marc. *dec.* 52. *n.* 10. *par.* 2. Burs. *cons.* 137. *n* 8. *et* 10 *lib.* 2. Purp. *cons.* 367. *n.* 88. Ceph. *cons.* 375. *n.* 30. Amad. *d. tract. quaest*, 32. Salso. *eod. tract. cellul.* 7. *n.* 19. Redoan. loco supracitato, ex sententia Tiraquel. *dict. num.* 63. et Bertrand. *eodem cons.* Et ratio est, quia emphyteuta sic transigendo, irrequisito Domino, non incurrit caducitatem. Glos. et ibi Bart. *in l. nulli, ff. de trans.* las. *in leg. jusjurandum.* §. *pupillus ff. de jur. jur. num.* 4. Peregr. *de fideicom. art.* 40. *n.* 124. Franc. Marc. *ead. dec. n.* 8. Corb. *de caus. privat. ob alien. limit.* 28. Capic. *dec.* 155. *nu.* 15. Caroc. *de locat. fol.* 95. *n.* 6. 7. *et* 11. Redo. *eod. tractat. fol.* 521. *nu.* 37. Bur. *de laud. par.* 2. *insp.* 14. *nu.* 6. et Caldas. *de emph. extinct. lib.* 4. *cap.* 16. *n.* 49. *et* 50. dicit habere locum etiam, si adversarius omne jus cedat, et actionem, quam se dicebat habere adversus emphyteutam possessorem. Ampliat etiam habere locum, quando emphyteota possidens transigit, tradendo, sive restituendo rem emphyteuticam actori, si sola transactio attendatur. Unde, si mediante pecunia transactum est, nisi Dominus probet collusionem ad occultandam veram permutationem, non potest exigere a novo emphyteuta; quia emphyteusis, tanquam sua est restituta: *nisi* Dominus probet eum, qui rem restituit, tunc foisse verum Dominum, et multo fortius ex sententia, et re judicata: ubi etiam *n.* 51. limitat, quando quaestio fuit mota super pretii parvitate, et agitur remedio legis 2. *C. de resc. vend.* si enim emphyteuta transigens pretium suppleat, laudemium debetur.

Amplia 14. habere locum etiam, si emphyteuta consentiat alienationi: qoia dicitur alienare. Sed dic ut infra *qu.* 34.

Amplia 15. si quis emerit actionem ad emphyteusim, quam habebat aliquis ex aliquo titulo ab emphyteuta, si detentorem ejecerit, et possessionem fuerit ingressus, laudemium solvere Domino directo tenetur. Caldas, *de emphyt. extinct lib.* 4. *cap.* 16. n. 68. Sed emphyteusim possidebat, et verebatur, ne litem inferret, actionemque quam habebat adversus possidentem emit, laudemium non debetur, idem Caldas *ibidem n.* 69. et si plories contingat actionem vendi, ille duntaxat emptor laudemium solvero tenetur, qui ultimo loco emit, et detentorem a possessione dejecit, non autem priores.

Limita primo non procedere, si alienatio sit 28
facta inter comprehensos sub primaeva investitura, ad quos post mortem alienantis immediate emphyteusis perventura est: qoia tunc, sive translatio rei emphyteuticae fiat gratis, sive pretio aut per viam concessionis, renovationis, aut confirmationis laudemium *non* debetur. Amad. *eod. tract. quaest.* 12. *ver. quinimmo, et ver. quo autem*, ubi extendit in fine, etiam habere locum, si alienatio fiat in alios non successores, qui sint de comprehensis sub investitura, etiam si fiat in remotiorem: et *in quaest.* 42. *in fine extendit in jure quaerendo* Gab. *cons.* 84. *num.* 6. *lib.* 1. Soc. jun. *cons.* 70. *n.* 27. *lib.* 3. Cravet. *cons.* 464. *num.* 2. Ceph. *cons.* 27. *lib.* 1. n. 18. *usque ad finem*, cum aliis, quos adducit Burg. *d. insp. num.* 21. *et seq.* qoibus addendus est Surd. *dec.* 343. *sub num.* 19. ubi tenet etiam, si alienatio fiat in remotiorem, et Caldas *de emph. extinct. cap.* 16. *n.* 41. ubi dicit, quando alienatur in eum, qui vendenti erat successurus, secundum formam concessionis: qua 29
alienatio inter comprehensos. quolibet titulo, censetor concessa, etiam irrequisito Domino, Corb. *de caus. privat. ob alienat. limit.* 6. n. 5. Gab. *cons.* 88. *num.* 17. Clar. §. *emphyteusis, quaest.* 11. cum aliis per me citatis *de alien. q.* 1. *limit.* 14. Et procedit etiam si adsit pactum de *non* alienando, irrequisito Domino: cum haec promissio, sive pactum

habeat locum in alienatione facienda in extraneos, non autem inter comprebensos. Corb. *d. limit. n.* 5. Ceph. *cons.* 104. *n.* 12. *et cons.* 257. *num.* 10. esto, quod comprehensi in investitura essent potentiores. Rim. jun. *cons.* 368. *n.* 92. quos sequitur Burg. *d. insp. num.* 22. *et insp.* 18. reprobata opinione Pet. *de fideic. qu.* 3. *n.* 34. Et haec opinio comprobatur, quia haec alienatio dicitur potius quaedam refutatio, quam vere alienatio, Rol. *cons.* 41. *num.* 64. *lib.* 2. Tiraq. *de retract. lign.* §. 32. *glos.* 1. *num.* 45. *et* 54. Ceph *cons.* 199. *num.* 30. Brun. *cons.* 119. *num.* 23. Guid. Pap. *dec.* 411. *num.* 1. Amad. *d. quaest.* 12. *ver. quo autem.* Alex. *cons.* 190. *n.* 10. *lib.* 2. Corn. *cons.* 24. *lit.* O, *vol.* 2. Corb. *ead. limit.* 6. *n.* 4. Burg. *citata insp. n.* 23. Mant. *de tacit. lib.* 23. *tit.* 25. *n.* 5. loquens in feudo, et rationem affert: quia nibil interest Domini, quod feudum transferatur in eum, qui comprehensus est in investitura. Ruin. *cons.* 1. *n.* 59. Cravet. *cons.* 634. n. 16. Burg. *d. insp.* 2. n. 25. Grat. *discep. forens. cap.* 272. n. 11. et alias rationes affert Ceph. *d. cons.* 27. et ideo si emphyteusis concedatur duobus, in quibus non sit jus accrescendi, si unus vendat alteri, debetur laudemium. Gabr. *cons.* 84. *vol.* 2. n. 4. Caldas *de emphyt. extinct. cap.* 16. *n.* 31. Quae opinio venit declaranda, nisi consuetudo esset in contrarium, ut infra *qu.* 14. n. 7.

32 Limita secundo, quando est facta venditio cum pacto legis commissoriae, vel adjectionis in diem; quia in hoc casu laudemium non debetur. Tiraq. de *retract. convent.* §. 2. *glos. unica, n.* 17. Franc. Marc. *dec.* 572. *por.* 1. Guid Pap. *dec.* 48 cum aliis allegatis per Burg. *d. insp* 2. *n.* 16. ubi ipse distinguit. Aut pactum fuit appositum ab initio verbis directis, ipso jure resolutivis: aut est appositum verbis obliquis, seu dubiis: primo casu laudemium non debetur: Secundo casu, quando est factum pactum cum verbis obliquis, vel dubiis, et tunc laudemium debetur. Et idem, quando est appositum verbis directis, ex intervallo, post contractus publicationem, re integra. Tiraq. *glos.* 2. *n.* 8. *et* 9. *de retract. convent. ver. si vero,* ubi dicit, si pactum resolutivum non apponitur a principio, sed postea; et tunc quidem, aut re integra apponitur, et debetur Domino unica praestatio ratione contractus, ex quo erat ei jus quaesitum, sequitur Salso. *cell.* 3. et Burg. *dict. insp.* n. 20. et quomodo hoc pactum legis commissoriae, vel adjectionis in diem fiat, vide *de alien. quaest.* 1. n. 240. et quod laudemium non debeatur, resoluta venditione per praedictum pactum, quasi nunquam venditio fuisset facta, tradit etiam Caldas, *de emphyt. extinct. d. cap.* 16 n. 58. et habere locum extendit, si terminus solutionis prorogetur, *n.* 59. *et seq.* nisi tempus ad decennium extendatur.

33 Sed si vendatur res emphyteutica ad tempus, vel ad vitam venditoris, an Dominus consequatur laudemium, Salso. *in eod. tract.* tenet, quando est facta alienatio ad modicum tempus, citra decem annos, quod non debeatur; quia tunc non transfertur dominium; sed si sit facta ad vitam, expectanda erit mors venditoris, quae est in suspenso: nam si ipse vixerit ultra modicum tempus, tunc laudemium debetur, alias secus, idem Salsu. sub tit. *de form. locat. ad longum temp. n.* 3. et sequitur Burg. *ead. insp. n.* 38. Sed haec opinio est dubitabilis· quia concessio facta ad vitam, dicitur ad longum tempus, ut infra *qu.* 16, n. 3. et ideo videtur, quod laudemium debeatur per ea, quae dicuntur in *eod. quaest.* n. 1. Caetera autem pro venditione videnda sunt apud Burg. *d. insp.* 2.

Limita tertio, ex retractu, ut non solvatur 34
laudemium, ut quando emphyteusis venditur, et infra congruum tempus o statuto praefixum sit recuperata jure congrui vel consanguinitatis; nam ex hac recuperatione, seu retractu, non debetur laudemium si emptor illud solvit Domino, vel ei ab eodem Domino fuit remissum, cum consequutus fuerit ab ipso emptore: nam unicum laudemium debetur ex unico contractu in alium transfuso. Amad. *eod. tract. qu.* 39. circa finem. Sed si non fuisset solutum, neque remissum, deberetur, ut per Tiraq. *de retract. lign.* §. 29. *glos.* 2. *n.* 2. *cum sequentibus.* Verum, si res retrahatur elapso tempore a statuto assignato retractui, tunc si emptor admittat consanguineum, sive vicinum venditoris ad suum praejudicium; tunc laudemium debetur, tanquam sit nova venditio sponte facta; et idem dicendum est, si consanguineus, vel vicinus, cum esset infra tempus retractus, conveniat cum emptore, ut rem ipsi, non uti consanguineo seu vicino cederet, sed veluti extraneo illam vendat, tunc etiam laudemium debetur, ut per eundem Tiraq. *ead. glos.* 2. n. 5. *et seq.* et vide Redoan. *eodem tractat. fol.* 387. *n.* 29. *et seq.* de hac materia retractus loquente, an laudemium debeatur.

An autem retractus habeat locum in emphyteusi ecclesiastica, vide in tit. *de melior. quaest.* 10. *n.* 21. *et seq. de var. quaest. emph. qu.* 21. *n.* 8. et an etiam habeat locum quando res datur in emphyteusim vide in *d. q.* 21.

Limita quarto in pacto de vendendo, vel 35
promissione de vendendo, pro qua promissione non solvitur laudemium. Amad. *qu.* 35· *et qu.* 37. circa medium. Salso. *cell.* 9. *n.* 29. Bursat. *cons.* 254. *lib.* 3. Burg. *p.* 2. *insp.* 8. *n.* 8. Et ratio est, quia laudemium non debetur, nisi res sit tradita, ut supra vidimus ampliat. 5. Est et alia ratio, quia ex hac promissione de vendendo, emphyteuta non cadit a jure suo, ut diximus in *quaest.* 1. *de alien. n.* 290. *cum sequentibus,* ubi declaravimus, non habere locum, si pretium in vim dictae promissionis sit solutum promittenti, et res ab eo tradita sit, vel sit habita fides de pretio, et adde Cald. *de emph. extinct. lib.* 4. *cap.* 16. *n.* 74. *ver.*

decimo octavo: ubi declarat, quando contrahentes non excesserunt terminos simplicis promissionis de vendendo: nam, si ex verbis colligitur, quod voluerunt de praesenti contrahere, veluti, si certo, et designato pretio promitto tibi rem vendere et tradere, et intra certum tempus instrumentum venditionis facere, et tu similiter emere promittes, venditio contracta est, et laudemium debetur Domino.

36 Declara etiam, nisi adesset juramentum; quia tunc haberetur, ac si promittens, realiter, et actualiter de praesenti vendidisset. Seraph. *de privil. jur. privil.* 23. *n.* 12. ex sententia Io. And. *in add. ad Spec. de obligat. et sol. in Rub.* Alex. *in l. cum fundus* §. *servum tuum*, *ff. si cert. pet.* Aret. *in l.* 1. *de pign. act.* Rom. *sing.* 183. Felin. *in cap.* 2. *colum.* 4. *de rescript.* Gomez. *inst. de act.* §. *item si quis postulante colum.* 5. *in fine.* Boer. *dec.* 3. *n.* 2. Menoch. *cons.* 1. *n.* 234. *vol.* 1. Burg. *ead. inspec. n.* 12.

Contrarium tenet Dec. *in d.* §. *servum tuum* Grat. *lib.* 1. *resp.* 109. et alii, quos citat Seraph. ibid. *n.* 26. qui hunc articulum disputat ad partes, et tandem tenet opinionem Io. And. et aliorum, *n* 41.

37 Illud tamen notandum est, quod emphyteuta potest se liberare ab hac promissione de vendendo, protestando contra illum, cui fuit facta promissio de vendendo, quod est paratus suae promissioni satisfacere, et elapsis duobus mensibus non erit amplius obligatus. Seraph. *eod. privil. n.* 43. ex sententia aliorum; Nisi tamen in fine instrumenti adjecta esset clausula, quae communiter solet apponi per Notarios, per quam partes promittunt omnia, et singula contenta in instrumento attendere, et observare; etiam si illa clausula esset contenta sub dictione etc. Anguiss. *cons.* 202. *n.* 7. *vol.* 1. Burg. *ead. inspec. in fine.*

38 Praeterea observandum est, quod, si laudemium solvatur de promissione de vendendo, non deberetur postea aliud laudemium; Burg *ead. insp. in fine.*

39 Limita quinto, in contractu nullo, et invalido, scilicet quando est celebratus contra formam legis, vel statuti: ut cum minore, sine solemnitatibus, de quibus diximus *in quaest.* 1. *de alienation. limitat.* 9. vel cum muliere, sine consensu proximiorum, vel ex capite enormissimae laesionis: nam tunc laudemium non deberetur, nisi declararetur nullus ex causa de futuro, vel supervenienti post contractum: quia tunc deberetur. Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 2. *num.* 7. *et de retract. conven.* §. 6. *glos.* 2. n. 5. *et* 19. Amad. *eod. tract. quaest.* 39. Franc. Marc. *dec.* 606. *num.* 3. *par.* 1. Salso. eodem tractat. *tit. de form. locat. ad long. temp. n.* 9. *in fine*, et clarius *cellul.* 10. n. 9. Burg. *par.* 2. *insp.* 10. *n.* 2. *de laud.* Surd. *decis.* 122. *n.* 10. et plures refert Redoan. *eodem tractat. fol.* 381. *n.* 19. Et ratio est, quia emphyteuta non cadit a jure suo, per alienationem nullam, et invalidam, ut late diximus *d. limit.* 9. Et venditio nulla, non potest dici venditio, et statutum loquens de venditione, non obligat nisi sit valida. Surd. *dec.* 11. *et seq.* et eandem opinionem tenet Caldas *de emphyt. extinct. cap.* 16. *n.* 69. *et seq.* qui plures cumulat.

40 Sed, si laudemium esset solutum ante declarationem nullitatis, et declaretur contractus nullus, laudemium restitui deberet emptori. Salso. *eod. tract. tit. de form. locat. ad long. temp. n.* 9. *in fine.* Foller. *de cens. ver. hujusmodi* n. 36. subdens, quod sit locus condictioni indebiti; cum tali casu laudemium non debeatur: unde, si fuit solutum, potest indubitanter repeti, et sequitur Burg. *dict. inspec.* 10. qui allegat. Bertran. *cons.* 114. Franc. Marc. *dec.* 606. Amad. d. q. Salso. *cellul.* 10. *n.* 9. Et ratio est, quia res illa, cum de jure vendi, nec tradi poterat, nunquam fuit tradita nec vendita; et eandem opin. tenet Caldas citato loco *n.* 69. ubi allegat Pinel. *in l.* 2. *C. de rescind. vend.* Foller. *de cens. f.* 139. n. 56. et alios, et *n.* 70. dicit quod sententia nullitatis inter contrahentes praejudicat Domino, sed ipse, lite pendente, poterit liti resistere, et causam nullitatis defendere.

41 Limita sexto, si emphyteuta alienavit, et ante traditam possessionem, re integra de communi consensu contrahentium discessum sit ab alienatione; quia tunc laudemium non debetur. Franc. Marc. *dec.* 662. n. 3. *par.* 1. Salsu. *tit. de laud. duplic. col.* 2. *in fine.* Ubi ampliat etiam si in alienatione intervenisset clausula constituti, vel retentionis ususfructus, aut fuerint dati fidejussores, vel pignora, seu arrhae pro parte pretii; quem sequitur Burg. *inspec.* 11. *in princ.* ubi alios refert; et ratio est, quia non dicitur alienasse, nisi deventum fuerit ad traditionem, et laudemium etiam non est solvendum, supra *ampl.* 5. *ver. contrarium*; nec potest deveniri ad novam investituram, cum ratione novae investiturae debeatur laudemium. Sed, si ad traditionem fuisset deventum, tunc duplex laudemium deberetur, unum ex priori, alterum vero ex alia nova alienatione: quia potius esset contractus, quam dissolutio, neque res est integra. Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 2. *n.* 39. Amad. *qu.* 38. *ver. adde tamen, et in ver. deberetur*; quemadmodum, si emphyteuta alienasset, et confestim recuperasset, nihilominus privaretur jure suo. Clar. §. *emph. quaest.* 13. *ver. sed quid.* Sed de hoc videnda est *quaest.* 1. *de alien. ampl.* 3. ubi late diximus, et adde Franc. Cald. *de emph. extinct. lib.* 4. *cap.* 16. *n.* 46. *et seq.* Dicens, quod rei traditio in hoc casu solum consideratur, non pretii solutio, et usque ad traditionem posse contrahentes poenitere, et resilire de communi consensu, etiam si arrhae datae sint, non obstante clausula constituti. Imo, neque ipsa traditio poenitentiam, aut contractus revocationem impedire poterit, si modo statim in ipsa traditione contingat. Et *n.* 20. quaerit, si

Titius emit emphyteusim pro aureis 200. et non habens unde solveret, cessit actionem Sempronio, an unicum laudemium solvi debet, an vero duplex? Et concludit unicum tantum deberi; quia res non erat tradita, sed promissum tradere: sed si fuisset tradita, duplex laudemium deberetur, et nu. seq. hoc declarat.

42 Limita septimo, quando emphyteusis alienatur conditionaliter: nam, pendente conditione, non debetur laudemium, quia non est perfecta alienatio. Cravet. *cons.* 332. n. 6. Guid. Pap. *cons.* 126. *n.* 2. *et dec.* 48. Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 2. *n.* 22. *ver. nec item.* Soc. jun. *cons.* 70. *n.* 34. *lib.* 3. Amad. *quaest.* 36. *circa finem*: sicut, ut nec de venditione conditionali sit solvenda gabella, dicit Rim. jun. *cons.* 508. *n.* 5. Surd. *dec.* 305. *n.* 16. *et* 18. ubi nec solvitur, quando contractus celebratur in diem, etiam certum, ante eventum diei, quando autem dicatur facta venditio sub conditione diximus *in dicta quaest.* 1. *de alien. n.* 316. *et seq.* et si soluta fuerit, veniente conditione, iterum solvi non debet. Rim. *eod. cons. num.* 5. et Amad. *ead. quaest. ver. si tamen.* Burg. *inspec.* 16. *in princ.* Et ideo, adimpleta conditione, laudemium debetur, et habetur ac si ab initio contractus fuisset pure celebratus. Tiraq. *ead. glos. num.* 26. Amad. *dict. quaest.* 36. Menoch. *cons.* 38. n. 20.
43 Burg. *dict. insp. n.* 9. qui alios refert: ex quo infertur, quod, si contractus celebratus sit tempore unius conductoris, et purificata sit conditio tempore alterius, laudemium debebitur secundo, et non primo Burg. *citata inspec. n.* 3. et onus pro-
44 bandi conditionem fuisse purificatam Domino incumbit, tanquam suae intentionis principale fundamentum. Masc. *de prob. concl.* 243. n. 4. *et seq. vol.* 1. Gabr. *cons.* 5. *n.* 34. *vol.* 1. Bertaz. *cons. civili* 19. *num.* 25. *lib.* 1. et Caldas *de emphyt. extinct. lib.* 4. *cap.* 16. *n.* 73. *ver. decimoseptimo.*

45 Declaratur tamen quando deventum esset ad traditionem, pendente conditione; quia tunc laudemium deberetur, cum dominium translatum sit novo emphyteutae, dummodo quod traditio pariter non sit conditionalis, prout in dubio praesumitur; Tiraq. *ead. glos.* 2. *n.* 30. *et seq.* Burg. ex sententia Anguisso. *cons.* 3. *n.* 29. qui de communi testatur *insp.* 16. *n.* 7. et vide omnino. quae dixi *in d. quaest.* 1. *de alienat. n.* 320. quod intelligendum est juxta quae diximus *in eadem quaest. n.* 319. nisi res tradita sit locus munitissimus, vel difficilis recuperationis, propter potentiam adversarii: nam tunc emphyteuta ob rei traditionem, conditione pendente, factam, caderet a jure suo; cum eo casu fieret durior conditio Domini, et praesumeretur in fraudem, ut etiam notat Burg. *loco citato, n.* 8. ex sententia Corb. *dict. caus. limit.* 36. *n.* 4. et Tiraq. *eod. glos.* 2. *n.* 32.

Contrarium tenet Caldas supra citato loco, quod scilicet habeat locum etiam si ad traditionem sit progressum, aut etiam ad pretii solutionem; sed si conventum esset, ut pretium solvatur post diem certum, ante adventum diei, Dominus laudemium petere non potest: ubi etiam intelligit, quando in ipso contractu adjecta est dilatio, non si ex intervallo, et nisi dilatio ex aliqua causa extrinseca non augendi pretii, est concessa. Unde si res vendita est, ut remitteret emptor aureos 200. quos ei alias debebat, ex his quoque 200. aureis Domino laudemium est solvendum.

Limita octavo, si venditio sit celebrata pro 46
nomine pretii declarandi, et taxandi per tertium, quo casu talis venditio habet conditionem, si ille tertius pretium fuerit arbitratus, nec antea perficitur, ut per Gab. *cons.* 64. *vol.* 1. *num.* 4. Rim. jun. *cons.* 73. *n.* 19. et interim Dominus non poterit petere laudemium; quia etiam emphyteuta vendens tali modo, non cadit a jure suo. Bald. *in l. haec venditio, ver. dico quid si emphyteuta, ff. de cont. empt.* Corb. *d. limit.* 36. *num.* 3. Petra. *de fideicom qu.* 8. *numer.* 134. Et dicta venditio tertio non declarante, ut quia noluerit, vel mortuus fuerit, non valet. *Inst. de empt. et vend.* §. *pretium*; et ideo solutio laudemii locum habet, si fuerit facta declaratio, et liquidatio pretii per dictum tertium; et tunc erit perfecta venditio, ut per Doctores supra allegatos; et idem dicendum est, si venditio fuerit facta ad mensuram, quae etiam conditionalis est, ex quo ad translationem dominii est imperfecta ante mensurationem respectu pericoli rei etiam sequuta traditione, ut per Soc. jun. *cons.* 26. n. 13 *cum seq. lib.* 1. Rol. *cons.* 7. *n.* 21. *vol.* 3. Alex. *cons.* 33. *num.* 4. *vol.* 6. Aret. *cons.* 11. *n.* 1. Paris. *cons.* 59. *n.* 1. *l.* 1. Ioseph Ludov. *dec. Perus* 60. *n.* 6. Soc. sen. *cons.* 128. *n* 1. *lib.* 3. Menoch. *cons.* 26. *n.* 29. Purp. *cons.* 64. *n.* 6. Becc. *cons.* 13. n. 6. Noni. *cons.* 81. *n.* 6. *et* 14. Rim. jun. *cons.* 418. *n.* 12. Mozz. *de contract. tit. de empt. et ven. n.* 8. de qua materia videndus est omnino Bertaz. *de claus. clausul.* 30. *glos.* 6.

Limita nono, non habere locum in alienatio- 47
ne, sive cessione necessaria quae fit ex legis, vel Iudicis necessitate, invito emphyteuta, prout est subhastatio: sed tantum habere locum ea, quae in principio hujus quaestionis diximus in alienatione voluntaria, et spontanea. Ias. *in. l. fin. n.* 48. *C. de jur. emph.* Gab. *cons.* 84. *num.* 10. Cravet. *cons.* 215. *n.* 3. Tiraq. *de ret. lign.* §. 29. *glos.* 2. *num.* 2. cum multis aliis allegatis per Burg *p.* 2. *insp.* 1. *n.* 13. Et habet locum etiam, si expresse conventum sit in investitura, ut quovis modo emphyteusis alienetur, solvatur laudemium; cum haec conventio de voluntaria, non de necessaria intelligenda sit, Rol. *cons.* 2. *n.* 16. cum aliis allegatis per Burg. *ibidem n.* 15. et Bursat. *cons.* 305. *n.* 30. *et seq.* Et quamvis pro hac sua opinione
Burg. multos referat: tamen ego credo, quod con- 48
trarium tenendum sit; quia culpa emphyteutae non debet nocere Domino directo, et propterea

quando causa necessaria oritur ex obligatione contracta per ipsum alienantem, debetur laudemium. Vinc. Franc. *dec.* 277. Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 14. *num.* 10. 13. *et* 14. Amsd. de Pont. *de laud. quaest.* 27. quem allegat Franc. citato loco Bursat. *cons.* 44. *n.* 31. *l.* 1. ubi allegat Aym. consnet. Alver. qui de communi testatur, dicens ex meute omnium tam de alienationibus, donationibus, et permutationibus, quam de dationibus in solutum, sive voluntariis, sive factis per viam subhastationis, et judicis decreto, deberi semper laudemia. Et opinionem Vinc. de Franc. imo potius totius Senatus, sequutus est etiam Senatus Pedamontanus, ut per Thess. *dec.* 239. et de hac opinione, hodie non est dubitandum, quia eam sequuta est Rota Romana, de qua per Cavaler. *dec.* 360. *num.* 4. referens dictam decisionem Franch. Grat. *discept. forens. cap.* 544. *n.* 19. Burg. sibi contrarius *eod. tract. p.* 2. *insp.* 45. *n.* 11. et addo Cald. *de emph. extinct. l.* 4. *cap.* 16. *n.* 6. quod intelligitur, ex necessitate tantum proveniente ex lege, nullo prorsus accedente hominis ministerio, ut in casu dotis, in judicio familiae herciscundae, et in casu testamentariae translationis.

49 Limita decimo, si secundus emphyteuta constitutus a primo, de consensu Domini jus emit, primo emphyteutae competens, Ias. *in l. fin. n.* 40. *C. de jur. emphyt.* ex sententia Anan. *cons.* 90. sequitur Anch. *cons.* 55. et Caldas. *de emph. extinct. c.* 16. *num.* 39.

50 Sciendum denique est, quod si in investitura adest pactum, ut quovis modo emphyteusis alienetur, laudemium solvendum sit; istud pactum non extenditur ad alienationes, ex quibus de jure laudemium non debetur. Brun. *cons.* 44. *n.* 9. *et seq.* quis etiam stante pacto, quod emphyteuta non possit alienare irrequisito Domino, tale pactum intelligitur in alienatione facienda in extraneos, non autem inter comprehensos, ut supra diximus *n.* 30. sequitur Burg. *inspec.* 18. *p.* 2. *in princ.*

Sed, si cautum sit, ut in casibus in quibus laudemium non debetur, nihilominus solvatur Domino laudemium, mediante tali expressione, debebitur, quia tale pactum afficit promittentem, et ejus haeredes, *dec. Aven.* 143. *n.* 4. et similem cautelam ponit Ias. ex meute aliorum *in l. fin. Cod. de jur. emph. n.* 58. sequitur Burg. *de laud. inspec.* 18. *n.* 4. *par.* 2. 51

Hoc etiam sciendum est, quod si emphyteuta hodie vendat et cras Dominus desierit esse Dominus directus, quod fieri potest, alienando, cedendo, vel alio titulo transferendo dominium directum, an pristino Domino debeatur laudemium, vel secundo? Hanc quaestionem movet Boerius, in *Consuet. Bituric. tit. des feud. censes*, §. 23. *colum.* 1. et primo deberi tenet juribus, rationibus per ipsum allegatis, quas refert Caldas *de emph. extinct. dec.* 16. *n.* 86. *ver. quid autem*, ubi ad finem tenet contrarium, quod scilicet novo Domino debeatur, per tex. *in l. si tertius sexto*, §. *si quis prius*, *ff. de aqua pluvia arcen.* et ex aliis rationibus. 52

QUAESTIO IX.

SUMMARIUM

Laudemium non debetur ex pignoratione. n. 1. — Non habet locum si res sit pignorata pro tanta quantitate, ut non sit spes luitionis. n. 2. — Subdeclara, quando emphyteusis esset antecessorum emphyteutae, n. 3. — Declaratur 2. si deventum sit ad traditionem, n. 4. — Subdeclaratur ibid. — Declara 3. quando esset res pignorata ad longum tempus quod Auctori non placet, n. 5.

1 Non inutilis erit haec indagatio, an scilicet, ex pignoratione debeatur laudemium? Et dicendum est, quod non. Neviz. *cons.* 88. *num.* 18. Amsd. de Pont. *de laud. qu.* 33. Bursat. *cons.* 171. *n.* 56. *vol.* 2. Ratio est, quia nec etiam emphyteuta ob pignorationem, et hypothecationem cadit a jure suo, ut late diximus *de alien. qu.* 1. *num.* 237. Secunda ratio est, quia *lex fin. Cod. de jur. emph.* non prohibet pignorationem, sed venditionem; et quod laudemium non debeatur pro emphyteusi hypothecanda, tenet Rota *p.* 4. *divers.* 183. *n.* 6.

2 Declara quando emphyteusis fuit pro tanta quantitate pignorata, et hypothecata, ut verisimiliter non esset spes luitionis: quia tunc laudemium deberet solvi, cum etiam caderet a jure suo, ut diximus *in ead. quaest. n.* 242. Amsd. *dict. quaest.* Salso. *eod. tract. cellul.* 10. *n.* 67. Burg. *de laud. par.* 2. *insp.* 17. *n.* 4. et diceretur alienatio. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 3. *n.* 9.

Subdeclara istam declarationem non habere locum, quando emphyteusis fuisset antecessorum ipsius emphyteutae: quia tunc propter affectionem, quam haberet locum verisimilitudo illa, eum esse dictam rem derelicturum, et non redempturum, etiam si pignorasset tanti, quanti valet, aut pluris, Burg. *dict. insp. num.* 6. ubi allegat Tiraq. Alph. et Alciat. 3

Declara secundo, habere locum in simplici pignoratione, sive hypotheca generali; secus, si specialiter titulo pignorationis ad traditionem rei 4

emphyteuticae sit deventum, tali pacto, ut is, cui pignus fuerit datum, fructus percipiat; tunc enim laudemium debetur, quia dominium fuit translatum, et emphyteuta hoc casu caderet a jure suo, ut diximus in *dict. quaest.* 1 *n.* 243. et hanc opinionem tenet Burg. *citata insp. n.* 7. Amad. *dict. quaest.* 33. *prope finem.* Ubi subdeclarat hanc declarationem non procedere, si re vera pignus sit absque aliqua fructuum perceptione nulla existente fraudis suspicione, licet emphyteusis pro aequivalenti pretio esset pignorata, et sequuta etiam traditione, quem sequitur Burg. citato loco, et hujus opinionis est Salso. *citata cellul. n.* 15.

Declaratur tertio quando pignoratio fuit facta ad longum tempus, ultra decennium; quia tunc 5
solvitur laudemium, secundum Salso. *in eod. tract. praelud.* 4. *n.* 22. quem videtur sequi Burg. dict. inspec. in fine; quod ego non eredo; quia esset contra regulam generalem, quod emphyteuta non cadit a jure suo propter hypothecam, et pignus, ut in *d. quaest.* 1. *num.* 237. quia non est proprie alienatio. Clar. §. *emphyt. q.* 18. *et* 22. Seraph. *dec.* 794. *n.* 9. cum non deventum sit ad traditionem, et *l. fin.* prohibeat solum venditionem, non pignorationem.

QUAESTIO X.

SUMMARIUM

Laudemium debetur ex impositione census super re emphyteutica, n. 1. — Contrarium, quod non debeatur, n. 2.

Laudemium non debetur, quando res censualis venditur, neque requiritur consensus Ecclesiae, n. 3.

Si emphyteuta imponat censum super re emphyteutica, an debeatur Domino directo laudemium? Tiraq. *de retract. lign.* §. 6. *n.* 5. *et seq. glos.* 1. te-
1 net, quod debeatur; et eum sequitur Amad. de Pont. *de laud. quaest.* 41. dicens, quod debetur pro rata, pretii, sive capitalis census: et hanc opinionem sequitur Surd. *dec.* 204. *n.* 6. Et pro eadem opinione facit, quod ex impositione annuae pensionis, debetur laudemium, ut infra *qu.* 35. *in fine.*

2 Contrarium tenet Burg. *de laud. insp.* 20. *n.* 19. *par.* 2. *per tex. in l. fin. C. de jur. emph.* ubi disponitur, quod laudemium debetur ex venditione, et aestimatione emphyteusis: et sic, quando dominium utile transfertur in aliam personam, non comprehensam in investitura; sed impositio census est quaedam hypothecaria suppositio, pro qua laudemium non debetur; et hanc opinionem tenuit ante ipsum Sals. *eod. tract. cellul.* 2. *n.* 3. Licet *cellul. n.* 25. contrarium senserit. Et praedictam sententiam tenere affirmat Bur. Boer. *in Consuet. Biturg. tit. des costumes des fiez.* §. 4. *in fine, et* §. 18. *col.* 2. Io. Sains. *in Consuet. Turon. art.* 5. *circa princ.* et Cassan. *consuet. Burgun. tit. des censes. Rub.* 1. *glos.* 1. *n.* 15. Quam ego quoque amplector, quia, ut laudemium debeatur, requiritur, quod res tradatur, ut supra dixi *quaest.* 8. *n.* 13. sed ex impositione census res non venditur, neque utile dominium transfertur in emptorem census, sed solum venditur jus exigendi certam quantitatem fructuum ex illa re; praeterea est quaedam species servitutis; et sicut per impositionem servitutis non debetur laudemium, ut supra dixi quaest. 8. ita etiam ex impositione census; et quod sit species servitutis, probavi *in quaest* 1. *de alienat. sub n.* 118. igitur, etc. Insuper laudemium debetur ex nova investitura, et ex mutatione personae, ut supra dixi *qu.* 2. *n.* 2. *et quaest.* 7. *n.* 20. Cum ergo persona non mutetur, neque opus est, ut fiat nova investitura, sequitur, quod laudemium non debeatur. Neque hujusmodi impositio est damnosa Domino; quia si emphyteusis revertatur ad Dominum ob aliquam causam, revertitur sine aliquo onere servitutis, et hypothecae, aut alterius obligationis, quia resoluto jure datoris, resolvitur jus acceptoris *l. lex vectigali ff. de pign.* ut late diximus in *tit. de renunc. qu.* 3. *et de solut. can. ampl.* 37. Denique pro hac opinione facit, quod per impositionem census, emphyteuta non cadit a jure suo, quando in investitura non esset prohibita alienatio, ut tenuimus *in d. q.* 1. *n.* 118. 3

Hoc autem notandum venit, quod si alienatur res censualis, (cujus materiam posuimus *in praelud.* 8.) laudemium non debetur; quia nec etiam in alienatione requiritur Ecclesiae, sive Domini consensus, ut ibi diximus, et hanc opinionem tenet Rot. *in recent. par.* 1. *dec.* 400. *n.* 8. quam decisionem etiam allegavimus *in d. q.* 8. *n.* 19.

QUAESTIO XI.

SUMMARIUM

Emphyteuta volens vendere, septem requisita observare debet, et quae sint, n. 1. — Emphyteuta postquam requisita praedicta observaverit, poterit vendere sine consensu Domini, n. 2. — Emphyteuta expectato alio bimestre, si Dominus est negligens in immittendo novum emphyteutam in possessionem, poterit ipse illum investire, et in possessionem mittere, n. 3. — Laudemium amittit Dominus, si intra duos menses noluerit immittere in possessionem novum emphyteutam, n° 4. - Laudemium Domino debetur, si re integra, ante translationem possessionis, etiam elapso primo bimestre, immittat in possessionem novum emphyteutam, n. 5. — Laudemium debetur Domino, immisso novo emphyteuta in possessionem, laudemio non petito, n. 6. — Laudemium nunquam censetur remissum, nisi pacto conventum sit, n. 7. — Dominus potest purgare moram, ut laudemium non amittat, re integra, n. 8. — Dominus potest moram purgare, re integra, si velit aliis praeferri in emptione, n. 9.

Emphyteuta volens vendere debet observare requisita a lege *fin. C. de jur. emph. et a c. potuit de locat.* quae enumerat Ias. *ibi n.* 13. et Redo. *de*
1 *reb. Eccl. non alien. fol.* 515. *num.* 1. *et* 2. quae etiam nos posuimus *in princ. quaest. primae de alien.* Neque erit inconveniens hic repetere pro intelligentia praesentis quaestionis. Primo enim debet requirere dominum, an velit emere. Secundo debet denunciare pretium, quod ab aliis offertur. Tertio, quod pretium denunciatum sit vere inventum, non fictum, non simulatum. Quarto, quod
2 Domino non respondente, expectet per duos menses a die denunciationis. Quinto, quod vendat solum jus sibi competens, hoc est dominium utile, sua melioramenta. Sexto, quod non vendat personis prohibitis. Septimo, quod cum vendit, non ceciderit prius a jure suo, et elapso bimestro et nullo dato responso per Dominum, potest emphyteuta
3 aliis, sine consensu ipsius Domini, vendere, et elapso alio bimestre, si nulla existente causa contradictionis, neglexerit Dominus novum emphyteutam de emphyteusi investire, ac eum in possessionem illius rei emphyteuticae vendit a veteri emphyteuta inducere poterit ob licentiam sibi datam *a leg. fin. Cod. de jur. emphyt. in ver. sin autem novum*, illum induci in possessionem, et sic Dominus habet quatuor menses, duos scilicet ad respondendum, si velit emere, et alios duos ad immittendum novum emphyteutam in possessionem; et hoc probatur per dictam *leg. fin. in dictis ver. conjunctis simul.*, ut bene notat Ias. ibi *n.* 52. et Caldas *de jur. emph. de emphyt. extinct. cap.* 16. *n.* 2. His praemissis dubitandum venit; an Dominus amittat suum laudemium, si intra illos duos alios menses non immiserit in possessionem novum emphyteutam, sed a veteri emphyteuta fuerit immissus, prout potuit, ut supra dictum est?
4 Salyc. *in d. l. fin. col. pen.* tenet quod Dominus hoc casu amittat laudemium, et cum sequitur ibi Ias. *n.* 51. *et seq.* Red. *fol.* 386. n. 21. Amad de Pont. *de laud. quaest.* 16. *circa medium, et qu. seq. in princ.* et Burg. *eod. tract. par.* 2. *inspec.* 42. *in princ.* Et ratio est, quia, ex quo Dominus fuit negligens, habetur ac si concessisset, et tacite approbasset emphyteutam novum, ut Ias. dicit citato loco; et quia etiam laudemium solvitur propter receptionem et novam investituram, quam facit Dominus novo emphyteutae; unde, dicta causa cessante, cessare debet laudemii solutio; sequitur idem Caldas *d. cap.* 16. *n.* 2.

Secus autem est, si Dominus re integra ante 5
translationem possessionis approbet alienationem, et immittat novum emphyteutam in possessionem emphyteusis, etiam elapso primo bimestre; quia, licet tunc alienatio sit valida ob lapsum primi bimestris, sine consensu Domini facta, tamen laudemium debetur; quia nondum est lapsum secundum bimestre, ut dicunt praed. Doctores, ratione approbationis novae investiturae, ac immissionis in possessionem factae infra dictum secundum bimestre; et sequitur Bursat. *cons.* 137. *n.* 23. 32. *et* 33. *col.* 2. quem etiam refert Burg. *citata insp. n.* 2.

Illud etiam scire oportet, quod immisso no- 6
vo emphyteuta in possessionem emphyteusis non petito per Dominum laudemio, peti poterit: nam consensus Domini habet locum, quoad expressa, et sic ad facultatem alienandi, non autem ad tacita, et sic ad remissionem laudemii, Caval. *dec.* 33. *n.* 26. *par.* 1. Bursat. *dict. cons. n.* 24. Amad. *qu.* 14. Burg. *dict. insp.* n. 3. Et quia etiam nun- 7
quam censetur derogatum juri de petendo laudemium, nisi pacto conveniatur, idem Bursat. ibi *n.* 17. et idem tenet Cald. *de emph. extinct. eod. cap.* 17. *n.* 3. dicens nihilominus illud petere posse, et exigere: quod intellige (dicit ipse) modo petat; aliter videtur remittere, et licet supra *qu.* 8. *n.* 8. ex sententia Amad. Sals. et Burg. dictum fuerit, quod Dominus approbando emphyteutam, amittit laudemium; de qua opinione dubitat Surd. et nos ibi dubitavimus, et idem Burg. *insp.* 2. n. 41. tenet etiam, quod si Dominus simpliciter recipiat canonem a novo emphyteuta, emptore emphyteusis, non sibi praejudicat in petendo laudemium, nisi certior factus esset de alienatione, ex mente Amad. *eod. tract. q.* 16. Anchar. et Salso. *cellul.* 8. *n.* 31. Nihilominus stantibus praedictis, et aliis adductis supra, *quaest.* 1. *n.* 11. *et in dict. qu.* 8. *n.* 8. dubitari utique potest, quod etiam per re-

ceptionem canonis scienter non censeatur remisisse jos laudemii. Comprobatur etiam alio fundamento: quod quando duo competunt, per renunciationem unius, non est alteri renunciatum, nisi unum esset accessorium alterius: ut diximus *de renunc. quaest.* 7. *n.* 8. Deinde per remissionem caducitatis non est remissum jus petendi canones, ut *de solut. can. qu.* 1. *n.* 288.

Quaerit etiam Ias. *in ead. leg. fin. n.* 52. An Dominus possit moram purgare post lapsum secundi bimestris, ex quo negligens in recipiendo, et investiendo novum emphyteutam, ut laudemium non amittat? Et tenet, quod potest moram purgare, re integra, idest nondum novo emphyteuta inducto in possessionem, ac investito per primum emphyteutam, ex sententia Salyc. et Guar. *in d. l. fin.* quos sequitur Redoan. *citato loco n.* 22. Quia etiam Dominus potest moram purgare per lapsum primi bimestris, intra quod nullum dedit responsum, an velit emere re integra, scilicet emphyteusi nondum vendita, et sic alii praeferri, ut per eundem Ias. *ead. l. fin. n.* 25. *et* 52. Redoan. *eod. n.* 22. Corb. *de caus. privat. ob alien. limit.* 5. *sub n.* 2. Amad. *dict. q.* 17. Salso. *de laud. dup. col.* 9. Burg. *citata insp. in fine.*

QUAESTIO XII.

SUMMARIUM

Laudemium non debetur ex cessione litis, quando emphyteuta non possidet rem emphyteuticam, secus si possideat, n. 1 — Quod limitatur, nisi cessio fiat comprehenso in investitura, n. 2.

Videamus, an renunciatione, vel cessione, quam facit actor liti, et instantiae per eum motae super recuperatione emphyteusis, laudemium debeatur? Haec quaestio pendet ab Ampl. 13. quam posui supra qu. 8. ubi diximus, quod emphyteuta transigens super re emphyteutica, irrequisito Do-
1 mino, non cadit a jure suo. Et distinguendum puto, prout ibi: aut scilicet emphyteuta possidebat rem emphyteuticam, et per cessionem litis abdicavit a se dictam rem, et sic dicetur alienatio, et dominii translatio, et per consequens laudemium debebitur; et quia etiam emphyteuta transigendo caderet a jure suo, et hanc opinionem tenet Burg. *de laud. par.* 2. *inspec.* 43. n. 4. Ubi
2 limitat, nisi cessio litis fiat comprehenso in investitura, quia in hoc casu est licita omnis alienatio, ut supra diximus *quaest.* 8. *n.* 28. et in specie nos diximus *in limit.* 25. *in fine de alienat. qu.* 1. Aut adversarius possidet rem emphyteuticam, et tunc per cessionem litis, non debetur laudemium, cum nec sit alienatio, nec translatio utilis dominii in alienam personam. Burg. *citato loco in princ.* Et hanc distinctionem prius approbavit Bertran. *cons.* 321. *lib.* 1. Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 14. n. 63. quos refert, et sequitur Redo. *de reb. Eccl. non alien. quaest.* 11. *ver. ista autem quinquagesima n.* 35. *fol.* 386. qui loquuntur in transactione. Et ideo est differentia inter transactionem, et cessionem, quae fit super instantia litis tantum, cum is nihil dare censeatur; alius vero jus suum, sive actionem remittat, et is dare censetur secundum Doctores, quos refert Burg. *d. insp.* Et hoc fuit originale dictum Bal. *in l.* 1. *Cod. de bon. mat. et in l. si inter vos, C. com. utri. jud.* quem refert Tiraq. *in ead. glos. n.* 73. sed ipse dicit, quod nihil videt, praeter verborum quandam diversitatem, rerum vero nullam.

QUAESTIO XIII.

SUMMARIUM

Fidei commissarius an teneatur solvere laudemium n. 1. Haeres non tenetur solvere laudemium, n. 2. sed quomodo hoc intelligendum sit, n. 5. et 7. — Fideicommissarius est haeres primi testatoris, non haeredis gravati, n. 3. — Haeres, si solverit laudemium, fideicommissarius non tenetur solvere, n. 4. — Legitimatus per rescriptum Principis, an teneatur solvere laudemium, n. 6.

Accidit saepe, quod testator instituat haeredem in bonis emphyteuticis, et gravet ipsum, ut restituat bona alicui? et quomodo hoc fieri possit, late diximus *de succ. in bon. emph. q.* 3. Quaeritur modo, si fideicommissario fiat restitutio, et ingre-
diator possessionem an laudemium solvere tenea- 1
tur Domino directo? Cagn. *in l.* 2. *Cod. de pact. inter empt. et vend. n.* 237. *in fine* tenet, quod non;

quem sequitur Red. *de reb. Eccl.* non *alien. fol.* 386. *n.* 23. cum aliis, quos refert, et alios citat Burg. *de laud. insp.* 44. *in princ. par.* 2. Quod ipse intelligit, quando emphyteusis quaeritur personis, alias successuris et sub investitura comprehensis, ex sententia Brun. *cons.* 44. n. 11. ut puta, si titulo fideicommissi, seu restitutionis emphyteusis de patre in filium, nepotem, aut alium descendentem per rectam lineam: et idem tenet Salso. *de laud. quaest.* 1. *princ. n.* 2. quia inter eos non fit alienatio, sed dominii continuatio. Vel si emphyteusis esset concessa pro
2 se, et haeredibus suis quibuscunque: nam tunc, nec fideicommissarius tenetur solvere laudemium;
3 cum ipse dicatur haeres primi testatoris, non autem haeredis gravati: ut per Mich. Crass. §. *successio, quaest.* 9. *n.* 17. et per Castr. *consil.* 64. et alios, quos refert, et haec est com. op. ut per infinitos, quos congerit Fusar. *de fideic. quaest.* 224. secus autem, si emphyteusis sit devoluta extraneis, vigore fideicommissi, quia tunc ratione novae investiturae, ac immissionis in possessionem, debetur laudemium, idem Brun. citato consilio, quem refert, et sequitur Burg. ibidem.

4 Advertendum tamen est, quod si haeres solvit laudemium, fideicommissarius in restitutione fideicommissi aliam solutionem laudemii facere non debet: cum per fideicommissum succedatur testatori, et non haeredi gravato. Burg. *citata insp. n.* 5. ex sententia Solae in Com. Ducat. Sab. *de jur. emph. glos.* 1. *n.* 21.

5 Sed quomodo intelligatur illud, quod dictum est supra, si emphyteusis sit concessa pro se, et haeredibus suis quibuscunque, declarare oportat: nam si intelligeretur de extraneis haeredibus, et fideicommissariis, quod non teneantur solvere laudemium, esset contra ea, quae saepe diximus, quod ex mutatione personae novae, laudemium debetur: et ideo intelligendum est de suis haeredibus, qui sunt successuri, et comprehensi in investitura, cum in illis sit quaedam continuatio, et per consequens fideicommissarius non tenetur solvere laudemium: quia haeres suus, et comprehensus in investitura non tenetur solvere laudemium, cum dominium non dicatur mutatum, sed continuatum: sed si institueretur haeres extraneus, vel collateralis non comprehensus sub investitura, tunc laudemium deberetur, et per consequens, si fideicommissarius. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 385. *n.* 13. qui loquitur etiam in legatorio, sed de legatorio dicemus infra *quaest.* 19. Et eandem opinionem tenet Amad. de Pont. *de laud. quaest.* 31. *in princ.* Salso. *quaest.* 1. et plures cumulat Burg. *eod. tract. insp.* 32. n. 5. Et haec distinctio comprobatur, quod haeres, ex successione universali ab intestato in bonis emphyteutae non debet solvere laudemium, quando scilicet succedunt filii, nepotes, vel alii comprehensi in investitura. Amad. qui de con. testatur *eod. tract. quaest.* 12. *ver. et quoad renovationem*, cum per dictam acquisitionem, non sit mutatum dominium, et ideo non indiget nova investitura. Calc. *cons.* 3. n. 24. Dec. *cons.* 331. n. 2. Bursat. *cons.* 137. *n.* 49. *vol.* 2. *et cons.* 18. *n.* 4. *lib.* 1. Ubi dicit hoc procedere, etiam in filio legitimato per rescriptum Principis, loquens in feudo, quod non debeat solvere laudemium Ecclesiae, ex sententia Emil. *cons.* 132. Burg. *insp.* 39. *par.* 2. *in* 6
princ. reprobata opinione Clar. *in* §. *emphyteusis quaest.* 31. quod scilicet legitimatus non succedat in emphyteusi ecclesiastica, in profana autem sic. Sed de hoc videnda est *quaest.* 5. n. 43. *de succ. in bon. emph.* ubi est particularis materia. Secus si successerit aliquis non comprehensus in investitura, ut est extraneus, sive collateralis: quia tunc solvere teneretur laudemium, ex quo eget nova investitura. Burg. *dict. insp.* 39. *num.* 2. Et hanc opinionem dicit procedere in emphytensi ecclesiastica, quae de sui natura non est transitoria ad extraneos haeredes, nisi esset concessa pro quibuscunque haeredibus, ex opinione Crass. §. *haereditas, quaest.* 11. *num.* 10. 11. *et* 12. ubi ampliat, si esset dictum, et quibus dederit. Sed de hac materia emphyteusis ecclesiasticae concessae pro se, et haeredibus, et quibus dederit, videnda est *quaest.* 1. *de contr. emph. n.* 5. cum pluribus seq. ubi late diximus: et praedictam distinctionem facit Burg. *dict. insp.* 32. n. 5. scilicet, si est haeres successurus ab intestato ipsi emphyteotae, vel est de comprehensis in investitura: et tunc non tenetur solvere laudemium, aut est extraneus, vel collateralis, et debet solvere, qui allegat suprad. Doctores, et alios cumulat nempe Bursat. *consil.* 137. *num.* 19. *et seq. et num.* 31. *vol.* 2. Brun. *consil.* 44. *num.* 11. Paris. *cons.* 86. *num.* 8. *vol.* 4. Put. *de recent. feud. fol.* 82. *col.* 4. *num.* 11. et alios, et haec opinio comprobatur quiaquando emphyteusis est haereditaria, renovatio fieri debet haeredi, et non proximiori, ut diximus *de renov. quest.* 1.

QUAESTIO XIV.

SUMMARIUM

Laudemium non debetur, quando coheditor a Domino res allodialis in emphyteusim, n. 1. — Amplia habere locum, si emphyteusis reversa ad Dominum mutatur, n. 5. — Declara quando emphyteuta subemphyteuticavit, vel ad livellum concessit, n. 6. — Declara 2. nisi adesset consuetudo in contrarium, n. 7. — Laudemium debetur solum, quando emphy-

teuta alienat, et non quando Dominus, n. 2. — Laudemium debetur Domino, quia approbat pactum emphyteutae alienantis, n. 3. — Laudemium debetur Domino, ratione novae investiturae, quam facit immittendo emphyteutam in possessionem rei alienatae, n. 4.

Praesens quaestio utilis, freqoens, et digna annotatione est, num scilicet Domioo directo debeatur laudemium, quando concedit io emphyteusim
1 rem suam allodialem? Et oon deberi affirmat Amad. de Ponte *loud. quaest.* 11. et Burg. *de laud. insp.* 31. *in princ.* Et ratio est, quod, cum laudemium sit iatroductum a lege ultima *Cod. de jur. emph.* et eadem lex dispooat solum, ut laudemium debeatur Domioo, dum alienat emphyteota; ergo uon debetur, quando Dominas concedit in emphyteusim: quia in ista casu cessat dispositio legis,
2 argumento *l.* 4. §. *toties*, et ibi Bart. *ff. de damn. infect.* Rom. *cons.* 197. *in princ. ver. neque praemissae.*
3 Affertur etiam alia ratio, quod laudemium debetur, quia Dominus approbat factum emphyteutae alienantis emphyteusim, ut per Soc. jon. *cons.* 70. *n.* 1. *lib.* 1. Bursat. *cons.* 127. *num.* 56. *lib.* 2. ubi de com. testatur Surd. quia etiam hanc com. appellat *cons.* 84. *n.* 6. Villalob. com. *op. litt. E. n.* 27. Amad. *quaest.* 1. *in fine.* Burg. *eod. tract. p.* 1. *inspec.* 5. *in princ.* Gab. 84. *n.* 12. *lib.* 1. Cephal. *cons.* 699. *n.* 31. In isto autem casa non
4 approbat factum emphyteutae: ergo etc. Praeterea adduci potest etiam haec ratio, qood laudemiom debetur ratione novae investiturae quam facit Dominus, immittendo novum emphyteutam in possessionem rei emphyteuticae alienatae per primum emphyteotam. Bursat. *cons.* 56. *num.* 16. *lib.* 1. Salson. *de laud. praelud.* 4. Amad. *quaest.* 9. Clar. §. *emphyteusis*, *quaest.* 23. *ver. ulterius quaero*, Cagn. *in l.* 2. *Cod. de pact. inter empt. et vend. n.* 237. Gab. *cons.* 84. *n.* 3. *lib.* 1. Redoan. *de rebus Eccl. non alien. quaest.* 11. *n.* 13. *fol.* 380. cum aliis eoomeratis per Burg. *dict. insp.* 5. *n.* 6. Quae rationes cum cesseot in casu hujus quaestionis, sequitur, si Domious sive Ecclesia concedat rem soam in emphyteusim, ot noo possit praetendere laudemium; et pro hae opinione videuda etiam erunt, quae in seq. quaestione dicentur.

Amplia, ut habeat locum, quando aliquis emit a Domino emphyteusim locum, quando aliquis emit a Domino emphytensim ad se reversam, et ipsi eonsolidatam; cum perinde habeatur, ac si nova esset eoncessio; ut dicit Amad. citato loco, et Burg. *eadem insp.* 31. ex seoteotia Boer. *in Consuet. Biturg. tit. des costumes*, §. 17. *fol.* 46. et faciunt, quae dicemos in seq. q. 5

Declara praedicta, ut non habeant locom, quando emphyteuta subemphyteuticavit, sive ad livellum concessit; quo casu debetur laudemium, ut dixi *de cont. emph. qu.* 10. *n.* 10. et teaet Salsoo. *de laud. cellal.* 2. *n.* 13. et Caldas *de empyt. extinct. cap.* 16. *n.* 34. Et ratio est, quia haec alienatio fieri non potest sine consensu Domini, ut late dixi *in ead. quaest.* 10. ad quam te remitto. Burg. *ead. inspec.* 31. et vide etiam omnino infra *quaest.* 23. ubi approbatur dist. Valasc. *quaest.* 13. *n.* 12. *de jur. emphyt.* 6

Declara secundo, nisi in loco adesset consuetudo in contrarium, quae esset attendenda, cum etiam a consuetudine introduci possit, ut filii, nepotes, et alii in investitura comprehensi debeant solvere laademinm. Bursat. *cons.* 137. *num.* 53. *lib.* 2. Burg. *inspec.* 16. *par.* 3. *n.* 4. et in donatione dixi *quaest.* 6. *num.* 11. et vide quae supradixi *q.* 1. *n.* 5. et alibi. Et in hac mea civitate vidi plaries solutum in hoc casu laudemium, et quod servat consuetado, attendendum est, circa solutiooem laodemii, Bursat. *dict. cons. num.* 56. Sylvest. *in summa*, §. *emphyteusis*, *p.* 1. *n.* 28. *ver.* 1. Burg. *eod tract. p.* 2. *inspec.* 32. *n.* 7. Soc. jun. *cons.* 80. *n.* 22. *cum duobus seq.* 7

QUAESTIO XV.

SUMMARIUM

Laudemium non debetur, quando petitur renovatio per proximiorum, aut per emphyteutam, finita generatione, vel tempore, n. 1. — Declara non procedere, stante consuetudine in contrarium, n. 2. — Renovatio peti potest tam ab Agnatis, quam Cognatis proximioribus, n. 3.

Nunc sobnectemus quaestionem memoriae commendandam: nam ejus materia est frequentissima;
1 ao scilicet laodemium debeatur quando emphyteotis est finita et reversa ad Dominum, (juxta ea, quae diximus in tit. *de renovat. quaest.* 1.) et proximiores, vel ipsemet emphyteuta, cui ad tempus fuit facta concessio, petunt renovationem? Et dicendum est, quod non debetur, ita teoet Amad. de Pont. *de loud. quaest.* 12. *ver. quinimmo*, qoem sequitur Burg. *eod. troct. par.* 2. *inspec.* 46. *in princ.* Pro qua opioione faciunt omnes ratiunes, 2
quas adduximus in praecedenti quaestione: Quae opinio veoit declaranda, nisi consuetudo sit io contrarium; quia illa servari deberet; et in hac patria mea semper vidi proximiores in renovatione solvere laudemium Domioo directo; et ideo

atante hac consnetudine, non babebit lornm opinio pracdicta Amad. Nam standum eat consuetudini, an laudemium sit solvendum; cum minime aint mutanda, quae rertam, et diutinam habuerunt observantiam. Soc. jun. qui alios refert, *cons.* 70. *n.* 23. *et seq. lib.* 3. Grat. *discep. forens. cap.* 377. *n.* 19.

3 Et quia in *quaest.* 1. *n.* 5. *tit de renavat.* tenuimus coutra Clar. renovationem emphyteusis posse peti tam ab agnatis, quam cognatis, modo ille qui petere debet, sit proximior ultimi decedenis emphyteutae: nuoc decrevi apponere hic, et addere, quod eandem meam opinionem inveni postea tenuisse Dec. *cons.* 131. *ver. tertio non obstat*, ubi hanc opinionem communem appellat, et eum sequitur Iaol. *cons.* 27. *n.* 3. Ruin. *cons.* 12. *n.* 20. *et cons.* 151. n. 18. Rom. *cons.* 22. loquens in matre, et Horat. Maudos. *limit.* 6. in Add. et novissime tenet Fenc. Caldas *de renovat. emphyt. quaest.* 9. *n.* 14. *ad finem.*

QUAESTIO XVI.

SUMMARIUM

Laudemium debetur, quando emphyteuta locat ad longum tempus. n. 1. — Laudemium non debetur, si emphyteuta locat ad longum tempus commoditatem percipiendi fructus, nisi in fraudem fiat, n. 2. — Locatio facta ad vitam alicujus, dicitur ad longum tempus, n. 3. — Laudemium debetur ex locatione facta ad vitam emphyteutae, ibid. — Laudemium non debetur, si conductur ad longum tempus alienat, n. 4.

Diximus in tit. *de a'ienat. quaest.* 1. *n.* 75. quod emphyteuta locans ad longum tempns emphyteusim, sine ronsensu Domini, cadit a jure suo. Quaero igitur, si emphyteuta locat ad longum tempus, an debeatur Domino directo laudemium? Et quod
1 debeatur, tenet Spec. *de larato*, §. *nunc aliqua, ver.* 123. *cum seq.* Alex. *cansil.* 165. *lib.* 2. Cravet. *consil.* 337. *numer.* 10. *ral.* 3. Rimin. jun. *consil.* 251. n. 61. Ias. *in l. fin. Cod. de jur. emph.* n. 2. Dec. *cons.* 204. *num.* 2. Redoan. *de reb. Eccl.* non *alien. fol.* 385. *num.* 14. *cum seq.* Valasc. *de jur. emph. quaest.* 29. *n.* 16. ubi dicit, si haec luratio est alienatio, cur nun debetue Domino laudemium? Idem tenet Salson. *de laud. Praelud.* 4. *num.* 18. Amad. *eodem tractat. quaest.* 34. Caroc. *de locat. fol.* 55. *quaest.* 4. *n.* 5. Cavalc. *decis.* 45. n. 65. *in fine, par.* 1. Tiraquell. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 14. *num.* 82. et alios refert Bueg. *de laud. par.* 2. *inspec.* 58. *n.* 5. et Vivi. *decis.* 496. n. 10. *lib.* 3. Et rum inter Doctoees nulla sit controveesia, quin haec sit alienatio, et utilis dominii translatio, ut diximus *in Praelud. quaest.* 5. n. 10. Ideo non est mirum, si laudemium debetur; et hanc opinionem tenet Rota, ut in recollertis per Paul. Rub. *decis.* 14. *in fine*, et Caldas *de emphyteut. extin. cap.* 16. *n.* 38. Quando autem dicatur facta loratio ad longum tempus, vide *in d q.* 1. *n.* 82.

Contrarium tenet Boer. *dec.* 234. *circa finem*, sed ejus opinio est cont. com. op.

2 Sed quid, si lorarct emphyteuta commoditatem solum perripiendi fcuctus ad longum tempus, (qnod fieri potest, irrequisito Domino, si tamen sine fraude fiat, ut diximus *in dict. quaest.* 1. *n.* 309.) an laudemium debeatur? Put. *de reint. feud. fol.* 86. *col.* 2. *n.* 1. *et seq.* tenet, quod non debeatur: ea ratione motus, quia haec non est alienatio, ut citato loco diximus; et seqnitur Salson. *de laud. dict Prael.* 4. n. 25. et Amad. *eadem quaest. ver. quinimmo*, et Bueg. *ead. insper. in fine.* Sed si appareret de aliqua fraude, tunc esset alienatio, et laudemium deberetur: vel ex conjerturis constaret, voluisse vendere rem ipsam, et non commoditatem: ut per Seraph. *decis.* 932. et videnda sunt quae posuimus *eadem quaest. n.* 311. *et seq. et n.* 89. ubi retulimus aliquos Doctores, tenentes, quod praaesumatur fraus, quando est facta locatio ad longum tempus, cum reservatione utilis dominii: et quando solum emphyteuta alienat fructus, laudemium non debeatur, tenet etiam Caldas *de emphyt. extinct. eodem cap.* 16. *lib.* 4. n. 72 et vide infra *quaest.* 20.

Et quia locatio ad vitam emphyteutae, dicitur ad longum tempus. Clem. 1. *de reb. Eccles. non alien. cap. precaria*, 10. *quaest.* 2. Aret. *cons.* 55. *n.* 2. Dec. *cons.* 204. *n.* 2. *et seq.* Rio. jun. *cons.* 234. *n.* 70. Mantic. *de tacit. et ambig. lib.* 5. *tit.* 4. n. 11. Covar. *var. resolut. lib.* 2. *cap.* 16. *n.* 3. cum aliis allegatis per Mant. ibidem, et vide *de alien. quaest.* 1. n. 82. et est rom. opin. ut per Caror. *de locat. fol.* 53. *quaest.* 2. ubi infinitos congerit; ideo ex eadem ratione, tenendum est, ex hujusmodi locatione, Domino dierto deberi laudemium; sed vide, quae supra diximus *qu.* 8. *numer.* 33. 3

Sed advertendum est, an concessio facta sit emphytrutica, vel locatio ad longum tempus; quia, si est emphytentica, absque dubio, ex alienatione debetur laudemium, ex dispositione *leg. fin Cod. de jur. emph.* Si vero concessio non esset emphyteutica, sed ad longum tempus, laudemium non deberetur, ex alienatione illius. Menoch. *de praes. praes.* 105. n. 8. *lib.* 3. ibi, ex locatione non debetur laudemium. Burg. *de laud. par.* 1. *insp.* 5. n. 17. *et par.* 2. *insp. ult.* n. 1. Alex. *cons.* 23 *n.* 7. 4

lib. 5. et ita tenet Rot. ut in recollectis per Paul. Rub. *decis.* 14. *n.* 2; Quia laudemium solvitur ex ipsa natura contractus emphyteutici, cum qua non concurrit locatio perpetua, ut per Valasc. *de jur. emph. quaest.* 29. *num.* 15. *ver. infertur,* et Gomez. *de contract. cap.* 3. *de locat. n. undecimo.* Ex quibus infertur, quod, si emphyteuta locaret ad longum tempus, deberetur Domino directo laudemium, ut supra dictum est; si vero esset conductor ad longum tempus, vel in perpetuum, et non emphyteuta, et ipse conductor locaret ad longum tempus, non deberetur laudemium. Nec obstant, dicit Rot. *in eadem decis.* 14. *num.* 48. ea, quae dicunt Dec. *cons.* 204. *n.* 2. Boer. *dec.* 234. *n.* 1. *et seq.* Amad. de Pont. *de laud. quaest.* 34. *n.* 1. *et seq.* Burg. *de laud. par.* 2. *insp.* 58. *n.* 16. *et seq.* quia loquuntur de locatione perpetua rei emphyteuticae, facta per emphyteutam, non autem de venditione rei in perpetuum locatae, facta per conductorem.

QUAESTIO XVII.

SUMMARIUM

Emphyteuta si partem tantum rei emphyteuticae alienat, debetur Domino laudemium, n. 1.

Diximus in titulo *de alienat. quaestione prima n.* 136. quod emphyteuta, secundum magis communem opinionem, non cadit a jure suo, si partem tantum alienat, sed tantum cadit ab illa parte, quam alienavit. Quaeritur modo, si partem tantum emphyteuta alienavit, an Domino debeatur
1 laudemium pro illa parte? Burg. *inspec.* 34. *in fine de laud. par.* 2. dicit, quod Soc. jun. *cons.* 70. *n.* 8. tenet non deberi, sed credit, quod incuria typographi addita sit illa dictio, non; cum ibi Soc. dicat, quod emphyteuta vendente jus suum alteri in totum, vel in partem, solvi debet laudemium; et eandem opinionem tenet ibi Burg. *eod. n.* 5. *in princ.* et idem mihi videtur; quia cum sit in libertate Domini declarare caducitatem pro illa parte alienata, cur ei non debeatur laudemium pro approbatione, et immissione in possessionem, quam facere debet Dominus, approbando factum emphyteutae alienantis, et immittendo novum emphyteutam in possessione rei emphyteuticae alienatae? Et diximus supra, *quaest.* 8. *n.* 2.

QUAESTIO XVIII.

SUMMARIUM

Laudemium debetur, si emphyteuta concedat in emphyteusim ad 29. annos, vel aliud certum tempus, cum pacto ad renovandum, quoties casus renovationis contigerit, n. 1. — Limita si emphyteusis est concessa in perpetuum, cum pacto ad renovandum de 29. annis, in 29. annos, n. 2.

Successive quaero, si emphyteuta concedat in emphyteusim rem emphyteuticam ad 29. annos,
1 vel aliud certum tempus, cum pacto ad renovandum, pro certo annuo canone, an laudemium debeatur? Put. *de reinteg. pag.* 76. *col.* 1. *n.* 10. tenet, quod debetur, et quoties casus renovationis contigerit, quem sequitur Burg. *de laud.* 35. *par.* 2. *in princ.* Et ratio est, quia concessio facta fuit ad tempus 29. annorum, ideo ulterius procedere nequit; nam concessum ad tempus post illud censetur denegatum; ut diximus *de contr. emph. quaest.* 33. *n.* 1. Etiam si adesset pactum ad renovandum; quia illud pactum non tribuit aliquod jus reale, sed actionem tantum personalem ad factum, ut fiat renovatio, ut ibi *n.* 2. Ac etiam si dictum esset de 29. in 29. annos perpetuo usquo ad tertiam generationem; nam per cursum 29. annorum dicitur emphyteusis finita: et istud pactum intelligitur, modo renovetur, quod finitum est, ut in *eadem quaest. n.* 7. Et quamvis dubitari possit, laudemium non esse solvendum; cum haec renovatio fieri debeat vigore primae concessionis, potius, quam ex nova causa; quia a principio emphyteuta primus suum praestitit consensum, (ut in pacto de retrovendendo dictum fuit supra *quaest.* 4. *n.* 3.) nihilominus, non sibi praejudicavit in petendo laudemium, ut in simili de licentia data alienandi diximus supra, *quaest.* 8. *ampl.* 4. secundum communem opinionem, *n.* 7. et hanc opinionem confirmat Burg. *inspec.* 36. *par.* 2. *per totam, de laud.*

Limita tamen praedicta non habere locum; 2
si emphyteusis est concessa in perpetuum renovanda, seu ad renovandum de 29. annis in 29.

annos; quia tunc, cum sit unicus contractus, sive cuccessio, renovatiu non requiritur ad substantiam contractus, sed ad faciliorem probationem, ut diximus *in dicta quaest.* 33. *n.* 8. *vt dr renovat.* *quaest.* 1. *n.* 14. *ver. sed declara*; et secundum hanc declarationem, dicit ibi Burg. in fine, procedere opinionem Amsd. *quaest.* 12. *ver. quoad finitam*, qui contrarium tenet in primo casu.

QUAESTIO XIX.

SUMMARIUM

Emphyteuta non cadit a jure suo, legando emphyteusim, irrequisito Domino, n. 1. — Legatarius tenetur solvere laudemium, n. 2. — Sed distingue, n. 3. - Legatarius non tenetur solvere laudemium, quando adest consuetudo, n. 4. — Emphyteuta, si totam suam haereditatem habeat in emphyteusim, et instituat haeredem universalem, et postea in eodem testamento leget aliquam rem, Legatarius solus solvere debet laudemium, n. 5.

His, quae supra diximus, consequens est addere et inspicere, an laudemium debeatur a legatario, quando scilicet emphyteuta legat rem emphyteuticam? Et praemittendum est, quod emphyteu-
1 ta non cadit a jure suo, legando rem emphyteuticam. Spec. *in* §. *nunc aliqua*, *vrr.* 112. *dr locat.* Salyc. *n.* 11. Bald. *n.* 11. Ias. n. 75. *rt srq. in leg. final. Codice dr jur. emphyt.* Clar. §. *emphyteusis quaest.* 15. Redoan. *dr rebus Ecclesiae non alien. fol.* 519. *n.* 27. *rt seq.* et alios congerit Corb. *dr cous. privat. ob alien. limit.* 14. *in princ.* sive sit emphyteusis ecclesiastica, sive profana; dummodo, si est ecclesiastica, legetur tali, in quem possit transire: ut de magis com. opin. testatur Imul. *in l. ususfr. num.* 7. *ff. solut. matr.* Alex. *cons.* 17. *col. prn. vol.* 5. Curt jun. *cons.* 130. *n.* 8. Burg. *de laud. par.* 2. *inspec.* 48. *num.* 4. His praemissis dicimus, quod hanc quaestionem tractat Spec. *rod.* §. *vrr.* 114. ubi refert opiniones, et nihil firmat. Ias. autem movens eandem quaestionem *n.* 50. *in rad. leg. fin.* refert, quod Glos. ibidem *in ver. aestimationis* tenet, quod legatarius tenetur solvere laudemium, nam in tex. in ver. et ne avaritia, dicitur, quod quinquagesima debetur pretii, vel aestimationis, et debet intelligi, pretii, scilicet, quando venditur, et aestimationis, quando alio titulo lucrativo, puta donationis, vel legati transfertur; et ipse cum Glos. pertransit, ex sententia etiam Salyc. et Bald. Hanc quoque opinionem sequitur Soc. jun. *cons.* 70. *num.* 28. *lib.* 3. Hier. a Lauren. *decis. Avenion.* 343. *num.* 3. Bursat. *cons.* 137. *vol.* 2. n. 19. Vinc. Franch. *decis.* 201. Bertran. *consil.* 78. *n.* 1. *por.r* 5. Villalub. *comm. opin. vrr. emphyteuta*, *n.* 73. Sum. Sylvest. §. *emphyteusis n.* 28. *parte prima.* Boer. *in Consuet. Biturg. tit. des costumes*, §. 18. ubi de comm. testatur. Salson. *de laud. quaest.* 1. *princ. numero primo*, et alii, quos refert idem Burg. *rad. inspect. numero quinto*, Reduan. *eod. tract. fol.* 385. *num.* 13. qui alios citat: et pro hac opinione facit, quod donator tenetur solvere laudemium, ut diximus supra quaestion. 6. et legatum est quaedam donatio. §. 1. *Inst. dr legat.*

Et licet haec videatur opinio indubitabilis, tamen Salyc. et Bald. *in d. l. fin. n.* 11. ita distinguunt. Aut emphyteusis est concessa cum clausula pro se, et haeredibus, et successoribus, et 3
tunc legatarius non tenetur petere novam investituram, nec laudemium solvere, cum in prima investitura sit comprehensus. Aut emphyteuta est investitus pro se, et haeredibus tantum, non adjecto illo verbo, successoribus, et tunc subdistinguunt. Aut emphyteusis est privati, et tunc laudemium solvi debet per legatarium, ex quo nova indiget investitura. Aut emphyteusis est ecclesiastica, et tunc, si est legata extraneo, debetur laudemium, cum non transeat ad extraneus haeredes: si autem est legata uni ex descendentibus proximiori in gradu, et tunc laudemium non debetur: quia illud verbum, haeredibus, verificatur in descendentibus: ut dixi etiam plene in tit. *dr cont. rmph. quaest.* 1. *num.* 5. *cum srq.* secundum magis com. opinionem: sed, si esset adjecta clausula, et cui dederit, transiret ad extraneos etiam, uti ibi *num.* 7. et per consequens facta concessione, cum debitis solemnitatibus, ut ibi, legatarius in isto casu nondeberet solvere laudemium, cum sit comprehensus in investitura, ut in primo casu distinctionis: et haec distinctio Bald. et Salyc. approbatur a Brun. *cons.* 44. n. 11. *rt* 13. Bertran. *eod. cons.* 78. Amad. de Pont. *quaest.* 31. et hanc esse receptam opinionem testatur Sola in Com. Duc. Sabau. *tit. de jur. emph. glos.* 1. *num.* 17. Salson. *eod. tract. dr form. locat. ad long. trmp. num.* 5. *rt in prim. qu. princ. num.* 2. *et srllal.* 9. Subdens, non statim mortuo testatore deberi laudemium: nisi demum assecuto legato: quae omnia refert Burg. insp. et vide omnino infra *quest.* 31.

Limita, quando adesset consuetudo in contrarium, quod ex legato emphyteusis non deberetur laudemium. Boer. *d.* §. 18. *col.* 2. *vrr. sed dicta.* Franch. *ead. dec. n.* 5. 4

Hoc autem sciendum est, quod si quis habeat totam suam haereditatem emphyteuticam, et instituat haeredem extraneum, et in eodem testa- 5

mento legat aliquam rem alicui extraneo, et haeres adiens haereditatem, tradat rem legatam legatario, unicum tantum laudemium erit solvendum per legatarium, et non per haeredem. Salso. *de laud. cellul.* 7. *n.* 42. Burg. *d. inspec. in fine.*

QUAESTIO XX.

SUMMARIUM

Laudemium non debetur, si emphyteuta constituat usumfructum in bonis emphyteuticis, n. 1.

Quaero, si emphyteuta constituat usumfructum in re emphyteutica, an debeatur Domino laudemium? Et videbatur dicendum, quod sic: cum haec dicatur alienatio, secundum Redo. *de rebus Eccl. non alien. fol.* 18. *n.* 2. Clar. §. *feudum quaest.* 37. *in fine.*

1 Contrarium tamen tenendum est: quia haec non est alienatio ipsius rei, sed sola ususfructus translatio; idem Red. *eod. tract. fol.* 521. *n.* 38. Hinc est, quod emphyteuta constituens usumfructum in re emphyteutica, irrequisito Domino, non cadit a jure suo, ut probavimus in tit. *de alienat. quaest.* 1. *num.* 278. Nec alienans commoditatem percipiendi fructus, irrequisito Domino, cadit a jure suo; quia praesumitur retinere utile dominium; ut etiam diximus *in ead. q.* 1. *n.* 309. Et aliis rationibus movetur Marius Burg. *de laud. inspec.* 54. *parte* 2. per totum, ubi tenet quod in casu isto laudemium non debeatur; et haec opinio comprobatur, quia supra quaestion. 16. numero secundo, tenemus, quod laudemium non debetur ex locatione commoditatis percipiendi fructus ad longum tempus; et tenet etiam Caldas *de emphyt. extinct. lib.* 4. *cap.* 16. *n.* 73. Quod intelligendum asserit, nisi in fraudem Domini directi hoc fieret, et diximus etiam *d. q.* 16. *n.* 2.

QUAESTIO XXI.

SUMMARIUM

Laudemium debetur usufructuario, et non proprietario, n. 1. — Usufructuarius debet habere utilitatem provenientem ex re, vel propter rem, n. 2. — Laudemia sunt fructus civiles, n. 3. — Laudemia continentur in usufructu omnium bonorum, n. 4. et 5. — Maritus debet habere laudemium, quando est Dominus, sive usufructuarius dominii directi dotalis, n. 6. — Uxor debet laudemium, quando possidet emphyteusim, uti parapheralem, et extra dotem, n. 7. — Proprietarius, et non usufructuarius debet mittere in possessionem novum emphyteutam, n. 8. — Emphyteusis in casu caducitatis applicatur proprietario, et non usufructuario, sine tamen praejudicio lucri, durante usufructu, n. 9.

Consequens est, ut videamus post praecedentem quaestionem, cui sit solvendum laudemium, an
1 usufructuario, an vero proprietario? Et quod debeatur usufructuario, et non haeredi, tenet Ioan. Andr. ad Spec. *in* §. *nunc aliqua, de locato ver.* 93. cujus sententiam sequutus est Ias. *in leg. fin. Codice de jure emphyt. n.* 45. ubi dicit, quod ita etiam tenuit Alber. de Rosan. et eandem opinionem amplectuntur Guid. Pap. *dec.* 477. *n.* 3. Franc. Marc.
2 *dec.* 605. *par.* 1. Oldr. *cons.* 24. *per totum.* Soc. jun. qui hanc appellat communem, *cons.* 70. *n.*31. Clar. §. *emphyteusis quaest.* 13. *in fine*, Bursat. *cons.* 165. *n.* 55. *vol. secundo*, Cravet. *consil.* 212. *in fine*, Menoch. *consil.* 66. *num.* 36. *lib.* 1. Alciat. *cons.* 688. Bello. *consil.* 6. *n.* 16. Surd. *cons.* 57. *n°* 25. Tiraq. *de retract. lign.* §. *finis n.* 106. qui alios citat. Amad. de Punt. *de laud. quaest.* 20. Salson. *cellul.* 2. *n.* 12. Burg. *de laud. inspec.* 4. *parte prima*, *n.* 8. idem Surd. *decis.* 31. *n.* 12. qui pariter de com. testatur. Silvestr. in Sum. *in ver. emphyteusis quaest.* 21. Caldas *de emphyt. extinct. cap.* 16. *n.* 40. Maresc. *variar. resolut. cap.* 30. *numero quinto, libro primo.* Bonac. *lib. moralium, par.* 2. *disputat.* 3. *quaest.* 8. *n.* 29. Moventur pluribus rationibus, et prima quia fructus est utilitas ex re, vel propter rem proveniens; merito ad usufructuarium hoc emolumentum pertinere debet, quorum rationem sequitur Sals. *de laud. dup. colum.* 13. *in fine.* Dicens, quod laudemia sunt fructus civiles: et Peregr. dei fideicom. citato loco. Secunda ratio est, 3
quia ususfructus est in bonis, sicut et laudemium, ut per Oldr. et Put. citatis locis, sequitur Rim. jun. *cons.* 481. *n.* 123. *et* 131. *vol.* 5. Tertia affertur ratio: quia in mutatione emphyteutae versatur incommodum usufructuarii, ne sibi invito detur debitor, quem spernit; et ideo requiritur ejus consensus. Oldr. Put. et Rim. in eisdem lo- 4
cis. Quarta ratio, quia in usufructu omnium bonorum, continentur laudemia, cum ea dicantur fructus jurium, et actionum. Menoch. *de praes.*

5 *lib.* 4. *praes.* 142. *in fin.* Ex quo infertur, quod si maritus relinquat uxorem usumfructuariam omnium bonorum, debentur ei laudemia. Cassan. *in Consuet. Burgu. des droitz. Rub.* 4. §. 6. 8. *poveren. in fine.* Rim. jun. *cons.* 481. *n.* 123. *in fin.*
6 Infertur etiam quod maritus, qui est Dominus, sive usufructuarius directi dominii dotalis, ipse consequitur laudemium, non autem uxor. Boer. *in Consuet. Burg. tit. des costumes*, §. 8. *glos.* 1. *in*
7 *fine*: secus autem, si uxor dominium directum possidet, uti paraphernale: quia laudemium spectat ad uxorem, non ad maritum, Bald. *cons.* 478. *n.* 1. *vol.* 5. Menoch. *de praes. lib.* 3. *praes.* 8. *in princ. decis. Avenion.* 18. *col.* 1. Et non est dubitandum de hoc, cum sint bona extra dotem.
8 Sed avertendum est, quod in hoc casu proprietarius, et non usufructuarius debet mittere in possessionem novum emphyteutam: quamvis ipse debeat habere emolumentum laudemii, quia in casu caducitatis, emphyteusis applicatur proprietario. Ias. *in leg. fin. Cod. de jur. emphyt. nu.*
45. Guid. Pap. *decis.* 477. *n.* 1. Franc. Marc. *de-* 9
cisio. 605. *par.* 1. Tiraquel. *in leg. si unquam, Cod. de revocat. donat. et de retract. lign.* §. *finis numer.* 109. *et* 206. Salso. *de laud. cellul.* 2. *numer.* 16. *eodem tract. inspect.* 4. *par.* 1. *num.* 21. Surd. *consil.* 57. *num.* 23. Et ideo in casu devolutionis, ob canonem non solutum, inobservantiam, alienationem, vel ob aliam causam, emphyteusis devolvitur Domino, et ei acquiritur, non autem usufructuario secundum praedictos: tamen emolumenta, ex re emphyteutica devoluta obvenientia pertinent ad usufructuarium, durante usufructu. Decian. *consil.* 123. *num.* 54. *lib.* 3. cum aliis adductis per Honded. *cons.* 86. *num.* 21. *et* 22. *vol.* 2. Surd. citato loco: Et ad Dominum directum pertinebit finito usufructu, quo durante, quoad lucrum et canones applicatur emphyteusis usufructuario. Put. *de reint. feud. fol.* 54. *col.* 4. *n.* 8. *et seq.* Amad. *de laud. quaest.* 20. Bello. *cons.* 6. *n.* 20. supra allegato, Burg. *d. insp.* 4. *n.* 22. et diximus etiam *de succes. in bon. emph. q.* 8. *et q.* 13.

QUAESTIO XXII.

SUMMARIUM

Laudemium debet habere pater, et non filius, quando emphyteuta alienaret bona emphyteutica filii, n. 1. — Fallit in casibus, in quibus patri non quaeritur ususfructus: exemplum, n. 3. — Pater habet usumfructum in bonis adventitiis filiorum, numero 2. — Pater in bonis, in quibus non habet usumfructum, habet tamen commoditatem ususfructus, nisi per testatorem esset expresse prohibita. n. 4. — Patri debetur laudemium, respectu commoditatis. n. 5. — Emphyteuta novus debet mitti in possessionem per filium proprietarium, et ipse debet facere investituram, num. 6.

SEquitur, ut videamus, An pater, vel filius debeat habere laudemium, quando emphyteusis est filii, quoad proprietatem, et emphyteuta vult vendere utile dominium? Haec quaestio pendet ab illa quaestione, quam posuimus in titulo *de divers. qu. emphyt. qu.* 17. ubi tractavimus, An pa-
1 ter habeat usumfructum in bonis emphyteuticis filiorum. Et dicendum est, quod debet consequi laudemium, et non filius, quando filius est Dominus directus bonorum emphyteutico-
2 rum: quia ipse est usufructuarius bonorum adventitiorum filiorum, nisi sint bona castrensia, vel quasi, *l. cum oportet*, et ibi Doctores omnes, *Cod. de bonis quae lib. et Inst. per quas pers. nob. acq.* § 1. Suarez. *in thes. recep. sent. in ver. Pater*, *numero* 31. Vivi. *com. opin.* 138. *lib.* 1. Ascan. Clem. *de pat. pot. effect.* 2. *n.* 27. ubi ponit ampliationes, et limitationes. Et per istam rationem, quod pater sit usufructuarius bonorum adventitiorum filii, Burg. *de laud. inspec.* 4. *par.* 1. *num.* 23. tenet praedictam opinionem. Et pro hac opinione faciunt, quae dixi *de alienat. quaest.* 1. *n.* 325. quod pater recipiendo canonem, praejudicat filio Domino directo.

Declara tamen, praedictam opinionem non 3
habere locum in bonis emphyteuticis, in quibus patri non quaeritur ususfructus, ut in emphyteusi dotali, vel quando fuerit relicta emphyteusis cum conditione, ut patri non quaeratur ususfructus, aut esset relicta pleno jure, cum fructibus, et in aliis casibus de quibus per eundem Clem. *dict. effect.* 2. *in limit.* et per Duen. *reg.* 363. et Burg. citato loco, et vide, quae scripsimus *in dict. quaest.* 17. *et de solut. can. quaest.* 12.

Advertendum tamen est, quod pater in bo- 4
nis, in quibus non habet usumfructum, nihilominus habet commoditatem ususfructus, ut per Cavalc. *de usufruct. sub num.* 179. Clement. *dict. effect. num.* 44. Burg. *ead. inspect. num.* 27. Ex qua commoditate poterit habere laudemium, ut tenet ibi Burg. Et in quibus consistat haec com-
moditas, et ejus effectus, videnda est *praed. quaest.* 5
17. *et de sol. can. quaest.* 12. et melius *de var. quaest. emph. quaest.* 17. *num.* 4. *et* 8. Quod etiam declaratur, nisi per testatorem expresse esset prohibita commoditas acquiri ipso patri, ut per Angel. *in dict.* §. 1. *Inst. per quas pers. nob. acq.* Joan. Dilect. *de art. test. cautel.* 16. *in fine.* et Burg. citato loco.

6 Advertendum quoque est, quod novus emphyteuta debet mitti in possessionem emphyteusis alienatae per veterem emphyteutam, non per patrem, sed per filium; cum ipse sit proprietarius. Franc. Marc. *decis.* 605. quem seq. Burg. *dicta inspect. nu.* 24. Et pro hac opinione faciunt ea, quae diximus in praecedenti quaestione in fine, quod proprietarius debet mittere in possessionem novum emphyteutam, et non usufructuarius, et ipse debet facere investituram.

QUAESTIO XXIII.

SUMMARIUM

Laudemium debetur supremo Domino directo, et non emphyteutae, qui de licentia ipsius subemphyteuticavit, et secundus emphyteuta velit alienare, vel subemphyteuticare, n. 1. — Dominus directus, et non emphyteuta est requirendus pro consensu, quando secundus velit vendere, vel subconcedere nu. 2. — Dominus directus supremus, et non emphyteuta declarat caducitatem, n. 3. — Emphyteuta, postquam emphyteuticavit de consensu Domini, nullum utile, neque directum dominium habet, n. 4. — Emphyteuta transfert omne jus suum in secundum, quando hoc expressit, n. 5. et ibi exempla. — Laudemium, et jus canonis debetur primo emphyteutae, quando simpliciter concessit, et subemphyteuticavit, secundum unam opinionem, quod Auctori non placet, n. 6. — Sed contrarium, n. 8 — Laudemium debetur utrique Domino, quando dubitatur, quis sit principalis, n. 7. — Laudemium debetur supremo Domino, quando emphyteuta subconcessit, et imposuit jus canonis ei debendum, ultra primum supremo Domino debitum, n. 8. — Laudemium debetur utrique Domino, quando conventum est, ut ei debeatur, n. 9. — Laudemium debetur concedenti, quando conventum est, ut ei praestentur decem annua sibi, et Titio certa pars fructuum, et idem si certa pars fructuum concedenti debeatur, n. 10.

PRosequendo eandem materiam, Quibus scilicet laudemium sit solvendum, si emphyteuta sub-
1 emphyteuticavit de licentia Domini directi, et postea iste secundus emphyteuta velit subconcedere sive alienare eandem rem emphyteuticam, An debeatur Domino directo, et sic supremo, et mediato, an vero primo emphyteutae, et immediato, qui subemphyteuticavit? Hanc quaest. primus formavit Spec. *in* §. *nunc aliqua, de locat. ver.* 126. ubi tenet, quod laudemium debetur primo, et supremo Domino, cujus consensus requiritur, et ipse debet novum emphyteutam inducere in possessionem, ex sententia Azonis. Deinde eandem quaestionem repetit Iss. *in leg. fin. Cod. de jur. emphyt. n.* 48. qui sequutus est opinionem Spec. et ante ipsum eandem sententiam tenuerunt Salyc. et Bald. *in dict. l. fin. n.*9. Dec. idem affirmat *cons.* 160. *num* 2. Socin. jun. *cons.* 70. *n.* 6. *lib.* 3. Gozad. *cons.* 66. n. 9. Ruin. *cons.* 143. *nu.* 9. Clar. §. *feudum, quaest.* 32. *in fine*, Salso, *de laud. quaest.* 2. Redoan. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 379. *nu.* 4. *et* 6. Corb. *de caus. priv. ob non sol. can. ampl.* 20. *num.* 3. Burg. *de laud. inspec.* 4. *par.* 1. *num.* 29.
2 qui alios refert, et Ever. in Centuria, *in loco a feudo ad emphyt. num.* 17. Ratio autem, quare moti sunt, est, quia primus, et supremus Domi-
3 nus, non autem immediatus est requirendus, pro consensu alienationis, ac immissionis in possessionem in personam novi emphyteutae, ipseque etiam declarat caducitatem; ut per Corb. *de caus. priv. ob alien. ampl.* 24. Menoc. *cons.* 338. *n.* 3. *et* 5. Soc. *cons.* 256. *numer.* 2. *lib.* 2. Put. *de reint. feud. cap.* 141. *num.* 3. Ruin. *consil.* 143. *num.*9. *vol.* 1. Valasc. *de jur. emph. eod. num.* 25. Bertaz. *cons. civil.* 40. *lib.* 1. *num.* 5. dicens hanc esse communem opinionem, Clar. *dicta quaest.* 32. et diximus etiam *de alien. quaest.* 1. *num.* 106. et Everard citato loco. Et quis etiam, cum subemphyteuticatio sit facta cum consensu Domini supre-
mi, nullum utile dominium, neque directum re- 4
manet apud primum emphyteutam, sed omne jus est translatum in secundum emphyteutam: quia non potest dari utile dominium utilis dominii ejusdem speciei, et non potest esse apud duos in solidum, ut dicunt praedicti Doctores, et praecipue Valasc. *dict. quaest.* 13. *n.* 11. *ver. addunt.* Neque in primum emphyteutam remanent aliquae, reliquiae (dicit Corb. d. causa ampl. 6.) quoad jura emphyteusis, et perinde est, ac si nunquam fuisset emphyteuta, sed solummodo quaedam reliquiae utilis dominii, quae non attenduntur, di-
cit Clar. *dict. quaest.* 32. *in fine.* Cognoscetur au- 5
tem, primum emphyteutam transtulisse omne jus in secundum emphyteutam, quod habebat secundum Valasc. *ead. quaest. num.* 12. *ver. et idcirco*, si hoc expressit, vel, si dicatur, quod sit subrogatus secundus in locum primi, aut quod ponit in locum suum; et Dominus directus eum, ut talem accipiat, et exigat pensionem ab eo, ex sententia Soc. *cons.* 156. *vol.* 3. *lib.* 2. et Ang. *in* §. *a-*
deo, *Inst. de locat. et cond. num.* 7. *in fine*, alio- 6
quin, si simpliciter subemphyteuticavit cum consensu Domini, sine dubio manet utile dominium, et illud firmatur in accipientem, et tam laudemii, quam canonis jus haberi debet cum concedente, non autem cum Domino directo, et idem tenet Burg. *d. insp.* 4. *n.* 31. *in fine*, dicens ita consuluisse Feder. Scot. *cons.* 26. *n.* 6. Sed nos in tit. *de cont. emph. q.* 10. *n.* 9. contrarium tenuimus, quod laudemium debeatur Domino directo, et supremo, Et ratio est, quia haec subconcessio, sive subemphyteuticatio fieri non potest

sine consensu Domini directi, et idem declarare debet caducitatem, ut supra diximus, ergo ei debetur laudemium, et ipse debet novum emphyteutam in possessionem inducere. Nec obstare videtur ratio Valasc. quia loquitur in feudo, et in Vasallo, qui potest subinfendare sine consensu Domini; nos autem loquimur in emphyteusi, et emphyteuta, qui non potest subemphyteuticare sine consensu Domini directi, ut ex communi opinione tenuimus *in d. quaestion.* 10. *in princ.* et ideo ei debetur laudemium, ut etiam probavimus supra *q.* 8. *n.* 6. ubi retulimus contrariam opinionem tenentes, cum cautela reservatoria laudemia, et *qu.* 14. *n.* 6. Et pro hac op. faciunt ea, quae infra dicemus. Praeterea in alienatione feudi, facienda per Vasallum Vasalli, requiritur consensus primi Domini, cui solvendum est laudemium, et non consensus Domini mediati, ut dicunt omnes *in c.* 1. §. *illud quoque* et ibi Glos. *in ver. nisi irrequisitus*, *de proh. alien. feud.* per Feder. quos refert Ever. citato loco. Sed advertendum est, quod Rot. Rom. *dec.* 128. *in prin. in recol. per Paul. Rub.* tenuit distinctionem Valasc. *d. q.* 13. *n.* 12. quod scilicet, Aut simpliciter cum consensu Domini subemphyteuticavit, et tunc laudemium, nec canones debentur Domino. Aut transtulit omne jus suum in secundum emphyteutam, et tunc Domino debetur laudemium, et canones etiam, ut supra *num.* 5. Et ideo recedendum erit ab opinione, quam tenuimus *in d. q.* 10. *nu.* 9. supra *de contract. emph.* Nam pro hac distinctione multum stringit illa ratio, quod apud primum emphyteutam remanet utile dominium, et per rationem supra allegatam *quaest.* 21. *in prin. hoc eod. tit.* Et ideo postquam emphyteuta alienavit emphyteusim, cum consensu Domini, linea vendentis non amplius attenditur, sed linea acquirentis, Rot. *dec.* 182. *nu.* 1. *in recoll. per Paul. de Rub.* Et quando emphyteuta cessit omnia sua jura, omnesque actiones, quas ipse habet, et sibi competere possunt, cum clausula, Ad habendum, etc. verba ista habent vim venditionis. Rot. *ead. dec. n.* 3. Et non attenditur amplius linea emphyteutae vendentis, et cedentis, sed linea ementis, cum ipse omne suum jus a se abdicaverit, illudque in emptorem, et cessionarium de consensu Domini transtulerit, ut in *ead. dec. n.* 4. Et idem judicandum erit, si emphyteuta cum consensu Domini sublocavit emphyteusim, cum clausulis praed. ibidem *n.* 7. Sed si juxta naturam sublocationis retineret apud se aliquas reliquias majoris pensionis, seu partem rei sublocatae retineret, vel similium; tunc penes sublocatorem remaneret dominium utile mediatum, et subalternum, et in emptorem commoditas percipiendi fructus, durante linea ipsius alienantis translata diceretur: et extincto jure datoris, extingueretur jus acceptoris. Sed advertendum est, quod haec intelliguntur, quando emphyteuta potuit cum consensu Domini alienare in praejudicium successorum, et in investitura comprehensorum; ut diximus *de alienat. quaestion.* 8. Infertur ex praedictis, quod quemadmodum ex venditione emphyteusis debetur Domino directo laudemium, ut saepe dictum est; ita etiam debetur ex ista sublocatione facta, cum clausulis praedictis.

Sed quando dubitatur, quis sit principalis, 7
et antiquior Dominus, tunc utrique laudemium est solvendum, et utriusque consensus est requirendus. Ias. *in d. l. fin. num.* 46. *in fine.* Redo. *eod. tract. fol.* 379. *num.* 7. Menoch. *cons.* 226. *n.* 17. *lib.* 3. Burg. *ead. inspec. numer.* 33. Corb. *de caus. privat. ob alien. ampl.* 25. Et idem dicendum est, si Dominus immediatus in subconcessione, seu 8
subemphyteuticatione de consensu Domini directi imposuisset jus canonis ei quolibet anno debendum, ultra primum, mediato et supremo Domino debitum; ac etiam pepigisset in casu alienationis emphyteusis, ei debere solvi laudemium: quia in hoc casu utrique deberetur laudemium, stante dicta conventione. Valasc. *eadem quaestion.* 13. *num.* 13. Burg. *d. inspec. num.* 35. qui allegat Redoan. *eodem loco*, *num.* 5. Rimin. jun. *consil. primo num.* 59. Menoch. *cons.* 338. *num.* 16. 17. *et* 18. Bertaz. *cons. civil.* 46. *nu.* 6. *lib.* 1. et Scot. *eodem cons.* 26. contra opinionem Amad. de Pont. quod ex sub emphyteuticatione facta, Domino consentiente, debeatur laudemium, tenet etiam Caldas *de emphyt. extinct. c.* 16. *num.* 34.

Sed, si fiat concessio in emphyteusim, ut con- 9
cedenti praestentur decem annua, jure canonis, et Titio certa fructuum pars, et emphyteusis alienetur, laudemium debebitur concedenti, et non Titio. Ias. *eodem num.* 46. ex sententia Spec. et Ioan. Fab. et idem tenet Redoan. citato loco. Idemque est statuendum si certa pars fructuum ipsi tantum concedenti debeatur. Burg. ibidem, ex opinione Amad. Par. de Put. et Corb.

QUAESTIO XXIV.

SUMMARIUM

Dominus directus praefertur omnibus emere volentibus rem emphyteuticam, pro pretio invento. num. 1. — Laudemium non est solvendum, quando Dominus emere vult, numer. 2. — Laudemium non est solvendum, si emphyteuta

emat dominium directum, vigore conventionis, numero 3. — Laudemiom non tenatur solvere Dominus conductori, cui locavit emolumenta emphyteutica, si postea emat utile dominium, si non est solitus solvere vectigal, alioquin secus, num. 4.

Accidit aliquando, quod Dominus directus vult emere utile dominium ab emphyteuta volenti ven-
1 dere pro pretio ab aliis invento, et praeferri omnibus emere volentibus, ut potest, per text. *in l. fin. C. de jur. emph.* Guid. Pap. *decis.* 411. et diximus *de olien. quaest.* 1. *in princ. et nu.* 5. Quaeritur, an idem Dominus possit in hoc casu habere laudemium, et possit de pretio laudemium detrahere? Hanc quaestionem format Ias. *in d. l.*
2 *fin. num.* 43. et ante ipsum formavit Alber. qui respondet, ex sententia Odofr. laudemium non deberi, et hanc opinionem sequitur Ias. ibi, et Redo. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 380. *nu.* 13. referens plures rationes; Quarum prima est, quia tex. *in dict. l. fin. in ver. et ne hac occasione*, disponit, quod, si Dominus vult emere, tantum solvere debet, quantum emphyteuta ab alio invenit; quod non esset, si Dominus quinquagesimam retineret. Secunda ratio est, quia cum quinquagesima solvatur Domino pro investitura, et pro receptione novi emphyteutae, in qua receptione forte Domino id esset damno, propter mutationem personae, et quia in hoc gravaretur, quia novum debitorem invitus reciperet, quod est contra jus commune. *leg. si mandato in princ. ff. mand.* et ideo laudemium non solvitur, quando Dominus emit, cum praedicta cessent: additur etiam tertia ratio, quia laudemium debet solvere emens, et non emphyteuta, ut dixi supra quaest. 3. et ideo sequeretur, ut a se ipso exigeret laudemium, quod fieri non potest, et unamet persona non potest esse debitrix, et creditrix, nec agens, et patiens *l.* 1. *et l. si adulta, C. de haered. act.* Praedictam quoque sententiam sequitur Paris de Put. *de reint. feud. fol.* 85. *colum.* 4. *num.* 1. Salso. *de de laud. Praelud.* 4. *num.* 6. Amad. *quaest.* 21. *et* 22. Burg. *inspec.* 4. *par.* 1. *numer.* 40. *et seq. de laud.* qui alios refert, et sequitur Caldas *de emphyt. extinct. cap.* 16. *lib.* 1. *num.* 71. qui alios
refert; Et idem dicendum est, si emphyteuta e- 3
mat dominium directum, vigore pacti inter eos initi. Burg. citato loco, ex sententia Laud. de
Pin. *cons.* 125. *num.* 3. Unde infertur, quod, si 4
Dominus locavit emolumenta emphyteutica, si postea emat jus emphyteuticum, et utile dominium, non tenetur conductori solvere laudemium, si non est solitus solvere vectigal: alioquin secus. Amad. *quaest.* 21. Salso, *de for. locan. ad long. temp. num.* 3. et Burg. ibid. *n.* 42.

QUAESTIO XXV.

SUMMARIUM

Laudemii partem solvere debet aliis condominis, quando unus vult emere emphyteusim, num. 1. — Caducitatem declarare potest unus ex condominis, quando ejus consensus non fuit adhibitus pro sua parte, num. 2. — Unus ex condominis potest retinere partem suam, licet alii velint approbare alienationem, et habere laudemium, num. 3. — Extenditur etiam, si emphyteusis possideatur in communi, et pro indiviso, et ponitur exemplum, nu. 4. — Sed declara, nisi emptor integram rem offerat Domino, qui vult retinere, quia cogitur totum retinere, num. 5. — Et tunc debet solvere laudemium aliis condominis, numero 6.

Si plures Domini directi sunt, et unus ex illis velit emere ab emphyteuta dominium utile, an teneatur aliis condominis solvere partem eis debitam laudemii? Et dicendum est, quod sic,
1 quam opinionem tenet Amad. de Pont. *de laud. quaest.* 22. *in fine et quaest* 23. *in princ.* et sequitur Burg. *inspec.* 4. *par.* 1. *n.* 44. *de laud.* quia unusquisque Dominorum potest agere ad caducitatem pro ejus rata, quando consensus non est adhibitus, et emphyteusis esset alienata de consensu unius, cum essent plures; Et ideo pro parte illius Domini, cujus consensus non fuit requisitus, locus est caducitati, prout est communis opinio,
* de qua per Roland. *cons.* 17. *n.* 5. *volum.* 2. *Corb. de caus. privat. ob alienat. ampliat.* 25. Burg *dict. inspec. nu.* 43. et nos diximus in tit. *de alienat. quaestio.* 1. *nu.* 73. et quando sunt plures condomini, laudemium pro rata, sive parte omnibus solvenda est, nisi eorum unus sit Dominus principalis, a quo omnes dependent. Caldas *de emphyt. extinct. lib.* 4. *cap.* 16. *nu.* 85. *ver. sed haec omnia.* Et quamvis Guid. Pap. *decis.* 508. velit, quod, si unus eorum vult uti jure retentionis, restituto ejus portionis pretio, alter vero vult soluto laudemio laudare alienationem emphyteusis, non possit retinere pro sua parte, cum omnium rerum unica tantum reputetur venditio, insimul facta, quas non fuisset aliter novus emphyteuta empturus, nisi omnes res insimul comprehensas haberet, ac praejudiciale esset caeteris condominis directis; tamen idem Guid. Pap. *in alia decis.* 411. *nu.* 3. *et sing.* 465. ut refert, et sequitur Tiraq.

de retract. lign. §. 23. *glos.* 2. *nu.* 4. tenet oppositum ; quia quilibet ex Dominis uti potest jure suo, et consequenter est licita retentio pro sua parte, non obstante quod unus velit laudare, et approbare venditionem, et consequi laudemium; et hanc opinionem sequitur Amad. *dict. quaest.* 23. *ver. ad hanc*, Franc. Marc. *decis.* 575. *part.* 1. Salso, *quaest.* 3. *princ. numer.* 87. Et idem Tiraq. *citato loco numer.* 5. extendit etiam habere locum, si pro indiviso, et in communi emphyteosis possideatur, cum in primo casu Guid. Pap. *ead. decis.* 508. loquatur, quando quis uno pretio emit plures res, quae sunt in dominio directo, quod non potest unus Dominorum partem retinere jure praelationis ; cujus opinio, ut dictum est, fuit reprobata ; et ponit casum, Si quis teneat in emphyteusim quaedam molendina a quodam capitulo, pro octava parte, et a quibusdam nobilibus pro aliis septem partibus, et emphyteuta vendit molendina, cum consensu Capituli, et nobilium, uno excepto, qui volt partem suam, quam etiam habet pro indiviso sibi retinere, jure Domini, poterit id facere, nec possunt alii condomini, et consortes eundem jure retentionis pro sua parte impedire ; et idem dicit sentire Rip. *resp.* 15. quem sequitur Marc. *decis.* 575.
par. 1. Corb. *de caus' privat. ob alien. ampl.* 25. 5
in fine. Quam opinionem declarat idem Tiraq. *d. tract.* §. 11. *glos.* 7. *numero* 4. quod si emptor ei totum, sive integram rem emptam offerat Domino, qui vult jure retentionis uti, tunc cogitur integram rem retinere, restituto pretio emptori: et ideo poterit dicere emptor, aut totam revocetis, aut nihil ; ubi plures concordantes allegat, quem sequitur Burg. *citata inspec.* 4. *num.* 47. et
in hoc casu, quando unus ex condominis vult uti 6
jure praelationis, integram emphyteusim retinendo, tenetur solvere laudemium consortibus, deducta tamen laudemii portione ei contingente. Burg. loco citato *n.* 48. ex sententia aliorum.

QUAESTIO XXVI.

SUMMARIUM

Laudemium non exactum, an debeatur Domino si vendat dominium suum directum, n. 1. — Laudemia sunt fructus pendentes, et secundum Auctorem sunt fructus civiles, num. 2.

Si Dominus, cui debebatur laudemium, ex venditione facta per emphyteutam et postea vendat
1 dominium suum directum non exacto laudemio, An illud debeatur Domino priori, qui ignorabat, an vero emptori ? Hanc quaestionem format Boer. *in Consuet. Bitur. sub tit. des costumes* §. 23. *glos.* 1. *col.* 2. quem sequitur Salso. *de laud. dup. in fine*, licet ipse dubitet; ubi tenet, quod laudemium debeatur Domino antiquiori, nisi illud novo domino cessisset, quod in dubio praesumitor, nisi exceperit. Sed si sciebat ipsi Domino priori debere, tunc insimul censetur venditum jus laudemii, et tenet Burg. *inspec.* 4. *par.* 1. *num.* 46. *de laud.* Quia laudemium, dum non est exactum, dicitur fructus pendens, ac cohaerens Do-
2 mino directo, secundum Surd. *cons.* 84. *num.* 4. De qua opinione ego dubito : nam laudemia potius appellari debent fructus civiles, prout canones, pensiones, census, responsiones, et similes. Menoch. *de recup. poss. remed.* 15. *n.* 623. Bertaz. *de claus. claus.* 26. *glos* 13. *n.* 9. et Rot. *in rec. p.* 1. *dec.* 240. et fructus civiles dicuntur, qui proveniunt ex re non producente naturaliter fructus, ut per Bart. *in l. ex diverso*, *num.* 1. *ff. de rei vend.* Rot. *in recent. par.* 2. *dec.* 278. *nu.* 2. et ideo merito inter eos laudemia computari debent. Sed cum pensiones non exactae debeantur venditori, et non emptori, ut de communi testatur Gomez. *var. resol. tom.* 2. *cap.* 2. *numer.* 11. *in fine.* Bertaz. *de claus. claus.* 26. *glos.* 13. *nu.* 9. et Honded. *cons.* 33. *numer.* 13. *part.* 2. sequitur, quod nec laudemia debeantur, non exacta emptori. Et pro hac opinione faciunt, quae supra diximus *quaest.* 11. *numero* 6.

QUAESTIO XXVII.

SUMMARIUM

Variare non potest Dominus, petendo laudemium, si elegit viam praelationis, et e contra, num. 1. — Et habet locum, si minimam partem laudemiis excepit, vel se composuerit, n. 1. — Dominus recipiendo canonem sibi praejudicavit in jure expellendi emphyteutam, et censetur approbasse contractum alienationis, num. 2.

Si Dominus directus elegit viam praelationis, et retentionis, et voluerit praeferri aliis volentibus emere emphyteusim pro pretio invento, an
3 possit postea variare, relicta via praelationis, et petere laudemium, et e contra? Tirsq. *de re tract. lign.* §. 24. *glos. unica num.* 7. *et undecimo* tenet, quod non possit variare; et hoc antea tenuit Bal. *cons.* 412. *lib.* 1. *in fine*, et sequitur Salso *de laud.* *q.* 3. *princ. num.* 50. ut per simplicem petitionem laudemii, etiam extrajudicialem, videtur Dominum elegisse, ut amplius rem ipsam emphyteuticam petere non possit. Et idem dicendum est, si Dominus receperit minimam partem laudemii, ex alienatione sibi debiti, vel si se composuit super solvendo laudemio, quia censetur renunciasse juri praelationis, ut in simili dixi- 2
mus *de alienat. q.* 1 *lim.* 43. *et de var. radue. q.*14. quod per receptionem canonis, censetur Dominus approbasse contractum venditionis, et sibi praejudicasse in jure expellendi emphyteutam.

QUAESTIO XXVIII.

SUMMARIUM

Laudemium debetur successori in beneficio, si beneficiatus decedat laudemio non exacto. num. 1. — Sed hodie pertinet ad Cameram Apostolicam, num. 6. — Fructus pendentes beneficii pertinent ad successorem, numer. 2. — Fructus non exacti pertinent ad successorem in beneficio, numer. 3. — Etiam adhibitis diligentiis. — Declara nisi beneficiatus habuisset facultatem disponendi in vita de fructibus, num. 4. — Declara 2. quod hodie pertinent ad Cameram Apostolicam, numer. 6. — Pensiones decursae an pertineant ad haeredes, vel ad successorem, num. 5 — Canones, et pensiones quomodo dividi debent inter haeredes pensionarii, et Rectorem beneficii vel Cameram Apostolicam, et successorem in Episcopatu, vel beneficio, num. 7.

Nec debeo omittere aliam saepo contingentem quaestionem; An scilicet, si Praelatus sive beneficiatus, vel Rector decedat, non exacto laudemio, sibi debito ex alienatione facta per emphyteutam, debeatur haeredibus, vel successori in
1 beneficio, sive Praelatura? Et dicendum est, quod successori, et non haeredibus. Et ratio est, quia fructus pendentes beneficii pertinent ad succes-
2 sorem, non ad haeredes defuncti, ut per Glos. communiter receptam *in c. si propter, de rescrip. et c. praesenti, de offic. ord.* Covar. *variar. resolut. lib.* 1. *c.* 15. *num.* 12. Joseph. Lud. *decis. Perus.* 33. *num.* 1. Et fructus non percepti, non solum de jure communi pertinent ad successorem, verum etiam vigore Bullae Iulii III. Const. 9. etiam si dies solutionis venerit, et adhibitis diligentiis pro ipsorum exactione. Maresc. *variar. resolut. cap.* 2. *lib.* 2. Hond. *cons.* 85. *n.* 6. *et seq. lib.* 2. ubi plures refert testantes de communi: Licet haec opinio non habeat locum in Praelato, vel beneficiato, qui habebat facultatem disponendi in vita de fructibus, ut idem Hond. dicit in *eodem cons. num.* 20. *et in fine.* et diximus *de sol. can. qu.*15. Et in specie praedictam opinionem tenet Salso. *de laud. dup. colum. pen. in fine.* Aliam etiam offert rationem Burg. *de laud. insp.* 4. *par.* 1. *num.* 56. quia etiam novus successor
3 tenetur investire novum emphyteutam de emphyteusi, et consequenter ei debetur laudemium. Nec potest opponi, quod pensiones decursae, et non solutae pertineant ad haeredes pensionarii, et sic etiam
4 debere habere locum in Praelato, et beneficiato, quia pensio non est beneficium, et pensionarius est usufructuarius in vita, et in morte: non autem beneficiatus: quia in vita est usufructuarius, et in morte usuarius: et ideo fructus non perti- 5
nent ad ejus haeredes: ut per infinitos, quos congerit Maresc. *eodem cap.* 2. et vide distinctionem, quam ponit Honded. *dict. cons.* 85. *n.* 23. quando transeat, et quando non, Cavalc. *de usuf. n.* 243. et Maresc. *ver. resol. lib.* 2. *c.* 2.

Sed advertendum est, quod hodie in locum 6
successoris, fuit surrogata Camera Apostolica, per constitutionem Pii IV. et aliorum Pontificum cui applicantur, loco spoliorum, omnes fructus non exacti. Navar. *de spol. cler.* §. 6. n. 6. *et* §. 7. *in fine.* Redoan. *de spol. q.* 5. *n.* 5. *et seq.* Ioseph. Lud. *d. dec.* 33. *num.* 2. Hond. *citato cons. in fine.* Sed ubi Bulla Pii IV. et aliorum Sum. Pont. Constitut. non sunt receptae, et non adsunt commissarii, servabitur jus commune, et laudemium debebitur successori, alias Camerae Apostolicae, et omnes alii fructus, ut dictum est, et vide quae scripsimus in *d. qu.* 15. et Redo. *d. cap.* 5. per totum.

Sed dubium oritur, quomodo dividi debeant 7
pensiones, sive canones inter haeredes pensionarii, et rectorem beneficii, et inter Cameram Apostolicam, et successorem beneficii, sive Episcopatus? Et quidem pro rata temporis dividendi sunt, sicut de fructibus rei, qui quotidie percipiuntur pro habitatione domus, operibus servorum, usu navis, horto, vectigalibus, gabellis, et similibus; licet commodioris exactionis, et solutionis gratia, sit destinata solutio ad certum tempus: ut per Cavalcan. *de usufructu loco citato*, et Hond. eodem cons. per totum.

QUAESTIO XXIX.

SUMMARIUM

Laudemium an debeatur Domino directo per renunciationem factam ab emphyteuta de emphyteusi, n. 1. - Renunciatio dicitur donatio, n. 2. — Emphyteuta renuncians emphyteusim extraneo, irrequisito Domino non cadit a jure suo, n. 3. - Emphyteuta renuncians emphyteusi, invito Domino, non liberatur a solutione canonis, n. 4. -- Laudemium non debetur per renunciationem factam extraneo in investitura comprehenso, n. 5.

Non erit praetereunda alia quaestio, an per renunciationem factam per emphyteutam, debeatur Domino directo laudemium, cum renunciatio sit
1 species alienationis, ut per Redo. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 14. In hac quaestione plures considerandi sunt casus: primus est, si cedatur emphyteusis Domino, vel renuncietur: et tunc clarum est, quod nullum laudemium debetur, quemadmodum diximus, quando Dominus vult emere utile dominium, et praeferri, supra *qu.* 24. Burg. *inspec.* 28. *n.* 2. *par.* 2. *et inspec.* 4. *n.* 41. *par.* 1. *de laud.* Et hoc intelligitur, si Domini consensus interveniat, vel subsequatur; quia eo invito non potest fieri renunciatio, ut diximus *de renunc. q.* 5. et infra dicetur. Secundus casus est, quando vult renunciare extraneo, et tunc laudemium debetur; quia haec dicitur alienatio, ut colligitur ex tex. cum Glos. *in ver. aestimationis, in l. fin. C. de jur. emph.* Et hanc opinionem tenet Burg. ex sententia aliorum *inspect.* 28. *n.* 3. *par.* 2. *eodem tractat.* Quam opinionem ego quoque sequor, per ea quae supra diximus *qu.* 6. in casu donationis: non quidem ex alia ratione ejusdem Burg. ibidem. *n.* 4. quod emphyteuta renuncians emphyteusim extraneo, irrequisito Domino, cadit a jure suo: quia renunciatio dicitur donatio. Mant. *de tacit. lib.* 13. *tit.* 5. *n.* 15. et cum sit gratuita, erit donatio. Caroc. *dec.* 62. *n.* 3. Sed emphyteuta donans emphyteusim, non cadit a jure suo, Domino rrequisito, ut diximus *de alienat. qu.* 1. *limit.* 16. ergo, etc. Praeterea rationes, quas ponunt Doctores, ex quibus emphyteuta non cadat a jure suo, (ut per Corb. *de caus. privat. ob alien. limit.* 13. et per Mant. *eod. tract. lib.* 22. *tit.* 28. *n.* 56. *et seq.*) militant etiam renunciatione; et ideo idem jus est statuendum, *l. illud. ff. ad leg. Aquil. cap. translato, de Const.* ergo emphyteuta renuncians emphyteusim extraneo, non cadit a jure suo. Tertius casus, quando emphyteuta renunciavit emphyteusim, invito Domino, tunc laudemium non debetur: quia renunciatio est invalida, et nullum effectum producere potest, nec ratificari ab ipso potest, cum non sit ejus nomine facta, Corb. *de caus. privat. ob renunc. n.* 5. Tess. *decis.* 20. *n.* 2. Suarez. *in thes. recept. sent. litt. E. n.* 94. et plures allegavimus in *dict. q.* 5. Unde sequitur, quod emphyteusis remanet penes ipsum renunciantem, ut per
Corb. ibi *n.* 6. et consequenter laudemium non 4
debetur. Nec per dictam renunciationem, emphyteuta liberatur a canonis solutione. Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 11. *n.* 5. Surd. *de alim. tit.* 9. *qu.* 23. *n.* 24. ubi de magis com. testatur Burg. *dict. inspec. n.* 7. qui alios refert, et diximus etiam in tit. *de sol. can. q.* 1. *n.* 93.

Advertendum tamen est, quod laudemium 5
non debetur, si renunciatio sit facta extraneo, qui sit de comprehensis in investitura, maxime si inter emphyteutam renunciantem, et acquirentem esset locus juri accrescendi. Bursat. *cons.* 237. *n.* 6. *vol.* 2. Burg. *dict. insp.* 28. *n.* 3.

QUAESTIO XXX.

SUMMARIUM

Dominus directus potest vendere jus suum invito usufructuario. n. ›. — Laudemium non debetur, si Dominus directus vendat proprietatem alteri, vel cedat usufructuario, n. 2. — Declara nisi prius emptor emissat proprietatem, postea usumfructum. n. 4. - Quod intellige quando incontinenti, non autem ex intervallo, n. 5. — Laudemium ut debeatur, requiritur, ut emphyteuta vendat dominium utile, n. 3. — Usufructuarius si vendat jus suum, an laudemium debeatur, n. 6.

Potest aliquando contingere quod unus sit proprietarius, et alter usufructuarius emphyteusis, et Dominus vendat proprietatem alteri, quod fieri
1 potest, etiam invito usufructuario, ut diximus *de alien. q.* 1. *n.* 305. vel etiam proprietarius cedat usufructuario dominium directum, an ex tali alienatione debeatur Domino laudemium? Amad. de Pont. *de laud. quaest.* 40. tenet, quod non, quem sequitur Burg. *eod tract. inspec.* 36. *n.* 1. *par.* 2. Ex ea ratione, quia proprietarius, cum nudam
habeat proprietatem, et ususfructus ad alium per- 2
tineat, dicitur civiliter duntaxat possidere. §. *ususfructus ad Inst. de usufr.* et ut laudemium de-
beatur, requiritur, ut emphyteuta vendat suum 3

dominium utile *l. fin. Cod. de jur. emphyt.* sequitur, quod laudemium non debeatur, et pro hac opinione faciunt ea, quae diximus supra *q.* 14. *n.* 2. *et seq.*

4 Declaratur tamen, si primo quis emisset proprietatem, et postea usumfructum; quia tunc ex pretio proprietatis, et ususfructus, laudemium solvendum esset. Salso. *de laud. cellul. in fin. et cellul.* 6. *n.* 25. cum isto casu consolidetur proprietas cum usufructu, et emptor habet dominium utile integre emphyteusis; quod ego intelligerem, quando incontinenti venditur proprietas, et ususfructus; sed si ex intervallo, non debeatur: quia venditor transtulit omne jus in emptorem, et laudemium est jus cohaerens dominio directo: ut per Surd. *cons.* 84. *n.* 4. sequitur, quod ipse vendens non potest accipere laudemium: cum jus etiam percipiendi laudemium sit venditum, ut dixi supra *quaest.* 26.

Sed, si usufructuarius vendat jus suum extraneo, quod habet in re emphyteutica, an in casu isto debeatur laudemium? Burg. *ead. inspec. tenet*, quod non: quia per talem venditionem censetur tantummodo vendita commoditas fructuum colligendorum. Sed pro hac quaestione videnda sunt quae diximus in tit. *de alien. q.* 1. *limit.* 37. et vide supra *q.* 16. *n.* 2. 5

QUAESTIO XXXI.

SUMMARIUM

Fiscus in casibus, in quibus succedit in emphyteusi, debet solvere laudemium. n. 1. — Fiscus in casibus, in quibus non reperitur privilegiatus, reputatur privatus, n. 2. — Fiscus dicitur bonorum possessor, et loco haeredis habetur, et bona transeunt in ipsum cum onere suo, n. 3. — Fiscus tenetur solvere canonem, alias cadit a jure suo, n. 3. — Fiscus habetur loco extranei haeredis, n. 4. — Haeres, an teneatur solvere laudemium, distingue, ut. n. 5. — Fiscus, et Ecclesia aequiparantur, n. 6. — Ecclesia debet solvere laudemium, n. 7. et etiam pupillus, ibidem.

In titulo *de succ. bon. emphyt. q.* 4. tractavimus, an, et quando Fiscus succedat in bonis emphyteuticis, et bona emphyteutica confiscari possint. Nunc opportune videndum est, an in casibus, in quibus succedere potest Fiscus, debeat solvere Domino directo laudemium? Et dicendum est, quod sic: quia in hoc non reperitur privilegiatus. Tiraq. *de retract. lign.* §. 1. *glos.* 14. *n.* 100. Ceph. *cons* 605. *n.* 53. *vol.* 4. Mart. Laud. *in tract. de Fisco, qu.* 9. *n.* 163. cum aliis relatis per Burg. *de laudem. par.* 2. *inspec.* 38. n. 2. Secundo, quia Fiscus dicitur bonorum possessor, et loco haeredis habetur, et ideo bona in eum transeunt, cum onere suo. Crass. §. *haereditas q.* 5. *n.* 3. *cum sequentibus*; et tenetur solvere canonem, alias caderet a jure suo. Peregr. *de jur. Fisc. lib.* 6. *tit.* 1. *n.* 25. *fol.* 485. cum aliis allegatis per Burg. *dict. insp. n.* 5. et vid. *de succ. in bon. emph. q.* 4. n. 1. *in fine.* Tertio, Fiscus, cui devolvuntur bona ex confiscatione, habetur loco extranei haeredis, et successoris. Corb. qui plures allegat, *de caus. priv. ob mort. civil. n.* 40. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 31. n. 8. Vin. *comm. opin. lib.* 2. *op.* 129. Ceph. *cons.* 400. *n.* 10. *vol.* 3. Sed haeres extraneus tenetur solvere laudemium, ut colligitur ex distinctione, quam faciunt Doctores infra citandi: qui ita distinguunt, quando emphyteusis est concessa pro haeredibus ipsius emphyteutae, et tunc, aut in ea instituitur haeres aliquis, qui est legitimus successor emphyteutae ab intestato, vel est de comprehensis sub investitura, et tunc non solvitur laudemium; quia non eget renovatione investiturae, cum sit eadem persona cum defuncto; neque dicitur mutatum dominium, sed continuatum; et est alienatio necessaria, ut dicit Bertran. *consil.* 221. *n.* 1. *par.* 1. Bursat. *cons.* 137. *n.* 34. *vol.* 2. Amad. de Pont. *de laud. q.* 31. *in princ.* Salso. *q.* 1. *princ. n.* 2. *et seq.* Aut instituitur haeres extraneus, vel collateralis, non comprehensus in investitura, et tunc laudemium erit solvendum. Amad. *d. q.* 31. Brun. *cons.* 34. *n.* 1. Salso. *eod. tract. de for. locat. ad long. temp. n.* 5. Paris. *cons.* 86. *n.* 8. *et seq. vol.* 4. Put. *de reint. feud. fol.* 85. *col.* 4. *n.* 11. Red. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 385. *n.* 13. Bursat. *d. cons.* 137. *n.* 19. *et seq. vol.* 2. Sylves. *in summa*, §. *emphyteusis, num.* 28. *ver.* 1. *par.* 1. Bonac. lib. mora. *par.* 2. *disp.* 3. *q.* 8. *punc.* 2. *n.* 27. *fol.* 250. Burg. *eod. tract. insp.* 32. *n.* 5. *par.* 2. Et de hoc diximus supra, *q.* 13. *et q.* 19. *n.* 3. Et quando pater possit instituere, vel legare, vide *de cont. emph. q.* 24. *et de succ. in bon. emphyt. q.* 13. Et dictum laudemium debetur ratione confirmationis emphyteusis, et praestatione consensus ad novam investituram, quam debet facere Dominus haeredi instituto, et tali casu dicitur alienatio. Redoa. *eod. tract. fol.* 22. n. 2. Nisi tamen consuetudo esset in contrarium, ut dicit Sylves. citato loco, et Burs. *eod. cons.* n. 56. Quarta ratio affertur, quia Fiscus et Ecclesia aequiparantur, ut docet Eversrd. in *Cent. in loco a Fisco ad Ecclesiam*, et Tirsq. *de privil. piae causae, privil.* 143. Sed ecclesia emens emphyteusim, tenetur solvere laudemium; ut per Boer. *decis.* 231. *n.* 2. Menoch. *cons.* 444. *n.* 53. *vol.* 5. et Burg. *eod. tract. insp.* 3.

n. 16. *p.* 1. Ergo, et Fiscus solvere debet, quemadmodum etiam tenetur solvere laudemium pupillus, sive ejus tutor, emens emphyteusim: idem Burg. *citata insp. n.* 27. Quia etiam ob non solutum canonem cadit a jure suo, ut per Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 29. et nos diximus *de sol. can. q.* 1.

QUAESTIO XXXII.

SUMMARIUM

Laudemium non est solvendum, si emphyteuta cui bona emphyteutica fuerunt confiscata restituatur a principe. n. 1. Restitutio est in pristinum statum repositio, et recuperatio pristini loci cum omnibus suis connexis, et dependentibus et omnimoda integraque repositio, n. 2. — Restitutus recuperat bona feudalia, et emphyteutica, etiam si alius fuit investitus, n. 3.

Vidimus praecedenti, an Fiscus teneatur solve-
1 re laudemium, quando bona sunt confiscata emphyteutae. Nunc videndum, si emphyteuta, cui bona emphyteutica fuerunt confiscata, et a Principe habuerit gratiam, et fuerit restitutus ad dicta bona, teneatur solvere laudemium? Philip. prop. in addit. ad Ioan. Monach. *in cap.* 1. *n.* 7. *de in integ. rest.* tenet quod non, quem refert, et sequitur Boer. *dec.* 279. *in fine*: idem tenet Peregr. *de jur. Fisc. tit. ban. et damn. rest. n.* 64. et Burg. *de laud. insp.* 19. *par.* 2. Et ratio est, quia cum emphyteuta fuerit restitutus, et restitutio sit in pristinum statum repositio, et pristinum locum recuperare, cum omnibus suis connexis, et dependentibus, et sit omnimoda, integraque reductio, et repositio. (Tiraq. *de retract. lig.* §. 32. *glos. unica, n.* 69. Dec. et Cagn. *in l. in condemnatione*, §. *cum verbum, ff. de reg. jur.* Cavalc. 14. *par.* 1. *n*-1.) ideo sequitur, quod non debeat solvere laudemium. Et quod non restitutus recuperat bona feudalia, et emphyteutica, etiam, si a Papa fuerit alius investitus, tenet Natt. *consil.* 47. *n.* 5. *et* 6.

QUAESTIO XXXIII.

SUMMARIUM

Emphyteuta potest irrequisito Domino dare in feudum, numero primo — Sed iste Vasallus debet solvere Domino directo laudemium, n. 2. — Laudemium non debetur in alienatione feudi, nisi consuetudo adsit in contrarium, n. 3.

Diximus in titulo de *alienat. quaest.* 1. *n.* 313. quod emphyteuta potest, irrequisito Domino, dare
1 in feudum rem emphyteuticam per rationes, quas affert Spec. *in tit. de locat.* §. *nunc aliqua, ver.* 129. quem sequitur Ias. *in l. fin. num.* 11. *C. de jur. emph.* Red. *de reb. Eccl. non alien. fol.* 520. *n.* 35. Corb. *de caus. privat. ob alienat. limit.* 27. ubi etiam dicunt, quod sicut potest donare; ita etiam dare in feudum, irrequisito Domino, ut dicit etiam novissime Burg. *de laud. insp.* 22. *n.* 2. Modo quaeritur, an iste Vasallus, et sic extraneus, non comprehensus in investitura debeat solvere laudemium Domino directo? Dicendum est, quod sic; quemadmodum donatarius debet pariter solvere laudemium, ut diximus in *d. q.* 1. *n.* 225. *et supra quaest.* 6. ratione novae investiturae: et ita
tenet Burg. *ead. insp.* Et in casu dictae concessionis teneo, quod observari debeant ea, quae diximus in *d. quaest.* 1. *n.* 220. cum multis aliis seq. quia eadem ratio militat in datione in feudum, quae habet locum in donatione. 2

Quamvis laudemium non debeatur, quando feudum venditur, nisi consuetudo adsit in contrarium. Valasc. *de jur. emphyt. quaest.* 39. Guid. Pap. *quaest.* 415. Caldas *de emphyt. extinct. lib.* 4. *cap.* 16. *n.* 84. *ver. decimo nono*; et est una ex differentiis inter feudum, et emphyteusim. 3

QUAESTIO XXXIV.

SUMMARIUM

Consentiens alienationi rei suae, dicitur alienare, n. 1.- Declara quando non esset prohibitus alienare, ut si esset minor, mulier, vel similis. n. 8. - Declara 2. non habere locum, si consentiat ratione officii, n. 9. — Consentire, et actum ce-

lebrare, paria sunt, n. 2. – Consentiens tacite alienationi rei suae, dicitur alienare, n. 3. – Declara, quando ultra tacitum consensum interveniat aliquis actus positivus pretii, scilicet, vel quid simile, n. 4. – Laudemium an debeatur per consensum expressum alienationi emphyteusis, aut per tacitum, n. 5. — Per tacitum consensum, quando interveniat aliquis actus positivus transfertur emphyteusis in acquirentem, et per expressum etiam transfertur; secus in tacito, si non interveniat actus positivus, n. 6. – Consensus non validat alienationem in praejudicium emphyteutae consentientis alienationi, si pretium non est consequutus, et quomodo intelligatur, n. 7.

Consentiens alienationi rei suae, dicitur alienare, et illam perdit. Tiber. Decian. *resp.* 60. *n.* 12.
1 *vol.* 1. Becc. *cons.* 34. *num.* 1. Redo. *de reb. Eccl.*
non alien. fol. 11. *n.* 1. *et seq.* Gabr. *cons.* 72. in
princ. lib. 1. ubi testatur hanc esse com. op. Ceph.
cons. 392. *n.* 22. Caroc. *de locat. fol.* 50. *q.* 2. n. 3.
qui alios refert. Corb. *de caus pricat.* ex eo, quod
2 emphyt. par. in principio; a pari enim procedunt
actum celebrare, et ei consentire. Tiraq. *de ret.*
lign. §. 1. *glos.* 9. *n.* 137. et alios allegat Burg. *de*
laud. insp. 27. *par.* 2. *numero septimo*, et nos diximus in tit. *de renunc. quaestion. octava, et quaestion.* 1. *de alien.*

3 Ampliatur haec opinio, ut habeat locum, etiam si tacite consentiat sciente, ut quando fuisset praesens alienationi emphyteusis, et scienter tacuisset; maxime, si poterat actum alienationis
4 impedire: quod intelligitur, si ultra tacitum consensum, interveniat aliquis actus positivus. Cacher. *decis. Ped.* 132. Caroc. *de locat. fol.* 51. *n.* 3. *q.* 3. Bursat. *cons.* 355. *num.* 33. *lib.* 4. ut puta, quando post consensum, concurrat receptio pretii, vel quid simile. Cravet. *de antiq. temp. verviso de verbis n.* 23. *pag.* 51. *et cons.* 33. *num.* 19. Natt. *consil.* 131. *n.* 4. Mant. *de tacit. lib.* 10. *tit.* 3. *n.* 5. cum aliis congestis per Burg. *d. inspec. numero nono, et seq.*

5 His praemissis, quaeritur, an per istum consensum, sive expressum, sive tacitum debeatur Domino laudemium: et omissia argumentis, quae in contrarium adduci possunt, quod laudemium debeatur: quia, ex isto consensu transfertur in alium emphyteusis utile dominium, et meliorationes
6 transferuntur in acquirentem emphyteusim irrevocabiliter, neque alienationi praedictae contravenire potest, ut diximus in tit. *de renunc. quaestion. octava in princ.* quando scilicet consentit expresse alienationi, quando vero tacite, si ultra consensum tacitum interveniat aliquis actus positivus, ut supra dixi, qui consensui stipuletur, et tunc habetur pro consensu: exemplum, si emphyteuta tacite consentiens, recipiat pretium: ut per Tiraq. *de retract. lign.* 1. §. *primo glos.* 9. *n.* 136. *cum duobus seq.* ubi alia exempla ponit, et ideo non poterit contravenire alienationi. Io. Botta *con-*
7 *silio* 93. *in princ.* quem sequitur Burg. *d. inspec.* n. 13. Surd. *decis.* 99. *numero tertio, quaestione tertia, tit. de consent. locat.* ubi alia exempla refert. Secus vero, si non interveniat aliquis actus positivus, ut ibi per eos, et ideo, si in alienatione emphyteusis alienans consequutus est aliquam pecuniarum quantitatem, quae non pervenit ad ipsum emphyteutam consentientem, tunc consensus non validat alienationem in praejudicium emphyteutae. Ruin. *consilio* 299. *numero* 6. *libro primo*, Alexand. *consilio octavo in fin. volum.* 5. Paris. *consilio* 107. *n.* 29. *par.* 3. Franc. Marc. *decis.* 319. *num. quinto, parte prima*, Bero. *consilio* 67. *numero* 6. *libro primo*: Cavalcan. *decis.* 33. *numero undecimo parte prima*, Curt. jun. *consilio tertio*, *n.* 22. *vol.* 1. Burg. *ead. inspec. n.* 13. Quod intelligitur, ut non sibi praejudicaverit in pretio: adeo quod non teneatur rem tradere, nisi pretio sibi effectualiter soluto, et solum operatur iste consensus, quod emphyteuta consentiens non potest contravenire agendo: secus excipiendo, re non tradita corporaliter, ut declarat Cavalcan. *dict. dec. numero undecimo, cum duobus seq.* Nam simpliciter consentiens alienationi rei suae, non dicitur se obligasse emptori, ad rem tradendam, nec de evictione, et emptor contra eum nullam habet actionem: quia dicitur consensus approbatorius, seu confirmatorius, non obligatorius, Gabr. *consil.* 125. *numero primo*, Cavalcan. ut supra, *n.* 12.

Declarantur praedicta, nisi emphyteuta qui 8
consentit, sit prohibitus contrahere, vel alienare: ut puta, si sit minor, vel mulier, et similes: quia tunc consentientes alienationi, per alium factae, non praejudicantur in eorum jure: cum nec etiam possint alienare. Gabr. in titulo *de minor. conc.* 5. *n.* 29. Simunc. *de decret. lib.* 2. *tit.* 6. *n.* 142. *cum seq.* Corb. *d. caus. n.* 17. *et seq.* Cegn. in Rub. *C. de pact.* n. 34. Dec. *in l. fin. n.* 18. *C. de pact.* Cavalc. *de Tut. et Curat.* n. 188. et alios refert Burg. *d. insp. n.* 14. et alios nos adduximus in tit. *de renunc. q.* 8. Et in hoc casu non debetur Domino laudemium: quia jure resistente est facta alienatio. Burg. *d. insp. n.* 15. Caroc. *de locat. fol.* 51. *n.* 6. qui multos congerit, et n. *seq.*

Declarantur praeterea, si emphyteuta con- 9
sentiat nomine proprio: secus, si ratione officii, sibi a jure communi, vel municipali, aut a magistratu commissi. Corb. *d. caus. n.* 19. et diximus *dict. q.* 8. *n.* 9. ubi exempla posuimus: et in isto quoque casu laudemium non debetur. Burg. *ead. inspec. n.* 15.

QUAESTIO XXXV.

SUMMARIUM

Laudemium non debetur per impositionem servitutis, n. 1. — Contrarium. n. 3. — Declara, n. 7. — Et idem dicendum ex impositione annuae pensionis, num. 10. — Servitus dicitur extra rem, n. 2. decl. n. 6. — Servitus vendi, donari, aut alio titulo transferri potest, n. 4. — Servitus recipit aestimationem, n. 5. — Servitus consideratur, ut adheret rei, et tunc censetur res immobilis, n. 6. — Servitus imposita de consensu Domini est realis et perpetua, etiam si ad ipsum revertatur, n. 7. — Laudemium non debetur ex impositione servitutis, quando est duratura, donec finiatur emphyteusis, num. 8. — Emphyteusis revertitur ad Dominum sine onere servitutis, si finiatur ob canonem non solutum, alienationem, praelationem, vel alio modo, nisi Dominus consentiat, vel revertatur ad eum uti privatum, n. 9. — Si emphyteuta imponat annuam pensionem, an debeatur laudemium, n. 10.

Si emphyteuta imponat aliquam servitutem in
re emphyteutica, de consensu tamen Domini di-
recti, an eidem Domino debeatur laudemium? In
1 hac quaestione adsunt duae opiniones; prima fuit
negativa, quod laudemium non debeatur; quia
servitus, licet sit onus, tamen non est pars rei:
nam aliud est servitus, et aliud est fundus: et
2 hanc partem tenuit Foller. *de cens. ver. hujusmo-*
di n. 61. *fol.* 141. cum servitus dicatur extra rem.
glos. *in l. Mevius* §. *fundo*, et ibi Bar. *in fine*, *ff. de*
legat. 2. Alexand. *in leg. stip.* §. *si quis forte*, *ff. de*
ver. oblig. et Caldas *de emph. extinct. l.* 4. c. 16. n. 72.
3 Contrariam partem tenuit Franc. Marc. *dec.*
608. Amad. de Pont. *de laud. q.* 42. et Burg. *eod.*
tract. inspec. 7. *par.* 2. Quam opinionem ego quo-
que sequor; quia servitus vendi, et donari potest,
4 et alio titulo transferri, tex. est in §. *ult. Inst. de*
servit. rust. praed. et ibi glos. *in ver. pactionibus*,
Cepol. *de servit. urb. praed. cap.* 19. Si ergo vendi
potest, et venditio fieri non potest sine pretio.
Inst. *de empt. et vend.* §. *pretium*; et experientia
quotidiana docet, quod pretio servitutes vendun-
tur, ut per Caroc. *de locat. tit. de jur. emphyt. q.*
17. *fol.* 95. et recipiunt aestimationem, si alio ti-
5 tulo transferantur, ut puta, si donetur, juxta dis-
positionem tex. *in l. fin. C. de jur. emph.* cum
Glos. ibi *in ver. aestimationis*, ergo laudemium de-
betur; nec objectum Foller. obstare debet; quia
haec servitus considerari debet, prout adhaeret
6 rei immobili, et censetur immobilis. Redoa. *de*
reb. Eccl. non alien. fol. 86. *n.* 22.

Advertendum tamen est, quod in impositio- 7
ne servitutis debet intervenire consensus Domini,
quia tunc efficitur servitus realis et perpetua,
etiam si ad Dominum revertatur: nam (ut dixi-
mus *de aliena. q.* 1. *n.* 278.) emphyteuta potest
imponere servitutem in re emphyteutica, irrequi-
sito Domino, duraturam, donec emphyteusis finia-
tur, et in hoc casu laudemium non debetur Do- 8
mino, cum jure permittente emphyteuta hoc face-
re possit, ut dicunt praefati Doctores: secus au-
tem, quando imponitur servitus de consensu Do-
mini, duratura perpetuo: quia tunc laudemium
debetur, cum sit alienatio: ut per eundem Red.
eod. tract. fol. 18. et per Rolan. *cons.* 59. *lib.* 2. *n.*
11. Peregr. *de fideic. art.* 40. *n.* 114. et in specie,
Franc. Marc. *dec.* 477. par. 1. Amad. et Borg. cita-
tis locis, et sic erit differentia, quando Dominus 9
consentit in impositione servitutis, et quando non:
nam quando non consentit revertitur ad ipsum
emphyteusis, ea finita, vel quocunque modo de-
voluta, tam ratione alienationis, quam ob cano-
nem non solutum, praelationis jure, vel alio mo-
do, servitus extinguitur, ut diximus in d. quaest.
1. et *num.* et *de renunc. q.* 3. *n.* 4. *et* 11. nisi em-
phyteusis reverteretur ad Dominum, uti priva-
tum.

Et praedicta distinctio facienda est, si em- 10
phyteuta imponat annuam pensionem, Franc. Marc.
dict. decis. num. 3. *et* 4. Burg. *de laud. inspec.* 53.
par. 2.

QUAESTIO XXXVI.

SUMMARIUM

Dominium probatur per recognitionem, adversus recognoscentem, et contra tertios habentes causam ab eo, n. 1. — Declara quando agitur pro canone, contra novum emphyteutam, constito de origine, et natura emphyteusis, num. 6. — Dominium non probatur per recognitionem, nisi probetur recognoscentem esse Dominum, n. 2. — Recognitio facta per errorem revocatur, num. 3. — Dominium non quaeritur per recognitionem, n. 4. — Declara favore Ecclesiae, n. 8. — Laudemium non debetur, ex recognitione, n. 5. — Declara favore Ecclesiae, n. 7.

Accidere potest aliquando, quod instrumenta emphyteusis, et scripturae amittantur, ut factum fuisse reperi in hac insigni Abbatia S. Crucis de Saxovivo: in cujus archivio adest particularis li-

ber recognitionum bonorum emphyteuticorum:
et ideo dubitari merito potest, an ex recognitione, quam facit emphyteuta, debeatur Domino laudemium: pro parte affirmativa facit, quod per recognitionem, et confessionem, probatur dominium
1 directum adversus recognoscentem, Cravet. *cons.* 20. *n.* 11. Rip. *resp.* 128. *n.* 3. Bursat. *cons.* 27. *n.* 4. *vol.* 2. Masc. *de probat. conc.* 544. *n.* 7. *vol.* 1. Valasc. *de jur. emph. q.* 9. *n.* 18. ubi de com. testatur, etiam contra tertios possessores, habentes causam ab ipso recognoscente. Socin. *cons.* 11. *vol.* 3. Ruin. *cons.* 50. *n.* 13. *vol.* 1. Crav. *consil.* 217. n. 7. Franc. Marc. *dec.* 609. *num.* 81. Guid. Pap. *dec.* 272. *n.* 2. Masc. *ead. conc. n.* 11. Marius Burg. *de laud. inspec.* 12. *n.* 2. *par.* 3. Ubi dicit, quod haec opinio fortius procedit: quia haec recognitio, et confessio fieri solet per notarios, sive tabelliones, stipulantes pro Domino directo, ex sententia aliorum, prout ego etiam vidi in libro praedicto, et nos de hoc late diximus in tit. *de cont. emphyt. quaestion.* 26.

2 Pro parte autem negativa facit, quod recognitio non probat dominium, nisi probetur, etiam quod recognoscens erat Dominus tempore recognitionis: quia potest esse, quod recognoscens, per errorem recognoverit: et ideo, si constaret, rem non esse recogniti, sed fuisse recognoscentis, scilicet illius, qui se accollavit solvere canonem, tanquam erronea, talis recognitio revocatur, nec res recognita efficitur emphyteutica: ut per Corb. *de caus. privat. ob non sol. can. ampl.* 39. *n.* 12. Gabr. *cons.* 161. *n.* 29. Menoch.
3 *cons.* 1. *n.* 88. *et cons.* 86. *n.* 98. idem Burg. *citata insp. n.* 12. et nos diximus *ead. q. n.* 10. Quinimo dicta recognitione non obstante, semper remanet Dominus, Guid. Pap. *eadem decis. num.* 2.
Purp. *cons.* 6. *num.* 24. *vol.* 1. Surd. *cons.* 135. 4
Et ratio est, quia dominium non requiritur per recognitionem, sed interveniente rei traditione cum titulo habili ad dominii translationem, Gabr. *cons.* 62. *num.* 4. Burs. *cons.* 330. *num.* 79. *vol.* 3. Masc. *de prob. conc.* 537. *num.* 2. Crot. *cons.* 34. *num.* 19. Et hanc opinionem negativam, quod ex
recognitione non debetur laudemium Domino, 5
tenet Franc. Marc. *dec.* 292. *par.* 2. quem sequitur Burg. *dicta insp.* 12. *num.* 6. Nec obstat illud, quod in contrarium fuit allegatum, quia habet locum, quando agitur ad instantiam Domini di-
recti, ad exigendum canonem a novo emphyteu- 6
ta, vel, ut iterum illum recognoscat in Dominum, constito recognitum habere dominium tempore recognitionis. Guid. Pap. *ead. dec.* 272. *num.* 3. *et dec.* 24. Cravet. *cons.* 57. *num.* 3. et quod legitime constet de origine, et natura emphyteusis,
ut per Cavalc. *de usufructu n.* 237. *ver tertia est, et* 7
dec. 43. *num.* 56. et alios refert idem Burg. *dicta insp. num.* 10. sed de hoc vide *in dict. q.* 26. *de cont. emp. num.* 7. Quam opinionem declarat, non habere locum favore Ecclesiae, vel loci pii, aut universitatis: nam eorum favore, ex recognitione transfertur dominium; ut per Doctores in *l. traditionibus. C. de pact.* Guid. Pap. saepius *citata dec.* 272. *num.* 3. Menoch. *cons.* 409. *n.* 7. *vol.* 5.
Caval. *dec.* 23. *n.* 29. Burg. qui alios citat *ead.* 8
insp. n. 16: Quia favore Ecclesiae, ex sola recognitione transfertur dominium, ut diximus *dict. q.* 26. *num.* 11. *et* 12. et ideo favore Ecclesiae, et piorum locorum, et universitatis, ex sola recognitione debetur laudemium.

QUAESTIO XXXVII.

SUMMARIUM

Laudemium non debetur, quando emphyteuta admittitur ad purgationem morae, num. 1. – Contrarium servatur de consuetudine, num. 2. – Consuetudo servanda est in solvendo laudemium, ut plus, vel minus, vel nihil solvatur, num. 3. – Domino directo debetur duplex laudemium, quando emphyteuta admittitur ad purgationem morae. et jus suum vendidit. num. 4. – Canones praeteritos potest petere Dominus, et laudemium simul, num. 5.

Accidit aliquando, et ego habui in facto in hac Abbatia S. Crucis de Saxovivo, tempore piae memoriae Scipionis Cardinalis Burghesii Commendatarii, (cujus Praefectus domus tunc erat Illustrissimus, et Reverendissimus D. Io. Baptista Alterius Romanus, qui semper laudabiliter vixit: nam in pueritia fuit in eo pudor, in adolescentia probitas, et timor Domini; factus Episcopus Camerin. omnes virtutes Episcopales adeptus est, et nunc Vices gerens Urbis, majora propediem consequetur, ut ego jam praedixi, et nunc praedico) quod emphyteuta, ob non solutum canonem incidit in commissum, et antequam Dominus declaret caducitatem, vendidit jus suum, reservato consensu ejusdem Domini; Quaeritur, si Dominus non vult praeferri, nec agere ad caducitatem: sed tantum vult consequi laudemium, an hoc casu ei debeatur duplex laudemium, unum scilicet pro admissione emphyteutae ad purgationem morae, et alterum pro laudatione, et approbatione, et immissione novi emphyteutae in possessionem emphyteusis? Et videbatur dicendum, quod non debeatur, nisi unum laudemium pro venditione tantum, et non pro admissione ad

1 purgationem morae: quia text. *in l. fin.* §. *et ne avaritia*, et ibi Gloss. *in ver. aestimationis*, solum, et duntaxat concedit quinquagesimam Domino, quando emphyteuta alienat jus suum, vel alio titulo transfert, ut diximus etiam supra *qu.* 14. *et* 15. Ergo non debet habere laudemium pro admissione emphyteutae ad purgationem morae.

2 Contrarium tamen tenendum est de consuetudine: prout haec consuetudo observatur in hac mea patria, ut pro admissione ad purgationem morae debeatur Domino laudemium; Nam consuetudo potest inducere ut plus, minus, vel nihil solvatur, secundum loci usum: ut dicit Soc. jun. *cons.* 70. *num.* 23. *ver. et quod vol.* 3. Bursat. *cons.* 127. *num.* 54. *et cons.* 137. *num.* 40. *vol.* 2. Franc. Marc. *dec.* 368. *num.* 5. *et* 6. Salso *de laud. Prael.* 4. *num.* 16. Redo *de reb. Eccl. non alien. pag.* 378. *num.* 3. *et pag.* 384. *num.* 5. *et seq.* Maur. Burg. *de laud. par.* 3. *insp.* 16. *n.* 2. et supra pluries hoc diximus: Solutio igitur laudemii in consuetudine fundatur, ut attestatur Moder. Paris. *in consuetudines Galliae, in consuet. feudi Paris.* §. 53. *et Hispaniae*, Cels. Hugo *cons.* 56. *in fine* et Romandiolae Bero. *cons.* 115. *in princ. vol.* 1. Ferrariae Hipp. Rim. *cons.* 38. *num.* 21. *Genuae*, Fulgos. *cons.* 219. *num.* 1. *Sabaudiae*, Amad. de Ponte *de laud. quaest.* 4.

Cum ergo laudemium debeatur pro admissione ad morae purgationem de consuetudine, sequitur, quod Domino debeatur duplex laude-
4 mium: quia jam jus erat quaesitum Domino pro canone non soluto, et erat in sua libertate declarare caducitatem, cum etiam tacite declarari possit; ut *de var. caduc. q.* 9. Et pro hac opinione facit, quod, si quis vendat, et tradat emphyteusim, et postea recuperet, debetur Domino duplex laudemium, ut supra diximus *q.* 8. *n.* 41. Comprobatur etiam, quia laudemium debetur ex duplici causa, ob canonem non solutum, et pro admissione ad morae purgationem, et propter alienationem, quemadmodum diximus supra *q.* 4. *de alienatione*, cum pacto de retrovendendo: Nam duplex laudemium debetur, si pactum de retrovendendo fiat ex intervallo, vel tempus prorogetur: Et pro hac opinione faciunt etiam, quae dixi supra *qu.* 7. *num.* 5. Et faciunt quoque quae scripsi hoc titulo *q.* 11. *num.* 1. *ver. septimo*, poterat bene emphyteuta moram purgare ante declarationem, ut dixi *de solut. san. quaest.* 9.

Et non solum Dominus potest petere laudemium, verum etiam potest petere canones praeteritos, 5
et non solutos; quia si Dominus remittat caducitatem, tamen emphyteuta debet solvere canones non solutos; ut diximus *de alien. q.* 1. *num.* 288. Deinde laudemium debetur pro laudatione, et admissione ad emphyteusim, et canon debetur pro recognitione dominii, et sic sunt res diversae, et ex causis diversis debentur: nam caducitas etiam competit propter moram, et contumaciam, et pensio propter contractum, et promissionem, ut diximus *de var. cadus. q.* 14. *num* 34.

Et quamvis supra *q.* 8. *num* 8 *et q.* 11. *numer.* 6. dixerimus Amad. et Salso. tenere, ex receptione canonis scienter, Dominum amittere jus petendi laudemium, et canones praeteritos, quos sequitur Burg. *inspec.* 2. *num.* 43. *par.* 2. ubi etiam refert ita tenuisse Anch. et nos de hac opinione dubitamus, per ea, quae ibi diximus, quod per receptionem canonis,non censeatur remissum jus petendi laudemium, nec canones praeteritos: Nihil ominus hoc non obstat, in casu isto, quia est casus diversus; nam Dominus non recepit canones, sed antequam consentiat alienationi, petit duplex laudemium, et canones praeteritos,

Ex quibus sit hic locus tractatus. et labor absolutus, ad laudem omnipotentis Dei, Sanctissimae Virginis, et omnium Sanctorum, cum expressa protestatione, quod, si aliquid in ea inadvertentor dixerim, submitto me semper judicio, et correctioni Sanctae Romanae Ecclesiae, eiusque Summo Sacerdoti Pontifici Opt. Max. Jesu Christi in terris Vicario, (nunc Vrbano Octavo, quem D Deus noster diutissimè beatissimum conservet), et arbitrio, et melius rectius sentientis.

Accipe igitur, Candido Lector, laeto vultu has nostras lucubrationes (ut arbitror) non infeliciter congestas; et brevi, Deo propitio, expecta quasdam Additiones non infructuosas, quas in lucem edere intendimus in fine hujus Tractatus inserendas: quod hactenus facere non potuimus, propter varias nostras occupationes, vt ualde exoptabamus.

INDEX
ALPHABETICUS
LOCUPLETISSIMUS
OMNIUM RERUM ET VERBORUM
QUÆ IN HOC TRACTATU CONTINENTUR

A

B

C

D

E

F

G

H

I

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

V